Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ–2017)

15-24 березня 2017 року

Збірник доповідей

Вінниця
ВНТУ
2017

УДК 001
М34

Видається за рішенням Вченої ради Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України

Головний редактор: В. В. Грабко
Відповідальний за випуск: С. В. Павлов

Робоча група з підготовки конференції:
Голова робочої групи: проректор з наукової роботи ВНТУ Павлов С. В.;
Заступник голови робочої групи: начальник НДЧ ВНТУ Богачук В. В.;
Члени робочої групи:
заступники деканів факультетів з наукової роботи;
заступник директора ІнЕБМД з наукової роботи;
директор ІРВЦ Власюк А. І.;
начальник відділу з питань інтелектуальної власності Кондратьєва Л. М.;
провідний інженер відділу з питань інтелектуальної власності Петросюк Т. А.

М34 Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ–2017) [Електронне мережне наукове видання] : збірник доповідей. – Вінниця : ВНТУ, 2017.

ISBN 978-966-641-742-1

Збірник містить тексти доповідей XLVI регіональної науково-технічної конференції професорсько-викладацького складу, науковців, аспірантів та студентів Вінницького національного технічного університету з участю працівників підприємств м. Вінниці та Вінницької області з загально-інженерних, технічних, гуманітарних та фундаментальних наук.

НТКП ВНТУ проводиться у вигляді конференцій навчальних інститутів, факультетів, конференції Головного центру виховної роботи та конференції гуманітарних підрозділів. Кожна конференція має власну тематику, оргкомітет, строки проведення пленарних та секційних засідань, та складається з однієї або кількох секцій.

УДК 001

ISBN 978-966-641-742-1

© Вінницький національний технічний університет, укладання, оформлення, 2017

Зміст

НТК ВНТУ. Інститут соціально-гуманітарних наук 1

Пленарне засідання

Олександр Іванович Підлужняк ВДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ БАСКЕТБОЛІСТОК В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ 2

Олена Андріївна Свентух TIME-MANAGEMENT FOR TECHNICAL PROFESSIONALS 5

Ірина Євгеніївна Зозуля БІЛІНГВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ КОНЦЕПЦІЙ ОСВІТИ 8

Олег Ігорович Хома ЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕДАКЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ В НАУКОВИХ ЖУРНАЛАХ І ЕФЕКТИВНІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 11

Антон Євгенійович Косарєв МИСТЕЦТВО ІЛЮЗІЇ ТА ЇЇ МІСЦЕ В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА 14

Секція філософії

Дмитро Станіславович Кудрявцев, Ельвіра Іванівна Чухрай «БУДОВА «Я». ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК КЛАСИЧНОГО ПСИХОАНАЛІЗУ ТА ФІЛОСОФСЬКИХ ІДЕЙ Ф. НІЦШЕ ТА А. ШОПЕНГАУЕРА» 16

Яна Іванівна Безусяк ПРОБЛЕМА ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ 18

Наталія Михайлівна Кравець ВПЛИВ АНТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ НА ЄВРОПЕЙСЬКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ КУЛЬТУРУ 22

Аліна Миколаївна Чернега КРИЗА ЛЮДИНИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ ЛЮДСТВА 27

Зоріслав Юрійович Макаров ПЕРЕДУМОВИ РАЦІОНАЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ДЕТЕРМІНІЗМУ 29

Марія Володимирівна Коломієць ФЕНОМЕН ЧИТАННЯ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ (НА ПРИКЛАДІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ) 32

Марія Сергіївна Ратушняк ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ XXI СТОЛІТТЯ 34

Ярослав Петрович Драченко ПРОБЛЕМНО-СИМВОЛІЧНИЙ ПІДХІД В ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКУ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СПОСІБ УПРАВЛІННЯ ЇЇ МИСЛЕДІЯЛЬНІСТЮ 37

Катерина Василівна Подолянчук ЧИ ЗМІНЮЄТЬСЯ РЕЛІГІЙНИЙ СВІТОГЛЯД З РОЗВИТКОМ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ? 40

Лідія Альбертівна Рогозіна, Ірина Олегівна Головашенко НАУКА ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН 42

Леся Володимирівна Стасенко ПРОБЛЕМА САМОТНОСТІ В ФІЛОСОФІЇ 46

Олена Анатоліївна Бардадин ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ПРОБЛЕМИ ТА ІЛЮЗІЇ 50

Єлизавета Вікторівна Матюхіна КРИТИКА ЗАПЕРЕЧЕННЯ СВОБОДИ ВОЛІ ДІКОМ СВААБОМ 53

Володимир Юрійович Кучерук, Ірина Олегівна Головашенко, Михайло Васильович Глушко ЯК BIG DATA (ВЕЛИКІ ДАНІ) ВПЛИВАЮТЬ НА БУТТЯ ЛЮДИНИ 57

Джессіка Елізабет Гавіланес РОЗВИТОК ФІЛОСОФІЇ У ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ XVII-XIX СТ. 60

Олександр Борисович Білик, Василь Валерійович Олійник, Владислав Олегович Шаталюк ВПЛИВ АРІСТОТЕЛЯ НА СУЧАСНУ НАУКУ 65

Катерина Костянтинівна Лемішко ФІЛОСОФІЯ СКОВОРОДИ І ЇЇ ГУМАНІСТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ 68

Анна Сергіївна Панькевич КАТЕГОРІЯ «ВЛАДА» В ДАВНЬОГРЕЦЬКІЙ ФІЛОСОФСЬКІЙ ТРАДИЦІЇ 70

Секція культурології

Максим Валерійович Торський ХРАМ СВЯТИТЕЛЯ МИКОЛАЯ ЧУДОТВОРЦЯ У ВІННИЦІ – ПАМ'ЯТКА КОЗАЦЬКОГО БАРОКО 73

Олена Андріївна Свентух РОЗВИТОК ВІННИЦЬКОГО ДЖАЗОВОГО ФЕСТИВАЛЬНОГО РУХУ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕСТИВАЛЮ «VINNYTSIA JAZZFEST») 76

Богдан Володимирович Чумак, Олена Василівна Зінько ІСТОРИЧНА СПОРУДА ВІННИЦІ – ВОДОНАПІРНА ВЕЖА 77

Світлана Юріївна Зузяк ОСОБЛИВОСТІ ІКОНОПИСУ ПОДІЛЛЯ 80

Надія Сергіївна Копитко, Олена Василівна Зінько «ХРОНІКИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ САРМАТІЇ» ОЛЕКСАНДРА ГВАНЬЇНІ – ЯК ЦІКАВЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО М. БАР ТА ЙОГО ФОРТЕЦЮ 82

Даніель Анатоліївна Янова ПЕРФОМАНС ЯК ВИД СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА 85

Дмитро Станіславович Кудрявцев, Аліна Сергіївна Бушинська ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ ТА ПРОЗИ «ВІД СТАНОВЛЕННЯ ДО СУЧАСНОСТІ» 88

Андрій Сергійович Бондарчук МАЛОВІДОМІ КОЗАЦЬКІ ЗВИЧАЇ 92

Алла Сергіївна Штокал, Наталія Володимирівна Черначук ЖИТТЯ ТА ТВОРЧІСТЬ АНДРІЯ КУЗЬМЕНКА 95

Діана Вікторівна Дмітрієнко ОСОБЛИВОСТІ МУЗИЧНОГО СТИЛЮ ФРЕДЕРІКА ШОПЕНА 97

Катерина Сергіївна Тітова, Олена Василівна Зінько ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ПОХОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ 100

Олександр Сергійович Пазюк, Юлія Володимирівна Бойчук ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ГУРТУ «БУМБОКС» 103

Артем Вадимович Кімпаєв ПРОБЛЕМИ ІСНУВАННЯ КУЛЬТУРИ 106

Владислав Володимирович Нестерук, Лілія Леонідівна Сагайдак **ВІННИЦІЯ**НСЬКИЙ КІНОФЕСТИВАЛЬ У ВІННИЦІ 108

Роман Олександрович Лановий ПРОЕКТ «ОСОБЛИВЕ ВЗУТТЯ» (ТРАДИЦІЇ ТА ІНОВАЦІЇ В ІСТОРІЇ ВЗУТТЯ) 110

Ярослав Петрович Драченко, Михайло Дмитрович Кренцін, Ярослав Анатолійович Цвях ПРОГРАМУВАННЯ ЯК КУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН СУЧАСНОСТІ 113

Секція етичних, психологічних та педагогічних проблем
Ірина Ігорівна Околіта УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПРАЦІВНИКІВ 116
Яна Іванівна Безусяк РОЛЬ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНИ 119
Анастасія Дмитрівна Майданюк ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ 125
Наталія Михайлівна Кравець ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ОДНА З ІННОВАЦІЙНИХ ФОРМ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ВНЗ 128
Тетяна Назарівна Манглієва, Олена Володимирівна Гречановська СУТНІСТЬ ТА ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ 133
Анна Сергіївна Алєксєєнко, Олена Володимирівна Гречановська РОЛЬ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ 136
Олена Вікторівна Столяренко, Лілія Сергіївна Вишивана ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНИХ ВЗАЄМИН: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД 139
Аліна Миколаївна Чернега ВПЛИВ КОНФЛІКТІВ НА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ АКАДЕМІЧНОЇ ГРУПИ ВНЗ 141
Лідія Альбертівна Рогозіна, Андрій Анатолійович Негур, Оксана Броніславівна Залюбівська ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ Д. ДЬЮЇ У СВІТЛІ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕНДЕНЦІЙ 146
Марина Вікторівна Мигидин БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ 150
Антон Євгенійович Косарєв ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПУ ІНТЕРАКТИВНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ 154
Соціології
Анатолій Володимирович Слободянюк, Євген Геннадійович Крекотень РОЛЬ ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ (ГАЗЕТИ) У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ 158
Анатолій Володимирович Слободянюк, Максим Валерійович Присяжнюк СТАВЛЕННЯ ДО ЕКОНОМІЧНИХ РЕФОРМ 161
Діана Олександрівна Гладка, Антолій Володимирович Слободянюк СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ВЕДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ 164
Тетяна Костюк, Анатолій Володимирович Слободянюк ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТІВ У КОЛЕКТИВІ 167
Лілія Володимирівна Сікорська, Анатолій Володимирович Слободянюк ОЦІНКА ЖИТЛОВИХ УМОВ СТУДЕНТІВ 170
Анатолій Володимирович Слободянюк, Марія Михайлівна Лебідь ОЦІНКА РЕЛІГІЙНОСТІ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА 173
Каріна Віталіївна Закревська, Анатолій Володимирович Слободянюк СТАВЛЕННЯ ДО ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 177
Ганна Сергіївна Грінченко УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШЛЯХОМ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ 180
Інна Вікторівна Сельська, Анатолій Володимирович Слободянюк ПОГЛЯДИ НА МОРАЛЬ, ЗМІНИ У ВИМІРЮВАННІ ЦІННОСТЕЙ 185
Наталя Ігорівна Кім, Роман Михайлович Тріщ ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗСІЮВАННЯ БЕЗРОЗМІРНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ОБ'ЄКТІВ РІЗНОЇ ПРИРОДИ 188
Олександра Юріївна Стадній, Анатолій Володимирович Слободянюк АНАЛІЗ СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДО РЕЛІГІЇВ УКРАЇНІ 193
Марія Сергіївна Мазорчук, Вікторія Сергіївна Добряк ОЦІНКА НАДІЙНОСТІ КАТЕГОРІАЛЬНИХ ШКАЛ ПРИ АНАЛІЗІ ДАНИХ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ 197
Анатолій Володимирович Слободянюк, Ольга Сергіївна Гримайло РОБОТА, ЯКА ПРИНОСИТЬ ЗАДОВОЛЕННЯ 201
Олександра Євгенівна Діденко, Анатолій Володимирович Слободянюк ПОГЛЯДИ СТУДЕНТІВ ЩОДО МЕТОДІВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ 204
Лариса Віталіївна Косарєва ВПЛИВ ОСОБИСТІСНИХ РЕСУРСІВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ 207
Альона Анатоліївна Домінас, Анатолій Володимирович Слободянюк ПОХОДЖЕНЯ ТА ПРИРОДА КРИЗОВИХ ЯВИЩ У СВІТІ 211
Анатолій Володимирович Слободянюк, Богдан Валерійович Кримчук ПРИДБАННЯ ПРЕДМЕТІВ ОДЯГУ СТУДЕНТАМИ 214
Марина Сергіївна Пляцок ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЗДОРОВ'Я ТА ВЖИВАННЯ НАРКОТИКІВ 217
Секція мовознавства
Дарія Олегівна Зелінська АЛЬМАНАХИ ТА ЕЛЕКТРОННІ ВИДАННЯ ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЇ МОЛОДИХ ПОЕТІВ 220
Владислав Аудрісович Гірдвайніс СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ 225
Дарина Сергіївна Сугак ШЕВЧЕНКО – ХУДОЖНИК 229
Наталя Юріївна Булава ПРО СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРІЗВИЩ 232
Марія Миколаївна Мошноріз ІНТЕРПРИТАЦІЯ ОБРАЗУ СПРУТА В ПОЕЗІЇ С. ЧЕРКАСЕНКА 234
Марал Ашірова НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ТУРКМЕНСЬКИХ ІМЕН 237
Гозел Язмухамедова ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИКМЕТНИКІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ТУРКМЕНСЬКІЙ МОВАХ 240
Тетяна Миколаївна Пустовіт ХУДОЖНЯ РЕАЛІЗАЦІЯ АВТОРСЬКОЇ МОДЕЛІ ОПТИМАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ В РОМАНІ Д. БАЛАШОВА «МОЛОДШИЙ СИН» 243
Анастасія Віталіївна Черниш УКРАЇНСЬКА МОВА І СУСПІЛЬСТВО ПЕРЕД ОБЛИЧЧЯМ НОВІТНІХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ 246
Kyryl Igorovich Prokopchuk ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В ДІЛОВОМУ МОВЛЕННІ 248
Оксана Віталіївна Сокольвак ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ЗАПОЗИЧЕНОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ 251

Тетяна Миколаївна Степанова СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 254
Діана Сергіївна Король НАЯВНІСТЬ БІЛІНГВІЗМУ В УКРАЇНІ 257
Анна Леонідівна Просяник ЧИ ЛЕГКО БУТИ МОЛОДИМ? 260
Лілія Анатоліївна Анатоліївна Забаштанська СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ, ЇХ КОРИСТЬ ТА ШКОДА ДЛЯ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ 263
Наталія Миколаївна Ящук ФЕМІНІТИВИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ 265
Марина Юріївна Табачишина ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ 268
Юлія Олександрівна Кремінська ЧОЛОВІЧА ТА ЖІНОЧА ЛОГІКА З ТОЧКИ ЗОРУ ФІЛОСОФІЇ ТА ПСИХОЛОГІЇ 271
Галина Вікторівна Кухарчук НАЙУЖИВАНІШІ АФІКСОЇДИ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: СТАТУС І ФУНКЦІОНУВАННЯ 274
Антон Шаповалюк ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІРОНІЧНОЇ ОЦІНКИ У ПЕРЕКЛАДАХ МИКОЛИ ЛУКАША 277
Катерина Повстянко ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ МОВУ 279
Аліна Анатоліївна Яцько ІВАН КОТЛЯРЕВСЬКИЙ – ОСНОВОПОЛОЖНИК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ. 282
Альфредо Утрерас СМС-ПОВІДОМЛЕННЯ ЯК НОВА ФОРМА МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ 285
Людмила Володимирівна Горчинська РЕФЕРУВАННЯ ТА АНОТУВАННЯ НАУКОВИХ ТЕКСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ 288
Ірина Євгеніївна Зозуля РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 291
Катерина Миколаївна Андрощук СЕМАНТИЧНІ ЄДНОСТІ ТРЬОХЕЛЕМЕНТНОЇ БУДОВИ В СУЧАСНИХ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ. 293
Абдулазіз Ба Елаіан АРАБСЬКА МОВА: ІСТОРІЯ, ОСОБЛИВОСТІ, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ 297
Юлія В'ячеславівна Поздрань ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «КРАЇНОЗНАВСТВО ДЛЯ СЛУХАЧІВ П/В ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН» 300
Марія Вікторівна Колядич СТАН УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ НА СУЧАСНОМУ ТЕЛЕБАЧЕННІ 303
Валентин Іванович Цукрук ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ КОМП'ЮТЕРНИХ ВІРУСІВ 306
Анатолій Богданович Очеретний СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ 309
Денис Ігорович Харчук ПОХОДЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 313
Катерина Олександрівна Кузьменко ЕМОЦІЙНО-ОЦІННА ЛЕКСИКА В МОВІ СУЧАСНИХ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ 316
Юй Чанхао СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА КИТАЮ 319
Юрій Леонідович Старовойт НАУКОВИЙ ПІДХІД ДО ПОХОДЖЕННЯ КИРИЛИЦІ 321
Анастасія Юріївна Марченко ЗАБУТА ТВОРЧІСТЬ МАРКА ЧЕРЕМШИНИ 324
Владислав В'ячеславович Цимбалістий ПРОБЛЕМАТИКА «МОЙСЕЯ» ЗА І. Я. ФРАНКОМ 327
Ігор Геннадійович Крутенко Т. Г. ШЕВЧЕНКО І ПОДІЛЛЯ 330
Марія Євгеніївна Липач ПОЕТИЧНИЙ ШЛЯХ ШЕВЧЕНКА 334
Хуан Пабло, Севілья Куева МОВА КЕЧУА 338
Лариса Євстахіївна Азарова ЗОВНІШНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ 340
Алла Сергіївна Стадній ЕКСПРЕСИВНИЙ КОМПОНЕНТ КОНОТАТИВНОГО ЗНАЧЕННЯ ДІЄСЛОВА 343
Людмила Дмитрівна Дихніч УКРАЇНСЬКА МОВА У СВІТІ 346
Марія Петрівна Козеренко ВПЛИВ НЕЦЕНЗУРНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПСИХІЧНИЙ ТА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ЛЮДИНИ 349
Сергій Юрійович Сорока ФРАЗЕОЛОГІЗМИ: ПРОБЛЕМИ ВЖИВАННЯ І ТРАКТУВАННЯ 352
Владислав Валентинович Попов ПРОБЛЕМА ДВОМОВНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ (ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН) 354
Володимир Олегович Василевський НОВІ ЗАКОНОПРОЕКТИ В МОВНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ 356
Роман Андрійович Іванов РЕКЛАМА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МОВНИХ НОРМ 358
Владислав Васильович Білоконь НАЙПОШИРЕНІШІ ПОМИЛКИ В УСНОМУ МОВЛЕННІ ДЕРЖАВНИХ ДІЯЧІВ 361
Людмила Анатоліївна Радомська ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ІМЕННИКИ-ЮКСТАПОЗИТИ ЗІ СПІВВІДНОСНИМИ ВІДНОШЕННЯМИ 363
Алла Сергіївна Стадній, Сюй Їмін КИТАЙСЬКІ ІЄРОГЛІФИ 365
Лараїб Балоч ДЕЯКІ ФАКТИ ПРО МОВУ УРДУ 368
Вільям Патрік Мбуім ДЕФІСНИЙ ПРАВОПИС СКЛАДНИХ НАЙМЕНУВАНЬ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ 370
Наталія Вікторівна Валах ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ КОМЕДІЇ «ШЛЯХТА ХОДАЧКОВА» ГРИГОРІЯ ЦЕГЛИНСЬКОГО 372
Оксана Володимирівна Абрамчук КРИЛАТІ ВИСЛОВИ У ЗМІ 376
Секція технічного перекладу
Каріна Віталіївна Закревська EFFECTIVE STRATEGIES OF CHANGE MANAGEMENT 378
Оксана Олегівна Шестопалько FEMALE STAFF MANAGEMENT 381
Ольга Сергіївна Гримайло SENSORY MARKETING 383
Тетяна Костюк, Юлія Василівна Бойко REVIEW OF THE SYSTEM OF CORPORATE CASH FLOW MANAGEMENT 385
Ольга Володимирівна Поляруш POPULATION OF UKRAINE 387
Дмитро Володимирович Арсенюк ВІРТУАЛЬНА РЕАЛЬНІСТЬ 390
Юрій Петрович Михайлюк EXTREME TOURISM FOR KEEPING FIT 392
Тамара Віталіївна Іванчик MONEY 394
Олег Вадимович Пальчевський DESIGNING ALTERNATIVE TYPES OF SUSPENSION 396
Анастасія Юріївна Смалківська CHOOSING A CAREER 398
Катерина Василівна Подолянчук BENEFICIAL PARTICIPATION IN ENACTUS 400
Антон Васильович Свершок THE DEVELOPMENT OF PLASTIC CARS 402

Секція історії України

Валентина Годлевська УКРАЇНА – НОРВЕГІЯ: В ПОШУКАХ СПІЛЬНОГО МИНУЛОГО 404
Аліна Катренко МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ ЯК ВЕЛЕТЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ 407
Вікторія Шабанова ПАКТ РІББЕНТРОПА-МОЛОТОВА. ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКИЙ ДОГОВІР 410
Олена Гаврись, Дмитро Ратушний ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО: УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ, РЕВОЛЮЦІОНЕР, ПИСЬМЕНИК 412
Ксенія Сокольвак ЗАСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ 415
Валерія Денисівна Панкова МІФОЛОГІЗАЦІЯ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОЇ РАДИ 417
Андрій В'ячеславович Дулецький ТАЄМНИЦЯ ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ 420
Роман Андрійович Іванов З ІСТОРІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДОНБАСУ 422
Ірина Леонідівна Соломонюк ЛІКВІДАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ 425
Надія Олександрівна Манжак ДІЯЛЬНІСТЬ ОУН – УПА НА ПОДІЛЛІ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ 428
Алла Борисівна Пономаренко, Сергій Васильович Шаталюк ПЕРЕДАЧА КРИМСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО СКЛАДУ УРСР – ЩЕДРИЙ ДАРУНОК ЧИ ЕКОНОМІЧНИЙ ТЯГАР? 432
Алла Борисівна Пономаренко З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ (1917 – 1918 РР.) 434

Секція політології і права

Марія Корпанюк ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА 438
Павло Григорович Чорний ОСНОВНІ ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ ТА ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА В УКРАЇНІ 442
Олександр Михайлович Паламарчук, Ірина Даниїловна Похило УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ 445
Наталія Ігорівна Сторожук ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І ОСОБИСТОСТІ 448
Анастасія Олександрівна Слободянюк ПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ ЯК СПОСІБ ПОДОЛАННЯ СУЧАСНИХ ПРОБЛЕМ В УКРАЇНІ 450
Катерина Олександрівна Зубенко ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ 453
Катерина Олександрівна Андрусенко ТЕРОРИЗМ ЯК СПОСІБ ПОЛІТИЧНОЇ БОРОТЬБИ 455
Тетяна Василівна Колеснік ФОРМИ ПОЛІТИЧНОЇ УЧАСТІ МОЛОДІ В УКРАЇНІ 458
Євген Геннадійович Крекотень ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ ─ НАГАЛЬНА ПРОБЛЕМА 461
Вадим Вячеславович Лучков ГУМАННО-МОРАЛЬНІ МЕТОДИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ 464
Олексій Валентинович Буряченко «ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ» ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ РЕПУТАЦІЇ СУЧАСНОГО ПОЛІТИКА 467
Катерина Петрівна Лєвашова КОНЦЕПЦТ «ПОЛІТИЧНИХ МЕРЕЖ»: ЗАГАЛЬНОМЕТОДОЛОГІЧНИЙ АБРИС 469
Андрій Дячук ПОЛІТИЧНИЙ АБСЕНТЕЇЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ 471
Олена Валеріївна Чумаченко КУЛЬТУРНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 474
Олена Валеріївна Чумаченко, Анатолій Володимирович Слободянюк ВЛАДА ЯК ОДНА ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ КАТЕГОРІЙ ПОЛІТОЛОГІЇ, ЇЇ НОРМИ ТА ЦІННОСТІ 476
Юлія Вікторівна Сіденко ПОЛІТИЧНИЙ КАПІТАЛ: МУЛЬТИАСПЕКТНИЙ ФЕНОМЕН В ПРОСТОРІ ПОЛІТИКИ 478
Валерій Аркадійович Довбиш НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСОБИ, ЯКА ПРИТЯГАЄТЬСЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ 480
Ігор Дмитрович Гончар МАНІПУЛЯТИВНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ 482
Марія Валентинівна Школьнік ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ МОЛОДИХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ 484
Анастасія Валентинівна Денисюк, Юля Вікторівна Окуньовська ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЖІНКИ-ПОЛІТИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ 487
Катерина Сергіївна Тітова МІЖНАРОДНЕ ЕНЕРГЕТИЧНЕ АГЕНТСТВО У РОЛІ СВІТОВОЇ ПРОГРАМИ З ВІДНОВЛЮВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ 490
Валерій Олександрович Корнієнко ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ПАРТІЙНИХ ІДЕОЛОГІЙ 492
Микола Володимирович Слободянюк ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ 494
Сергій Петрович Годний ЛОБІЮВАННЯ В УКРАЇНІ: ВИХІД ІЗ «ПРАВОВОЇ ТІНІ» 496
Анатолій Володимирович Слободянюк, Ксенія Михайлівна Писаренко АНАЛІЗ НЕБЕЗПЕКИ КІБЕРВІЙНИ НА СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ АРЕНІ 498
Анатолій Володимирович Слободянюк, Юлія Вікторівна Сіденко ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ 501
Ірина Даниїловна Похило ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНУ СВІДОМІСТЬ 504
Віктор Васильович Кавка ПОПУЛІЗМ ЯК ДЕСТРУКТИВНИЙ АТРИБУТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ 506
Світлана Георгіївна Денисюк ПОЛІТИЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ 511
Анатолій Володимирович Слободянюк, Альона Анатоліївна Домінас КОМП'ЮТЕРНІ ІГРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ МАСОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОМУНІКАЦІЇ 514
Анатолій Володимирович Слободянюк, Юлія Леонідівна Нестерук ПОЛІТИЧНЕ ЛІДЕРСТВО В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ 517
Анатолій Володимирович Слободянюк, Ірина Русланівна Зубар ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВЛАДИ 519
Алла Миколаївна Бобрук CHANGING THE APPROACH TO VOTING FOR MUSLIM WOMEN 522

Секція англійської мови

Володимир Сергійович Голодюк WHAT IS THE SOLAR ENERGY AND WHY UKRAINE NEED IT TODAY 524
Володимир Сергійович Павлов LIGHT AND GRAPHENE IN MODERN TECHNOLOGIES 526
Оксана Василівна Столяренко СУЧАСНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ 529

Дарія Олегівна Зелінська “PARTNERSHIP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE” FORMED BY GOOGLE, FACEBOOK, AMAZON, IBM, MICROSOFT AND APPLE 531
Євген Геннадійович Крекотень СВІТЛОДІОДИ У НАШОМУ ЖИТТІ: ПЕРЕВАГИ І НЕДОЛІКИ 533
Максим Ігорович Панянчук DESIGN OPTIMIZATION AND PERFORMANCE EVALUATION OF A SINGLE AXIS SOLAR TRACKER 535
Владислав Аудрісович Гірдвайніс ROLE OF THE ENGLISH LANGUAGE IN INFORMATION TECHNOLOGY: IMPORTANCE OF LEARNING AND PRACTICAL USE OF LANGUAGE SKILLS 538
Вадим Михайлович Вавшко INCIDENCE ANGLE EFFECT ON THE TURBULENT FLOW AROUND A SAVONIUS WIND ROTOR 541
Людмила Володимирівна Тульчак, Людмила Едуардівна Габрійчук FOREIGN LANGUAGE EDUCATION AND INTERNET ─ ADVANTAGES AND DISADVANTAGES 544
Владислав Вікторович Гринчук ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ 547
Олена Вікторівна Дажура БІТКОЙН 549
Дмитро Русланович Ільчук TESLA'S COIL. A TOY OR USEFUL THING IN THE LIFE OF RADIO ENGINEERING? 551
Світлана Олександрівна Медведєва APPLICATION OF ETYMOLOGY FOR SECOND LANGUAGE ACQUISITION 556
Анастасія Віталіївна Черниш THE WONDER OF SPELLING 559
Дмитро Станіславович Кудрявцев, Аліна Сергіївна Бушинська ANALYSIS EXPERT SYSTEM 561
Діана Сергіївна Король THE WORK OF NEW TECHNOLOGY OF CONTROLLING COMPUTER WITH A WAVE OF YOUR HAND 565
Дмитро Поліщук ALTERNATIVE ENERGY IN UKRAINE: STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS 567
Ірина Олександівна Пилипенко VINNISTIA REGION INVESTMENT ACTIVITY 569
Ліна Віталіївна Попсуй WIND POWER POTENTIAL OF UKRAINE 572
Катерина Олегівна Сивульська ОДИН МАЛЕНЬКИЙ КРОК ДЛЯ ЛЮДИНИ ТА БІНАРНИЙ КОД 574
Ілля Васильович Шаргало, Андрій Володимирович Лаврик INTEGRATED SAW BROADBAND ANTENNA FOR WLAN/ WIMAX 576
Наталія Михайлівна Ольшанська HISTORY OF SYSTEM ENGINEERING 578
Анастасія Кушнір MEMORY CARDS IN OUR LIFE 582
Олександра Юріївна Стадній VIRTUAL REALITY 585
Антон Олександрович Концевой WHAT BITCOIN IS AND HOW TO MINE IT. 587
Денис Анатолійович Ткачик НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ, ЯКІ ЗМІНЮЮТЬ СВІТ 590
*Ярослав Віталійович Опольськ*ий ІСТОРІЯ ІНТЕРНЕТУ 592
Ілля Сергійович Бобров DOMESTIC HEATING DESIGN PRINCIPLES 595
Вікторія Іванівна Барвінченко КОЛЬОРОВА ПАЛІТРА RGB 597
Павло Сергійович Вуйко COMPUTER PROTOCOLS 600
Ольга Романівна Яковець, Надія Павлівна Хоменко SOME MORE IDEAS HOW TO TEACH EFFICIENT READING 602
Надія Павлівна Хоменко,Ольга Романівна Яковець THE IMPORTANCE OF SPECIALIST READING FOR STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALITIES 606
Вікторія Євгеніївна Шабанова ЗАБРУДНЕННЯ ПОВІТРЯ НА ПЛАНЕТІ ЗЕМЛЯ 609
Ліана Вікторівна Варчук METHODS OF CORRECTION SPEAKING MISTAKES AS A POSITIVE LEARNING EXPERIENCE OF FOREIGN LANGUAGE 612
Руслан Ігорович Білий РОБОТОТЕХНІКА 614
Людмила Магас LEARNING STYLES LEADING TO NEW OPPORTUNITIES 615
Владислав Сергійович Слободянюк THE HISTORY OF ANDROID 618
Роман Олександрович Лановий «SMART SHOES» 622
Людмила Магас, Дмитро Сацький WHAT DO MOOCS GIVE US OR WHAT IS THE FUTURE OF TECHNICAL EDUCATION IN ALWAYS CHANGING WORLD? 624
Анжеліка Дамірівна Гафурова AUTOMATED CONTROL SYSTEMS AND AUTOMATIC CONTROL THEORY 628
Секція німецької мови
Іван Олександрович Романчук DER HEUTIGE STAND DER ELEKTROTECHNIK 630
Анастасія Гоголкіна AUS DER GESCHICHTE DER ELEKTROTECHNIK 632
Богдан Кримчук DIE GESCHICHTE DER AUTOMATISIERUNG 634
Андрій Олегович Данілов SICHERHEIT IM INTERNET 636
Владислав Олегович Палій AUTOMATISIERUNG HEUTE UND IN DER ZUKUNFT 638
Секція етичних і психологічних проблем ділових відносин та менеджменту
Юлія Олександрівна Жалін, Микола Дем'янович Прищак ДЕЛЕГУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ КЕРІВНИКОМ 641
Ірина Федорова, Микола Прищак ОРГАНІЗАЦІЇ 5 РІВНЯ УПРАВЛІННЯ 645
Олена Анатоліївна Бардадин ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ БАРЄРІВ В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ 649
Світлана Олегівна Олійник МЕНЕДЖМЕНТ АДАПТАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ДО УМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ 652
Олена Стемблевська ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ ДЛЯ ІРРАЦІОНАЛІВ 656
Наталія Олександрівна Оранська НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ДІЛОВИХ ВІДНОСИН КРАЇН ДАЛЕКОГО СХОДУ 659
Вікторія Сергіївна Гуменюк, Микола Демянович Прищак ЯПОНСЬКА МОДЕЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ 662
Вікторія Андріївна Кривошликова ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ КЕРІВНИКА 666
Ірина Ігорівна Околіта, Микола Дем`янович Прищак УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПРАЦІВНИКІВ 669
Альбіна Юріївна Савчук, Микола Дем'янович Прищак ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В ДІЛОВІЙ СФЕРІ 672
Максим Петрович Логвинюк, Микола Дем‘янович Прищак ІНТЕГРАЦІЯ: ВИЖИТИ І СТАТИ СИЛЬНІШИМ У КРИЗОВИЙ ЧАС 675
Юлія Сергіївна Корольчук ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ 678
Оксана Олександрівна Кагляк КОРПОРАТИВНА КУЛЬТУРА В ОРГАНІЗАЦІЇ 681

Катерина Сергіївна Медвецька ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛЕГЛОГО 684
Олена Вікторівна Столяренко, Юлія Юріївна Шевчук СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ І ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ 687
Юлія Леонідівна Нестерук АВТОРИТЕТ КЕРІВНИКА 690
Катерина Сергіївна Тітова ОСОБЛИВОСТІ КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА ДЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ГРОШОВОЇ ОДИНИЦІ 692
Анастасія Анатоліївна Гріщенко СИНДРОМ ЕМОЦІЙНОГО ВИГОРАННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЛЮДИНУ 695
Ірина Олегівна Тисячук ВПЛИВ ТЕМПЕРАМЕНТУ НА ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ 697
Наталія Сергіївна Пересунько, Олександр Йосипович Лесько ПРАВИЛЬНІ ЛЮДИ ТА НЕПРАВИЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ 700

XLVI Науково-технічна конференція гуманітарних підрозділів

Оргкомітет

Голова оргкомітету

С. Г. Денисюк, ВНТУ, Україна

Члени оргкомітету

А. І. Теклюк, ВНТУ, Україна
Л. Г. Євсєєв, ВНТУ, Україна
А. В. Слободянюк, ВНТУ, Україна
М. Д. Прищак, ВНТУ, Україна
І. С. Степанова, ВНТУ, Україна
В. О. Корнієнко, ВНТУ, Україна
О. І. Хома, ВНТУ, Україна
І. О. Головашенко, ВНТУ, Україна
Л. Є. Азарова, ВНТУ, Україна
М. Г. Прадівлянний, ВНТУ, Україна

Секції

Пленарне засідання
Секція філософії
Секція культурології
Секція етичних, психологічних та педагогічних проблем
Секція соціології
Секція мовознавства
Секція технічного перекладу
Секція історії України
Секція політології і права
Секція англійської мови
Секція німецької мови
Секція етичних і психологічних проблем ділових відносин та менеджменту
Секція фізичного виховання та спортивного менеджменту

УДК 378.147:37.037

О. І. Підлужняк

Вдосконалення технічної підготовленості баскетболісток в умовах вищого навчального закладу

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Вивчається ефективність розробленої комплексної тренувальної програми з удосконалення технічної підготовленості баскетболісток студентської команди впродовж підготовчого періоду річного циклу підготовки. Встановлено статистично достовірне (p<0,01) покращення ефективності виконання штрафних кидків на 12,70 %, яка наприкінці підготовчого періоду становила 78,1 % влучань. Статистично достовірно (p<0,05) покращилась результативність кидків із середньої дистанції за методикою М-100 (на 9,32 % до 30,5 влучань), а тривалість виконання даної вправи зменшилась в середньому на 44,3 с.

Ключові слова: баскетболістки, технічна підготовленість, штрафні кидки, підготовчий період.

Abstract

The efficiency of the developed complex training program focused on improving the technical preparedness of student team female basketball players during the preparatory period of the annual training cycle is investigated. Statistically significant (p<0,01) improving the efficiency of the free throw by an average of 12,70 % was found, and at the end of the preparatory period this indicator was 78,1 % of hits. Performance of middle shots by the method of M-100 statistically significant (p<0,05) improved by an average of 9,32 % till 30,5 of hits, and the duration of this exercise decreased by an average of 44,3 sec.

Keywords: female basketball players, technical preparedness, free throw, preparatory period.

Проблема виявлення факторів, що зумовлюють досягнення високих результатів у спортивних іграх, з кожним роком набуває все більшого значення, що зумовлюється загостренням конкуренції серед команд різного віку, статі та кваліфікації. Характерною особливістю сучасного баскетболу є дуже високий рівень підготовленості команд та виключна підготовленість спортсменів і, як наслідок, все більш зростаюча щільність спортивних результатів [2]. В таких умовах особливого значення набуває швидкість і правильність прийнятих на майданчику рішень і їх ефективне виконання. Тільки високий рівень технічної підготовленості дозволяє спортсменам застосовувати різноманітні тактичні дії в нападі й захисті. Щоб реалізувати прийняте рішення гравець повинен виконати необхідний технічний прийом, тобто показати свою технічну майстерність. Технічна підготовка гравців повинна залишатися самою основною та важливою ланкою в роботі тренера незалежно від рівня команди.

У дослідженні взяли участь 15 студенток групи підвищення спортивної майстерності з баскетболу. Тестування технічної підготовленості баскетболісток проводилося на початку (вересень) і в кінці (листопад) підготовчого періоду 2015–2016 навчального року і передбачало проведення тестів, які використовуються фахівцями з баскетболу [1; 10 та ін.]: штрафні кидки, кидки з різних місць (М-100). Дані тести визначають рівень розвитку основних технічних прийомів, необхідних для ефективної гри у баскетбол.

Технічна підготовленість – ступінь засвоєння спортсменом системи рухів, відповідної особливостям даного виду спорту і спрямованої на досягнення високих спортивних результатів. Цілком природно, що чим більшою кількістю прийомів та дій володіє спортсмен, тим в більшій мірі він готовий до вирішення складних тактичних завдань, що виникають в процесі змагальної боротьби, тим ефективніше він може протидіями атакуючим діям суперника і одночасно провокувати його до прийняття неадекватних ситуативних рішень [9]. У підготовчому періоді основними завданнями технічної підготовки баскетболісток було: розширити запас технічних навичок і умінь; вдосконалити технічні прийоми (правильна структура рухів, виконання їх без зайвих напружень); поліпшити деталі техніки за рахунок виявлення і усунення помилок і т. д.

З метою отримання вихідних даних технічної підготовленості баскетболісток, ми провели тестування на початку підготовчого періоду. Наступним кроком було впровадження в тренувальний процес баскетбольної команди розробленої комплексної тренувальної програми.

Тренувальне заняття, традиційно, складалося з підготовчої, основної та заключної частин. У підготовчій частині застосовувались комплекси розминки, в яких засоби підготовки підбиралися у відповідності із завданнями основної частини заняття. В загальному вигляді комплекси розминки були складені за наступною схемою: 1) біг (в різному темпі, різної тривалості); 2) стретчинг (із використанням статичних і балістичних вправ); 3) бігові вправи; 4) вправи загальної або спеціальної фізичної підготовки; 5) вправи для вдосконалення техніко-тактичної майстерності. В основній частині застосовувались розроблені комплекси для вдосконалення технічної майстерності (кидків, передач, ведення і т. д.).

Наприкінці підготовчого періоду було проведено повторне тестування показників технічної підготовленості баскетболісток і зафіксовано позитивну динаміку в результативності виконання тестів.

Штрафні кидки. В останні роки штрафний кидок постійно знаходиться у полі зору спеціалістів баскетболу. Важливість оволодіння штрафним кидком полягає в тому, що він, з одного боку має самостійне ігрове призначення (кількість влучань зі штрафного складає значну частину загального рахунку гри), з іншого боку, навичка виконання штрафних кидків є основою для формування всього комплексу рухів, які використовуються баскетболістами для кидків м'яча у кошик [3]. Наше дослідження передбачало виконання 21 штрафного кидка: підряд 7 серій по 3 кидки із наступним визначенням відсотку влучань. Ефективність штрафного кидка на початку підготовчого періоду становить в середньому 69,3 % влучань. Наприкінці підготовчого періоду даний показник статистично достовірно ($p<0,01$) покращився і становив 78,1 %.

Для успішної участі в змаганні кожен баскетболіст повинен не тільки уміло застосовувати передачі, ловлю і ведення м'яча, але й точно атакувати кільце, виконуючи кидки з різних початкових положень, з будь-яких дистанцій, в умовах протидії суперників. Зміна обстановки гри і прагнення використати кожен зручний момент для атаки визначають необхідність володіння різноманітним арсеналом способів виконання кидка з урахуванням індивідуальних особливостей гравця.

Кидки з різних місць (М-100). Висока інтенсивність змагальної діяльності у баскетболі вимагає від гравців максимальної концентрації та оптимальної мобілізації всіх функцій організму при виконанні дистанційних кидків у кошик. У зв'язку з цим, інформативним є тест на технічну підготовленість баскетболістів М-100, який ми проводили за стандартною методикою, зокрема, перед початком тесту гравці виконували п'ятихвилинний біг у змішаному режимі (для досягнення ЧСС 150 – 175 уд/хв, що відповідає змагальним умовам). В ході тестування нами враховувалися не лише кількість влучань, але й час, затрачений на виконання цих кидків. На початку підготовчого періоду зі 100 кидків влучними були: із середньої дистанції – 27,9 кидків, із дальньої – 19,8 кидків. Час виконання тесту М-100 склав в середньому 745,8 с. Застосування розробленої тренувальної програми мало позитивний вплив на технічну підготовленість баскетболісток. Зокрема, статистично достовірний ($p<0,05$) приріст результативності виконання кидків із середньої дистанції наприкінці підготовчого періоду становив 9,32 % (в середньому 2,6 кидків), а тривалість виконання тесту М-100 зменшилась в середньому на 44,3 с, що становить 5,94 % (табл. 1, рис. 1). Кількість влучних кидків із дальньої дистанції наприкінці підготовчого періоду становила 21,5, проте статистично достовірного приросту не зафіксовано.

Підготовка спортсменів повинна бути науково обгрунтованим логічним процесом, основу якого становлять принципи та закономірності спортивного тренування [8]. Раціональний підхід тренера до планування тренувального процесу баскетболісток в умовах вищого навчального закладу впродовж підготовчого періоду річного циклу підготовки, дозволить спортсменкам до відповідальних змагань досягнути оптимальної спортивної форми, а високий рівень технічної підготовленості дозволить реалізувати заплановані тактичні схеми гри в нападі та захисті, орієнтуватися в умовах, що швидко змінюються, а також раціонально взаємодіяти з партнерами і протидіяти суперникам.

В результаті аналізу науково-методичної та спеціальної літератури встановлено виключну важливість високого рівня технічної підготовленості баскетболісток для ефективного ведення змагальної боротьби і застосування тактичних комбінацій в нападі та захисті.

Встановлено, що впровадження в тренувальний процес жіночої баскетбольної команди вищого навчального закладу розробленої комплексної тренувальної програми удосконалення технічної підготовленості, мало позитивний вплив на результативність виконання спортсменками запропонованих тестів. Зокрема, статистично достовірно ($p<0,01$) покращилась ефективність виконання штрафних кидків на 12,70 % і наприкінці підготовчого періоду становила 78,1 % влучань.

Статистично достовірно ($p<0,05$) покращилась результативність кидків із середньої дистанції за методикою М-100 (на 9,32 % до 30,5 влучань), а тривалість виконання даної вправи зменшилась на 44,3 с, що становить 5,94 %.

Перспективи подальших досліджень вбачаються у вивченні динаміки показників технічної підготовленості спортсменів ігрових видів спорту в умовах вищих навчальних закладів на різних етапах річного циклу підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабушкин В. З. Подготовка юных баскетболистов [Текст] / В. З. Бабушкин. – К. : Здоров`я, 1985. – 142 с.
2. Вознюк Т. В. Оптимізація тренувального процесу кваліфікованих баскетболісток засобами швидкісно-силової спрямованості на передзмагальному етапі підготовки: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту: спец. 24.00.01 «Олімпійський і професійний спорт» [Текст] / Т. В. Вознюк. – Львів, 2006. – 23 с.
3. Горбуля В. А. Влияние техники выполнения штрафного броска в баскетболе на его результативность [Текст] / В. А. Горбуля, В. Б. Горбуля, А. Д. Широбоков // Физическое воспитание студентов творческих специальностей. – Харьков : ХГАДИ, 2007. – №1. – С. 21–29.
4. Горбуля В. Б. Методика формування спортивно-технічної майстерності баскетболістів 10–12 років [Текст] / В. Б. Горбуля, В. О. Горбуля, О. В. Горбуля, А. В. Єрмоленко // Вісник Запорізького національного університету. Фізичне виховання та спорт . – 2014. – № 1. – С. 188–194.
5. Железняк Ю. Д. Спортивные игры. Техника, тактика, методика обучения: Учеб. для студ. высш. пед. учеб. заведений [Текст] / Ю. Д. Железняк, Ю. М. Портнов, В. П. Савин, А. В. Лексаков. – 2-е изд., стереотип. – М. : Издательский центр «Академия», 2004. – 520 с.
6. Корягин В. М. Актуальные проблемы физической и технической подготовки баскетболистов высокой квалификации в процессе многолетней тренировки [Текст] / В.М. Корягин // Физ. воспитание студ. творч. спец. – Х. : 2001. – № 5. – С. 6–13.
7. Костюкевич В. М. Теоретико-методичні аспекти тренування спортсменів високої кваліфікації [Текст] : навч. посібн. / В. М. Костюкевич. – Вінниця : Планер, 2007. – 272 с.

Підлужняк Олександр Іванович – старший викладач кафедри фізичного виховання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Pidluzhnyak Alexander I. **–** Senior Teacher, Department of Physical Education, Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia.

УДК 338

О.А. Свентух

TIME-MANAGEMENT FOR TECHNICAL PROFESSIONALS

Vinnytsia national technical university

Annotation

Considers the problem of organization time for technicians.

Keywords

Time-management, technicians, technical professionals.

Time-management skills for most people are learned along the way, a necessary part of getting the job done. However, like most things, the more you invest in it, the greater the reward.

Time management is not very difficult as a concept, but it’s surprisingly hard to do in practice. It requires the investment of a little time upfront to prioritise and organise yourself. But once done, you will find that with minor tweaks, your day, and indeed your week and month, fall into place in an orderly fashion, with time for everything you need to do.

To reach your short- or long-term goals, time management is critical for prioritizing tasks, scheduling appointments, emails, projects and so much more, not to mention family responsibilities. Steps to improve your time-management skills:

1. Planning is Key: Keep Lists and Use the Tools at your Disposal

The pace at which most of us work at these days is furious and documenting thoughts and tasks is the only way to make sure things don't fall through the cracks. When creating lists remember to record as much as you can--this will help get you back on track quicker when you revisit your task later. Most of us have a tablet, smartphone or laptop with us most of the day and night. Each of these has some form of time management tool built in or preinstalled, and chances are that the tools are being under-utilized.
Outlook, for example, has tasks, a way to keep, track and maintain lists and notes along with a calendar, a great tool for project planning, appointments and reminders. The iPad and Android both have notes and calendars built-in, as well as thousands of time management apps available from their app stores.

If you're old-school, carrying a notebook or small pad is always a good idea. Whatever the medium get your tasks and thoughts organized.

You can organize yor day at the end of the work day. Reflect upon the day's events and thoughtfully plan your strategy for the coming day. Doing so can save you many sleepless nights.

2. Culture of Analytics: Good for People, Good for Business

When organizations have a culture of analytics, everyone has access to the right data and is encouraged to explore. Read more about the benefits of fostering an analytical culture.

Another option is to create a list that includes all your tasks, both personal and business. Once your list is complete, look it over and ask yourself these questions: Do you need to schedule appointments? Can you delegate any of these tasks? Is this meeting necessary?

Don't let your lists get too long or they will become unruly; these should be categorized and broken down before that happens, if possible. The important takeaway is getting your items documented somewhere so you can get them out of your head and focus on the task at hand.

3. Multi-tasking Doesn't Work

In a recent article from the Huffington Post, Zheng Wangs, a researcher and assistant professor of communication at Ohio State University, offered his thoughts on multi-tasking:
"There's this myth among some people that multitasking makes them more productive. But they seem to be misperceiving the positive feelings they get from multitasking. They are not being more productive -- they just feel more emotionally satisfied from their work."

People are most effective when they concentrate on one thing at a time. It's often said that it's better to finish one job then to start five.

4. Prioritize, Prioritize and Prioritize

Look at your lists and identify your top priorities. Tackle your most important or thought-heavy tasks at the point of your day where you are most mentally engaged and alert.

For many, that time is first thing in the morning, but for others it could be when everyone leaves the office at 5:30.

5. Set Goals and Deadlines

Tasks and projects need deadlines and goals--these are the way for you to measure your forward progress and success.

Deadlines are critical to the outcome of any project or task. If not set in a realistic timeframe and managed well they will become a major source of stress. Not giving you or your team enough time can result in extreme pressure on all parties involved.

Always give yourself a little more time than you think you may need in order to avoid unnecessary setbacks. Sticking to your deadlines will help you get more done faster.

Set both long- and short-term goals. It's easy to get lost in the microcosm of the daily--goals help keep things in context and help illustrate the bigger picture. Consider them the roadmap of your career and a necessary part of your day to day work. If you want to be successful you need to set and then strive to reach your goals. It gives you both direction and a focus on what's important.

The bottom line: always have clearly defined goals, objectives and deadlines.

6. Make the Most of the Time You Have

All of us have some time in the day that can be better used--for example, commuting, exercising or showering. Take this time to visualize your day, think about upcoming goals or projects. This is also a great time to prioritize some of the items on your list.

7. Monitor How Your Time is Spent

A big step towards great time management is to know how your time is spent. Take a day or two from your work week and document each activity and task you do. This sounds more difficult than it is.

There are many productivity apps out there that will do the trick for pretty much every platform. Once you have all the data laid out before you, it will be clear where time can be saved. People are often surprised by what this simple experiment will reveal.

8. Don't Procrastinate

Procrastination will literally get you nowhere, so don't put off important tasks or wait until the last minute to put together your presentation. As humans it is part of our nature to avoid unpleasant tasks--to avoid this, try using the reward system. Plan something fun or relaxing after a difficult task, like take a ten minute break and go for a walk or work on something that is more compelling to you.

9. Recharge Your Batteries

Eat right, exercise regularly and get enough sleep. When we're healthy and all is well this often is taken for granted--it sounds like a no-brainer yet so many of us find it difficult to do. Remember, too, that you and your health are important. Just because you have lots to do doesn’t mean that doing some exercise, going for a 10-minute walk or making time to eat properly is not important. You should not ignore your physical or mental health in favour of more 'urgent' activities.

10. Eliminate Distractions

No matter where you work, distractions abound in the form of email, social media, meetings or coworkers wanting to chat about last night's episode of "The Newsroom," current events or their children.

What can you do to limit these distractions and concentrate on the task at hand? If you've taken the time to monitor how your day is spent you'll know right where to start, but some other things you can do include, putting your phone on silent during your work hours or setting up specific intervals for the checking of email. Some people use noise-cancelling headphones or listen to music to drown out the other office sounds, while others use a do not disturb sign on their office or cube.

11. Delegate Responsibilities

Failure to delegate properly can be a career-limiting factor. There are 24 hours in the day and each of us is only one person. Founder of Virgin Group and billionaire adventurer Richard Branson had

this to say, "I learned to delegate from a young age. Actually removing myself from the office has helped me look for the next big venture." Regardless whether or not you think you can do it better, some things need to be delegated so you can focus on your top priorities or take on new responsibilities.

Delegating is not a set-and-forget process, it requires thought and follow-through.

Delegating is a daily part of IT management and core to better time management, offering a huge increase in your productivity.

12. Know Yourself

A large part of time management is about becoming aware of your behavior patterns. Once you become more aware of the things that get in the way of your productivity, you will find your own ways of dealing with them.

REFERENCES:

1. Time Management for Technical Professionals by Ronald C. Mendlin [Електронний ресурс] Доступ: http://www.goodreads.com/book/show/4104366-time-management-for-technical-professionals.
2. Time Management Productivity Tools by Paul Newton, Helen Bristoll - 42 p. [Електронний ресурс] Доступ: http://www.free-management-ebooks.com/dldebk/dlpr-tools.htm

Sventuh Olena A. – Department of Management, Vinnitsia Natoinal Technical University, Vinnitsia.

Supervisor: Ph.D., associate professor Pradivlyannyy Mykola G., Associate Professor of Foreign Languages, director of technical translation centre, Director of Center for International RelationsVinnitsa National Technical University.

УДК 37.091.33:81’246.2(477)

Зозуля І. Є.

БІЛІНГВАЛЬНЕ НАВЧАННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ КОНЦЕПЦІЙ ОСВІТИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядаються основні моделі білінгвальної освіти, які присутні в світовому освітньому просторі та спроби їх класифікації. Проаналізовано особливості розвитку білінгвального навчання в технічних навчальних закладах України.

Ключові слова: білінгвальна освіта, білінгвальне навчання, моделі білінгвального навчання.

Abstract

The main models of bilingual education, which are present in the world educational area, and the attempts of their classifications are considered in the article. It deals with the peculiarities of bilingual studies development in technical higher educational establishments in Ukraine.

Keywords: bilingual education, bilingual studies, bilingual education models.

Проблема багатомовності набуває особливого значення у наш час, оскільки зумовлена насамперед соціально-економічними та політичними змінами в світі, які вимагають більш активного входження різних країн у світовий геополітичний полікультурний діалог. Одним із чинників інтенсифікації такого діалогу є необхідність вільного володіння принаймні однією іноземною мовою, що привело до виникнення у світовій освітній практиці такого явища, як білінгвальна освіта. Для України розвиток білінгвальної освіти зумовлений загальною тенденцією до інтеграції у європейський простір, прагненням до діалогу культур і міжкультурної комунікації. Однак, крім цього, існують ще й внутрішні суспільні потреби в розвитку системи двомовної освіти в нашій державі, оскільки Україна є багатонаціональною країною, і проблема освіти рідною мовою дітей національних меншин, які проживають на її території, як свідчить практика, не є вирішеною.

Варто зазначити, що загальні теоретичні основи білінгвізму як засобу загальної якісної підготовки фахівців вивчались Є. М. Верещагіним, М. М. Михайловим, В. Маккеєм, М. М. Певзнером, І. Турманом, А. Г. Ширіним. Лінгвістичний аспект розкритий у працях Л. Блумфілда, У. Вайнрайха. Соціолінгвістичний аспект досліджували В. Д. Бондалетов, У. Вайнрайх, І. Х. Мусін, психологічний – М. В. Імедадзе, Е. Піл, соціологічний – Б. Спольський, В. Стольтінг, культурологічний аспект – В. В. Сафонова, Ю. А. Сорокін, Я. Шародо, методичний аспект – Л. Г. Кошкуревич, Р. Байер, Д. Мон. Значний вклад у розробку проблеми білінгвальної освіти зробили новгородські вчені, які створили наукову школу, основним акцентом якої став діалог культур при формуванні інтегративних, комунікативних умінь міжкультурного спілкування. Становлення цієї школи включало три етапи: теоретичне осмислення педагогічних аспектів білінгвізму як міждисциплінарного феномена (М. М. Певзнер, А. Г. Ширін); концептуальне обґрунтування інтегративної моделі білінгвальної освіти в сучасній російській школі (Л. І. Плієва, Н. Є. Сорочкін, Ю. В. Кодочігова та ін.); розробка теоретичних основ білінгвальних освітніх програм у вищій школі як засобу полікультурної освіти студентів (М. М. Певзнер, І. В. Алексашенкова, Г. П. Александрова, Н. С. Кузнєцова, О. С. Орлов, І. І. Дмитрієва, С. В. Шубін, Н. А. Шайдорова) [4, 167].

В Україні педагогічні дослідження білінгвальної освіти з’явилися нещодавно. Їх поява спричинена загалом тим, що починаючи з 90-х років XX століття нові соціально – економічні реалії, прагнення інтеграції у європейський простір викликали появу хвилі досліджень, присвячених проблемам формування фахівця - білінгва, а також вивченню зарубіжного досвіду білінгвального навчання та можливостей перенесення такого досвіду на вітчизняну систему освіти, його адаптації з урахуванням наявних соціокультурних умов (А. М. Гусак, А. О. Ковальчук, Ф. А. Моісеєва). Однак, варто зауважити, що незважаючи на наявність певних результатів у розробці проблеми білінгвізму різними науковими школами вітчизняної та зарубіжної педагогіки, цілісної концепції білінгвальної освіти на цей час не сформовано, а визначено лише певні аспекти цієї проблеми. Не визначено також тип білінгвізму, притаманний освітній сфері [2].

Білінгвальга освіта (bilingual education) – освіта, в процесі якої використовуються дві мови – рідна (перша) та друга (іноземна). Форми використання двох мов (вербальна, письмова, візуальна, аудіо та інші), а також види дидактичних матеріалів та їхня мова не регламентується, але їхній рівень має відповідати середній мовній компетенції референтної групи. Перевага – крок в напрямку до освіти на кількох мовах (мультикультурна освіта). Недоліки пов'язані з недосконалістю системи підготовки білінгвальних педагогів та відсутністю відповідних навчальних посібників. Білінгвальне навчання – це різноманіття моделей та програм, об'єднаних єдиним принципом: в якості засобу навчання вживаються дві мови [1, 38].

Статус білінгвального навчання у системі вищої освіти в Україні нині займає проміжне положення – між неприйняттям (із різних причин – від недостатнього розуміння його цілей до відсутності віри у його успішність) та бездумним впровадженням без належного методичного забезпечення та коректного цілепокладання. Насправді ж, при достатньо обміркованому підході та міцному теоретичному фундаменті білінгвальне навчання може стати могутнім інструментом у підготовці фахівців із різних дисциплін – фахівців із високорозвиненими професійними компетенціями, які демонструють конкурентоспроможність не лише в Україні, а й у світі. Білінгвальне навчання, у своїй суті, не містить обмежень на виучувану дисципліну (фізика, економіка, біологія), проте містить обмеження на вихідний (початковий) рівень іншомовної підготовки студентів. Саме тому більшість дослідників пропонують починати навчання у білінгвальних умовах на старших курсах і в магістратурі. Прийнято вважати, що білінгвальне навчання у ВНЗ України виправдовує себе у таких випадках: 1) коли існує об'єктивна та термінова необхідність – наприклад, високий відсоток іноземних студентів, що навчаються в Україні і не володіють українською (натомість володіють хоч і не рідною, але англійською): для них створюються білінгвальні групи, у яких навчання предметам спеціальності ведеться англійською наполовину із українською мовами; 2) коли така необхідність продиктована високими внутрішніми стандартами певного ВНЗ, найчастіше по відношенню до підготовки випускників магістратури (для студентів-магістрантів впроваджуються білінгвальні курси із спеціалізації («Дисципліна англійською мовою») і пояснюється це прагненням підготувати фахівців, що зможуть користуватися світовими здобутками обраної галузі (висвітленими, як правило, в англомовних виданнях) та без зусиль здійснювати власний внесок у розвиток цієї галузі (робити доповіді на конференціях, брати участь у міжнародних проектах, публікувати праці). Зазначимо, що така практика сьогодні знайшла своє розповсюдження у багатьох великих ВНЗ [3, 109].

Відомо, що у світовому досвіді є надзвичайно багато найрізноманітніших моделей і програм білінгвальної освіти, але всі вони об'єднані одним загальним принципом: мовами навчання є дві (а у деяких випадках і більше) іноземні мови. З огляду на це дослідники роблять спробу класифікувати моделі білінгвальної освіти з метою детальнішого їх теоретичного вивчення та удосконалення. Пропорція мов на занятті визначається його змістом, часом і місцес проведення, особливостями сприйняття студентів, особистістю викладача, та є певні моделі білінгвального навчання. Розкриємо їхній зміст:

1. **Дублююча чи супроводжуюча модель** використовується як правило на початковому етапі навчання і пропонує представлення однієї і тієї ж одиниці рідною та іноземною мовами. Ця модель сприяє накопиченню фонду мовних засобів, здатних адекватно виражати предметний зміст. В процесі використання цієї моделі в студента встановлюється стійкий асоціативний зв'язок між змістовною одиницею та набором мовних засобів.

2. **Аддитивна (доповнююча) модель** передбачає подання іноземною мовою додаткової інформації, що частково чи суттєво збагачує зміст, вивчений рідною мовою. Додаткова інформація, як правило, подається у вигляді розповіді викладача, друкованого тексту, спеціального дидактичного матеріалу (відео фрагменти, аудіозаписи тощо). Співставлення та обговорення основного та додаткового блоків ведеться як рідною, так і іноземною мовами.

3. **Паритетна модель** передбачає рівноправне використання рідної та іноземної мов при розкритті змісту предмета. Необхідною умовою використання даної моделі є досягнення студентами достатньо високого рівня мовленнєвої компетенції. При цьому мається на увазі знання певного об'єму спеціальних термінів, вміння виявляти змістові особливості використання спеціальних термінів.

4. **Модель, що витісняє.** Сама назва говорить про те, що в цій моделі іноземна мова домінує при розкритті предметного змісту. Використання даної моделі можливе лише на вищому рівні білінгвального навчання, оскільки студенти повинні володіти іноземною мовою в такій мірі, щоб заглиблюватись в предметний зміст. Баланс між інформацією та

мовою в навчальному процесі (Information and content balance through education) – вміння підпорядковувати лексику другої мови потребам навчального предмету та співвідносити її з мовною компетенцією конкретної аудиторії. Намагаючись забезпечити баланс між змістом предмета та його лексичним наповненням на перших курсах університету викладачі переважно використовують дублюючу та адитивну моделі білінгвального навчання.

Білінгвальне навчання є дуже могутнім засобом підготовки майбутніх професіоналів будь-якої галузі. Із його допомогою в студентів не лише формується та розвиваються професійні компетенції, а й зростає самосвідомість, розширюється світогляд. Білінгвальне навчання посилює зв'язок змісту навчання у ВНЗ із сучасними потребами ринку праці. Під час вивчення білінгвальних курсів у студентів активізується пізнавальна діяльність та зростає внутрішня мотивація (головним компонентом якої є так звана білінгвальна мотивація. Серед перспектив розвитку білінгвальної методичної науки слід відзначити розв'язання питання кадрового забезпечення (від того, один чи двоє викладачів включені у процес, залежить побудова заняття й організація самостійної та індивідуальної роботи студентів), а також питання оцінювання та контролю знань, умінь і навичок студентів, що навчаються на білінгвальній основі.

Отже, білінгвальне навчання – це необхідна складова сучасної системи навчання у технічному ВНЗ, яка потребує вивчення і подальшої розробки з наукової та методичної точки зору. Варіантом її впровадження у навчальний процес у ВНЗ може бути організація вивчення спеціальних курсів, пов'язаних із використанням алгоритмічних мов програмування білінгвальним методом. Його реалізація забезпечує свідоме ставлення студента до професійної діяльності, розвиває світогляд, самосвідомість та самовідповідальність, розширює можливості адаптації майбутнього фахівця у різних технічних, соціальних, інформаційних, наукових реаліях сьогодення. Білінгвальне навчання дасть змогу випускникам технічних навчальних закладів стати продвинутими фахівцями в галузі сучасної електроніки, простіше інтегруватися у сучасний ринок праці, вимоги якого передбачають вільне володіння однією або декількома іноземними мовами за фахом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Боднарчук Т. В. Особливості розвитку білінгвальної освіти у сучасній українській школі / Т. В. Боднарчук // Педагогіка. Розділ 1. Збірник науквип праць. – Випуск 14. – К., С. 37-42.
2. Ігнатенко К. О. Білінгвальна освіта як засіб міжкультурної підготовки вчителя іноземної мови /К.О. Ігнатенко// Вісник психології і педагогіки : зб. матер. студ. наук. конф. [«Сучасна іншомовна освіта очима студентів»], (м. Київ, 26 лютого 2014 р.) / Педагогічний інститут Київського університету імені Бориса Грінченка, Інститут психології і соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка. – Випуск 14. – К., 2013.
3. Ковальчук А. О. Із досвіду викладання білінгвальних дисциплін майбутнім магістрам у провінційному ВНЗ / А. О. Ковальчук // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки . – 2010 . – Вип.16 . – С. 108-114.
4. Ситняківська С. М. Особливості впровадження білінгвального навчання у технічних навчальних закладах України / С. М. Ситняківська, М. Г. Хливнюк // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка . – 2014. – Вип. 6. – С. 167-172.

Зозуля Ірина Євгеніївна *– кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: irazozulya@yandex.ru*

Bulava Natalya Yu. *– Candidate of Pedagogy, senior teacher of Linguistics Department of Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: irazozu;ya@yandex.ru*

УДК 378.372

О. І. Хома

ЕТИЧНІ ЗАСАДИ РЕДАКЦІЙНОЇ ПРАКТИКИ В НАУКОВИХ ЖУРНАЛАХ І ЕФЕКТИВНІСТЬ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Доповідь присвячена доведенню істотної залежності між фаховим рівнем наукових досліджень і етичними переконаннями наукової спільноти. Автор порівнює прояви академічної недоброчесності в США, Німеччині й Україні та доводить необхідний характер зв'язку між рівнем наукових досліджень і рівнем академічної доброчесності. Недоброчесність у вітчизняних наукових журналах унеможливлює відбір якісних досліджень. Тому вітчизняні журнали стануть справді науковими лише після запровадження якісних процедур закритого рецензування. Відродження української науки в цілому має починатися не зі збільшення фінансування, а із запровадження сучасних стандартів академічної доброчесності.

Ключові слова: *академічна недоброчесність, академічна порядність, рецензування, наукова спільнота.*

Abstract

The author argues that between the professional level of scientific research and ethical beliefs of the scientific community there is an essential relationship. The author compares the phenomena of academic dishonesty in the US, Germany and Ukraine and proves necessary character of relationship between the level of research and level of academic integrity. Dishonesty in Ukrainian scientific journals make impossible the distinction between high-quality and low-quality studies. So, Ukrainian scientific journals will become really scientific only after the introduction of high-quality procedures of closed review. The revival of Ukrainian science in general must start not with increased funding, but with the introduction of modern standards of academic integrity.

Keywords: *academic dishonesty, academic integrity, peer-review, scientific community.*

Чотири основні функції сучасних наукових журналів – реєстрація наукових дописів (час створення, авторство), їх рецензування авторитетними експертами, їх поширення та архівування. Зокрема, практика рецензування була запроваджена вже при заснуванні одного з найперших наукових журналів Європи, лондонського *The Philosophical Transactions of the Royal Society* (1665), першим головним редактором якого був Генрі Ольденбурґ. Втім, чітку систему рецензування в цьому журналі (вперше у світовій практиці) запровадили у 30-х рр. XIX ст.

Практика рецензування є науковою діяльністю, невід'ємною від фахового рівня рецензентів. Глибока компетентність рецензента, певні річ, є умовою, без якої рецензування втрачає сенс. Втім, етичний бік рецензування, як не дивно, відіграє не меншу, а, можливо, й більшу роль в досягненні тих цілей, для яких рецензування існує: забезпечення якості наукових публікацій, фахова оцінка запропонованих праць, підтримання рівня й стандартів наукових досліджень. Рецензент повинен бути не лише компетентним, але й етично коректним. Адже сама по собі компетентність не є засторогою наприклад, проти забезпечення власного пріоритету через гальмування публікації колеги, що працює у тій самій галузі; проти недобросовісного використанні інформації про чужі відкриття; проти елементарного зведення рахунків з критиками чи конкурентами, паразитування на конфлікті інтересів тощо.

Етика видається сферою, безпосередньо не пов'язаною з дослідженням, яке здійснюється на основі таланту, спостережливості, фахової обізнаності, досвіду, інтуїції. Але насправді всі ці здатності виявляться неефективними без дотримання хоча б елементарних вимог чесності й об'єктивності. Наука

створюється науковою спільнотою, тож науковий прогрес істотно залежить від чесності (перед собою й іншими) того вченого, який здійснює дослідження й пропонує його результати публіці. Скажімо, критичність до себе і чесний погляд на свої результати є потужними чинниками якості дослідження, доведення відкриттів до досконалості. Будь-який інтелект потребує етичної основи. Наукове рецензування з боку колег постає на цьому тлі ніби «другою лінією оборони»: те, чого не врахував окремий вчений, допоможуть побачити його колеги, що працюють у тій самій (втім, іноді стається – у зовсім іншій) галузі знань.

Але етична культура рецензента є не менш важливою, ніж етична культура дослідника. По суті, це одна й та сама етична культура, без якої вчені не зможуть домовитися, відтак наукова спільнота розпадеться. Розпад наукової спільноти означає її неминучу деградацію, а відтак і деградацію науки у цілому.

Тому не дивно, що формалізовані етичні кодекси є важливим системним чинником функціонування сучасних університетів на Заході [1, 4-5]. Адже статистика свідчить, що дуже значна західних (йдеться про дослідження у США й Німеччині) студентів і викладачів вдаються до академічно недоброчесних вчинків або стають їх свідками; в деяких фокус-групах при анонімному опитуванні зізнаються у шахраюванні понад дві третини респондентів; втім шахраювати вони вчаться не в університетах, адже на іспитах у американських школах шахраюють, залежно від року навчання, від 56% до 70% учнів [2, 23].

До того ж, університетська автономія останніх років радше погіршила стан академічної доброчесності. Адже вона фрагментувала публічний простір і нині кожен професор перетворюється на «короля чи королеву на персональному острові», маючи змогу отримувати фінансування досліджень не за результатами експертних висновків, а просто через інституційну приналежність [2, 21]. Така собі академічна рознарядка! Отже, етичні кодекси останнього часу, наприклад, Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors [3], виданий COPE, зумовлені реальним погіршенням етичних стандартів у дослідницькій і навчальній практиці.

Але якщо в західних країнах намагаються стримати етичну деградацію, то в Україні ми можемо спостерігати її повний розквіт і панування. Основні вітчизняні академічні практики інституційно спираються на недоброчесність, відверто її практикують. Йдеться про всі її складники: від заохочення плагіату, до толерування, ба навіть винагородження відверто сфабрикованих «досліджень».

В цій ситуації наука гине, про що відверто свідчить її рівень у вітчизняних дослідницьких установах. В багатьох випадках наука в нас не може розвиватися через втрату елементарних критеріїв розрізнення «добра і зла», адже наукою оголошується все, що виходить під відповідним грифом, а останні жодним чином не свідчать про справжній рівень публікації. Досить згадати про неймовірне зростання «плідності» псевдодосліджень, коли окремі автори примудряються протягом відносно стислого часу публікувати неймовірну для смертної людини кількість текстів. Перефразовуючи римську приказку, погані звичаї псують будь-які розуми. Наукові осередки в нашій країні зберігаються лише там, де ще зберігаються базові принципи академічної доброчесності.

Становище з недоброчесністю в царині наукових публікацій є критичним. Ця сфера вже давно стала генератором корупції. Переважна більшість т.зв. «наукових видань» насправді є каналами гарантованої платної публікації текстів незалежно від наукового рівня. Яскравим прикладом імітативної природи таких видань є часто практикована вимога до автора надавати не лише свій текст, але й готову «рецензію» на нього, підписану носієм відповідного наукового титулу.

Академічна доброчесність передбачає механізми, прямо протилежні тим, що усталилися в Україні: (1) відбір компетентних рецензентів і їхня готовність до співпраці з журналами; (2) анонімність рецензування (найбажаніший стандарт – double-blind peer review); (3) прийняття рішень про публікацію лише на підставі рівня статті (тут йдеться про руйнування не тільки корупційних практик, але й про «необхідність» публікуватися «нашим» аспірантам, складні життєві обставини автора або його попередні заслуги, становище, авторитет тощо; (4) якомога радикальніше усунення конфлікту інтересів.

Фактично йдеться про докорінну зміну наших «наукових» практик, які у своїй масі давно не мають нічого спільного з наукою. Ми живемо у час, коли рівень науки є заручником ступеня нашого етичного ригоризму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аналітична довідка за результатами дослідження практик академічної доброчесності у вищих навчальних закладах України. – Київ.: Ін-т освітньої аналітики МОН України, 2016. – 42 с.

2. Decoo W. Crisis on Campus: Confronting Academic Misconduct. – Cambridge, Mass.: MIT Press, 2002.

3. Code of Conduct and Best Practice Guidelines for Journal Editors. Електронний ресурс. Режим доступу: http://publicationethics.org/files/Code_of_conduct_for_journal_editors_1.pdf

Хома Олег Ігорович — д.філос.н., професор, завідувач кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця quid2anim@gmail.com

Khoma Oleg I. — Dr. Sc. (Philosophy), Professor, Head of the Chair of Philosophy & Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia quid2anim@gmail.com

УДК 316. 6

А. Є. Косарєв

Мистецтво ілюзії та її місце в історії людства

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Описано історію розвитку фокусів. Показано роль ілюзій у житті людей.
Ключові слова: фокус, ілюзія, магія.

Abstract
We describe the history of tricks. The role of illusion in people's lives.
Keywords: trick, illusion, magic.

Фокуси, магія, ілюзії завжди приваблювали людей, дарували незабутні враження і емоції. Мистецтво ілюзії сягає своїм корінням в сиву давнину, коли прийоми і техніка маніпуляції свідомістю людей стали використовуватися не тільки для управління ними (як це робили шамани, жерці), але і для розваги (уявлень факірів). У Середньовіччі з'явилися вже більш професійні артисти: лялькарі, фокусники, які застосовують різні механізми, а також карткові гравці і шулери.

Історія фокусів (ілюзій), цікава тим, що «фальшива магія» в повному розумінні цього слова є наукою, перебуваючи у родинних стосунках з механікою і оптикою. Ця наука має право називатися високим мистецтвом, об’єднуючим практичну театральну видовищність з містичною чарівністю всього того, що нез’ясоване.

Фокусник є творчою особистістю, яка працює виключно поодинці (або з асистентами другого плану) і заробляє демонстрацією свого мистецтва, а не матеріальними корисними для глядача наслідками і продуктами, які нібито настануть після сеансу «чарівництва», на відміну від шахраїв і шарлатанів.

Однак, протягом майже всієї історії свого існування, фокуси часто виступали шахрайським засобом експлуатації народних забобонів, призначеним в більшій мірі для залякування і підпорядкування натовпу, а не для її розваги.

Фокус-покус (Hocus Pocus) у XVII ст. в Німеччині та Голландії користувалися певною популярністю вистави одного самозваного «чарівника», який називав себе Охес Бохес (насправді так іменувався маг і демон з норвезьких легенд) і використав псевдонім «Фокус покус» (Hocus Pocus) — плутане словосполучення, промовлене ним під час базарного «чаклунства» (повністю воно звучало, як «фокус покус, тонус талонус, ваде целерітер юбео») для того, щоб відвернути увагу глядачів. Дане «закляття» було підхоплене іншими фокусниками і через деякий час стало візитівкою всіх ілюзіоністів.

У російській мові це словосполучення було запозичене в якості основи для поняття, що позначає хитрий трюк або виверт. Примітно, що в германської групи мов слово «фокус» досі використовується лише як оптичний термін, запозичений з латини (focus — вогнище, вогонь).

В кінці XVIII — початку XIX ст. з розвитком машинобудування з'являються механічні ілюзійні іграшки-автомати. Три такі механічні ляльки, які зображували людські фігури, винайшов директор фізико-математичного кабінету Віденського імператорського палацу Фрідріх фон Клаус. Його фігури вміли писати на папері.

Конструктор Жак де Во-канюн зробив діючі механічні фігури флейтиста і барабанщика в повний людський зріст і качку, яка вміла крякать, клювати корм і плескати крилами. Угорець Вольфганг фон Кемпелен винайшов фігуру «шахіста», з яким можна було зіграти партію в шахи. Але насправді механічної була тільки рука ляльки, що рухає шахові фігури на дошці, керував ж нею шахіст — людина, яка була всередині.

У XVIII ст. уявлення фокусників удосконалив італієць Джузеппе Пінетті, який став першим показувати фокуси не так на базарних площах, а на справжній театральній сцені. Він зробив це мистецтвом для витонченої публіки, обставив фокуси пишними декораціями, мудрими сюжетами. В англійських газетах того часу збереглися нотатки про його виступи в Лондоні у 1784 р. Пінетті

дивував глядачів своїми можливостями: читав тексти з закритими очима, розрізняв предмети в закритих коробках. Фокусник привернув увагу навіть монарха Англії Георга III, який запросив Пінетті для виступів перед членами королівської сім'ї в Віндзорському замку. Він привіз з собою величезну кількість асистентів, екзотичних тварин, складних механізмів, великих дзеркал.

Після такого виступу Пінетті відправився в міжнародне турне по країнах Європи, на його шляху були Португалія, Франція, Німеччина і навіть Росія. У Санкт-Петербурзі він провів кілька виступів і був запрошений навіть до палацу імператора Павла I. Коли Пінетті їхав з Росії, цар Павло I попросив його здивувати всіх якимось чарами. У той час виїхати з Санкт-Петербурга можна було через 15 застав. Пінетті пообіцяв царю, що він проїде через всі 15 застав одночасно, і слова свого дотримав. Царю принесли 15 доповідей з 15 застав, що Пінетті виїхав саме через кожну заставу. У 1800 р Джузеппе помер у віці 50 років.

Відомий маг Бен Алі часто показував на ярмарці такий трюк. Він підходив до будь-якого торговця, купував у нього пиріжки, на очах у присутніх людей ламав їх навпіл, і в кожному пиріжку виявлялася монетка. Здивований торговець не міг повірити в це диво і починав «перевіряти» всі інші свої пиріжки, в яких, звичайно ж, нічого не було. Глядачі сміялися. Коли Бену Алі в ресторані приносили їжу, він накривав весь стіл покривалом, а коли знімав його, то замість їжі на столі стояв черевик. Черевик знову накривали, і їжа поверталася.

В кінці XVIII — початку XIX ст. в Європі починається промислова революція, з'являються парові двигуни, пароплав, прядильні машини і багато технічних новинок. Фокуси робляться більш технічними та складними, фокусники стають професіоналами — винахідниками складних механічних фокусів.

Місце «чарівників», «магів» і «чарівників» займають «доктори» і «професори», що додають фокусам «науковість» і «серйозність». Це такі «вчені-фокусники», як Жан-Ежен-Робер Уден, якого називають «батьком сучасного фокуса». Сучасні фокусники досі використовують механізми Жана-Ежена-Робера Уден. Нині існує близько 300 тисяч апаратних ілюзійних трюків і близько 50 тисяч трюків, заснованих на спритності рук. Сьогоднішні зірки — це Девід Копперфільд, Пол Деніельс і Ланс Бертон та ін. І нехай сьогодні не залишилося тих, хто вірить в те, що це чари — мистецтво буде жити, адже людям завжди хочеться вірити, що існує щось, чого вони ще не знають. А головне — люди отримують яскраві позитивні емоції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Иллюзионисты и фокусники мира. История появления фокуса-покуса [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://fokusy.kak-nauchitsya.ru/illyuzionisty-i-fokusniki-mira.html#Top. — Название с экрана.

Антон Євгенійович Косарєв − студент групи 2КН-13, факультет інформаційних технологій та комп`ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Науковий керівник**:** ***Світлана Георгіївна Денисюк*** **–** доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, svetadenisiyk@gmail.com

Kosarev Anton Y. **–** 4th year student, Department of information technologies and computer engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Supervisor: ***Denysiuk Svitlana G.*** **–** PhD in Political sciences, professor in social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, svetadenisiyk@gmail.com.

УДК 1: 141.32

Чухрай Е. І.
Кудрявцев Д. С.

«Будова «Я». Взаємозв'язок класичного психоаналізу та філософських ідей Ф. Ніцше та А. Шопенгауера»

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *метою даного дослідження було проведення аналізу і виявлення взаємозв'язку між класичним психоаналізом З. Фрейда та філософських ідей Ф. Ніцше та А. Шопенгауера. Під час аналізу було виявлено чіткі взаємозв'язки між даними ідеями, а також і певні відмінності, що стосуються різницею у світобаченні 18-ого та 19-ого століть.*

Ключові слова: психоаналіз, особистість, підсвідоме, волюнтаризм, розвиток, свідомість.

Abstract*: The purpose of this study was to analyze and identify the relationship between classical psychoanalysis Sigmund Freud and philosophical ideas of Nietzsche and Schopenhauer. The analysis was revealed clear relationships between these ideas, as well as some differences regarding the difference in worldview 18th and 19th centuries.*

Keywords: psychoanalysis, personality, unconscious, voluntarism, development, consciousness.

Людина – це перш за все жива істота, наділена певними фізичними, психічними та психофізичними характеристиками, які в загальному поєднанні та початковому періоді становлення утворюють індивідуальну особистість.

Зважаючи на те, що сутність людини проявляється у її рівні контактування із навколишнім світом, та в більшій мірі із соціумом, становлення людського «Я», найбільше проявляється у вигляді її соціального статусу в суспільстві. Але на противагу цьому, людина, як особистість включає в себе внутрішній розвиток та рівень самосвідомості, що формує в свою чергу, внутрішній світ кожного з нас [1].

У зв'язку з цим, людина постійно самовдосконалюється або регресує у кожному з цих напрямків. Людська сутність за визначенням класичного психоаналізу полягає у тріумвіраті трьох складових нашого «Я»: підсвідомого, свідомого та над свідомого. Рушієм та основним підконтрольним людині є область свідомого, що виникає внаслідок витіснення несвідомого під виглядом саморозвитку особистості. Опираючись на це, область свідомого постійно самовдосконалюється та розширюється перетворюючи область свідомості в над свідомість. Що в свою чергу породжує постійний процес перебігу від внутрішнього рівня до зовнішнього. Порівнюючи даний висновок із визначенням людини, фізична складова поступово перетікає в психічну, формуючи психофізичну складову [1].

З цього випливає, що розвиток людського «Я», полягає перш за все у процесі розширення свідомості в область підсвідомості, що в подальшому перетворюється та еволюціонує в над свідоме.

Життя людини – як модель існування об'єкта, за визначенням Ф. Ніцше, є Воля, а точніше, «воля до влади». Також філософ зазначає, що людське щастя полягає у почутті сили, влади та психічному захисті від будь-яких перешкод на життєвому шляху [2].

Спираючись на дані твердження та порівнюючи їх із філософськими ідеями З. Фрейда, варто зауважити, що людська Воля – є не що іншим, як областю свідомого, а прагнення відчути силу та владу, – еволюціонувати область підсвідомого в над свідоме. Додатком до цього є становлення «надлюдини» Ф. Ніцше, як ідеальний баланс між цінністю життя, його значенням та захистом від будь-яких форм впливу на три рівні свідомості. Проте у даному співвідношенні, Ф. Ніцше лише пропонує модель життя, а не процес становлення, як психоаналіз, тобто досягнення людини за своє життя стану «надлюдини» [2].

Дещо подібне спостерігається у східній філософії буддизму, що передбачає стан «нірвани», коли подальша сублімація підсвідомого повністю перетворюється на область свідомого, але при цьому виключається можливість перебігу «Я» на над свідомий рівень.

Волюнтаризм – це підхід у філософії, що вважає волю первинною основою світу.

Сутність особистості в даному випадку є лише виокремленням підсвідомого рівня, як головного та його керування рівнем свідомості під виглядом «сліпого хотіння», а рівень над свідомості в даному підході майже не розглядається під приводом того, що його становлення передбачає свободу рівня

свідомості, що заперечує контроль підсвідомого [3]. Розвиваючи дану модель, можливо виділити прямий взаємозв'язок між ідеями А. Шопенгауера та З. Фрейда, що полягає у значенні підсвідомого для двох наступних рівнів, але суттєву відмінність у подальшому розвитку та становленні над свідомості як завершального рівня розвитку людини.

Висновки: З'являючись при народженні, людина, ще не як особистість, проходить період свого становлення. Причому вона вже має рівень підсвідомого, яке чітко виражено її діями, вчинками та бажаннями.

Після періоду формування, наступає період розвитку свідомості, більш відомий, як період навчання. Поступово період навчання переходить вже у Життя, або саме самовдосконалення особистості та рівня впливу на усі рівні свідомості.

На завершення людина, досягнувши власного рівня над свідомого, поступово зосереджує свій погляд на збереженні впливу самосвідомості та зміцненні підсвідомого, що є гарантом існування інших рівнів.

Як не дивно зазначити, що Життя – це завжди рух, від однієї істини чи рівня до іншого, інколи цей шлях спричинений власним бажанням, інколи незалежними факторами, але не важливо від причини, він відбувається завжди, від регресу до прогресу і навпаки, від підсвідомого до над свідомого і навпаки. І поки «Я» рухається в Житті, то в один бік, то в протилежний, наша свідомість балансує між дуалізмом Світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зігмунд Фрейд, Введення в психоаналіз – Віденський університет, 1917 – с. 237
2. Ницше Ф. Воля к власти. Опыт переоценки всех ценностей / Пер. з нім. Є.Герцик.-М.:Культурна революція, 2005. - ISBN: 5-902764-02-5 – с. 880
3. Артур Шопенгауэр, Мир как воля и представление – Геттінгенський університет,- вид. Ексмо 2015 - ISBN 978-5-699-78857-6 – с. 160

Кудрявцев Дмитро Станіславович − студент групи 2КН-15б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 2kn15b.kudryavtsev@gmail.com

Чухрай Ельвіра Іванівна – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: elvica888@gmail.com

Dmytro S. Kudryavtsev − student of Information Technologies and Computer Engineering Department, 2CS-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 2kn15b.kudryavtsev@gmail.com

Elvira I. Chykhrai − Philosophy Doctor (Eng.), docent, docent of philosophy department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: elvica888@gmail.com

УДК 159.923.2

Я. І. Безусяк[1]
І. О. Головашенко[1]

ПРОБЛЕМА ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНІЙ ФІЛОСОФІЇ

[1] Вінницький національний технічний університет

Анотація *У статті проаналізовано людину як особистість та роль у розумінні суті взаємозв'язків особистості і суспільства. Охарактеризовано рівні розвитку людини. Розглянуто підвищений інтерес до людини як індивідуального явища з точки зору філософії*

Ключові слова: особистість, індивідуальність, індивід, соціальна філософія

Abstract *The article analyzes the human personality and role in understanding the essence of the relationships of the individual and society. Characterized levels of human development. Considered a strong interest in the person as an individual phenomenon in terms of philosophy*

Keywords: personality, individuality, individual, social philosophy

Вступ

В XX ст. проблема людини розроблялась багатьма філософськими напрямами. Серед них екзистенціалізм, фрейдизм, неофрейдизм та ін. В XX ст. постала спеціальна галузь філософського знання, яка займається вивченням людини – філософська антропологія**.** Її засновником є німецький філософ Макс Шелер, подальший розвиток здійснили Г.Плеснер, А.Гелен та ін. М.Шелер розробив ґрунтовну програму філософського пізнання людини. Для того, щоб представити людину в найважливіших вимірах її буття, філософська антропологія мала поєднувати наукове вивчення різноманітних аспектів життя людини з цілісним філософським осмисленням. Філософська антропологія, за М.Шелером, наука про метафізичне походження людини, її фізичний, духовний та психічний початки, про ті сили та потенції, які нею рухають та які вона приводить в рух**.**

Підвищений інтерес до людини як індивідуального явища, як особи - характерна прикмета соціальної філософії. Суть людини як суб'єкта всіх видів діяльності проявляється завдяки взаємодії з іншими суб'єктами, а також з власним середовищем проживання - суспільством і досліджується в системі: людина - людина, людина - спільність людей, людина - суспільство, людина - світ.

У соціальному бутті людина формується і набуває змісту проблема її свободи, автономії, відносної незалежності від суспільства і обумовленості будь-яких форм її діяльності.

Основна частина

Людина в її конкретному прояві є оригінальна і неповторна істота. Індивід означає окреме існування людського, поєднує природне, біологічне, психологічне і соціальне, тобто відтворює в одній особі всі людські якості. Як соціальний атом, індивід виник в історії не випадково і не відразу. Тривалий період існували своєрідна цілісність суспільства, злиття окремих одиниць в ціле. Ніхто не гадав і не почував себе окремо. Спільний уклад життя, виробництво, споживання, побут, традиції підкоряли кожного члена суспільства родовій цілісності. Поділ праці та обмін продуктами внесли тоді перші елементи нерівності, та приватна власність остаточно розколола цілісність суспільства.

Майже кожен філософ пов'язував сутність людини з якоюсь ознакою, нерідко перебільшуючи її значення. Наприклад, Арістотель тлумачив людину як політичну істоту, що реалізується тільки в державі. Фома Аквінський наполягав на органічній єдності душі та тіла людини, наголошуючи на її божественній сутності. М. Монтень підкреслював рівність усіх людей у суспільстві. Декарт

пов'язував сутність людини з її мисленням: "Мислю - отже, існую". За Ж. Ламетрі, людина - це машина, що має двигун, відповідні механізми тощо. Кант підкреслював моральний характер природи людини, Й. Фіхте - роль діяльності, Г. Гегель - духовності, Л. Фоєрбах - любовного ставлення до ближнього [1].

Людина ніби вбирає в себе всю багатоманітність соціальних зв'язків і відносин. Суть особливої особи становить не її кров, не її абстрактна фізична природа, а її соціальна якість. Властивості особи не зводяться до її індивідуальних особливостей. Особа тим значніша, чим більше в її індивідуальності є загальних, загальнолюдських особливостей. Індивідуальні особливості і властивості особи — це не одне і теж, що особисті властивості індивіда, тобто властивості, що характеризують його як особу. Сучасний єврейський релігійний мислитель Мартін Бубер підкреслює, що «особа бачить саму себе. Індивідуальність зайнята своїм моє: мій характер, моя раса, моя творчість, мій геній». Отже, для особи характерне твердження: я є, а для індивідуальності - я така. Напевне правий і Оскар Уайльд, який твердив, що душа людини непізнана: «Ти сам - остання із всіх таємниць» [2].

В XX ст. проблема ґенези походження особистих відмінностей людини стає найактуальнішою. Філософи, соціологи докладають зусиль, щоб знайти відповідь, пояснити: коли ж народжується особа, що сприяє або перешкоджає становленню особи. Мабуть, для новонародженої дитини термін особа не можна вжити, хоча всі люди появляються на світ як індивіди, як індивідуальності.

Народжуючись всі діти не тільки різні, але й унікальні, хоча уже наукою доведено, що можна одержати генетичні копії - двійників людини. Проблема особистості стає фундаментальною не тільки в філософії, а й в психології, соціології. Антропоцентрична система поглядів стає настільки сильною, що природознавчі і гуманітарні знання і дослідження зосереджуються навколо проблем походження, природи і змісту людського буття. Філософ Фрідріх Ніцше розглядає людину як біологічний організм, який в процесі розвитку формує дедалі складніші форми пристосування до дійсності, до життя.

Сучасні філософсько-психологічні дослідження природи людини виявили обмеженість біосоціального її трактування. Специфіку природи людини можна окреслити принаймні трьома ознаками.

По-перше, у тривалій суперечці про співвідношення біологічного й соціального нібито забули про третій чинник – психічний. Адже природа людини визначається не лише задатками (біологічним) і соціальним середовищем і вихованням (соціальним), а й внутрішнім "Я", тобто психічним. Під "психічним" розуміють внутрішній душевно-духовний світ людини – його свідомі і несвідомі процеси, волю, переживання, пам’ять, характер, темперамент тощо.

По-друге, вивчення людини з погляду єдності природного і соціального дає змогу зрозуміти її як частку універсуму, а отже – дає підстави деяким сучасним авторам говорити про людину як космічну істоту. Такий космічний статус людини зумовлений антропним принципом, згідно з яким природа, універсум мають таке співвідношення світових констант, за якого стає принципово можливим виникнення людського життя.

По-третє, біологічне в людині відрізняється від природно-біологічного, хоч і не є чимось надприродним. Біологічне є соціалізоване й окультурене, таке, що змінило свою суть у процесі еволюції. Антропогенез формує нову істоту – людину, яка, виокремившись із природи, містить притаманні їй ознаки, які не вичерпуються природним. Людина має нову якість, суть якої наука до кінця ще не збагнула. Природу людини можна пояснити через культуру, у якій біологічне і соціальне перебувають у знятому (соціалізованому, окультуреному) вигляді [3].

Проблема особистості є одною з найскладніших у філософії. Особистість – „виступає як динамічна, відносно стійка цілісна система інтелектуальних, соціально - культурних і морально-вольових якостей людини, які виражені в індивідуальних особливостях її свідомості і діяльності. ”- визначає Г.О. Нестеренко. Якщо провідним у визначенні індивідуальності є її неповторний вроджений талант, то у особистості – воля, самостійність. Людина виконує в суспільстві визначені ним ролі, виступає як істота соціальна. Як особистість проявляє себе у ставленні до виконання своєї ролі або ролей в суспільстві. Особистість втілює цінності своєї епохи, культури. Сприймаючи цінності як власні, обираючи їх за основу свого світогляду і діяльності, обирає роль в суспільстві, чи виконує визначену так, щоб максимально реалізувати свою систему цінностей. Особистість передбачає самостійність діяльності на основі вільно обраних принципів і відповідальності.

Автономність – одна з провідних якостей особистості. Вона сама обирає цілі, обов’язки в залежності від своїх переконань, інтересів. А не від зовнішніх впливів. Свободу особистості забезпечує її вольова готовність здійснювати вибір і брати на себе відповідальність за нього. В особистості домінує свідомо- вольовий початок, який забезпечує не тільки розуміння мети і шляхів її досягнення, але і силу для їх здійснення, незважаючи на всі зовнішні перешкоди. Особистість діє на основі усвідомлення сенсу життя. [4].

Особистість (лат.- persona) - конкретний вираз сутності людини, цілісне втілення і реалізація в ній системи соціально значущих рис і якостей суспільства. Невід'ємними рисами особистості є самосвідомість, ціннісні орієнтації, соціальні відносини, відповідальність за свої вчинки, певна автономність щодо суспільства тощо. Слово "особистість" спочатку позначало маску, яку одягав актор у античному театрі, а потім воно стало позначати самого актора та його роль (персонаж). Пізніше цей термін тлумачився як готовність нести всю повноту пов'язаної з цією роллю відповідальності.

Поняття "особистість" стоїть поряд з такими категоріями, як людина, індивід, індивідуальність тощо. Якщо людина тлумачиться як біопсихосоціальна істота, і це поняття передає універсальну причетність Homo sapiens до родової біосоціокультурної організації, то індивід - це одиничний, конкретний, унікальний суб'єкт з індивідуальними рисами (психічні здібності, діяльнісний, розумовий, життєвий потенціал). Особистість у такому разі виступає як індивід, що усвідомлює і реалізує свою індивідуальність соціально. Людина як індивідуальність виявляє себе в продуктивних діях, і вчинки її нас цікавлять в тій мірі, в якій вони отримують органічне предметне втілення. Про особистість можна сказати протилежне: в ній цікаві саме вчинки (трудові досягнення, відкриття, творчі успіхи).

Якщо поняття індивідуальності підводить діяльність людини під міру своєрідності та неповторності, багатогранності та гармонійності, природності та невимушеності, то поняття особистості акцентує в ній свідомо-вольовий початок. Індивід тим більше заслуговує право називатись особистістю, чим ясніше усвідомлює мотиви своєї поведінки і чим суворіше її контролює, підкоряючи єдиній життєвій стратегії.

Отже, особистість - окрема людина як індивідуальність, як суб'єкт стосунків та свідомої діяльності по перетворенню соціальної реальності. Це відносно стійка система соціально значущих та індивідуальних рис, що формується в процесі соціалізації і є продуктом індивідуального досвіду та соціальної взаємодії. Це індивід, який завдяки своїм якостям впливає на маси та хід історії. Він знаходиться в центрі суспільної уваги внаслідок соціальної позиції та виконання соціальної та професійної ролі.

Певну роль у розумінні суті взаємозв'язків особистості і суспільства має теорія соціальної мобільності і стратифікації, запропонована американським соціологом Питиримом Сорокіним. За теорією соціальної мобільності особистість водночас перебуває у кількох суспільних системах: конгломератах (натовпі), верствах (фахівці, політики) та інститутах (політичні партії, церква). У кожній спільності становище особистості визначається кількома диспозиціями: бідний - заможний, гарний фахівець - поганий фахівець. Якщо особистість завжди дбає про перехід у іншу, більш вищу для себе категорію, то для суспільної системи, навпаки, характерним є зберігання себе у незмінному вигляді і запобігання прагненню людини.

Постійний опір системи викликає соціальні конфлікти. Щоб запобігти виникнення проблем, соціальна система повинна мати певні засоби, що надають можливість особистості піднятися до верхів соціальної спільності. Цю роль можуть виконувати вигідні умови здобуття освіти, шлюбу та ін. Але у такій концепції менше звертається уваги на внутрішній світ людини [5].

Філософія враховує типи особи, проте, не зупиняється на жодній з них чи їх сукупності, формує свій власний підхід, що ґрунтується на таких критеріальних основах, як ставлення людини до власності та влади, місце та роль людини в системі соціальних, насамперед матеріальних відносин, діяльна участь у громадському житті суспільства тощо. За такими критеріями особа постає як представник тієї чи іншої соціальної спільності й, насамперед, як повноважний представник суспільного класу, нації, народності [6].

Високий рівень свідомості чи спрямованість діяльності може зумовити перехід особи з одного соціального типу до іншого. Людина - це не пасивний продукт обставин, а суб'єкт своєї життєдіяльності, народжується й живе в історично сформованому середовищі, за умов історичної необхідності, але людина тому і є людиною, що сама визначає своє ставлення до того, що її оточує:

природи, держави, власності, моралі, культури, зрештою, до самої себе. Саме людина приймає остаточне рішення щодо своїх дій та поведінки, які залежать як від об'єктивних обставин її існування, так і від рівня її свідомості, почуттів та волі. Рішення може бути вірним, невірним або суперечливим.

Творчість спрямована на створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей, які мають суспільне значення, творчість не може реалізуватися поза свободою волі всіх дійових осіб історичного акту. Без свободи не може бути прориву у невідоме відкриття нового в пізнанні, творення оригінального на практиці [7].

Висновки

Отже, суть людини в тому, що людина - істота розумна, людина - істота, яка має самосвідомість, людина - істота моральна і вільна та ін. Поняття людини, насамперед, охоплює загальнородові риси, що відрізняють людину від інших живих істот. Поняття людини в такому визначенні стосується не якоїсь конкретної людини, а людини як представника роду людського.

Поняття особистості визначає уявлення про людину як істоту цілісну, яка об'єднує в собі особисті, соціальні і природні якості. Поняття індивідуальності і особистості тісно зв'язані між собою. Індивідуальність виступає тут як суттєва характеристика конкретної особистості, що відбиває спосіб її буття як суб'єкта самостійної діяльності і творчості. Індивідуальне Я складає духовно-змістовний центр структури особистості, її внутрішнє ядро. На основі індивідуального Я формуються інші соціальні та індивідуальні якості.

Особистість та індивідуальність не тільки взаємопов'язані, а і взаємообумовлені: формування якостей особистості тісно зв'язане з індивідуальною самосвідомістю людини, змістом її цінностей, залежить не тільки від становища індивіда у суспільстві, але й від особистого ставлення до свого становища, власної позиції. Це пояснює той факт, що в умовах одного соціального середовища формуються різні типи особистостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бевзенко Л.Д. Социальная самоорганизация. Синергетическая парадигма: возможности социальных интерпретаций. – К.: Институт социологии НАН Украины, 2002. – 437 с.
2. Андрущенко В. П. Сучасна соціальна філософія / В. П. Андрущенко, М. І. Михальченко.— К., 2006.
3. Гудожник Г.С. Цивилизация: развитие и современность // Вопросы философии. – 2003. – № 3. – С. 33-43.
4. Нестеренко Г.О. Особистість у нелінійному суспільстві: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2004. – 140 с.
5. Пазенок В.С. Інформаційне суспільство, культура, особистість // Нова парадигма: Журнал наукових праць. – Випуск 50. – С. 21-36.
6. Ходаківський М. Громадське суспільство як проблема культури // Людина і політика. – 2000. – №1. – С. 10-15.
7. Быстрицкий Е.К. Феномен личности: мировоззрение, культура, бытие. – К.: Наукова думка, 2001. – 200 с.

Безусяк Яна Іванівна — студентка групи ЕКО-16м, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vntu0812001@gmail.com

Головашенко Ірина Олегівна — доц., канд. філософ. наук, кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Bezusyak Y., — Department of Ecological safety and Monitoring of environment, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : vntu0812001@gmail.com

Holovashenko I,. — PhD in philosophy, associated professor of the Department of Philosophy and Humanities at Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 32.001.12.

Н. М. Кравець[1]
І. О. Головашенко[1]

Вплив античної філософії на європейську інтелектуальну культуру

[1] Вінницький національний технічний університет

Анотація
Давньогрецька культура (під впливом якої розвивалася й культура римська) справила великий вплив на розвиток культури світової. Греки були першовідкривачами в різних галузях науки, техніки, мистецтва.
Ключові слова: античність, творчість, стародавня епоха, філософія, міф, європейська культура.

Abstract
Greek culture (which evolved under the influence of culture and Roman) had a great influence on the development of world culture. The Greeks were pioneers in different fields of science, technology and art.
Keywords: antiquity, art, old age, philosophy, myth European culture.

Вступ

Античність (від лат. antiquus – стародавній) – у широкому розумінні слова – стародавня епоха, у вузькому та найбільш уживаному значенні – це історія і культура Стародавньої Греції і Стародавнього Риму – від виникнення перших давньогрецьких держав (кінець III-II тисячоліття до н.е.) і до падіння Західної Римської імперії та завоювання Риму варварськими племенами (V ст. н.е.).

Термін «античний» введено італійськими діячами епохи Відродження. Історія античної культури розглядається наукою як історія формування, розквіту, подальшого розпаду та загибелі стародавніх суспільств, які існували в умовах рабовласницького ладу в районі Середземного моря, Причорномор’я та суміжних країн у період з III тис. до н. е. до середини V ст. н. е.

В античному світі досягли розквіту всі, без винятку, сфери культури – освіта, наука, література, мистецтво. Творчість античних авторів і в науці, і в мистецтві мала гуманістичний характер, в її центрі була людина, її фізичне й духовне життя.

Основна частина

Антична література посідає особливе місце в історії світової цивілізації. Адже антична культура - колиска європейської. Розвиток культури Близького й Середнього Сходу також безпосередньо пов'язаний з розвитком античного мистецтва, філософії, науки та літератури.

Антична культура відіграла незаперечну роль у розвитку української культури. Плідний вплив її простежується упродовж віків, починаючи з давніх часів. Діячі української культури постійно дбали, щоб антична спадщина стала набутком народу.

Античну культуру високо цінували прогресивні діячі всіх епох. Гуманісти доби Відродження вважали себе спадкоємцями ідеологів античного світу, а за мету ставили відродження античної культури (звідси й походить назва "доба Відродження"). У XVII та XVIII ст. для прибічників класицизму античне мистецтво стає еталоном прекрасного. Античною культурою захоплювалися філософи і художники доби Просвітництва. Образи та сюжети античного мистецтва надихали Шекспіра й Шевченка.

Дослідники стверджують, що в різноманітних формах грецької філософії вже є в зародку майже всі пізніші типи світоглядів. Те ж саме можна сказати про грецьку літературу, де вже існували ледь не всі, відомі в нові часи, жанри і форми. Письменники й нині користуються формами, що їх людство успадкувало від греків. Зрозуміло, це не означає, що митці нового часу механічно наслідують греків, Вони прийняли естафету і понесли її далі [1].

Чотири головні етапи розвитку давньогрецької літератури − архаїчний, класичний, елліністичний і римський − відповідають чотирьом основним періодам розвитку давньогрецького суспільства.

Поезія, що постала у надрах первіснообщинного суспільства і розвивалась у часи його занепаду та створення рабовласницької держави, сьогодні, у XX ст., знову викликає жвавий і стійкий інтерес. З глибини тисячоліть дійшли до нас давньогрецькі міфи.

Людина вперше усвідомлює себе у міфах. У поетичній скарбниці народів світу збереглися численні давньогрецькі міфи. Міф по-грецькому означає слово. Про що воно − це слово? Про Всесвіт, явища природи, стосунки між людьми, історичні події, славетних героїв... Міфи відбивали релігійні погляди еллінів, передували космографії та історії.

За часів родового ладу, коли панував міфологічний світогляд, події, про які розповідали міфи, не сприймались як фантастичні чи казкові. У Давній Елладі міф відрізняли від казки. Казками бавили дітей, до міфів ставилися серйозно. На перших щаблях цивілізації міфологія поєднувала в собі філософію, етику, історію, але найбільше була близька до поезії. Поетичні образи стародавніх міфів увійшли до арсеналу світового мистецтва і широко вживаються в побуті − від назв планет і кораблів до крилатих висловів ахіллесова п'ята, муки Тантала тощо.

Людина, прагнучи збагнути незрозуміле, часто тлумачить невідоме за аналогією до знайомих фактів. У грецьких міфах численний рід богів порядкує у світі. Родинні стосунки первісного колективу давні греки переносять на природу. Такими категоріями передусім оперує «Космогонія» (міфи про походження Всесвіту), як і «Теогонія» (міфи про походження богів).

Міфи складалися протягом тисячоліть. У них можна знайти нашарування різних епох: віру в перевертнів, демонів, фетишизм (обожнювання речей), анімізм (тобто віру в те, що всіма явищами природи порядкують духи) тощо. Еволюціонував міфологічний світогляд − міфи зазнавали змін.

Міфи − продукт колективної творчості багатьох поколінь, вони постійно трансформувались. Аналізуючи міфи, можна бачити, як розвивалося суспільство. Міфи свідчать про такі істотні зміни у житті людства, як заміна матріархату патріархатом.

Міфи віддзеркалюють розвиток цивілізації. У них часто засуджується людожерство. Раніше богам приносили в жертву дітей. Агамемнон зарізав свою дочку на жертву богині Артеміді. Час вносить корективи в цей епізод: у пізніших варіантах міфу дівчину на жертовному вівтарі в останню мить замінюють ланню. Цивілізація раз у раз підіймалась на вищі щаблі.

В цій роботі зроблено спробу прослідити, яке значення мають міфічні герої Діоніс та Аполон на розвиток мислення європейських митців, та філософів XIX - XX ст., зокрема Ф. Ніцше, В. Іванова, А. Блока та ін. [2].

У 1764 р. було надруковано «Історію стародавнього мистецтва» німецького вченого Вінкельмана, який проголосив античне мистецтво взірцем прекрасного. Вінкельман орієнтувався на еллінське мистецтво класичної доби, якому, на його думку, притаманні гармонія, доцільність, ясність та благородна простота. Погляди Віпкельмана знайшли відгук у творчості багатьох німецьких поетів, зокрема у Шіллера та Гете. На своєрідному зіткненні античної та християнської міфології побудована друга частина «Фауста» Гете.

Чимало балад на сюжети грецьких міфів написав Шіллер, який у кінці життя прийшов до висновку: світ урятує краса. Ця теза вразила душу молодого Достоєвського, який, щоправда, на відміну від Шіллера, не пов'язував ідеал краси з античним мистецтвом, але Гліб Успенський − пов'язав: він написав оповідання «Випрямила» − про потрясіння, яке пережив пригнічений злиднями та невдачами вчитель, що приїздить з Росії у Париж, де у Луврському музеї побачив статую Венери Мілоської.

Генріх Гойне, ігноруючи те, що у Давній Греції існували культи хтонічних богів − володарів царства мертвих, передусім наголошував на життєрадісному еллінському світосприйманні. Жартуючи, він казав, що сонцесяйні боги Давньої Еллади за доби панування християнської релігії змушені жити у вигнанні.

Він вважав, що русалки, лісовики, домовики ведуть своє походження від античних богів та боженят, яких отці церкви оголосили нечистою силою (такої ж думки був Анатоль Франс). Переосмислюючи античні міфи, Гейне, як і Гете, обстоював право людини на земне щастя і повноту життя («Наречена з Корінфу» Гете, «Тангейзер» Гейне). На думку Гейне, подолання християнського аскетизму − необхідний крок для соціального визволення.

У XIX ст., коли точилася боротьба між прибічниками класицизму та романтизму, теоретики останнього прагнули передусім привернути увагу громадськості до вітчизняної історії. Проте, розглядаючи міф як джерело національної культури, як втілення загальнонародної мудрості,

романтики спромоглися знайти новий підхід і до міфології античної й не уникали її у власних творах, досить згадати «Прометея» Байрона або «Звільненого Прометея» Шеллі.

У другій половині XIX − на початку XX ст. з'явились теоретики мистецтва, які, на відміну від Вінкельмана, віддавали перевагу грецькій архаїці перед шедеврами класичної доби. Вони закликали шукати в міфах первісне ядро, в мистецтві цінували ірраціональне і зіставляли Аполлона та Діоніса, з ім'ям яких пов'язували протилежне світосприймання та творчу методу. З'явилися терміни: аполлонівське начало, діонісійське начало. Такі поняття, як світлий розум, урівноважена вдача, бездоганність і довершеність, пов'язували з аполлонівським началом. Діоніс, проголошений антиподом Аполлона, в усьому протистояв йому. Художників відповідно поділяли на тих, хто прагнув гармонії, доцільності, ясності, і тих, хто орієнтувався на діонісійське начало, ототожнював натхнення і так зване священне божевілля, вважав, що хаос - одвічний, а пристрасті − сильніші за розум та закони. [3]

За кожної епохи, в будь-якій країні, образи античних, зокрема грецьких міфів, потрапляючи до нового середовища, зазнають змін, трансформуються. Дуже виразно це позначається на літературі XX ст., коли до грецької міфології знову почали звертатися численні прозаїки, поети, драматурги.

Для численних поетів античні міфи були лінзою, крізь яку вони сприймали сьогодення (у XX ст., наприклад, для Мандельштама, В. Іванова, М. Волошина).

До міфів звертаються з різних нагод. Непоодинокі випадки, коли письменники вбачають у реальному житті варіації давно відомих з міфології схем. Стверджують, що міф дає можливість зіставити свій індивідуальний досвід з набутками людства, з моделями досвіду світового. Міф ототожнюють із матрицею, тлумачать його як код, як всеосяжну формулу, вважають своєрідним ключем для розуміння не тільки минулого, а й сучасного та прийдешнього, міфологізуючи Дійсність, шукають у міфах так званий архетип.

Слово архетип−грецького походження (аналоги: праобраз, протомодель, віковічний взірець). Архе у перекладі означає початок. Термін архетип увів у вжиток учень Фрейда, лікар-психіатр Карл Юнг (1875—1961). Він пропонував своє пояснення збігу мотивів у міфах різних народів (які ніколи між собою не спілкувалися), у релігійних сюжетах, поетичних творах (ця повторюваність здавна хвилює вчених).

На думку Юнга, в прадавні часи у первісній орді сформувався стереотип реакцій на певні життєві події, обставини, стосунки − архетип. Юнг вважав, що людина успадковує архетип від предків. Це модель досвідомого колективного світосприймання, спільна для одноплемінників, для нації, раси або людства. У символах та образах архетип фіксує психічну структуру, звичну поведінку та світовідчуття. Він незмінний і непідвладний контролю розуму. Теорія Юнга стала популярною, проте не загальновизнаною.

Юнг тяжів до ідеалістичної філософії. За його словами, архетип має багато спільного з природженими ідеями Платона. Власне термін «архетип» вигадали на початку нової ери богослови, які ототожнювали платонівські «ідеї» та еманацію думок біблійного бога-творця. Мали на увазі: існує архетип усього, що існує, за архетипом створено все, що створено, первісний образ, протомодель чи архетип − в основі усякого буття. Одвічні моделі можуть сполучатися у різних комбінаціях, щодо поступального руху−його нема: все по вертається, колесо кружляє. Юнг визнавав, що запозичив термін «архетип» у середньовічних богословів.

Українські письменники, звертаючись до міфів Давньої Еллади, продовжують традиції вітчизняної літератури.

Апробований спосіб поетичного узагальнення, давньогрецькі міфи набули особливої популярності з розвитком загальної освіти. У пресі широко вживані міфологічні імена як слова-позначки чи як поетичні тропи. У далеких від античної тематики літературних творах натрапляємо на певні вкраплення − розгорнуті, оригінальне трактовані запозичення з давньогрецьких міфів.

Такі вкраплення допомагають передавати високий пафос, досягти комедійного ефекту, вразити уяву несподіваним зіставленням, зробити образ рельєфно-пластичним чи викликати далекосяжні асоціації[4].

Мистецтво різних стилів творить свій власний світ і свій власний час. Він у чомусь подібний до літургійного часу міфологічної свідомості, бо саме в ньому твориться художнє переосмислення людського буття.

Сакральний, літургійний час класики − це визначений, виділений часово-просторовий континуум об'єктів-зразків, приналежний до минулого. Сакральний час романтико-символістичного сприйняття − точка-миттєвість і становлення.

Естетика класицизму пов'язана з ідеологією Просвітництва: для просвітників утвердження Розуму означає прогрес людства, і виткав тільки одна проблема − кінцевої мети прогресу, тієї миті, коли слід сказати, що мета досягнута, і розвиток має зупинитися. Тому в класицизмі завжди є заданий в минулому канон довершеності, ідеал його естетики − античність. Інакше розуміють біг часу романтики. За Ф.Шлегелем, минуле належить спогадам, майбутнє − передчуттям, і тільки в сучасному є спостереження дійсності, підвладне розуму.

Оскільки ж сучасне без минулого не має сенсу, остільки і все життя людини оповите туманом спогадів і неясних передчуттів. Це світовідчуття яскраво виразив Гофман: «... гірке переконання, що ніколи, ніколи не повертається те, що було одного разу.

Даремними були б зусилля опиратися нездоланній силі часу, яка відносить усе у вічному руйнуванні. Лише обриси життя, яке кануло в глибоку ніч, залишаються і бродять довкола нас» Історія релятивізується, співвідноситься з миттю, − не існує канонічної епохи, яка дає вселюдські зразки. Реальність − це обриси минулого і майбутнього життя, які бродять довкола нас.

Символізм робить спробу перетворити мистецтво на міфологію, але наслідком стало лише створення мистецького простору. Навіть філософське обгрунтування містико-міфологічного символізму О.Павлом Флоренським не створило власного літургійного часу − воно мусіло або розчинитися в православ'ї, або стати єрессю.

Міфологія народилася у вульгаризаторів Ніцше, як от автор «Міфів XX століття» Альфред Розенберг або наш Дмитро Донцов, − але ціною переродження музики діонісійської оргії на рик «білявої бестії», падіння пасіонарності на дно некрофілії [5].

Цей шлях в історії культури Європи XX століття достатньо описаний. Менше привертала увагу еволюція до міфологічної свідомості від реалізму.

Реалізм (позитивізм, матеріалізм, об'єктивізм тощо) в науці пов'язаний з художнім реалізмом своїми духовними основами. І там, і там ідея реалістичного підходу означає насамперед ідею неупередженості і об'єктивності опису і дослідження. Реалізм і позитивізм міг сполучатися з дозою здорового сумніву і навіть агностицизму, але це не міняло основної спрямованості: чим менше попередніх припущень і передсудів, чим біліша пляма, тим краще заповнювати її рисунками, що в цілому складають карту величезної неосвоєної території, яка називається Всесвіт.

Художній реалізм теж демонструє відсутність апріорної, упередженої, наперед заданої позиції. В цьому розумінні дух «позитивної науки» має щось спільне з «еклектизмом». Архітектурний еклектизм відмовляється від тієї загальної ідеї, яка визначала майбутню цілісність твору в готиці чи бароко. Він іде не від чіткого формального стилістичного задуму, не від норми, а від змісту. Прикраси будуть залучені до конструкції потім, незалежно від характеру самої споруди [6].

Слабке місце реалістичної культури − відсутність чіткої межі між літературою і публіцистикою, легкість, з якою твір мистецтва перетворюється на ілюстрації до тієї чи іншої ідеології.

Культура створює світ власних об'єктів із власними властивостями, і спільність культурного світу з міфологією знаходить вияв у тому, що саме цей високий культурний світ розуміється як справжній, реальний у вищому значенні слова. Саме тому, що це −окремий неначе сакралізований світ, в ньому існують речі, об'єкти, через уподібнення яким досягається проникнення в сферу високого і справжнього.

Реалізм неначе б то абсолютно несумісний з цією міфологією культури. Але в ньому є саме та структурна ознака, яка знаходить вияв у прагненні до об'єктного художнього мислення і споріднює реалізм із архаїчним уже для XIX ст. мисленням класичними зразками. Реалізм теж виділяє світ справжніх об'єктів, але він виділяє його з реальності, з безпосередньо і неупереджено спостережуваного − тільки як світ особливо значущих речей, об'єктів і подій, а саме − об'єктів типових.

Реальне, але «нетипове», не входить до справжнього світу мистецтва і літератури. «Світ типового» − це сурогат сакралізованого світу, але це − єдина «справжня реальність» культури, в якій розгортаються одвічні життєві сюжети і скороминущі життєві події з великою соціальною вагомістю.

Залишається визначити, що «типове», а що ні. В цьому надзвичайно важливому, можна сказати, вирішальному для реалізму пункті − його найбільша слабкість, бо тут останнє слово − за позамистецькими, ідеологічними, соціально-прагматичними мотивами.

В так званому «соціалістичному реалізмі» відбір «типових» ситуацій повністю підпорядкований політиці, і створюваний в художньому творі світ проголошується навіть більш реальним, ніж той, у якому ми живемо. Тоталітарний режим немислимий без цього ілюзорного світу, який повертає людей до міфологічної свідомості. І задумана творцями «пролетарської культури» напіврелігійна сфера художнього світу «Нової людини» випала з культури взагалі, перетворившись на партійний агітпроп [7].

Висновки

Отже на початку третього тисячоліття, у вік космічних швидкостей, дивовижних досягнень, науки і техніки, ми знову повертаємось до міфів Давньої Греції. Повертаємось не тільки до перших фантастичних уявлень про створення світу про виникнення людини та зміну пір року. Нас, у першу чергу, цікавлять давні уявлення про людину, її прагнення, мрії, її розуміння Добра і Зла. Люди є центром давньогрецького міфу, вони можуть навіть сперечатися з богами і не поступаються у цій боротьбі своїми принципами, їхня мужність та сила, їхні таланти і почуття гідні уваги і пошани завжди. Недарма ж вони дали через віки натхнення художникам і скульпторам, письменникам та музикантам. Недарма ж їх у давньогрецькій міфології так і звуть - герої.

Мистецтву і літературі важче зберегти автономію свого простору, світ власних норм, оскільки вони виражають саме цілісну природу людини і епохи. Відносна свобода нормотворення створює ілюзію хаосу і бажання схильних до традиції людей приборкати естетичну стихію. Як ніде, в світі мистецтва поширені водночас індивідуалізм і антиструктурні «братства», культ «незрозумілих геніїв».

Єдиний регулятор і особистих шукань, і нормотворення, − те саме відчуття «музики сфер», краси і простоти, яке в силу своєї невиразності і невизначеності не приймається за критерій в пізнанні. Воно дозволяє нам проникнути через бар'єри чужих культурних просторів, відчути невловиму гармонію в давно пережитих культурних світах, в тому числі і в міфологічних [8].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Анпеткова-Шарова Г.Г., Чекалова Є.І. Антична література: Навчальний посібник. - Л. - 1989.
2. Культурологія: Навчальний посібник / Упорядник і відп. Редактор А.А. Радугин. - М. - 2007.
3. Любимов Л. Мистецтво стародавнього світу. - М. - 2001.
4. Мирецкая Н.В. Прочитаємо, подумаємо, посперечаємося ... Бесіди і роздуми про мистецтво і культуру античності: Книга для вчителя. - М. - 2006.
5. Мотрошилова Н.В. Народження та розвиток філософських ідей: Ист.-филос. Нариси і портрети. - М. - 1991.
6. Фролов Е.Ю. Факел Прометея. Нариси античної громадської думки. - Л. - 1991.
7. Трухіна М.М. Історія Стародавньої Греції: Експер. Підручник для VI класу середніх навчальних закладів. - М. - 2006.
8. Трухіна М.М. Історія Стародавнього Риму: Експер. Підручник для VI класу середніх навчальних закладів. - М. - 2007.

Кравець Наталія Михайлівна – студентка групи ЕКО-16 (м), інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kravets19950401@gmail.com

Головашенко Ірина Олегівна - кандидат філософських наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: irolho@gmail.com

Kravets Natalia - student group ECO-16 (m), Institute of ecological safety and environmental monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kravets19950401@gmail.com

Holovashenko Irina O. - Ph.D., Associate Professor, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: irolho@gmail.com

УДК 316.32

А. М. Чернега

Криза людини як відображення глобальних проблем людства

Вінницький національний технічний університет

Анотація *Охарактеризовано людину як відображення глобальних проблем людства, розглянуто глобальні проблеми сучасності та шляхи їх подолання.*
Ключові слова: *криза, глобальні проблеми, екологія, перенаселення, людство*.

Abstract *Characterized man as a reflection of global challenges, discussed global issues of our time and how to overcome them.*
Keywords: *crisis, global issues, ecology, overpopulation, humanity.*

Актуальність проблеми: Сьогодні перед людством стоять гострі життєві проблеми, без вирішення яких в глобальних масштабах неможливий подальший соціальний прогрес. Більше того, нехтування ними, на думку багатьох мислителів може спричинити навіть загибель сучасної цивілізації. Філософи, політики та економісти сходяться на одному: людство знаходиться на порозі глобальної кризи. Будь-які кризи в економіці і політиці в будь-якій країні є проявом загальної кризи існування людства, яка охоплює найважливіші аспекти життєдіяльності людей: природу, світову економіку, політичні відносини, культуру й, особливо, саму людину.

Сучасне людство вступило в третє тисячоліття свого розвитку, яке породило нові проблеми й виклики, загострило увагу до традиційних глобальних проблем.

Друга половина XX сторіччя характеризується глибокими соціально-економічними зрушеннями і початком науково-технічної революції, внаслідок чого вона стає часом формування проблем, яких раніше історія людства не знала. Річ не в тому, що до цього у світі не було труднощів та суперечностей екологічного, ресурсного, демографічного характеру тощо, – вони були й раніше. Але їхній масштаб та сутність зазнали серйозної якісної зміни – вони стали глобальними. Саме проблема людини є джерелом та фокусом усіх глобальних проблем сучасності, а також – ідеї сталого розвитку.

В сучасній літературі називають такі глобальні проблеми.

По-перше, проблема виживання людства. Вона постала в умовах небувалого в історії людства розвитку науки і техніки, особливо військової.

По-друге, екологічні проблеми. Визначення її як глобальної пов’язане з ситуацією глобального деструктивного впливу людини на біосферу, що призвело до глобальної екологічної кризи. Розв’язання цієї кризи - умова подальшого існування людського роду.

По-третє, як глобальну проблему визначають проблему збереження людської особистості. Ця проблема виявляє суть антропологічної кризи. Кризовий стан в існуванні людської особистості в сучасному світі пов’язаний з тим, що штучний світ, створений людиною відчужується від людини і тисне на неї.

Перелічені проблеми включають в себе безліч проблем глобального масштабу, зупинимося тільки на головних, тобто найбільш болючих на даний момент.

Науковці єдині в тому, що глобальні проблеми загрожують людському буттю. Особливо резонансними є екологічні. Тому стан сучасної екології є постійним об'єктом роздумів мислителів. На думку А. Печчеї та М.Ф.Реймерса, людина сама створила ці проблеми, "у ній всі початки і кінці". Якщо людина не зміниться, то ніщо не вбереже її від долі динозаврів. Дослідники свідомі того, що глобальні проблеми -найважливіші. Сукупність їх може варіюватися, але гострота їх та життєва значимість для суспільства й цивілізації величезна.

Аурелiо Печчеї, перший президент Римського клубу, вчений, що дуже багато зробив для формування та самоусвідомлення глобалістики, визначив докорінну причину глобальних змін гранично чітко – зміна становища людини у світі. “Якщо раніше вона була не більш ніж однією з багатьох живих істот, що мешкають на планеті, то тепер людина перетворила її у свою неподільну імперію”. Один із підрозділів своєї відомої праці він так і назвав – “Глобальна імперія людини”. А.

Печеї глибоко усвідомлював усю небезпечність такого становища: “Тепер, уперше в історії, з’явився новий потужний фактор, який необхідно брати до уваги, розмірковуючи про долю людства. Цей фактор – величезна та постійно зростаюча матеріальна могутність самої людини. Ця могутність зростає по експоненті, рік за роком акумулюючи сили для подальшого росту. Однак розвиток цей вищою мірою сумнівний та неоднозначний, тому що він може послужити на благо людини лише при розумному та стриманому до нього ставленні, при нерозсудливому ж його використанні людині загрожує непоправна катастрофа”. Звернімо увагу: це було опубліковано 30 років тому, коли загроза навислої катастрофи була далеко не такою очевидною, як нині. Не перебільшуючи можна сказати, що і загроза ця зростає по експоненті разом із могутністю людства [1].

Розглянемо ширше саме екологічні проблеми. Усвідомлення екологічних проблем як глобальних починається десь с середини XX ст. Це означає, що людство почало усвідомлювати причину загрози руйнування природного середовища як середовища свого існування в власній техногенній діяльності. Так, за даними ООН, в атмосферу щорічно викидається 110 млн. т оксиду сірки, 180 млн. т оксиду вуглецю, 70 млн. т. неочищених отруйних газів, 500 тис. т. свинцю та інших отруйних речовин. Внаслідок техногенної діяльності, впливу отруйних речовин під загрозою знаходиться рівновага морських екосистем, в той час як саме морський фітопланктон продукує 80% кисню потрібного для існування життя на Землі. Однак кількість кисню в атмосфері щорічно зменшується на 10 млрд. т., в той час як промислове споживання його не залишається на тому ж рівні.

Впровадження у виробництво найновіших досягнень науки і техніки, поява нових технологій, енергоджерел і матеріалів призвели, з одного боку, до глибоких якісних змін у житті суспільства. Людство вступило в епоху науково-технічної революції, що посилило антропогенний вплив на природу, який має суперечливий характер. У ньому переплелись позитивні й негативні явища: вдосконалення технологій і зростання виробництва, що сприяють повнішому задоволенню потреб людей, раціональнішому користуванню природними ресурсами, збільшенню виробництва продуктів харчування тощо. З іншого - забруднюється природне середовище, знищуються ліси, посилюється ерозія ґрунтів, випадають кислотні дощі, зменшується озоновий шар навколо землі, погіршується стан здоров'я людей тощо. Певні труднощі виникають і з самого життя та діяльності людини [2].

Ще однією глобальною проблемою є перенаселення планети.

Сучасна проблема перенаселення планети виникла в кінці XX століття. На початку нашої ери на Землі мешкало близько 100 мільйонів чоловік. Регулярні війни, епідемії, архаїчна медицина – все це не дозволяло населенню швидко рости. Позначка в 1 мільярд була подолана лише в 1820 році. Але вже у XX столітті перенаселення планети ставало все більш можливим фактом, так як кількість людей зростала в геометричній прогресії (чому сприяв прогрес і підвищення рівня життя). Сьогодні на Землі живе близько 7 мільярдів чоловік (сьомий мільярд був «набраний» всього за останні п'ятнадцять років). Якщо у 60-ті роки населення збільшувалося на 8 тис. за годину, у 80-ті – на 10 тис. осіб, то сьогодні приріст досягнув 12 тис. осіб за годину. Щорічний приріст становить 90 мільйонів. Подібна ситуація вченими називається демографічним вибухом. Прямий наслідок такого явища – перенаселення планети.

Але демографічна проблема не є однозначою і має дві, здавалося б, протилежні, сторони: з одного боку – перенаселення планети, з іншого – вимирання населення.

Перше стосується населення Землі в цілому. Демографи вважають, що Земля може витримати навантаження максимальної кількості населення не більше 10 млрд осіб. Основний приріст припадає на країни другого і третього світу, в тому числі на Африку, де збільшення народжуваності значущості обганяє економічний і соціальний розвиток.

За прогнозами, максимально допустимої цифри – 10 млрд осіб – буде досягнуто приблизно у 50-ті роки нашого століття. Є думки, що цього рівня буде досягнуто значно раніше. Отже, назріла гостра необхідність прийняття глобальних заходів з оптимізації демографічного процесу.

Іншим аспектом демографічної проблеми є вимирання населення в деяких регіонах. "Демографічний вибух", про який йшлося вище, спостерігається в малорозвинених країнах. В економічно розвинених країнах Європи відбувається процес прямо протилежний. Зменшується народжуваність, що призводить до неможливості забезпечення простої зміни поколінь.

Традиційні причини перенаселення планети полягають в релігійних і культурних традиціях деяких товариств Азії та Африки, де багатодітна сім'я є нормою для переважної числа жителів. У багатьох країнах забороняються засоби контрацепції і аборти. Велика кількість дітей не бентежить жителів тих держав, де злидні і бідність залишаються звичайною справою. Все це призводить до того, що в

країнах Центральної Африки на одну сім'ю в середньому припадає 4-6 новонароджених, навіть незважаючи на те, що батьки нерідко не можуть прогодувати їх

Існує кілька теорій про те, як впоратися з демографічною проблемою землі. Боротьба з перенаселенням планети може здійснюватися з допомогою стимулюючої політики. Вона полягає в соціальних змінах, що пропонують людям цілі і можливості, які здатні замінити традиційні сімейні ролі. Самотнім людям можуть бути надані переваги у вигляді податкових пільг, житла і т. д. Така політика збільшить кількість людей, які відмовилися від рішення укласти ранній шлюб. Для жінок необхідна система надання роботи та освіти, що дозволяють підвищити інтерес до кар'єри і, навпаки, знизити інтерес до передчасного материнства. Також необхідна легалізація абортів. Саме так може бути відкладено перенаселення планети. Шляхи вирішення даної проблеми включають в себе й інші концепції. Для багатьох звичайних людей перенаселення планети – міф, який їх безпосередньо не стосується, а на першому плані залишаються національні та релігійні традиції, згідно з яким багатодітна сім'я – єдиний спосіб жінки самореалізуватися в житті. До тих пір, поки в Північній Африці, Південно-Західній Азії та деяких інших регіонах світу не складеться розуміння необхідності суспільних змін, демографічна проблема залишиться серйозним викликом для всього людства.

Тож, підсумувавши все вищесказане, можна визначити такі передумови вирішення глобальних проблем:

— парадигмальний прорив у суспільній свідомості, нові концептуальні підходи до розуміння перспектив розвитку людства;

— переосмислення суті економічної безпеки держав, які реалізують різні моделі демократичного суспільства;

— досягнення консенсусу з питань, що стосуються головних контурів нового суспільного порядку в XXI ст.;

— синтез, взаємозбагачення і доповнення оцінок, стратегій і програм розвитку світового співтовариства, які висуваються різними країнами, науковими школами тощо;

— перегляд і перебудова системи міжнародних відносин на засадах загальнолюдських цінностей, пріоритетності розвитку творчого потенціалу людської особистості;

— формування нового світопорядку, створення єдиного механізму регулювання на глобальному рівні, міжнародних процедур і механізмів, які відповідають потребам забезпечення гідного майбутнього людства;

— об'єднання зусиль і ресурсів людства на основі усвідомлення важливості та невідкладності розв'язання глобальних проблем, єдності інтересів і спільної відповідальності перед майбутніми поколіннями [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Щерба С. П., Щедрін В. К., Заглада О. А. Філософія. Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С. П. Щерба, В. К. Щедрін, О. А. Заглада; За заг. ред. С. П. Щерби. — К.: МАУП, 2004. — 216 с.— Бібліогр.: 208–213 с.
2. Мочерний С. В. Глобальні проблеми людства / С. В. Мочерний - Економічна енциклопедія: У 3 т. – К.: Видавн. центр “Академія”, 2000. – Т. 1. – С. 265–267.
3. Волкогонов О.Д. Приоткрывая завесу времени: о социальном предвидении будущего / О.Д. Волкогонов. — М., 1989. — 112 с.

Чернега Аліна Миколаївна, студентка групи ЕКО-16м, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: alina.cherneha@gmail.com

Науковий керівник: Головашенко Ірина Олегівна - доцент, кандидат філософських наук кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Chernega Alina M., a student group ECO-16m, the Institute of ecological safety and monitoring of environment, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa, e-mail: alina.cherneha@gmail.com

Supervisor: Holovashenko Irina O. - Associate Professor, PhD Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 167.6

З.Ю. Макаров

ПЕРЕДУМОВИ РАЦІОНАЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО НАУКОВОГО ДЕТЕРМІНІЗМУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація *В статті проведено аналіз об'єктивних та суб'єктивних передумов принципів раціональної репрезентації реальності на показовому прикладі взаємовідносин закону і випадковості в динаміці наукового детермінізму. Виявляючи цю тенденцію в загальному контексті тематики наукових парадигм, автор позначає раціональну стратегію асиміляції випадковості та цілепокладання в сучасній науковій методології.*

Ключові слова: раціональність, випадковість, парадигма, цілепокладання, детермінізм.

Abstract *The article analyzes objectivity and subjectivity preconditions of the principles of rational representation of reality by example of research law and chance relations in the dynamic scientific determinism. Upon discovering this tendency in general context of the subject area of scientific paradigms the author marks rational strategy of assimilation of chance and expediency in modern scientific methodology.*

Keywords: rationality, chance, paradigm, expediency, determinism.

Уявлення про наукову раціональність за всієї «неосяжності» її принципів, концепцій та критеріїв у філософсько-методологічній ретроспективі підпорядковуються декільком наскрізним лейтмотивам, заперечення яких визначає зміст актуальної соціологічної, постпозитивістської та постмодерністської критики науки. Найчастіше класична наукова традиція викривається у адмініструючому впливі «*проекту Просвітництва*», що рівною мірою підкріплюється замовленням політичних структур і власною монополією на істину. За ним умовою людської свободи стає оволодіння середовищем існування через елімінацію тих елементів соціальної сфери та матеріальної природи, які в сцієнтистській перспективі кваліфікуються як так чи інакше нераціональні.

Аналіз причин и механізмів такої репресії розуму замикається на концепціях суб'єкта і репрезентації, умови можливості яких забезпечувались просвітницьким ідеалом лапласівського детермінізму. Нерідко сьогодні йдеться навіть про «заперечення заперечення», тобто відміну низки класичних наукових редукцій. Однак проголошення в цій тенденції пробабілістської методології комунікативного наукового товариства, покликаного осягати складну стохастичну реальність не завжди є конструктивним і, з нашого погляду, вимагає деякої подоби емпіричного обґрунтування в історичному огляді.

Тоді з'ясовується, що ще за розробки першої картини космогонічного процесу первісна концепція атомізму на одному рівні протиставлялася міфологічній доцільності персоналізованої діяльності: тут внутрішні та самодостатні закономірності передбачалося об'єктивно пізнавати через «найближчі причини», споріднені з механічними поштовхами. Однак на іншому — конкретизувалася у фізичних випадковостях реалізації природних законів, якщо намагатися звести ці «причини» до «останніх підстав» прихованої природи речей, в яких сходяться каузальні схеми якісного становлення речей і умоглядне пояснення «першопричин» [1].

Пошуки доби Модерну разом з атомізмом в чомусь повторюють і шлях «від міфу до логосу», однак пов'язують оновлений детермінізм з суб'єктною розумністю. Остання уявляється як пізнавальна рефлексія квазітворця, що береться відновити вихідний Задум через методичне запитування створінь з опертям на від початку встановлений для них закон. У прагненні контролювати цю рефлексію було усунуто її телеологічну інтенцію і утверджено неперервність її когітального простору, що стосовно «створінь» сприяло абсолютизації першого демокритівського рівня в особі простих динамічних

закономірностей. Ставши співзвучною механічному завданню «повноти опису», вона відкрила перспективу прямого узгодження причинних зв'язків окремих атомів з динамікою «великих природних законів» ізольованої системи в цілому.

Таким чином, вихідна теза «розум мислить буття» став «прокрустовим ложем» для обох сторін суб'єкт-об'єктного запитування, оскільки механічна раціоналізація фізичної теорії та експериментального контролю її референту стали науковими інструментами горезвісної подвійної лапласівської елімінації — «гіпотези» щодо божественного Творця системи світу і випадковості в Природі.

Аналіз методологічних «головоломок» сучасної науки також демонструє, що в основі їх розв'язання передбачається продиктований ймовірнісною революцією у природознавстві раціональний перегляд рівнів випадковості і детермінізму. Проекція цієї історико-наукової генеалогії рівнів на відому періодизацію типів наукової раціональності В.С. Стьопіна [2], часто використовуваної для усвідомлення наукових революцій, відкриває перспективу позитивно встановити статус раціональності некласичної і постнекласичної науки. Вихідний дуалізм раціональної рефлексії, що поєднує онтологічні передумови і власне процес пізнавальної діяльності, тут набуває граничного вияву в дилемі аналітичної цілераціональності і передумов гуманістичного цілепокладання.

ВИСНОВКИ

Використовуючи зв'язки детерміністських категорій з основними науковими програмами, можна реконструювати перехід від метафізичного до діалектичного і постмодерного сприйняття цих категорій в філософії, що рівною мірою складають філософсько-методологічне забезпечення ймовірнісного стилю мислення сучасної науки. З одного боку, постульована цим стилем парадигма об'єкту, що еволюціонує, провокує деконструкцію класичних категорій. З іншого боку, незавершеність наукової репрезентації природничих об'єктів постнекласики, порівняна з іманентним контекстом гуманітарного об'єкту, дозволяє узагальнити науково-пізнавальну діяльність, в якій сторони вихідного суб'єкт-об'єктного запитування відкриті до взаємної асиміляції випадковостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ/ REFERECES

1. Макаров З.Ю. Развитие представлений о случайности в античной философии / З.Ю. Макаров // Філософія. Культура. Життя: Міжвузівський збірник наукових праць. — Випуск 28. — Дніпропетровськ: Дніпропетровська держ. Фінансова академія, 2007. — С. 89—99.

2. Степин В.С. Саморазвивающиеся системы и постнеклассическая рациональность / В.С. Степин // Вопросы философии. — 2003. — № 8. — С. 5—17.

кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця. E-mail: philomag2009@rambler.ru

Phd of philosophy, associate professor of the Philosophical Department in Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. E-mail: philomag2009@rambler.ru

УДК 681.12

Коломієць М.В.

ФЕНОМЕН ЧИТАННЯ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

(НА ПРИКЛАДІ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ)

Вінницький національний технічний університет;

Анотація

Розглянуто феномен читання і основні його принципи. На основі аналізу підготовки спеціалістів з інформаційної безпеки у ВНТУ був зроблений висновок стосовно необхідності читання великих, цілісних текстів у повному об'ємі для формування ключових компетентностей майбутнього фахівця з інформаційної безпеки.

Ключові слова: феномен читання, управління інформаційною безпекою

Abstract

We consider the phenomenon of reading and basic principles ego. Based on analysis of the preparation of specialists in information security in NTB was concluded on the need to read large, coherent texts in full for Formation key competence of specialist information security.

Keywords: the phenomenon of reading, information security management

Вступ

Сучасний технічний розвиток диктує свої правила, де домашню роботу полегшує техніка, де гаджети завойовують провідні позиції у повсякденному житті, де машини керують без допомоги людей. Але феномен читання не варто недооцінювати. Адже без нього розвиток суспільства стає не можливим.

Метою роботи є дослідження потрібності/непотрібності читання великих цілісних текстів для підготовки фахівців у сфері інформаційної безпеки і чи повною мірою ми вчимося це робити на даній спеціальності

Результати дослідження

Заходячи в бібліотеку ВНТУ зустрічаєтеся з тишею (за винятком коли першокурсникам в примусовому порядку видають літературу). Сучасному поколінню годі уявити, як можна навчатися у бібліотеці. Майже всі книжки можна знайти в Інтернеті, а яких немає, то проблему можна вирішити через пошукий запит, щоб знайти потрібну інформацію. Так, важко не погодитися з Умберто Еко, що «завдяки Інтернету ми повернулися в еру текстів»[1]. Отже, книги зайняли місце не на поличках, а у всесвітній мережі. Хоча є багато прихильників саме друкованого варіанту книжок. Про це свідчить кількість людей у кавницях із книгами.

У кожної людини своя мета прочитання певної книги. Американський філософ Мортімер Адлер виділяє три типи читання: заради отримання інформації і заради розуміння й для розваги. Він стверджує, що ми не вміємо читати. І пропонує три способи прочитання книги [2]. Перший спосіб - структурний або аналітичний. На цьому етапі читач повинен зрозуміти структуру книги, приділити увагу змісту і основних тематичних складових. Другий спосіб - інтерпретаційний або синтетичний. У цьому випадку читач повинен обробити основні ключові слова, абзаци і пропозиції. Зрозуміти і інтерпретувати їх, переказати своїми словами і осмислити. Третій спосіб - критичний або оцінний. На даному етапі читачеві пропонується посперечатися з автором книги, зрозуміти в чому недоліки прочитаного і де автор міг бути не правий. Варто, однак, пам'ятати, що немає нерозв'язних суперечностей і що автор, ймовірно, перевершує читача інтелектуально. Враховуючи рік першого видання його роботи, можна зробити висновок, що проблема не у технічному прогресі, а у нашому сприйнятті. Ще у школі нас вчили по таким трьом принципам (хоча наврядчи самі викладачі знали про їхнє існування).

Хоча вміння читати ми здобуваємо у дитинстві. Коли на примітивному рівні розуміємо що нам прочитали, потім намагаємося запам'ятати і розповісти комусь, задумуємось про сюжет і не розуміючи деякі моменти починаємо обговорювати їх. Але якщо не було належного виховання чи не пощастило зі шкільними викладачами, і якщо людина справді хоче бути фахівцем з інформаційної безпеки – потрібно вчитися самостійно. Технічні книги багато чому навчать, але читати цілісні тексти не завжди є доречним. Оскільки певна інформація може бути вже не актуальною. Соціальні науки дають на розгляд фрагменти з книг, студент має можливість ознайомитися із запропонованими і обрати собі до смаку. Але також не варто виключати прочитання художніх книг. Читаючи книги цього різновиду можна збагнути логіку автора, яка переноситься на героїв оповідання. А фахівцям з інформаційної безпеки також варто брати до уваги життєві моменти при захисті інформації. Але перш за все це розширює світогляд.

Навчальний план спеціальності «Управління інформаційною безпекою» кожен рік потроху зазнає змін. Підчас мого навчання в нас були спеціальні дисципліни, технічні, гуманітарні, філософські і соціальні. Нас вчили працювати з інформацією. Більшість викладачів нашої кафедри вимагало самостійного вивчення інформації і обговорення її з викладачем, були усні колоквіуми. Для деяких студентів це важко, але такий спосіб вчить не тільки опрацьовувати інформацію, а й навчитися висловлювати свої думки. Особливо це стосувалося технічного захисту інформації. Отже, багато що залежить від викладачів. Але якщо студент не бажає вчитися, то навіть нецілісні тексти він не буде вивчати.

На мою думку навчальний план спеціальності «Управління інформаційною безпекою» забезпечує необхідну підготовку здатності до цілісного сприйняття світу, великих стратегій у даній сфері. Важливо лише прагнути до пізнання і освоєння інформації. Адже лише читання великих цілісних текстів у повному обсязі дозволяє сформувати цілісну думку, а як наслідок цілісну свідомість. Потрібно бути фахівцями у повному обсязі, а не в скороченому варіанті

Висновки

Було розглянуто думки стосовно феномену читання. Не важливо де і в якому вигляді, але книга не зникне із нашого життя. При підготовці фахівців зі спеціальності «Управління інформаційною безпекою» приділяється достатньо уваги на опрацювання інформації. Кожен студент для себе вирішує самостійно, але справжнім спеціалістом буде лиш той, хто вміє читати тексти у повному об'ємі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Умберто Еко, Жан-Клод Кар'єр. Не сподівайтеся позбутися книжок / Переклад з французької Ірини Славінської. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. – 256 с.

2. Mortimer Adler, How to Read a Book: The Art of Getting a Liberal Education, (1940)

Коломієць Марія Володимирівна — студентка групи УБ-16м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: maria181mvk@gmail.com

Науковий керівник: ***Теклюк Анатолій Іванович*** — кандидат філософських наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Kolomiets Maria V.— Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : maria181mvk@gmail.com

Supervisor: ***Teklyuk Anatoly I.*** — PhD, docent, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, gcvr216@gmail.com

УДК 174

М.С. Ратушняк

ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ НАУКИ XXI СТОЛІТТЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *У статті розглянуто етичні проблеми науки XXI століття на прикладі медико-біологічних досліджень, представлено різні погляди на суперечливі застосування цих досягнень.*

Ключові слова: етика науки; евтаназія; аборти; клонування.

Abstract: *The article examines the ethical issues of science of the XXI century by the example of biomedical research, different views on the controversial using of these achievements are presented.*

Key words: science ethics; euthanasia; abortion; cloning.

У класичній філософській традиції етика - вчення про мораль - система норм, правил, імперативів, що регламентують поведінку людей у прагненні до єдності.

Існує безліч професійних етичних дисциплін (етика лікаря, юриста і т.д.). У науці мораль, на жаль, не прижилася. В окремих випадках виникають такі ситуації, коли загальні етичні норми неприйнятні.

Етика науки - наука про науку, про морально-етичних засадах науки, її цінностях.

Виділяють такі моральні основи науки:

1. коректне визначення авторства;
2. орієнтованість на новизну без плагіату;
3. без фальсифікації експерименту, відкриття;
4. коректне цитування та посилання;
5. культура спору та критики;
6. усвідомлення особистої проф. відповідальності;
7. усвідомлення моральної відповідальності вчених за негативні наслідки. [1]

Порушення цих основ призвели до аксіологічних проблем - авторство-плагіат, фальсифікація.

Особливої уваги заслуговують дисциплінарні проблеми, що створюють фізика, біологія, генетика, техніка. Наприклад, досягнення фізиків породили ядерну зброю.

Досягнення медицини, особливо генної інженерії, такі як штучне запліднення, клонування, втручання в структуру ДНК ембріона, евтаназія (дорослих, дітей, немовлят), трансплантація органів, - породжують чи не найбільше дискусій про моральність застосування сумнівних досягнень медико-біологічних досліджень.

Можливість клонування людини громадською думкою сприймається неоднозначно, існують обґрунтовані думки «за» і «проти». Помітно, що знову зіткнулися позиції наукових кіл та духовенства, які виражають полярні точки зору в цьому питанні. При цьому більшість учених досить стримано ставляться до можливості клонування людини, серед них значна кількість і противників цього. Релігійні діячі в переважній більшості категорично проти проведення експериментів такого роду, хоча представники деяких екстравагантних культів підтримують ідею клонування людей.

Проблема клонування людини - проблема етична в першу чергу. Людина вторгається в сферу буття, за яку не відповідальний в силу своєї природи, що тягне непередбачуваність наслідків таких кроків. Не випадково, представники основних релігійних течій у сучасному світі - християни, іудеї і мусульмани, проявляють неабияку єдність у різко негативному ставленні до клонування людини. Божественним чином або природно створюється людина, але він ні в якому разі не повинен стати продукцією виробництва в прямому значенні цього виразу. [2]

На думку деяких авторів, клонування - ідеальний засіб для отримання донорівских органів. Це одне з найбільш безглуздих з усіх заяв щодо клонування. Людський клон - це людська істота. У вільному суспільстві ви не можете змусити інше людська істота дати вам один зі своїх внутрішніх органів. Також ви жодним чином не можете вбити іншу людину, щоб отримати один з його органів. Вже існуючі закони перешкоджають таким зловживанням.

Як будуть розвиватися події далі, які ще сюрпризи піднесе нам генетика, сказати складно, але те, що ця наука може сильно вплинути на хід світової історії, не викликає сумнівів.

Хоча й дуже повільно, заборона клонування людини отримує все більше поширення в різних країнах світу і на міжнародному рівні. Сьогодні цією проблемою стурбовані чомусь тільки розвинені країни, хоча проблема клонування - проблема не тільки розвиненого світу. Клон людини - це не атомна бомба, лабораторії, в яких він може бути зроблений, мобільні, а інформація про це відкрита. Клонування людини може бути здійснено при відповідному технічному забезпеченні в будь-якій із країн. Але, як правило, правове регулювання цієї сфери в країнах, що розвиваються, відсутня.

Звичайно ж, оптимально було б ввести заборону клонування на основі універсального міжнародного договору, і з пропозицією про це в ООН вже звернулися уряди Німеччини та Франції, але поки ніякого універсального акту в цій сфері не існує.

Найбільш поширено заборону клонування в Європі. Він забезпечується на регіональному рівні в міжнародному праві, у праві Європейського Союзу і на рівні національного законодавства окремих держав.

Більшість вчених сходяться на тому, що спроби створити клон людини небезпечні і сумнівні з моральної точки зору.

«Життя» та «смерть» є фундаментальними філософськими категоріями, які відіграють важливу роль в побудовах сучасної біологічної етики. Явище евтаназії є продуктом суперечливого переплетення їх сутнісного змісту. Філософський аспект цього явища є недостатньо проясненим сучасними дослідниками, тому метою публікації є системний аналіз суперечливих проблем евтаназії в сучасних медичних практиках.

Смерть, як і життя, універсальна, вона присутня скрізь. Тому зрозуміло, що людство упродовж усього свого існування не могло бути байдужим до осмислення феномену смерті в контексті свого соціокультурного розвитку. Бажання розкрити таїнство смерті втілилось у народних традиціях, фольклорі, мистецтві, літературі, релігії та філософії.

У філософії смертність людини розглядається не стільки як природний, скільки як соціальний феномен, що потребує раціонального осмислення та сприйняття.

Нині в суспільстві активно обговорюється новий ідеал гідної смерті людини, смерті безболісної й «легкої», смерті як порятунку від страждань, смерті-евтаназії. Священне мистецтво вмирання, якому навчали релігія й численні філософські системи минулого, в наші дні починає асоціюватися з такими поняттями, як автономія, свобода й гідність людської особистості. А сама смерть людини ототожнюється зі «смертю мозку» – припиненням вищих його функцій. Факт втрати смертю традиційного, сакрального місця у свідомості людства починає впливати на всю сучасну культуру. [3]

Термін «евтаназія» походить від грецьких слів eu – «добре» і thanatos – «смерть», буквально – добра, блага смерть. У сучасному розумінні цей термін означає свідому дію чи відмову від дій, що призводить до швидкої і безболісної (хоча не завжди) смерті безнадійно хворої людини з метою припинення її страждань. На сьогодні можна говорити про різні форми евтаназії. Перша – евтаназія як настання легкої смерті, що настає природним шляхом або за допомогою спеціальних заходів. Друга – добровільна евтаназія («милосердне вбивство»), тобто за допомогою спеціальних дій лікаря з обов'язковою згодою самого пацієнта (який усвідомлює своє бажання) спричинення «легкої» смерті останньому, задля припинення страждань. Третя – примусова евтаназія, яка здійснюється за рішенням родичів чи суспільних інститутів з допомогою заходів, які призводять до «легкої» смерті людини.

В історії людства існує чимало прикладів примусової евтаназії. Ще спартанці скидали зі скелі слабких немовлят, щоб поліпшити свій рід. У XIV ст. за допомогою евтаназії Тамерлан знищував прокажених. В нацистській Німеччині примусова евтаназія взагалі була зведена в ранг державної політики. [4]

Щодо права людини на гідну смерть існують різні уявлення й відповідно різні моральні оцінки цього права. Одні дослідники вважають «гідною» тільки природну смерть без втручання ззовні. Їх опоненти, навпаки, вважають, що головна ознака достойної смерті – збереження честі та гідності особистості, тому смерть може мати й «неприродний характер», більше того, виступати в ролі милосердного вбивства. Прибічники евтаназії, хоча б у формі припинення лікування, вважають її допустимою, керуючись такими міркуваннями:

– медичним – смерть як останній засіб припинення страждань хворого;

– турботою хворого про своїх близьких – «не бажаю їх обтяжувати собою»;

– егоїстичним мотивом хворого – бажанням «вмерти гідно»;

– біологічним – необхідність знищення неповноцінних людей через загрозу виродження людини як біологічного виду (внаслідок накопичення патологічних генів у популяції);

– принципом доцільності – припинення довгих і безрезультатних заходів щодо підтримання життя безнадійно хворих, щоб використовувати апаратуру для реанімації.

Здавалось б, усе вірно, - і навіть з точки зору етики – допомогти людині, позбавити її страждань. Звичайно, вирішувати кожен буде сам за себе, проте потрібно називати речі своїми іменами, евтаназія – це вбивство, або якщо хворий сам приймає рішення про таку смерть – самогубство, - один із смертних гріхів, найстрашніше, що може скоїти людина – позбавити життя іншу людину. Тож, про яку етичність може йти мова?

Те ж саме можна сказати і про аборти. Якщо такі критерії, як витрати (соціальні, психологічні, економічні) для потенційних батьків досить вагомі причини для аборту навіть тоді, коли плід здоровий, якщо моральний статус новонародженого такий же, як у немовляти, і якщо не має ніякого морального значення в силу того, що це потенційна людина, то ті ж причини, що виправдовують аборт повинні також виправдати вбивство потенційної людини, коли вона знаходиться на стадії новонародженого. [5]

ВИСНОВКИ

Останнім предметне коло етики науки визначилося як осмислення тих норм, які мають визначати не лише стосунки вчених в межах наукового співтовариства або вищі пізнавальні цінності науки, а й таких, що дозволяють або забороняють певне втручання науки в природу і людину. На прикладі найбільш суперечливих медико-біологічних досліджень було розглянуто етичні проблеми науки XXI століття, представлено полярні погляди на одні і ті ж проблеми науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Введение в философию: Учеб. пособие для вузов / Авт. колл.: Фролов И. Т. и др. - 3-е изд., перераб. и доп. - М.: Республика, 2003. - 169 с.
2. Кузіна С., Черкасов І: «Клонування людини: Підступи диявола або перемога науки» // Комсомольська правда, 2007 р.
3. Баєв А.А. «Геном людини»: деякі етико-правові проблеми сьогодення і майбутнього / / Людина, 1995, № 2
4. Жиганова Л.П., Гаріев Ю.М. Біомедицина в США: актуальні етичні та соціально-політичні аспекти / / США - Канада: економіка, політика, культура. 2003. № С. 103 -116.
5. Giubilini A, Minerva F After-birth abortion: why should the baby live? Journal of Medical Ethics Published Online First: 23 February 2012. doi: 10.1136/medethics-2011-100411

Ратушняк Марія Сергіївна – студентка групи УБ-16м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, кафедра менеджменту та безпеки інформаційних систем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ratushnyak95@outlook.com;

Науковий керівник: ***Теклюк Анатолій Іванович*** – к.ф.н., доцент кафедри філософських наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, gcvr216@gmail.com;

Maria S Ratushnyak - Department of Management and Information Systems Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: ratushnyak95@outlook.com;

Supervisor: ***Anatoliy I Teklyuk*** – Cand. Sci. (Eng.), Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, gcvr216@gmail.com

УДК 091

Драченко Я. П.

ПРОБЛЕМНО-СИМВОЛІЧНИЙ ПІДХІД В ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКУ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ СПОСІБ УПРАВЛІННЯ ЇЇ МИСЛЕДІЯЛЬНІСТЮ

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *у статті розглядається використання проблемно-символічного підходу в розвитку молодої особистості, його основні положення, практики, методології та історичне значення. Визначено сутність та роль проблеми і символу, їх зв'язок та використання у проблемно-символічному підході.*

Ключові слова: проблема, символ, символічна функція мислення, готовність.

Abstract: *in this article the problem-symbolic approach in the development of a young person, its main statements, practices, methodologies and historical meaning are considered. The essence of the problem and symbol is defined, their conjunction and the use in the problem-symbolic approach.*

Keywords: problem, symbol, problem-symbolic function of thinking, readiness.

Проблемно-символічний підхід сформований, по-перше, як наслідок дослідження випробуваних та актуальних саме сьогодні стратегій розуміючого мислення (від Геракліта й Аристотеля до Гайдеггера й Лакана), по-друге, в рефлексії та аналізі сучасної практики (включаючи психоаналіз, феноменологію, структурно-системний та системномиследіяльнісний підхід та екзистенціально орієнтовані методології мислення).

Предметом проблемно-символічного підходу є **управління мисленням та культурна практика керування мисленням** (реалізація авторських проектів, методологія керування, психоаналіз, педагогіка розвитку та будь-яка культурна практика, що реалізує авторську позицію.

Проблемно-символічний алгоритм дозволяє вирішувати проблеми на будь-якому рівні соціальної ієрархії та особистісного розвитку: від бажання й потреби до прийняття рішення та цільової дії.

Проблемно-символічний підхід змішує в собі стратегію саморозвитку з досягненням результату, забезпечуючи молодій людині розуміння реальної і, насамперед, проблемної ситуації у світлі її дійсних цілей, цінностей та смислів.

Проблема і символ – ключові поняття проблемно-символічного підходу. Це засоби формування стратегій та вирішення проблем управління, оскільки вони забезпечують будь-які форми раціональної взаємодії та особистісної самореалізації.

Проблемно-символічний підхід має власну філософію управління та особистісного розвитку, власну методологію й техніку вирішення проблем управління та власну педагогіку альтернативного управління та освіти.

Базовою характеристикою проблемно-символічного підходу є використання проблеми в якості основної одиниці аналізу. Саме особистість у кризовому (отже, передпроектному) стані лежить в основі цього підходу. Таким чином, не втікання від проблеми та не імітація її вирішення, а її використання в якості відправної точки визначає цей підхід.

Проблема – це конкретний, завжди такий, що особистісно переживається, ліміт можливостей людини. Тому, по-перше, саме проблема розвиває конкретну людину, і людство в цілому, якщо вона

здатна побачити істинну проблему та власну межу в конкретній історичній ситуації, та, по-друге, проблема паралізує волю й мислення, якщо молода людина *не здатна побачити* проблему та себе у проблемній ситуації. Управління, таким чином, - це в першу чергу здатність бачити проблеми та приймати рішення в проблемних ситуаціях.

Символ та символічний порядок лежать в основі мислення та діяльності людини та людства, визначаючи формування цінностей, системи культурного та політекономічного обміну, стратегії вірувань та політик. Виявляючи символічні структури в тих чи інших сферах діяльності, комунікації та інститутах мислення, молода людина отримує розуміння істинних причин та глибинних смислів їх суб'єктів та організацій. Символічний порядок і проблема, таким чином, є методологічною опозицією ПСП та в діалектичній єдності забезпечують аналіз конкретної проблемної ситуації.

У зіткненні з безпосередньою проблемною ситуацією творчої діяльності, вибору, авторської позиції щодо відповідальності за здійснений вибір, молода людина має задіяти інший, метакогнітивний рівень мислення, який характеризується певним станом психічної та духовної активності, який у руслі проблемно-символічного підходу виконує функцію символічного мислення. Тільки такий рівень мислення дає особистості можливість встановлювати зв'язки між знаннями і ситуацією, ефективно вирішувати проблеми особистісного буття.

Зазначимо, що проблема тут розуміється як парадоксальна структура свідомості людини, особливий стан особистості, яка мислить власне буття і відкриває екзистенційні основи власного існування. Тут стають недійсними ні педагогічні методики, ні психологічні механізми регулювання діяльності особистості, оскільки людина зустрічається з «іншим» в собі. Як зазначає М.Гайдеггер, людина стає «світоутворюючою», розімкнувши звичне «кільце» власного існування, виходить за межі причинно-наслідкових зв'язків, формальних логічних висловів і усвідомлює істинну сутність людського буття, стає рішучою для здійснення вільного вибору у часі [1, с. 430].

Така «розімкненість» проблемного мислення та ідентифікація істинних проблем особистості має стати у певне співвідношення з існуючим символічним порядком, у якому мислить особистість, пов'язати його з предметами та об'єктами світу, який осмислюється. Через аналіз та розуміння первинних та вторинних культурних символів, реалізується можливість, яку М.Мамардашвілі формулює як «зв'язок мислення і свідомості через символ як трансцендентальна функція свідомості» [2, с. 146]. Символ, на його думку, пропонує спів-буття, без якого неможливе розуміння ні часу, ні свідомості, ні культури.

В особистісному розвитку молодої людини така здатність до символічного мислення є її можливістю до усвідомлення «незавершеного співбуття у просторі й часі множинності символів-знаків та одночасного паралельного існування їх інтерпретацій» [2, с. 148]. Звертаючись до певних символічних систем, зафіксованих у творах мистецтва, культури, особистість сама стає символічним об'єктом зв'язку тієї можливості, яка проблематизує, розриває звичний спосіб життя суб'єкта і звертається до основ істинності його буття та мислення, співставляючи художній образ із реальною дійсністю.

Тоді онтологічна компетентність як здатність розуміти і мислити символічно, до-когнітивно, і забезпечує ключову діяльнісну складову. На нашу думку, структуру цієї компетентності неможливо розглядати через критерії когніцій чи мотивації, оскільки щоразу це – миследіяльність, яка є станом, це творчий акт у ставленні до Іншого, обумовлений розвитком і розумінням символічного мислення.

Готовність, як системотворча функція компетентності, виражається станом позитивно відкритого ставлення до проявленого та непроявленого в акті символічного мислення людини. «Людина, яка розуміє символ, не потребує балансу розрахунків користі чи шкоди, заохочень та покарань, вказівок чи виправдань» [2, с. 183].

Висновки. Таким чином, проблемно-символічний підхід в особистісному розвитку молодої людини дає змогу їй відкривати і розкривати сутнісні сторони її власного буття через мислення її самої у символічному просторі. Через проблему молода людина розриває звичне коло дії та рухається у напрямку її розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Хайдеггер М. Основные понятия метафизики. Мир – конечность – одиночество [Текст] / М.Хайдеггер. – СПб.: «Владимир Даль», 2013. – 590 с.
2. Мамардашвили М.К. Символ и сознание. Метафизические рассуждения о сознании, символике и языке [Текст] / М.К. Мамардашвили, А.М. Пятигорский. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1997. – 224 с.

Драченко Ярослав Петрович - студент групи 1ПІ-15б факультету Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: siloenix@gmail.com

Науковий керівник: **Чухрай Ельвіра Іванівна** – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри філософії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: elvica888@gmail.com

Drachenko Yaroslav – student of the 1PI-15b group, Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: siloenix@gmail.com

Supervisor: **Elvira I. Chykhrai** − Philosophy Doctor (Eng.), docent, docent of philosophy department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: elvica888@gmail.com

УДК 2-633+316.422.44

Подолянчук К.В.

Чи змінюється релігійний світогляд з розвитком науково-технічного прогресу?

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається декілька підходів до вирішення питань щодо можливих змін релігійного світогляду людей з розвитком науково-технічного прогресу.

Ключові слова*: релігія, науково-технічний прогрес, релігійний світогляд, наука, культура, релігійний плюралізм.*

Abstract

The article considers the several ways of dealing with the issues associated with the possible changes in the religious worldview of people brought about by the advances in science and technology.

Key words*: religion, scientific progress, religious worldview, science, culture, religious pluralism*.

Чимало мислителів, починаючи з XVIII століття вважали, що релігійний світогляд у всіх його проявах і значеннях от-от перестане існувати. Вольтер, Д. Дідро, П. Гольбах, Б. Фонтенель та інші представники Просвітництва скептично ставились до релігії та релігійного світогляду, ототожнювали ці явища із забобонами, формою уникнення страху смерті або виявом світської обмеженості. О. Конт у праці «Курс позитивної філософії» [1] сформулював «Закон трьох станів» суттю якого є те, що розвиток будь-якої галузі знання неминуче проходить послідовно через три різні теоретичні стани: теологічний, метафізичний і науковий. Він уважав, що перехід від одного стану до іншого визначає не тільки еволюція людського мислення, а й розвиток суспільства взагалі, тобто рушійною силою історії є прогрес знання. І, зрештою, О. Конт припускав, що на місце теології та метафізики все ж прийде наука.

Протилежну позицію майже одразу висловили представники романтизму, які не погоджувалися з думкою, що епоха Просвітництва звільняє життя людей від тягаря релігії. Ф. Шлейермахер, німецький філософ і теолог, зазначав, що нова освіта може знайти найглибшу силу лише в релігії, а Ф. Шлегель стверджував, що релігія є центром людського розуму.

Можливо, для нас, сучасників XXI століття, яке називають «епохою інформаційних технологій» та «епохою верховенства людського розуму», настав час з'ясувати, хто з мислителів був ближчим до істини?

Із початком нового тисячоліття люди й не помітили, як потрапили в інший світ, який характеризується високим рівнем науково-технічного прогресу. Дослідження відкритого космосу, винайдення нових невичерпних джерел енергії та нових енергетичних полів, які обіцяють вільне перенесення інформації та матерії в просторі, впровадження нанотехнологій у всіх сферах та галузях – це все яскраві докази того, що людство стрімко створює і входить у штучний світ. Вирішальні позиції займають інженерно-біотехнологічні досягнення: зараз можна маніпулювати ДНК за допомогою генної інженерії, створена перша синтетична бактеріальна клітина. Є ще багато прикладів, які начебто демонструють, що зараз розум мчить до нових відкриттів та границь, які стали такими розмитими і примарними, що незабаром зникнуть назавжди. Але релігія, не зважаючи на прогнози, продовжує існувати паралельно з науково-технічних прогресом, а релігійний світогляд не зник із свідомості сучасних людей. Тож хто з мислителів помилявся?

Розрізняють багато релігійних концепцій, але переважно всі вони використовують два підходи до відповіді на поставлені питання, відповівши на які можна створити новий прогноз щодо релігії в майбутньому.

Перший підхід – еволюційний. Згідно з ним, релігія прогресувала, еволюціонувала та трансформувалась від найпростіших проявів до більш складних та глибоких форм. Незважаючи на

розбіжності в генезі релігійного світогляду, еволюціонізм світських концепцій релігії схожий з історизмом релігійних концепцій, у першу чергу з християнством.

Ті, хто є прихильниками такого підходу зазвичай виокремлюють два популярних сценарії розвитку подій – або наука повністю витіснить релігійний світогляд у зв'язку з розвитком людини та досягнення неї стану надрозумності, а сучасна техніка стане не лише фізичною, а і духовною опорою людини; або ж релігія і наука об'єднаються, гармонійно поєднуючи віру і розум. Таку «симфонію» описав ще в XIII ст. відомий філософ та представник католицької церкви Тома Аквінський, а через декілька століть вона набула розвитку в неотомізмі. Розвиток науки, згідно з неотомізмом, крім позитивних сторін, має й негативні. Зокрема, коли людина надмірно покладається на науку, то наука віддаляє її від розуміння значення релігійних ідеалів. А. Кураєв, який є представником православної думки, позитивно пояснює науково-технічний поступ в рамках культури. На його думку, культура є результатом гріхопадіння людини та, як наслідок, розколу душевного відчуття і розуму [2]. Після гріхопадіння людина втратила здатність безпосередньо сприймати світ, зіткнулася з труднощами спілкування та розуміння одне одного, їй стало важче правильно пізнавати те, що її оточує. Тому людство змушене створювати вторинний світ правил і образів та, використовуючи складну механіку науки, компенсувати цю втрату за допомогою техніки.

Представники церкви уважають, що наука не в змозі і не повинна розв'язувати питання про кінцеві причини буття і сенсу людського існування. Наука є однією із форм культури, крім якої ще вирізняють мистецтво, норми моралі та права. Це є очевидним, але в інформаційно-науковому суспільстві це визначення зазнає тиску з боку теоретизму. [3]

Другий підхід - плюралістичний. Він передбачає іншу модель розвитку науки та релігії - паралельну. Таку побудову відносин досліджував В. Оккам ще в XIV ст. Його твердження на рахунок зв'язку віри та знання стали одними із найбільш впливових варіантів учень про двоїсту істину. В. Оккам зазначав, що віра і знання радикально відрізняються один від одного за предметом і методом. Тож моделі світобудови «з богом» і «без бога» абсолютно рівноцінні: і та, й інша модель має свої сильні і слабкі сторони. Сучасні філософи і теологи здебільшого переконані, що є дуже мало або немає взагалі таких релігійних учень, які б ґрунтувалися на раціональних доказах. Таким чином, за плюралістичним підходом релігія не може і не має потреби бути науково обґрунтованою.

Та чи матиме релігія такий ж вигляд і значення, яке має зараз, через певну кількість років? «Плюралісти» [4] висловили думку, що світові релігії об'єднаються і прийдуть до нової форми - релігії співтворчості. Така модель є досить зрозумілою та зручною для тих, хто не знаходить істини в жодній з окремих релігій. Вже зараз 62% дорослих американців погоджуються з твердженням, що релігійна приналежність не має значення, адже всі релігії вчать жити за однаковими правилами. Чи є можливим правильно обрати список релігійних переконань із всіх існуючих і сформулювати логічну структуру такої релігії співтворчості, щоб вона задовольняла всіх? Не так давно Дж. Хік [4] ввів поняття «трансцендентального плюралізму» – однієї з форм релігійного плюралізму. Він припустив, що найбільші релігії будуються за принципами, які суперечать одне одному, але водночас із точки зору моральних та духовних цінностей всі вони з однаковою ефективністю досягають свої мети. Таким чином, підсумовує Дж. Хік, усі світові релігії є однаково справедливими у таких позиціях:

1) вони всі мають справу з Вищим Світом, навіть якщо сприймають та інтерпретують його по-різному;
2) всі релігії пропонують однаково надійні шляхи до спасіння.

Ще декілька століть тому мислителі припускали, що релігія втратить свою роль зі стрімким розвитком науки, а релігійний світогляд повинен повністю зникнути зі свідомості сучасних людей. Аналіз сучасної реальності показав помилковість і поспішність таких висновків. Незважаючи на поширену думку про те, що прогрес знищує все, що не потрібно людству, передумов для повного зникнення релігії зараз немає [5]. У сучасному світі роль науково-технічного прогресу важко недооцінити, але навіть якщо медицина кардинально збільшить тривалість життя людини або поступово дійде до того, що зараз важко передбачити, існування релігійного світогляду не залежатиме

від розвитку науки і прогресу. Адже проблеми, які ставить релігія і розв'язує, будуть супроводжувати людей завжди.

Отже, відповідаючи на питання, поставлене в назві статті, стверджуємо, що науково-технічний прогрес не вплине на релігійний світогляд, хоча сама релігія сьогодні змушена адаптуватися до реалій у швидкоплинному сучасному світі. Наука та релігія – це множини, які не перетинаються, тому можуть функціонувати паралельно. В житті сучасної людини, для подальшого розвитку, необхідні як наука, так і релігія: наука - як двигуна прогресу, релігія - як джерело моральних цінностей. Сьогодні очевидно, що релігія відіграє помітну роль у житті суспільства, зазнаючи глибоких і незворотних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конт О. Дух позитивной философии. (Слово о положительном мышлении) / Перевод с французского Шапиро И. А. — Ростов н/Д: Феникс, 2003. — 256 с.
2. Кураев А. В. Взрослым о детской вере. Культура ка жемчужина / Кураев А.В.: Ростов н/Д: Троиц. слово; М.: 2003. — 637 с.
3. Кутырёв В. А. О союзе религии с философией против свободы технонауки / В. А. Кутырев: - 2011, 10 с.
4. Bassham G. The Religion of The Matrix and the Problems of Pluralism / Gregory Bassham: William Irwin, ed., The Matrix and Philosophy (2002).
5. Пичкунов. С.М. Религия и современность / Пичкунов. С.М: Алматы, 2015. – 3с.

Подолянчук Катерина Василівна – студентка групи МОф-15(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: fm2mo15.podolianchuk@gmail.com
Науковий керівник: Макаров Зоріслав Юрійович кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця. E-mail: philomag2009@rambler.ru

Podolianchuk Kateryna Vasylivna – student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: fm2mo15.podolianchuk@gmail.com
The scientific supervisor: Makarov Zorislav – Phd of philosophy, associate professor of the Philosophical Department in Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. E-mail: philomag2009@rambler.ru

УДК 167.6

Л. А. Рогозіна
І. О. Головашенко

Наука як соціокультурний феномен

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті йдеться про розмаїту природу науки як пізнавальної діяльності, системи знань чи соціального інституту. Доводиться, що наука є також соціокультурним феноменом.
Ключові слова: наука, соціокультурний феномен, суспільство, істинне знання, об’єктивне знання.

Abstract
This article is about different nature of science as a cognitive activity, system of knowledge or a social institute. Proved that the science is social-cultural phenomenon too.
Keywords: science, socio-cultural phenomenon, society, true knowledge, objective knowledge.

Наука, маючи численні визначення, виступає в суспільстві в трьох основних іпостасях. Вона розуміється або як форма діяльності, або як система чи сукупність дисциплінарних знань, або ж як соціальний інститут. У першому випадку наука розуміється як особливий спосіб діяльності, спрямований на фактично вивірене і логічно упорядковане пізнання предметів та процесів навколишньої дійсності. Діяльнісний аспект науки можна визначити за В.І. Вернадським: «Її зміст не обмежується науковими теоріями, гіпотезами, моделями створюваної ними картиною світу, в основі вона головним чином складається з наукових факторів, їх емпіричних узагальнень, і головним живим змістом її є наукова праця живих людей» [1].

У другому тлумаченні, коли наука виступає як система знань, що відповідають критеріям об'єктивності, адекватності, істинності, наукове знання намагається забезпечити собі зону автономії і бути нейтральним стосовно ідеологічних і політичних пріоритетів.

Третє, інституціональне розуміння науки, підкреслює її соціальну природу й об'єктивує її буття як форму суспільної свідомості. Тут наука зв'язана з іншими формами суспільної свідомості: релігією, політикою, правом, ідеологією, мистецтвом тощо. Наука як соціальний інститут або форма суспільної свідомості, пов'язана з виробництвом науково-теоретичного знання, ставить певну систему взаємозв'язків між науковими організаціями, членами наукового співтовариства, систему норм і цінностей.

Один із засновників наукознавства Джон Десмонд Бернал, відзначаючи, що «дати визначення науки, власне кажучи, неможливо», намічає шляхи, якими можна наблизитися до розуміння того, чим є наука. Отже, за Берналом науку можна розглянути як: інститут; метод; нагромадження традицій знань; фактор розвитку виробництва; найбільш сильний фактор формування переконань і відношень людини до світу [2].

Евандро Агацці відзначає, що науку варто розглядати як «теорію про певну область об'єктів, а не як простий набір суджень про ці об'єкти» [3]. Таким чином, з наукою не можна пов'язувати тільки фіксацію сукупності фактів і їх опис. Науку можна назвати такою, що існує лише тоді, коли можна встановити принципи, які пропонують їх пояснення і прогноз досліджуваної сфери діяльності.

Сьогодні наука розглядається насамперед як соціокультурний феномен. Це означає, що вона залежить від різноманітних сил, що діють у суспільстві, визначає свої пріоритети в соціальному контексті, тяжіє до компромісів і сама значною мірою детермінує суспільне життя. Тим самим фіксується двоякого роду залежність: як соціокультурний феномен наука виникла як відповідь на потребу людства у виробництві й отриманні істинного, адекватного знання про світ, й існує, помітно впливаючи на розвиток усіх сфер суспільного життя. Наука розглядається в якості соціокультурного феномену тому що, коли мова йде про дослідження її джерел, межі того, що ми сьогодні називаємо наукою розширюються до меж «культури». З іншого боку, наука претендує на роль єдино стійкого й

«справжнього» фундаменту культури в цілому в її первинному – діяльнісному і технологічному – розумінні.

Наука, як соціокультурний феномен, вплетена у всі сфери людських відносин, вона впроваджується й у базисні підвалини відносин самих людей, і в усі форми діяльності, пов'язані з виробництвом, обміном, розподілом і споживанням речей. Звідси стає зрозумілою культурно-технологічна функція науки, що пов'язана з обробкою людського матеріалу – суб'єкта пізнавальної діяльності, включення його в пізнавальний процес.

Наука, що розуміється як соціокультурний феномен, не може розвиватися поза освоєнням знань, що стали суспільним надбанням і зберігаються в соціальній пам'яті. Культурна сутність науки спричиняє її етичну і ціннісну наповненість. Відкриваються нові можливості науки: проблема інтелектуальної і соціальної відповідальності, етичного й морального вибору, особистісні аспекти прийняття рішень, проблеми морального клімату в науковому співтоваристві й колективі.

Наука виступає як фактор соціальної регуляції суспільних процесів.

Френсіс Бекон у свій час відзначав: «Удосконалювання науки варто чекати не від здатності чи моторності якої-небудь окремої людини, а від послідовної діяльності багатьох поколінь, що змінюють одне одного». Учений – завжди представник того чи іншого соціокультурного середовища.

Головне завдання науки – пошук істини, а, отже, й критика, полеміка, суперечка – це невід'ємні моменти науки.

Науково-дослідна діяльність визнається необхідною і стійкою соціокультурною традицією, без якої нормальне існування і розвиток суспільства неможливий. Наука складає один з пріоритетних напрямків діяльності будь-якої цивілізованої держави.

Відповідаючи на економічні потреби суспільства, наука реалізує себе у функції безпосередньої продуктивної сили, виступаючи як найважливіший чинник господарсько-культурного розвитку людей.

Відповідаючи на ідеологічні потреби суспільства, наука з'являється як інструмент політики. Марксистська ідеологія цілком і тотально контролювала науку, вела боротьбу з кібернетикою, генетикою, математичною логікою і квантовою теорією. Оцінюючи цю грань розвитку марксистської науки, Е. Агацці приходить до цікавих висновків: «...вона [ідеологія] прагнула позбавити науку іміджу об'єктивного знання, який забезпечував їй перевагу над ідеологічним мисленням... Марксисти стверджували про соціальну залежність науки, особливо як діяльності, у її прикладних галузях і компромісах із владою (прагматичний рівень), а, крім того, схилялися до ототожнення науки з технологією» [4]. Офіційна наука завжди вимушена підтримувати основні ідеологічні установки суспільства, надавати інтелектуальні аргументи і практичний інструментарій, який допомагає зберегти існуючій владі й ідеології своє привілейоване положення. У цьому відношенні науці запропоновано «надихатися» ідеологією, включати її в саму себе. Як влучно помітив Т. Кун, «вчені учаться вирішувати головоломки, і за всім цим ховається велика ідеологія» [5]. Тому висновок про нейтральність науки завжди є полемічним.

Соціально-психологічні фактори, що визначають науку, вимагають уведення в контекст наукового дослідження уявлень про історичну й соціальну свідомість, міркувань про особистісний портрет ученого, когнітивні механізми пізнання і мотивації його діяльності. Вони зобов'язують піддати науку соціологічному дослідженню, тим більше що наука як соціокультурний феномен, має не тільки позитивні, але й негативні наслідки свого розвитку. Філософи застерігають від ситуації, коли застосування науки втрачає моральний і гуманістичний зміст.

Складність пояснення науки як соціокультурного феномену полягає в тому, що наука все-таки не поступається своєю автономією і не розчиняється цілком у контексті соціальних відносин. Безумовно, наука – «підприємство комунітарне» (колективне). Жоден учений не може не спиратися на досягнення своїх колег, на сукупну пам'ять людського роду. Наука вимагає співробітництва багатьох людей, вона інтерсуб'єктивна. Міждисциплінарні дослідження, які є характерними для сучасності, підкреслюють, що всякий результат є плодом колективних зусиль. Іншими словами, кожне суспільство має науку, що відповідає рівню його цивілізованої розвиненості.

Існує розподіл на «зовнішню» і «внутрішню» соціальність науки [6]. Коли існує залежність від соціально-економічних, ідеологічних і духовних умов функціонування того чи іншого типу суспільства і держави, що визначає політику стосовно науки, способи підтримки її розвитку чи стримування її росту, то мова йде про "зовнішню" соціальність науки. Вплив внутрішніх ментальних установок, норм і цінностей наукового співтовариства й окремих учених, що забарвлюють стилістичні

особливості мислення і самовираження ученого, залежність від особливостей епохи і конкретного періоду часу складають уявлення про “внутрішню” соціальність.

Культурна матриця техногенного розвитку проходить три стадії: перед-індустріальну, індустріальну, постіндустріальну. Найважливішою характеристикою є розвиток техніки і технології. Техногенний тип розвитку – це прискорена зміна природного середовища, що поєднана з активною трансформацією соціальних зв'язків людей. Вважається, що техногенна цивілізація живе біля 300 років. Вона дуже агресивна і приводить до загибелі багатьох сакральних культурних традицій. Зовнішній світ перетворюється в арену діяльності людини. Людина виступає центром, що випромінює струми активного, перетворюючого, підкорюючого імпульсу. Звідси – й характеристика загальнокультурних відносин з використанням поняття «сила»: продуктивні сили, сила знання, інтелектуальні сили.

Проблема, яка пов'язана з класифікацією функцій науки, і дотепер залишається спірною тому, що наука розвивалася, покладаючи на себе нові і нові функції. Виступаючи в ролі соціокультурного феномену, вона починає більше піклуватися не про об'єктивну і безособистісну закономірність, а про коеволюційне вписування у світ усіх досягнень науково-технічного прогресу. У якості особливої й пріоритетної проблеми виділяють питання про соціальні функції науки. Виділяють наступні три соціальні функції науки: культурно-світоглядну функцію науки, функцію безпосередньої продуктивної сили, функцію соціальної сили [7].

Остання припускає, що методи науки і її данні використовуються для розробки масштабних планів соціального й економічного розвитку. Наука виявляє себе у функції соціальної сили при вирішенні глобальних проблем сучасності. У цій своїй функції наука торкається соціального управління. Іноді дослідники звертають увагу на проективно-конструктивну функцію науки, оскільки вона випереджає фазу реального практичного перетворення і є невід'ємною стороною інтелектуального пошуку будь-якого рангу. Проективно-конструктивна функція пов'язана зі створенням якісно нових технологій, що в наш час надзвичайно актуально [8].

Основна мета науки завжди була пов'язана з виробництвом і систематизацією об'єктивних знань, і тому до складу необхідних функцій науки включався опис, пояснення і передбачення процесів і явищ дійсності на основі законів, що відкриваються наукою. Таким чином, можна сказати, що основною функцією науки є виробництво істинного знання, яке досягається за допомогою опису, пояснення, прогнозу, але яке завжди здійснюється в чітко обумовленому соціокультурному просторі. Саме цю обставину з необхідністю слід урахувати при пошуках загальнозначущого визначення науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Вернадский В. И. Научная мысль как планетное явление / В. И. Вернадский // Отв. ред. А. Л. Яншин. – М.: Наука, 1991.
2. Бернал Дж. Наука в истории общества / Дж. Бернал. – М.: Издательство иностранной литературы, 1956. – 735 с.
3. Агацци Э. Моральное измерение науки и техники / Э. Агацци. – М.: Моск. филос. фонд, 1998. – 343 с.
4. Агацци Э. Переосмысление философии науки сегодня / Э. Агацци // Вопросы философии. – 2009. – № 1. – с. 40–52.
5. Боррадори Дж. Американский философ Джованна Боррадори беседует с Куайном, Дэвидсоном, Патнэмом, Нозиком, Данто, Рорти, Кэйвлом, Макинтайром, Куном / Дж. Боррадори – М.: Дом интеллектуальной книги, 1999.
6. Торосян В. Г. Концепции современного естествознания: Учебное пособие для вузов / В. Г. Торосян. – М.: Высшая школа, 2002. – 208 с.
7. Руденко О. В. Погляд на науку як соціокультурний феномен / О. В. Руденко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Філософія. Політологія. – К., 2003. – Вип. 49. – с. 21-24.
8. Швырев В. С. Научное познание как деятельность / В. С. Швырев. – М.: Политиздат, 1984. – 232 с.

Науковий керівник: Головашенко Ірина Олегівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Рогозіна Лідія Альбертівна – студентка групи ТСМ-16м, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: coolida@bk.ru.

Supervisor: Holovashenko Iryna Olegivna – PhD in Philosophy (the candidate of philosophical sciences), Associate Professor of the department of philosophy and humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Lidiia Rohozina – group TCM-16m, The Faculty of Infocommunications, Radioelectronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: coolida@bk.ru.

УДК 177. 8

Л. В. Стасенко[1]

Проблема самотності в філософії

[1] Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проблема самотності є однією з важливих проблем філософії , культурології, і деяких інших суміжних з нею дисциплін, таких, наприклад, як психологія, соціологія. У XXI столітті людині все частіше доводиться стикатися з самотністю, а це, в свою чергу, призводить до зіткнення з самим собою. Таким чином, розуміння феномену самотності, веде до розуміння сутності людини. Але проблема самотності є неоднозначною. Немає точної відповіді на питання чи добре воно для людини чи ні. Адже саме коли людина самотня, вона постає такою, яка вона є насправді. Розглянемо чинники самотності і можливі варіанти його подолання.

Ключові слова: *самотність, усамітнення, відчуження, індивідуальність, суспільство, світ, стосунки, екзистенціалізм.*

Abstract

The problem of loneliness is one of the important problems of philosophy , cultural studies and some other related disciplines, such as psychology, sociology. In XXI century people increasingly have to deal with loneliness, and this in turn leads to a conflict with itself. Thus, understanding the phenomenon of loneliness, leading to the understanding of human nature. But the problem of loneliness is ambiguous. No exact answer to the question whether it is good for a man or not. After all, when a person alone, she appears as she really is. Consider factors loneliness and options to overcome

Keywords*: loneliness, solitude, alienation, identity, society, world relations, existentialism.*

Вступ

Як часто ми намагаємося уникнути того, що, по суті, допомагає нам жити. Люди століттями намагалися уникнути самотності або старалися звикнути до неї. Незгідний - проклинав самотність, змирився - не помічав, мудрий - насолоджувався. Самотність завжди існує, і значить вона нам необхідна. Відчувати себе самотнім можна і наодинці з собою, і в натовпі людей. Почуття самотності залежить від структури особистості. Ми живемо в той час, коли відбуваються величезні зміни в стилі життя, пов'язані зі змінами у всіх сферах діяльності.

Пошуки смислу власного існування тісно пов'язані з самотністю, яку людина переживає як соціальний чи екзистенційний стан та властивість. Такий поділ феномену самотності найчастіше можна зустріти у філософській та психологічній літературі. Щоправда кожну з них хвилюють різні аспекти зародження та вияву цього феномену.

Отож, з психологічної точки зору - самотність - це - соціально-психологічне явище, котре пов'язане з відсутністю близьких, позитивних емоційних зв'язків з людьми, або ж страхом їх втрати внаслідок примусової або потенційно можливої причини соціальної ізоляції.

Основна частина

Самотність людини є такою проблемою, яка стосується сенсу людського існування, його призначення та сутності. Це питання є досить популярним серед проблем філософії. Дане питання розглядали багато філософів, починаючи з Аристотеля, який зауважив, «що людина поза суспільством або Бог, або звір», аж до Нікола Аббаньяно (1901-1990 рр.), на думку якого, індивід, залишившись наодинці з собою, може безпосередньо приступити до пошуку шляху власного буття.

Важливе місце тема самотності займає в філософії Блеза Паскаля (цю тему мислитель розкриває з позиції занедбаності людини в нескінченність Всесвіту. Він стверджує безумовну «принадність усамітнення» (на відміну від самотності), яке дозволяє замислитися над сенсом життя, оцінити свої вчинки) [1], Ф. Кафки, К.Г. Юнга, А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, Е. Фромма. У роботах Камю, Сартра, Гуссерля, Хайдеггера та інших самотність людини займає одне з провідних місць. Велика увага феномену самотності в своїх дослідженнях приділяє вітчизняний вчений Н.А. Бердяєв. Він вважав доречним назвати її основною проблемою людської особистості і філософії людського існування [2].

Тема самотності присутня у творчості письменників не всіх епох. Особливо популярною вона стала в XX столітті. Проблема самотності підіймалася не лише в філософській літературі, а й у художній, в творах - Джорджа Байрона, Карла Брюллова, Віктора Гюго, Ежена Делакруа, Адама Міцкевича, Федіра Достоєвського, Йогана Ґете, Лесі Українки, Івана Франка, Тараса Шевченка, Габріеля Маркеса.

У наш час проблема людської самотності є актуальною як ніколи. У століття нових прогресивних технологій людина все частіше залишається наодинці з собою. Маючи велику кількість знайомих, друзів в різних соціальних мережах, незважаючи на наявність різних зв'язків на роботі, або в будь-якій іншій діяльності, людина, по суті залишається одна. Знижується цінність живого спілкування. Все більше поширюються такі явища як анонімність, соціальна відчуженість, що і проводить до самотності і бажанням уникнути суспільство будь-якими шляхами.

У більшості випадків самотність сприймається як проблема. Але може дарма люди намагаються уникнути самотності? Може в наше століття самотність є якраз ліками для людини, а не хворобою? Для того щоб відповісти на ці питання, потрібно в першу чергу дізнатися, що писали про проблему самотності різні дослідники і мислителі різних епох.

Перш за все, необхідно розібратися з питанням суб'єктивного і об'єктивного в самотності. Саме самотність є поняттям суб'єктивним. Людина постає об'єктом, а самотність - суб'єктом. Адже навіть в оточенні людей людина часом усвідомлює себе повністю самотньою. Самотність - це такий стан душі, коли людина відчуває, що не вона сама є частиною Всесвіту, а Всесвіт є її складовою.

Стан самотності не може виникнути просто так. Для цього необхідні фактори. Одним з таких факторів є особливість вікового періоду. Найбільш гостро ця проблема позначається на підлітках. Саме в цей період відбуваються кризи ідентичності і самооцінки. Іншим фактором є особистісні якості людини (самооцінка). Також виділяють соціальні чинники (соціальне відторгнення, відсутність спілкування і т.д.) і фактори, пов'язані з сім'єю.

Самотність відкриває очі людині на сутність світу, дозволяє їй побачити внутрішню спустошеність, підміну себе (власного «я») таким собі уявним чином, створеним людиною для інших людей. Залишаючись на самоті, людина, найчастіше, приходить до роздумів про сенс свого буття, про Всесвіт, про нескінченність. І на тлі цих думок власне людське «я» набуває настільки мізерні розміри, майже незначні, що стає моторошно і страшно. І тому не дивно, що людина всіма способами прагне піти від самотності, втекти від цих думок.

Одне з ключових місць проблема самотності займає в філософських роботах Б. Паскаля. Ці "крихкість і нікчемність" людини відкриваються їй, коли вона намагається зрозуміти, що таке "я", яке місце людини в світі. "Бо що таке людина у Всесвіті? - Запитує Паскаль. - Небуття в порівнянні з нескінченністю, все суще в порівнянні з небуттям, середнє між всім і нічим. Він не в силах навіть наблизитися до розуміння цих крайнощів - кінця світобудови і його початку, неприступних прихованих від людського погляду непроникною таємницею, і так само не може осягнути небуття, з якого виник і нескінченність, в якій розчиняється ".

Цілком очевидно, що Паскаль передбачив ряд ідей екзистенціалістів XX століття і висловив «несвоєчасні» думки, дивно співзвучні нашій епосі. З точки зору Паскаля, люди побоюються бувати наодинці зі своїми думками і тому шукають порятунку від самотності в розвазі. Він звертає увагу на нісенітницю в поведінці людей: замість того щоб віддаватися дозвільному спокою, про який нерідко їм доводиться мріяти, вони нестримно тягнуться до «розваг», часто клопітких, дорогих і навіть небезпечних для життя (наприклад, війна). Ця дивина вельми спантеличувала філософа, поки він не прийшов до думки: істинний сенс усіляких авантюр не в досягненні тих цілей, які ставлять перед собою люди, а у втечі від самих себе[1], - вважає Паскаль.

Неважко бачити, що в судженнях Б. Паскаля, феномен самотності постає як неприкаяність людини в нескінченність Всесвіту і як незатишність людини наодинці з думками про себе самого. Переваги самотності Б. Паскаль бачив тільки в тому, що цей стан душі змушував людей задуматися про можливі шляхи досягнення щастя і про сенс буття.

Пильна увага дослідженню феномена самотності була приділена у філософській літературі XIX століття. Одним з нових методологічних орієнтирів в дослідженні самотності стали концепції американських трансценденталістів, серед яких важливу роль відіграв філософ, натураліст Генрі Девід Торо. Представники трансценденталізму дотримуються позиції, що кожна людина повинна по максимуму бути незалежною від соціуму. На думку трансценденталістів, людська особистість містить у собі безмежне духовне багатство, для розкріпачення необхідна самота і близькість з

природою. Генрі Торо, слідуючи цим світоглядом, прожив два роки і два місяці в лісовій хатині на березі Уолденского озера без будь-яких ознак цивілізації. Згодом він описав свій «досвід» у відомій книзі «Уолден, або Життя в лісі» (1854). Ця праця, де Торо показує, що людина може встановити зв'язок з природою і космосом, з огляду на власні сили і можливості, лягла в основу трансценденталістської теорії усамітнення. «Я знаходжу корисним проводити більшу частину часу на самоті, - писав він. - Суспільство, навіть найкраще, скоро стомлює і відволікає від серйозних дум ». Торо зауважує, що він ніколи не відчував себе самотнім і не бував пригнічений цим почуттям. Самоту від людей на лоні природи Торо розцінював не як замкнутість, а, навпаки, як вступ до спілкування і єдність з величним космосом [3].

Єврейський релігійний філософ і письменник Мартін Бубер, пов'язує проблему самотності з проблемою людського існування. У певний час, в певні епохи людині здавалося, що світ навколо неї більш-менш зрозумілий. Людина не замислювалась про проблеми свого походження, про проблему сенсу життя. Можливо, тоді ще не прийшов час для того, щоб людина почала задавати такі питання, людство було недостатньо зрілим для цього. Але, так чи інакше, той момент, коли людина почне замислюватися про високі матерії рано чи пізно повинен настати. І ось, на думку Бубера цей момент настає саме тоді, коли людина починає усвідомлювати свою самотність.

У своїй книзі «Два образи віри» дослідник пише: «Найбільше схильна і найкращим чином підготовлена до самосвідомості людина, що відчуває себе самотньою, тобто та, яка по складу чи характеру, під впливом долі або внаслідок того і іншого залишилась наодинці з собою і своїми проблемами, кому вдалося в цій спустошеній самоті зустрітися з самим собою, у власному "Я" побачити людину, а за власними проблемами - загальнолюдську проблематику.." [4].

Висловлювання Бубера доводять думку, що втеча від самотності - в якійсь мірі, безглузда. Сутність повноцінного існування людини, людини мислячої, людини, духовно збагаченої полягає в роздумах про сенс свого існування. Але ці думки доступні лише тоді, коли людина повністю усвідомлює свою самотність. Отже, одна з можливих цілей людського існування - це самотність, і спроби втекти від неї можуть розцінюватися як безумство. Так, виходить, що, збігаючи від самотності, людина тікає від свого власного існування. Самотність має так чи інакше бути в житті людей, у когось в більшій мірі, у когось - в меншій.

Н.А. Бердяєв у своїх працях проводить думку, що в попередні епохи люди перебували в просторі, який був порівняно невеликим, можна навіть сказати обмеженим. Однак вони відчували себе більш згуртовано, у них не виникало відчуття відірваності, розгубленості, так би мовити, ізольованості. Саме це багато в чому рятувало людей від самотності. У сучасному житті люди живуть в цілому світі, в нескінченному Всесвіті; таким чином, вони починають відчувати порожнечу навколо себе, кожен живе сам по собі, відчуває власну покинутість, виникає щемливе відчуття самотності.

На думку Н.А. Бердяєва, саме відірваність «я» від «ти» - це процес самознищення. «Я» перестає існувати, коли всередині існування йому не дано існування «іншого». Н.А. Бердяєв був не згоден з Декартом, який стверджував: «Я мислю, отже, існую». Він, в свою чергу, говорить: «" я "існую, оточений темною нескінченністю, і, отже, мислю ..." Я "спочатку і первинно». Таким чином, на думку Н.А. Бердяєва, самотність - «плід» свідомості. Саме свідомість може вводити людину в стан самотності, але також воно здатне і вивести його з цього стану. Людина самотня в тому випадку, якщо в своїх думках вона відчуває себе нікому не потрібною, покинутою, зайвою [5].

Однак можна розглядати самотність, не тільки як результат людської діяльності, людського існування, але і як якусь внутрішню постійну, яка була присутня в людині завжди. Приймаючи те чи інше рішення, здійснюючи той чи інший вчинок, людина повинна зробити його сама, ніхто не здатний зробити це за неї, ніхто не може проникнути в сутність людського «я». Це саме «я» і становить самотність людини.

Звичайно, існують такі явища як накази, обов'язки, доручення, те, що потрібно зробити. Але саме в момент прийняття рішення ми приречені бути самотніми. Тут є доречний вислів французького екзистенціаліста Жан-Поля Сартра: «Людина приречена бути вільною». Але ж в цьому сенсі «свобода» втрачає всю свою принадність і все своє багатство. Свобода вже постає як неминуча приреченість. Ми повністю відповідальні за свій вибір. І виходить, що можна поставити знак рівності між такими поняттями людського існування як «свобода», «вибір» і «самотність». На думку Сартра, наш вибір нічим не можна виправдати, ні Богом, ні мораллю: «Навіть якби Бог існував, це нічого б не змінило» [6].

Висновки

Самотність як стиль життя завжди є усвідомленим вибором, спрямованим на набуття гармонійної єдності між свободою і відповідальністю; самодостатністю і взаємозалежністю; довірою і страхом зради.

Отже, «самотність» - це такий стан людини, основний зміст і сенс якого визначається не тільки не існуючою реальністю (природою або суспільством), але самим його «я». Інакше кажучи, феномен самотності є неукоріненість людини в світі, віддаленість її від звичайного, звичайного в житті, від того, що прийнято вважати нормою в життєдіяльності людей. Важливою характеристикою самотності є і те, що воно супроводжується розпадом цілісності людини, перебуванням його «я» між тілом (землею) і духом (небом). Несамостійна людина, яка не відчуває власної життєвої спроможності, легше приймає навколишній світ.

Безсумнівно, що феномен самотності залежить від особистих якостей і душевних станів людини. Але не можна заперечувати вплив суспільства, того, на якій стадії розвитку перебуває дане товариство на процес самотності. Сучасне суспільство робить з нас споживачів. Людям, які працюють, заробляють тільки на себе, немає сенсу вступати з ким-небудь в стосунки. Вільний ринок зараз орієнтується в основному на самотніх людей. Це можна помітити в рекламі: цільовою аудиторією стають одинаки (в більшості своїй - самотні жінки). Цілком зрозуміло, що це вигідно. Згідно з деякими дослідженнями, самотні люди витрачають в рази більше, ніж сімейні люди. А звідси можна зробити висновок, що розлучення - це теж частина цієї системи. У такому випадку процес розлучення стає вигідним.

Але як же уникнути самотності в наше століття? Як не стати людиною, що потрапила під вплив так званої «пропаганди» самотності? Можливо, головне рішення цієї проблеми - в об'єднанні людей. Крім цього потрібно заводити сім'ї і тверезо оцінювати вплив різних сфер реклами та ЗМІ, і т.д.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Паскаль Б. Думки і афоризми / Б. Паскаль - М .: Политиздат, 1990. - С. 192, 208;
2. Бердяєв Н. А. Філософія вільного духу / Н.А. Бердяєв - М .: Республіка, 1994. – С. 144;
3. Демидов А.Б. Феномени людського буття / А.Б. Демидов - Мінськ: Економпресс, 1999. - С. 48-49.
4. Бубер М. Два образу віри. М .: Республіка, 1995.
5. Бердяєв Н.А. Про людину, його свободи і духовності. Вибрані праці. - М .: Флінта, 1999. - С. 216-217.
6. Сартр Ж. Екзистенціалізм - це гуманізм/ Ж. Сартр. Підручник - М .: Политиздат, 1989.

Стасенко Леся Володимирівна— студентка групи ЕКО-16м, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: stasenko.lesya@mail.ru.

Науковий керівник: Головашенко Ірина Олегівна - доцент, кандидат філософських наук кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Stasenko Lesya V. — student group ECO-16 (m), Institute of ecological safety and environmental monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : stasenko.lesya@mail.ru.

Supervisor: Holovashenko Irina O. - Associate Professor, PhD Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 168.52

О. А. Бардадин

ІНФОРМАЦІЙНЕ СУСПІЛЬСТВО: ПРОБЛЕМИ ТА ІЛЮЗІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто теоретичні аспекти пов'язані з формуванням інформаційного суспільства. Висвітлено основні аспекти, що виступають компонентами інформаційного суспільства та спричиняють суперечливість поглядів дослідників на дану концепцію.

Ключові слова: інформація, інформаційне суспільство, ідеологічні аспекти, утопічні аспекти.

Abstract

The article deals with theoretical aspects related to the development of the information society. Covers major aspects, which are components of the information society and evoke the contradictory views of researchers on the concept.

Keywords: information, information society, the ideological, utopian aspects.

Вступ

Інтенсивний розвиток людства, що відбувся у XX ст. спричинив входження до нової ери – ери інформації. Знання та інформація стали не просто основними стратегічними ресурсами, а основними компонентами, що формують інформаційне суспільство. Однак, перехід людства на новий еволюційний етап супроводжується проблемами, що зумовили дискусію між видатними вченими та мислителями. Неоднозначність ставлення вчених до формування «інформаційного суспільства» створює підґрунтя для аналізу даного феномену.

Основна частина

У 50–70-ті рр. XX ст. стало очевидним, що людство вступає в нову стадію свого розвитку, чому сприяв бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій. Проблема існування і буття людини в «технізованому» й «інформатизованому» світі не могла не хвилювати філософів, що спричинило формування концепції «інформаційного суспільства». Прихильники теорії інформаційного суспільства пов'язують його становлення з домінуванням «четвертого», інформаційного, сектора економіки, що йде за сільським господарством, промисловістю й економікою послуг. При цьому стверджується, що капітал і праця, як основа індустріального суспільства, поступаються місцем інформації та знанню в інформаційному суспільстві, а головним фактором суспільного розвитку стають виробництво і використання науково-технічної й іншої інформації [1].

На сучасному етапі ознаками інформаційного суспільства постає:

- впровадження інформаційномістких технологій;
- застосування інформаційних об'єктів у сфері освіти, науки;
- використання інформації не лише для створення матеріальних і культурних благ, а й для формування у громадян певних економічних, соціальних і політичних позицій.

Процесс становлення інформаційного суспільства триває і досі, а його перебіг характеризується наступними рисами:

• обмін інформацією набуває глобального характеру, державні кордони та відстані вже не є суттєвою перешкодою для руху інформаційних потоків;

• значно зростають можливості збору, обробки, зберігання, передачі інформації, доступу до неї;

• суттєво зростає значення доступу до інформації для розвитку різних сфер людської діяльності;

• відбувається перехід до нових форм зайнятості населення, (формування нових трудових ресурсів за рахунок збільшення кількості зайнятих в інтелектуально орієнованих видах робіт);

• зростає кількість персональних та корпоративних контактів на глобальному рівні, розгортаються процеси формування трансдержавних і транснаціональних спільнот;

• спроби урядів обмежити вільне поширення інформації всередині країн об'єктивно призводять до гальмування розвитку таких країн [2, с. 44-46].

Виокремлення характерних ознак інформаційного суспільства та рис його становлення стало результатом соціально-філософського аналіз концепцій інформаційного суспільства, проведеного В. О. Даніл`яном. Автор дійшов висновку, що спочатку концепції інформаційного суспільства зародилися в межах теорії індустріального і постіндустріального суспільства (В. Ростоу, Д. Белл, Е. Тоффлер). У період 1960 – початку 1980-х рр. основою формування інформаційного суспільства вважали розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та зростання інформації. У дослідженнях інформаційного суспільства цього періоду увага акцентувалась на вдосконаленні, поширенні і забезпеченні доступу до інформації, домінували технологічні, інфраструктурні й економічні аспекти.

Гуманітарні аспекти становлення нового суспільства почали активно досліджуватися в результаті усвідомлення нової глобальної ситуації, породженої якісним проривом у розвиткові технологій. Й. Масуда, Т. Стоуньєр, М. Маклюен та інші дослідники вважали нову глобальну ситуацію навіть революційною, такою що не поступається за своїми масштабами і впливом на людське суспільство революціям минулого.

Починаючи з 1980–90-х років більшість дослідників, зокрема М. Кастельс, П. Дракер, почали зосереджувати свою увагу не стільки на ролі та значенні інформації в різних сферах життя, скільки на знаннях і безпрецедентного прискорення їхнього приросту. Такі дослідники як Ж. Бодрійяр, Г. Шиллер, Ю. Хабермас, Е. Гідденс, Ф. Уебстер, М. Делягін пов'язують становлення інформаційного суспільства не стільки з технологічним розвитком і обсягом використовуваної в суспільстві інформації, скільки з її новою якістю і новими характеристиками [1].

Переважна більшість, з перелічених, дослідників розглядали «інформаційне суспільство» як позитивне явище, породжене еволюційним розвитком людства. У їх баченні інформація постає основним ресурсом, інструментом інтеграції держав, культур та верств суспільства. Однак, існує і альтернативний погляд на перебіг формування інформаційного суспільства.

Одним з найвідоміших критиків концепції «інформаційного суспільства» став Девід Лайон. У своїй роботі «Інформаційне суспільство: проблеми та ілюзії» він говорить про те, що спосіб, яким розвивалася інформаційна технологія призводить до збільшення вже існуючого розриву між соціальними групами й націями, розширює можливості держави та інших інституцій спрямовувати й контролювати життя людей і підсилює владу постійно зростаючих економічних інтересів. Він також вважає, що «інформаційне суспільство» досить сильно навантажене ідеологічним аспектом, що стає явним при поєднанні політики з технологією.

Д. Лайон визначає, що «ідеологічний аспект» концепції «інформаційного суспільства» проявляється через:

- нерівність і владні відносин;.
- поглинання будь-якого опору у суспільстві, а також опозиційних рухів;
- прихід «інформаційного суспільства» розглядається як цілком природне явище, ясний шлях уперед.

Водночас з ідеологічними аспектами «інформаційного суспільства» Д. Лайон виділяє і утопічні аспекти:

1. «Інформаційне суспільство» ставить питання про нові соціальні обставини, але зовсім не в тому ракурсі, як про це думають усім відомі його прихильники.
2. Технологічна конвергенція, яка виражена в понятті «інформаційна технологія» є важливою як в соціальному, так і в технічному плані.
3. В будь-яких міркуваннях щодо «інформаційного суспільства» слід пам'ятати, що технологічний потенціал не є чимось неминучим.
4. Проблема інформаційного суспільства є як політичною, так і аналітичною, а соціальний аналіз відіграє важливу роль у самій політиці інформаційної технології [3, с. 363-379].

Такий критичний аналіз концепції «інформаційного суспільства» висвітлив протиріччя, що проявляються через включення в неї ідеологічного та утопічного аспектів формування суспільства. Так, з одного боку, інформаційне суспільство наділяється утопічними рисами, що виявляють неминучість розвитку технологій та їх проникнення у всі сфери діяльності людини, а з іншого, - ідеологічними рисами, реалізованими через відкидання опору в суспільстві.

Висновки

В результаті аналізу різноманітних думок, що характеризують формування та розвиток концепції «інформаційного суспільства» з'ясовано, що причиною суперечливості даного явища є наявність ідеологічної та утопічної складових. Одночасна присутність цих двох аспектів призводить до виникнення парадоксальності, адже утопічні ознаки (ідеального) суспільства існують паралельно з ідеологічними (деспотичними). Виходячи з цього, можна стверджувати, що інформаційне суспільство може стати як «ідеальним», так і «не ідеальним», тому людство має бути дуже обережним, адже кожен новий винахід може стати останнім.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Даніл`ян В.О. Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні (соціально-філософський аналіз). Монографія. – Харків: Право, 2008. – 184 с.
2. Інформаційне суспільство та сталий розвиток: матеріали наук.-практ. семінару. 16 травня 2014 року. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2014. – 152 с.
3. Сучасна зарубіжна соціальна філософія. Хрестоматія: Навч. посібник / Упоряд. Віталій Лях — Київ. Либідь, 1996. — 384с.

Бардадин Олена Анатоліївна – студентка групи МОф-16мі, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Науковий керівник: ***Головашенко Ірина Олегівна*** - кандидат філософських наук, доцент кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Barbadyn Elena - Building of Management and information security, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa, email: bardadynhelena@gmail.com.

Supervisor: ***Holovashenko Irina O.*** – Ph. D., Associate Professor Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: irolho@gmail.com.

УДК 159.923

Є. В. Матюхіна

КРИТИКА ЗАПЕРЕЧЕННЯ СВОБОДИ ВОЛІ ДІКОМ СВААБОМ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Дік Свааб, відомий дослідник фізіології мозку, заперечує свободу волі та вважає її ілюзією. Він спирається на розуміння людини як суто біологічної істоти, визначеної лише організмом і середовищем. Ми доводимо, що ця концепція не є достатньо обґрунтованою, бо а) складність людської поведінки не пояснюється лише біологією й середовищем (таке пояснення спирається на те, що ще треба довести); б) свобода є філософським, а не науковим поняттям, тому кожен вчений, що досліджує поведінку людини, вже має якусь філософську гіпотезу, яку неможливо до кінця підтвердити фактами.

Ключові слова: *свобода волі, вільний вибір, мозок, нейрокальвінізм.*

Abstract

Dick Swaab, known researcher of brain physiology, denies free will and considers it as an illusion. His conception is based on the understanding of man as a purely biological being that is determined only by the body and the environment. I argue that this theory is not well founded, because a) the complexity of human behavior is not explicable only by biology and environment (because this explanation is based on the thesis that must be prove); b) freedom is a philosophical, not a scientific concept, so every scientist that studies human behavior, already has some philosophical hypothesis, impossible to be confirmed by the facts.

Keywords: *free will, free choice, brain, neurocalvinism.*

Вічні філософські дискусії про свободу волі особливо активізувалися нині, під впливом нейронаук. Існує навіть спеціальний термін, «нейрокальвінізм», яким позначають погляди тих, хто заперечує свободу людської волі, спираючись на сучасні наукові дані.

Дік Свааб у книзі «Ми – це наш мозок» [див.: 1] заперечує існування свободи волі. Він визначає такі риси цієї свободи:

1) альтернтивна можливість (можливість щось робити або не робити);
2) наявність причини (для будь-яких наших дій потрібна причина);
3) власні спонуки (перш ніж щось робити ми повинні цього хотіти).

Далі він наводить аргументи проти існування свободи волі:

1) кохання він називає емоційною залежністю яку підсилюють фізичні реакції нашого тіла (калатання серця, потовиділення, безсоння). Адже ніхто з тих, хто згадає своє пристрасне, блискавично постале відчуття закоханості, не зможе охарактеризувати вибір свого предмета як вільний і як виважене рішення.

2) У своїх твердженнях Свааб спирався на висловлювання Спінози про те, що немовля упевнене, ніби вільне вимагати молока, розгніваний підліток переконаний, що вільно бажає помсти, а боягуз — втечі. П'яний переконаний, що за вільним визначенням душі говорить те, що згодом, отямившись, хотів би взяти назад. Точно так само божевільні, базіки, діти і багато інших в тому ж роді переконані, що говорять через вільний припис д у ш і , м і ж т и м я к вони просто неспроможні стримати балакучість.

3) На формування людської поведінки значною мірою впливає спадковість. Безліч спадкових факторів і вплив зовнішнього середовища в процесі внутрішньоутробного розвитку, визначаючи розвиток мозку, накладають відбиток на його структуру та діяльність протягом усього подальшого життя. Тим самим ми отримуємо не тільки численні здібності й таланти, але й

незліченні обмеження: можливу схильність до наркотичної залежності, ступінь агресивності, гендерну ідентичність, сексуальну орієнтацію, а також схильність до хвороб на зразок синдрому дефіциту уваги і гіперактивності, депресії або шизофренії. Отже, наша поведінка значною мірою закладена в нас вже з моменту народження.

4) Ми народжуємося в певному мовному середовищі, чим значною мірою визначаються структура й діяльність нашого мозку; рішення на користь тієї чи іншої рідної мови від нас не залежить.

5) Релігійне оточення, в якому ми опиняємося після народження, визначає, в чому виразиться наша вроджена духовність: у релігійній вірі, у матеріалізмі або в підвищеному інтересі до стану навколишнього середовища.

Наші генетичні дані й незліченні фактори, що впливають у ранньому періоді розвитку мозку, згодом накладають на нас безліч внутрішніх обмежень. І тому ми не вільні змінити нашу гендерну ідентичність, нашу сексуальну орієнтацію, наш рівень агресивності, наш характер, релігійність або рідну мову. Ще менше в наших силах вирішити володіти певним талантом або ж про щось не думати.

Саме цими тезами можна виразити позицію Діка Свааба щодо існування свободи волі.

Але чи справді ми не можемо ні на що вплинути? Чи дійсно все вже вирішено за нас наперед? Чи ми, все ж, маємо шанс щось змінити?

Позиція Свааба має певні підстави, але, на нашу думку, в цілому вона хибна. Бо якщо свободи немає в цілому, то її немає й у жодній життєвій ситуації. З цим ми не згодні й спробую це довести.

Свааб розглядає філософську проблему свободи вибору не як філософ, а як учений. Для нього люди – ще один вид тварин, що визначається інстинктами, спадковістю, несвідомим мозком і біологічними потребами (немовби це якась аксіома!). Проте, на мою думку, життя людини не зводиться до потреб її організму, а прийняті нами рішення не завжди є імпульсивними, інстинктивними тощо. Я для доведення цієї тези я пропоную розглянути кілька ситуацій:

1) Не так давно я задавалась питанням до якого ВНЗ мені подавати документи на вступ і можу з певність сказати, що думала я досить довго, більш того над цим думала вся моя родина. Отже, мій вчинок був більш ніж обдуманий і інстинктом це ніяк не назвати. Це був вільний вибір з-поміж тих можливостей, які були мені відомі.

2) З точки зору Свааба наші вчинки зводяться до наших бажань та потреб: я захотіла – я зробила. Здається, насправді все відбувається не так просто. Наприклад, ідучи по вулиці, у вітрині магазину я бачу якусь річ і мені та річ потрібна. Що робити? Я можу пройти своєю дорогою й почати працювати та згодом купити те, що мені потрібно. Можу просто вкрасти (припустимо, відповідальність за крадіжку мене не лякає). А можу взагалі відмовитися від бажання. Отже, вибір у цій ситуації є. Подальший розвиток дії залежить від того, що я оберу: бажання, совість? Чи часто ми крадемо речі лише тому, що нам їх гостро закортіло? Гадаю, ні, ми зазвичай приймаємо рішення, протилежне нашим потягам.

3) Можливо, ми справді тварини? Бо яка різниця між тваринами й людьми, якщо ми керуємось інстинктом та підпорядковуємося навичкам і способові

поведінки, закладеним у нас батьками й середовищем. Безперечно, мовне середовище, релігія й виховання мають свій вплив на формування нашої особистості, але ми можемо цей вплив у дечому контролювати, іноді – аж до повної відмови від нього. Саме можливість обирати, йти всупереч очікуванням і настановам робить з нас тих кого називають людьми.

4) Уявімо, що кожен злочинець вчинив своє злодіяння у стані афекту або ж під впливом когось або чогось, про що і стверджує книга «Наш мозок – це ми». А це свідчить, що злочинців нема, є лише хворі, яких потрібно лікувати. Хтось з цим погодиться, але справа в тому що закони всього світу керуються тим що кожен вчинок тягне за собою певні наслідки, а тому кожен громадянин несе відповідальність за свої дії. Вся культура побудована на свободі й відповідальності людини, а Свааб намагається це заперечити одним лише довільним тлумаченням експерименту Лібета! Якщо культура, мораль, свобода – це лише ілюзії мозку й організму (простіше кажучи – брехня), як це все може так довго існувати? Невже визнання мною, наприклад, норми не вбий – це просто мій інстинкт або еволюційно вироблений механізм? Але ж люди вільні вбивати чи ні, особливо сьогодні, коли для цього досить лише натиснути кнопку. Пояснювати всі вибори індивідуальними особливостями організмів – не науковий підхід, бо люди, що здатні змінити, наприклад, свою культурну ідентичність будуть ніби з одного «тіста», а ті, що не здатні – з іншого. Але хто може гарантувати нашу здатність чи нездатність? Як пояснити наше критичне мислення, коли ми, залишаючись в якійсь культурі, критикуємо її і прагнемо змінити? Простіше це пояснити свободою, а не придумувати притягнуті за вуха біологічні пояснення.

Навіть елементарна логіка вимагає визнати: якщо людина не в усьому вільна, це ще не означає, що в неї взагалі немає свободи. Навпаки, свобода тоді й помітна, коли ми долаємо свою несвободу. Люди можуть виявляти свободу з власних міркувань, а не під тиском обставин чи організму. Свааб розуміє людину перш за все як організм, тобто – як тварину, поведінку якої можна передбачити. Але ж він не довів, що людина – те саме, що й тварина. Якщо хтось підкоряється вродженим схильностям, то хтось їм активно опирається. Наприклад, дослідження способу життя 34 тис. каліфорнійських адвентистів довели, зокрема, що ці люди живуть на 6-10 років довше за решту каліфорнійців [2]. Ніхто не довів, що всі ці люди генетично схильні до здорового життя або ж – ніколи не мали можливості полишити свою спільноту. З давен-давен люди сперечаються щодо боротьби тіла й духу, тож Свааб не відкрив Америки, коли описав факти впливу організму на наші рішення. А от його посилання на філософа Спінозу виглядають як вихоплені з контексту: він же не сповідує вчення Спінози в цілому; отже, і посилання на окремі висловлювання, близькі Сваабу, нічого не доводять, це просто спостереження, які ще потрібно витлумачити.

Вплив тіла й середовища на нашу волю визнають всі релігії й філософські теорії. Але далеко не всі вважають, що цей вплив не можна перебороти. Коли людина спокійно й розважливо обирає найкращий варіант з кількох можливих, вона виявляє свою свободу. Навіть якщо обраний варіант Свааб передбачить, він не зможе довести, що рішення прийнято саме під впливом тіла, а не, наприклад, переконань людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Свааб Д. Мы – это наш мозг. От матки до Альцгеймера. – СПб.: Лимбах, 2013. – 544 с.
2. Долгожители адвентисты. Електронний ресурс. Режим доступу: http://zdorovyy-obraz-jizni.ru/article/54/Долгожители%20Адвентисты.html

Матюхіна Єлизавета Вікторівна — студентка групи ІМ-15б, факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 1m.15b.matiuhina@gmail.com

Науковий керівник: ***Хома Олег Ігорович***— докт. філос. наук, професор, завідувач кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Matiukhina Elizaveta M. — Department of Machinery Construction, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : 1m.15b.matiuhina@gmail.com

Supervisor: ***Khoma Oleg I.*** — Dr. Sc. (Philosophy), Professor, Head of the Chair of Philosophy & Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 621.382.2:621.3.083

В.Ю.Кучерук, д.т.н., проф;
І. О Головашенко, к.ф.н. доцент;
М.В. Глушко, студент

Як Big Data (великі дані) впливають на буття людини

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В даній роботі розглядаються великі дані як спосіб впливу на людину в теперішньому інформаційно-технічному світі та її буття на прикладі найвідоміших корпорацій світу.

Ключові слова: Big Data, великі дані, людина, буття.

Abstract

In this work the big data as a way to influence the people in the present information technology world and its being the example most famous companies.

Keywords: Big Data, big data, people, life.

У техніці використовується як термін Big Data, так і термін «великі дані». Великі дані не мають строгого визначення. Не можна провести чітку межу - це 10 терабайт або 10 мегабайт? Сама назва дуже суб'єктивна. Слово «велике» - це як «один, два, багато» у первісних племен.

Однак є усталена думка, що великі дані - це сукупність технологій, які покликані здійснювати три операції. По-перше, обробляти великі в порівнянні з «стандартними» сценаріями обсяги даних. По-друге, вміти працювати з даними, що швидко поступають в дуже великих обсягах. Тобто даних не просто багато, а їх постійно стає все більше і більше. По-третє, вони повинні вміти працювати зі структурованими і погано структурованими даними паралельно в різних аспектах. Великі дані припускають, що на вхід алгоритми отримують потік не завжди структурованої інформації, і що з нього можна витягти більше ніж одну ідею.

Типовий приклад великих даних - це інформація, яка надходить з різних фізичних експериментальних установок - наприклад, з Великого адронного коллайдера, сенсори якого постійно виробляють величезну кількість даних. Установка безперервно видає великі обсяги даних, а вчені з їх допомогою вирішують паралельно безліч завдань.

Багато розробників звикли працювати зі статичними об'єктами і мислити категоріями станів. У великих даних парадигма інша. Ми повинні вміти працювати з безперервним потоком даних, і це цікава задача. Вона зачіпає все більше і більше областей.

Проте є інша сторона цих даних – вплив на людину: її буття, думку, погляд, мислення, дії і т.д. Тобто по суті це маніпуляція людьми за допомогою великих даних. Проте як це відбувається?

Ми часто чуємо про чергові модні додатки та програми, які використовують якісь магічні штуки на кшталт нейромереж, великих даних або засновані на початках штучного інтелекту. Для багатьох це магія, тому що далеко не всі розуміють або усвідомлюють, що ж насправді ховається за цими словами. Найцікавіше, що Big Data (великі дані) вже багато років формує наш щоденний спосіб життя і впливає на наші вчинки та рішення. Великі дані - це спосіб обробки величезних і різноманітних масивів інформації, які надходять щосекунди. Такі дані важливо швидко обробити і

структурувати для того, щоб в майбутньому отримати щось корисне з них. Як ми стикаємося з Big Data кожен день? Людина - головний генератор і споживач великих даних. Щодня ми створюємо стільки нової інформації, скільки раніше створювали десятиліттями. Не важливо, що велика частина цього - наші Селфі. Зараз 90% наявної інформації було створено за останні два роки. Ми генеруємо інформацію не тільки за допомогою фотографій і соціальних постів. Це кожен наш пошуковий запит, крок, порахований фітнес-трекером, відео, переглянуте на YouTube. Майже кожна наша дія кимось записується і стає частиною Big Data.

Тільки в Google відбувається близько 40 000 пошукових запитів щомиті, що дає близько 1,2 трильйона пошукових запитів для великих даних щорічно. І з кожним днем кількість даних збільшується все швидше. Якщо сьогодні ми генеруємо 4,4 зетабайта даних, то до 2020 ми будемо створювати вже 44. До 2020 року майже третина всіх даних буде проходити через хмарні сервіси, а значить буде піддана аналізу.

Цікаво, що для аналізу великих даних не завжди використовуються комп'ютери корпорацій. Часто користувачі самі надають свої комп'ютери для вирішення різних наукових завдань. В цей же час 73% організацій проінвестували або збираються проінвестувати в розвиток великих даних.

Великі компанії типу Google, Facebook і навіть держави обробляють і використовують цю інформацію для поліпшення нашого способу життя. Ну, або для показу більш релевантної реклами. Якщо спростити, то великі дані збираються з декількох джерел:

- **Відкриті дані:** соціальна, економічна та інша публічна інформація про міста, країнах. Дані про законодавствах, статистика спортивних заходів. По суті, будь-яка відкрита довідкова інформація.
- **Соціальні мережі:** все те, що ми з вами добровільно розповідаємо Facebook і ВКонтакте. Навіть якщо пост не публічний, він стає частиною Big Data. У середньому Facebook пишуть близько 31,25 мільйонів повідомлень і переглядають 2,77 мільйонів відео кожну хвилину.
- **Інтернет речей** - це ще один цікавий термін. Якщо ваш холодильник має доступ в інтернет, значить ваші продукти - теж великі дані. Будь-які сенсори в телефоні, смарт-годинах, фітнес-трекерах передають найрізноманітнішу інформацію про вас і ваших заняттях. Наприклад, в 2016 році було продано близько 1,4 більйона (більше мільярда) смартфонів. У кожному з яких є безліч сенсорів для збору даних про їх власника. І з кожним роком з'являється все більше речей з інтернет-доступом, а ще вчора вони чудово працювали і без нього.
- **Особисті дані** теж стають частиною великих даних. Часто ці дані знеособлені: дані вашої медичної карти, списки справ і так далі.
- **Комерційні транзакції**. Мова не тільки про банківські транзакції, а й про будь-які платежі в інтернеті.
- **Будь-який інший контент**, створюваний нами: відео на YouTube, фотографії в Instagram. Кожну хвилину ми завантажуємо 300 годин відео на YouTube, а в 2015 році завантажили близько трильйона фотографій, з яких мільйони доступні публічно. До кінця 2017 року 80% усіх фотографій буде зроблено на смартфон

Все це лякає і іноді хочеться сховатися під камінь і добувати вогонь за допомогою двох палиць. Однак, за Великими даними - майбутнє і доводиться миритися з тим, що Великий Комп'ютер знає про нас все. Хочемо ми цього чи ні. На основі цих даних ми можемо не тільки отримувати таргетовану рекламу, орієнтовану тільки на нас, але і значно поліпшити наше життя. Тільки більшість не розуміє, як відбувається це поліпшення і лякається будь-якої згадки про біг датою. Якщо вас вже вразили розміри того, скільки інформації обробляється, то ось ще один цікавий факт. Сьогодні обробці піддається лише 0,5% усіх доступних даних. Тому найцікавіше все ще попереду.

Часто Big Data використовують для передбачення майбутнього. Наприклад, спортивних заходів на кшталт Олімпійських ігор. Вчені в 2012 році за допомогою комп'ютерної моделі прогнали емуляцію Ігор і отримали прогноз, що США отримають 108 медалей, але по факту США отримали 104 медалі.

Звичайно, в спорті не останню роль відіграє людський фактор, але вже давно математичний аналіз впливає на покупку і продаж гравців в бейсболі і в інших спортивних іграх. З приходом великих даних і нейромереж провести цей аналіз стало ще простіше.

За допомогою них стає можливо запобігти епідемії. Аналізуючи пошукові запити і пости в соціальних мережах медики можуть відстежити збільшення ключових слів-симптомів хвороб і запропонувати користувачам звернутися до лікаря за профілактичної медичної допомогою.

У деяких містах вже сьогодні можна дістатися до роботи без пробок, завдяки великим даними. Наприклад, в Лондоні щомиті аналізується автомобільний трафік і світлофори перемикаються відповідно до завантаженістю доріг. Іноді вони навіть змушують водіїв об'їхати пробку. Ви їдете на роботу і навіть не знаєте, що на сусідній вулиці сталася аварія.

Напевно, ви чули про автомобілі Tesla, які можуть їздити без допомоги водія. Мабуть, це перші безпілотні автомобілі, доступні будь-якому бажаючому. Tesla орієнтуються в просторі не тільки за допомогою супутника, карти, GPS та інших сенсорів.

Автомобіль постійно аналізує ваш стиль водіння: як часто ви набираєте швидкість, тиснете педаль гальма, як рухаєтеся по вашим щоденним маршрутами. Ці дані збираються з усіх автомобілів компанії і після аналізу повертаються назад. Вчора ви довірилися автопілоту Tesla, а на повороті він не скинув швидкість або взагалі звернув не туди. Сьогодні вже іншого власника автомобіль провезе по цій ділянці без помилок.

Звичайно, Tesla це тільки початок і скоро по всьому світу будуть їздити безпілотні Uber, Google і Яндекс таксі.

Якщо відволіктися від майбутнього, то здається, що Великі дані зовсім не впливають на нас і наше життя. Однак, це зовсім не так.

Наприклад, створення карт для GPS-навігації йде за допомогою Big Data. Тисячі знімків з супутника, аналіз руху автомобілів, дані про аварії. Все це враховується в будь-якому сучасному додатку для навігації і маршрут буде побудований на основі цих даних.

Новинні стрічки в соціальних мережах вже давно показують пости не за датою публікації, а на основі того, що думає про наших перевагах алгоритм мережі.Уже сьогодні складно знайти хоч одну область нашого життя, яка не схильна до великим даними.

Будь-яке наше дію так чи інакше вже кимось пораховано і вплине на наші дії в майбутньому.

Магазини все частіше будуть пропонувати товари, які нам можуть бути потрібні, ще до того, як ми про це подумаємо. Лікарі зможуть заздалегідь провести профілактичні заходи від майбутньої хвороби і запобігти епідемії. ВКонтакте нам підкаже, кого вибрати в президенти в цьому році, а поруч буде реклама холодильника, про який ми мріємо вже тиждень. І все це Біг дата, яку не варто боятися, і про яку варто знати. Вона змінює буття людини або із, або без її відома. Хтось не відчуває цей вплив керуючись відчуттям росту технологічного прогресу, а хтось розуміє, що інформаційно-технічний прогрес змінює нас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Виктор Майер-Шенбергер Кеннет Кукьер. Большие данные (Big Data). Революция, которая изменит то, как мы живем, работаем и мыслим. // Издательство «Манн, Иванов и Фербер», Москва, 2014 г. ст. 48.

2. Rick Smolan, Jennifer Erwitt. The Human Face of Big Data First Edition Edition //, USA 2014, p 234.

3. John W. Foreman. Data Smart: Using Data Science to Transform Information into Insight // 1st Edition, Kindle Edition, 2016, USA 2016 p. 132

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ:

Кучерук Володимир Юрійович – доктор технічних наук, професор,

завідувач кафедри «Метрології та промислової автоматики»,

Вінницький національний технічний університет

Головашенко Ірина Олегівна - кандидат філософських наук,

доцент кафедри філософії та гуманітарних наук

Вінницький національний технічний університет

Глушко Михайло Васильович – студент-магістр, група ІВТ-16м

УДК 681.12

Д. Е. Гавіланес

РОЗВИТОК ФІЛОСОФІЇ У ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ XVII-XIX

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано латинські філософії різних культур, селів у латинській Америці. Охарактеризовано кожної культури, яка надала важливу роль у розвитку економіки і сільського господарства, виділено її причини й недоліки.

Ключові слова: культура, економіка, розвиток, причини.

Abstract

The article analyzes the Latin philosophy of different cultures, landslides in Latin America. The characteristic of every culture that has given an important role in economic development and agriculture, highlighted the causes and disadvantages.

Key words: culture, economy, development, causes.

Вступ

Особливістю латиноамериканської філософії є її периферійний характер. Основоположником латиноамериканської філософії вважається Андрес Бельо. В історії філософської та суспільно-політичної думки народів країн Латинської Америки можна виділити наступні основні періоди. Доколоніальний період - епоха розквіту древніх американських цивілізацій ацтеків, інків, майя та інших народів, що населяли Центральну і Південну Америку, час зародження та становлення двох форм їх світорозуміння: наївно-реалістичного і релігійного. Колоніальний період - поширення католицизму і панування середньовічної схоластики. Тут можна відрізнити кілька етапів: варварське знищення стародавньої культури і насильницьке навернення індіанців у католицьку віру {XVI ст.); Безроздільне панування католицизму і схоластики (XVII - перша половина XVIII ст.); Розкладання і занепад схоластики, широке проникнення революційних матеріалістичних і атеїстичних ідей та ідеологічна підготовка боротьби за незалежність (друга половина XVIII - початок XIX в.). Період революційної боротьби за національну незалежність, станов-лення капіталістичних відносин (XIX - початок XX в.) - Це період гострого політичного та идеоло-гического зіткнення прогресивних і реакційних сил з питань національного розвитку, період формування незалежних латиноамериканських націй і їх національної самосвідомості. Це період завзятої боротьби раціоналістичної і матеріалістичної філософії проти ідеалістичної філософії та схоластики. Характерна особливість прогресивної філософської та суспільно-політичної думки цього часу - пошуки методу і шляхів для досягнення справжньої незалежності і соціального оновлення. Сучасний період (з другого десятиліття XX в. До наших днів) - основний зміст цього періоду становить антиімперіалістична боротьба латиноамериканських народів, видатним досягненням якої стала перемога соціалістичної революції на Кубі. У цей період пролетаріат, його партія та ідеологія стають вирішальними факторами національно-визвольної боротьби, продовжують і розвивають прогресивні традиції минулого. Пропонований читачеві збірник охоплює період революційної боротьби народів Латинської Америки за національну незалежність, проти іспанської та португальської панування, період становлення буржуазних відносин в латиноамериканських країнах (XIX - початок XX ст.) [2].

Основна частина

Філософська думка Латинської Америки являє собою сьогодні певний конгломерат теорій і концепцій, що склалися, з одного боку, під впливом західноєвропейських і північноамериканських філософських течій, з іншого, - на власній регіональній основі, що сформувалася, головним чином, в XIX столітті в латиноамериканській культурі, яка , хоча і носила, очевидно, еклектичний характер, але зіграла велику роль у формуванні сучасних поколінь латиноамериканських мислителів.

Латиноамериканська філософська думка бере свій початок формування з періоду колонізації континенту (якщо не брати до уваги культуру американських індіанців, що є предметом особливого дослідження).

В історії філософської думки Латинської Америки виділяють три етапи.

Перший, з XVI па XVIII століття, - колоніальний період, - панування схоластики і теології.

Другий етап, XIX століття, - період боротьби за незалежність - вплив ідей європейського Просвітництва і пізніше - позитивізму, що виразилося у формуванні еклектичної філософської культури.

Третій етап, XX століття, - період боротьби за економічну і духовну незалежність, - на грунті, підготовленої попередниками, і під впливом сучасної європейської філософії (в тому числі і марксизму) зароджується власна "латиноамериканська філософія", справжність, "автентичність" якої стає предметом широкої дискусії в країнах континенту і за його межами.

Насправді ж народи Латинської Америки мають не тільки яскраву історію боротьби проти своїх гнобителів за національну незалежність, але також і багату культуру, своєрідну філософську думку.

Тому сучасна філософська думка розвивається як би в двох основних напрямках: "філософії історії" і "політичної філософії" ("філософії звільнення") [1].

Таким чином, латиноамериканську філософію не можна розглядати за аналогією з філософією європейської.

На відміну від останньої її специфіка полягає, перш за все, в тому, що вона не є "філософія" у власному розумінні цього поняття, тому що не абстрагована від процесу суспільного життя конкретних країн і народів Латинської Америки, але в той же час вона є " філософська форма "суспільної свідомості конкретно-історичного типу суспільства. І саме так слід, її сприймати і аналізувати.

При цьому в основу вибору кладеться ряд критеріїв: по-перше, - географічний - переважне увагу приділено тим країнам латиноамериканського континенту, де філософія отримала найбільш помітний розвиток в XX столітті, це, перш за все, Мексика і Аргентина. Філософи інших країн розглядаються, як правило, в силу своєї персональної значущості, а не як представники певних "національних шкіл".

По-друге, - історичний - філософська думка Латинської Америки набуває самостійність очевидно вже в XX столітті, хоча і зберігає при цьому риси еклектичності.

Цим і визначаються тимчасові рамки роботи. І нарешті, по-третє, - проблемний - з усього різноманіття проблем, які, так чи інакше, виявляються в поле зору філософської думки, фокус дослідження концентрується на проблемах людини і культури, як найбільш важливих і актуальних проблемах з точки зору самих латиноамериканських філософів.

Перуанський філософ Аугусто Салазар Бонді в своїй книзі "Чи існує філософія нашої Америки?", Що вийшла в 1968 році, стверджував: "... філософія початку серед нас з нуля, тобто без опори на місцеву інтелектуальну традицію, оскільки індійська думка не була включена в процес формувань іспаноамериканського філософії ". На його думку, формування філософії в Латинській Америці почалося в епоху" конкісти ", тобто завоювання Америки, коли панівні в Іспанії і в інших країнах Європи ідеологічні доктрини стали проникати на американський континент і формувати офіційну освіту , а також впливати на соціально-політичне життя колоній. Тут аж до XVIII століття панує схоластика [1].

На початку XIX століття в Латинську Америку проникає вчення європейського лібералізму, яке завойовує вплив в тих шарах суспільства, які прагнуть до незалежності, а після її встановлення, до утвердження ідей рівності і свободи, яку проповідує ідеологією Просвітництва. Так, наприклад, "лібералізм в Мексиці з'явився раніше як програма, аніж як реальність чи історичний досвід".

Філософські та політичні ідеї Просвітництва знайшли благодатний грунт, перш за все в Аргентині (тоді - провінція Ріо де ля Плата). Називають навіть точну дату початку аргентинського Просвітництва - 1772 рік, рік заснування коледжу Сан Карлоса в Буенос-Айресі. Датою завершення цього періоду вважають 1842 рік, коли помер останній представник цього філософського напряму в Аргентині Дієго Алькорта, викладач університету Буенос-Айреса.

Аргентинське Просвещение пройшло в своєму розвитку два циклу: цикл еклектичної філософії кінця XVIII століття і цикл так званої "ідеології" - початку XIX століття.

Приклад Аргентини досить типовий для філософської культури Латинської Америки XVIII - XIX століть, яка представлена також іменами мексиканців - Хосе Марія Луїс Мора, Беніто Діас де Гамарра, Хусто Сьєрра; чилійців - Андреса Бельо, Франсиско Більбао і Хосе Виторио

Ластаррія; перуанці - Гонсалеса Прадо; кубинців - Хосе Агустіна Кабальєро, Фелікса Варела-і-Моралес, Хосе де ла Лус і Кабальєро і інших. Серед них не було професійних філософів, але їх просвітницька діяльність відіграла велику роль у становленні філософії в Латинській Америці.

"Латиноамериканці в XIX в. Не тільки скидають ланцюга колоніального рабства, а й переживають духовне оновлення, - пише А. Р. Бургете .-- Важливою особливістю латиноамериканської філософії цього періоду є те, що розробка теоретичних і методологічних питань тісно пов'язана з вирішенням практичних проблем національно-визвольної боротьби. Філософські школи і напрямки розглядаються і оцінюються з тієї точки зору, як вони вирішують основне політичне питання для Латинської Америки - питання про національну незалежність "[1].

До кінця XIX століття в країни Латинської Америки проникає позитивістська філософія, накладає свій відбиток на розвиток природних і суспільних наук, на духовну і політичну життя суспільства. Але позитивізм в Латинській Америці помітно відрізняється від західноєвропейського прототипу.

Різновидом "автохтонного" позитивізму в деяких країнах Латинської Америки з'явився "краусізм", вчення, засновником якого в Європі був Фрідріх Краузе (1781 - 1832) - учень Фіхте і Шеллінга. Його вчення знайшло своїх прихильників в Іспанії, а звідти проникло в Латинську Америку, де стало впливовою доктриною в педагогіці і політиці.

У педагогічній області "краусізм" означав певну методичну революцію, вводячи вимогу вивчення природи учня і посилення виховної функції освіти, надаючи їй ідеологічний зміст.

У політичній сфері "краусізм" спонукав до активної соціальної позиції, уникаючи при цьому відкритого зіткнення з католицизмом. У філософському плані "краусізм" був близький до позитивізму, з яким він злився в Аргентині, наклавши свій відбиток на специфіку останнього.

"Краусізм", як і позитивізм, мав вплив і в інших країнах Латинської Америки.

Так, наприклад, в Центральну Америку він проник завдяки кубинському мислителю Хосе Марті (1853--1895), який знаходився в еміграції в Гватемалі і був шанувальником вчення Краузе, якого він вважав "ще більш великим", ніж Гегель ("Філософські ідеї", 1877 г.) [1].

У Гватемалі позитивізм справив великий вплив на освіту. Так, згідно із законодавством 1882 року, яка гарантувала в країні світську освіту, рекомендувалося конкретно "слідувати завжди позитивистскому методу" і "приділяти переважне увагу позитивістської філософії" (стаття N 249). У 1893 році з ініціативи Гватемали був проведений Перший центральноамериканський педагогічний конгрес, метою скликання якого була спроба уніфікувати систему освіти в країнах регіону. На цьому конгресі вперше відкрито зіткнулися прихильники і противники позитивізму. "Ліберальна опозиція" позитивізму, впровадження його в систему освіти, звинувачувала його в атеїзмі і аморальності, в запереченні свободи. Пізніше в ряді публікацій в Гватемалі робиться спроба "удосконалити" позитивізм у вигляді "позитивістського реалізму".

Відомим представником позитивізму на Кубі був Енріке Хосе Барона (1849--1933), чиї соціологічні ідеї сформувалися під впливом вчення Герберта Спенсера. "У тих умовах позитивізм представлявся як оптимістична філософія, наповнюючи вірою в науку, в промисловість, в культуру, в громадський Мексиканський філософ Самуель Рамос так визначив нове філософське кредо: "Мені здається, що найбільш висока цінність, яку може мати для нас філософський твір, грунтується на здатності розбудити якимось чином свідомість нашого власного буття для того, щоб допомогти визначити нашу особистість в її формуванні ". Філософія як концепція світу повинна бути інструментом визначення місцеположення іспаноамеріканца в цьому світі.

Ідеї утопічного соціалізму та анархізму проникли на латиноамериканський континент ще в XIX столітті, але тоді вони не зіграли помітну роль у розвитку філософської думки. Марксизм починає здійснювати свій вплив в 20-30-і роки XX століття.

Марксистська філософія в країнах Латинської Америки отримала своє поширення і подальший розвиток в працях Толедано, Мельі, Марьятегі, Понсе, Агосто і інших теоретиків і керівників революційного руху в Латинській Америці [1].

Разом з тим, і особливо в другій половині XX століття, тут набув поширення так званий "критичний марксизм" або "неомарксизм", що сформувався під впливом європейського ревізіонізму (Гароді, Дебре, Фішер та інші). Так, наприклад, сучасний нікарагуанський філософ Алехандро Серрано Кальдера в книзі "Незмінність Карла Маркса" (1983), віддаючи належне генію Маркса, який створив "науку історії" і заклав основи "нової філософії", закликає доповнити його аналізом нових

проблем, які ставить наука і "нова метафізика", розуміючи під останньою сучасну буржуазну філософію ".

Сучасна філософія в країнах Латинської Америки склалася під впливом європейської і північноамериканської буржуазної філософії, перш за все, неокантіанства, екзистенціалізму, неотомізму та прагматизму, хоча встановити чисту "родовід" у багатьох латиноамериканських філософів досить важко, з огляду на традиційно еклектичний характер їх теорій.

Серед найбільш популярних "батьків-натхненників" слід назвати іспанського філософа Хосе Ортегу-і-Гассета, який придбав в Латинській Америці значно більшу популярність, ніж в Європі. Його вчення проникло на континент, завдяки багато в чому іспанцям - іммігрантам 30-х років.

У центрі уваги сучасної латиноамериканської філософії знаходиться проблема її "автентичності". Ще Альберда стверджував, що немає універсальної філософії, тому, що немає універсального вирішення питань, які її по суті визначають.

"Кожна країна, кожна епоха, кожен філософ мав особливу філософію, яка була більш-менш поширеною, яка була більш-менш тривала, тому що кожна країна, кожна епоха давали різні рішення проблем людського духу"[1].

У XX столітті суперечки про "автентичності" латиноамериканської філософії не вщухають. Так, аргентинський філософ Франсиско Ромеро був переконаний, що "період школярства" повинен, врешті-решт, змінитися періодом "оригінальної" філософії внаслідок "акумуляції, взаємодії і сприйняття минулого".

А його учень Рісьері Фрондісі, заперечуючи свого вчителя, стверджує, що філософським слід вважати тільки мислення, яке відповідає традиційному розумінню філософії, а не ставиться на службу кон'юнктурним інтересам.

"Для того щоб виникла ібероамериканський філософія, потрібно робити" філософію і нічого більше "; ібероамериканський характер прийде як доповнення".

Висновки

Отже, роблячи деякі висновки, слід, перш за все, підкреслити надзвичайну активність філософської думки в країнах Латинської Америки, що залучає в полі своєї уваги найбільш важливі та актуальні проблеми політичного і духовного життя. Виникнувши в результаті запозичення філософських ідей Західної Європи, філософська думка прагне знайти своє "обличчя", намагаючись висловити "універсальним" філософською мовою свої конкретні проблеми суспільного розвитку.

Мистецтво і література Латинської Америки ведуть на своєму фронті постійну і безкомпромісну боротьбу за перетворення латиноамериканського суспільства. Основним питанням сучасної латиноамериканської філософської думки є питання "автентичності" "американської історії", її "Духа" і сенсу. По-перше, архаїчний соціальний утопізм, що виражається в акценті на "духовне визволення" як вирішальної умови національного визволення. По-друге, "філософія звільнення", за рідкісним винятком деяких її представників, помітно дотримується антимарксистською установки. Зрозуміти, чим живе сьогодні цей континент, неможливо, не знаючи сучасних проблем її філософії та культури, між якими тут складаються стосунки взаємозумовленості.

Отже, існує чи ні латиноамериканська філософія - це питання вирішується в залежності від того, що розуміється в цьому випадку під філософією. Ймовірно, говорити про латиноамериканської філософії в традиційно класичному розумінні філософії як "метафізики", за деяким винятком, немає достатніх підстав.

Деякі латиноамериканські мислителі, наприклад - Бунхе і Інхеньерос, піднімаються до рівня "світової величини", але в цілому філософська думка Латинської Америки не є оригінального філософського напряму ні в національному, ні в регіональному масштабі. Однак констатація цього не є достатнім для заперечення існування філософії в Латинській Америці.

Як очевидно, філософська культура ряду країн Латинської Америки є певний синтез філософської і суспільної думки, свого роду "соціальну філософію", в якій інтегрувалися в різний час і по-різному у різних мислителів соціально-політичні, етичні, естетичні, релігійні та інші гуманістичні ідеї, об'єднані певною (а іноді й не дуже певної) філософською концепцією, яка в свою чергу нерідко запозичена у того чи іншого європейського філософа або філософського напряму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Колесов М. С. Философия и культура Латинской Америки [Електронний ресурс] / М. С. Колесов. – 1991. – Режим доступу : http://lit.lib.ru/k/kolesow_m_s/text_0030-1.shtml

2. Дерюгіна А. В. Прогресивні мислителі на Латинської Америки (XIX-початок XX ст.) [Електронний ресурс] / Дерюгіна А. В. – Режим доступу: http://osvita.batcave.net/filosofiya-obnovleniya.html

Гавіланес Джессіка Елізабет - студент групи ТЗД-16(м), інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: elisayjade9312@gmail.com

Науковий керівник:Головашенко Ірина Олегівна – доцент, кандидат філософських наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Gavilanez Jessica Elizabeth - Institute for Environmental Security and Environmental Monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: elisayjade9312@gmail.com

Supervisor: Holovashenko Iryna - Associate Professor, PhD, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 167

О. Б. Білик
В. В. Олійник
В. О. Шаталюк
І. О. Головашенко

ВПЛИВ АРІСТОТЕЛЯ НА СУЧАСНУ НАУКУ

Вінницький національний технічний університет;

Анотація
Проведено аналіз вчення Арістотеля і його подальший вплив на розвиток сучасної науки.
Ключові слова: Арістотель, космологія, етика, фізика, філософія.

Abstract
The analysis of the teachings of Aristotle and its subsequent impact on the development of modern science.
Keywords: Aristotle, cosmology, ethics, physics, philosophy.

Арістотель - один з найвидатніших давньогрецьких філософів, який не тільки створив розгорнуту філософську систему, але і вплинув на формування багатьох наукових напрямків: соціології, логіки, фізики, хімії. Його праці використовувалися протягом багатьох століть після його смерті. Погляди і вчення Арістотеля цінувалися не тільки під час його життя, а й століття після. Його поважали арабські філософи наступних століть, до нього трепетно ставилися схоласти християнського Середньовіччя, а гуманісти, відкидали схоластичне вчення, ще більше цінували його праці [1].

В певному розумінні Арістотеля можливо вважати першим філософом науки. Він створив формальну логіку - інструмент («органон») раціонального наукового міркування, проаналізував та класифікував різноманітні види знання. Від поділяв знання на філософію (метафізику), математику, науки про природу та теоретичне знання про людину, практичне знання.

Арістотель обгрунтовував, як правильно будувати наукове пізнання та викладати його результати. Мають бути представлені чотири етапи:

- відтворення історії питання, що вивчається, в критичному плані;
- на основі цього - чітка постанова проблеми, що потребує ров'язання
- висування власного рішення - гіпотези
- обґрунтування цього рішення за допомогою аргументів та даних спостереження, наведення переваг пропонованої точки зору.

Арістотель представив, як має бути дане повне наукове пояснення. Його філософське вчення пояснювало існування будь-якого явища чотирма видами причин: формальною, що пов'язана з сутністю, структурою чи поняттям, матеріальною, яка пов'язана з субстратом, речовиною, в якій втілена ця форма, рушійною, що є безпосередньо діючою причиною та цільовою, пов'язаною з тим, нащо, для чого існує дане явище. Якщо вдається пояснити та встановити всі означені причини, завдання науки повністю реалізовані, явище можна вважати пізнаним та поясненим.

Однак теоретичні та світоглядні висновки арістотелівської науки з часом виявили свою обмеженість. Так, вони описували світ як замкнений та відносно невеликий за розміром Космос, в центрі якого знаходилась Земля. Математику вважали наукою про ідеальні форми. Сфера її застосування до вивчення природи була досить обмеженою - рух небесних тіл, оскільки вони існували в сфері ідеальних форм. В земному світі, як вважав Арістотель, можливі лише нематематичні методи та теорії. Крім того, як вже відзначалося вище, античність не могла породити ідею експерименту.

Вплив Арістотеля на науку важко переоцінити. Арістотелівське розуміння науки було домінуючим багато століть. Культура середньовіччя, з її уявленнями про якісну відмінність земної та небесної реальностей, земного та небесного простору та часу, не створювала підґрунтя для формування дослідно-експериментальної науки Лише починаючи з Відродження обґрунтовуються спроби побудувати нову науку.

Створений Арістотелем понятійний апарат, стиль наукового мислення донині використовується в філософії. Його філософська система стала основою філософських курсів, які викладалися у Києво-Могилянській академії. Професори Києво-Могилянської академії укладали свої розділи філософських курсів згідно з ученням Арістотеля, прокоментованого представниками європейської другої схоластики, зокрема коімбрійської школи. Це дозволяло подавати слухачам початкові знання з усіх галузей науки, насамперед природознавства [2].

Арістотель вважається хресним батьком фізики, його трактат «Фізика» поклав початок історії цієї науки, хоча велика частина його змісту відноситься до філософії. Проте, він правильно визначив завдання фізики - дослідити причини, початку і елементи природи (тобто, основні закони, принципи та основоположні частки). Заслугою Арістотеля було обгрунтування того, що фізика може бути створена про речі, що рухаються, мінливі, чуттєво сприймаються, а не тільки про незмінні, що осягаються розумом. Частиною арістотелівської фізики є космологія — вчення про будову космосу. Космологія Арістотеля *геоцентрична.* Найважливіший елемент фізики Арістотеля — вчення про доцільність, телеологія, приклади якої він вбачає в інстинктах тварин, взаємоузгодженості частин тіла і т. д. Критикуючи атомістичне вчення, Арістотель стверджує, що природа не терпить пустоти.

Арістотель заклав основи для розвитку хімії, з його вчень про чотирьох першооснову - землі, повітря, води і вогню - почався предалхіміческій період історії цієї науки. Давньогрецький філософ припустив, що кожне початок являє собою стан первоматерії, але має певний набір якостей. Ця ідея стала згодом розвиватися в середні століття.

Арістотель зробив величезний вплив на логіку: він займався вивченням дедуктивних висновків, описав логічні закони суперечності, тотожності і виключеного третього. Особливо великий внесок цей вчений вніс в філософську науку, визначивши погляди середньовіччя і нового часу. Він також вплинув на розвиток психології, економіки, політики, риторики, естетики та інших областей наукового знання. Його праці перекладалися на латинський, арабська, французька, іврит, англійську та інші мови.

Етика — вчення про моральну діяльність, моральні цінності. Арістотель будує її на основі телеології. Мета, доя якої прагнуть люди, — блаженство, що перебуває не в багатстві, не в насолодах, а в розумній діяльності. Центральне поняття етики — поняття середини, під котрим Арістотель розуміє уміння вибирати належний вчинок. Чеснота вибирає середнє між надмірністю і нестачею. Етика Арістотеля, проінтерпретована Томою Аквінським, стала основою розділів моральної філософії. Закони логічного мислення і теорія силогізмів викладалася в розділах раціональної філософії. Філософське вчення Арістотеля започаткувало в Україні інтерес до професійного філософського знання та логічного мислення, адже ще в період княжої доби у школі при Софії Київській викладали дітям початки логіки за підручником Іоанна Дамаскина «Джерело знання», побудованим на основі логічних трактатів Арістотеля [3].

Великий вплив Арістотель мав і на розвиток релятивіської механіки. Перш за все, круговий рух справді видається найбільш поширенимв світі і особливо значущим; все крутиться навколо чогонебудь і обертається навколо своєї осі - галактики і туманності, зірки, сонця і планети, атоми й електрони ... навіть фотони н ті, ка- жется, не становлять винятку. Що ж стосується спонтанного руху тіл, то завдяки Ейнштейну ми знаємо тепер, що локальна кривизна простору чудовим чином цілком може викликати рух такого роду [4].

Слід відмітити і вплив Арістотеля на політологію. Його можна назвати „батьком" використання порівняльного методу в політології. Разом з учнями він проаналізував сто п'ятдесят вісім конкретних видів державного устрою і створив класифікацію державних форм, яка протягом наступних століть вважалася класичною. Він використав два критерії для виділення форм правління. Кількісний критерій вказує на кількість владарюючих: один, кілька, більшість. Своєрідним якісним критерієм є принципи, що лежать в основі влади: законність і турбота про спільне благо. Форми держави, що базуються на цих принципах, Аристотель визнавав правильними, а відповідно ті з них, де правителі порушують закони і турбуються тільки про власні інтереси, - неправильними. Подібний підхід вже зустрічався у Платона, але Аристотель вніс суттєві зміни у схему свого вчителя. Добра влада одного - це монархія, викривленням якої є тиранія. Влада небагатьох, заснована на доброчинності та вихованні, - аристократія, коли "уряд сформований з найкращих людей". Її викривленням є олігархія - влада заснована на багатстві і відстороненні від влади більшості населення. Третьою правильною формою Аристотель визнає політію або конституцію - правління більшості, що визнає закон. Їй протиставляється демократія, де при владі переважають бідні, які не мають необхідного виховання і якостей

для того, щоб займатися управлінням. Вплив Аристотеля на наступну політичну думку був значним, а його оцінка демократії як "поганої" форми правління повторювалася багатьма мислителями включно до епохи Нового часу [5].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Який вплив на науку надав Арістотель [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: http://ladyfacts.xyz/nauka/inshe-35/70291-jakij-vpliv-na-nauku-nadav-aristotel.html - Назва з екрана
2. Вплив Арістотеля [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: https://daviscountydaycare.com/zagalna-flosofya/280-flosofya-arstotelya-vpliv-arstotelya-.html - Назва з екрана
3. Афанасьєв О. І . Конспект лекцій з філософії для студентів усіх спеціальностей і всіх форм навчання / За ред. В. Л. Левченка. — Одеса: Наука і техніка, 2005
4. Койре А. Очерки философской мысли. – Москва,1985
5. Юрій М.Ф. Політологія. Підручник. – Київ, 2006.

Білик Олександр Борисович — студент групи ТСМ-16м, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки і наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vdvsasha2@mail.ru

Олійник Василь Валерійович — студент групи ТСМ-16мі, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки і наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: espada.termin@mail.ru.

Шаталюк Владислав Олегович — студент групи ТСМ-16мі, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки і наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: shatalyuk_v@mail.ua

Науковий керівник: ***Головашенко Ірина Олегівна*** — кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Bilyk Olexandr B. — Faculty infocommunications, electronics and nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: vdvsasha2@mail.ru

Oliynuk Vasul V. — Faculty infocommunications, electronics and nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: espada.termin@mail.ru.

Shatalyuk Vladuslav O. — Faculty infocommunications, electronics and nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: shatalyuk_v@mail.ua

Supervisor: ***Holovashenko Iryna O.*** — PhD in Philosophy (the candidate of philosophical sciences), Associate Professor of the department of philosophy and humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 1(091)

З.Ю.Макаров

К. К. Лемішко

Філософія Сковороди і її гуманістичне значення

Вінницький Національний Технічний Університет

Анотація

В статті розглядається філософія Г.С. Сковороди та її гуманістичне значення, яке заключається у концепції людини, з провідною ідеєю гармонійного розвитку особистості.

Ключові слова: філософія, гуманізм, Сковорода, XVIII сторіччя, філософія в Україні

Abstract

In the article the philosophy of GS Skovoroda and its humanistic value that lies in the concept of man, with the leading idea of the harmonious development of personality.

Key words: philosophy, humanism, Skovoroda, XVIII century philosophy in Ukraine

Вступ

Мислитель, поет і педагог Григорій Савич Сковорода – за визначенням Івана Франка, найпомітніший з усіх Українських духовних діячів XVIII ст. – лишив глибокий слід в історії духовного розвитку народу.

Основна частина

Світогляд Сковороди сформувався під впливом європейських просвітницьких ідей, античної філософії та української народнопоетичної творчості, що, природно, й визначило характер його філософії. Слід якнайуважніше врахувати і ту обставину, що Сковорода жив і творив у період загострення кріпосницького гніту, повстань Пугачова і Гайдамаччини, що не могло не відбитися певним чином і на його політичних та етичних переконаннях.

І сьогодні гуманістична філософія Сковороди, його патріотизм, любов до людей праці, ідеї про вільний і всебічний розвиток людини багато в чому не втратили свого значення.

Міцно зв'язаний своїми філософськими і літературними творами з епохою європейського і російського Просвітництва, Сковорода, як і багато його сучасників та ідейних однодумців, намагався дати відповідь на животрепетні соціальні питання, що хвилювали тоді всю передову суспільну думку. Передусім його цікавить проблема розвитку особистості, а відтак – і суспільства в цілому, шляхи його раціонального і справедливого вдосконалення, моральний та естетичний ідеали, що найбільшою мірою відповідають і сприяють природному розвиткові і вічному й нестримному прагненню людини до прекрасного і доцільного. [1]

Як філософ Сковорода стояв у цілому на позиціях пантеїзму. «Природа, - писав він у

трактаті «Алфавит, или букварь мира», - есть первоначальная всему причина й самодвижущаяся пружина». На його думку, бог існує як «внутрішнє начало речей», «першопричина» всього сущого. Філософ виступає проти буквалістського розуміння сприйняття біблійних чудес, оскільки вони суперечать природній закономірності розвитку світу і людини. [2]

Він створює теорію «трьох світів»: макрокосмосу (що складається з багатьох малих світів), мікрокосмосу (світ людини) і символічного (біблійного) світу. Логічним продовженням «трьох світів» є «дві натури» - видима й невидима. Перша – лише тінь вічного «древа життя», його тлінна оболонка, в той час як невидима натура являє собою дух, тобто животворну основу вічно змінної природи у розвитку. «...Одного мЬста граница єсть она же й дверь, открывающая поле новых пространностей, й тогда ж зачинается цыпліонок, когда портится яйцо... Вся исполняющее начало в мір сей, находясь тЪнью его, границ не имЪет» (I, 382).

Сковорода був видатним філософом-гуманістом. Його творчість, починаючи з циклу «Сад божественних пісней» і кінчаючи останніми філософськими трактатами й листами, пройнята ідеєю людської рівності, критикою паразитизму експлуататорських класів, любов'ю до «людей праці», тих, хто «в поті чола» заробляє свій хліб насущний, полум'яним патріотизмом. Він прославляв особу Б. Хмельницького, називав його батьком вільності, народним героєм. [3]

Висновки

Головним у світогляді Сковороди, його стрижнем була концепція людини, з провідною ідеєю гармонійного розвитку особистості. Помітне місце в цій антропологічній концепції належало символові «петры» (каменю) як духовному центрові недосконалої, відкритої різноманітним зовнішнім впливам душі, яка, в кінцевому підсумку, повинна знайти себе саму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. «Значення філософської спадщини Г. С. Сковороди» [Електронний ресурс].

– Режим доступу: http://ru.osvita.ua/vnz/reports/philosophy/13094/

2. Сковорода Г. С. Твори, том 1 – 1973 – С. 412-460

3. Радянське літературознавство. – 1972 - № 11. – С. 61-70

Макаров Зоріслав Юрієвич — кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця. E-mail: philomag2009@rambler.ru

Катерина Костянтинівна Лемішко – студентка групи Б – 15б, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kornelia1298@list.ru

Makarov Zorislav Yuriyevych - Phd of philosophy, associate professor of the Philosophical Department in Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. E-mail: philomag2009@rambler.ru

Kate K. Lemishko – student group B - 15b, faculty civil engeneering and gas supply, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa

УДК 32.001.12.

А.С. Панькевич

Категорія «влада» в давньогрецькій філософській традиції

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Проаналізовано основні точки зору на проблему влади за часів Стародавньої Греції.
Ключові слова: влада, держава, право, політика, норми, закони.

Abstract
The basic terms of the problem of power in the time of ancient Greece.
Keywords: government, state, law, policy, standards, laws.

Вступ

Мислителі Стародавньої Греції зіграли видатну роль в історії політичної і правової думки. Вони започаткували теоретичний підхід до проблематики права, держави, політики, влади.

З моменту виникнення державності в Стародавній Греції на початку I тис. до н. е. історія розвитку політико-правової думки може бути умовно розділена на три періоди: ранній, «досократівський» (IX - VI ст. до н. е.), характерний помітним відходом від релігійно-міфологічних уявлень до раціонального (у творчості Гомера, Гесіода та «семи мудреців»), розвитком філософії і філософським підходом до проблем держави і права (Піфагор і піфагорійці, Геракліт, Демокріт). Другий, «сократівський», класичний період (V - перша пол. IV ст. до н. е.) - час розквіту давньогрецької політичної і філософської думки, поворот до проблеми людини, права і держави (софісти, Сократ, Платон, Аристотель). Третій період (друга пол. IV - II ст. до н. е.) - час упадку грецької державності, залежності від Македонії, а потім Риму (Епікур, стоїки, Полібій).

Основна частина

Політико-правові вчення та ідеї будувалися на древніх міфах, основа яких була релігійною.

У ранньому періоді міфологічна політико-правова думка трактувалася як боротьба богів за владу над світом. Давні мислителі і теоретики у своїх вченнях доводили, що встановлення справедливості, законності, виникнення полісів пов'язане з установленням влади богів-олімпійців на чолі із Зевсом.

Гомер у поемах "Іліада", "Одіссея" оповідає, що Зевс виступив свого часу захисником загальної справедливості, стежив за дотриманням морально-правових норм у суспільстві і суворо карав тих, хто чинив насильство і несправедливий суд. Гомер уводить у політико-правовий обіг такі поняття: «дике» (справедливість) і «темис» (звичай, звичаєве право).

Гесіод у поемах «Теогонія», "Важкі дні" розвиває ідеї права, справедливості. Боги виступають як представники морально-правових принципів і сил. У поемі «Теогонія» від шлюбу Зевса і Богині Феміди народжуються дві доньки-богині Дике (справедливість) і Євномія (законність). Дике охороняє природно-божественну справедливість і карає неправду. Євномія означає божественний характер витоків законності в суспільстві і зв'язок законності і полісів.

Політико-правові ідеї «Семи мудреців» спрямовані на створення і панування справедливих законів у житті полісів. Практично всі «Сім мудреців» були законодавцями.

За перетворення суспільних і політико-правових порядків у VI-V ст. до н. е. виступив Піфагор. Він відстоював аристократичні ідеали правління «кращих» і різко критикував демократію.

При розробці проблем права і справедливості піфагорійці перші теоретично ввели поняття «рівність», що дуже важливо для розуміння ролі права, як однакової міри при регулюванні суспільних відносин. Справедливість, за Піфагором, полягає у відплаті рівним за рівне. Ідеал - це поліс, у якому панують справедливі закони. Після Божества, повчав Піфагор, більш за все варто поважати батьків, закони і коритися їм за переконанням. Найбільше «зло» - анархія (безвладдя).

Людина не може обійтися без керівника, начальника і відповідного виховання, відзначав у своїх повчаннях Піфагор [3].

До розуміння загального логосу (керуючого розуму) у розвитку політико-правової думки VI-V ст. до н. е. прийшов Геракліт. Соціально-політичну нерівність Геракліт виправдує, тому що вона неминуча, правомірна і справедлива в результаті загальної боротьби.

Усі людські закони живляться єдиним божественним. Божественний закон - джерело людського закону. Народ повинен боротися за закон як за свої стіни. Демократію Геракліт критикує, тому що править юрба і немає місця кращим (аристократам). Для прийняття закону необов'язково загальне схвалення на народних зборах. Головне в законі - його відповідність загальному логосу (керуючому розуму).

У першій половині IV ст. до н. е. починається другий період розвитку і розквіту давньогрецької політико-правової думки. Демокріт повчав, що держава це загальне благо і справедливість. Інтереси держави повинні завжди бути на першому плані, а потім - громадяни.

Демокріт захищає демократію. Але за духом йому більше подобається аристократія. Вона краща, тому що повинні керувати кращі. Вони мають високі розумові і моральні якості.

Закони покликані забезпечити упорядковане життя людей. Вони потрібні для звичайних людей, щоб приборкати в них заздрість, вади, взаємне заподіяння шкоди. Мудрій людині закони непотрібні. Мудрі зберігають гарний настрій.

З ученням Сократа пов'язані початок переходу політичної думки з дотеоретичного на теоретичний рівень і створення політичної етики.

Сократ намагався сформулювати ідеально-розумну сутність держави. Владу, засновану на волі народу й державних законах, Сократ вважав царством, а владу, засновану на свавіллі правителя і спрямовану проти народу, - тиранією. Правління тих, хто дотримується законів, він називав аристократією, правління найбагатших - плутократією, а правління всіх – демократією [1].

Платон - учень Сократа - є одним з найвидатніших мислителів в історії філософської і політичної думки.

Ідеальна держава Платона - це справедливе, засноване на законах, правління кращих. Таке правління може бути або царською владою (якщо серед правителів вирізняється хтось один - найдостойніший), або аристократією - владою декількох кращих. Визнаючи можливість створення такої ідеальної держави, Платон водночас висловлює сумнів у реальності її існування. Через недосконалість людської натури така держава не може бути вічною і зміниться іншими, гіршими формами правління - тимократією, олігархією, демократією або тиранією [1].

Кожну з форм державності губить саме те, що вважається в ній найвищим благом. У тимократії це воєнні успіхи, в олігархії - багатство, в демократії - свобода.

Платон вирізняє ще три види правління: владу одного, владу небагатьох і владу більшості, кожен з яких може виступати в законній і незаконній формах. Законна влада одного - це царство, монархія, незаконна - тиранія. Законна влада небагатьох - це аристократія, незаконна - олігархія. Демократія також може бути владою з законами і без них. Серед законних форм правління вона є найгіршою формою, серед незаконних - найкращою.

Арістотель зробив вагомий внесок у всебічну розробку науки про політику як окремої, самостійної галузі знань.

Форму держави Арістотель характеризував як політичну систему, що визначається верховною владою в державі. Конкретні форми він розрізняв залежно від кількості правителів і мети, яку вони при цьому переслідують. За першою ознакою Арістотель розрізняє правління одного, правління небагатьох і правління більшості, а за другою поділяє форми правління на правильні і неправильні. У правильних формах правителі мають за мету спільне благо, а в неправильних - лише своє особисте благо. Трьома правильними формами держави виступають монархія, аристократія і політія, а трьома неправильними - тиранія, олігархія і демократія [1].

Найкращою формою правління, за Арістотелем, є політія, в якій влада належить більшості і здійснюється на спільне благо. Найгіршою з неправильних форм держави є тиранія, де влада здійснюється деспотичними методами однією особою в особистих інтересах.

Найбільш яскравим представником третього періоду розвитку політико-правових вчень (друга половина IV-II ст. до н. е.) був Епікур. Він відстоював рабовласницьку демократію. Він вважав, що закони і держава існують не природно, а встановлені.

Головна мета державної влади - забезпечення безпеки людей, подолання ними страху і щоб вони не спричиняли шкоди один одному. Справжня безпека досягається тихим життям і віддаленням від юрби. Закони, передусім, потрібні для захисту «мудрих» від «юрби».

Стоїки виступили проти політико-правових вчень Епікура. Засновником стоїцизму вважається Зенон. Стоїки підтримували вчення Платона й Арістотеля.

Стоїки виступили за кращий державний лад, суміш демократії, царської влади і аристократії. Державні закони, що відповідають загальному природному закону, повинні неухильно дотримуватися і виконуватися.

Під впливом стоїків сформувалася політико-правова концепція Полібія - останнього великого мислителя стародавньої Греції. Він написав роботу "Історія" у 40 книгах. Розвиток суспільства трактується як нескінченний рух по колу, у ході якого форми правління змінюються, переходять одна в іншу і знову повертаються.

Круговорот - це послідовна зміна шести форм держави: 1. Монархія. 2. Тиранія. 3. Аристократія. 4. Олігархія. 5. Демократія. 6. Охлократія (панування черні і юрби) - найгірша форма держави. Але загалом Полібій схилявся до аристократичної форми правління [3].

Отже, проаналізовано основні проблеми влади в історії філософії Стародавньої Греції. Антична політико-правова ідеологія Стародавньої Греції зробила великий внесок у розвиток і розробку теоретичних проблем щодо держави, громадянських прав і свобод, права в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дубчак Л. Проблема співвідношення права та закону в античній філософії / Л. Дубчак, С. Дубчак // Гілея: науковий вісник. - 2013. - № 74. - С. 170-172.
2. Максимов С. І. Про філософське осмислення права (до питання про предмет філософії права) // Вісник Академії прав, наук України. — 1998. — № 2.- с.15-18.
3. Федорин С.Э. Проблема власти в истории философии / С.Э. Федорин // Известия Российского государственного педагогического университета им. А.И. Герцена. – 2009. - № 87. – С. 37-48.
4. Ледяев В. Г. Власть: концептуальный анализ. М.: «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2001. -384 с.
5. Иванов О.Е. Философия Платона и античный политеизм/ О.Е. Иванов // Вестник Русской христианской гуманитарной академии. – 2011. - № 3.- том 12. – С. 50-59.
6. Дмитриев Т.А. Возвращаясь к истокам: философия и политика, Сократ или Платон?/ Т.А.Дмитриев // История философии. – 2008. - № 13. – С. 141-152.

Панькевич Анна Сергіївна – студентка групи ТЗД-16м, Інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: annpankevich@gmail.com

Pankevych Anna - student group TZD-16m, Institute for Environmental Security and Environmental Monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: annpankevich@gmail.com

Науковий керівник: Головашенко Ірина Олегівна - к.філос.н., доцент кафедри філософії Віннцького національного технічного університету.

Supervisor: **Holovashenko Iryna** - Ph.D. in philosophy, Associated professor at Department of philosophy Vinnytsia National Technical University.

УДК 726: 2- 523.6 (477.4)

Торський М.В

Храм Святителя Миколая Чудотворця у Вінниці – пам'ятка козацького бароко

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлюється історія храму Святителя Миколая Чудотворця – визначної пам'ятки козацького бароко.

Ключові слова: храм Святителя Миколая Чудотворця, ярус, зруб, ікона, арка, пам'ятка, церква.

Abstract

The article highlights the history of the church St. Nicholas the Wonderworker – Cossack Baroque attractions.

Keywords: Temple of St. Nicholas the Wonderworker, tier , blockhouse, icon, arch, monument, church.

Важливим в сучасній Україні є збереження і реставрація культурних пам'яток. До таких належить і храм Святителя Миколая Чудотворця у Вінниці, що є пам'яткою козацького бароко.

Метою статті є висвітлення історії храму Святителя Миколая Чудотворця у Вінниці як унікальної пам'ятки козацького бароко.

Пам`ятка архітектури храм Святителя Миколая Чудотворця знаходиться в історичному центрі міста. До середини XVIII ст. цей район і більша частина лівого берега Південного Бугу вважалися Старим містом. Церква була збудована саме в цей період, у квітні 1746 р.

Ця церква одна з небагатьох в Україні, яка по закінченні декількох століть збереглася в своєму оригінальному вигляді. Її створювали народні умільці на місці одного з оборонних зруйнованих замків. Десятки талановитих зодчих звели красивий православний храм, в якому традиційні риси архітектури гармонійно переплелися з нестандартними рішеннями. Наприклад, дзвіниця церкви побудована таким чином, щоб її вежі могли служити оглядовим майданчиком в разі нападу ворожих військ на Вінницькі землі. А церкву оперізує веранда з арками, що є одночасно відмінним захистом фундаменту від води і безпечним навісом для прихожан. Така архітектура визнана візитною карткою храму.

Згідно зі старовинною легендою, перша церква на місці сучасної Святомиколаївської постала у XIII ст., коли у цю місцину, рятуючись від монголо-татарської навали, прийшли двоє монахів із Києво-Печерської лаври: Микола та Володимир. У нічному видінні їм явився святитель Миколай і сказав встановити хрест та церкву. Утім, про неї відомо дуже мало. Зрозуміло лише, що постала біля схилу гори, на якій височів перший Вінницький замок, закладений ще наприкінці XIV ст. князем Федором Коріатовичем. Дослідник старовини М. І. Жарких, посилаючись на опис вінницького замку 1552 р., подає відомості, що храм був тоді й заснований, адже у документі – перша згадка про священника Миколинського, який мав аж два двори, у той час, коли парафіяльні священники чотирьох інших церков – по одному. Є також інформація, що у Староміській церкві вінчався кальницький (вінницький) полковник Іван Богун – один із найближчих соратників гетьмана Богдана Хмельницького і противник як польського, так і московського панування в Україні. Власне, за це його поляки й розстріляли у лютому 1664 р.

Саму ж церкву спалили поляки. Та городяни на її місці звели нову, свідченням чого є напис на одвірках південних дверей будівлі: «Старанием ктитора Антона Постельника во имя Отца и Сына и Святаго Духа Аминь. Сооружился храм сей Святителя Христова Николая року Божия 1746 месяца апреля 11 дня».

Храм святителя Миколая Чудотворця рубаний з дубових колод, виконана без єдиного цвяха і поставлений на місці Староміської церкви XIII ст. Храм являє собою зразок українського типу три частинних трибаневих дерев'яних церков. Якщо розглядати храм ззовні,то ми одразу побачимо одну з його характерних рис:усі три зруби мало різняться за висотою,усі вони восьмигранні,перекриті бароковими банями й увінчані декоративними цибулинними главками з хрестами. Стіни зрубів ледь

нахилені усередину і перехоплені по висоті горизонтальними членуваннями, що розділяють весь об'єм на яруси.

Перший ярус невисокий, в зріст людини, називається ярус опасання (оперізування), – це навіс над аркадною галереєю. Ярус призначений для захисту фундаменту від дощової води і одночасно служить як навіс. Другий ярус – від покрівлі опасання до карниза напівкруглого даху зрізаного шатра – найвищий. Тут у середньому зрубі влаштовано велике вікно, в формі прямого хреста. Ще вище випливає другий ярус восьмериків знову під округлими дахами зрізаних наметів, критими раніше гонтом, а тепер залізом.

Завершують все це маленькі глухі барабанчики у формі восьмигранників (восьмериків), увінчані головками, чотирикінцевими хрестами тонкої ковальської роботи, поставленими за давнім звичаєм на півмісяць.

Крутий звис покрівлі, що оперізує перший ярус, разом зі стрімким злетом шатра створюють відчуття легкості, надають всій споруді витонченого, завершеного пірамідального силуету.

Так як храм будувався ще за часів оборонного церковного зодчества – дзвіниця розташована не по осі храму, а на розі обгородженого гранітною стіною церковного подвір'я. У разі нападу ворогів дзвіниця могла служити оборонною вежею, з якої могли простріловатись дві стіни укріплення.

Досить віртуозно виконаний кований прямий восьмикутний хрест над дзвіницею-вежею. Двоярусний, квадратний в плані дерев'яний зруб дзвіниці, завершений шатром з головками і вставлений у муровані з граніту потужні кутові контрфорси.

Оригінальності зовнішньому вигляду храму не поступається й інтер'єр.

Ліворуч від дверей знаходяться дерев'яні сходи, що ведуть на балкон кліросу над входом. Вікна на північній і південній стінах прикрашені декоративними кованими гратами. Ця частина храму, бабинець, відділена від центрального зрубу двоярусною аркою – вирізом простого, але виразного малюнка, прикрашеного по краю карбованою облямівкою із гронами й листям винограду.

На стінах храму багато ікон Спасителя, Божої Матері, шанованих святих, прикрашених вишитими у різних стилях, барвистими рушниками, що надає оздобленню храму урочистого вигляду.

Купол центрального зрубу увінчаний зображенням Ісуса Христа на тлі зоряного неба. Із обох куполів звисають панікадила: центральне панікадило включається в найбільш значні моменти православного богослужіння.

Середню і третю частини храму відокремлює різьблений дерев'яний іконостас на всю висоту вирізу,що приховує собою другу двоярусну арку. Іконостас – найбільш ошатна й виразна частина оздоблення храму, що містить найбільш значимі ікони церкви. Іконостас прикрашено золоченим стилізованим рослинним орнаментом. За ним, у третій частині храму, – вівтар. На його східній стіні – великого розміру ікона із зображенням Воскресіння Христова, обрамлена металевою карбівкою із гронами та листям винограду. Виноград у християнській традиції – символ причастя до Бога і вічного життя.

По ліву та праву сторони іконостасу, в гарних великих кіотах знаходяться особливо шановані ікони – преподобного Серафима Саровського й святителя Миколая Мир Лікійських Чудотворця. Остання – це дуже давній образ, що чудом зберігся ще від іконостасу першого храму. Йому близько 400 років. Це унікальний витвір подільських іконописців кінця XVI – початку XVII ст. (приблизно 1640 р.). Під традиційним дерев'яним окладом ікони збереглася дивної краси риза, що з любов'ю прикрашена квіточками в характерному подільському стилі.

У XIX ст. була поставлена дзвіниця всупереч архітектурним канонам не за віссю храму, а за типом кріпосної вежі на південному сході від церкви на розі обгородженого гранітною стіною церковного подвір'я. Вона являє собою двоярусний, квадратний у плані дерев'яний зруб. Його перший ярус – кам'яний, укріплений потужними гранітними кутовими контрфорсами. Другий ярус – каркасний квадратний у плані дерев'яний зруб дзвіниці. Ошальований уже в наш час, він завершений шатром із позолоченою цибулинною главкою, увінчаною віртуозно виконаним дивної краси восьмикінцевим хрестом.

На жаль, за останні 100 років найбільше постраждав інтер'єр храму. До 1970 р. в ньому розташовувався краєзнавчий музей. Наразі тут тривають відновлювальні реставраційні роботи.

Отже, церква Святителя Миколая Чудотворця – це шедевр староукраїнського дерев'яного храмового будівництва. Сьогодні вона є пам'яткою архітектури національного значення. Тому дуже важливими є подальше дослідження і реставрація цього храму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грозна Н. З. Храму Святителя Миколая Чудотворця у Вінниці 265 років / Н. З. Грозна. – Вінниця, 2011. – 33 с.

2. Богун Іван // Енциклопедія українознавства. Словникова частина. – Т. 1. – К. : Глобус, 1993. – С. 147.

3. Мороз В. Вінницька староміська – відома церква із забутою історією / В. Мороз. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ua/relig_tourism/religious_region/47451/

Торський Максим Валерійович, студент групи 1М–15б факультету Машинобудування та транспорту Вінницького національного технічного університету.

Науковий керівник – Сідлецька Тетяна Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету.

Torskyi Maxim Valeriyovych student group 1M–15b Faculty of Machine Building and Transport Vinnytsia National Technical University.

Supervisor – Sidletska Tetyana Ivanivna, Candidate of Art Criticism (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Philosophy and Humanities Vinnytsia National Technical University.

78.07

Свентух О. А.

Розвиток вінницького джазового фестивального руху (на прикладі діяльності фестивалю «Vinnytsia jazzfest»)

Анотація. Простежено розвиток вінницького джазового фестивального руху на прикладі діяльності фестивалю «Vinnytsia jazzfest».

Ключові слова: джаз, фестиваль, Вінниця, музика.

Abstract. It traces the development of the Vinnytsia jazz festival movement by the example of the festival «Vinnytsia jazzfest».

Keywords: jazz, festival, Vinnitsya, music.

Фестиваль як комплексне, синтетичне і багатофункціональне явище посідає сьогодні провідне місце у соціокультурному просторі. Актуальні дослідження мистецтвознавців, культурологів, соціологів свідчать, що в сучасному світі фестивальний рух набуває дедалі ширшої популярності, кількість різноманітних за напрямками фестивалів невпинно зростає. Це пов'язано із загальносвітовою тенденцією до візуалізації в усіх її проявах. Як стверджує у своїх дослідженнях російський мистецтвознавець і соціолог культури М. Хрєнов, ця тенденція зародилася на зламі XIX – XX ст. та у XXI ст. набуває всеохоплюючих масштабів. В системі мистецтва видовище посідає специфічне місце не тільки як художній феномен, а й як масовий засіб впливу на людську спільноту. Фестивальна культура на даному етапі проходить фазу піднесення. Розвивається навіть такий напрям як фестивальний туризм – унікальні тури, що поєднують в собі традиційний відпочинок та участь в найбільш видовищних заходах планети і поступово завойовують все більшу популярність.

Розвиток фестивального руху відбувається і у місті Вінниця. Із 1996 р. тут проводять міжнародний фестиваль джазової музики під назвою «Vinnytsia jazzfest». Саме цим викликана актуальність дослідження.

Мета статті – простежити розвиток вінницького джазового фестивального руху і охарактеризувати напрямки роботи фестивалю «Vinnytsia jazzfest».

Музичний фестиваль – це масове святкове дійство, яке включає демонстрацію досягнень у мистецтві музики. Зазвичай фестивалі об'єднані однією тематикою (фестиваль органної, духової, народно-інструментальної музики та ін.)

За охопленням фестивалю розрізняють:

- місцеві (учасники з одного села, району, міста);
- регіональні (учасники з однієї області, краю, землі, провінції, воєводства, або цілої групи адміністративно-територіальних одиниць, що становлять певну частину однієї країни);
- національні (учасники представляють принаймні половину адміністративно-територіальних одиниць найвищого рангу національної спільноти);
- міжнародні чи міжнаціональні (учасники з різних країн).

«Vinnytsia jazzfest» – це фестиваль джазової музики, що проходить у Вінниці 20 років поспіль.

Джаз (англ. jazz) – вид музичного мистецтва, що виник на межі XIX–XX ст. в США як синтез африканської та європейської культур та отримав згодом повсюдне поширення. Характерними рисами музичної мови джазу спочатку стали імпровізація, поліритмія, заснована на синкопованих ритмах, і унікальний комплекс прийомів виконання ритмічної фактури – свінг.

Перший джазовий фестиваль у Вінниці відбувся у 1996 р. з ініціативи артистів Вінницької обласної філармонії Юрія Шепети та Максима Гладецького. Слід підкреслити, що упродовж наступних п'яти років Вінниця була єдиним містом, де відбувався джазовий фестиваль. Завдяки підтримці європейських культурних інституцій учасниками фестивалю стали відомі зарубіжні виконавці та музичні гурти (Лешек Морджер, тріо Клемента Орса, Дерек Браун, Ліза Хенрі та ін.). Усі проекти, представлені на фестивалі, мають міжнародний артистичний склад.

Великий інтерес у публіки викликав проект Ігоря Закуса «Співанки», яким відкривався 20 ювілейний фестиваль. Це єдиний автентичний проект у жанрі етно-фольк-джаз.

Завдяки створенню Муніципального джазового оркестру «Вінбенд» з'явилась можливість співпраці вінницьких музикантів із відомими джазовими солістами. Участь оркестру у фестивалі

стала традицією і в Україні вже заговорили про «Вінницьку джазову школу». Одним зі спільних проектів став «Junior Jazz» за участю юних вінницьких вокалістів і «ВінБенду».

У 2011 р. фестиваль підсилила свіжа течія. В місті пройшов фінальний тур І Всеукраїнського фестивалю молодих виконавців джазової музики.

Кожен фестиваль проходить під новим творчим гаслом. У 2012 р. до участі у XVII джаз-фесті запрошені давні друзі Вінниці – зірки світового джазу (The Shin (Грузія – Іспанія), Георга Брейншмідта (Австрія) в складі тріо Brein Cafe, Андрія Кондакова (Росія) і Джессі Джонс (США), квінтет Збіґнева Намисловського).

Упродовж останніх років фестиваль проходить у три дні. Більшість концертів «здвоєнні», тобто після виступу першого музиканта без перерви слідує наступний виступ.

Слід відзначити тісну творчу співпрацю організаторів фестивалю «Vinnytsia jazzfest» із культурними інституціями різних країн – фондом Про-Гельвеція (Швейцарія), Державною музичною радою Німеччини; Французьким, Чеським та Італійським культурними центрами. Посольствами Литви, Фінляндії, Швеції, міністерством культури Бразилії, іспанським фондом «Спедідам» і австрійським культурним форумом.

Висновок

Вінницький фестиваль став на теренах України першим джазовим фестивалем, започаткувавши тим самим український джазовий фестивальний рух. Завдяки «Vinnytsia jazzfest» українські зірки джазу отримали можливість виступати на великій сцені, а вінницькі глядачі знайомитись з культурою джазу інших країн. Розвиток фестивалю вплинув на рівень культурного розвитку Вінниці та України загалом, популяризуючи музичну культуру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бурдейна-Публіка Т. Становлення і розвиток професійних форм музичного життя Вінниччини як складової культури Подільського краю: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» / Т. Бурдейна-Публіка. – Львів, 2009. – 19 с.

2. Зубенко Д. В. Розвиток фестивального руху в сучасній Україні / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/VKPI_soc/2011_4/Zubenko.pdf.

3. Офіційний сайт «Vinnytsia jazz festival» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://jazz.vn.ua/index.php/uk/

4. Швед М. Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики в Україні на новому етапі (1990–2005 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури» / М. Швед. – Львів, 2005. – с. 45

Свентух Олена Андріївна, студент групи МОз-14(б) факультету менеджменту та інформаційної безпеки.

Sventuh Olena Andryivna, student of the MOz-14at the faculty of management and informational security.

Науковий керівник – Сідлецька Тетяна Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету.

Supervisor – Sidletska Tetyana Ivanivna, Candidate of Art Criticism (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Philosophy and Humanities Vinnytsia National Technical University.

УДК 72.071.1

О. В. Зінько
Б. В. Чумак

Історична споруда Вінниці – Водонапірна вежа

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *У статті розглядається історія будівництва Водонапірної вежі м. Вінниця.*
Ключові слова**:** *історія, Вінниця, архітектура, архітектор Артинов*

Abstract. *This article reviews the construction of the water tower of Vinnitsa.*
Keywords: *History, Vinnitsa, architecture, architect Artynov.*

Вступ

Водонапірна вежа, нині Вінницька вежа – історична споруда на Європейській площі у місті Вінниця. Сьогодні вежа – є філією обласного краєзнавчого музею. Метою роботи є дослідження історії будівництва Водонапірної вежі м. Вінниці.

Основна частина

Однією з найважливіших проблем у місті Вінниця на початку XX ст. було постачання населення доброякісною питною водою. Більшість мешканців користувалася брудною водою з річки Буг. Лише незначна кількість заможних вінничан мала можливість користуватися колодязною водою. Тому з 1910 року почалося будівництво міського водогону. Система водогону складалася з насосної станції і водонапірної башти [1].

Питання про необхідність централізованої подачі води в міській Думі обговорювалося з 1902 року через загрозу захворювання населення чумою. Вінницький міський лікар Микола Васильович Оводов в своїх рапортах писав про необхідність створення проекту централізованого водопостачання та боротьби з вінничанами, які займалися водовозним промислом. Для цього була створена комісія, яка розглянула питання про можливість будівництва парового водопідйома на березі річки Буг по вул. Театральній між садибами Поплавського і Габріоловича та башти з резервуаром на 10 тисяч відер води і фільтром для води. Були наопрацьовані документи, ескізи, робочі рішення [2].

Водонапірну вежу краще всього було розмістити на землях Габріоловичів. У 1904 році першій Міський Архітектор Григорій Григорович Артинов розробив проект водогону та водонапірної вежі з двома металевими резервуарами нагорі, по 5 тис. відер води кожний та підігрівом. Згідно з кресленнями система водозабору мала знаходитись в кінці вулиці Богдана Хмельницького, де починався скелястий берег, бо саме там, була найчистіша вода. Але Габріолович запросила за свою ділянку непосильну для міського бюджету ціну. Артинов був змушений змінити проект. За новим варіантом машинний зал насосної станції, відстійник, фільтрувальні споруди, водозабірні колодязі мали бути розташовані на інщому березі Бугу. Поєднати їх та центр міста мала підводна труба. Проект узгоджувався до 1907 року в зв’язку з необхідністю постачання води в армійські казарми та накопичення кредитних ресурсів для будівництва. На допомогу погодились вінничани Хаїм Зіскінд і Мойсей Неєр та одесит Мануїл Ремер. А дозвіл на будівництво був отриманий лише в 1910 році. Тому Вінницька вежа була споруджена протягом березня-листопада 1911 року за проектом та під наглядом Григорія Артинова [3].

Водонапірна вежа також використовувалася пожежним депо. На даху вежі була споруджена невеличка будка, яка стала майданчиком для швидкого реагування у випадку пожеж в місті Вінниця та її околиць. За допомогою набатного дзвону черговий сповіщав про пожежі. Для реалізації ідеї про «муніципальну вежу» у відповідності до проекту архітектора Артинова було придбано за 3000 рублів годинник, який мав чотири мідних циферблатів зі звуковим биттям. Повністю система водогону

працювала лише десятиліття в 30-х роках XX ст. Після застосування електричних насосів водонапірна функція була відмінена [4].

Під час війни – у липні 1941, березні 1944 р. вежа використовувалась як спостережний пункт за ходом військових дій. Після війни вежа була переобладнана в житловий будинок. У ній поселилися сім'ї працівників міського водоканалу, на балансі якого вона продовжувала знаходитися до 80-х років. На початку 1980-х вежа була реконструйована за проектом архітектора Євгена Пантелеймонова. 17 лютого 1983 року рішенням виконкому обласної ради Вінницьку вежу, як пам'ятку місцевого значення, взято на державний облік. Споруду передали Вінницькому обласному краєзнавчому музею для створення філії «Музей революційної і бойової слави м. Вінниці». 15 лютого 1993 року з нагоди річниці виведення радянських військ з Республіки Афганістан у вежі було відкрито Музей воїнів Вінниччини, що загинули в Афганістані. 2000 року за рішенням міської ради вежу включено до переліку пам'яток – об'єктів місцевої символіки Вінниці [5].

Висновки

Таким, чином головний символ міста Вінниці - Водонапірна вежа, сьогодні Вінницька вежа, знаходиться на Європейській площі. Вінницька вежа – це архітектурна пам'ятка першого Міського Архітектора Вінниці Григорія Артинова. Є історичною та культурною спадщиною міста Вінниці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вінниця: Історичний нарис./ [гол. ред. А. М. Подолинний]. – Вінниця, 2007. – С.78.
2. Царенко С. Звезда Григория Артынова, первого винницкого городского архитектора / С. Царенко, Е. Солейко. – Винница, 2012. – С.221-226.
3. Вінниця. Історія іншого часу (історичний хроноскоп) / О. Федоришен; - К., 2015. – С.70.
4. Добровольська Н. З історії вінницької вежі / Н. Добровольська // Подільська старовина: наук. зб. / Вінницький обласний краєзнавчий музей. – Вінниця, 2003. – С.126-129.
5. Пам'ятки історії та культури Вінницької області. Вінниця / ред. кол. тому Зводу пам'яток іст. та культ. України у Вінницький обл. : Ю. А. Зінько (гол. ред.), С. М. Василюк (заст. гол. ред.), К. І. Висоцька [та ін.]. – Вінниця: ТОВ «Ніланд-ЛТД», 2016. – С.83-84.

Зінько Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Чумак Богдан Володимирович – студент групи 3Е-15б, факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 3e15b.chumak@gmail.com

Zinko Elena - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

Chumak Bogdan - student group 3E-15b, Faculty of Electromechanics and Electricity, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 3e15b.chumak@gmail.com

УДК 7.04(477.43/.44)

С.Ю.Зузяк

ОСОБЛИВОСТІ ІКОНОПИСУ ПОДІЛЛЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Охарактеризовано художні особливості іконопису Поділля. Доведено, що подільська ікона відзначається життєрадісністю кольорів, м'якістю ліній, наближаючи образи святих до життя народу.

Ключові слова: іконопис, Поділля, художні особливості, орнамент.

Abstract

In this article it is characterized the artistic features of the iconography of Podolia. It is proved that Podolia's icon is distinguished by cheerfulness of the colours, soft lines, bringing the images of saints to the life of the people.

Keywords: icons, Podolia, artistic features, ornament.

Вступ

Уся історія розвитку людської культури є історією не тільки пізнання нових, але й стародавніх культурних цінностей, осмислення духовного досвіду наших предків, яка сконцентрована в пам'ятках мистецтва. Однією з таких культурних пам'яток є подільський іконопис. Метою роботи є висвітлення художніх особливостей іконопису Поділля.

Результати дослідження

Іконопис – це особливий вид станкового живопису, твори якого є об'єктом культу та поклоніння; традиція зображувати Христа, Богородицю, святих і біблійні події, що сформувалася і розвинулася у східнохристиянській культурі разом з будівництвом храмів. Якщо мозаїки і фрески втілювали тріумф християнства, то ікони насамперед були поклонними. До них молилися, у них сподівалися знайти зцілення і допомогу в житті. Ікона підносила святого, зображеного на ній, над повсякденністю, підкреслювала його харизматичність. За уявленням віруючих, освячена ікона не замінює святого, а свідчить про його присутність, має властивості благодаті, захищає і зцілює. Образи, втілені в іконах, вважалися взірцем моральної чистоти й одухотвореності [1, с.179].

Ікони, як специфічний вид релігійного малярства, виникли дуже давно, і найперші уцілілі твори належать до VI ст. Першим іконописцем вважають євангеліста Луку, приписуючи йому окремі ікони Богородиці. Однією з них була чудотворна «Богородиця Одигітрія»[2, с.661]. Перші ікони були привезені на Русь з Візантії і Болгарії, і лише в кінці XI – на початку XII ст. відбувається становлення іконопису Київської Русі. Першим твором іконопису другої половини XI ст. вважається ікона Дмитра Солунського. Вона написана на замовлення великого київського князя Із'яслава Ярославича, коли він відстоював своє право на великокнязівський стіл. Саме тому святий на іконі зображений з напівоголеним мечем, символом вручення влади. Варто зазначити, що творів давньоруського іконопису збереглося дуже мало [1, с.179].

У кінці XI ст. при Києво-Печерській лаврі було засновано першу іконописну майстерню. Відомі ікони того часу – «Святий Георгій», «Нерукотворний Образ», «Богородиця Велика Панагія», «Благовіщення», «Ангел Золоте Волосся», «Борис і Гліб». Зауважимо, що саме традиції Києва були поширені в іконописних школах Новгорода, Володимира, Суздаля, Галича та Володимира-Волинського. Загалом більшість збережених ікон цього часу можна пов'язувати з передвівтарною перегородкою у храмі. Особливістю цих ікон було локальне тло (вохристе, зеленаве, червоно-оранжеве) [3, с.41].

Мистецтво іконопису мало свої особливості, що відрізняли його від монументальних розписів. Техніка і канони іконописання усталилися у візантійському мистецві. Визначальними для ікони були

умовність та позачасовість (площинність, обернена перспектива, умовне середовище, чисті кольори, присутність золота і срібла – символи Божественного світла та раю). Христа, Богородицю, святих зображували з німбом, фронтально або оберненими. Тоді ж визначили атрибути та елементи вбрання святих, кольори одягу Христа, Богородиці. Для ікон використовували темперне малярство (пігмент розводили з яєчною емульсією). На дошку ікони накладали паволоку (тонка тканина для запобігання утворенню тріщин на зображенні), яку покривали левкасом (суміш крейди з клеєм, що наносили рівномірно кілька разів, щоразу шліфуючи поверхню), на якому малювали рисунок, золотили тло та німби. Цю техніку застосовують і донині [3,с. 126].

На Поділлі в XIX – XX ст. в церквах, соборах, хатах зберігалися ікони різних історичних епох та різних шкіл. Це ікони художніх майстерень Афонського і Ново-Афонського монастирів, Києво-Печерської та Почаївської Лавр. Українські ікони кінця XVII – початку XX ст. – настільки оригінальне, самобутнє явище, що їх важко сплутати з іконами інших народів візантійської сфери впливу. Це виявляється насамперед у підвищеній декоративності всієї структури твору завдяки розвинутим орнаментальним формам. Тло цих ікон прикрашене гетерогенним орнаментом, який складається з геометричних та фітоморфних елементів. Зауважимо, що площинно-орнаментальне вирішення українських ікон характерне для іконопису того часу. Окрім цього ікони були багатофігурні, багатопланові, багаточасові, насичені різними біблейськими сюжетами, пристрастями, життями святих. Значні розміри композиції цих ікон вражають масштабністю охоплення тем. Велика кількість сцен, персонажів, мізансцен, поданих в динаміці, насичений мажорний колорит надають іконам феєричного звучання. Мотиви та стилістика квіткових оздоб на іконах більше відзначаються не видовим, а регіональним характером. На Поділлі були поширені розлогі квіти – ружі, розписи відрізнялися своєрідністю колориту (темно-червоний, зелений, білий, жовтий), технікою широкого живописного мазка. Своїм колоритом подільські ікони гармоніювали з барвистими килимами, веретами, керамікою, писанками, розписом стін [2, с.670]. Пам’ятки іконопису Поділля переважно анонімні. Поодинокі імена відомі з письмових джерел. Так на сторінках збірника «Музей Подольского церковного историко-археологического общества» вказані прізвища священика Струцинського та псаломщика Вільчинського з с. Немиринці, які на початку XIX ст. намалювали кілька ікон [4, с.463]. Варто зазначити, що в 1867 р. був відкритий клас малювання для навчання живопису та іконопису духівників в Подільській духовній семінарії. Заняття з учнями проводив запрошений учитель малювання з Кам’янецької гімназії [5, с.387].

Висновки

Таким чином, український іконопис своїми коренями сягає візантійської традиції, зберігаючи усталені іконографічні типи сюжетів та композицій, техніку і пов’язану з нею термінологію. Мистецтво іконопису є важливою частиною релігійного життя українського народу і одним із феноменів національної духовної культури. Вивчення ікон допомагає глибше збагнути те духовне підґрунтя, на яке ми спираємося у своєму прагненні до духовного відродження. Подільська ікона відзначається життєрадісністю кольорів, м’якістю ліній, наближаючи образи святих до життя народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Українська культура: історія і сучасність: навч. посіб.; [за ред. Черепанової С.О.]. – Львів: Світ, 1994. – 456 с.
2. Пуцко В. Іконопис / В.Пуцко // Історія українського мистецтва: У 5 т. – Т. 2: Мистецтво середніх віків. – Київ, 2010. – С. 657- 674.
3. Шедеври українського іконопису XII – XIX ст. [Текст]: Альбом / упоряд. Л.Членова. – Київ: Мистецтво, 1999. – 256 с.
4. Откович В. П. Народний живопис / В. П. Откович // Поділля: Історико-етнографіне дослідження. – Київ, 1994. – С. 463.
5. Подольские епархиальные ведомости . – 1868. – № 20. – С. 386-395.

Зузяк Світлана Юріївна – студентка групи БМ-15б, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: zuzyak@ukr.net

Науковий керівник: ***Зінько Олена Василівна*** – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Zuzyak Svetlana Y. – Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : zuzyak@ukr.net

Supervisor: ***Zinko Olena V.*** – the Candidate of historical Sciences, associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 72.071.1

О. В. Зінько
Н. С. Копитко

«Хроніки європейської Сарматії» Олександра Гваньїні – як цікаве джерело інформації про м. Бар та його фортецю

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *У статті розглядається український переклад Ю.Мицика «Хроніки європейської Сарматії» Олександра Гваньїні .*

Ключові слова**:** *історія, місто Бар, Барська фортеця, королева Бона Сфорца..*

Abstract. *The article is examine the publication «The Chronicle of European Sarmatia» by O.Hvanyini, prepared by DSc(Historikal Scinces) U. Mytsyk.*

Keywords**:** *History, City Bar, Barska fortress, Queen Bona Sforza*

Вступ

В 2007 році професор кафедри історії Національного університету «Києво-Могилянська академія» Юрій Мицик здійснив переклад українською мовою книги Олександра Гваньїні «Хроніки Європейської Сарматії» 1611 року. Метою роботи є дослідження висвітлення історії м. Бар та її оборонної споруди – Барської фортеці на сторінках Хроніки.

Основна частина

Олександр (Алессандро) Гваньїні (1534-1614) – уродженець Верони. У 25- річному віці разом із батьком виїхав до Польщі, щоб збройно служити королю Сігізмунду-Августу у Лівонській війні. Протягом 18 років був комендантом Вітебська, багато подорожував, виконував дипломатичні доручення, став польським шляхтичем, був зацікавлений історію, тому вирішив випробувати себе в якості історіографа. У 1578 році Гваньїні видав латинською мовою книгу «Хроніка європейської Сарматії», яка складалась з дев'яти частин, 10 книг і була присвячена історії Речі Посполитої та її сусідів [1].

Хроніка – є важливою пам'яткою історичної думки. Вона містить малюнки, плани, карти. Новаторство автора полягає в тому, що він подав не лише яскраву ілюстровану розповідь про минуле Речі Посполитої, а й виклав історію сусідніх народів і держав, уміло перемежовував інформацію писемних джерел зі свідченнями очевидців, додаючи свої власні спостереження. Книга неодноразово була перекладена різними мовами, у 1611 році польською мовою у Кракові. Саме це видання Хроніки є найповнішим. Були спроби його окремі частини перекласти українською, про що свідчать рукописи творів Пантелеймона Кохановського, Самійла Величко та інших літописців. Юрій Мицик робив переклад українською саме з краківського видання 1611 року. В перекладі використовуються латиномовні фрагменти та пояснення невживаних нині слів [2].

У книзі «Хроніка європейської Сарматії» детально подається історія країн з якими польська корона вела тоді запеклі війни (Московська держава, «Татарська земля», Османська імперія, та підпорядковані їй країни. Зверталася також увага і на географію цих країн, на особливості ведення війни різними народами на різних землях.

У першій книзі Хроніки є згадка про Бар на Поділлі у зв'язку із нападом татар, які «підступили під Бар на Поділлі, спалили десять містечок та сіл і повертались назад з великою здобиччю, але кам'янецький староста Бучацький відбив у них чимало здобичі. Для поляків це було велика кривда, бо вони вчинили це всупереч присязі». Перша книга була присвячена Миколаєві Зебжидовському, воєводі Кракова, де на схилі літ проживав Гваньїні. Інформація стала відома з листа

від турецького султана, де між іншими справами було додано клопотання про сплату данини перекопському цареві. У відмові про сплату розповідолось про набіги та грабунки татар [3].

У третій книзі Хроніки, окремий розділ – «Подільський край» подає інформацію про найголовніші міста регіону: Кам'янець, Бар, Меджибіж, Теребовля, Хмільник, Брацлав, Вінницю, Звенигород. Подається також і опис міста Бар: «Це місто, оточено парканом. Лежить на рівнині. Його збудовано за наказом польської королеви Бони, дочки Джованні, міланського князя, котра й назвала його Баром від міста Барі, що розташоване на її батьківщині. Бар, місто в Україні, широко розляглося. Його мурований замок, оточений багнистими і широкими озерами, стоїть на високій горі, через що його важко здобути» [4].

Ця інформація про місто Бар є важливою тому, що, як відомо, є декілька версій щодо походження назви міста. Уперше місто й замок у ньому згадуються в грамоті Свидригайла під назвою Рів (на правому боці річки Рів). В історичних хроніках місто Рів називали «кам'яною стіною Поділля», містом-кордоном, ключем до Східного Поділля. Фортецю описують як другу за величиною після Кам'янець-Подільської. Назву пов'язують з великою кількістю боліт. Заболочена місцевість в староукраїнській мові мала назву «бара». За другим варіантом назву пов'язують з королевою Польщі Боною Сфорци.

Екскурс в історію Бара розкриває створення Подільського улусу, появи назви «Поділля», історію міста-фортеці. Бона Сфорца дала можливість економічно піднятися місту, активно заселитися краю за рахуенок звільнення від податків на 16 років. Бар стає другим за значенням після Кам'янця містом. Бона Сфорца на згадку про своє італійське походження перейменувала місто Рів на Бар [5].

Після розгрому міста Рів татарами у 1452 році, була зруйнована й фортеця. Тому, Бона Сфорца у 1537 році розпочала будівництво нового замку на лівому березі річки Рів, бо місто не було нічим захищене з боку татарського шляху. Відбудоване місто й нова фортеця, у який згідно з архівними записами за 1552 рік, було 23 гармати, 5 башт, високі ворота, дзвіниця, житлові будинки для гарнізону, конюшня та склади для продовольства та зброї, мідну дошку з гербом Бони над брамою. Але , будучи фортецею дерев'яною, фортеця розсувалась й поступово стала непридатною для подальшого захисту міста. Після смерті чоловіка Бона втратила свій вплив і змушена була в виїхати в Італію. А фортецю перебудували на кам'яну. Вона ще довгі роки обороняла місто Бар від набігів татар [6].

Висновки

Таким чином, український переклад Ю. Мициком важливого історичного джерела та пам'ятки європейської історіографії XVI – XVII ст. «Хроніка європейської Сарматії» Олександра Гваньїні – є неоціненним посібником вивчення історії та географії народів і країн Центрально-Східної Європи, в тому числі Подільських земель, до складу яких входило і місто Бар.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гваньїні, Олександр Хроніка європейської Сарматії./ Упорядкув. та пер. з пол. о. Юрія Мицика. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія, 2007.– С.6-7. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archeos.org.ua/?page id=1950
2. Щербак В. О. Нова публікація потужного джерела. Рец. // Олександр Гваньїні. Хроніка європейської Сарматії. Упорядкування та переклад з польської о. Юрія Мицика. – К., 2007. – 1006 с. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://history.ukma.edu.ua/docs/ journals/magisterium/28/shcherbak
3. Лисий А. К. Бар на сторінках«Хроніки європейської Сарматії» Олександра Гваньїні / А. К. Лисий [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://bar- bgpk.at.ua/biblioteka/bar_na_storinkakh-khroniki_evropejskoji_sarmatiji_.pdf
4. Лисий А. К. Бона Сфорца на сторінках «Хроніки європейської Сарматії» Олександра Гваньїні [Текст] / А. К. Лисий / Вінниччина: минуле та сьогодення. Краєзнавчі дослідження – Вінниця, 2013. – С. 28-30.
5. Зінько О. В. Сторожук А. Подільський Бар та його околиці: історія і сучасність (Події. Особистості. Факти). Навчальний посібник. – К., 2010. – 282 с. [Текст]/ О. В. Зінько // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: «Історія»: збірник наукових праць. - 2010. Вип. 18. – С.401.
6. Каюмов М. Роль Бони Сфорци в історії Бара [Текст] / М. Каюмов // Бар. Барська земля – крізь призму століть / Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції 17 травня 2008 р. – Бар, 2008. – С. 138-140; Сторожук А. Подільський Бар та його околиці: історія і сучасність (Події. Особистості. Факти).[Текст] / А. Сторожук / Навчальний посібник. – К., 2010. – С.9-16.

Зінько Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Копитко Надія Сергіївна – студентка групи Б-15, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kopytko.n@i.ua

Zinko Elena - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Nadia S. Kopytko student group B-15, Faculty of building heating and gas supplying, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kopytko.n@i.ua

УДК 008

Д. А. Янова

Перфоманс як вид сучасного мистецтва

Вінницький національний технічний університет

Анотація. Розглянуто напрямки розвитку та перспективи такого виду мистецтва як перфоманс.

Ключові слова: мистецтво, перфоманс, картини, боді-арт, глядач.

Abstract. This article examined the problems and prospects of this direction in art as Performance.

Keywords: art, performance, picture, body-art, spectator.

Незважаючи на те що широка аудиторія глядачів не сприймає перфомансу як самостійного виду мистецтва, він потребує уваги дослідників. Арт-перфоманс, як сучасний напрям мистецтва, сприймається важко, але раніше так само було і з іншими напрямами мистецтва, які зараз називають шедеврами. Сучасне мистецтво – суперечливий і багатогранний процес, а перфоманс – один із найновіших і найперспективніших його видів.

Виходячи з цього, **метою статті** є характеристика перфомансу як складової сучасного мистецтва.

У різних визначеннях перформанс найчастіше представляють як акцію або форму сучасного мистецтва. У мистецтвознавстві поки не дається чітких визначень з приводу того, чим же є перформанс: напрямком, жанром або видом. На сьогоднішній день існує багато суперечок чи можна взагалі вважати перфоманс мистецтвом?

З цього питання дуже влучно висловила свою точку зору мистецтвознавець Ю. Гніренко: «напрямком перформанс бути не може, так як сам підпорядковується звивистій зміні течій в художньому процесі» [1, с. 2].

Перформанс – сучасна форма акціоністського мистецтва, спрямована на активізацію архетипів колективної несвідомої публіки.

Перформанс, на відміну від живопису, не вимагає спеціальної підготовки для адекватного сприйняття, навіть навпаки, він передбачає відмову від звичних очікувань і підходів до нього як до твору мистецтва. Найбільш правильною тут виявиться незацікавлена оцінка випадкового перехожого, який сприйняв побачене як звичайне життєве враження, дивний випадок, не встиг зайняти позицію споживача естетичних цінностей і втратити самостійність судження і незатьмареність почуття.

Перфоманс – це вид художньої творчості, що поєднує можливості мистецтва і театру. Йому передували «живі картини», але остаточно він склався в акціях представників дадаїзму і особливо концептуального мистецтва. На відміну від хепенінгу, розрахованого на активну співучасть глядачів, у перформансі цілком домінує сам художник або спеціальні статисти, що представляють публіці живі композиції із символічними атрибутами, жестами і позами.

Якщо акція – це дія, спрямована на досягнення якої-небудь мети, а хепенінг – просто «подія», то перформанс – саме уявлення. Відповідно, перформанс може бути менш чіткий і лаконічний, ніж акція; насичений «другорядними» деталями і навантажений прихованими смислами і неявними підтекстами. У цьому сенсі перформанс ближче до театрального дійства, ніж власне до акціонізму. У перформансі немає такого поняття як роль (щось чуже, нав’язане). Те, що робить перформансер, створюючи перформанс, варто назвати вибором дискурсу – тобто певної поведінкової моделі. Найголовнішою відмінністю перформансу від театру є те, що художник в ході перформансу переживає ситуацію, запропоновану ним же самим, причому ця ситуація глибоко занурена в реальність, що не відчужена красивими словами і майстерною грою. До того ж, мета вистави і перформансу абсолютно різна. Театр передбачає виклик певних рефлексивних почуттів, перформанс ж, навпаки, передбачає дистанціювання. А глядач – це об'єкт і його емоції та почуття – це мета перформансу.

Ще одна відмінність перформансу від хепенінгу і акції – це прагнення до незалученості глядача до процесу дії і відсутність спонтанності. Головним об'єктом у перформансі є художник, його перевтілення, жести, тіло. Тут можна помітити близькість із боді-артом, де в якості твору мистецтва так само виступає тіло людини. Але в боді-арті тіло – це замінник полотна чи паперу (на яких зазвичай створюються картини), а в перформансі акцент ставиться на тактильності. Наявність тактильності передбачає оголення в перформансі, що підсилює заглибленість даного виду мистецтва в реальну дійсність, дозволяє долати багато табу, дає нові відчуття, ніж просто візуальне спостереження.

У другій половині XX ст. виникло багато художніх напрямів і арт-практик, які об'єднує принципово нове ставлення до простору . Якщо раніше людина була націлена на сприйняття окремого твору в нейтральному просторі, то тепер саме середовище, в якому знаходиться твір, перестає бути нейтральним. Простір, в якому розміщується твір ленд-арту, або в якому здійснюються інсталяція та перформанс, або проходять акції – активний. Цей простір передбачає абсолютно новий естетичний досвід, принципово інший, не схожий на досвід сприйняття, скажімо, станкового живопису. Цей досвід тяжіє до стародавніх містерій, учасниками яких були величезні маси людей. Тут діють інші сили: природні об'єкти, люди, міста – включені в мистецьку акцію, починають по-новому сприйматися і учасниками цих акцій, і глядачами.

Більш того, саме поняття «глядач» стає дуже умовним. Межі між мистецтвом і не-мистецтвом стають прозорими. І кожна людина, свідомо чи несвідомо, перетворюється на учасника цього дійства.

Першими художниками-новаторами, які заклали основи формування перформансу стали Й. Бойс, І. Кляйн, В. Фостель. І. Кляйн висунув ідею створити мистецтво з нічого. Сама ідея не нова, але способи, якими це досягалося – претендують на те, щоб вийти зі звичних рамок мистецтва дії. У 1958 р. на відкритті виставки І. Кляйна в Парижі художник «продавав» те, що позначив словами «Порожні стіни». Він вимагав за свій «товар» тільки золото, так як, за його словами, «вища якість нематеріального має бути оплачена якісним матеріальним» [2, с. 3].

У 1960 р. І. Кляйн представив твір «Антропометрія синьої епохи ». За допомогою трьох жінок, тіла яких були облиті синьою фарбою, робилися відбитки на великому аркуші паперу. Таким чином, картина створювалася на очах у глядачів, представляючи собою «антропологічні знаки».

Флюксус – це напрям, що складається з дій і об'єктів, близьких до хепенінгу, але які наповнені «шоковою провокацією». Основним принципом цього напряму є безумство, спонтанність, відмова від будь-яких обмежень.

На перформанс вплинула ситуативність флюксуса, в якому головним було створити за допомогою власного тіла, простору, речей, парадоксальну ситуацію, не вмотивовану логікою буденного існування. Саме тому іноді батьком перформансу називають Й. Бойса. Перформанси, основою яких стали «бойсовські» поведінкові дії відносять до екзистенційного перформансу. Одним із найвідоміших перформансів Й. Бойса є «Я люблю Америку, а Америка любить мене». У 1974 р. художник тиждень жив у галереї Рене Блоку в Нью-Йорку разом із койотом. Він ховався, захищався від тварини палицею, а підлога галереї була заповнена американськими газетами. Робота задокументована детально з того самого моменту, як Й. Бойса в буквальному сенсі вантажать у літак в Німеччині, везуть на машині швидкої допомоги до галереї в Нью-Йорку. Усе його співіснування з койотом і всі його коментарі цієї події зняті на плівку.

Таким чином, незважаючи на суперечливі думки стосовно того чи є перфоманс мистецтвом, своїми творами автори цього напряму безперечно доводять, що перфоманс не що інше, як окремий незалежний жанр арт-мистецтва. Жанр перфоманс справляє неабияке враження на людей за допомогою грандіозних форм, незвичайних ідей та філософських думок, які намагається донести митець.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Каткова М. В. Искусство действия: Перформанс-художественное явление второй половины XX века (2014) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www. dissercat. com/content/iskusstvo-deistviya-performans-khudozhestvennoe-yavlenie-vtoroi-poloviny-khkh-veka.

2. Кизельватер Г. Пейзажный перфоманс группы КД / Г. Кизельватер // Декоративное искусство. – 2013. – № 1. – С. 113.

3. Корсакова И. А. Музыкально-коммуникативное пространство современного искусства / И. А. Корсакова // ФӘН-Наука. – 2013. – № 10 (25).

4. Сідлецька Т. І. Історія української культури. Ч.ІІ: навч. пос. / Т. І. Сідлецька. - Вінниця: ВНТУ, 2016. - 78 с.

5. Хэнсен Ш. Перфоманс – контрактинг: новые горизонты / Ш. Хэнсен. – К., 2013. – 50 с.

Янова Даніель Анатоліївна, студентка групи Моз-14б факультету Менеджменту Вінницького національного технічного університету.

Yanova Daniel Anatolivna, student group Moz-14b, faculty of Management, Vinnytsia National Technical University.

Науковий керівник – Сідлецька Тетяна Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету.

Supervisor – Sidletska Tetyana Ivanivna, Candidate of Art Criticism (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Philosophy and Humanities Vinnytsia National Technical University.

УДК 8:8.21

Д. С. Кудрявцев
А. С. Бушинська

Історія української поезії та прози «від становлення до сучасності»

Вінницький національний технічний університет

Анотація. У статті розглядається спроба дослідження трансформації сьогоднішньої поезії та прози у новий формат та нові жанри.
Ключові слова: поезія, проза, сучасність, дослідження, історія української поезії.

Abstract
In this research it was discovered the transformation of today's poetry and prose in a new format and new genres.
Keywords: poetry, prose, modernity, research, history of Ukrainian poetry.

Вступ

Протягом тривалого періоду становлення української держави, культура переживала нелегкі часи поневолення під ярмом різних факторів та епох. Незважаючи на це, поезія та проза крізь віки надихала людей на боротьбу за краще життя, починаючи із Івана Котляревського і продовжуючи сьогоденням. Мета дослідження: виявити трансформацію сьогоднішньої поезії та прози у новий формат та нові жанри.

Тернистий шлях історії поезії

Поезія – це найвеличніша форма, в яку може втілитися людська думка [1]. Так про поезію говорив відомий французький поет, історик та політичний діяч Альфонс де Ламартін. Саме поезія є рушієм сили волі націй та народів. Найбільшого розквіту нація досягає лише тоді, коли її поетичне серце підкріплене поетичними словесними творіннями її митців. І так само в період розбрату чи поневолення, першими захисниками та визволителями є майстри поезії, в рядках яких, слова перетворюються на заклики до боротьби та найгострішу в світі зброю. Поезія як вияв думки вражає своєю внутрішньою силою, здатною розпалювати серця.

Українська поезія є невід'ємною частиною української культури, яка за період її становлення, починаючи ще з часів Київської Русі, неодноразово видозмінювалась, набуваючи все більшого рівня розвитку та поповнюючи свій досвід не лише розвитком рукотворного мистецтва, але й найвеличнішими витворами слова, такими як «Слово о полку Ігоревім» чи «Повість минулих літ» Нестора Літописця, що до цього часу є найбільшими джерелами історії періоду Київської Русі [2].

Поезія на території України поступово стала одним із головних атрибутів нашого народу, адже українська мова одна з найбільш милозвучних мов світу [3]. Починаючи з періоду виникнення братських шкіл та семінарій (16-17 століття), словесна творчість набула чималої популярності серед студентів та викладачів, що сприяло виокремленню поезії, як вагомої частини української культури [4]. Саме тоді, вже почали з'являлись велетні українського слова, найвідомішим з яких є Григорій Савович Сковорода, творчість якого, має величезне значення для сучасності, а байки до сих пір не втратили своєї актуальності [5]. Варто лише згадати такі твори, як «Бджола та шершень» чи «Всякому городу нрав і права». Подальший розвиток української поезії припадає на період становлення «Нової української літератури», починаючи з Івана Котляревського та його творів «Енеїда», «Наталка-Полтавка». Саме в цей час створюються нові напрямки української поезії, такі як сентименталізм, драма, сатира [6]. Варто лише згадати Григорія Квітку-Основ'яненка, Петра Могилу та їх надзвичайний вплив на становлення українського слова.

Незважаючи на постійні утиски з боку тогочасної влади, українське слово починає набувати дедалі більшого впливу серед усіх верств населення, починаючи від студентів вузів, що знаходились на території України, і були основними волонтерами української поезії, до селян,

міщан, а особливо української інтелігенції. Найбільше втілив поезію думки у життя, один з найвидатніших поетів, художників та митців поезії не лише в Україні, але й в усьому світі Тарас Григорович Шевченко, вклад якого є Біблією української поезії дотепер. За своє недовге життя (46 років), він зумів підняти рівень національної поезії на світовий рівень, а його «Кобзар» до сих пір є однією з найбільш відомих книжок світу і перекладений більш ніж на 100 мов світу [7].

Подальше піднесення прози та поезії припадає на період другої половини 19 століття, початку 20 століття, коли світ побачив нові витвори українських майстрів, таких як Івана Франка, Миколи Старицького, Бориса Грінченка та поетес, твори яких є надзвичайними носіями української думки, Олени Пчілки та Ольги Кобилянської. Їхні твори сприяли духовному піднесенню українського народу в час поневолення російською імперією, а їхня незламність перед наругами загарбників є найбільшим прикладом мужності та відваги, що можна лише проявити [8]. Варто лише згадати рядки із «Contra spem spero» Лесі Українки:

Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні,
Без надії таки сподіватись,
Буду жити! Геть думи сумні!

Міцність української поезії перевірена не лише часом, але й рівнем майстерності її «лицарства», що відображено у десятках та сотнях безцінних віршів, поем, романів. Чимало з яких було створено в 20 столітті, а особливо в період 2-ої половини 20 століття, що стало найтяжчим періодом як для поезії, так і для українського народу в цілому. Причиною цього є жорстокість радянського союзу та світові війни, які намагалися під корінь знищити частину світової історії поезії, починаючи із знищення інтелігенції та наступними гоніннями за митцями слова. Та незважаючи на весь той гніт, українська писемна творчість не тільки залишила величезну кількість бездоганних творів мистецького пера, але й подарувала таких відомих поетів та поетес, як Михайла та Ярослава Стельмаха, Миколу Рильського, Павла Тичину, Миколу Вороного, Олександра Олеся, Олександра Довженка, Ліну Костенко та ще дуже багато інших відомих поетів тієї доби. В той час були створені та функціонували діаманти української поезії та прози, такі як «Празька школа поетів», «Руська Трійця» чи гроно неокласиків, основними представниками яких були надзвичайно талановиті митці словесності, такі як Яків Шашкевич з «Руської Трійці», Олена Теліга з «Празької школи» та інші [9, 10].

Після поступового занепаду радянського союзу, українська поезія починає поступово відновлювати сили та трансформується у більш відомі сучасності жанри поезії. Починають відбуватись масові зібрання українських поетів, створюватись нові напрямки модернізму в поезії 21 століття.

Сучасна поезія у творах митців сьогодення

На теперішній день, українська поезія перебуває у розквіті сил та своїх можливостей, коли можна без утисків створювати майбутню квітку на безмежному полі українського писемного мистецтва. Серед квіток, сьогодні розквітають могутні стовпи української поезії та прози, такі як «Нова дегенерація», «Бу-ба-бу», «Геракліт» «ЛуГоСад», а найбільш відомі на сьогодні поети, такі як Юрій Андрухович, Віктор Неборак, Іван Ірванець, Степан Процюк, Назар Гончар, Максим Кідрук до сих пір створюють шедеври сучасної поезії та прози, які вражають не лише звичайних читачів, але відомих критиків і не лише в Україні, але й закордоном, що відзначає високий рівень майстерності українського поетичного слова [11].

Серед майстрів українського слова, чимало використовують інтернет-джерела для публікації поетичних збірок та творів, що інколи не поступаються майстерністю, відомим поетам та поетесам. Одним з таких джерел є веб-ресурс www.poetryclub.com.ua , на якому щодня з'являються десятки творів поезії та прози у різних варіаціях, від віршів до пісень та памфлетів, від музичних доробок до філософських ліричних роздумів [12]. В якості прикладу наведено один з віршів з даного ресурсу [13]:

Гуляє вітер по вуличці вузенькій,
а з ним і вечір близиться, радненько,
зачиняються навколо пишнії крамниці,
і лиш нічні ліхтарі патрулюють сну границі.

Усюди непробудна тиша, заснула літня спека,
покинула серця тривога, та примарна небезпека,
ще Місяць не зійшов на трон свій, небесний,
а ми йдемо по вуличці, на душі казково, так чудесно.

Пташки співають нам найромантичніші поеми,
а ми йдемо, йдемо у вічні й неповторнії сади Едему,
вже небо темне, сапфірами окуте, кайданами Епіру,
звучить у серці прекрасної любові, чарівная ліра.

Звучить мелодіями, зоряного, найпалкішого кохання,
кожен незабутній раз, немов пісня перша і остання,
за руки разом, ми йдемо з природою у вічний танець,
гармонія романтики запрошує нас у свій казковий ралець.

А ми кружляємо по вуличці, не дивлячись, що скоро ранок,
і ось непробудно, тихо вже наступив сонячний світанок,
не відпускали один-одного, ні на секунду чи хвилину,
з' єдналися серця, у любовнім вальсі непомітно, воєдино…

Кудрявцев Дмитро 13.06.2016

Зважаючи на досить швидкі темпи розвитку поезії сьогодення, лірика, поезія, проза постійно змінюються та розширюють культурну спадщину українського народу. І якщо століття тому, більшість поезії була патріотичного та національного характеру, то натепер виділяються такі категорії поезії, як романтична та пейзажна лірика, пригодницькі романи та повісті, що втілюють думки та почуття людей сьогодні, як віддзеркалення життя на папері.

Висновок

Крізь століття розвитку та занепаду українського народу, поезія та проза були найвеличнішим витвором нашого мистецтва. Від літописних згадок до філософських роздумів та віршованих поем, від байок до історичних романів та пригодницьких повістей, українська поезія та проза набували небаченого досвіду та розквіту. Сучасна проза та поезія також відкривають нові сторінки історії української культури, звичаїв, фольклору та інших видів писемного мистецтва українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Цитати та крилаті вирази [Електронний ресурс]: Альфонс де Ламартін / Режим доступу: http://www.wisdomcode.info/ru/guotes/authors49258.html
2.Wikipedia [Електронний ресурс]: Повість минулих літ / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Повість_врем%27яних_літ
3.UAGOLOS [Електронний ресурс]: Милозвучність мов світу / Режим доступу: http://uagolos.com/ukrajinska-mova-najkrascha-v-sviti/
4.UKRAINIAN HISTORY [Електронний ресурс]: Становлення братських шкіл та їх вплив на культурне життя / Режим доступу http://history.vn.ua/book/dovidnik/44.html
5.Wikipedia [Електронний ресурс]: Григорій Савич Сковорода / Режим доступу https://uk.wikipedia.org/wiki/Сковорода_Григорій_Савич
6.Student Books [Електронний ресурс]: Нова українська література / Режим доступу: http://studentbooks.com.ua/content/view/222/46/1/5/
7.Wikipedia [Електронний ресурс]: Тарас Григорович Шевченко / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кобзар_(збірка)
8.SOVFARFOR [Електронний ресурс] Література кінця 19 століття / Режим доступу http://ukr.sovfarfor.com/lteratura/352-ukrainska-literatura-kincja-19-pochatku-20-st.html
9.Wikipedia [Електронний ресурс]: Руська Трійця / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Руська_трійця

10.Wikipedia [Електронний ресурс]: Празька школа поетів / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Празька_школа
11.Wikipedia [Електронний ресурс]: Сучасна українська література / Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Сучасна_українська_література
12.Poetry Club [Електронний ресурс]: Сайт прози та поезії / Режим доступу: http://www.poetryclub.com.ua/index.php
13.Poetry Club [Електронний ресурс]: Сайт прози та поезії / Режим доступу: http://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=672123

Кудрявцев Дмитро Станіславович − студент групи 2КН-15б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 2kn15b.kudryavtsev@gmail.com

Бушинська Аліна Сергіївна − студентка групи 2КН-15б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: alina.bushinskaja@yandex.ua

Науковий керівник: ***Зінько Олена Василівна*** – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Dmytro S. Kudryavtsev − student of Information Technologies and Computer Engineering Department, 2CS-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 2kn15b.kudryavtsev@gmail.com

Alina S. Bushunska − student of Information Technologies and Computer Engineering Department, 2CS-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: alina.bushinskaja@yandex.ua

Supervisor: ***Zinko Olena V.*** – the Candidate of historical Sciences, associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 930.85(477)(075)

Бондарчук А. С.

Маловідомі козацькі звичаї

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено маловідомі факти з життя українських козаків і розкрито козацькі звичаї та традиції.

Ключові слова: козацтво, козацькі звичаї, традиції, козацька мова, одяг, зброя, український народ.

Abstract

The article reveals little-known facts from the life of Ukrainian Cossacks and Cossack disclosed customs and traditions.

Keywords: Cossacks, Cossack customs, traditions, language Cossack, clothing, weapons, the Ukrainian people.

Вступ

Козацтво – героїчна сторінка в історії України, феноменальне явище в історії людства. Козацтво назавжди увійшло у свідомість українського народу як символ його прагнення до свободи, демократії та незалежності.

Козацтво збагатило скарбницю людської цивілізації новими стереотипами мислення, самобутніми формами суспільно-політичної організації, соціальної системи, господарської моделі, зразками адміністративно-територіального устрою, військовим мистецтвом. Це результат потенційних можливостей українського народу, з якого вийшли козаки.

З утвердженням суверенної України відроджується козацтво, його звичаї, традиції. Саме це є актуальним, особливо для виховання підростаючого покоління в дусі патріотизму та збереження українських традицій.

Метою даного дослідження є розкриття досі невідомих та маловідомих сторінок козацьких звичаїв.

Виходячи із поставленої мети, сформулюємо конкретні завдання:

- дослідити документальні джерела, в яких описані звичаї козаків;
- відвідати місця козацької слави, музеї та зібрати матеріал стосовно козацтва;
- висвітлити результати зустрічей із дослідниками та сучасними козаками;
- описати маловідомі факти з життя українських козаків в різні часи з результатів польової практики.

1. Золоті правила козаків: «Хоробрість та винахідливість – головне багатство», «Вмерти, не скиглячи», «В атаці – перший, у відступі – останній». «Не той сильний, що камінь верже, а той, що в собі серце держе».

Козаки вирушали в похід з правої ноги, йдучи на «правеє» діло. Викрикували із наростанням звуку: «Юр-Юр-Юр», молячись Святому Юрію. Цей вигук пізніше використали як «Ура». Гаслом козака-лицаря було: «За волю, за долю, за любов!»

2. Календар: козаки вели літочислення від весни – до весни, Новий рік у них починався 21 березня. В походи із собою вони брали півня, який був їм за будильника. Всі справи робили за рухом Сонця, навіть їли. На Водохреще козаки салютували з гармат і рушниць. На Різдво та Великдень вони вітали кошового і старшину. У ці свята відбувалися кулачні бої . Ця традиція зберігалась до встановлення радянської влади. Великим святом було відзначення Семена 14 вересня. В цей день 14-літніх юнаків посвячували у козаки. Їх стригли та проводили випробовування.

3. Мова: у козацькій мові відсутній середній рід, щоб нікого та нічого не принижувати. Мова козацька особлива, в переважній більшості телепатична. Вони не цурались язикових оборотів, наприклад, називаючи реєстровців «здрайцями», тих, які жили в зимівниках – «пічкурами». Мудрих козаків називали «знаюками». Козаків ніколи не покидали гострі насмішки. Вони давали прізвиська: «Півторак» – має силу в півтора рази; «Вареник» – вайлуватий,

неспритний. Козацька мова повчальна, вислови влучні та дотепні, переважно лаконічні. За нецензурну лексику карали киями.

4. Загартування: після міцного сну під дубом козака-початківця обливали водою, ставили під палюче сонце, а вночі вели в ліс і нападали з усіх боків, щоб відкрити у ньому потаємні сили. Козак тренувався затримувати дихання так, щоб потім прикинутись мертвим перед ворогом. З високої гори качались вниз, як росомаха, щоб вороги не впіймали. Отаман кидав люльку в річку, а козаки діставали її зубами. Козаком ставав той, який один раз був у морському поході; служив джурою три роки, за іншими даними – сім років.

5. Джерела фізичної сили: завжди перебувати в русі, козак означає «рухливий», його кредо: «Воля, доля, рух, дух». Спали козаки під старезним дубом. Спали та спочивали на ялівцеві, щоб не боліли кістки та м'язи. Саме на Вінниччині ялівець назвали «козацькою травою». Кожен козак носив і із собою насіння любки дволитстої (щоб вижити, на добу однієї вистачить козакові, дві – коневі).

6. Одяг: для зручності кожен козак шив собі одяг сам. Це свідчення відсутності стадності, бо кожен козак – особистість. Чоботи мали високі халяви, утеплені зсередини. Носок був роздвоєний, щоб не гризли онучі. Шаровари мали об'єм 2,5 метри, довжина 1,25 метрів. Шерстяні товсті шаровари були малинового кольору із золотими лампасами. Різнокольорові шаровари свідчили про статус козака. Верхній одяг: кирея, гунька, опанча, кунтуш, куртус, кобеняк, жупан, свита. Шапка мала шлик, на кінці якого був схований якірець (часник). Підперізувались поясом чи очкуром. Пояс мав довжину сім метрів.

7. Зброя: кожен козак мав свою кулелийку, два пістолі, шаблю, сулицю, захалявний ніж, келеп (чекан), бойові: коса, серп, ціп, нагайку, в ручці якої вмонтований стилет. Козаки винайшли ожигу (органку) – багатоствольну гармату, гранати (керамічні та скляні), підводний човен, чайку, міну, ракети, лафет, патрони та патронташ (ладівницю), багнет, сигнальні фігури (вогонь від них було видно на 30 верст). Одного разу, в Дніпрі, біля Хортиці знайшли шкіряний плащ. Його вдягав кормчий підводного човна та ногами показував, куди направляти судно. Найкраща зброя – звук та секретні вправи, яким вони могли навіть вбити чи залякати. Козак так вправлявся шаблею, що крапля дощу на нього не могла впасти. Перші в світі ракети винайшов козак Олександр Засядько. Козацька чайка мала подвійний корпус. На дубових пеньках стояли гармати. Пеньки добре захищали палубу під час пострілів. Всередині чайки були припнуті коні. Припливши до берега, козаки вискакували на конях. Це був перший у світі кінний десант. Козацька зброя та звитяга відомі в усьому світі, адже козаки брали участь у англо-бурській війні, російсько-японській війні, були охоронцями перського шаха, воювали на Алясці.

8. Їжа: борщ – улюблена страва, дарована Сонцем; вареники – символ Місяця; щерба – юшка з риби; запечені півники (містять 50% крохмалю), куліш – універсальна страва, соломаха – страва з борошна, хліба, часнику і солі; тетеря – страва з борошна і сухарів; печене, сушене, в'ялене, солодощі. Варили юшку у дерев'яному відрі, кидаючи розжарене каміння. Їли повільно, щоб не подумали: «Лигає, як пес». Одного разу, в Петербурзі голодним козакам для насмішки подали страви та довгі ложки. Вони не розгубились і почали годувати один одного. Козаки дуже любили солодощі.

9. Обереги: молитва за живих і померлих, молитва Роду-Народу; грудочка рідної землі; свячена вода у маленькому гладущику; чебрець для очищення. Коли не було тютюну, козаки курили чебрець, щоб відігнати хвороби та злих духів. Оберегами служили також рушник, хустка, ритуальні речі, виготовлені самим козаком. Відзнакою – оберегом кошового отамана була булава, полковника – пірнач, судді – тростина, осавула – срібна палиця з кільцями на кінцях.

10. Зачіска: козака – початківця на Семена стригли під макітру; досвідчений козак носив чупер; справжній козак носив оселедця, закрученого за ліве вухо; сережку у лівому вусі носив козак, який був один у сім'ї, тому його оберігали для збереження роду. Оселедець потрібен був для того, щоб Бог піднімав козака, який щось хотів зробити неправильно. Козак із оселедцем зображений на кістці мамонта, знайденій у Мізині Чернігівської області. Кернасівський ідол, якому понад три тисячі років, дуже нагадує козака. Біла голова із каменю у музеї на Хортиці точно відображає козака. Всі зображення із оселедцем.

11. Відповідальність за правопорушення: найтяжчими злочинами були: скривдити кобзаря, жінку, зрада, вбивство товариша, п'янство, мужеложство, крадіжка. П'яного козака провчали один раз: викидали за борт чайки. У козаків не було ката. Вбивця вбивав вбивцю. Існував звичай: засудженого до страти могла врятувати жінка, яка брала його на поруки. Було покарання киями. Знайдена річ мала висіти прив'язаною на стовпі три дні, допоки не її не

побачить господар. Вищим суддею був кошовий отаман. Військовий суддя розглядав справи, давав поради. Писар оголошував вирок старшини на раді, сповіщав засудженим судові рішення. Осавул виконував роль слідчого, поліційного урядника, виконував вироки, розглядав скарги. Довбиш був присутнім на екзекуціях, читав постанови старшини та усього війська прилюдно на місці страти або на військовій раді.

12. Етикет: вшановуючи героїв, козаки стають на ліве коліно та піднімають вгору шаблі. На службі у церкві козаки трохи оголюють шаблі для освячення, стаючи на одне коліно. Про несмачну їжу говорили: «Хоч не смачне, зате багато». За все дякували пану отаману. Але могли його усунути чи стратити через невдачу. Кожен козак мав ложку, виделку, ніж. Голову риби клали перед отаманом, бо він головний. Дарунок завжди дарували дорогий, від душі. Коли козака хоронили, то хрест ставили у ногах. Завжди бути легким, бо важкий мав багато гріхів. Переважно вони мали вуса, оселедця. Запорожець позирав похмуро й спідлоба, чужих зустрічав непривітно, на запитання відповідав неохоче, але згодом м'якшав, під час розмови його обличчя поступово ставало веселим, жваві проникливі очі проймалися блиском вогню, вся постать його дихала мужністю, хвацькістю, заразливою веселістю і неповторним гумором. У великій пошані у козаків було побратимство. Кожен козак міг віддати життя за волю родичів і побратимів. Вони дарували один одному коней, зброю, мінялися хрестами. Побратимство було однією з причин їх непереможності.

14. Житло: «Козацька хата небом крита, землею підбита, вітром загороджена»; «Січ – цариця-мати, степи добрі, край веселий» – говорили козаки. Вони вважали, що живуть у куренях, а хати – на цвинтарі. У курені була лава, на яку могли сісти 38 козаків. Бордюг – яма, вкрита очеретом, добра та надійна схованка. Бурдей – напівземлянка, викопана козаком, служила йому надійним прихистком. Від назви «бурдей» походить прізвище «Бурдейний». Свідченням того, що хату будували від душі є глинобитна хата Кальницького полковника Івана Богуна у Кальнику, товщина стін якої півтора метри.

Висновки

Отже, здійснивши екскурс у минуле, ми дізнались про маловідомі козацькі звичаї. Тепер ми їх відновлюємо із людської пам'яті, документальних джерел, експонатів музеїв. Особливістю даної пошуково-дослідницької роботи є демонстрація своєрідних чотирнадцяти козацьких скарбів, які нас дещо зближують із козаками через далекі та близькі відрізки часу. Ми ще раз переконались у силі українського народу, який дав світові мужніх лицарів – козаків. Пошукова робота продовжується, попереду нові відкриття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Виженко О. Козацькі забави / О. Виженко. – К., 2005. – 64 с.
2. Гуржій О. Історія козацтва. Держава – військо – битви / О. Гуржій, Т. Чухліб. – К.: Арій, 2012. – 464 с.
3. Звичаєве право Запорозької Січі: зб. наук. статей. – Запоріжжя, 2010. – 128 с.
4. Каляндрук Т. Таємниці бойових мистецтв / Т. Каляндрук. – Львів: «Піраміда», 2007. – 304 с.
5. Сокур А. Як казали запорозькі козаки / А. Сокур. – Запоріжжя, 2008. – 62 с.
6. Шевчук В. Січ-мати / В. Шевчук. – К.: Школа, 2005. – 431 с.

Бондарчук Андрій Сергійович, студент групи 1СІ-14б факультету комп'ютерних систем і автоматики Вінницького національного технічного університету.

Andrii S. Bondarchuk, a student of the Faculty 1SI-14b computer systems and automation Vinnitsa National Technical University.

Науковий керівник – Сідлецька Тетяна Іванівна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету.

Supervisor – Sidletska Tetyana Ivanivna, Candidate of Art Criticism (Ph.D.), Docent, Associate Professor at the Department of Philosophy and Humanities Vinnytsia National Technical University.

УДК 78.071.2

А. С. Штокал
Н. В. Черначук

Життя та творчість Андрія Кузьменка

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *У статті розглядається творчість українського співака, письменника, телеведучого, продюсера, актора, лідера гурту «Скрябін» Андрія Кузьменка та його внесок в історію української музики.*
Ключові слова: *Андрій Кузьменко, співак, гурт "Скрябін", продюсер .*

Abstract. *In the article the work of Ukrainian singer, writer, broadcaster, producer, actor, group leader "Skryabin" Andriy Kuz'menko and his contribution to the history of Ukrainian music.*

Keywords: *Andriy Kuz'menko, singer, band "Skriabin", producer.*

Кузьменко Андрій Вікторович (Кузьма Скрябін) – музикант, актор, шоумен і автор кількох книжок. Найбільше відомий завдяки гурту "Скрябін", в якому він виступав чверть століття. За цей час гурт змінював свій музичний стиль від бунтівного пост-панку і тужливої неоромантики до м'якого, але пронизливого поп-року. Метою роботи є дослідження життя та творчості українського співака Андрія Кузьменка.

Андрій народився в 1968 році у Самборі на Львівщині. Був єдиною дитиною в родині інженера і вчительки музики. Дитинство провів у містечку Новояворівськ. Завдяки мамі майбутня зірка стала займатися музикою, закінчивши музичну школу по класу фортепіано.

У 80-х Андрій Кузьменко вирішив поширювати панк серед молоді. Прихованого панка в ньому розбудили шотландці The Exploited. "Панк включив у мені зовсім іншу людину", - згадував потім Кузьма. А британські гурти Depeche Mode і The Cure відкрили для українського хлопця глибини неоромантики. Пізніше раннього "Скрябіна" називатимуть першими українськими неоромантиками і порівнюватимуть з самими Depeche Mode[1].

Андрій закінчив школу і після служби в армії намагався вивчитися на стоматолога у Львівському медінституті. Але ця діяльність цікавила його менше, ніж музика. Коли спробував себе в кількох місцевих групах, Кузьма разом з друзями Ростиславом Домішевським (Рой) і Сергієм Герою (Шура) в 1989 засновують гурт "Скрябін". Перші альбоми в стилі техно називалися "Чуєш біль", "Мова риб" і "Технофайт". У той час групі було ще далеко до популярності. Початок 90-х Кузьма з друзями провів у подорожах старою "Победою" між Україною і Німеччиною, про що потім написав пісню і книжку. Згодом одружився зі своєю шкільною любов'ю Світланою і поїхав культурно освоювати Київ, назавжди забувши про кар’єру дантиста[2].

Першим сигналом успіху гурту став альбом "Птахи", випущений в 1995 році. Але справжня популярність прийшла через два роки з виходом альбому "Казки", який продавався на двох касетах. "Тікай, бо скоро буде війна, холодна і мокра, довга і зла. Квадратні на круглих будуть іти за те, що ті рівні, як їх не крути", – співав на всю країну з телевізійних екранів Андрій Кузьменко. Для цього вперше в житті знявся у професійному музичному відеокліпі.

Багато відданих фанатів "Скрябіна" вважають період – 1997-2000 роки – золотою ерою гурту. Альбоми "Хробак", "Еутерпа", "Птахи повернулись" і "Стриптиз" цілком можуть збити з пантелику тих, хто полюбив Андрія Кузьменка і "Скрябіна" за їхні пізніші, гламурніші й веселіші пісні[3].

На початку нового тисячоліття "Скрябін" у старому складі розпався: Шура і Рой пішли з гурту, а Андрій Кузьменко набрав нових музикантів і заснував фактично зовсім іншу команду з тією ж назвою. Музичний критик Олександр Євтушенко писав про гурт: "Схильні до новацій, вони ніколи не тупцювали на місці, рухались в різні боки, підстрибуючи догори — цікаво, що там за обрієм. Їм вдалося із безлічі впливів виробити свій, ні на що не схожий стиль"[4].

Паралельно співак працював телеведучим у програмах "Шанс" і "Шейканемо", знімався в комедіях, писав художні книжки і опікувався кількома панківськими проектами. Загалом майстерне

володіння лайкою і манера говорити відверто й дотепно були особливостями співака, які цінували навіть ті, хто не слухав його музику.

Музичне відео на пісню «Добряк» було відзнято у Вінниці 2012 року. Ця пісня з надзвичайною силою пронизує свідомість кожного. Зйомки проходили у дворику поблизу «Книжки» та на одній із багатоповерхівок в районі «Урожаю». Оператори, які працювали над зйомками Андрій Макаренко, Олександра Харькова і Сергій Пироговський – також вінничани. Вони згадують, що коли монтували другу версію кліпу, то чомусь здалось, що ця пісня перекликалася з тим, що було в душі співака. Він був справжнім, не таким як усі, сильною особистістю, без лицемірства[5].

Пісня - важлива складова виховання та психокорегулюючого впливу на людину та культурно-духовне виховання. Сучасна українська пісня становить науковий інтерес як явище національної масової культури й актуальна як культурологічний феномен. Молодь зазнає значного впливу від своїх кумирів. Тому Андрій Кузьменко намагався прищепити молоді любов до рідної землі, патріотизм. «На твоїх джинсах – американський прапор, на твоїй майці – канадське кленове листя. У твоїх очах видно тільки одне питання: хто мені скаже: чому я тут народився?». Співак закликав «стати для батька нормальним сином», бо це твоя земля – рідна Україна.

Після загибелі співака відбуваються вечори та концерти пам'яті Кузьми Скрябіна. Пісні Андрія Кузьменка лунають у виконанні інших співаків та гуртів.

Висновки

Андрій Кузьменко, лідер гурту «Скрябін» залишив по собі слід в історії української музики через свої пісні, в яких намагався достукатися до кожного з нас. Скрябін за час свого життя змінив свій музичний стиль до непізнаваності: від бунтівного пост-панку і тужливої неоромантики до м'якого, але пронизливого поп-року. Став взірцем простоти, щирості, людяності, відвертості, чого зараз так не вистачає багатьом сучасним зіркам. Він відкривав людям очі на такі прості і в той же час наповнені глибоким змістом речі, про які боялися говорити інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Біографія «Скрябіна», ікони українського року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lovelylife.in.ua/zirky/biografiya-skryabina-ikony-ukrayinskogo-roku.html
2. Моя дорога птаха. Мамина книжка.// Кузьменко О.М. - Львів: Видавництво Старого Лева 2015 – 48с.
3. Україна in Rock: статті та есеї // Олександр Євтушенко. – К.: Грані-Т, 2011. – 240 с. іл.
4. Документальний фільм «Скрябін. Постскриптум» 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.youtube.com/watch?v=gMJMojAwil4
5. Стаття в електронній газеті «20хв Вінниця».// Вадим Павлов. – 4.02.2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://vn.20minut.ua/lyudi/pro-kuz-mu-skryabina-u-vinnici-vin-znimav-klip-i-piv-pivo-na-sverdlova-10434563.html

Штокал Алла Сергіївна – студентка групи 1ПІ-15б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: lakotwww@gmail.com

Черначук Наталія Володимирівна **–** студентка групи 1ПІ-15б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: natashchern@gmail.com

Науковий керівник: ***Зінько Олена Василівна*** – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету

Shtokal Alla **–** student of the 1PI-15b group, Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: lakotwww@gmail.com

Chernachuk Natalia – student of the 1PI-15b group, Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: natashchern@gmail.com

Supervisor: ***Zinko Elena*** **–** Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 7.072.2

Д. В. Дмітрієнко

Особливості музичного стилю Фредеріка Шопена

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *У статті розглянуто життя та творчість польського композитора і піаніста XIX ст. Фредеріка Шопена.*

Ключові слова: *музика, композитор, фортепіано, Польща, геній, романтик.*

Abstract. *This article examined the work of Polish composer and pianist of 19th c. Frederic Chopin.*

Keywords: *Frederic Chopin, music, composer, piano, Poland, genius, romantic.*

Вступ

Фредерік Шопен – великий польський композитор, представник мистецтва романтизму. Метою роботи є дослідження життя та творчості композитора, особливості його музичного стилю.

Основна частина

Шопен народився в невеликому містечку Желязова Воля, розташованому недалеко від Варшави. Його батько Ніколя мав французьке походження, а мати Юстина була місцевою жителькою. Навчатися грі на фортепіано Фредерік почав у шість років. Юному музикантові дуже пощастило з учителем. Піаніст Войцех Живний виховував свого підопічного на творах Баха і Моцарта. З юних років Фредерік вивчав і вбирав велику і талановиту музику.

У ранньому дитинстві Фредерік познайомився з італійською оперою, дуже популярною у всіх куточках Європи. На початку 19 століття вокальне мистецтво не було надто складним для сприйняття. Широке коло слухачів приваблювали яскраві театральні постановки і красиві мелодії, які можна було наспівувати. І хоча творчість Шопена не містить жодної опери, він придбав і на все життя зберіг смак до гнучким і пластичним мелодіям [1].

Займатися музикою Шопен почав досить рано. Коли йому було всього вісім років, він уже концертував і мав велику популярність у Варшаві. В цей час були надруковані перші його твори. У 1826 році Фредерік вступив до консерваторії по класу композиції. На той час він уже був піаністом-віртуозом. Успіхи Шопена по композиції були настільки виразними, що його вчитель, видатний польський музикант Ельснер, написав про здібності учня: " Музичний геній".

Восени 1830 року композитор виїхав спочатку до Відня, а незабаром - в Париж. У столиці Франції він змушений був прожити емігрантом залишок свого життя, тому що польське повстання 1831 року назавжди перекреслило його надії повернутися до Варшави. Ця вимушена відірваність від батьківщини стала душевної трагедією Шопена і, безумовно, вплинула на його творчість. У Парижі композитор швидко отримав славу. Він багато концертував, його запрошували в салони паризької знаті. Музика Шопена вражала силою почуттів, тугою за батьківщиною. Його *Революційний етюд* порівнювали з «гарматами, схованими в квітнику». Музика Шопена з ентузіазмом сприймалася в Польщі, але послідовників між польськими композиторами не знаходила.

Творчість Шопена пов'язана переважно з фортепіано. ЇЇ коротко можна визначити як романтизм у всіх його проявах. Великий польський композитор змусив фортепіано звучати зовсім по-новому, розширивши можливості фортепіанної техніки і збагативши її виражальні засоби. А. Рубінштейн називав Шопена «душею фортепіано». [2] За порівняно коротке життя Шопен написав дуже багато. У

творчості у нього було кілька улюблених жанрів, до яких він весь час звертався. Сюди належать 56 мазурок, 25 прелюдій, 27 етюдів, 15 вальсів,12 полонезів, 20 ноктюрнів.

В основу творчості Шопена покладена польська народна музика, мелодійні і ритмічні мелодії польських танців і пісень. Особливо яскраво виражена любов до свого народу, до польської народної музики в мазурках, які є немовби поетичними картинками рідної Польщі. Мазурки Шопена елегантні, витончені, іноді блискучі. В порівнянні з мазурками і вальсами полонези також є великими творами, що змальовують картини здебільшого героїчного минулого Польщі. У більшості з них багато блиску, пишності, урочистості[3].

Одним з найпопулярніших танців, в часи Шопена стає вальс, і хоч він є танцем не польського походження, проте вальси Шопена часто також пов'язані з польською національною музикою: в них використовуються інтонації і ритми польської народної музики, особливо мазурки.

Та найважливішою особливістю інтонації і стилю музики Шопена є її «фортепіанність». Музика Шопена не існує без своєї фортепіанної природи. Виконана на інших інструментах, вона втрачає не лише більшу частину свого шарму, але і свою індивідуальність. Оскільки, його думки породжувались в імпровізаціях за фортепіано і їй були притаманні клавішні звучання. Саме в фортепіанній фактурі криється художній зміст його музики. Вона надає виразності темам його творів. Мелодія у Шопена представлена не у вигляді простої «пісенності», вона зливається з фактурами, що її охоплюють і з гармонічним фоном[4].

В статті «Вен Клайберн» Г.Г Нейгауз писав про інтерпретацію творів польського композитора: «Щоб зрозуміти його до кінця, необхідно цілком, всією душею зануритись в глибини його власної музичної душі. Та це занурення в чуже «я» дається лише людям закоханим. І нехай це парадокс, але можна сказати, що Шопен вимагає від виконавця особливої любові, любові, яка буває в житті так само рідкісною, яким рідкісним буває великий талант. Саме тому Шопен буває таким складним у виконанні для піаністів».

"У чисто музичному відношенні - яка краса у творчості, яка досконалість у техніці і у формах, який інтерес і новизна в гармонії і часто яка велич!" Ці слова А. Г. Рубінштейна, сказані про творчість Шопена в повній мірі можуть бути віднесені до Шопенівських прелюдій, в яких з надзвичайною силою проявилася яскрава своєрідність його творчого обличчя, що дозволило Рубінштейну віднести автора до числа небагатьох майстрів, що "не мають собі попередників". Цей вислів можна, втім, розуміти буквально, тому що Шопен спирався на величезний досвід польської музики, самобутність якої він розумів як ніхто інший. "Новизна в гармонії", відзначена Рубінштейном, так само як і вражаюча свіжість всіх інших засобів виразності, була почерпнута з народних витоків [5].

Всі ці особливості належать до числа невід'ємних властивостей музики Шопена, всі вони є відображенням його творчої індивідуальності. Його твори насичені мелодійністю і неповторністю. Кожен, виконавець і слухач, знайде в них щось для себе, з різноманіття жанрів і настроїв.

Висновки

Композитор-романтик Фредерик Шопен став родоначальником польської музичної класики. Обмеживши себе майже виключно складанням творів для фортепіано, він сконцентрував в них найрізноманітніші і найбільш перспективні художні тенденції часу. Шопен розкрив великі можливості фортепіанної фактури, його музика відрізняється усепроникаючим мелодизмом, гнучкістю і пластичністю, поетичною одухотвореністю. Шопен став творцем жанру фортепіанної балади, він відродив на романтичній основі жанр прелюдії, створив художні зразки концертного етюду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Біографія і творчість Шопена [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://poradumo.com.ua/23077-biografiya-i-tvorchist-shopena/
2. Дейвіс, Норман. Боже ігрище: історія Польщі / Норман Дейвіс; пер. З англ. П. Таращук. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – С.472-473; Веретеннікова Т. Шопен. Повелитель звуков. / Т. Веретенникова – М.: Зебра Е, 2010. – 512 с.
3. Фредерік Шопен: біографія і творчество [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.musicfancy.net/ru/music-history/106?start=3

4. Хитрук А. Одиннадцать взглядов на фортепианное искусство./ А. Хитрук - М.: Классика – XXI, 2007. - 316 с.

5. Нейгауз Г.Г. Вен Клайберн // Радянська культура. 1960. 7 липня; Івашкевич Я. Шопен. / Я. Івашкевич. - М .: Музыкальная Украина, 1989. – 205 с.

Дмітрієнко Діана Вікторівна, студентка групи 1ПІ-15б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: dianada1997@gmail.com .

Науковий керівник: ***Зінько Олена Василівна*** – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету

Dmitriienko Diana Viktorinvna, student of the 1PI-15b group Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: dianada1997@gmail.com

Supervisor: ***Zinko Elena –*** Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 316.64 (7.046.1)

О. В. Зінько
К. С. Тітова

Основні концепції походження українського народу

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *У статті досліджено питання походження українського народу. Наведено перелік основних концепцій щодо етногенезу української нації.*
***Ключові слова*:** *походження українського народу, етногенез.*

Abstract. This article explores the origin of the Ukrainian people. The list of basic concepts about ethnogenesis of the Ukrainian nation.
Keywords: *history of the nation, nation of origin, descent*.

Історія нації є стрижнем національної свідомості, на основі якої формується український народ. А відсутність чітких уявлень про час та обставини появи суб'єкта української національної історії гальмують формування національної свідомості українців, що, в свою чергу, стримує формування сучасної української нації.

Сьогодні існує три основні концепції етногенезу українців: трипільська, пострадянська пізньосередньовічна та ранньосередньовічна. Проблема етногенезу українців виявилась досить дискусійною та делікатною. Головною перешкодою на шляху затвердження правдивої версії походження українців, яка базувалася б не на аматорських фантазіях чи політичних спекуляціях, а на наукових аргументах, є її зайва політизація. На думку, українського історика Л. Л. Залізняка відбувається це тому, що проблема етногенезу східних слов'ян безпосередньо торкається гострого політичного питання легітимності приєднання українців та білорусів з їхніми етнічними землями до Російської імперії. Одна справа, якщо це було добровільне об'єднання частин колись єдиного давньоруського етносу, інша – якщо це було загарбання імперською Москвою земель окремих народів. Ці аспекти зазначеної проблематики призвели до її глибокої політизації, а тому потребують детального дослідження, яке наразі доволі актуальне.

Основою в історії східного слов'янства є культурно-історична спадщина Київської Русі, яка стала головним об'єктом геополітичних амбіцій правителів держав, що постали на її руїнах. Державницькі традиції княжого Києва поширились далеко за межі Південної Русі-України і пізніше, у середньовіччі, значним чином впливали не лише на становлення державних інститутів Великого Київського князівства чи козацької держави Богдана Хмельницького, але й на формування князівства Литовського та Московського царства [1].

Середнє Подніпров'я на час постання держави Русь вже було заселено українцями на середньовічному етапі розвитку. Таку думку, як відомо, висловив М. Грушевський у 1904 р. Дослідник пояснював, що "Київська держава, право, культура були утвором однієї народності, українсько-руської; Володимиро-московська – другої, великоруської... Київський період перейшов не у володимиро-московський, а в галицько-волинський XIII віку... Володимиро-московська держава не була ані спадкоємницею, ані наступницею Київської, вона виросла на своєму корені... Общеруської історії не може бути, як немає общеруської народності". А раз "Київська держава, право, культура були утвором однієї народності, українсько-руської", то остання, очевидно постала раніше Київської Русі, і за М.Грушевським походить від антів IV-VI ст. [2].

Внесок в розробку ранньосередньовічної версії україногенези зробило кілька поколінь українських істориків, археологів, етнографів, антропологів – М.Костомаров, В.Антонович, М.Драгоманов, М.Дашкевич, М.Грушевський, Ф.Вовк, В.Петров (1992), М.Брайчевський (1995, 2000), М.Чубатий (1963), Я.Дашкевич (1993), Я.Ісаєвич (1995), В.Баран (1998), Л.Залізняк (1994-2006), В.Балушок (2005) та ін. Вже на початок XX ст. право українців на культурно-історичну

спадщину княжого Києва в тій чи іншій мірі визнали не тільки українські, але й значна частина російських вчених. До них належать К.Кавелін, О.Пипін, О.Пресняков, М.Любавський, М.Покровський.

Нове піднесення Російської імперії в її радянській атмосфері повоєнних років середини XX ст. спричинило інтенсивні пошуки неоімперських історичних схем, які б легітимізували контроль Москви над народами Східної Європи. Нову повоєнну версію походження східних слов'ян сформулював В.Мавродін (1947) - концепція давньоруської народності. Її суть полягала в тому, що державу Русь зі столицею в Києві заснували не українці чи росіяни, а нібито представники окремого східнослов'янського етносу – давньоруської народності[3].

Науковці «радянської» доби стверджували, що Київська Русь увійшла до історії як колиска трьох братніх народів: російського, українського і білоруського народів. Народжені єдиною матір'ю – давньоруською народністю – вони на спільному історичному шляху розвивалися, мов віти одного дерева, беручи життєві соки від одного могутнього коріння. Не заперечуючи процесу консолідації східних слов'ян наприкінці I тис. н. е., значна частина українських істориків наполягають на тому, що «давньоруська народність» єдиним етносом не була. Монголо-татарська навала розвиток населення Русі не перервала / й не призвела до такого змішування, яке могло дати новий етнос/, а відмінності між українцями, білорусами, росіянами, які входили до одних держав і після навали, її наслідками пояснити неможливо. Про це свідчить список назв племен, які подає «Повість минулих літ» Нестора, згідно якому деякі дослідники вважають, що українці походять від полян, сіверян, деревлян, дулібів, бужан-волинян, уличів, тиверців, білих хорватів. Білоруси відповідно від дреговичів, кривичів, полочан, а росіяни від словен та в'ятичів.

На думку М. Поповича виділення східних слов'ян в окрему територіальну культурну зону є не наслідком первісної їх єдності, а результатом пізнішої історії. В первісній слов'янській спільності єдиної «східної» або «прадавньоруської» групи не було. Слов'янське населення на території України збиралося з різних країв первісної Славії і несло різні історико-культурні традиції і впливи [4].

Оригінальною версією є думка Л. Залізняка, який пропонує узгодити етногенез українців з універсальними законами етнічного розвитку середньовічної Європи. У Східній Європі впливи греко-римської цивілізації поширювалися через античні колонії Північного Надчорномор'я головним чином у межах України. Тому етноісторичний розвиток території України випереджав більш віддалені від античних центрів регіони лісової смуги Східної Європи і наближався до темпів історичного розвитку Країн Західної та Центральної Європи, що розвивалися під потужним впливом греко-римської цивілізації.

Тому не випадково беперервність етнокультурного розвитку на українських етнічних землях між Карпатами, Прип'яттю та Київським Подніпров'ям, як і на землях інших великих європейських етносів, що містилися у зоні впливу Риму, простежується з кінця V ст. Дані археології, мовознавства, антропології, письмові джерела переконливо свідчать про тяглість, неперервність розвитку в Північно-Західній Україні єдиного етнічного організму, від дулібів, склавинів та антів – і до сучасних українців. Археологічними відповідниками згаданих племен є празька та пенківська культури V–VII ст., які трансформувалися в проукраїнські літописні племена, волинян, деревлян, полян, білих хорватів, уличів, тиверців Північно-Західної України (лука-райковецька культура VIII–IX ст.). Остання була безпосереднім генетичним підґрунтям Південної Русі. Її людність складалася з семи споріднених праукраїнськи літописних племен, що стрімко інтегрувалися у відносно єдиний руський народ. Саме цей середньовічний етнос створив державу Русь, яка швидко трансформувалася в ранньосередньовічну імперію, що в X–XIII ст. здійснювала потужну експансію на безмежні лісові простори півночі Східної Європи. Внаслідок колонізації проукраїнським Києвом (Руссю у її первинному значенні) балтських та фінських племен лісової смуги Східної Європи постали **молоді** балто-руські (білоруси, псково-новгородці) та фінно-балто-руські (росіяни) етноси.

Так само, як Стародавній Рим романізував свою варварську периферію, так княжий проукраїнський Київ русифікував (від Русь, а не Росія) лісову північ Східної Європи. Відповідно до універсальних законів етнічного розвитку відсталих провінцій, на варварській периферії Римської імперії постав спектр похідних від латинян молодих романських етносів (іспанці, португальці, французи, румуни). А внаслідок колонізаційних зусиль проукраїнського княжого Києва на далекій північній периферії імперії сформувалися молоді етноси білорусів, псково-новгородців, росіян. Як романська група народів постала внаслідок синтезу мови та культури римлян і етнокультур

колонізованих народів, так білоруси, псково-новгородці і росіяни – продукт синтезу праукраїнців Південної Русі та колонізованих ними балтів і фінів лісової смуги Східної Європи.

Як власна етнічна історія романських народів почалася після розпаду Римської держави, так і молоді руські етноси виходять на історичну арену в процесі розпаду Київської Русі. З позиції етнічної історії доба феодальної роздробленості (XII – поч. XIII ст.) фактично є періодом боротьби молодих білоруського, псково-новгородського, російського субетносів за політичну незалежність від проукраїнського імперського Києва. Якщо користуватися родинною термінологією, то білоруси і росіяни – не брати, а діти українців, так само як дітьми латинян є французи, іспанці, румуни. Тому давньоруська народність – це лише політична спекуляція[5].

Безперервність етнокультурного розвитку на етнічних українських землях від антів та склавинів V-VII ст. через Південну Русь, козацьку Україну до сучасних українців переконливо свідчить про їх народження саме в ранньому середньовіччі.

Таким чином, проблема давньоруської народності не є суто науковим питанням. Вона безпосередньо впливає на широке коло політичних проблем не тільки України, але й усієї Східної Європи. Без її вирішення неможливо з'ясувати справжній час появи українців, росіян, білорусів. А без цього концепція історії Східної Європи лишається незавершеною.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Залізняк Л. Стародавня історія України. / Л. Залізняк. – К., Темпора, 2012. – С.378-401.
2. Телегуз А., Юрченко В. Історіографічний огляд концепцій етногенезу українців в етнології // Українознавство. - №3/2012. – С.141-144; Телегуз А., Юрченко В. Етнологічна концепція етнотворення українців // Українознавство №4/2012. – С.194.
3. Синдюков І. В пошуках національних першоджерел. Михайло Грушевський про давнє минуле східних слов'ян / Україна Incognita / За загальною редакцією Л. Івшиної. – К., 2002. – С.47-50.
4. Зінько О. В., Нариси історії української культури. [Текст]: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. В. Зінько, Ю. А. Зінько. – Вінниця, 2014. – С.65-67.
5. Залізняк Л.Л. Походження українського народу. Аналіз концепцій. Походження українців за даними сучасної етнології.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SOCIETY/pohodzhennya_ukrayintsiv_za_danimi_suchasnoyi_etnologiyi.html

Зінько Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Тітова Катерина Сергіївна – студентка групи МОЗ-15, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. e-mail: titova_katiusha@mail.ru

Zinko Elena - Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Titova Kateryna - Faculty of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, titova_katiusha@mail.ru

УДК 78.011.26:008

О. С. Пазюк
Ю. В. Бойчук

Історія розвитку українського гурту «Бумбокс»

Вінницький національний технічний університет

Анотація. *Розглянуто історію розвитку українського гурту «Бумбокс», від початку і до сьогодні.*
Ключові слова: *гурт «Бумбокс», пісні, альбоми.*

Abstract. *The history of Ukrainian group "Boombox" from the beginning to today.*
Keywords: *group "Boombox", songs, albums.*

«Бумбокс» - це талановита українська група, музику якої сьогодні слухають представники будь - якого покоління. Мета роботи дослідити історію розвитку гурту «Бумбокс» від початку створення і до сьогодення.

Гурт «Бумбокс» утворив Андрій Хливнюк, який навчаючись в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, почав грати в гурті «Мандариновий рай». У 2001 році гурт переміг на фестивалі «Перлини сезону» після чого музиканти твердо вирішили підкорити Київ. У столиці Андрій захопився джазо та свінгом, співав з клубним складом Acoustik Swing Band[1].

В середині 2004 року вокаліст Андрій Хливнюк та гітарист Андрій Самойлов утворили гурт «Бумбокс». Для залучення додаткових інструментів було прийнято рішення запропонувати поексперементувати разом з ними ді-джею Валику Матіюку.

За кілька років років гурт набув популярності в Україні та Росії, а їх ліричні композиції звучали на кожній радіостанції. Така популярність була обумовлена зовсім новим, незвичайним стилем виконання пісень - сумішшю з різних напрямків: фанк, джаз, хіп-хоп, поп, рок. Коли хлопці вперше потрапили до Москви, вони були здивовані тим, що і в Росії у них були свої шанувальники, які напам'ять знали тексти їх композицій «Супер-пупер», «E-mail» та ін.

У квітні 2005 року було записано перший альбом «Меломанія». У червні 2006 - другий альбом групи під назвою «Family бізнес», записаний в студії Moon Records, який в Україні отримав золотий статус (на сьогодні продано більше 10 тисяч примірників диску). Самим знаменитим синглом стала пісня Вахтерам, яка була написана російською мовою і влітку 2007 року грала в ефірах найбільших радіостанцій Росії. За словами учасників групи, вони зовсім не очікували, що непримітна, на перший погляд, пісня стане всенародним хітом, в той час, як композиції, на які робили ставки, ніхто і не згадає. На треки «Ким ми були» і «Квіти в волоссі» були зняті відеокліпи.

Російська кінокомпанія АСТ запропонувала музикантам попрацювати над саундтреком для нового фільму Петра Точиліна «Хоттабич». У картині прозвучали п'ять музичних фрагментів авторства Бумбокс - чотири з Меломанії і один з Family бізнес[2].

У червні 2008 року російська студія Моноліт підписала з хлопцями контракт на перевидання їх альбомів «Меломанія» і «Family Бізнес» в Росії. В цьому ж році вийшов третій студійний альбом групи з короткою назвою «III». У грудні 2009 року Бумбокс створив спільну платівку з українським діджеєм Tonique Le DeeJay Бленди, мікси та інші музичні пародії. До цієї збірки увійшло одинадцять реміксів на всі минулі хіти групи. У 2010 року група "Бумбокс", випускає альбом «Все включено», пісні якого звучать в рок-стилі. Незважаючи на те, що до складу альбому увійшло лише 2 нові композиції, він завоював велику популярність. Четвертий студійний альбом, який має назву «Середній вік», вийшов в листопаді 2011 року.

Перший тривалий концертний тур колективу по містах України пройшов в січні 2008 року з небувалими аншлагами. А 9 лютого 2010 музиканти провели власний сольний концерт в одному з клубів Москви, який перевершив всі очікування виконавців. 10 листопада 2011 Бумбокс презентував

четвертий студійний альбом під назвою «Середній Вік» В Україні диск вийшов на лейблі Lavina Music[3].

Літом 2012 року до групи Бумбокс звернулося «Перше Музичне Видавництво» з пропозицією взяти участь у концерті-триб'юті "Міхея и Джуманджі". Бумбокс зробив кавер-версію пісні Міхея — "Для тебя". В серпні пісня була записана на київській студії "З ранку до ночі". Крім «ББ» участь в записі композиції взяли Дмитро Шуров із групи Pianoбой та Фагот і Фоззі з групи ТНМКонго. Звукорежисером виступив Максим Топчій, тоді ж був знятий і кліп. Наприкінці березня 2013 року група Бумбокс спільно з Дмитром Шуровим відвідали з концертами Чехію та Німеччину. 16 травня цього ж року відбулася прем'єра кліпу на пісню «Nevertheless». Ця пісня стала саундтреком до української стрічки «Істальгія».

26 червня 2013 року на офіційному блозі гурту було повідомлено про завершення роботи над новим альбомом «Термінал Б», уякому традиційні для Бумбоксу 11 треків. Пісні «Піддубний Микола» і «Дитина» виходили як сингли, решта абсолютно нові. Пісні українською та російською мовами, записані в студії «З ранку до ночі». Відразу після виходу альбому, гурт «Бумбокс» відправились в українську частину туру, який стартував концертом у Чернівцях. 16 вересня 2013 року новий альбом був викладений для прослуховування в інтернет-сервісі «Яндекс. Музика», а наступного дня альбом також з'явився і в iTunes[4].

У 2016 році вийшов новий альобом «Люди». «Люди» – перший твір гурту, записаний разом з новим клавішником Павлом Литвиненком, який приєднався до популярної команди близько року тому. На сьогоднішній день такий склад «Бумбоксу» : Андрій Хливнюк — вокал, тексти; Андрій «Муха» Самойло — гітара; Валентин «Валік» Матіюк — DJ; Денис Левченко — бас-гітара; Олександр Люлякін — ударні; Павло Литвиненко — клавішні [5].

Висновки

Гурт «Бумбокс» – є одним із найкращих українських гуртів, яка заволоділа свідомістю багатьох людей. Пісні стали радіохітами в Україні, Росії та Білорусії, а диски – золотими та платиновими. Лідер гурту Андрій Хливнюк ставав лауреатом музичної премії «YUNA» в 2012 та 2013 роках в номінації «Найкращий автор слів», а у 2016 в номінації «Найкращий дует» (Джамала, Андрій Хливнюк) с композицією Дмитра Шурова («Pianoboy») «Злива».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інтернет енциклопедія – Вікіпедія. Бумбокс (гурт). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бумбокс_(гурт)
2. Стаття на сайті «Wikifr» : «Група "Бумбокс". Пісні групи, соліст.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wikifr.xyz/mistectvo-ta-rozvagi/muzika/125525-grupa-bumboks-pisni-grupi-solist.html
3. Інтернет - портал «Ivona». Стаття «Бумбокс – украинская фанк/фьюжн/хип-хоп группа». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ivona.bigmir.net/showbiz/people/308209-Bumboks
4. Бумбокс | Офіційний сайт гурту. [Електронний ресурс] . – Режим доступу: http://boombox.kiev.ua/
5. Електронна стаття: «Бумбокс – Люди (Сингл)» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://notatky.com.ua/bumboks-lyudy-synhl/

Пазюк Олександр Сергійович – студент групи УБ-15б факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: sashapazyuk1@gmail.com

Бойчук Юлія Володимирівна – студентка групи УБ-15б факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: yulia060798@gmail.com

Науковий керівник: ***Зінько Олена Василівна*** – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету.

Pazyuk Oleksandr Serhiyovych – student of group УБ-15б to the faculty of Management and Informative Safety of the Vinnytsya national technical university, Vinnytsia, e-mail: sashapazyuk1@gmail.com

Boychuk Julia Volodymyrivna – student of group УБ-15б to the faculty of Management and Informative Safety of the Vinnytsya national technical university, Vinnytsia, e-mail: yulia060798@gmail.com

Supervisor: ***Zinko Elena Vasylivna –*** Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 316.723

А.В. Кімпаєв

Проблеми існування культури

Вінницький національний технічний університет

Анотація *Стаття розглядає передумови виникнення культури і її еволюцію, а також проблеми, які постають у процесі дослідження культурних особливостей інших етносів та збереження культури як такої.*
Ключові слова: культура, еволюція, етнос, етноцентризм, культурний релятивізм.

Abstract *The article discusses the preconditions of culture origination and its evolution, as well as issues that arise in the process of studying the unique attributes of other ethnoses and saving the culture as it is.*
Keywords: culture, evolution, ethnos, ethnocentrism, cultural relativism.

Сьогодні ми все частіше стикаємось з нерозумінням інших культур і, нажаль, часто це призводить до суперечок і навіть конфліктів. Найруйнівнішою версією конфлікту культур – це перемога хаосу та агресії. Сьогодні в світі налічується близько 4000 культур. Тому головним завданням є максимально знизити негативні наслідки конфлікту культур. Мета роботи розглянути передумови виникнення культури, а також проблеми, які постають у процесі дослідженні культурних особливостей інших етносів та збереженні культури як такої.

Сьогодні джерелом конфліктів, тобто межі, які розділяють людство на думку американського політолога Самуеля Хантингтона є лінії культурних розломів. Люди визначають себе, використовуючи такі поняття, як походження, релігія, мова, історія, цінності, звичаї. Відбувається ідентифікація за культурними групами, а саме племенами, етнічними групами, релігійними громадами, націями, які вимагають рівноправності культур. Позитивна в своїй основі боротьба за права культурних меншин, пригноблених етносів породжує тенденції до нової нерівноправності[1].

Становлення світу культури відбулося в результаті тривалого процесу взаємодії біологічної та соціальної еволюції людини. Витоки культури слід шукати тоді і там, де з’явилась людина, але не як біологічна особа, а як мисляча, розумна істота. Будь-яка жива істота має пристосовуватись до навколишнього середовища, і з появою перших людських угрупувань постала проблема створення законів і правил, які б контролювали та тримали разом людей, формуючи перші зачатки суспільства. І саме це стало передумовою виникнення культури. Фактично, початок людської культури пов'язаний зі зміною інстинктивних форм задоволення потреб свідомою діяльністю, адже культура є якісно новим пристосуванням до середовища проживання, що грунтується на свідомості людини, а не на інстинктах; культура не закріплена в біологічних механізмах передачи спадкової інформації.

Культура - це суто людський спосіб пристосування до навколишнього середовища, що дозволяє людині створити свій штучний світ - другу природу, що складається з матеріальних і духовних цінностей, норм поведінки, знарядь праці, символів свідомості і т.д. При цьому людина не залишається осторонь тих продуктів культури, які вона сама створила, а постає як продукт власної історії, власної діяльності, власної свідомості. Створюючи матеріальні і духовні цінності та норми, розвиваючи вміння і навички, людина тим самим створює саму себе[2].

Розвиток культури був обумовлений різноманітними природними та історичними умовами окремих осередків життя людей. Різні середовища породжували різні культурні особливості. Незначні розходження з часом еволюціонували в принципові відмінності. Так зформувались перші етноси – складні системи, пов’язані, з одного боку, з біосферою, а з іншого- суспільством, в якому вони вступають в певні взаємодії один з одним, перш за все, для виробництва матеріальних благ, в результаті чого між ними встановлюються відповідні економічні відносини. Враховуючи ці міркування, можна розглядати етнос як систему соціальних і природних одиниць з притаманними їм елементами. Етнос - це не просто група людей, тими чи іншими рисами схожих один на одного, а система різних за смаками і здібностями особистостей, продуктів їх діяльності, традицій, географічних середовищ, етнічного оточення, а також певних тенденцій, які визначають розвиток цієї групи.

З появою етносів, майже одразу з’явилось і поняття етнографічного світогляду, згідно з яким

своя культура виявляється в центрі, а всі інші порівнюються з нею або оцінюються з посиланням на неї. Соціолог і антрополог І.С. Кой вважає етноцентризм властивістю суспільства сприймати і оцінювати життєві явища та ситуації крізь призму традицій, цінностей і законів власної етнічної групи, що є певним еталоном[3].

З погляду соціології, етноцентризм є функціонально доцільним, оскільки він сприяє згуртуванню людей. Вияви етноцентризму можна спостерігати у сім'ях, навчальних закладах, фірмах, релігійних спільнотах та ін. Жоден народ не зможе розвиватися стійко і стабільно, якщо не буде поважати і підтримувати свої норми, цінності, звичаї, сприймати їх за єдині правильні. Однак етноцентризм може набувати і деструктивних форм, таких як ксенофобія (страх і неприйняття чужих звичаїв) і шовінізм (визнання всіх інших культур і народів нижчими порівняно зі своєю культурою і своїм народом)[4].

Етноцентризм також перешкоджає вивченню культури. Неможливо дослідити поведінку інших народів, якщо інтерпретувати її в контексті власних цінностей, переконань і норм поведінки. Протилежним етноцентристському підходові виступає культурний релятивізм. Культурний релятивізм — це переконаність у тому, що оцінка окремого елемента культури (звичаю, норми, цінності) можлива тільки в межах тієї культури, з якої він походить. Тобто, представник певної культури не може адекватно і неупереджено досліджувати інші культурні течії[5].

Таким чином, збереження і подальше існування культури вимагає постійної праці з її підтримки - відтворення знань і умінь у кожному поколінні шляхом виховання і освіти, а також здобуття нових знань, що забезпечують її розвиток. Аби не повернутися до дикості, люди повинні не тільки зберігати, відтворювати і поширювати продукти та цінності культури, а й займатись самовдосконаленням, так як без постійної, щоденної праці жоден з продуктів культури не збережеться, адже вони не закладені в людській фізіології, в структурі мозку, в наших генах. Людина має лише здатність до культурної діяльності, яка гасне в перші роки життя дитини, якщо вона не потрібна. Однак, намагаючись зберегти і розвивати власну культуру, не слід забувати про унікальність і важливість інших. Як показує історія, це може мати катастрофічні наслідки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Хнтингтон С. Столкновение цивилизаций [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gradaran.mskh.am/sites/default/files/%20Самюэль.%20Столкновение%20цивилизаций _0.pdf
2. Тюрменко І.І., Горбула О.Д. Культурологія: теорія та історія культури: Навчальний посібник. – Київ: центр навчальної літератури. – 2004. – 368с; Культурологія: курс лекцій. – Київ: КНЕУ. – 2001. – 121с.
3. Етноцентризм як механізм міжгрупового сприймання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/15260517/psihologiya/etnotsentrizm_mehanizm_mizhgrupovogo_spriymannya
4. Юрій М.Ф. Соціологія культури: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2006. – 302с.
5. Гіоргадзе Г.В. Культурний релятивізм та його наслідки для національної самобутності народів. – Київ: КДІДПМіД ім. М.Бойчука. – 2013. – С. 4.

Кімпаєв Артем Вадимович – студент групи 1КН-15, факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: kimpaev.artem@gmail.com

Науковий керівник – ***Зінько Олена Василівна*** – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Kimpaev Artem Vadimovich – Department of Information Technology and Computer Engineering, e-mail: kimpaev.artem@gmail.com

Supervisor: ***Zinko Elena Vasilivna*** – Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsia National Technical University, Vinnitsia

УДК 78.071.2

В.В. Нестерук
Л.Л. Сагайдак

ВІННИЦіЯнський кінофестиваль у Вінниці

Вінницький національний технічний університет

Анотація.
У даній статті розглянуто історію створення та походження, а також розвиток Вінниціянського фестивалю. Фестиваль комедійного та пародійного кіно, який уже 10 років поспіль проводиться у Вінниці і за цей час став популярний у всьому світі.
Ключові слова: Вінниціянський фестиваль, кіно, Вінниця, лауреати, летючий слон, нагородження, фестиваль, день міста

Abstract
In this article reviews the history and origin and development Vinnytsiyanskoho festival. Festival of comedy and parody film, which already held 10 consecutive years in the winery and in that time has become popular throughout the world.
Keywords: Vinnytsiyanskyy festival, film, Vinnitsa, winners, flying elephant, awards, festival, city day

Вінниціянський кінофестиваль – це фестиваль комедійного та пародійного кіно, який проводиться у Вінниці з 2007 року. За часи свого існування фестиваль набув великої популярності.

Організатори фестивалю – виконком вінницької міської ради та ГО «Вінницький КВН» спільно з міським Палацом мистецтв за підтримки обласної державної адміністрації та обласної ради.

Мета програми - сприяння створенню позитивного і конструктивного сприйняття сучасного світу молоддю. Залучення до світу мистецтва і творчого процесу молоді регіону і країни.

Історія фестивалю розпочалась у 2007 році. Спочатку виникла ідея у Олександра Михайловича Шемета. У свій час у КВНі був відеоконкурс. Недолік, досить популярного конурса, полягав тому що відео створювали лише на одну гру. Сам ж Олександр Шемет хотів продовжити життя відеороликів. Після чого у Євгена Майданика зародилась ідея зробити так звану пародію на церемонію вручення «Оскара». Обов'язковим атрибутом на церемоніях вручення вважається нагорода. Це повинна бути символічна статуетка. Саме тоді і згадався популярний вираз «роздача слонів». Організатори вирішили сприйняти це буквально, взяли слона за основу і зробили із нього символ. Так головною нагородою на фестивалі став «Золотий летючий слон». Це статуетка, на якій відображений позолочений слон з крилами, який злітає зі шматка кіноплівки.

Вперше церемонія вручення «Золотих слонів» відбулася на День міста у 2007 році. Тоді це було лише частина у загальній концертній програмі присвяченій до Дня міста. Повноцінний фестиваль відбувся уже на другий рік у окремий день.

Наразі фестиваль відбувається щороку, 2 вересня, у переддень дня міста. Починаючи з 23 серпня, всі фільми, які є учасниками кінофестивалю транслюються на телеканалах ВІТА та ВДТ-6. 1 вересня у кінотеатрі ім. Коцюбинського відбувається знайомство з учасниками фестивалю, а 2 вересня відбувається нагородження, на якому присутні зірки українського та закордонного кінематографу.

Географія фестивалю значно розширилась за 10 років його існування. Спочатку у фестивалі брали участь КВНівські роботи, потім з'явилися роботи з різних міст,пізніше і з різних країн. У 2016 році для програми конкурсу було відібрано більше двадцяти комедійних фільмів на різну тематику, в якому взяли участь конкурсанти з 11 країні світу.

«Згадую 2007 рік, коли Єген Майданик запропонував ідею створення ВІННІЦіЯнського фестивалю. Чесно кажучи, в нашій команді мало хто сподівався, що буде принаймні його десятилітня історія. Тоді, в 2007 році, в ньому взяли участь, в переважній більшості,

представники різних команд КВК зі своїми роботами. Першим гостем фестивалю була зірка кіно і гумору Віктор Андрієнко, в 2008-му до кінофестивалю приєднався Анатолій Борсюк. І їх по праву можна вважати старожилами нашого кінофестивалю. Щороку разом з нами День міста святкують зірки зарубіжного і вітчизняного кіно і театру.» - зазначив міський голова.

З кожним роком програма стає різноманітнішою, збільшується кількість фільмів та покращується їх якість

Висновок

Вінниціянський фестиваль за часи свого існування здобув велику популярність, як у Вінниці так і в Україні та далеко за її межами. Фестиваль є одним із найпопулярніших у місті Вінниця. Він дає змогу розкрити свої таланти молодим режисерам та акторам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vin.gov.ua/web/upravlinnya/web_upr_presa.nsf/web_alldocs/DocDJHCD

2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vmr.gov.ua/Lists/CityNews/ShowNews.aspx?ID=3413

3. Стаття в електронній газеті «20хв Вінниця».// Ольга Бобрусь. – 19.08.2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://vn.20minut.ua/Kult-podii/vinnitskiy-kvn-prezentuvav-vinnitsiyanskiy-festival-programa-10535442.html

Нестерук Владислав Володимирович – студент групи 1ПІ-15б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: Vladislav.nesteruk@gmail.com

Сагайдак Лілія Леонідівна – студентка групи 1ПІ-15б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: lilyasagaidak@gmail.com

Науковий керівник: **Зінько Олена Василівна** – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету

Vladislav Nesteruk – student of the 1PI-15b group, Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Vladislav.nesteruk@gmail.com

Liliia Sagaidak – student of the 1PI-15b group, Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: lilyasagaidak@gmail.com

Supervisor: **Zinko Elena** – Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 004.9

Р.О. Лановий
О.В. Гречановська

Проект «Особливе взуття» (традиції та іновації в історії взуття)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглядаються історичні факти виникнення та удосконалення взуття протягом століть. Надається опис нового авторського винаходу «Особливе взуття».

Ключові слова:

Взуття, «Особливе взуття», «розумне» взуття, механізм автоматичного зашнуровування, клімат-контроль у взутті

Abstract

The article deals with the historical facts of occurrence and improve footwear for centuries. The author describes a new invention "special shoes".

Keywords:

Shoes, "especial shoes", "smart" shoes, lacing mechanism, automatic climate control in shoes

Вступ

Ми живемо на планеті Земля. Це єдина відома планета, на якій існує життя. Люди, які живуть на ній, постійно рухаються. Для цього вони використовують взуття різних типів. Взуття слугує не лише захистом від природніх явищ, а й окрасою гардеробу. Модельєри, дизайнери, художники і навіть розробники інноваційних комп'ютерних технологій приділяють велику увагу для розробки зручного, гарного та багатофункціонального взуття. Хтось надає перевагу кросівкам, хтось черевикам чи чоботам. Але є люди із певними фізичними вадами, з вадами зору, люди, які мають хвороби ніг, або ті, хто тривалий час подорожує. Є особи, які займаються особливими видами діяльності. До них відносяться: пожежники, військові, рятувальники різних служб, космонавти та люди інших професій. Їм потрібне спеціальне взуття.

Мета статті проаналізувати історичний шлях взуття та ознайомити з авторським винаходом «Особливого взуття».

Основний текст

Історія взуття налічує не одне тисячоліття. Історик Ерік Трінакус з приватного Університету Вашингтона в Сент-Луїсі, штат Міссурі, США, прийшов до висновку, що взуття з'явилося 26-30 тис. років тому на заході Євразії. Він проаналізував особливості скелета людей, що жили там в епоху середнього і пізнього палеоліту, звертаючи увагу на мізинець стопи, відмітив, що мізинець ставав все слабкішим, а потім почала змінюватися і форма стопи. Ця характерна деформація пов'язана з постійним носінням взуття.

Перше взуття, швидше за все, було шкіряним. Крім того, для виготовлення взуття використовувалися і рослинні матеріали - деревна кора, очерет, папірус, лико, солома, а також груба товста пряжа і навіть дерево (японці, наприклад, до цих пір носять гета - дерев'яні сандалі). Виробництво взуття в первісних народів було поставлено в прямому сенсі слова «на широку ногу»: у США, в печері Ламос (штат Невада) археологи знайшли справжній склад стародавнього взуття - 300 пар плетених з трави сандалій. Незважаючи на свій більш ніж поважний вік - 9000 років - ці сандалі виявилися настільки красивими і зручними, що місцеві жителі тут же почали плести точно такі ж для продажу туристам. На думку дослідників, перші в історії людства черевики представляли собою щось на зразок онуч з ведмежих шкур, утеплених зсередини сухою травою. І це не просто припущення - саме такі черевики виявилися на ногах муміфікованого трупа чоловіка, який загинув 5300 років тому, який був знайдений в 1991 р. в Альпах (на кордоні між Австрією та Італією) [1].

В Україні взуття теж мало свою історію. Форми і матеріал взуття, як і одягу в цілому, виникли та розвивалися в різних районах України залежно від природних умов, характеру господарської діяльності, економічного становища населення. Робили взуття переважно з рослинних стеблин або

кори дерев (лика), зі шкіри та повсті. Матеріали зумовлювали й техніку виготовлення взуття. Воно було плетеним, стягнутим або зшитим. Улітку жінки, особливо бідні, ходили просто босоніж. Були такі види взуття: личаки — взуття, плетене з кори дерев; постоли *(моршні, ходаки)* — взуття, що зберігалося на Україні до початку XX ст. Це дуже давній тип шкіряного стягнутого взуття; сап'янці *(чорнобривці)* — святкові жіночі чоботи з особливої шкіри — *сап'яну* (червоного, зеленого, жовтого кольорів. Вдягали їх найчастіше тільки на свята; черевики — жіночі шкіряні туфлі на невисокому підборі; Прикрашалися багатим орнаментом, виконаним різноманітною технікою; чоботи — зшите шкіряне взуття, яке було відоме на території України ще за давньокиївської доби. Проте у селянський побут вони ввійшли набагато пізніше — лише наприкінці XVIII ст., та й то здебільшого серед заможного населення [2].

В Вірменії при розкопках печери Арени у вересні 2008 було знайдено найдавніше взуття, вік якого більше 5500 років. Знахідка датується періодом енеоліту (3600-3500 рр.. до н.е). Це м'які туфлі із загостреними кінцями - чарохі. Виявлене взуття стало найстарішою археологічною знахідкою в Європі і Азії. Згідно фахівцям це взуття практично не відрізняється від тієї, яку носили у вірменських поселеннях [3].

Розвиток прогресу, індустріалізація, комп’ютерні технології внесли в дизайн взуття свої особливості. Наприклад, індійська компанія Ducere Technologies збирається вивести на ринок перший в своєму роді продукт - «розумне» взуття і змінні устілки до нього, що виконують функції навігатора. Ідея полягає в тому, щоб інформувати користувача про повороти за допомогою вібрацій в області лівої і правої ступень. Для цього у взуття або устілки будуть вбудовані вібромотор і акумуляторні батареї. Навігаційні інструкції передаються з мобільного пристрою - смартфона або планшета - по зв'язку Bluetooth. Власникові виробу потрібно буде просто вказати початкову і кінцеву точки маршруту, після чого гаджет можна взагалі не діставати з кишені або сумки. «Розумне» взуття, як очікується, дозволить з високою точністю вимірювати зроблену кількість кроків і на основі цієї інформації розраховувати пройдену відстань і число витрачених калорій. Стартап Ducere Technologies мав намір вивести продукт на ринок у вересні 2015 р. Виробники сподіваються реалізувати до 100 тис. пар. Взуття пропонуватиметься в чорному і яскраво-червоному колірних варіантах. Бажаючі також зможуть придбати вібро-устілки для наявної пари кросівок або черевик. Комплект кросівок або устілок коштує однаково - 100 доларів США. Про це повідомляє zarinsk.ru.

Німецькі вчені створили пристрої, які, будучи вмонтованими у взуття, збирають енергію під час ходіння. Нова технологія може бути використана для живлення переносної електроніки, яка не потребуватиме жодних батарейок. Винахід поєднує в собі два окремих пристрої: «шоковий збирач», який генерує енергію, коли п'ята вдаряється об землю, і «маховий збирач», який виробляє енергію під час розмахування ногою. В перспективі нова технологія може бути використана, наприклад, в розробці спеціального взуття для літніх людей, яке б забезпечувало автоматичне шнурування.

Глава компанії Compal Electronics вірить у світле майбутнє електронних пристроїв, що носяться не на руках, а на ногах. Як неважко здогадатися, мова йде в першу чергу про «розумне» взуття, до якого проявлять інтерес любителі активного відпочинку та спортсмени. Про це повідомляє портал DigiTimes. За інформацією джерела, відповідні продукти вже розробляються компаніями Apple, Google, Nike і Xiaomi. Виробник спортивного взуття Nike навіть доручив цю роботу одному з тайваньських університетів

У свою чергу фахівці тайванського дослідного інституту Industrial Technology Research Institute (ITRI) називають найбільш перспективним сегментом ринку пристрої, здатні стежити за самопочуттям і параметрами здоров’я користувача.

Ми, в своєму дослідженні хочемо познайомити вас з авторським винаходом, створенням взуття для перебування в екстремальних умовах. «Особливе взуття» можна застосовувати під час ліквідації надзвичайних ситуацій на Землі: пожеж, хімічного та радіологічного забруднення (подібно до аварії на ЧАЕС), в антитерористичних операціях і в космосі для пересування по астероїдах, планетах чи їх супутниках. Під час проведення АТО можна також використовувати моє «Особливе взуття» для того, щоб попереджувати військових про певну небезпеку чи просто тримати ноги у зручних умовах.

Вченими доведено, що перебування у взутті довше ніж впродовж п'яти годин, може зашкодити нашому здоровю, тому ми стикаємося з проблемою забезпечення максимального комфорту для людських ніг. Також простота прокладання маршруту на невідомій місцевості під час подорожей та орієнтування у просторі для людей з обмеженими можливостями зору та слуху. Зручність взуття, комфорт та здоров’я ніг буде актуальним для всіх категорій населення у будь-який час. У 2020 році

планується політ на Марс. Мій винахід може забезпечити космонавтів зручним, надійним радіокерованим взуттям. Крім того, це взуття можна успішно застосовувати і в повсякденному житті. Особливістю моєї розробки є наявність масажерів, навігаційної системи, механізму автоматичного зашнуровування та клімат-контролю у взутті.

Ідея роботи полягає в тому, щоб створити найкращі умови для людських ніг та інформувати користувача про клімат у взутті. Навігаційні інструкції передаватимуться з мобільного пристрою - по бездротовому зв'язку Bluetooth до модуля Arduino, який контролюватиме взуття. Під час подорожі незнайомими чи небезпечними місцями можна застосовувати навігаційну систему, яка складатиметься із групи вібромоторів, GPS-навігатора. Власникові цього взуття потрібно буде просто вказати початкову і кінцеву точки маршруту, після чого гаджет можна взагалі не діставати з кишені або сумки.

Метою мого проекту є створення програмної моделі «особливого взуття» для покращення діяльності людей, їхнього комфорту та зручності. Цей комплекс буде складатись із: масажера, механізму автоматичного зашнуровування, GPS-навігатора, Bluetooth для передачі даних, модуля для контролю, програмного забезпечення, зарядного пристрою, клімат-контролю, який буде здійснювати вимірювання температури, підігрів, охолодження та кондиціонування повітря всередині взуття. Для людей з особливими потребами можна створити взуття, яке сигналізуватиме їм про екстремально важкі умови. Розробити модель особливого взуття, для покращення діяльності людей та їхнього комфорту. Вона складатиметься із: GPS-навігації на основі тактильної передачі інформації, вібромасажера, механізму автоматичного зашнуровування, Bluetooth для передачі даних, модуля для контролю, програмного забезпечення, зарядного пристрою та клімат-контролю, який здійснюватиме вимірювання температури, підігрів та кондиціонування повітря всередині.

Результати даного винаходу було представлено та відзначено нагородами на таких конкурсах: нагороди за ІІ місце у Всеукраїнському конкурсі Інтел Техно Україна, диплом І ступеня за зайняте І місце у Всеукраїнському конкурсі «Космос. Людина. Духовність», диплом ІІ ступеня на конкурсі Infomatrix 2016, зайняте ІІ місце у конкурсі «Енергозбереження», а також опубліковано статтю в книзі «Астрономія і сьогодення», написана наукова робота і представлена у МАН.

Висновки

Зручне взуття з широким функціоналом, що включає автоматизоване підтримання мікроклімату, тактильну передачу навігаційних сигналів та автозашнурування — це не тільки комфорт власника, а і його здоров`я. Сучасні досягнення мікро-електроніки, особливості конструкції взуття, дають змогу реалізувати цікаві ідеї щодо поліпшення комфорту. Сьогодні таке взуття є життєво необхідним для багатьох наших співвітчизників, які постраждали в результаті АТО, а також для тих, хто зі зброєю в руках відстоює незалежність України на фронті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Історія взуття: починаючи з первісності - footwear.ua / history /
2. *Українська минувшина. Ілюстрований етнографічний довідник. — 2-е вид. — А.П. Пономарьов, Л.Ф. Артюх, Т.В. Косміна та ін. К.: Либідь, 1994. — 256 с.,іл.*
3. У Вірменії знайдено найдавніша взуття людини - www.argumenti.ru/society/2010/04/57329/

Автор: Лановий Роман Олександрович, студент ІІ курсу, м. Вінниця, lanovyi.roma@gmail.com, група 1КІ-15б, ФІТКІ.

Науковий керівник: Гречановська Олена Володимирівна, доцент, кандидат педагогічних наук кафедра філософії та гуманітарних наук, м. Вінниця, elena.kot0405@mail.ru

Auhor: Lanovyi Roman Olexandrovych, FITCE.

Supervisor: Hrechanovska Elena Volodymyrivna, Associate Professor, Ph.D. Department of Philosophy and Humanities, m. Vinnytsya, elena.kot0405@mail.ru

УДК 519. 85(008)

Я. П. Драченко
М. Д. Кренцін
Я. А. Цвях

Програмування як культурний феномен сучасності

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *У статті розглядається програмування як комплексне культурне явище сучасності та проводиться його аналіз із метою подальших його артикуляції, осмислення та переосмислення.*
Ключові слова: *програмування, програма, культура, мова програмування*.

Abstract: *In this article programming is reviewed as a complex culture phenomenon and analyzed for further articulation, comprehension and rethink.*
Key words: pr*ogramming, program, culture, programming language*.

Кожна історична епоха має свої особливості, пов’язані з людиною, її світосприйняттям, здобутками духовними та фізичними. Кожна культурна епоха визначається характерними для неї особливостями, кожна має свій стиль. Для сучасності – це постмодернізм. Наряду із бурхливим розвитком інформаційних технологій виникає новий суспільний прошарок – люди, пов’язані з ІТ. А там, де з’являються люди, там виникає і характерний для їх способу життя побут, і речі загального вжитку і навіть традиції. Утворюється характерний для них спосіб мислення, дії, проведення часу та реалізації своїх можливостей. Іншими словами, формується культура. Електронний гіпертекст по своїй суті протилежний модерністському друкованому тексту. У принципах його організації можна знайти втілення основних світоглядних установок постмодерну. Це плюралізм, фрагментарність, інтертекстуальність. Тому, мета роботи проаналізувати програмування як культурний феномен сучасності, провести аналіз із метою його артикуляції, осмислення та переосмислення.

Корені слова «культура» звертається до латинського слова “colere”, що означає «ростити, доглядати», та пов’язана із землеробством, далі до праіндоєвропейського кореня «kwel-», що означає «котитися, коло». Символічне значення слова «культура» можна виділити так: те що у повторенні та догляді дає плід, при чому плід цей може бути як фізичний, так і духовний. Тоді метафорично духовний світ людини теж потребує вирощування та догляду, як будь-яка рослина чи пророщування, як зерно. Більш загально культура – це усе те набуте людством протягом, своєї історії, що перетворилося на фізичні об’єкти, які несуть у собі традицію, духовний та символічний зміст, пристосування конкретної історичної епохи людей до світу та самих себе[1].

За той короткий час, що інформаційні технології, а зокрема і програмування, існують, вони вже встигли стати комплексним культурним явищем та навіть зосередили навколо себе досить велику спільноту, що вже має свої характерні особливості. І мова іде не стільки про тих, хто споживає продукти інформаційних технологій (а вони складають більшість, як і споживач будь-якої іншої сфери), а саме про тих, хто безпосередньо живе в цьому. Саме ці люди і є джерелом культурного феномену. Вони та їх набутки є невичерпним матеріалом досліджень культурології, що також обумовлено їх активним рухом та розвитком.

Виділимо окремо програмування та розглянемо його як комплексне культурне явище, зазначивши його дві основні культурні функції.

Програмування (із грец. *pro-* "вперед" + *graphein* "писати", дослівно - «перед-писання») – процес проектування, написання, тестування, зневадження і підтримки комп'ютерних програм. Ближче до сфери застосування цей термін трактується як комплексне проектування архітектури виконуваних обчислювальною машиною інструкцій, направлених на вирішення визначених

завдань. Як і будь-що, можливе до написання, кожна програма складається за допомогою знакової системи – мови. Мови програмування – це штучні мови, які характеризуються жорстким синтаксисом та чітко детермінованою семантикою[2].

Перша із фунцій, які виконує програмування як культурне явище – пізнавальна. Програмування в першу чергу – це частина інформаційних та комп'ютерних наук, а наука, в свою чергу, також є невід'ємною частиною культури, такою ж, як мова або філософія. Область наукових досліджень та знахідок у програмуванні охоплює напрямки пов'язані з математикою, фізикою, статистикою, генетикою. Це проектування нейромереж та машинне навчання, "data mining", графічне та математичне моделювання складних систем, прогнозування. У сучасному суспільстві це можна вважати такими ж культурними здобутками, як і знаряддя праці давніх людей чи зброю скіфів.

Один із найпомітніших проявів пізнавальної функції лежить в області лінгвістики. Як уже було сказано, програмування працює зі своїми знаковими системами (мовами), які характеризуються жорсткістю та вичерпністю. Лексеми у таких мовах поділяються на дві групи: зарезервовані (ключові слова, що мають єдине незмінне значення) та ідентифікатори (прості назви). Зарезервовані слова керують програмою у взаємодії саме зі значеннями, що стоять за ідентифікаторами. Важливою особливістю таких мов є те, що у якості лексем вони беруть слова природніх мов, а точніше - їх оболонки: комбінації знаків, за якими у людських мовах є певна сітка значень. При цьому, взявши від слова його знакову комбінацію (форму), такі мови закладають за нею уже не логічне значення, а віртуальне; при чому це може бути як число (подібно до математичного виразу «x=число»), так і більш абстрактна сутність. Програмування використовує абстракцію як засіб стирання кордонів між числами, із якими власне воно лише і має справу, та образами, якими мислить людина.

Такий підхід активно використовується останнім часом та називається об'єктно-орієнтованою парадигмою програмування. Відповідно до цієї парадигми, кожному імені може бути присвоєно свій об'єкт, атрибути та методи якого описуються його класом. Методи тут – це функції, які може «виконувати» об'єкт. Таким чином отримується модель, за якою будь-який об'єкт реального світу описується класом та відповідно до останнього створюються його «віртуальні екземпляри», при чому кожен має унікальний ідентифікатор, за яким здійснюється звернення до його функцій[3].

Така концепція нагадує літературу: програмування «записує» зовнішній світ мовою, тобто у вигляді системи знаків; однак, якщо у випадку літератури систему значень на ці знаки накладає сам читаючий (тобто він інтерпретує цю систему знаків через його набуту структуру суб'єктивних ставлень та смислів), то у випадку програмування інтерпретатором виступає обчислювальна машина, а тому результат завжди буде одностайним – таким, на який запрограмована ця машина. Тому семантика мов програмування детермінована, тобто не має множинності значень.

З точки зору психічного впливу, мови програмування пропонують чітку структуру викладу матеріалу, алгоритмічність, лаконічність та функціональність. Перед програмістом постає завдання сформувати чітке скінченне небагатослівне «висловлення» у вигляді функцій, тобто чітко виконуваних дій. Такий підхід схожий на математику, однак у той час, як остання оперує відношеннями, програмування користується директивами.

Друга функція — інтегративна й комунікативна. Програмування сформувало навколо себе окрему спільноту: це люди, які розуміють мови програмування, мислять алгоритмічно та структурно під час вирішення певного класу задач; це люди, які працюють із інформацією, обробляють, переробляють, створюють її; це люди які спілкуються та зустрічаються в області, близькій до їх професії, при чому можуть мати зовсім різний світогляд[4]. Це програмісти, викладачі, студенти, науковці – усі хто взаємодіють між собою та формують на основі цього окрему, багато на що схожу, але специфічну культуру. Ці люди мають свої звичаї та звички, а їх соціум здатний до активного самовідтворення та формування нових індивідів на основі набутого культурою статку.

Таким чином, програмування як культурний феномен виступає комплексним явищем у сучасному суспільстві та, будучи розглянутим функціонально, проявляє свою культурну природу у вигляді набутого, що несе в собі можливість формування адаптованої до характерного суспільного прошарку, способу життя та мислення людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Зінько О.В., Зінько Ю.А. Нариси історії української культури. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / 2-ге вид.: доповн., перероб. – Вінниця, ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 5 с.
2. Програмування [Електронний ресурс]. - Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Програмування; Мова програмування [Електронний ресурс]. - Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Мова_програмування
3. Лафоре Р. Обьектно-ориентированное программирование в С++ / Р. Лафоре. - К.: Питер, 2004. - 35 с.
4. Информационные технологии (ИТ) и их роль в обществе [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://sites.google.com/site/rgpuktnoscience/Home/lec/lec1

Драченко Ярослав Петрович - студент групи 1ПІ-15б факультету Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: siloenix@gmail.com

Кренцін Михайло Дмитрович - студент групи 1ПІ-15б факультету Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: 1pi15b.krentsin@gmail.com

Цвях Ярослав Анатолійович - студент групи 2ПІ-15б факультету Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: 2pi15b.tsvyakh@gmail.com

Науковий керівник: ***Зінько Олена Василівна*** – кандидат історичних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету

Drachenko Yaroslav – student of the 1PI-15b group, Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: siloenix@gmail.com

Krentsin Mykhaylo – student of the 1PI-15b group, Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 1pi15b.krentsin@gmail.com

Tsviakh Yaroslav – student of the 2PI-15b group, Department of Informational Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 2pi15b.tsvyakh@gmail.com

Supervisor: ***Zinko Elena*** – Ph.D., assistant professor of philosophy and humanities sciences Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 005.32

І. І. Околіта[1]
М. Д. Прищак[1]

УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПРАЦІВНИКІВ

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація
У статті досліджуються складові системи мотивації праці. Визначено основні принципи мотивації та окреслена комплексна схема формування механізму мотивації трудової діяльності.
Ключові слова: потреба, мотивація, мотиваційна система, мотиваційна модель, праця, творчість

Abstract
The article examines the components of the work motivation system. The main principles of motivation are defined and the complex scheme of the mechanism of woking activity motivation is described.
Keywords: need, motivation, motivation system, motivational model, work, creation

Вступ

Кризові явища, що мають місце в національній економіці, спонукають керівництво вітчизняних підприємств до максимального використання усіх наявних ресурсів, а особливо трудових.

Наявність у працівників належної професійної підготовки, навичок, досвіду не гарантує високої ефективності праці, а кінцевому рахунку високої ефективності діяльності організації. Перед менеджерами стоїть завдання переконати людей працювати краще, створити у людей внутрішні спонуки до активної трудової діяльності, підтримувати зацікавленість у праці, формувати потребу в активній діяльності – що є основою ефективної діяльності організації [1].

Метою статті є дослідження проблеми формування системи мотивації трудової діяльності на підприємствах, що функціонують в сучасних умовах.

Основна частина

Значний вплив на практику менеджменту персоналу справляє система мотивації трудової діяльності, яка ґрунтується на вивченні мотивів, потреб, інтересів, настроїв, особистих цілей співробітників [2].

Мотив (лат. moveo – штовхаю, рухаю) – стійка особистісна властивість, яка охоплює потреби, є спонукальною причиною дій і вчинків.

За своїм мотиваційним значенням особливо важливою є потреба. Потреба – стан індивіда, пов’язаний з відчуттям необхідності в чомусь важливому для існування й розвитку людини.

Серед основних потреб особистості виокремлюють: біологічні (потреби в їжі, повітрі тощо); матеріальні (потреба в одязі, житлі тощо); соціальні (потреба в предметно-суспільній діяльності, в усвідомленні свого місця в суспільстві); духовні (потреба в інформації – пізнавальній, моральній).

В психології менеджменту розроблено ряд теорій мотивації, які поділяються на дві групи: змістовні та процесійні.

Змістовні теорії мотивації вивчають потреби людини і пропонують ієрархічну класифікацію цих мотивів:

1. Первинні, або потреби природного походження – це їжа, вода, тепло.
2. Набуті, або соціальні – це спілкування, знання, досвід, самореалізація [3].

На відміну від змістовних теорій мотивації, які базуються на тому, що поведінку людей визначають потреби і пов’язані з ними фактори, процесійні теорії розглядають мотивацію в дещо іншому плані. Вони не заперечують впливу потреб на поведінку людей, однак вважають, що остання визначається та формується не тільки під впливом потреб. Відповідно до процесійних теорій мотивації поведінка людини є також функцією її сприйняття та очікувань. Ці теорії аналізують, як людина розподіляє зусилля для досягнення певних цілей і як вибирає конкретний вид поведінки [4].

Як і будь яка система, мотивація також повинна бути керованою системою. Управління мотивацією – це процес стимулювання працівників до здійснення ефективної діяльності, спрямованої на досягнення цілей підприємства. Мотивація необхідна для ефективного виконання прийнятих рішень і запланованих завдань [5].

Виділяють зовнішні, внутрішні та соціальні чинники мотивації. До зовнішніх чинників мотивації відносять: професійну компетенцію, кваліфікацію, стабільність робочого місця, вигідні контрактні умови, перспектива кар'єрного зростання, рівень та умови оплати праці, частку участі в управлінні підприємством, величину доходів акцій.

Внутрішні чинники мотивації включають в себе: творчий характер праці, оцінка колег, творча участь у розвитку виробництва, самореалізація, рівень відповідальності, вміння працювати в команді, рівень корпоративної культури, комунікативність.

Соціальні чинники утворюють: соціальні гарантії, пенсійне забезпечення, оплата тимчасової непрацездатності, оплата безробіття, зниження професійних ризиків, оплачувана відпустка, вихідна допомога, преміювання, оздоровлення тощо [2].

Управляти мотивацією означає, що людина, усвідомлюючи завдання, що ставляться перед нею, і знаючи ту винагороду, яку вона може одержати за їхнє вирішення, зіставляє це зі своїми потребами, можливостями і здійснює певну діяльність.

Тип мотивації - це переважна спрямованість діяльності індивіда на задоволення визначених потреб. Таких типів може бути багато залежно від мети дослідження. Найпоширеніші такі три типи мотивації:

- I тип – працівники, орієнтовані переважно на змістовність і суспільну значимість праці;
- II тип – працівники, переважно орієнтовані на оплату праці й інші нетрудові цінності;
- III тип – працівники, у яких значимість різних цінностей збалансована.

Основна маса працівників у нашій країні (не менше 80 %) належить до другого типу мотивації: мотиваційне ядро базується на високій (у їхньому розумінні) заробітній платі. Процес мотивації неоднозначний. Його умовно поділяють на шість послідовних стадій, але в реальному житті немає чіткого розмежування стадій і відокремлених процесів мотивації.

- Перша стадія пов'язана з наявністю чи виникненням певних фізіологічних, психологічних або соціальних потреб.
- Друга стадія пов'язана з пошуком можливих шляхів задоволення певної потреби.
- Третя стадія – визначення напрямку дій людини.
- На четвертій стадії витрачаються зусилля на виконання дії, що задовольняє певні потреби.
- П'ята стадія – одержання винагороди за виконання дії. На останній стадії людина або припиняє діяльність до появи нової потреби, або продовжує шукати можливості задоволення потреби [6].

Для підвищення ефективності управління мотивацією персоналу можна застосовувати модель, яка спрямована на удосконалення засобів мотивації (рис. 1.)

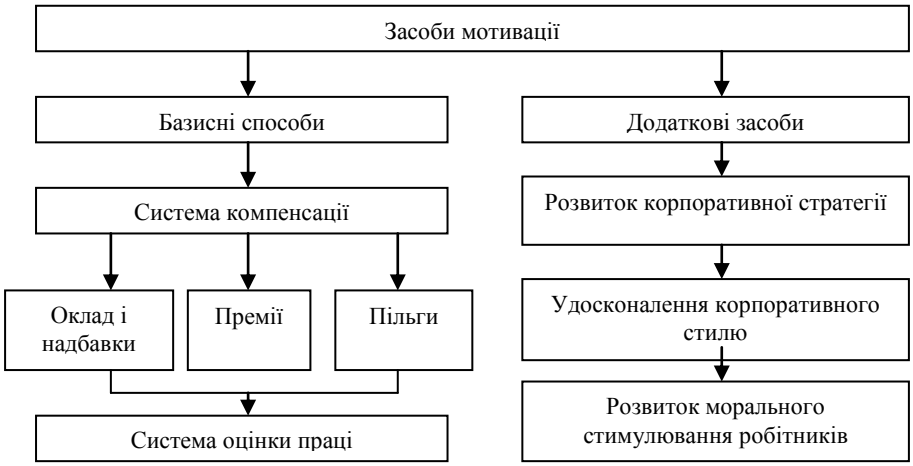

Рис. 1. Модель удосконалення засобів мотивації персоналу

Прямим доказом, що мотивація і стимулювання людського фактора має прямий вплив на підвищення ефективності роботи підприємства є прийняття рішення керівництвом компанії Oticon

(виробник слухових апаратів) переходу від організаційної структури жорсткого ієрархічного типу в гнучку, зі скасуванням підрозділів і заміни посад на функції. Співробітникам було запропоновано самостійно вибирати цікаві для них проекти, визначати пріоритетні напрями своєї роботи, а також планувати свій вільний час. Висока мотивація співробітники дозволила:

- знизити собівартість одиниці продукції на 20 %;
- скоротити час від початку розробки нового продукту до його поставки на ринок на 50 %;
- підвищити рівень продаж на 23 %, а чистий дохід на 25 %.

Результатом успішної мотивації персоналу було те, що компанія Oticon стала третім виробником у світі слухових апаратів [7].

Знання логіки процесу мотивації разом з тим не дає суттєвих переваг в управлінні цим процесом. Слід пам'ятати, що процес мотивації кожної конкретної людини є унікальним і не на сто відсотків передбачуваним, завдяки різним мотиваційним структурам і різним ступеням впливу однакових мотивів на різних людей. Таким чином процес мотивації є дуже складний і неоднозначний

Висновки

В ході дослідження було виявлено, що ефективне управління мотивацією персоналу базується на врахуванні потреб особистості: біологічних, матеріальних, соціальних та духовних. Поєднання цих потреб дасть можливість підприємствам підвищити продуктивність праці робітників, що вплине на загальну ефективність роботи підприємства та дозволить успішно подолати економічні труднощі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Психологія управління в організації : навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця, 2016. – 150 с.
2. Попова В. В. Сучасна практика мотивації персоналу на Вітчизняних підприємствах / Попова В. В. // Ефективна економіка. – 2016. – № 3. Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4848
3. Навчальні матеріали онлайн. Змістовні теорії мотивації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://pidruchniki.com/13660212/psihologiya/zmistovni_teoriyi_motivatsiyi.
4. Навчальні матеріали онлайн. Змістовні теорії мотивації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://pidruchniki.com/10560412/menedzhment/protsesualni_teoriyi_motivatsiyi.
5. Андрусь О. І. Мотивація як фактор управління діяльністю персоналу / Андрусь О. І. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 2. – С. 119 – 123.
6. Економіко-правова бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //http://www.vuzlib.su/mzed_k/3.htm
7. Оганян А. Р. Опыт мотивации персонала в датских компаниях / Оганян А. Р. // Международная экономика. – 2010. – № 10. – С. 70 – 72.

Околіта Ірина Ігорівна — студентка групи МОз-16мі, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kolita3@rambler.ru

Прищак Микола Демянович **–** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, m_pryschak@ukr.net.

Okolita Iryna I. - student group MOz-16mi, Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kolita3@rambler.ru

Prymak Nikolai Demianovich **– Pryschak Nicholas D**. **–** Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, m_pryschak@ukr.net.

УДК 378:37.046.16

Я. І. Безусяк[1]

РОЛЬ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ В РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЄВРОПИ ТА УКРАЇНИ

[1] Вінницький національний технічний університет

Анотація *У даній статті розглянуто особливості Болонського процесу щодо європейської вищої освіти, розглянуто позитивні та негативні сторони даного процесу у реформуванні вищої школи України, проаналізовано інтеграцію української системи освіти.*

Ключові слова: Болонський процес, вища освіта, вищі навчальні заклади

Abstract *This article describes the features of the Bologna process on European higher education. Analyzed the integration of Ukrainian education and raised problems of higher education in the context of the Bologna Process*

Keywords: Bologna process, higher education, universities

Вступ

Вища освіта є системою, що перебуває у постійному русі: кожного століття вдосконалюються напрямки її розвитку. Одним із таких напрямків є Болонський процес, який розробляє єдині освітні стандарти та критерії.

Значний внесок у висвітлення та розуміння основних положень Болонської декларації та їх адаптацію до вітчизняної вищої освіти зробили В. Г. Кремінь, В. П. Андрущенко, М. Ф. Степко, В. В. Грубінко та інші науковці. Довкола цього питання і дотепер тривають дискусії, висловлюються різні думки та погляди щодо майбутнього освіти. Зокрема, В. Г. Кремінь відзначає, що в Україні високий рівень готовності та прагнення приєднатися до цього процесу. Це також зумовлюється і тим, що не потрібно відриватися від Європи, якщо наша країна хоче вступити в союз [1]. В. П. Андрущенко та М. Ф. Степко вважають, що схвалення процесу освітньої інтеграції можливе тільки при збереженні національних традицій [2]. В. В. Грубінко висловив занепокоєння з приводу значних фінансових затрат, яких потребує запровадження інформаційних технологій [3].

Болонський процес виник як необхідність об'єднання Європи, його поширення на схід і на прибалтійські країни супроводжується формуванням спільного освітнього і наукового простору та розробкою єдиних критеріїв і стандартів у цій сфері. Тому доцільно визначити його важливість для вищої освіти нашої країни.

Метою статті є порівняльний аналіз сучасного стану адаптації вищої освіти України до Болонського процесу, розгляд позитивних і негативних позицій впливу «біонізації» на реформування вищої школи.

Основна частина

Болонський процес (БП) – це процес європейських реформ, що спрямований на створення спільної Зони європейської вищої освіти до 2010 року. Болонський процес офіційно розпочався у 1999 році з підписання Болонської декларації. Передумовою її створення стало підписання Великої Хартії європейських університетів (Magna Charta Universitatum). Болонський процес – структурна реформа вищої освіти на європейському просторі.

Процес об'єднання Європи, його поширення на схід і на прибалтійські країни супроводжується формуванням спільного освітнього і наукового простору та розробкою єдиних критеріїв і стандартів у цій сфері в масштабах усього континенту. Цей процес дістав назву Болонського від назви університету в італійському місті Болонья, де були започатковані такі ініціативи.

Болонський процес мав свою передісторію, що полягає в розробленні та підписанні представниками країн Європи Лісабонської конвенції (1997р.) про визнання кваліфікацій для системи вищої освіти європейського регіону та Сорбоннської декларації (Париж, Сорбонна, 1998 р.) щодо узгодження структури системи вищої освіти в Європі. Сам же Болонський процес на рівні держав було започатковано 19 червня 1999 року в Болоньї (Італія) підписанням 29 міністрами освіти від імені своїх урядів документа, який назвали «Болонська декларація». Цим актом країни-учасниці узгодили спільні вимоги, критерії та стандарти національних систем вищої освіти і домовилися про створення єдиного європейського освітнього та наукового простору до 2010 року. У межах цього простору мають діяти єдині вимоги до визнання дипломів про освіту, працевлаштування та мобільності громадян, що істотно підвищить конкурентоспроможність європейського ринку праці й освітніх послуг [4].

Розглянемо головні принципи Болонського процесу та відповідність вищої освіти України його вимогам з огляду на перспективу інтеграції нашої системи в європейський освітній і науковий простір.

«Болонською декларацією» було задекларовано прийняття загальної системи порівняльних освітньо-кваліфікаційних рівнів, зокрема через затвердження додатка до диплома; запровадження в усіх країнах двох циклів навчання за формулою 3 + 2, при цьому перший, бакалаврський цикл має тривати не менше трьох років, а другий, магістерський – не менше двох років, і вони мають сприйматися на європейському ринку праці якраз як освітні і кваліфікаційні рівні; створення систем кредитів відповідно до європейської системи трансферу оцінок, включно з постійним навчанням; сприяння європейській співпраці щодо забезпечення якості освіти, розробка порівняльних критеріїв і методів оцінки якості; усунення перешкод на шляху мобільності студентів і викладачів у межах визначеного простору

Наступний етап Болонського процесу відбувся у Празі 19 травня 2001 року, де представники 33 країн Європи підписали Празьке комюніке. Головні рішення цього саміту такі: країни знову підтвердили свою позицію щодо цілей, визначених Болонською декларацією; учасники високо оцінили активну участь у процесі Європейської асоціації університетів (EUA) та національних студентських спілок Європи (ESIB); вони відзначили конструктивну допомогу з боку Європейської комісії та висловили свої зауваження щодо подальшого процесу, беручи до уваги різні цілі Болонської декларації.

На саміті було виділено важливі елементи Європейського простору вищої освіти, а саме: постійне навчання протягом усього життя; мотивоване залучення студентів до навчання; сприяння підвищенню привабливості та конкурентоспроможності європейського простору вищої освіти для інших регіонів світу (зокрема, аспекти транснаціональної освіти).

Третій етап Болонського процесу відбувся в Берліні 18–19 вересня 2003 року, де було підписано відповідне комюніке. Принципово нове рішення Берлінського саміту – поширення загальноєвропейських вимог і стандартів уже й на докторські ступені. Установлено, що в країнах – учасницях Болонського процесу – має бути один докторський ступінь – «доктор філософії» у відповідних сферах знань (природничі науки, соціогуманітарні, економічні та ін.). Була запропонована формула триступеневої освіти (3-5-8), згідно з якою не менше трьох років відводиться для отримання рівня “бакалавр”, не менше 5 років – для отримання рівня “магістр” і не менше 8 років для отримання вченого ступеня “доктор філософії”. Важливо, що освітньо-кваліфікаційні рівні і вчений ступінь розглядаються як складові цілісної системи освіти людини. Акцентовано увагу на потребі сприяти європейському простору вищої освіти. Було приділено особливу увагу важливості контролю і дотримання європейських стандартів якості освіти на усьому просторі. Ці стандарти в Європі розробляє і підтримує відома міжнародна організація, що має назву “Європейська мережа з гарантування якості (European Network Quality Assurance - ENQA)”. Розроблено додаткові модулі, курси та навчальні плани з європейським змістом, відповідною орієнтацією й організацією. Наголошено на важливій ролі, яку мають відігравати вищі навчальні заклади, щоб зробити реальністю навчання протягом усього життя. Зазначено, що європейський простір вищої освіти та

європейський простір дослідницької діяльності – дві взаємопов'язані частини спільноти знань. Важливо, що з урахуванням цих нових рішень до Болонської співдружності разом з іншими шістьма країнами було прийнято і Росію (отже, до Болонського процесу сьогодні входять 40 країн Європи). Зрозуміло, що з огляду на глибокі традиції російської освіти і науки Російській Федерації буде непросто відмовитися від багатьох переваг своєї системи, наприклад від двох вчених ступенів, в перспективі – від Вищої атестаційної комісії як державного органу контролю за стандартом наукових ступенів та ін.

Четвертий саміт Болонського процесу проведено 19–20 травня 2005 року в Бергені (Норвегія) [5].

З самого початку Болонський процес був покликаний збільшити конкурентоспроможність і привабливість європейської вищої освіти, сприятиме мобільності студентів, полегшити працевлаштування за рахунок введення системи, що дозволяє легко визначити рівень підготовки та ступінь випускників. Ще однією важливою метою, яка була поставлена з самого початку, є забезпечення високої якості навчального процесу. У процесі множинних зустрічей міністрів освіти були розроблені основні положення єдиного освітнього процесу. Поділ учнів на студентів і аспірантів було запропоновано замінити кваліфікаційними ступенями з акцентом на результатах навчання. Концепція громадського контролю вищої освіти була введена і в даний час сприймається як основний політики в області європейської вищої освіти [6].

Приєднання України до Болонського процесу сприйняли в суспільстві по-різному – політики здебільшого захоплено, освітянські чиновники відразу розпочали розробку методичних рекомендацій, керівники вищих навчальних закладів підпорушували питання автономії університетів, у студентів пожвавлено виникали думки про відміну сесії, екзаменів, необов’язковість; у громадськості склалося враження, що ключова позиція Болонських вимог – уніфікація вищої освіти, придушення національних інтересів. Тож і у викладачів, і в суспільстві склалось упереджене ставлення до реформ галузі, що може негативно позначитись на наповненні реальним змістом політики інтеграції України в європейський освітній простір. Потрібна значна роз’яснювальна робота на місцях, яка досі, на жаль, малоефективна.

Передісторія Болонського процесу має глибоке символічне значення, адже саме в Болоньї у XI ст. з’явився перший в Європі університет. Традиція створення єдиного освітнього простору виникла в епоху середньовіччя, коли вищі школи налагодили тісні міжнародні зв’язки. Престижно і модно було здобути освіту не в одному, а в кількох визнаних європейських університетах: чимало допитливих юнаків перетворювалися на вічних студентів у прямому сенсі цього слова, мандрували з країни в країну у пошуках нових знань. Скажімо, виходець з України міг кілька років навчатися в Києво-Могилянській академії, потім – у Парижі, Берліні, отримати диплом у Болоньї, залишитися там же для викладацької діяльності або повернутися на батьківщину. Подібна доля спіткала нашого славного земляка філософа Григорія Сковороду і багатьох інших. Цікаво, що наш співвітчизник Юрій Дрогобич-Котермак, помандрувавши світом, став професором і ректором Болонського університету, учителем відомого Н. Коперника [7].

Наша країна приймає досить активну участь в європейському освітньому просторі. Наші науковці мають великі досягнення та можливості щодо подальшого розвитку, оскільки присутні всі ресурси для цього. Адже завдяки інтеграції у науці об’єднуються національні системи освіти з європейськими вимогами, критеріями та стандартами. Тому формується співдружність університетів по всій Європі. Це концентрує зусилля наукової та освітньої громадськості для істотного підняття конкурентоспроможності європейської науки і вищої освіти у світовому вимірі, адже вона поступається американській системі.

Опираючись на дані науковця Байденка В. І. [6], за оцінками українських експертів в галузі освіти, приєднання України до Болонського процесу породить плутанину з навчальними програмами. Роботодавцям, які навчалися за часів СРСР треба пояснювати що всі сучасні ступеня вищої освіти є повноцінними і після їх отримання можна працювати за фахом, але деякі ступені більше призначені для викладачів або наукових працівників, наприклад ступінь магістр і доктор філософії. Більш низькі ступеня вищої освіти підійдуть для працевлаштування людей, які не планують працювати викладачами у ВНЗ і робити вагомий внесок в науку завдяки наукового ступеня. Це не означає що ступеня відрізняються від ступеня спеціаліст – неповноцінні, всі ступені вищої освіти повноцінні, але потрібно інформувати про це роботодавців які вчилися до розпаду СРСР і знали тільки ступінь фахівець. Ступінь фахівець в ЄС і більшості країн відсутня. Одна з серйозних проблем інтеграції

української системи освіти до Болонського процесу – недостатньо повна інформованість посадових осіб як про поточний стан справ у російському та європейському освіті, так і про цілі Болонського процесу [6].

На всіх етапах Болонського процесу проголошено, що він є добровільним, полісуб'єктним, гнучким, відкритим, поступовим, багатовекторним і ґрунтується на цінностях європейської освіти і культури, що не нівелює національні особливості освітніх систем різних країн Європи. Отже, в рамках Болонського процесу було сформульовано шість ключових позицій:

1. Введення двоциклового навчання. Фактично пропонується ввести два цикли навчання: 1-й – до одержання першого академічного ступеня і 2-й – після його одержання. При цьому тривалість навчання на 1-му циклі має бути не менше 3 і не більше 4 років. Навчання впродовж другого циклу може передбачати отримання ступеня магістра (через 1 – 2 роки навчання після одержання 1-го ступеня) та/або докторського ступеня (за умови загальної тривалості навчання 7 – 8 років).

2. Запровадження кредитної системи. Пропонується запровадити у всіх національних системах освіти систему обліку трудомісткості навчальної роботи в кредитах. За основу необхідно прийняти ECTS (Європейська система перезарахування кредитів (залікових одиниць трудомісткості)), зробивши її нагромаджувальною системою, здатною працювати в рамках концепції "навчання впродовж усього життя".

3. Контроль якості освіти. Передбачає організацію незалежних від національних урядів і міжнародних організацій акредитаційних агентств. Оцінка буде ґрунтуватися не на тривалості чи змісті навчання, а на знаннях, уміннях і навичках, що отримали випускники. Одночасно будуть встановлені стандарти транснаціональної освіти.

4. Розширення мобільності. На основі виконання попередніх пунктів передбачається істотний розвиток мобільності студентів. Окрім того, ставиться питання про розширення мобільності викладацького й іншого персоналу для взаємного збагачення європейським досвідом. Передбачається зміна національних законодавчих актів у сфері працевлаштування іноземців.

5. Забезпечення працевлаштування випускників. Одним з важливих положень Болонського процесу є орієнтація вищих навчальних закладів на кінцевий результат: знання й уміння випускників повинні бути застосовані і практично використані на користь усієї Європи. Усі академічні ступені й інші кваліфікації мають бути затребувані європейським ринком праці, а професійне визнання кваліфікацій має бути спрощене. Для забезпечення визнання кваліфікацій планується повсюдне використання Додатка до диплома, який рекомендований ЮНЕСКО.

6. Забезпечення привабливості європейської системи освіти. Одним із головних завдань, що має бути вирішене в рамках Болонського процесу, є залучення в Європу великої кількості студентів з інших регіонів світу. Вважається, що введення загально-європейської системи гарантії якості освіти, кредитної системи накопичення, легкодоступних кваліфікацій тощо сприятиме підвищенню інтересу європейських та інших громадян до вищої освіти [7].

Як вказує у своїй роботі «Вища освіта України і Болонський процес» Кремінь В. Г. [1], основні причини неприйняття Болонського процесу є такими:

1. Національні системи освіти в європейських державах створювалися століттями і, як правило, є достатньо консервативними.

2. Існує небезпека руйнування усталених традицій і унікальності освітніх систем.

3. Модернізація освіти відповідно до принципів Болонського процесу в кожній країні вимагатиме значних фінансових витрат при тенденції скорочення фінансування соціальної сфери.

4. Досягнення зіставленості освітніх стандартів і програм, загальних принципів Болонської декларації у побудові професійної підготовки фахівців, що дають можливість отримати дипломи єдиного європейського зразка, вимагає значних часових та інтелектуальних ресурсів.

5. Бакалаврат передбачає підготовку однієї спеціальності протягом 3 – 4 років, що знижує рівень освіти і соціальну захищеність випускників ВНЗ.

6. Гармонізація і адаптація освітніх програм, їх приведення у відповідність з загальноєвропейськими стандартами можуть призвести до ослаблення автономності і свободи, чим так дорожать університети у всьому світі.

Має місце неоднозначне відношення до Болонський процесу. Приєднання чи неприєднання до нього мають свої переваги і ризики і ті країни, які ставлять за мету економічний і суспільний розвиток та приєднання до Європейського союзу, розуміють, що альтернативи Болонському процесу немає. Тому задля розвитку та покращення освіти впровадження даного процесу є доцільним.

В Україні відповідно до ст. 30 Закону України “Про освіту” і Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65, структура вищої освіти містить такі освітньо-кваліфікаційні рівні: “молодший спеціаліст”, “бакалавр”, “спеціаліст”, “магістр”. Рівень молодшого спеціаліста забезпечують технікуми, училища, інші вищі навчальні заклади першого рівня акредитації; бакалавра – коледжі, інші вищі навчальні заклади другого рівня акредитації; спеціаліста і магістра – вищі навчальні заклади третього і четвертого рівнів акредитації.

Виходячи із структури вищої освіти, її перший ступінь передбачає здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “молодший спеціаліст”; другий – “бакалавр” (базова вища освіта); третій – “спеціаліст”, “магістр” (повна вища освіта). Отже, освітньо-кваліфікаційна система вищої освіти України максимально наближена до структури ступенів більшості країн Європи, однак переобтяжена рівнями молодшого спеціаліста і спеціаліста. Достатньо аргументованою та організаційно нескладною, без суттєвої зміни змісту підготовки є трансформація рівня “молодшого спеціаліста”, зазвичай, у фахову професійну підготовку із присвоєнням виробничої кваліфікації (професії) або, в окремих випадках, у бакалаврську підготовку. Щодо рівня “спеціаліст”, логічною є його трансформація у підготовку “бакалавра” з посиленням фахової підготовки останнього для повного кваліфікаційного визнання.

Вищі навчальні заклади певного рівня акредитації можуть здійснювати підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями, які забезпечують навчальні заклади нижчого рівня акредитації. В системі вищої освіти функціонують вищі навчальні заклади державної та інших форм власності. Вимоги до змісту, обсягу і рівня освітньої та фахової підготовки в Україні встановлюються Державними стандартами освіти, які є сукупністю норм, що визначають вимоги до освітнього, освітньо-кваліфікаційного рівня. Державні стандарти освіти розробляються з кожного напряму підготовки (спеціальності) для різних освітньо-кваліфікаційних рівнів [8].

Міжнародний досвід показує, що переважаючим завжди був і є державний сектор. Так, в Японії з 446 ВНЗ лише 96 є недержавними, тобто статус державних мають майже 80 % навчальних закладів. У Франції з 77 університетів – лише 5 приватних, у Німеччині визнаних державою приватних установ, які мають статус університету, є лише 5, а 318 – державні. Незмінним є цей принцип і для Австрії. У секторі вищої освіти цієї країни є лише державні ВНЗ. В Іспанії університетська освіта надається в 35 навчальних закладах, 4 з яких – приватні, хоча вони є університетами римсько-католицької церкви й субсидуються державою.

Кредитно-модульна система (КМС) визначена для України як орієнтир побудови навчального процесу, її впровадження є важливим завданням модернізації освіти України. Елементи кредитно-модульного навчання з 2005/2006 навчального року запроваджено в усіх ВНЗ України. Паралельно із впровадженням кредитно-модульної системи потребує свого вирішення питання оновлення змісту вищої освіти, формування переліку спеціальностей і кваліфікацій, що узгоджувався би з принципами, які розробляє європейська спільнота. Перелік кваліфікацій є одним із найскладніших документів, бо потребує міжвідомчої скоординованості дій [9].

Висновки

У Вінницькому національному технічному університеті прийняте тимчасове положення про кредитно-модульну систему організації навчального процесу, що визначає його особливості в умовах впровадження ідей Болонського процесу. Оцінювання здійснюється в балах, що визначає рівень знань, умінь, навичок студента проведенням контрольних заходів у ході навчального процесу згідно з відповідними критеріями. Підсумковий контроль включає модульний та триместровий/семестровий контроль (залік, диференційований залік, екзамен).

Спираючись на освітньо-професійну програму підготовки бакалавра, спеціаліста, магістра певного напряму підготовки чи спеціальності, яка є складовою частиною галузевого стандарту вищої освіти, викладач розподіляє навчальний матеріал дисципліни на змістовні модулі, визначає форми заходів контролю, формує шкалу оцінювання знань, умінь і навичок студента (у балах) з окремих видів роботи та в цілому по модулях.

На мою думку, впровадження Болонського процесу у систему вищої освіти ВНЗ України є з одного боку доцільним. За рахунок системи оцінювання видно чітке визначення обсягів проведеної студентом роботи з урахуванням усіх видів навчальної та наукової діяльності. Кредитно-модульна

система стимулює студентів до активної регулярної роботи протягом семестру, вимагає ініціативності від них. Студенти звикають до різних форм роботи і така система є більш об'єктивною, тому що дає можливість зменшити суб'єктивний фактор при оцінюванні. Але з іншого боку недоліками є те, що, по-перше, в умовах кредитно-модульної системи та великої кількості студентів у групі важко забезпечити всім студентам рівні можливості для одержання необхідних балів, по-друге, значно збільшується навантаження на викладачів і, по-третє, бали, накопичені під час семестру, не завжди відображають якість знань, а свідчать скоріше про активність студента.

За опитуванням, проведеним в інституті екологічної безпеки та моніторингу довкілля, а також у факультеті інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, до позитивних сторін нової системи студенти зараховують: можливість легше отримати залік чи екзамен («автоматом»), контроль за систематичністю отримання знань протягом семестру, можливість покращити оцінку при складанні екзамену чи заліку, створення умов індивідуального підходу до кожного студента, сприяння організованості під час роботи з предметами. Проте опитування виявило й наступні недоліки: модульно-рейтингова система призводить до нервового та розумового виснаження через безперервну напругу протягом семестру, постійне змагання призводить до погіршення стосунків між членами колективу, недостатня кількість часу для самостійної роботи над предметом, дуже високі вимоги до отримання балів з деяких дисциплін, незадоволеність підходом до оцінювання навчальних досягнень та ін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Болонський процес в Україні: Наук.-метод. збірник. – Вип. 45, ч. 1 / Ред. В.Г. Кремень; Наук.-метод. центр вищої освіти. – К., 2005.
2. Болонський процес : тенденції, проблеми, перспективи / Укл. В. П. Бех, Ю. Л. Маліновський : за ред. академіка В. П. Андрущенка. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. – 221 с.
3. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посібник/ За ред. В. Г. Кременя. Авторський колектив: М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабина. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 384 с.
4. Довженко О.В. Сорбоннская и Болонская декларации: информация к размышлению// Вестник высшей школы: Alma mater/, 2000/ – №6.
5. Гончаров С.М., Мошинський В.С. Вища освіта України і Болонський процес. – Рівне: НУВГП, 2004, – 142 с.
6. Байденко В. І. Болонський процес: структурна реформа вищої освіти Європи. – М.: Дослід. центр проблем якості підготовки спеціалістів, Рос. новий ун-т, 2002. – 128 с.
7. Янковий В. В. Болонський процес: шляхом європейської інтеграції // Дзеркало тижня. – 2003. – N 40. – 18-24 жовт. – (Інтерв'ю М. З. Згуровського).
8. Гончаров С.М. Кредитно-модульна система організації навчального процесу у світлі Болонської декларації: документи, матеріали, факти. – Рівне: УДУВГП, 2004. – 34с.
9. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України / М. З. Згуровський – К.: Вид-во НТУУ «КПІ», 2006. – 544 с.

Безусяк Яна Іванівна — студентка групи ЕКО-16м, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vntu0812001@gmail.com

Гречановська Олена Володимирівна — доц., канд. пед. наук, кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Bezusyak Yana I. — Department of Ecological safety and Monitoring of environment, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : vntu0812001@gmail.com

Hrechanovska Olena V. — Cand. Sc., Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 378.147

А. Д. Майданюк

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ У ВНЗ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглядаються різні підходи до організації самостійної роботи студентів, аналізуються форми і методи,подаються результати опитування студентів, щодо рівня організації самостійної роботи.

Ключові слова: самостійна робота студента, самоосвіта, форми та методи організації самостійної навчальної роботи, вища школа.

Abstract

The article deals with different approaches to the organization of independent work of students examines the forms and methods are presented results of a survey of students about the level of independent work.

Keywords: independent work of student self, forms and methods of independent academic work, high school.

Постановка наукової проблеми та її значення. Конкурентоспроможність, самостійність в прийнятті рішень та самоосвіта є одними з основних вимог на світовому ринку праці. Знання, вміння, навички які здобуваються самостійно є найкращими та найефективнішими у практичному застосуванні. Щоб стати в майбутньому висококваліфікованим працівником, потрібно проявляти особистий пізнавальний інтерес і ініціативу в навчанні, привчивши себе працювати систематично, наполегливо, творчо, самостійно оволодіваючи новими надбаннями науки. Відповідно до Положення "Про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах", самостійна робота студента є основним засобом засвоєння студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.Тому під час навчання у вищій школі студентам уже не просто передають інформацію у готовому вигляді, а під керівництвом викладачів вони залучаються до самостійної пізнавальної діяльності, яка формує у них досвід самостійної навчальної роботи.

Навчити студента самостійно опанувати знання – одне з головних завдань дидактики вищої школи. Тому сучасна вища школа покликана забезпечити студента міцними, оперативними знаннями, а також навчити його вчитися (тобто вчити себе) самостійно [1].

Аналіз останніх досліджень із цієї проблеми. Питання самостійної роботи студентів у вищій школі висвітили у своїх працях такі науковці та педагоги-практики: П. Підкасистий, Б. Єсипова, Ю. Бабанський, В. Луценко, І. Зимняя, Н. Шишкіна, Г. Гнітецька, Л. Клименко, А. І. Кузьмінський, Л. М. Журавська, В. А. Козаков, Н. Г. Грекова. Психологічний підхід до самостійного засвоєння знань розглянуті у працях С. Рубінштейна, П. Зінченко, М. Варій, В. Безпалько, О. Леонтьєва, Л. Виготського та інш.

Однак проблема організації чіткої й ефективної системи самостійної навчальної роботи студентів у процесі професійної підготовки залишається актуальною та має багато напрямів подальшого вивчення.

Мета статті - аналіз форм, методів та ефективності самостійної роботи, визначення рівня організації самостійної роботи студентів.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Науковець Ортинський В. Л. наводить таке визначення: «Самостійна робота студента (СРС) – це самостійна діяльність-учіння студента, яку науково-педагогічний працівник планує разом із студентом, але виконує її студент за завданнями та під методичним керівництвом науково-педагогічного працівника без його прямої участі.» Розширення функцій та зростання ролі

самостійної роботи студентів не тільки веде до збільшення її обсягу, а й обумовлює зміну у взаємовідносинах між викладачем і студентом як рівноправними суб'єктами навчальної діяльності, привчатимуть його самостійно вирішувати питання організації, планування, контролю за своєю навчальною діяльністю, виховуючи самостійність, як особисту рису характеру.

Продуктивність СРС залежить від ефективності її організації. Організація самостійної роботи студентів має два необхідні етапи: а) початкова організація, яка передбачає постановку навчальних завдань за безпосередньої участі викладача; б) самоорганізація,що відбувається переважно без присутності викладача.

Традиційно самостійна робота студентів проводиться за такими формами [2]:

- індивідуальні (реферати, самостійна науково-дослідницька робота, олімпіади тощо);
- групові (проектне та проблемне навчання, навчання у співпраці, групові консультації);
- масові (проектне навчання, програмоване навчання).

У сучасній педагогічній практиці серед найефективніших методів самостійної роботи студентів, що сприяють індивідуалізації та інтенсифікації навчального процесу, слід виділити:

- проблемно-пошукові методи;
- метод проектного навчання;
- методи колективної розумової діяльності;
- метод застосування новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні.

Самостійність у здобутті знань передбачає оволодіння складними вміннями і навичками бачити зміст та мету роботи, організовувати власну самоосвіту, вміння по-новому підходити до вирішуваних питань. Досвід переконує, що далеко не всі студенти виявляють свідомість і волю, вкрай необхідні для організації власної самостійної роботи. У цій галузі ще існують значні недоліки. Самостійна робота студентів у деяких випадках погано організована, особливо на вечірніх та заочних відділеннях.

Організація СРС – це діяльність викладача для залучення всіх студентів до систематичного й продуктивного самостійного навчання. Викладач в організації СРС має забезпечуватиоптимальним часом для опрацювання матеріалу і систематично перевіряти успішність виконання заданої студентам роботи [3].

Нами було проведено анкетування між студентами 1 та 4 курсів Національного технічного університетуз метою визначення рівня організації самостійної роботи студентів та забезпечення належних умов щодо її навчально-методичного забезпечення та контролю. Це дозволило проаналізувати організацію СРС перших і старших курсів. Опитування засвідчило, що студенти мають низку проблем щодо виконання самостійної навчальної роботи.

Дослідження показало, що у більшості студентіввиникають проблеми із пошуком і опрацюванням матеріалу. Якщо студент не зацікавлений у вивченні даного матеріалу – він виділяє занадто мало часу на виконання даного завдання. А коли виникає проблема при пошуку необхідного матеріалу – студенту важко виконати завдання і він взагалі його не виконує. Тому важливою умовою для студентів є інформаційне та матеріально-технічне забезпечення самостійної роботи, що не завжди відповідає їхнім запитам. При цьому опитувані відмітили, що на поза аудиторне навчання вони виділяють близько години часу, що є дуже низьким показником. Лише 14% опитуваних відмітили, що виділяють на СРС більше 3 годин кожного дня.

76 % опитаних вважають, що основними причинами, що заважають студентам навчатися самостійно є: відволікання, втома і недостатня кількість часу, недостатня забезпеченість навчально-методичною літературою та великий обсяг матеріалу. Небажання студентів самостійно займатись пошуком літератури і використовувати сучасні інформаційні технології, небажання самостійно навчатись і невміння самостійно організувати свій час – це основні фактори, які гальмують самоосвіту сучасного студента

Аби позбутися таких негативних факторів, насамперед потрібно, щоб кожен студент у процесі учіння дотримувався гігієни розумової праці. Тому потрібно розкрити механізм розумової праці, причини появи втоми, шляхи підвищення працездатності. Студентам перших курсів потрібно адаптуватись до самостійної навчальної роботи. Для цього необхідна цілеспрямована педагогічна допомога науково-педагогічних працівників: уважне ставлення до студента, який відчуває психологічний дискомфорт, незручність, невпевненість [1].

Висновки. Отже, самостійна робота студентів є ефективною формою роботи в навчально-виховному процесі, але, як показало опитування, існує ряд причин, які можуть завадити студентові в самостійному опануванні знань. Викладачам, для покращення та продуктивності СРС потрібно враховувати, що ефективність самостійної роботи залежить від забезпеченнянавчальною

літературою, системністю та регулярністю здійснення самостійної роботи, креативним підходом не лише студентів до виконання завдань, а й викладача щодо підготовки матеріалів та завдань, що буде зацікавлювати студентів та спонукати до самостійного освоєння нового навчального матеріалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи / В. Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
2. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: історія, теорія: підручник / А. М. Алексюк. − К. : Либідь, 1998. − 558 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи:навчальний посібник / А. І. Кузьмінський − К.: Знання, 2005.- 486 с.

Майданюк Анастасія Дмитрівна **–** студентка групи ТЗД-16(м), інститут екологічної безпеки на та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vntu0812020@gmail.com

Науковий керівник: ***Гречановська Олена Володимирівна*** **–** к. пед. наук, доцент, кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Maydanyuk Anastasia D. - student group TZD-16(m), Institute for Environmental Security and Environmental Monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vntu0812020@gmail.com

Supervisor: ***Hrechanovska Elena*** **-** Ph.D., Associate Professor, Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa

УДК 378. 147

Н. М. Кравець[1]
О. В. Гречановська[1]

Ігрові технології навчання як одна з інноваційних форм навчально-виховного процесу ВНЗ

[1] Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті розглядаються впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес ВНЗ на прикладі ігрових технологій. Ігрові технології навчання – це особливий метод навчання, який передбачає засвоєння навчального матеріалу та змісту освіти, формує взаємодію педагога і студент за допомогою гри, а також допомагає знайти та отримати бажану ціль, тобто досягти певного результату.
Ключові слова: гра, ігрові технології, навчальний процес, педагогічні ігри, класифікація.

Abstract
The article deals with the introduction of innovative technologies in the educational process of high school the example of gaming technology. Gaming technology education - a special teaching method that provides learning and educational content, forms interaction teacher and student with the game, and helps find and obtain the desired goal, ie to achieve a certain result.
Keywords: game, gaming technology, the learning process, educational games classification.

Вступ

Розвиток освіти, на сьогоднішній день, характеризується модернізацією навчання, його перетвореннями з метою підвищення ефективності на основі застосування інноваційних технологій. Основне завдання викладачів та науковців знайти сучасний підхід до навчального процесу, створювати та впроваджувати нові методи та технології навчання. Процес освіти у вищих навчальних закладах має бути не лише пояснення, яке запам'ятовується або записується студентом, – це повинна бути і мислетворча, активна робота на заняттях та зацікавленість даним матеріалом.

Нині ведеться активний пошук, розробка і впровадження інноваційних технологій навчання, про що свідчать численні міжнародні та регіональні науково-методичні конференції, праці вчених Р. Абта, С. Біра, М. Бірштейн, В. Буркова, А. Вербицького, С. Гідровича, Л. Дудко, А. Дьоміна, Д. Д`юі В. Х. Кілпатрика, М. Кларина, І. Носаченко, Д. Панькова, В. Петрук, Л. Романишиної, І. Сироєжина, Д. Форрестера, К. Хайнце, Н. Шапілової та ін..

Метою статі є висвітлення інноваційних форм навчально-виховної роботи ВНЗ на прикладі ігрових технологій навчання.

Основна частина

Сьогодні проблема введення інноваційних форм і методів організації навчального процесу в рамках традиційного навчання має бути вирішена через запровадження у вищій освіті особистісно-орієнтованого підходу не тільки в навчанні, але й у вихованні.

Треба зазначити, що до технологій саморегульованого навчання та розвивальних технологій професійної освіти відносять:

- особистісно-орієнтовані технології: інтерактивні та імітаційні ігри, тренінги розвитку, розвивальна психодіагностика;

- когнітивно-орієнтовані технології: діалогічні методи навчання, семінари-дискусії, проблемне навчання, когнітивне інструктування, когнітивні карти, інструментально-логічний тренінг, тренінг рефлексії;

- діяльнісно-орієнтовані технології: методи проектів і спрямовуючих текстів, контекстне навчання, організаційно-діяльнісні ігри, комплексні дидактичні завдання, технологічні карти, імітаційно-ігрове моделювання технологічних процесів тощо [1]

Ми пропонуємо розглянути доцільність впровадження особистісно-орієнтованих технологій до яких відносять інтерактивні та імітаційні ігри.

Процес пізнання являє собою складний та досить суперечливий процес. Людина перебуваючи ще зовсім маленькою, уже починає вивчати світ, цікавитися усім різноманіттям, що її оточує. Зазвичай, перший досвід пізнання навколишнього світу у малюків, починається з іграшок та ігор. Саме з них починається повне сприйняття всього, що знаходиться в межах їх погляду. Тому, пізнання світу, безпосередньо залежить від того, з чим дитина стикається постійно. Природно, це впливає і на розумовий, і емоційне, і на психологічний розвиток малюка. Гра - одне з найважливіших занять дитини. Слід розуміти мету гри і мати уявлення про відмінності між іграми, щоб надати дитині багате різноманітність вражень, починаючи з самого раннього дитинства. Гра - зовсім не таке вже легке заняття, вона вимагає зусиль і наполегливості. Тому, саме ігрові методи навчання є одним з найефективніших способів вивчення, розуміння та засвоєння важливої для нас інформації.

Таким чином, для кращого засвоювання певного матеріалу доцільно впровадити «ігрові технології», які включають велику групу методів і прийомів організації педагогічного процесу у формі різних педагогічних ігор.

Отже, гра - це вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення і засвоєння суспільного досвіду, в якому складається й удосконалюється самоврядування поведінкою.

До проблеми впровадження ігрових технологій навчання у вищій школі у своїх роботах звертали увагу такі науковці: А. Макаренко, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Шиллер, Г. Спенсер, Дж. Локк, Я. Коменський, Г. Сковорода К. Д. Ушинский, Г. П. Щедровицкий, В. Терський, І. Іванов, Л. Коваль. Висока оцінка навчально-педагогічним іграм як одному з методів активного навчання і підготовки майбутніх випускників дається в працях А. Вербицького, Л. Вишнякової, Р. Жукова, Д. Ельконіна, Ю. Кравченка, В. Комарова, В. Платова, В. Рибальського та інших сучасних учених, дослідників і педагогів-практиків

Вихід практики виховання на технологічний рівень вимагає від педагога високого професіоналізму. Вийти на технологічний рівень – значить вийти на рівень операційний, коли обґрунтовуються вироблювані операції для отримання результату. Психологічне рішення припускає чіткий опис операції, точну характеристику проектованого гарантованого результату і, у результаті, певний алгоритм рішення, згідно з яким педагог може працювати, не опускаючи жодної з операцій, бо кожна з них відіграє особливу функцію, і разом вони визначають цілісний результат.

Будь-яка технологія має засоби, що активізують й інтенсифікують діяльність учнів. Гра поряд з працею й навчанням – один з головних видів діяльності людини [2].

Андрєєва Г. М. розглядає гру, як вид діяльності в умовах ситуацій, які спрямованні на відтворення і присвоєння суспільного досвіду, в якому складається і вдосконалюється самоуправління поведінкою. В практиці людини ігрова діяльність виконує такі функції:

- розвивальну (це основна функція гри - розважати, прилити задоволення, надихнути, викликати інтерес);
- комунікативну: засвоєння діалектики спілкування;
- самореалізації в грі, як полігоні людської практики;
- ігротерапевтичну: подолання різних труднощів, які виникають які виникають в інших видах життєдіяльності
- діагностичну: вплив відхилень від нормативної поведінки, самопізнання в процесі гри;
- функцію корекції: внесення позитивних змін в структуру особистіших показників;
- соціалізації: включення в систему суспільних відносин засвоєння норм людського співжиття.

Формування соціально активної особистості вимагає використання нестандартних форм педагогічної взаємодії. Однією з таких форм є гра як засіб розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця. Ігровий метод навчання передбачає визначення мети, спрямованої на засвоєння змісту освіти, вибір виду навчально-пізнавальної діяльності і форми взаємодії педагога і студентів [3].

Венгер Л.А. [4] вважає, що головною метою навчальних ігор є формування в майбутніх фахівців уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними фаховими вміннями і навичками студент зможе лише тоді, коли сам достатньою мірою виявлятиме до них інтерес і докладатиме певних зусиль, тобто поєднуючи теоретичні знання, здобуті на лекціях,

семінарах, самостійно, з розв'язанням конкретних виробничих задач і з'ясуванням виробничих ситуацій.

Застосування цього методу навчання вимагає:

– з'ясування і усвідомлення його цілей, тобто бажаного результату; без цього діяльність суб'єктів навчального процесу не може бути цілеспрямованою;

– вибору способу діяльності для досягнення мети;

– необхідних засобів інтелектуального, практичного або предметного характеру, оскільки діяльність завжди пов'язана з ними;

– наявності певних знань про об'єкт діяльності.

Ігрові методи є ефективними і характеризуються наявністю ігрових моделей об'єкта, процесу або діяльності; активізацією мислення й поведінки студента; високим ступенем задіяності в навчальному процесі; обов'язковістю взаємодії студентів між собою та викладачем; емоційністю і творчим характером заняття; самостійністю студентів у прийнятті рішення; їх бажанням набути умінь і навичок за відносно короткий термін.

Ігрова діяльність виконує такі функції: спонукальну (викликає інтерес у студентів); комунікабельну (засвоєння елементів культури спілкування майбутніх спеціалістів); самореалізації (кожен учасник гри реалізує свої можливості); розвивальну (розвиток уваги, волі та інших психічних якостей); розважальну (отримання задоволення); діагностичну (виявлення відхилень у знаннях, уміннях та навичках, поведінці); корекційну (внесення позитивних змін у структуру особистості майбутніх фахівців).

Ігрові методи багатопланові, і кожен з них у той чи інший спосіб сприяє виробленню певної навички.

З огляду на це виокремлюють ігри-вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації, рольові та ділові навчальні ігри, комп'ютерні ділові ігри [4].

Ігри-вправи. До них належать кросворди, ребуси, вікторини тощо. Застосування цього методу сприяє активізації певних психічних процесів, закріпленню знань, перевірці їх якості, набуттю навичок. їх проводять на заняттях; ігри-вправи можуть бути елементами домашніх завдань, позакласних занять. Використовують їх також у вільний від навчання час.

Ігрова дискусія. Вона передбачає колективне обговорення спірного питання, обмін думками, ідеями між кількома учасниками. Основним призначенням цього методу є виявлення відмінностей у тлумаченні проблеми і встановлення істини в процесі товариської суперечки. Цей метод навчання дає змогу, проаналізувавши суть явища чи процесу, з існуючих варіантів рішень вибрати оптимальний. Досягнення поставленої мети зумовлює розвиток

Ігрова ситуація. Основою цього методу є проблемна ситуація. Він активізує пізнавальний інтерес у студентів, спрямовує їх розумову діяльність. Зорієнтована ігрова ситуація на встановлення зв'язку теорії і практики з теми, що вивчалася або вивчається: вміння аналізувати, робити висновки, приймати рішення у нестандартних ситуаціях. Цей метод спонукає студентів до діяльності на основі певної ситуації, яка ґрунтується на необхідній сукупності знань, умінь і навичок, якими повинні оволодіти студенти. Ігрова ситуація сприяє посиленню емоційно-психологічного стану, збуджує внутрішні стимули до навчальної роботи, знімає напругу, втому.

Рольова гра. Вона дає змогу відтворити будь-яку ситуацію в "ролях". Рольова гра спонукає студентів до психологічної переорієнтації. Вони усвідомлюють себе вже не просто як студентів, які відтворюють перед аудиторією зміст вивченого матеріалу, а як осіб, які мають певні права та обов'язки і несуть відповідальність за прийняте рішення. Такий метод інтенсифікує розумову працю, сприяє швидкому і глибокому засвоєнню навчального матеріалу. У процесі рольової гри розкривається інтелект студента; під впливом зміни типу міжособистісних стосунків він долає психологічний бар'єр спілкування. Відносини "викладач – студент" замінюються стосунками "гравець – гравець", за яких учасники надають один одному допомогу, підтримку, створюючи атмосферу, яка сприяє засвоєнню нового матеріалу, оволодінню студентами певним видом діяльності [5].

Ділова навчальна гра. Це навчально-практичне заняття, яке передбачає моделювання діяльності фахівців і керівників виробництва щодо розв'язання складної проблеми, прийняття певного рішення, пов'язаного з управлінням виробничим процесом. Ділова навчальна гра поєднує в собі ознаки навчальної і майбутньої професійної діяльності і є діяльністю колективною. Вона дає змогу студентові збагнути і подолати суперечності між абстрактним характером предмета навчально-

пізнавальної діяльності (знання, знакові системи) і реальним предметом майбутньої професійної діяльності, індивідуальним способом навчання студента і колективним характером професійної діяльності, опорою в навчанні переважно на інтелект студента і залученням у процес особистості спеціаліста [6].

У кожній діловій грі закладено ігрові та педагогічні цілі. Змістом ігрових цілей учасника є успішне виконання ролі, реалізація ігрових дій, отримання максимально можливої кількості балів, уникнення штрафів, прийняття адекватних ("розумних") рішень тощо. Змістом педагогічних цілей є розвиток професійного теоретичного і практичного мислення, вміння вибудовувати стосунки з іншими людьми, оволодіння моральними нормами, розвиток загальних і професійних здібностей, формування відповідального ставлення до праці тощо.

Ділову гру супроводжують різноманітні мотиви: результативні, процесуальні, колективні, індивідуальні, соціальні, професійні, мотивація досягнення, пізнавальна мотивація. Залежно від того, які мотиви діяльності переважають, формується і відповідний тип особистості. Так, якщо у діловій грі переважає мотив досягнення, то буде формуватися адаптивний (пристосовницький) тип особистості, якщо ж пізнавальний – продуктивний (творчий). За мотиву досягнення засвоєння правил гри і вся ігрова поведінка підпорядковані досягненню кінцевої ігрової мети, коли гравці "замикаються" на результаті і "живуть" його очікуванням. При домінуванні пізнавальної мотивації учасники "живуть" грою, процесом її розгортання в часі, інтересом до того нового, що вони пізнають у грі. Одним із важливих мотиваційних стимулів стає можливість самостійної побудови ігрової діяльності – цілетворення, постановки проблем, вибору способів дій і трактування ролі [7].

Я вважаю, що впроваджувати ігрові технології навчання у вищій школі є досить доцільно та вагомо, як для самих студентів, так і для викладачів, оскільки це стане заохочувальним стимулом для вивчення навчального матеріалу.

На уроці «Педагогіка, психологія та методика викладання у вищій школі» було розглянуто методику ігрової технології на прикладні вправи «Експрес». Мета даної гри полягала в усвідомленні власних упереджень, що є досить важливим в роботі з людьми.

Суть гри полягала в тому, що усім студентам групи потрібно було уявити себе пасажиром потяга та обрати супутників, з якими би мали вирушити у далеку подорож. Серед числа можливих подорожуючих були: циганка; гомосексуаліст; скінхед; ВІЧ-інфікований молодий чоловік; неохайно одягнена молода жінка з маленькою дитиною; людина невідомого віросповідання; чоловік із села з величезним мішком; африканський студент; підліток, схожий на наркомана; колишній ув’язнений; міліціонер; інвалід зі складною коляскою; кришнаїт; китаєць, який їсть їжу, що дивно пахне; чоловік, що говорить незрозумілою мовою. Після ознайомлення зі списком пасажирів необхідно дати відповіді на запитання: «З ким із цих людей менше всього хотіли б опинится в одному купе потягу?» та «З ким із цих людей більш за все ви хотіли б опинитися в одному купе потягу?», а також визначити з ким би їхати було не так принципово. Тоді студентів ділять на групи по три-чотири чоловіки (кожна група – це окреме купе). Перед кожною із таких груп стоїть завдання: обрати собі серед одногрупника того, з ким би ми хотіли вирушити у подорож та пояснити причину такого вибору, якими критеріями студенти керувалися. Після того як усі групки визначилися із своїм вибором, було обговорення про: атмосферу, яка панувала під час обговорення (чи були суперечки у процесі обговорення; якщо так, то з якого приводу; чи всі члени групи погоджуються з кінцевим рішенням) та назвати ім'я обраного пасажира. Таким чином, по закінченню я можу зробити висновок, що кожен із студентів відноситься до певних груп (категорій) людей, керуючись власними упередженнями, які уже були отримані внаслідок певного досвіту спілкування з такими людьми, стереотипів, особистої неприязні, неправильного уявлення про особистість. Ця гра показує, що відноситись зі зневагою чи не сприймати людину як індивідуальність не можна тільки через те, що вона належить до певної соціальної групи, яка нам не звична чи не зрозуміла. Адже для когось можемо здатися «не такими» і ми, як особистість чи стикнутися з подібним випадком у власному житті.

Після закінчення гри, було проведено опитування серед студентів групи про доцільність проведення подібних ігор, усі одностайно зазначили, що це є цікаво, пізнавально та важливо для розвитку власної особистості. Тому я пропоную запровадження подібних ігрових навчальних технологій в курсі вивчення освітніх дисциплін.

Таким чином, завдяки ігровій діяльності краще розвиваються індивідуальні здібності студентів, оскільки вони не відчувають психологічного тиску відповідальності, як зазвичай буває під час навчальній діяльності. Засвоєння знань відбувається в ненав’язливій формі, що значно полегшує та

значно покращує запам'ятовування інформації. Педагогічно і психологічно продумане використання гри стимулює розумову діяльність, людина починає мислити нестандартно, проявляє себе в іншому амплуа. А це підвищує інтелектуальну активність, пізнавальну самостійність та ініціативність студентів. Ігровий підхід не є визначальним способом засвоєння навчального матеріалу, але він значно збагачує педагогічну практику і розширює можливості студентів.

Висновки

Отже, впровадження інноваційних технологій в навчально-виховний процес є важливим кроком для кращого засвоєння знань, вдосконалення вмінь та навичок. Використання ігрових технологій навчання у ВНЗ дасть можливість засвоювати знання не примусово, а зацікавити студентів у їх вивченні. Гра надає гравцям можливості «проживання» в іншій світоглядній системі. Слід зазначити, що подібна можливість дуже рідко виникає в реальному житті, але її вплив на розвиток особливості людини важко переоцінити. Здатність «подивитися на світ чужими очами» є одним з важливих чинників, що забезпечують розуміння інших, не схожих на тебе людей, та більш адекватне саморозуміння.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ніколаєнко С. М. Якість вищої освіти в Україні: погляд в майбутнє / С. М. Ніколаєнко // Вища школа. – 2006. – № 2. – С. 3–22.

2. Айламазьян А. М. Актуальні методи виховання і навчання: ділова гра : Уч. пособ . д. студ. - МДУ , 2005

3 . Андрєєва Г. М. Соціальна психологія - М. , 2009

4. Венгер Л. А. Гра як вид діяльності / / Зап. псих . - № 3 - 2008

5 . Вербитська А. А. , Борисова Н. В. Методологічні рекомендації з проведення ділових ігор - М., 2004

6 . Ігри - навчання , тренінг , дозвілля / Под ред. В. В. Петрусінского - М., 1995

7 . Лебедєва Т. Ділові ігри для ділових людей / / Журнал " Час і думка " - Одеса , 2007

Кравець Наталія Михайлівна – студентка групи ЕКО-16 (м), інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kravets19950401@gmail.com

Гречановська Олена Володимирівна - доцент, кандидат педагогічних наук кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Elena.kot0405@mail.ru

Kravets Natalia - student group ECO-16 (m), Institute of ecological safety and environmental monitoring, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kravets19950401@gmail.com

Hrechanovska Elena - Associate Professor, Ph.D. Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Elena.kot0405@mail.ru

УДК 378.147

Гречановська О.В.[1]
Манглієва Т.Н.[1]

СУТНІСТЬ ТА ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-МЕТОДУ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглядаються проблеми впровадження інноваційних методів та технологій в навчально-виховний процес ВНЗ. Аналізується один із інноваційних методів – кейс-метод. Визначається сутність даного методу, його мета, типи та основні елементи.

Ключові слова: кейс-метод, вища школа, інноваційні технології навчання, інтерактивне навчання, інтерактивний, інтерактивні технології.

Abstract

The article deals with the problem of implementation of innovative methods and technologies in the educational process of the university. One of the most innovative - case method. Determine the nature of this method, its purpose, types and basic elements.

Keywords: Case method, higher education, innovative learning technologies, online training, online, interactive technology.

Вступ

Розвиток освіти України, як і країн дальнього та близького зарубіжжя, де відбувається орієнтація програм і педагогічних технологій на компетентнісний підхід, також характеризується активним впровадженням компетентнісного підходу до навчання. Тому основне завдання викладачів та науковців знайти сучасний підхід до навчального процесу, створювати та впроваджувати інноваційні методи та технології навчання. Процес освіти у вищих навчальних закладах має бути не лише пояснення, яке запам’ятовується або записується студентом, – це повинна бути і мислетворча, активна робота на заняттях та зацікавленість даним матеріалом. Все це обумовлює пошук і застосування інноваційних методів викладання, одним з яких є використання кейс-методів.

Метою статті є розглянути зміст та ефективність використання кейс-методу як специфічний метод навчання у вищій школі.

Основна частина

Найважливішими завданнями зміни освіти в Україні є підготовка освіченої, творчої особистості. Вирішення цієї проблеми передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту й методів навчально-виховного процесу, так як сьогодні вищі навчальні заклади готові впроваджувати сучасні педагогічні технології [1, 1].

Нині ведеться активний пошук, розробка і впровадження інноваційних технологій навчання, про що свідчать численні міжнародні та регіональні науково-методичні конференції, праці вчених: Р. Абта, С. Біра, М. Бірштейн, В. Буркова, А. Вербицького, С. Гідровича, Л. Дудко, А. Дьоміна, Д. Д`юі В. Х. Кілпатрика, М. Кларина, І. Носаченко, Д. Панькова, В. Петрук, Л. Романишиної, І. Сироєжина, Д. Форрестера, К. Хайнце, Н. Шапілової та ін. [177, 2].

Термін „інтерактивний” (з англійської inter – взаємний, akt – діяти) означає здатний до взаємних дій, діалогу. Інтерактивне навчання (за О. Пометун) – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності учнів, що має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожний учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність, де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними [5, 3].

Мета інтерактивного навчання – створення комфортних умов, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність у вивчені будь-якої дисципліни. “Інтерактивний” – здатний до взаємодії, співпраці, діалогу. Інтерактивні технології навчання є наступним етапом еволюційного розвитку академічної університетської системи підготовки кадрів, виховання фахової, наукової еліти інженерної галузі та формування самодостатніх особистостей із студентської молоді [1, 4].

Однією з інтерактивних методик, що набула популярності у Великобританії, США, Німеччині, Данії та інших країнах, стала Case study (кейс-метод, метод аналізу ситуацій). Ця методика розроблена англійськими науковцями М. Шевером, Ф. Едейем та К. Єйтс. Саме їй у світової практиці відводиться важливе місце для вирішення сучасних проблем у навчанні. Вперше кейс-метод був застосований у 1910 р. при викладі управлінських дисциплін у Гарвардський бізнес-школі, яка добре відома інноваціями. В Україні цей метод став поширюватись тільки в другій половині 90-х років XX ст. як пізнавальна акселерація у процесі вивчення природничих наук.

Суть даного методу полягає у використанні конкретних випадків, так званих «кейсом» для спільного аналізу, обговорення або вироблення рішень студентами з певного розділу навчання дисципліни, а також вдало поєднує навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що безумовно є діяльним і ефективним в реалізації сучасних завдань системи освіти [56, 5].

Метод кейсів (англ. Case method, кейс-метод, метод конкретних ситуацій, метод ситуаційного аналізу) – це техніка навчання, що використовує опис реальних економічних, соціальних і бізнес-ситуацій. Ті, що навчаються повинні досліджувати ситуацію, розібратися в суті проблем, запропонувати можливі рішення і вибрати найкраще з них. Мета кейс-методу – поставити студентів у таку ситуацію, коли їм необхідно буде прийняти рішення, тому кейси ґрунтуються на реальному фактичному матеріалі або ж наближено [401, 6].

Основними елементами кейсу є [8, 7]:

– Анатомія кейсу
– Середовище: де відбуваються події в кейсі.
– Тема: про що йде мова у кейсі.
– Питання: які піднімаються питання у кейсі.
– Дані: яка інформація подається у кейсі.
– Розв’язок кейса: який вимагається стиль мислення (дедуктивний – застосування теорії, індуктивний – створення теорії, конвергентний -аналітичний, дивергентний – творчий).
– Аналіз кейса: результат, який необхідно досягнути (закритий кейс єдина відповідь, відкритий – кілька можливих відповідей).
– Час, необхідний для обговорення (мало часу, багато часу).

Існують наступні типи кейсів: кейс-випадок, кейс-вправа і кейс-ситуація.

Кейс-випадок – це короткий, швидкочитаючий кейс, що розповідає про окремий випадок та який можна використовувати під час лекції без підготовки.

Кейс-вправа – надає студенту можливість застосувати на практиці здобуті навички для кількісного аналізу.

Кейс-ситуація – класичний кейс, що вимагає від студента аналізу ситуації, потрібна підготовка дома.

Схема роботи над кейсом-ситуацією :

– аналіз – пошук причин появи симптомів;
– виявлення справжньої причини;
– пошук варіантів рішення;
– вибір оптимального рішення;
– реалізація;
– контроль [9, 7].

Ефективність використання даної технології, а саме кейс – методу полягає в стимулюваннні індивідуальної активність студента, перетвореню знань на особистий досвід студента та максимальне викорстання натхнення і здібності студентів, що забезпечить високий рівень розвитку майбутніх фахівців.

Висновки

Отже, аналізуючи суть і значення кейс-методу в навчально-виховному процесі, ми дійшли висновку, що застосування даного інноваційного методу під час навчання у ВНЗ дасть змогу студентам перевірити на практиці свої теорії, дослідження, підходи до проблеми, активізувати креативне мислення та творчий підхід, сприяти підвищенню якості навчання. На жаль, в навчальному процес вищої школи, кейс-метод не впроваджується на достатньому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. П'янковська І.В. Педагогічні технології: історія поняття та перспективи впровадження [Електронний ресурс]: Наукові записки. Серія «Психологія і педагогіка» / П'янковська І.В. // Стаття – 2008. – С. 13. – Режим доступу: http://eprints.oa.edu.ua/631/1/pedagogichni.pdf.

2. Петрук В.А. Динаміка формування культурологічної компетентності у майбутніх інженерів / В.А. Петрук, О.В. Гречановська // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2012. – Вип. 29. – С. 176-180. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2012_29_31.

3. Герасимчук М.Ф. Використання інтерактивних технологій при формуванні політехнічних знань та вмінь в учнів 9 класів при вивченні розділу «Проектування та виготовлення пристроїв і пристосувань» / М.Ф. Герасимчук. – Рівне: НВК№26, 2010 – 75 С.

4. Павлович А.В. Використання інтерактивних методів навчання у викладанні іноземної мови професійного спрямування у вищій школі / А.В. Павлович // V Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні методи викладання іноземної мови професійного спрямування у вищій школі». – 2012. – С. 4 – Режим доступу: http://confesp.fl.kpi.ua/sites/default/files/tezi.pdf.

5. Чуб О.О. Гроші та кредит. Інтерактивні методи викладання дисципліни : навч. посіб. / О. О. Чуб. – К.: КНЕУ,2009. – 326 С.

6. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи:навч. посіб..: реком. МОН України для студентів магістратури вищих навчальних закладів непедагогічного профілю / Т.І. Турот. – Херсон, 2011. – 608 С.

7. Зубар К.І. Інструктивні матеріали по впровадженню кейс-методу для методичного семінару / К. І. Зубар // Методична доповідь. – 2006. – С. 10. – Режим доступу: https://pedkab.wordpress.com/.

Олена Володимирівна Гречановська – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: elena.kot0405@mail.ru.

Тетяна Назарівна Манглієва – студентка групи 2АКІТ-16м, факультету комп’ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: tmanglieva63@gmail.com.

Elena Grechanovskaya - Associate Professor, Ph.D. Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: elena.kot0405@mail.ru.

Tetiana Manhlieva – Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: tmanglieva63@gmail.com.

УДК 378.147

А. С. Алєксєєнко
О. В. Гречановська

РОЛЬ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Анотація
Розглянуто проблеми виникнення та розвитку навчальної гри у вищій школі. Здійснено порівняльний аналіз розповсюдженних ігрових технологій, розкрито переваги ігрових технологій та ігрової діяльності під час навчального процесу в ВНЗ.
Ключові слова:навчальна гра, структура гри, ігрові технології.

Abstract
The article is devoted the problem of the origin and development of the game as one of the leading activities. The author made the comparative analysis of game technology and exposed the structure of the game and game activitie.
Keywords: educational game, game technology, game structure.

Вступ

Сучасне суспільство все більше вимагає реформування усього, включаючи освіту та застосування нових методів та технологій, підходів до навчання. виникла необхідність підвищення ефективності навчального процесу. Особливу позицію займають проблеми впровадження інноваційних підходів у навчальний процес. Одним з таких підходів є саме навчальна гра.

Метою є розкриття поняття «навчальної гри» у вищій школі, впровадження таких ігор в начальний процес та їх роль у набутті професійних знань.

Основна частина

Питанням ефективного впровадження ігрових технологій займалися і займаються дуже багато видатних педагогів, психологів та вчених, зокрема А. Макаренко, Л. О. Венгер, О . Е. Селецька, З. Фрейд, М. Мід, О. Я. Савченко, О. В. Безпалько та багато інших відомих людей.

Гра (за визначенням О. Н. Леонтьєва) є провідною діяльністю дитини-дошкільника, тобто такою діяльністю, завдяки якій відбуваються найголовніші зміни в психіці дитини і всередині якої розвиваються психічні процеси, що готують перехід дитини до нового, вищого ступеня його розвитку.

Радянський вчений В. А. Сухомлинський підкреслював, щ «гра — це велике світле вікно, через яке в духовний світ дитини вливається живильний потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра — це іскра, що запалює вогник допитливість та цікавості.»

Поняття «гра» розуміється як це вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення та засвоєння громадського досвіду, у якому складається та вдосконалюється самоврядування поведінкою.

Ігровий метод навчання передбачає визначення мети, спрямованої на засвоєння змісту освіти, вибір виду навчально-пізнавальної діяльності і форми взаємодії педагога і студентів. Застосування цього методу навчання вимагає:

– з'ясування і усвідомлення його цілей, тобто бажаного результату; без цього діяльність суб'єктів навчального процесу не може бути цілеспрямованою;
– вибору способу діяльності для досягнення мети;
– необхідних засобів інтелектуального, практичного або предметного характеру, оскільки діяльність завжди пов'язана з ними;
– наявності певних знань про об'єкт діяльності.

Ігрові методи є ефективними і характеризуються наявністю ігрових моделей об'єкта, процесу або діяльності; активізацією мислення й поведінки студента; високим ступенем задіяності в навчальному процесі; обов'язковістю взаємодії студентів між собою та викладачем; емоційністю і творчим

характером заняття; самостійністю студентів у прийнятті рішення; їх бажанням набути умінь і навичок за відносно короткий термін [1].

Головною метою навчальних ігор є формування в майбутніх фахівців уміння поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними фаховими вміннями і навичками студент зможе лише тоді, коли сам достатньою мірою виявлятиме до них інтерес і докладатиме певних зусиль, тобто поєднуючи теоретичні знання, здобуті на лекціях, семінарах, самостійно, з розв'язанням конкретних виробничих задач і з'ясуванням виробничих ситуацій.

Ігрова діяльність виконує такі функції: спонукальну (викликає інтерес у студентів); комунікабельну (засвоєння елементів культури спілкування майбутніх спеціалістів); самореалізації (кожен учасник гри реалізує свої можливості); розвивальну (розвиток уваги, волі та інших психічних якостей); розважальну (отримання задоволення); діагностичну (виявлення відхилень у знаннях, уміннях та навичках, поведінці); корекційну (внесення позитивних змін у структуру особистості майбутніх фахівців) [2].

Багатогранність ігрової діяльності, яка розвиває, виховує та спрямована на конкретну мету, полягає у набутті студентом знаннями, уміннями, досвідом (що є сутністю поняття «навчання») та є процесом опанування знань, досвіду з урахуванням досягнень і недоліків минулого, набуття навичок, умінь виконувати певні дії, виховувати в собі певні якості, риси, уміння. Отже, основним завданням застосування ігор у людській діяльності є навчання.

Перевагами ігрових технологій є:

– активізація та інтенсифікація процесу навчання;
– відтворення міжособистісних відносин, процедури прийняття колективних рішень учнів в ситуаціях, що моделюють реальні умови професійної діяльності;
– гнучке поєднання різноманітних прийомів і методів навчання;
– моделювання практично будь-якого виду діяльності

Ігрові методи багатопланові, і кожен з них у той чи інший спосіб сприяє виробленню певної навички. З огляду на це виокремлюють ігри-вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації, рольові та ділові навчальні ігри, комп'ютерні ділові ігри [3].

Оскільки існують різні види ігор, що застосовуються у навчальному процесі, і кожний із цих видів має свою технологію реалізації й зумовлюється процесом підготовки до її впровадження (ігрове проектування), то можна говорити про різні ігрові технології. Водночас усі ігрові технології передбачають інтерактивну взаємодію її учасників і потребують застосування ігрового проектування. Навчання за допомогою таких ігор супроводжується саме набуттям знань, тому учасник гри має можливість сам задавати стандарт своєї поведінки. Саме гра спонукає перетворенню студента з об’єкта навчання в суб’єкта професійно спрямованої праці, що викликає його цілеспрямовану діяльність та творчу участь у самостійному формуванні професійної грамотності [4].

Завдяки ігровій діяльності краще розвиваються індивідуальні здібності студентів, оскільки вони не відчувають психологічного тиску відповідальності, який властивий звичайній навчальній діяльності. Гра дає змогу позбутися шаблонів і стереотипів, здатна змінити ставлення студентів до будь-якого явища, факту, проблеми. Вона стимулює інтелектуальну діяльність студентів, вчить прогнозувати, досліджувати та перевіряти правильність прийнятих рішень і гіпотез, виховує культуру спілкування, формує вміння працювати в колективі та з колективом. Педагогічно і психологічно продумане використання гри стимулює розумову діяльність. А це підвищує інтелектуальну активність, пізнавальну самостійність та ініціативність студентів.

Ігровий підхід не є визначальним способом засвоєння навчального матеріалу, але він значно збагачує педагогічну практику і розширює можливості студентів.

Висновки

Розглядаючи навчально – ігрові технології, маємо виокремити один основний елемент – це спільна взаємодія та готовність викладача і студента до творчої діяльності, до пошуку та реалізації нових ідей. Викладач стає порадником студенту, координатором дій, помічником у зборі матеріалу та вмінь його використання. Специфіка навчального матеріалу, який за традиційних навчальних форм навчання може не зацікавити студента або буде недоступним, а тому впроваджуючи інтерактивні технології, студент має стати не спостерігачем, а активним учасником навчальних дій. Ігрові

технології мають спонукати студента до пошукової самостійної роботи, розвивати у нього творчий потенціал та креативність мислення, посилювати розумову діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лебедєва Т. Ділові ігри для ділових людей / Т. Лебедєва // Журнал " Час і думка " – Одеса , 2007.
2. Анцибор М. М. Активні форми і методи навчання / М. М. Анцибор // Тула , 2002.
3. «Ігрове моделювання : методологія і практика». – Сб.п.рук . Ладенко І. С. – К.: Наука , 2001.
4. Яворська Ж. Ділові ігри та їх роль у підготовці сучасних фахівців / Ж. Яворська // Вісник Львівського Університету. – 2005.

Алєксєєнко Анна Сергіївна — студентка групи 2АКІТ-16м (іт), факультет компютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: alekseenko1719@gmail.com.

Гречановська Олена Володимирівна — доцент, кандидат педагогічних наук кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Anna S. Alieksieienko — Department of Computer System and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: alekseenko1719@gmail.com;

Hrechanovska Elena - Associate Professor, Ph.D. Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: elena.kot0405@mail.ru

УДК 37.034

О. В. Столяренко,
Л. С. Вишивана

ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНИХ ВЗАЄМИН: СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПІДХІД

Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського.

Анотація. *У статті розглядається соціокультурний підхід у гуманістичному вихованні, який визначає стратегію формування толерантних міжособистісних взаємин молоді на базі гуманістичних, загальнолюдських цінностей.*

Ключові слова: толерантні взаємини, соціокультурний підхід, міжкультурні контакти, гуманістичне виховання, міжособистісна толерантна взаємодія.

Summary. *The article deals with the socio-cultural approach, which defines the strategy of youth's interpersonal relationships development based on the principles of tolerance education, humanistic and universal values.*

Keywords: tolerant relationships, socio-cultural approach, intercultural contacts, tolerant interpersonal relationships, humanistic education.

Дотримання соціокультурного підходу у гуманістичному вихованні молодих людей зумовлене демократичними, інтеграційними процесами в соціумі, необхідністю налагодження толерантних взаємин. Моральне становлення особистості, виховання толерантності в людських стосунках є важливим завданням Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття»), Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки. Напрямами державної політики в галузі виховання студентської молоді стали принципи гуманістичної педагогіки, сформульовані в Законі України «Про освіту», Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Концепції національного виховання, дослідженнях НАПН України (І. Бех, С. Гончаренко, В. Кремень, О. Сухомлинська). Закладена в них методологія виховання надає пріоритет різнобічно розвиненій особистості, її життєвому самовизначенню, самореалізації, життєтворчості відповідно до гуманістичних і національних цінностей. Толерантність як складне інтегративне утворення науковці розглядають у загальній стратегії розвитку особистості (О. Асмолов, І. Бех, Д. Колесов, О. Клепцова, О. Кононко, В. Маралов, К. Роджерс, В. Сітаров, У. Солдатова). Про те, що до означеної проблеми інтерес значно підвищився свідчать результати досліджень, захищених в Україні лише за останнє десятиліття кандидатських дисертацій (М. Андрєєв, Л. Бернадська, О. Волошина, О. Грива, А. Гусєв, О. Зарівна, Е. Койкова, І. Кушніренко). Соціокультурний підхід виступає стратегічним орієнтиром формування у молодої людини навиків толерантної міжособистісної взаємодії на основі гуманістичних принципів. У виховній роботі ми опиралися на концептуально-методологічні засади досліджуваної проблеми, розроблені провідними українськими ученими: людиноцентризм в освіті В. Кременя, як напрям розвитку духовності нації; соціокультурні домінанти, які, на думку О. Сухомлинської, визначають тип соціальності, що залежить від рівня техніко-економічного розвитку; соціально-класову стратифікацію суспільства; етнонаціональну диференціацію; багатоманітність світоглядних орієнтацій, детермінованих релігійними, ідейними, філософськими, науковими установками; антропологічний підхід, що набуває дедалі ширшої популярності і застосовується, на думку М. Богуславського, у розрізі розвитку педагогічної думки в контексті вивчення людини як особистості; концепція становлення особистості в системі «індивід – суспільство» В. Муляра; філософська концепція «педагогіки добра» І. Зязюна; інваріанти ціннісного ставлення до людини І. Беха.

Що стосується соціокультурного аспекту, то кожна історична епоха пропонувала своє бачення феномену толерантності, проте широкого визнання та усвідомлення він набув наприкінці 90-х років XX ст., що характеризується кардинальною зміною як свідомості так і укладу життя. Аналіз зарубіжних і вітчизняних досліджень дає підстави зробити висновок про неможливість представити однозначну дефініцію толерантності. У сучасному психолого-педагогічному дискурсі є різні підходи

до пояснення змісту цієї якості: гуманістичний, діалогічний, особистісно зорієнтований. З гуманістичного погляду толерантність – це цінність, активна життєва позиція особистості, яка з повагою ставиться до поглядів людей іншого культурного, національного, релігійного або соціального середовища [2]. Поряд з усвідомленням впливу на поведінку зовнішніх умов чи факторів і внутрішніх характеристик важливою є усвідомлена активність людини, її самовизначення в конкретній життєвій ситуації. У нашому розумінні «толерантність студентів вищих навчальних закладів» це складна багаторівнева та багатокомпонентна якість, сутність якої полягає в ціннісно-усвідомленій психічній інтра- та інтерактивності, що виявляється в рефлексивності студентів (здатності до усвідомленого розуміння власної особистості і поваги до неї) і їхній соціальній перцепції (визнанні, розумінні і прийнятті іншої людини); і можлива лише за умови здатності до емоційної чуйності (емпатії), самоконтролю та емоційної стійкості як запоруки продуктивної суб'єкт-суб'єктної взаємодії, співпраці й конструктивного діалогу; і виступає невід'ємним атрибутом майбутньої професійної діяльності і активної життєвої позиції. Методологічну основу толерантності у даному контексті становлять ідеї гуманістичної та екзистенційної психології М. Бубера, Л. Бінсвангера, Дж. Бьюдженталя, А. Маслоу, Г. Олпорт, К. Роджерса, В. Франкла, засновників психології прощення Р. Аль-Мабука, Р. Енрайта, М. Сантоса, психології та педагогіки ненасильства В. Маралова та В. Сітарова. Людина живе у суспільстві, де поряд знаходяться інші. Нерідко виникають ситуації, коли одна свобода нерідко вимагає реалізації лише через підкорення іншої, одна воля суперечить іншій. Тому людство винайшло і сформулювало відповідні регулятивні механізми. Одним з найбільш ефективних є мораль, толерантність. Мораль допомагає людині обрати варіант вибору духовних цінностей і відповідної поведінки саме тому, що вона спирається на совість – моральне почуття, в якому виявляється самооцінка особою відповідності її дій, прийнятим у суспільстві і перетвореним у переконання нормам моральності. Поступаючись совістю, людина втрачає людяність, особистість, суспільну значущість. Совість репрезентує всі почуття людини, вона – їхній «голос». «Муки совісті» повертають особистість до людяності, толерантності, зумовлюють відвернення помилкового вибору. І все ж навіть совісності іноді не вистачає для правильності вибору сенсожиттєвих цінностей. Ж.-П. Сартр описує ситуацію вибору, коли юнак, з одного боку, має йти захищати батьківщину від ворогів, а разом з тим – піклуватись про стареньку, немічну матір, яка без його допомоги помре. Ж.-П. Сартр говорить, що кожен з варіантів має право на існування як такий, що здійснюється по-совісті. Але ж, коли ми обираємо один, як бути з іншим? Отже, совісті буває недостатньо. Потрібний життєвий досвід, народна мудрість, високий рівень розуму, зрештою, рішучість, воля, і багато чого іншого. Як пише В. Бакштановський, у конфліктній ситуації можуть вистояти, перемогти лише моральна мудрість, поєднання совісті і розуму, єдність вимог моральної та соціальної доцільності [1, с.15]. Саме тому толерантне виховання спрямоване на формування людяності, совісності, моральної та гуманістичної спрямованості думки, є одним з найфундаментальніших чинників, що зумовлює свободу вибору духовних цінностей, підказує людині відповідний варіант, зумовлює правильність вільних виборів різних людей в єдиному соціокультурному середовищі. Особистість, її внутрішній світ та самосвідомість не існують і не можуть існувати поза конкретною системою суспільних відносин, способу життя, ситуації, збігу обставин, в сукупності суперечливого плетива яких людина здійснює той чи інший вибір. Людина – продукт суспільного історичного розвитку і його суб'єкт. Тому теоретичну модель гуманістичного суспільства ми уявляємо як таку, в центрі якої знаходиться людина. Цей висновок лишається незаперечним незалежно від теоретичних побутових та ідеологічних домінант суспільного розвитку. Усілякі інші засади теоретичної моделі суспільства (в центрі суспільного життя можна поставити Бога, державу, клас, абсолютну ідею) приречені. Звідси – актуальність толерантного, ціннісного ставлення до людини, яка, як і ти, заслуговує на повагу. У процесі дослідницької роботи нами були визначені *педагогічні умови* виховання толерантності в студентів вищих навчальних закладів, які передбачають організацію суб'єкт-суб'єктної особистісно зорієнтованої міжособистісної взаємодії і створення в академічних групах атмосфери колективного співробітництва та довіри; оптимізацію взаємин за рахунок розвитку у вихованців здатності до розуміння і прийняття власної особистості (рефлексивності) та стійкості до зовнішніх негативних впливів (емоційної стабільності); активізацію зусиль, спрямованих на розвиток здатності студентів до прийняття іншої людини, емпатії та асертивності [4]. Дієвими факторами, важелями досягнення окресленої мети є сукупність спеціальних організаційних заходів, що в нашому дослідженні передбачають застосування розробленої методики й такої форми виховної роботи як семінар-тренінг «Потік соціальних умінь

міжособистісної толерантної взаємодії», що включає традиційні та інноваційні інтерактивні методи виховання (дискусія, серендипіті, рольові та ділові ігри (моделювання), діалогова взаємодія, аналіз ситуацій морального вибору, соціодрама), з допомогою яких ми досягли підвищення рівня готовності до толерантної міжособистісної взаємодії студентів вищих навчальних закладів [3]. Це знайшло свій вияв у кращому розумінні різних аспектів і сутності феномену толерантності, оволодіння усіма групами вмінь, що випливають із структури міжособистісної толерантності. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні і впровадженні методики виховання у молодих людей толерантності на основі алгоритмізації відпрацювання кожного вміння, визначеного програмою запропонованого нами семінару-тренінгу «Потік соціальних умінь толерантної взаємодії»

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бакштановский В. Моральный выбор личности: альтернатива и решения / В. Бакштановский. – М. : Мысль, 1983. – 236 с.
2. Балл Г. О. Сучасний гуманізм і освіта [Текст] : соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти / Г. О. Балл ; АПН України, Інститут психології ім. Г. С. Костюка, Рівненський міськвиконком. Відділ освіти, Рівненська науково-практична лабораторія гуманізації навчання. – Рівне : Ліста-М, 2003. – 128 с.
3. Столяренко О. В. Виховання культури толерантних взаємин у студентської молоді: навчально-методичний посібник / О. В. Столяренко, О. В. Столяренко. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 248 с.
4. Столяренко О. В. Вивчення гуманістичних пріоритетів ціннісних орієнтацій молоді / О. В. Столяренко // Молодь і ринок / Щомісячний науково-педагогічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. – № 1(132). – Дрогобич, 2016. – 168 с. – С. – 25–30. – (0,5 авт.арк.). / Журнал зареєстровано в Міжнародному центрі періодичних видань (ISSN International Cente, м. Париж)/. – 0,5 авт. арк.

Столяренко Олена Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського.

Вишивана Лілія Сергіївна, аспірантка Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського.

Stoliarenko Olena Victorivna – PhD, Associate Professor at Pedagogics and Professional Education at Department at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi. E-mail: olena-best@ukr.net

Vyshyvana Lilia Serhiivna – a post-graduate student at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi.

УДК 159.922.7

А. М. Чернега
О.В. Гречановська

Вплив конфліктів на соціально-психологічний клімат академічної групи ВНЗ

Вінницький національний технічний університет

Анотація *Охарактеризовано значення соціально-психологічного клімату в формуванні особистості студента, розглянуто вплив конфліктів на клімат групи та стилі поведінки під час конфлікту,проаналізовано їх особливості.*

Ключові слова: *соціально-психологічний клімат, колектив, взаємовідносини, група.*

Abstract *The significance of social and psychological climate in shaping the personality of the student, the influence of climate on conflict styles and behavior during the conflict, analyzes their characteristics*.

Keywords: *social and psychological climate, group, relationship, team.*

Вступ. Однією з важливих цілей сучасної системи вищої освіти в Україні є підвищення ефективності роботи вищих навчальних закладів. Як сказано в „Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті“, пріоритетним є збереження та зміцнення фізичного й психічного здоров’я студента, розвиток його творчих здібностей, реалізація потенційних можливостей особистості. Для цього потрібно звернути увагу, зокрема, на соціально-психологічний клімат в колективі академічних груп. Адже студент, що постійно перебуває в оточенні згуртованої, оптимістично налаштованої, з сприятливим психологічним кліматом групи, буде краще сприймати навчання, легше йому піддаватися, що сприятиме формуванню гармонійної, самодостатньої особистості та майбутнього фахівця. Негативний вплив на соціально-психологічний клімат в групі мають конфлікти. У студентському середовищі явище конфліктів не рідкість, адже, процес адаптації та навчальний процес у вищому навчальному закладі, проблеми з самооцінкою і комунікацією та багато інших факторів які можуть спричиняти конфліктні ситуації в студентському середовищі.

Питання конфліктів та конфліктих ситуацій розглядали в своїх працях такі науковці, як З. Фрейд, К.Г. Юнг, Р. Дарендорф, Л. Козер, К. Левін, Д. Карнегі, А. Анцупов, Є. Єршов, П. Блонський, Д. Виготський, М. Пірен, Л. Петровська, А.Шипілов, Г. Ложкін, Н. Пов’якель та ін.

Проблему соціально-психологічного клімату групи в своїх працях висвітлювали такі вчені, як М. Барлінгейм, Р.Болуіс, Д. Гобкінз, Є. Маккі, Н. Вовкова, В. Воднік, М. Молочко, Д. Паригін, Х. Шакуров, М.Обозов, В. Щокін, М. Пірен та інші.

Мета статті розкрити роль конфліктів в соціально-психологічному кліматі академічної групи та проаналізувати стилі поведінки під час конфліктних ситуацій.

Основна частина

Письменник А. де Сент-Екзюпері висловив думку про те, що на світі немає нічого дорожчого за ті зв'язки, що з'єднують людей. Тому, особливу увагу, у соціально-психологічному вивченні груп і колективів слід приділити взаємостосункам їх членів. У процесі розвитку групи взаємини в ній закономірно змінюються. На початковому етапі формування колективу, особи, що входять до його складу не можуть з впевненістю відкритись один одному, тому їх стосунки виглядають безликими, з виникненням непорозумінь можуть виникати конфлікти, а за сприятливих умов взаємини поліпшуватимуться і люди будуть ставати все більше дружніми. Усе це відбувається за порівняно короткий час, протягом якого самі індивіди, що утворюють групу, не змінюються як особистості.

Теорія людських відносин виникла ще в 20-ті роки XX ст. у США і Франції як концепція принципів і завдань управління людьми в промислових організаціях у виробничій сфері. Її засновники (У. Мур, Е. Мейо, Ж. Фрідман, А. Файоль та ін.) висунули ряд ідей, в тому числі про вплив характеру міжособистісних стосунків у виробничому колективі на продуктивність роботи організації в цілому. З метою підвищення та інтенсифікації виробництва вони запропонували

"гармонізувати" міжособистісні стосунки у виробничому колективі, що сприяло б налагодженню позитивної психологічної атмосфери у колективі і, як наслідок, підвищенню продуктивності виробництва організації в цілому. Таким чином, встановлення позитивного соціально-психологічного клімату у студентському колективі сприятиме підвищенню ефективності навчання його членів [4].

У характері кожної людини є як позитивні, так і негативні риси. Те, які з цих рис проявляться по відношенню до оточуючих рівноцінно залежить від особливостей групи, настрою, особливостей інших людей, що входять до її складу та ще багатьох факторів. Міжособистісними стосунками називають певні зв'язки і відносини, які існують між людьми в різних соціальних групах. В психологічному і педагогічному розумінні група - це сукупність людей, що об'єднані якимись зв'язками, спільними інтересами, цілями, працею тощо.

До загальних ознак групи належать: наявність у її членів єдиної мети; існування певної організації, відповідної до мети, як правило, група має свої традиції, що визначають характер дій та взаємин її членів; одна від одної групи відрізняються розміром та ступенем сталості.

Люди від народження і протягом всього життя є членами різних соціальних груп. Залежно від спрямування обраної групи особи задовольняють ті чи інші потреби. Належність до певної групи необхідна людині, оскільки сприяє становленню та розвиткові її особистості [1].

В колективі кожна людина поводить себе не так, як на самоті. Група впливає на особу в більшості випадків позитивно. Відбувається це тому, що об'єднання людей не є простою сумою індивідуальностей, а психологія групи не є середньоарифметичним індивідуальних свідомостей людей.

В умовах групи підвищується витривалість до больових відчуттів, знижується чутливість до шумів приблизно на 30%. У групі виявляються такі соціально-психологічні явища, як наслідування, навіювання, "психологічне зараження", спільні групові емоції. Взаємодія людини з групою може мати характер злиття або конфлікту.

Про конфлікт - навіть не вживаючи цього слова - писали ще древні мудреці. Одні з них засуджували сварки і сутички між людьми і радили їх уникати. Інші, навпаки, підкреслювали, що в суперечках народжується істина, що зіткнення і протиріччя є рушійною причиною всякого зміни і розвитку. Слово конфлікт прийшло з латини. Це одне з тих міжнародних слів, які радують перекладачів, - вони не потребують перекладу, оскільки зрозумілі і так: і звучання, і значення їх у всіх мовах приблизно однаково. Сучасний «Тлумачний словник російської мови» С. І. Ожегова не тільки містить це слово, але й пояснює його прикладами, з яких видно, що в XX столітті воно має дуже широку сферу застосування: «сімейний конфлікт», «Збройний конфлікт на кордоні», «конфлікт з товаришами по службі», «Конфліктна комісія» ... У латинській мові conflictus означає буквально зіткнення [5].

Проблеми конфліктних ситуацій та поведінки в конфлікті відіграють важливу роль в колективі, групі. Для ефективності роботи і навчання клімат групи має бути сприятливий, але в групі, де потрібно співпрацювати людям з різними поглядами на життя, працю чи навчання, не може обходитись без конфліктів які можуть супроводжуватися відповідними стилями поведінки.

Такі науковці як Томас К. і Кілмен Р. [6] виокремлюють п'ять стилів поведінки в конфлікті: *ухилення, протиборство, поступливість, співробітництво, компроміс.*

Ухилення. Така поведінка можлива: коли розв'язання конфлікту для індивіда не дуже важливе; коли ситуація досить складна й розв'язання конфлікту потребує чимало зусиль від його учасників; коли в індивіда не вистачає влади для розв'язання конфліктів на свою користь; коли наслідок (вирішення чи невирішення) конфлікту не особливо важливий.

Така форма поведінки дасть змогу вийти з конфліктної ситуації, але не вирішить конфлікту.

Протиборство (конкуренція) характеризується активною боротьбою індивіда за свої інтереси, відсутністю співробітництва при пошуках рішення, націленістю тільки на свої інтереси за рахунок іншої сторони. Індивід застосовує всі доступні для нього засоби для досягнення мети: владу, примус, різні засоби тиску на опонентів, залежність учасників від нього. Ситуація сприймається надто важливою — як питання перемоги або поразки. Стосовно опонента ведеться жорстка тактика. При цьому стилі конфлікт не вирішується, але точка зору супротивнику нав'язана. Особливість зазначеного стилю – паралізувати супротивника, довести його до звільнення.

Поступливість (пристосування). Дії індивіда спрямовані на збереження й відновлення сприятливих відносин з опонентом завдяки згладжуванню стосунків за рахунок власних інтересів. Такий підхід можливий: коли внесок індивіда не дуже великий, а можливість програти очевидна;

коли причина розбіжності суттєвіша для керівника, ніж для індивіда; коли збереження добрих стосунків з опонентом є важливішим за вирішення конфлікту на свою користь; коли в індивіда мало шансів на перемогу, бо мало влади. Таку поведінку в конфлікті керівник використовує, якщо він зацікавлений у збереженні добрих стосунків з підлеглими.

Співробітництво означає, що індивід бере активну участь у пошуках рішень, які задовольнять усіх учасників. При цьому спостерігається прозорість думок. Така форма потребує тривалішої роботи з учасниками, всебічного обговорення розходжень і вироблення спільного рішення з урахуванням інтересів усіх зацікавлених осіб.

При *компромісі* дії учасників спрямовані на пошук рішень за рахунок взаємних поступок, на вироблення проміжного рішення, що задовольняє обидві сторони, при якому ніхто особливо не виграє і не втрачає. Такий стиль придатний для опонентів, які володіють однаковою владою, мають взаємовиключні інтереси, не мають багато часу на пошук кращого рішення. Їх задовольняє тимчасове проміжне рішення.

У групі людина отримує певну вагу (позицію). Ця роль (вага) людини в групі може бути не менш важливою за її формальну позицію (статус). Людина починає ідентифікувати себе з групою, що призводить до змін у самосприйнятті і в усвідомленні свого місця у світі та свого призначення. Співпраця з групою генерує такі ідеї, судження і пропозиції у людини під впливом "мозкового штурму" (сумісного вирішення проблем), які недоступні при самостійній роботі. У групі людина більше схильна до сприйняття ризику та прийняття ризикованих рішень, поведінка людини стає більш активною [2]. Поведінка навіть однієї людини можуть мати вплив на результати роботи всієї групи. Тому, ми вважаємо, що визначення стилів поведінки особистості мають важливе значення для корегування соціально-психологічного клімату академічної групи.

Для аналізу соціально-психологічного клімату групи ми вирішили скористатися даними визначення стилів поведінки за тестом Томаса «Діагностика схильності особистості до конфліктної поведінки» в адаптації Н.В. Гришиної. Під час якого було опитано 76 респондентів студенів 2-го курсу ВНТУ. За результатами проведеного тестування ми побачили, що 32% респондентів мають стиль поведінки компромісний, 22% - протиборство, 13% - співробітництво, 6% - поступливість, 3% - ухилення [3].

Результат даного дослідження дає змогу нам зробити висновки, що більшість опитуваних віддають перевагу компромісному стилю поведінки, що може свідчити про сприятливий соціально-психологічний клімат групи і це буде мати позитивні результати в групі, під час спілкування з однолітками та колегами і забезпечувати більшу ефективність засвоєння знань під час навчально-виховного процесу. Психологічний клімат - емоційний настрій колективу, який відображає стосунки, що склалися між його членами.

Ми погоджуємось з думкою Бойко Ю. І. [4], що для сприятливого СПК властиві: переважання творчого, професійного настрою протягом дня навчання; почуття групової згуртованості та товариськості; високий рівень підготовки студентів; гарні взаємозв'язки між викладачами і студентами; рівномірність розподілу об'єму навчання та навантаження на кожного студента групи; своєчасність та об'єктивність вирішення конфліктних ситуацій; справедливість в оцінці діяльності студентів групи, а також розподіл винагороди; використання можливостей неформального лідерства для розв'язання навчальних та виховних задач; критика й самокритика; колективне обговорення варіантів важливих рішень, що приймаються; цілковита згода надати допомогу товаришам.

Для несприятливого СПК властиві: систематичні запізнення та довготривала відсутність на лекціях та семінарах; відкрите небажання навчатися; неточне виконання рішень і дотримання порад викладачів, пряме їх ігнорування; поширення чуток один про одного; прихована критика умов навчання; даремна трата часу, що розрахований на навчання та виховання; часті конфлікти між студентами й відсторонення колективу від їх спільного вирішення; часті порушення дисципліни; низька активність при обговоренні навчальних та спеціальних питань та відсутність критики та самокритики [5].

Висновки

Соціально-психологічний клімат групи відіграє значну роль в навчально-виховному процесі та у формуванні особистості. Визначення стилів поведінки особистості під час конфлікту є не лише

визначальним фактором для викладача у підготовці методики проведення занять, а й якості засвоєння знань студентами. Адже, якщо вірні взаємини з колегами, адекватне сприйняття та поведінка під час конфліктної ситуації, що може виникнути, то збережеться позитивна установка на результативність будь-якої справи в рамках колективу чи групи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Вітенко І. С., Вітенко Т. І. Основи психології. / І. С. Вітенко, Т. І. Вітенко / "Основи психології. Основи педагогіки". - Чернівці: Книги-XXI, 2006 – 256 с.
2. Скібіцька Л. І. Антикризовий менеджмент : навч. посіб. / Л. І. Скібіцька, В. В. Матвєєв, В. І. Щелкунов, С. М. Подрєза. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 584 с.
3. Гречановська О.В. Значення стилів поведінки у формуванні конфліктологічної культури студентів технічних ВНЗ. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Вип. 124 / Чернігівський національний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка; гол.ред. Носко М.О. – Чернігів: ЧНПУ, 2015. – 320 с. С. 144-148
4. Бойко Ю.І. Особливості соціально-психологічного клімату студентської групи у ВНЗ. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://intkonf.org/boyko-yui-osoblivosti-sotsialno-psihologichnogo-klimatu-studentskoyi-grupi-u-vnz/
5. Кармина А. С. Конфликтология / А. С. Кармина – СПб.: Издательство«Лань», 1999. – 448 с.
6. Пірен М.І. Конфліктологія / М.І. Пірен: Підручник. – К.: МАУП, 2007. – 360 с. С. 70

Чернега Аліна Миколаївна, студентка групи ЕКО-16м, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: alina.cherneha@gmail.com

Науковий керівник: Гречановська Олена Володимирівна - доцент, кандидат педагогічних наук кафедра філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Elena.kot0405@mail.ru

Chernega Alina M., a student group ECO-16m, the Institute of ecological safety and monitoring of environment, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa, e-mail: alina.cherneha@gmail.com

Supervisor: Hrechanovska Elena - Associate Professor, Ph.D. Department of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Elena.kot0405@mail.ru

УДК 378.37.022

Л. А. Рогозіна
А. А. Негур
О. Б. Залюбівська

Педагогічні ідеї Д. Дьюї у світлі сучасних освітніх тенденцій

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті узагальнено положення прагматичної педагогіки Д. Дьюї; проведено порівняльний аналіз педагогічної теорії Д. Дьюї і традиційної системи навчання; розглянуто метод навчальних проектів та його затребуваність сучасною освітою.
Ключові слова: педагогіка прагматизму, навчання, педагогічний процес, модель освіти, метод проектів.

Abstract
In the article, the provisions of pragmatic pedagogy of J. Dewey were summarized; the comparative analysis of pedagogical theory J. Dewey and the traditional system of education was conducted; the method of training projects and its demand for a modern education was described.
Keywords: pragmatic pedagogy, education, pedagogical process, the model of education, the method of projects.

В умовах реформування вищої освіти України відбувається пошук інноваційних підходів до підготовки майбутніх фахівців. Зокрема, важливого значення набуває компетентнісний підхід, що в свою чергу актуалізує значущість проектного методу навчання, спрямованого на активізацію навчальної діяльності студентів через їх взаємодію у дослідженні та розв'язанні проблемних ситуацій. Створення нового не можливе без дослідження позитивного педагогічного досвіду педагогів минулого. Значущості у світлі поставлених завдань набувають ідеї Джона Дьюї (англ. John Dewey, 1859–1952 рр.) – американського філософа, психолога, засновника педагогічного прагматизму та реформатора освіти.

Суть погляду «прагматичної педагогіки» Д. Дьюї полягає в тому, що цінним є тільки те, що корисно людям, що дає практичний результат і направлено на благо всього суспільства. Прагматична педагогіка Д. Дьюї ґрунтується на таких положеннях: розум формується у процесі соціального досвіду; головним у діяльності людини є процес становлення, а не буття як статичного стану; «основним інструментом» індивіда є інтелект, за допомогою якого він розв'язує проблеми, що виникли; здібності людини закладені природою, а школа має створити умови для їх розкриття; знання мають сприяти пристосуванню людини до навколишнього середовища і бути практично спрямованими; головне – це не кількісні характеристики знань, а вміння використовувати їх у певній ситуації; навчання через досвід; максимальне використання можливостей сьогодення; зміст навчання підпорядкований розв'язанню практичних проблем, що відповідають нахилам та підготовці дитини; у свою чергу, розв'язання проблем потребує поєднання розумової і фізичної праці, що має розвивальну і суспільну цінність [1, 2].

Дьюї вперше «поєднав» пізнання і діяльність у навчальному процесі, шляхом вирішення поставлених задач (проблем). При цьому весь процес умовно розділив на декілька етапів, таких як відчуття проблеми, виявлення її природи і суті, знаходження можливого рішення, обмірковування можливих наслідків знайденого рішення, та подальші спостереження і експерименти, на основі яких можна буде зробити конкретний, позитивний або негативний висновок. Кожен з етапів стимулює суб'єктів навчання до активної інтелектуальної діяльності, дозволяє їм одержати практичний досвід у прийнятті й осмисленні рішень, а також допомагає максимально розкрити їх потенціал, за рахунок відсутності жорстких рамок і можливості знайти своє індивідуальне рішення тої чи іншої проблеми.

Результати системно-структурного аналізу педагогічних праць дали можливість узагальнити основні педагогічні ідеї Джона Дьюї, що є актуальними для сучасної освіти, в тому числі вищої школи.

1. *Накопичення учнями особистого досвіду стоїть вище оволодіння систематизованими*

науковими знаннями. Засвоєння знань – є стихійний, некерований процес. Навчання в педагогічній системі прагматистів має справу з виробленням особистих ідей і понять. Навчання відбувається тільки тоді, коли щось трапляється всередині учня, а це в більшості випадків поза контролем викладача. «Досвід», згідно Д. Дьюї, це складне переплетення подій. Він пов'язаний з виконанням дій, а не з пізнанням об'єктів. Мислення, особливо мислення наукове, стає лише інструментом для вирішення чуттєвих і інтелектуальних проблем. Його поява запускає ланцюгову реакцію розумової активності, спрямовану на пошук ефективного усунення труднощів, що перешкоджають життєдіяльності організму.

Д. Дьюї вважав, що навчання має відбуватися шляхом пізнання навколишньої дійсності. Тільки при дослідженні навколишнього світу в учня з'явиться бажання до подальшої самоосвіти. Через дослідне пізнання дійсності в учня формується певна властивість характеру, що дає йому змогу контролювати що відбувається навколо і пристосовувати до своїх цілей.

У вищій школі ця педагогічна ідея може бути реалізована таким чином: в межах навчальних дисциплін більше уваги приділяти зв'язку теорії з практикою, акцентувати професійно-орієнтовані теми, форми, методи навчання, надавати перевагу активним та інтерактивним методам навчання, що стимулюють формування важливих у сучасному світі якостей фахівця: комунікативність, вміння працювати в команді, відкритість, критичність, продуктивність мислення, вміння навчати тощо.

2. В основі навчально-виховного процесу повинні лежати інтереси того, хто навчається. Не програма, а учень повинен визначати як якість, так і кількість навчання. Д. Дьюї розглядав навчальний предмет не як набір засвоюваних учнями принципів, фактів. На його думку, це повністю ігнорувало психологію учня, його інтереси [3]. Він хотів, щоб учень навчився транслювати абстрактні знання в конкретні форми, що мають відношення до практичного життя. Пізнання, яке відбувається в надрах «я», має справу не з мисленням, а зі світом почуттів, вірувань, розумінь, шукань, світом потреб, прагнень. Д. Дьюї був переконаний в тому, що освіта стане більш повною і глибокою, а навчання тривалішим й інтенсивнішим, якщо вона виростатиме із запитів, інтересів і потреб учня. Але при цьому «узгодження» та пристосування інтересів індивіда з інтересами соціуму стає провідною ідеєю освіти.

У вищій школі ця педагогічна ідея актуалізує таку важливу для сучасного фахівця будь-якого профілю рису, як суб'єктність. Переконані, що «справжнє» суб'єкт-суб'єктне навчання, яке формує суб'єктність як особистісну рису і у студентів, і у викладачів, може бути реалізоване лише за умови вибірковості навчальних дисциплін. Це підвищить навчальну мотивацію студентів та їх відповідальність за результати навчання, також суттєво підвищить якість викладання в умовах конкурентного освітнього середовища.

3. *Орієнтованість викладання на майбутню діяльність в суспільстві.* Призначення практичної роботи полягає не тільки в здобутті конкретних знань, але і в зіткненні школи з соціальною діяльністю суспільства. В процесі практичних занять учні багато дізнаються про різні професії, що не тільки дає їм певні навички, але сприяє їх розвитку та вчить поважати будь-яку працю, яка йде на користь суспільству [4].

У вищій школі ця педагогічна ідея може бути реалізована в межах державної політики профорієнтації та інформування абітурієнтів щодо професій за якими спостерігається дефіцит кваліфікованих спеціалістів в реальному секторі економіки, та заохочення їх опанувати.

4. *Метод навчальних проектів.* Д. Дьюї та його послідовники У. Кілпатрик, Е. Коллінгс, Е. Паркхер розробили й обґрунтували дидактичні основи методу навчальних проектів [2]. При цьому слід звернути увагу, що Д. Дьюї критично ставився до домінування методу проектів у навчальному процесі. Він вважав, що немає сенсу вибудовувати всю освіту на основі проектного методу, тому що він короткотривалий, непостійний, тривіальний, що є явно недостатнім для повноцінної освіти [2].

Метод проектів – це система навчання, при якій учні набувають знання в процесі планування та виконання поступово ускладнених практичних завдань – проектів. Позитивні сторони методу проектів: розвиток ініціативи студентів, навичок до планової роботи, вміння зважувати обставини і враховувати труднощі. Проект вчить їх наполегливості в досягненні мети, привчає до самостійності [5].

Цей метод активного та інтерактивного навчання є затребуваним сучасною освітою, вищою школою зокрема. Це один з найефективніших методів компетентнісного навчання, він комплексно розвиває пізнавальні, творчі, дослідницькі навички студентів, їх уміння самостійно конструювати

знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, взаємодіяти з іншим учасниками навчального проекту.

Узагальнивши дослідження [6, 7, 8, 9], робимо висновок, що мета проектної діяльності – це розуміння і застосування знань, умінь і навичок, набутих при вивченні різних предметів (на інтеграційній основі), а її завданнями є:

– здобуття уміння чітко визначити мету, описувати основні кроки по досягненню поставленої мети та концентруватися на досягненні мети, протягом всієї роботи;

– формування навичок вибору відповідної інформації і уміння правильно її використовувати;

– розвиток креативності та критичного мислення;

– уміння складати план роботи, чітко презентувати інформацію, оформляти виноски, мати поняття про бібліографію;

– сприяння проявам ініціативи, ентузіазму, спроб виконати роботу в строк відповідно до встановленого плану і розкладу роботи у студентів.

Посилаючись на О. Єрохіна та ін., зазначимо, що Д. Дьюї гостро критикував попередні освітні системи, які були розраховані на повідомлення учням величезної кількості фактичної інформації без навчання засобів її використання, які «напихали» учнів досвідом минулого, і зовсім не готували до зустрічі з проблемами в майбутньому. Взамін традиційної моделі освіти Д. Дьюї запропонував нову, метою якої має стати навчання методам вирішення проблем.

Враховуючи положення дослідників [1, 2, 3, 4, 5, 10, 11, 12, 13 та ін.], ми зробили спробу порівняльного аналізу традиційної системи навчання і педагогічної теорії Д. Дьюї. Його результати подані у таблиці 1.

Таблиця 1 – Порівняльний аналіз традиційної системи навчання і педагогічної теорії Д. Дьюї

Традиційна система навчання	***Педагогічна теорія Д. Дьюї***
метою навчання є формування системи знань, опанування засад наук, виражених у наявному стандарті навчання;	метою навчання є формування критичного, рефлексивного мислення студентів, збагачення їх власного досвіду і їх прилучення до культури;
основний акцент робиться на поінформованості особистості;	основний акцент робиться на набутті життєвого досвіду;
основними принципами навчання є принцип науковості, доступності, міцності, послідовності, систематичності;	основними принципами навчання є проблемність, інтерактивність навчання, індивідуальний підхід орієнтація на особистісний розвиток тих, хто навчається, розвиток спільних цінностей;
студенти засвоюють знання у готовому вигляді без розкриття шляхів доведення їхньої істинності;	студенти засвоюють знання шляхом дослідного пізнання навколишньої дійсності, опираючись на проблемні ситуації реального життя;
навчання проводиться за єдиним річним планом і програмою згідно з розкладом;	немає постійної програми із послідовною системою предметів, протягом року розклад змінюється відповідно до засвоєного матеріалу та інтересів студента;
заняття присвячені одному навчальному предмету, темі, студенти групи працюють над одним і тим же матеріалом;	нема розподілу програми на предмети, оскільки це заважає інтеграції одержаних знань і виробленню особистого розуміння понять;
викладач керує роботою студентів на занятті;	викладач створює умови, які сприяють виявленню потенціалу студентів, усуває ситуації, які перешкоджають їх розвитку;
результатом навчання є засвоєння студентами систематизованого знання.	результатом навчання є активність, ініціативність, самостійність, відповідальність студентів, а також готовність до планування своєї діяльності, гнучкість мислення, готовність виправляти свої помилки, вміння знаходити компромісні рішення.

Щодо прикладів сучасного застосування педагогічних ідей Д. Дьюї, то наразі у Фінляндії, країні, яка відома високим рівнем освіти, запроваджено радикальну реформу освіти на основі педагогічної теорії Д. Дьюї: відмовитися від загальноприйнятої схеми навчання з предметів і впровадити навчання за темами. П. Сіландер, менеджер з розвитку Гельсінкі, зазначає: «Нам тепер потрібен новий тип освіти, щоб підготувати людей до робочого життя» [14]. На думку фінської влади, колишня система освіти була хороша в минулому, але в умовах, що змінилися систему навчання теж необхідно міняти.

За даними видання [14], новий тип навчання позитивно відбивається на знаннях учнів: там, де експеримент з впровадження тем замість предметів почався, результати учнів покращилися.

З огляду на те, що система освіти в Фінляндії вважається однією з кращих в світі, багато експертів з різних країн уважно стежать за прогресом нової реформи. Можливо, ми перебуваємо на порозі глобального зсуву в основах освіти: якщо Фінляндія поліпшить свої позиції в міжнародних рейтингах, ми можемо побачити, як спосіб викладання почне змінюватися в усьому світі.

Отже, можна дійти висновку, що педагогічна теорія Дьюї продовжує залишатися актуальною нині, вона є джерелом сучасних педагогічних інновацій.

Д. Дьюї припускав, що людина, що має навички прийняття рішення, набагато краще буде підготовлена до життя в швидко мінливому світі з його численними труднощами і постійно виникаючими проблемами. Замість того, щоб прищеплювати учням помилкові абсолюти, освіта повинна підготувати школярів і студентів до зіткнення з проблемами, зростаючими разом з їх індивідуальним досвідом [13].

Отож, започаткована більш як 100 років тому методика навчання Д. Дьюї отримала свій розвиток у XXI столітті. І це може стати переломним моментом у світовій педагогіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Дьюї Д. Досвід і освіта / Д. Дьюї ; [пер. з англ. Марії Василечко]. – Л. : Кальварія, 2003. – 84 с.
2. Огієнко О. І. Тенденції розвитку проектної технології у зарубіжній педагогіці XX століття [Електронний ресурс] // Порівняльна професійна педагогіка. - 2011. - № 1. Режим доступу: http://www.khnu.km.ua/root/res/2-7001-15.pdf.
3. Дьюї Джон Школа й суспільство / Джон Дьюї. – М., 1924.
4. Розпутна М. В. Джон Дьюї як науковець, філософ та освітянин [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми філософії та соціології. – Режим доступу: http://www.apfs.in.ua/v7_2015/35.pdf.
5. Валєєва Л. А. Дидактична система Джона Дьюї: становлення і реалізація у педагогічній практиці: могографія / Л. А. Валєєва. – Казань, 2008.
6. Генкал С. Є. Дидактичні можливості індивідуальних освітніх проектів учнів профільних класів / С. Є. Генкал // Наук. зап., Сер.: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2005. – №14. – С.15-17.
7. Ильяшева Е. В. Подготовка будущих учителей технологии к проектной деятельности / Е. В. Ильяшева // Автореф. дисс. канд. пед. наук. – Магнитогорск, 2001. – 23с.
8. Матяш Н. В. Проектный метод обучения в системе технологического образования / Н. В. Матяш / /Педагогика, 2000. – №4. – С.38-44.
9. .Пахомова Н. Ю. Метод учебного проекта в образовательном учреждении: Пособие для учителей и студентов пед. вузов / Н. Ю. Пахомова. – М.: АРКТИ, 2003. – 112с.
10. Дьюї Джон Школи майбутнього / Джон Дьюї. – М., 1922.
11. Вульфсон Б. Л. Советская педагогика и Джон Дьюи / Б. Л. Вульфсон // Педагогика. – 1992. – №9– 10.
12. Гончаров Л. Н. Школа и педагогика США до второй мировой войны / Л. Н. Гончаров. – М., 1972. – 320 с.
13. Єрохін О. К. Джон Дьюї про роль освіти / О. К. Єрохін // Філософія освіти. – Новосибірськ, 2006. - №1
14. Сдвиг в образовании? В Финляндии отменяют школьные предметы [Електронний ресурс] / https://republic.ru/ – Режим доступу до ресурсу: https://republic.ru/posts/49703.

Науковий керівник: Залюбівська Оксана Броніславівна – кандидат педагогічних наук, ст. викладач кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Рогозіна Лідія Альбертівна – студентка групи ТСМ-16м, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: coolida@bk.ru.

Негур Андрій Анатолійович – студент групи ТСМ-16м, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: endril13@gmail.com.

Supervisor: Zaliubivska Oksana Bronislavivna – PhD in pedagogy (the candidate of pedagogical sciences), senior instructor of the department of philosophy and humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Lidiia Rohozina – group TCM-16m, The Faculty of Infocommunications, Radioelectronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: coolida@bk.ru.

Nehur Andrii – group TCM-16m, The Faculty of Infocommunications, Radioelectronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: endril13@gmail.com.

УДК 378

М. В. Мигидин[1]

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено питання інтеграції України в європейський освітній простір. Розглянуто ключові проблеми процесу імплементації Болонських угод в ході реформи вищої освіти в Україні та визначено шляхи їх вирішення.

Ключові слова: освіта, вища освіта України, європейський освітній простір, Болонський процес.

Abstract

The issue of integrating Ukraine into the European educational space. Considered the key pro-lems of implementation of the Bologna agreement in the reform of higher education in Ukraine and ways of solving them.

Keywords: Education, Higher Ukrainian school, European educational space, Bologna process.

Вступ

З метою реалізації стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу, забезпечення всебічного входження України у європейський політичний, економічний, правовий, освітній простір та створення передумов для набуття Україною членства у Європейському Союзі указами Президента України затверджена "Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу". Основними напрямами культурно-освітньої і науково-технічної інтеграції визначено впровадження європейських норм і стандартів в освіті, науці й техніці, поширення власних культурних і науково-технічних здобутків у ЄС.

Головним стратегічним завданням розвитку вищої освіти України на сучасному етапі є інтеграція вищої освіти України до європейської освітньої системи в умовах приєднання до Болонського процесу, запобігаючи можливим складнощам і враховуючи перспективи цього прогресивного процесу, узгоджуючи та поєднуючи національні компоненти вищої освіти з вимогами Болонської декларації задля створення єдиної зони європейської вищої освіти.

Метою роботи є дослідження процесу інтеграції України в європейський освітній простір в контексті Болонського процесу.

Основна частина

Уже більше десяти років європейське освітнє співтовариство живе під знаком Болонського процесу. Його суть полягає у формуванні на перспективу загальноєвропейської системи вищої освіти, названої Зоною європейської вищої освіти, яка ґрунтується на спільності фундаментальних принципів функціонування. Із 1998 по 2003 рік у рамках Болонського процесу відбулося багато різнорівневих зустрічей, робочих нарад, конференцій тощо. Пропозиції, які розглянуто і які виконуються в рамках Болонського процесу, зводяться в основному до шести таких ключових позицій [1].

1. Уведення двоциклового навчання. Фактично пропонується ввести два цикли навчання: 1-й - до одержання першого академічного ступеня і 2-й - після його одержання. При цьому тривалість навчання на 1-му циклі має бути не менше 3-х і не більше 4-х років. Навчання впродовж другого циклу може передбачати отримання ступеня магістра (через 1-2 роки навчання після одержання 1-го ступеня) і/або докторського ступеня (за умови загальної тривалості навчання 7-8 років).

2. Запровадження кредитної системи. Пропонується запровадити у всіх національних системах освіти систему обліку трудомісткості навчальної роботи в кредитах. За основу пропонується прийняти ECTS, зробивши її нагромаджувальною системою, здатною працювати в рамках концепції «навчання впродовж усього життя».

3. Контроль якості освіти. Передбачається організація акредитаційних агентств, незалежних від національних урядів і міжнародних організацій. Оцінка буде ґрунтуватися не на тривалості або змісті навчання, а на тих знаннях, уміннях і навичках, що отримали випускники. Одночасно будуть встановлені стандарти транснаціональної освіти.

4. Розширення мобільності. На основі виконання попередніх пунктів передбачається істотний розвиток мобільності студентів. Окрім того, ставиться питання про розширення мобільності викладацького й іншого персоналу для взаємного збагачення європейським досвідом. Передбачається зміна національних законодавчих актів у сфері працевлаштування іноземців.

5. Забезпечення працевлаштування випускників. Одним із важливих положень Болонського процесу є орієнтація вищих навчальних закладів на кінцевий результат: знання й уміння випускників повинні бути застосовані і практично використані на користь усієї Європи. Усі академічні ступені й інші кваліфікації мають бути затребувані європейським ринком праці, а професійне визнання кваліфікацій має бути спрощене. Для забезпечення визнання кваліфікацій планується повсюдне використання Додатка до диплома, який рекомендований ЮНЕСКО.

6. Забезпечення привабливості європейської системи освіти. Одним із головних завдань, що має бути вирішене в рамках Болонського процесу, є залучення в Європу більшої кількості студентів з інших регіонів світу. Вважається, що введення загальноєвропейської системи гарантії якості освіти, кредитної нагромаджувальної системи, легко доступних кваліфікацій тощо, сприятиме підвищенню інтересу європейських та інших громадян до вищої освіти .

Згідно з принципами Болонської декларації первинна відповідальність за якість одержуваних знань, умінь і навичок лежить на кожному навчальному закладі, а отже, саме ВНЗ, а в ньому – факультет, в складі якого кафедра й окремий викладач несуть персональну відповідальність разом зі студентами за свою дисципліну та рівень її засвоєння. Так що все визначають зміст та форми і методи навчання, їх вибір, модернізація і вдосконалення. Перехід на кредитно-модульну систему навчання, за Болонською декларацією, дозволяє максимально якісно засвоювати навчальний матеріал за мінімальний термін, використовуючи структурно-логічний виклад найскладніших і найважливіших елементів знань логічними частинами – модулями.

Особливого значення при кредитно-модульній системі набуває організація самостійної роботи студентів яка пов’язана з творчим використанням набутих студентами знань та забезпечення їх необхідною навчально-методичною літературою.

Кредитна система, з одного боку дає змогу максимально демократизувати та індивідуалізувати навчальний процес, а з іншого – зобов’язує якісно засвоювати зміст вищої освіти й тим самим забезпечити визнання результатів навчання різними навчальними закладами і країнами [2].

Прагнення до європейської інтеграції суттєво впливає на всі сфери життєдіяльності Української держави, включаючи і вищу освіту. Україна чітко окреслила орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи, активно здійснює модернізацію освітньої системи у контексті вимог Болонських угод. Це сприятиме підвищенню в Україні європейської культурної ідентичності та входження до загальноєвропейського інтелектуально-освітнього та науково-технічного середовища.

Враховуючи це, одним з актуальних завдань сучасної освіти є суттєве оновлення змісту освіти, пошук, створення та застосування найефективніших сучасних форм і методів навчання для забезпечення високої якості знань студентів. Завдяки політиці українського уряду на початку XXI ст. приєднання до Болонського процесу визначило реформаторські кроки України до європейської інтеграції у сфері вищої освіти.

Підписання Україною Болонської декларації, спрямованої на структурне реформування національних систем вищої освіти й створення єдиного європейського освітньо-наукового простору, відкриває один з напрямів інтеграції України в Європу. Нам надається реальна можливість отримати рівноправний статус у європейському освітньому просторі, який визначає розвиток нашої країни на ціле покоління вперед. Участь вищої освіти України в болонських перетвореннях має бути спрямована на її перспективний розвиток і набуття нових європейських ознак.

З іншого боку, Болонський процес є одним з найбільш суперечливих напрямів європейської інтеграції України. Ця суперечливість полягає в тому, що освітня реформа має тенденцію відбуватися нормативно-наказовим шляхом, у прискореному темпі, а не поступово, подекуди без врахування доцільності саме таких методів інтеграції.

Все це вимагає від ВНЗ вирішення багатьох важливих завдань серед яких: модернізація державної системи контролю якості підготовки фахівців; створення внутрішньовузівської системи управління якістю навчання; розробка форм нової документації; створення навчально-методичного забезпечення підготовки висококваліфікованого фахівця; модернізація схеми фінансування; залучення студентів в процес управління навчально-виховним процесом у ВНЗ; розвиток академічної мобільності [3].

Водночас слід зважити на те, що ці зміни не повинні призвести до втрат кращих традицій, заперечення національних ознак якості освіти. Орієнтація на Болонський процес не повинна призводити до невиправданої перебудови тих традицій вітчизняної освіти, які є національним надбанням української вищої школи, зокрема широкий спектр і фундаменталізація знань студентів у галузі суспільних наук, що формують світогляд молодої людини та майбутнього фахівця. На наше глибоке переконання і як засвідчує практика, жодна з високорозвинених країн Європи нівелювати власні національні системи вищої освіти в контексті Болонської декларації не збирається. Власне, Болонська декларація цього й не вимагає. Вона вимагає іншого, прозорості й відмінності систем освіти, їх модернізації в контексті відповідності одна одній з метою забезпечення академічної мобільності та досягнення більш високої якості на основі поєднання зусиль науки і освіти та плідної співпраці [4].

Важливо усвідомити також те, що розв'язання комплексу завдань, пов'язаних з приєднанням України до Болонського процесу, до європейського освітньо-наукового простору на основі підготовки майбутніх професіоналів знаходиться у площині рішень, спрямованих на новий інноваційний, науково-технологічний розвиток України. Це – перш за все, нова філософія освітньої діяльності, нові принципи організації навчального процесу, новий тип відносин між викладачем та студентом, це, зрештою нові технології опанування знань і повна прозорість навчального процесу.

Уведення довгострокової стратегії модернізації всієї системи вищої освіти вимагає застосування якісних інноваційних заходів з урахуванням вимог і потреб інформаційного суспільства. Враховуючи це, важливим моментом реструктуризації навчального процесу ВНЗ України – є запровадження інноваційних освітянських технологій, рішення цього завдання спрямовано на :

– перехід від педагогічного традиціоналізму до нових форм і методів навчання, орієнтованих на формування творчої особистості, яка вміє поєднувати в різних варіантах теоретичні завдання, наукові здобутки з вирішенням питань, які виникають на практиці;

– підвищення творчої активності студентів під час аудиторних занять шляхом упровадження ділових і рольових ігор, ігрового проектування, „кейс-методів", брифінг-семінарів, відео тренінгів тощо;

– посилення мотивації студентів до самостійної роботи з метою поглиблення знань і здобутих вмінь та навичок;

– забезпечення наскрізної комп`ютеризації навчального процесу та створення комп'ютерних систем його підтримки;

– інтенсифікацію навчального процесу з метою скорочення аудиторних занять з участю викладача при наданні повного обсягу знань і підвищенні якості навчального процесу;

– розробку інтерактивних комплексі навчально-методичного забезпечення дисципліни тощо [5].

Розробка та застосування інноваційних технологій навчання в умовах приєднання України до європейської освітньої системи, а також діагностика якості знань у ВНЗ мають носити системний характер, що дозволяє забезпечити взаємозв`язок між усіма елементами навчального процесу, підвищує рівень його керованості та навчально-методичного забезпечення.

Безумовно, при розумній організації запровадження нових інноваційних технологій навчання можна очікувати значних позитивних результатів, а саме:

– посилення навичок самостійної роботи;
– посилення планування свого часу;
– підвищення інтересу та поглиблення знань по напрямках, які найбільше цікавлять студентів;
– можливість систематичного контролю якості знань студентів [6].

Слід мати на увазі, що входження в єдиний європейський освітній простір полягає не в загальному стандарті якості, не в одноманітному змісті освіти, а в зближенні принципів і підходів, у подібності структур, конфігурацій і засобів освітніх систем окремих держав.

Важливо зазначити, що євроінтеграційний процес України на всіх етапах не повинен нівелювати національні особливості освітніх систем різних країн Європи, які мають право і повинні поширювати власні культурні й науково-технічні здобутки в Європейському Союзі. Відтак, інтеграція української освіти до європейського освітнього простору має передбачати збереження національно-культурної самобутності української нації, її співжиття з іншими народами й національностями, діалог культур та їх взаємозбагачення. Збереження історично зумовленої самобутності української нації, її нерозчинення у світі глобальної культури й півіснування з різними культурами – одне з найважливіших завдань сучасної освітньої політики України.

Висновки

Прагнення до європейської інтеграції суттєво впливає на всі сфери життєдіяльності Української держави, включаючи і вищу освіту. Україна чітко окреслила орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи, активно здійснює модернізацію освітньої системи у контексті вимог Болонських угод.

Аналіз проблеми входження України в європейський освітній простір засвідчує складність та протирічливість цього процесу. Стояти осторонь цього процесу Україна не може, тому необхідно прогнозувати процес трансформації національної системи освіти, оптимально поєднуючи накопичений зарубіжний та вітчизняний досвід. Цей процес має будуватися на наступних засадах:

1. Побудова оновленої системи освіти – повинна стати національною ідеєю, зміст якої полягає у збереженні і примноженні давніх освітніх традицій українців.
2. Оновлена система вищої освіти покликана виховувати громадянина держави Україна, всебічно розвинену особистість, сутністю якої є духовність, соціальна та професійна компетентність.
3. Розвиток національної системи вищої освіти має підпорядковуватись законам ринкової економіки, оскільки економічна сфера є винятково важливою у формуванні логіки суспільного розвитку. Водночас важливо враховувати при цьому не менш важливі чинники – соціальні, політичні, духовного життя, суспільної свідомості, культури та моральності.
4. Розвиток вищої освіти України слід розглядати у контексті тенденцій розвитку і досвіду світових освітніх систем.

Реформування національної системи вищої освіти України згідно зазначених вище напрямків сприятиме її наближенню до європейських стандартів. Якість процесів оновлення, які відбуваються в сучасних українських ВНЗ, дають підстави для впевненості у можливості подальшого примноження інтелектуального багатства нації і забезпечення успішності соціально-економічного розвитку української держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабак В. Для нас Болонський процес – явище звичне, кредитно-модульна система – не новина / Бабак В. // Вища школа. – 2006. – № 1. – С. 3 – 19.
2. Волков В. Реформування вищої освіти: перші кроки до Європи / Волков В. // Юридичний Вісник України. – 2006. – № 31. – С. 8.
3. Голубенко О. До проблеми оновлення стандартів вищої освіти в контексті болонських реформ / Голубенко О. // Вища школа. – 2006. – № 5–6. – С. 10 – 18.
4. Загородній А. Європейська система забезпечення якості вищої освіти / Загородній А. //Вища школа. - 2006. – № 4. – С. 15 – 22.
5. Кудін А. Реалізація в Україні принципів і завдань Болонського процесу : забезпечення мобільності громадян з можливістю їх працевлаштування / Кудін А. // Вища школа. – 2006. – № 1. – С. 27 – 34.
6. Мельниченко Т. Сучасний стан і перспективи розвитку освітнього комплексу України в контексті Болонського процесу / Мельниченко Т. // Український географічний журнал. – 2006. – № 1. – С. 54 – 58.

Мигидин Марина Вікторівна – студентка групи УБ-16м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, кафедра менеджменту та безпеки інформаційних систем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: marinka.dir@gmail.com.

Науковий керівник: ***Прищак Микола Дем'янович*** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри культурології соціології, педагогіки та психології, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Maryna V. Myhydyn – student of group UB-16m, Department of Management and Information Systems Protection, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: ***Pryschak Nicholas Demyanovich*** - Ph.D., assistant professor of cultural studies sociology, pedagogy and psychology, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 316. 6

А. Є. Косарєв

ВИКОРИСТАННЯ ПРИНЦИПУ ІНТЕРАКТИВНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті визначена суть інтерактивності в процесі навчання та вплив інтелектуально-психологічних ігор на розвиток особистості студента.

Ключові слова: інтерактивні технології, інтелектуально-психологічні ігри, контактність, комунікація, студентство.

Abstract: *The paper defines the essence of interactivity in the learning process and the impact of intellectual and psychological games on students' development.*

Keywords: *interactive technology, intellectual, psychological games, contact, communication, students.*

Питання про використання принципу інтерактивності багаторазово досліджувалося як в соціології, психології, так і в інших науках гуманітарного циклу.

Багатьом з нас здається, що в галузі комунікації та відносин між людьми все зрозуміло. На жаль, власний досвід дружби та кохання надто часто розбиває цю впевненість – наші близькі й ми самі здійснюємо неочікувані вчинки. Стосунки, які здавалися непорушними, руйнуються, а нові виникають там, де ми їх не чекали.

Споконвіку люди найбільше говорять про п`ять «С» – Сенсації, Скандали, Слабкості інших, Симпатії, Самих себе. А як відомо, люди говорять про те, що їх найбільше цікавить. Таким чином в даний перелік входить оцінка себе та відношення до інших, тобто проблема комунікації, яку ми зачепили, є актуальною та цікавою для широких мас громадськості.

Суть інтерактивності в процесі навчання

Навчання пасивне та активне

Дискусія щодо непристосованості сьогоднішньої освіти до вимог часу триває надалі. Найчастішим закидом у бік освіти є той, який стосується пасивності: студент/слухач (незалежно від віку) повинен сприймати знання у форм}, поданій йому лектором, і в такий самий спосіб повинен їх відтворити під час іспиту. Звідси, і домінування традиційного способу переказування знань методами, які подають знання, лекціями. Очевидно організаторів цього традиційного способу навчання найменше цікавить те, що діється після здачі екзамену чи після вручення різного роду сертифікатів. Чи випускник уміє користуватися знаннями, чи є творчим, чи вміє спостерігати, аналізувати, розв'язувати проблеми, чи вміє співпрацювати з іншими людьми? Відповіддю на поставлену таким чином проблему є інтерактивні методи **(inter – "між"),** в яких наявні є вже два важливі елементи: активність та співпраця.

Навчання активних людей

Всі психологічні та педагогічні дослідження стверджують, що після пасивної участі в процесі навчання досить швидко не залишається навіть сліду. Точно підраховано, що після чудово підготовленої і прекрасно прочитаної лекції уважний слухач здатен відтворити 70 % інформації через три години, а 10% – через три дні. Створено також таблицю запам'ятовування, звідки виявилось, що запам'ятовуємо:

10% того, що прочитаємо;
20% того, що почуємо;
30% того, що побачимо;
50% того, що побачимо та почуємо;
80% того, що скажемо; і 90% того, що виразимо в дії.

Є старе китайське прислів'я: *чую і забуваю, бачу і пам'ятаю, роблю і розумію*. Отже, інтерактивні

методи полягають у залучанні до дії, створенні ситуації переживання та випробування, що сприяє глибшому проникненню в зміст та кращому запам'ятовуванню.

Навчання людей, які перманентно навчаються

Вже стало банальним твердження щодо сучасного прискорення часу. Знань, отриманих у навчальних закладах, не вистачає надовго, вони швидко старіють. Навіть більше: навчальні заклади не в стані успішно вести суперництво з тим морем інформації, яка надходить з інших джерел, зокрема з електронних. Отже, вони повинні замість цього навчати успішному просуванню у цьому морі знань. Людина, що бажає стати успішною у сучасному суспільстві, повинна навчатися безперервно. Одночасно на освіту вона може мати дедалі менше часу, і торкатиметься це**,** перш за все, найактивніших, тобто тих, яким якнайбільше і потрібні нові актуальні знання. Відповіддю на ці проблеми є **e-learning,** а саме дистанційне навчання з використанням електронних носіїв.

Навчання людей, що співпрацюють між собою

Активне навчання має навчити співпраці, тому воно і є інтерактивним**.** Є багато мотивів інтерактивності. На першому плані знаходяться переконання, що знання та досвід кожного учасника процесу навчання надзвичайно цінні. Напевно, найбільші знання має викладач, який веде заняття, експерт в даній галузі. Але свій досвід, свої знання, врешті-решт свій спосіб спостереження за світом, участі в цьому вносить кожен учасник навчального процесу. Саме спосіб постановки питання, виявлення труднощів у розумінні обговорюваного питання може вказати нові напрямки пошуку для всіх учасників групи. Базування на спільному досвіді всіх учасників вишколу створює шанс багатобарвності, багатосторонності навчання.

Є й інший мотив: в сучасному суспільстві щораз менше досягнень є результатом індивідуальної діяльності, оскільки ми живемо в час колективної праці. Знання індивідуумів є малопридатними, якщо індивідуум не вміє брати участь у постійному обміні. Тому в інтерактивних вишколах важливий акцент ставиться на інтеграції групи, на те, щоб члени вишколу добре пізнали один одного, навчилися відповідно реагувати та усвідомлювати свою реакцію на чужі позиції та дії. Багато робиться для того, щоб учасники вишколу просто добре почували себе, вміли сприймати один одного. Успіху не можна досягнути самостійно, а лише разом - у колективі. Отже, потрібно, щоб вишколи створювали ситуації для тренінгу з інтеграції групи.

Інтерактивні навчання, якщо їх розумно провести, створюють можливості для подолання такого прикрого явища, яке, на жаль, дуже часто зустрічається, і отримало ненаукову назву "перегони щурів", де успіх повинен бути досягнутий будь-якою ціною, навіть за рахунок колег, друзів, найближчого оточення. Однак такий успіх несе в собі зародки досить швидкої поразки. Інтерактивні методи можуть продемонструвати це – через гру, моделювання, виконання певної ролі.

Існує і ширший мотив. Демократичне суспільство, громадянське суспільство – це не лише сума індивідуумів, це окрема цілісність з відмінною ідентичністю. Ця цілісність є повною, творчою, слугує особам, які її створюють, лише тоді, коли жодного голосу в ній не забракне, якщо ніхто не буде відкинутий чи непотрібний. Навчання, що ведуться за інтерактивною методикою, вчать через практику використовувати вміння і талант кожної окремої особи для блага цілого колективу.

Інтерактивне навчання і побудова громадянського суспільства

Інтерактивні методи, як видно з вищесказаного, є добрими методами побудови громадянського суспільства, тобто такого суспільства, яке дозволяє реалізувати три надзвичайно важливі потреби людини: незалежності, самоврядності та солідарності.

Людям потрібна незалежність, бо вони є і хочуть бути вільними, не бажають, щоби хто-небудь вчив їх жити, визначати цінності, вибирати друзів, шукати правду і жити згідно з нею. о Людям потрібне самоврядування, оскільки хочуть самі вирішувати, як їм жити, не погоджуються з тим, щоб хтось за них приймав рішення, які стосуються їхнього життя, о Людям потрібна солідарність, оскільки не хочуть бути самі, хочуть як вільні люди з правом на самоврядування разом з іншими будувати своє життя, користуватися допомогою в разі потреби і надавати її іншим.

Інтерактивні методи виникають з вибору концепції людини, на яку повинно спиратися суспільство.

Залишком недавніх комуністичних часів є колективістська концепція людини. Людина, як індивід, цінності не має – вважається лише часткою спільноти. Ефектом цього були табори... Але було також мінімальне соціальне забезпечення. В колективістській спільноті людина знаходилась, наче в клітці, служила так, як від неї цього вимагали, в основному, отримувала миску харчів і сякий-такий дах над

головою. І ще й сьогодні деякій частині спільноти не бракує туги за, нехай і мінімальною, стабільністю.

Іншою альтернативою є індивідуалістична концепція людини. Тут суспільство не має цінності – рахуються лише з індивідуумом, для якого суспільство є лише загрозою. Кожен повинен сам собі давати раду, якщо не дасть собі ради – то нехай падає. Тільки така система породжує підприємливість, творчість, породжує багатство. Потрібно лише так організувати громадське життя, щоби люди не заважали одне одному, щоби гарантувалася свобода кожного.

Пропозиція третя – це персоналістична концепція людини. Вона виходить з того, що основою є добро конкретної особи, але те добро реалізується спільно з іншими людьми. Суспільство не виступає ані тираном, ані загрозою, воно є шансом для солідарного творення суспільного Добра. Це, власне, і є демократія, яку пропонуємо будувати на руїнах комунізму. І саме інтерактивні методи можуть бути тим маленьким внеском в побудову такого громадянського суспільства [1].

Суть методу «Оксфордські дебати»

Оксфордські дебати - надзвичайно видовищний метод, однак слід пам'ятати, що до роботи залучається лише частина групи. Метод передбачає поділ учасників на головних промовців та публіку. Роль «публіки», яка може бути досить активною, дуже обмежена.

Принципи дебатів опираються на традиції британської Палати громад. Найважливішим є поділ дебатантів на дві команди. У дебатах вони називаються сторонами: за дискутовану тезу (сторона пропозиції) та проти (сторона опозиції). Поділ цей має бути чітким, що відображається у формулюванні тези, вона має бути зрозумілою (найкраще провокаційною), наприклад – ''Інтерактивне навчання – це марна трата часу''.

Оксфордські дебати є чудовим тренінгом для публічних виступів, учасники вчаться принципів побудови виступу, техніки та відповідного використання невербальної комунікації. Дуже важливою є змістова підготовка до дебатів, тому цей метод може бути використаний для отримання знань учасниками з певної теми.

Вибираючи дебати як метод, слід підкреслити, що це – тренінг, в якому головні промовці відіграють певні ролі (як і в симуляції). Погляди, які вони виголошують під час дебатів, не мусять збігатися з їхніми особистими поглядами. Це важливо, оскільки часто дебати є контраверсійними.

Коли застосовувати?

- навчаючи мистецтву публічного виступу, дебати вимагають від промовців ретельної підготовки, вміння будувати виступи, застосування принципів презентації, а також, що є найважчим, уміння справитися із складними питаннями;
- якщо хочемо показати переваги та недоліки певної теорії чи розв'язків, наприклад, переваги та небезпеки використання інтерактивних методів у навчанні дорослих; о коли навчаємо роботі в групі - успіху в дебатах може добитися лише та сторона, яка готується до виступу спільно;
- коли працюємо з великою групою (кілька десятків осіб) – часто найвдалішим методом у роботі з такою групою буде лекція чи оксфордські дебати.

Переваги:

- дебати є дуже видовищними, і тому заангажованість учасників висока;
- дає можливість цікаво показати переваги та недоліки визначеної проблеми;
- змушує учасників глибоко ознайомитись із темою.

Труднощі:

- учасникам потрібно чимало часу для підготовки виступу; о часто з'являються демагогічні виступи, що є малоцінними щодо поданої інформації;
- не всі учасники однаково залучені до участі [1].

Ю. Хабермас, як відомий фахівець з комунікаційних процесів, визначив два різновиди соціальної дії. Він виокремлював: комунікативну та стратегічну дію [2]. На нашу думку, інтерактивні методи та інтелектуально-психологічні ігри можуть підпадати під характеристику – «комунікативна дія».

Наостанок ми наводимо опитувальник Форверга [3] на контактність, який визначає шість головних якостей у взаєминах з людьми.

Опитувальний листок Форверга на контактність

Інструкція: пропонується оцінити себе за 9-бальною шкалою і визначити, якою мірою ви наділені кожною із таких шести якостей у взаєминах з людьми. Бал 5 означає, що людина має цю властивість і

більше дає, ніж отримує. Менше ніж 5 – наділена меншою мірою, більше ніж 5 - відбувається зростання такої властивості.

1. Емпатія. Я бачу світ очима інших; Я розумію іншого і можу відчувати себе “в його шкурі”. Я розумію всі настрої, які йдуть від співрозмовника, і відповідаю на них.
   обов’язково відчуваю, що я сприймаю іншого; я розумію те, що роблять інші, хоча не завжди і не в усьому згоден з ними. Я людина, яка активно підтримує інших.
   1 2 3 4 5 6 7 8 9
3. Відвертість, щирість. Я більш відвертий, ніж фальшивий, у своїй взаємодії з залишаюся сам собою у спілкуванні з іншими
   1 2 3 4 5 6 7 8 9
4. Конкретність. Не можу сказати, що я невизначений, коли говорю з іншими. Я не промовляю загальних фраз, не ходжу навколо, керуюся конкретним досвідом і поведінкою, коли говорю. Я намагаюся говорити ясно, чітко, точно.
   1 2 3 4 5 6 7 8 9
5. Ініціативність. У взаєминах з іншими я скоріше дію, ніж реагую. Я вступаю в контакт, не чекаючи, коли вступлять у контакт зі мною. Я спонтанний. Я виявляю ініціативу завжди щодо інших людей.
   1 2 3 4 5 6 7 8 9
6. Безпосередність. Я дію відкрито і прямо у стосунках з людьми, що мене оточують, не роздумуючи про те, як буду виглядати.
   1 2 3 4 5 6 7 8 9

Висновки. У роботі були розкриті додаткові можливості та переваги інтерактивності та роль інтелектуально-психологічних ігор в формуванні осмисленої потреби реалізувати себе. Інтерактивні методи можуть бути маленьким внеском в розбудову демократичного громадського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Managing change in organizations/ Colin A. Carnall. – Edinburg Gate. – 2004. – 642 с.
2. Денисюк С. Г. Маніпулятивна комунікація: теоретичні підходи і політична практика / С. Г. Денисюк // Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 14-16 вересня 2010 р. – Вінниця, 2010. – С. 410.
3. Richard Grover, Fred Walker. Готовность к переменам. Человеческий фактор // Деловое совершенство, 2004. – № 1. – С. 150.

Антон Євгенійович Косарєв − студент групи 2КН-13, факультет інформаційних технологій та комп`ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Науковий керівник: ***Світлана Георгіївна Денисюк*** – доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, svetadenisiyk@gmail.com

Kosarev Anton Y. – 4th year student, Department of information technologies and computer engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Supervisor: ***Denysiuk Svitlana G.*** – PhD in Political sciences, professor in social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, svetadenisiyk@gmail.com.

УДК 316.4

А. В. Слободянюк
Є. Г. Крекотень

РОЛЬ ПЕРІОДИЧНОГО ВИДАННЯ (ГАЗЕТИ) У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У даній роботі порушується проблема ролі газети (періодичного видання) у сучасному українському суспільстві. Здійснюється оцінка реального існування даної проблеми, її сутності та значення на основі різноманітних соціологічних досліджень. Запропоновано напрямок та спосіб вирішення проблемної ситуації.
Ключові слова: газета, Інтернет, інформація, читання, друкована преса, новини, молодь, дослідження.

Abstract
In this paper, rises the problem of the role of Newspapers (periodicals) in the modern Ukrainian society. The evaluation of the real existence of the problem, its essence and values on the basis of various sociological research. The proposed course and the way to solve a problem situation.
Keywords: newspaper, Internet, information, reading, print media, news, youth, research.

Вступ

Газета – основний вид періодичного видання, що виходить через певні невеликі проміжки часу, яке містить офіційні матеріали, оперативну інформацію та статті з актуальних суспільно-політичних, наукових, виробничих та інших питань, а також літературні твори та рекламу. Суттєвий вплив на неї чинить динамізм процесів суспільного життя. Предметом газетної інформації являються поточні події та факти. Вона забезпечує неперервність інформування про події, які відбуваються. Газети активно використовуються для обслуговування читачів з різним рівнем освіти, фахом, віком та соціальними статусом. Універсальна функція цих видань та інші специфічні ознаки, які відрізняють їх від інших видів друкованої продукції, спроможні задовольнити багатогранні інформаційні, наукові та інші потреби читачів [1].

У джерельній базі нової та новітньої історії України провідне місце займають періодичні видання, основними різновидами яких є газети. Їх специфічною рисою, як джерела, є комплексний, синтетичний характер: у них представлено багато форм інформації (документальна, поточно-хронологічна, особового характеру тощо). Преса характеризується також оперативністю подання інформації про події, безпосередністю відображення останніх, що підвищує її джерельну цінність. Практика публікації на сторінках газет і журналів офіційних матеріалів – постанов органів державної влади, документів політичних партій та громадських організацій – перетворює пресу на своєрідну скарбницю джерел епохи, які різнопланово висвітлюють події [2].

В умовах сьогодення існує широко поширена думка, що періодичні видання уже не популярні, адже знайти усе необхідне можна в мережі Інтернет, або через радіо чи телебачення, особливо це стосується сучасної молоді, яка більшість свого часу знаходиться у віртуальному світі. При цьому важливим є те, що за останні роки ціна на друковані періодичні видання істотно зросла і це змушує людей шукати більш дешеві альтернативні шляхи отримання необхідної інформації. Така ситуація очевидно є значною проблемою подальшого існування періодичних видань в їх класичному розумінні. Цей світ вирує змінами, позначений глибокими конфліктами, напругами та суспільними розколами, як і руйнівним впливом сучасної технології на навколишнє середовище. Проте, ми спроможні контролювати свою долю і змінювати кожен своє життя, сподіваючись на краще, чого попередні покоління навіть уявити собі не могли [3].

Основна частина

Досліджень з метою отримання соціологічної оцінки періодичних видань було проведено досить багато. Зокрема згідно з результатами досліджень компанії TNS Україна, якщо в кінці 2007-го – на

початку 2008 року середній українець проводив 217 хвилин за читанням газет і журналів, то наприкінці 2010-го – початку 2011 року ця цифра зменшилася до 167 хвилин, тобто на 25% менше.

За словами керівника департаменту постійних та медіа досліджень TNS Україна Ганни Добривечір, щотижневе охоплення друкованої преси за цей же період скоротилося на 13%. При цьому за три роки збільшилася сума, яку українці витрачають на друковані джерела інформації. На початку 2008 року на одного українця припадало 20 гривень, витрачених на газети. У 2011 році цей показник збільшився до 29 гривень. Головна причина – істотне подорожчання друкованого слова в останній час. Розподіл цільової аудиторії друкованих ЗМІ залишається практично стабільним. В Україні лідирують видання загального змісту, TV-гіди і жіночі газети. Кожен з цих сегментів займає близько 25% ринку.

Сегмент ділової преси залишається незначним – 3%. За даними TNS Україна, типовий читач ділових ЗМІ витрачає на їх придбання 47 гривень у місяць, що на 11 гривень більше, ніж три роки тому. Найбільш популярними темами на сторінках ЗМІ залишаються політичні події в Україні та світі, міські новини та події. Питання економіки, бізнесу і фінансів цікавлять менше 20% населення України. Загалом з кожним роком українці витрачають все менше часу на читання друкованих газет і журналів, натомість збільшується час, проведений на Інтернет-ресурсах [4].

За даними досліджень рекламного агентства ARR («Agency of Real Results» – Агентство Реальних Результатів), проведених у березні-квітні 2015 року, 68% жителів України читають газети. Це на 9% більше, ніж кількість регулярних користувачів Інтернету – 59% по країні (дані Інтернет Асоціації України, 5/2015).

Понад 70% українців регулярно, кілька разів на тиждень, витрачають гроші на покупку газет – їм подобається зміст видання, подобається тримати в руках газету. Відданість українців до друкованого слова можна пояснити. Інтернет-експансія дала можливість будь-кому стати автором.

За інформацією агентства, перетворившись на доступне і демократичне середовище, Інтернет дещо втратив об'єктивність і професіоналізм. ARR стверджує, що преса намагається дотримуватися професійних стандартів – перевіряти факти, уникати тенденційності та емоційності, і, поступаючись в оперативності Інтернету, виграє виваженістю позиції і якістю інформації. За даними ARR, більше половини респондентів, довіряють локальним друкованим виданням. ARR заявляє, що у Вінниці «прихильників» таких видань – 96%, вони читають газети від одного до декількох разів на тиждень. У Дніпропетровську, Миколаєві та Києві – 79% тих, хто читають друковані ЗМІ, в Івано-Франківську – 77%, в Луцьку та Кіровограді – 92% [5].

Педагоги у свою чергу констатують, що молоді люди дуже мало читають і їм стає все складніше викладати свої думки. «У них абсолютно немає розуміння, що читати просто необхідно. У результаті суспільство стає дебільним. І це дуже сумно», – констатує екс-ректор і почесний президент Києво-Могилянської академії В'ячеслав Брюховецький.

За даними Інституту Горшеніна, дійсними на 2016 рік, 70,2% молодих українців вважають за краще проводити дозвілля, спілкуючись з друзями, 42,6% – граючи в комп'ютерні ігри, сидячи в Інтернеті і слухаючи музику. 35,8% вважають за краще займатися домашніми справами. І тільки 18,6% признались, що у вільний час беруть в руки книгу, газети або журнали [6].

Висновки

Таким чином, існує проблемна ситуація, яка полягає у тому, що люди все менше читають газет (періодичних видань) для отримання інформації, а більше уваги і часу приділяють Інтернет-джерелам. Але такі вимоги сучасного високотехнологічного світу... Значно більша проблема полягає у тому, що українська молодь дуже мало читає, зокрема газет та журналів. Через це її надзвичайно важко навчати, вона гальмує у процесі інтелектуального росту. Ставлення до читання майже повністю залежить від рівня розвитку, який було отримано в дитинстві. Щоб вирішити цю проблему, батькам і вчителям потрібно намагатися привертати молодь до читання книг, журналів, газет ще з раннього віку.

Так, залучення до читання – завдання важке і не виконується за принципом «раз,та і гаразд». Воно потребує спеціально виділеного ресурсу часу, неординарних зусиль і бажання бібліотек разом із школою, батьками, ЗМІ тощо виправити ситуацію, що склалася.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Палеха Ю. І. Загальне документознавство : навч. посіб. / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Київ : Ліра-К, 2009. – 434 с.

2. Калакура Я. С. Історичне джерелознавство : підручник для студ. вищих навч. закладів / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С. Ф. Павленко та ін. – К. : Либідь, 2003. – 488 с.

3. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві // Вісник «ВПІ». – 2011. – №1. – С. 16-20.

4. Українці читають все менше газет і журналів [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.volynnews.com/news/society/ukrayintsi_chytayut_vse_menshe_hazet_i_zhurnaliv/ (дата звернення 18.02.17). – Назва з екрана.

5. 68% жителів України читають друковані ЗМІ – дослідження рекламного агентства ARR [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://ru.telekritika.ua/rinok/2015-08-10/109969 (дата звернення 18.02.17). – Назва з екрана.

6. Українці читають книги найменше у Європі [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://tsn.ua/ukrayina/ukrayinci-chitayut-knigi-naymenshe-u-yevropi.html (дата звернення 18.02.17). – Назва з екрана.

Анатолій Володимирович Слободянюк – к. соц. н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Крекотень Євген Геннадійович – студент групи РАм–14б, Факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ra14b.krekoten@gmail.com.

Slobodyanyuk Anatoly V. - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Krekoten Evgeniy G. – Faculty of Infocommunications, Electronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 316.4

А. В. Слободянюк
М. В. Присяжнюк

Ставлення до економічних реформ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розкрито сутність проблеми ставлення до економічних реформ. Показано ступінь актуальності даної проблеми. Проведено опитування респондентів та зібрано емпіричний матеріал досліджувальної проблеми. Проаналізовано результати соціологічного дослідження на тему «Ставлення до економічних реформ». Розроблено практичні рекомендації щодо вирішення проблемної ситуації. Зроблено загальний висновок по проблемі.

Ключові слова: *економіка; реформи; економічні реформи.*

Abstract

The essence of the problem of attitude towards economic reforms. Showing degree concerns. A poll respondents and collected empirical material doslidzhuvalnoyi problem. The results of the sociological survey on "Attitudes to economic reform." Practical recommendations to address the problem situation. Make a general conclusion on the issue.

Keywords: economy; reform; economic reform.

Економічні реформи – важливі зміни в системі господарського механізму, кількісно-якісні перетворення в межах технологічного способу виробництва та відносин власності, формою вияву яких є принципова зміна економічної політики, вагомі перетворення в системі господарювання та організації виробництва, управління економікою, соціальною та екологічною сферами, які зумовлюють істотні зміни співвідношень між різними елементами економічної системи [1].

Економічні реформи здійснюють, коли економічна система недостатньо ефективна, виникають економічні кризи економіка не задовольняє потреби людей, країна відстає у розвитку від інших країн. Економічні реформи на певному етапі змушені здійснювати всі країни світу. Мета економічних реформ — досягнення макроекономічної стабілізації та економічного зростання на базі всебічного розвитку ринкового механізму розподілу та використання економічних ресурсів суспільства. Необхідно підкреслити, що структурна перебудова національної економіки повинна здійснюватися у відповідності з довгостроковою державною програмою, розробка якої є важливим завданням українських економістів, у співдружності з вченими інших галузей науки і працівниками урядових органів [2].

Дослідження провели Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та соціологічна служба Центру Разумкова з 22 по 27 липня 2015 року. Було опитано 2011 респондентів віком від 18 років у всіх регіонах України, за винятком АР Крим і окупованих територій Донецької та Луганської областей. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

- Переважна більшість українців не вірить в успішність реформ, які зараз намагається здійснювати влада: 32% мають певну надію, однак загалом не вірять у це, а 30% зовсім позбавлені такої віри. Натомість, лише 30% в цілому вірять, що реформи увінчаються успіхом.
- Переважна більшість українців (54%) підтримує продовження ринкових реформ заради подолання соціально-економічної кризи в країні. Перехід до планової економіки як панацеї назвали 20% опитаних.
- Найважливішою реформою для українців є антикорупційна — так вважають 65%. До того ж у списку пріоритетних реформ респонденти часто згадували реформу органів правопорядку (58%), пенсійну реформу та реформу системи соціального захисту (40%) і реформу сфери охорони здоров’я (36%) [3].

У 2016 році було проведено опитування українців відносно певних питань пов’язаних з економічними реформами в Україні. 77% опитаних компанією TNS і громадською ініціативою "Відновлення Донбасу" заявили про зменшення сімейного бюджету через економічні реформи, що проводяться в країні. "Ефективність економічних реформ і як вона позначилася на сімейному

бюджеті, як зараз виглядає його стан...». Велика частина респондентів, 77% відсотків, відповіли, що їх життєвий рівень трохи (23%) або значно (54%) зменшився. Водночас 16% опитаних зазначили, що їх бюджет не змінився, у 2% бюджет значно зріс, а 4% не змогли відповісти. На думку 62% опитаних, сільське господарство є галуззю, яка здатна забезпечити економічний прорив України; 49% вважають, що перспективною також є важка промисловість; 43% - за інформаційні технології; 21% - за туризм; 13% не змогли відповісти [4].

На сьогодні 70 % українців живуть за межею бідності. За словами Уповноваженого Верховної Ради з прав людини саме 70 % населення України за критеріями бідності Світового банку живе не більше, ніж на три долари в день [5].

Отже існує проблемна ситуація, яка полягає в протиріччі між ставленням людей до економічних реформ та їх зусиль щодо допомоги їх здійснення. Тобто зазвичай населення на економічні реформи з певним скепсисом, навіть якщо вони є більш менш позитивними, оскільки менталітет жителів країн пострадянського простору є схильним до критики. Щодо країн постіндустріальних та країн Західної Європи, то вони у цьому плані є більш лояльними і своїми діями намагаються всяко підтримувати та допомагати проводити економічні реформи.

Автором було вирішено провести дослідження на тему «Ставлення до економічних реформ».

Об'єктом даного соціологічного дослідження є студенти 3 курсу факультету менеджменту ВНТУ. Об’єкт складається з 53 осіб, віком від 18 до 21 років. Із них 18 чоловіків, 35 жінок.

Предметом соціологічного дослідження є ставлення студентів 3 курсу факультету менеджменту до економічних реформ в Україні та загалом.

Метою даного соціологічного дослідження є з'ясувати, як ставляться студенти 3 курсу факультету менеджменту до проведення економічних реформ та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

Завдання соціологічного дослідження:

1. З’ясувати актуальність проблеми економічних реформ в українському суспільстві.
2. З’ясувати рівень обізнаності щодо процесу проведення економічних реформ.
3. З'ясувати ставлення до проведення економічних реформ.
4. З'ясувати рівень матеріального забезпечення
5. З'ясувати як змінився рівень матеріального забезпечення за останній рік
6. З'ясувати рівень задоволення своїм життям
7. Розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблем.

В даному дослідженні, на основі представленого та проаналізованого матеріалу,висувається гіпотеза, що більшість респондентів мало цікавляться даною проблемою, не підтримують владу у проведенні економічних реформ та не вірять у їх правдиве втілення, але вимагають при цьому гарної економічної ситуації.

В листопаді 2016 року на території ВНТУ дослідником було проведено опитування студентів 3 курсу факультету менеджменту у кількості 47 осіб, серед них 31особа(66%) - представниці жіночої статі і 16 осіб(34%) – представники чоловічої статі. Віком 18 років – 1 особа (2,1%), 19 років –25осіб (53,2%), 20 років – 16осіб (34%) , 21 рік – 5 осіб (10,6%).

В даному дослідженні висувається гіпотеза, що більшість респондентів мало цікавляться даною проблемою, не підтримують владу у проведенні економічних реформ та не вірять у їх правдиве втілення, але вимагають при цьому гарної економічної ситуації.

В ході даного соціологічного опитування були отримані такі результати:

На питання «Чи актуальна для Вас проблема економічної ситуації в Україні?»
більшість студентів (17 чоловік – 36,2%) відповіли,що ця проблема є найбільш актуальною на даний момент, 9 чоловік – 19,1% сказали, що проблема є актуальною, проте займає не перше місце, для 10 чоловік – 21,3% було важко сказати актуальна чи ні, найменше осіб (4 чоловіка – 8,5%) відповіли, що ця проблема актуальна, але майже непомітна на фоні інших питань і для 7 людей – 14,9% проблема економічної ситуації не актуальна взагалі. Це свідчить про те, що для більшості проблема економічної ситуації є найбільш актуальною, але не завжди вона займає перше місце серед усіх проблем.

Для майже половини опитуваних (23 чоловіка – 48,9%) важко відповісти на питання «Як Ви вважаєте, економіка в Україні розвивається у правильному напрямі?» , майже третина (15 людей – 31,9%) вважають, що економіка розвивається у неправильно напрямі та лише (9 осіб – 19,1%)

думають, що у правильному напрямі. Це показує, що переважна більшість людей не може визначити для себе чітку позицію, щодо розвитку економіки в Україні.

На питання «Оцініть, будь ласка, перебіг економічних реформ в Україні за десятибальною шкалою» були дані відповіді, з яких визначено середній рівень успішності реформ 4,3 бали. Це показує, що люди вважають проведені економічні реформи малоуспішними.

На питання «Чи вірите ви у якісне впровадження економічних реформ в Україні?» майже половина студентів (22 – 46,8%) відповіли, що сумніваються, але мають надію, третина опитуваних (16 – 34%) сказали, що не вірять і 9 чоловік – 19,1% вірять у якісне впровадження реформ. Це свідчить, що більшість людей слабо або взагалі не вірять у впровадження якісних економічних реформ, тим самими знову ж показують свою недовіру владі країни.

Висновок щодо гіпотези.

Наша гіпотеза про те, що більшість респондентів мало цікавляться даною проблемою, не підтримують владу у проведенні економічних реформ та не вірять у їх правдиве втілення, але вимагають при цьому гарної економічної ситуації спростована частково, оскільки респонденти на питання «Чи актуальна для Вас проблема економічної ситуації в Україні» відповіли актуальна, але майже непомітна на фоні інших проблем або взагалі не актуальна лише 8,5+14,9=25,3%. На питання «Чи розумієте Ви суть проведеної економічної реформи?» лише 31,9% відповіли, що не розуміють суть реформи. На питання «Чи вірите ви у якісне впровадження економічних реформ в Україні?» 34% відповіли, що не вірять.

Практичні рекомендації:

1. В інформаційному просторі в рамках спеціальної кампанії проводити повідомлення щодо взаємозв’язку економічного розвитку із підвищенням добробуту населення.
2. Для підвищення довіри населення до влади та відповідно покращення життя потрібні якісні управлінські рішення влади країни
3. Проводити семінари, факультативи та прості зустрічі людей із спеціалістами в сфері економіки та політики задля обговорення актуальних проблем, вирішення певних своїх питань, пізнання нових знань даній галузі та інформування щодо економічного стану країни та світу в цілому.

Висновок

Було проведено соціологічне дослідження на тему «Ставлення до економічних реформ» метою якого було з'ясувати, як ставляться студенти 3 курсу факультету менеджменту до проведення економічних реформ та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми. В результаті опитування було виявлено, що тема економічних реформ є більш менш актуальною, але спостерігається висока недовіра до влади країни та песимізм, щодо втілення якісних економічних реформ. Задля вирішення даної проблеми запропоновані практичні рекомендації, які мають допомогти вирішити проблемні ситуації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Петриненко О. А. Економічні реформи, реструктуризації, трансформацій: інституціональна компліментарність / О. А. Петриненко // Агроінком. - 2013. - № 4-6. - С. 73-81. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agroincom_2013_4-6_18.
2. Клочко В. М. Вплив державного регулювання економіки на економічні реформи країни / В. М. Клочко // Економіка АПК. - 2014. - № 1. - С. 93-98. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/E_apk_2014_1_16.
3. Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва [Електроний ресурс]. - 2015. - Режим доступу: http://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naselennya-top-5
4. ІнА "Українські Новини" [Електроний ресурс]. - 2016. - Режим доступу: http://ukranews.com/ua/news/439921-opytuvannya-77-ukrainciv-zvynuvachuyut-ekonomichni-reformy-u-zmenshenni-simeynogo-byudzhetu.
5. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Вінницького політехнічного інституту. - 2011. - № 1. - С. 16-20.

Присяжнюк Максим Валерійович, студент, Моі 14б, факультет менеджменту.

Науковий керівник: Слободянюк Анатолій Володимирович, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Prysiazhniuk M. V., faculty of management.

Supervisor: Slobodyanyuk Anatoly Vladimirovich, PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 316.4

А. В. Слободянюк
Д.О. Гладка

СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ВЕДЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Дослідження спрямоване на з'ясування ставлення до здорового способу життя між студентами. Запропоновано практичні рекомендації щодо вирішення проблеми.
Ключові слова: здоровий спосіб життя, куріння, алкоголь, студенти.

Abstract
The study aims to determine the relationship to a healthy lifestyle among students. Practical recommendations to address the problem.
Key words: healthy lifestyle, smoking, alcohol and students.

Проблема збереження здоров'я має давні традиції в історії розвитку людства. З плинністю часу з'являються все нові й нові фактори, що сприяють руйнації найбільшої цінності людського буття. Добре відомо, що збереження здоров'я в його первинному вигляді практично не можливе (через ряд зовнішніх і внутрішніх чинників та самого фізіологічного процесу старіння людини). На сучасному етапі існування людства на Землі з'явилось безліч нових факторів, які призводять до різнотемпових руйнаційних процесів в організмі людини [1].

Як свідчать результати досліджень, в тому числі і результати національного опитування, показали, що вже зі шкільного віку, у молодих людей відсутні навички збереження здоров'я. Регулярне заняття фізичною культурою не стає звичною нормою, стрімко поширюється вживання алкогольних напоїв, типовою є часта зміна сексуальних партнерів.

Актуальність проблеми, що розглядається у даній статті,важко переоцінити. Закінчилось бурхливе XX століття, надзвичайне воно тим, що людство, досягнувши величезних технічних успіхів, опинилось перед фактом,що здоровіше воно не стало, а навпаки, збільшилась кількість негативних чинників та посилився їх негативний вплив. У сучасному світі відбувається напружений пошук нових людських орієнтирів, прогресивних шляхів розвитку, переорієнтуванні усієї освіти на розвиток особистості, її можливостей і якостей, у яких здоров'я особистості, як і нації в цілому, були б пріоритетними [2].

Оцінюючи свій стан здоров'я, 58% респондентів з числа української молоді сказали, що є практично здоровими, лише іноді можливі застуди чи інші недовготривалі захворювання. 2% респондентів мають серйозні проблеми зі здоров'ям, а 1% - групу інвалідності. 51% респондентів вважають, що ведуть скоріше здоровий, ніж нездоровий спосіб життя. Ще 26% вважає, що ведуть повністю здоровий спосіб життя. 20% гадають, що їх спосіб життя нездоровий [3].

51% респондентів вважають, що ведуть скоріше здоровий, ніж нездоровий спосіб життя. Ще 26% вважає, що ведуть повністю здоровий спосіб життя. 20% гадають, що їх спосіб життя нездоровий.

Серед українських школярів у 1 класі налічується 30 % дітей, які мають хронічні захворювання, у 5 класі —50 %, у 9 класі — 64 % [4].

Для того, щоб бути здоровими 46% респондентів ходять пішки, ще 44% не мають шкідливих звичок, а 42% намагаються правильно харчуватися. Спортом, фітнесом та йогою для того, щоб бути здоровими займаються 24% респондентів, регулярно роблять зарядку та займаються фізичними вправами 19%, а 15% задля цього займаються бігом. 11% для того, щоб бути здоровими проходять профілактичні обстеження у лікарні/поліклініці.

27% молодих людей є курцями (37% чоловіків і 17% жінок) – для порівняння, за даними регулярного Омнібусу GfK Ukraine репрезентативного для населення України віком 15-59 років за 2014 рік (вибірка 12000 осіб), курців в Україні 35%. Ще 54% молодих людей не курять і не курили раніше, а 19% курили раніше, але кинули [3].

Таким чином, існує проблема того, що українці мало дбають про власне здоров'я і про здоровий спосіб життя, а потрібно, щоб кожен громадянин нашої країни розумів важливість ведення здорового способу життя і дбав, як і про своє здоров'я, так і про здоров'я оточуючих.

Об'єктом нашого соціологічного дослідження є студенти другого, третього та четвертого курсів Факультету Менеджменту Вінницького національного технічного університету, які проживають в гуртожитку . Об'єкт складається з 420 осіб віком від 16 до 23 років.

Предметом соціологічного дослідження є ставлення студентів до здорового способу життя.

Метою даного соціологічного дослідження є з'ясувати, як студенти ставляться до здорового образу життя і чи визнають його, на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо вирішення даної проблеми.

Оскільки об'єктом конкретного соціального дослідження є студенти Факультету менеджменту, які проживають в гуртожитку, то немає можливості опитати кожного з них, адже їх загальна кількість рівна 420. Тому доцільно використати вибіркове соціологічне дослідження.

В ході даного соціологічного дослідження було опитано 30 осіб. Серед них 12 осіб (40%) - представники чоловічої статі і 18 (60%) - представниці жіночої статі. Віком 16-18 років - 3 особи (10%), 18-20 років - 23 особи (76,7%) та більше 20 років – 4 особи (13,3%).

В ході даного соціологічного дослідження були отримані таки результати:

На питання " Який стан Вашого здоров'я ?" (7 чоловік-23,4%) відповіли, що здорові і у них не бувають навіть недовготривалих захворювань; переважна більшість опитаних (16 чоловік – 53,4%) відповіли, що практично здорові, але іноді бувають недовготривалі захворювання; з загальної к-ті опитуваних (5 чоловік – 17%)відповіли, що мають хронічне захворювання, але воно несильно впливає на їхнє житті; (1 чоловік – 3,3%) – було серйозне захворювання, але вилікувалась; жодний з респондентів не обрав відповідь «У Вас серйозні проблеми зі здоров'ям» та (1 особа – 3.3%) було складно відповісти на питання. Це свідчить про те, що переважна більшість респондентів здорові, але іноді незначно хворіють.

На питання «Яке в Вашій родині ставлення до здорового способу життя?» 19 чоловік (63,4%) відповіли, що поважливе ставлення, 10 чоловік (33,3%) відповіли, що їм байдуже, та тільки 1 особа (3,3%) відповіла, що негативно ставляться. Це свідчить про те, що «поважливе ставлення до здоров`я» є досить поширеним явищем в суспільстві.

На питання «Які ситуації спонукають Вас до куріння?» були дані такі відповіді: 16 осіб (53 %) не курять взагалі, 5 осіб (16,7%) – курять, через зустріч з друзями, 1 особа (3,3%) – у вихідні та святкові дні, лише 2 особа (6,7%) – через проблеми в житті, 1 особа (3,3%) – нудьга та 5 особам (17%) було складно відповісти. Переважна більшість опитуваних не курять взагалі і з цього можна зробити висновок, що молодь активно підтримує здоровий спосіб життя.

По питанню «Що Вас спонукає до ведення здорового способу життя?» було отримано такі результати: жодний з респондентів не підтримали варіанти відповіді «А) думка інших та Б) соціальна реклама», 4 особи (13,5 %) відповіли, що їх спонукають поради близьких та рідних, 21 особа (69,7%) важливе власне переконання щодо ведення здорового способу життя, 4 особи відповіли, що їх нічого не спонукає, та одній особі (3,3%) було складно відповісти. З даних результатів можна зробити висновок, що респондентів власні переконання, спонукають до здорового способу життя.

На питання «Чи звертались ви за останній рік до мед. закладу?» були отримані такі результати: 7 осіб (23,3%) звертаються за консультацією до лікаря, така ж сама кількість опитуваних обрали «профілактичне обстеження та отримання послуги лікаря та 9 осіб (30,1%) не зверталися взагалі. Такі результати свідчать про однаковий рівень переважна більшість (69,9%) звертаються до мед. закладу за різною допомогою.

По питанню «Оцініть рівень матеріального забезпечення в Вашій сім`ї?» були отримані такі результати: 2 особи (6,7%) – до 2000 грн., 8 осіб (26,6%) – від 2000 до 5000 грн., та 20 осіб (66,7%) більше 5000 грн. Отже, у переважної кількості осіб рівень матеріального забезпечення у сім`ї «більше 5000 грн».

В ході нашого дослідження було висунуто гіпотезу, що переважна більшість респондентів ведуть нездоровий спосіб життя була підтверджена частково. Також було надано практичні рекомендації щодо вирішення проблеми:

- Формування позитивної мотивації щодо здорового способу життя;
- Зменшення кількості магазинів з алкогольними напоями, сигаретами та нездоровою їжею, підвищення ціни та акцизів на ці товари;

- Формування теоретичних та практичних навичок здорового способу життя;
- Здійснення профілактичної роботи з негативними проявами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лапаєнко С. В. Формування ціннісних орієнтацій старших підлітків на здоровий спосіб життя ; автореф. дис. канд. пед. наук / С. В. Лопаєнко — К., Ін-т проблем виховання АПН України, 2000. — 18 с.

2. Сущенко Л. П. Соціальні технології культивування здорового способу життя людини / Л. П. Сущенко. — Запоріжжя : ЗДУ, 1999. — 308 с. Кризова психологія: Навчальний посібник / За заг. ред. проф. О.В. Тімченка. – Х.: НУЦЗУ, 2010. — 401 с.

3. Молодь України 2015 / Інна Волосевич, Сергій Герасимчук, Тетяна Костюченко. — ІП «ГФК ЮКРЕЙН», 2015. — 88 с.

4. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Вінницького політехнічного інституту.- 2011. - № 1. - С. 16-20. http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/6208/1353.pdf?sequence=3&isAllowed=y

Гладка Діана Олександрівна **–** студентка групи МОФ-14б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail: hladkadiana@rambler.ru

Науковий керівник: ***Слободянюк Анатолій Володимирович*** **-** кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця

Hladka Diana O. – a student group MOF-14b, Faculty of management and information security, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: hladkadiana@rambler.ru

Supervisor: ***Slobodyanyuk Anatoly V.*** – candidate of sociological Sciences, associate Professor of social and political Sciences, scientific supervisor of the laboratory of sociological research of Vinnytsia national technical University, Vinnytsia

УДК 316.285

А.В. Слободянюк
Т.С.Костюк

Причини виникнення конфліктів у колективі

Вінницький національних технічний університет

Анотація

В статті подані результати дослідження направленні на виявлення причин виникнення конфліктів у колективі та рекомендації щодо їх подолання.

Ключові слова: конфлікт, конфліктна ситуація, учасники конфлікту, конфліктологія, студентство.

Abstrakt

The article presents the results of research directed to identify the causes of conflicts in collective and recommendations to overcome them.

Keywords: *conflict, conflict situation, parties to the conflict, conflict studies, students.*

Конфлікт (від лат. conflictus) у буквальному розумінні слова означає “зіткнення”. Конфлікти супроводжують людство протягом усього історичного шляху, впродовж усього життя людини (конфлікти з природою, між родами та племенами, між бідними та багатими, між різними політичними силами, державами, у виробничих колективах, сім’ї).

Конфлікт – крайнє загострення суперечностей сторін, пов’язане з відмінностями їхнього становища в суспільстві й пов’язаної з цим реальної чи надуманої суперечності інтересів, цілей і цінностей; зіткнення та протиборство (протидія) певних систем, політичних партій, громадських організацій, етнічних груп, держав та їх органів, окремих осіб.

Будь-які конфлікти зумовлені як об’єктивними, так і суб’єктивними факторами, а саме: – нерівністю людей, соціальних і національних спільнот; – несумісністю суспільних та індивідуальних цінностей; – невідповідністю між сподіваннями та дійсністю; – відмінністю у політичній культурі, типах лідерства; – відсутністю достовірної інформації; – прагненням завоювати та утримати владу. На думку багатьох науковців, узагальнюючим фактором, що спричиняє конфлікти, є соціальний інтерес. У центрі конфліктів найчастіше лежать економічні, соціальні, зовнішньо- та внутрішньополітичні, територіальні, мовні, міжконфесійні, міжетнічні та інші проблеми.

ТИПИ КОНФЛІКТІВ. Найпоширенішим є поділ конфліктів на конфлікти цінностей, інтересів та ідентифікацій.

Конфлікт цінностей, зокрема, постає як зіткнення різних ідеологічних концепцій, розбіжності між якими виступають основними передумовами конфлікту (ліві – праві, ліберали – консерватори, комуністи – соціал-демократи).

Конфлікт інтересів пов’язаний, у першу чергу, з зіткненням політичних та соціально-економічних інтересів, які призводять до конфлікту між владною правлячою верхівкою та широкими верствами населення (як приклад, конфлікт через проведену в Україні номенклатурно-бюрократичну, а не народну приватизацію).

Конфлікт ідентифікації простежується тоді, коли вирішується питання щодо визначення громадянином тієї чи іншої країни своєї етнічної та громадянської належності. Сутність конфлікту полягає в тому, що частина населення не бажає визнавати себе громадянами тієї держави, на теренах якої вони в даний час проживають.

За своєю природою конфлікти бувають глобальними, регіональними, міждержавними, внутрідержавними, місцевими, міжпартійними та внутріпартійними, міжособистісними. Деякі вчені дотримуються поділу конфліктів на антагоністичні (непримиренні) та неантагоністичні (примиренні).

Неантагоністичні конфлікти не носять діаметрально протилежного характеру: при обговоренні тієї чи іншої проблеми допускається різне її розуміння, простежуються різні способи її вирішення. Антагоністичні конфлікти характеризуються своєю непримиренністю: кожна із конфліктуючих сторін прагне здобути перевагу, що, як правило, заводить обидві сторони в глухий кут.

Існує дві форми перебігу конфліктів: відкрита – відверте, прозоре протистояння, з використанням різних форм та методів боротьби, та закрита, або латентна, коли має місце невидима, таємна боротьба задля досягнення бажаного результату.

ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ КОНФЛІКТУ. Для наявності конфлікту потрібні три умови:

1. Конфліктна ситуація.

2. Учасники конфлікту – суб'єкти, чиї інтереси зачіпає конфліктна ситуація. При цьому наявність самої конфліктної ситуації часом недостатньо, якщо, наприклад, сторони налаштовані миролюбно.

3. Привід для конфлікту, тобто така зовнішня обставина, що виступає "спусковим механізмом", який породжує розвиток подій.

УЧАСНИКИ КОНФЛІКТУ. У політології прийнято розрізняти таких учасників конфліктів:

підбурювач – це суб'єкт, що підштовхують сторони до конфлікту, докладає певних зусиль до його загострення (необов'язково є безпосереднім учасником конфлікту);

організатор – розробляє тактику і стратегію розвитку конфлікту;

пособник – сприяє розвитку конфлікту своєю моральною або матеріального підтримкою (як правило, прямої участі у конфлікті не бере);

посередник – залишаючись нейтральним, допомагає сторонам, що конфліктують, пом'якшити, локалізувати та врегулювати конфлікт.

Конфлікти стають реальністю після стадії свого назрівання. Суть цього процесу полягає в тому, що до наявних передумав конфлікту додаються ще й додаткові фактори, які загострюють протиріччя та роблять сутичку неминучою. На цій стадії конфліктуючі сторони усвідомлюють несумісність своїх інтересів і розглядають одне одного як перешкоду на шляху досягнення власних цілей. З якогось моменту вони вирішують, що зберігати status quo неможливо і приступають до активних дій – такий стан взаємин між суб'єктами називається конфліктною ситуацією. Для безпосереднього початку конфлікту потрібний певний стимулюючий фактор, який і виступає приводом до конфлікту. Після нього конфлікт вступає в свою активну фазу.

Для вивчення проблеми конфліктів у колективі було проведене соціологічне дослідження, в ході якого було опитано 47 осіб. Серед них 32 особи(68,09%) – представники жіночої статі і 15(31,91%) – представники чоловічої статі. Віком 18 р. – 1 особа(2,13%), 19 років – 15 осіб(31,91%), 20 років – 31 особа(65,96%).

На питання «Як ви розумієте поняття «конфлікт»?» переважна більшість, а саме 33 особи(70,21%) відповіли, що це протиріччя поглядів; 7 осіб(14,89%) відповіли, що це сварка двох і більше людей, таку ж саму кількість голосів набрала відповідь – зіткнення протилежних цілей. Це свідчить, що більшість осіб конфліктують саме через погляди.

На питання «Чи трапляються у вашому колективі конфлікти?» більша половина опитуваних, а саме 25 осіб(53,19%) відповіли, що часто; трішки менша кількість – 18 осіб(38,3%) відповіли, що дуже рідко; лише 4 опитуваних(8,51) відповіли, що постійно. З відповідей видно, що існує багато суперечностей у колективах.

Із таблиці двомірного розподілу ознак ми отримали таку інформацію, що на питання «На скільки ви задоволені стосунками з колегами?» 3 жінок відповіли, що задоволені повністю, таку ж відповідь дав 1 чоловік; 20 жінок відповіли : скоріше «так», ніж «ні», 8 чоловіків мають таку саму думку; однакова кількість осіб обох статей(по 3 особи), відповіли, що скоріше «ні», ніж «так»; 1 жінка і 1 чоловік зовсім не задоволені стосунками; 2 чоловікам і 5 жінкам було важко відповісти на це запитання. Робимо висновок, що жінки більше задоволені стосунками в колективі, ніж чоловіки.

Із таблиці двомірного розподілу ознак з такими запитаннями : «Чи часто ви потрапляєте у конфліктні ситуації?» і «Чи здатні ви на поступки у конфліктній ситуації?» ми отримали таку інформацію, що 1 людина потрапляє часто в такі ситуації і здатна на поступки. Троє опитуваних постійно потрапляють у конфлікти, але не йдуть на поступки. Одна особа, яка постійно потрапляє у конфлікти вирішує їх залежно від ситуації. Четверо осіб часто потрапляють у конфлікти, але 2 здатні на поступки, а 2 - ні. Ще 9 осіб часто бувають у конфліктних ситуаціях, в 6 – все залежить від ситуації, в а 3 – від настрою. 28 осіб дуже рідко потрапляють у конфлікті ситуації, з них 10 – здатні на поступки, 3 – не знатні, в 11 людей – все залежить від ситуації і в 4 – все залежить від настрою. І лише 1 людина ніколи не потрапляє у конфліктні ситуації і здатна на поступки.

Виходячи із проведеного соціологічного дослідження, можна сказати, що більшість студентів задоволені стосунками в колективі, що підтверджує відповідну гіпотезу приблизно на 67-70%. Молодь прагне до покращення стосунків різними комунікативними способами. Гіпотеза про

поступки в конфліктних ситуаціях не підтвердилась, оскільки лише 29,79% опитуваних здатні на поступки, а в 40-45% все залежить від різних факторів.

Практичні рекомендації:

Оскільки дана тема є проблемою у наш час, то за для розставлення пріоритетів необхідно кожній людині для себе виконати декілька таких дій:

1. Скласти список того, що може бути причиною конфліктів.
2. Переглянути свій список і запитайте себе: Це дійсно є причинами для сварок? Всі питання можна вирішити шляхом знаходження компромісу та домовленостей?
3. Повторити цей процес до тих пір, поки список не скоротиться до шести – десяти значень. Ось після цього буде список буде мати дійсно важливі питання, які вас турбують, або за які ви можете роздратуватись.

Отже, в даній роботі ми дослідили тему «Причини виникнення конфліктів у колективі». Тому, можна зробити висновки, що молодь вміє відстоювати свою позицію і не завжди здатна на компроміс, але при цьому і вміє зберігати стосунки в колективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.Анцупов А.Я., Шипилов А.И., Кофликтология: Учебник для вузов.3-езд. – СПб.: Питер, 2007. – 496 с.

2. Громадська думка в Україні2003. Результати загальнонаціонального дослідження. –К.:IFES,2007. - 43с.

3. Ємельянко Л.М. Конфліктологія: навч. посібник / за заг. ред. В.М.Петлюха, Л.В. Торгової. – к.: КНЕУ, 2003. – 315с.

4. Слободянюк А.В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві [Текст] // Вісник «ВПІ». – 2011. – №1. – С.16-20.

5. Сергієнко Т.І. Конфлікти в колективі і роль керівника у їх вирушенні: Гуманітарний вісник ЗДАІ. 2012 №48

6. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія [Текст] : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А. В. Слободянюк, Н. О. Андрущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 120 с.

7. Слободянюк А.В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А.В.Слободянюк // Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м.Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. В 2-х томах. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 247

Тетяна Сергіївна Костюк − студентка групи МОв-14б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця

Науковий керівник: Анатолій Володимирович Слободянюк – к.соц.н., доцент кафедри суспільно- політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця

Tetyana S. Kostiuk − student, Faculty of management Vinnitsa national technical University, Vinnitsa

Supervisor: Slobodyanyuk Anatoly V. - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 316.4

Л.В. Сікорська
А.В. Слободянюк

Оцінка житлових умов студентів

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті подані результати дослідження направлені на вирішення питань вдосконалення житлових умов. Запропоновано рекомендації комунальним службам України щодо покращення житлових умов студентів. Врахована оцінка студентів та їх рекомендації.

Ключові слова: *соціологія , житлові умови, комунальні послуги.*

Abstract

The article presents the results of research aimed at addressing issues of improvement of living conditions. Recommendations utilities Ukraine to improve the living conditions of students. Counts grade students and their recommendations.

Keywords: *sociology, housing, utilities*

Існує три групи комплексних індикаторів якості життя. Перший – оцінюється здоров'я населення та демографічні показники в державі (рівень народжуваності, тривалість життя, тощо). Другий – оцінюється рівень задоволення населення побутовою сферою (якість житла, якість та режим харчування, наявність та достойно оплачуване місце роботи), чи задоволено населення в соціальному плані (якість та рівень доступності освіти та медичного обслуговування, рівень злочинності, рівень корупції влади). Третій – оцінюється рівень духовного стану суспільства. В розвинутих державах ці індикатори закріплені законодавчо, і влада не має права їх порушити [1].

Житлові умови – найважливіша складова комплексу характеристик якості життя. Причому, наявність житла, що відповідає потребам людини (родини), або відсутність необхідного рівня забезпеченості житлом надає можливість або перешкоджає реалізації інших потреб людини. Наприклад, розміщення всього комплексу сучасних побутових пристроїв, меблів, гардероба вимагає досить високої загальної житлової площі житла. Житлові умови впливають на здоров'я людини, можливість одержання освіти, її працездатність. Сучасне житло повинне забезпечувати можливість користуватися автомобілем (наявність гаража або місця для його паркування), реальну доступність послуг установ і об'єктів соціально-побутової інфраструктури, наявність сучасних засобів зв'язку, включаючи Інтернет. Нарешті, гарні житлові умови – неодмінна передумова самореалізації сучасної людини. Погані якісні та кількісні характеристики житла та його відсутність у певного відсотка населення є суттю досліджуваної проблеми.

В Україні сьогодні проблема забезпечення населення житлом є однією з найбільш важливих для розвитку суспільства, оскільки призводить до зниження рівня життя населення, поширення бідності, зростання міграції, депопуляції населення та погіршення якості людських ресурсів в цілому. На пересічного українця приходиться сьогодні 22 квадратних метри загальної площі житла, а значна частина населення проживає в незадовільних умовах [2].

За результатами опитування, яке було проведено Київським Міжнародним інститутом соціології в рамках спільного проекту Національного екологічного центру України та Представництва Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні з 6 по 13 серпня 2015 року в 100 населених пунктах 24 областей України за винятком тимчасово неконтрольованих територій та АР Крим (всього було опитано 1220 респондентів віком від 18 років), більш ніж половина населення України витрачає на комунальні послуги більше 10% сімейного бюджету.

В деяких країнах Європейського Союзу офіційно визнано, що якщо домогосподарство витрачає більше 10% на комунальні послуги, то це домогосподарство знаходиться у енергетичній бідності. Це свідчить про те, що 50% українських сімей не мають змоги повністю оплачувати рахунки за газ, воду, електрику та тепло. При цьому, за даними дослідження, 81% з опитаних вважають, що потрібно сплачувати реальну вартість комунальних послуг, але не змогли визначитися, якою ця вартість є. За

даними соцопитування, 83% опитаних вважають, що нові тарифи непрозорі та незрозумілі, а 60% вважають, що субсидії не допоможуть їм вирішити проблему сплати за «комуналку» за новими цінами [3].

Основною групою людей, що підлягає дослідженню є студенти вищих навчальних закладів України. Умови проживання яких традиційно бажають кращого. Небагатьом із студентів вдається сплачувати за орендоване житло та підтримувати свій матеріальний статус на висоті, тому переважна більшість українських студентів проживають у гуртожитках, які не можуть забезпечити усіх бажаючих якісним житлом. Для малозабезпечених студентів проблема житлових умов має досить гострий характер – відсутність води, опалення, ремонту, необхідних меблів, відсутність власного простору та мала житлова площа є досить частими проблемами для студентського житла. Отже, вибрана тема є актуальною та потрібною, адже хороші житлові умови є важливим фактором для правильного формування особистості [4].

Об'єктом даного соціологічного дослідження є студенти 3 курсу факультету менеджменту ВНТУ. Об’єкт складається з 53 осіб, віком від 18 до 21 років. Із них 18 чоловіків, 35 жінок.

Предметом соціологічного дослідження є проблематика невідповідності житлових умов студентів до визначених норм та стандартів.

Метою даного соціологічного дослідження є з'ясувати, в яких житлових умовах проживають студенти 3 курсу ФМ та чи відповідають вони встановленим нормам, та на основі отриманих даних розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблем.

Завдання соціологічного дослідження:

1. З’ясувати актуальність проблеми невідповідності умов житла встановленим нормам;
2. З’ясувати чи задовольняють студентів їх житлові умови.
3. З'ясувати чи забезпечені житла студентів водогоном, каналізацією, центральним отопленням.
4. З'ясувати чи задовольняє студентів робота ЖЕКів у районі їх проживання.
5. З'ясувати середній розмір жилої площі студентів .
6. З'ясувати яку частину бюджету використовують студенти на оплату житла і комунальних послуг.
7. З’ясувати чи користуються студенти субсидіями.

В листопаді 2016 року на території ВНТУ було проведено опитування студентів 3 курсу факультету менеджменту у кількості 47 осіб, серед них 32 особи(68,09%) - представниці жіночої статі і 15 осіб(31,91%) – представники чоловічої статі. Віком 18 років – 4 особи (8,51%), 19 років – 28осіб (59,58%), 20 років – 11 осіб (23,4%) , 21 рік – 4 особи (8,51%).

В ході даного соціологічного опитування були отримані такі результати:

На питання «Чи є актуальною для вас проблема невідповідності житлових умов встановленим нормам?» більшість студентів (35 осіб – 74,47%) відповіли, що проблема невідповідності житлових умов встановленим нормам є для них актуальною, 8 осіб – 17,02% сказали, проблема невідповідності житлових умов встановленим нормам є для них не зовсім актуальною, для 4 осіб – 6,38 % проблема невідповідності житлових умов встановленим нормам є не актуальною. Це свідчить про те, проблема не відповідності житлових умов встановленим нормам є актуальною для студентів 3 курсу факультету менеджменту.

На питання «Де Ви проживаєте під час навчання?» найбільше студентів (20 осіб – 42,55%) відповіли, що проживають у гуртожитку, 14 осіб – 29,79% відповіли, що проживають з батьками, 7 осіб – 14,89% відповіли, що мають власне житло, а 6 осіб – 12,77% відповіли що знімають житло. Це свідчить про те, що більша частина студентів не мають коштів щоб придбати чи знімати житло, тому вони змушені під час навчання проживати у гуртожитку.

На питання «Скільки людей (окрім Вас) проживає з вами в одній кімнаті?» більшість опитуваних (16 – 34,04%) відповіли, що окрім них в кімнаті проживає ще одна особа, 15 осіб – по 31,92% сказали, що окрім них в кімнаті проживає ще дві особи, 8 осіб – 17,02% відповіли, що окрім них в кімнаті проживає ще три особи, 7 осіб – 14,89% відповіли, що проживають самі в окремій кімнаті, 1 особа – 2,13% відповіли, що окрім неї в кімнаті проживає ще чотири особи. Згідно цих результатів, можна зробити висновок, що більша частина студентів не має окремої кімнати для проживання.

На питання «Наскільки Вас влаштовують Ваші житлові умови?» більша частина студентів (24 – 51,06%) відповіли, що житлові умови їх влаштовують, але не зовсім, 17 осіб – 36,17% зазначили, що житлові умови їх повністю влаштовують, 6 осіб – 12,77% відповіли, що їх зовсім не влаштовують їх житлові умови. Це свідчить, що більшість студентів частково задоволені своїми житловими умовами.

На питання «Чи користуєтеся Ви субсидіями?» найбільше опитуваних (34 особи – 72,34%) відповіли, що користуються субсидіями, 13 осіб - 27,66% сказали, що не користуються субсидіями. Це свідчить про те, що велика кількість студентів користуються субсидіями.

На питання «Чи задоволенні Ви роботою ЖКХ у районі вашого проживання?позначте 1 з 10 балів (де 1-взагалі не задовольняє і 10- повністю задовільняє)» були дані відповіді, по яким визначено середній рівень зацікавленості в політичних подіях 6,47 балів. Це свідчить про те, що студенти не задоволені роботою ЖКХ у районі свого проживання.

Із таблиці двомірного розподілу ознак з такими запитаннями : «Вкажіть де Ви проживаєте під час навчання» і «Давно Ви робили ремонт свого помешкання?» ми отримали таку інформацію: студенти, які мають власне житло: 5 студентів робили ремонт 1 –3 роки тому, 2 студентів робили ремонт власного помешкання – 4-7 років тому; студенти які живуть з батьками: 1 студент робив ремонт 1- 3 років тому, 9 студентів робили ремонт 4-7 років тому, 1 студент робив ремонт 8- 11 і 1 студент робив ремонт 12- і більше років тому; студенти які знімають житла: 3 студентів відповіло що ремонт робили 1 – 3 років тому, 3 студентів - 4-7 років тому і 1 студент - 8- 11 років тому і 1 студент робив ремонт 12- і більше років тому; студенти які проживають в гуртожитку: 16 студентів робили ремонт 1- 3 років тому, 3 студентів робили ремонт 4-7 років тому, 2 студент робили ремонт 8- 11 років тому. Підсумовуючи отримані результати можна зазначити що опитувані студенти в переважній більшості під час навчання проживають у поремонтованих житлах.

Гіпотеза щодо того, що об’єкт дослідження не має належних житлових умов підтвердилася, адже більшість респондентів не мають не тільки власного житла, а і власної кімнати для життя. Також більшість з них не зовсім задоволена своїми житловими умовами.

Гіпотеза щодо того, що надання комунальних послуг в помешканнях студентів є неналежним підтвердилася результатами даного соціологічного дослідження, адже якість надання послуг ЖКХ в середньому респонденти оцінили у 6,47 балів за 10-ти бальною шкалою.

Результати опитування в цілому підтвердили гіпотези, які були висунені перед його проведенням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Слободянюк А.В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві [Текст] // Вісник «ВПІ». – 2011. – №1. – С.16-20.

2. Ковалевська О.П. Житлові умови в системі характеристик якості житла [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=475http://dif.org.ua/article/reformi-v-ukraini-gromadska-dumka-naselennya-top-5

3. Ставлення населення України до енергозбереження: результати всеукраїнського соціологічного опитування. – Київський Міжнародний інститут соціології (КМІС), 2015 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://aslobodyanyuk.vk.vntu.edu.ua/file/009fbb1a20c1fcfb6f76edbcd7845b37.pdf

4. Слободянюк А. В. Оцінка житлових умов студентів [Електронний ресурс] / А. В. Слободянюк, Ю. Л. Нестерук // Матеріали XLV Науково-технічної конференції ВНТУ, Вінниця, 23-24 березня 2016 р. - Електрон. текст. дані. - 2016. - Режим доступу : http://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2016/paper/view/204.

Сікорська Лілія Володимирівна - студентка групи Моп 14б, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Слободянюк Анатолій Володимирович, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Sikorska Liliia V. - student, faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Slobodyanyuk Anatoly V.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 316.74

А.В. Слободянюк
М.М. Лебідь

Оцінка релігійності сучасного суспільства

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті подані результати дослідження, яким є ставлення студентів до релігії у період трансформації суспільства. На основі отриманих результатів розроблені практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.
Ключові слова: соціологія релігії, віра, релігійна течія.

Abstract
The article presents the results of the study, which is the ratio of students to religion in the period of society transformation. On the basis of the results developed practical recommendations on possible solutions to the problem.
Keywords: sociology of religion, belief, religious movement.

Термін «релігія» походить з латини (religio — набожність), охоплюючи своїм змістом благочестя, святиню, предмет, що співвідноситься у житті людини з абсолютним, вищим, надлюдським — Богом, Божеством. Кожна релігія по-своєму іменує цю Вищу Силу. Однак було б некоректно тлумачити релігію лише як відображення зовнішніх щодо людини сил. Бо релігія є формою самовизначення людини у світі, її причетності до явищ, що відбуваються під впливом Вищих Сил, а відповідно, до світу надприродного. Водночас релігія є не лише формою свідомості, а для багатьох людей реальним життям, що ґрунтується на засадах віри.

Релігія — духовний феномен, що постає як форма самовизначення людини у світі, виражає її віру в надприродне Начало — джерело буття всього існуючого, є засобом спілкування з ним, входження в його світ, причетності до нього.

Поняття «релігія» безпосередньо пов'язане з поняттям «Бог». Релігії без уявлення про Бога не існує. Бог є началом і сенсом кожної релігії.

Зазначимо, що релігія — явище дуже складне і має соціальний характер, тобто воно виникло в суспільстві цілком закономірно й існує разом з ним; воно поєднує в собі елементи раціонального (наприклад, моральні настанови) та ірраціонального (наприклад, фантастичні образи надприродних істот — ангелів, чортів тощо).

Релігія є однією з найдревніших форм суспільної свідомості — однією з форм відображення світу, але відображення своєрідного.

Нині релігія перетворюється на спосіб буття у світі, охоплюючи всі сфери життєдіяльності людини. Як зазначав Е. Фромм, релігія дає відповіді на смисл життя, життєві питання, їх вичерпність є свідченням унікальності і незавершеності. В Україні, в процесі трансформаційних змін в суспільстві, релігія переживає певний ренесанс, її свідомість найдавніша поміж інших видів людської свідомості. Суспільства, як усвідомлення людьми їх певної спільності, виникали саме на підставі спільної релігії, тоді як всі інші об’єднання мали вже похідний, вторинний характер. Тому релігія є основою будь-якої соціальності, хоча, будучи найглибшою її основою, вона рідше за інші усвідомлюється в цьому розумінні.

Релігія постає як основа соціальності тому, що саме вона створює такі первинні засади суспільності, як солідарність, свобода, служіння. Релігія є не тільки першим та аморфним у своїй первинності підґрунтям суспільства – вона визначає характер цього суспільства, його обличчя та спрямованість, його культурні та моральні цінності.

Ставлення людей до релігії, її роль у житті особи та суспільства розглядали й аналізували у своїх працях такі, зокрема, дослідники, як Ю. Борунков, У. Джеймс, Б. Куценок, Б. Лобовик, З. Фрейд, Е. Фромм, К. Юнг, В. Циба, С. Хассен, А. Сафронов, Ю. Макселон та інші.

Нині, в період глибокої трансформації суспільних відносин, в Україні зазнала суттєвих змін сама будова суспільства. Суперечності між системами інституційованих цінностей до і в ході трансформаційних процесів призвели до порушення принципу спадкоємності старших і підростаючих поколінь [1]. Особливо яскраво це помітно на прикладі залучення до релігійної соціальної інституції, коли в одній родині батьки можуть бути атеїстами, а діти – віруючими (і це доволі типова ситуація).

Також існує проблемна ситуація, яка полягає в тому, що релігійні конфронтації, під дією соціальних факторів, можуть по-різному проявлятись [2].

З 19 по 31 травня 2016 року Київський міжнародний інститут соціології (КМІС) провів всеукраїнське опитування громадської думки. Методом особистого інтерв'ю (при зустрічі) опитано 2014 респондентів, що мешкають у 110 населених пунктах усіх областей України (окрім АР Крим та окупованої частини Донецької та Луганської областей) за стохастичною вибіркою, репрезентативною для населення України віком від 18 років, за винятком територій, які не контрольовані Україною (у Луганській та Донецькій областях опитування проводили лише на територіях, контрольованих Україною; на території Автономної Республіки Крим опитування не проводили) [3].

За даними соціологічного дослідження були отримані такі результати:

1. Релігійна належність і молитва вдома.

81% респондентів зазначили, що належать до певної релігії, зокрема до християнства віднесли себе 80% опитаних. 17% не належать до жодної релігії; однак, 12% опитаних хоча й не відносять себе до певного віросповідання, але вважають себе віруючими.

44% респондентів зазначили, що молилися вдома хоча б один раз упродовж останнього тижня (своїми словами, за молитовником, інакше). Робили це хоча б один раз упродовж останнього місяця майже дві треті респондентів - 62%, що на 19 відсоткових пунктів менше за відсоток тих людей, які зазначили про належність до певної релігії.

Давніше, ніж місяць тому, молилися вдома 11% респондентів; ніколи - 17%, що на 11 відсоткових пунктів переважає кількість тих, хто зазначили «не належу до жодної релігії і не є віруючою людиною».

Молитва вдома серед жінок і чоловіків Жінки значно частіше зазначали більш нещодавній час молитви вдома, ніж чоловіки: 55% жінок і 31% зазначили, що молилися вдома хоча б один раз упродовж останнього тижня (своїми словами, за молитовником, інакше). Відсоток чоловіків, які ніколи не молилися вдома, у 2,5 рази перевищує відповідний відсоток жінок (25% чоловіків і 10% жінок). Чоловіки майже удвічі частіше, ніж жінки, зазначали, що їм важко визначити, як давно вони востаннє молилися: 14% чоловіків і 7,5% жінок .

Молитва вдома серед різних вікових категорій Літні люди значно частіше зазначали більш нещодавній час молитви вдома, ніж молодь.

Відсоток людей найстаршої вікової категорії, які молилися бодай один раз упродовж останнього тижня, майже удвічі переважає аналогічний відсоток серед молоді: 66% респондентів віком 70 років і старше та 34% тих респондентів, яким 18-29 років. Однак, відмінність у показниках молитви вдома є меншою для цих вікових категоріях, якщо поглянути в перспективі місяця: 76% респондентів 70 років і старше та 54% віком 18-29 років молилися бодай один раз упродовж останнього місяця.

2. Конфесійна належність і молитва в церкві серед християн.

Серед тих, хто зазначили про належність до християнства, 88% вважають себе православними (70% від усіх опитаних), 8% – греко-католиками (6,4% від усіх опитаних). Лише 2,4% християн (1,9% респондентів загалом) не відносять себе до конкретної християнської конфесії.

25% тих респондентів, які зазначили про свою належність до християнського віросповідання, повідомили, що молилися в церкві хоча б один раз упродовж останнього тижня (своїми словами, за молитовником, інакше). Робили це хоча б один раз упродовж останнього місяця майже дві треті християн - 62%. Давніше, ніж місяць тому, молилися в церкві 23% християн, а ніколи - 8%.

Висновок:

У ході дослідження 80% респондентів зазначають, що належать до християнства; 12% - що не належать до жодної релігії, але є віруючими людьми. Водночас молилися вдома хоча б один раз упродовж останнього тижня 44% (своїми словами, за молитовником, інакше), а впродовж останнього місяця - 62% респондентів.

Жінки значно частіше зазначали більш нещодавній час молитви вдома (своїми словами, за молитовником, інакше), ніж чоловіки, літні люди – значно частіше, ніж молодь.

55% жінок і 31% чоловіків зазначили, що молилися вдома хоча б один раз упродовж останнього тижня.

Відсоток чоловіків, які ніколи не молилися вдома, у 2,5 рази перевищує відповідний відсоток жінок (25% чоловіків і 10% жінок).

Відсоток людей найстаршої вікової категорії, які молилися бодай один раз упродовж останнього тижня, майже вдвічі переважає аналогічний відсоток серед молоді: 66% респондентів віком 70 років і старше та 34% тих респондентів, яким 18-29 років.

Отже, більша частина опитаних людей належить до християнства. Більшість з них надають перевагу молитись у дома. Кількість жінок, які не моляться значно менша кількості чоловіків. Також

важливо звернути увагу на те, що переважна більшість віруючих ходить до церкви не часто, лише по великим святам.

З 20 по 25 грудня 2016 року ми провели дослідження на тему «Ставлення до релігії».

Об'єктом даного соціологічного дослідження (КСД) є потік студенти ВНТУ, що навчаються на 3 курсі на факультеті МІБ. Предметом – ставлення студентської молоді ВНТУ до релігії.

Метою дослідження було: з'ясувати як ставляться студенти ВНТУ до релігії у період трансформації суспільства та на основі отриманих результатів знайти шляхи рішення проблеми.

В ході нашого дослідження було опитано 30 осіб. Серед них 23 особи (76,67%) – представники жіночої статі і 7 (2,7%) - представників чоловічої статі. Віком 19 - 22 років, з яких 19р. -19 осіб(63,33%), 20- 10 осіб(33,33%), 21-0 осіб(0%) 22-1 особи(3,33%).

В ході даного соціологічного дослідження були отримані таки результати:

На запитання «Відносите Ви себе до віруючих чи не віруючих?» більша частина (76,67%) відповіли, що вірять в Бога. 6,67% є невіруючими, 16,66% відповіли, що їм важко сказати. На запитання " А чи належите Ви чи ні до певної релігійної громади?" більшість відповіли, що ні (70%), 16,67% відповіли та, і 13,33% важко сказати.

На запитання: «На скільки балів Ви себе вважаєте віруючим?», за 5-тибальною шкалою респонденти мають таке значення: 1бал-4особи; 2-2особи; 3-11осіб; 4-10; 5-3особи .

Половина опитуваних (50%) на запитання «Для молоді релігія зараз стає частиною якоїсь нової культури?» відповіли, що ні, 26,67% погодились, 13,33% не змогли відповісти.

Більшість (60%) на запитання: «Якщо Ви відвідуєте релігійні храми, то як часто?» відповіли, що тільки по великим релігійним святам. Значна частина опитуваних(20%) релігійні храми практично не відвідують. 16,67% - кілька раз на тиждень, 3,33% - один раз на тиждень. На запитання: «В якому віці Ви усвідомили віру в Бога?», визначили, що 40% - у шкільному віці, 26,67 – в дитячому, 20% усвідомили віру В бога у дошкільному віці і 13,33 інша відповідь.

Переважна частина представників жіночої статі (86,96%) визначили, що вірять у Бога і лише 13,04% відповіли, їм важко визначити, 0% - не вірять. На відміну від жінок, лише 42,86% чоловічої статі вважають себе віруючими; 28,57% - важко сказати і 28,57% не вважають віруючими.

Отже, переважна більшість респондентів серед жіночої і чоловічої статі вірять у Бога. На запитання «Відносите Ви себе до віруючих чи не віруючих?» більша частина (76,67%) відповіли, що вірять в Бога. 6,67% є невіруючими, 16,66% відповіли, що їм важко сказати. А на запитання: «Якщо Ви відвідуєте релігійні храми, то як часто?» більшість (60%) відповіли, що тільки по великим релігійним святам. Значна частина опитуваних(20%) релігійні храми практично не відвідують. 16,67% - кілька раз на тиждень, 3,33% - один раз на тиждень.

Для того, щоб віра у Бога займала більш важливе місце в житті молоді, потрібно більше акцентувати увагу на духовних засадах життя людини, проводити з дітьми та підлітками виховні та інтелектуальні бесіди для вивчення поняття «Віра», приділяти більше уваги на розвиток вивчення Бога, так як духовні цінності є невід'ємною частиною людського буття та самовизначення кожного індивідуума.

Порівнявши обидва дослідження, ми бачимо що більшість опитаних(76,67%) вважають себе віруючими, хоча більшість з них відвідує храми лише по великих святах. Кількість чоловіків і жінок у відсотковому значенні віруючих значно відрізняється на 44,1%, чоловіки вірять у Бога, але їхня частка менша ніж жінок. Але все ж таки молодь визначає досить високий рівень актуальності даної проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Суятінова Л. О. Роль релігії у житті молоді у світлі "третьої світової теорії" // XXI століття: альтернативні моделі розвитку суспільства. Третя світова теорія. Матеріали другої міжнародної науково-теоретичної конференції. 29 – 30 травня 2003 р. М. Київ / Ред.: Г. П. Балабанова – К.: Фенікс, 2003. – 369 с.
2. Письменна А. В. Ставлення до релігії / А. В. Письменна, А. В. Слободянюк // Матеріали XLV Науково-технічної конференції ВНТУ, Вінниця, 23-24 березня 2016 р.
3. Київський міжнародний інститут соціології. Аналітичний звіт. Релігійна самоідентичність і молитва в Україні [Електронний ресурс]. 2016
4. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія [Текст] : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А. В. Слободянюк, Н. О. Андрущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 120 с.

Анатолій Володимирович Слободянюк – к. соц. н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Лебідь Марія Михайлівна – ст.гр. МОф-14б, факультету менеджменту та інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця , e-mail: mar.lebid2014@gmail.com.

Slobodyanyuk Anatoly V. - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

Lebid Maria M. – gr. MoF-14b, faculty of management and information security Vinnytsia national technical University, Vinnytsia

Науковий керівник: ***Анатолій Володимирович Слободянюк*** – к. соц. н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

УДК 316.4

А.В. Слободянюк
К.В. Закревська

Ставлення до інженерно-технічної освіти в Україні

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статі розкрито сутність, проблеми інженерно-технічної освіти та досліджено ставлення студентів до неї. Підтверджено гіпотези, які були висунуті на початку дослідження та надано рекомендації, щодо покращення проблемної ситуації.
Ключові слова*:* інженерно-технічна освіта, точні науки, техносфе́ра,, авангардні технології , глобаліза́ція.

Abstract
The essence, problems of engineering education and students' attitudes to it are disclosed and researched in the article. The hypothesis put forward at the beginning of the study were confirmed and recommendations to improve the problem situation were provided.
Keywords: engineering and technical education, the sciences, technosphere, avant-garde technology, globalization.

Освіта є найважливішою основою процесу формування людини, її морального обличчя, світосприйняття, а також показником рівня економічного, політичного, духовного розвитку суспільства [1]. Соціологія освіти є однією з галузей соціології як науки. Вона дозволяє розглядати освіту з позиції суспільних відносин, її взаємодії із суспільством, впливу на суспільний розвиток. Серед усіх її сфер провідне місце займає інженерно-технічна освіта. Така форма допомагає підготувати інженерів, робітників, майстрів, техніків для промисловості, автомобільної галузі, будівництва, транспорту, лісового та сільського господарства. В процесі здобуття професії студенти технічних спеціальностей вивчають безліч дисциплін, пов'язаних з розумінням фізичних, математичних, хімічних процесів, що відбуваються в матеріалах і машинах, зі складними розрахунками, обчисленнями та кресленнями при відтворенні механізмів. Всі ці знання потрібні їм для подальшого практичного використання матеріалів, машин, апаратів і автоматизованих систем.

Інжене́р — особа, що професійно займається інженерією, тобто на основі поєднання прикладних наукових знань, математики та винахідництва знаходить нові рішення технічних проблем, а також людина, що займається інженерною працею в різних організаціях, пов'язаних з вирішенням конкретних, практичних проблем в галузі техніки і технологій [2]. Інженерія - це діяльність людей у перетворенні середовища існування.

Зміст творчості інженерів дає вагомі підстави визнавати їх одними з основних творців ноосфери в частині матеріальної культури та прикладної науки, «відповідальних» за НТП людської цивілізації та, відповідно, «технологічний добробут» людства.

Розглядаючи світові процеси розвитку науково-технічного прогресу в окремих країнах та пов'язаного з ним економічного стану і перспектив цих країн, можна дійти висновку, що ті країни, які приділяють значну увагу поширенню інженерних професій, досягають більшого успіху порівняно з країнами, які приділяють цьому недостатньої уваги. Нерозривно з цими процесами пов'язані проблеми освіти молоді, її профорієнтація. Інженерні професії користуються більшою популярністю там, де країна спрямована на розвиток, тому там краще сформовані програми вивчення природничих наук, насамперед фізики, хімії, математики тощо.

Відомо, що шоу-бізнес, спорт і навіть туризм не можуть бути основою економічної успішності жодної держави, тим більше держави, що намагається увійти до кола елітарних, характерним для яких є висока освіченість населення, розвиток науки, промисловості, новітніх технологій. Україна протягом останніх двох десятиріч ніяк не може визначитись із стратегією свого розвитку. Критикуючи матеріальне забезпечення інженерів радянського періоду, заробітна плата яких становила 110-120 карбованців, варто зауважити, що на сьогодні, інженера зведено до ще принизливішого стану.

Проте, завдяки титанічній роботі окремих вищих навчальних закладів, інтерес молоді до інженерних професій ще утримується. І попри засилля в засобах масової інформації і на телебаченні

танцюристів, співаків, шоуменів, моделей, перукарів та куховарів, останніми роками серед молоді все більше стають популярними професії, пов'язані з точними науками.

Як згадує один фахівець: «У 60-ті роки були надзвичайно популярними інженери-фізики. Їх всебічна підготовка дозволяла їм бути і ліриками, поетами, музикантами та акторами. При цьому зворотного процесу не спостерігалось» [3].

«Інформаційний вибух» і стрімкі зміни в суспільстві, перманентне оновлення техносфери пред'являють все більш високі вимоги до професії інженера і до інженерної освіти. На сучасному етапі людина переходить від неспішного прямування обставинами до детального прогнозування свого майбутнього і до його якнайшвидшого втілення. У процесі такого втілення, в матеріалізації задумів значна роль належить інженерній діяльності, що організовує цей процес і реалізує той чи інший проект на основі новітніх технологій. При цьому від освоєння і розвитку нових технологій залежить, в кінцевому рахунку, місце і добробут держав і націй, а також окремих людей.

Підтримуючи навчальні заклади по підготовці фахівців даної спеціальності, ми свідомо наблизимо нашу країну до високого рівня розвитку усіх її сфер, до рівня країн, які розвивають передові технології на високому рівні і, як результат, мають високий рівень життя і забезпечення населення.

Той факт, що майже половину українських капіталістів і більше половини топ-менеджерів великого бізнесу здобули інженерно-технічну освіту, пояснюється тим, що саме інженери за фахом були керівниками виробничої сфери. Саме вони орієнтувались у ліквідності певної продукції, могли оцінити перспективу та цінність певних радянських підприємств.

За даними статистичних опитувань, були отримані такі результати (Дослідження проведене соціологічною службою Центру Разумкова):

- на питання «Який характер освіти є сьогодні найбільш перспективним на ринку праці?» інженерно-технічна освіта отримала 19,7% голосів (5 місце);
- на питання «Як Ви оцінюєте рівень освіти, яку забезпечує сучасна українська освітня система?» лідируючою була відповідь - «Середній».

Важливою проблемою останнього десятиліття залишається фінансування освіти.

Іншою перешкодою на шляху розвитку вищої освіти є відсутність тісної інтеграції науки та навчального процесу, особливо у тих закладах, які готують спеціалістів для нових і авангардних технологій, наукоємних виробництв. Освіта на сучасному рівні вимагає зміни. Перш за все, вона відчуває на собі вплив глобалізації, з усіма її ускладненнями та проблемами, що потребують нових підходів і рішень. Проте, неприйняття нових поглядів на освіту учасниками навчального процесу, відсутність бачення необхідності переходу від усталених та чітко регламентованих правил, яким мають слідувати викладачі та студенти, до нових, революційних, експериментальних методів та технологій навчання, формалізують навчальний процес, обмежують творчі можливості студентів та викладачів [4].

- на питання «Україна більшою мірою програє чи виграє, якщо вступить до ЄС?» найбільше голосів надано на користь «Виграє», що виражає надію на покращення рівня життя та розвитку усіх важливих сфер діяльності після вступу [5].

Було проведено власне соціологічне дослідження на дану тему. Його мета полягала у з’ясуванні того, як студенти третього курсу спеціальності «Менеджмент» ВНТУ ставляться до інженерно-технічної освіти.

У дослідженні, на основі представленого та проаналізованого матеріалу, була висунута гіпотеза, що більшість респондентів не зовсім розуміють, що насправді собою являє інженерно-технічна освіта та її значимість у сучасному світі.

Дослідження було вибірковим, проте результати, отримані в ході його проведення, стосувалися усієї обраної групи на умовах репрезентативності [6].

За результатами стало відомо, що лише 13 осіб (35,1%) вступили в технічний університет через те, що їх захоплює сфера точних наук, інші 6 студентів (16,2%) прийняли таке рішення, тому що на їх думку, змінити світ на краще можливо лише за допомогою НТП і винахідництва, для 7 студентів з 37 (18,9%) вибір був прийнятий через тиск інших, неабияку роль зіграло бюджетне місце для наступних 3 студентів (8,1%). Слід зазначити і те, що 32,4% студентів не вважають інженерів організаторами виробництва, а всі інші думають навпаки.

Що стосується питання 6 «Якби у Вас була можливість отримати іншу освіту, то у якій сфері вона була б?», цікаво відзначити, що найбільшу кількість голосів було надано варіанту а) - гуманітарних

наук – 21 (56,8%) і лише 7 з 37 чоловік за інших обставин так чи інакше обрали б спеціальність у галузі інженерно-технічної освіти.

Відповідно до отриманих відповідей було також з'ясовано, що студенти наголошують на проблемах в облаштуванні навчання, через те, що рівень забезпечення необхідним обладнанням впливає на кваліфікацію студентів. На вибір спеціальності впливає і матеріальне забезпечення у майбутньому. Таким чином, більшість студентів обирають спеціальність не за покликанням, а за прибутковістю у майбутньому.

Гіпотеза була підтверджена частково, оскільки на питання «Як Ви розумієте поняття інженерно-технічна освіта?» (64,8%) та доповнене до нього наступне «Інженерно-технічна освіта-це?» (70,3%) більшість студентів відповідно відповіли, що мають загальне поняття та надали неповну, неточну відповідь при його визначені.

Було запропоновано наступні рекомендації:

- проінформувати молодь про інженерно-технічну освіту, всебічно розширюючи їх кругозір і знання, можливості для більшого вибору. Сприяти поширенню інженерно-технічної освіти в Україні для підвищення рівня НТП і розвитку країни.
- винести питання на державний рівень про належний рівень заробітної плати спеціалістів даного напряму.
- направляти, активно залучати спеціалістів у слабо розвинені населені пункти для забезпечення сучасного рівня проживання, таким чином і надаючи робітникам та працівникам роботу.
- підвищити рівень забезпечення необхідним обладнанням студентів інженерно-технічних спеціальностей.
- покращити систему освіти таким чином, щоб вона відповідала міжнародним стандартам і знання отримані у технічних ВНЗ України визнавалися та цінувалися за кордоном.

Дане соціологічне дослідження присвячене темі інженерно-технічної освіти в Україні. У ході його проведення були опитані студенти факультету менеджменту [7]. Нинішня ситуація, яка склалася в Україні має ряд нагальних проблем, що не дають можливість вийти на рівень провідних та розвинених країн світу. Як було зазначено, це не можливо без значних перетворень у галузі інженерії. Результати проведеного анкетування наочно відображають думку студентів технічного університету щодо цього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А. В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А. В. Слободянюк // Гуманізм та освіта: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 244-247.
2. Підбуцька Н. В. Психологічні особливості інженерної діяльності [Електронний ресурс] / Н. В. Підбуцька // ХНТУ ХПТІ. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/22960/1/Nauk_visnyk_KhDU_2016_12_%20Pidbutska_Psykholohichni.PDF.
3. Кузнецов Е. Інженери – творці майбутнього [Електронний ресурс] / Едуард Кузнецов // НТУ \"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського\". – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://kpi.ua/kuznetsov_eduard.
4. Слободянюк А.В. Сучасна освіта очима студентства (за результатами дослідження) [Текст] / А. В. Слободянюк, О. В. Чумаченко // Актуальні проблеми розвитку освіти і науки в умовах глобалізації. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2016. – С. 89-92.
5. Соціологічні дослідження Центр Разумкова [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.razumkov.org.ua/ukr/socpolls.php.
6. Калькулятор вибірки [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://sociopolis.ua/uk/servisy/kalkulator-vybirky/
7. Слободянюк А.В. Методичні вказівки з дисципліни "Соціологія" [Електронний ресурс]/ А.В.Слободянюк. — Вінниця : ВНТУ, 2016. —24 с.

Закревська Каріна Віталіївна – студентка групи МОз-14(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: karina2002st@mail.ru

Слободянюк Анатолій Володимирович - кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Zakrevska Karina Vitaliivna – student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: karina2002st@mail.ru

Slobodyanyuk AnatolyVolodymyrovych - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 378.147

Грінченко Г.С.

УДОСКОНАЛЕННЯ ЯКОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ШЛЯХОМ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ СТАНДАРТІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Українська інженерно-педагогічна академія

Анотація

У статті представлено критичний аналіз процесу забезпечення якості освіти на сучасному етапі науково-економічного розвитку України. Виокремлено основні проблеми в забезпечені якості вищої освіти та поставлено завдання, щодо їх вирішення. Розглянуто Європейську систему забезпечення якості освіти, завдання та вимоги щодо якості вищої освіти, та Європейські стандарти якості, які є підґрунтям її функціонування. На основі проведеного аналітичного дослідження систематизовано основні вимоги та напрямки імплементації Європейських стандартів у освітній простір ВНЗ в межах окремого підрозділу, що здійснює підготовку майбутніх інженерів-педагогів, а саме «Випускаюча кафедра». Запропоновано розподілити освітню діяльність, що здійснює«Випускаюча кафедра» за напрямками імплементації Європейських стандартів вищої освіти.На основі запропонованих напрямків представленошляхи з удосконалення освітньої діяльностіз позиції зацікавлених сторін (студент, викладач, роботодавець, забезпечуючий персонал).Представлено переваги в здійсненні освітньої діяльності підрозділу«Випускаюча кафедра», при підготовці майбутніх інженерів-педагогів, відповідно до напрямків забезпечення якості згідно Європейських стандартів вищої освіти.

Ключові слова: Європейські стандарти вищої освіти, імплементація, випускаюча кафедра, інженер-педагог, політика якості.

Abstract

The article presents a critical analysis of the process to ensure the quality of education at the present stage of scientific and economic development of Ukraine. The main problems in ensuring the quality of higher education and tasked to solve them. We consider the European system of quality assurance, objectives and requirements for the quality of higher education, and European quality standards, which are the basis of its functioning. On the basis of analytical study systematically the basic requirements and the direction of the implementation of European standards in the educational space of the university as a separate division responsible for the training of future engineers-teachers, namely "Graduate Department". It is proposed to distribute the educational work done by "Graduate Department" in areas of implementation of European standards of higher education. On the basis of the suggested directions presented ways for improving educational activities with stakeholders position (student, teacher, employer, providing staff). Presents advantages in the implementation of educational activities units "Graduate Department" in the preparation of future engineers-teachers, in accordance with the directions of quality assurance in accordance with the European standards of higher education.

Keywords: European standards of higher education, implementation, producing department, engineer-teacher, quality policy.

Розвиток суспільства – технічний, науковийі соціальний, вимагає реформування та адаптації системи освіти та підготовки майбутніх фахівців до сучасних соціально-економічних умов, що є одним з основних принципів існування успішної системи освіти, яка орієнтована на постійне поліпшення та удосконалювання.

Проблема якості освітніх послуг є однією з ключових (поруч із доступністю) для системи освіти будь-якої країни. Україна в цьому сенсі не є винятком. Швидше навпаки –із численних українських ВНЗ у 2016/2017 до 500 кращих університетів світу війшлитільки два ВНЗ: Харківський національний університет ім. Каразіна (382 місце) та Київський національний університет ім. Шевченка (435 місце) за рейтингом QS World University Rankings®. Для порівняння, в Австралії серед 39 університетів, з яких 37 державних і які охоплюють 94 % студентів країни, 8 входять до 200 кращих університетів світу. Нова Зеландія має 8 університетів, з яких 3 входить до 200 кращих [1].

Разом з тим, основні напрямки економічного розвитку України, в умовах прагнення до євроінтеграції, сприяли до впровадження на підприємствах підвищення вимог до якості виробничих процесів, послуг та товарів, і як наслідок, підвищено вимоги і до фахівців, щодо забезпечення їх виконання.Підготовка фахівців, що задовільнять потреби роботодавців, є основною метою вищої освіти і так само потребують удосконалення з орієнтацією на зміни у ринковому просторі. Основним напрямком розвитку підприємств є впровадження європейських технологій, стандартів та нормативів для забезпечення конкурентоспроможності продукції та послуг на європейському ринку. Такий підхід передбачає і підготовку фахівців, що здатні працювати згідно з європейських стандартів якості та удосконалення системного підходу викладання технічних дисциплін та їх змісту.

У зв'язку з цим, постає актуальне питання про необхідність удосконалення системи викладання технічних дисциплін при підготовці майбутніх інженерів-педагогівз врахування особливостей сучасних вимог роботодавців до ринку праці.

Сучасна концепція розвитку вищої освіти в основі якої є орієнтація на замовника, тобто на підприємства та роботодавців, де майбутні фахівці інженери-педагоги будуть працевлаштовані існує в суперечності з існуючою системою вимог у межах державних освітніх стандартів та їх рівнем професійної підготовки. Це стосується різних наукових спрямувань, але особливу увагу у теперішній час привертають питання технічної підготовки студентів, у зв'язку з ростом потреби у кваліфікованих фахівцях, соціально-економічними умовами та державної політики нашої країни.

Європейська система забезпечення якості освіти базується на Європейських стандартах і рекомендаціях (ESG), які у свою чергу ґрунтуються на таких основних принципах [2]:

- зацікавленість студентів і роботодавців, а також суспільства в цілому у високій якості вищої освіти;
- ключова важливість автономії закладів і установ, збалансована усвідомленням того, що автономія несе із собою дуже серйозну відповідальність;
- система зовнішнього забезпечення якості повинна відповідати своїй меті і не ускладнювати роботу навчальних закладів більше, ніж це необхідно для виконання цією систему своїх завдань.

Особливості сучасних критеріїв оцінювання якості освіти полягають в тому, що вони припускають: свободу для університетів у формуванні навчальних планів; особливу увагу до якості підготовки фахівців; необхідність постійного вдосконалення освітніх програм з метою підвищення їх якості; стимулювання інновацій в освітніх стандартах, а також формують відповідальність за якісне здійснення освітньої діяльності.

Завдання забезпечення якості вищої освіти є багатоплановим і включає [3]:

- наявність необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо);
- організацію навчального процесу, яка найбільш адекватно відповідає сучасним тенденціям розвитку національної та світової економіки та освіти;
- контроль освітньої діяльності ВНЗ та якості підготовки фахівців на всіх етапах навчання та на всіх рівнях: рівні ВНЗ, державному та міжнародному (європейському) рівнях.

Такі завдання покладено в основу Європейських стандартів та рекомендацій не випадково, вони охоплюють три рівні забезпечення якості вищої освіти: внутрішній, що формується у вищих навчальних закладах; зовнішній, що виникає у співпраці з зацікавленими сторонами у забезпеченні якості вищої освіти (роботодавці); зовнішній, що формується на рівні діяльності агенцій із зовнішнього забезпечення якості.

Аналіз Європейських стандартів забезпечення якості вищої освіти дозволяє виділити основні вимоги і напрямки, які стосуються як внутрішнього, так і зовнішнього забезпечення якості [4]:

- чітке визначення політики і пов'язаних з нею процедур забезпечення якості;
- стратегія, політика, процедури і виконавці повинні мати визначений офіційний статус;
- формулювання і оприлюднення і послідовне дотримання критеріїв, на яких повинна базуватись будь-яка діяльність із забезпечення якості.
- відповідність доступних ресурсів поставленим цілям та процедурам їх реалізації;
- участь у процесах забезпечення якості усіх зацікавлених сторін.
- регулярний моніторинг і звітність;
- публічність і доступність усієї інформації з питань забезпечення якості освіти.

Аналіз доповідей робочої групи theBolognaFollow-upGrouptotheMinisterialConferenceinLondon[5], що впровадження принципів та вимог Європейських стандартів важливо, як в рамках навчального закладу, так і в рамках окремих напрямків підготовки чи функціональних підрозділів. Такий підхід збільшує ефективність освітньої діяльності, як послуги, адже одним з завданням з забезпечення якості освіти є залучення до цього процесу усіх зацікавлених осіб: студентів, роботодавців, професорсько-викладацький склад навчального закладу, та інший персонал, що забезпечує навчальний процес.

Проаналізуємо окремі положення Європейської системизабезпечення якості освіти. Для цього скористаємось наступними основними методами аналізу систем: методом декомпозиції; методом агрегації; методом моделювання. Методом декомпозиціїта агрегації систематизуємо принципи та завдання для генерування основних вимог та напрямків імплементації Європейських стандартів у освітній простір в рамках окремого підрозділу, що здійснює підготовку майбутніх інженерів-педагогів, а саме «Випускаючої кафедри»:

- «Мотивація» - зацікавленість студентів, викладачів, персоналу і роботодавців у високій якості вищої освіти, що має бути основою політики якості кафедри;
- «Політика якості» - чітке визначення політики і пов'язаних з нею процедур забезпечення якості.Стратегія, політика, процедури і виконавці повинні мати визначений офіційний статус, увесь персонал повинен чітко усвідомлювати важливість окремої діяльності в загальний розвиток та підвищення якості освіти, усвідомлювати власну значимість як професіоналу;
- «Відповідність» - відповідність політики якості до ресурсів та процедур реалізації;
- «Відповідальність» - полягає у автономній діяльності кафедри, що здійснює освітній процес та, як наслідок, відповідальність за якість наданих послуг, такий напрямок дає можливості для творчого підходу навчання, як з боку викладача, так і з боку студентів, при цьому усвідомлюючи відповідальність з усіх сторін за результат;
- «Ресурси» - автономія кафедри має ґрунтуватися на наявність необхідних ресурсів (кадрових, фінансових, матеріальних, інформаційних, наукових, навчально-методичних тощо), що мають бути забезпечені, та постійно удосконалюватись та поліпшуватись згідно з сучасними тенденціями розвитку національної та світової економіки та освіти;
- «Контроль» - контроль здійснення освітньої діяльності як на зовнішньому так і внутрішньому рівнях на всіх етапах підготовки з метою вчасного коректування та поліпшення, а не ускладнення процесу;
- «Доступність» - політика у сфері якості, результати контролю, наміри діяльності, цілі, процедури та ресурси повинні бути доступні усім учасникам процесу з забезпечення якості освіти: студентам, викладачам, роботодавцям, персоналу, такий підхід дає можливість сінергетично діяти у напрямку підвищення ефективності та якості освіти.

Метою впровадження Європейських стандартів в освітню діяльність функціонального підрозділу (кафедри) є не кількісні показники і не впровадження інноваційних методик викладання технічних дисциплін, чи європейських аналогів систем оцінювання, а організація такого підходу до системи викладання, що спрямований на постійне підвищення рівня освіти, при цьому йде чіткий розподіл відповідальності та повноважень, тобто створюється збалансована педагогічна система. Впровадження такої системи не виключає законодавчих вимог до здійснення освітньої діяльності, а робить їх більш ефективними, та піднімає імідж як кафедри, так і освітнього закладу, як для абітурієнтів, так і для роботодавців.

Отже, при підготовці інженерів-педагогів необхідно враховувати сучасні вимоги роботодавців та тенденції розвитку систем управління якості освіти відповідно до Європейських вимог. Це можливо в умовах створення системи підготовки студентів, яка на кожному рівні формування знань та навичок, задовольняли б сучасні як державні, так і міжнародні (європейські) вимоги та при якої наприкінці вивчення циклу технічних дисциплін, на основі отриманих знань та навичок, спеціаліст, що здобув освіту відповідав сучасним вимогам роботодавця. Для цього пропонується розподілити освітню діяльність Кафедри за напрямами відповідно до Європейських стандартів вищої освіти та запропонувати шляхи імплементації та удосконалення за кожним напрямом. Всі напрями взаємопов'язані, рівнозначні та в однаковій мірі потребують залучення усіх зацікавлених в забезпеченні якості сторін. і мають загальну мету, що направлена на задоволення сучасних вимог роботодавців до фахівців, що випускаються:

- «Мотивація» - Мотивацією не повинні бути матеріальні та кількісні показники (оцінки, рейтинги, тощо), як для студентів, так і для викладачів. Основною мотивацією повинна виступати підвищення якості освіти, отримання знань, що забезпечують належний професіональний рівень. Зміна сутності навчального мислення
- «Політика якості» - Політика якості повинна базуватись на змісті і цілях, що визначені мотивацією. При освоєнні знань майбутні інженери-педагоги повинні здобути навички та компетентності, які узгоджені країнами Європейського Союзу і які потрібні сьогодні сучасному фахівцеві: вміння критично мислити, аналізувати, працювати в команді, мати навички фінансової грамотності й підприємництва. В Політиці якості повинні бути чітко сформульовані стратегія, цілі, зміст, процедури та відповідальність її здійснення. Кожний учасник навчального процесу повинен, ґрунтуючись на Політиці якості, усвідомлювати власний внесок в загальний розвиток якості підготовки майбутніх інженерів-педагогів.
- «Відповідність» - Стратегія, зміст, цілі повинні відповідати процедурам або процесам, що здійснюються на Кафедрі (навчальний виховний, профорієнтаційний процес, технологічна практика та інше) та ресурсам (матеріально-технічному забезпеченню). Здійснення ефективного та якісного навчання не можливо при встановленні цілей, що не можливо досягнути.
- «Відповідальність» - Усвідомлення відповідальності усіх зацікавлених сторон при здійсненні освітньої діяльності. Реалізація цього пункту досягається автономністю Кафедри, тобто важливо, щоб викладачі кафедри брали відповідальність за обрану стратегію розвитку якості, самостійно вирішували та впроваджували зміст освіти, що є найефективнішим при підготовці інженерів-педагогів. Це дає змогу контролювати та оперативно виправляти недоліки власної діяльності, поліпшувати процеси відповідно до вимог роботодавців, адекватно персоналу розпоряджатись ресурсами.
- «Ресурси» - Ресурси є важливою складовою освітнього процесу: інформаційно-технічне, навчально-методичне, лабораторне, кадрове забезпечення та інше – має відповідати вимогам Європейської освіти для підготовки відповідних фахівців, що можуть працювати в умовах сучасного розвитку науки та економіки.
- «Контроль» - Постійний внутрішній контроль власної діяльності, самоаналіз та вдосконалення відповідно до зовнішніх змін. Аналіз може передбачати корегування політики та завдань у сфері якості у відповідь на зміни потреб і очікувань зацікавлених сторін.
- «Доступність» - Закритість в інформаційному забезпеченні стримують процес розвитку будь-якої діяльності та унеможливлює погодженість дій. Доступність кожного з зацікавлених сторін до інформації дає відчуття єдиного цілого в процесі забезпечення якості освітнього процесу та допомагає визначити власне місце в загальній справі, не зобов'язуючи досконально розбиратися в усіх аспектах.

Висновки та перспективи досліджень.

Отже, запропонованошляхи імплементації Європейських стандартів вищої освіти в освітній процес Кафедри, що дає значні переваги та підвищує рейтинг майбутніх інженерів-педагогів на ринку працевлаштування.Так, впровадження системного підходу до забезпечення якості вищої освіти, що ґрунтується на європейських принципах, в межах підрозділу Кафедра, дає можливість розширити повноваження та разом з тим підвищує відповідальність усіх зацікавлених сторін освітнього процесу. Однак, запропоновані шляхи імплементації потребують узгодженості та прийнятті їх, як на внутрішньому рівні забезпечення якості, так і на зовнішньому, а саме:

- Формуванняполітики та рекомендацій щодо забезпечення якості вищої освіти з урахуванням потреб ринку праці, студентів та інших зацікавлених осіб;
- Залучення роботодавців до участі в процедурі контролю та суспільної відповідальності за якість вищої професійної освіти;
- Підвищення рівня участі студентів у системі забезпечення якості;
- Запровадження постійно діючого моніторингу якості вищої освіти з урахуванням світового, європейського та національного досвіду;
- Запровадження зворотного зв'язку між студентом, роботодавцем, викладачем та керівництвом з метою своєчасного виявлення та усунення недоліків у забезпеченні якості освітнього процесу;

-Забезпечення доступності і прозорості інформації з питань забезпечення якості у вищій освіті на всіх рівнях: окремого підрозділу ВНЗ,вищого навчального закладу, національному та міжнародному рівнях.

Список використаної література

1. Карпенко М. "Європейський досвід для створення ефективної системи контролю та оцінки якості вищої освіти в Україні". Аналітична записка [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/articles/745/
2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ "ЦС", 2015. – 32 с.
3. Кіпоренко Г. С. Особливості викладання дисциплін екологічної спрямованості для майбутніх інженерів-педагогів [Текст]/ Г. С. Кіпоренко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. - 2013. - № 38-39. - С. 241-246.
4. Лазарєв М. І.Системний підхід до розробки інтенсивних технологій вивчення інженерних дисциплін [Текст] / М. І. Лазарєв. - Неперервна професійна освіта: Теорія і практика // Науково-методичний журнал.–2003. – Вип. 1. – С. 69-78.
5. Карпенко М. Система забезпечення якості вищої освіти у болонському процесі та механізми її імплементації в Україні [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://old.niss.gov.ua/monitor/juni08/16.htm.
6. Report from a working group appointed by the Bologna Follow-up Group to the Ministerial Conference in London, May 2007. BOLOGNA PROCESS STOCKTAKING – LONDON 2007 [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20100202100434/http://dcsf.gov.uk/londonbologna/uploads/documents/6909-bolognaprocessst.pdf

Авторська довідка

«Удосконалення якості підготовки майбутніх інженерів-педагогів шляхом імплементація європейських стандартів вищої освіти»

Грінченко Ганна Сергіївна, к.т.н, доцент, доцент, кафедра охорони праці, стандартизації та сертифікації, Українська інженерно-педагогічна академія, orcid.org/0000-0002-6498-6142, вул. Університетська, 16, м. Харків, Україна, 61003, 0665946687, a.kiporenko@ukr.net.

«Improving the quality of training of future engineers-teachers through the implementation of European higher education»

Hrinchenko Anna, Ph.D., docent, docent, department of labor safety, standardization and certification, Ukrainian Engineering Pedagogics Academy, orcid.org/0000-0002-6498-6142, 16 Universitetskaya st., Kharkiv, Ukraine, 61003, 0665946687, a.kiporenko@ukr.net.

УДК 316.4

Сельська І.В.

Слободянюк А.В.

ПОГЛЯДИ НА МОРАЛЬ, ЗМІНИ У ВИМІРЮВАННІ ЦІННОСТЕЙ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті висвітлено результати проведеного соціологічного дослідження стану ціннісних орієнтацій сучасної української молоді. Виявлено основні ціннісні позиції сучасної української молоді. Надано результати опитування студентів Вінницького національного технічного університету та запропоновано шляхи покращення.

Abstract

The article highlights the results of a sociological study of value orientations of modern Ukrainian youth. The basic value position of modern Ukrainian youth. Courtesy of the survey of students in Vinnytsia National Technical University and the ways of improvement.

Ключові слова*: молодь, мораль, ціннісні орієнтації.*

Keywords: *youth, morals, values.*

Світ, у якому ми проживаємо на даний момент, — складний світ. І те що, ми спіткали таку проблему, як занепад моральних принципів, на мою думку є наслідком нашого національного занепаду. Деякі люди зовсім не цінять щирість, справедливість, дружбу, любов. Люди перестали довіряти один одному. Людство стає жорстоким, по відношенню один до одного. Кожного дня по засобах масової інформації ми чуємо про жахливі випадки — вбивства, терористичні акти, шахрайство і це ще далеко не кінець цього жахливого списку.

Я розумію це, не як інше як занепад моральності людства. Здається, що люди забувають про те, що все найкраще в житті — безкоштовне. Друзі, сім'я, щастя, любов, посмішки — все це ми отримуємо зовсім безкоштовно! Сучасні люди цінують зовсім не це, для більшості не є важливим те, що ти відчуваєш, чого ти бажаєш, чого ти досягнув або чого прагнеш досягнути. Їх цікавить хіба що, бренд твого одягу, модель телефону, марка машини і тому подібне. Нікого не важливий твій внутрішній світ, всім головне, щоб ти дорого одягався, гарно жартував і не застрявав у дверному прорізі. Мало хто розуміє, що дивлячись на людину або спілкуючись з нею ми бачимо тільки обгортку, ми знаємо її ім'я, але не знаємо її історію, жахливо те, що нам цього достатньо.

Людство збідніло, навіть якщо не дивитись на матеріальні блага деяких людей. Світ засіює меркантильність, жадібність та дріб'язливість. Нинішня економічна, політична, екологічна кризова ситуація в світі довела, що сучасні технологічні процеси неминуче ведуть людство до загибелі. Тож постає проблема моралі.

За М. Фляк сучасна мораль ставить перед суспільством наступні вимоги:

1)Панування нашого духу над матеріальними потребами людської природи і безперервне вдосконалення людської духовності та моралі.

2) Без правдивої, істинної любові до людей неможливий повний і гармонійний розвиток людини і людської спільноти в цілому.

3)Переорієнтація, повернення до первинних морально-етичних начал і безперервного духовно-морального росту.

4) Наша мораль повинна бути пов'язана із державою, де ми живемо, з народом, до якого належимо .

Моральний закон вимагає від сучасної людини, передусім, духовності, шанування і патріотизму. Мораль людини, як постійно діючий моральний фактор, справляє істотний вплив на життя держави і, окремої людини взагалі. Нині в Україні розквітає занепад, інфантилізм у духовній сфері. Зростає і необхідність зміни ставлення до духовності і суспільної моралі. У всіх сферах суспільного життя зростає роль моральної відповідальності особистості.

Всеукраїнське дослідження Молодь України було проведено Інститутом Горшеніна спільно з тижневиком Комментарии з 1 по 19 березня 2012 року. Всього, згідно вибіркою, з урахуванням основних соціально-демографічних характеристик населення України, було опитано 1500 респондентів у містах з населенням більш ніж 100 тисяч осіб, які розташовуються в 24 областях

України та АР Крим і репрезентують населення України у віці від 16-21 року. Похибка репрезентативності дослідження не перевищує 2,5%.

Нагадаємо, згідно з даними опитування громадської думки, проведеного в грудні 2011 року фондом Демократичні ініціативи ім. І .Кучеріва та фірмою Ukrainian Sociology Service, 51% молоді Донбасу та Криму підтримують вступ України в ЄС. Більш ніж половина – 65,1% – української молоді пишаються тим, що є громадянами України. Більш як третина – 37,9% – вважають, що Україна повинна рухатися у бік зближення з країнами Заходу – Європейським Союзом, США.

Про це свідчать результати соціологічного дослідження, проведеного в березні 2012 року Інститутом Горшеніна.

Згідно з результатами дослідження, більш як половина – 65,1% – молоді пишаються тим, що є громадянами України. Майже кожен п'ятий – 17,6% – не відчуває гордості від факту наявності у себе українського громадянства. Не змогли відповісти на це питання 17,3% молоді.

Кожна друга молода людина – 47,3% – вважає найбільш важливою проблемою свого населеного пункту економічний розвиток. Далі йдуть корупція і хабарництво – 31,2%, політична нестабільність – 29,8%, а також алкоголізм і наркоманія – 26,2%, і соціальний захист населення – 20,7%. Проблеми освіти турбують 19,2%, молодіжна політика – 18,2%, проблеми охорони здоров'я – 14,6%, злочинність – 13,2%, боротьба з бідністю – 13,2%, криза моралі, культури, моральності – 12,9 % молодих людей України.

Для 48% молодих українців практичне значення має така демократична цінність як свобода слова. 37,9% упевнені, що Україна повинна рухатися у бік зближення з країнами Заходу – Європейським Союзом, США. Чверть опитаних – 24,7% – вважає, що Україні слід зближуватися з Росією, а 18,6% молодих українців вважають, що країна повинна лавірувати між Росією і країнами Заходу. Не змогли відповісти на дане питання 18,8% респондентів.

Майже половина молодих українців – 48,8% – заявили, що така демократична цінність як свобода слова має для них практичне значення. Також таку цінність для молоді мають: право на охорону здоров'я, медичну допомогу – 40,2%, особиста недоторканність – 37,0%, право розпоряджатися своєю власністю – 33,9%, судовий захист прав і свобод громадянина – 33,5%, а також – свобода пересування, вибору місця проживання – 32,8%. Більшість молодих людей – 65,5% – завжди відчувають відповідальність за свої вчинки. Більш ніж чверть – 29,7% – відчувають відповідальність за свої вчинки іноді – все залежить від обставин. Не відчувають такого почуття 2,9% представників молоді, а 1,9% – не змогли відповісти на дане питання.

Під час вивчення курсу "Соціологія" студентами було проведено соціологічне дослідження на дану тему, об'єктом якого стали студенти 3 курсу факультету менеджменту ВНТУ. Об'єкт складається з 53 особи , віком від 19 до 23 років, чоловічої та жіночої статі. Предметом соціологічного дослідження є погляди студентської молоді на мораль, дослідження змін у вимірюванні життєвих цінностей. Метою соціологічного дослідження є визначення стану життєвих цінностей в суспільстві, на основі з'ясування того, які життєві цінності мають для молоді найбільше значення, як стрімко вони змінюються і які фактори на них впливають та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.Було висунуто такі гіпотези:

а) переважна більшість студентської молоді віддає перевагу матеріальним цінностям, хоча й не нехтує повністю такими загальнолюдськими цінностями як дружба, кохання, сім'я;

б) більшість молоді занедбує основні життєві цінності, згадуючи про них лише в екстремальних ситуаціях;

в) спостерігається підсилення прагматизму серед молоді.

Наведемо частину отриманих результатів: на питання "Які з життєвих цінностей для Вас є важливішими" із наведених варіантів 31,9% опитаних назвали міцну сім'ю, 10,6% - успішну кар'єру, 12,7% - матеріальне забезпечення, 19,1% надали перевагу вірним друзям та 17,8% взаємному коханню, 6,3% - важко відповісти. На питання "Чи вважаєте ви себе прагматичною людиною" 36,1% респондентів відповіли так, 48,9% - частково, 14,8% - ні. При відповіді на питання "Скажіть, будь ласка, проблема моралі в наш час є актуальною?", 57,4% сказали так, 31,9% - в деякій мірі, 10,7 - ні.

Більшість молоді дійсно вважає, що в нашому суспільстві переважають матеріальні цінності. Непорушними цінностям для опитаних залишаються кохання, сім'я, дружба, які являються для них набагато важливішими за гроші та матеріальний достаток, і для більшості взагалі є найважливішими в житті. Багато факторів мають значний вплив на зміну життєвих цінностей. Також більшість вважає, що в наш час проблеми моралі є актуальними. Тепер з'ясуємо чи дійсно

спостерігається підсилення прагматизму серед молоді. Відповідно до нашого опитування більшість молоді вважають себе частково прагматичними, не зважаючи на те, що і для більшості є важливим питання моралі. Аналізуючи попередні опитування, де зацікавленість проблемами моралі є все ж більшою, можемо зробити висновок, що наша гіпотеза вірна і дійсно молодь стала більш прагматичною.

Отже, говорячи про співвідношення матеріальних і духовних цінностей та стан життєвих цінностей серед молоді в цілому, можна зробити висновок, що хоч більшість молоді і вважає, що в світі переважають матеріальні цінності, але особисто для неї найголовнішими є духовні цінності, які вона б не проміняли ні на які гроші - сім'я, дружба, любов і т.д.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А.В. Психологія управління та конфліктологія: навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А.В.Слободянюк, Н.О.Андрущенко. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 120 с.
2. Слободянюк А.В. Методичні вказівки з дисципліни "Соціологія"[Електронний ресурс]\ А.В. Слободянюк . – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 24с.
3. Скок М.А. Ціннісні орієнтації особистості сучасного студента / М.А. Скок //Вісник ЧДПУ. Серія: Психологічні науки : [зб. наук. праць] / [голов. ред. М.О. Носко ;Чернігівський державний педагогічний університет ім. Т.Г. Шевченка]. – Чернігів :Ред.-вид. центр ЧДПУ, 2002. – Вип. 11. – С. 128–132.
4. Соціологія: Підручник / За загальною редакцією проф. В.П. Андрущенка, проф. М.І. Горлача. Харків-Київ. 1998.624 с.
5. Піча В.М., Соціологія: загальний курс. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів освіти України. - К., "Каравела", 2000. – 248
6. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.

Сельська Інна Вікторівна - студентка групи Моп 14б, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Слободянюк Анатолій Володимирович, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.

Selska Inna V. - student, faculty of management Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

Slobodyanyuk Anatoly V.- PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 658.62.018.012

Н.І. Кім, Р.М. Тріщ

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗСІЮВАННЯ БЕЗРОЗМІРНИХ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ОБ'ЄКТІВ РІЗНОЇ ПРИРОДИ

Українська інженерно-педагогічна академія

Анотація

Пропонується універсальна математична залежність між виміряним показником якості об'єктів різної природи і його оцінкою на безрозмірною шкалою, яка враховує тільки максимально допустимий і мінімально допустиме значення показника якості об'єкта і може застосовуватися як для оцінки якості продукції, так і для оцінки якості процесів, послуг та ін. Побудовано гістограми, вид яких дозволяє висунути гіпотези, що при моделюванні показників якості за нормальним законом розподілу, закон розподілу їх оцінок на безрозмірною шкалою близький до закону рівної ймовірності, а при моделюванні показників якості за законом рівної ймовірності, близький до закону арксинуса.

Ключові слова: якість, безрозмірніпоказники, оцінка, продукція, процеси

Abstract

Proposed a universal mathematical relationship between the measured indicator of quality of objects of different nature and assessment on a dimensionless scale, which takes into account only the maximum and minimum allowable value of an indicator of quality of the object and can be used to assess the quality of products, and to evaluate the quality of processes, services and others. histograms, whose form allows you to put forward the hypothesis that the modeling of the quality indicators for the normal distribution law, the law of distribution of their assessments on a dimensionless scale similar to the law of equal probability, and in modeling the quality indicators for the law of equal probability, close to the arc sine law.

Keywords: quality, dimensionless figures, evaluation, products, processes,

Вступ

Якість продукції або послуги останнім часом стало новою філософією підприємств, які прагнуть до розвитку для досягнення успіху в конкуренції на ринку. Особливо така філософія актуальна для підприємств України під час їх прагнення на європейський і світовий ринки. Підприємства - лідери світової економіки довели, що для досягнення поставлених високих цілей в області якості продукції або послуг важливе місце займають розробка і впровадження різних систем управління якістю, які передбачають постійний процес моніторингу, аналізу та постійного управління.

Як відомо з висловлювань провідного вченого в галузі якості У. Шухарта: «Керувати можна тільки тим, що можна виміряти». Так як об'єкти управління якістю мають різну природу (виріб, речовина, процес, явище і ін.) І не завжди можна виміряти їх показники якості, то доводиться їх оцінювати різними існуючими методами. Навіть вимір показника якості є його оцінкою, враховуючи похибку приладу для вимірювання і невизначеність самого процесу вимірювання.

Оцінкою якості об'єктів різної природи займається наука - кваліметрія, яка дає основу у вигляді кількісних даних (фактів) для управління, адже одним із принципів систем управління якістю ISO серії 9000 є принцип оцінювання, заснованого на фактах.

У кваліметрії, при оцінці якості різних об'єктів важливе місце займає вид залежності між виміряним показником якості та його оцінкою на безрозмірною шкалою, так як показники якості не завжди розподілені рівномірно і не завжди мають лінійну математичну залежність з їх оцінкою. Але для управління процесом часто доводиться застосовувати статистичні методи оцінювання та управління, де, в якості основної інформації необхідно знати не закон розподілу показника якості в його одиницях виміру, а знати закон розподілу його оцінок на безрозмірною шкалою.

Огляд літератури

З класифікації методів комплексної оцінки якості, найбільш широко використовуються такі види залежностей - лінійна, нелінійна, і залежність, не виражена в явному вигляді. В рамках даної статті зупинимося на нелінійних залежностях, так як вони відповідають ідеології процесу оцінки якості і можуть бути універсальними для оцінки об'єктів різної природи.

Розробка об'єктивних математичних залежностей - трудомістке і актуальне завдання, яка вимагає глибокого і всебічного дослідження об'єкта, чим можна пояснити те, що в більшості існуючих методиках оцінки якості використовуються досить наближені формули, які слабо відображають головні ідеологічні принципи процесу оцінки якості [1, 2].

У методиці Харрінгтона математична залежність оцінки показника якості визначається експоненціальною функцією, яка відповідає розподілу екстремальних значень в вибірках випадкових величин. Головним недоліком при застосуванні такого виду функцій є те, що використовується однотипний вид залежності для оцінки різнорідних показників якості.

У роботах [4 - 6] в якості залежно для перекладу різнорозмірних показників якості в безрозмірну величину брали за основу теж експонентний вигляд залежності, і, використовуючи принцип її симетрії, отримували п'ять залежностей, що давало можливість вибору, зробити оцінку жорсткої, або послабити її.

Авторами [7, 8] для оцінки систем управління якістю підприємств та її процесів були застосовані такий вид залежностей, який враховував тільки дійсне (виміряне значення показника якості процесу), його мінімально - допустима і максимально - допустиме значення і параметр форми, зміна якого дозволяло зробити оцінку жорсткої, або послабити її. Так, наприклад, якщо параметр форми міняти від 0,1 до 1 з кроком 0.1, то функції будуть вигнутими вгору. Якщо параметр форми міняти від одиниці до десяти з кроком 1, то функції будуть увігнуті вниз. Такі функції успішно застосовувалися для оцінювання об'єктів різної природи через їх простоти, але недоліком є секрет вибору коефіцієнта форми.

Але незважаючи на те, що існують різні функції для отримання оцінок якості різних об'єктів оцінювання, поки немає досліджень закономірностей, отриманих оцінок, як випадкової величини, що є умовою для застосування статистичних методів оцінювання та управління якістю. Тому завданням даної статті є знаходження універсальної математичної залежності між показниками якості об'єкта і їх оцінкою на безрозмірною шкалою і вивчення закону їх розподілу, як випадкової величини.

Основний матеріал

Провівши аналіз існуючих нелінійних залежностей між виміряним показником якості та його оцінкою на безрозмірною шкалою і з огляду на їх перераховані недоліки пропонується новий вид залежності, який позбавлений перерахованих недоліків і має вигляд:

$$f(q) = \frac{1}{1 + ab^{-kq}} \qquad (1)$$

де коефіцієнти a та b находятьсяз умови:

f(Qmin) = A, f(Qmax) = B,

де (Qmin) – мінімально допустиме значення показника якості;(Qmax) – максимально допустиме значення показника якості.Звідси:

$$b = b_1^{\frac{1}{(Qmin - Qmax)k}},$$

де

$$b_1 = \frac{(1-B)A}{(1-A)B}$$

Таким чином провели нормування, і коефіцієнт a знаходиться:

$$a = \frac{(1-A)}{A} b^{kQmin}$$

Залежність (1) має точку перегибупри:

$$q_{пер} = \frac{\ln a}{k \ln b}$$

Параметр k впливає на здвиг точки перегибу вздовж осі OX. Змінюючи k, можна керувати вривизною функції(1) та, таким чином отримувати різні оцінки при однакових результатах вимірів показника якості.

У графічному виді залежність (1) при k = 1, показано на рисунку1.

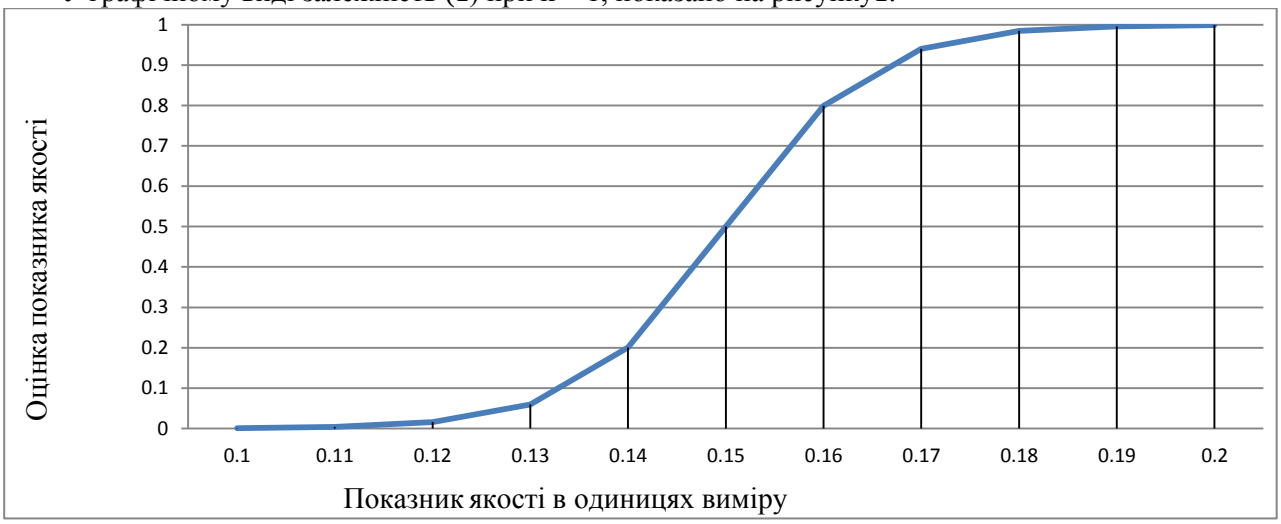

Рис.1. Вид залежності (1).

На рисунку (1) показникякостіобранийумовно, якийзмінюєтьсявід 0,1 до 0,2 з шагом0,01, щобнаочнопоказати вид залежності (1). Не залежновідодиницьвимірювань і відрозрядівзначеньпоказникаякості на осі OX, вид і форма залежності не будутьзмінюватися. До змінипризведезміна параметра форми - k. Яким чином вибиратиданий параметр, це мета подальшихдосліджень.

З малюнка (1) видно, щозалежність (1) не лінійна, отжезначення на осі OY будутьрозподілені з іншоюфункцієющільності, ніжвимірянізначенняпоказникаякості на осі OX. Для перевірки, якийвиглядмаєщільністьрозподілуоцінокпоказникаякостізастосовували метод Монте-Карло. Іншими словами генеруваливипадковівеличини за двома законами розподілу, закону нормального розподілу (Гауса) і закону рівноймовірності. Кількістьвипадкових величин брали n = 200.

Результатимоделюванняотриманінаступні. При нормальному законірозподілувипадкових величин показникаякостігістограмарозподілуїхоцінок на безрозмірною шкалою показаний на рисунку 2.

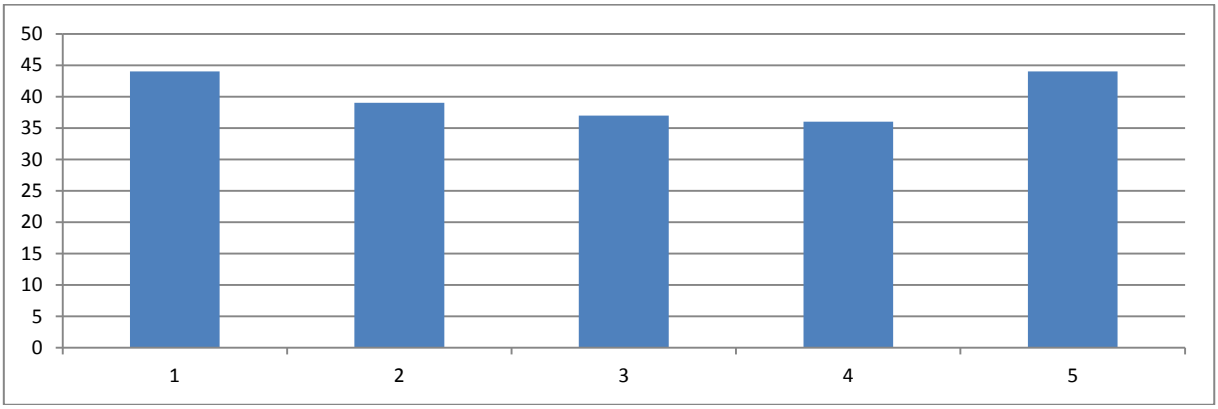

Рис. 2.Гістограмарозподілуоцінокпоказникаякості, змодельованого за нормальним законом розподілу.

При законірозподілурівноймовірностівипадкових величин показникаякостігістограмарозподілуїхоцінок на безрозмірною шкалою показаний на рисунку 3.

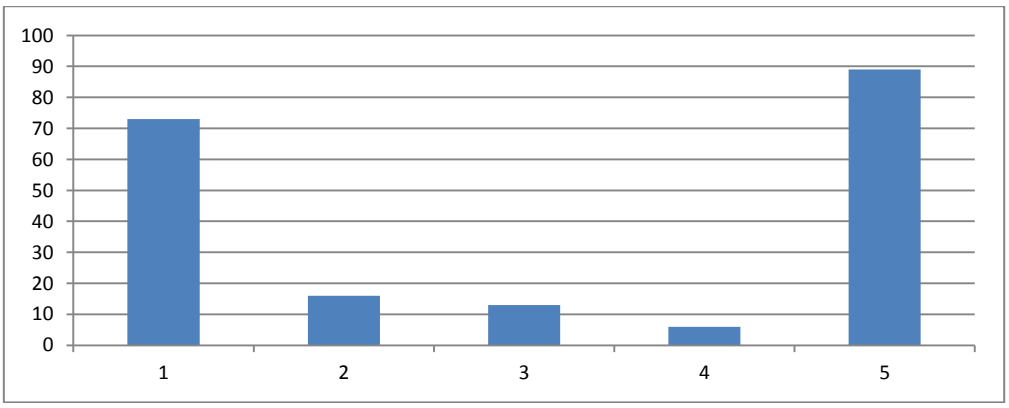

Рис. 3.Гістограмарозподілуоцінокпоказникаякості, змодельованого за законом рівноїймовірності

Аналіз гістограм дозволяє висунути гіпотези, що при моделюванні показників якості методом Монте-Кардо за нормальним законом розподілу, закон розподілу їх оцінок на безрозмірною шкалою близький до закону рівної ймовірності, а при моделюванні показників якості за законом рівної ймовірності, близький до закону арксинуса.

Доводити висунуті гіпотези можна різними способами. Один із способів заснований на математичному аналізі, в основі якого лежить підбір підходящої функції для опису емпіричного розподілу. Для визначення того, наскільки правильно ця функція описує дослідне розподіл, використовуються різні критерії згоди (Пірсона, Колмогорова, Мізеса і ін.). Другий підхід заснований на тому, що кожному теоретичному закону розподілу відповідає цілком певні умови функціонування технологічних процесів. Знаючи ці умови, можна знайти відповідні їм закони розподілу.

Ще один спосіб полягає у визначенні типу кривої Пірсона, до яких відноситься розподіл таких величин. Як відомо, розподілу Пірсона повністю визначається першими чотирма моментами. Тому досить знайти коефіцієнт асиметрії і коефіцієнт ексцесу, щоб визначити тип цієї кривої.

При великих вибірках обчислення оцінок b_1 і b_2 складає труднощів, особливо, для існуючої обчислювальної техніки:

$$\sqrt{b_1} = \frac{\mu_3^*}{\left(\mu_2^*\right)^{3/2}}$$

$$b_2 = \frac{\mu_4^*}{\left(\mu_2^*\right)^2}$$

μ_k^* - оцінка центрального моменту випадкової величиниk - го порядку, яка має вид:

$$\mu_k^* = \frac{1}{n-1}\sum_{i=1}^{n}\left(x_i - \overline{X}\right)^k,$$

де n– об’єм випадкової величини та $\overline{X}$ –вибіркове середнє значення величини оцінки контрольованого показника якості /

Використовуючи масові випробування по вимірюванню дійсних значень показників якості об'єктів різної природи і отримуючи їх оцінки на безрозмірною шкалою, можна досліджувати їх закони розподілу, як випадкової величини, що дозволить ефективно оцінювати і управляти якістю об'єктів різної природи за допомогою статистичних методів.

Висновок

Пропонується залежність між виміряним показником якості та його оцінкою на безрозмірною шкалою, яку можна вважати універсальною, так як вона враховує тільки максимально допустимий і мінімально допустиме значення показника якості об'єкта і може застосовуватися як для оцінки якості продукції, так і для оцінки якості процесів, послуг і ін.

Використовуючи метод Монте-Карло побудували гістограми, вид яких дозволяє висунути гіпотези, що при моделюванні показників якості за нормальним законом розподілу, закон розподілу

їх оцінок на безрозмірною шкалою близький до закону рівної ймовірності, а при моделюванні показників якості за законом рівної ймовірності, близький до закону арксинуса.

Список використаної літератури

1. Азгальдов Г. Г. О квалиметрии / А. А. Азгальдов, Э. П. Райхман. – М.: Издательство стандартов, 1973. – 172с.
2. Томашевский А. Попытка количественной оценки критериев качеств измерительных приборов / А. Томашевский // Pomary, automatyko, kontrolia. – 1966. - №12. -С. 8-9.
3. Harrington E.C.Jr. The desirability Function. / E.C.Jr. Harrington // Industrial Quality Control, 1965 – April. - P. 494-498.
4. Трищ Р. М. Обобщённая точечная и интервальная оценки качества изготовления детали ДВС / Р. М. Трищ, Е. А. Слитюк. // Восточно-Европейский журнал передовых технологий. – 2006. – №1. – С. 63–67.
5. Трищ Р. М. Точечная и интервальная оценки качества изделий / Р. М. Трищ, Е. А. Слитюк. // Вісник НТУ „ХПІ”. Збірникнауковихпраць. НТУ „ХПІ”. – 2006. – №27. – С. 96–102.
6. Тріщ Г. М. Розробкаметодологіїоцінюванняпроцесів систем управлінняякістюпідприємств з урахуваннямвимогміжнароднихстандартів :дис. канд. техн. наук : 05.01.02 / Тріщ Г. М. – Харків, 2014. – 162 с.
7. Горбенко Н А. Розробкаметодологіїоцінюванняпроцесів систем управлінняякістюпідприємств з урахуваннямвимогміжнароднихстандартів :дис. канд. техн. наук : 05.01.02 / Горбенко Н.А. – Харків, 2014. – 165 с.
8. Катрич О.О. Розвитокквaліметричнихметодівоцінюванняпроцесів систем управлінняякістюпідприємстввідповідно до вимогміжнароднихстандартів :дис. канд. техн. наук : 05.01.02 / Катрич О.О. – Харків, 2014. – 166 с.

Автори:

КІМ Наталя Ігорівна, *аспірантка кафедриОхорони праці, стандартизації та сертифікації, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків*

ТРІЩ Роман Михайлович, *д-р техн. наук, проф., зав. кафедри Охорони праці, стандартизації та сертифікації, Українська інженерно-педагогічна академія, м. Харків*

Роб. Тел. (057)7337888, моб. (095)6938597, email: trich_@ukr.net

Natalia I. Kim, a graduateofthedepartmentofLaborprotection, standardizationandcertification, UkrainianEngineering–PedagogicalAcademy, Kharkiv.

Roman M. Trishch, Dr. Sc. Sciences, prof., headofdepartmentofLaborprotection, standardizationandcertification, UkrainianEngineering–PedagogicalAcademy, Kharkiv.

Tel. (057) 7337888, mob. (095) 6938597,

УДК 316.74

О. Ю. Стадній
А.В.Слободянюк

АНАЛІЗ СТАВЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ДО РЕЛІГІЇ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В даній статті розглядається питання ставлення українського народу до релігії. Наведено історичне підґрунтя процесів, значення і вплив релігії на різні аспекти життя в різні історичні епохи у світі загалом та в Україні зокрема. В роботі також проаналізовано результати наявних соціологічних досліджень з питання та їхнє практичне значення для нашої країни.
Ключові слова:*соціологічне дослідження, релігія, конфесія, релігійні канони, релігійні питання.*

Abstract
In this article the question of attitude of Ukrainians to a religion is observed. The article is referred to historical causes of the processes, meaning and influence of a religion on various aspects of life in different historical periods in world in general and in Ukraine in particular. The results of existing sociological researches in this area and their practical meaning for our country are also analyzed.
Keywords: *sociological research, religion, confession, religious canons.*

Сутність досліджуваної проблеми

Протягом віків релігія та ставлення до неї відігравали величезну роль у житті суспільства. Конфлікти на основі релігії – найзапекліші та найнебезпечніші, ставлення до релігії та власне її специфічні особливості в різні часи були причиною багатьох воєн, мільйонів вбивств, зіткнень тощо. Зараз ситуація значною мірою стабілізувалась у порівнянні з іншими історичними епохами, але, як показує досвід останніх десятиліть, релігійні війни не закінчуються, вони стали більш завуальованими, і досі становлять велику, приховану до певного часу, загрозу для людства. Саме в цьому полягає сутність вивчення даного питання під призмою соціології – ми повинні знати, які особливості і небезпеки містить у собі таке складне поняття, як релігія, і як змінюються людські настрої в такому контексті.[1]

Як особлива система духовної діяльності людей, релігія має власну специфічну структуру. У ній можна виділити такі основні елементи, як релігійна свідомість, релігійні почуття, релігійний культ, релігійні організації.

Релігійна свідомість містить два взаємопов'язаних і водночас відносно самостійних рівні: релігійні психологію та ідеологію. Релігійна психологія — це сукупність властивих масі віруючих уявлень, почуттів, настроїв, звичок, традицій, пов'язаних із певною системою релігійних ідей.

Релігійна ідеологія — це більш чи менш струнка система ідей, розробкою та пропагандою яких займаються релігійні організації, професійні богослови та служителі культу. В історичному аспекті релігійні психологія та ідеологія стають сходинками розвитку релігії.

Релігія для віруючого — насамперед компенсація (хай навіть ілюзорна) усіх труднощів його земного буття. У свідомості релігійної людини відбувається перетворення тяжкої дійсності у бачення картин райського буття, ідеального світу, де панують рівність і свобода.

Є багато аргументів на користь заперечення релігії. Проте в сучасному суспільстві існує потреба втіхи, зняття психологічної напруги, викликаної умовами повсякденного буття. Знищення цієї — хай ілюзорної — компенсації було б актом жорстокості. І можна погодитися з тим, що мова може йти не про знищення релігії, а про заміщення її іншими компенсаторами, які мають гуманістичний зміст. Однак необхідно враховувати й інше.

По-перше, головна ідея кожної релігії — ідея Бога як відображення абстрактної людини — не позбавлена гуманізму.

По-друге, глобальний гуманізм не заперечує всіх існуючих вірувань, національних традицій, звичаїв, світорозумінь, що склалися, та ін., більше того, він їх передбачає і на них ґрунтується. Тому, говорячи про перспективи релігії, мова може йти лише про її еволюцію. [2]

Однією з важливих функцій релігії є світоглядна. Вона полягає в тому, що релігія намагається створити власну картину світу, більш того, — власні соціально-гносеологічні схеми вдосконалення суспільного життя, визначити місце і роль людини в системі природи та суспільства.

Зміст релігійного світогляду — не божественний, а людський, або краще сказати — суспільний, незважаючи на його фантастичність.

Релігія виконує регулятивну функцію. Як будь-яка інша сфера духовної культури, вона створює певну систему норм і цінностей, але специфіка яких полягає насамперед у збереженні й закріпленні віри у надприродне. Цьому завданню підпорядковані не тільки культові дії, а й сімейно-побутові стосунки, система традицій і звичок. Підкреслимо, що релігія асимілювала багато елементів загальнолюдської моралі. А оскільки Бог, за висловом Ф. Енгельса, є відображенням абстрактної людини, то і релігійна мораль багато в чому має не якийсь надприродний, а людський, суспільний характер.

За певних історичних умов релігія виконує функцію інтегрування, тобто функцію збереження і зміцнення існуючої соціальної системи. Такою, наприклад, була роль католицизму у феодальному суспільстві, православ'я в дореволюційній Росії. Однак у ряді випадків релігія може стати і прапором соціального протесту, як це було, наприклад, із середньовічними єресями та сектами, з протестантизмом, прихильники якого в епоху його зародження боролись проти феодальних порядків.

На рівні окремої релігійної організації релігія виконує інтеграційну функцію, згуртовуючи одновірців. Однак одночасно релігія розділяє і протиставляє один одному послідовників різних релігій, що простежується і в сучасному релігійному житті України.

Релігії притаманна також комунікативна функція, яка полягає в підтримуванні зв'язків між віруючими шляхом створення почуття віросповідної єдності під час релігійних дій, в особистому житті, сімейно-побутових відносинах, а також стосунках у межах різноманітних клерикальних організацій і навіть клерикальних політичних партій.[3]

Ступінь актуальності даної проблеми в сьогоденні

В умовах сучасного суспільства релігія виконує, головним чином, ілюзорно-компенсаторну функцію. Не будучи панівною формою масової свідомості, вона задовольняє тільки особисті почуття віруючих.

Щодо світоглядної, регуляторної та комунікативної функції релігії, то в силу збереження релігійних організацій їхні масштаби визначаються особливостями конфесійних течій і категоріями віруючих, на яких, в свою чергу, впливає реальна дійсність.

На рівні суспільства зникає інтеграційна функція релігії: вона об'єднує лише віруючих певної конфесії, громади і втрачає роль провідного ідейного фактора, що покликаний зміцнювати суспільну систему.

За всіх часів одним з головних факторів, що підтримував релігійність, був страх, розгубленість людини перед смертельною небезпекою, нерозв'язних проблем. Церква не залишає поза своєю увагою знедолених та нещасних людей. Вона виявляє щире милосердя. Особливо зростає вплив церкви на переломні моменти історії: коли старі ідеали суспільства втрачають свою цінність, а нові ще не встигають закріпитися, на допомогу приходить релігія зі своїми моральними заповідями. Так було на початку 80-х рр. XX ст. у Польщі, коли з загостренням кризи в країні значно збільшився потік віруючих у костьоли. Зараз це відбувається й у нашій країні, причому небувалий інтерес до релігії спостерігається серед різних верств населення. Релігійний фактор зайняв особливе місце серед соціальних, історичних, психологічних факторів національно-духовного відродження. В Україні, по суті, розпочався новий етап розвитку релігійних конфесій. Він породив безліч проблем, пов'язаних з нормалізацією релігійного життя, пошуками шляхів урегулювання міжцерковних відносин.

Ступінь вивчення та розробки проблеми. Аналіз наявних соціологічних досліджень

За даними американського інституту Геллапа, у 2000 р. вірили в Бога і "вищу сутність" 95% жителів Африки. 97% Латинської Америки, 01% США. 89% Азії, 88% - Західної Європи, 84% - Східної Європи. Ці дані свідчать про надзвичайне поширення релігії у світі.

Щодо України, то наведемо результати дослідження, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 25 по 30 березня 2016 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2018 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

До православних себе відносять 64,7% українців. Найбільша кількість православних (39,5%) ідентифікують себе з УПЦ Київського Патріархату. Друга за кількістю група (25,4%) вважає себе "просто православними", 23,3% відносять себе до УПЦ Московського Патріархату. 4,8% - православних – вірні УАПЦ, а 1,3% - безпосередньо "приписують" себе до Руської (Російської) Православної Церкви.

Із усіх опитаних греко-католиками вважають себе 8,2%; 1,2% - протестантами, а 0,8% - римо-католиками. 12,7% опитаних ідентифікують себе як «просто християни».

Серед церковних ієрархів найвищою довірою респондентів користується Патріарх Філарет. Повністю або скоріше йому довіряють 39,1% громадян України, скоріше, або зовсім не довіряють 12,9%. Не знають такого 23,5%.

Святославу, Главі Української Греко-Католицької Церкви довіряють повністю, або скоріше довіряють 24,7% опитаних, не довіряють зовсім або скоріше – 11,5%. У той же час не знають такого – 39,5%.

Митрополита Макарія (УАПЦ) не знають 41,2% опитаних. 20,3% повністю або скоріше довіряють йому; зовсім або скоріше йому не довіряють 13,4%. Митрополиту Онуфрію (УПЦ МП) повністю або скоріше довіряють 20,7%. Не довіряють зовсім або скоріше – 26,0%. Не знають його 31,0% опитаних.

44,3% українців, які вважають себе православними, підтримують "необхідність створення в Україні "Єдиної Помісної Православної Церкви, незалежної від інших церковних центрів за межами України?". 25% - не підтримують цю ідею, 30,7% не визначились. 46,2% українців, які відносять себе до православних, підтримують "звернення Верховної Ради України до Вселенського Патріарха Варфоломія із проханням надати автокефалію (незалежність) Православній Церкві в Україні". 18,5% не підтримують; 35,3% сказали, що їм важко відповісти.

21,6% православних вважають, якщо Єдина Українська Помісна Православна Церква буде створена, то її повинен очолити Філарет, Патріарх Київський і всієї України-Руси, Предстоятель Української Православної Церкви Київського Патріархату. 15,6% бачить на посаді глави "особу, яку визначить Вселенський Патріарх Варфоломій". 6,6% православних українців бачать у цій ролі Митрополита Онуфрія, Предстоятеля Української Православної Церкви Московського Патріархату (УПЦ МП). 2,9% вважають, що на чолі об’єднаної Церкви має стати Митрополит Макарій, Предстоятель Української Автокефальної Православної Церкви (УАПЦ). 52,8% православних вагалися з відповіддю на це питання.

Дослідження здійснювалося за підтримки Представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.[4]

Проблемна ситуація в даному дослідженні

Роль релігії в сучасному світі суперечлива. Однією з найбільш гострих проблем, що започатковується ще з епохи середньовіччя, є проблема релігії і війни. "Священною", "бажаною Богу", проголосили братовбивчу Іран і Ірак війну 1980 р., у якій загинули тисячі людей. Чи інший приклад. У 80-х рр.. XX ст.. виник рух сикхів (індійська релігійна громада) за створення національної держави Халі стан. У боротьбі за перетворення в життя цієї ідеї вони застосували організацію політичних убивств. Жертвами сикхських терористів стали ні в чому не винні громадяни, релігійні і суспільні діячі. У числі їхніх дивовижних злодіянь – убивства прем'єр-міністрів Індії Індіри і Раджіва Ганді.

Часом церква втручається в державні справи, бажаючи зміцнити консервативні традиції. Так, у виборчій кампанії 1988 р. у США активну участь брали релігійні фундаменталісти, які виступали за введення обов'язкових молитов у школах, заборону абортів, обмеження політичної активності жінок.

Вплив релігії на особистість суперечлива: з одного боку, вона закликає людину дотримуватись високих моральних норм, прилучає до культури, а з іншого боку проповідує (принаймні, це роблять багато релігійних громад) покірність і смиренність, відмову від активних дій. В окремих випадках (як у ситуації із сикхами) вона сприяє агресивності віруючих, їхньому роз'єднанню і навіть протиборству. Але тут справа, не в релігійних положеннях, а саме в ставленні до релігії. В нашій країні питання релігійних суперечок стоїть не надто гостро, але ситуація потребує постійного контролю. Оскільки Україна живе і активно взаємодіє зі світом, піддається різним віянням, а крім того, є домівкою для людей різних віросповідань, критично необхідно тримати руку на пульсі, знати думку громадськості та підмічати зміни і негативні тенденції, які потрібно врегульовувати.

Висновок

При всьому розходженні релігій у проповідуваних ними моральних цінностях багато спільного. Це робить можливим і необхідним терпиме ставлення віруючих різних релігійних конфесій одних до інших. Будь-якому суспільству необхідна людина духовна, вихована на гуманістичних ідеалах, серед яких одним із найважливіших є цінність людського життя. Не так уже важливо, яка релігія є для неї опорою в житті і чи є взагалі. Віротерпимість – найважливіша цінність сучасної цивілізації, і вона припускає повагу до будь-якої релігії та визнання її права на вільне існування. У конституціях дуже багатьох країн (у тому числі і України) проголошується "свобода совісті", право особистості сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої. Такий баланс необхідно підтримувати і надалі та всіма силами намагатися забезпечити абсолютно мирне співіснування різних релігій на одній території.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А.В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві / А. В. Слободянюк // Вісник «ВПІ». – 2011. - №1.- 20с.

2. Загальне відношення до релігії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/reports/relig/21494/

3. Роль релігії в життісуспільства[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua-referat.com/%D0%A0%D0%BE%D0%BB%D1%8C_%D1%80%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B3%D1%96%D1%97_%D0%B2_%D0%B6%D0%B8%D1%82%D1%82%D1%96_%D1%81%D1%83%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0

4. Ставлення громадян України до деяких релігійних лідерів та до створення Єдиної Помісної Православної Церкви [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://razumkov.org.ua/ua/napryamki/sotsiolohichni-doslidzhennia/stavlennia-hromadian-ukrainy-do-deiakykh-relihiinykh-lideriv-ta-do-stvorennia-yedynoi-pomisnoi-pravoslavnoi-tserkvy

5. Письменна А. В., Слободянюк А. В. Ставлення до релігії / А. В. Письменна, А. В. Слободянюк // Матеріали XLV Науково-технічної конференції ВНТУ, Вінниця, 23-24 березня 2016 р.

6. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія [Текст] : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А. В. Слободянюк, Н. О. Андрущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 120 с.

Стадній Олександра Юріївна – студентка групи 2СІ-14б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет Вінниця, e-mail: alix.stadniy@gmail.com

Науковий керівник: ***Слободянюк Анатолій Володимирович***–кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

StadniiOleksandraIu. – Student of group 2SE-14, Faculty of computer systems and automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: alix.stadniy@gmail.com

Supervisor: **SlobodianiukAnatolii V.** – Cand. Sc., Assistant Professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 681.12

М.С. Мазорчук
В.С. Добряк

ОЦІНКА НАДІЙНОСТІ КАТЕГОРІАЛЬНИХ ШКАЛ ПРИ АНАЛІЗІ ДАНИХ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Анотація

В роботі розглянута оцінка надійності вимірювання категоріальних шкал. Описано методи перевірки первинного вимірювання на надійність: перевірка обґрунтованості, стійкості, точності вимірювання за класичними методами. Запропоновано використання сучасної теорії тестів (IRT) для політомічних питань на основі моделі Nominal Response Model (NRM). Приклади обчислення зроблено за допомогою пакетів відкритого інтегрованого середовища RStudio.

Ключові слова: надійність шкал, сучасна теорія тестів (IRT), категоріальні питання, RStudio, Nominal Response Model

Abstract

In this work the measurement reliability rating categorical scales are considered. Methods of measure the reliability, validity checking, stability, precision are proposed on base classical methods. We used the modern test theory (IRT) for polytomous items based on model Nominal Response Model (NRM). Examples of calculations are present in open integrated environment RStudio with using special packages.

Keywords: reliability of scales, item response theory (IRT), categorical item, RStudio, Nominal Response Model.

Вступ

Вимірювання властивостей об'єктів різної природи є одним зі складних завдань, тому що успіх конкретного дослідження і якість інформації завжди залежить від якості вимірювання. Необхідність вимірювання соціальних характеристик пояснюється як теоретичними, так і практичними завданнями, які виникають у соціально-економічних системах. Вимірювання якісних властивостей за допомогою кількісних параметрів є необхідною умовою будь-якого соціологічного дослідження [1].

В Україні багато організацій у своїй діяльності часто спираються на висновки соціологічних досліджень. Якщо соціологічні дані достовірні, задовольняють науковим критеріям обґрунтованості та надійності, отримані за допомогою апробованих методик, то вони можуть сприяти прийняттю оптимальних рішень. Але іноді отримана інформація спотворюється через помилки, допущені на етапі збору даних (некоректно формулювання питань у соціологічних анкетах, вибір невідповідної шкали оцінювання, порушення методики проведення дослідження і т.п.). Також недостовірні результати можуть виникнути і в процесі аналізу даних через неправильно обрані методи аналізу й некоректну інтерпретацію даних. Також слід відзначити, що проведення соціологічних досліджень завжди є складним і дорогим процесом, тому що потребує певних зусиль, часу й матеріальних витрат. Помилки, що допущені на початкових етапах при складанні анкети, можуть істотно вплинути на кінцевий результат. Тому проблема підвищення якості та ефективності соціологічних досліджень є актуальною проблемою.

Метою даної роботи є аналіз існуючих методів оцінки надійності питань соціологічних анкет, як інструментів вимірювання соціально-економічних процесів.

Результати дослідження

Серед існуючих методів, які дозволяють визначити якість інструментів соціологічного дослідження, найбільш розповсюдженим є метод оцінки надійності, запропонований в [2]. Цей метод базується на аналізі надійності шкали вимірювання з позицій статистичного аналізу і передбачає перевірку обґрунтованості, стійкості, точності і правильності вимірювання.

Обґрунтованість шкали – це впевненість в тому, що за допомогою цієї шкали цілеспрямовано ви-

мірюють саме ту властивість об’єкту дослідження, яка є головною метою аналізу, а не інше.

Щоб підвищити обґрунтованість вимірювання, використовують ряд технічних прийомів:

1. Логічні міркування на основі досвіду і здорового глузду. Наприклад, завдання опитування: визначити частоту комунікацій з друзями. В анкеті є питання «Скільки разів на тиждень Ви зустрічаєтеся з друзями?». Логічно, що це питання слід деталізувати і питати про кількість зустрічей в будні дні, у суботу та неділю. Деталізувати питання для визначення мети зустрічі Таким чином, отримана інформація буде більш точна при розрахунку середньої частоти комунікацій.

2. Тест за «еталонною» групою. Сенс перевірки полягає у зіставленні даних, отриманих шляхом вимірювання за шкалою, з достовірними відомостями про об'єкт вимірювання.

3. Пошук незалежного критерію вимірювання, який би фіксував або вимірював ту ж саму властивість об'єкта з досить високим ступенем надійності (реєстрація приладом, дані незалежних джерел інформації і т.п.).

4. Використання думок експертів для відбору пунктів шкали. Так, при побудові шкал, які визначають частоту зустрічі з друзями для жінок і чоловіків, треба врахувати можливі зсуви, тому що результати можуть будуть істотно різними для цих груп.

5. Поєднання декількох показників для реєстрації одного певного властивості, або побудова індексу. Типи індексів вкрай різноманітні. Вони широко використовуються в психологічних тестах, в соціально-економічних дослідженнях. Суть індексного обґрунтованості в тому, що, відповідно до гіпотези, даній властивості знаходиться безліч його проявів, для кожного з яких формують окрему шкалу. Потім вимірювання за окремими шкалами або підсумовуються, або з них утворюють логічні конструкції.

Стійкість шкали – це здатність шкали давати однозначну інформацію при будь-якому повторному вимірі. Стійкість часто ототожнюють з надійністю процедури у цілому, однак це різні характеристики шкали. Існують різні способи визначення стійкості.

Перший спосіб – це повторне вимірювання. Один і той же об'єкт вимірюється двічі з двохтритижневим часовим інтервалом і за допомогою однакової процедури вимірювання. Шкала вважається стійкою, якщо збігу між першими і другими серіями вимірювань будуть досить високими. Показник стійкості оцінюється як відношення кількості пар відповідей, які збіглися при першому та повторному опитуванні до загальної кількості запитань.

Стійкість шкали може визначатися за допомогою залучення експертів, які будуть відповідати на питання соціологічного дослідження і оцінювати один об’єкт із заданими характеристиками. Якщо результати опитування збігаються, то шкалу визначають стійкою.

Найбільш популярним методом визначення надійності є метод «розщеплення тесту навпіл». Цей метод також широко застосовується при оцінці якості педагогічних тестів. Даний метод заснований на припущенні паралельності двох половин тесту і передбачає поділ результатів тестування на дві частини: дані по непарних завдань тесту (X) і по парних (У). Кореляція двох половин тестів зростає в міру зростання однорідності (гомогенності) тесту. Для визначення надійності шкал використовуються різні показники: Спирмена-Брауна, лямбда Гуттмана і коефіцієнта α-Кронбаха [3].

Точність (правильність) - достатня чутливість шкали, як оптимальна дрібність, що дає стійкий вимір без наявності систематичних помилок. Перевірити надійність шкали за даним критерієм можна за допомогою усунення явних помилок: виявлення працюючої частини шкали, випробування декількох шкал різної дрібності з розрахунком абсолютної помилки кожної з них і порівняння відносних помилок.

Досягнення стійких даних при максимальній дрібності метрики підвищує точність вимірювання.

Правильність і точність вимірювання можна підвищити шляхом розрахунку відносної помилки вимірювання. Відносна помилка дозволяє зіставляти правильність вимірів за двома і більше шкалами різної чутливості і таким шляхом вибрати оптимальний інструмент. Методика визначення дрібності наведена в [2].

Описані вище методи можуть застосовуватися як для дихотомічних шкал оцінювання, так і категоріальних. Методики є доволі складними і потребують спеціальних навичок у статистичних обчисленнях. Хоча деякі методи аналізу автоматизовані і є функціями таких пакетів для обробки статистичних даних, як SPSS та SAS. Але для аналізу надійності шкал та перевірки роботи окремих категорій питань анкет можна також використати модель сучасної теорії тестів (Item Response Theory - IRT) для політомічних завдань (Nominal Response Model - NRM) [4-5].

У моделі NRM не має заздалегідь визначеної залежності між порядком взаємовиключних катего-

рій та сумарними оцінками за усі відповіді на запитання, тобто не накладається умова, що вибір вищої категорії відповідає вищому рівню підготовки. Це дозволяє використовувати цю модель не тільки для тестів, але і для звичайних питань з категоріальною шкалою. По суті, модель NRM визначає популярність категорій запитання і ймовірність відповіді на запитання за формулою:

$$p_{li\,j}(\theta) = \frac{\exp(a_{jl}\theta_i + c_{jl})}{\sum_{k=1}^{m}\exp(a_{jk}\theta_i + c_{jk})}$$

де l – номер категорії ($l=1,2,\ldots m$), θ_i - рівень підготовки, a_{jl} - параметр дискримінації, c_{jl} - параметр складності.

Модель будується за принципом багатовимірної моделі Раша для педагогічних тестів [5], яка визначає залежність між рівнем підготовки особи, яка відповідає вирішує тестове завдання та складністю цього задання. Але у разі NRM накладається додаткові обмеження на параметри: $a_{j0}\theta_i + c_{j0} = 0$. Це дозволяє використовувати цю модель для номінальних категоріальних шкал, а також для впорядкованих відповідей на шкалі Лайкерта.

Для перевірки роботи даної моделі було проаналізовано результати одного з соціологічних досліджень, де респондентам пропонувалося 9 запитань стосовно їх часу відпочинку. Кожне запитання припускало відповідь за 5-категоріальною шкалою. Було отримано результати анкетування за 132 респондентами, які визначили ступінь відношення до різних видів відпочинку.

За допомогою пакету відкритого інтегрованого середовища RStudio й пакету mirt [6-7] було проведено розрахунки та побудовано графіки характеристичних кривих, які відображають ймовірність відповідей на запитання з кожної категорії. На рис. 1 наведено загальний вид кривих за кожним запитанням x11-x33.

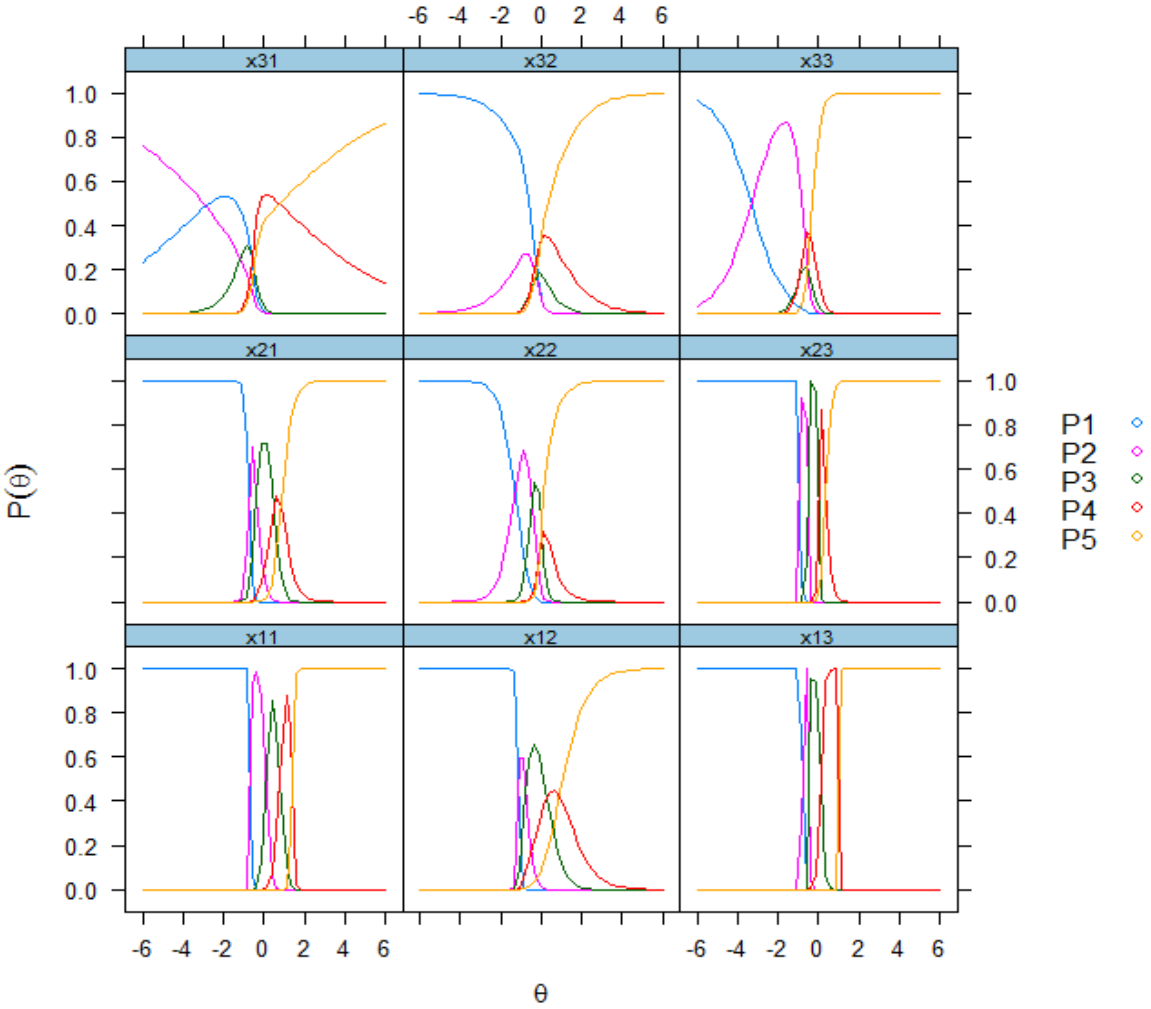

Рис. 1. Характеристичні криви за моделлю NRM для категоріальних запитань анкети

Як інтерпретувати ці графіки? За віссю абсцис – рівень підготовленості учасників, який для шкал запитань анкети дорівнює 0. За віссю ординат – ймовірність відповіді на запитання, яка дозволяє визначити, з якою ймовірністю буду обрана та чи інша категорія шкали. Строго монотонними будуть лише криві, які відповідають найменш та найбільш популярним категоріям запитання. Криві, які відповідають питанням x11, x13 та x23 мають категорії, які працюють однаково, тобто ймовірність вибору цих категорій респондентами однакова. Для запитань x12 та x22 популярність категорій різна, але вони усі «працюють». Проблеми можуть виникнути із запитаннями x31-x33, оскільки на деякі категорії респонденти відповідають частіші, ніж на інші, а деякі – обираються не часто. Тому можна розглянути можливість скорочення кількості категорій для даних запитань з метою отримання більш точних показників. Але серед категорій запитань практично не має тих, які «не працюють», тому можна стверджувати, що питання були сформульовані доволі коректно.

З використанням пакету mirt, а також інших можна провести і більш детальний аналіз. Розрахувати, наприклад, коефіцієнт надійності α-Кронбаха для всієї анкети, визначити похибки вимірювання та багато іншого.

Висновки

Таким чином, у роботі проведено аналіз існуючих методів оцінки надійності питань соціологічних анкет. Показано, що окрім існуючих класичних методів аналізу, які дозволяють визначити такі характеристики, як надійність, стійкість, точність шкал вимірювання, можна використовувати і сучасні підходи і методи – моделі теорії IRT. Розрахунки рекомендується робити за допомогою програмного середовища R для статистичної обробки даних, який є відкритим ресурсом з великою кількістю функцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шкалирование при сборе и анализе социологической информации [Текст]: моногр. / Клигер С.А., Косолапов М.С., Толстова Ю.Н. - М.: Наука, 1978. – 112 с.
2. Ядов В.А. Стратегия социологического исследования. Описание, объяснение, понимание социальной реальности [Текст]: Университетский учебник / В.А. Ядов. – 3-е изд., испр. – Москва: Омега-Л, 2007. – 567 с.
3. Мазорчук М.С. Обоснование выбора методов измерения надежности педагогических тестов / М.С. Мазорчук, В.С. Добряк, Е.О. Соколова, А.А. Сухобрус. - Радіоелектронні і комп'ютерні системи. – 2014.- №4(68). – С. 136 - 142.
4. Bock, R.D. (1972). Estimating item parameters and latent ability when responses are scored in two or more nominal categories. Psychometrika, 37, 29-51.
5. Моделі та методи сучасної теорії тестів: [навчально-методичний посібник] / Т.В. Лісова. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2012. - 112 с.
6. CRAN (2016). The Comprehensive R Archive Network. Available at: https://cran.rproject.org/
7. R. Philip Chalmers mirt: A Multidimensional Item Response Theory Package for the R: Environment Journal of Statistical Software, May 2012, Volume 48, Issue 6. http://www.jstatsoft.org/.

Мазорчук Марія Сергіївна – канд. техн. наук, доцент, доцент кафедри інформатики Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», Харків, Україна.

Добряк Вікторія Сергіївна - канд. техн. наук, доцент кафедри інформатики Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «ХАІ», Харків, Україна.

Mazorchuk Mariia – PhD, Assistant Professor of Informatics Department, National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute", e-mail: mazorchuk.mary@gmail.com.

Dobriak Viktoriia – PhD, Assistant Professor of Informatics Department, National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute" e-mail: viktoriya--13@mail.ru.

УДК 316.4

А.В.Слободянюк
О.С.Гримайло

Робота, яка приносить задоволення

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розкрито сутність проблеми ставлення до роботи, яка приносить задоволення. Показано актуальність даної проблеми. Проведено опитування респондентів щодо досліджуваної проблеми. Проаналізовано результати соціологічного дослідження на тему «Робота, яка приносить задоволення». Розроблено практичні рекомендації щодо вирішення проблемної ситуації. Зроблено загальний висновок відносно проблеми.

Ключові слова: *робота, задоволення, критерії рівня задоволення від роботи.*

Abstract

The essence of the problem of attitude to work that brings pleasure. Actuality of the problem. A poll respondents on the study of the problem. The results of sociological research on the topic "The work is fun." Practical recommendations to address the problem situation. Make a general conclusion regarding the problem.

Keywords: job satisfaction criteria of job satisfaction .

Робота – обов’язок чи задоволення? Це питання є надто суперечливим та досить важко дати на нього конкретну відповідь. Суспільство поділяється на декілька категорій, що підтримують різні погляди [1]:

1. Люди, для яких робота – обов’язок. Вважають, що працювати потрібно всім, відчувають свій обов’язок перед суспільством, робота для них – особлива ніша.
2. Люди, для яких робота – спосіб виживання. Відзначають сенс роботи в забезпеченні самих себе найнеобхіднішими речами та послугами. Їх, можливо, і не влаштовує власна заробітна плата, проте вони не намагаються нічого змінити, отримуючи свій мінімум.
3. Люди, для яких робота – самовдосконалення та самореалізація. Це люди-кар’єристи. На першому місці в них стоїть зростання по роботі, вони трудоголіки та роблять все для того, щоб якомога швидше перейти на вищий рівень.
4. Люди, для яких робота – спосіб збагачення. Працюють лише для того, щоб отримати більшу винагороду. Це так званий стиль їхнього життя, меркантильність.
5. Люди, для яких робота – мрія та задоволення. На превеликий жаль, таких дуже мало, проте вони все ж існують. Люди, які бажають йти на роботу, отримують від цього задоволення та не задумуються про гроші.

Сутність проблеми щодо роботи, яка приносить задоволення полягає в тому, що часто люди самі не знають, до чого прагнуть, чого бажають і тому обирають не правильний шлях, а саме роботу, яка не буде приносити їм задоволення. До вибору роботи варто підходити досить відповідально.

Актуальність проблеми щодо роботи, яка приносить задоволення полягає в тому, що в наш час дуже малий відсоток людей дійсно отримує задоволення від своєї роботи. Справа в тому, що при виборі роботи кожен керується своїми потребами. Іноді те, чим ми бажаємо займатися, що нам подобається, не приносить достатнього заробітку, це пригнічує нас та змушує змінювати місце роботи. Тобто також дуже важливим фактором, що впливає на вибір роботи, є ситуація, в якій перебуває та чи інша особа. Це питання є актуальним в будь-який час, так як робота – досить велика частина нашого життя, частина нас. Також важливим є вміння працювати в колективі. Навіть, якщо на роботі ви займаєтеся тим, чого бажаєте, це ще не означає, що ви будете отримувати задоволення, вам можуть заважати, дратувати вас. Тож дуже важливим в будь-який час є питання щодо вибору роботи.

Чи задоволене своєю роботою суспільство? Цікаво, що у порівнянні з німцями, задоволення від роботи для українців залежить також і від рівня освіти респондентів, а не лише від матеріального забезпечення. Респонденти з неповною середньою освітою задоволені своєю роботою на 4,7 балів, тоді як випускники вишів – на 6 балів.

Дослідження Центру Разумкова щодо задоволення роботою в Україні за 2010 рік показало, що в середньому задоволеність роботою українців по 10-бальній шкалі складає 5,7 балів.

Загалом більш мотивованими до роботи та задоволеними своєю роботою є мешканці скандинавських країн, а також Швейцарії та Австрії.

Як повідомлялося, дослідження громадської думки виявило, що більшість українців не задоволені своєю роботою [2].

Більшість людей ставиться до своєї професії не тільки як до засобу забезпечення свого існування. Робота дозволяє нам проявити наші таланти і виразити себе, впливає на стан нашого здоров'я, як фізичного, так і ментального [3].

Оскільки робота займає центральне місце в житті людей, задоволеність своєю професією і родом занять є найважливішим компонентом загального добробуту індивіда. Так, серед людей незадоволених роботою лише 15,7% щасливі і задоволені життям в цілому. А ось 45,3% серед задоволених своєю роботою опитаних респондентів цілком щасливі і благополучні. Результати дослідження були отримані в ході щорічного опитування "Загальний соціальний огляд" Центру вивчення національного думки при університеті Чикаго. Шляхом безпосереднього інтерв'ювання людям задавався ряд різних питань щодо їх роботи, кар'єри і задоволеності життям в цілому. Згідно з опитуванням, найбільш щасливими є представники духовенства [4].

В питанні з роботою, яка приносить задоволення, постає проблемна ситуація. Кожен має своє покликання і буде отримувати задоволення лише від тієї роботи, яка буде для нього наче хобі. Суть проблемної ситуації полягає в тому, що досить часто (майже завжди) рід занять, який нам до вподоби, далеко не високооплачувана робота. А так як ми потребуємо на власне утримання певних коштів, то шукаємо частіше прибуткову роботу, не дивлячись на власні бажання та покликання. Отже, більшість людей не задоволені своєю роботою, не мають бажання повертатися туди знову і знову, а також ентузіазму та завзятості у виконанні завдань.

Було вирішено провести соціологічне дослідження щодо роботи, яка приносить задоволення.

Об’єктом даного соціологічного дослідження є студенти Вінницького національного технічного університету третього курсу факультету Менеджменту та інформаційної безпеки. Об’єкт складається з 53 осіб, з яких 18 чоловічої статі та 35 – жіночої, віком від 19 до 23 років.

Предметом соціологічного дослідження є робота, яка приносить задоволення.

Метою даного соціологічного дослідження є з’ясувати, як ставляться студенти 3 курсу Факультету Менеджменту до роботи, що приносить задоволення, та на основі отриманих результатів розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

Завдання соціологічного дослідження:

1 Дослідити актуальність проблеми серед студентства відносно роботи, яка приносить задоволення;

2 З’ясувати ставлення студентів до роботи;

3 З’ясувати ставлення студентів до перспективи працевлаштування;

4 З’ясувати місце у житті та характеристики роботи, яка б приносила задоволення;

5 Аналізувати результати опитування;

6 Порівняти відповіді студентів на запитання анкети щодо роботи, яка приносить задоволення;

7 Розробити практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми.

В даному дослідженні, на основі представленого та проаналізованого матеріалу, висувається гіпотеза, що більшість респондентів мало цікавляться проблемою, щодо роботи, яка дійсно приносить задоволення, для них важливішим є матеріальний аспект роботи.

В ході даного соціологічного дослідження було отримано такі результати:

На питання «Яка з професій, що Ви отримуєте, буде найбільш перспективною відносно кар’єрного зросту?» 12 чоловік (40%) відповіли, що це менеджер організації в міжнародних зв’язках, 7 (23,3%) – технічний перекладач, 4 (13,3%) – фінансист, 3 (10%) – менеджер організації виробництва, 2 (6,7%) – обліковець бухгалтерських даних, 1 (3,3%) – менеджер організації підприємництва та інформаційних систем. Це свідчить про те, що студенти вважають найбільш престижною професією менеджера організації в міжнародних зв’язках, а також визнають цю професію найбільш зближеною до можливості кар’єрного зростання.

На питання «Яка робота насправді приносить задоволення?» більшість, тобто 17 осіб (56,7%) відповіли, що та, яка є покликанням, 7 осіб (23,3%) – та, що забезпечує матеріально, 6 осіб

(20%) – та, що дає можливість самовдосконалитися. Це свідчить про те, що студенти погоджуються з тим, що найкращою роботою може бути тільки та, що є покликанням, хоч і багато хто звертає увагу і на матеріальні можливості в роботі.

На питання «Як ви вважаєте, яка має бути частка чоловіків та жінок в колективі?» більшість (21 особа – 70%) відповіли, що в колективі має бути однаково чоловіків та жінок, 4 особи (13,3%) вважають, що має бути більше чоловіків, 3 особи (10%) – більше жінок, 2 особи (6,7%) – лише жінки. Це свідчить про те, що опитані вважають нормальним явищем для колективу мати однакову кількість чоловіків та жінок, проте є респонденти, які обирають колектив, де працюють виключно жінки.

На питання «Оцініть, наскільки важливим для Вас в роботі є: заробітна плата, місце роботи (вдома/на підприємстві), психологічний клімат, на кого ви працюєте (на себе/на роботодавця), робоча зайнятість (повна/не повна)» в ході соціологічного дослідження були отримані відповіді, відносно яких розраховано середнє значення: заробітна плата – 4,6, місце роботи (вдома/на підприємстві) – 3,1, психологічний клімат – 4,3, на кого ви працюєте (на себе/на роботодавця) – 4,2, робоча зайнятість (повна/не повна) – 3,9. Це свідчить про те, що для студентів 3-го курсу факультету менеджменту ВНТУ в роботі найважливішим є заробітна плата, а найменш важливим – місце роботи.

Практичні рекомендації.

Оскільки дана проблема є досить актуальною в наш час, то студентам слід виконати для себе декілька дій, що допоможуть розставити пріоритети відносно роботи, що приносить задоволення:

1. Написати список «+» та «-» роботи, яка забезпечує матеріально, проте не є покликанням;
2. Переглянути цей список і вирішити для себе: Чи це саме та робота, до якої Ви прагнете? Чи будете ви нею задоволені? Чи будете щасливими на цій роботі?;
3. Повторюйте цю процедуру з різними типами професій до тих пір, коли підберете роботу, що буде робити Вас щасливим та приносити задоволення.

Висновок

Проведено соціологічне дослідження на тему «Робота, яка приносить задоволення», метою якого було з'ясувати, як ставляться студенти 3 курсу Факультету Менеджменту до роботи, що приносить задоволення. В результаті даного дослідження визнано, що студенти ще не розставили пріоритети відносно того, яка саме робота буде їх задовольняти – та, що пропонує високу заробітну плату, чи та, що є покликанням.

СПИСОК ВИКОЛРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Соціологія: Підручник / Н. П. Осипова, В. Д. Воднік, Г. П. Клімова та ін.; За ред. Н. П. Осипової. — К.: Юрінком Інтер, 2003. — 336 с.
2. Україна увійшла в десятку країн, де найбільше незадоволені роботою [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://mobile.tyzhden.ua/News/28012
3. Як знайти роботу до душі [Електронний ресурс] / Режим доступу: . – http://garmonya.in.ua/yak-znajty-robotu-do-dushi/
4. Суспільний рівень життя (десять найщасливіших професій) [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.rate1.com.ua/ua/suspilstvo/riven-zhittja/2104/
5. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія [Текст] : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А. В. Слободянюк, Н. О. Андрущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 120 с.

Гримайло Ольга Сергіївна, студентка, МОз-14(б), факультет менеджменту та інформаційної безпеки.
Науковий керівник: Слободянюк Анатолій Володимирович, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету.
Hrymailo O. S., faculty of management and information security.
Supervisor: Slobodyanyuk Anatoly V., PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University.

УДК 316.4

О.Є. Діденко
А.В.Слободянюк

ПОГЛЯДИ СТУДЕНТІВ ЩОДО МЕТОДІВ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В статті представлені основні результати соціологічного дослідження. спрямованого на з'ясування ставлення студентської молоді до методів виховання дітей у сім'ї.
Ключові слова: сім'я, виховання, благополучна сім'я, неблагополучна сім'я.

Сім'я може виступати в якості як позитивного, так і негативного фактора виховання. У кожній родині об'єктивно складається певна система виховання. Можуть бути виділені 4 тактики виховання в сім'ї і відповідають їм 4 типи сімейних взаємин, що є і передумовою і результатом їх виникнення: диктат, опіка, «невтручання» і співпрацю. . Проблемними є такі типи:

- Диктат у родині виявляється в систематичному придушенні одними членами сім'ї ініціативи та почуття власної гідності інших його членів.
- Опіка в родині - це система відносин, при яких батьки, забезпечуючи своєю працею задоволення всіх потреб дитини, захищають його від будь-яких турбот, зусиль і труднощів, приймаючи їх на себе.
- Система міжособистісних відносин у родині, яка будується на визнанні можливості і навіть доцільності незалежного існування дорослих від дітей, може породжуватися тактикою «невтручання».

Непідготовленість молоді до сімейного життя лежить в основі того, що молода сім'я поки що недостатньо реалізує свою виховну функцію.

Існує така проблемна ситуація, яка полягає в протиріччі між авторитарними чи ліберальними методами, які негативно впливають на розвиток дитини, та демократичними методами виховання, які є більш сприятливими.

Відмінності здорової сім'ї від проблемної полягають у нездатності коригувати програму життєдіяльності відповідно до вимог ситуації, негативних ознак і проблем.

Дослідження свідчать, що загалом усіх здорових, благополучних сімей близько 40%. Із них близько 15% сім'ї - із сильним виховним потенціалом. в яких вплив на дитину є оптимальним. 25% - це сім'ї із стійким виховним потенціалом. Створені сприятливі умови для виховання дитини, всі труднощі долаються спільними зусиллями батьків і дітей.

Велику кількість, а саме близько 60%. становлять проблемні сім'ї. Нестійкий виховний потенціал, з неправильною педагогічною позицією батьків - 30%. Майже 15% сімей - із слабким виховним потенціалом, в яких відсутній або втрачений контроль за життям дітей. Причиною такої втрати можуть бути вади здоров'я батьків, перевантаженість на роботі, кар'єрні прагнення, низький інтелектуальний рівень, а у неповних сім'ях - велика зануреність у особисте життя (намагання його "влаштувати"). Останнім часом кількість таких сімей збільшується, спостерігається відсутність авторитету батьків у дітей. Решта - це сім'ї з відсутнім виховним потенціалом, зумовленим конфліктами, агресивністю, змінами співмешканців. До них належать сім'ї з алкогольною, наркотичною, сексуальною деморалізацією. схильні до правопорушень, сімейного насилля тощо.

Дослідження характеру внутрішньо сімейних відносин, що склалися в сім'ях, де виховуються діти шкільного віку, проведене співробітниками Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України в ряді шкіл м. Києва, Київської та Черкаської областей; була проведена педагогічна діагностика, що охоплювала учнів 1–11 класів та їхніх батьків у 2010 році, і виявлено ряд тенденцій. Так, близько третини дітей, які навчаються в 3–4 класах, почуваються відокремлено від членів сім'ї, у них значно занижена самооцінка. Найбільш поширеним методом, до якого вдаються в процесі сімейного виховання батьки молодших школярів, є фізичне покарання – повністю

погоджуються з доцільністю «шльопання» дітей 48,4 % батьків; 34,7 % респондентів не змогли визначитися з відповіддю; 16,9 % батьків заперечили доцільність використання фізичного покарання як методу виховання. Досить незначною виявилася група батьків (17,8 %), які стверджували, що «дитину не можна принижувати ні за яких обставин», у разі своєї неправоти вони можуть «попросити в дитини вибачення»; 14,3 % батьків зазначили, що жодного разу не вдарили своєї дитини. Дослідження засвідчило, що 47,6 % батьків надають перевагу стилю виховання, в основу якого покладаються чітко визначені життєві сценарії, не даючи дитині змоги відхилятися від них; стиль відносин у цих сім'ях має жорсткий авторитарний характер. 36,3 % батьків, хоча й визнають за дитиною можливість самостійності, однак певною мірою обмежують її прояви; стиль батьківсько-дитячих відносин у цих сім'ях може набувати ліберального характеру, що перемежовується з деяким авторитаризмом. 16,2 % батьків дотримуються демократичного типу відносин з дитиною, вони переконані в тому, що вона має навчитися жити у світі, де панують добро і справедливість. Ці батьки цінують ініціативу та самостійність дитини, засуджують егоїзм і відсутність власної думки.

Результати дослідження довели, що в сучасній сім'ї доволі помітне місце посідають так звані методи авторитарного спрямування. Водночас, якщо порівнювати з попередніми роками, спостерігається тенденція до збільшення демократичних методів, які передбачають увагу до особистості дитини, активне спілкування з нею, надання їй більшої самостійності, відповідальності. Підвищений інтерес викликають у батьків питання, пов'язані з підготовкою дитини до життя в суспільстві. Проте більшість з них не знають чіткої відповіді на них, відчувають розгубленість щодо застосування адекватних методів виховного впливу.

Об'єктом даного соціологічного дослідження є студенти ВНТУ ФБТЕГП 3 курсу, м. Вінниця. Об'єкт складається з 127 осіб, з яких 90 чоловічої статі та 37 — жіночої, віком від 18 до 21 року.

Предметом соціологічного дослідження є ставлення студентів ВНТУ до проблем виховання дітей у сім'ї.

Метою даного соціологічного дослідження є з'ясувати, як ставляться студенти ВНТУ до методів виховання дітей у сім'ї.

Конкретне соціологічне дослідження, що стосується готовності молоді до виховання дітей, проводиться саме серед вище вказаної аудиторії, оскільки дана проблема в ній є досить актуальною.

В ході соціологічно дослідження вибірковим методом було опитано 30 осіб-студентів та з'ясовано, що більшість студентів надає перевагу демократичному методу виховання дітей. Респонденти категорично ставляться до насильства у сім'ї, але допускають підвищення голосу на дитину при необхідності. Також, більшість опитаних вважає кохання визначальним фактором для створення сім'ї. В середньому готовність до створення сім'ї по 10-ти бальні шкалі становить 4,53 бала, а найбільш оптимальний вік для створення сім'ї 20-24 роки. Тобто більшість планують створювати сім'ю в найближні 4-6 років, за умови що на данний момент лише половина має людину з якою хоче створити сім'ю.

По результатам проведеного опитування, гіпотеза щодо схильності студентів до демократичних методів виховання дітей у сім'ї, але не готові до створення власних сімей підтверджена повністю, так як 80% опитаних обирають демократичні методи виховання дітей, але за 10-ти бальною шкалою, в середньому готові до створення сім'ї на 4,53 бала.

Практичні рекомендації:

- Поширення інформації про створення сімей, виховання дітей серед молодих людей.
- Проведення тренінгів та семінарів у навчальних закладах.
- Благодійні акції та заходи для молоді спрямовані на поширення інформації про дітей сиріт та дітей, які страждають від насильства в сім'ї.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Акерман Н. Сім'я як соціальна і емоційна одиниця. СПб.: Пітер, 2000.
2.Антонов О.І. Соціологія сім'ї. М., 1996.
3.Стрельнікова Н.М., Падун Н.О. Сучасний стан виховання дітей у сім'ї., 2012
4.С. Ю. Аксьонова, М. Ю. Варбан, О. А. Васильєв та ін. Державна доповідь про становище дітей в Україні (за підсумками 2011 року)– К.: 2012. – 188 с.

5. Слободянюк А. В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві // Вісник «ВПІ». – 2011. - №1.- С. 16-20.
6. Слободянюк А. В. Впровадження соціально-психологічних технологій в навчальний процес вищого навчального закладу [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // ІНТЕРНЕТ-ОСВІТА-НАУКА-2006 : п'ята міжнародна конференція ІОН-2006, 10-14 жовтня, 2006 р. - Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – Т. 2. – С. 742-743.

Діденко Олександра Євгенівна — студентка групи Б-16мс, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Didenkoalexandraa@gmail.com

Науковий керівник: ***Анатолій Володимирович Слободянюк*** – *к.соц.н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця*

Didenko Olexandra E. — Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : Didenkoalexandraa@gmail.com

Supervisor: ***: Slobodyanyuk Anatoly V.*** - *PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa*

УДК 316. 6

Л.В. Косарєва

ВПЛИВ ОСОБИСТІСНИХ РЕСУРСІВ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ НА ДОСЯГНЕННЯ УСПІХУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Статтю присвячено дослідженню особистісних ресурсів студентської молоді щодо досягнення успіху. Висвітлені результати теоретичної розвідки та соціально-психологічний аспект проблеми. Аналізуються мотиви та прийняття рішення, якими керувалися студенти під час вступу до ВНТУ та їх уявлення щодо життєвої позиції та позитивних очікувань від майбутнього.

Ключові слова: особистісні ресурси, успіх, творча особистість

Abstract

The paper studies the student personality resources in achieving success. The results of theoretical exploration and socio-psychological aspect of the problem are displayed. Motives and decisions that guided students for entering to NVTU, their ideas about life views and positive expectations concerning the future were analyzed.

Keywords: personal resources, success, creative personality

Актуальність дослідження особистісних ресурсів студентської молоді обумовлюється особливостями соціальних, економічних, культурних процесів, характерних для суспільства. Умови конкуренції вимагають від людини уміння пристосовуватися до нових реалій та досягнення успіху як у професійній діяльності так і в повсякденному житті. Здатність ставити перед собою реальні цілі, мобілізувати свої сили і можливості для їх досягнення та добиватися успіху стає неодмінною складовою життєдіяльності людини в сучасному соціумі.

Досягаючи успіху в різних сферах, людина обирає власні шляхи, засоби та пріоритети відповідно до соціально-психологічних та індивідуальних особливостей. Сьогодні вже не секрет, що успіх в науці, техніці, мистецтві, культурі та в інших сферах суспільного життя здійснюється саме завдяки творчості, колективній чи індивідуальній творчій діяльності.

Натомість М.О. Бердяєв, характеризуючи природу особистості як здатну створювати, визначає сам процес творчості як приріст, доповнення, створення нового, чого раніше не було, у світі. Людина протистоїть світові як самостійна творча сила, котра здатна осягати і перетворювати його. «Людині в позитивному бутті властива творча психологія. Вона може бути пригніченою чи прихованою, може бути розкрита, але сама вона екзистенційно притаманна особистості. Творчий інстинкт в людині є безкорисливий, у ньому вона забуває себе, виходить за власні межі. Наукове відкриття, технічний винахід, творчість художня, творчість суспільства можуть бути потрібними для інших і використані для цілей утилітарних, але той,хто творить, є безкорисливим і позбавленим себе. У цьому й полягає сутність творчої психології» [1].

В межах соціологічного підходу сутність і структура успіху розглядається у працях М. Вебера, В. Чурілова. Психологічний підхід (Дж. Аткінсон, У. Джеймс, К. Левін, Ф. Хоппе, В. Магун) полягає в акцентуванні уваги на вивченні психологічної сутності успіху – рівня домагань, мотивації досягнення та їх впливу на поведінку індивіда. Проблема успіху детально розроблена в межах гуманістичної психології стосовно життєвого та особистісного успіху.

В науковій літературі успіх розглядається зазвичай як позитивний результат роботи, справи, значні досягнення, удача, сприятливий результат; громадське визнання, схвалення досягнень; визнання кимось чиїхось позитивних результатів тощо. Успіхом можна вважати й оптимальне співвідношення між очікуваннями оточення, особистості та результатами її діяльності. Особливо у тих випадках, коли очікування особистості збігаються чи перевищують очікування, найбільш значимі для особистості. Є. Головаха пропонує визначення інтегративної формули життєвого успіху, що відображає взаємозв`язок актуальних і перспективних показників. За Д. Сьюпером важливим детермінантом професійного шляху людини є «професійна Я-концепція». Основою для кар`єри слугують: здібності, нахили, мотиви, цінності, якими людина не може поступитися, здійснюючи свій особистий кар`єрний вибір. Розробка проблеми кар`єрних орієнтацій визначена в роботах Е. Шейна. Розвиток кар`єри, вважав Е. Шейн, залежить від зовнішніх та внутрішніх факторів. До перших

належить: соціально-економічна ситуація, професійне середовище, організаційна культура компанії. До других: мотивація, самооцінка, рівень домагань, стан здоров`я.

Цікавим для нашого дослідження є результати А. Бандури, який довів, що чим більш впевненість людини в особистій ефективності, тим більше варіантів кар`єри або кар`єрних орієнтацій вона може розглянути.

Перехід до дорослого життя, як і будь який перехідний етап, сповнений протиріччями. З одного боку, молода людина здобуває статус дорослої людини, але з іншого боку такого досвіду життя у неї ще нема. Різні «дорослі» ролі засвоюються нею не відразу: в одних випадках вона діє як дорослий, а в інших – ще ні, що у свою чергу зумовлює й різну ступінь серйозності та відповідальності у різних ситуаціях. Молода людина намагається всіляко підкреслити свою самостійність у виборі і прийнятті рішень, однак цей вибір може здійснюватися імпульсивно, а прийняття рішення часто змінюватися. Треба зважати нам, дорослим, на думки студентської молоді, її настрої, погляди, позицію… Іншими словами, йдеться про вивчення та врахування соціально-психологічного контексту означеної проблеми.

Під соціально-психологічним контекстом проблеми особистісних ресурсів щодо досягненням успіху ми будемо розуміти особливості уявлень студентської молоді, які зумовлюють або потенційно можуть зумовлювати ефективність діяльності.

Фактори, що впливають на успішність адаптації у вищому навчальному закладі, відповідно до Ендрю Мартіна та Гербера Марша – це віра в себе, самоконтроль, орієнтація на успіх та значимість навчального закладу. Особливо останній фактор має, на нашу думку, визначити кожний студент для себе окремо. Це пов’язано з ефективністю навчання, набуття професійних навичок, такого критерію як «навчитись вчитись» .

Американські дослідники Мері Ричард, Григорі Уілсон вважають, що додатковими факторами успішного пристосування до змін навколишнього середовища можуть бути: конструктивний коупінг, самооцінка, оптимізм, екстравертованість як характеристики, які визначають кращу пристосованість до стресових ситуацій. Зменшити вплив стресу на психологічні і фізичні показники допомагають; самооцінка – високий рівень самооцінки визначає краще фізичне здоров’я; оптимізм – високий оптимізм корелює з меншою кількістю випадків інфекційних захворювань; екстравертованість – характеристика індивідуальності, що пов’язана зі здоров’ям.

Дослідженню особистісних ресурсів студентської молоді, що впливають на успіх передувало пілотажне дослідження «Мотиви та прийняття рішення навчатись у ВНТУ». Основною метою моніторингу за період вересень 2012 р.- жовтень 2016 р. було визначення мотивів та прийняття рішень навчатися у ВНТУ. Ми прагнули виявити динаміку змін (тенденції) студентської молоді, яка постійно змінюється через прискорення процесів розвитку суспільства. Анкетування відбулося за квотною (пропорційною) репрезентативною вибіркою студентів 8-ми навчальних факультетів, загальний об`єм вибірки n=256 чол., при допустимій теоретичній похибці 5%. Середній вік респондентів становив 18,29 років. Результати були оброблені за допомогою програмного забезпечення «ОСА» (Обробка соціологічних анкет).

Запропонована нижче діаграма (рис.1) наочно ілюструє рівень впливу означених мотивів та факторів на прийняття рішення навчатися у ВНТУ.

З урахуванням емпіричного матеріалу 2012 – 2016 р., результати досліджень свідчать, що «бажання стати спеціалістом вищої кваліфікації», «прагнення до особистісного розвитку», «бажання розвивати свої здібності», «прагнення до самореалізації», «можливість знайти пристойну роботу» входять в п`ятірку головних мотивів вступу до вищого навчального закладу. Аналіз отриманих результатів дозволив нам зробити деякі висновки: сучасні студенти хочуть «знайти пристойну роботу», бажають «отримувати знання і робити відкриття» , прагнуть до творчості. На сьогоднішній день молодь якісно змінилась, і саме тепер необхідний новий стиль мислення, пізнання причин і вивчення чинників, щоб знати і розуміти особливості соціалізації студентства.

З метою дослідження особистісних ресурсів було проаналізовано властивості успішної особистості, що подані в роботах вищезазначених психологів-вчених[2]. Це був перший етап нашого дослідження. Результатом контент-аналізу особистісних ресурсів успішної особистості можуть бути: визначення мети, активна життєва позиція, орієнтація на успіх, мотивація досягнень, позитивне ставлення до себе, емоційний баланс, незалежність, зокрема відчуття власного «Я», позитивне очікування майбутнього.

На другому етапі дослідження була розроблена анкета, присвячена особистісним ресурсам студентської молоді щодо успішної особистості. Загальний об`єм вибірки n=112 чол. Середній вік респондентів становив 20,24 років.

Подаємо частину результатів, які ми отримали в ході вивчення **життєвої позиції** та **емоційної оцінки** щодо ставлення до світу.

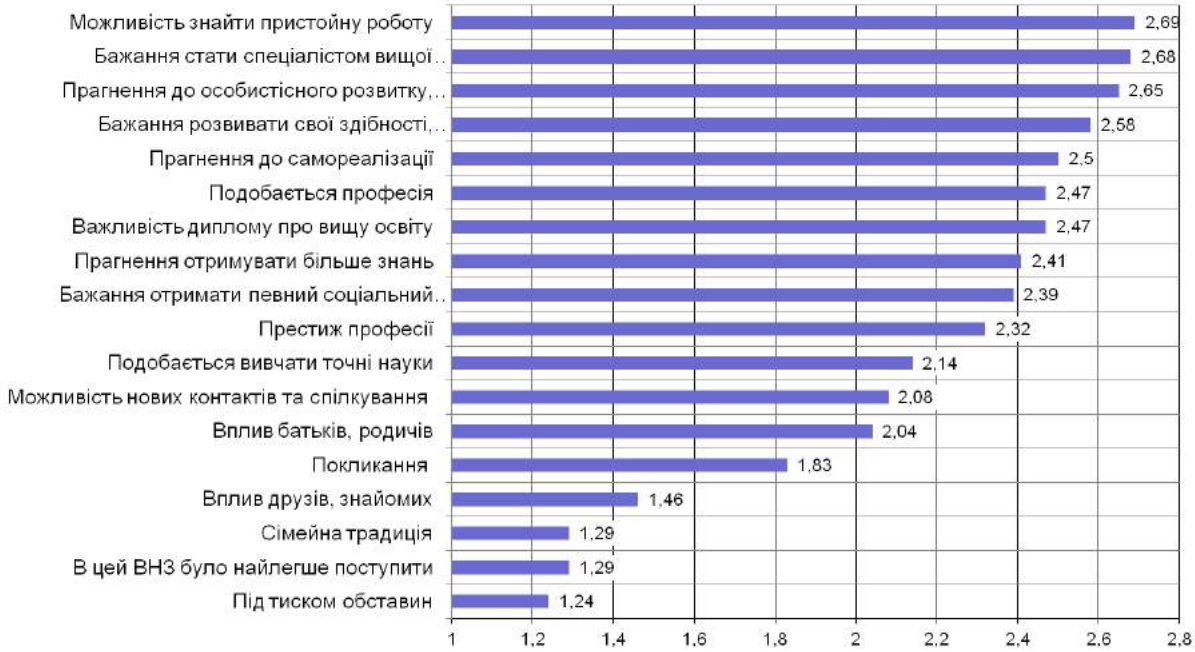

Рис.1. Мотиви та фактори прийняття рішення навчатися у ВНТУ

Ми звикли стверджувати, що людина особистістю не народжується, що для її становлення потрібні соціальні умови. Але все ж таки з роллю самої людини у власному творінні треба рахуватися, тому що роблячи вибір вона проявляє свою автономію, самовизначається щодо системи цінностей, принципів, способів самореалізації у своїх вчинках[3].

Високий рівень соціальної активності особистості сприяє постійному уточненню життєвої програми. В нашому дослідженні ми вивчали **життєву позицію**: активну(здатність впливати на життєвий світ, займатись улюбленою справою) та пасивну (я нездатний впливати на власний світ; відчуваю безпорадність, необхідність підкорятись (рис.2).

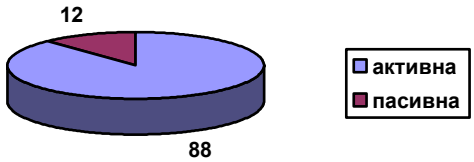

Рис.2. Життєва позиція

Життєва позиція, що визначає прагнення людини бути чи не бути суб'єктом свого життєвого світу, ми з`ясовували, пропонуючи питання «Ваша, особисто, життєва позиція». 88% респондентів віддали свої відповіді за активну позицію. Пасивну позицію розділили – 12% респондентів. На нашу думку, більш інтернальна, активна позиція формується у студентів старших курсів під впливом соціального досвіду та професійного самовизначення.

Згідно із сучасними теоріями якості життя, однією з основних людських потреб, яка забезпечує комфортне життя у межах суспільства, є потреба у наявності близьких стосунків, тобто потреба у соціальній підтримці. При цьому для особистості важливо як отримувати соціальну підтримку, так і надавати її іншим, тобто відчувати свою соціальну значущість, корисність для суспільства. Від того, наскільки ці потреби є задоволеними, залежить не лише психологічне самопочуття людини, а й її сприйняття навколишнього світу, що визначає готовність особи до дії, її активність. Співвідношення між позитивними й негативними емоційними станами, тобто **емоційний баланс**, ми вивчали через питання «Ваша емоційна оцінка щодо моделі світу» (рис.3). З`ясовано, що 53% респондентів, в цілому, визначає світ як позитивний - «цікавий, радісний, сповнений сенсом, хоча і є негативні моменти, присутні в його житті»; 41% респондентів визначили нейтральним емоційне забарвлення; 6% респондентів – негативний – «світ я уявляю ворожий, безжалісний, несправедливий». На нашу думку, досить велика кількість подій нейтрального забарвлення (41%) та 6% - негативного пов'язана з тим, що перед студентами четвертого курсу стоять проблеми пошуку роботи, написання диплому, можливо для когось зміна спеціалізації після «бакалаврату», вступ до магістратури – а це все нові і нові випробування для молодої людини.

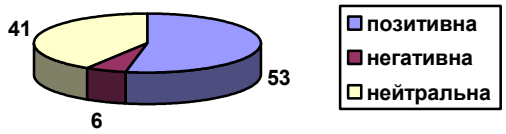

Рис.3. Ваша емоційна оцінка щодо моделі світу

Дані теоретичної розвідки дали підстави зробити висновок про те, що визначені особистісні ресурси сприяють досягненню успіху, здоровій поведінці, психологічному благополуччю та психологічному здоров`ю.

СПИСОК ВИКОРИСТОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бердяев Н.А.Самопознание (Опыт философской автобиографии) Николай Александрович Бердяев. – М.: Книга, 1991. – 447 с.

2. Крюгер М. Искуственная реальность: прошлое и будуще: [Електронный ресурс] /М.Крюгер. – Режим доступу: http// lib.webmarina.com/getbook.php.

3. Петухов В.В. Образ мира и психологическое изучение мышления /В.В. Петухов // Весник МГУ. – сер. 14. – 1984.- № 4, - с.14-16.

4. Слободянюк А. В. Впровадження соціально-психологічних технологій в навчальний процес вищого навчального закладу [Текст] / А. В. Слободянюк, Л. В. Косарєва // ІНТЕРНЕТ-ОСВІТА-НАУКА-2006 : п'ята міжнародна конференція ІОН-2006, 10-14 жовтня, 2006 р. - Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. – Т. 2. – С. 742-743.

Лариса Віталіївна Косарєва – науковий кореспондент Інститута психології Г.С.Костюка НАН України, психолог, завідуюча лабораторією соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця

Larysa Kosareva – Science Correspondent of the Instityte of Psychology named after G. Kostiyk, NAPS of Ukraine, psychoiogist, chiet of sociological laboratory, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 316.4

А. А. Домінас
А.В.Слободянюк

ПОХОДЖЕНЯ ТА ПРИРОДА КРИЗОВИХ ЯВИЩ У СВІТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Дана стаття присвячена кризовим явищам. В ній розглянуто питання, що стосуються причин криз, описаний їх сучасний стан
Ключові слова: *криза, рівень життя, фондові біржі, кредитування.*

Abstract
This article focuses on crises. It deals with issues relating to the causes of crises, description of their current state-
Keywords: crisis, quality of life, exchanges, credit.

Вступ

Далеко не всі знають, що означає термін «криза», навіть фахівці не можуть дати точного визначення. Однак, всі бояться «кризи» і всіма силами намагаються її уникнути або відкласти. Але чи варто від неї взагалі тікати? У даній статті розглядається історія попередніх криз, причини їх виникнення та сучасний стан.

Результати дослідження

Аналіз еволюції економічних теорій показав, що явища криз, не тільки рано почали переслідувати економіку і суспільство, а й відбувалися з великою регулярністю. Цей факт був з самого початку відзначено в теоріях, але при цьому абсолютно не проливав світло на їх природу. Більш того, криза як явище самостійне майже не розглядалася. Вона представлялась лише як завершальна стадія економічного циклу, в свою чергу визначається у вигляді хвилеподібного коливання економічної активності.

В результаті, в основі циклу виявлялося питання ділової активності, грошей або будь-якої іншої фінансової субстанції, що дозволяє розвиватися економічному процесу. Це розвиток йшов до тих пір, поки під вантажем накопичених проблем і помилок, виникав колапс, після чого все «обнулялось» і процес починався заново.

Даний підхід, перевірений сотнями економістів, і безліччю їх теорій на цей рахунок виглядає цілком логічно. Однак він не може пояснити одного фундаментального парадоксу, спостереження протягом восьмисот років показали, що при абсолютно різних економіках, країнах, устроях і обставинах, кризи постійно повторюються [1].

За словами Ю. Розенталя та Б. Піджненбурга: «Криза – це ситуація, позначена високою небезпекою, станом непевності, відчуттям невідкладності» [2]. Тобто, автори у своєму визначенні поняття «криза» акцентують увагу на ситуації небезпеки та загрози. Такого ж погляду дотримуються й інші науковці.

Щодо основних причин виникнення кризових явищ, то досить суперечливі точки зору на причини економічних криз. І для цього є чимало обєктивних передумов. Справа в тому, що вплив на циклічність відтворення тих самих факторів у різні періоди досить по-різному й до того ж прояв їх в окремих державах має свої особливості. Багато економістів тривалість циклу зв'язують із науково-технічним прогресом (НТП). Активна частина основного капіталу морально застарівала протягом 10-12 років. Це вимагало її відновлення, що служило стимулом економічного пожвавлення. Тому що вихідним поштовхом служить заміна встаткування й технологій, то відновлення основного капіталу називають матеріальною основою економічного циклу.

Основні і очевидні ознаки кризи: під час кризи інвестиції нерегулярні, це, в свою чергу, призводить до неплатоспроможності країни або підприємства і різкого зростання інфляції,

погіршення рівня життя, пов'язані з проявом безробіття і скорочення багатьох соціальних програм, зростання споживання значно знижується, внаслідок чого знижується виробництво [3].

Будь-яка економічна система забезпечує неминучість кризи, оскільки має циклічний розвиток. Як тільки існуюча економічна система вичерпала свій потенціал для зростання, починають з'являтися елементи наступного циклу. Саме ці моменти є передумовами для повної трансформації економічної системи, що в свою чергу може привести до пошуку більш ефективних важелів управління або навіть повного краху існуючих елементів.

Кінець 18-го - початок 19-го століття це кризи пов'язані зі спадом виробництва господарської галузі, індустрії легкої промисловості, а також з модифікацією ідеологічних і правових систем. Кризи другої половини 19-го століття стали виходити за межі однієї держави і набули світового рівня. В цей час йде активне створення нових комунікацій у вигляді будівництва залізниць і створення телеграфу, процвітає важка промисловість, вільна конкуренція трансформується в монополію і цінові угоди, а фондові біржі збільшуються і стають джерелами фінансових криз [4].

На початку 20-го століття розвиток важкої промисловості та машинобудування змушує держави виділяти величезні кошти, що в свою чергу призводить до зростання цінних паперів і поширення державного управління

Друга половина 20-го - початок 21-го століття набуває ще більш глобальний характер кризових явищ. З'являються нові економічні лідери капіталістичного світу (США, Європа і Японія), потім починає панувати американська валюта - долар, яка стає світовою. Починаючи з кінця 1970-х років кредитування прогресуючих країн починає свій бурхливий розвиток, що тягне за собою проблеми пов'язані з великими заборгованостями і призводить до кризової ситуації на світовому ринку [5].

Аналогічність всіх криз, особливо в 20-му столітті, в більшості випадків пов'язана з фондовими ринками. Аналізуючи джерела кризових процесів, можна помітити, що перед спадом, спекулятивна складова економіки помітно зростає. Глобалізація випуску цінних паперів по всьому світу і особливо в Сполучених Штатах, сприяла появі фінансових секторів, як важливого елемента економіки.

Світова криза не могла обійти Україну, включену до світогосподарських зв'язків. Але ця обставина з невиправданим ентузіазмом використовується для пояснення того, що вже відбулося і продовжує відбуватися в Україні. Перша фундаментальна причина полягає у сталості владної політичної кризи, інтенсифікованої останнім часом і підкорившої собі все життя країни, в тому числі і економічне. З цієї головної причини виникають всі інші, підтверджуючи приказку "риба гниє з голови". З владної «голови» виникають і всі біди нашої країни. Так, через проблеми з владою відбувалося наступне:

1. Не проводилися структурні реформи;
2. політико-економічні групи «непрості люди» і «прості українці» (прості люди) розділені по фінансово-економічному стану, за можливостями впливу на політичне життя країни, за ступенем громадянської свободи.

З цих фундаментальних причин виникають всі інші: закритість влади, приховані домовленості замість діалогу з народом і, як результат, відсутність довіри між владою, якій належить очолити подолання кризи, і суспільством

Висновки

Для початку необхідно розуміти сутність всесвітніх обмінів та фінансів, потрібно знати, як же насправді створена фінансова система і розуміти її походження і приховані сторони. Питання про єдину світову валюту не стояло б, якби не існувало світових матеріальних обмінів. За всю історію на роль еквівалентної вартості претендували, як золото і інші дорогоцінні матеріали, так і національні валюти. Золото і інші дорогоцінні матеріали, в силу нелегкого шляху видобутку і виробництва, почали поступатися валюті. Корінь проблеми лежить в тому, що країнам, що знаходяться в міжнародних товарно-грошових відносинах безсумнівно потрібен еквівалент вартості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Rosenthal U. and B. (1991) ‘Simulation – oriented scenarios’, U. Rosenthal and B. Pijnenburg (edc), Crisis Management and Decision Making: Simulation Oriented Scenarios. Dordrecht . Kluwer, P. 3.

2. Колташов В.Г, Кризис глобальной экономики: состоит из четырех частей, М.: Изд-во ИГСО, 2013. — 448 с.

3. Мендельсон Л., Теория и история экономических кризисов и циклов, т. 1—3, М., 1959—64;

4. Якунин В. И., Сулакшин С. С., Аверкова Н. А., Багдасарян В. Э., Богдан И. В., Орлов И. Б. Политическое измерение мировых финансовых кризисов: феноменология, теория, устранение. — М.: Научный эксперт, 2012. — 618.

5. Слободянюк А. В. Еволюція концептуальних уявлень про владу в історико-соціологічному процесі [Текст] : автореф. дис. ... кандидата соціологічних наук : 22.00.01 / Анатолій Володимирович Слободянюк ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2002. – 12 с.

6. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.

Домінас Альона Анатоліївна — студент групи МОі-13б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: dominaska18@gmail.com

Науковий керівник: ***Слободянюк Анатолій Володимирович*** — канд. соц. наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Dominas Aliona A. — Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: dominaska18@gmail.com

Supervisor: ***Slobodianiuk Anatolii V.*** — PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 316.4

А. В. Слободянюк
Б. В. Кримчук

ПРИДБАННЯ ПРЕДМЕТІВ ОДЯГУ СТУДЕНТАМИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Розкрито сутність проблеми ставлення студентів до предметів одягу. Показано ступінь актуальності даної проблеми. Проаналізовано результати соціологічного дослідження. Запропоновано практичні рекомендації щодо шляхів вирішення даної проблеми.
Ключові слова: предмет одягу, стиль, соціальний статус.

Abstract
The essence of the problem of students attitudes towards garments. Shows the degree of relevance of the problem. We analyzed the results of sociological research. Practical recommendations on how to solve this problem.
Keywords: subject of clothes, style, social status.

Вступ

Одяг є сукупністю предметів (з тканини, хутра, шкіри), якими покривають (одягають) тіло людини, отже одяг відіграє значну роль нашому житті. Гарний одяг уже давно став невід'ємним атрибутом щасливого життя будь-якої людини. Як засвідчує дослідження, яке проводив Всесвітній банк, українці витрачають лише 4% свого бюджету на одяг. Вітчизняні соціологи вважають, що близько 10% власних коштів громадяни готові витратити на одяг. Більшість студентів вдягаються у імпортний дешевий одяг, тому що китайсько-турецький ширвжиток відноситься до товарів з неприйнятно високим рівнем цін та низькою якістю. Зрештою середньостатистичні українці обирають «конфіскати» одягу та секонд-хенди [1].

Таким чином, існує проблемна ситуація [2], яка полягає в протиріччі між безпечним, якісним і новим одягом, який не приносить шкоди людині але є дорогим по собівартості, та дешевим неякісним одягом, який може завдати великої шкоди здоров'ю. Він може бути придбаний на секонд-хендах, так званих «конфіскатах» та інших торгових точках.

Результати дослідження

В ході даного соціологічного дослідження було опитано 30 осіб. Серед них 26 осіб (87%) - представники чоловічої статі і 4 (13%) - представниці жіночої статі. Віком 18 років - 2 осіб (7%), 19 років - 13 осіб (43%), 20 років - 14 осіб (47%), 21 рік - 1 особа (3%). Місцем проживання до вступу у ВНЗ для 18 чоловік (60%) було місто, для 7 чоловік (23%) – село, для 3 чоловік (10%) – обласний центр і для 2 чоловік (7%) – СМТ.

В ході даного соціологічного дослідження були отримані наступні результати:

На запитання оцінити важливість таких складових, як зручність, якість, стиль та сексуальність, статистика свідчить, що зручність в одязі є максимально важливою для більшості студентів (70%), якість є максимально важливою складовою одягу для 43% і важливою теж для інших 43%, стиль є для 30% максимально важливим, 7% – важливим, 23% – нейтральне відношення до стилю, 23% не важливо і 17% максимально не важливо. Сексуальність по результатам опитування є нейтральною складовою при виборі одягу для 40%, 33% вважає важливою, 29% – максимально важливою. Середня оцінка важливості зручності одягу з результатів дослідження (від 1 до 5) становить 4,5; якості – 4,2; стилю – 3,1; сексуальності – 3,7. Це свідчить про те, що переважна більшість орієнтується на зручність в одязі, дещо менше на якість, хоча стиль та сексуальність теж відіграють значну роль при виборі одежі.

На питання, чи надаєте Ви перевагу натуральним тканинам, більшість респондентів (73%) відповіли – так, 10% відповіли – ні, та для 17% це не має значення. Це свідчить про те, що для молодь велику увагу звертає саме на якість одягу.

Велика частина не орієнтується на переваги віросповідання при виборі одягу (87%), 7% вибирає одяг, який не суперечить релігійним нормам, для 3% релігійна символіка просто частина стилю і ще 3% придбають річ, незважаючи на норми релігії. Це є очікуваний підсумок даного спостереження, адже сучасна молодь мало уваги приділяє релігії та віросповіданню.

Основною проблемою при виборі одягу більшості студентів (64%) є економічна неспроможність придбати речі, які подобаються. 23% вважають основною проблемою вибір власного стилю і тільки 13% – якість та зручність.

Значна частина опитаних (70%), обираючи свій стиль, віддає перевагу зручному одягу, який буде подобатись не зважаючи на думку інших. 13% слідкує за модою, 10% користується допомогою старших персон і 7% купує одяг схожий на одяг друзів. Це свідчить про те, що пріоритетним при виборі одягу молоді є комфорт і зручність, не зважаючи на думку інших оточуючих персон.

У способі оновлення гардеробу думка більшості розділилась на покупку одягу відомих брендів у фірмових магазинах (31%) та покупку одягу на ринку (36%). 19% купує одяг на секонд-хенді, 11% купує одяг лише тоді коли є розпродажі і 3% сама(сам) шиє в ательє собі одяг. Як бачимо, є значна частина студентів, у яких є економічна спроможність купувати речі дорогих брендів, інша частина студентів використовує для придбання ринки та секонд-хенди.

Переважна більшість (64%) купує одяг коли виникає велика необхідність, 23% заощаджує на купівлі одягу і 13% купує все що захоче і скільки захоче. Це означає, що покупка одягу є мало пріоритетною частиною серед усіх потреб в житті студента.

87% студентів має улюблений одяг, у якому відчуває себе комфортно і 13% подобається майже кожного дня одягатись у нові речі. Даний результат, свідчить про те, що студенти віддають перевагу улюбленому одягу повсякденно.

Важливість проблеми одягу у житті студенти оцінюють на 6 балів з 10.

47% студентів мають у своєму гардеробі діловий костюм і 63% з них одягають костюм декілька разів на рік, 31% ¬ раз у рік і 6% кожного тижня. Це свідчить про те що кожний другий студент готовий представити себе у діловому стилі, якщо у цьому виникає необхідність.

До появи у спортивному одязі на навчанні у ВНЗ студенти ставляться нейтрально, у пляжному більш негативно, не формальному — нейтрально, діловому – позитивно. Середня оцінка ставлення до перелічених виді одягу з результатів дослідження (від 1 до 5) становить: для спортивного одягу – 2,5; для пляжного одягу – 2; для не формального одягу – 3,3; для ділового одягу – 3,9. Це свідчить про те що, кожен студент розуміє, що при відвідуванні ВНЗ потрібно максимально притримуватись ділового стилю одягу, але в реальності це виглядає зовсім не так.

В ході аналізу, об'єднавши ознаки місця проживання до вступу в ВНЗ і способи оновлення гардеробу, ми склали таблицю двовимірного розподілу ознак, і отримали наступні результати:

1. 13 чоловік (43% опитаних) заявили, що купують одяг на ринку, з них 6 опитаних (46%) мали місцем проживання село і 6 опитаних (46%) місто, 1 опитаний (8%) – СМТ;
2. 11 чоловік (37% опитаних) заявили, що купують одяг відомих брендів у фірмових магазинах, з них 8 опитаних (73%) з міста, 2 опитаних (18%) з обласного центру і 1 опитаний (9%) з села;
3. 4 чоловіка (13% опитаних) заявили, що купують одяг на розпродажу, усі з них проживали раніше у місті (100%);
4. 7 чоловік (23% опитаних) відповіли, що купують одяг на секонд-хенді, серед них 4 чоловіка (57 %) з села і по одному чоловіку відповідно з СМТ(14%), міста (14%) та обласного центру (14%).
5. 1 чоловік (3%) сам шиє одяг, який раніше проживав у селі.

В ході аналізу питань було виявлено, що майже половина опитаних купує одяг на ринку, з них половина опитаних належить до сільської місцевості і половина до міської. Третина опитаних купують одяг у відомих брендів переважно міської місцевості і також незначна частина відвідує секон-хенди, це говорить про те, що місце проживання впливає на соціальний та економічний статус молоді при виборі одягу, і є проблема недоступності широких можливостей придбання одягу людьми сільської місцевості.

В ході дослідження була висунута гіпотеза [2] про те, що більшість респондентів не мають можливості до придбання предметів одягу, мало приділяють увагу цьому питанню на фоні інших, за їх думкою важливіших, проблем і соціальний статус особистості впливає на одежу особистості незалежно від місця її проживання.

Ця гіпотеза підтвердилась частково, тому що по підсумках опитування можна визначити, що велика частина студентів купує одяг при великій необхідності (63%), заощаджує на одязі, а також осно-

вною проблемою є економічна неспроможність придбання предметів одягу (63%). Половина студентів задумується над проблемою одягу, але не вважають її сильно важливою (50%) . По даних опитування для більшості респондентів, які проживали і в сільській і в міській місцевості, джерелом придбання одягу слугує ринок (43%), хоча для міської місцевості більш притаманною є покупка брендового одягу у фірмових магазинах (72%), тобто для даного питання гіпотеза підтвердилась частково.

Для покращення проблеми порушеної в даному дослідженні потрібно:

1. Покращувати економічне становище студентів, щоб молодь мала фінансову можливість придбання більш якісних речей.

2. На основі соціально-психологічних аспектів, виявлених в даному дослідженні, потрібно розробити правильну маркетингову стратегію для даної категорії споживачів в умовах важкого економічного становища в країні, адже молодь є найбільшим споживачем товару даної категорії.

3. Розробити практичні рекомендації за якими, кожен студент мав би змогу визначитись зі своїм стилем в одязі, зрозуміти доступні та оптимальні способи процедури правильного та економічно спроможного способу оновлення своїх предметів одягу [3].

Висновки

Проводячи дане соціологічне дослідження було опитано 30 респондентів, які є студентами ВНЗ вікової категорії 18-21 рік, з метою з'ясувати ставлення даної категорії суспільства, а саме молоді, до проблеми вибору предметів одягу. Це питання є досить актуальним у житті сучасної молоді і є невід'ємною частиною адаптації у суспільстві. В результаті даного дослідження було виявлено основні проблеми, які виникають в процесі придбання предметів одягу, а також розроблено практичні рекомендації по вирішенню даної проблеми.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Фалько Л.Ю. Индивидуальный стиль в одежде молодежи / (Конспект лекций). редактор: Александрова Л.И – 2002.

2. Соціологія: терміни, поняття, персоналії. Навчальний словник-довідник / За заг. ред. В.М.Пічі. – К.: Каравела, 2002. – 480 с.

3. Слободянюк А.В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А.В.Слободянюк // Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м.Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. В 2-х томах. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 247

Кримчук Богдан Валерійович — студент групи 1СІ-13б, факультет комп'ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: ***Анатолій Володимирович Слободянюк*** – к. соц. н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Krymchuk B. V. — student group 1SI-13b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: ***Slobodyanyuk Anatoly V.*** - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 316.4

Пляцок М.С.

Взаємозв'язок здоров'я та вживання наркотиків

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті представлені основні результати соціологічного дослідження, спрямованого на з'ясування ставлення студентської молоді до вживання наркотичних засобів.

Ключові слова:наркоманія, наркотичні засоби, залежність.

Abstract

The article presents the main results of the survey, aimed to determine the relationship of students to the use of narcotics.

Keywords:addiction, drugs, addiction.

Наркоманія (це слово утворилося від грец. Narkз заціпеніння, сон + maniа безумство, пристрасть, потяг) - хронічні захворювання, що викликаються зловживанням лікарськими або нелікарським наркотичними засобами. Характеризуються виникненням патологічного потягу до наркотичному засобу (психічної залежності), зміною толерантності до наркотичного засобу з тенденцією до збільшення доз і розвитком фізичної залежності, що виявляється синдромом абстинента, при припиненні його прийому. Кількість наркоманів зростає в усьому світі, в тому числі і в Україні. Наркоманія в Україні, на думку спеціалістів, давно набула ознак епідемії. Кількість людей, які вживають наркотики близько 100 тисяч (за офіційними даними). Реальна цифра людей, що вживають наркотики, за оцінками МВС, в 10-12 разів більша, і складає 800-900 тисяч, а тенета наркобізнесу ловлять все нові жертви. За даними Інтерполу, в Україні зареєстровано 65 тисяч розповсюджувачів наркотиків. Молоді необхідно усвідомити, що вживання наркотиків не просто шкодить здоров'ю людини, а й знищує, вбиває її. Наркоманія - це насамперед проблеми молоді. Дослідження показали, що середній вік початку прийому наркотиків - 13-15 років, а в деяких містах нашої країни ще менший - 9-13 років. Причини зловживання наркотиками:

- Задоволення. Одна з головних причин, чому люди вживають наркотики - це супутні і приємні відчуття, від гарного самопочуття і релаксації до містичної ейфорії. Це природна, вроджена рефлекторна реакція на приємне відчуття, яка вимагає повторення.
- Відносна доступність. Нелегальне споживання наркотиків найбільше там, де вони легше доступні, наприклад у великих містах. Застосування легальних наркотиків також зростає з доступністю, наприклад алкоголізм поширений серед торговців спиртними напоями.
- Цікавість у відношенні до наркотиків змушує деяких людей почати самим їх вживати. Застосування наркотиків може виглядати символом опозиції цінностям суспільства, формуючи ворожість. Коли людина відхиляє моральні вимоги, настанови суспільства, а отже втрачає сенс у житті, своїх надіях і цілях, то виникає почуття безглуздості життя.
- Статок і дозвілля теж можуть призвести до нудьги і втрати інтересу до життя, а вихід з цього багато хто вбачає у наркотиках, щоб забутися. Більшості людей вдається справлятися з найбільш стресовими ситуаціями власного життя, але деякі намагаються знайти захист у формі наркотичної залежності - у втечі від дійсності, від фізичного стресу.

За даними досліджень, виявилось, що наркоманія поширена головним чином серед чоловіків у віці до 35 років, що проживають в містах. Особливо тривожить те, що третина з них - молодь до 25 років. Хоча наркоманія являє собою насамперед міську проблему, географія споживання наркотичних засобів розширилася, згубну пристрасть проникло навіть у віддалені сільські райони.

Щодо рівня освіченості, наркомани мало чим відрізняються від своїх однолітків: переважна більшість (83,3%) має середню, незакінчену вищу або вищу освіту, 61,7% працюють, 5,8% навчаються, не працюють і не навчаються 24,8 %.Дуже широко поширена полінаркоманія. Гашиш приймають 83,9%, морфій - 46,7, опій - 43,8, кокаїн - 11,7, героїн - 2%. Більшість почали з гашишу, який всупереч існуючій думці про нібито незначною шкідливості призводить до тяжких наслідків. Викликає заклопотаність і та обставина, що багато хто ставиться до категорії хронічних наркоманів, тобто осіб, давно і систематично приймають наркотики. Згідно з оцінками експертів ООН загальний оборот світової наркоіндустрії оцінюється приблизно в 400 млрд. доларів США на рік, що, загалом, становить близько 8% обороту всієї міжнародної торгівлі. І якщо подібна картина буде мати місце і свій розвиток, то наркоманія буде постійно зростати. А результатом її діяльності буде соціальна і фізична деградація активної частини населення.Все це ставить під загрозу майбутнє нашої країни. Адже в більшості випадків передчасна смерть молодих людей від вживання ними наркотичних препаратів відбувається у віці від 16 до 25 років. Більшість жінок-наркоманів вмирають, так і не встигнувши провести на світло потомство. Також смертність чоловіків-наркоманів є незаперечним фактом зниження народжуваності в країні. У середовищі наркоманів широко поширені різні хвороби крові, вірусні гепатити, СНІД, інфекційні захворювання, які в кінцевому підсумку істотно призводять до зниження тривалості життя наркоманів, а також піддають небезпекам життя оточуючих людей. В Україні відсутні механізми дослідження кількості наркозалежних. Але незважаючи на відсутність офіційної статистики, останні п`ять років в Україні спостерігається небачене зростання наркоманії. Щорічно близько 150 тис. молодих людей стають наркоманами, а наркозалежність поступово "молодшає", середній вік людей, які вживають наркотики, знижується. За даними МВС, зареєстровано 107 тис. наркоманів, а реально - в 10 - 15 разів більше: понад 1 млн. 95% - це молодь у віці 15 - 30 рр. 97% наркоманів вперше спробували наркотики у віці з 12 до 19 рр., а кожен 5-й наркоман - жінка. Третя частина всіх злочинів пов'язана з незаконним обігом наркотиків, а більше половини засуджених - наркомани. Близько 120 тис. людей щорічно помирають від наркоманії та її наслідків (329 осіб на добу). Лише 2% наркоманів виліковуються, інші 98% - помирають. Наркоманія в Україні - це загроза національній безпеці. Наркоманія в Україні збільшується на 8% за рік - тенденція, одна з найвищих у світі. 70% наркоманів - молодь до 25 років. Жіноча наркоманія в Україні в процентному співвідношенні - найвища в Європі. Наркоманія в Україні впливає (і в майбутньому цей вплив багаторазово зросте) на негативну демографічну ситуацію. Отже, існує проблемна ситуація, яка полягає в протиріччі між тим, що дуже великий відсоток підлітків вживають наркотичні засоби та тим, що нажаль мало людей ведуть здоровий спосіб життя.

Підсумовуючи, варто наголосити, що залежність від наркотичних речовин розпочинається від першої дози. Вживання наркотиків шкодить здоров'ю і життю людини як особи та суспільства загалом. Питанню наркоманії необхідно приділяти більше уваги у кожній сім'ї, школі, у навчальних закладах, на підприємствах, популяризувати знання про шкоду наркотиків серед молоді, передусім у періодичній пресі, на радіо - і телепередачах, науково-популярній літературі.Проблеми можуть бути вирішені лише тоді коли суспільство буде з належною увагою до них ставитися, докладаючи всіх зусиль до їх викорінювання, тоді наркоманію можна буде перемогти. І саме тоді, матиме результат і профілактики, і лікування, і буде впливати на людей чинне законодавство.

В рамках вивчення дисципліни «Соціологія» нами було проведено соціологічне дослідження, об'єктом якого є потік студентів 3 курсу, факультету будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницького національного технічного університету. Об'єкт складається з 127 осіб, з яких 90 чоловічої статі та 37 – жіночої, віком від 18 до 20 років, серед яких вибірковим методом ми опитали 30 осіб.В ході даного соціологічного дослідження було з'ясовано, що переважна більшість опитаних 15 осіб (50%) знайомі з проблемою наркоманії в деякій мірі, 7 осіб (23,3%) знайомі з проблемою повною мірою, 4 особи (13,3%) майже не знайомі з цією проблемою та 4 особи (13,3%) взагалі не цікавились цими питаннями. Це свідчить про те, що переважна більшість знайомі з проблемою наркоманії серед молоді.Більшість респондентів 12 осіб (40%) вважають, що головною причиною, яка спонукає молодь вживати наркотики є цікавість та нові відчуття, 4 осіб (13,3%) конфлікти з батьками, 7 осіб (23,3%) інтерес до нового, 6 осіб (20%) вплив поганої компанії, наркоманів та 1 особа (3,3%) забути щось неприємне. В даному дослідженні, на основі представленого та проаналізованого матеріалу, була висунута гіпотеза, що більша частина студентів університету негативно ставляться до вживання наркотичних засобів та деяка частина студентів стикалася з проблемою вживання наркотиків. Гіпотеза підтвердилась повністю.

Так як більша частина студентів ставлять негативно та нейтрально до вживання наркотичних засобів. За результатами дослідження були розроблені наступні практичні рекомендації щодо можливих шляхів вирішення проблеми:

1. Державний комітет України у справах сім'ї та молоді повинен забезпечити просвітницькі заходи через мережу спеціалізованих служб для дітей, молоді, їхніх батьків з питань профілактики наркоманії, пропаганди здорового способу життя та формування практичних навичок протистояння шкідливому впливу наркотиків
2. запровадження профілактичних та реабілітаційних заходів, спрямованих на відмову від уживання нелегальних наркотиків та обмеження використання дозволених законом (алкоголь, тютюн, ліки, що призводять до звикання)
3. запровадження заходів для продуктивної боротьби з залежністю від психотропних речовин, яка викликає хронічне захворювання мозку
4. обмежити доступність легальних наркотиків
5. усунення можливості продажу наркотичних засобів серед молоді

Отже, провівши соціологічне дослідження ми бачимо, що проблема наркоманії серед молоді дуже поширена на території України.Наркоманія в Україні, на думку спеціалістів, давно набула ознак епідемії.Молоді необхідно усвідомити, що вживання наркотиків не просто шкодить здоров'ю людини, а й знищує, вбиває її.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А.В. Значення соціології як науки та навчальної дисципліни в сучасному українському суспільстві // Вісник «ВПІ». – 2011. - №1.- С. 16-20.
2. Березин С.В. Психологія наркотичної залежності. Монографія. [Текст]/ Березин С.В., Лисецький К.С., Назаров Є.Н. - М.:МПА, 2001. - 213С.
3. Березина С.В.Психологічні особливості наркоманів періоду дорослішання (досвід комплексного експериментально - психологічного дослідження) [Текст]/ / Під ред., Лисецкого К.С. Самара: Вид: - "Самарский університет", 1998. - 148С.
4. Курек Н.С. Медико-психологическийподход к диагностикеповышенного риска заболеванийнаркоманией у подростков и коррекцияихэмоциональныхнарушений [Текст]/ Курек Н.С. // Вопросынаркологии. 1993, №1. - 158с.
5. Гульдан В. В., Романова О.Л. Підліток-наркоман і його оточення [Текст]/ Гульдан В. В., Романова О.Л. // Питання психології №2, 2003,С. 26-32.
6. Малюченко Г.Н. Профілактика наркоманії в освітньому середовищі: проблемно-орієнтований підхід. [Текст]/ Малюченко Г.Н./ БГПІ, 2001. -С. 76-84
7. Слободянюк А.В. Проблеми адаптації студентської молоді у вищому навчальному закладі (за результатами соціологічного дослідження) [Текст] / А.В.Слободянюк // Гуманізм та освіта. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції, м.Вінниця, 21-23 вересня 2004 р. В 2-х томах. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2004. – Т. 2. – С. 247
8. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія [Текст] : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А. В. Слободянюк, Н. О. Андрущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 120 с.

Пляцок Марина Сергіївна— студентка групи Б-16мс, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: b16ms.plyatsok@gmail.com

Науковий керівник:***Анатолій Володимирович Слободянюк*** *– к.соц.н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця*

PlyatsokMarynaS.— Department of BuildingHeatingandGasSupply, VinnytsiaNationalTechnicalUniversity, Vinnytsia, email : b16ms.plyatsok@gmail.com

Supervisor: ***: SlobodyanyukAnatoly V.*** *- PhDinSociology, assistantprofessorofsocialandpoliticalsciences, scientificdirectorofthelaboratoryofsociologicalresearchesVinnitsaNationalTechnicalUniversity, Vinnitsa*

УДК 82 – 194=161.2’06

Д.О. Зелінська
Науковий керівник:
Азарова Л.Є.
– д-р філологічних наук,
професор,
завідувач
кафедри мовознавства.

АЛЬМАНАХИ ТА ЕЛЕКТРОННІ ВИДАННЯ ЯК ПЛАТФОРМА ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЇ МОЛОДИХ ПОЕТІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У даній роботі порушується питання ролі альманаху як літературного видання, що допомагає виявити нові таланти та популяризувати сучасну українську поезію. Висвітлюються альманахи та електронні видання України, що здобули успіх у авторів та читачів завдяки своєму оригінальному підходу до публікацій і любові видавців до своєї справи.
Ключові слова: альманах, періодика, видання, збірка, публікація, поезія.

Abstract
In this article rises the problem of the role of a miscellany as a literature edition that helps to find any new talents and popularize the modern Ukrainian poetry. There are highlighted some miscellanies and electronic editions that have succeedded in some cooperation with authors and readers due to their original approach to the publications and publishers’ love to their own business.
Keywords: miscellany, periodicals, edition, collection, publication, poetry.

Альманах – це різновид видання, збірка літературно-художніх або науково-популярних творів, об'єднаних за якою-небудь ознакою (тематичною, жанровою, ідейно-художньою тощо). Альманах здатний поєднувати найрізноманітніші (на власне функціональному рівні, а також в плані складу учасників, відбору матеріалу і способів його репрезентації) аспекти. Певна перехідність і нестійкість закладена в структурі альманаху як комбінованого «зібрання уривків різних авторів», що проявляється в відносно вільних строках видання, жанровій строкатості, «уривчастій» структурній організації. [1]Альманах займає проміжне положення між періодичними і неперіодичними виданнями (може виступати і як збірка, і як книга), журналістикою і літературою. Його виділяє вільна періодичність виходу в світ, хоча календарна приуроченість чітко простежується: в класичному варіанті - це сезонні календарні свята, пізніше - пам'ятні дати. Альманах відрізняється від таких неперіодичних збірок, як антологія або хрестоматія, своєю новизною, фактом першої публікації текстів. В системі періодики альманах - як і слід виданню перехідного типу - рухливий, нестійкий: він тотожний періодичній збірці, взаємозамінний з журналом і протиставлений газеті. При цьому альманах, на відміну від свого головного конкурента - «товстого» журналу, більш мобільно реагує на динаміку літературного процесу. Але найголовнішою перевагою альманаху є те, що альманах дає можливість проявити себе найрізноманітнішим, а часто ще і невідомим особистостям, подарувати частинку своєї душі читачам, опублікуватися всім, хто має талант і прагне щось донести до інших.

Літературні журнали Спілки письменників України складають доволі численну та автономну групу. Це "літературно-мистецькі та громадсько-політичні" часописи “Дніпро” (видається з 1927 року), “Вітчизна” (з 1933) “Дзвін” (з 1940), які забезпечили собі перманентне існування, сталість концепції, аудиторію та тяжіння традиції як на рівні підбору текстів, так і на рівні художнього

оформлення. Тут друкуються члени Спілки письменників і видаються вони державним коштом. Водночас їх суспільний статус вельми обмежений, авторитет для молоді вони втратили синхронно зі Спілкою, й зараз майже не представлені в інформаційному просторі. Дещо окремо стоїть харківський часопис “Березіль”, що толерантно поєднує на своїх сторінках архаїку та нові тенденції, друкуючи тексти Юрія Андруховича, Оксани Забужко, Софії Майданської, Сергія Жадана, Людмили Таран. [2]

Проте ми спостерігаємо й розвиток літературної періодики, появу нових цікавих часописів з нестандартним підходом до публікацій. До таких видань належать «Скіфія», «Склянка Часу*Zeitglas», «Зерна», «Lithium», «Lira», «Поетична топоніміка», «Стожари Поділля» та багато інших. Видавці зацікавлюють молодих авторів індивідуальним підходом до кожного автора, декотрі друкуються одразу кількома мовами, висвітлюють твори як співвітчизників, так і емігрантів, іноземців, поширюють матеріали і популяризують сучасну українську поезію за кордоном.Часто діяльність таких видань є добровільною некомерційною справою. "Журнал «Склянка Часу*Zeitglas» ніколи не видавався за рахунок держави, спілок, грантів, «добрих дядьків». Із самого початку 1995 року й понині він видається на засадах самофінансування. Просто всі кошти, що надходять від реалізації журналу, продажу книжок його авторів, спрямовуються на видання чергових номерів. Причому вся редакційна робота виконується волонтерським чином, безоплатно. Хтось усміхнеться. Ну й добре..." – розповідає про свою діяльність Олександр Апальков, редактор журналу "Склянка Часу*Zeitglas". [3]

Прикладом оригінального сучасного альманаху є вінницький часопис «Стожари Поділля», де публікуються твори різних за віком, професіями та творчим досвідом літераторів. Саме на сторінках цієї збірки відбулося чимало дебютів поетів Вінниччини та й багатьох інших регіонів України. Ще однією особливістю є те, що в альманасі є багато різних розділів, зокрема для поетів-початківців, емігрантів, композиторів. Тут можна знайти не лише «канонічну» поезію, а й новели, невеликі оповідання, нариси, пісні, хокку, навіть малюнки. Останній випуск альманаху «Стожари Поділля» приурочений до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка.

Цікавим тематичним альманахом є збірка «Намалюй мені ніч» видавництва «Склянка Часу*Zeitglas», присвячена 90-літтю українського поета Миколи Петренка. До неї ввійшли вірші переможців міжнародного поетичного конкурсу одного вірша про любов, який проводився до ювілею поета. Метою конкурсу та альманаху була популяризація сучасної поезії, виявлення талановитих авторів і допомога в публікації їх робіт, винесення нових творів на широкий загал читачів, літературознавців, видавців. [3]

Альманахи та електронні видання є також платформою і для моїх віршів. Я вдячна видавцям за надану можливість публікацій (в додатках наводжу два вірші, що опубліковані в розглянутих альманахах).

Сучасних альманахів і літературних видань в Україні не так і багато, але вони справді варті добрих слів і уваги завдяки людям, що ними опікуються. Видавці досягають поваги авторів і читачів, роблячи свою справу з любов’ю та невпинно. Вони вивчають нові мови, читають нові книги, сучасні тексти молодих авторів – і це є рецептом їх успіху.

Отже, цінність таких видань полягає в тому, що вони з регіональних все більше набувають всеукраїнського літературно-мистецького масштабу. Альманахи відкриті для молодих талантів і допомагають їм реалізуватися. Адже головне, щоб поезія мала власний стиль, неповторність і щирість. Серед великої кількості аматорських творів можуть зустрічатися і літературно недовершені, але головне, що вони довершені ідейно та духовно.

Додаток 1

Осінній блюз

Щовечора ми поодинці удома.

Ти знаєш, нам світять зірки однаково.

Осінній вітер нам стукає в шибку,

Пронизує душу холодом швидко.

Падають вірші на мій папір,

Як помста за день, що минув.

За ще один день нездійсненних мрій,

За буденність – ти в ній потонув.

А на зневіреному папері

Інші я і ти, зорі й вітер.

Відкриті в серце твоє там двері,

І дарую тобі я квіти.

Я принесла б тобі ту квітку,

Що вже першим снігом припала.

Ти ж даруй усмішку привітну –

Мені й цього буде немало.

Потепліє, як ти посміхнешся,

Сніг розтане й збудуться мрії.

Квітка ще розпустить пелюстки,

Я відтаю, я теж зумію.

Додаток 2

Шлях Шевченка

І так було вже сотні літ…
Тримають генії-титани
Немов Атланти, цілий світ,
Й виводять з горя і омани.

Шевченко був одним з титанів.
Мов легендарний Прометей,
Він кожен день жив, як востаннє –
Вогонь доносив до людей.

Поет залишив за собою
Світло віршів, фарб й олівця.
Не зливсь з жорстокою юрбою
Він від початку й до кінця.

І хоча раб в житті, бувало,
Душа – завжди вільна як птах.
Вона блукала в творчих далях,
В рідних полях, лісах й степах.

Він –дерево самотнє в полі.
Та засіяв його талант,
Як, всупереч суворій долі,
Пробилась квітка крізь асфальт.

Крізь тернії та до зірок.
Цей шлях митці всі обирають.
Їх вистражданий кожен крок –
Вони ж буденність прикрашають!

А вони йдуть лише вперед,
Їх пам’ятають, хоч час плине.
Для них найкращий монумент –
Це їх вірші, пісні й картини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Альманах – Вікіпедія [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%85

2.Літературна періодика в Україні [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://vsiknygy.net.ua/shcho_pochytaty/overview/120/

3.Офіційний сайт видавництва «Склянка Часу*Zeitglas» [Електронний ресурс]:[Веб-сайт].–Режим доступу: http://zeitglas.io.ua/

Зелінська Дарія Олегівна - студент групи 2КН-16б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail: dariia050500@gmail.com.

Zelinska Dariia O. – student of the 2KN-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: dariia050500@gmail.com.

Науковий керівник: **Азарова Лариса Євстахіївна –** д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця.

Supervisor: **Azarova Larisa Y.** – Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 81'272=161.2'06

Гірдвайніс В.А.

Науковий керівник: д-р філологічних наук, професор Азарова Л. Є.

Сучасні тенденції розвитку української літературної мови

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті розглянуто тенденції розвитку української літературної мови на сучасному етапі. Проведено аналіз історичного розвитку мови та її ролі в житті народу, акцентується увага на важливості збереження української мови, як єдиної державної.

Ключові слова: мова, історія, культура, суспільство, норми, держава.

Abstract

This publication brings up the topic of the Ukrainian language in modernity, importance of it's development and tendencies of it's evolution in future. Some analysis of historical progress of the language, it's role in social life takes place, attention is paid to significances of preserving Ukrainian language as the only national one.

Keywords: language, history, culture, society, rules, state.

Мова — це скарбниця духовних надбань нації, досліду співжиття, праці і творчості багатьох поколінь. У її глибинах – філософський розум, витончений естетичний смак, поетичне чуття, сила надзвичайної чутливості до найтонших переливів людських почуттів і явищ природи. Разом із тим мова – це і своєрідний оберіг звичаїв і традицій, запорука інтелектуального зростання, розвою та поступу народу в загальносвітовому житті. Вона характеризується єдністю, взаємозв'язком та взаємозалежністю всіх її складових одиниць. Належачи до так званих вторинних систем, мова існує не сама по собі, а в людському суспільстві, похідним від якого є. Існує мова у вигляді різноманітних актів мовлення, що повторюються усно та фіксуються письмово. Мова є основною формою національної культури й насамперед першоосновою літератури. [1]

Літературна мова – варіант загальнонародної мови; загальнонаціональна мова, оброблена майстрами, відзначається наявністю орфографічної, орфоепічної, граматичної, лексичної, пунктуаційної та стилістичної норми й протиставляється діалектам, просторіччям, жаргонам. Вона має дві форми – усну й писемну, ряд функціональних стилів. Також вона є мовою художньої літератури, освіти, засобів масової інформації, науки, державних установ, театру, кіно й загалом обслуговує багатоманітні культурні потреби народу.

Українська мова належить до давньописемних мов, її писемність налічує понад тисячу років. Наша мова, як і будь-яка інша, посідає своє унікальне місце. Вона належить до східнослов'янської підгрупи слов'янської гілки індоєвропейської сім'ї мов. Іноземні дослідники часто підкреслюють милозвучність і лексичне багатство української мови.

Після проголошення незалежності України українська мова в державі розширила свої функції.

- Вона стала мовою державною, обов'язковою для вживання у всіх сферах суспільного життя: у державних урядових установах, початкових, середніх та вищих навчальних закладах, дитячих дошкільних установах, у пресі, видавничій справі, на радіо й телебаченні, у творчих мистецьких спілках та організаціях, продукції кіностудій і т.д.
- Українська мова набуває функції міжнаціонального спілкування в Україні. Активізувалося вивчення української мови у різних країнах світу, де готуються дипломатичні, торгові, наукові кадри, які мають працювати в Україні. Так, наприклад, вивчення української мови розпочалося в Китаї, Японії, де раніше цього не було. Урізноманітнилися навчання та видавнича діяльність українською мовою і в колишніх республіках Радянського Союзу, що стали незалежними державами. Українську мову вивчають зараз у Росії, Казахстані, Молдові, Прибалтійських республіках.
- Лексична система, граматика і правопис звільняються від нашарувань умисної русифікації. У радянський час систематично проводився курс з метою наближення української мови до російських зразків, зокрема, грубо порушувалась українська правописна традиція. Це стосувалося відтворення твердих і м'яких приголосних, написань разом, окремо і через дефіс, вживання звуків [г] і [ґ] та відповідних букв, правил укладання словників. Якщо в синонімічному гнізді були слова, подібні до російської мови, та інші – специфічні, вживані тільки в українській мові, то останні були приречені на викреслювання.
- Зараз повертаються українські мовні цінності у правописі, граматиці, словниковій справі: перевидано український правопис, орфографічний словник, видаються граматики, що пропонують норми за національними критеріями.
- Інтенсивно збагачується за рахунок запозичень українська термінологія:

а) суспільно-політична — брифінг, імідж, конверсія, консенсус, спікер, стагнація;

б) бізнесова – бартер, ваучер, дилер, інвестор, купон, маркетинг, менеджер, менеджмент, селенг, сертифікат, траст, шоп-тур;

в) технічна – гликоль, дискета, ксерокс, принтер, телефакс, факс;

г) медична – алопеція, ебола, синтанол;

д) теологічна – автокефалія, автокефальний, конфесія, конфесійний, хітон та ін.

Словник поповнюється переважно термінами на базі англійської, німецької, французької мов та латинізмами. Запозичені в останні роки терміни відомі у всіх розвинених мовах світу.

- Деякі політичні терміни, які були відомі раніше, зараз набувають нових семантичних відтінків у значенні: бандерівець, сталініст, більшовик, генсек, ГУЛАГ, кадебіст, комуніст, райком, політбюро, колгосп, радгосп, інтернаціоналіст, націоналіст.
- Продовжується зближення територіальних діалектів з українською літературною мовою. Сучасний етап розвитку української мови проходить в умовах загальної освіченості населення, чому сприяють шкільна освіта, національна преса, радіо й телепередачі. Носій того чи іншого діалекту розуміє, що розмовляти літературною мовою престижніше – це ознака освіченості людини, високого культурного рівня. Є усвідомлення того, що, розмовляючи літературною мовою, матимеш порозуміння з будь-яким співрозмовником.

Морфологічні діалектні риси легко вирізнити, і, отже, легше позбутися їх у мовленні. Неважко відчути, що форми руту, долонеу, вулиц 'іу, пісн 'іу є діалектними, і треба говорити рукою, головою, вулиць, пісень. Складніше з діалектною вимовою, напр., для буковинця – обнижених голосних (вешня, Буковена). Вухо мовця, адаптоване до діалектної обниженої вимови голосного [и] в напрямі до [е], не вловлює діалектного відхилення. Тут діалектна вимова зберігається, а мовець впевнений, що говорить усе правильно, згідно з літературною нормою. Це стосується також семантичних діалектизмів та інтонування речення. Позбутися цих мовленнєвих рис можна тільки в іншому мовному оточенні. Чим більше той чи інший діалект зробив вклад у фонд мовних засобів літературної мови, тим легше він зближується з нею, і навпаки.

Літературна мова також вбирає елементи народних говорів, які з бігом часу стають літературною нормою. Наприклад, слова кептар, бринза, трембіта, смерека у XIX ст. були тільки в гуцульських говірках, а тепер вони стали літературними через твори Юрія Федьковича, Івана Франка,

Василя Стефаннка, Ольги Кобилянської, Михайла Коцюбинського, Гната Хоткевича та інших письменників. Взаємодія літературної мови і територіальних діалектів — процес взаємний, але вплив літературної мови на окремі діалекти є сильнішим.

Для сучасної української літературної мови характерна посилена увага до народних джерел, де знаходимо справжні замінники для некритично взятих чи штучно нав'язаних запозичень з чужих мов.

Нова українська мова не поступається своїми функціональними можливостями жодній із найбагатших і найрозвиненіших мов світу. В її лексичному запасі близько чотирьох мільйонів слів. З цього числа левова доля належить термінології різних галузей наук та професій.

І на сучасному етапі українська мова має тісні зв'язки – традиційні й нові – з різними мовами світу.

Національна мова - це мова, що є засобом усного та письмового спілкування нації й охоплює літературну мову, територіальні, соціальні діалекти та просторіччя. Національною мовою української нації є українська мова. Формування української національної мови відбувалося на основі мови народності в період інтенсивного становлення української нації (друга половина XVIII - початок XIX ст.) як стійкої спільності людей, що мають спільну територію, економічні та політичні зв'язки, літературну мову, культуру. Сьогодні нею розмовляє більша частина нації, тобто вона має загальнонаціональний характер.[2]

Також на сучасному етапі спостерігаємо такі основні тенденції розвитку української літературної мови:

- Розширення суспільних функцій, сфер застосування, входження її в нові галузі знань, зокрема інформатику;

- Поповнення української мови великою кількістю номінативних словосполучень, що відображають реалії економічного, політичного та культурного життя сучасної України, напр.: альтернативні вибори, гілки влади, інформаційний простір, правова держава, соціальний захист, ринкові відносини;

- Поява нових, активізація вживання та розширення значень раніше відомих слів, напр.: довкілля, підписант, перемовини, голубі шоломи, намет;

- Інтенсивне збагачення за рахунок запозичень української термінології, зокрема: а) суспільно-політичної: імідж, консенсус, брифінг, електорат, піар; б) бізнесової: реприватизація, менеджмент, інвестор, маркетинг, сертифікат; в) технічної: комп 'ютер, принтер, факс, дискета та ін.;

- переміщення певної частини спеціальної лексики до розряду широковживаної, зокрема економічно-фінансових термінів: аудитор, емісія, інвестор, ліцензія, менеджер; юридично-правової лексики та фразеології: державотворення, законопроект, плюралізм; парламентсько-дипломатичної лексики: електорат, ротація, толерантний;

- встановлення тісних контактів української мови з різними мовами світу, посилення явищ інтернаціоналізації українського словотвору. Наприклад, спостерігаємо активне використання складних найменувань, що містять іншомовні компоненти: автошоу, експрес-анкета, прес-секретар, хіт-парад, гала-концерт, бізнес-леді). За останні 10-15 років простежуються явища, які нівелюють національні риси української мови, знижують її естетичні якості, - тотальне "засмічення" іншомовними словами, і це при тому, що існують українські назви, напр.: дивіденд (прибуток), презентація (показ, ознайомлення), шоп (магазин);

- намагання вилучити зі словника української мови ті іншомовні слова, які стали органічними її елементами, і замінити їх давніми або штучно створеними, особливо в галузі термінології та професійної лексики, напр.: аеродром -> летовище, снаряд -> гарматень, кулемет -" скоростріл, вертоліт -> гвиптокрил, фотографія -> світлина, слайд -" прозірка;

- звільнення від нашарувань умисної русифікації лексичної, граматичної системи та правопису української мови;

- зближення діалектів з українською літературною мовою;

- зростання зацікавленості у вивченні української мови громадян інших країн з метою навчатися, працювати в Україні чи навіть отримати українське громадянство.

Українська мова – мова найбільшого корінного етносу України і невід'ємна ознака його ідентичності. Незважаючи на складні умови тривалих періодів бездержавності української нації та її територіальної роз'єднаності, українська мова зберегла свою основу і стала важливим чинником возз'єднання українських земель і відновлення соборної незалежності України, стала скарбницею духовної і культурної спадщини українського народу. У різноманітних формах існування української мови (старовинні усні перекази і літописи, народні пісні і думи, казки і міфи, поетичні і прозові твори тощо) зберігається історична пам'ять та досвід нації, її світоглядні і моральні цінності, віддзеркалюються національні традиції і звичаї, тобто ознаки, що притаманні саме цій спільноті і тому є унікальними складовими національної ідентичності. Мова є, перш за все, засобом спілкування. Вона створює мовний простір, який є природнім середовищем буття нації. Збереження мовного простору є неодмінною умовою існування і розвитку української нації і гарантією забезпечення мовних прав українців. Українська мова досягла високого рівня розвитку в її літературній формі. Нею створено багату оригінальну літературу, перекладено найвидатніші твори світового письменства. Вона має досконало опрацьовану граматику, сформовану науково-технічну термінологію, розвинену стилістичну систему, здатну забезпечити спілкування і порозуміння в усіх сферах суспільного життя.[3]

Отже, українська мова – національне надбання українського суспільства, вона повинна охоронятися та підтримуватися державою. Мовна політика як одна із складових частин державної має бути спрямована на забезпечення оптимального функціонування української мови в усіх сферах життя українського суспільства, їх подальшого розвитку та взаємодії. Українська мова, виконуючи інтеграційну функцію, є важливим чинником зміцнення державності, забезпечення культурного та економічного розвитку нашої країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. « Сучасне Українське Ділове Мовлення » (2001) М. ЗУБКОВ
2. «СТАН СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ» Божена Зінкевич-Томанек. Ягеллонський університет Краків, Пщаоль [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_ukr03/mowa01.htm
3. УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК АТРИБУТ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ. СУБОТА, 25 ЧЕРВНЯ 2011 Р. [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://derzhavnist.blogspot.com/2011/06/blog-post.html

Гірдвайніс Владислав Аудрісович - студент групи 2КН-16б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail: grimloner@gmail.com

Hirdvainis Vladislav - student of the 2KN-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: grimloner@gmail.com

Науковий керівник: ***Азарова Лариса Євстахіївна*** – д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця.

Supervisor: ***Azarova Larisa Y.*** **–** Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 75Шевченко

Д.С. Сугак
Науковий керівник: д-р філологічних наук,
професор Азарова Л.Є.

ШЕВЧЕНКО - ХУДОЖНИК

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена біографії та мистецькій спадщині Шевченка як художника. Автор детально розповідає про шляхи становлення Шевченка-живописця, зазначає, що Тарас Григорович, саме завдяки таланту малювати, став вільною людиною. Розвиваючи свій хист до малювання, Шевченко полюбляв писати портрети, зокрема автопортрети.

Ключові слова: біографія, художник, автопортрети, Академія мистецтв, офорти, гравюра, живопис

Abstract

This article focuses on the biography and artistic heritage of Shevchenko as a painter. The author recounts the ways of becoming a painter Shevchenko, said that thanks to Taras draw talent became a free man. Developing a talent for drawing, Shevchenko liked to paint portraits, including self-portraits.

Keywords: biography, artist, self-portraits, the Academy of Arts, etchings, engravings, paintings

У селі Моринці на Київщині в убогій кріпацькій сім'ї Григорія Івановича Шевченка та Катерини Якимівни Бойко 9 березня (25 лютого за ст. ст.) 1814 року народився хлопчик Тарас, майбутній великий народний поет та художник. У тяжких злиднях кріпацького життя проходило дитинство Тараса. Ріс хлопчик допитливою дитиною, хотів усе знати. Коли хлопець подорослішав, батько віддав його в науку до дяка. Перші скупі знання він отримав з церковнослов'янських релігійних книг.

В 11 років майбутній поет став круглим сиротою. Після смерті Григорія мачуха вигнала пасинка з батьківської оселі. Короткий час був пастухом у дяка Павла, згодом хлопцеві довелося перебиратися до дяківської хати-школи за школяра-попихача, тобто, школяра, який відробляв свою науку, наймитуючи у вчителя. Тут він рубав дрова, носив воду школярам, а пізніше став ходити читати Псалтир над покійниками. Дячок Богорський постійно знущався з школярів, з малого Тараса зокрема. Довго терпів його приниження хлопець, аби лиш вчитися й малювати.

Нарешті юнак втік від жорстокого наставника. Пристрасно бажаючи навчитися малювати, він знову шукав учителів. З Лисинки хлопець пішов у село Тарасівку до відомого в околиці дячка-маляра. Але й тут на нього чекала невдача. Повернувся Тарас у Кирилівку і став пасти громадську череду, не залишаючи, однак, своїх мрій навчитися малювати.

У 1829 році Тарас став служником-козачком у пана Енгельгардта. Згодом разом із паном Шевченко виїхав до міста Вільно.

Навесні 1831 року опинився Шевченко в Петербурзі, куди переїхав його пан. Наступного року, зважаючи на невідступні благання, пан віддав його в науку до «різних живописних справ цехового майстра» Ширяєва, щоб мати свого дворового маляра.

Влітку «білими» петербурзькими ночами Тарас став ходити до Літнього саду перемальовувати статуї. В одну з таких ночей 1835 року його зустрів земляк художник Іван Максимович Сошенко, який у цей час закінчував Академію мистецтв. Сошенко помітив у ширяєвського учня справжній художній талант і став йому допомагати. Шевченко почав ходити до художника на квартиру, учитися в нього малювати.

Благородні друзі зацікавилися обдарованим юнаком і вирішили докласти зусиль, щоб визволити його з кріпацтва. Почалися переговори з паном Енгельдгардтом. Він запросив за кріпака 2 500 крб. Щоб роздобути цю значну суму, Карл Брюллов намалював портрет Василя Жуковського. 22 квітня 1838 року картину розіграли в лотерею, а на виручені гроші викупили Шевченка.

Звільнившись від кайданів кріпацтва, Шевченко вступив до Академії мистецтв і згодом став улюбленим учнем Карла Брюллова. У роки навчання відбувається дуже швидке становлення

Шевченка і як художника, і як поета. Упродовж 1839-1841 років він отримує три срібні медалі за свої художні роботи.

1843 року Т.Шевченко поїхав на Україну, де не був 14 років. Шевченко глянув тепер на життя народу не очима підлітка-кріпака, а очима дорослої освіченої людини з передовим політичним світоглядом. Побував поет і в поміщицьких садибах, і в кріпосницьких хатах. На початку 1844 року Т.Шевченко виїжджає з України. Повернувшись до Петербурга, він продовжує навчання в Академії мистецтв. У 1845 році митець закінчив Академію мистецтв та поїхав на Україну для постійної роботи. Поет поселився у Києві, але жив тут мало. Побував Шевченко на Київщині, на Полтавщині, Чернігівщині, Волині, Поділлі. Це допомогло йому вивчити край і народне життя.

Повернувшись у лютому 1844 року до Петербурга, Шевченко розпочав навчання в рисувальних класах Академії мистецтв, працював над гравюрами для альбому "Живописна Україна". У квітні 1844 року вийшли шість офортів: "У Києві", "Видубицький монастир", "Судна рада", "Старости", "Казка", "Дари в Чигирині 1649 року". У такий спосіб художник почав здійснювати давно задуманий намір представити світові Україну в її найгарніших краєвидах, народних звичаях, найвизначніших моментах історії.

Навесні 1847 року заарештованого Тараса, як і інших учасників Кирило-Мефодіївського братства, під конвоєм доправили до Петербурга і посадили в каземат. Жандарми і цар Микола І, який особисто керував слідством у справі, виділили з-поміж арештованих Шевченка як найбільшого злочинця. Слідство закінчилося швидко. На вироку Микола І дописав власною рукою: «Під найсуворіший нагляд і з забороною писати й малювати». Його відправляють до Оренбурга, а через кілька днів поет пішки вирушає в Орську фортецю, на місце своєї солдатської служби. Почалося важке життя рядового солдата-засланця. З великою небезпекою для себе Шевченко порушує «височайший указ» - малює й складає вірші.

Улітку 1848 року митець потрапив до складу експедиції, що мала своїм завданням досліджувати Аральське море. Він як художник повинен був змалювати береги моря. Восени повернувся до Оренбургу. Друзі Шевченка клопотали про полегшення його долі, але тут новий удар упав на голову поета. Лише 1857 року було закінчено заслання Шевченка. 2 серпня він покинув Новопетровську фортецю. Десять років заслання підірвали фізичні сили поета, але не зламали його поглядів, його сили як революціонера-борця.

Навесні 1859 року митець після довгих клопотань поїхав до України. У рідному краю поет хотів залишитися, писати, але царська влада побоювалася поширення революційних ідей серед селянства і заборонила Шевченку оселитися.

Академія мистецтв відзначила наполегливе заняття Шевченка гравюрою, обравши його на зборах 4 вересня 1860 року академіком. Тарас Григорович вважав, що мистецтво гравюри має високе призначення - нести красу і духовність у широкі суспільні кола.

Стан його здоров'я швидко гіршав, і 10 березня (26 лютого за ст. ст.) 1861 року він помер. Трагічним було життя Шевченка: із 47 років – 24 він провів у кріпацтві, 10 – на засланні, а решту – під наглядом жандармів.

Мистецька спадщина Тараса Шевченка для нас не менш цінна, ніж його поезія. Не будемо забувати, що саме природний дар малювання прокинувся в ньому найпершим і вивів його з безодні кріпацького стану в мистецьку еліту.

Його художня творчість різноманітна. Вже за життя Шевченко мав заслужену славу видатного портретиста. Він виконав також великі серії пейзажів, архітектурних замальовок (в тому числі з української старовини), книжкових ілюстрацій. Він першим з українців опанував техніку офорта і створив у ній ряд видатних композицій.

Тарас Шевченко любив малювати автопортрети і писав їх упродовж всього життя. Переважна більшість його малярських творів узята неначе в рамку автопортретів 1840 і 1861 років. Примітно, що всі автопортрети дуже реалістичні, Шевченко не намагається подати себе кращим, величнішим, романтичнішим, ніж він був у житті.

Перший автопортрет він написав у 1840 році, коли йому було 26 років. Період його студентства в Академії мистецтв. Він був написаний на полотні олією.

Портрет 1843 року намальований олівцем і ручкою на папері. Цей малюнок поет подарував Варварі Рєпніній.

Автопортрети написані олівцем на папері у 1845 році. На них зображений надзвичайно енергійний і величний Шевченко.

Картина 1847 року зображує Шевченка в період його служби в Орській фортеці. Він постає перед нами в мундирі 3-ї роти п'ятого батальйону.

Малюнки 1849 року показують період перебування в Оренбурзі.

Шевченко під час експедиції в Кара-Тау. Намальовано олівцем на папері.

Автопортрет 1857 року було подаровано Михайлу Щепкіну, актору, який відвідав Шевченка в Нижньому Новгороді, коли той повертався із заслання.

Крім того, в Нижньому Новгороді подарунок Михайлу Лазаревському.

Офорти намальовані під час перебування Шевченка в Санкт-Петербурзі 1860 року.

Останній автопортрет написаний в 1861 році на полотні олією.

Ви побачили, що у свої лише 47 років Тарас Григорович Шевченко виглядав на 60. Всі арешти, тюрми, каземати, заслання вимотали його, позбавили фізичної сили, але він залишався вірним своїм поглядам і, незважаючи ні на що, творив.

Про великого Кобзаря Максим Рильський писав:

Збулись твої слова пророчі,
І час оновлення настав,
І темні просвітились очі
Вчорашній раб всесильним став.
Пророче наш,
Ми віримо, що прийде день —
І трони упадуть останні,
Під звуки громових пісень!

Висновок

Природа щедро наділила кріпацького сина не лише поетичним генієм, а й талантом художника, які ніколи не зраджували йому, навіть у години страждань і тяжкої неволі. Для Шевченка малювання стало потребою, вираженням його творчого духу. У Шевченкові поєднувалися й боролись водночас поет і художник.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Смілянський Л. Поетова молодість. - К., 1984.
2. Шевченківський словник. У двох томах. — К., 1976. — Т. 1. — 416 с.; К., 1978. — Т. 2. — 412 с.
3. Бородін В., Кирилюк Є., Смілянська В., Шабліовський Є., Шубравський В. Т.Г.Шевченко: Біографія. - К., 1984

Сугак Дарина Сергіївна - студент групи 2КН - 16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: goodflo-99@rambler.ru

Науковий керівник: ***Азарова Лариса Євстахіївна*** - д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Sugak Daryna S. - Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: goodflo-99@rambler.ru

Supervisor: ***Azarova Larisa Y.*** - Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 81’373.232.1

Булава Н.Ю.

ПРО СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРІЗВИЩ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано основні напрямки дослідження українських прізвищ, погляди вчених-ономастів на історію формування та сучасний стан антропонімії.

Ключові слова: прізвище**,** антропоніміка, антропонім, ономастика, вчені.

Abstract

Was analyzed the basic directions of research Ukrainian surnames, visions of onomastic scientists for the history of formation and current state of anthroponomy.

Keywords: surname, anthroponimics, anthroponym, onomastic, scientists.

Прізвища як невід’ємні складники будь-якої мови здавна привертали увагу лінгвістів. Початок наукового вивчення української антропонімії закономірно пов’язують з іменами мовознавців другої половини XIX – початку XX ст. В. Охримовича, А. Степовича, М.Ф. Сумцова, І.Я. Франка, В. Щербини, В.М. Ястребова. Проте всебічне дослідження слов’янської антропонімії припадає на середину XX ст. і реалізується в працях українських учених (С.П. Бевзенко, В.О. Горпинич, Л.Л. Гумецька, М.О. Демчук, І.М. Желєзняк, Ю.О. Карпенко, Р.Й. Керста, І.І. Ковалик, О.Д. Неділько, А.М. Поповський, Ю.К. Редько, М.О. Сенів, І.Д. Сухомлин, М.І. Сюсько, М.Л. Худаш, К.К. Цілуйко, П.П. Чучка), російських (В.Д. Бондалетов, С.І. Зінін, В.А. Никонов, Н.В. Подольська, О.М. Селіщев, О.В. Суперанська, В.К. Чичагов, Л.М. Щетинін), білоруських (М.В. Бірило, М.Я. Гринблат, А.К. Устинович) та інших ономастів.

Завдяки системному науковому розгляду українська антропоніміка вже має апробований комплекс методів аналізу, ґрунтовно розроблену теоретичну базу, відповідну терміносистему. Сьогодні поглиблюється загальна теорія оніма, розширюється амплітуда антропонімічних досліджень, активно розробляється літературний антропонімікон, з’ясовується специфіка перекладу антропонімів та ін. Незважаючи на помітні успіхи, в цій науці й досі існують проблемні аспекти, які вимагають подальших ономастичних студій. Так, аналіз прізвищ найчастіше здійснюється на синхронному рівні, історичний же матеріал рідше стає об’єктом вивчення. Дискусійним залишається питання словотвірної класифікації антропонімів, оскільки нерідко змішуються принципи дериваційного аналізу прізвищ із принципами морфологічних характеристик, не розмежовуються суфікси прізвищеві й непрізвищеві, визначається різна кількість актуальних способів творення прізвищ тощо. Не розв’язано також проблему виявлення автохтонності словотвірних прізвищевих типів, їх територіального поширення. Вимагає вдосконалення і наявна лексико-семантична класифікація прізвищ, оскільки вона спирається на різні критерії, що передбачає необхідність створення її універсальної моделі, яка б ураховувала специфіку цього лексичного класу тощо. На думку М.О. Демчук, досягнення української антропонімії (як історичної, так і сучасної) на загальнослов’янському антропонімічному фоні ще дуже скромні. Саме тому вивчення цих мовних явищ у широкій науковій перспективі є актуальним й одним із першочергових.

У цьому аспекті вчені-ономасти наголошують на важливості всебічної наукової кваліфікації прізвищевих складників антропонімікону, що уможливить створення загальнонаціонального словника прізвищ, відповідних атласів, які б давали уявлення про українську антропонімійну систему в цілому та розкривали мовні особливості зазначеного класу. Цей комплекс завдань можна розв’язати через детальний аналіз прізвищ усіх регіонів. У вітчизняній ономастиці вже досліджено антропонімію таких етнічних територій: Бойківщина (Г.Є. Бучко), Буковина (Л.В. Кракалія), Верхня Наддністрянщина (І.Д. Фаріон), Гуцульщина (Б.Б. Близнюк), Дніпровське Припоріжжя (І.А. Корнієнко), Закарпаття (П.П. Чучка), Кіровоградщина (Т.В. Марталога), Лемківщина (С.Є. Панцьо), Лубенщина (Л.О. Кравченко), Нижня Наддніпрянщина (І.І. Ільченко), північна Тернопільщина (С.В.

Шеремета), північне Лівобережжя (О.Д. Неділько), Полтавщина (І.Д. Сухомлин), Правобережне Побужжя (Т.Д. Космакова), Опілля (Г.Д. Панчук).

Українська антропонімічна наука має значні досягнення у вивченні історичної й сучасної антропонімії, зокрема у дослідженні прізвищ, де головною залишається словотвірна проблематика. У цьому напрямі виконано численні розвідки С.П. Бевзенка, Л.Л. Гумецької, А.М. Залеського, О.Д. Неділько, З.Г. Ніколаєнко, І.Д. Сухомлина, М.Л. Худаша на матеріалі українських прізвищ XVII – XVIII сторіч. Увагу дослідників привернули й питання лексико-семантичної класифікації прізвищ (Ю.К. Редько, І.Д. Сухомлин, М.Л. Худаш, П.П.Чучка), їх етимологічний аналіз (А.О. Білецький, О.Я. Добровольська, О.Б. Ткаченко, І.Д. Фаріон, П.П. Чучка), акцентологічні особливості (І.О. Варченко), а також лексикографічне опрацювання цього лексичного масиву (словники, укладені В.О. Горпиничем, Я.О. Пурою, Ю.К. Редьком, І.Д. Сухомлином, І.Д. Фаріон, П.П. Чучкою).

Завдяки системному науковому вивченню українського антропонімікону, ця лінгвістична галузь уже має апробований комплекс методів дослідження, ґрунтовно розроблену теорію, відповідну терміносистему. Незважаючи на помітні успіхи, в українській антропоніміці й досі існують проблемні аспекти, які вимагають подальших розробок. Так, дослідження прізвищ, як правило, здійснюється на синхронічному рівні, історична ж антропонімія рідше стає об’єктом вивчення. Дискусійним залишається й питання словотвірної класифікації антропонімів. У працях ономасти нерідко змішують принципи словотвірного аналізу прізвищ з принципами морфологічного аналізу, не розмежовують суфікси прізвищеві й суфікси непрізвищеві, визначають різну кількість актуальних способів творення прізвищ. Немає єдиного погляду й щодо визначення часу остаточної стабілізації українських прізвищ. Так, П.П. Чучка називає прізвища «наймолодшим класом найменувань в українській антропонімії» [2], І.Д. Сухомлин виокремлює різні категорії особових назв, що виступали як прізвища на зламі XIV-XV ст., а також вирізняє словотворчі моделі, відомі в історичній перспективі як українські прізвища [3, 16]; О.Д. Неділько, аналізуючи українську історичну антропонімію, зазначає, що «XVII і навіть XVIII ст. – це час формування прізвищ широких мас населення Лівобережної України» [4, 25]. Паралельне використання різноманітних структурних типів прізвищ не лише у російських документах, але й у написаних в Україні, свідчить про те, що процес стабілізації деяких із них у цей час ще не закінчився. З’ясування виникнення, розвитку і функціонування прізвищ допомагає відновити культурно-історичний фон епохи, дає змогу детальніше дослідити словотвірні та семантичні особливості сучасного антропонімікону, що сьогодні перебуває в колі актуальних питань лінгвістики. Невирішеною залишається проблема визначення автохтонності словотвірних прізвищевих типів, їх територіального поширення. Також вимагає обґрунтування наявна лексико-семантична класифікація прізвищ, оскільки вона спирається на різні критерії. Необхідно виробити універсальну лексико-семантичну класифікацію, яка б ураховувала специфіку цього класу лексики. Сьогодні розширюються амплітуда антропонімічних досліджень, поглиблюється вивчення складників української антропонімічної системи в різні історичні періоди її розвитку, у синхронії та діахронії, удосконалюється загальна теорія оніма, активно розробляється літературна й фольклорна антропонімія, з’ясовується специфіка перекладу антропонімів та ін. На думку М.О. Демчук, наявні досягнення в галузі української антропонімії (як історичної, так і сучасної) на загальнослов’янському антропонімічному фоні ще дуже скромні. Саме тому дослідження цих мовних явищ у широкій науковій перспективі є актуальним й одним із першочергових [1, 3].

Отже, вивчення історії і становлення прізвищ вимагає глибокого та всебічного аналізу антропооснов. Тому перспективою для подальших досліджень є комплексне дослідження прізвищ, з’ясування їх структурно-словотвірної специфіки, а також лексико-семантичної бази як мотиваційного підґрунтя їх виникнення, виявлення ментальних рис українства, відбитих в антропоосновах певних ареалів. Успішне наукове вивчення цих аспектів сприятиме створенню надійної основи для всебічного вивчення історії антропоніміки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Демчук М.О. Слов’янські автохтонні особові власні імена в побуті українців XIV – XVII ст. / М.О. Демчук. – К.: Наук. думка, 1988. – 170 с.
2. Чучка П.П. Історія власних назв. Розвиток імен і прізвищ / П.П. Чучка // Історія української мови: лексика і фразеологія. – К.: Наукова думка, 1983. – С. 592-620.
3. Сухомлин И.Д. Основы полтавской ономастики (По материалам Полтавских актовых книг XVII ст.): Автореф. … канд. филол. наук / И.Д. Сухомлин. – Харьков: Харьк. гос. ун-т, 1964. – 20 с.
4. Неділько О.Д. Про утворення українських прізвищ / О.Д. Неділько // УМЛШ. – №9. – 1967. – С. 19-26.

Булава Наталя Юріївна *– кандидат філологічних наук, доцент, викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: post4nb@gmail.com*

Bulava Natalya Yu. *– candidate of philological Sciences, associate Professor of philological Sciences, teacher of Department of linguistics, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: post4nb@gmail.com*

М. М. Мошноріз

ІНТЕРПРИТАЦІЯ ОБРАЗУ СПРУТА В ПОЕЗІЇ С. ЧЕРКАСЕНКА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано міфологему спрута в циклі поезії С. Черкасенка. Автором досліджено, що символіка цього образу є не дуже поширеною в літературі, але відкриває міжкультурні та інтертекстуальні зв'язки його творів. Міфопоетичний метод аналізу творів С. Черкасенка сприяє глибокому дослідженню змісту його поезії.

Ключові слова: символ, модернізм, міфологема, міфопоетичний аналіз.

Abstract

The article deals with mythology octopus in poetry cycle of S. Cherkasenko. The author explored that the symbolism of this image is not very common in the literature, but opens intercultural and intertextual connections of his works. Mithopoetic analysis method works of S. Cherkasenko promotes deep research content of his poetry.

Keywords: symbol, modernism, mythology, mithopoetic analysis.

Вступ

Маринізм (лат. marinus – морський) – морська тематика в художній літературі, позначена не тільки естетичним переживанням морських краєвидів та життя моряків, а й часто поривом у незвіданий простір, жагою відкриття нового. Представниками поетичної мариністики в українській літературі можна вважати Т. Шевченка, Лесю Українку, П. Тичину та ін. Навіть у поетів, які не бачили моря, з'являються мариністичні мотиви та образи [1, 432]. Біографія С. Черкасенка не пов'язана з приморською місцевістю і мариністична тематика належить до екзотичної джерельної бази його символічної образності.

Ім'я Спиридона Черкасенка з'явилося в літературному процесі тільки в 1990 р. Представник українського модернізму, поет, прозаїк, драматург довгий час був невідомий українському загалу. Його ім'я ввійшло в літературний процес завдяки Н. Антонець, В. Бойченку, О. Бабишкіну, Л. Дем'янівській, Л. Дякуновій, С. Дяченко, Г. Калантаєвській, О. Мишаничу, В. Погребеннику, В. Школі та ін. [3]. Зокрема останнім часом проблемі дослідження міфологем у творчості С. Черкасенка присвячено наші публікації [3, 4]. Незважаючи на наявність багатьох розвідок творчості С. Черкасенка, досі ще не досліджували мариністичні образи в поезії С. Черкасенка. У цьому і полягає актуальність нашої статті.

Результати досліджень

В. Топоров описує, що у XIVст. утворився особливий варіант «океанічної» (морської) міфології, перш за все серед мореплавців, який будується на синтезі багатого арсеналу мотивів, пов'язаних з небезпекою океану, і нових мотивів, що відображають набутий досвід морських подорожей: чудовиська гіпертрофованих розмірів і небезпеки, непроглядна темрява [6, 581].

Морські монстри поширені в міфології скандинавів, японців, норвежців. Восьминоги (спрут, кракен) є одними з найзагадковіших і найдивніших мешканців морських глибин. Ще в давнину про цих тварин складали легенди. Одні народи вважають восьминогів морськими божествами, інші – злісними чудовиськами. У древніх міфах восьминіг описується як страшне чудовисько, яке наводить страх на мореплавців. Древні греки називали восьминога найбільш прожерливою істотою, яка проживала в морі. Так у міфах жителів Полінезії восьминіг набуває особливих божественних рис і постає у вигляді тварини, яка породила 2 стихії – Воду та Вогонь. Також восьминіг пов'язаний із циклічністю і спіралями часу, тому є символом вічності та довголіття. Здебільшого склалося уявлення як про жахливих, підступних, небезпечних водяних чудовиськ. Причиною цього є їхня зовнішність: змієподібні щупальця, великі очі, присоски. Тому і відповідальність за загибель людей на морі за невизначених обставин покладалося на восьминогів. Дефініція «спрут» чи «восьминіг» стали поширеними метафорами для позначення організацій, які несуть небезпеку суспільству. Негативне відношення до восьминогів і в літературі. Часто в літературі спрут – символ міста, як у письменника Френка Норріса «Спрут», де спрут символізує образ капіталіста, що розкинув свої щупальці на все живе. Як зазначає В. Погребенник: «На початку XX ст. істота морського бестіарію октопус («Спрут» С. Черкасенка) стає джерелом звинувачувальних політичних інтенцій автора: істота, яка огидними мацаками оповиває Дівчину, символізує більшовицьке висисання України. А щоб такого ніколи не відбувалося, українські поети розбудовували на засновку художніх марин

мілітарні й україноцентрично-“ґлобальні” мотиви, без яких неповноцінною, за О. Ольжичем, є національна свідомість » [5, 22].

У своїй поезії С. Черкасенко теж звернувся до міфологеми Спрута в циклі «Спрут». Міфологема Спрута зберігає в собі образ взятий з міфології ескімосів Гренландії, у яких бог-восьминіг Ктулху був символом страху для людей, символом мудрості та влади. Ктулху здатний впливати на розум людей, але його здібності поширюються тільки у водній стихії, так що підвладними йому залишаються тільки сновидіння особливо чутливих людей. Такими ж здібностями автор наділяє і Спрута, але його влада поширюється на суші, зокрема в місті: «У млості тихій і глибокій / Засни…засни, моя давнокохана, / Засни в постілоньці шовковій! / У пісні ніжній колисковій / До тебе я приваблю сон крилатий…// [8, 267]. Оскільки спрут – це морський образ, то середовищем його існування виступає море чи океан. У поезії середовище його існування автор передає через символіку заколисування: «Ой люлі, Вкраїно, рожевий мій квіте! / Спи тихо в лабетах пестливих моїх, / Як спить усе людство, в чар мною повите, / Як спить усе людство в лабетах міцних… //» [8, 267]. Заколисування по відчуттях нагадує розгойдування на хвилях.

На відміну усталеного сприйняття, Спрут набуває людського образу, і в поезії постає в образі закоханого парубка. У першій поезії – це «ласкавий, ніжний Спрут», який не несе загрози, «в обіймах якого ти знайдеш спокій». Але за цим спокоєм уже відчувається загроза. Мотив жертви, яка потрапила в обійми Спрута підтверджується словами: «Не борсайся, дівчинко неслухняна». Цією фразою автор показує, в якому становищі знаходиться дівчина закоханого Спрута. У другій поезії дізнаємося, хто ж є жертвою Спрута. Ця поезія відзначається національно-патріотичною символічною складовою – в образі дівчини-жертви постає Україна: «Ой люлі, Вкраїно, рожевий мій квіте! / Спи тихо в лабетах пестливих моїх… //» [8, 267]. «Лабета пестливі» – паска, тенета, використовують моряки, щоб спіймати рибу, символізують безвихідне положення в якому знаходиться дівчина-Україна. Для змалювання України автор використовує характерні для українського фольклору порівняння: «рожевий мій квіте, ясная зоре». Для зображення Спрута автор все частіше використовує займенник Я: « Я сильний, я дужий, я мудрий, я – Спрут» [8, 267]. Він переконує дівчину-Вкраїну, що не потрібно вставати із забуття, не потрібно пориватися в неспокійне море життя. Автор використовує характерний для модерністів мотив поцілунку, що символізує нав’язування злагоди й порозуміння: «Ой люлі, красуне!.. я знов пригорнуся, / Тебе оповию від шиї до ніг, / Палким поцілунком в уста твої вп’юся – Та так, щоб урвати його більш не міг…//» [8, 269]. На думку Є. Мелетинського «Велика кількість теріоморфних образів водяних або напівводяних тварин, ймовірно, пов'язана з уявленням про створення землі з світового океану і про водяноий хаос, який локалізується під землею і навколо неї» [2, 213]. Як зазначає В. Топоров, що спрут, восьминіг – це одине з чудовиськ, яке пов’язане з хаосом, Владика Хаосу. «У космогонічних міфах Стародавнього Єгипту хаос втілюється в образі первородного океану Нуна, що характеризується небуттям, відсутністю неба, землі, створеного світу» [7, 581]. В. Топоров говорить про створення світу з хаосу, за наявності пари, що створюється творцем з океану Нуна. Такі пари складаються з чоловічого і жіночого творчих начал ще в межах самого хаосу [7, 582]. Так і в поезії С. Черкасенка Спрут є чоловічим началом, що символізує більшовизм, а жіночим началом виступає дівчина-Вкраїна. Для автора більшовизм-Спрут постає як всесильний, всемогутній і всеохоплюючий: « Я – капітал! / І хто б посмів / Мій п’єдестал / Високий похитнути, / Того мій гнів / Уб’є навік хутчій отрути //» [8, 268]. Для Спрута немає страждань, перешкод і ворогів. Його найвищий ідеал – «Загнати всіх в болото, / Щоб цілий вік / Копать для мене срібло, злото» [8, 268]. На нашу думку, використання міфологеми Спрута для зображення образу більшовизму є невипадковим, оскільки символ спрута споріднений з символом вогненної Зірки, що висить в самій височині небес. Вона теж кругла і промені її світла як щупальця спрута пронизують все. Емблемою більшовизму є теж зірка.
Щоб переконати дівчину поєднати з ним своє життя, Спрут малює результат його дій в разі її відмови, який відповідає стану хаосу: «Чи хочеш ріки сліз і крові / Розлити по степах!.. / Що? що?.. Мене тепер ти схопиш / В хуртовинах повстань / І в морі крові й сліз утопиш / Без жалю і вагань? / Що? що?. Тебе чекає воля? / Розвієш давні сни ?.. // » [8, 269]. Автор не вірить у щось, що може допомогти його рідній Україні розірвати цей союз: «Я – Спрут, я – восьминіг! / Хіба що всесвіт, Україно, / За тебе стане в бій… // » [8, 268].

Висновки

Міфопоетичний метод аналізу творів С. Черкасенка сприяє глибокому дослідженню змісту його поезії, відкриває міжкультурні та інтертекстуальні зв’язки його творів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 752 с.
2. Мелетинский Э. Поэтика мифа. 2-е изд. – М., 1995. – 407 с.
3. Мошноріз М. Міфологема ночі в поезії С.Черкасенка / М. М. Мошноріз //Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. - Одеса, 2015.- № 19 .-Том 2. - С.36-39.
4. Мошноріз М. Міфологема води в поезії С. Черкасенка / М. М. Мошноріз // Вісник Донецького національного університету. Серія Б: Гуманітарні науки. - Вінниця : ДонНУ, 2015. – №1-2. – С. 172–177.
5. Погребенник В. Міфологічно-фольклорні первні української поетичної мариністики другої половини хіх – початку хх століття // Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2011. – випуск XXIV. – Частина 2. – С.14-26.
6. Топоров В. Океан мировой// Мифы народов мира: Энциклопедия. – М., 1980. - Т. 2. - С.581-582.
7. Топоров В. Хаос первобытный// Мифы народов мира: Энциклопедия. – М., 1980. - Т. 2. - С. 581-582.
8. Черкасенко С. Твори. У 2 т. Т. 1. Поезія. Драматичні твори / С. Ф. Черкасенко ; упоряд., авт. передм. та прим. О. Мишанич. – К. : Наук. думка, 1991. – 891 с.
9. Шевель Н. Мариністичні мотиви у творчості Г. Чупринки /Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2011. – Випуск XXIV. – Частина 2. С. - 108-115.

Марія Миколаївна Мошноріз – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: opanasuk.mm@gmail.com

Mariya Mykolayivna Moshnoriz – teacher of Department of linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: opanasuk.mm@gmail.com

УДК 81’373.231 = 512.164

Аширова Марал

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ТУРКМЕНСЬКИХ ІМЕН

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено національний іменник Туркменістану, виявлено етимологію, походження, словотвірну специфіку деяких імен.

Ключові слова: туркменське ім’я, традиція, семантика, виникнення.

Abstract

Were studied national names of Turkmenistan, were find out etymology, origin, word formation specifics of some names.

Keywords: Turkmen name, tradition, semantics, origin.

Національно-культурна специфіка відкривається на рівні всіх компонентів семантичної структури мови. Безумовно, анропоніміка – одна з найбільш цікавих галузей знань, оскільки вивчення особистих чоловічих і жіночих імен того чи іншого народу – це яскраве відображення багатьох сторін його історії і побуту, особливостей національної психології і контактів з іншомовної середовищем, природних явищ місцевої флори і фауни.

Ще О. Потебня зазначав, що необхідно вивчати не те, що описують з допомогою мови, а те, що в мові відображається, тобто він закликав концентруватися на стилі мислення народу. Він порівнював мову із зором: подібно до того, як найменші зміни в будові ока та діяльності зорових нервів дає зовсім інше сприйняття і цим впливає на увесь світогляд людини, тому що кожна дрібниця в устрої мови має створювати свої комбінації елементів думок.

Дослідження певних особливостей мови туркменів, а саме їхніх власних імен (антропонімів) з погляду етнолінгвістичного вивчення викликає певну цікавість, наприклад, для розуміння внутрішнього світу представників цього народу, дає змогу краще зрозуміти джерела їхньої культури, особливості самосвідомості та історико-культурних взаємозв’язків із сусідами.

Власні імена є однією з мовних універсалій. Їхні особливості досліджуються у лексикографічному, семантичному, семіотичному та інших аспектах. Серед 15 тисяч зафіксованих туркменських імен описано лише незначну частину. Значення деяких з них спірної або невідомої етимології. Але, без сумніву, саме в туркменів цей шар лексики зберігає певні етнічні особливості, які не змогли зберегти більшість мусульманських народів. Наприклад, у туркменській антропоніміці значно менше суто мусульманських за своїм походженням імен. Хоча, звичайно, вони є, наприклад, чоловічі імена – *Мола, Ішан, Ходжа, Сеїт*; жіночі імена – *Хатіджe, Мехрі, Лейла, Айше* тощо.

Туркменська традиція зберегла значну кількість домусульманських імен, наприклад, чоловічі імена – *Какагельди* (“батько прийшов”), *Бабагельди* (“дідусь прийшов”), *Гарягди* (“сніг випав”); жіночі імена – *Бахар* (“весна”), *Язгуль* (“весняна квітка”); *Айгуль* (“місячна квітка”).

Значна кількість імен відобразила мовний синкретизм безпосередньо у формі імені, яке складається з двох основ, запозичених з різних мов. Наприклад, ім’я *Саламгули* складається з арабського “салам” – світ та тюркського “гул” – раб, тобто “раб світу”; *Джумагуль* – “джума” – п’ятниця (арабське), “гюль” – троянда (іранське), тобто “п’ятнична троянда”.

Туркменський народ зберіг зрозумілі лише на рідній мові імена, що несуть певну інформацію про їх носія. Наприклад, багато імен пов’язані з назвами місяців туркменського варіанта мусульманського місячного календаря, коли народилася дитина: *Ашир* (1-й), *Сапар* (2-й), *Мерет* (7-й), *Ораз* (9-й), *Байрам* (10-й), *Гурбан* (12-й).

Імена з часткою *Джума* або *Анна* означають, що їх власники народилися в п’ятницю: *Аннагельди* (“прийшов у п’ятницю”), *Аннаберди* (“п’ятниця дала”), або для дівчат *Аннагуль* (“п’ятнична квітка”), *Джумагозель* (“п’ятнична красуня”).

Частина імен пов'язана з місцем народження: *Мари, Марджик, Ашгабат*, або з обставинами чи ситуацією – *Йолли* ("дорожній"), *Ягмир* ("дощ"), *Дангатар* ("світанок"), *Яздурди* ("весна прийшла").

Туркменські імена часто несуть інформацію, яка зрозуміла лише носіям мови.

Відоме туркменське прислів'я: "Перш, ніж битися, дізнайся ім'я свого суперника". Якщо його звати *Чари, Бяшим або Алти*, то він, відповідно, четвертий, п'ятий або шостий хлопчик у родині, і його брати можуть прийти йому на допомогу.

Хлопчики часто отримували імена, які були своєрідною програмою на майбутнє та відображали суто чоловічі якості: *Арслан* або *Шир* ("лев"), *Гюйч* ("сила"), *Батир* ("богатир"), *Мердан* ("мужній"), або імена-побажання: *Аман* і *Ессен* ("здоровий, благополучний"), *Бали* (медовий), *Бегенч* ("радість"), *Довлет* ("багатство") та інші.

Частина дітей отримувала імена померлих предків, або безпосередньо вказувала на них: *Бабагельди* ("батько прийшов"), *Атагельди* ("батько та дідусь прийшов"), або *Овезгельди* ("прийшов замість"). У дівчат також можуть зустрічатися дивні на перший погляд імена: *Едже* ("мати", *Енеш* ("мати, бабуся"). Ці діти нібито були реінкарнацією померлої та втілювали переселення душ. Таких дітей не можна було бити або лаяти, тому що цим можна було образити предків.

Туркменські жінки були відомі своєю красою, тому наявні такі імена: *Джеміле* ("красуня"), *Кумуш* (срібло), *Алтин,Тилла* ("золото"), *Гизилгюль* ("троянда"), *Наргюль* ("квітка граната"), *Ширін* ("солодка"), *Дюрлі* ("перлина") тощо.

У туркменському іменнику наявне явище синкретизму імен, наприклад, такі жіночі імена, як *Алтин* і *Тилла* за семантикою однакові (позначають "золото"), а *Гозель, Зиба* і *Джемиле* мають одне значення "красуня". Наявність таких різних варіантів пов'язана з різномовним походженням цих імен. Так, *Алтин* та *Гозель* - це імена тюркського походження, *Тилла* і *Джемиле* - арабського, а *Зиба* – іранського. Цей мовний синкретизм, як деякі явища, зумовлений строкатістю і складністю етнічних та історичних процесів, що відбувалися на території Туркменістану.

Протягом багатьох століть місцеве іраномовне населення контактувало тут з різними групами або поодинокими тюркомовними племенами, які приходили на ці землі. Згодом тюркомовне населення стало основним, відтіснивши або асимілювавши іраномовних попередників. Проте зв'язок з іраномовними сусідами - персами, курдами, а пізніше - з белуджами, джемшидами - не припинявся. Тому серед туркменських імен багато імен іраномовного походження, таких як *Рустем* - ім'я одного з героїв іранського епосу, *Мерет* (давньоіранське *Мердад*) - назва п'ятого місяця сонячного календаря, *Дідар* (дослівно - «побачення»), *Шир* («лев») , *Азат* («вільний, вільна»), *Ширін* («солодка»), *Тезегюль* («нова квітка» або «нова троянда»), *Дестегюль* («букет квітів»), *Гюльджан* («троянда душі»), *Міве* («плід»), *Нязік* («витончена») та інші.

Арабська навала слабо позначилася на складі населення Середньої Азії. Але араби принесли нову релігію - іслам, що з часом отримала необмежене панування. Проте через релігію, пов'язану з сімейної обрядовістю, у тому числі з традицією надання дитині імені духовною особою, у традиції надання імен з'явилася значна кількість мусульманських імен, арабських чи семітських за походженням. Слід зауважити, що туркменська традиція зберегла чимало домусульманських імен, особливо жіночих варіантів. Це особливо помітно при порівнянні з особовими іменами деяких інших народів. Наприклад, в Дагестані імена арабського походження майже повністю витіснили місцеві домусульманські варіанти. У сусідів туркмен - узбеків, таджиків, персів, курдів, азербайджанців – арабський іменник значно багатший.

Звичайно, не всі туркменські імена зберегли одномовне походження - тюркське, іранське, арабське, російське або інше. Дуже багато з них складаються з двох різномовних основ. Наприклад, чоловіче ім'я *Саламгули* складається з арабського "Салам" (світ) і тюркського "гул" (раб), тобто дослівно "раб світу". *Гельдимерет* - з тюркського "Гельди" (прийшов) і відомого вже нам "Мерет" - назви п'ятого місяця іранського сонячного календаря. Жіноче ім'я *Джумагюль* пов'язує арабську "п'ятницю" ("джума") з іранської "трояндою" ("Гюль") та означає "п'ятнична троянда".

У туркменів, як у більшості східних народів, особливе було ставлення до місяця. Він оспівується в поетичній творчості та є зразком краси. Тому частина жіночих імен пов'язана з шануванням цього світила з стародавніх часів: *Айгозель* ("красень-місяць"), *Айсолтан* ("місяць-султан"), *Айгюль* ("місячна квітка") та інші.

Висновки. Таким чином, вивчаючи іменний репертуар туркменів, можна ознайомитися через мову з туркменською культурою, зрозуміти певні етнічні особливості, отримати уявлення про загальні характеристики національної психології цього народу та приховані мовні коди.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дейл Ф. Эйкельман. Близький Схід та Центральна Азія: антропологічний підхід / Ф. Дейл. – К.: Стилос, 2005. – 374 с.
2. *Дурдыев М.* Туркмены мира: историко-демографический обзор / *М. Дурдыев, Ш. Кадыров.* – Ашхабад, 1991. – 120 с.
3. *Крысько В.* Этническая психология / *В. Крысько.* – М.: Академия, 2002. – 320 с.
4. *Хазиева Г.* Фоносимволизм в мужских именах / *Г. Хазиева.* – Казань: Изд-во Казанского ун-т., 2006. – 180 с.

Аширова Марал *– студентка групи №3 підготовчого відділення для іноземних громадян Вінницького національного технічного університету*

Науковий керівник: ***Булава Наталя Юріївна*** *– кандидат філологічних наук, доцент, викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: post4nb@gmail.com*

Ashyrova Maral *– student of the group №3 of Preparatory Department for foreign citizens of Vinnytsia national technical University*

Supervisor: ***Bulava Natalya Yu.*** *– candidate of philological Sciences, associate Professor of philological Sciences, teacher of Department of linguistics, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: post4nb@gmail.com.*

УДК 81’367.623 = 161.2+81’367.623 = 512.164

Язмухамедова Гозел

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПРИКМЕТНИКІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА ТУРКМЕНСЬКІЙ МОВАХ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Здійснено порівняльну характеристику прикметників української та туркменської мов з метою виявлення спільних та відмінних ознак.

Ключові слова: прикметник, туркменська мова, якісний, присвійний, відносний.

Abstract

Were studied a comparative characteristic of adjectives of Ukrainian and Turkmen languages in order to identify common and distinctive features.

Keywords: adjective, Turkmen language, quality, possessive, relative.

Процес оволодіння іноземною мовою – це процес пізнання нових мовних явищ реальної дійсності. Разом із тим оволодіння українською мовою як другою, засвоєння системи одиниць мови та їхніх комунікативних функцій має специфіку, яка пов’язана з уже наявними знаннями про відповідні характеристики в рідній мові.

Актуальність нашого дослідження спричинена недостатнім вивченням зіставлення української та туркменської мов, у той час як це необхідно у зв’язку із збільшенням кількості студентів, які приїздять до України з метою здобуття вищої освіти.

Порівняльна граматика має не лише велике практичне значення, але не менш важливе її теоретичне значення, необхідно зробити порівняння української та туркменської мов у лінгвістичному аспекті, а потім виокремити структурні відмінності кожної з мов.

Спочатку слід дослідити при вивченні кожної з граматичних категорій форми, що збігаються, а потім форми, що різняться.

Метою нашого дослідження є виявлення спільних та відмінних ознак однієї з найскладніших частин української мови – прикметників з аналогічною частиною туркменської мови.

У сучасній українській мові узгодження окремих членів речення спостерігається частіше, ніж у туркменській мові, тому для студентів-туркменів змінювання узгоджених іменних частин мови є одним із найскладніших розділів при вивченні української мови.

В українській мові прикметник, визначаючи іменник, пов'язується з ним за допомогою способу узгодження, яке виявляється у зміні форми роду, числа та відмінка.

У сучасній туркменській мові прикметник, вживаючись з іменником, пов'язується з ним способом прилягання, оскільки прикметники, що виступають у функції означення, не змінюються. У цьому відношенні туркменські прикметники нагадують українські прислівники, що пояснюють дієслово. Наприклад: *Türkmen* talyplary dilini *ukrain* öwrenmekde *uly* üstunlikleri gazandylar. – *Великих* успіхів досягли *туркменські* студенти в оволодінні *українською* мовою.

У туркменській мові прикметники не мають закінчень. Можна виокремити декілька афіксів, які характеризують слово як прикметник. До них належать афікси – *ky-ki, ly-li: gyşky* (зимовий), *düýnki* (вчорашній), *şäherli* (міський), *dagly* (гірський) [1].

У туркменській мові порівняно невелику кількість слів з категорії імені можна бути уналежнити до розряду прикметників за семантикою. До таких слів належать:

1. Слова на позначення кольору: *ak* (білий), *gara* (чорний), *gyzyl* (червоний), *sary* (жовтий), *gök* (синій).
2. Слова на позначення просторових якостей: *çuň* (глибокий), *dar* (вузький), *giň* (широкий).
3. Слова на позначення зовнішніх фізичних або тілесних якостей: *ker* (глухий), *kör* (сліпий), *agsak* (кульгавий).
4. Слова на позначення якості, властивостей речей, що сприймаються органами чуття: *sowuk* (холодний), *ajy* (гіркий), *süýji* (солодкий), *turşy* (кислий).

5. Слова на позначення внутрішніх якостей характеру, психологічного складу: *ýagşy* (добрий) *ýaman* (поганий), *akmak* (нерозумний).

Більшість якісних прикметників в українській мові може мати повну та коротку форми, на відміну від туркменської мови, у якій поширена здебільшого повна форма [2, 347]. Для вираження короткої форми прикметника української мови в туркменській мові до прикметника додаються афікси присудка теперішнього часу *(-dyr, -dir*) та минулого часу *(-dy, -di).*

Основною формою якісних прикметників є звичайна форма прикметників. Звичайній формі прикметників української мови в туркменській мові відповідає *düýp dereje* (кореневий, позитивний ступінь.

Вищий ступінь прикметників в українській мові в більшості випадків перекладається туркменською мовою формою *kemlik dereje* (недостатній ступінь, утворений афіксом *-rak*). В українській мові прикметники вищого ступеня вживаються зі словами *за, від, ніж, як, проти*. Наприклад, *Я вищий від тебе. - Men senden ýokarak.*

В українській та туркменській мовах найвищий ступінь прикметників може утворюватися і аналітичним, і синтетичним способом.

Для утворення найвищого ступеня аналітичним способом в обох мовах використовуються допоміжні слова *найбільш, найменш, дуже, вкрай, особливо, надзвичайно, занадто* в українській мові, в туркменській мові *şar, çym, çuw, dym, örän,iň, iňňän,aşa, has.* Наприклад: Ця проблема була *найбільш складною* з усіх, які нам доводилося колись вирішувати. – Bu mesele biziň çözen meselelerimiziň *iň agyry* bolupdy. Причому слова *şar, çym, dym, çuw* у турменській мові утворюють найвищий ступінь тільки з прикметниками на позначення кольору: *çym* gyzyl (дуже червоний; *çym* вживається тільки зі словом червоний), *şar* gara (дуже чорний; *şar* вживається тільки зі словом чорний), *dym* gok (дуже синій; *dym* вживається тільки зі словом синій); *çuw ak* (дуже білий; *çuw* вживається тільки зі словом білий).

Крім перерахованих способів формоутворення. у турменській мові використовуються для утворення найвищого ступеня прикметника допоміжні слова – порівняння "*ýaly, kimin, dek*", як мають відповідники в українській мові – як, мов, наче.

На відміну від якісних, відносні прикметники позначають матеріал, наприклад "алтин" – золото.

Відносні прикметники в українській мові можуть бути означенням, наприклад: дерев'яний стіл – "agaç oturgyç", кришталева ваза "jäjek käse", шовковий халат – "ýüpek don" [3, 30]. У туркменській мові слова "agaç, oturgyç, jäjek, käse, ýüpek, don" є самостійними частинами мови – іменниками, а в словосполученнях " agaç, jäjek, ýüpek" стають прикметниками. Відносні прикметники в сполученні з іменниками в туркменській мові здебільшого відповідають сполученню двох іменників, перше з яких є означенням, а друге - означуваним словом. Цей факт добре відомий у тюркських мовах, коли відсутність відносних прикметників компенсують іменники [4, 207].

На відміну від української мови, узгоджених присвійних прикметників у туркменській мові немає. Їм відповідають іменники в родовому відмінку (eýelik düşümde), де два члени словосполучення перебувають у відношеннях власника і власності ("володіння" тут розуміють широко, з урахуванням в ньому такого поняття, як "залежність", "зв'язок"). Наприклад, будинок Кервена "jaý Kerweniňki". У цьому прикладі поняття володаря виражено власним іменем "Kerwen", а поняття власності іменником "jaý". У цьому прикладі спостерігаємо поняття відношення належності. Слово, що позначає власність, містить в туркменській мові займенниковий присвійний афікс "niňki", який є показником його відношення до поняття власника. Мова йде про неузгоджене означення [3, 30]. В українській мові є аналогічне явище *будинок сестри* – jaý gyz doganymyňky, *бібліотека школи* – kitaphana mekdebiňki.

Висновки. Отже, порівняльна характеристика прикметників української та туркменської мов, дозволяє виявити спільні та відмінні ознаки цієї частини мови. Це дослідження може послугувати цінним матеріалом для туркменських студентів, які прагнуть оволодіти українською мовою. Вивчаючи українські прикметники, студенти-іноземці повинні усвідомлювати міжмовні відмінності, а саме: звернути увагу на принципи утворення та зміну форм прикметників, узгодження прикметників з іменниками тощо, оскільки врахування рідної мови під час вивчення іноземної є важливою умовою в подоланні інтерференції рідної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Грамматика туркменского языка: Ч.I. Фонетика и морфология. – Ашхабад: Туркменистан, 1970. – 280 с.

2. Ющук І.П. Українська мова / І.П. Ющук. – К.: Либідь, 2004. – 640 с.

3. Иванова Т.А. Сравнительная характеристика согласованных и несогласованных определений русского и туркменского языков /Т.А. Иванова, С Д. Винниченко, Кервен Байлиев //Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: зб. наук. пр. – Вип. 23. – Х.: Харків. нац. ун-т імені В.Н. Каразіна, 2014. – С. 28 – 33.

4. Севортян Э.В. К проблеме частей речи в тюркских языках. Вопросы грамматического строя / Э.В. Севортян. – М.: АН СССР, 1955. – 482 с.

Язмухамедова Гозел *– студентка групи №3 підготовчого відділення для іноземних громадян Вінницького національного технічного університету*

Науковий керівник: ***Булава Наталя Юріївна*** *– кандидат філологічних наук, доцент, викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: post4nb@gmail.com*

Yazmuhamedova Gozel *– student group №3 of Preparatory Department for foreign citizens of Vinnytsia national technical University*

Supervisor: ***Bulava Natalya Yu.*** *– candidate of philological Sciences, associate Professor of philological Sciences, teacher of Department of linguistics, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: post4nb@gmail.com*

УДК 82-311.6.081

Пустовіт Т. М.

ХУДОЖНЯ РЕАЛІЗАЦІЯ АВТОРСЬКОЇ МОДЕЛІ ОПТИМАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО УСТРОЮ В РОМАНІ Д. БАЛАШОВА «МОЛОДШИЙ СИН»

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Анотація

У статті розглядаються морально-етичні аспекти авторської концепції державної влади Д. Балашова, категоріальними поняттями якої є обов'язок, сумління, тягар, самозречення. Визначено, що головним чинником сенсу діяльності влади письменник вважає потреби народу, що створює своєю працею умови для існування влади, яка у свою чергу зобов'язана підтримувати порядок і закон.

Ключові слова: *історичний роман; художня реалізація; концепція влади; система образів; сенс існування та діяльності влади.*

Abstract

The article deals with the moral aspects of the author's conception of state power of D. Balashov, categorical concepts which are duty, the conscience, the burden, the self-denial. It was determined that the writer considers that the main factor in the activities of state power is the need of the people, which creates the conditions for the existence of power of their labor, and the power, in turn, is obliged to maintain law and order.

Keywords: *historical novel artistic realization, the conception of state power, system of images the meaning of existence and the activities of power.*

В романі «Молодший син» відображено ранній період фази підйому процесу формування російської нації та її державності – прихований період, коли зростання нових сил ще практично не помітне на тлі загальної руїни[1, 2]. Д. Балашов художньо досліджує стан Русі другої половини XIII-го століття у соціально-філософському та морально-психологічному аспектах. Викладаючи історичні події, автор створює образи історичних постатей та вигаданих персонажів, переплітаючи їхні сюжетні лінії таким чином, щоб розкрити морально-етичний бік проблеми «влада і народ» [3]. Саме з авторською концепцією влади нерозривно пов'язана у циклі тема становлення державності.

Основним конфліктом роману «Молодший син», навколо якого вирують пристрасті, внаслідок якого розорюються землі, є руйнівна боротьба за великий володимирський стіл старших синів Олександра Невського – Дмитра та Андрія. Рушійна сила конфлікту – нестримне прагнення Андрія до верховної влади на Русі. Боротьба велася із залученням татарських військ, які руйнували міста та села, залишаючи після себе згарища та спустошені землі. Систему образів побудовано таким чином, щоб характери персонажів виявилися у їх ставленні до влади на рівні мотивації та поведінки.

Князь Дмитро отримує верховну владу за законом. З його образом пов'язане поняття про владу, як про важкий обов'язок, тягар, який людина бере на себе заради вищої мети. Дмитро – один з тих, кому автор довіряє висловлювати свої погляди на природу влади. Саме з уст Дмитра вперше звучить: влада вимагає зречення власних бажань і прагнень [4: 338]. Мотив зречення проходить скрізь весь цикл, являючись одним з фундаментальних понять авторської концепції влади.

Іншим наскрізним мотивом циклу є сумління, нерозривно поєднане з проблемою «людина і влада». Дмитро розуміє, що перед тим, як прагнути до влади, потрібно зважити все на терезах сумління, що бажання ощасливити всіх не виправдовує злочинів правителя. [4: 336]. Окрім того, Дмитро бачить, до чого може призвести, якщо влади буде прагнути будь-хто, тільки тому, що вважає себе гідним: «*Ежели начать выбирать каждого достойного, да еще с помощью татар, то и все останние друг друга перережут! Ты о себе подумал, а о каждом, кто может сказать: «я тоже достоин!», подумал ли?*» [4: 336]. Тут міститься пояснення того, чому за владу бореться Дмитро: не можна створювати прецедент захоплення влади силою, влада має бути законною, а законний великий князь володимирський – він, Дмитро Олександрович.

Які ж мотиви керують князем Андрієм у боротьбі за владу? Він також розуміє необхідність об'єднання держави та мріє про її піднесення, але тільки на чолі із собою. Зміст поняття «влада», яким керується Андрій, зводиться до одного: правим завжди є сильний. Для об'єднання держави потрібний сильний князь, і поступово він приходить до думки: «*Значит, нужно не ждать власти, а драться за нее?!*». Початкові сумніви Андрія поступово витісняються переконанням, що єдина міра правочинності влади – успіх. У Біблії (Каїн та Авель) та в історії (братовбивці: Володимир Святий, Чінгіз-хан) Андрій знаходить приклади того, що влади завжди досягають через злочини.

Розуміння влади, виразникого якої є Андрій, відкидає загально-людську мораль, зокрема, у її християнському вираженні. Андрій переконаний, що для володаря немає відплати за гріхи, тому що бути володарем – означає бути Богом, володарями можуть бути особливі люди, для яких не існує загальнолюдських моральних норм [4: 159]. Для об'єднання народів є необхідними віра та влада, але влада – вище за віру: «*Владимир Святой повелел, и вот: повержены идолы, смерды крещены, и стала Великая Русь!*» [4: 160]. А для того, щоб підкреслити божественність та велич влади «*нужен златой престол, и пышность, и божественная красота палат, и трон, в небеса воздымаемый, и львы у престола, и ужас, внушаемый черни!*» [4: 161]. Приклад – Візантія.

У боротьбі з братом відбувається поступова моральна деградація князя Андрія: сумніви та коливання з часом повністю витісняються честолюбством та жадобою влади, що призводять до душевного спустошення. Захопивши владу за допомогою татар і розоривши при цьому землю, Андрій не відчуває радості [4: 294]. Він відчуває примарність влади, що захоплена силою. На розореній землі його ненавидять усі – від бояр до селян, що об'єднуються навколо Дмитра, який не збирається здаватися. Андрій знов звернувся за допомогою до Орди, і, врешті-решт, «*остался один на один с разоренной, поруганной и вконец озлобленной землей*» [4: 480].

Боротьбу припинила смерть Дмитра, який, у свою чергу, зазнав не тільки військової та політичної поразки у боротьбі з Андрієм – боротьба за владу спустошила і його душу. Розуміючи, що Русі потрібна єдність, що влада – це обов'язок, тягар, зречення, він, однак, як і Андрій, застосовував силу та проливав кров, об'єднуючи країну, тому що не знав, як ще «*удержать, как не уронить все это шевелящееся, ползущее людское море?*» [4: 400]. Стаючи все більш жорстоким, Дмитро не помічав сам, як з роками робився «*преизлиха крут в делах и на расправы скор*» [4: 311]. Силові методи відштовхують від нього союзних князів та боярство. Внутрішня боротьба призводить до душевної втоми. Номінації «втомився», «втома», «втомлений» все частіше використовуються письменником при характеристиці Дмитра. І причиною смерті князя також стає не стільки хвороба, скільки моральна втома.

Оповідаючи про перипетії боротьби за владу Дмитра та Андрія, Д.Балашов поступово підводить читача до думки, що питання, хто отримує владу, вирішує, врешті-решт, не військова сила, і навіть не право – вирішує «земля», яка може визнати або не визнати право, поступитися або протистояти силі. «Земля» у Д. Балашова – поняття багаторівневе. Зміст його в «Молодшому сині» визначений у пролозі – земля (територія з плодоносним ґрунтом), на якій живуть та працюють селяни. Влада над землею означала володіння правом судити, наділяти землею або віднімати землю, накладати та збирати данину. Правом цим – правом влади – володіли князі, і це було закріплено у народній свідомості віковою традицією, що брала початок у родовому устрої, і від родових старійшин право влади було перейняте Рюриковичами, затверджувалося давніми київськими князями [4: 40]. Таким чином, авторська концепція влади включає у себе і поняття традиції.

Значне місце посідає у романі «Молодший син» художній вимисел. Сюжетні лінії, представлені вигаданими персонажами, взаємодіючи між собою та з сюжетними лініями історичних постатей, допомагають створити широку, всеохоплюючу картину історичної доби з її соціальними та моральними конфліктами, багато в чому сприяючи розкриттю характерів історичних осіб.

Вигадані персонажі – це представники суспільних низів зображуваної доби, характерною особливістю якої була тенденція до ускладнення соціальної структури. Історичні події показані письменником не тільки з погляду всезнаючого автора-оповідача, але й з точки зору звичайних людей. Окрім образів типізованих вигаданих персонажів – представників соціальних низів – письменник також створює образи більш широкого рівня узагальнення: не індивідуалізовані герої, а типологічні сутності, в яких позначено вікове, суспільне або ціннісне начало (старий, ражий краснорожий малий, сільський ратник, рядович, «женка», мужик, ворог тощо).

Народне багатоголосся звучить в полілогах, учасники яких взагалі не персоніфіковані, але на тлі вигуків, запитань, відповідей, жартівливих або роздратованих зауважень звучать дві-три ключових репліки, в яких висловлена народна думка, що склалася прямо на очах читача.

Такий прийом дозволяє Д. Балашову продемонструвати, що саме народ, «земля» є джерелом сили володаря. Князь Дмитро, що готується дати відсіч Андрієвим полкам, бачить, як тане його власне військо, як люди йдуть від нього[4: 290]. Без людей князь безсилий. Але Дмитру знов вдалося зібрати полки. Чому ж люди цього разу підтримали його? Тому що, коли повернулися, то побачили на місті своїх домівок згарища: [4: 308]. Тому що влада – це, перед усім, порядок та закон у державі. Андрій же, вважаючи владу тотожною насиллю, цієї простої істини не усвідомлює. Виправдовуючи себе тим, що батько теж приводив татар у боротьбі з братом за владу, і вони розорювали землю, Андрій не бачив головного: «*Когда Александр Невский после Неврюевой рати явился на Русь, он прежде всего начал устраивать землю и стал спасителем. Андрей Городецкий, бросив землю, уехал в Новгород и превратился в насильника и врага*» [4: 308].

Протягом всього роману в авторських узагальненнях, внутрішніх монологах, діалогах, полілогах повторюється думка, що завдання влади – підтримання порядку, і поступово формується образ влади, яка потрібна народу. «*Власть … могла бы оборонить, оберечь, не попустить зря погинуть добру… Да чтобы была своя, заветная, от отцов, дедов, прадедов…Все по праву, по закону!*» [4: 309]; «*… Кто сумеет лучше защитить добро? Вот о чем у крестьянина печаль*» [4: 377]; «*Чтобы хозяин! Чтобы свое и берег. А уж кто добро бережет, худа не сделает. За хозяином и мужику способнее жить*» [4: 329]. Отже, ані сила без права (князь Андрій), ані право, що використовує тільки силу (князь Дмитро), не влаштовують «землю». Однак чи може бути втіленим у реальності уявлення «землі» про потрібного їй володаря?

Суцільно поглинені своєю боротьбою, старші сини Олександра Невського забувають про свого молодшого брата Данила, який і є головним героєм роману, що підкреслено у назві та у пролозі.

Показуючи життя Данила з самого дитинства, письменник незмінно наголошує на його цікавості до господарських справ: він постійно відвідує майстерні, конюшні, комори, торг. Характеристика «господар» супроводжує Данила, починаючи з його від'їзду з Переяславля, коли він особисто перевірив вози з укладеними під наглядом боярина речами. Автор одразу вказує: «*Не потому проверил, что не доверял Федору Юрьевичу, а потому, что хотелось (впервые!) почувствовать себя наконец хозяином*» [4: 217].

Протягом роману, показуючи слова та вчинки князя Данила, письменник підводить до думки, що він і є той самий, потрібний народу, правитель – «добрий господар», єдиний, хто розуміє: «*Внутри у себя устроить нужно прежде всего!... Отсидеться нать, пусть хоть подрастут люди! Нать откормить народ! Пущай смеются, а мои мельницы важнее Андреевых затей*» [4: 357]. Його зусилля спрямовані на мирне творення. Він – надія на порятунок Русі. Але все ще тільки починається, все ще дуже крихке і може бути легко знищеним: «*А там где-то, в черной степи, идут многочисленные конные рати, … сталкиваются царства и миры. И такие игрушечные перед этой враждебной силой деревянные городни, и так мал его Кремник, как лампадный огонек во тьме. И будто в малой лодке плывут они по темному морю, а справа и слева вода…*» [4: 356].

Отже, розкриваючи морально-етичні аспекти своєї концепції влади, втілюючи у художньому тексті свої погляди на взаємовідносини влади та народу Д. Балашов наголошує на поняттях «обов'язок», «тягар», «сумління», «зречення». Визначальним чинником сенсу діяльності влади письменник вважає потреби народа-землероба, «землю», що створює своєю працею умови для існування влади, яка у свою чергу зобов'язана підтримувати порядок і закон, інакше буде позбавлена підтримки «землі». В описуваний період головним знаряддям влади є сила, що ставиться вище за право. Однак письменник показує, як честолюбство, егоїзм, застосування насилля призводять до моральної деградації особистості (князь Андрій), душевному спустошенню (князь Дмитро) і найголовніше – до втрати довіри «землі». Модель оптимального соціально-політичного, державного устрою представлена в романі діяльністю молодшого сина Олександра Невського – Данила, який заклав підвалини мирної політики: творча праця та сприяння духовному єднанню народу, яке у описуваних історичних умовах здійснюється на основі православ'я.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пустовіт Т. М. Методологічна основа художнього аналізу історичного процесу в творах Д. Балашова: Монографія / Т. П. Пустовіт. — Вінниця : ВНТУ, 2012. — 157 с.
2. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера земли / Л. Н. Гумилев. – М. : ДИ-ДИК, 1997. – 640 с.
3. Балашов Д. М. Народ должен знать свою историю: Беседа с писателем / Записал Р. Дериглазов) / Д. М. Балашов // Слово. – 1991. – № 11. – С. 7–12.
4. Балашов Д. М. Собрание сочинений: В 6-ти т. / Д. М. Балашов. – М. : Художественная литература, 1991. – Т. 1: Младший сын. – 622 с.

Пустовіт Тетяна Миколаївна – канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: tetyana_v@mail.ru

Pustovit Tetyana N. – Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

УДК 81’246.2(477)

Черниш А. В.
Науковий керівник: д-р філологічних наук, професор Азарова Л. Є.

УКРАЇНСЬКА МОВА І СУСПІЛЬСТВО ПЕРЕД ОБЛИЧЧЯМ НОВІТНІХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто поширення й використання державної мови сучасного населення України. З’ясовано проблеми та можливі причини мовно-культурної експансії щодо української мови. Заналізовано різні ситуативні прояви ставлення до української мови в різних сферах життя.

Ключові слова: мова, сучасність, територія, держава, влада, населення.

Abstract

In the article are considered distribution and use of official language of modern population of Ukraine. In relation to Ukrainian are found out problems and possible reasons of lingually-cultural expansio. In the different spheres of life are analysed different situations display of attitude to Ukrainian.

Keywords: language, modernity, territory, state, authority, population.

Українська мова споконвіку була однією з найгарніших та наймелодійніших мов світу. Але, навіть якщо всі характеристики мови зіллються в один чудовий відгук про неї, це навряд змінить ситуацію, що склалася у ставленні до української мови в Україні. Надзвичайно прикро, що наразі постає проблема поширення та використання мови, що практично завжди була рідною мовою людей, які живуть на території України. Нинішня мовна ситуація, а саме дедалі частіше використання російської мови, панування суржика над літературною українською мовою, у країні є результатом тривалої війни проти української мови, ідентичності та державності, яку Росія розпочала після 1654 року та яка продовжується й нині у формі мовно-культурної експансії. Україна, як держава постала у 1991 році, саме в той час, а точніше, в 1990 українська мова офіційно набула статусу державної, а саме ч. 1 ст. 10 Конституції, яка визначає, що

«Державною мовою в Україні є українська мова.»

Вживання мов в Україні детальніше регулюється Законом Української РСР «Про мови в Українській РСР», відповідно до частин 2 та 3 статті 2 вищевказаного закону встановлено, що

> «Українська РСР забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя.
>
> Республіканські і місцеві державні, партійні, громадські органи, підприємства, установи і організації створюють всім громадянам необхідні умови для вивчення української мови та поглибленого оволодіння нею.»

Проте, незважаючи на те, що мова набула статусу державної, в середині 2014 року постала реальна проблема використання української мови-як єдиної державної. Тому, з 2014 року починається активна пропаганда російської мови, в пріоритеті-державної. Серед важливих проблем чи ознак сучасної мовної ситуації, що не пов’язані із військовими діями на Сході, в українському суспільстві слід виділити:

1) українсько-російську колективну двомовність і диглосію;

2) співіснування в єдиному українському просторі трьох реґіонів з різними національно-культурними, соціально-політичними традиціями і – як наслідок – мовнополітичними орієнтаціями, мовними й мовленнєвими пріоритетами і звичками;

3) формальний характер мовної політики в державі, відсутність в української мови реального високого соціального статусу;

4) поступову й невідворотну англомовну експансію.

Колективна двомовність в "українському варіанті" поширювалася й поширюється майже на всю територію країни і є асиметричною: в одних випадках вона завершується майже повним витісненням однієї з мов, а відтак – одномовністю , в інших – переходить у диглосію.

У вас не виникало питання: «– Чому людина, яка розмовляє російською мовою – росіянин; людина, яка розмовляє польською, – поляк; людина, яка розмовляє українською, – «націоналіст»?» Безперечно існування такого актуального питання свідчить про те, наскільки важливими є мовні питання для буття нації і для життєдіяльності людини. На жаль, мовна ситуація в Україні позначена домінуванням російської мови у ключових сферах суспільного життя: в телеефірі, друкованих виданнях, сфері послуг та українському сегменті Інтернету. Під тиском цих чинників русифікації значна частина українців, які вважають українську мову рідною, не спілкується нею на роботі чи навіть удома. Така ситуація становить загрозу мовній ідентичності українців і національній безпеці держави. Говорячи про російську мову на теренах України, хочеться згадати про мови національних меншин. В Україні живе понад 130 національних меншин — носіїв 79 мов. До найпоширеніших з них, за переписом 2001 року, належать 43 мови, а саме: російська, білоруська, польська, чеська, словацька, болгарська, литовська, латиська, румунська, іспанська, німецька , їдиш, таджицька, осетинська, ромська, албанська, грецька, вірменська, новоассирійська, арабська, узбецька, казахська, азербайджанська, киргизька, туркменська, татарська та інші. Виходячи з того, що основою духовного взаєморозуміння, культурного взаємозбагачення та консолідації громадян України в єдине життєздатне суспільство - є вільний розвиток і рівноправність національних мов, висока мовна культура, Україна визнає життєдайність та суспільну цінність усіх національних мов і беззастережно гарантує своїм громадянам національно-культурні та мовні права. Цей факт, я вважаю, позитивно впливає на встановлення дружніх відносин між громадянами.

На завершення зазначу, що соціологічні дослідження останніх років демонструють проґрес у політичній свідомості українського населення, яке "щораз більше ототожнює себе з Україною і щораз менше – з "Росією" та "СССР". Також невід'ємною частиною стає існування все більшої кількості українських сучасних музичних гуртів, таких як, The Hardkiss(Зе Хардкіс), Антитіла, O.Torvald(О. Торвальд) і багато інших. Цей факт дає реальну надію та шанс на те, що українська мова витіснить російську з життя українського народу та раз і назавжди посяде центральне місце у всіх сферах життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Жайворонок О. Українська мова в сучасних умовах: http://www.vox.com.ua/data/2005/03/18/ukrainska-mova-v-suchasnyh-umovah.phtml
2. Конституція України Офіційний сайт Верховної Ради України: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print1295768508121269
3. Азарова Л. Є. Двомовність: причини й наслідки / Л. Є. Азарова // Рідний край : альманах Полтавського держ. педагогічного ун-ту. - Полтава, 2015. – № 2 (33). – С. 71 – 74.
4. Емілія Огар Українська мова в сучасній мовній ситуації в Україні: соціолінґвістичний та етнокультурний аспект: http://together.lviv.ua/index.php?id=1472

Черниш Анастасія Віталіївна –студентка групи 2ПІ-16Б, факультет інформаційних технологій і комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail:fly737099@gmail.com

Науковий керівник: **Азарова Лариса Євстахіївна**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства., Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Chernysh Anastasia V. - student of the 2PE-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: fly737099@gmail.com

Supervisor: **Azarova Larisa Y**. – Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics' Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 82.

К.І. Прокопчук
Науковий керівник
доктор філологічних наук
Професор Азарова Л.Є

Фразеологізми в діловому мовленні

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Дана стаття присвячена фразеологізмам , видам та їх використання в діловому мовленні.
Ключові слова: фразеологізми, ділове мовлення

Abstract :This article deals with phraseology, types and their use in everyday speech.

Keywords: phraseologisms, business language

Фразеологізм — семантично пов'язане сполучення слів, яке, на відміну від подібних до нього за формою синтаксичних структур (висловів або речень), не виникає в процесі мовлення відповідно до загальних граматичних і значеннєвих закономірностей поєднання лексем, а відтворюється у вигляді усталеної, неподільної, цілісної конструкції. Ще його називають «Крилатим висловом»

Існують різні класифікації фразеологізмів. Найвідомішою є класифікація фразеологізмів за ступенем злютованості їх компонентів, яку розробив французький мовознавець Ш. Баллі і доповнив російський мовознавець В.В. Виноградов (1894-1969).

За цією класифікацією фразеологізми поділяють на фразеологічні зрощення, фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення.

Фразеологічні зрощення - семантично неподільні фразеологічні одиниці, значення яких не випливає зі значень їх компонентів.

Наприклад: собаку з'їсти "бути майстром у якійсь справі". Тут власні значення слів собака і їсти не відіграють жодної ролі, бо неможливо пояснити, чому знання й досвід передбачають поїдання собак.

До фразеологічних зрощень належать такі фразеологізми, як укр. точити ляси (баляндраси) "вести пусті розмови", пекти раків "червоніти від сорому", дати кучми "побити", підсунути свиню "підступно завдати прикрощів комусь", збити з пантелику "викликати розгубленість у кого-небудь, дезорієнтувати "; польськ. dac deba "втекти" (буквально: "дати дуба"), англ. a fishy story "видумка" (дослівно: "риб'яча розповідь, казка"), to show the white feather "злякатися" (буквально: "показати біле перо").

Фразеологічні зрощення називають ще ідіомами (від гр. idioma "самобутній зворот"), під якими розуміють фразеологізми з повною втратою внутрішньої форми. Пояснити, як склалося значення ідіом, - складна етимологічна проблема. Так, наприклад, англ. tit to tat має значення "око за око", але пояснити, що означають слова tit і tat, ніхто не може.

Ідіоми неможливо дослівно перекласти на іншу мову. До ідіоми в іншій мові можна лише відшукати ідіому-відповідник, якщо така є, або перекласти її одним словом чи вільним словосполученням. Скажімо, англ. skeleton in the cupboard перекладається як "сімейна таємниця", хоч дослівний переклад - "скелет у буфеті", англ. to wear one's heart on one's sleeve перекладається як "бути відкритим, відвертим", хоча дослівний переклад - "носити серце на рукаві".

Фразеологічні єдності-семантично неподільні фразеологічні одиниці, цілісне значення яких умотивоване значенням їх компонентів.

Значення фразеологічної єдності виникає внаслідок узагальненого переносного значення вільного словосполучення. Це результат образного метафоричного переосмислення словосполучення. Як приклади можна навести такі фразеологічні єдності: зробити з мухи слона "перебільшити щось", пальцем не ворухнути "нічого не зробити", мілко плавати "не мати достатніх здібностей, сил, знань для певної справи; погано розумітися на чомусь", прикусити язика "замовчати", тримати камінь за пазухою "приховувати ненависть до кого-небудь; готувати помсту", гнути спину "важко працювати", плисти за течією "пасивно підкорятися обставинам".

Фразеологічні сполучення - звороти, в яких самостійне значення кожного слова е абсолютно чітким, але один із компонентів має зв'язане значення.

Наприклад: брати участь, досада бере,розквасити ніс; англ. to break silence "порушити мовчання", to make friends "подружитися"; нім. die Kraft nehmen "позбавити сил", das Wort ergreifen "брати слово".

У кожному наведеному звороті всі слова мають своє значення, але одне зі слів реалізує таке значення, як правило, тільки в цьому звороті. Так, скажімо, слово розквасити реалізує значення "розбити до крові" лише зі словами ніс, обличчя та їх синонімами. Слово брати має значення "проймати" тільки у сполученнях зі словами досада, злість (не можна сказати радість бере, щастя бере тощо). Російське слово одержать актуалізує значення "здобути" тільки в поєднанні зі словами победа і верх (не можна сказати одержать образование, одержать деньги тощо), а закадычный "щирий" загалом поєднується лише зі словом друг.

Ті мовознавці, що дотримуються широкого розуміння фразеології, тобто відносять до неї комунікативні одиниці (речення) і будь-які влучні (крилаті) фрази, виділяють четвертий тип фразеологізмів - фразеологічні вирази.

Фразеологія ділової мови – це сукупність стійких, цілісних за складом і лексичним значенням словосполучень, наприклад: вузьке місце, питома вага, нагальна потреба, на повну потужність, наводити приклад, з огляду на сказане, класти в основу, громадська думка, у багато разів. Ці вирази серед яких багато лексикалізованих, називають фразеологізмами, або фразеологічними зворотами. В офіційно-діловому мовленні вживають переважно книжні фразеологізми. Насамперед це безобразні фразеологізовані сполучення – звороти, що містять слова з обмеженою сполучуваністю: завдавати шкоди (образи, удару, поразки), потребувати допомоги (підтримки, уваги), привертати увагу (на свій бік), зводити нанівець (до мінімуму), втілювати в життя, впроваджувати в практику тощо. Іноді в діловому спілкуванні трапляються фразеологічні єдності – образні словосполучення, зміст яких певною мірою мотивований лексичним значенням слів або компонентами звороту, наприклад: зелена вулиця (вільно), дати зелену вулицю (дозволити, зняти будь-які перешкоди), відкривати Америку (давно відоме подавати як нове). У діловому мовленні майже не вживають фразеологічні зрощення (ідіоми) – стійкі образні словосполучення, значення яких не можна встановити із лексем, що є компонентами звороту: байдики бити (ледарювати), пекти раків (червоніти від сорому), глека розбити (посваритися), давати перцю (дуже лаяти, сварити).

До типових фразеологізмів, які вживають в офіційно-діловому стилі мови, належать: власне книжні фразеологічні одиниці (вводити в оману, дамоклів меч, відволікати увагу, віддавати належне, для більшої переконливості, дошкульне місце); термінологічні назви предметів, явищ, понять (атмосферний тиск, доменна піч, запам'ятовувальний пристрій, кишені пам'яті, автоматична телефонна станція, автогенне зварювання, ланцюгова реакція, утома металу, політика цін, радіус дії, зона зв'язку, земна вісь, роза вітрів); номенклатурні найменування (білий гриб, антонівські яблука, арабський кінь, вітряна віспа, азотна кислота, грудний еліксир, очні краплі, борна мазь, Міністерство закордонних справ, токар третього розряду, старший науковий співробітник, перший секретар посольства, військовий аташе); складені термінологізовані назви (суспільно-політична термінологія: країни, що розвиваються, Високі Договірні Сторони, країни третього світу, Соціалістична партія України, Європейське Економічне Співтовариство); лексикалізовані сполуки: до певної міри, певною (якоюсь) мірою, кінець кінцем, з року в рік, за інших рівних умов, з одного боку, з другого (іншого) боку, мати справу, мати місце, містити в собі).

Ділове мовлення виробило власну фразеологію. Передусім це різноманітні назви ділових паперів: вірча грамота, Почесна грамота, пам'ятна записка, доповідна записка, витяг з протоколу (трудової книжки, наказу), бортовий журнал, дорожній лист, трудова угода, посвідка на проживання.

Висновок

Фразеологізми - це майже завжди яскраві, образні вирази. Загалом говорити про образність фразеології ділового мовлення потрібно умовно, бо часто те, що в художньому та публіцистичному стилях слугує образом, а в мові засобів масової інформації стає штампом, у діловому мовленні функціонує як нормативний, стандартизований вислів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Авскентеєв Л.Г. Сучасна українська мова. Фразеологія. – Харків, 1983.
2. В. А. Виноградов. *Фразеологізми*. Лінгвістичний енциклопедичний словник, Москва, Радянська енциклопедія, 1990.
3. Алефіренко М.Ф. Лігвокреативні процеси формування фразеологічної семантики // Мовознавство. – 1988. - №5
4. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова / М. Г. Зубков. – Х. :Торсінг, 2003. – 448 с.

Прокопчук Кирил Ігорович - студент групи 2КН - 16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ice32880@gmail.com

Науковий керівник: ***Азарова Лариса Євстахіївна*** - д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Prokopchuk Kyryl I. - Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: ice32880@gmail.com

Supervisor: ***Azarova Larisa Y.*** - Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК: 81'276.6

Сокольвак О.В

ПРОБЛЕМА НАЦІОНАЛЬНОГО ТА ЗАПОЗИЧЕНОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Доповідь присвячена розгляду проблем національного та запозиченого в українській термінології.

Зокрема, увагу акцентовано на проблемі інтернаціоналізації терміносистем, особливо в молодих наукових галузях.

Ключові слова : *термінологія, запозичення, лексико-сематичні групи, інтернаціоналізми, лексика, транслітерація, лексеми, терміносистеми.*

Abstract

The article deals with the problems of national and borrowed in the Ukrainian terminology. Particular attention paid to the issue of internationalization of terminological especially young scientific fields.

Keywords : *terminology, borrowing, lexical group , internationalism, language, transliteration.*

Проблема національного та запозиченого в українському термінознавстві завжди була важливою. З давніх-давен торговельні, економічні та культурні зв'язки між народами сприяли проникненню в різні мови іншомовних слів. Так само й українська мова збагачувалася іншомовними елементами та словами. Однією з причин запозичень є потреба у поповненні або створенні якоїсь лексико-семантичної групи, яка була відсутньою чи недостатньо заповненою у певний час. Ще одна причина запозичень – семантичне обмеження питомої групи, яка була відсутньою чи, семантичне обмеження питомого слова, усунення його багатозначності.

Розвиток української термінології має специфічний характер порівняно з термінологією інших європейських мов. Формування її відбувалося під впливом російської та польської мов. Мала вплив також німецька, оскільки культура цього народу в певні етапи розвитку людства була добре розвиненою. Запозичувалися поняття на позначення реалій *« чужого»* життя *(лорд, герцог, хот-дог)* або чужомовних реалій, які згодом увійшли в нашу дійсність *(комп'ютер, ракета, автомобіль)*; давно
відомі реалії нерідко перейменовувалися вдалим запозиченим словом *(рефері – суддя спортивних змагань; спринтер – бігун, плавець на короткі дистанції)*. Крім того, на думку деяких учених, причини запозичень можуть бути ще й соціально-психологічні: престижність іншомовного слова *(ексклюзив, замість виключний, супермаркет, замість магазин)*, його вживаність у багатьох мовах [1].

"Задовільняючи необхідність удосконалення лексичної системи мови, запозичення переймали на себе такі функції: а) створення однозначного терміна *: канцлер – друкар, секретар – писець*; б) заміна складеного терміна однослівним *: ратні люди, служиві люди – солдати; річний торг – ярмарок"*[2].

Проникаючи в нове мовне середовище, запозичене слово пристосовується до чужої лексичної системи, входить у чужі для нього лексичні зв'язки. Процес адаптації − це формування лексичних зв'язків слова у новій системі, створення серій і рядів типових уживань його у мові, які узагальнюються і є достатніми для актуалізації значення. Входячи в систему мови-рецептора, іншомовне слово втрачає широке коло різноманітних значень, властивих йому в рідній мові, і відокремлюється в одному специфічному значенні, найчастіше предметно-речовому. Звідси одноплановість, однозначність нового запозичення в початковий період існування його в нових умовах. "Чим ширші і різноманітніші контексти вживання іншомовного слова, – а ці контексти зумовлюють зміни в семантичній структурі слова, тим скоріше і міцніше закріплюється слово у мові"[3] .

Серед запозичень слід виділити міжнародні слова, або слова-інтернаціоналізми. На думку *Ю. Бєльчикова*, такі терміни за своїм походженням старогрецькі чи латинські або складаються із греко-латинських коренів. Автор зазначає, що слова з такими елементами слід вважати інтернаціональними, бо вони, "по-перше, позначають поняття, явища із сфери політики, культури, науки, техніки, мистецтва, і, по-друге, поширені в декількох, хоча б трьох неспоріднених мовах"[4].

Поняття і термін *"інтернаціональний"* з'явилися у XVIII ст. Вважається, що автором цього слова

був англієць *Дж.Бентам*. Інтернаціоналізми на початку XX ст. трактувалися як суто європейське явище і як окремий випадок лексичних запозичень. *В. Акуленко* вважає, що інтернаціоналізми – це слова і вислови, що належать до спільного етимологічного фонду ряду мов, близьких за походженням або історичною належністю до певної зони. Це важливе джерело спільної лексики та фразеології, термінології. Виникли вони у великих об'єднаннях мов світу, що утворюють п'ять основних зон: *європейську (латино-грецьку за мовною основою); ізраїльську (гебрайську), близько- і середньо східну (арабо-перську), індійську (санскритську, індо-арійську); позаросійську далекосхідну (китайську). Українська мова належить до європейської зони* [5].

Отже, під інтернаціональною лексикою розуміють слова або терміни, які в близькій формі та з тими самими значеннями уживаються у багатьох мовах народів Європи, Азії та інших континентів. У середині XX ст. її досліджували такі українські учені: *В. Акуленко, І. Білодід, Т. Кияк, О. Медвідь, Т. Панько, О. Пономарів, Л. Симоненко, Ю. Цимбалюк* тощо.

Штучними, на думку *В. Акуленка*, виглядають деякі спроби розмежувати явища інтернаціонального і міжнародного. Іноді довільно пропонують відносити інтернаціональний до широкого кола чи навіть до усіх, а міжнародний – до вужчого кола народів або, виходячи не із значення чи мотивування відповідних слів, роблять спроби трактувати інтернаціональне як таке, що стосується різних націй, а міжнародне – будь-яких народів. "Категорія інтернаціонального має об'єктивний характер, а не випливає з дослідницької методики. Інтернаціональне втілюється у різних національних реалізаціях, причому суть його виявляється саме при зіставленні і порівнянні таких реалізацій. Воно не існує поза межами національного і не може протиставлятися національному як щось зовнішнє, позанаціональне… ''[5].

Міжнародні лексеми є у кожній мові. Їхня кількість залежить від того, чи мова повністю абсорбує ці слова у свою систему, чи, навпаки, відштовхує їх, намагається знайти для них відповідні аналоги на національному ґрунті. Більшість таких слів називають поняття різних галузей знань, тобто є термінами. Українській мові також притаманні такі спеціальні назви. Вони з'явилися порівняно недавно, але вже здобули права громадянства. Одні з них пристосувалися до нашої мови, отримали національну афіксацію, стали продукувати словотвірні ланцюжки та гнізда, інші ж так і залишилися у своєму первісному вигляді, лише в нашій транслітерації.

В українську мову латинські й грецькі слова проникали різними шляхами: 1) безпосередньо з класичних мов; 2) за посередництвом романо-германських мов (французької чи німецької); 3) за посередництвом слов'янських (польської чи російської). Процес запозичення термінів суттєво не відрізняється від запозичення слів загальновживаної мови, проте "корінні відмінності існують. Полягають вони саме у використанні переважно писемного шляху проникнення нових слів, а також можливості свідомого впливу на формування термінологічних систем" [6].

Терміни з міжнародними компонентами легко впізнати, вони мігрують з однієї мови до іншої, не потребують перекладу і позначають поняття найрізноманітніших галузей знань. А оскільки, як відомо, терміни не творяться стихійно, а придумуються, складаються за певним зразком, певною моделлю, то нерідко відомі автори деяких з них. Зокрема, автором математичного терміна *"логарифм"* є шотландський математик *Дж. Непер (1550−1617).* Він утворив його з грецьких основ. Слово *"мікроб"* (термін біології та медицини) утворив 1876 року хірург *Седійо* також на основі грецьких слів . Термін *"екологія"* виник у середині XIX ст. (1858), проте у науковий обіг його ввів німецький біолог *Ернст Геккель* у 1886 році, а слово *" телефон"* придумав у 30-х роках XIX ст. англійський фізик *У.Уїтстон*. Останнім часом греко-латинські морфеми є тим будівельним матеріалом, з якого нерідко творяться терміни у західноєвропейських мовах.

Історія термінологій – це не лише національна проблема, а й, безумовно, міжнаціональна, бо пов'язана з історією світової науки, з історією міжнародних взаємозв'язків. Кожне наукове відкриття супроводжується новою назвою, яка належить до терміносистеми певної наукової галузі, а вже звідти наукове поняття переходить в інші мови світу, зберігаючи назву, придуману автором, або ж, навпаки, отримує свою, національну номінацію. Так частина слів переходить з однієї мови в іншу. У певних системах наукових понять грецькі та латинські корені інколи передають специфічні ознаки. Тому корені, побудовані саме з таких спеціалізованих терміноелементів, вирізняють високою точністю позначення і називання.

Як засвідчує лексикографічний матеріал, усі запозичені з інших мов слова можна поділити на дві групи: ті, які увійшли в нашу мову без особливих змін (лише в українській транслітерації) *(анод, катод, адаптація, конфігурація, монтаж, стаж, репортаж тощо)*, і такі, що пристосувалися в нашій мові, отримали національну афіксацію або вже не сприймаються як запозичені *(вібрування, школа, селективність).* Адаптація іншомовних слів може відбуватися таким чином:

● приєднанням до запозичених афіксальних слів українських суфіксів *(професійний, індустрійний, перспективний, математичний, гангренований) ;*

● приєднанням до запозичених афіксальних слів українських префіксів *(надгенератор, підпрограма) ;*

● приєднанням до національних коренів запозичених чи інтернаціональних афіксів *(суфіксів чи префіксів) (читабельний; суперзірка) ;*

● поєднанням національного та запозиченого (інтернаціонального) коренів *(кінозйомка, аеросани, фотоспалах тощо).* Тобто запозичуватись можуть не лише окремі слова, а й їхні компоненти.

А терміни, що містять комбінацію національних і запозичених елементів, *називаються гібридними.*

У наш час питання про запозичення у термінології набуло особливого значення, зважаючи на посилення міжнародного характеру наукових досліджень й активізацію термінів-інтернаціоналізмів. Інтернаціоналізація терміносистем особливо чітко простежується у молодих наукових галузях *(маркетинг, обчислювальна техніка, екологія тощо)*. Вважаємо, що лексиці термінології властиві ті самі тенденції, що й мові в цілому. Її розвиток зумовлений зовнішніми (екстралінгвальними) та внутрішніми (інтралінгвальними) чинниками. Нерідко екстралінгвальні чинники відіграють важливу роль у творенні тієї чи іншої номінації. Однак зовнішні чинники розвитку мови не діють незалежно від внутрішніх, зумовлених певними системними відношеннями. Позамовні фактори можуть сприяти чи, навпаки, бути на заваді, прискорюючи чи сповільнюючи відповідні процеси.

Греко-латинські морфеми, які лежать в основі міжнародних терміноелементів, відповідають вимогам точності, короткості й однозначності терміна. Тому давньогрецька і латинська мови є потужним джерелом для українського термінотворення. Вивчення їхньої структури та значення дасть поштовх до глибшого сприймання форми слова, допоможе осмислити значну кількість термінів як рідної, так і нерідної мов. Сьогодні як ніколи важливо прискіпливо ставитися до чистоти рідної мови загалом і наукової зокрема. На порядку денному постало питання кодифікації, тобто систематизації, унормування терміносистем. Проблема співвідношення національного і запозиченого у мові була і є актуальною.

СПИСОК ВИКОРИСТАННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Крысин Л. П. Иноязычное слово в контексте современной общественной жизни / Л. П. Крысин // Русский язык конца 20 столетия(1985 - 1995). – М.,2000. – С. 142 - 162.*
2. *Олексієнко С. І. Про лексико - семантичний розвиток запозичень(на матеріалі східнослов'янських пам'яток XIV - XVI ст.) / С.І.Олексієнко // Мовознавство. – 1976. - №3 – С.60.*
3. *Бельчиков Ю. А. Интернациональная терминология в русском языке / Ю. А. Бельчиков.– М., 1959. – С.48.*
4. *Там само...*
5. *Акуленко В. В. Співвідношення національного та інтернаціонального у мові / В. В. Акуленко // Мовознавство. – 1976. – №1 – С.4.*
6. *Лотте Д. С. Вопросы заимствования и упорядочения иноязычных терминов и терминоэлементов / Д. С. Лотте. – М., 1982. – С. 130.*

Сокольвак Оксана Віталіївна– студентка групи ТЗД-16б інституту екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, kseniasokolvak143@gmail.com

Науковий керівник: Кухарчук Галина Вікторівна, викладач кафедри мовозанавства. galinakuh07@gmail.com

Sokolvak Oksana Vitalyivna – student of the group TZD-16b Institute of Environmental Security and Environmental Monitoring of Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, kseniasokolvak143@gmail. com .

Supervisor: Kukharchuk Galina Viktorivna, the teacher of the linguistics department. galinakuh07@gmail.com

УДК 81’276.6:004

Степанова Т.М.

Сучасний стан розвитку української комп’ютерної термінології

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Статтю присвячено мовностилістичним проблемам комп’ютерної термінології, особливу увагу звернено на порушення лексичних та орфографічних норм, а також порушено питання сленгу в українській комп’ютерній термінології.

Ключові слова: динамічні процеси в українській мові, запозичення, комп’ютерна термінологія, лексична норма, орфографічна норма, сленг.

Abstract

The article is deals with linguistic and stylistic problems of computer terminology, special attention is paid to breaking of lexical and spelling rules, and also discussed slang in Ukrainian computer terminology.

Keywords: dynamic processes in the Ukrainian language, borrowing computer terminology, lexical rule, spelling rule, slang.

Сучасна українська комп’ютерна термінологія є однією з динамічних термінологічних систем. І це закономірно, адже інтенсивний розвиток інноваційних комп’ютерних технологій, комп’ютерної техніки вимагає постійного введення нових понять. Виникнення нових лексичних утворень спонукає фахівців формувати єдину систему загальноприйнятих комп’ютерних термінів. Слід зважити на те, що такі терміноодиниці мають відповідати міжнародним стандартам, а також нормам сучасної української літературної мови [1:92].

У своїй роботі ми намагалися здійснити стислий аналіз лексичних та орфографічних особливостей частотних одиниць галузевої комп’ютерної підсистеми української науково-технічної термінології. На сучасному етапі розвитку комп’ютерної термінології є потреба в подальшій уніфікації та стандартизації комп’ютерних термінів.

Переважає порушення норм на ***лексичному рівні***. Такі норми регулюють використання термінів відповідно до їхнього лексичного значення і не допускають уживання калькових термінів або суржикових конструкцій, як на приклад: *біжуча адреса - поточна адреса; виключити - вимкнути; відмінити,відміна - скасувати; востановити – відновити; границі – межі; дошка об’яв – дошка оголошень; звернути все – згорнути все; невірний пароль – неправильний пароль; об’єм пам’яті – обсяг пам’яті; очистити корзину – очистити кошик; пере загрузити – перезапустити* [1:93].

На ***морфологічному рівні*** найтиповішими помилками є:

- прийменникові конструкції з ***по***: вибір програм *по замовчуванню* – вибір програми *як усталено*; виклик *по імені* – виклик *на ім’я* (але *пошук за ім’ям, за іменем*); вирівняти *по ширині* – вирівняти *до країв*; групування *по пріоритетах* – групування *за пріоритетами*; сортування *по типу* – упорядковувати *за типом*;

Конструкції з прийменником ***по*** вживаємо із місцевим та західним відмінками, що вказують на місце чи предмет *(обтікання по контуру)*, мету дії *(по допомогу до оператора),* час, період, вид чи

сферу діяльності *(наказ по інституту),* міру, кількість, ступінь дії *(по горизонталі)* тощо [1:94].

- прийменникові конструкції з ***при***: неузгодженість *при* оновлені даних – неузгодженість *під час* оновлення даних; помилка *при* невдалій спробі – помилка *за (під час)* невдалої спроби; помилка *при* роботі з клавіатурою - помилка *під час* роботи *(в роботі)* з клавіатурою; *при можливості – у* разі *можливості*; *при установці – під час установлення (встановлення);* програма незмінна *при* виконанні – програма незмінна *під час* виконання; форма *при* відображенні – форма *під час* відображення [1:94].

Конструкції із прийменником ***при*** вживаємо з місцевим відмінком, що вказує на просторову близькість *(комп'ютер при принтері),* підпорядкованість або належність комусь, чомусь *(системний блок при дисководі),* обставини, за яких щось відбувається (працювати *при освітленні монітора*), у значенні "незважаючи на".

Щодо ***орфографічних норм*** у словниках, котрі фактично мали б відображати правильне написання термінів, доводиться спостерігати такі явища: диспетчер друку – диспетчер друку; *макр**о-к**оманда – макр**ок**оманда; мін**іп**роцесор – мін**і-п**роцесор; ма**шт**абний коефіцієнт – ма**сшт**абний коефіцієнт; сто**вб**ець – сто**вп**ець* [1:95].

Серед молоді все частіше використовуються комп'ютерний сленг. Наведемо деякі приклади з цього сленгу із коротким тлумаченням:

- *Адмін* - системний адміністратор, або особа, що має повний доступ до адміністрування певної системи, сайту або сервісу.
- *Айпішник* - IP-адрес.
- *Ася (Аська)* - інтернет-пейджер ICQ (спеціальна програма для обміну текстовими повідомленнями між користувачами системи ICQ) або унікальний номер абонента даної системи.
- *Баг* - збій в програмі, викликаний її "сирістю", недоробкою.
- *Бекапити* - робити резервні копії.
- *Вертушка* – дисковод.
- *Вінда* - операційна система Windows фірми Microsoft Corporation.
- *Геймер* - гравець в комп'ютерні ігри (по темі: програма для створення ігор).
- *Гектар* - гігабайт.
- *Глюк* - непередбачена помилка в програмі або некоректна робота обладнання.
- *Гуглити* - шукати інформацію в Інтернеті за допомогою пошукової системи Google.
- *Девайс* - будь-який пристрій (конструктивно закінчена технічна система), що має певне функціональне призначення.
- *Дрова* - драйвери (програми, що дозволяють пристроям працювати з даною операційною системою).
- *Залізо* - системні компоненти (деталі) комп'ютера.
- *Кампус* - комп'ютер.
- *Каспер* - антивірусна програма створена в Лабораторії Касперського.
- *Клава* - клавіатура.
- *Кодер* - програміст.
- *Лінк* - гіперпосилання.
- *Логін* - ідентифікатор (ім'я), використовуваний для входу в систему.
- *Мак* - комп'ютер Макінтош, виробництва фірми Apple.
- *Мама/Материнка* - материнська плата.
- *Матриця* - порожній компак-диск (або DVD) з функцією однократного або багатократного запису. Машина - комп'ютер.
- *Мусорка* - Корзина (тека в Windows, куди поміщаються файли і теки перед їх остаточним видаленням). Мило - електронна пошта (e-mail).
- *Нік* - псевдонім, прізвисько.
- *Оперативка* - оперативна пам'ять комп'ютера (ОЗУ, RAM).
- *Ослик* - браузер Internet Explorer.

- *Ось* - операційна система.
- *Офіс* - пакет прикладних пограмм для комп'ютера Microsoft Office.
- *Пага* - сторінка на сайті в Інтернеті.
- *Пассворд* - пароль (від англ. Password).
- *Прога* - програма.
- *Программер* - програміст.
- *Сервак/Сервант* - сервер.
- *Знести* - видалити інформацію з комп'ютера або з будь-якого носія інформації.
- *Хом'як* - головна (домашня) сторінка сайту.
- *Чайник* - початкуючий користувач комп'ютера.
- *Юзер* - користувач комп'ютера.
- *Яблучник* – користувач комп'ютерів Епл Макінтош.

Основна складність перекладу текстів комп'ютерної галузі, а саме переклад термінологічних одиниць, полягає у розкритті та передачі засобами української мови іншомовних реалій. Обов'язкова умова повноцінного перекладу будь-якого спеціального тексту, особливо комп'ютерного, – це повне розуміння його перекладачем. Дослівний переклад термінів, без проникнення у їх сутність, без знання самих явищ, процесів та механізмів, про які йдеться в оригіналі, може призвести до грубих помилок у перекладі [2].

Основними способами відтворення українською мовою комп'ютерної термінології є:

- транскодування;
- калькування;
- описовий переклад;
- еквівалентний переклад.

На сучасному етапі неможливо заперечувати очевидний факт комп'ютеризації різних сфер знань. Відповідно, в умовах масового використання персонального комп'ютера в різних галузях, не лише обмеженому колу спеціалістів-комп'ютерників, але і будь-якому користувачу персонального комп'ютера необхідно вміти застосувати певні найменування для позначення апаратного та програмного забезпечення комп'ютера, оволодіти діями, які виконуються при роботі з ним, та ознайомитися з поняттями, що виникають при взаємодії інформаційних технологій з іншими галузями науки і техніки [2].

Характеризуючи комп'ютерну термінонологію, необхідно відмітити динаміку її виникнення та інтенсивність збагачення новими лексичними одиницями. Стрімкий розвиток комп'ютерних технологій та розширення всесвітньої мережі Інтернет спричинили активізацію номінативних процесів, у результаті яких утворилася і продовжує утворюватися велика кількість лексичних одиниць термінологічного характеру. Це є причиною появи елементів новизни у текстах з проблем комп'ютерних наук та інформаційних технологій.

«СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ»

1. Метлинська І. Мовностилістичні проблеми української комп'ютерної термінології. // ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/11860/1/21.pdf С.92-95
2. Грицик Н. Комп'ютерна термінологія та основні способи її перекладу//http://oldconf.neasmo.org.ua/node/2280

Степанова Тетяна Миколаївна, студентка групи 1КІ-16б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця, tania.stepanova1810@gmail.com . Науковий керівник: Кухарчук Галина Вікторівна, викладач кафедри мовознавства. galinakuh07@gmail.com

Stepanova Tatyana Mykolayivna, student of the group 1KI-16b in the faculty of information technologies and computer engineering of Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, tania.stepanova1810@gmail.com. Scholar:Kukharchuk Galina Viktorivna, the teacher of the linguistics department. galinakuh07@gmail.com

УДК 81’246.2(477)

Азарова Л. Є.

Король Д. С.

Наявність білінгвізму в Україні

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті ми розглянемо мовну ситуацію та соціально-політичний стан країни. Доведемо, що ситуація білінгвізму стає все більш актуальною, особливо враховуючи теперішню політичну ситуацію в Україні.

Ключові слова: білінгвізм, українська мова, російська мова.

Abstract

In this article we will consider the language situation and socio-political situation in the country. We will prove that the situation of bilingualism is becoming increasingly important, especially given the current political situation in Ukraine.

Keywords: bilingualism, **Ukrainian language, Russia language.**

Білінгвізм (двомовність) – специфічний стан суспільного життя, при якому спостерігається і є визнаним факт функціонування й співіснування двох мов у межах однієї держави. Джерелом білінгвізму, як правило, виступає етнічна неоднорідність самого суспільства, наприклад, існування в одній державі двох етносів, що користуються різними мовами. Через те, що в сучасному світі практично немає етнічно „чистих” держав, білінгвізм як явище значно поширився. Поняття мовної ситуації відображає розподіл мов за сферами соціальної взаємодії та різним рівнем спілкування. У наукових дослідженнях останніх років спостерігаємо підвищення інтересу до типології мовних ситуацій, що зумовлено практичними завданнями мовного планування та мовного будівництва, з якими зіткнулися держави на пострадянському просторі, в тому числі й Україна. На сучасному етапі Україну можна охарактеризувати як державу національного типу, де наявне чітке протиставлення титульної нації (українців) та національних меншин. Мова титульної нації конституційно закріплена як державна, що означає її введення в усі сфери офіційної комунікації, перш за все на адміністративному рівні, а також у сферу освіти, економіки, культури тощо. Однак процес впровадження української мови в усі сфери суспільного життя став дуже складним. У радянські часи – у період максимального розвитку українсько-російського білінгвізму – російська мова панувала в основних комунікативних сферах на рівні офіційного спілкування. Це не могло не вплинути на розвиток функціональних стилів української мови. Мовна ситуація, що склалася в Україні в останні роки, досить парадоксальна, оскільки, згідно з Конституцією державна мова одна, проте вільно функціонують дві з майже повною відсутністю в деяких регіонах мови- опонента. Об’єктивно Україна живе в умовах фактичного (не юридичного) білінгвізму. В Україні до певного часу теорія і практика білінгвізму оцінювалася позитивно, проте на сучасному етапі засуджується, висміюється, стає приводом для дискусій та боротьби. Білінгвізм називають “неоковирним колоніальним

суржиком", "мечем, який розколов єдиний народ на уламки", "задавненою хворобою". З іншого боку, україно-російська двомовність вважається цілком закономірним явищем і оцінюється як "певний здобуток в культурі спілкування". Аналіз сучасного суспільства дає змогу зробити висновок, що люди діляться на тих, кого влаштовує нинішня ситуація з мовою, і тих, кого ця ситуація зовсім не влаштовує. При цьому не можна сказати, що люди, які розмовляють російською, відчувають якісь утиски або обмеження власних прав. Усі, хто хоче говорити російською, роблять це. У той же час варто зауважити, що діловодство, судочинство й деякі аналогічні сфери життя українців мають вестися виключно українською мовою. Це викликає заперечення із боку жителів деяких регіонів України, тому що безліч людей там просо не володіє українською мовою. І це не тільки проблема цих окремих людей, це проблема держави в цілому, яку потрібно якось вирішувати.

Варто зазначити, що мовна ситуація всієї території України не є однорідною. На півдні та сході України склалися сприятливі умови для розвитку та функціонування масового білінгвізму. Переважна частина населення цих областей – хто на активному рівні, хто на пасивному – двомовна. Одна й та ж людина може постійно переходити протягом дня з російської на українську мову спілкування. Спостерігається досить мирний розвиток та взаємодія двох близькоспоріднених мов. Оскільки засоби масової інформації, відображаючи реалії сучасного життя, вбирають в себе, адаптують та передають величезні інформаційні потоки, "прагматична спрямованість масової інформації деформує традиційно-національні знакові структури, які в газетному мовленні змінюються під впливом глобальних процесів міжкультурної та міжмовної взаємодії", коли інформація та аналіз цієї інформації про те чи інше явище приховано або явно формується в геополітичному, економічному, культурному просторі явища, про яке повідомляється. У зв'язку з тим що російський та український народи, розділені у 1991 році державними кордонами, продовжують залишатися в спільній культурній зоні, створюються психологічні та соціокультурні умови мовного контакту, що сприяє проникненню в українську мову російських слів. Взагалі проникнення в будь-яку мову іноземних слів – явище цілком обґрунтоване, закономірне, оскільки в періоди підйому культурно-економічних відносин, розвитку зв'язків між державами відбувається знайомство з новими реаліями життя, опанування іншомовних слів. Іншомовні слова, що ввійшли до активного словника міжнаціонального спілкування, широко використовуються і в ділових стосунках, і в побуті. Наприклад, лексика поштово-телеграфного зв'язку: телефон, телеграф, бандероль, бланк, шифр, номер, серія, адреса тощо. Слід бути уважними та обережними з використанням іншомовних слів в усному й писемному мовленні. Якщо іншомовне слово можна замінити відповідним українським, то вживання іншомовного не завжди доречне. Вживаючи іншомовні слова, треба пам'ятати про такі наступне: вживати запозичення лише в тому значенні, яке закріплене за ним у словнику; не використовувати іншомовні слова, коли є відповідники в українській мові; не послуговуватися в тому самому тексті то іншомовним словом, то його українським відповідником. Надмірне вживання слів іншомовного походження засмічує рідну мову, робить її малозрозумілою для слухачів, співрозмовників. Бажано користуватися у спілкуванні національною мовою, що значно полегшить взаєморозуміння, а до іншомовної лексики звертатися в окремих випадках.

Економічна, культурна взаємодія України з Росією зумовлює посилення українського лінгво-культурного компонента в російській мові. У переважній більшості ситуацій дві мови, якими володіє білінгв, перебувають у неоднаковому становищі. Поширення двох мов у одній країні завжди є станом нестійкої рівноваги, що згодом призведе або до перетворення на одномовність, або до розпаду єдиної держави на частини за мовною ознакою. Щоб краще зрозуміти мовну ситуацію в Україні, порівняймо нашу країну з Бельгією. У Бельгії офіційних мов не дві, а три: французька, нідерландська (фламандська) та німецька. Тут, по суті, маємо справу з мовною ситуацією, характер якої визначає багатомовність, тоді як реально вона є змішаною, багатошаровою, а її сутність та особливості залежать від взаємодії лише двох із трьох офіційних мов — французької та нідерландської. При цьому розвиток багатомовності в Бельгії відбувається переважно за рахунок оволодіння французькою носіями фламандської мови. Специфіка організації бельгійського мовного простору полягає насамперед у тому, що лінгвістичні кордони тут, по-перше, жорсткі й непрозорі, а по-друге, значною мірою визначаються кордонами адміністративними та політичними й водночас здійснюють зворотний вплив на останні. Варто зазначити, що таку на мовну розшарованість був вагомий вплив історичного розвитку. Мовну ситуацію в Бельгії можна кваліфікувати як парадоксальну. З одного

боку, вона збалансована й рівноважна демографічно та комунікативно, а також з огляду на такі диференційні ознаки подібних явищ, як статус і престиж кожної з мов. З другого — її характеризують високий ступінь проблемності та підвищена конфліктність. Головну причину такого стану слід шукати у сфері політики. Політична складова відіграє тут вирішальну роль. Саме політизація мовної проблематики призводить, зрештою, до її загострення. І якби в Брюселі не базувалися важливі європейські політичні інституції, то в країні, певно, почалася б громадянська війна. Можна зробити висновок, що питання російської мови в Україні – це штучно вигадана проблема. Бельгія – ось де реальна мовна проблема, яка змушує вкотре замислитися над значенням слів патріотизм і націоналізм. Чи не загабато агресивного відтінку ми їм надаємо?

Отже, двомовність – це, за певних обставин, позитивне явище, але чужа мова не повинна використовуватися там, де має звучати рідна мова народу. Ситуація двомовності неприродна, нестабільна, навіть загрозлива та руйнівна, вона характеризується не гармонійною взаємодією мов, а конфліктом і боротьбою, які триватимуть доти, доки на території держави не переможе одна мова. Треба чесно визнати, що у світі, зокрема в Україні, не існує двомовності, а є лише проблема двомовності, яку намагаються розв'язати. Більшість людей в Україні просто змішує дві національні мови в одну, а не конкретизує вживання однієї мови як літературної. Тому важливо не загострювати свою увагу на цьому, а намагатись вживати російську мову, там де доречно.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Паламар Л.М., Кацавець Т.М. Мова ділових паперів: Практ. пос.– К.: Либідь, 1997.

2. http://www.viche.info/journal/3342/

3. http://etno.us.org.ua/blog/glossary/18.html

4. Голобородько Е.П. Языковая ситуация в Украине: реали и тенденции // Русский язык и литература. – 2001. – №6. – С.2.

5. Дубчинский В.В. Статус русского языка в Украине // Русский язык и литература. – 2002. – №2.– С.3

Азарова Лариса Євстахіївна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, місто Вінниця.

Король Діана Сергіївна, студентка Факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, група 2ПІ-16Б, місто Вінниця, diana999anaid@gmail.com.

УДК 316

А. Л. Просяник

Чи легко бути молодим?

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті охарактеризовано життя молодої людини у сучасному світі. Доведено, що в період молодості на життєвому шляху , коли виникає багаточ проблем, розглянуто найпоширеніші з них.

Ключові слова: молодь; моодість; молоде покоління; проблеми молоді; бажання молоді.

Abstract

This article describes Characterized life of a young person in today's world. Proved that during his youth in life when there multiparticle problems are considered the most common ones.

Keywords: youth; youthfulness; younger generation; youth issues; the desire of young people

Молодість — це мрія.
Це — віра.
Це — тяга до подвигу.
Це — лірика та романтика.
Це — великі плани на майбутнє.
Це — початок усіх перспектив.
Назим Хікмет [1]

«Чи легко бути молодим ?». Чому мій вибір припав на цю тему? Головною причиною є те, що - я сама молода, так що можу спокійно міркувати на цю тему, так як живу в точно такому ж світі, що і вся інша молодь. Я спробую пояснити, які ми насправді, і який світ навколо нас.

Молодість — пора великих сподівань і не менших можливостей, предмет постійних заздрощів і зазіхань, «золоті літа» безтурботності й ідеалізму, генерування нових ідей. Та чи такою є ця пора, як видається на перший погляд? Молодих людей оточує багато цікавого і незвичайного, загадкового і нового, чого нам би так хотілося дізнатися і спробувати. Хочеться все осягнути, про все дізнатися! Нам потрібні відповіді на всі питання, які виникають у нас в голові. І потрібні зараз, негайно.

Наше покоління - це покоління нових технологій, мобільних телефонів, Інтернету і нової прогресивної молоді, чиє життя весь час у русі. Енергія, сила і потенціал молоді здатні відігравати позитивну роль у розвитку суспільства лише за певних умов. Визначальними серед них є ставлення старших поколінь та особливо держави. За всі роки незалежності України молодь завжди була однією з найнезахищених категорій населення. Молодь є дзеркалом, в якому відображається та соціальна дійсність, в умовах якої вона живе З молоддю може відбутися тільки те, що вже відбулося з суспільством; молодь, така, яким є суспільство, що виростило її. Якщо запитати у молоді, які перспективи вона бачить у майбутньому, на обличчях з'являться саркастичні посмішки, а в очах іронія. Чому так ? А чи задумувалися ви колись над тим скільки проблем виникає на шляху у молодої людини? Зараз ми розглянемо найпоширеніші з них.

Припустимо, ти зробив ЗНО без особливих погрішностей, отримав хороші результати і визначився з спеціальністю, яка підійде саме тобі. Навчальний рік розпочато, позаду подання нескінченної кількості документів, витрачені нерви та час у чергах та нервове очікування списків

зарахованих. Починаються, як кажуть, кращі роки твого життя - студентські роки. І тут молоду людину переслідують різні проблеми. Починається все зі знайомства з новим колективом, адже ти звик до людей, знайомим тобі з дитинства, з якими відучився 11 років. А тут нові обличчя, незнайомі люди. Починається складне пристосування до нових умов. Я не буду описувати дні навчання, іспити, так як, напевно, будь-яка молода людина знайома з ними або дізнається про це все незабаром. Здача диплома - складний етап у житті студента: він повинен зібрати весь свій досвід, всі свої досягнення, те, чого він добився впродовж навчання. Диплом захищений. Починаються пошуки роботи. Закінчивши навчальний заклад, молода людина в більшості випадків сповнена надій на «світле майбутнє». Але, навіть отримавши професійну освіту, вона не може бути впевнена у тому, що отримає хорошу оплачувану роботу за фахом. Більш того, роботодавцям краще мати перевірені кадри, ніж молоді і недосвідчені. І вони не замислюються над тим, що у молодих фахівців є нові навички, свіжі ідеї, інший світогляд, більш відповідне для нинішнього світу. І що в кінці ми отримуємо? Усі старання протягом стількох років були даремними. Молодій людині доводиться вибирати між роботою не за спеціальністю і альтернативними способами реалізації отриманих знань.

Згодом перед молодою людиною виникає ще одне питання – питання житла.Згідно Конституції України Стаття 47. Кожен має право на житло.[2] Держава створює умови, за яких кожний громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність або взяти в оренду. Та чи так це насправді? Я вважаю, що відповідь очевидна. Отримати квартиру від держави молода людина може в самому винятковому випадку, навіть молодий фахівець не може розраховувати на отримання житла. Залишається вибір між іпотекою, орендованою квартирою і проживанням з батьками. Перші два варіанти «з'їдають» пристойну частину бюджету. Третій варіант ставить під сумнів самостійність і психологічний комфорт, особливо, якщо вже утворена молода сім'я.

Крім того, існують проблеми дозвілля молоді. У багатьох містах і селах не створено умов для культурного проведення вільного часу: немає безкоштовних басейнів, спортивних секцій або гуртків за інтересами. Адже не кожен має змогу оплачувати різні курси та додаткові заняття, які їх цікавлять. Так і руйнується все культурне дозвілля молоді! Ось і доводиться юнакам та дівчатам сидіти перед телевізором або комп'ютером, у компанії однолітків з сигаретою і пляшкою в руках. А скільки серед них могло б бути видатних футболістів, гімнасток, художників, музикантів, які могли б прославити Україну на весь світ.

Чи задумувалися ви над тим скільки молодих юнаків і дівчат мають серйозні проблеми зі здоров'ям. Більшість з них живе в середньостатистичних сім'ях , які не мають високих статків, а деяких із них взагалі є сиротами. На кого їм покладатися, до кого звертатися про допомогу?Добре ,що в наш час світ все - таки не без добрих людей і в Україні функціонують волонтерські організації, які займаються даними питаннями, але ж вони не можуть допомогти усім. А чим в цей час займається уряд нашої держави? Адже здорова і розвинена молодь- це майбутнє країни.

У 21 столітті людство зіткнулося з тим, що світ став дуже складним, складність дуже швидко наростає. Збувається прогноз О.Тоффлера, висловлений ще на початку 1970-х років: "Випустивши на свободу сили новизни, ми штовхаємо людей в обійми незвичного, непередбачуваного. Тим самим піднімаємо проблеми адаптації на новий і небезпечний рівень, бо недовговічність і новизна утворюють вибухову суміш. Жити в прискореному темпі означає випробовувати на собі дію безперервних змін. Неконтрольоване прискорення змін в науці, техніці і соціальному житті підриває сили індивіда, необхідні для ухвалення розумних, компетентних рішень, що стосуються його власної долі". Перераховувати усі проблеми можна до безкінечності. Але в своїй доповіді я не намагаюся показати молодь «бідною, нещасною, усіма затоптаною ». Зовсім ні. Я лише хочу показати, що українській молоді сьогодні вкрай необхідні підтримка й надання соціальних гарантій. У таких обставинах державна політика набуває особливої ваги. Вона повинна стати пріоритетним напрямом діяльності держави,здійснюватися в інтересах молоді, нашого суспільства та України [3, с.4]. Молодіжний вік сьогодні - це поняття не стільки демографічне, скільки соціальне і політичне. Адже , як сказав публіцист і літературний критик Микола Шелгунов : "Молодість з її благородним ентузіазмом, з її невиразним прагненням до чесного, справедливого є одна з найбільших сил прогресу". А гаслом нашої влади повинні стати такі слова:"За молодь! За зміни!"

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вікіцитати. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikiquote.org/wiki/Назим_Хікмет

2. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ufpp.gov.ua/content/PDF/zakonodavstvo/konstitychiya.pdf

3. Молодь в українському суспільстві [Текст] : бібліографічний покажчик / Центральна бібліотека ім. М.Л. Кропивницького м. Миколаєва ; склад Н. Л. Артемьєва. - Миколаїв, 2009. - 42 с.

Просяник Анна Леонідівна – студентка групи 1Б-16б, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 1b16b.prosianyk.anna@gmail.com

Науковий керівник: ***Абрамчук Оксана Володимирівна*** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Prosianyk Anna L. – Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : 1b16b.prosianyk.anna@gmail.com

Supervisor ***Abramchuk Oksana V.***, PhD., Associate Professor, Department of Linguistics. Assistant Department of Linguistics.. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 004.89

Л. А. Забаштанська

Соціальні мережі, їх користь та шкода для життя людини

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті зроблено екскурс в історію розвитку соціальних мереж, аналізується вплив соціальних мереж на життя людини, основні мотиви їх створення і поширення. Розглянуто результати соціального опитування щодо віртуального спілкування.

Ключові слова: соціальна мережа, користь, шкода, мотив використання, соціальне опитування .

Abstract

The article excursion into the history of the social networking analysis of how social life, the main reasons for its creation and distribution. The results of the survey on the social relationship.

Keywords: social network, benefit, harm, social survey.

Двадцять перше століття. Вік комп'ютерних технологій і новинок. Напевно, всі ми помітили, що останнім часом соціальні мережі набули великої популярності, як на території України, так і в усьому світі. З кожним днем все більше і більше користувачів мережі Інтернет реєструються і починають свою активну діяльність.

Соціальна мережа - це віртуальне об’єднання людей, де обмінюються певною інформацією.

Цей термін був введений ще в 1954 році соціологом представником Манчестерської школи, Джеймсом Барнсом для визначення зразків соціальних зв’язків, які йшли урозріз традиційних для багатьох соціологів понять таких як обмежені групи (племена, сім’ї) або такі соціальні категорії як стать чи етнічна належність тощо. А що? Людина - істота соціальна, і спілкуватися вона почала ще до того як навчилася розмовляти. Якщо опустити деякі моменти, можна сказати, що першою соціальною мережею були вогнища, які розпалювали в давнину, щоб повідомити про небезпеку. Є дві людини - ось вам вершини мережі, а багаття - канал зв'язку. Вже пізніше з’явились поштові голуби, листи, телеграфи, телефонии і т.д.

Відомо, що перша соціальна мережа в Інтернеті з'явилася в 1995 році. Це був американський портал classmates.com ("Однокласники» - аналог цього сайту). Але офіційним початком життя соціальних мереж прийнято вважати 2003-2004 роки. Саме в цей час були запущені такі ресурси як: LinkedIn, MySpace і Facebook.

На даний момент найпопулярнішими соціальними мережами в Україні є: «ВКонтакте», «Одноклассники», «Facebook», «Twitter».

Про шкоду або користь соціальних мереж говорити важно,а деякі вчені й досі сперечаються щодо цього питанння. Давайте ж з'ясуємо, які плюси та мінуси при роботі з комп'ютером в соціальних мережах.

Плюси:

1. Спілкування без меж (розмовляти з друзями з усієї земної кулі можна, не виходячи з дому)
2. Отримання корисної інформації.
3. Допомога в навчанні.
4. Всебічний розвиток.
5. Перегляд відеофільмів, слухання музики.

Мінуси:

1. Відкритий доступ до особистої інформації користувача.
2. Не завжди достовірна інформація.
3. Залежність.

4. Відкритий доступ до негативної інформації.
5. Трата часу.

Завдяки зростаючій популярності соціальні мережі стали справжнім трендом. Мало того, що бути їх користувачем просто модно — мережі дозволяють учасникам завжди залишатися в курсі, що відбувається. Скільки новин ми отримуємо саме з них. Хтось одружився, розлучився, народив дитину, потрапив до лікарні, поїхав відпочивати ... треба бути «в темі».

Завдяки соціальним мережам людина відчуває себе частиною суспільної групи, не зобов'язаним при цьому докладати для цього якісь зусилля. Звичайно, часто це всього лише видимість, а користувач з кількома сотнями віртуальних друзів може бути в реальному житті абсолютно самотнім і нічого, окрім комп'ютера, не бачити, але цього вже ніхто напевно не знає.

Але є найбільший мінус в соціальних мережах - це шкода нашому здоров'ю. Основні шкідливі фактори:

1. Обмежена поза, сидяче положення протягом тривалого часу
2. Вплив електро-магнітного випромінювання.
3. Втома очей , навантаження на зір.
4. Перевантаження суглобів кистей.
5. Стрес при втраті інформації.
6. Психічні розлади.

У 2016 році в Україні було проведено соціальне опитуванняв якому брали участь люди різного віку. На питання: скільки часу ви проводите в соціальних мережах, ми отримали такі результати:

30% 8 класу, 76% 10 класу, 44% 11 класу, 55% дорослих проводять в соціальних мережах кілька годин на день. Але, незважаючи на це, лише 22% 8 класу, 6% 10 класу, 32% 11 класу та 27% дорослих визнають, що відчувають залежність від соціальних мереж.

Зараз соціальні мережі стали дуже поширеними і їхня робота набирає швидких обертів.За статистикою, для того, щоб отримати 50 мільйонів користувачів: рідіо знадобилося – 38 років, телебаченню – 13 років, Інтернету – 4 роки, facebook – більше 200 мільйонів користувачів менше, ніж за рік, Вконтакте – набрало більше 100 мільйонів користувачів за 1 місяць.

На думку вчених основними мотивами користування соціальними мережами є: розваги, групи по інтересах, пошук друзів,однокласників і спілкування з ними, спосіб зв'язку, знайомство з новими людьми.

У результаті проведених опитувань, і обробки інформації, можна виділити певні шляхи вирішення проблем, пов'язаних з використанням соціальних мереж. А саме дотримуватися певних правил, щоб не потрапити у небезпеку:

1. Проводити робочий час за поповненням списку друзів або спілкуванням зі старими не кращий спосіб використовувати час .
2. Не поширювати інформацію, що стосується тільки вас, вона може бути використана вам на шкоду.
3. Надання більшої уваги своєму реальному житті (проблемам в школі, в сім'ї, друзів).

Соціальні мережі можуть стати другом або заклятим ворогом, можуть допомогти в біді, або ж додати купу проблем, можуть допомогти знайти однодумців, або ж привести до самотності. Вирішувати тільки Вам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Популярний журнал - [Електронний ресурс] - режим доступу:. http:/ / popular-journal.ru/socialnye-seti-zlo-interneta /, доступ вільний.

2. Популярна енциклопедія Вікіпедія - [Електронний ресурс] - режим ru.wikipedia.org / вікі /, доступ вільний.

3. Серія статей - [Електронний ресурс] - режим доступу http://social.ecomspace.ru/, доступ вільний.

Забаштанська Лілія Анатоліївна – студентка групи 1Б-16б, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 1b.16b.zabashtanska@gmail.com

Науковий керівник: ***Абрамчук Оксана Володимирівна*** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства., Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Zabashtanska Lilia A. – Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : 1b.16b.zabashtanska@gmail.com

Supervisor: ***Abramchuk Oksana V.***, PhD., Associate Professor, Department of Linguistics. Assistant Department of Linguistics. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 811

Н. М. Ящук

Фемінітиви в українській мові

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Статтю присвячено розгляду питання необхідності вживання фемінітивів. На основі аналізу та дослідження гендерних аспектів мовлення звернено увагу на доцільність використання жіночого і чоловічого родів або спільного роду замість загального чоловічого. Мовну норму представлено як змінну структуру, що пристосовується до середовища її носіїв. Наведено приклади творення фемінітивів в українській, англійській та німецькій мовах.

Ключові слова: мовлення, фемінітиви, гендер, професія, рід.

Abstract

The article is devoted to consideration of the need to use feminityviv. Based on the analysis and research of gender aspects of speech drawn attention to the appropriateness of male and female families or co-kind instead of common man. Linguistic norms represented as a variable structure that adapts to its environment media. Examples creation feminityviv in Ukrainian, English and German ..

Keywords: broadcasting feminityvy, gender, profession, family**.**social networking,

Мова – це не тільки продукт суспільства, а й засіб формування його мислення та ментальності, . мовне середовище впливає на наше життя, причому, досить сильно. Чи замислювалися ми коли-небудь про те, наскільки пов’язані наші уявлення про життя та система цінностей з словами?Існує таке поняття як мовна норма, деякі слова з неї раз у раз зникають, а натомість з’являються нові. Мовна норма (і мова в цілому) – системи, здатні змінюватися і навіть призначені для того, щоб змінюватися з часом, адже мова – це жива структура, що відбиває всі суспільні процеси. Ми говоримо про те, що нас оточує те, що актуально. Пішли в минуле очіпок та соха - ми перестали вживати в розмовній мові ці слова. З’явилися смартфони ,маркетологи, блогери, скайп - ми ввели в своє мовлення ці поняття, хоча ,очевидно, будь-яке з них надзвичайно здивувало б наших пращурів.

Якщо явища немає, то його ніяк не називають, воно просто відсутнє в мові. Але жінки є. У програмуванні, в науці, в інженерії, в політиці, в сфері соціальної роботи, в управлінській сфері, в економіці, в бізнесі, в екології та охороні природи. Жінки є скрізь. От тільки слів відповідних для них немає. Саме тому важливе вживання фемінітивів. Найвідоміші фемінітіви – це іменники жіночого роду, альтернативні або парні до аналогічних «чоловічих» понять. В основному використовуються для позначення професій.

Зауважимо, по відношення до групи людей різного гендеру, навіть якщо переважна її більшість жінки, використовується чоловічий рід. Активісти, працівники, професіонали, учасники і так далі. Чоловічий рід в даному випадку ототожнюється з загальнолюдським, що не просто відсуває жінку на задній план – а повністю ігнорує її в картині світу. Частину професій взагалі представляє тільки одна із статей: покоївка, кравчиня, медсестра, прибиральниця, але хірург, адвокат,інженер та ін. Не рідко зустрічаються оголошення: «Потрібен кухар. Потрібна прибиральниця». Зрозуміло, що кухар може бути будь-якої статі, а ось прибиральниця – тільки однієї. Як і професор, лікар, вчений, автор,

президент, врешті-решт. Як і няня, домогосподарка, і, звичайно, повія. Соціум за допомогою мови наполегливо вказує жінкам їх місце і демонструє традиційне до них ставлення – як до людей другого сорту, які не здібні ні до чого, крім обслуговування.

Були часи, коли фемінітіви «домогосподарка», «прибиральниця» і «медсестра» існували, а такі, як «хірургиня», «композиторка» - ні. Мова відбивала сумні реалії,де не було жінок цих професій . Не дивно, у ній не з'явилося слово «хірургиня» після появи десяти або ста жінок-хірургів. Але тепер жінки грають явну та повноцінну роль в більшості соціальних і професійних видах діяльності. Звичайно, до рівності ще дуже далеко, і багато що ще належить зробити. Але ніяких об'єктивних причин для того щоб просто зараз не використовувати слова «дизайнерка», «адвокатеса», «будівельниця», «філологиня» немає.

Нерідко в нашій мові жінка не має гендерного атрибуту визначення. Як завжди вибачаючись за свою «жіночність», ми самі відмовляємося визнавати себе жінками і за прикладом поетеси Марини Цвєтаєвої ,що відмовлялася називатися поетесою і гордо заперечувала - «я – поет!»називаємо себе «журналіст», «викладач», «автор». Наполягаємо, щоб до нас не застосовували фемінітіви , деякі в них бачать мало не образу – мовляв, я не жінка, я професіонал. Адже слова жіночого роду звучать легковажно, змушують сумніватися в досягнення тієї, яку ними позначають. Без сумніву, професія статевих ознак не має. Але! Назви професій вживаються в чоловічому роді, а не в гендерно-нейтральному. Відмовляючись від фемінітивів, жінки не сприймаються як безстатеві професіонали, вони сприймаються як чоловіки. Це особливість граматичної структури мови, і наше завдання – прибрати цю саму «невидимість» жінок, тому що не існує гендерно-нейтральних позначень. Крім того, для противників рівності така ситуація стає приводом дорікнути жінок в тому, що вони «ні на що не здатні» і «нічого не зробили ні для прогресу, ні для культури». Звичайно, якщо поцікавитись, то можна дізнатися, що це далеко не так, але на поверхні жіночі досягнення аж ніяк не лежать. Особливо яскраво це видно на прикладі назви професій. Практично всі офіційні назви – чоловічого роду. Юрист, програміст, інженер, бухгалтер, професор, кандидат наук. Коли ми чуємо про абстрактного юриста, ми уявляємо чоловіка.. Жінок-вчених з іноземними іменами постійно уявляють як чоловіків. Наприклад, що стосується генетиків і біохіміків: часто-густо – «Е. Віткін виявив зв'язок між репарацією і мутагенезом» (Евелін Віткін, виявила), «рівняння Міхаеліса – Ментена» (Міхаеліса-Ментен). Психологія – наука, в якій дуже багато відомих жінок. Але більшість впевнена, що Зейгарник і Рубінштейн (Блюма Зейгарник, Сусанна Рубінштейн) – чоловіки. Тому що для них вчені, про яких пишуть в підручник – це чоловіки за замовчуванням.

Для фемінізації української мови вживається — суфікс –К-, який є найпродуктивнішим, позаяк за його допомогою утворюється більшість фемінітивів:, депутатка, директорка, перекладачка, скульпторка,редакторка, журналістка, діячка і т.д.
- суфікс –ИЦ-, який додається до чоловічої основи на –(н)ик, -ець: відмінниця, натхненниця, підприємиця, спадкоємиця, виконавиця, улюблениця, засновниця, переможниця;
- суфікса –ИН- додається і до основ на –ець борчиня, виборчиня, мисткиня, фахівчиня, видавчиня, і до основ на приголосний, які тривалий час вважались як такі, що не піддаються фемінізації шефиня ворогиня, членкиня, філологиня,).

Недостатньо просто називати жінок в жіночому роді. Тому що, коли мова піде про змішані групи – використовуватимуть чоловічий рід. Коли мова піде про абстрактних людей – будуть також використовувати чоловічий рід.. Це все важливо виправляти.

Можна просто говорити два слова замість одного, це сприймається значно простіше. Викладачі та викладачки ,організатори і організаторки , і так далі, або вдатись до стратегії нейтралізації: замість українські студентки і студенти протестували — українське студентство протестувало; якщо важливо наголосити на більшій ролі жінок у чомусь, можна вживати фемінітиви у значенні загального роду: експертки, спеціалістки і т.д.; варто уникати тверджень, які закріплюють у мові та свідомості гендерні ролі, зокрема, стереотипні способи репрезентації (коли у статті про творчість мисткині наголошують на її зовнішньому вигляді чи сімейному стані).

У різних культурах, представлених не в останню чергу за допомогою мови, по-різному визначаються відносини між статями. Наприклад , англійська мова з флективного типу (з закінченнями) перейшла до аналітичного типу (без закінчень). В аналітичних мовах фемінітіви можуть існувати тільки у формі окремого позначення роду (sportsman – sportswoman).,. У сучасній англійській мові активно користуються гендерно-нейтральним «they» з займенниками «someone», «everybody» і подібними.

У німецькій мові вводять закінчення жіночого роду –in для назви професій і інших визначень, що раніше мали тільки чоловічий рід : учень / учениця der Schüler / die Schülerin ,лікар der Arzt / die Ärztin. Але також є два слова середнього роду, що відносяться до жінки: «das Madchen» і «das Weib» - (дівчинка)

На початку XX століття, відразу після революції, новоявлена радянська преса легко вживала такі слова, як «работница», «ученая», «пролетарка», і чимало виразів типу «женщина-инструктор » , « женщина-боец », а також« стахановка ». це демонструє, наскільки «нормативи мови» змінювані, рухливі і непостійні, якщо поставити собі за мету змінити свідомість.

Авторка, дизайнерка і всі інші можуть різати вам слух і погляд, але, якщо придивитися: ці слова утворені за аналогією зі звичними студентками, активістками, спортсменками і ще нескінченної кількості чудових слів.

До речі, те, що перераховані слова звичні нашому вуху, зовсім не означає, що вони не зустрічали супротиву, коли тільки з'явилися. Однак час іде, актуальні слова залишаються, і в XXI столітті, коли для жінок відкритий доступ до освіти і роботи, фемінітіви стають все актуальнішими. Пройде час, і їх не будуть соромитися використовувати. Пройде час, і вони вже не будуть різати слух.

Адже жіноче – це не «яке-небудь там». І бути жінкою – це не соромно. І спеціалістка нітрохи не менше компетентна, ніж фахівець, а журналістка пише і працює на камеру не гірше, ніж журналіст, та й рядки поетеси блищать точними римами – точно так само, як рядки поета.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. http://yu-de-ki.livejournal.com/169603.html?thread=979075
2. http://aloevrukava.tumblr.com/post/79880149179
3. http://feministki.livejournal.com/378917.html О. Липовська «Гендерна цензура як елемент культури»
4. http://origin.iknowit.ru/paper1492.html Як сексизм проявляється в мові?
5. http://shagirt.livejournal.com/94638.html Т. Болотіна про фемінітіви і сексизм
6. http://eprints.kname.edu.ua/43355/1/175-186.pdf Міньковська І. І.,Малахова О. А. «Несексистська мова як інструмент формування гендерночутливого освітнього простору»
7. https://vk.com/topic-108546632_33383431?post=29 як змінювалась англійська під впливом феміністичних ідей

Ящук Наталія Миколаївна, студентка групи 1Б-16б, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: natalia.yashchh@gmail.com

Науковий керівник: ***Абрамчук Оксана Володимирівна ,*** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Yashchuk Nataliya M., Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : natalia.yashchh@gmail.com

Supervisor: ***Abramchuk Oksana V.*** , PhD., Associate Professor, Department of Linguistics. Assistant Department of Linguistics. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 811

М. Ю. Табачишина

Проблеми сучасної термінології

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена проблемам сучасної термінології, розвитку української терміносистеми, створенню термінологічних словників. У статті також йдеться про етапи розвитку української термінології, про перспективи її розвитку.

Ключові слова: *термінологія, терміносистема, термінологічні словники,*

Abstract

The article deals with the problems of modern terminology of Ukrainian terminology, creation of *terminological dictionaries. The article also refers to the stages of development of Ukrainian terminology about the prospects of its development.*

Keywords: *terminology, terminological system, terminological dictionaries,*

В усі часи суспільство дбало про досконалість термінології. Історія української культури тісно переплітається з проблем термінології не тільки з боку представників наукової еліти, але й широких кіл освічених людей.

Сьогодні особливого значення набула потреба створення україномовної терміносистеми і, зокрема, науково-технічної, що впродовж тривалого часу перебувала в потужному силовому полі російськомовного впливу.

З часу здобуття незалежності в Україні спостерігається термінологічний «вибух». Упродовж останніх років створено словники з інформатики (укладачі Р. Іваницький, Т. Кияк), програмування, обчислювальної техніки (А. Бартків, О. Гринчишин, Я. Гринчишин), військової справи (А. Бурячок та ін.), медицини (Л. Петрух та ін.), правничої термінології (С. Воробйова та ін.), започатковані словники з раніше відомих сфер, такі як богословська термінологія, також вийшли серйозні наукові дослідження. Свідченням посиленої уваги до проблеми термінології є кілька міжнародних конференцій у Львові, загальноукраїнські конференції в Інституті української мови АН України, при Києво-Могилянській академії, відображення термінологічної тематики в матеріалах міжнародних конгресів україністів, численні публікації в наукових збірниках, засобах масової інформації.

Оскільки терміносистема є складовою частиною мови, то її стан залежить від мовної політики державних інституцій - уряду та законодавчих органів, зусилля яких спрямоване на розвиток функціонування державної мови в усіх ланках життєдіяльності суспільства. У 2003 р. Верховна Рада України після парламентських слухань про функціонування української мови в Україні рекомендувала Президентові України створити Центральний орган виконавчої влади з питань мовної політики та консультативно-дорадчу раду з провідних фахівців - представників галузевих інститутів НАН України. Кабінету Міністрів рекомендовано створити Управління з питань мовної політики. Можна сподіватися на більшу увагу відповідних установ і до термінотворчої діяльності. Особливого значення набула потреба створення україномовної терміносистеми і, зокрема, науково-технічної, що впродовж тривалого часу перебувала в потужному силовому полі російськомовного впливу. Узагалі вся історія українського термінотворення пов’язана з вирішенням проблеми відбору національної чи чужоземної назви для

того, щоб позначити конкретне наукове поняття. Один із авторів журналу «Основа» (1861р.) М. Левченко свого часу писав, що терміни наукові треба складати в дусі народної мови. Він пропонував словничок кількох десятків інтернаціональних слів та їх україномовний переклад, наприклад: *арифметика – щотниця, астрономія – зірниця, автомат – самодрук, амплітуда – розмах*.

У 1918 році українська мова стояла перед сумним фактором впливу російської мови. В умілих руках русифікаторів вона ставала часто макаронічною у науковій термінології та фразеології. Як відповідь на русифікацію виникає **пуризм** – російські слова замінюють на питомо українські, наприклад: *маятник – хитун, басейн – водозбір, прес – чав, масштаб – мірило*.

З російської мови українська перейняла слова-терміни, які вживають у невідповідному значенні, наприклад: *рос. лошадиная сила – це робота*, а не *кінська сила*. З'являються кальки, побудовані з відхиленням від норм українського словотворення,
наприклад: *лісовод* замість *лісівник*, *вітролом* замість *вітровал*.

На сьогодні зроблено вже чимало. Вітчизняні термінотворці, очолювані одним із центральних органів виконавчої влади - Держстандартом України, виконали значний обсяг робіт. Закладено теоретичні основи українського технічного термінотворення, введено в дію понад 600 різногалузевих державних стандартів на терміни та визначення, якими послуговуються як підприємства-виробники, так і споживачі.

Автори сучасних російсько-українських термінологічних словників досягли успіхів у створенні та перекладі термінів, тлумачення яких в обох мовах не збігається.

Останнім часом для заміни запозиченого російського слова «провід» використовують корінь -гін-, наприклад: водогін замість водопровід,газогін – газопровід. Проте й надалі поза увагою наукової дискусії перебувають прикметники із запозиченим російським терміноелементом (-образный, -видный, -подобный). В українській мові потрібно замінювати кореневий елемент суфіксом –уват-: газуватий, зіркуватий, пилкуватий (а не газоподібний, зіркоподібний, пилкоподібний). Інколи російський взірець орієнтує неправильно: газообразный – це не газоподібний, а просто газовий (у назві агрегатного стану речовини).

Крім зросійщення, в українському науковому мовному середовищі виникла нова загроза – українська інглиш, тобто український варіант англійської мови.

Англіцизми, тобто слова і словосполучення позичені з англійської мови або утворенні за її взірцем, активно поширились в українській мові наприкінці XX століття. У науковій сфері вони найбільше вплинули на термінологію гуманітарних наук, менше – природничих. Так вживають, наприклад: концепт замість поняття, брокер – посередник, менеджер – управлінець, дистриб'ютор – розподілювач, голкіпер – воротар, рефері – суддя на лінії, мас-медіа – ЗМІ, креативний – творчий, біг-борд – стенд, респект – пошана, генерація – покоління, імплементація – впровадження, внесення.

Берегти українське мовне довкілля сьогодні означає не тільки шукати способів уникати російськомовних термінів. Великомасштабні глобалізаційні процеси висунули на перше місце в світовій комунікації мову англійську, яка не тільки збагачує словник українського науковця, а й витісняє з нього питомі слова і вирази. Так формується почуття меншовартості рідної мови, її неспроможності обслуговувати наукову сферу.

Для активізації матеріального і духовного розвитку незалежної України важливе вдосконалення наукової мови, що є одним із суттєвих чинників інтелектуального потенціалу суспільства. А оскільки наукова мова спирається на термінологію, то зрозуміло, що вдосконаленню термінології потрібна першочергова увага. Цим покликана займатися окрема наукова дисципліна - термінознавство, що досліджує будову і функціонування термінів у системі літературної мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Актуальні проблеми українського термінознавства: Підручник. К.: Івц "Видавництво «Політехніка»"
2. http://pidruchniki.com/1728092440662/dokumentoznavstvo/problemi_suchasnogo_terminoznavstva
Табачишина Марина Юріївна студент Вінницького національного технічного університету
Електронний адрес: mbg2b16b.tabachyshyna@gmail.com
Vinnytsia National Technical University

Табачишина Марина Юріївна– студентка групи 2Б-16б, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: mbg2b16b.tabachyshyna@gmail.com

Науковий керівник: ***Абрамчук Оксана Володимирівна*** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства., Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Tabachishina Marina Y. – Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : mbg2b16b.tabachyshyna@gmail.com

Supervisor***: Abramchuk Oksana V.***, PhD., Associate Professor, Department of Linguistics. Assistant Department of Linguistics. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 159.99

Ю. О. Кремінська

Чоловіча та жіноча логіка з точки зору філософії та психології

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті охарактеризовано логічні процеси, що протікають в мозку жінок та чоловіків. Мислення та емоції двох сторін та різниця у структурі їхнього мозку. Розглядається вирішення проблеми у вічній суперечці.

Ключові слова: логіка, «колективний розум», аналітичне мислення, інтуїція, психологія, філософія.

Abstract

This article describes logical processes occurring in the brains of women and men. Thinking and emotions both sides and the differences in their brain. We consider the solution of the problem in the eternal dispute.

Keywords: logic "collective intelligence" analytical thinking, intuition, psychology, philosoph

«Логіка - це якість, притаманна людині»

Ошо Раджніш

Дуже часто жінка і чоловік, розмовляючи, не можуть прийти до спільного висновку, тому що у кожного з них не тільки різні погляди на ситуацію, але й різне логічне пояснення тієї чи іншої дії.

Чоловіки часто сміються над логікою жінок або взагалі доводять її відсутність. Але все-таки більшість чоловіків вважають, що жіноча логіка існує, а тому, за їхніми словами, з жінками абсолютно неможливо розмовляти! Думки жінок непослідовні, а висновки необгрунтовані. У деяких випадках чоловіки спеціально посилаються на жіночу логіку:
а) чоловікові лінь зараз сперечатися і розмовляти з жінкою, простіше все звалити на жіночу логіку, щоб вона відстала зі своїми розмовами;
б) чоловік ніяк не може зрозуміти жінку, або просто не хоче;
в) чоловікові більше нічого сказати, усі аргументи в суперечці вичерпалися, але жінка не здається.
Тому чоловіки вважають жіночу логіку мало не великим злом, яке покликане переводити терпіння чоловіка. Жінки, у свою чергу, заперечують існування логіки у чоловіків. Хто ж правий у цій одвічній суперечці, чоловік чи жінка?

Відповідь насправді парадоксальна: праві обидві сторони і обидві неправі.

У перекладі з мови стародавніх греків «логіка» означає уміння міркувати, мистецтво розумових процесів.

Логічні процеси, що протікають у жіночих головах, навряд чи коли-небудь будуть вивчені повністю. Це завдання просто видається нездійсненним. Але чоловіки завжди намагаються боротися з логікою протилежної статі, висуваючи їй на противагу власні доводи і умовиводи.

Перш за все, необхідно відзначити, що у чоловічій логіці переважає «колективний розум», тобто думка друзів або звичайних знайомих стає практично визначальною. Через це спілкування з іншими людьми дуже часто веде до значної зміни всіх попередніх планів.

Також чоловіки впевнені, що їхня логіка незаперечна, і дуже пишаються своїм унікальним аналітичним мисленням. Але й тут, на думку фахівців, криється підступ, оскільки далеко не кожне логічне рішення – правильне: зазвичай ті, хто фокусують власну увагу на вирішенні певного

завдання, не враховують при цьому низку різних факторів, що впливають на конкретну ситуацію. Іноді реальність суттєво відрізняється від уявлень чоловіків, і ця обставина змушує їх страждати.

Більшість чоловіків ставлять перед собою конкретну програму-мінімум, потім вони з'єднують між собою проміжні ланки, що, за їх логікою, повинно привести до досягнення кінцевої мети. У чоловіків значно менше детальних і чітких завдань, які розраховані на далеку перспективу, як це буває зазвичай у жінок, проте вони завжди точно знають, що і як варто робити в найближчому майбутньому.

У жіночій логіці зазвичай пріоритетною вважається програма-максимум. При цьому шляхи її досягнення жінки не завжди можуть пояснити, тому послідовність досягнення мети, як і сама мета, здаються абсолютно не пов'язаними між собою.

У критичних ситуаціях мова чоловіків стає більш точною, тому вони здатні детально пояснити хід подій, а також, незалежно від правильності припущення, зробити власні висновки. У жінок в такій ситуації думки можуть змішуватися, а фрази, відповідно, будуються з величезним числом вигуків і при цьому не завжди закінчені. Переважають емоції.

У зв'язку з даними особливостями у важких ситуаціях жінці зрозуміти чоловіка досить складно, і навпаки. У жінок ланки логічного ланцюга замінюються інтуїцією і такими фразами, як: «я впевнена», «мені так здається», «я так думаю». Для жінок дуже характерно мислення, яке ґрунтується не на законах логіки, а на особистому досвіді і асоціаціях. Чоловіки, в свою чергу, мислять дедуктивно. Вони при розв’язанні будь-якої задачі на основі існуючих правил складають ланцюг висновків. Вони роблять висновок часто від загального до конкретного: наприклад, якщо більшість що-небудь робить саме так, то і одна людина, найімовірніше, вчинить так само. У жінок, навпаки, мислення йде від зворотнього: якщо її, наприклад, образить одна людина, то і всі інші люди – також погані.

Опинившись у скрутному становищі або критичній ситуації, жінка зазвичай очікує рішення від партнера, так як він реагує значно швидше, ставить перед собою конкретну програму-мінімум і відразу ж намагається її вирішити.

У суспільстві, яке побудоване на основі чоловічого мислення, схема жіночого мислення дуже часто залишається просто незрозумілою, через що і виникає непорозуміння між статями. А те, що видатні розуми значно частіше зустрічаються саме серед чоловіків, вчені-психологи пояснюють тим, що у чоловіка набагато більше можливостей проявити власні здібності, займаючи високі посади в різних сферах діяльності. Крім цього, чоловіки зазвичай не займаються одночасно кількома справами.

Але якщо розглядати чоловіків з досить низьким рівнем інтелектуальних здібностей, то виявляється, що на соціальних сходах такі чоловіки будуть стояти значно нижче жінок з точно таким же рівнем. Адже в першому випадку вміння фокусувати увагу на конкретній справі, коли людина повністю віддає себе єдиній проблемі і при цьому все другорядне відкидає, дає чудові результати, а в другому – занадто вузький погляд на світ може опустити чоловіка на нижню сходинку соціуму.

Чоловіки і жінки, як відомо, відрізняються один від одного не тільки первинними і вторинними статевими ознаками, але і структурою мозку. У чоловіків головний мозок більший і важить на 200 г більше, але в жіночому – майже на 20% більше сірої речовини ніж в чоловічому.

Жінки одночасно й консервативні (звідси велика нелюбов до техніки), і рухливі там, де чоловік буде слідувати алгоритмам. А значить, всім особливостям чоловічої та жіночої логіки не тільки з точки зору психології та філософії, але і з примітивно-побутової точки зору час оголосити амністію!

Розуміти близьку людину дуже важливо. І ще важливіше, розуміючи, як створена інша людина, поважати її спосіб життя і взаємодії зі світом.

Усі ми різні, але шукаємо точки дотику один з одним. І як радісно буває, коли ми їх все-таки знаходимо!

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. http://shine-lady.com/uk, Розділ: відносини і психологія – Чоловік і жінка, стаття «Чому чоловіча та жіноча логіка так відрізняється?»
2. http://megasite.in.ua стаття «Чому жіноча логіка дратує чоловіків?»
3. http://valova.te.ua, Розділ: Світ очима City Life стаття «Чоловіча та жіноча логіка з точки зору психології та філософії»

Кремінська Юлія Олександрівна – *студентка групи 1Б-16б, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail:* ***1b16b.kreminska@gmail.com***

Науковий керівник: ***Абрамчук Оксана Володимирівна*** – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Kreminska Yulia O. – Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : 1b16b.kreminska@gmail.com

Supervisor: ***Abramchuk Oksana V.***, PhD., Associate Professor, Department of Linguistics. Assistant Department of Linguistics. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 81’373.611=161.2

Кухарчук Г.В.

Найуживаніші афіксоїди сучасної української мови: статус і функціонування

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *статтю присвячено виокремленню найуживаніших афіксоїдів української мови, визначено їхнє функціонування на сучасному етапі розвитку мови.*

Ключові слова: афіксоїд, префіксоїд, суфіксоїд, іншомовні компоненти, питома лексика, словотвір.

Abstract:

The article deals with the problems of affixoids in the Ukrainian language, was defined their function in the modern language.

Keywords: affixoids, borrowing components, the native words, derivation, prefixoid, suffixoid.

Система дериваційних афіксів сучасної української літературної мови розширюється також за рахунок афіксоїдів, що розвинулися з питомих українських коренів. Афіксоїди поширені саме серед іменників та прикметників української мови.

К.Г.Городенська, досліджуючи префіксоїди, відзначила тенденцію до розвитку префіксоїдів із самостійних коренів на матеріалі питомих українських основ [1:41]. У функції префіксоїдів, за спостереженням дослідниці, найчастіше вживаються слова з кількісно-оцінним значенням, серед яких прислівники **мало, багато, високо, низько, загально**, іменники **пів-, напів-**, займенники **все, сам** та ін. [1:41]. К.Г.Городенська зазначила, що питомі українські префіксоїди так само, як і запозичені, не досягають рівня абстрагованості значень префіксів, тому що співвідносяться в мові з повнозначними словами [1:41]. Ми поділяємо думку авторки, що префіксоподібні елементи української мови різняться ступенем префіксоїдності, який цілком залежить від характеру їхніх значень, від здатності до десемантизації.

На думку авторів „Морфеміки української мови“, префіксоїди, нейтралізуючи частково свої лексичні значення, стають виразниками значень предиката кількості, оскільки вказують на ступінь, міру вияву ознаки, напр.: *маловідомий, маловрожайний, низьковрожайний, низькородючий, високоврожайний, високородючий, півграмотний, напівграмотний; всенародний, всесоюзний; загальновживаний* та інші [2:25].

З.М.Осипенко вважає, що “розвиток префіксоїдів у сучасних східнослов’янських мовах, зокрема в українській, – дуже активний словотвірний процес” [3:83]. На думку авторки, дедалі активніше використовуються морфеми слов’янського походження **водо-, тепло-,скло-, світло**– і под. З.М.Осипенко зазначила, що синтаксична залежність між компонентами вихідного словосполучення тут переважно атрибутивна, тому й кожну з основ-префіксоїдів слід кваліфікувати як прикметникову, хоч у її складі власне прикметникові показники й не зберігаються [3: 83].

В українському мовознавстві питання префікоїдів у своїх працях порушував і І.І.Ковалик [4]. Автор зауважив, що кількість префіксів, очевидно, дедалі зростатиме за рахунок префіксоїдів [4:240]. На думку автора, до поширених у сучасній українській мові префіксоїдів належать нечисленні власне

українські **все-, напів-, першо-, пів-** (*всеозброєння, всепрощення; напівжебрак, напівзабуття, напівземлянка; першодрук, першоелемент, першооснова, першотвір; півбарка, півбаркас, піввагон, піввзвод* та ін.) [4:241]. В.М.Русанівський в згаданій праці до поширених українських префіксоїдів зарахував префіксоїди **все-** (*всенародний, вселюдський, всемогутній, всеперемагаючий*), **загально-** (*загальновизнаний, загальноармійський, загальновживаний, загальнозаводський)*, **мало-** (*малоавторитетний, маловідомий, маловтішний, малоговіркий, малопомітний),* **навколо-** (*навколомісячний, навколопланетний, навколоосвітній, навколосерцевий)*, **напів-** (*напіввовняний, напівкристалічний, напівглухий)*, **пів-** (*півгнилий, півживий, півметровий*), **після-** (*післяопераційний, післяльодовиковий,післяполудневий*), **проти-** (*протигазовий, протигромадський, протидержавний, протиепідемічний)* [4:250]. Існує думка , що власне українські префіксоїди нечисленні. Це потребує уточнення, оскільки "Інверсійний словник української мови'' нараховує понад 210 одиниць: *високо-, військово-, вітро-, внутріш- ньо-, водо-, горе-, дерево-, дрібно-, західно-, звуко-, ліво-, лісо-, мало-, паро-, першо-, сніго-, срібло-*, твердо- та ін. [5:779 - 780].

У "Граматиці української мови" виділено питомі префіксоїди як **навколо-, першо-, після-, проти-** [6:10]. До питомих українських суфіксоїдів автори "Морфеміки української мови" зарахували **-вод, -вар**, **-роб** та інші, які представляють аргументи зі значенням діяча та знаряддя, пор.: *коновод* – той, хто розводить, вирощує коней, аналогічно *звіровод, рибовод, свиновод; маслороб* – той, хто виготовляє масло; аналогічно *винороб; борошновоз* – те, за допомогою чого перевозять борошно, аналогічно *молоковоз* та інші [2:25]. У названій «Граматиці української мови» зафіксовано також суфіксоїди **-дар** *(хлібодар, сонцедар)*, **-знавець** *(мовознавець, сходознавець)* [6:11].

На думку Є.А. Карпіловської, яка багато праць присвятила саме дослідженню афіксоїдів, в останні роки спостерігаємо зрослу активність… основ-афіксоїдів **біля-, навколо-, довкола-**[7]. ,, У сучасній мовній практиці, – зауважує авторка, – прикметники з префіксоїдом **навколо-** виявляють досить широку шкалу можливих оцінно-експресивних конотацій до суто фізичних координат розміщення об'єкта, що, безперечно, впливає на перспективу їхнього унормування в системі української мови [7]. Це своє твердження дослідниця заілюструвала низкою прикладів. Є.А.Карпіловська слушно зазначила, що активізація в ролі категоризаторів-вербалізаторів, питомих і запозичених, уже відомих понять, засвідчує розвиток, поглиблення, деталізацію, дальше структурування вже накопиченого номінаційного ресурсу. Така тенденція оновлення сучасної української словотвірної номінації переконує в тому, що українська мова має достатньо потужний власний потенціал для задоволення нових когнітивних і комунікативних потреб українців [7].

Щодо суфіксоїдів, то їх у своїх працях досить грунтовно дослідила Н.Ф.Клименко як питомі, так й іншомовні [4; праці Клименко]. Аналізуючи паралельність форм афіксальних і композитних утворень, авторка говорить про необхідність порівняння словосполучень, складних і простих слів, які мають те саме значення, що й складні, але утворені суфіксами*: лизати блюдо, лизоблюд, лизун*, щоб з'ясувати значеннєву спорідненість основ складних слів і деяких суфіксів [4:319]. Н.Ф.Клименко говорить про " явище, коли деяка і досить значна частина других основ складних слів, як правило, в еліптичній формі, регулярно приєднується з тим самим значенням до великої кількості різноманітних основ, що стоять на першому місці в складному слові: *дідовод, екскурсовод, звіровод, коновод, рибовод; звіролов, китолов, краболов, птахолов; жабоїд, людиноїд, мишоїд, мурахоїд тощо''[4:319]*. Регулярність і порівняно висока частотність приєднання аналізованих основ, повторюваність їх із тотожним значенням у різних словах наближають їх до суфіксів *[4:319]*.

На думку авторки, усічені (еліптичні) основи, що збігаються з коренем, активізують здебільшого одну певну позицію в слові (першу або другу), що говорить про ступінь суфіксоїдності. Основи **-ніс-** (носити), **-мір-** (міряти), жодного разу не засвідчені в складних словах у першій позиції; еліптична основа **-пис-** також не трапляється в першій позиції. Вона виступає в кількох складних словах у структурі суфіксальних основ: *письмоводство, письмоводитель.* Основа **-люб-** виступає один раз у першій позиції в застарілому слові *любомудр* [4:321]. Переважна ж більшість основ у межах складних слів обирає або першу, або останню позицію в слові. Першим притаманні комбінаторні можливості префіксів, і такі основи можуть бути названі префіксоїдними; другим – комбінаторні властивості суфіксів, і вони можуть називатися суфіксоїдними [4:321 - 322].

На сучасному етапі розвитку сучасної української літературної мови суфіксоїдні компоненти досліджувала Є.А.Карпіловська. Її наукові праці є важливим здобутком у вивченні суфіксоїдів сучасної української мови. Варто зауважити, що основну увагу авторка приділила дослідженню іншомовних суфіксоїдів, оскільки вони становлять більшу кількість, ніж питомі суфіксоїди. Слушною є думка дослідниці про те, що нові ресурси українського словотворення, які набувають активності, відповідають передусім на потребу в аспектуалізації нових і вже відомих понять [8]. Є.А.Карпіловська зазначила, що нові основи-префіксоїди **біля-** (*білявладний*), **довкола-** (*довколанауковий*) не лише поповнили групу засобів для означення перебування поблизу когось, чогось, а й посилили оцінний (переважно негативний) заряд таких прикметників [8]. На її думку, вони підтримали вже наявну в цій групі ресурсів тенденцію до семантико-функціональної диференціації засобів словотворення. До активних нових ресурсів дослідниця відносить і вже відомі основи у функції суфіксоїдів **-структура** (*держструктура, бізнес-структура, медіа-структура*), **-простір** (*інтернет-простір, кінопростір, медіапростір*), **-залежний** (*інтернет-залежний, наркозалежний, політзалежний)* та ін. [8].

Отже, афіксоїди функціонально схожі з афіксальними морфемами. Як і іншомовні, так і питомі афіксоїди, вони подібно до префіксів чи суфіксів формують продуктивні словотвірні типи, не втрачаючи зв'язку з кореневими морфемами. Афіксоїдні словотворчі частини слова передають тільки загальне значення співвідносних з ними понять. Суфіксоїдна основа може бути багатоаспектно означеною через семантику першої основи. Водночас, афіксоїдна префіксоподібна основа теж здатна бути означенням до багатьох основ. З одного боку, ми маємо такий ряд, як: **одно-, дво-, три-** (*…тисячорічний*) а з другого, **-одно**… *(-поверховий, -денний, -колісний, -фазний, -річний)*. В обох випадках чітко окреслюється лінія спеціалізації афіксоїда, відбувається абстрагування його семантики і водночас її звуження до ролі розпізнавального знака серії однотипних за першою *(малоймовірний, маловивчений)* чи за другою *(кригоплав, пароплав, турбоплав)* основою слів [9:88]. Новітні словники фіксують новотвори з афіксоїдними компонентами, що засвідчує тенденцію до творення нових складних слів з афіксальним компонентом.

" СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ"

1. Городенська К.Г. Префікси і префіксоїди в українській мові / К.Г. Городенська // Мовознавство. – 1986. – № 1. – С. 36-41.
2. Безпояско О.Г. Морфіміка української мови [Текст] / О.Г.Безпояско, К.Г.Городенська. – К.: Наук. думка,1987. – 212с.
3. Осипенко З.М. Моделі складних слів у сучасній термінології / З.М.Осипенко // Українська мова та література в школі. – 1978. – № 11. – С. 82-83.
4. Словотвір сучасної української літературної мови [Текст] / За ред. Жовтобрюха М.А. – К.: Наукова думка, 1979. – 406 с.
5. Інверсійний словник української мови [Текст] / За ред. С.П.Бевзенко. – Київ: Наукова думка, 1985.
6. Вихованець І.Р. Граматика української мови [Текст] / І.Р.Вихованець, К.Г.Городенська, А.П.Грищенко. – К.: Рад. школа, 1982. – 208 с.
7. Карпіловська Є.А. Нова Україна у словотвірній номінації: зміни у мовному "кресленні світу"// Відображення історії та культури народу в словотворенні. Доповіді XII Міжнародної наукової конференції Комісії зі слов'янського словотворення при міжнародному Комітеті славістів, Київ (25-28 травня 2010р.) / Упорядкування та редагування Н.Ф.Клименко та Є.А.Карпіловської. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2010. – С. 91-109.
8. Карпіловська Євгенія. Активні ресурси сучасного українського словотворення // mova.dn.ua / naukovi – proekti /19 – innovatsijni – protsesi – v – leksikoni / 374 – karpilovska – evgenia – resursi – suchasnogo – ukrainskogo – slovotvorennja/html 2012. – Београд.
9. Клименко Н.Ф. Основи морфеміки сучасної української мови [Текст] / Н.Ф.Клименко // Українська мова і література. – 2000. – серпень (№ 29-32). – 96 с.

Кухарчук Галина Вікторівна, викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету. galinakuh07@gmail.com

Kukharchuk Galina Viktorivna, the teacher of the linguistics department at the Vinnytsia national technical University, galinakuh07@gmail.com

УДК 811.111’04

А. В. Шаповалюк

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІРОНІЧНОЇ ОЦІНКИ У ПЕРЕКЛАДАХ МИКОЛИ ЛУКАША

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядаються особливості функціонування фразеологізмів як засобу реалізації іронічної оцінки у перекладах М. Лукаша. З’ясовано, що у М. Лукаша фразеологізми з іронічною семантикою виконують оцінно-характеристичну, експресивно-образну та стилетворчу функції.

Ключові слова: фразеологізми, іронія, авторська оцінка, оцінно-характеристична функція, експресивно-образна функція, стилетворча функція.

Abstract

The article deals with the peculiarities of phraseology as a means of implementing of ironic assessment in translation M. Lukash. It was found that M. Lukash phraseologisms of ironic semantics perform evaluative-characteristic, expressive and figurative and style-forming function.

Keywords: phraseologisms, irony, the author's evaluation, evaluation-characteristic function, expressive-shaped feature, styleforming function.

Микола Лукаш, поліглот і талановитий перекладач, один з найвизначніших за всю історію української літератури, ніколи не трактував перекладацьку діяльність як щось абстраговане, відчужене від реального творчого процесу. Його переклади завжди органічно вписувалися у загальний контекст українського письменства [1]. М. Лукаш на власному досвіді пересвідчився, що у перекладах іноді, задля збереження суті першотвору, краще відступити від оригіналу, підшукати далекі, здавалося б, відповідники, аніж слово у слово слідувати тексту. І, як справедливо зазначає дослідник творчості М. Лукаша Л. Череватенко, «деякі його переклади образно та емоційно багатші за оригінал. І йде воно як від таланту перекладача, так і від лексичного, фонетичного, фразеологічного багатства української мови, що її М. Лукаш знав глибоко і всеосяжно, в усіх явних і прихованих могутностях і нюансах» [2: 713].

М. Лукаш у своїх творах досить часто використовував лексику, відмінкові закінчення, лексичні конструкції, фразеологізми, наголоси, що перебувають поза сучасною літературною нормою, але багатьма ознаками пов’язані з мовно-літературною традицією певної доби. Неоднозначне сприйняття мови його творів зумовлене майстерно дібраним словесним і фразеологічним складом, продуманою граматичною організацією, новими прийомами сполучення слів. Особливу увагу привертають нові підходи до тих чи інших явищ в авторському, індивідуальному стилі. Фразеологічне новаторство письменника-перекладача безпосередньо співвідноситься із процесом розвитку та збагачення мови. Його фразеологічна творчість виявляється перш за все в оновленні звичних для слова контекстів, у яких воно зазвичай функціонує, а це тягне за собою смислові та стилістичні зміни.

Відомо, що, окрім буквального лексичного значення, слова, що включені до складу стійких сполучень, набувають інших значень, фразеологічно та контекстуально зумовлених, зрозумілих лише за умови сприйняття змісту висловлювання в цілому. Дослідження характеру та способів застосування письменником слів у різноманітних їх сполученнях дозволяє визначити своєрідність індивідуального творчого методу автора.

Для перекладів М. Лукаша характерним є широке використання багатого фразеологічного фонду української мови. Влучно дібрані й майстерно використані загальновживані фразеологізми сучасної української мови допомагали письменникові засудити та висміяти певні людські вади, піддати критиці негативні соціальні явища. Різноманітні за семантикою і структурою фразеологічні одиниці він застосовував відповідно до мовної ситуації, контексту, авторського задуму тощо. Різні прийоми вплітання фразеологізмів у мовну тканину творів дозволяли створювати дидактичного, гумористичного, а разом з тим іронічного та саркастичного ефектів. Автор тонко відчував, якою яскравою виразністю наділені ці згустки народної мудрості, втілення багатовікового народного досвіду у влучному висловленні думки, у створенні добродушної усмішки, веселого гучного сміху, уїдливої іронічної насмішки. Як зазначає Т. Космеда, «події, які відбуваються в довколишньому середовищі відбиваються й у фразеології. Цей процес здійснюється крізь призму категорії оцінки. Мова постійно поповнюється новими лексичними та фразеологічними одиницями з семантикою оцінки, відбувається переусвідомлення старого світу і старого мовного матеріалу [3: 227-228].

У творах М. Лукаша досить поширеною, наприклад, є група фразеологізмів з негативною оцінкою, що вказує на недолугість, нерозумність, обмеженість героїв, як-от: *більше розуму в кулаці, як деінде* [2: 368], *мозку менше,*

ніж сірки в ушах [2: 253] , *носити розум у череві, а тельбухи в голові*[2: 371], *стільки розуму, як у ліктя* [2: 255]. Як бачимо, автор створює цілі синонімічні ряди таких фразеологізмів, що дає змогу поєднувати номінацію з певною суб'єктивною оцінкою денотата. В іронічних висловлюваннях такого типу перекладач вдається до прийому алогічного зіставлення: будує оціночне висловлювання методом імпліцитної насмішки над недолугістю через протиставлення голови (розуму) та інших частин людського тіла.

Невичерпним джерелом створення іронічного, а часто й сатиричного тла, яке досягається, зокрема, за допомогою усталених сполук розмовного характеру з яскраво вираженою семантикою, є розмовна фразеологія. Однак фразеологізм, фіксований у певному контексті, характерний для суто авторського стилю того чи іншого письменника, ще й вжитий у специфічній ситуації, комічне враження від прочитаного збільшується.

Визначальне значення також має увиразнення фразеологізму шляхом додавання до нього з метою створення іронії розмовного слова або цілого вислову. Таке увиразнення має місце і у творчості М. Лукаша, коли він свідомо вдається до відхилення від норми у структурі фразеологізму. Зміна характеру зв'язку висловлювання з контекстом спричиняє не лише увиразнення його семантики, а іноді й набуття ним нових експресивних відтінків.

М. Лукаш добирав із загально народної мови, здебільшого, найпопулярніші стійкі сполучення, які у розмовній мові виражають сильну дію або ознаку чи найвищий ступінь дії або ознаки, такі, які зосереджують у собі концентрований вираз, забезпечують чітке уявлення, вирізняються надзвичайною влучністю. Письменник-перекладач досягає іронічного ефекту шляхом створення різкого протиставлення між значенням ідіом та змістом зображуваного, особливо зіставленням ідіом сильної дії з ідіомами незначної дії, а також через створення при описі негативних явищ виразної образності за допомогою ідіом. Зображуване постає гіперболізованим, яскравим, чітким, актуалізуючи значення іронічного сприйняття.

Сила іронії в тексті залежить від ступеня й характеру зіткнення значення ідіом та зображуваного, від експресії ідіом і типу зображуваного. Для творчої практики багатьох письменників є характерною типова синтаксична деформація фразеологізмів та утворення стійких синтаксичних конструкцій. Порушуючи синтаксичну замкненість і цілісність фразеологічних одиниць, автор залучає у текст перекладів окремі компоненти виразів, які, як правило, не втрачають зв'язку із змістом та структурою всього вислову, як-от вислів *роди, вербо, груші* [2: 36] – трансформований варіант антифразисного вислову *правда, що на вербі груші ростуть*. Приклади такої синтаксичної деформації свідчать про можливості варіювання у доборі складових фразеологізму.

Влучними виразниками іронії є у перекладах М. Лукаша, фразеологізовані паремії. Вдаючись до цих коротких, насичених образністю емоційних виразів, письменник прагнув якнайточніше донести до читача ідею твору. Фразеологізовані паремії ефективно сприяють створенню іронічного змісту у творах, по-перше, через посилення змісту вислову за допомогою приказок, і, по-друге, через зіставлення зображуваного з тим конкретним образом та глибоким змістом, носіями якого є стійкі вислови.

Функції такого засобу створення іронічної оцінки у М. Лукаша є різним залежно від образу, який концентрує у собі приказка, а також від специфіки зображуваного. Вона виражає і несумісність дій, й узагальнення, і недоречність, і просту констатацію факту, і міру дії. Сила іронії у змісті приказки залежить від співвідношення семантичної сили та характеру зображуваного, від ступеня відповідності між ними.

М. Лукаш використовував фразеологізми переважно у такому вигляді, який вони мали в усному народному мовленні, проте іноді перебудовував їх, прагнучи максимально зберегти силу, гостроту, влучність народних висловів, а також пластично, рельєфно змалювати персонажів, риси їхнього життя, добу, місце та умови подій, хоча, з іншого боку, через особливе вживання народних висловлювань з метою викликати сміх, створити іронічний ефект автор нерідко їх семантично загострював.

Отже, у творах М. Лукаша фразеологізми з іронічною семантикою виконують оцінно-характеристичну, експресивно-образну та стилетворчу функції. Увиразнюючи та збагачуючи мовлення своїх творів, письменник-перекладач використовує ідіоми, антифразисні висловлювання, фразеологізовані паремії, що, піддані творчому переусвідомленню, дозволяють реалізувати іронічну оцінку певних елементів художньої картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Пацаранюк Ю. Фразеологізми з іронічним значенням у мові перекладів Миколи Лукаша / Ю. Пацаранюк // "Наукові записки" ВДПУ ім. М.Коцюбинського: Збірник наукових праць. Серія: Філологія. – Вип.6. – Винница: Вид-во ВДПУ, 2003. – С.445–449.
2. Фразеологія перекладів Миколи Лукаша: словник-довідник / Укладачі О.І. Скопенко, Т.В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2002. – 735 с.
3. Космеда Т. Основи прагмалінгвістики / Т. Космеда – К., 2002. – 467 с.

Шаповалюк Антон В'ячеславович – студент групи ЗЕ-16б, факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: tetyana_v@mail.ru

Науковий керівник: **Пустовіт Тетяна Миколаївна** – канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Shapovaluk Abton V. - Faculty of power engineering and electromechanics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: tetyana_v@mail.ru

Supervisor: **Pustovit Tetyana N**. – Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

УДК 811.111'04

К. О. Повстянко

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНУ УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Анотація

У статті розглядаються форми та наслідки впливу глобалізаційних процесів на сучасну українську мову. Виявлено, що вплив глобалізаційних процесів на сучасну українську мову має як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, українська мова отримала нові можливості для збагачення та подальшого розвитку, а з іншого – розхитується мовна норма, дестабілізується мовне життя.

Ключові слова: *глобалізаційні процеси, сучасна українська мова, мовна норма,запозичення, глобалізми.*

Abstract

The article deals with the form and the effects of globalization on modern Ukrainian language. Found that the influence of globalization on modern Ukrainian language has both positive and negative aspects. On the one hand, Ukrainian gained new opportunities for enrichment and further development, and the other - linguistic norm is crumbling, life of language is destabilizing.

Keywords: *globalization, the modern Ukrainian language, linguistic norm, borrowing, globalisms..*

Процес глобалізації на сьогодні обговорюється в усіх галузях сучасної науки: соціології, культурології, політології, інформатиці і, безумовно, у лінгвістиці. Як науковий термін *глобалізація* використовується перед усім, у дослідженнях, пов'язаних із вивченням динаміки розвитку реального світу.

У тлумачному словнику термінів і концепцій сучасних засобів масової комунікації Л. Землянової глобалізацію було визначено як поширення інформаційних матеріалів, зв'язків, засобів і систем у транснаціональніх масштабах по всьому світу [1]. Виходячи з такого тлумачення, С. Денисенко запропонувала слова, словосполучення, вирази, які пов'язані з цими процесами, називати глобалізмами [2: 390].

Б. Ажнюк у статті «Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації», аналізуючи наслідки заповнення функціональної ніші російської мови в Україні, зазначав, що глобалізаційні процеси спричиняють все більшу присутність англійської мови в інформаційно-комунікативному просторі України [3]. З одного боку, співіснування декількох національних кодів дає значний імпульс для оновлення та розвитку української мови, з іншого – сприяє виникненню інтертекстуальності, що розхитує мовну норму, а внаслідок цього і мовну систему. На думку Б. Ажнюка, позбавлення негативних наслідків глобалізації не слід очікувати від заходів, що вживаються, ґрунтуючись на етнографічні та ідеалістичні мотиви. Конкурентоспроможність української мови дослідник перед усім пов'язує з її здатністю відповідати прагматичним потребам нації, а такі потреби необхідно виховувати.

Орієнтування на західні культурні засади з їх інформаційною відкритістю як ідеологічним супутником деколонізації сприяє закріпленню у суспільстві різноманітних виявів глобалізації. Насамперед це виявляється в урізноманітненні мовних контактів, які мають, за Б. Ажнюком, такі форми: полікодовість дискурсу, перемикання кодів, змішування кодів (суржик) і запозичення.

Полікодовість полягає в одночасному використанні двох або більше мов. Цю тенденцію найяскравіше віддзеркалює професійне мовлення журналістів. В українському інформаційному просторі наявна значна кількість газет та журналів, у яких матеріали подаються двома або трьома мовами. Найбільш поширеним наслідком цього є перемикання кодів, коли у текстовій тканині зустрічаються елементи іншої мови. Л. Булаховський називав це явище *вкрапленням* і вважав його особливою формою міжмовної взаємодії. Як правило, вкраплення відбувається на стику з контактуючими іноземними мовами. Від запозичених слів це явище відрізняються відсутність транслітерації. Такі одиниці зберігають свою приналежність до мови-джерела. У друкованих ЗМІ емпліцітним покажчиком цього явища є латиноалфавітна графіка. На теперішній час дослідниками виявлені певні тенденції процесу перемикання кодів. По-перше, якщо такі слова використовуються на позначення нових предметів або явищ, то вони можуть бути першим етапом адаптації запозичених лексичних одиниць, наприклад: *виграла в лотерею червоний Jaguar E-type; мріяв про BMW*. Це їх загальномовна функція. По-друге, на мовленнєвому рівні вони можуть актуалізувати увагу читача, тобто виконують контактовстановлювальну функцію. Це відбувається у тих випадках, коли нетранслітеровані одиниці знаходяться у сильних позиціях. Перед усім у назвах газет і журналів. По-третє, нерідко перемикання кодів створює у читача враження приналежності до західної культури.

Для з'ясування специфіки глобалізмів, їх необхідно відмежувати від суміжних мовних явищ, які згруповують за такими типами: власне запозичені слова, інтернаціоналізми, калькування, екзотизми, варваризми, вкраплення.

Власне запозичені слова – це іншомовні слова, які повністю засвоєні мовою, не сприймаються мовцями як чужорідні елементи і не потребують пояснень щодо форми та значення. Цей шар лексики докладно описаний у науковій літературі. До інтернаціоналізмів відносять лексичні одиниці, що належать до спільноетимологічного фонду певної зони, що утворюється внаслідок великого об'єднання мов. Європейська зона, до якої відноситься і українська мова, тривалий час мала переважно латино-грецьку основу. В останні роки цю роль виконує англійська мова, оскільки є джерелом термінології. Калькуванням називають процес творення нових слів, словосполучень, при якому засвоюється лише значення та принцип організації іншомовної одиниці, що передається засобами даної мови. Специфіка запозичень останнього періоду полягає в тому, що це переважно семантичні кальки. Екзотизмами називають слова запозичені з маловідомої, найчастіше неєвропейської мови, що вживаються для надання мові особливого колориту. До групи варваризмів входять іншомовні слова, що не стали загальновживаними, не відповідають нормам даної мови, зберігають своє національно-конотативне забарвлення, вживаються переважно для позначення чужих реалій. У сучасній науці існує і більш вузьке розуміння варваризмів – слова, що трапляються у писемному мовленні у чужомовній графічній передачі. Вже згадувані вкраплення є специфічним різновидом варваризмів – введений у твір з певною метою уривок іншомовного тексту. Проте їхня роль (у розумінні Л. Булаховського) є суто стилістичною. У сучасній лінгвістиці зазначене явище відоме як перемикання кодів, оскільки код визначається як спосіб запису повідомлення.

На погляд С. Денисенко [2: 393], перемикання кодів – більш складний процес, ніж запозичення, вкраплення тощо. Складність дослідниця вбачає в тому, що тут присутня певна організованість, а не лише стихійність та непередбачуваність. Це результат більш свідомого ставлення до вибору кодів спілкування та інформування.

Перемикання кодів призводить до їх змішування, коли мовні елементи певної мірою адаптувалися фонетично, графічно або граматично системою української мови. На першому етапі змішування кодів іншомовний елемент може залишатися у латиноалфавітній формі (*кореспондент-net; його «cross monopoly» не має під собою грунтовної юридичної бази*). На другому –транслітерується (*інтернет-магазин; от кутюр; прайм тайм*). На третьому вже спостерігається адаптація до мовної системи: експлікація категорії множини, експлікація категорії роду, експлікація категорії відмінку. Завершальним етапом мовної адаптації є розвиток словотвірних ланцюжків.

Перемикання кодів характеризується дослідниками як цілком закономірне явище в соціумі , особливо при позначенні конкретних предметів, коли запозиченим неадаптованим словом номінуються товарний знак або знак обслуговування, фірма, музична група, фестиваль, різноманітні програми тощо.

З одного боку, вживання таких слів виправдано – вони є своєрідними товарними знаками, які не можна змінювати, оскільки їх мовна форма зареєстрована. Тобто коли назва зареєстрована у латинській графіці як товарний знак, то у такому вигляді вона функціонує в усіх інших мовах. Певною мірою це пов'язано із глобалізацією всього життя нашого соціуму. Цей процес об'єктивно існує і має як позитивні, так і негативні аспекти. Позитивним є те, що збільшився і якісно збагатився потік інформації, що передається. Зріс діапазон поширення і швидкість проходження інформації каналами зв'язку. Виникли нові трансляційні канали, які дають можливість встановлення єдиного комунікативного й культурного простору.

З іншого ж боку, розхитується й забруднюється мовна система та, що більш важливо, змінюється мовна свідомість людини, її менталітет, адже мова є об'єктивною формою «нагромадження, збереження і передачі суспільно-історичного досвіду, є об'єктивним джерелом зведень про культуру: деякі види інформації можна одержати, звернувшись тільки до свідчення мови. Власне кажучи, мова є інструментом включення індивіда у світ етнокультури як скарбниці накопиченого народом досвіду життя та її ідейно-морального і світоглядного висвітлення. Вона служить сполучною ниткою і ключем до культурного багатства своєї і чужої культури. Втрата мови утруднює входження в іншу культуру, і одночасно втрачається шлях назад, до власної культури» [4: 290].

Отже, вплив глобалізаційних процесів на сучасну українську мову має як позитивні, так і негативні аспекти. З одного боку, українська мова отримала нові можливості для збагачення та подальшого розвитку, а з іншого – мовознавці застерігають, що полікодовість дискурсу, перемикання кодів, а особливо їх змішування розхитує мовну норму, знижує поріг чутливості до її порушень, дестабілізує мовне життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Землянова Л.М. Зарубежная коммукативистика в преддверии информационного общества. Толковый словарь терминов и концепцый / Л.М. Землянова. – М.: Изд-во Моск. Ун-та, 1999. – 301 с.
2. Денисенко С. Глобалізми у засобах масової інформації / С. Денисенко // "Наукові записки" ВДПУ ім. М.Коцюбинського: Збірник наукових праць. Серія: Філологія. – Вип.6. – Винница: Вид-во ВДПУ, 2003. – С.390–395.
3. Ажнюк Б.М. Мовні зміни на тлі деколонізації та глобалізації / Б.М. Ажнюк // Мовознавство. – 2001. – № 3.
4. Шейко В.М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.): у 2 т. / В.М. Шейко. – Х.: Основа, 2001. – Т.2. – С.290.

Повстянко Катерина Олександрівна – студентка групи 2Е-16б, факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: tetyana_v@mail.ru

Науковий керівник: **Пустовіт Тетяна Миколаївна** – канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Povstyanko Katerina O. - Faculty of power engineering and electromechanics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa, e-mail: tetyana_v@mail.ru

Supervisor: **Pustovit Tetyana N**. – Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa.

УДК 82.09(477)

А. А. Яцько

Іван Котляревський – основоположник сучасної української літературної мови

Вінницький національний технічний університет

Анотація: *У статті представлено загальні відомості про геніального письменника – Котляревського Івана Петровича. Акцентовано увагу на зв'язку української літературної мови з творчістю Котляревського. Охарактеризовано основні питання та проблеми порушені у поемі «Енеїда».*

Ключові слова: геній, творчість, нова українська літературна мова, культура, патріотизм.

Abstract: *In the article presents general information about the great writer - Ivan Kotliarevsky. Was focused the attention on the connection Ukrainian literature language and works by I.Kotliarevsky. Also, was described the main problems and issues raised in the poem «Eneida».*

Key words: genius, creativity, new Ukrainian literary language, culture, patriotism.

Творчість І.Котляревського ознаменувала собою початок нової ери української літератури. Із порівняно невеликого за обсягом творчого доробку письменника починається потужний рух національного відродження. Поема «Енеїда», над якою І.Котляревський працював майже три десятиліття, стала епохальним за своєю громадською і художньою значущістю явищем у духовному житті українського народу, визначила змістовий напрям і форму нашому письменництву. Творчість І.Котляревського була направлена на відтворення й інтерпретацію буденного світу українця, він прагнув оживити мовну платформу - заговорити до народу його мовою й дати можливість тим, хто заперечував сам народ, його мову, культуру, зрозуміти, що кожна нація має перспективу й майбутнє.

Іван Котляревський народився 9 вересня 1769 року в Полтаві, в родині дрібного чиновника. З 1780 року маленький Іванко почав навчатися в Полтавській духовній семінарії. Особливо старанно й наполегливо осягав хлопець гуманітарні дисципліни: політику, риторику, філософію, латинську, грецьку, французьку, німецьку мови. Під час вчителювання у поміщицьких родинах, з 1794 р., розпочинається творча робота письменника над славнозвісною «Енеїдою». Протягом 1794—1796 рр. І.Котляревський працює над першими трьома частинами поеми. Спочатку І.Котляревський не мав наміру публікувати поему і вона поширювалася серед читачів у рукописних копіях. Після 12-ти річної військової служби у 1808 році в чині капітана І.Котляревський виходить у відставку і пробує влаштуватися на цивільну службу в північній столиці. У 1809 році з'являється друком його знаменита поема у чотирьох частинах «Вергилиева Энеида, на малороссийский язык переложенная И.Котляревским». На титулі містилося авторське зауваження: «Вновь исправленная и дополненная противу прежних изданий» [5, с. 196-198].

З 1810 року і до кінця свого життя Іван Петрович Котляревський живе в Полтаві, працюючи наглядачем Будинку для виховання дітей бідних дворян. Увесь цей час письменник не пориває з творчою діяльністю, захоплюється театральною справою. З метою збагачення репертуару він створює драму «Наталка Полтавка» і водевіль «Москаль-чарівник», які з успіхом було поставлено у 1819 році. Так, на полтавській сцені, з початків нової української драматургії зароджувався національний професійний театр. У 1821 році поет закінчує писати поему, останню частину «Енеїди», але побачити повне видання йому не судилося. Воно з'явилося на світ у 1842 році, уже після смерті автора.

У своїй діяльності І.Котляревський майже не виявляє прагнення виходити за межі національного культурного простору. Він зосереджується в умовному колі українського буття, ніби провокуючи свого читача до занурення у привабливий світ простих і людяних стосунків. Ця тенденція сприяла актуалізації української народної тематики та підтримувала подальше використання народної мови в літературній сфері. Вихід у 1798 р. в Петербурзі «Енеїди» І. Котляревського передумовив появу не лише нової української літератури та національної ідентичності, а й нової української літературної мови. Очевидно, що за певних умов ця мова могла би розвинутися у самодостатнє явище, аналогічне російській мові. Але політика московських царів, а згодом і петербурзьких імператорів, була спрямована на створення єдиного загальноімперського культурного простору, де функціонувала би

лише російська літературна мова. Тому офіційна влада у XVII-XVIII ст. винищувала саме літературну «просту» мову. Мовну свідомість Котляревського можна розглядати як досить характерну для представника освіченої верстви Лівобережної України кінця XVIII — початку XIX ст.

Мова у творах Котляревського поділяється на так звані мовні ієрархії. Вищий щабель займає «славеноросійська» - пов'язаний з сакральними мотивами варіант російської, середній - стилістично нейтральний варіант російської, а нижчий - українська мова, що спирається на місцевий діалект. Саме Котляревський створив нову українську національну ідентичність за структурною моделлю «доповнення» імперської ідентичності. Національно-політична свідомість утверджувалася як варіант місцевого чи регіонального патріотизму, що додавалася до загальнодержавного патріотизму. Звідси й парадигма національної літературної мови як додатку до «великої», загальноімперської літературної мови. Після Котляревського необхідні були титанічні зусилля Тараса Шевченка, який витворив принципово нову національну ідентичність за моделлю «протиставлення» імперській, де національно-політичне самоусвідомлення вже розглядалося за контрастом до загальноімперського дискурсу, а українська культура, література й мова - як самодостатні та потенційно незалежні від нього.

Бурлескно-травестійну поему "Енеїда" можна вважати твором усього життя автора, оскільки писав її близько ЗО років. Вчені дискутують щодо року початку написання ’’Енеїди’’. Існує два найбільш розповсюджених варіанти: 1794р. та ще до 1791р. З'ясування року, має принциповий характер, оскільки йдеться про питання його першоджерела. Дослідники минулого століття М. Марковський, В. Шевчук та В. Неборак доводять, що "Енеїда" І. -Котляревського безпосередньо пов'язана з "Енеїдою" Публія Вергілія Марона. І. Стешенко, М. Зеров та інші обґрунтували, що українська поема опосередкована російською "Вергилиевой "Энеидой" перші дві частини котрої побачили світ саме 1791 р. Тож це питання й досі залишається відкритим.

"Енеїда" викликала різні, переважно позитивні оцінки, хоча сприйняття її навіть одним реципієнтом могло коливатися від захоплення до осуду і навпаки. В основу твору І. Котляревський поклав сюжет "Енеїди" римського поета Вергілія. Таким чином, героїчна поема прославляла троянців та їхніх нащадків римлян. Вона входила в класичну освіту і була вкрай популярна в усі літературні епохи. На час написання перших трьох частин "Енеїди" І. Котляревського твір Вергілія був уже спопуляризований у Європі, зокрема в Україні, що дає підстави розцінювати поему українського автора як данину літературній моді. Проте "пародійний текст, який виник як відгук на вже існуючі пародії, неспроможний лягти в основу національної літературної традиції" [12, 8]. Названі західноєвропейські травестії залишилися творами-"одноденками", а "Енеїда" І. Котляревського як оригінальна і самобутня поема набула епохального загальнонаціонального значення.

Чітко визначити приналежність "Енеїди" до певного напряму досить складно. Складність полягає в тому, що І. Котляревського потрібно вважати не тільки "батьком", першим письменником нової української літератури, а й останнім поетом давньої літератури. Відповідно "Енеїда" завершила в собі літературу давню й народила нову, отже, стала ніби своєрідним птахом Феніксом нашої літератури в час його згоряння і воскресіння, що, за легендою, відбувалося в одному гніздов'ї і водночас". Таким чином, "Енеїда" І. Котляревського — перший твір нової української літератури, яким завершився процес секуляризації української культури, утвердилася народна мова як літературна та відбувся перехід від силабічної до силабо-тонічної системи віршування.

Отже, життя і творчість І.Котляревського припали на час, коли, здавалося, самі підмурки національної ідеї відбували одне з найсерйозніших випробувань на право свого існування взагалі. Невблаганна самодержавницька дійсність розбивала на друзки сподівання українського народу. Могутній і тотальний імперський тиск мав остаточно привести до знищення навіть можливих проявів національного духу. І.Франко, оцінюючи безприкладний літературний подвиг І.Котляревського, порівнював творчість письменника з пробудженням високогірного орла, який, злетівши з вершини, відвалив снігову брилу, що, покотившись кам'яним схилом, викликала могутню лавину, яка залунала «дужче грому». Не буде перебільшенням твердження, що незмірна лавина продовжує обростати новими активними масами і в день сьогоднішній. І в цьому велич І.Котляревського й історична заслуга.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрущенко М. Іван Котляревський на тлі української культури 18 ст. //Київська старовина. - 1998. - № 5. - С. 60-67.
2. Караванський І. Іван Котляревський //Українська мова та література. - 1999. - 13 квітня. - С. 7
3. Кочерган М.П. І.Котляревський як лексикограф //Мовознавство. - 1998. - № 1. - С. 40-443
4. Ленда, Р. Іван Котляревський і доба національного відродження //Українська мова та література. - 2008. - № 37. - С. 8-9.
5. Мартич Т. Поема І.Котляревського "Енеїда": Тести для перевірки змісту //Дивослово. - 2002. - № 10. - С. 48-49
6. Марценко Г. "Енеїда" Івана Котляревського, тема і значення поеми //Дивослово. - 2005. - № 3. - С. 10-12

Яцько Аліна Анатоліївна - студент групи 3КН - 16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: alinka.yatsko@mail.ru
Науковий керівник: ***Азарова Лариса Євстахіївна*** - д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kmz2427@ukr.net.

Yatsko Alina Anatolivna - Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: alinka.yatsko@mail.ru.
Supervisor: ***Azarova Larisa Y.*** - Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kmz2427@ukr.net..

УДК 811.161.4

Утрерас Альфредо

Смс-повідомлення як нова форма мовної комунікації

Вінницький національний технічний університет

Анотація: У статті розглядається специфіка смс-повідомлень як нової форми мовленнєвої комунікації: досліджуються причини актуальності смс-спілкування, основні функції та властивості смс, що обумовлюють їх особливе місце у розмовному дискурсі.
Ключові слова: смс-повідомлення, мовна комунікація, функції та властивості смс.

Abstract: The article deals with peculiarity of sms as a new form of speech communication: reasons of actuality smsconversation, main functions of sms, characteristics, determining special place of sms in colloquial discourse.
Key words: sms-messages, language communication, sms functions and properties.

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком комунікаційних технологій та підвищенням ролі мобільного Інтернет-спілкування в житті не тільки окремої людини, а й усього суспільства. Це зумовлює зростання впливу нових форм комунікації на розвиток мови та її подальші зміни.

Інтернет та мобільний телефон стали невід’ємною частиною існування людини, роблячи його набагато легшим і зручнішим. Преса, радіо, телебачення виникли у зв'язку з певними потребами суспільства, обслуговують окрему сферу його життя і тому мають певні особливості мовної репрезентації. Мобільний зв'язок, що є засобом комунікації, можна порівняти, з одного боку, із засобами масової комунікації (друк, радіо, телебачення), з іншого, із засобами індивідуальної комунікації (наприклад, зі стаціонарною телефонною мережею). Технічний процес відкриває нові кордони для спілкування, яке сьогодні все частіше відбувається у віртуальному просторі.

Маленький розмір екрану мобільного телефону й обмежена кількість знаків зумовили появу «мови смс» (від англійського sms ‘short message service’), ще більш короткої, ніж та, якою користуються під час спілкування в Інтернеті. Та й зміст такого повідомлення не обмежується тільки словами, сьогодні до його складу входять знаки, графічні зображення і, навіть, фотографії. Дуже часто «мова sms» схожа на ребус, до складу якого входять малюнки, літери, цифри, знаки пунктуації. Наприклад, “I <З u” слід читати як “Я тебе кохаю”. Це sms-повідомлення складається з піктограми “<З”, що означає “серце” і вживається в значенні “кохати” та літери “U”, яка замінила слово “тебе”.

Історія розвитку «мови sms» досить цікава. Після винаходу, більше десяти років цей сервіс залишався без уваги, а згодом за короткий період часу став для більшості операторів мобільного зв’язку чи не основним джерелом додаткового прибутку.

Перше використання sms відбулося в Англії, коли у 1991 році інститут стандартів у області телекомунікацій (ETSI) запропонував механізм обміну невеликими блоками текстової інформації між мобільними абонентськими станціями. Придумав цю форму спілкування Нейл Папуорт (Neil Papuorth) – інженер компанії Vodafone. 3 грудня 1992 року, саме напередодні Різдва, він відправив перше в світі sms-повідомлення. Використовуючи персональний комп’ютер, Нейл Папуорт надіслав таке привітання: “Merry Christmas-92”. На світ з’явилася нова технологія, яка змінила життя мільйонів людей, надавши їм можливість спілкуватися за допомогою sms.

На сучасному етапі усе частіше починають говорити про існування окремої «sms-мови», що розвивається всередині різних мов. Зокрема, в США на «мову sms» переклали "Іліаду", у Франції деякі сайти представлені англійською, французькою та «мовою sms». Текстові повідомлення використовують для реклами, сповіщень від банків та різних компаній, створено кілька мільйонів сайтів з прикладами святкових, гумористичних sms тощо. В Іспанії створено проект під назвою "Diccionario SMS", організований іспанською Асоціацією користувачів Інтернету та сервісами MSN и Lleida.net (сайти безкоштовної відправки sms). Названо словник також «мовою sms» – "Exoxtiyxati" ("Hecho por ti y para ti") [Diccionario SMS]. Отже, це явище досягло таких масштабів, що на нього не можна не зважати. У той же час, говорити про існування «sms-мови» не зовсім коректно з наукової точки зору, оскільки вона послуговується лексикою, синтаксисом загальнонаціональної мови, хоча і в дуже спотвореному вигляді. Науковці визначають сленг sms та чатів як соціолект, різновид молодіжного сленгу, оскільки саме молодь є основним користувачем вищезазначених послуг і автором новотворів у цій сфері.

У якості характерних рис «мови смс» можна виділити:

1. Наявність електронного каналу передачі. Західні дослідники визначають цей вид комунікації терміном «комп'ютерно-опосередкована комунікація» (Computer-Mediated Communication).

2. Опосередкованість. Спілкування між учасниками комп'ютерної комунікації відбувається за допомогою технічних, електронних засобів зв'язку.

3. Дистанційність. Віддаленість учасників комп'ютерної комунікації один від одного і, як правило, відсутність безпосереднього візуального контакту між ними.

4. Гіпертекстовість. В комп'ютерному дискурсі тексти представляють собою гіпертекстову систему, що складається з вузлів (інформаційних одиниць) і заданих на них асоціативних зв'язків. Це породжує 3-х або навіть n-вимірний інформаційний простір і створює інформаційне середовище.

5. Віртуальність. Під віртуальністю розуміється знаковий, символічний характер комп'ютерно-опосередкованої взаємодії.

6. Креолізованість. Вона означає, що в текстах, які представлено в електронному вигляді, використовуються не лише лінгвістичні, а й паралінгвістичні засоби, наприклад, малюнок, фотографія, а також застосовуються різні шрифти, кольори, графічні символи тощо. Передача емоцій та інших невербальних засобів за допомогою «смайликів». Незважаючи на опосередкований характер комп'ютерного дискурсу і відсутність прямого, візуального контакту між його учасниками, комп'ютерна комунікація може бути доволі емоційною і для цих цілей використовуються не лише вербальні, але і невербальні засоби, до яких можна віднести передачу емоцій, міміки за допомогою «смайликів», які представляють собою поєднані в певному порядку знаки пунктуації. При їх розгляді під кутом у 90 градусів, «смайлики» стають схожими на «личка», що відображають ті чи інші емоції, наприклад: :-) – радість. :-(- прикрість. :-I – байдужість. 8-O - подив. `:-) - легке здивування. :-T – наполегливість. :-E – злість.

7. Комп'ютерна етика та етикет. Процес комунікації поділяється на окремі фрагменти - комунікативні акти. Класичною моделлю комунікативного акту є діалог, як комунікативна взаємодія, щонайменше, двох учасників. Учасники мають певний комунікативний статус.

Смс-повідомлення виступають альтернативою безпосередній та телефонній комунікації: смс-повідомлення використовують при неможливості здійснити або бажанні уникнути безпосереднього контакту або телефонної бесіди з адресатом комунікації. Приватний характер смс-повідомлень, що якісно відрізняє їх від телефонної розмови, забезпечує конфіденційність комунікації – зміст повідомлення є відомим лише партнерам комунікації.

На рівні масової комунікації короткі повідомлення представлені у формі смс-реклами, смс-ігор та смс-інформаційних служб: новин, результатів футбольних матчів, біржових курсів і т. д. Але найпоширенішою є смс-служба у міжперсональній комунікації (interpersonale Kommunikation), що користується широкою популярністю серед людей різного віку, різних національностей та різного соціального статусу і зайняла чільне місце у їхньому повсякденному житті.

Смс-повідомлення використовуються для різних цілей, таких як: домовленість про зустріч, запит інформації, розповідь останніх новин, або щоб просто сказати привіт і т. д. Смс-комунікація надає також можливість міжперсональної підтримки, коли при відчутті нудьги або страху через відправлення смс-повідомлення покращується настрій.

Стилістика телефонних повідомлень – смс – має багато спільних рис зі стилістикою комунікації у мережі Інтернет. Обидва різновиди електронної комунікації найчастіше реалізують письмову форму розмовно-побутового стилю. Однак смс відрізняються більшою стислістю, оскільки мають технічні обмеження в кількості знаків одного повідомлення й відповідної його вартості.

У цілому визначають такі основні риси цього жанру: стислість, відносна концентрація нестандартних орфографічних маркерів, за формою це «маленька розмова», моментальність, приватний характер змісту, сильна залежність від засобу передачі інформації, адже в мобільному телефоні обмежений набір клавіш, кожна з яких функціонально має по кілька літер. Усе це впливає на мовний образ смс.

У зв’язку з тим, що у світі молоді комунікативні засоби займають чільне місце, постає питання, як комунікативні засоби, а саме мобільний телефон, і смс зокрема впливають на мову і повсякденний спосіб життя молоді [2: 163].

Електронні листи, смс та ммс є асинхронними засобами, в яких прямий обмін інформацією (безпосередній взаємозв’язок) є неможливим, хоча вони наближаються до синхронізації та дозволяють спілкуватися у майже реальному часі. З того моменту, як невелика кількість інформації, а саме 160 символів, може передаватися під час її написання, мова почала пристосовуватися до нових засобів передачі інформації, які роблять письмове спілкування ефективнішим при меншій затраті часу та зрозумілим при наявності мінімальних непорозумінь. І мова, насправді, змінилася: із зростанням використання електронних листів, смс та ммс з’явилася та розвилася низка нових форм –

гібридних форм, які поєднують особливості розмовної мови та письмової, що як результат може представляти незрозумілу та закодовану мову [1: 129].

Лінгвісти наголошують на тому, що засоби комунікації впливають на вибір мовних засобів. Тому виникає поняття „мовна культура смс-спілкування”, що визначає вплив смс-спілкування на розвиток загальної культури мовлення не тільки певного суспільного прошарку, а суспільства в цілому.

Отже, окремим і важливим аспектом розвитку смс-повідомлень є їх вплив на стандартну мову. Активність, орієнтованість на живе, невимушене спілкування сприяють змінам у нормах літературної мови у напрямку її лібералізації та породжують сумніви в непорушності й обов’язковості дотримання літературних норм, через що деякі мовознавці говорять про негативний вплив самих смс-повідомлень.

Пропоную визначити декілька аспектів впливу смс-повідомлень на загальну культуру мовлення: по-перше, негативний вплив, що полягає в обмеженості «мови смс» та пристосування цієї мови до повсякденного життя індивіда; по-друге, позитивний вплив, який визначається появою нових лінгвістичних форм, що представляють взаємозв’язок мови та сучасних технологій та по-третє, соціальний аспект, в якому відображаються особливості смс-комунікації різних суспільних верств населення за гендерною, професійною та суспільною ознакою.

Отже, розвиток сучасних технологій зумовив розвиток смс-комунікації серед всіх верств населення; смс-комунікація стала загальною формою спілкування між людьми на одному рівні з листуванням, електронним листуванням та безпосередньою комунікацією; смс-комунікація впливає на розвиток та вдосконалення стандартної мови, що має позитивні та негативні риси.

Список використаної літератури

1. Гриценко Т. Б. Культура мовлення як компонент комунікації студентів // Науковий вісник Національного аграрного університету / НАУ. - К., 2003. - Вип. 65. - С. 127-134.
2. Хейлик Т.А. СМС як нова форма мовної комунікації // Вісник Дніпропетровського університету . Серія «Мовознавство». №11. 2009. - Вип. 15, т. 2. - С. 160-165.
3. Frehner C. 1978- Email – SMS – MMS : the linguistic creativity of asynchronous discourse in the new media age / Carmen Frehner. – Bern : Peter Lang AG, International Academic Publishers, 2008. – 294P.

Утрерас Альфредо , ФЕЕЕМ, гр. 1ЕМ-13б
e-mail: halo_42@hotmail.es

Науковий керівник: Горчинська Людмила Володимирівна, старший викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця
e-mail: amila5@ukr.net

Alfredo Wladimir Utreras Albuja, ФЕЕЕМ , гр. 1ЕМ-13б
e-mail: halo_42@hotmail.es

Supervisor: Horchinska Lyudmila Volodymyrivna, Senior Lecturer of the Linguistics Department of Vinnytsia national technical university,Vinnytsia.
e-mail: amila5@ukr.net

УДК 811.161.2

Л. В. Горчинська

Реферування та анотування наукових текстів на заняттях з української мови для іноземців

Вінницький національний технічний університет

Анотація: У представленій статті розглянуто основні принципи навчання реферуванню і анотуванню іноземних студентів. Визначено місце реферування в системі занять з української мови.
Ключові слова: реферування, анотування, науковий текст, іноземні студенти

Abstract: In the submitted article discusses the мain principles of review and annotation training of foreign students have been considered in the article. The role of review in the system of the Ukrainian language classes has been also determined.
Keywords: review, annotation, scientific text, foreign students

Основне завдання навчання українській мові як іноземній у технічному університеті - успішне опанування українською мовою як засобом навчального та професійного спілкування. Тому перед викладачами стоїть мета - навчити студентів науковому мовленню та мові спеціальності, поглибити вміння користуватися навчальною літературою з фаху та вміти висловлюватися українською мовою з питань, пов’язаних з майбутньою професію студентів.

У досягненні цього важливим є розвиток у студентів навичок аналітико-синтетичної обробки інформації, а саме: осмисленню, аналізу та оцінці змісту оригінального тексту. Але для студентів-іноземців недостатньо зрозуміти та засвоїти інформацію оригінала в цілому або частинам (аналіз), необхідно навчитися виділяти основну інформацію, стисло формулювати і представляти її в логічній послідовності (синтез), таким чином створюючи вторинний текст, необхідний для збереження, переробки та систематизації вихідної інформації. Практичний досвід доводить, що саме це завдання і є досить важким для студентів.

На думку багатьох спеціалістів, формування та удосконалення умінь смислової обробки тексту при реферуванні та анотуванні позитивно впливає на удосконалення навичок читання. Писемна фіксація реферативного тексту сприяє упорядкуванню усного мовлення. Крім того, навчання реферуванню та анотуванню - ефективний засіб удосконалення лінгвістичної компетенції іноземних студентів, оскільки згортання тексту потребує здійснення лексико-синтаксичних трансформацій, при виконанні яких студенти набувають свободу оперування різними мовними засобами, уміння вибору мовної форми, адекватної комунікативному завданню та ситуації спілкування. Знання основ реферування та анотування дозволяє швидко орієнтуватися в літературі з фаху.

Формування навичок реферування та анотування відбувається на старших курсах, коли іноземні студенти володіють українською мовою настільки, що можуть вільно працювати з науковими текстами. Але робота з текстом: виділення основної та додаткової інформації, ділення на частини за змістом, складання різних видів планів, перекази та ін., проводиться, починаючи з другого семестру підготовчого відділення.

Важливо зазначити, що процес анотування та реферування являє собою послідовну систему певних дій над інформацією первинного тексту. З боку викладача необхідне методичне керування цими діями (пошук, виділення та трансформування основного змісту тексту). Таке керування може здійснюватися безпосередньо на заняттях або позааудиторно через систему завдань до текстів.

Розглянемо методичні дії викладача та студентів при роботі з первинним текстом:

Реферування

Викладач	Студенти
1. Пропонує текст для читання. Ставить мету.	1. Читають текст, усвідомлюючи мету.
2. Ставить завдання структурно-семантичного аналізу заголовку тексту.	2. Визначають жанр тексту за його заголовком. Формулюють основну тему первинного тексту.
3. Пропонує проаналізувати структуру тексту. Здійснює послідовне керування діями: при аналізуванні композиції тексту, виявленні засобів зв’язку в тексті, виділенні основної інформації, виявленні висновків автора.	3. Роблять структурно-змістовний аналіз тексту: виділяють компоненти типових моделей тексту, визначають основні частини, виявляють засоби зв’язку частин тексту, шукають висновки автора та інше.

4. Скеровує дії на виділення підтем тексту з опорою на змістовну структуру тексту.	4. Виділяють підтеми тексту, шукають основну інформацію в даних підтемах. Коротко передають зміст шляхом трансформації та узагальнення за допомогою номінативних речень. Складають план тексту.
5. Пропонує представити текст у формі реферату. Звертає увагу на вибір виду реферату, засобів зв'язку та авторизації вторинного тексту.	5. Представляють текст у формі реферату: послідовно передають основний зміст тексту з узагальненням та з урахуванням композиційного ділення, згідно вимог до оформлення.

Анотування

Викладач	Студенти
1. Повторює всі дії реферування, оскільки анотація пишеться на основі реферату.	
2. Пропонує представити анотацію тексту з урахуванням композиції, правил оформлення та інше. Особливу увагу надає вибору засобів зв'язку та лексико-граматичних моделей.	2. Послідовно передають інформацію (перераховують основні підтеми первинного тексту) згідно композиції та вимог до оформлення анотації.

Навчання анотуванню та реферуванню відбувається на матеріалі аутентичних текстів науково-технічного напрямку, що сприяє пробудженню пізнавальної мотивації, викликає зацікавленість та підвищує практичну цінність володіння українською мовою. У таких текстах повинна бути певна послідовність у міркуваннях та доказах, причинно-наслідкові відносини між різними поняттями, загальнонаукові засоби пізнавальної діяльності. Всі тексти, що використовуються на заняттях з реферування, повинні містити основні структурно-смислові блоки, які необхідні для написання реферату: вступ, проблеми, способи та методи вирішення поставленого завдання та висновки. Доцільно також супроводжувати роботу з текстами передтекстовими вправами, які знімають лексичні та граматичні труднощі, корегують фонетику, дають первинне представлення словотвірних та граматичних моделей; та післятекстовими вправами, орієнтованими на роботу із змістовною структурою тексту з метою навчання написанню реферату та анотації первинного тексту, а також спрямовані на опанування спеціальними синтаксичними конструкціями, стійкими словосполученнями, засобами зв'язку, характерними для оформлення реферату та анотації.

Слід пам'ятати, що анотація та реферат мають власну структуру та засоби оформлення. Наприклад, до структури анотації належать: бібліографічний опис, який містить ініціали та прізвище автора, назву першоджерела, місце видання, час публікації; та основна частина. А реферат, у свою чергу, має більш розширену структуру. А саме: вступ, який містить відомості про автора, місце та час публікації статті, тему та проблему, а також короткий зміст питань, розглянутих у статті; основну частину та висновки, зроблені автором першоджерела.

Мовні кліше та спеціальні конструкції, що використовуються для оформлення реферату та анотації, є засобами зв'язку частин тексту. Реферативні конструкції вивчаються при навчанні анотуванню та розширюються і активізуються в процесі роботи над рефератом. На заняттях доцільно запропонувати студентам зразки анотацій та рефератів, а також надати схеми-моделі анотації та реферату з використанням мовних кліше. Наприклад, на заняттях з анотування студенти мають можливість користуватися наступною схемою:

Схема-модель анотації

Стаття … (назва у лапках, прізвище або прізвища та ініціали авторів) розміщена (опублікована) в журналі … (назва та номер журналу, місце та час публікації).

Стаття присвячена темі (проблемі, питанню) … У поданій статті аналізуються наступні проблеми: … (досліджуються процеси, властивості, матеріали …; описуються особливості, види, результати …; дається характеристика …).

У статті автор розглядає способи (методи, види) …; пише про значення (результати) …; розкриває (причини, основні положення) …; доводить роль (значення, вплив) …

Особливу увагу автор статті звертає на … Ретельно розглянуто такі питання, як …

Автор робить висновок (приходить до висновку) про те, що …

Стаття призначена (для кого), розрахована (на кого), може зацікавити (кого)…

Враховуючи складність реферату як мовного твору, студенти працюють поетапно, переходячи від вивчення реферативних конструкцій в реченнях та в рефератах до будування власних речень, до самостійної репродукції частин реферату та тексту реферату в цілому.

Можна стверджувати, що саме реферування та анотування – один з найбільш важливих видів роботи для іноземних студентів негуманітарних спеціальностей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вороніна К.В. Основи перекладацького анотування та реферування текстів різних типів і жанрів: навчальний посібник / К.В. Вороніна – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – 120с.
2. Давыдова Э.В. Обучение иностранных студентов аннотированию научных текстов в российских технических университетах. *Гуманитарный вестник*, 2013, вып. 2 (4). URL: http://hmbul.bmstu.ru/catalog/lang/ling/40.html
3. Лутовинова В.І. Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації: практ. посіб. /В.І.Лутовинова; наук. Ред. Г.М.Швецова-Водка; АПН України, ДНПБ України ім. В.О.Сухомлинського. – К., 2007..
4. Ротова Н.В. Обучение реферированию и аннотированию студентов неязыковых вузов [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://repo.uipa.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/726 /1/N_%20Rotova.pdf
5. Трофимова И.Д. Обучение письменному реферированию текстов периодической печати // Вестник Бурятского государственного университета [Текст]. - Улан-Удэ: Изд-во БГУ, 2008, №15 - С.285.

Горчинська Людмила Володимирівна – старший викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.
e-mail: amila5@ukr.net

Horchinska Lyudmila Volodymyrivna – Senior Lecturer of the Linguistics Department of Vinnytsia national technical university,Vinnytsia.
e-mail: amila5@ukr.net

УДК 37.013 (477)

Зозуля І. Є.

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано важливі завдання, необхідні для реалізації інклюзивної освіти людей з особливими освітніми потребами в Україні. Розкрито особливості розвитку інклюзивної освіти в Україні.

Ключові слова: інклюзивна освіта, люди з особливими освітніми потребами, стратегія розвитку національної системи освіти.

Abstract

The important present-day tasks, necessary for realization of inclusive education of people with special educational needs in Ukraine, are analyzed in the article. The peculiarities of inclusive education development in Ukraine are described too.

Keywords: inclusive education, people with special educational needs, the development strategy of the national education system.

Розвиток сучасного суспільства України й процеси інтеграції в європейську спільноту гостро ставлять питання забезпечення соціального захисту громадян країни, і особливо тих, хто потребує його найбільше, зокрема, це діти з особливими освітніми потребами. Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана, насамперед, з тим, що чисельність дітей, які потребують корекційного навчання, неухильно зростає. Модернізація освіти в Україні, що спрямована на демократизацію та гуманізацію, зумовлює необхідність впровадження інноваційних технологій, зокрема, в освіті людей з особливими потребами. Інклюзія є однією з основних тенденцій розвитку зазначеного типу освіти в Україні.

В Україні, за даними офіційної статистики, чисельність дітей з інвалідністю станом на 2016 рік досягає 15 відсотків. Ця цифра є шокуючою. Це діти із порушенням зору, слуху, вадами мовлення, рухового апарату, із затримками психомовного розвитку, невролгічними проблемами тощо. У зв'язку з цим постає важливе питання запровадження інклюзивного навчання, формування нової філософії державної політики щодо дітей та молоді з особливими освітніми потребами, вдосконалення та розвито нормативно-правової бази відповідно до міжнародних договорів у сфері прав людини [3, 5].

Конвенція ООН про права дитини, як документ міжнародного рівня, висуває вимоги до кожної держави щодо розробки та вдосконалення законодавчої бази для виконання важливого принципу усіх демократичних суспільств, що кожна дитина, незалежно від стану її здоров'я, наявності інтелектуального або розумового порушення має право на одержання якісної освіти.

Однією з форм навчання дітей з особливими освітніми потребами є визнана в багатьох країнах світу інклюзивна форма навчання. Інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дитини на освіту та права навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу. Для забезпечення рівних можливостей доступу до якісної освіти інклюзивні навчальні заклади повинні адаптувати програми й плани, форми й методи навчання та ресурси до індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами [5, 10].

В нашій країні початок інтеграційних процесів „особливих дітей" у масову шкільну систему почався з 90-х років минулого століття. У 2001 р. Міністерство освіти і науки України, Інститут спеціальної педагогіки АПН України та Всеукраїнський фонд „Крок за кроком" започаткували науково-педагогічний експеримент „Соціальна адаптація та інтеграція в суспільство дітей з особливостями психофізичного розвитку шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх закладах", основна мета якого є розробка і реалізація механізму інтеграції дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади, ранньої інтеграції цих дітей в соціальне середовище з урахуванням їх типологічних та індивідуальних особливостей. Але остаточно інклюзивна освіта стала підтримуватись законодавчою базою України з 2010 року, коли до Закону України „Про загальну середню освіту" були внесені зміни, згідно з якими загальноосвітні навчальні заклади могли повноправно створювати спеціальні та інклюзивні класи для навчання дітей з особливими потребами. У жовтні 2010 року МОН молодь спорту України затвердило „Концепцію розвитку інклюзивної освіти", а в серпні 2011 року Кабінет міністрів України затвердив „Порядок

організації інклюзивного навчання в загальноосвітніх навчальних закладах". Нині інклюзивне навчання поширюється у всіх регіонах України [1,8].

Незважаючи на певні позитивні результати освітнього експерименту, треба зазначити, що впровадження інклюзивної освіти в нашій країні має ще багато проблем. Інклюзивна освіта гостро потребує вдосконалення законодавчої бази, принципів фінансування, створення в школах сприятливого середовища, формування матеріально-технічної бази, методичного й кадрового забезпечення, подолання соціальних та професійних стереотипів.

Основними принципами інклюзивної освіти є: рівний доступ до навчання в загальноосвітніх закладах та отримання якісної освіти кожною дитиною; визнання здатності до навчання кожної дитини та необхідність створення суспільством відповідних умов для цього; забезпечення права дітей розвиватись у родинному оточенні та мати доступ до всіх ресурсів місцевої спільноти; залучення батьків до навчального процесу дітей, як рівноправних партнерів та їх перших учителів; навчальні програми, які ґрунтуються на особистісно орієнтованому та індивідуальному підходах, що сприяють розвитку навичок навчання протягом усього життя; визнання факту, що інклюзивне навчання передбачає додаткові ресурси, необхідні для забезпечення особливих освітніх потреб дитини; використання результатів сучасних досліджень та практики в реалізації інклюзивної моделі навчання; командний підхід у вихованні та навчанні дітей, який передбачає залучення педагогів, батьків, спеціалістів [4, 11].

Значний внесок у справу пропаганди інклюзивної освіти зроблено українсько-канадським проектом «Інклюзивна освіта для дітей з особливими освітніми потребами в Україні», який здійснювався за підтримки Канадської агенції з міжнародного розвитку.

На нашу думку, головним досягненням проекту стало саме донесення до громадськості переваг інклюзивного навчання. Вони такі: для дітей з особливими освітніми потребами – інклюзивне навчання не розділяє дітей з інвалідністю та їхніх здорових однолітків; завдяки цілеспрямованому повноцінному спілкуванню поліпшується когнітивний, моторний, мовний, соціальний та емоційний розвиток дітей; діти мають можливості для налагодження дружніх стосунків зі здоровими ровесниками й участі у громадському житті; для інших дітей – вони вчаться природно сприймати і толерантно ставитися до людських особливостей; налагоджувати й підтримувати дружні стосунки з людьми, які відрізняються від них; співпрацювати; поводитися нестандартно, бути кмітливими, а також співчувати іншим; для педагогів та фахівців – учителі інклюзивних класів краще розуміють індивідуальні особливості учнів; учителі опановують різноманітні педагогічні методики, що дає їм змогу ефективно сприяти розвиткові дітей з урахуванням їхньої індивідуальності; спеціалісти (медики, педагоги спеціального профілю, інші фахівці) починають сприймати дітей більш цілісно, а також вчаться дивитися на життєві ситуації очима дітей [5, 124].

Отже, інклюзивне навчання в загальноосвітніх закладах відображає одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Інклюзія означає розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є достатньо складною, але відповідає його здібностям. Вона враховує потреби, а також спеціальні умови та підтримку, яка забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Але саме головне – дитина вчиться життєдіяльності в оточенні здорових дітей, що формує спрямованість до повноцінного життя, до усвідомлення власної спроможності, підвищення якості власного буття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ашиток Н. Проблеми інклюзивної освіти в Україні / Н. Ашиток // Людинознавчі студії. Педагогіка. –Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка. – Випуск 1 (33). – 2015. – С. 4-11.
2. Колупаєва А. А. Навчальний курс „Вступ до інклюзивної освіти" / А. А. Колупаєва, С. М. Єфімова ; МОН України, НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. – [К., 2010]. – 17 с. – (Серія „Інклюзивна освіта").
3. Основи інклюзивної освіти : [навч. метод. посіб.] / [МОН молодь спорту України, НАПН України, Ін-т спец. педагогіки ; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К. : [А.С.К.], 2012. – 308с.
4. Синьов В., Шевцов А. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні / В. Синьов, А. Шевцов // Дефектологія. - 2004. - № 2. - С. 6-11.
5. Сучасні тенденції розвитку спеціальної освіти (українсько-канадський досвід) : матеріали Міжнар. конф. / за ред. В. І. Бондаря, Р. Петришина. - К. : Наук. світ, 2004. – 200 с.

Зозуля Ірина Євгеніївна *– кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: irazozulya@yandex.ru*

Bulava Natalya Yu. *– Candidate of Pedagogy, senior teacher of Linguistics Department of Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: irazozulya@yandex.ru*

УДК 811.161.2’367.622

К.М. Андрощук

Семантичні єдності трьохелементної будови в сучасних публіцистичних текстах української та англійської мов.

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті аналізуються та порівнюються особливості функціонування семантичних єдностей трьохелементної будови в текстах сучасної періодики україномовних та англомовних ЗМІ.

Ключові слова: релятивні дієслова, модель речення, семантична єдність, періодичні видання, ЗМІ.

Abstract

This article analyzes and compares the peculiarities of three-element semantic unities in the modern texts of periodicals in the Ukrainian-speaking and English-speaking media.

Keywords: relative verbs, a model of sentence, a semantic unity, periodicals, media.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики необхідною умовою наукового пізнання мови є створення класифікаційних схем чи моделей речення, як б об’єктивно відтворювали наявні в реченнях зв’язки, відношення, залежності, а також відповідали способу відображення в них дійсності [1, 118]. Останнім часом у зв’язку з активізацією наукових досліджень мови й мовлення, робилися спроби визначити інваріантну синтаксичну й семантичну моделі речення і в такий спосіб упорядкувати типологію простого речення. Значна кількість конкретних спостережень над взаємозв’язками, взаємовідношеннями синтаксичних структур, а також намагання вчених узагальнити результати спостережень, представити їх у системному вигляді, сприяли активізації пошуків у цій галузі.

У сучасних дослідженнях мовознавці все частіше порушують питання, що стосуються природи семантичних єдностей, які утворюються релятивними дієсловами. Моделі таких єдностей уперше були розроблені Н.Ю. Шведовою, досліджувалися А.П. Загнітком, Т.В. Савчук, І.М. Прокопенко, а згодом Н.Л. Іваницькою були здійснені спроби систематизувати їх з урахуванням словесного синсемантизму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій демонструє наявність ґрунтовних праць, автори яких досліджують певні аспекти функціонування семантичних єдностей. Зокрема, Ю.Б. Лебедь виділила й охарактеризувала основні формально-синтаксичні моделі прислівних обов’язкових компонентів [2], І.А. Мельник проаналізувала вияв дієслівного синсемантизму в моделях речень дієслівної будови [3], Н.Л. Іваницька дослідила моделі семантичних єдностей формально-синтаксичному рівні [4]. Однак питання стилістичного навантаження таких конструкцій залишається не дослідженим.

Мета статті – проаналізувати особливості функціонування семантичних єдностей трьохелементної будови в сучасних публіцистичних текстах української й англійської мов.

Наукова новизна нашого дослідження полягає в тому, що в ньому вперше здійснено міжмовну кореляцію таких єдностей з погляду їхніх стилістичних потенцій.

Предметом нашого дослідження виступають семантичні єдності трьохелементної будови, а **об’єктом** відповідно – граматична структура мови.

Матеріалом дослідження послугували конструкції, дібрані із публіцистичних текстів сучасних україномовних *(Голос України, Незалежна газета «Свобода слова», Україна Бізнес Ревю, Урядовий кур’єр)* та англомовних *(Daily Telegraph, The New York Times)* періодичних видань.

Домінантною ознакою релятивних дієслів Н.Л. Іваницька вважає їхню нездатність реалізувати семантику самостійно, без обов’язково залежних слів, що безпосередньо впливає на специфіку структури речення, забезпечуючи функціонування релятивних дієслів в обов’язковій сполучуваності зі словами, що заміщують відкриті такими дієсловами позиції для заповнення їх обов’язковими придієслівними компонентами [4, с.58]. Сполучуваність у таких випадках визначається предметно-логічними зв’язками між дієсловом та залежними від нього словами, адже релятивному дієслову властива семантична вибірковість відповідних слів як компенсаторів незалежної дієслівної семантики.

Заповнення залежних позицій у семантичних єдностях не є довільним, а має певні закономірності, зумовлені передусім змістом відтворюваного фрагменту позамовної реальності та сполучувальними особливостями релятивних дієслів. Залежний компонент семантичної єдності є обов'язковим придієслівним компонентом, що позначає предмет (об'єкт дійсності) або супровідну ознаку дії чи стану, за допомогою яких завершено реалізується семантика релятивного дієслова.

Н.Ю. Шведова зазначає, що семантико-граматична заданість заповнення відкритої позиції слова характеризує більшість слів сучасної української літературної мови і виявляється в наявності сильних прислівних зв'язків між залежним і підпорядковуючим словом [5, с. 308]. Подібні сполучення слів називаються семантичним єдностями. Релятивне дієслово, поєднуючись із двома обов'язковими придієслівними компонентами, утворює трикомпонентну семантичну єдність.

В залежності від морфологічного вираження обов'язкових придієслівних поширювачів, Н.Ю. Шведова виділяє дві основні моделі, за якими будуються трикомпонентні семантичні єдності [5, с. 306-321]:

- предикативно-двохоб'єктну модель;
- предикативно-об'єктно-обставинну модель.

1. Предикативно-двохоб'єктна модель типізує синтаксичну структуру двоскладних речень із двома обов'язковими компонентами приприсудкової залежності з об'єктним відношенням [4, с. 147]. Вона об'єднує речення, позицію присудків у яких заміщують трьохвалентні дієслова, загальною семантичною властивістю яких є спрямованість дії (стану) на два предмети: *«Незалежна газета «Свобода слова»* ***дає*** ***можливість жителю*** *нашої області звернутися зі сторінок до влади* (Незалежна газета «Свобода слова») – *дає* (що?, кому?).

У таких реченнях, як стверджує Н.Л. Іваницька, предикативна ознака виражається присудком і двома приприсудковими компонентами, один із яких компенсує семантику присудка в плані спрямованості дії на предмет, а другий вказує на інший предмет як сферу концентрації дії [4, с. 170]. Речення відтворюють ситуацію, в якій беруть участь три учасники: суб'єкт, об'єкт і адресат. На формально-синтаксичному рівні в моделі речення наявні два обов'язкові приприсудкові поширювачі у формі знахідного й давального відмінків без прийменника: *Вінничани через два тижні* ***дадуть оцінку екс-губернатору*** («Незалежна газета «Свобода слова»); *Страховий ринок* ***відшкодував понад 2 млрд. збитків потерпілим*** *у ДТП* (Україна Бізнес Ревю).

Функціонування таких конструкцій в періодичних виданнях має свою особливість, що зумовлена специфікою публіцистичного стилю. На відміну від художніх творів, в публіцистиці не підтекст, а сам текст досить чітко виражає авторське ставлення до викладених фактів. Зосередженість преси насамперед на подієвості виявляється в активному функціонуванні присудків, виражених релятивними дієсловами, що потребують обов'язкових поширювачів об'єктної семантики. Такі присудки можуть виражати:

1) спосіб передачі об'єкта певному суб'єкту: укр. *дати* (що?, кому?), *віддати* (що?, кому?), *відшкодувати* (що?, кому?); англ. *to give – давати* (що?, кому?), *to sell – продавати* (що?, кому?): *Зокрема голова уряду* ***дав*** *таке* ***доручення керівництву*** *міста* (Незалежна газета «Свобода слова»); *Знайдені* ***гроші*** *Снітько* ***віддав жертві терактів*** (Незалежна газета «Свобода слова»); *Страховий ринок* ***відшкодував понад 2 млрд. збитків потерпілим*** *у ДТП* (Україна Бізнес Ревю); *Prime Minister Silvio Berlusconi* ***gave*** *all necessary* ***documents to the court*** *on Monday* (Daily Telegraph); *The company* ***sold 14.1 million last quarter to the users*** (The New York Times).

2) ментальну діяльність суб'єкта: укр. *приділяти* (що?, кому?), *виразити* (що?, кому?), *призначити* (кого?, ким?); англ. *to sue – пред'явити* (що?, кому?): *Уряд* ***приділяє Вінниччині*** *особливу* ***увагу*** (Незалежна газета «Свобода слова»); *У документах ЄНП також* ***виразила підтримку*** *українським* ***партіям-спостерігачам*** (Голос України); ***Головою Деснянського району міста Києва*** *Президент* ***призначив Віктора Жеребнюка*** (Урядовий кур'єр); *Motorola* ***sued Apple the clame*** *in October over patent infringement* (The New York Times);

3) мовленнєву діяльність суб'єкта з метою надання певної інформації: укр. *казати* (що? кому?), *оголосити* (що? кому?), *інформувати* (кого?, про що?), англ. *to comment – коментувати* (що? кому?), *to inform – інформувати* (кого?, про що?): *Новому Податковому* ***кодексу*** *Президент* ***сказав «ні»*** (Голос України); *Микола Джига* ***оголосив подяку голові Козятинської РДА*** (Незалежна газета «Свобода слова»); *Під час зустрічі Стоунстріт* ***поінформував міністра про мандат*** *групи експертів* (Урядовий кур'єр); ***Obama has commented*** *his* ***decision to the journalists*** (The New York

Times); *Mr.* ***Sarkozy*** ***informed*** ***the government about rebalancing*** *currencies and lessening their large fluctuations* (Daily Telegraph);

4) мовленнєву діяльність суб'єкта з метою впливу на іншого суб'єкта: укр. *привітати* (кого?, із чим?), *переконати* (кого?, у чому?), *закликати* (кого?, до чого?): *О. Жупанов* ***привітав*** ***усіх учасників*** *пленарного засідання* ***із знаменним днем*** *в історії Вінничини* (Незалежна газета «Свобода слова»); *Організатор фестивалю Сергій Кудлаєнко* ***привітав*** ***«Вінницький подіум» з*** *його третім* ***проведенням*** (Незалежна газета «Свобода слова»); *Володимир Гройсман на черговому засіданні* ***закликав*** ***чиновників до зменшення чисельності*** *своїх* ***підлеглих*** (Україна Бізнес Ревю); *Україна* ***переконала*** ***МВФ у спроможності*** *виплатити кредит* (Голос України).

Моделі з присудками відповідної семантики нехарактерні для англомовної преси, оскільки, як зазначає І.В. Арнольд, відповідні лексеми англійської мови реалізують своє значення у складі дієслівного присудка неелементарної будови і вимагають після себе дієслова у формі інфінітива [5, с. 53]., напр.: ***to appeal*** *to proud of the country –* ***закликати*** *гордитися країною;* ***to persuade*** *to stay at home –* ***переконати*** *залишитися вдома.*

Крім того, в заналізованих нами англомовних періодичних виданнях відсутні фразеологічні чи фразеологізовані вислови, побудовані за предикативно-двохоб'єктною моделлю. Зате в українській періодиці такі конструкції активно транспонуються в елементарні речення, репрезентуючи негативну оцінку автором певних явищ суспільного життя: *Натомість київські підприємці* ***загрібали*** ***жар*** *чужими* ***руками*** (Україна Бізнес Ревю); *Скоро депутати знов* ***загрібатимуть*** ***жар руками*** *довірливих виборців* (Україна молода); *Але бюрократи й* ***на*** *людському* ***горі*** ***нагріли*** ***руки****, «переполовинивши» розмір грошової допомоги постраждалим від повені* (Незалежна газета «Свобода слова»).

Як бачимо, спрямованість преси на масового читача виражається в активному використанні речень, присудки яких репрезентовані дієсловами, що відображають різний характер взаємодії суб'єктів-членів суспільства.

2. Предикативно-об'єктно-обставинна модель типізує речення, в яких дія співвідноситься з об'єктом і обмежується відповідними обставинними параметрами [4, с. 171]: *Чому ж вони* ***не спрямують*** ***всі сили на розвиток*** *виробництва чи відновлення роботи промислових підприємств?* (Незалежна газета «Свобода слова») – *спрямувати* (що?, куди?)

У періодичних виданнях трикомпонентні семантичні єдності з обов'язковими придієслівними компонентами обставинно-локативного значення транспонуються в речення з метою конкретизації описаних подій, що зумовлено пропагандистсько-інформаційною спрямованістю преси. Для читача важливо знати локалізацію події, її вплив на суспільство, її оцінку з уст компетентних людей. Тексти друкованих засобів масової інформації зорієнтовані на задоволення читацьких потреб, тому в них активно функціонують речення, дієслівні присудки яких репрезентовані дієсловами із семантикою:

1) локалізації події: укр. *встановити* (що?, де?), *спорудити* (що?, де?); англ. *to place – розмістити* (що?, кого?, де?), *to spend – проводити* (що?, де?); *to conclude – представити* (що?, де?): *Католицька громада Вінниці* ***встановила*** ***у місті*** *бронзову* ***фігуру*** *понтифіка Іоанна Павла II* (Незалежна газета Свобода слова); ***У центральному парку*** *майстри* ***спорудили*** ***чимало*** *прекрасних льодових* ***скульптур*** (Газета по-українськи); *On Saturday night Ms. Garfield's «Twin Pines»* ***concluded*** *its* ***premiere run at Duo Multicultural Arts Center*** (Daily Telegraph); *They* ***will*** *then* ***spend*** ***another three months in Hanawon*** (The New York Times); *Several hundred of Mr. Limonov's supporters* ***organized*** ***the sanctioned protest on the*** *main* ***square*** *of the city* (The New York Times).

2) цілеспрямованого впливу суб'єкта на іншого суб'єкта або на об'єкт: укр. *спрямувати* (кого?, що?, куди?), *запросити* (кого?, куди?), *наближати* (кого?, куди?); англ. *to make – прокладати*[1] (що?, куди?): *Чому ж вони* ***не спрямують*** ***всі сили на розвиток*** *виробництва* ***чи відновлення*** *роботи промислових підприємств?* (Україна молода); *А Владика Тульчинський і Брацлавський Іонафан* ***всіх присутніх*** ***запросив*** ***на*** *наступне* ***сторіччя*** *храму* (Незалежна газета Свобода слова); *Екс-голова обласної ради якось ненароком й нібито ненавмисно* ***наближає*** ***собі першого заступника*** *голови ОДА* (Газета по-українськи); *Most defectors from Yanggang cross directly into neighbouring China and then* ***make*** *their* ***way to South Korea*** (The New York Times);

3) переміщення об'єкта: укр. *направляти* (що?, куди?), *привезти* (що?, куди?), *вкласти* (що?, куди?); *отримати* (що?, звідки?); англ. *to bring – принести* (кого? / що? куди?): ***В*** *державну* ***казну***

[1] Одне із значень полісемійного дієслова *to make*

органи місцевого самоврядування ***направляють*** *майже* ***половину*** *власних* ***доходів*** *місцевих бюджетів* (Україна Бізнес Ревю); *Прем'єр-міністр України* ***привіз*** ***до Вінниці низку*** *конкретних* ***пропозицій*** (Голос України); *Приміром, німецький Commerzbank* ***вклав*** ***у банк «Форум» майже $0,3 млрд.*** (Україна Бізнес Ревю); ***Інформацію*** *про подальші кроки і плани аналітики* ***отримують*** ***із заяв*** *різних високопосадовців* (Голос України); *In 2003, a local Islamist network loyal to Al Qaeda killed 5 people and* ***brought*** ***them to the British Consulate*** (Daily Telegraph);

Речення, побудовані за об'єктно-обставинною моделлю досить широко використовуються в газетних статтях, що присвячені аналізу політичних, соціально-економічних та інших проблем, що зумовлено різноспрямованістю семантики обов'язкових поширювачів – об'єктної та обставинної, що зосереджують увагу реципієнта на різних аспектах конкретної події.

Отже, порівняння семантичних єдностей трьохелементної будови української та англійської мов дає можливість зробити висновок про їхнє широке та продуктивне функціонування в українських та англомовних періодичних виданнях, а також про досить багатий арсенал виконуваних ними стилістичних функцій у досліджуваних текстах обох мов. Спрямованість публіцистичного стилю на емоційне, динамічне, різнобічне висвітлення явищ у житті конкретної людини зокрема та суспільства загалом зумовлює активне використання семантичних єдностей трьохелементної будови в сучасних газетних статтях за рахунок різноманітної семантичної наснаженості присудків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові / Н.Л. Іваницька. – К. : Вища шк., 1986. – 167 с.
2. Лебедь Ю.Б. Семантико-синтаксична типологія обов'язкових прислівних компонентів речення в сучасній українській літературній мові : Автореф. дис. … канд. філол. наук. : 10.02.01. «Українська мова» / Ю.Б.Лебедь. – К., 2010. – 30 с.
3. Мельник І.А. Вияв дієслівного синсемантизму в моделях речень дієслівної будови / І.А. Мельник. // Філологічні студії. Збірник наукових статей / Ред. Теклюк В.Я. – Вінниця : ВДПУ, 2009. – Вип. 7. – С. 99–102.
4. Іваницька Н.Л. Сучасні теорії категорійної граматики в лінгводидактиці: Науково-методичний посібник / Н.Л. Іваницька. – Вінниця : ПП Балюк І. Б., Видавництво Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського, 2009. – 208 с.
5. Шведова Н.Ю. О соотношении грамматической и семантической структуры предложения / Н.Ю. Шведова // Славянское языкознание: IX Межд. съезд славистов. – М., 1983. – С. 306–321.
6. Арнольд И.В. Стилистика современного английского языка (Стилистика декодирования): Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Иностр. яз.» / И.В. Арнольд. – М. : Просвещение, 1990. – 300 с.

Андрощук Катерина Миколаївна, викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. Ел. адреса: androschuk.katerina@yandex.ua

Androshchuk Katerina Mykholajivna, lecturer of the Department of linguistics in Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, e-mail: androschuk.katerina@yandex.ua

УДК 811.411.21

Ба Елаіан Абдулазіз

Арабська мова: історія, особливості, перспективи розвитку

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті подано коротку історію арабської мови, заналізовано її особливості та взаємодію з українською мовою, окреслено її перспективи розвитку.

Ключові слова: арабська мова, види арабської мови, іслам, екзотизми.

Abstract

The article presents a brief history of the Arabic language, analyzes its features and interaction with the Ukrainian language, outlined its prospects.

Keywords: Arabic, Arabic types, Islam, eksotism.

Арабська мова – одна з найпоширеніших мов у світі, яка з кожним роком набирає все більшої популярності. За кількістю носіїв мови, для яких вона є рідною, арабська займає в світі друге місце після китайської.

Арабська мова належить до семітської групи. Нею розмовляють близько 350 мільйонів осіб у 23 країнах світу, де ця мова вважається офіційною. До цих країн відносяться Єгипет, Алжир, Ірак, Судан, Саудівська Аравія, ОАЕ, Бахрейн, Палестина і багато інших.

Арабська вважається найскладнішою мовою після китайської. По-перше, великою складністю відрізняється письмо, яке не схоже ні на латиницю, ні на кирилицю і яке пишеться справа наліво, а також не передбачає використання голосних [1, 112]. По-друге, досить непростою та своєрідною є й сама структура мови, зокрема морфологія і граматика. Складність полягає також в тому, що для арабської мови характерна велика кількість синонімів та багатозначних слів.

Найдавніші зразки арабської мови, що дійшли до нашого часу, — це хаські написи у східній Саудівській Аравії, датовані 8 ст. до Р.Х. Вони належать до протоарабського періоду (давньопівнічноарабська мова) й виконані не сучасним арабським письмом і не набатейським варіантом, а епіграфічним арабським *мусадом* [1, 117]. Друга за давниною збережена пам'ятка належить до 6 ст. до Р. Х. — це ліх'янські тексти із південно-східної Саудівської Аравії та самудські тексти, знайдені у різних частинах Аравії та Синайського півострова (попри назву вони не пов'язані з самудом). Далі йдуть сафаїдські написи початку 1 ст. до Р. Х. та багато арабських особистих імен у набатейських написах (щоправда написані арамейською мовою).

Приблизно з 2 століття до Р.Х з'являються написи (у Кар'ят-аль-Фаві), які вже відносять не до протоарабського, а до передкласичного періоду. В 4 ст. від Р. Х. виникають арабські королівства лахмідів у Південному Іраку, гасанідів у південній Сирії та Королівство Кінда у цетральній Аравії. Звідти дійшли деякі значимі зразки доісламської арабської поезії та доісламські арабські написи власне арабським письмом.

Із зародженням ісламу мова поширилася усім сучасним арабським світом завдяки арабським завоюванням сусідніх земель з метою поширення ісламу. Впродовж століть мова постійно змінювалася, що втім мало відображалося на письмі, бо короткі голосні звуки (які найчастіше зазнавали історичних змін), окрім як у Корані майже не використовують у тексті.

Сьогодні розрізняють три основні види арабської мови:

- Класична, якою написано Коран).
- Літературна, яку використовують мас-медії та політики арабських країн).
- Розмовна (або побутова), яка поділяється на багато різновидів та діалектів, поширених у різних регіонах арабського світу [1, 124].

Арабська мова тісно пов'язана з ісламом, бо нею (в класичному варіанті) написано Коран. Водночас арабською мовою розмовляють араби-християни, араби-юдеї та іракські мандеї. Більшість мусульман у світі не розмовляють арабською мвою як рідною, проте багато з них можуть читати та цитувати оригінальний текст Корану. Серед неарабських мусульман переклади Корану зазвичай супроводжують оригінальним арабським текстом.

Деякі мусульмани вважають арабську мову посланою Богом на благо людства — первинною мовою, прототипом системи комунікації, з якої пішли інші мови. Розповіді про те, що арабська мова була мовою раю, дослідники хадису не визнають автентичними й широко їх критикують.

В арабській, на відміну від мов з латинською або кириличною графікою, немає заголовних букв. Тому імена, географічні назви, а також перше слово в реченні пишуться як і будь-яке інше слово. Тож не дивуйтеся, якщо раптом єгиптянин напише англійською мовою всі слова з маленької літери, в тому числі ваше ім'я.

Для Дня арабської мови в міжнародному календарі була обрана дата 18 грудня. У цей день в 1973 році Генеральна асамблея ООН включила арабську мову в число офіційних і робочих мов Організації об'єднаних націй.

Сучасна розмовна арабська розпадається на 5 груп діалектів. Крім того, налічується більше 30 арабських територіальних діалектів. До того ж у кожній країні існують ще й свої, місцеві діалекти.

Літературна арабська – єдина. В арабських країнах – це державна мова, мова преси і телебачення.

Єгипетський діалект вважається найзрозумілішим для всіх арабомовних, тому в багатьох арабських країнах університети і школи воліють наймати на роботу викладачів і вчителів з Єгипту.

Арабська мова вважається однією з найбагатших і чистих, ясних мов. Якщо спробувати перевести п'ять сторінок арабського тексту на будь-яку іншу мову, наприклад, українську, то переклад виявиться в два рази більшим за обсягом, ніж текст оригіналу. Досить згадати переклади Корану – вірніше сказати, не переклади, а розтулмачування змісту.

Багатство арабської мови викликає подив іноземних філологів, яким арабські тексти здаються надто складними для перекладу. Будь-який переклад з арасбкої мови лише приблизний. Ось чому інші мови не мають адекватного вираження лексичного багатства арабського мову. Араби не дозволяли собі вживання слів незрозумілих або «порожніх», і саме прагнення до точності вираження думок зумовило досконалість і складність арабської мови.

Наприклад, привітання «доброго ранку» в арабській мові має численні варіанти:

- Сабах елькхер – Доброго ранку.
- Сабах ельфоль – Ранок жасміну.
- Сабах іннур – Світлого ранку.
- Сабах ельешта – Ранок вершків.
- Сабах ельвард – Ранок квітів.
- Сабах ельгамель – Ранок краси.
- Сабахак Ешта – Твій ранок вершків [1, 131].

І це не порожня гра слів – кожен варіант вітання вживається в певній ситуації, позначаючи ступінь близькості людей, які вітаються. Нейтральні варіанти - перші три, далі емоційна забарвленість наростає, і останні декілька варіантів призначаються для родичів, друзів або коханих.

В українській мові досить багато слів, запозичених з арабської. Зазвичай, арабські слова потрапляли в нашу через мови-посередники - латинську, турецьку, перську, західноєвропейські.

Крім екзотичних слів на кшталт джин, джихад, візир, гашиш, гарем, жасмин, султан, шербет тощо, арабськими за походженням являються деякі назви зірок та сузір'їв (Альдебаран, Альтаїр), ряд наукових термінів (алгебра, алхімія, алгоритм), слова: арсенал, алкоголь, цифра, зеро, альманах, газель, факір, халва, сезам, тариф, муслін і багато інших [2, 210].

Назва військового звання «адмірал» запозичене з голландської і сходить до арабського «аміру ль-Бахрі» (емір моря). А ось одна з версій походження слова страус: від арабск. Сатар (ховати) і Руус (голова). Арабська фраза «абра'а кад'абра'а» буквально означає «зцілив він, зцілив». Виходить, що середньовічні лікарі використовували заклинання в повній відповідності з його значенням [2, 211].

Запозичення насамперед зводяться до лексичних, причому значна їхня частина залишається *екзотизмами* на позначення реалій з життя відповідного народу. Уже менша кількість слів (саме тих, що позначають реалію, яка набула загальносвіт. поширення) є інтернаціоналізмами, щоправда й з них не всі проникають в ін. мови як прямі запозичення. Частина з них калькується. Ще менша кількість ін. мовних елементів — звуків, морфем, зворотів (переважно калькованих) дістала поширення в ін. мовах, у т. ч. українській [3, 16].

У різний час арабську мову досліджували українці Агатангел Кримський, Андрій Ковалівський, Тауфік Кезма, Ярема Полотнюк. Сьогодні найвідомішими арабістами України є Валерій Рибалкін,

Михайло Якубович, Володимира Федина та ін. Один із перших україномовних підручників арабської мови з'явився 2003 року, його уклав єгипетський професор Атеф А. Амер. Згодом 2006 року вийшов посібник з арабської мови початкового рівня, автором якого є Юлія Осадча.

Нині арабську мову викладають у таких українських вишах:

- Львівський університет: Філологічний факультет, кафедра сходознавства — як перша іноземна мова.
- Київський національний лінгвістичний університет: Інститут східних мов, кафедра сходознавства.
- Києво-Могилянська академія: Гуманітарний факультет, кафедра літератури та іноземних мов — як друга іноземна мова.
- Київський університет: Інститут філології, кафедра Близького Сходу.
- ПВНЗ Інститут сходознавства та міжнародних відносин «Харківський колегіум»: на факультеті «Міжнародні відносини» вивчають як першу східну мову, всього вивчають дві східні і одну європейську.

Крім того навчання арабській мові пропонують деякі приватні структури, громадські і релігійні організації. Наприклад, безкоштовно можна навчатися арабській мові в Недільних школах, що знаходяться при мечетях (Київ, Харків, Одеса, Запоріжжя, Миколаїв).

Можна зробити висновок, що в зв’язку з поширенням ісламу та високим рівнем народжуваності у арабськомовних родинах, арабська мова демонструє тенденцію до швидкого поширення та стрімкого розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Іванишин В.П. Мова й нація. / В.П. Іванишин, Я.В. Радевич-Винницький – Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 1994. – 218 с.

2. Федина В.С. Арабські лексичні запозичення в українській мові / В.С. Федина. // Вісник: Проблеми української термінології.. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2002. – № 453 – С. 201–213.

3. Архипенко Л.М. Іншомовні лексичні запозичення в українській мові: етапи і ступені адаптації (на матеріалі англіцизмів у пресі кінця XX початку XXI ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.01 "українська мова" / Л.М. Архипенко – Харків, 2005. – 20 с.

Ба Елаіан Абдулазіз, студент групи РА-15б, факультет факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем (ФІРЕН), Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. Ел. адреса: androschuk.katerina@yandex.ua

Ba Elainan Abdulaziz, student of group RA-15b, faculty of the infocommunications, radio-electronics and nanosystems (FIREN), Vinnytsia national technical university, Vinnytsia,e-mail: androschuk.katerina@yandex.ua

Науковий керівник: Андрощук Катерина Миколаївна, викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. Ел. адреса: androschuk.katerina@yandex.ua

Androshchuk Katerina Mykholajivna, lecturer of the Department of linguistics in Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, e-mail: androschuk.katerina@yandex.ua

УДК 811.161.2’243:378.147

Поздрань Ю.В.

Ефективність використання презентацій під час вивчення дисципліни «Країнознавство для слухачів п/в для іноземних громадян»

Вінницький національний технічний університет

Анотація: У статті заналізовано особливості використання мультимедійних презентацій на заняттях з дисципліни «Країнознавство для слухачів підготовчого відділення для іноземних громадян», установлено дидактичні вимоги до використання мультимедійних презентацій, охарактеризовано основні види мультимедійних презентацій, які використовуються в навчальному процесі.
Ключові слова: мультимедійна презентація, види навчальних презентацій, країнознавство.

Abstract: This article analyzes specificity of the use of multimedia presentations in class on the subject «History of the country for students of the preparatory department for foreign citizens», set educational requirements for the use of multimedia presentations and describes the main types of multimedia presentations that are used in the learning process.
Keywords: multimedia presentation, types of educational presentations, History of the country.

Процеси удосконалення й масового розповсюдження сучасних інформаційних та комунікаційних технологій активно застосовуються для передачі інформації та забезпечення взаємодії викладача та студентів у сучасних умовах освіти.

Упровадження інформаційних технологій у різні галузі сучасної освіти набуває більш масштабного й комплексного характеру. Сьогодні студенти мають можливість здобувати освіту із використанням сучасних комп’ютерних засобів та різних способів навчання: засвоєння знань із використанням комп’ютера (навчання + вправи + контроль), електронні енциклопедії, словники, пошук інформації в Інтернет-просторі, системи перекладу тощо. Поява інтерактивних методів навчання відкрила нові можливості для подання матеріалу, проведення занять, нових форм роботи зі студентами, особливо іноземними.

Для вивчення дисципліни «Країнознавство для слухачів п/в для іноземних громадян», на мою думку, найефективнішим інтерактивним методом є мультимедійна презентація, під якою традиційно розуміють спосіб пред’явлення творчо переробленої викладачем, адаптованої для певної аудиторії інформації у вигляді логічно завершеної добірки слайдів з конкретної теми [1, с. 171]. Мультимедійна форма вираження навчальної інформації найактуальніша на сьогоднішній день у зв’язку з комп’ютеризацією процесу освіти. З метою розвитку особистості потрібно враховувати, що навчальний матеріал повинен: сприяти розвитку мислення та пізнавальної активності, забезпечувати індивідуальну траєкторію навчання. Окрім того, активне використання мультимедійних презентацій під час вивчення країнознавчого матеріалу студентами-іноземцями сприяє формуванню у них соціокультурної компетенції, яка передбачає процедуру засвоєння та розуміння особливостей культури країни, мову якої вони вивчають, формування умінь висловлювати свою точку зору і обгрунтувати її, брати участь в обговоренні тем, що вивчаються, здатності самостійно підготувати усне повідомлення країнознавчої спрямованості і виступити з ним.

Сучасних студентів якнайкраще характеризує давнє китайське прислів’я: «Почую – забуду, побачу – запам’ятаю, зроблю сам – зрозумію». У випадку сприймання інформації тільки слухом, студенти здатні засвоїти лише 20% її обсягу; якщо лише за допомогою зору, запам’ятовується 30% матеріалу. За умови комбінованого поєднання слухового та зорового каналів інформації студент спроможний засвоїти до 60% інформації. А застосування мультимедіа дає змогу об’єднати текст, звук, графічне зображення та відеозображення [2, с. 213]. Таким чином, використання мультимедійних презентацій значно сприяє засвоєнню навчальної інформації кожним студентом, особливо іноземним.

Слайди у поєднанні з текстом, графічними елементами, анімацією, інтерактивними елементами забезпечують якісно новий рівень подання інформації. До того ж презентація може стати своєрідним планом уроку, його логічною структурою, тобто може бути використана на будь-якому етапі уроку або на будь-якому уроці: вивчення нового матеріалу або закріплення, контроль знань або під час

виконання домашнього завдання та ін. Презентація дає можливість викладачеві проявити творчість, індивідуальність, креативність. У роботі викладача вона забезпечує: інформаційну підтримку; ілюстрування; використання різноманітних вправ; економію часу і матеріальних засобів; активізацію пізнавального інтересу студентів; розширення освітнього простору уроку.

Однак, варто наголосити на тому, що для забезпечення ефективності засвоєння матеріалу, презентація має відповідати всім дидактичним вимогам, а саме:

- науковості – подана інформація не повинна суперечити реальним фактам, вона має бути чіткою й одночасно відображати відповідні логічні зв'язки змісту уроку;
- доступності – обов'язково враховувати особливості аудиторії. Пам'ятати, що ви створюєте презентацію для конкретних студентів, тому цілком орієнтуватися на їхні здібності засвоювати матеріал і мовну підготовку. Забезпечувати розуміння кожного слова, речення, поняття, спираючись на знання студентів-іноземців;
- систематичності – дотримуватися єдиного стилю оформлення презентації, уникати ефектів, які будуть відвертати увагу від змісту поданої інформації;
- логічність - важливим моментом є розподіл навчального матеріалу на слайдах: він повинен подаватися порціями, зручними для сприйняття студентами-іноземцями, тобто невеликими логічно завершеними блоками (оптимальний обсяг, як показала практика – не більше 20-30 слайдів). Не логічно на одному слайді розміщувати багато інформації, навіть якщо вона має відношення до суті питання, що викладається. В центрі слайда має бути розміщена найважливіша інформація;
- послідовності – слайди поступово один за одним мають розкривати тему, яка вивчається. Не повинно бути дублюючих (схожих), «зайвих» слайдів, які не супроводжуються поясненням.

Мультимедійна інформація повинна бути чіткою, лаконічною, доступною. Якщо застосування мультимедійних технологій добре продумане, заняття буде творчим, наочним, цікавим, життєвим, дозволить розвивати уміння студентів-іноземців працювати в парах і групах.

Технологія безпосереднього використання мультимедійних презентацій у навчальному процесі включає в себе кілька етапів: підготовчий, переддемонстраційний, демонстраційний, післядемонстраційний, рефлексивний. Переддемонстраційнний етап передбачає: зняття мовних труднощів, перевірка розуміння раніше вивчених лексичних одиниць на позначення тих реалій та явищ дійсності, про які йтиметься у презентації. На демонстраційному етапі відбувається пред'явлення нового матеріалу з паралельним коментарем викладача, робота над змістом кожного слайда, «паузування» презентації, при необхідності повторення потрібних слайдів. Післядемонстраційнний етап охоплює вправи діалогічного змісту (типу «запитання – відповідь»), підведення підсумків. Рефлексивний етап включає аналіз і висновки викладача про результативність підготовки й показу мультимедійної презентації, моніторинг. Разом з тим проводиться критичний аналіз результатів проробленої роботи і внесення коректив у презентацію з урахуванням виявлених недоліків; удосконалення її для наступних показів.

У літературі не існує загальновизнаної класифікації презентацій. Одні пропонують класифікувати презентації за ступенем «оживлення» їх різними ефектами (офіційні, офіційно-емоційні тощо), інші – за дидактичними ознаками (учительські та учнівські). Однак, я зупинюсь на тих презентаціях, які сама використовувала під час викладання дисципліни «Країнознавство для слухачів п/в для іноземних громадян» – це навчальні презентації.

На першому уроці країнознавства студентам необхідно пояснити, що вони вивчатимуть під час цього курсу, і лише потім використовувати ознайомлювальну презентацію. Ообов'язковим на цьому уроці є переддемонстраційний етап, який передбачає актуалізацію опорних знань студентів-іноземців. Обов'язково на післядемонстраційному етапі варто акцентувати увагу студентів-іноземців на почутій інформації. Це можна зробити у формі бліцопитування.

Окрім цього я використовую також невеликі проблемні презентації, які стосуються кожної конкретної теми – такі презентації містять лише зображення невідомих реалій і їхню назву українською мовою, що суттєво економить час для вивчення нового матеріалу. Таку презентацію я використовую паралельно із прочитанням тексту.

Найефективнішими з огляду на розвиток навичок мислення, пізнавальної діяльності студентів-іноземців та навичок до самостійної дослідницької діяльності є засоби, які проектують та розробляють самі студенти під час вивчення матеріалу. Варто відзначити високий рівень мотивації студентів до навчання у випадках, коли їм надається можливість за допомогою інформаційних

технологій представляти результати цікавого саме для них навчального проекту, що виконувався під керівництвом викладача.

Методика роботи над підготовкою такого проекту:

1) викладач пропонує тему проекту, визначає кількість учасників; (Моя рідна країна, 4 студенти)
2) викладач продумує можливі варіанти проблем, які важливо дослідити в рамках наміченої тематики; (адміністативно-територіальний устрій, економіка, культура, освіта, природа тощо)
3) викладач розподіляє завдання між учасниками проекту;
4) самостійна робота учасників проекту над своїми завданнями;
5) постійно проводяться проміжні обговорення завдань;
6) захист проекту;
7) колективне обговорення, оцінка, висновки.

Виходячи з того, що презентація є творчою роботою студентів, окремі викладачі можуть помилково вважати, що в ній допустимі будь-які засоби і способи вираження ідей та думок студентів. Проте, як і в інших засобах, існують певні вимоги і критерії. Під час оцінювання проекту я враховую:

- якість запропонованого матеріалу;
- глибину проникнення у проблему;
- активність кожного учасника проекту;
- уміння аргументувати;
- уміння робити висновки;
- культура мовлення;
- естетика оформлення результатів проекту;
- уміння відповідати на питання.

Отже, узагальнюючи досвід використання мультимедійних презентацій на уроках «Країнознавство для слухачів п/в для іноземних громадян», можна зробити висновки:

- вони покращують якість засвоєння матеріалу;
- прискорюють процес вивчення нової інформації;
- роблять уроки цікавими, живими і продуктивними;
- сприяють підвищенню мотивації вивчення цієї дисципліни;
- дають змогу індивідуалізувати процес навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Маркус Н. В. Особливості застосування інформаційних технологій як засобу гуманізації навчання молодших школярів / Н. В. Маркус // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Зб. наук. пр. – Рівне, 2002. – Вип. 23. – С. 171–173.
2. Гридіна С. А. Доцільність використання мультимедійних комп’ютерних презентацій на уроках іноземних мов / С. А. Гридіна // Таврійський вісник освіти. – 2014. – № 2 (46). – С. 210 – 214.

Поздрань Юлія В’ячеславівна, викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: yuliapozdran@ukr.net

Pozdran Yulia, lecturer of the Department of linguistics in Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, e-mail: yuliapozdran@ukr.net

УДК 654.19=161.2

М. В. Колядич

Стан української мови на сучасному телебаченні

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті досліджено функціонування української мови в телепросторі, простежено сучасний стан мови телебачення, проаналізовано зміни, які відбулися протягом останніх років у телеефірі.

Ключові слова: *українська мова, телепростір, засоби масової інформації,телебачення,жаргонізми, аргонізми,носій мови*

Abstract

In this article functioning of Ukrainian in an air is investigated, the current state of television language is traced and changes which have happened in TV-cast during recent years are analysed.

Keywords: *Ukrainian, telespace, mass media, television, jargons, argonizm, native speaker*

Засоби масової інформації – це важливе джерело інформування, культурно-просвітницького-впливу та формування суспільної думки. Телебачення, на відміну від інших мас-медіа (газет, журналів, радіо), має значні переваги: велику різновікову аудиторію, поєднання звуку й рухомої картинки, можливість обрати програму або фільм відповідно до інтересів й уподобань.

Актуальним на сьогодні залишається питання вивчення стану та функціонування української мови в сучасних засобах масової інформації. Відповідно до вимог, які висуває суспільство до сучасних ЗМІ, – інформаційна місткість, сьогочасність, оперативність – журналісти використовують такі мовні засоби, які забезпечують емоційність викладу, докладність, оцінність, переконливість [1, 27].

Метою наукової розвідки є дослідження функціонування української мови в телепросторі, аналіз сучасного стану і змін, які відбулися останніми роками в телеефірі.

Проблема функціонування українського телебачення сьогодні особливо актуальна. Її досліджували у своїх роботах А. Погрібний, С. Караванський, В. Лизанчук, О. Пономарів, В. Радчук та інші. Найбільше привертає увагу мовлення телеведучих. Адже саме вони не лише інформують, а й впливають на мовлення, мовні норми, словниковий запас глядачів. Така наука телеефіру часто результативніша, ніж мова школи, підручників. Зокрема в роботі С. Караванського "Пошук українського слова, або боротьба за національне "я", поруч з аналізом подано шляхи запобігання поширенню мовних ненормативностей, створено словнички-рятівнички від заїкання, від моди, від мавпування [2, 236].

З-поміж усіх засобів масової інформації телебачення є найпотужнішим сучасним інструментом пропаганди. Як засвідчують соціологічні дослідження, рівень довіри до ЗМІ залишається досить високим і сталим. Тому доцільним буде проаналізувати мовну ситуацію на провідних каналах. На найпопулярнішому телеканалі "Інтер" у будні з 18-ти годин трансляції 5,8 години припадає на україномовні передачі, тобто лише 35,3% ефірного часу відведено для державної мови. У неділю українська мова звучить 7 годин із сукупних 17-ти годин трансляції, тобто 41,1%. Середній відсоток україномовних передач становить 38. На телеканалі "1+1" у будні трансляція триває 19 годин, з них 9,6 години – українською мовою, тобто близько 50 %. Ще 26 % відведено для російськомовної продукції з українськими субтитрами. У неділю, коли кількість глядачів найбільша, частка україномовної продукції на цьому телеканалі значно зменшується. Лише 6,75 години лунає українська мова в ефірі, тобто 39%. Якщо говорити про середній показник, то близько 45 % продукції виходить українською мовою [3, 68]. Щодо національного телеканалу УТ-1, то тут ситуація набагато краща: близько 96% ефірного часу зайнято українською мовою. Тільки російські художні фільми й мультфільми транслюють без перекладу. Лише телеканал УТ-1 намагається якнайбільше використовувати українську мову. Проте він не має популярності серед молоді й глядачів середнього

віку. Основну аудиторію Першого національного телеканалу становлять передусім люди старшого віку. На двох інших телеканалах мовна ситуація значно гірша. Пересічний відсоток україномовної продукції не досягає 50.

Сучасне українське телебачення перебуває в пошуках нових параметрів своєї діяльності. У тележурналістських колах з'явилось поняття елітарний носій мови – це не той, що ніколи не робить помилок, а той хто здатний бачити їх у себе, бути в постійних пошуках шляхів удосконалення своєї мовної особистості. Один із ефективних способів – вдумлива робота зі словниками, які допомагають уникнути невластивих українській мові висловів, активізувати природні ресурси української мови [4, 19]. Уже за років незалежності, пізнаючи себе, Україна почала придивлятися до свого мовного обличчя. З одного боку, "мовна" Україна розкривалася – і насамперед перед світом – у багатстві літературного різновиду національної мови, до формування й утвердження якого докладало зусилля не одне покоління письменників, науковців, священнослужителів, юристів інтелігентних людей різних соціальних верств, записуючи, як казав І. Франко, її нестертий слід "самостійно між культурні мови" [4, 20]. На сьогодні мову ЗМІ заполонив суржик: мішанина в подачі текстів і мікротекстів українською та російською мовами у співвідношенні часто не на користь державної мови; такою мішаниною заповнено звуковий простір; мовний дискомфорт супроводжу у столиці та в інших великих містах сходу й півдня. Якщо додати сюди американізми, то є всі підстави твердити про маргінальність мовного життя. У сучасній мові засобів масової інформації відбуваються також процеси лібералізації й демократизації, характерні для мов усіх посттоталітарних суспільств. На лексичному рівні це простежується в руйнуванні меж між так званими стилістичними категоріями слів. Зазнає змін і сама структура тексту, автори, не обтяжуючи себе жодними дотепер усталеними нормами і рамками, шукають потрібної їм тональності своїх текстів. Просторіччя, жаргонізми, арготизми, яким раніше визначали місце на периферії, "вирвалися" з неї і опановують різні, навіть "поважні" тексти. Щоразу частіше лунають на телеканалах слова й вирази, які колись уживали лише на вулиці, у спілкуванні серед певних, соціально маркованих груп, або новотвори:

1. Жаргон кримінального середовища (*замочити, пахан, глухар, стрєлка, бабки, мент*). Такі донедавна не зрозумілі для загалу, вживані лише певними групами мовців, слова стали тепер відомими чи не всім, їх чують діти, школярі, молодь; вони вже не викликають здивування, обурення. Найчастіше вони лунають у телесеріалах і фільмах на кшталт "Менти", "Бандитський Петербург", "Бригада", "Кріт".

2. Молодіжний сленг. Найчастіше ним послуговуються перекладачі іноземних фільмів, а також ведучі та гості розважальних молодіжних програм. Так, уже звичним стало чути *прикольно, класно, фігня, кайф, кльово, балдіти*. Помітно використовують сленг і в рекламі ("*Чері – прикольна вишня"* і под.).

3. Неологізми, що їх створюють журналісти, піарівці, рекламісти: *депутати тузляться* (про події навколо острова Тузла); *більшовики* (більшість у парламенті); *снікєрсни у своєму форматі; шейканемо, бейбі.*

4. Нецензурна лексика. Вона, здається, вирвалася з підвалів і під'їздів та набула "офіційного статусу", передусім у численних художніх фільмах, особливо популярних серед молоді. Безперечно, це далеко не позитивні зміни [4, 49].

Українське телебачення має ще багато проблем, оскільки журналістам далеко до зразкового мовлення. Але ж бажання слухати вимагає кваліфікованого мовця. Сподіваємося, що нова генерація журналістів приділятиме більше уваги мовній підготовці: набуватиме фундаментальних знань, прагнутиме володіти багатим лексичним запасом, навчиться правильно будувати висловлювання, грамотно говорити, формуватиме справжні мовні особистості.

Отже, стан ефірного мовлення в Україні не дуже втішний. Журналістам все більше треба відходити від уживання росіянізмів і використовувати українську мову. Молодь, дивлячись та слухаючи передачі на телебаченні та радіо, буде наслідувати унормовану українську мову і, взагалі, значно зросте їхня духовність. Будемо сподіватися, що стан українського ефіру поліпшиться і телебачення вийде на гідне місце у світі. Багато потрібно працювати над удосконаленням ефірного мовленням. Для розв'язання проблем подальшого покращення діяльності телебачення в Україні потрібні зусилля не лише журналістів-практиків, а й теоретиків – учених-лінгвістів, соціологів, психологів, філософів, культурологів та ін. Від їхніх поглиблених наукових досліджень та висновків, на які могла б ґрунтуватися практика, залежить також і рівень телевізійної критики у пресі, її можливості кваліфіковано аналізувати творчі здобутки й прорахунки на телеекрані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Стадній А. Мовні та позамовні чинники виникнення й функціонування конотативно маркованих дієслів у текстах ЗМІ / Стадній А. Мовні та позамовні чинники виникнення й функціонування конотативно маркованих дієслів у текстах ЗМІ / А. Стадній // Materials of the XII International scientific and practical conference, «Conduct of modern science- 2016», November 30 - December 7, 2016 on Philological sciences, p. 27-30.
2. Караванський С. Пошук українського слова, або боротьба за національне "я"/ Караванський С. – Київ : Академік, 2001. – 236 с.
3. Дончик В. Мова не винна : (Про суржик, двомовність і грамотність на українському ТБ) / В. Дончик // Слово і час. – 2001. - № 2. – С. 68-77.
4. Мацюк З. О. Українська мова професійного спілкування: Навчальний посібник: Навч. посібник для фак. журналістики /А. П. Коваль, Г. Я. Солганик, О. Ф. Пінчук та ін. - К. : Вища шк., 1983. - 151 с.
5. Штурнак О. Порушення мовних норм на українських телеканалах (УТ-1, 1+1, ІНТЕР) / О. Штурнак // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.–метод. праць. – Львів, 2003.
6. Дмитровський З. Є. Телевізійна журналістика. Навч. посібник. / З. Є. Дмитровський. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2006. – 208 с.
7. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : Навч. посібник / Н. Д. Бабич. – Львів : Світ, 2003. – 432 с.
8. Шаповал Ю. Г. Телевізійна публіцистика: методологія, методи, майстерність: Монографія / Ю. Г. Шаповал. – Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. – 233 с.
9. Ваніна О. Значення голосу і манери говорити для теле- і радіожурналістів / О. Ваніна // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.–метод. праць. – Львів, 2002.
10. Жугай В. Проблеми якісної продукції в українському телеефірі / В. Жугай // Телевізійна й радіожурналістика: Зб. наук.–метод. праць. Львів, 2000.

Колядич Марія Вікторівна **–** студентка групи КІВ-16б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, смт.Черняхів Житомирська обл., mashakoljadich@mail.ru,

Науковий керівник: ***Стадній Алла Сергіївна*** – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, stadniy.alla@ukr.net

Kolyadych Maria **–** student of KIV-16b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Chernyakhiv Zhytomyr region, mashakoljadich@mail.ru,

Supervisor: ***Stadniy Alla Sergiyivna*** **–** senior researcher of Philology, Department of linguistics , Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, *stadniy.alla@ukr.net*

УДК 811.161.2.’373

Цукрук В.І.

ЕТИМОЛОГІЯ НАЗВ КОМП’ЮТЕРНИХ ВІРУСІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті досліджен походження назв комп’ютерних вірусів, що класифікуються за різними ознаками. Аналізується вплив іноземної мови на назви (підписи) комп’ютерних вірусів.

Ключові слова: походження, віруси ,назва, класифікація.

Abstract

In work on the basis of the analysis explained the origin of the names of computer viruses, which are classified according to various criteria. The influence of foreign language on the name (signature) of computer viruses

Keywords: Origin, viruses, title, classification.

Із розвитком комп’ютерних та Інтернет-технологій в Україні сформувалася відповідна українська комп’ютерна субмова, яка потребує детального вивчення, оскільки в ній спостерігаються цікаві явища: утворення нової лексики, термінології, фразеології, формування специфічного синтаксису, поява великої кількості комп’ютерних жаргонізмів тощо.

Усі дослідники сходяться на думці, що назви комп’ютерних вірусів є переважно англомовного походження, а якщо і є назви, які виникають на українському ґрунті, то їх надзвичайно мало. Комп’ютерний вірус – це спеціальна програма, написана з метою викликати несправність у певній операційній системі чи окремій прикладній чи сервісній програмі.

Перший в історії комп’ютерний вірус (“Creeper”) був створений у 1971 році працівником компанії, що обслуговувала військову мережу ARPANET, яка передувала появі Інтернету.

Перший вірус відзначався приязністю, повідомляє “Глобалізм”, він не намагався вкрасти дані, стерти важливу інформацію або якось ще нашкодити – він просто виводив на монітор повідомлення: “Я Пролаза, якщо зможеш, злови мене!”. Коли ж вірус виявляв власну копію на комп’ютері, він прагнув перейти на інший.

Цікаво, що творець першої програми, здатної “заражати” комп’ютери, створив і перший в історії антивірус – програму Reaper (Жнець або Смерть), яка знаходила Кріпера і знищувала його. Через десятки років світ відчув перші ознаки вірусної лихоманки, яка вибухнула в 90-і роки. 1982 року в мережу був закинутий вірус Elk Cloner, розроблений 15-річним хакером.

Переважно **назви комп’ютерних вірусів** у сучасній українській мові запозичені з англійської мови, оскільки вони мають англомовні імена, а в українській існують як дослівно перекладені слова чи словосполучення. Спеціалісти та звичайні користувачі ПК роблять буквальний переклад таких назв українською мовою, дуже рідко надаючи шкідливим програмам адаптовані українські назви. Виняток становлять віруси, створені україномовними чи російськомовними користувачами, котрі зберігають у своїх назвах поняття, знайомі таким користувачам (наприклад, *вірус Динамо*, що має назву київського футбольного клубу). По назві цього вірусу можна догадатись, яку саме дію він виконує над комп’ютером, а саме, виводить на екрані монітору символічний надпис «Динамо чемпіон!!».

Аналізуючи назви комп’ютерних вірусів, їх можна чітко розділити на кілька груп: назви комп’ютерних вірусів за місцем виникнення, за датою активації, за дією, за кількістю байтів, за характерним текстом, візуальним ефектом, за автором тощо.

Назви комп’ютерних вірусів за місцем виникнення. Назви такого типу зберігають у собі географічні назви, де уперше було введено у дію вірус. У назві такого вірусу або маємо прикметник, утворений від географічної назви, і тоді це переважно двокомпонентні словосполучення типу *ізраїльський вірус*, або це просто одинична географічна назва, що вказує на місце виникнення вірусу (*Єрусалим*). *Ізраїльський вірус* (інша його назва *Єрусалим*) уперше був виявлений в Єрусалимському університеті (Ізраїль) 1987 року. Він досить відомий в історії комп’ютерної вірусології тим, що у свій

час його поширення уперше набуло характеру пандемії серед комп'ютерних систем. Найвідоміший із таких вірусів – це *віденський вірус*. Він є одним із перших примітивних вірусів, котрий виявили у Відні. При завантаженні у пам'ять комп'ютера цей вірус інфікує всі com-програми.

Пакистанський вірус, розроблений братами Амджатом і Базит Алві у 1986 році, був виявлений улітку 1987. Шкідлива програма повинна була покарати місцевих піратів, що крадуть програмне забезпечення у їхньої фірми. У програмі значилися імена, адреси і телефони братів, і це перший стелсвірус (вірус-невидимка) – при спробі читання зараженого сектора він «підставляв» його незаражений оригінал.

Лехайський вірус. Його назва пов'язана із назвою Лехайського університету (США), і він був запущений у роботу в листопаді 1987. Протягом декількох днів цей вірус знищив вміст сотень дискет з бібліотеки обчислювального центру університету і особистих дискет студентів. За час епідемії вірусом було заражено близько чотирьох тисяч комп'ютерів. Назви комп'ютерних вірусів за датою активації.

Окрему групу назв вірусів становлять програми, котрі іменуються за датою, коли вони активуються. Наприклад, назва вірусу *Чорна п'ятниця* (англ. *Black friday*) мотивована тим, що якщо час роботи з інфікованим програмним забезпеченням приходиться на п'ятницю 13-го числа, то заражені ним файли знищуються. Інша назва цього вірусу – «*П'ятниця, тринадцяте*».

Назви комп'ютерних вірусів за кількістю байтів. Дуже часто, псуючи програмне забезпечення комп'ютера, віруси дописують до окремих файлів свої інфіковані байти, збільшуючи довжину файлів на певну кількість інформації, що перешкоджає роботі з ПК. Такі віруси мають у своїх назвах цифру, що позначає кількість байтів. Це, до речі, робить такі назви схожими на номенклатурні назви. Переважно найменування такого типу дублюють уже існуючі образні назви вірусів і використовуються переважно фахівцями. Це такі назви, як *вірус-648* (друга назва *віденського вірусу*), *вірус-1701* або *вірус-1704* (друга назва вірусу *Каскад, Водоспад*), *вірус-1813* (друга назва *ізраїльського вірусу*), *вірус-1800* – (друга назва вірусу *Чорний месник*) і т. п.

Назви комп'ютерних вірусів за дією, яку вони виконують в ОС. Яскравим прикладом є вірус *Перезавантаження* (англ. *Restart*), котрий таким чином інфікує будь-яку програму, з якою працює користувач, що вона при запуску призводить до перезавантаження системи (відбувається дія кнопок Ctrl+Alt+Del).

Назви комп'ютерних вірусів за візуальним ефектом. Окрема група назв – це найменування вірусів, мотивоване тим візуальним ефектом, який вони спричиняють на екрані монітора. Сюди належать назви: *Каскад, Водоспад* (англ. *Cascade*) – вірус спричиняє обсипання символів на екрані, що супроводжується характерним шелестінням, *Чорна діра* (англ. *Black Hole*) – при виведенні інформації на дисплей у нижньому лівому куті екрана з'являється чорний прямокутник (діра), *Пінг-понг* (англ. *Ping-pong*) – на екрані починає стрибати м'ячик від пінг-понгу, *Італійський стрибунець* (англ. *Italian Bouncing*) – інша назва вірусу *Пінг-понг, М'яч, М'ячик* (англ. *Ball*) – на екрані починає стрибати м'ячик, як і у вірусі *Пінг-понг*. Останні три назви часто позначають один і той же вірус, котрий час від часу викликає на екран ПК ромбик, квадратик чи щось схоже на м'яч, який, переміщуючись по екрану, відбивається від його рамок. Візуально ми бачимо щось схоже на пінг-понг на екрані.

Назви комп'ютерних вірусів за характерним текстом. Одним із перших таких вірусів була шкідлива програма *Рептилія* (англ. *Creeper*). При активації цього вірусу на екран виводилося повідомлення «*Я рептилія: схопіть мене, якщо зможете!*» (англ. «*I'm the Creeper: catch me if you can*!»). Інший такий вірус має назву «*Я люблю вас*!» (англ. «*I love you*!»), ним у травні 2000 року за кілька годин було заражено мільйони комп'ютерів. Вірус *Темний месник* (англ. *Dark avenger*) (інші його назви *Едді* (англ. *Eddie*), *Софія* (англ. *Sofia*)) одержав свої назви за текстовим рядком «*Едді живе ... десь у часі. Ця програма була написана у місті Софія (С) 1988-89 Чорний месник*» (англ. «*Eddie lives ... somewhere in time. This program was written in the city of Sofia (C) 1988-89 Dark avenger*»), що спливав на екрани при активації.

Вірус *Закам'янілий* (англ. *Stoned*) так називається, оскільки під час завантаження системи на екран просто видається текст «*Ваш ПК зараз закам'янілий*» (англ. «*Your PC is now Stoned*»), після чого робота продовжується далі. Назва вірусу *Марихуана* (англ. *Marijuana*) мотивована фразою «*Легалізуйте Марихуану*!» (англ. «*Legalise Marijuana*!»), яка спливає при завантаженні інфікованої системи. Вірус *Динамо* (англ. *Dinamo*) видає на екран фразу: «*Динамо (Київ) – чемпіон!!!*» (англ.

«*Dinamo (Kiev) – champion!!!*») – звідси й назва. Назва вірусу «*До побачення!*» (англ. «*Bye!*») також мотивована текстом, що випливає при завантаженні системи. Назви комп'ютерних вірусів за автором.

Особливу групу становлять назви вірусів, котрі зберігають у собі імена своїх авторів. Оскільки написання і поширення вірусів – кримінальна справа, то такі випадки збереження імен авторів у назвах програм-шкідників дуже рідкісні. Відомим є *вірус* або *черв'як Морріса* (англ. *Morris Worm*), котрим у 1988 році Роберт Морріс-молодший, аспірант факультету інформатики Корнельського університету, інфікував велику кількість комп'ютерів.

Окремо слід сказати про так звані *троянські програми* (англ. *Trojans*), котрі виконують шкідливі дії на комп'ютері замість потрібних, або паралельно з ними. Програма такого типу має назву *троян, троянський кінь, троянська програма, троянський вірус* тощо. Троянські програми називають саме так під впливом загальновідомого образу з грецької міфології – троянського коня як символу хитрощів, підступних намірів.

На жаль, вірусів, написаних українськими хакерами не так багато і вони не такі відомі. Саме через це основна кількість назв вірусів представлена у вигляді кальок. Проте деякі з «наших» вірусів вже згадувались у цій статті, наприклад, вірус «Динамо». Окрім нього, хотілось би ще згадати маловідомого українського троянського коня, який має не зовсім українську назву «Джек із тіні» (англ. «Jack from Shadow»). Цей вірус проникає у комп'ютери користувачів під виглядом «мема», тобто смішної картинки, і ховає свою справжню натуру, яка в свою чергу дає її власнику повний контроль над комп'ютером користувача.

Отже, назви комп'ютерних вірусів у сучасній українській мові переважно мають англомовне походження, а в українській адаптуються у вигляді прямих кальок. Віруси, створені україномовними користувачами, мають власне українські назви. Назви комп'ютерних вірусів можна чітко розділити на кілька груп: назви комп'ютерних вірусів за місцем виникнення, за датою активації, за дією, за кількістю байтів, за характерним текстом, візуальним ефектом, за автором тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вікіпедія. Комп'ютерний вірус // Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/ (дата звернення 28.09.2017) - назва екрана.
2. Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології (ТК СНТТ) // Режим доступу: http://lp.edu.ua/
3. Чемеркін С.Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньоструктурні процеси./С.Г. Чемеркін – К., 2009. – 240 с.
4. Тищенко О. М. Стиль мови Інтернет-спілкування в Національному корпусі 6. української мови /О.М. Тищенко// Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка. Зб. наук. праць, присвяч. 70-річчю від дня народження проф. С.Я. Єрмоленко / Відп. ред. Академік НАН України В.Г. Скляренко. – К., 2007. – С. 362–367.

Цукрук Валентин Іванович – студент групи 2ПІ-16б, факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: valepatt666@gmail.com

Науковий керівник: ***Азарова Лариса Євстахіївна***, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства., Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Tsukruk Valentyn I. – Department of Information Technologies and Computer Engineering , Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : valepatt666@gmail.com

Supervisor: **Azarova Larissa Yevstahiyivna**, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Linguistics., Vinnitsa National Technical University. Vinnitsa.

УДК 81’276.3-053.81

А.Б. Очеретний

СУЧАСНИЙ ПОГЛЯД НА МОЛОДІЖНИЙ СЛЕНГ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті обґрунтовано поняття сленгу взагалі та молодіжного сленгу зокрема. Представлено основні типи молодіжної сленгової лексики. Охарактеризовано місце сленгу в молодіжному мовленні.

Ключові слова: *сленг, молодіжний сленг, сленгова лексика.*

Abstract

In the article the concept of slang in general and in particular youth slang. The main ways of creating youth slang, described the place in youth slang vocabulary speech as well as examples of contemporary youth slang.

Key words: *slang, youth slang, slang vocabulary.*

Демократизація українського суспільства, нові віяння в культурі, соціальний розвиток, технічний прогрес і поширення маскультури вплинули на мову, зумовивши появу в ній великої кількості молодіжних новотворів – сленгізмів, які виконують особливу знакову функцію швидкого семантичного сприймання і розуміння. Існування сленгових утворень доводить, що мова залишається динамічною системою, яка постійно живе і розвивається.

Не секрет, що спілкування для підлітків та молоді завжди було і залишається найважливішою сферою життєдіяльності. Однак мова сучасних молодих людей викликає обурення вчителів, батьків, представників старшого покоління. Безперечно, є про що турбуватися, адже за даними останніх досліджень, у підлітковому середовищі ступінь жаргонізації мови перевищує 50% для хлопців та 33% для дівчат, тобто молодіжний сленг наполовину витіснив літературні вирази. Означену ситуацію сьогодення правдиво віддзеркалюють слова Івана Франка: «Наш новочасний діалог – се гра питань і відповідей, діалог… у певній мірі завсігди зворушливий, емоціональний, направлений просто «до речі», тепер він є скупий на слова, безбарвний, практичний, а не поетичний» [1].

Молодіжний сленг на сьогодні ще не став предметом докладного аналізу в україністиці. В академічних підручниках із сучасної української мови сленговій лексиці зазвичай присвячується невеличкий абзац із відповідними прикладами. Це пов'язано з тим, що й досі в науці побутує негативне, заперечне ставлення до сленгу як периферійного, брутального, субстандартного явища лексико-семантичної системи мови, що не має права на вивчення та відповідну лексикографічну фіксацію. У контексті сучасної української мови соціально варіативна лексика потребує спеціального дослідження, бо сленг як соціолект є органічною частиною української мови, одним із її функціональних стилів, яким послуговуються зазвичай студенти – носії мови з відносно високим рівнем освіти [2, с. 31].

Виходячи з вищевикладеного, метою нашої статті є дослідження словотворних процесів у молодіжному соціолекті, аналіз основних типів молодіжної сленгової лексики, визначення її місця в молодіжному мовленні.

Сленгізми як засіб стилізації використовували у своїх творах І. Франко,В. Винниченко,О. Корнійчук,Л.Первомайський,І. Микитенко,О. Бердник, І. Котляревський, Б. Грінченко та ін. Вдається до їх застосування й сучасне покоління літераторів, зокрема Ю. Андрухович, С. Пиркало, О. Забужко, О. Ірванець, Н. Сняданко, С. Жадан, Л. Дереш, І. Карпа та ін.

Різноманітні аспекти молодіжного сленгу вивчали як вітчизняні мовознавці (Л. Ставицька, О. Матвіяс, С. Мартос, О.Тараненко, О. Кондратюк, В. Радчук, Ю. Василенко, Л. Мацько та ін.), так і зарубіжні (І. Гальперін, Н. Тропіна, Т. Нікітіна, В. Хом’яков та ін.).

Цікавим і неординарним явищем в українському мовознавстві стало видання словників українського сленгу, зокрема «Першого словника українського молодіжного сленгу» (укл. С. Пиркало, за ред. Ю. Мосенкіса, 2002), «Словника сучасного українського сленгу» (упор. Т. Кондратюк, 2006), «Тлумачного словника студента: студентський сленг» (упор. Н. Панахид, 2003), а також словника «Український жаргон» (упор. Л. Ставицька, 2005) [3-6].

Дехто з науковців уважає сленг «особливою зоною небезпеки», для якої характерні збіднена лексика, неграмотна будова фраз, нечітке формулювання речень тощо. Однак із ними не погоджується Олена Кондратюк, яка зауважує, що актуалізація ненормативної лексики й інтересу до неї свідчить не про брак культури та грамотності, а про симптоматичні тектонічні зміни в культурному пласті. Сленгові слова та вирази на кшталт *мозги закипіли, з'їхати з теми, шарити в музиці, втикати в філософію, ганяти понти*єзразком не мовного збіднення, а зумовлені тенденцією демократизації суспільства та мови в цілому [7].

У свою чергу, мовознавець Олександр Тараненко переконаний, що активне вживання в розмовному стилі й у різних жанрах художнього та публіцистичного стилів зниженої, вульгарної, жаргонної лексики зумовлене «як демократизацією суспільно-політичного життя, лібералізацією та урізноманітненням соціально-економічних засад, морально-етичних та естетичних принципів суспільства, так і розширенням поля суспільного функціонування української мови [8].

За свідченням доктора філологічних наук Лесі Ставицької, сучасний молодіжний сленг є ніби посередником між інтержаргоном та мовною практикою народу, розмовно-побутовою мовою широких верств населення, яка послуговувалась і завжди послуговуватиметься здатністю української мови до продукування стилістично знижених, іронічних, гротескних лексичних засобів, що в сучасних умовах демократизації стилів спілкування і виявляються адекватними жаргонним і сленговим номінаціям [9].

Сленг доволі поширене явище, він є засобом спілкування в найрізноманітніших прошарках населення і сягає своїм корінням у сиву давнину.

«Великий тлумачний словник сучасної української мови» дає таке визначення цього терміна: «Сленг – це розмовний варіант професіонального мовлення, жаргон; жаргонні слова або вирази, характерні для мовлення людей певних професій або соціальних прошарків, які, проникаючи в літературну мову, набувають помітного емоційно-експресивного забарвлення [10, с.1147].

Сленг – це різновид розмовної мови, яку суспільство оцінює як підкреслено неофіційну і яка характеризується динамічною зміною лексичного складу, що поповнюється за рахунок арго, жаргонізмів, вульгаризмів, неологізмів.

Основними ознаками сленгу є: швидкозмінність, підвладність моді, нестабільність, невизначеність. Без лексикографічної фіксації сленг приречений на зникнення, оскільки сленгові номінації швидко з'являються і так само швидко зникають. Це доводить актуальність і доконечну потребу теоретичного й лексикографічного опрацювання сленгу, який останнім часом став одним з основних засобів спілкування молоді[2, с. 32].

Як відомо, український сленг утворюється під впливом переважно двох мов – російської та англійської. У спонтанному мовленні запозичена лексика зазнає істотних семантичних, морфологічних і словотвірних модифікацій на українському ґрунті, що й зумовлює її специфіку та особливість. Сленгізми переважно притаманні молоді віком приблизно від 12 до 25 років. Це, як відомо, найактивніша частина суспільства щодо творчості, зокрема й творчості мовної. Остання може розглядатися в одному ряду зі всебічним експериментуванням, притаманним молодому вікові. Зважаючи на це, *молодіжним сленгом*можна вважати сукупність постійно трансформованих мовних засобів високої експресивної сили, що використовуються в спілкуванні молодими людьми або ж синтезовану лексику різних молодіжних груп.

Попередня епоха (доба тоталітарного режиму) гальмувала мовні зміни, мовець був позбавлений свободи вибору. Специфіка сучасної епохи – позбавлення від колишніх стереотипів мислення, різних обмежень, лібералізація й демократизація суспільства, яка загалом видозмінює і мовні смаки нашого покоління, що виходять за межі стандарту. Йдеться насамперед про мовну свободу та розкутість, виявом якої стають численні сленгові новотвори. Так, сьогодні можна не тільки сказати комусь *іди геть,* а й висловитися відвертіше та емоційніше: *відвали, зів'янь, відсохни, засунься, змийся, відкоти, іди броди, іди тусуйся, скинься в тюбик, гризи бордюр, котись звідси, зроби так, щоб я тебе шукав, неси ноги звідси* та ін.

Сленгізмам притаманна емоційність, неофіційність, невимушеність, наприклад: *в натурі, фуфло, лажа, фігово, галімо, кумарний*тощо. Головна мета вживання таких слів – намагання молодих людей не тільки поінформувати, а й висловити свої почуття в мовленні, продемонструвати свій характер, свою особистість.

Деякі мовознавці [2-5], а також письменниця та журналістка С. Пиркало [13] зазначають, що широке вживання сленгу юнаками й дівчатами – це протест проти узвичаєних норм, соціальних,

етичних, естетичних, мовних та інших умовностей, прагнення звільнитися від суспільних обмежень, одвічний конфлікт «батьки-діти», непорозуміння зі старшим поколінням, символ незадоволення або розчарування дійсністю. Отже, молодіжний сленг – це, перш за все, своєрідний словесний код, складник молодіжної культури та мислення, результат молодіжної мовотворчості.

Сленгізми виникають у невимушеному, побутовому спілкуванні для позначення тих понять, що мають особливе значення в житті колективу. Молодь концентрується на власних реаліях, таких як зовнішність, навчання, відпочинок, дозвілля, розваги. Так, на позначення поняття *«чудово»* молоді люди вживають п'ятнадцять сленгових новотворів: *прикольно, кльово, суперово, кайфово, класно, круто, убійно, кучеряво, офігєть, кайф, ульот, бомба, нігтя та ін.*Замість слова*«набридати» – кумарити, парити, задрати, задовбати, грузити, гнати, діставати, чистити мізки, компостувати мозок*тощо [2, с. 32].

Науковці виокремлюють три типи молодіжної сленгової лексики.

*Першу групу*формують сленгові номінації метафоричного характеру, які називають предмети чи осіб або характеризують їх. Сюди належать загальновживані слова, що використовуються в новому значенні, наприклад: *валянок* – бездіяльна людина; *балалайка* – балакуча, несерйозна людина; *бацила* – людина, котра заважає кому-небудь, *дятел* – обмежена, дурна людина; *спецназ* – вахтери в гуртожитку; *торба* – кінець; *пурга* – дурниця; *башта* – голова; *антена* – мобільний телефон; *портрет* – обличчя, фізіономія.

Тенденція до порівняння чи сприйняття, позначення йоцінювання реалій за допомогою інших реалій є основою формування метафоричних сленгових номінацій на базі власних імен: *альоша* – дурник; *міша*–простак, простакуватий хлопець; *вася* – йолоп, невдаха тощо.

Крім того, до першого типу належать дієслова на позначення фізичних процесів, що змінили свою семантику та перейшли з фізичної сфери до соціальної: *довбати, сікти, рубати, збирати, ламати, клеїти, бити, стригти, точити, чистити, дути, давити, товкти, стріляти, пороти* та ін. Наприклад, *мовчанка задовбала, вирубатися від утоми, сікти в комп'ютерах, змінити колеса, обламати когось, склеїти ласти, стригти фонтани, точити хавчик, стрельнути бабок, крутити колеса, рухати поршнями, гнати порожняка, надавати по чайнику* тощо.

*Другу групу*сленгових одиниць складають лексеми зі зменшено-пестливим значенням на зразок: *компік* (комп'ютер), *бабулєсики* (гроші), *пивасик* (пиво), *тралік, тральчик* (тролейбус), *чувачок* (людина), *кіношка* (кінотеатр), *гринька* (гривня)та ін.

До цієї групи також належать скорочені або деформовані всупереч загальномовним моделям слова: *універ* (університет), *магаз* (магазин), *мафон*(магнітофон), *мікроб* (мікроавтобус), *моцик* (мотоцикл), *адмін* (адміністратор), *адіки* (кросівки фірми «Адідас») та ін.

Третю групу формують переважно дієслова та прикметники, зрідка іменники, смисл яких вкладено в поняття «інтенсивність» та «надмірність»: *злиняти, здибатись, здутись, в'їхати, відшити, відморозити, кумарити, вшиватися, парити, припухати, приколотися; задрати, борзий, відшиблений, довбаний, прикольний, реальний, стрьомний, тупорилий, фіговий, шуганий, балабол,* та ін.

Яскравим зразком цієї групи є лексеми на позначення процесу говоріння, наприклад: *базарити, тріщати, триндіти, тріпатися, торочити, терти, бакланити, гутарити, каркати, варнякати, балаболити* та ін. [2, с. 33].

Сленгові слова та вирази, які вживає молодь, є досить різноманітними і відмінними в різних групах людей. Так, лексему *«розуміти»* в одній компанії звикли замінювати словом *шарити*, а в іншій – *розчехлятися*. Для вираження подиву одні використовують словосполучення *«я в шокє»,* а інші – *я холодний, я в трансі, ти шо гоніш?* і навіть *хай мене покрасять*.

Така різноманітність викликана насамперед тим, що молоді люди прагнуть вирізнятися не лише як окрема суспільна група, а й як особистості, намагаються ще більше урізноманітнити своє мовлення власними новотворами.

Як бачимо, в молодіжному середовищі сленг є не лише засобом виокремлення індивіда з маси, а й способом вербального (мовного) спілкування [7].

Як відомо, сленг відзначається більшою експресивністю і точністю, ніж загальновживана мова. Як приклад, комп'ютерний сленг. Він лаконічний, буяє скороченнями та своєрідною символікою: *апгрейд* (поліпшення, модернізація комп'ютера), *батони* (клавіші), *масдай* (крайній ступінь невдоволення), *сидюк* (дисковод та диски CD-ROM), *юзер* (користувач) *комп* (від комп'ютер), *проги* (програми), *вінди* (програма Windows).

Спостереження за середовищем людей, чия професія пов'язана з використанням комп'ютерів і особливо – мережі Інтернет, засвідчують, що саме в цій сфері відбувається найбільш активне створення неологізмів, до того ж існують усілякі граматичні, фонетичні та графічні інновації. За твердженням Ірини Щур, однією з причин виникнення такої «мови» вважається її виключна місткість, коли трьома-чотирма специфічними словами можна передати чималий абзац літературно опрацьованого технічного тексту. Врешті-решт комп'ютерний жаргон виражає навіть певні емоції, які в сухій та лаконічній реальній мережі відтворити майже неможливо [11].

Суспільно-політичний розвиток постійно розширює сленговий простір. Нові комп'ютерні розробки сприяли тому, що на даний момент уже можна стверджувати про активне використання словника комп'ютерної сленгової лексики [12], який дає уявлення простому користувачеві про значення деяких слів, що зустрічаються в мережі. Такий словник чи не щодня поповнюється новими виразами і вже більше схожий на окрему мову, ніж на сленг.

Також слід наголосити про проникнення комп'ютерних термінів у загальновживану лексику, причому останнім часом спостерігається посилення цього процесу. Наприклад, вже нікого не дивують почуті не лише від молоді слова: *адмін* –системний адміністратор,*верстак* – комп'ютер,*собака* – символ *@,дрова* – драйвери, *клава* – клавіатура,*мило* – електронна пошта (англ.*email*), *мишка* – маніпулятор «миша», *карлсон* – охолоджуючий вентилятор,кулертощо.

Отже, мовний процес кінця XX – початку XXI ст. характеризується посиленням ролі неформальних, нелітературних елементів у мовленні. Це виявляється не тільки в нестандартизації розмовної мови, а й у проникненні сленгу до різних стилістичних рівнів – мови засобів масової інформації та художньої літератури. Виникнення сучасних сленгових слів і виразів є об'єктивованим дійсністю процесом, який не можна й не варто зупиняти. На сучасному етапі функціонування української мови окреслюється тенденція до формування загальнонаціонального сленгу – сукупності узвичаєних експресивних лексичних і фразеологічних одиниць зниженого стилю.

Сленг – це не лише окремий пласт національної мови, який певною мірою відображає рівень розвитку суспільства, а й одна із форм існування української мови, і хоча кальок з російської мови, суржику у мовленні сучасної молоді забагато, вони також мають право на лексикографічне осмислення, що сприятиме поліпшенню культури усного мовлення і мовних смаків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Франко І.Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1982. – Т. 37.
2. Шумейко А. Сучасний український сленг: конотативний аналіз / А. Шумейко // Дивослово. – 2011. – С. 31-34.
3. Перший словник українського молодіжного сленгу / укл. С. Пиркало. – Київ : ВІПОЛ, 1998.
4. Словник сучасного українського сленгу / упор. Т. Кондратюк. – Харків : Фоліо, 2006. – 352 с.
5. Ставицька Л. Український жаргон : словник / Л. Ставицька. – Київ, 2005. – 494 с.
6. Панахид Н. Тлумачний словник студента: студентський сленг / Н. Панахид // Аудиторія. – 2003. – 7-13 лютого. – С. 17.
7. Кондратюк О. Молодіжний сленг як мовне явище / О. Кондратюк // Ї : незалежний культурологічний часопис [Електронний ресурс]. – Львів, 2005. – № 38. – Режим доступу :http://www.ji.lviv.ua/n38texts/38-zmist.htm.
8. Тараненко О. Колоквіалізація, субстантизація та вульгаризація як характерні явища стилістики сучасної української мови (з кінця 1980-х рр.) / О. Тараненко // Мовознавство. – 2002. – № 4-5. – С. 35.
9. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг / Л. Ставицька. − К. : Критика, 2005. – 464 с.
10. Великий тлумачний словник сучасної української мови/ уклад. і гол.
ред. В. Т. Бусел. – Київ = Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.
11. Щур І. Українськомовний комп'ютерний сленг: формування і функціонування : дис. …канд. філол. наук : 10.02.01 / І. Щур ; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2006. – 245 с.
12. Словник комп'ютерного сленгу[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://badcomp.net/slovnyk_slengu.html.
13. Пиркало С. Походження сучасного українського молодіжного сленгу / С. Пиркало // Українська мова та література. – 1998. – № 25. – С. 4-5.

Очеретний Анатолій Богданович- студент групи 2КН - 16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svito014@gmail.com

Науковий керівник: ***Азарова Лариса Євстахіївна*** - д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Ocheretnyi Anatoliy Bogdanovich. - Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: svito014@gmail.com

Supervisor: ***Azarova Larisa Y.*** - Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК: 80’0=161.2

Д. І. Харчук

ПОХОДЖЕННЯ ТА ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація:
У статті йдеться про історію розвитку сучасної української літературної мови.
Розглянуто близькість української мови до інших мов.

Ключові слова: *індоєвропейські мови, літературна мова, походження української мови.*

Abstract*:*
The article tells about the history of the modern Ukrainian language. We consider the proximity of the Ukrainian language to other languages.

Keywords: *Indo-European languages, literary language, origin Ukrainian.*

Із індоєвропейської прамови, яка розпалась не пізніше 2,5-3 тисяч років до н.е., з її північно-східної діалектної групи, до якої входили також діалекти майбутніх балтійських, германських, індійських та іранських мов, виділилась слов’янська прамова. Вона проіснувала понад 2,5 тисяч років і почала розпадатись десь близько третього століття н.е. Цей процес закінчився в основному в першому столітті.

Більшість гіпотез щодо прабатьківщини слов’ян локалізує її цілком або частково на території сучасної України, а за географічні орієнтири переважно беруться Дніпро, Дністер і Карпати.

За відомостями, зафіксованими в пам’ятках писемності, історія східних слов’ян почалась у VI столітті, на самому краю, в самому кутку нашої рівнини, на північно-східних схилах і передгір’ях Карпат, де утворився військовий союз слов’ян, очолюваний дулібським князем. Подібні форми політичної організації суспільства були властиві й іншим племенам.

На думку ж М. Грушевського : “За поріг історичних часів для українського народу можна прийняти IV століття нашої ери, коли ми маємо вже відомості, котрі можна прикласти спеціально до нього. До цього часу ми можемо говорити про нього, як про частину слов’янської групи племен”

Зрозуміло, що початок формування мови збігається з початком формування народу.

Внаслідок міграційної взаємодії людності дулібського та інших племінних об’єднань, а можливо за певної участі й неслов’янських племен, сформувався етнос котрий на початку XI століття створив державу під назвою Київська Русь.

Чи існувала єдина давньоруська мова, чи населення Русі користувалося діалектами, а за мову писемності правила запозичена разом із християнськими книгами церковнослов’янська (давньоболгарська) мова? На ці питання немає єдиної відповіді, як і на питання, коли почали формуватись українська, білоруська та російська мови.

Найважливіші фонетичні, граматичні та лексичні особливості української мови почали зароджуватись й розвиватись ще з XII ст.; у XIV-XVI ст. у своїй фонетичній системі, граматичній будові й словниковому складі вона вже сформувалася як окрема східнослов’янська мова – мова української нації, українська національна мова. Цей факт відображає офіційно-науковий погляд на походження української мови.

Офіційність і “єдиноправильність” цього твердження не випадкова. Початок української мови також пов’язується з кінцем XII століття, коли відбувається відокремлення північно-східної Русі від південної. Виходить якби не відокремилась північно-східна частина Русі, то не почала б формуватись українська мова, а точніше мова, якою розмовляли на території Київської Русі, не трансформувалась би в напрямку майбутньої української мови.

Це рівнозначно абсурдному твердженню , що коли б не утворилася б румунська мова, то на території колишньої метрополії Римської імперії не виникла б італійська мова, або що коли б у Південній Африці не сформувалась мова африкаанс (бурська мова), то нідерландська мова, котра дала початок мові африкаанс у XVII столітті, так і застигла би на місці.

Проте чимало авторитетних вчених (Ф. Міклошич, А Шляйхер, О. Бодянський, П. Житецький, О. Потебня та ін.) вважали, що українська виникла значно раніше XIV століття і бере свій початок із спільнослов'янської мови. Академік А. Кримський писав, що українська мова уже в XI столітті існувала "як цілком рельєфна, певно означена, яскраво-індивідуальна одиниця"

Твердження про праруську мову – непотрібна і шкідлива гіпотеза, котра тільки заплутує історію української мови, - говорив Є. Тимченко. "Три східнослов'янські мови: українська, білоруська й російська – зростали незалежно одна від одної, як мови самостійні, і так званої "праруської" спільної мови ніколи не було" (І.Огієнко").

Подібно висловлюється й сучасні видатні учені. В "історичній науці не існує достатніх доказів існування єдиної руської народності" – пише історик-поліглот О.Пріцак.

Звертає на себе увагу те, що ніхто не говорить ні про спільнозахіднослов'янську, ні про спільнопівденнослов'янську народності і мови. Чому ж так настирливо говорять спільносхіднослов'янську народність і мову? Чи не для того, аби за допомогою псевдоісторичних маніпуляцій довести, що українці – "молодший брат" ?

В історіографії широко відома думка М.Маркевича, за якою великороси – народ, похідний від українців: український народ сформувався в незапам'ятні часи, а великоруський виник набагато пізніше з переселенців із території Русі-України, змішаних з угро-фінськими і тюркськими племенами. Такої думки дотримується чимало російських вчених. А славетний мовознавець князь Н.Трубецькой у 20-30 роках нашого називав росіян туранцями (тюрками), яких поєднує із слов'янами тільки мова.

Твердження чи хоча б припущення про давність української мови зразу отримували не тільки науковий, але й політичний присуд. Ще цар Олександр I звернув увагу на цитоване польським лексикографам Лінде висловлювання Л. Гурського щодо першості української мови серед слов'янських.

Теза С. Смаль-Стоцького про близькість української мови до сербської та її походження від праслов'янської одержала з боку польських, російських, а згодом і українських лінгвістів епітет "націоналістично-фантастичної".

"Інородцями" спільно з євреями та іншими неросійськими народами трактував українців великодержавний політик П. Столипін.

У циркулярі 1910 року П.Столипін наказував не дозволяти створення товариств "інородницьких, у тому числі українських і єврейських, незалежно від цілей, які вони ставлять перед собою".

Хоча українці зараховувались до "єдиного" чи "триєдиного" російського народу , насправді їх ніколи не вважали рівними росіянами.

А на питання: "Як говорили в Київській Русі ?" академік В.Ключевський відповідав: "Так як говорять малороси". За Максимовичем, говір руських князів тотожний говорові сучасного малоруського селянина Київщини. "У Києві XII -XIV ст. Говорило по-малоруськи, але з відомими відмінностями від малоруського наріччя Волині і Галичини; ця відмінність збереглась і до нашого часу», - писав В. Ягич.

Зауважимо, що між давніми русичами і сучасними українцями існує не тільки мовна, а й психо-характерологічна ідентичність, однаковість ментальності. Українці були реальністю ще за Київської Русі, інша річ, що вони ще не називалися українцями (як і стародавні англійці – англійцями, індійці – індійцями, німці – німцями). Якщо ж грунтуватися на народознавчому аналізі, то хіба в "Повчанні дітям" Володимира Мономаха не відчувається у всій повноті так властива українцям "філософія серця", що її згодом науково осмислили Сковорода та Юркевич ?

Із визнання етномовної безперервності на території Київщини від часу полян і до наших днів логічно випливає твердження, що у майбутній Україні говорили майбутньою українською мовою. Що ж стосується писемності, то всі її пам'ятки створено "українізованою старослов'янщиною".

Ця українізованість місцями настільки помітна, що М.Драгоманов мав усі підстави сказати: "Слово" – перша українська дума, а плач Ярославни – пісня українки". А.Павловський з приводу іншої пам'ятки писемності зауважив: "Читаючи історію літописця Російського преподобного Нестора, я в багатьох місцях відчував, що потрібно б знати мову малоросіян".

Мовна ситуація в Київській Русі, як і у всій тогочасній Європі, характеризувалася роздвоєністю. Освічені верстви населення користувались літературною мовою давньоболгарського походження , а решта членів суспільства – рідною руською мовою, точніше її територіальними діалектами.

Різниця між Руссю і Європою полягала в тому, що давньоболгарська і руська мови були близькоспорідненими. Це сприяло поширенню освіти, масштаби якої були на Русі більшими, ніж у

латиномовній Західній Європі, і проникненню до книжної мови слів та інших елементів розмовної мови, тобто "українізації старослов'янщини".

"Українізована старослов'янщина" – це давньоруська писемна мова, що поширювалась по всій території Київської держави. А те, що в усіх монастирях колишньої РОсії писали цією староукраїнською мовою, то в цьому немає нічого дивного, бо вся грамота у володінні Рюриковичів у середньовічні часи йшла від київських монастирів. Це ж бо була мова тогочасних культурних людей, як у 19 ст. російські дворяни вживали французьку мову замість рідної.

Українську вимову церковних текстів у Росії зберегли лише старообрядці-безпопівці.

Подібно розвивалась і книжна мова на Русі-Україні, де "старослов'янщина" зазнавала подальшої українізації. Це тривало аж до XVIII століття, в кінці якого на народно-розмовній основі почала формуватись нова українська літературна мова. (На Західноукраїнських землях стара книжна мова затрималась довше, подекуди навіть до XX століття.) Основи сучасної загальнонародної української літературної мови остаточно було закладено в творчості Т.Г.Шевченка.

Останніми роками в Україні з'являються публікації, автори яких коренів української мови дошукують в індоєвропейській прамові. Поновлюються в обігу дослідження учених минулого століття (Е.Классен, А.Чертков, М.Красуський та ін.), за якими українська – одна з найстаріших державних етносів. Поглиблюється вивчення спорідненості української мови з санскритом – літературною мовою індійських аріїв, котрі декілька тисяч років проживали в північному Причорномор'ї.

Дослідниками доведено, що найдавніший шар "Рігведи" (близько 4500-2500 р.р. до н. е.) –книги давньоіндійських священних гімнів, пов'язаний з територією на північ від Чорного моря.

Гіпотези такого типу заохочують до пошуків історичних витоків народу, до відновлення історичної пам'яті, стимулюють наукові дослідження, не кажучи вже про поз бавлення народу від комплексу меншовартості і зміцнення національної гідності. Цілком природно, що вони викликають гнів і обурення тих, хто відмовляє українській мові та її носієві не лише в праві на власну історію, але й у праві на існування.

З огляду на це тут краще перебільшення чи навіть помилка, ніж українофобський штамп типу "не було, нема і бути не може". Тим більше, що, як казав один славний філософ, є речі в які неможливо повірити, але нема речей, яких не могло б бути.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Історія української мови - https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_української_мови
2. Коли ж виникла українська мова? - http://www.philology.kiev.ua/Lingur/art_35.htm
3. Д.І.Дорошенко "Нарис історії України" Львів "Світ". 2001
4. "Українське народознавство" – Г.С.Лозко
5. Про давність української мови - http://klich.at.ua/publ/1-1-0-422
6. Літературна мова - https://uk.wikipedia.org/wiki/Літературна_мова
7. Історія розвитку української літературної мови - http://uastudent.com/istorija-rozvytku-ukrainskoi-literaturnoi-movy/

Харчук Денис Ігорович – студент групи 2КН – 16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 051999d@gmail.com

Науковий керівник: **Азарова Лариса Євстахіївна** – д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Kharchuk Denis I. – Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia email: goodfo-99@rambler.ru

Supervisor: **Azarova Larisa Y.** – Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics, Vinnytsaia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 811.161.2’’373.2

К. О. Кузьменко

Емоційно-оцінна лексика в мові сучасних періодичних видань

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі досліджено використання емоційно-оцінної лексики в публіцистичному стилі, з’ясовано причини виникнення конотативної ознаки, визначено ознаки емоційно-оцінної лексики та проаналізовано групи емоційно-оцінних слів. З’ясовано, що оцінна лексика створює образність і виразність публіцистичного тексту.

Ключові слова: *емоційно-оцінна лексика, конотативне значення, лексема, публіцистичний текст, іменник, дієслово, прислівник.*

Abstract

The work investigated using of the emotional and evaluative vocabulary in journalistic style, it was clarified the causes of connotative signs, identified signs of emotional and evaluative vocabulary and analyzed the groups of emotional and evaluative words. It was found that the evaluative vocabulary creates the imagery and expressiveness of the media text.

Keywords: *emotional and evaluative vocabulary, connotative value, token, journalistic text, noun, verb, adverb.*

Українська преса перебуває в постійному пошуку різних засобів суб’єктивного увиразнення мовлення. Газети прагнуть наблизитись до читача, зацікавити його, зокрема засобами емоційно-оцінної лексики.

Емоційно-оцінна (конотативна) лексика – це лінгвістичний феномен, особливий компонент, за допомогою якого виражається психічний стан мовця, його ставлення до предмета, об’єкта, адресата мовлення, тобто все те, що складає мету емотивної функції слова [1, 321]. Конотативні слова були предметом дослідження в наукових працях В. А. Маслової, В. І. Говердовського, В. Н. Телії, В. І. Шаховського, О. В. Мироненко, В. Л. Іващенко, Н. І. Бойко. Конотативно-оцінному аспекту семантики назв осіб за родом діяльності, місцем проживання та національністю присвячено роботу В. Л. Іващенко, а в монографії Н. І. Кочукової досліджено оцінно-експресивний потенціал власне фразеологізмів, прислів’їв, приказок, крилатих висловів у мові української преси кінця XX – початку XXI ст. Дослідники підкреслювали, що слово як в художньому, так і публіцистичному текстах, завдяки особливим умовам функціонування, семантично перетворюється, включає в себе додатковий сенс. Гра прямого і переносного значення породжує і естетичний, і експресивний ефекти тексту, робить цей текст образним і виразним.

Конотативне значення – це нове вторинне значення, яке виникає в мовленні, а згодом засвоюється мовою [2, 156]. В. Л. Іващенко виникнення конотативної ознаки розглядає як результат:

1) інтелектуально-логічного (асоціативно-образного або власне асоціативного) переосмислення;

2) емоційно-оцінного переосмислення (шляхом інтенсифікації оцінки чи шляхом оказіонального включення емосем у контексті);

3) як вияв органічного поєднання інтелектуально-логічного і емоційно-оцінного переосмислення [3, 33-35].

Риси та ознаки емоційно-оцінної лексики:

1) полікомпонентність семантичної структури;

2) наявність формальних ознак та неформальних показників експресивності слова;

3) особливості контекстуального оточення [4, 5].

Актуальність питання визначається активним функціонуванням емоційно-оцінної лексики в публіцистичних текстах та відсутністю спеціальних досліджень з цієї проблеми.

Щодо типів оцінювальної лексики, можна зазначити, що в лінгвістиці виділяють такі одиниці:

1) слова з неоцінним денотативним компонентом: не оцінне, не емоційне (*стеля* – верхнє внутрішнє покриття приміщення, *радіограма* – те, що передають по радіо); оцінне, не емоційне

(*крадій* – людина, що краде); не оцінне, емоційне (*благовірний* – чоловік, *бездар* – людина позбавлена талантів); оцінне, емоційне (*замазура* – людина, що не дбає про чистоту);

2) слова з оцінним денотативним компонентом: оцінне, не емоційне (*красуня* – дуже красива жінка; *делікатес* – вишукана страва); оцінне, емоційне (*сволота* – підступна, підла людина).

Щодо способу передачі експресивно-емоційних відтінків функціонує три групи слів:

1) слова, у яких емоційне забарвлення є частиною прямого значення: *«**Виродки** кажуть, що у такий спосіб вони… самостверджувалися! Адже розбудив мене **грубіян** вчасно. Але при цьому була непривітною до людей, яких відразу ж розпізнавала як «поганих», грішних та **брехунів**. І вдарила **«наклепницю»** по обличчю. У численних вуличних кав'ярнях – вони за кількістю не поступаються нашим пивним **«забігайлівкам»**, щоправда, без спиртного – місцеві чоловіки з раннього ранку і допізна насолоджуються неквапною бесідою, попихують цигарками і кальяном. Криза змушує вдатися до економії навіть найзавзятіших **марнотратів-багатіїв»*** (УМ, 21.03.2009, 5);

2) слова, у яких емоційне забарвлення виникає в переносних значеннях: *«**Міцний горішок**» Брюс Уілліс, якому днями виповнилось 54 роки, **визрів** до нового шлюбу. Публіка любить дуже швидко **приклеювати** ярлик «**Монстр**». Розпродавши партію наркотику, «**перевертень**» спокійно заступав на службу»* (УМ, 29.05.2009, 4);

3) слова, що набувають емоційного забарвлення завдяки суфіксам: *«Цього разу намиста «**пузирилися**» нагромадженням кульок. Оглядаємо «**хатинки**», видовбані у вапнякових скелях»* (УМ, 20.03.2009, 8).

Широке вживання емоційно-оцінних дієслів властиве публіцистичному стилю, де вони вказують переважно на конкретну дію, а не на загальне взаємовідношення понять як у науковому стилі. Конотативні ознаки відображають уявлення носіїв мови про асоціативні зв'язки позначуваної словом реалії з властивістю іншої названої реалії, як за подібністю, так і за суміжністю [5, 226]. Так, наприклад, слово **заправляти** конотує таку дію, як керувати, організовувати: *Саме цей пан, за допомогою правоохоронців, **„заправляв"** розгромом бару „Котон..."*(УМ, 26.03.2004, 2), **калатати** – поширитися, розповсюдитися: *Остання неприємна історія, яка калатає дитсадком і селом в цілому, трапилася в лютому* (Д, 09.04.2009, 6), **канючити, клянчити** - просити: *... третю і четверту ми **виканючили** за десять метрів від місця нашого першого „гріхопадіння" - у групи студентів* (ПіК. – 2004. – № 22. – С. 27), **закосити** – копіювати: *Раніше „Скрябін" цілком свідомо, що називається, **„закошував"** під „Депеш"* (Україна молода. – 2003. – 29 серпня. – С. 14), **розколотися** – зізнатися у чомусь: *Затриманий мешканець Кіровоградщини невдовзі **«розколовся»**, що разом зі співучасниками викрав цю картину саме в червні в Одесі* (УМ. – 2006. – 2 лютого. – С.3).

Прикладами емоційно-експресивної лексики є також прислівники, уживані в роботах О. В. Мироненко: **по-шевченківському** – полум'яно, до самозабуття, до самопожертви: *Отак хочу почати свою промову перед студентами Черкаського університету. Якщо ми любимо Україну **по-шевченківському** полум'яно, до самозабуття, до самопожертви, аж до отого: "караюсь, мучусь, але не каюсь", то чого ж ми, чи ви, студенти такого поважного університету, якому присвоїли навіть ім'я великого українського гетьмана, чому ж ви не шануєте рідної мови?* (В.Захарченко), **по-бичачому** – грубий, нахабний, нелюдський: *Рекетир ступав, **по-бичачому** пригинаючи голову, й не переставав гигикати. Позад нього майже впритул – господар. Він випроводив хижака з двора і тримав на мушці, поки той не зник за поворотом вулиці* (Ю.Керекеш), **ейфорично** – невиправдано, оптимістично, піднесено: *Після останнього булькання, **ейфорично*** спрямований до своєї мети чоловік розмістив в упаковку останні порожні вже пляшки, обхопив легеньку, мов пір'ячко, ношу і попрошкував* (Г.Вівчар), **астрально** – у благанні … сили: *Біжучи, вже простягав наперед себе руки – **астрально**, у благанні тієї сили, що потрібна була йому в цей мент. Однак потрібний імпульс йому не прийшов* (А.Мороз) [6, 15-20].

Конотативним іменниковим лексемам свої праці присвятила В. Л. Іващенко: **піаніст - фортепіаніст, сурмар / сурмач – сигналіст – трубач, дудар – сопілкар – волинщик – виконавець на козі - виконавець на дудельзаці - виконавець на бекпайпі (**від нім. дудельзак = англ. бекпайп = коза = дуда = гайда = волинка), **домрист – ситарист – дутарист** [7, 56], **тапе́р** (від фр. taper – стукати) - музикант, який грає за гроші на танцювальних, заняттях з художньої і спортивної гімнастики, уроках бальних танців, у перервах ігор, спортивних змагань [7, 60], **заклинатель / заклинач** – той, хто закликаннями, чарами діє на кого-, що-небудь, підкоряючи своїй волі, **плакальник** – той, хто оплакує мерців, переважно в обряді поховання; виконавець плачів // **плакальниця / тужбалиця / голосільниця** [7, 192], **блазень** – особа при дворі монарха

або вельможного пана, що розважала господаря та його гостей різними витівками, жартами, **акробат** – вправний гімнаст, виконавець складних гімнастичних номерів у цирку, **оповідач** – той, хто оповідає казки, анекдоти та інші фольклорні твори [7, 179], **джангарчі** – калмицький співець-виконавець народного епосу "Джангар", **кайчі** – алтайський співець-виконавець народного героїчного епосу "Кай чорчок", **манасчі** – киргизький співець, що виконує національний богатирський епос "Манас" у речитативній манері без супроводу [7, 199].

У низці робіт, присвячених дослідженню емоційно-оцінної лексики, класифікація проаналізованого лексичного пласту проводиться на підставі того факту, чи є слово однозначним чи багатозначним. Однозначні емоційно-оцінні слова настільки яскраво виражають емоційну оцінку, що ця властивість лімітує сферу їхнього вживання та обмежує семантичний простір до одного значення. Багатозначні слова, як правило, емоційно-нейтральні у своєму основному значенні, але при метафоричному вживанні цей лексичний пласт набувпє яскравого, образного емоційно-оцінного забарвлення. Частина переносних використань не застосовується нами в мовленні та існує лише в тексті певного автора. Це індивідуальні (авторські) метафори та метонімії.

Отже, ефективність зображення того чи іншого поняття залежить від слів, які вживають носії мови. Емоційність та оцінність допомагають висловити думку мовцям, ставлення до позначуваних предметів, дій, реалій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Стадній А. С.* Психолінгвістичний аспект емоційно-оцінної лексики / А. С. Стадній // Вісн. Дніпропетровського ун-ту. – Д. : Вид-во Дніпропетровського нац. ун-ту, 2010. – Вип. 16, № 11, т. 18. – С. 321–325. – (Сер. „Мовознавство").
2. *Стадній А. С. Семантичний і функціональний аспекти конотативно маркованих дієслів* // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : збірник наукових праць. – Вип. 7. – Хмельницький : ХмЦНП, 2014. – С. 156–159.
3. Іващенко В. Л. Конотативно-оцінний аспект семантики назв осіб за родом діяльності, місцем проживання та національною належністю. Дис. на здоб. наук. ст. канд. філол. наук. Спец. 10.02.01 – укр. мова. - К., 1997. - С. 33-35.
4. Бойко Н. І. Українська експресивна лексика: проблеми семантики і функціонування. Дис. на здоб. наук. ст. док. філол. наук. Спец. 10.02.01 – укр. мова. / Н. І. Бойко. – К., 2006. – С. 5-35.
5. Телия В. Н. Типы языковых значений. – М., 1981. – 269 с.
6. Мироненко О. В. Нові оцінно-конотативні значення прислівників / О. В. Мироненко – Київ, 2010. – 24 с.
7. Іващенко В. Л Концептуальна репрезентація фрагментів знання в науково-мистецькій картині світу (на матеріалі української мистецтвознавчої термінології) Монографія. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2006. – 328 с.
8. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: Підручник / Ф. С. Бацевич. – К., 2004. – 344 с.
9. Струганец Л. В. Культура мови. Словник термінів. – Тернопіль, 2000. – 88 с.
10. Лисиченко Л. Мовна картина світу та її рівні / Л. Лисиченко // Збірник Харківського історико-філологічного товариства. Нова серія. – Т. 6. – 1998. – С. 127-134.
11. Телія В. Н. Конотативний аспект семантики номінативних одиниць / В. Н. Телія. – М.: Наука, 1986. – 141 с.

Кузьменко Катерина Олександрівна **–** студентка групи 2СІ-16б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Кролевець Сумська обл., katerina.kuzmenko.work@gmail.com

Науковий керівник: ***Стадній Алла Сергіївна*** – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, stadniy.alla@ukr.net

Kuzmenko Katerina **–** student of 2SE-16b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Krolevets Sumy region, katerina.kuzmenko.work@gmail.com

Supervisor: ***Stadniy Alla Sergiyivna*** **–** senior researcher of Philology, Department of linguistics , Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, *stadniy.alla@ukr.net*

УДК 338.2

Юй Чанхао

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ ТА КИТАЮ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається сучасний стан і перспективи співпраці України та Китаю у різних сферах діяльності.

Ключові слова: Україна, Китай, міжнародна співпраця, економічні та культурні контакти.

Abstract

The article examines the current state and prospects of cooperation between Ukraine and China in various fields.

Keywords: Ukraine, China, international cooperation, economic and cultural contacts.

Вже створена і плідно працює Асоціація Українсько-Китайського Співробітництва, яка стала об'єднанням юридичних осіб, що встановлюють, підтримують, сприяють, заохочують або прагнуть до встановлення та розвитку відносин співробітництва між структурами, установами, організаціями, закладами та іншими юридичними особами України та Китайської Народної Республіки. Асоціація не здійснює самостійної підприємницької діяльності, не засновує та не виступає співзасновником господарюючих суб'єктів. Асоціація та її учасники не здійснюють ніяких узгоджених дій, які можуть обмежити конкуренцію між членами Асоціації.
Основні цілі та завдання Асоціації передбачають розвиток та вдосконалення напрямків, форм та засобів масштабного взаємовигідного співробітництва України та КНР в найрізноманітніших галузях, таких як економіка та фінанси, освіта та наука, культура, спорт і мистецтво, а також в інших сферах за рахунок подальшого налагодження дієвої співпраці профільних українських та китайських структур усіх форм власності та видів діяльності, які не заборонені законодавствами обох держав. Предметом діяльності Асоціації є допомога, координація дій та захист інтересів її членів у здійсненні ними господарської та суспільної діяльності, яка є наслідком співпраці між діловими партнерами-юридичними особами України та КНР. Асоціація є вільною для вступу нових учасників.

Під час Всесвітнього економічного форуму в Давосі глава КНР Сі Цзіньпін зробив цікаву заяву. Він підкреслив, що Китай готовий допомогти Києву в урегулюванні кризи в країні. КНР, до речі, є гарантом безпеки України в зв'язку з приєднанням країни до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї. Та й в Україні є прихильники розширення формату переговорів по Донбасу за рахунок Пекіна. Після зустрічі з Сі Цзіньпіном в Давосі Петро Порошенко висловив надію, що Китай буде сприяти врегулюванню ситуації на Донбасі і допоможе відновити територіальну цілісність України. Відразу ж спливають в пам'яті більш ранні заяви представника України в тристоронній контактній групі, другого президента Леоніда Кучми, який не раз говорив, що хоче бачити КНР за столом переговорів по Донбасу. Для цього є як мінімум формальні підстави, адже Китай свого часу також давав гарантії безпеки Україні. У 1994 році Пекін не підписав нині вже сумнозвісний Будапештський меморандум, однак Франція і Китай висловилися про гарантії безпеки України у формі відповідних заяв.

Обіцянка Сі Цзіньпіна допомогти Києву – жест дипломатичної ввічливості. Повномасштабної залученості у вирішенні кризи на Донбасі з боку Пекіна очікувати не варто, проте це не означає, що КНР не може допомогти Україні. Приміром, днями Пекін надав українським рятувальникам аварійно-рятувальне обладнання, а також інженерну та автомобільну техніку, яка, за словами міністра внутрішніх справ Арсена Авакова, допоможе впоратися з важкими ситуаціями, які виникли на окупованих територіях Донбасу. Швидше за все, допомога Китаю в розв'язанні української кризи в подальшому буде саме такою – предметно-матеріальною, але навряд чи політичною і тим більше військовою.

Втім Україна отримує чималу вигоду і з поглиблення економічного співробітництва з Китаєм. У 2015 році КНР посіла друге місце за обсягом товарообігу України з країнами світу. Надалі Київ хоче співпрацювати з Пекіном у сфері будівництва житлових будинків та іпотечного кредитування. У Китаї відповідно підтвердили свою зацікавленість. Не варто забувати і про масштабний проект нового "Шовкового шляху" – транспортного коридору між Азією і Європою в обхід Росії. Перші потяги вже пущені. У Кабінеті міністрів не раз підкреслювали, що покладають великі надії на цей

маршрут. Пекін навіть пропонує Києву підписати угоду про зону вільної торгівлі, правда, це дещо ризикований крок для України. Китайська продукція має досить високу конкурентноздатність. Наплив дешевих китайських товарів на український ринок може нашкодити вітчизняному виробнику, хоча у ЗВТ є і ряд плюсів.

15 лютого 2017 року в Києві у приміщенні ГО «SILK LINK» відбулася нарада щодо активізації та розвитку українсько-китайського співробітництва у сфері туризму. У заході взяли участь представники профільних органів виконавчої влади та громадських об'єднань, Посольства КНР в Україні, авіакомпанії МАУ та туристичних операторів, зацікавлених у встановленні партнерських відносин з туроператорами КНР. Виступаючи перед присутніми, Голова Президії АУКС Віталій Олійник подякував організаторам за нагоду презентувати діяльність АУКС щодо підготовки до участі українських компаній у 12-й Міжнародній виставці зарубіжного туризму СОТТМ 2017, а також підкреслив важливість спілкування між Україною та КНР у сфері туризму.

Відбувся діалог з туроператорами, які зокрема виявили бажання брати активну участь у виставці СОТТМ-2017 та запланованих заходах, які сприятимуть збільшенню кількості туристів з Китаю до нашої країни та нададуть змогу українським компаніям налагодити ефективні ділові контакти на китайському туристичному ринку. Очікується, що найближчим часом відбудеться подальша лібералізація отримання віз для в'їзду громадян України в Китай та навпаки.

Асоціація Українсько-Китайського співробітництва за підтримки Міністерства Економічного розвитку і торгівлі України здійснює консолідацію представників туристичного ринку для участі у 12-й Міжнародній виставці зарубіжного туризму, що відбудеться у Пекіні з 29 по 31 березня 2017 року. "З огляду на те, що витрати громадян КНР у 2015 році на туристичні подорожі склали близько 292 млр. дол. США, Китайська Народна Республіка є світовим лідером за витратами на туризм. Отже, може стати для України цільовим туристичним ринком." – зазначив директор департаменту туризму та курортів Ліптуга Іван Леонідович у листі до АУКС.

Паралельно йде активна підготовка до виставки **SIAL CHINA 2017 – МІЖНАРОДНОЇ ВИСТАВКИ ХАРЧУВАННЯ ТА СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ОБЛАДНАННЯ**, що проходитиме 17-19.05.2017. SIAL CHINA це китайський варіант відомої паризької виставки SIAL. Це міжнародна виставка №1 у КНР за тематикою продуктів харчування, безалкогольних напоїв, вин, спиртних напоїв та спеціалізованого обладнання. У 2017 році планується участь України у ще декількох виставках на території КНР, одні з них це Китайська Освітня та Інвестиційна виставки.

Так що на даний час ми спостерігаємо постійне і невпинне пожвавлення китайсько-української співпраці у різноманітних галузях нашої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. https://www.br.com.ua/referats/Politologiya/55611.htm
2. http://knowledge.allbest.ru/international/3c0a65625a2ad68b4c53b88421306d26_0.html

Юй Чанхао *(Китай) – студент групи ТКТ-14 б факультету інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.*

Науковий керівник: ***Старовойт Юрій Леонідович*** *- канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький націнальний технічний університет.* starovojt.vin@gmail.com

Chanhao Yu (China) *- student group GM-14 b to the faculty infocommunications, electronics and nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.*

Supervisor: ***Starovoit Yuri Leonidovich*** *- Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa* starovojt.vin@gmail.com

УДК 81’246.2

Ю. Л. Старовойт

НАУКОВИЙ ПІДХІД ДО ПОХОДЖЕННЯ КИРИЛИЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається походження нашої писемності з точки зору науково-історичного підходу і всупереч широко відомій церковній міфології.

Ключові слова: абетка, кирилиця, глаголиця, латиниця, письмо, історія.

Abstract

The article takes a scientific approach to the history of the origin of the Slavonic alphabet.

Keywords: alphabet, Cyrillic, Glagolitic, Latin, writing, history.

На жаль, до нинішніх часів переважна більшість громадян у питаннях щодо походження нашої писемності знаходиться більше під впливом церковної легенди і не володіє навіть найменшими науковими знаннями про виникнення та поширення кирилиці. У дореволюційній науці була поширена думка, що писемність виникла на Русі у зв'язку з прийняттям в Х столітті християнства. Розсадником писемності серед слов'янських народів, на думку авторів, була Візантія, а візантійська література проникала на Русь через Болгарію, причому першими пам'ятками писемності на Русі були книги, написані староболгарською (або давньослов'янською) мовою. Радянські вчені розглядали походження і розвиток писемності у зв'язку із зростанням внутрішніх потреб країни, які визначалися соціально-економічним розвитком.

З утворенням в IX столітті ранньофеодальної давньоруської держави спостерігається процес уніфікації писемності східнослов'янських племен. Водночас спільність історичних шляхів розвитку ряду слов'янських племен і народів (східних, західних, південних) визначила і тенденцію до встановлення серед них на певному етапі суспільного розвитку сформованих письмових знаків загальних алфавітів (при збереженні місцевих особливостей письма). У ряді робіт з мовознавства та палеографії переконливо доводиться мовна спорідненість і спорідненість писемності слов'янських народів. Проблема створення одного з алфавітів, що розповсюдилися серед ряду слов'янських племен в IX-X ст., пов'язана з питанням про діяльність візантійських місіонерів Костянтина і Мефодія серед західних слов'ян, що населяли Моравію. Ці місіонери розробили для західних слов'ян азбуку і переклали з грецької на слов'янську мову ряд книг літургійного характеру. Через посередництво учнів і послідовників Костянтина і Мефодія ця абетка поширилася серед південних слов'ян у Болгарії та Сербії, а також на території Давньоруської держави.

Біографічні дані, які ми маємо щодо Костянтина (перед смертю прийняв чернече ім'я Кирила) маємо такі. Він був сином воєначальника знатного походження з Солуня (Салоніки) - міста зі слов'янським населенням. Костянтин отримав богословську освіту і був призначений бібліотекарем патріаршої бібліотеки і викладачем філософії (тобто богослов'я) в школі Константинополя. Звідси, очевидно, і прізвисько Костянтина - Філософ. Костянтин добре володів кількома мовами. Крім слов'янської він знав грецьку, латинську, арабську і єврейську мови. У політичних цілях візантійський уряд використовував Костянтина в якості релігійного місіонера, посилаючи його до Сирії, Криму, Хазарії.

Разом з Костянтином в якості його помічника був відправлений його брат Мефодій, який спочатку займав високий адміністративний пост в Македонії, а потім жив у монастирі.

Створення азбуки, відповідної до слов'янської фонетичної системи, було неможливо шляхом механічного запозичення знаків грецького або латинського алфавітів. Адже не вся звукова сторона «словенської мови» могла бути виражена названими алфавітами. Користуючись грецької абеткою, не можна було передати ряд слов'янських звуків, оскільки для них не було там відповідних букв. Наприклад, слов'янська мова знає звук **ш**, відсутній у грецькій. Така умовна підміна слов'янських звучань грецькими (або відповідними латинськими) знаками створювала ряд труднощів у передачі слов'янською мовою церковної літератури, ускладнювала для латинських і грецьких місіонерів їх пропаганду.

Найдавніші слов'янські рукописи написані двома різними алфавітами. Один з них називається кирилицею, інший - глаголицею. Кирилиця отримала свою назву від імені Кирила. Термін «глаголиця», подібно слову «буквиця», позначає абетку взагалі.

Питання про те, яка з названих абеток є первісною і найбільш древньою і яка з них може бути пов'язана з ім'ям Костянтина, до цих пір ще не вирішене остаточно. Труднощі розробки цього питання полягають в тому, що не збереглися слов'янські рукописи середини IX століття, коли власне працювали серед західних і південних слов'ян Костянтин і Мефодій. Є лише писемні пам'ятки кінця IX-X століть, які між іншим доводять, що в той час користувалися обома алфавітами. Донедавна найдавнішим з відомих пам'ятників кирилівського письма вважався напис 993 р. від імені болгарського царя Самуїла, вирізаний на надгробній кам'яній плиті у Македонії. Зараз ми знаємо і більш ранні пам'ятки кирилівського письма. Так, болгарськими вченими К. Мітяєвим та І. Гошівим відкриті написи (кирилівські і глаголичні) на стінах і плитах так званої Симеоновської церкви у Преславі. Одна з цих написів датується 893 р.

При спробах вирішити питання про слов'янські абетки було висловлено кілька гіпотез. Ряд дореволюційних дослідників, ставлячи питання про джерела і походження кирилиці і глаголиці, підходили до вирішення питання механічно. Кирилиця зазвичай розглядалася як відтворення грецького (візантійського) статутного, або книжкового письма (листи «урочистих» книг). Основу глаголиці найчастіше бачили в грецькому курсиві (який служив для написання як книг, так і канцелярських документів). Серед інших велике поширення набула гіпотеза чеського вченого славіста П. І. Шафарика. Він дійшов висновку, що Кирилом була створена глаголиця, а так звана кирилиця виникла приблизно на кілька десятиліть пізніше у каліграфічній школі при дворі болгарського царя Симеона. Точка зору Шафарика про зв'язок глаголичного алфавіту з діяльністю Кирила розвинулася в працях низки російських учених славістів і палеографів, наприклад, Н.С. Тихонравова, І.В. Ягича, В.І. Щепкіна та ін.

За словами В.І. Щепкіна, гіпотези, подібні шафаріковській, «здатні нескінченно вдосконалюватися і черпати з часом нові сили». Щепкін коротко сформулював основні докази на користь того, що глаголиця «винайдена» Костянтином, а кирилиця виникла в Болгарії. Основні з цих доводів зводяться до наступного:

1. В областях, де діяли до свого вигнання Костянтин і Мефодій, тобто в Моравії і Паннонії, виявляються рукописи, написані глаголицею, а не кирилицею.

2. Аналіз мови вказує на західне походження саме глаголичних рукописів, а не кирилівських.

Отже глаголична слов'янська абетка була складена, згідно з припущенням Шафарика, для слов'ян, що населяли Моравію і Панонію, де діяли Кирило і Мефодій. Звідси найдавніші глаголичні рукописи поширювалися на південь і південний схід, до Болгарії, Сербії і т.д.

А. М. Селищев також є прихильником погляду про більш раннє походження глаголиці. Він вважав, що глаголиця була розроблена Костянтином на основі грецького письма з використанням знаків єврейсько-самаритянської писемності. І наводив докази:

1. Знаки глаголиці у кирилиці отримали диференціацію (замість одного знака два);

2. Кирилиця спрощувала знаки глаголиці, надаючи їм геометричні форми;

3.У глаголиці цифрове значення літер відповідає порядку алфавіту, у кирилиці цифрове значення мають лише знаки, взяті з грецького письма;

4. У глаголиці архаїчні риси мови виступають більшою мірою, ніж у кирилиці;

5. Старшинство глаголиці підтверджує район її поширення (Моравія, Македонія, Албанія);

Прихильником теорії про більш раннє походження кирилиці є Е.Ф. Карський, який пов'язує кирилицю з ім'ям Кирила. Карський вважає, що Костянтином при складанні слов'янської азбуки було використано візантійське статутне літургійне письмо свого часу.

І тут слід визначитися, що ми приймаємо за власне кирилицю. З глаголицею все ясно – це явно створений нашвидкуруч варіант абетки, який віддзеркалює кирилицю. А ось остання є прямим запозиченням грецького письма з додатковими літерами для особливих звуків, що не зустрічаються у греків. І зрозуміло – якщо це запозичене грецьке письмо, то воно відповідно і набагато більш давнє. Якщо ж розглядати кирилицю в якості новоствореного алфавіту на основі грецького письма, то і тут не все так просто. Святі рівноапостольні Кирило та Мефодій чи їх учні дійсно могли упорядкувати запозичення грецької абетки для своєї місії. І в цьому розумінні кирилиця могла виступити більш пізнім замінником створеної спочатку глаголиці (палімпсести всі зроблені на основі глаголиці). Однак використання балканським населенням грецьких літер для передачі своїх слов'янських текстів

закономірно траплялося і до описуваних подій. Інша справа, що воно не було належним чином упорядкованим та систематизованим. Відповідна паралель тут напрошується і з походженням латинського алфавіту, в основі якого також лежить запозичення грецьких літер, тільки набагато раніше і в іншому варіанті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Хабургаев Г. А. Старославянский язык / Г. А. Хабургаев. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: «Просвещение»,1986. – 288 с.

Старовойт Юрій Леонідович - канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет. starovojt.vin@gmail.com

Starovoit Yuri Leonidovich - Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa starovojt.vin@gmail.com

УДК 82-311.6.081

А. Ю. Марченко

ЗАБУТА ТВОРЧІСТЬ МАРКА ЧЕРЕМШИНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається життєвий шлях і творча спадщина одного з видатних і дуже цікавих українських письменників Марка Черемшини, що жив і творив у найскладніші часи нашої історії – на рубежі XIX та XX століть.

Ключові слова: українська історія, українська література, Марко Черемшина, Західна Україна, незалежність.

Abstract

The article shows the life and work of a famous and very interesting writer Marko Cheremshyna, who lived and worked in the most difficult times in our history - the XIX and XX centuries.

Keywords: Ukrainian history, Ukrainian literature, Marco Cheremshyna, Western Ukraine, independence.

В історії кожного народу зустрічаються письменники, про яких в цілому щось знають, їх навіть час від часу видають, позначають у навчальних програмах та підручниках, і разом з тим у народній свідомості вони поступово з різних причин втрачають належне їм місце. Одним з таких письменників України поступово стає і надзвичайно самобутній автор з Західної України Марко Черемшина, що жив і творив на рубежі XIX та XX століть, тобто у найскладніший історичний час становлення та розвитку нашої культури. Народився Марко Черемшина (Іван Юрійович Семанюк) **13 червня 1874 року** у селі Кобаки Косівського повіту на Станіславщині (нині Івано-Франківщина) в селянській хаті, єдиною окрасою якої була кахлева піч із зображенням козаків і Довбуша. Вони оживали в захоплюючих розповідях діда, про що згадував Марко Черемшина пізніше в автобіографічній новелі «Карби». Дворічного внука взяли годованцем дід з бабою, оточивши його ласкою і любов'ю. Роки перебування в діда майбутній письменник називав найщасливішими і з теплотою згадував їх. Таке оточення сприяло формуванню його естетичних смаків. Народна пісня, легенда, переказ визначили стилістику, образний лад і навіть систему заманіфестовуваних твором ідейно-естетичних цінностей Черемшини.

Батько письменника, Юрій Семанюк, багатства не мав, зате володів безцінними скарбами чутливої душі. Все життя батько пишався дружбою з Ю. Федьковичем, якого щиро любив. Батько навчив Івана любити добро й ненавидіти зло, призвичаїв до читання книжок. А ще подбав, щоб слабкуватому хлопчині не довелося переживати мужицьку недолю і на восьмому році життя записав хлопця до сільської школи. На прохання батька управитель сільської школи О. Казиєвич підготував малого Івана до вступу до Коломийської гімназії. **Восени 1888 року** село прощалося з Іванком. Завдяки наполегливій праці Іван Семанюк невдовзі стає одним з найкращих учнів гімназії. І це тоді, коли матеріальні нестатки примушували його до пізньої ночі відбувати платні лекції. Прагнення здобути знання у нього було дуже сильне. У батьковій бібліотеці були твори Ю. Федьковича, Г. Квітки-Основ'яненка, Марка Вовчка, І. Нечуя-Левицького, видання «Просвіти». Якщо додати ще часописи («Житє і слово», «Зоря», «Дзвінок», «Правда» і «Буковина»), передплачувані за власні гроші, зароблені приватними лекціями, то матимемо повне уявлення, на яких засадах формувалися його естетичний смак і національна свідомість. Свої знання Семанюк доповнював читанням книжок з бібліотеки таємного шкільного гуртка. У гімназії юнак виступає з доповідями про Т. Шевченка, творчість якого відіграла величезну роль у формуванні майбутнього письменника. Черемшина був не тільки незрадливо люблячим прихильником Шевченка, а й глибоким знавцем і популяризатором його творів.

1895 року галицький крайовий відділ оголосив у журналі «Зоря» конкурс на кращий драматичний твір. І. Семанюк надсилає туди драму «Несамовиті». Твір дістав схвальну оцінку журі, але опублікований не був. Ще через рік **(1896)** газета «Буковина» надрукувала оповідання «Керманич», підписане ім'ям «Марко Черемшина», яке стало літературним псевдонімом Івана Семанюка. Гордість, високе почуття дружби, готовність до самопожертви – такими рисами наділив автор своїх героїв, раніше опоетизованих Юрієм Федьковичем.

У 1896 році І. Семанюк закінчив гімназію. Поїхав до Відня в університет з наміром вступити на медичний факультет. Проте через нестачу грошей записується на найдешевший – юридичний. У Відні опинився в центрі громадського і літературного життя. Скептик до філософії, ентузіаст до

мистецтва, студент права стає членом академічного товариства «Січ». Перше враження про товариство було дуже прикре і пригноблююче. Разом з іншими товаришами він реформує його на зразок слов'янських і німецьких товариств, різко виступаючи проти бездіяльності. Як лідер товариства **(1889-1890)**, Черемшина пожвавлює його роботу; впроваджує огляди з обсягу науки і красного письменства; стає одним із найактивніших організаторів робітничого товариства «Поступ», в якому виступає з доповідями, багато читає. Про активну громадську роботу Черемшини свідчить організований за його участю антибаденівський мітинг і Відні (**1897**), спрямований проти свавілля польської шляхти в Галичині. На нього був запрошений І. Франко, зустрічі з яким Черемшина чекав з нетерпінням.

У віденському помешканні Черемшини і М. Кошака збирались найсвідоміші українці на літературні диспути. Таке літературно-мистецьке оточення стало творчим імпульсом для Черемшини. У журналі «Зоря» (**1897**) під псевдонімом Василь Заренко він друкує рецензію на повість В.Будзиновського «Стрімголов» і книжку М. Пачовського «Дещо про руські билини і думи»; надсилає О. Маковею переклади чотирьох поезій Кольцова, малі оповідання «На Свєт-вечір», «Студенстські сни», розвідку «Гуманно-просвітний світогляд Т. Шевченка» (**1897**); перекладає з французької, німецької, чеської, болгарської, польської, словацької, угорської мов; в чернівецькій газеті «Буковина» друкує переклади творів Е. Золя, Ж. Ренара, Р. Шая, Б. Єлініка, П. Егго, Й. Бойєра і цикл оригінальних поезій у прозі під назвою «Листки» (**1898**) як доказ уміння писати у стилі модерн, по-європейськи. У львівському журналі «Дзвінок» публікує казки: «Незабудька», «Рожі», «Муха», «Сльоза» (**1898). З 1899 року** у «Літературно-науковому віснику», «Буковині», «Громадському голосі» він друкує психологічні новели, які склали першу книжку: «Іван Семанюк (Марко Черемшина). Карби. Новели із гуцульського життя», що вийшла в Чернівцях **1901 року** заходами товариства «Молода Україна», під зарядом В. Сєкерського.

9 жовтня 1901 року Черемшина закінчує університетський курс, а **17 липня 1906 року** одержу диплом доктора права і виїжджає до гуцульського містечка Делятин, де обійняв посаду помічника адвоката в канцелярії М. Лагодинського (**1906-1912**). Тут він пізнав ближче життя гуцулів.

1912 року за дорученням радикальної партії Черемшина переїжджає до Снятина, де відкриває власну адвокатську канцелярію. У Снятині зустрів свою долю – Наталію Василівну Карп'юк, дівчину, що гармонійно поєднувала в собі вроду і розум, ніжність і чутливість, непересічну музичну обдарованість. **У 1914 році** вона стала його дружиною.

Адвокатська канцелярія Черемшини стала центром громадсько-просвітницького життя на Снятинщині. Та з початком Першої світової війни **у 1914 році** міста і села Галичини, зокрема й рідне село письменника, стають ареною запеклих боїв царських військ з цісарськими, а також з військами кайзерівської Німеччини. Одержавши звільнення від військової служби, Черемшина з дружиною переїжджає до батька у Кобаки. Першою рефлексією на страхіття війни на Гуцульщині були новели «Поменник» (**6-23 вересня 1914 р**.) і «Щоденник» (**8 листопада 1914 р. – січень 1915 р**.), а вже після них створено ще 9 новел, що ввійшли до збірки «Село вигибає» (**К., 1925**), виданої М. Зеровим.

У 1918 році українською владою ЗУНР Черемшина був призначений посадником (комісаром) міста Снятина. **Навесні 1919 року**, щоб запобігти кровопролиттю, він з делегацією поїхав на переговори з румунами у Станіслав. Румуни відібрали в них вози й коні, самих затримали на цілу ніч, а на світанку наказали пішки повертатися до Снятина.

Після розпаду Австро-Угорської імперії та поразки української революції західноукраїнські землі опинилися під владою польської шляхти. Переконаний у тому, що молоде, завзяте, загартоване покоління українців виборе кращу долю для України, Черемшина закликає молодь згуртуватися в один народ. Твори Черемшини стають популярними в усій Великій Україні. Його новели друкуються в галицьких і наддніпрянських журналах, а творчість стає предметом наукового дослідження. Доцент Одеського університету А. Музичка готує монографію про Стефаника і Черемшину для Державного видавництва України і просить автора «Карбів» подати йому біографічні відомості (**1926**). У цьому ж році Черемшина бере активну участь в організації ювілейного вечора В. Стефаника. Глибинні політичні і соціальні процеси, характерні для життя галицького села початку ХХ ст., знайшли особливо яскраве відображення в останній посмертній збірці «Верховина» (К., **1929**), просякнутій ідеями відродження України.

25 квітня 1927 року Черемшина відвідав могилу свого батька. Повертаючись з кладовища, на дорозі, недалеко від батькової могили, упав і раптово помер. Тіло перевезено до Снятина, де його і

поховали. Так раптово і передчасно обірвалося життя такого відданого своєму народові письменника Марка Черемшини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Марко Черемшина, життя і творчий шлях. - режим доступу: http://ua.convdocs.org/docs/index-137537.html
2. Марко Черемшина. Твори в двох томах/Марко Черемшина. – К.: «Наукова думка». Т І. – 335 с. – Т.ІІ. – 303 с.

Марченко Анастасія Юріївна – студентка групи ГМ-14 б факультету машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: **Старовойт Юрій Леонідович** - канд. філол. наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький націнальний технічний університет. starovojt.vin@gmail.com

Anastasia Marchenko - student group GM-14 b to the faculty of engineering and transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: **Starovoit Yuri Leonidovich** - Candidate of Philology, Associate Professor, Department of Linguistics, Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa starovojt.vin@gmail.com

УДК 82.09(477)

В.В.Цимбалістий
Л. Є. Азарова

ПРОБЛЕМАТИКА «МОЙСЕЯ» ЗА І.Я. ФРАНКОМ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті представлено постать – Івана Яковича Франка, як геніального майстра художнього слова, вченого, мислителя. Охарактеризовано основні питання та проблеми, порушені у поемі «Мойсей».
Ключові слова: геній, творчість, біблійна основа, релігія, проблема, нація, пророк.

Abstract
In this article Ivan Franko is represented as a great poet, philosopher and genius of classic literature. The main problems and issues of the poem "Moses" are discussed.
Key words: genius, creativity, biblical foundation, religion, problem, nation, a prophet.

Загальні відомості

Іван Якович Франко - геній української нації, великий майстер українського слова, творчість якого становить цілу епоху в розвитку національної культури кінця XIX - початку XX ст. За величиною й багатством творчої спадщини Іван Франко не має рівних собі в історії української культури, літератури. Він – поет, прозаїк, драматург, фольклорист, літературознавець, мовознавець, філософ, історик, економіст, журналіст, публіцист, бібліограф, перекладач, педагог. За життя Франком написано понад 6 тисяч художніх творів та наукових праць. Це означає, що протягом 40 років письменник у середньому за кожні три дні писав один твір. Не випадково Івана Франка називають велетнем, титаном думки і праці. А ще Каменярем – за його завзятість у боротьбі за свої ідеали і нашим національним Пророком. Іван Франко безмежно любив свій народ, вірив в його національне визволення і гідне місце серед інших народів. «Ми мусимо навчитися чути себе українцями — не галицькими, не буковинськими українцями, а українцями без офіціальних кордонів. І се почуття не повинно у нас бути голою фразою, а мусить вести за собою практичні консеквенції. Ми повинні — всі без виїмка поперед усього пізнати ту свою Україну, всю в її етнографічних межах, у її теперішнім культурнім стані, познайомитися з її природними засобами та громадськими болячками і засвоїти собі те знання твердо, до тої міри, щоб ми боліли кождим її частковим, локальним болем і радувалися кождим хоч і як дрібним та частковим її успіхом, а головно, щоб ми розуміли всі прояви її життя, щоб почували себе справді, практично частиною його...» — слова справжнього українця. Він з'єднав українську національну ідею в могутню національно-державницьку концепцію розвитку, включаючи світогляд соціальну справедливість. Вплив Івана Франка на формування національної свідомості в Україні — одна з найважливіших особливостей його творчості.

Творчість І. Франка досліджували багато вчених: А. Брагінець, М. Зеров, Н. Калениченко, І. Білинкевич, А. Каспрук, П. Тичина, О. Білецький. Монографічне дослідження Андрія Скоця «Поеми Івана Франка» (Львів, 2002. - 253 с.) - результат понад сорокарічної праці автора над масивом Франкового доробку. Заглиблюючись у «поемарій» Франка (саме такий термін запропоновано у праці), А. Скоць майстерно, з тонким відчуттям стилю аналізує поему «Мойсей», з'ясовує біблійну основу, шукає глибинні філософські підтексти. Над проблемою висвітлення наукової біографії письменника працюють і співавтори серії «Іван Франко» Роман Горак та Ярослав Гнатів. У книзі «Роки страждань» вони аналізують поему «Мойсей» та висвітлюють труднощі, з якими зіткнувся письменник при її створенні.

Працюючи над поемою, Франко використав історико-культурний матеріал з життя древніх євреїв, досконально вивчив їх міфологію, релігію, історію, географію. Поема «Мойсей» написано в річищі неоромантичної стильової течії. Франко по-новому трактує проблему волі і рабства, яка набуває філософського виміру. Розповідач переконливо зображує, що духовне поневолення набагато страшніше за фізичне рабство. Робота над поемою йшла досить швидко, так як біблейська тема осмислювалась і опрацьовувалась до національної культури, історії і психології рідного народу. Іван Франко творить образ Мойсея - національного Провідника, який веде народ до «обітованої землі»,

вкладаючи у свою художню візію символічний зміст, прозоро, силою художньої суґестії говорить своїм сучасникам і майбутнім поколінням читачів - широкому загалу суспільства, що власна держава («обітована земля») є Господнім покликом, який мусять виконати Провідник і з ним увесь народ.

Поема «Мойсей» порушувала важливі проблеми, якими жило українське громадянство в часи революційного піднесення: зростання свідомості трудящих мас та їх історична роль, віддане служіння народові, суспільна роль слова; мобілізуюче значення смерті героя; поступ народу. Твір пробуджував у народі моральні сили, політичну свідомість, революційний дух. У поемі «Мойсей» розв'язується складна та важлива проблема взаємин вождя і народу. Усім ходом подій, що розгортаються в творі, Франко утверджує, що вести народ уперед можуть лише ті, хто твердо вірить у перемогу. Щоб посилити сумніви Мойсея в правильності обраного шляху, Азазель нашіптує йому стародавній міф про сліпого велетня Оріона, який мандрував до сонця, щоб повернути собі зір, але взяв легковажного хлопця, який вів Оріона вранці на схід, а ввечері — на захід. Згадуючи цей міф, запозичений з грецької міфології, Франко вказує на те, що будь-який шлях до щастя надзвичайно важкий, але не означає, що треба йти цим шляхом, бо мети досягне лише той, хто крок за кроком, незважаючи на труднощі, впевнено йде до неї.

Поема починається з того, що виведений Мойсеєм з неволі народ «сорок літ проблукавши… по арабській пустині», наблизився вже до землі обітованої. Та саме у той час, коли треба було зробити останній рішучий крок, народ зневірився у реальності мети свого багаторічного блукання, перестав вірити словам і пророцтву Мойсея. Розчарований у вищих цілях життя, вважаючи слова про кращу батьківщину фантастичною казкою, народ пов'яз у буденщині. Боротьба з цією невірою, сумніви в душі самого Мойсея, боротьба за утвердження віри в краще майбутнє і становлять лейтмотив поеми «Мойсей». В образі Мойсея втілено найкращі риси людини, яка самовіддано любить свій народ і всі свої сили, все своє життя присвячує боротьбі за його щастя. Але, як то часто відбувається, люди не прислухалися до слів пророка. Глибокого драматизму сповнена прощальна промова вигнаного Мойсея. У ній знайшла своє відбиття глибока любов героя до народу, з яким пов'язані всі найкращі його почуття, мрії, всі ті високі ідеали, які назавжди залишаться в серці, в душі людей. Самотній, на скелястій горі серед пустині, вигнаний народом, умирає Мойсей, проте сутність його трагізму не в самій смерті, а в тому, що пророк помирає в переддень щасливого майбутнього народу: сорок літ долав він многотрудний шлях і, дійшовши до омріяної «пречудної долини», побачивши її, так і не ступив на неї, померши біля брами сподіваного раю.

Така доля пророка, поводиря нації — бути зневаженим, побитим камінням власним народом, хоч все життя було присвячене його поступу до світла і волі. Такою була і доля Франка, поета, що будив і оберігав національну гідність і честь українців, достойно представляючи їх у колі європейських народів. По смерті пророка стала рельєфно окреслена важка втрата, і безмежна туга охопила народ. Народ переродився. Із «намазів лінивих» він став готовим на героїчні вчинки. Новий вождь Єгошуа, виходець із народу, став продовжувачем справи пророка.

Мойсееві не вдалося довести людей до землі обітованої, але недарма вони промандрували стільки часу по пустелі. За ті довгі роки народ зміцнів, окріп духовно. Зазнавши страждань, він став набагато мудрішим.

Отже, Іван Якович Франко – геніальний майстер художнього слова, мислитель, глибоко ерудований вчений, справжній патріот України. У поемі «Мойсей» порушував важливі проблеми українського громадянства, намагався пробудити в українцях моральні сили, політичну свідомість, революційний дух. Франко наголошував, що шлях до мети не менш важливий, ніж сама мета, бо він не дає народові виродитися та позбутися духовних скарбів. І можна бути впевненим, що такий народ неодмінно переможе всі труднощі, якщо в цій боротьбі його завжди будуть підтримувати надія та віра в перемогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Франко І. Мойсей // Франко І. Зібрання творів: У 50 тт.— К., 1976.— Т. 45.— С. 201. (Передмова).

2.Франко І. Мойсей // Зібрання творів у 50 тт.— К., 1976.— Т. 5.— С. 221.

3.Франко І. Що таке поступ? Франко І. // Зібрання творів: У 50 тт.— К, 1986.— Т. 45.— С. 543. Коментар.

4.Франко І. Одвертий лист до галицької української молодежі // Зібр.творів: У 50 т. - К.: Наук. думка. – Т.45.

5.Франко З. Передмова// Франко І. Мозаїка. Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів у 50 томах. – Львів, 2001. – С. 4.

6.Франко І. Статті і матеріали. – Зб. 5. – Львів, 1956. – С. 126.

7.Басс. І., Каспрук А. Іван Франко. Життєвий і творчий шлях. – С. 318 – 319.

Цимбалістий Владислав В'ячеславович - студент групи 3КН - 16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vlastelin1599@gmail.com

Науковий керівник: ***Азарова Лариса Євстахіївна*** - д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Tsumbalistuy Vladislav Vyacheslavovych - Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vlastelin1599@gmail.com

Supervisor: ***Azarova Larisa Y.*** - Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 929 Шевченко (477.44)

І.Г.Крутенко

Т. Г. ШЕВЧЕНКО І ПОДІЛЛЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
В даній статті зображено період перебування Тараса Григоровича Шевченка на території Подільського краю та визначено напрями його діяльності в якості співробітника археографічної комісії.
Ключові слова: *Шевченко, Поділля, археографічна комісія.*

Abstract
The article deals with the period of Shevchenko stay on the territory of Podilia and determines the directions of his activity as a collaborator of archaeographic commission.
Key words: Shevchenko, Podilia, archaeographic commission.

Геній і талант Т.Г. Шевченка були всеосяжними: поряд із поезією і художньою творчістю він займався вивченням історичного минулого українського народу, був глибоким цінителем пам'яток історії і культури. Творча спадщина Кобзаря свідчить про те, що він мав ґрунтовні знання з історії, мистецтва, літератури, етнографії, фольклористики, політичної економії, філософії, археології, археографії та інших суспільних наук. Його думки й нині не втратили свого значення. Незважаючи на те, що творчому шляху Т.Г. Шевченка присвячено багато книг, брошур, статей, деякі його сторінки залишилися недостатньо дослідженими. Однією з них є, зокрема, його діяльність в Київській археографічній комісії (її офіційна назва - Комісія для розбору давніх актів при канцелярії київського військового, подільського і волинського генерал- губернатора). Метою даної статті є дослідження перебування Т. Шевченка на території Подільського краю під час роботи комісії, визначення напрямів його діяльності у якості співробітника комісії, показати результати його діяльності, спостереження й оцінки історичного минулого українського народу з точки зору великого митця. Водночас приділяється увага також висвітленню подільського краю у творах Тараса Григоровича, зустрічам поета із талановитими подолянами.

Діяльність Т.Г. Шевченка в Київській археографічній комісії вже частково висвітлювалася у працях вчених [1]. Одним із дослідників перебування Шевченка на Поділлі є Сваричевський, який понад 40 років свого життя вивчав матеріали з даної теми. З-під його пера вийшли монографії, статті [2]. Сучасних українських істориків також цікавить інформація про подорож Шевченка по подільській землі, його археологічні нотатки та записи про пам'ятки народної творчості, записані зі слів простих українців [3]. Як відомо, серед професорів Київського університету, заснованого 1834 року, виникла думка про створення наукового історичного товариства на зразок Московського товариства історії і старожитностей, члени якого об'єднували зусилля для досліджень у галузі історії, археології та етнографії. Колишній ректор київського університету професор М.О. Максимович у 1840 р. склав проект статуту та записку з обґрунтуванням потреби створення такого товариства в Україні. Ці документи були подані на розгляд генерал-губернаторові Д.Г.Бібікову. Майже три роки він зволікав з вирішенням справи. Врешті 8 грудня 1843 р. відбувся урочистий акт її відкриття [4, с. 44]. З грудня 1843 р. Київська археографічна комісія, незважаючи на певні труднощі, активно займалася пошуком документів, етнографічних та фольклорних матеріалів в архівах державних установ, магістратів, монастирів. Поступово комісія перетворилася на наукову установу. Про створення комісії Т.Г. Шевченко міг дізнатися під час перебування в Києві наприкінці січня - на початку лютого 1844 р. від її співробітника П.О. Куліша.

В Київській археографічній комісії Т. Шевченко працював з 10 грудня 1945 р. до 1 березня 1847 р. і здійснив вагомий внесок у вивчення рідного краю в ході тривалих подорожей за дорученням цієї установи. Восени 1846 р. поет здійснив третю наукову подорож по Україні, на цей раз на Правобережжя. 21 вересня він одержав від Київської археографічної комісії доручення з програмою етнографічних і художніх робіт. Доручення підписав сам генерал- губернатор Д.Г. Бібіков. В документі говорилося: «Поручаю Вам отправиться в разные места Киевской, Подольской и Волынской губерний и постараться собрать следующие сведения: 1. О народных преданиях, местных повестьях и сказаниях

и песнях. 2. О замечательных курганах и урочишах. С этих курганов снять эскиз формы и величины. 3. Осмотреть замечательные монументальные памятники и древние здания и составить им описание. [5,с.85]

Невдовзі мрії поета побувати у мальовничому Поділлі сповнилися. Наприкінці вересня 1846 р. він виїхав на Поділля. Шевченкові належало насамперед дістатися Кам'янця- Подільського, центру тодішньої Подільської губернії. Не одне покоління краєзнавців билося над з'ясуванням питання, через які населені пункти Вінниччини полягав маршрут поета? І лише в наш час український шевченкознавець, письменник і перекладач Петро Жур, який жив і працював у Петербурзі, розкрив цю загадку. У своїй монографії «Дума про огонь: 3 хроніки життя і творчості Т. Шевченка» він простежив шлях поета під час його відрядження [6]. З Києва Тарас Григорович вирушив 25 вересня за маршрутом: Віта - Васильків - Біла Церква - Сквира й невдовзі опинився в межах сучасної Вінницької області. За кілька днів поет перетнув її з північного сходу на південний захід через поштові станції Морозівку, Плисків, Липовець, Жорнище. Брацлав, Шпиків, Джурин, Серби, Могилів-Подільський, Яришів і далі - на Кам'янець [7,с.6]. Щоправда, у довоєнній книзі Павла Зайцева «Життя Тараса Шевченка» знаходимо інше твердження: «їхав через мальовничо положені Бердичів до Кам'янця- Подільського. Пошуки справжнього маршруту тривають» [8,с.4]. Але чітких документальних підтверджень нікому не пощастило віднайти.

Шлях Шевченка на Вінниччині розпочався з с. Морозівки, що у Погребищенському районі. Саме в кінці вересня поштовий діліжанс мчав тоді , ще зовсім молодого поета на захід [9,с.2]. Потім шлях Тараса Григоровича проліг через Плисків також Погребищенського району. У Плискові увагу Шевченка привернули залишки трипільської культури. Зосталися лише німі свідки цих подій - кілька старезних лип. [10,с.3] Звичайно, що частину своєї душі і серця залишив великий Прометей на Подільській землі. Його причарувала своєрідна природа подільського краю, побут і звичаї місцевих селян, неповторні пам'ятки історії та культури, слава і волелюбність наших земляків. Далі шлях його пролягав і через територію сучасного Тульчинського району. Безумовно, що Шевченку добре було відомо про Тульчин, бо в 1842 році він виконав кілька малюнків до книжки письменника М. Польового «История Суворова». Один з цих малюнків відображав прощання Суворова з солдатами в Тульчині. Відомо було Шевченку й про конфлікт полководця з Павлом І [11,с.4]. У с. Жорнищі Іллінецького району він міг почути розповідь про військовий табірний збір, що відбувся в серпні-вересні 1825 р. У цьому зборі, як засвідчують документи, брав участь В'ятський полк, яким командував декабрист П. Пестель. Сюди не раз приїжджав М. Бестужев-Рюмін. Це цілком було співзвучним з інтересом поета в ті роки до декабристського руху. [12,с.2]

Зацікавили його залишки оборонних валів та підземних ходів, споруджених у Липовці ще в ХІУ-ХУ ст. для захисту від грабіжницьких набігів татар і турків, [13,с.3] а також руїни першої фортеці у Брацлаві, перекази про участь його жителів у визвольній війні під проводом Б. Хмельницького, про героїчну загибель полковника Данила Нечая у нерівному бою з польськими загарбниками поблизу с. Черемошного.

В кінці вересня - на початку жовтня 1846 року поет відвідав Могилів-Подільський. Як свідчать документи, вже на той час це було промислово-розвинене місто. Тут працювала суконна фабрика, свічково-сальні заводи, цукроварні, чимало торговельних крамниць і заїжджих дворів. Очевидно, Тарасові цікаво було дізнатись про долю героя свого твору «Гайдамаки» Івана Ґонти. Адже раніше він про це не відав, коли писав такі рядки: «А хто знає, де Ґонти могила, мученика праведного де похоронили». Проїжджаючи через село Серби, Шевченко, припускаємо, побачив його могилу. Адже Ґонту четвертували і, можливо, тіло тут і поховали. Це викликало в Кобзаря болісні роздуми.

На початку жовтня 1846 року, найімовірніше 2-7 жовтня, відвідав Тарас Григорович Кам'янець-Подільський. Дні перебування там поета підтверджують документи: подільський архієпископ 2 жовтня надіслав київському генерал-губернатору повідомлення про те, що він розпорядився сприяти Шевченку в його археографічній роботі. Подільський губернатор 7 жовтня повідомив про надання йому допомоги з боку адміністрації губернії.

Тарас Григорович походжав по місту над Смотричем, милуючись його архітектурно- пейзажними краєвидами. Митець мав на меті ознайомитись з історією та етнографією Кам'янця-Подільського. Тут він записував народні перекази, легенди, пісні. Водночас, делегований дослідник зібрав певні відомості про архітектурні споруди, давні могили міста. Художник замалював певні схеми та малюнки. Є версія, що всі ці джерела зникли безслідно у царських слідчих архівах через арешт Шевченка 1847 року, про який можемо прочитати з листа М. А. Рігельмана до Г.П. Ґалаґана: «Со времени последнего моего письма, любезный Григорий произошли здесь очень печальные события, о которых могу сказать тебе, что уже знает целый город — что профессора Костомарова, известного своими литературными

трудами, взяли и отправили в Петербург по подозрению не знаю каких проступков политических, то же случилось с Шевченком и несколькими здешними студентами. Бог знает, в чем их там подозревают; а зная их по литературным трудам, нельзя не пожалеть, потому что эти люди с талантом были... 2 апреля 1847 г. Киев.» [14,с. 15-16]

Шевченко уважно записував все, що бачив і чув. Багато йому допомагали знайомі. Так, у Кам'янець-Подільській губернській гімназії тоді працював учителем географії фольклорист П.О. Чуйкевич, з яким Шевченко познайомився у червні 1945 р. в Києві. Між ними встановилися дружні взаємини. П.О. Чуйкевич включив до альбома Шевченка народні пісні, зібрані ним на Поділлі «Пливе щука з Кременчука», «Зійшла зоря ізвечора», «Ой, Кармалюче, по світу ходиш». [15,с.80] Через Чуйкевича та інших кам'янчан поет міг ознайомитися з матеріалами про Устима Кармалюка. У місті та навколишніх селах ще жили люди, які особисто знали народного месника, давали йому притулок. І тепер побутують легенди і згадки про те, ніби Шевченко побував на Кармалюковій горі, неподалік від Кам'янця-Подільського, та в навколишніх селах, де діяв народний месник. Під час цієї подорожі Шевченко особисто записав рядки невідомого варіанта пісні про Кармалюка, а також інші зразки народної творчості [16,с.273]. Подільські краєвиди, знайомство з людьми та історія краю поклали свій відбиток у поемах Шевченка «Гайдамаки», «Меж скалами, неначе злодій... «(1848); у повісті «Варнак» він створив праобраз Устима Кармелюка (1853) та ін. [17]

Отже, на підставі вивчення історичних пам'яток і фольклору Т.Г. Шевченко робить висновки про героїчне минуле українського народу, про його боротьбу проти гнобителів, відображену в піснях і легендах. Подорож 1846 року допомогла Кобзареві ще більше вивчити подільський край і народне життя, краще зрозуміти прагнення подолян і глибше відобразити їх у своїх творах. Подорожуючи Поділлям, Т.Г. Шевченко бачив знедолених людей.

Список використаної літератури:

1. Левицкий О.И. Археологические экскурсии Т.Г. Шевченко в 1845-1846 гг. // Киевская старина. - 1894.- №2. - С. 231-234.
2. Сергієнко Г.Я. Діяльність Т.Г. Шевченка у Київській археологічній комісії (1845-1847 рр.). // Український історичний журнал. - 1991. - №9.
3. Сваричевський А.В. Археографічна подорож Т.Г. Шевченка на Поділля // Народна творчість та етнографія. - 1973. - №2. - С. 80-82.
4. Сваричевський А. Шевченко і Поділля. - Хмельницький, 1994.-62 с.
5. Сваричевський А. На прекрасній Подолії: сторінки подільської шевченкіани. - Хмельницький, 2001.
6. Крилюк П. Волинь та Поділля в житті Тараса Шевченка. - Луцьк, 2007. - 108 с.
7. Кульбовський М. Згадки про подолян і Поділля у творах Т. Г. Шевченка // Подільська Шевченкіана. Кн. 2. - Хмельницький, 2006. - С. 14-17.
8. Дорош Є. Тарас Шевченко на Поділлі і Волині. - Тернопіль, 2002;Шевченко і Поділля: Збірник наукових праць за матеріалами другої Всеукраїнської наукової конференції (м. Кам'янець-Подільський, 20-21 травня 1999 року)/ Ред.кол.: Ф.П. Погребенник, Л.В. Баженов, І.С. Винокур та ін. - Кам'янець-Подільський, 1999. - 268 с.
9. Сергієнко Г.Я. Діяльність Т.Г. Шевченка у Київській археологічній комісії (1845-1847 рр.) //УІЖ. - 1991,-№9.
10. Т.Г. Шевченко в документах і матеріалах. - К., 1950.
11. Жур П. В. Дума про огонь: 3 хроніки життя і творчості Т. Шевченка. - К, 1985. - 434 с.
12. Тарас Шевченко і Вінниччина. Бібліографічний покажчик // Уклад.: Г.Авраменко, О. Кізяк. Вступне слово Б.Хоменка. Вінниця, 2004.
13. Кавун М. їхав Кобзар по Поділлю // Вінниччина. - 1999. - 6 березня.
14. Волошка Г. Шевченківським шляхом // Панорама. - 1991. - 15 жовтня.
15. Подільський Е. Іде понад Россю Тарас. // Колос. - 1993. - 6 березня.
16. В. Святелик. Кобзар і Тульчинщина // Заря комунізму. - 4 березня.
17. Таранюк Є. Маршрути Кобзаря//Вінницька правда. - 1991. - 20 червня.
18. Роговий О. Шевченко в Липовці // Липовецькі вісті. - 2001. - 7 березня.
19. Т.Г. Шевченко в епістолярії відділу рукописів. - К., 1966.
20. Сваричевський А.В. Археографічна подорож Т.Г. Шевченка на Поділля // Народна творчість та етнографія. - 1973. - №2.
21. Повне зібрання творів Тараса Шевченка. - К., 1951. - Т.6.
22. Тарас Шевченко. Ибрання твор1в: У 6 т. - К., 2003. - Т.2.

Крутенко Ігор Геннадійович - студент групи 3КН - 16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: igorjv123@gmail.ru

Науковий керівник: Азарова Лариса Євстахіївна - д-р філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Krutenko Ihor Hennadiyovich - Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: igorjv123@gmail.ru

Supervisor: Azarova Larisa Y. - Dr. of Philology, Professor, Head of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 82.09Шевченко

М. Є. Липач

Поетичний шлях Шевченка

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У даній роботі описується поетичне життя Тараса Григоровича Шевченка: від часів його юності до становлення великого митця.
Ключові слова: Шевченко, поет, вірші, збірка, поезія, художник.

Abstract
This paper describes the poetic life of Taras Shevchenko from the days of his youth to becoming a great artist.
Keywords: Shevchenko, poems, collection, poetry, painter.

У першій половині XIX ст. в царській Росії загострилася криза кріпосницької системи господарювання, яка гальмувала прогресивні капіталістичні форми розвитку, що активно утверджувалися в Європі. У цей період посилюється самодержавно-поміщицьке свавілля. У жодній країні Європи правителі не мали такої необмеженої влади, як царі-імператори. Ніде бюрократія не була такою деспотичною, поліція такою жорстокою, а народ таким безправним, як у Росії. На українських землях царат здійснював колоніальну політику ще сильніше, ніж за часів Петра І та Катерини ІІ. Усе зводилося до ідеї: «Один правитель, одна віра, один закон, одна мова». Царський уряд намагався знищити залишки давньої автономії. Практично припинили вживати назву Україна, замінюючи її принизливою — Малоросія.
Саме в цей час народився поет Тарас Шевченко.

Дитинство і юність Т. Шевченка
Тарас Григорович Шевченко народився 9 березня 1814 р. в селі Моринці Звенигородського повіту Київської губернії (нині Звенигородський район Черкаської області) у родині Григорія Івановича Шевченка й Катерини Якимівни Бойко. Батьки поета були кріпаками магната-поміщика генерал-лейтенанта Василя Енгельгардта. До його володінь належали села Моринці й Кирилівка, де пройшло дитинство малого Тараса. «Село! І ось стоїть переді мною наша бідна, стара біла хата, з потемнілим солом'яним дахом і червоним димарем, а навколо хати на причілку яблуня з червонобокими яблуками, а навколо яблуні квітник, улюбленець моєї незабутньої сестри, моєї терпеливої, моєї ніжної няньки», — напише він згодом у повісті «Княгиня».
Зберігся малюнок Шевченка — хата в Кирилівці, де провів своє дитинство майбутній поет і художник. З болем і гіркотою пізніше він напише:
Брати на панщину ходили, Поки лоби їм поголили! А сестри! сестри! Горе вам, Мої голубки молодії, Для кого в світі живете? Ви в наймах виросли чужії, У наймах коси побіліють, У наймах, сестри, й умрете! («Якби ви знали, паничі»)
У восьмирічному віці Тарас пішов до школи до кирилівського дяка-вчителя Павла Рубана. Першими книжками майбутнього поета були церковнослов'янський буквар — Граматка, Часословець — збірник молитов і пісень для церковної відправи, Псалтир — книга псалмів, яка слугувала підручником для читання, твори Г. Сковороди, «Енеїда» І. Котляревського.
Малий Тарас став шукати кращої долі: допомагав у школі кирилівському дякові «носити воду школярам», де його життя було напівголодним; утік у Лисянку до диякона-живописця навчатися малярського ремесла. У хлопця рано виявився хист до малювання, про що залишили спогади товариші Т. Шевченка: І. Сошенко, Ф. Лобода, М. Чалий.
Восени 1829 р. разом з обслугою-кріпаками Тарас Шевченко як козачок молодого пана Павла Енгельгардта виїздить до міста Вільно (нині — Вільнюс), у 1831 р. — до Петербурга. У списку дворових був запис навпроти прізвища Шевченка: «Здатний на кімнатного живописця». Це значною мірою вирішило його подальшу долю.
Пізніше І. Сошенко познайомив його з Є. Гребінкою, О. Венеціановим, В. Жуковським, К.

Брюлловим, М. Вієльгорським — відомими культурними діячами того часу, які відіграли визначальну роль у подальшій долі Тараса Шевченка. У лютому 1837 р. Товариство заохочення художників дозволило Шевченкові неофіційно відвідувати навчальні класи Академії мистецтв, а у квітні Карл Брюллов, знаменитий російський художник, намалював портрет Василя Жуковського. Портрет розіграли в лотереї за 2500 крб., величезну на той час суму. За ці гроші Тараса Шевченка викупили з кріпацтва.
Тепер Т. Шевченко з великою жадобою слухав лекції в Академії, займався самоосвітою, користувався бібліотекою Брюллова й багато читав, зокрема історію України, середніх віків, твори І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Є. Гребінки, М. Гоголя, романи В. Скотта, твори Гомера, Сократа, Й. В. Гете, Ф. Шиллера. Одночасно митця захопила літературна творчість. Пізніше поет зізнавався: «Дивне, однак, це всемогутнє покликання. Я добре знав, що живопис — моя майбутня професія, мій хліб. І замість того, щоб вивчати його глибокі таємниці, та ще під керівництвом такого вчителя, яким був безсмертний Брюллов, я писав вірші, за які мені ніхто шага не платив і які, зрештою, позбавили мене волі».
1840 р. став епохальним в історії України, української нації: побачила світ збірка поетичних творів Тараса Шевченка «Кобзар», яка містила лише вісім творів: «Думи мої...», «Перебендя», «Катерина», «Тополя», «Думка», «До Основ'яненка», «Іван Підкова», «Тарасова ніч». Процес творчості тривав і далі. Художник написав малюнки, низку портретів, чимало ілюстрацій до художніх творів. Шевченко став знаменитою людиною в Петербурзі. Слава про нього поширилася і в Україні. Сучасники Т. Шевченка залишили свої спогади про цей знаменитий для України період. Харківський видавець альманаху «Сніп» О. Корсун писав: «Раз ми ідемо з Миколою Івановичем Костомаровим у собор... і заходимо до Апаріна в книгарню. Питаємо, чи немає чогось новенького. П. Апарін подає тоненьку книжку "Кобзар". Ми присіли на лавці та й просиділи не тільки обідню - і сам обід: усю книгу прочитали... Це було щось зовсім нове, особливе, оригінальне. "Кобзар" вразив нас. Не тільки нас, а... всіх читачів».

Дві подорожі в Україну

Після чотирнадцяти років розлуки з Україною Тарас Шевченко разом з українським письменником Євгеном Гребінкою 19 травня 1843 р. вирушив до рідного краю.
У листопаді 1844 р. побачив світ перший випуск «Живописної України», до якого ввійшли шість офортів (офорт – гравюра на міді або цинку з малюнком, протравленим кислотами). Художник мав намір на гроші за альбом викупити рідних із кріпацтва — не судилося... Продовжував писати нові поезії.
У квітні 1845 р. Т. Шевченко приїхав в Україну з наміром постійно тут жити й працювати. Одержавши від Київської археологічної комісії доручення зарисувати історичні пам'ятки, він мандрував Україною, виконуючи це завдання. Одночасно писав поетичні твори. Подорож Україною збагатила його свіжими враженнями, новим баченням сучасного пригнобленого становища народу в закріпаченій Російській імперії, які потім було взято за основу його викривальних творів:

...он розпинають
Вдову за подушне, а сина кують,
Єдиного сина, єдину дитину,
Єдину надію! в військо оддають!
(«*Сон*»)

У Переяславі, де він жив у І. Козачковського, з'явилися на світ поеми «Наймичка» та «Кавказ». У кінці грудня, перенісши хворобу, Шевченко написав знаменитий вірш «Як умру, то поховайте...». Ці та інші твори 1843-1845 рр. він об'єднав у рукописний альбом «Три літа», «одну з найбільших реліквій українського народу, найяскравіший документ полум'яної творчості великого поета-революціонера» (Є. Шабліовський), до якого ввійшли блискучі зразки політичної лірики: поеми «Сон», «Кавказ», послання «І мертвим, і живим...», поезії «Розрита могила», «Чигрине, Чигрине...», «Минають дні, минають ночі...», «Давидові псалми».

Один із сучасників Т. Шевченка, київський чиновник М. Шигарін, писав: «...У Києві... Шевченкові вірші з особливим захопленням читали в багатьох гуртках. Дехто вчив тоді малоруську мову лише для того, щоб читати й розуміти Шевченка. Крім надрукованої книжки, ходили по руках зошити, що їх Шевченкові шанувальники переписували навперебій один перед одним». Саме за ці твори пізніше цар жорстоко розправиться з поетом.

Кирило-Мефодіївське братство

Навесні 1846 р. деякий час митець жив у Києві, де познайомився з членами Кирило-Мефодіївського братства: М. Костомаровим, П. Кулішем, М. Гулаком, О. Марковичем, Д. Пильчиковим, В. Білозерським. Цих діячів, переважно дворян, об'єднувала ідея духовної єдності слов'янських народів на засадах рівності й братерства, пробудження національної самосвідомості українського народу через освіту в національному та християнському дусі, бачення розвитку суспільства шляхом реформ. Важливими для братства були пристрасні поезії Т. Шевченка, які численними рукописними списками поширювалися в Україні й наповнювали пристрасним революційним духом ліберальні погляди братчиків.

Арешт і заслання (1847-1857)

Наприкінці березня 1847 р. розпочалися арешти членів Кирило-Мефодіївського братства. Причиною став донос студента університету О. Петрова попечителеві Київського навчального округу О. Траскіну про існування таємної антиурядової організації. Син жандармського офіцера Петров завоював довіру кирило-мефодіївців, ознайомився з програмними документами, поезіями Т. Шевченка, підслуховував розмови через стіну (жив по сусідству з квартирою М. Гулака). У доносі він написав і про «вірші Шевченка, що мали своїм змістом взагалі думки явно протизаконні».

Тараса Шевченка заарештували 5 квітня 1847 р. на дніпровській переправі, коли він повертався до Києва і мав бути старшим боярином на весіллі в Костомарова; жандарми відібрали в нього рукописну збірку «Три літа». Поет їхав до Києва зі світлими надіями: отримав дозвіл викладати малювання в Київському університеті св. Володимира, планував друге видання «Кобзаря», мріяв поїхати на стажування до Італії... Проте 17 квітня 1847 р. Т. Шевченка привезли до Петербурга й ув'язнили в казематі III відділу «Імператорської Його Величності Канцелярії», тобто охоронці. Тут він створив 13 поезій, об'єднавши їх у цикл «В казематі», серед яких шедевр світової лірики — «Садок вишневий коло хати...». Документом для обвинувачення поета був рукописний альбом поезій «Три літа». Шеф жандармів О. Орлов радив цареві Миколі I заборонити поширення творів Шевченка, бо «з улюбленими віршами на Україні могли б посіятися і згодом закорінитися думки про вигадане блаженство часів гетьманщини, про те, що буде щастям повернути ті часи, і про можливість існування України як окремої держави». Вирок для тридцятитрьохрічного письменника й художника був жорстоким: «Шевченка призначити рядовим до окремого Оренбурзького корпусу... під найсуворіший нагляд, із забороною писати та малювати».

Тарас Шевченко відновив поетичну творчість незадовго до звільнення, записував вірші у «захалявну книжку» усупереч забороні, створив кілька повістей російською мовою, із яких збереглося дев'ять («Близнецы», «Несчастный», «Прогулка с удовольствием и не без морали», «Художник», «Музыкант» та ін.), у котрих, проте, панує «український тип художнього мислення, образотворення, національно-естетичний образ світу»).

Тільки в 1857 р. завдяки клопотанню друзів поета звільнили із заслання. Чекаючи дозволу на повернення в Україну, Тарас Шевченко почав вести «Щоденник» — найвидатніший твір Шевченкової мемуарної прози, за словами С. Єфремова.

Життя і творчість останніх років (1857-1861)

2 серпня 1857 р. Т. Шевченко відбув із Новопетровського укріплення, одержавши дозвіл їхати до Петербурга. У Нижньому Новгороді довідався, що йому заборонено в'їзд до обох столиць. За зиму 1857-1858 рр. створив багато портретів, малюнків, редагував і переписував свої поезії періоду заслання, написав нові поетичні твори, серед них триптих «Доля», «Муза», «Слава». Діставши дозвіл на проживання в столиці, 8 березня поет залишив Нижній Новгород і виїхав через Москву до Петербурга. Поет жив у відведеній йому майстерні На початку 1859 р. вийшла друком збірка «Новые стихотворения Пушкина и Шевченко». У травні поет одержав дозвіл виїхати в Україну.

На початку 1860 р. вийшло друком нове видання «Кобзаря», цього ж року Рада Академії мистецтв присвоїла Шевченкові звання академіка гравірування. У 1861 р. Тарас Шевченко видав підручник для недільних шкіл, назвавши його «Букварь южнорусский». Він дбав про поширення освіти серед народу.
На початку 1861 р. поет захворів. Помер Т. Шевченко 10 березня.

Додаток 1

****

Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.

Сем'я вечеря коло хати,
Вечірня зіронька встає.
Дочка вечерять подає,
А мати хоче научати,
Так соловейко не дає.

Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх;
Сама заснула коло їх.
Затихло все, тілько дівчата
Та соловейко не затих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. О. М. Авраменко – підручник «Українська лвтература» [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://pidruchnyk.com.ua/346-ukrayinska-lteratura-avramenko-9-klas.html2.

Липач Марія Євгеніївна - студент групи 2КН-16б, Факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail: mariyalypach@gmailcom.

Lypach Maria – student of the 2KN-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: mariyalypach@gmailcom.

УДК 811.8 (866)

Севілья Куева Хуан Пабло

МОВА КЕЧУА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі досліджено походження та особливості мови кечуа. Проаналізовано сучасний стан розвитку мови.

Ключові слова: мова кечуа, автохтонна мова, іспанська мова.

Abstract

The origin and peculiarities of the Quechua language are studied in the article. The modern state of the language development is analyzed.

Keywords: the Quechua language, autochthonal language, the Spanish language.

Офіційною мовою Еквадору є ***іспанська (кастильська)*** — розмовляє 93 % населення країни. Інші поширені мови: кечуа – 4,1 %, інші індіанські мови – 0,7 %, іноземні мови – 2,2 % (оцінка 2016 року). Мови ***кечуа*** і ***шуар*** використовуються для міжетнічного спілкування, різноманітні індіанські мови визнані офіційними на місцевому рівні.

Значна частина населення країни двомовна. Так, багато іспаномовних еквадорців знають ще й мову кечуа, а індіанці кечуа часто володіють ще й іспанською. В місцевому розмовному діалекті іспанської багато слів з мови кечуа. Кечуа також використовується в деяких районах в школах, на ньому видається література, виходять в ефір радіо- та телепередачі.

Ке́чуа – найпоширеніша автохтонна мова південноамериканського континенту, особливо в західних регіонах Південної Америки. Займає четверте місце в Америці за кількістю носіїв: за нею йдуть **гуарані й аймара.** Конституції Болівії, Еквадору та Перу стимулюють і поважають автохтонні мови, серед яких мові кечуа надається статус другої державної після іспанської. Багато вчених заперечують твердження, що кечуа – це одна мова, вважаючи, що кечуа – це сім'я мов, як, наприклад, китайська мова. SIL International характеризує кечуа як макромову. В Еквадорі мова кечуа використовується в Андах, точніше у місцевостях, де осідають індіанські товариства [2].

Вперше в друкованому вигляді мова кечуа з'явилася у 1560 р. у формі словника, складеного Домінго де Санто Томасом. Інші ранні тексти містять збірники церковних гімнів Крістобаля де Моліни і виклад основ мови кечуа Хуардо Паломіно.

Мова кучуа виникла на території сучасного Перу (в регіоні Куско) в результаті розвитку багатьох місцевих ідалектів, і в імперії Інків була мовою загального спілкування. Після появи іспанців в 1572 році мова кечуа зберігла свою популярність і вживалась католицькими місіонерами для навернення індіанців до християнства. Незважаючи на її важливість для населення, публічне вживання кечуа було заборонене в Перу після повстання Тупака Амару II у XVI ст. Через це кечуа повільно була витіснена з міст і є більш вживаною в сільських регіонах.

Для передачі повідомлень у межах своєї імперії інки використовували особливу систему *стос*, яка представляла мотузкові сплетення з вузликами. Кількість і форма вузликів, а також колір мотузок нагадували посланцям про зміст повідомлень. У недавніх дослідженнях передбачається, що система *стос* використовувалася не лише в якості мнемонічного прийому, але також для запису фонетичної транскрипції мови кечуа.

Традиційно (після появи класифікацій американця Гері Джона Паркера в 1963 році й перуанця Альфредо Тореро в 1964 році) кечуа розділяється на дві групи діалектів: кечуа I, або кечуа Б, або вайваш (кечуа Waywash); і кечуа II, або кечуа А, або уанпуна (кечуа Wanp'una). Ці діалекти досить сильно відрізняються один від одного й нерідко вважаються різними мовами [2].

Мапа мов світу являє собою строкату клаптикову ковдру. Від крайньої Арктики до віддалених поселень чорної Африки у світі розмовляють більш ніж 6000 мовами. Проте за даними ЮНЕСКО , якщо нічого не робити для їх захисту, половина мов зникне до кінця поточного століття. Саме мова кечуа зараз перебуває під загрозою зникнення.

В регіоні Анд Південної Америки боротьба однієї конкретної мови може надати потенціальні уроки для інших мов, яким загрожує небезпека зникнення. Мова кечуа з америндської макросім'ї використовується на території, яка простягається по землям південної Колумбії, Еквадору, Перу, Болівії, Чилі і Аргентини. Її історія нараховує 2000 років, вона була основною в імперії інків, і

сьогодні використовується більшою кількістю людей (приблизно 13 мільйонами), ніж будь-яка інша мова корінних народів у всій Америці.

Проте, на відміну від багатьох інших мов, кечуа знаходиться під загрозою. В деяких місцевостях вона зникла повністю. Одна така місцевість – гірська провінція Уарочірі в департаменті Ліма, Перу.

Історія кечуа довга, її траєкторія різноманітна. За оцінками історичних лінгвістів, вона народилась в маленькій області в центральних Андах, на території сучасного Перу. Протягом приблизно 1000 років мовці кечуа зазвичай знаходились в тісному контакті з носіями мови аймара, іншої мови корінних американців того регіону, і це дуже сильно вплинуло на траєкторію.

Занепад кечуа потрапив в замкнуте коло. Дослідники вказують, що багатьом жителям сільських регіонів Анд доводиться стикатися з сильною дискримінацією в освіті й зайнятості через те, що вони розмовляють не іспанською, а кечуа.Коли люди переїжджають із сільської місцевості в міста, щоб отримати роботу і освіту, їм потрібна іспанська мова, цьому не існує альтернативи». Це реалія життя, яка передається із покоління в покоління. Багато сільських жителів Анд, вважаючи, що так краще для їхніх дітей, говорять їм, що в житті не можна нічого досягти без іспанської, і все частіше і частіше відмовляються розмовляти з дітьми мовою кечуа. Парадокс полягає в тому, що серед освічених людей сьогодні існує сильний поштовх до відродження мови. Проте чим далі від міської еліти, тим менше про це відомо звичайним людям [1].

Люди, які просувають відродження мови, як правило, більш освічені, зазвичай двомовні. Вони вивчили іспанську шляхом міграції до міста й отримавши вищу освіту. Селяни часто навіть не усвідомлюють, що їхня мова знаходиться в небезпеці, позаяк продовжують спілкуватися нею у повсякденному житті.

Отже, Кечуа була однією з головних мов могутньої імперії Інків, а сьогодні нею розмовляють близько 13 мільйонів людей в Перу, Еквадорі й Болівії. На жаль, число носіїв цієї мови стрімко скорочується й витісняється іспанською мовою, переважаючою в Південній Америці.

Кечуа легко вивчити. У ній немає неправильних дієслів, іменників або прикметників, немає роду та артиклів. Вимова досить зрозуміла, і хоча споконвічні слова кечуа здадуться нам незнайомими, в цій мові багато слів, запозичених з іспанської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Талах В.Н., Куприенко С.А. Америка первоначальная. Источники по истории майя, наua (астеков) и инков / Ред. В. Н. Талах, С. А. Куприенко. – К.: Издатель Куприенко С. А., 2013. – 370 с.
2. Кечуа / Матеріал з Вікіпедії. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B5%D1%87%D1%83%D0%B0

Севілья Куева Хуан Пабло – студент підготовчого відділення, група № 2, Вінницький національний технічний університет, Еквадор, м. Кіто.

Науковий керівник: ***Зозуля Ірина Євгеніївна*** – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університету, м. Вінниця, e-mail: irazozulya@yandex.ru

Sevilla Cueva Juan Pablo – student of preparatory courses, group № 2, Vinnytsia national technical University, Ecuador, Kito,

Supervisor: ***Zozulya Iryna Yevgeniyivna.*** – Candidate of Pedagogy, senior teacher of Linguistics Department, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: irazozulya@yandex.ru

УДК 811.161.2’243:378.147

Азарова Л.Є.

Зовнішні аспекти формування комунікативної компетенції

Вінницький національний технічний університет

Анотація: У статті заналізовано зовнішні аспекти формування комунікативної компетенції під час вивчення іноземної мови; виокремлено та послідовно розглянуто соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-лінгвістичні, соціально-психологічні та соціально-культурні фактори формування соціально-культурної компетенції.

Ключові слова: комунікативна компетенція, соціокультурні аспекти формування комунікативної компетенції.

Abstract: The article analyzed external aspects of communicative competence when learning a foreign language; allocated and consistently considered the socio-political, socio-economic, socio-linguistic and socio-psychological and socio-cultural factors of the social and cultural competence.

Keywords: communicative competence, social and cultural aspects of communicative competence.

Сьогодні прогрес науки й техніки вимагає від фахівців усіх галузей народного господарства не тільки професійних знань високої якості, але й компетенції, вмінь спілкуватися з колегами іноземною мовою. Інтеграція та глобалізація інформаційних і культурних процесів зумовлюють потреби модернізації освітньої системи України та розробки концептуальних її основ. Сучасна концепція мовного навчання стверджує, що вивчення іноземних мов і їхньої структури не повинно йти у відриві від людини як носія мови, від її свідомості як мовної особистості.

Викладання іноземних мов є невід’ємним аспектом історичного розвитку і підпорядковано певним закономірностям. Тут спостерігаються еволюційні процеси і революційні стрибки, які на практиці пов’язують із реформами. Так в І пол. XX ст. мали місце перевага так званого граматико-перекладного метода викладання іноземних мов. Тоді основною метою було знання структури і системи мови, що вивчається її граматикою. При чому саме граматичне знання прирівнювалося до володіння іноземною мовою. Знання ототожнювалося насамперед із розвитком мовної теорії, зіставного мовознавства, теорії перекладу, граматико-перекладних студій, письмових джерел інформації, домінуванням читання як виду мовної діяльності [3, с. 19].

Німецький методист Фридхельм Деннисхауз класифікує цей період як І етап і відповідно як першу реформу в методиці викладання іноземних мов. Початок ІІ пол. XX ст. проявився у висуненні на перший план практичних цілей, усного мовлення як виду мовної діяльності, прямих методів навчання. Цю зміну методичних орієнтацій у викладанні іноземних мов схематично можна зобразити мовними формулами типу:

І етап – навчання мові;

ІІ етап – вивчати мову як засіб спілкування, починаючи з 60-х років і особливо у 70-і роки превалював комунікативний підхід у викладанні іноземних мов, який визначався цільовою формулою – навчати спілкуванню іноземною мовою [3, с. 19].

Основною метою вивчення іноземної мови є формування одного із аспектів комунікативної компетенції – соціокультурного. Метою статті є розгляд зовнішніх аспектів, серед яких чільне місце посідають фактори соціальні.

Розгалуженість сучасних соціальних відносин спричиняє необхідність вилучення з їхньої сукупності окремих груп факторів: соціально-політичних, соціально-економічних, соціально-лінгвістичних, соціально-психологічних, соціально-культурних. Розглянемо окремо ці групи факторів.

1. Соціально-політичні фактори – це рівень і характер політичних відносин країни рідної мови і країни мови, що вивчається; історичне коріння, сучасний стан і перспективи цих відносин; можливості здійснення контактів громадян двох країн на приватному, громадському та державному рівнях. Вважаємо, що останній фактор є впливовим і зумовлює наявність або відсутність мотиваційної готовності до вивчення тієї чи іншої мови в сучасних умовах.

2. Соціально-економічні фактори – це рівень і характер торгівельно-економічних зв'язків двох країн, кількість і професійні ознаки робітничих місць, що вимагають знання тієї чи іншої іноземної мови. Не потребує розгорнутої аргументації думка про те, що цей фактор в умовах сьогодення все впевненіше посідає передові позиції і все частіше спричиняє вибір тієї чи іншої мови як предмет вивчення.

3. Соціально-лінгвістичні фактори – це кількісний та якісний склад носіїв мови, які постійно чи тимчасово проживають у країні рідної мови; аналогічні характеристики співвітчизників, які володіють у тій чи іншій мірі мовою, що вивчається; генетичні та типологічні особливості рідної мови і мови, що вивчається в плані їхньої близькості або віддаленості одна від одної; наявність або відсутність графічного бар'єру в оволодінні мовою, що вивчається.

4. Соціально-психологічні фактори – це престижність володіння мовою, що вивчається; сила упередженості в побутовій думці громадян країни рідної мови щодо надзвичайної складності оволодіння тією чи іншою мовою; ступінь близькості / віддаленості національних менталітетів носіїв відповідних мов; психологічний фон відносин носіїв цих мов, що складається історично або кон'юнктурно. У наш час виявляє себе складна діалектика розвитку тенденцій відносин представників різних народів, носіїв різних мов. З одного боку, знаменням часу є подолання багаторічних перешкод у цих відносинах. Перенесення акценту на загальнолюдські цінності. З іншого боку, відомі радикальні зміни в житті ряду країн, зникнення колишніх і виникнення нових держав спричиняють певні складності в міжнаціональних відносинах. Обидві ці тенденції, як свідчать факти, впливають на відношення як до іноземних мов, так і до їх носіїв, що відбивається і на популярності вивчення тієї чи іншої мови.

5. Соціально-культурні фактори – це рівень і характер культурних зв'язків, їхня історія, сучасний стан і перспективи; традиції, сучасний стан і пануючі тенденції у викладанні іноземних мов; організаційно-методичні аспекти цього викладання; наявність іншомовних джерел усної і писемної інформації, їх доступність [1, с. 86].

У зв'язку з останнім фактором звертає на себе увагу експансія новітніх засобів передачі інформації – супутникового й кабельного телебачення, відеокасет, мікрокомп'ютерів, мультимедіа (тобто апаратного і комп'ютерного програмного забезпечення, що дозволяє передавати інформацію різними способами, а саме за допомогою відеозображення, фотографій, звуку, мультиплікації, тексту і графічного зображення на екрані дисплею). Сьогодні підручник іноземної мови все більше втрачає форму традиційної книги і все частіше постає у вигляді лінгафонних записів, аудіовізуальних і кінокурсів, комп'ютерних програм і контрольно-навчальних пристроїв. З цього приводу з'являються прогнози щодо витіснення книги новими технічними засобами передачі та зберігання інформації. Однак, втративши монопольну позицію в цій сфері, книга залишається душею сучасної системи комунікації. Це узгоджується з результатами сучасних досліджень і експериментів, що підтверджують незаперечність ролі друкованих дидактичних засобів викладання іноземних мов та ілюзорність загрози книзі з боку новітньої техніки. З іншого боку, спеціалісти прогнозують підвищення ролі технічних засобів навчання, в тому числі у зв'язку з переходом навчання в самонавчання, а також можливість виникнення нових засобів у майбутньому.

Висловлення методистів-теоретиків і викладачів-практиків щодо порівняльних чеснот підручника-книги або підручника-комп'ютерної програми запевняють у тому, що тут має місце досить серйозний розбіг у поглядах. І це не дивно, адже ця проблема не така проста, як може здатися на перший погляд (комп'ютер, безперечно, відкриває дійсно небачені можливості для індивідуалізації процесу оволодіння мовою, в тому числі при самостійному її вивченні). Серед питань, що найчастіше обговорюються у цьому зв'язку, такі: визначення основних дидактичних функцій комп'ютера щодо вивчення іноземної мови; вивчення ролі й місця комп'ютера в оволодінні студентами різними видами мовленнєвої діяльності; можливість оволодіння мовою тільки за допомогою комп'ютера. Цілком зрозуміло, що розв'язання цих задач під силу тільки спілці методистів, лінгвістів, програмістів і кібернетиків за провідною роллю перших.

Взагалі проблема поєднання зусиль методистів і представників інших дисциплін є дуже актуальною з погляду на різноманітність внутрішніх і зовнішніх умов викладання і вивчення іноземних мов. Тому напрямки і ступінь інтеграції згаданих наук ми також відносимо до соціально-культурних факторів цього процесу. Тема взаємозв'язків методики та інших наук занадто широка і багатогранна, щоб бути предметом детального розглядання в даній роботі. Зазначимо лише традиційність і плідність співробітництва методистів і спеціалістів у галузі педагогіки навчання і

виховання, психології навчання, психолінгвістики, психології спілкування, загальної психології, етнопсихології, вікової психології; лінгвістики, книгознавства. Існують прогнози щодо: а) подальшого зближення лінгводидактики з психонігвістикою, соціолінгвістикою, етнопсихолінгвістикою, етнографією комунікації, когнітологією; б) появи на засадах комплексних теоретичних і експериментальних досліджень креолізованих дисциплін; в) подальшого розвитку однієї з цих дисциплін – етнолінгводидактики – теорії навчання іноземної мови та культури народу-носія цієї мови; г) зміцнення зв'язків методики з когнітивною лінгвістикою і когнітивною психологією. Дуже важливим є те, що останній напрямок інтеграції наукових знань, як очікується, втілиться в переході до такої організації навчального процесу, коли акцент буде перенесено на творчу діяльність студентів, що допоможе їм у майбутньому самостійно здобувати знання і розвивати необхідні вміння і навички, а це у свою чергу, набуває особливого значення в сучасних умовах стрімкого розвитку суспільного пізнання [1, с. 87].

Отже, викладання і вивчення іноземних мов є складним і багатоаспектним процесом, що вимагає комплексного підходу до розв'язання проблем оптимізації цього процесу, тобто врахування як внутрішніх, так і зовнішніх факторів його здійснення. Отже, коли знання іноземної мови – це вимога часу, викладач має навчити студентів так, щоб вивчення іноземної мови та спілкування нею стало засобом інформації не тільки професійного характеру, а й відкрило безмежні горизонти для здобуття знань про культуру іншого народу. Мова – це не тільки дзеркало національної культури, як помітили Є. М. Верещагін та В. Г. Костомаров, але й соціально-психологічні характеристики народу [2, с. 15].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Азарова Л. Є. Соціальні фактори викладання і вивчення іноземних мов на сучасному етапі розвитку суспільних відносин / Л. Є. Азарова, О. В. Рябоконь // Вісник ВПІ. – 1997. – №4. – С. 86 – 88.
2. Верещагин Е. М. Язык и культура / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М., 1990. – 247 с.
3. Митрофанова О. Д. Преподавание руського язика как иностранного: вчера, сегодня, завтра / О. Д. Митрофанова // Русский язик, література, культура в школе и вузе. – 2005. – №2. – С. 19.

Азарова Лариса Євстахіївна, докт.філол.н., професор, завідувач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: kmz2427@ukr.net

Azarova Larysa Yevstakhiyivna, Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Linguistics Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, e-mail: kmz2427@ukr.net

УДК 811.161.2’367.625

А. С. Стадній

Експресивний компонент конотативного значення дієслова

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті досліджено експресивний компонент конотативних значень дієслів. Визначено, що експресивність поділяється на кількісну і якісну, інгерентну та адгерентну. Встановлено, що експресивнішими є оказіональні конотативні значення дієслів, ніж узуальні.

Ключові слова: *експресивність, експресія, конотативне значення, емоційність, емотивність.*

Abstract

In this article expressive component of connotative verbs meanings are investigated. During work classification of expressiveness was determined. There are quantity and quality and inherent and adherent verbs. There was also discovered occasional connotative meanings of verbs are more expressive than usual ones.

Keywords: *expressiveness, expression, connotative meaning, emotionality, emotiveness.*

Конотація – важливий компонент семантичної структури слова. Конотація – це багатокомпонентне ціле, у структурі якого виділяємо чотири мікрокомпоненти: емоційний, оцінний, експресивний і стилістичний. Метою нашої розвідки є дослідження експресивного компонента.

Експресивний компонент досліджували Л. М. Васильєв, В. А. Чабаненко, Е. М. Галкіна-Федорук, В. І. Шаховський та інші. Л. А. Семененко вважає експресивність основним компонентом конотації [1, 25]. Експресивність – феномен, представлений на всіх рівнях мови, тексту, мовлення, створений різними способами і засобами, має невизначено багато варіантів комбінаторики її складових [2, 40]. Екпресія – виразно-зображальні особливості мовлення, які вирізняють його від звичайного, стилістично нейтрального і надають мовленню образності й емоційного забарвлення [3, 524]. Є. М. Галкіна-Федорук визначає експресію як „підсилення виразності, зображальності, збільшення сили впливу висловлювання і все, що робить мовлення яскравішим, дієвішим, глибоко вражаючим” [4, 107]. Експресія – свідоме порушення норми, невідповідість мовних чи мовленнєвих засобів мовним стандартам. Оказіональні значення лексем експресивніші, ніж узвичаєні, узуальні.

У мовознавстві використовують синонімічно терміни „експресія” і „експресивність”, які розмежував В. А. Чабаненко: „Якщо експресія – підсилення (інтенсифікація, збільшення) виразності, то експресивність – уже сама підсилена (інтенсифікована, збільшена) виразність, соціально й психологічно мотивована властивість мовного знака (мовленнєвого елемента), яка деавтоматизує його сприйняття, підтримує загострену увагу, активізує мислення, викликає почуттєву напругу слухача (читача)” [5, 7]. Отже, експресія підсилює виразність та вплив висловлювання; експресією є все те, що є відхиленням від норми та стандарту.

Експресивність має семантичний характер. В основі експресивності – додаткові смислові відтінки, які поєднуються з основними значеннями слів і граматичними формами та підсилюють певне значення.

Експресивні семи містять дієслова, у денотативному значенні яких змінюються ознаки: спосіб дії, інтенсивність, завершеність дії.

У дієсловах способу дії експресивність вказує на спосіб досягнення мети: *розкрутитися* – ‘розбагатіти протягом певного часу’, *видоїти* – ‘примусити когось віддати гроші’, *вичавлювати* – ‘позбутися кого-небудь з чогось’, *склепати* – ‘зробити щось погано, неякісно’. У виділених дієсловах дія виконується з експресивністю ‘недбало, незграбно, з зусиллям, швидко’.

Експресія підсилює інтенсивність, силу вияву негативної дії у дієсловах: *ляснути, лупити, гамселити, пахати*. Завершеність дії передається граматичною формою доконаного виду. В українській мові функціонує група дієслівних лексем, у яких експресивність та конотативне значення з'являються лише у формі доконаного виду, наприклад: *відмайорити, відмузикувати* – експресивність 'підсилення', конотативне значення 'завершення професійної діяльності, іноді без власної згоди', *забалакати, прибалакати* – 'нав'язливо', 'набриднути співбесіднику довгою розмовою', *відстрілятися* – 'закінчити будь-яку справу, переважно вдало', *запороти* – 'зневажливе', 'зіпсувати щось', *відморгати* – 'зневажливе', 'втратити щось через неуважність' та інші.

Поширені в мові експресивні оцінні значення дієслів, як-от: *пиляти* – 'довго йти', *відриватися* – 'розважатися', *клеїтися* –'приставати, чіплятися до когось', *прибрати, видоїти, скошувати* – 'збагатитися' тощо.

Отже, експресивні семи виконують не лише номінативну функцію, а характеризують ознаки денотативного компонента значення дієслів.

Л. М. Васильєв вважає, що в основі експресії є несуттєві ознаки слова з погляду логічного мислення, ядро ж предметно-логічного значення утворюють істотні ознаки. Тому експресивні відтінки слів бувають невизначеними, суб'єктивними. Саме в експресивному значенні слова відбувається взаємодія об'єктивного і суб'єктивного, індивідуального і загального [6, 110]. Л. М. Васильєв пропонує розрізняти кількісну і якісну експресію [6, 110].

У дієсловах з кількісною експресивністю основою експресії є відтінки кількісної характеристики: *бити – лупити – відшмагати – гамселити – місити; кричати – репетувати – верещати – волати – горлати* та інші**.**

В основі дієслів з якісною експресивністю лежить якісна характеристика: *підколювати, наїхати, гасати, пролетіти, попалити, розводити.* Деякі дієслова з якісною експресивністю не мають нейтральних синонімів. Отже, експресивність робить мовлення виразнішим, яскравішим, дієвішим.

Розрізняють інгерентну та адгерентну експресивність. Інгерентна експресивність – це експресивність значення, внутрішньо притаманна мовному знакові, така інтенсифікована виразність елемента мови є постійною і невід'ємною ознакою, не залежить від ситуативно-контекстуальних умов, наприклад: *За будь-якої влади завжди знаходилися найхитріші, які „**намивали**" собі гроші з державного бюджету…* (УМ, 25–26.09.2015, 3); *Агрохолдинги **вигрібаються** з кризи* (УМ, 22.12.2015, 6); *Він висловив надію, що допоможе **видряпатися** з духовного занепаду…* (СВ, 08.11.2016, 2); *А скільки вони **„наварили"** на клієнтах за три роки, можна тільки уявити* (СВ, 08.11.2016, 2).

Адгерентна експресивність – це інтенсифікована виразність мовного знака, яка з'являється або проявляється лише в певному контексті, наприклад: *За будь-якої влади завжди знаходилися найхитріші, які „**намивали**" собі гроші з державного бюджету…* (УМ, 25–26.09.2015, 3); *Кличко-Кошовий, намагаючись „**відточити**" текст і з'ясувати, взагалі на чиє ім'я має бути його заява, зіпсував чимало паперу* (УМ, 13–14.03.2015, 13); *Тим часом ще одну ініціативу взаємодопомоги „**закинув**" через „Фейсбук" тернополянин Андрій Костюк* (УМ, 18–19.11.2016, 3); *Як завжди, різкий у словах Олег Ляшко радикально „**пройшовся**" по спортивних функціонерах* (УМ, 19–20.08.2016, 15).

Досить часто у словах експресія поєднується з емоційністю. У мовознавстві іноді ототожнюють або використовують синонімічно поняття „експресивність" і „емоційність" [7, 43]. О. І. Єфімов намагається розмежувати ці поняття. Дослідник стверджує, що експресивність – семантична та емоційно-оцінна категорія. До експресії належать смислові „домішки", які додаються до основних значень слів і висловів. Категорія „емоційність" належить до категорії „експресивність" і є її „найважливішою складовою частиною" [8, 83–85].

Є. М. Галкіна-Федорук переконана, що експресивність – ширше поняття у мові, ніж емоційність. Експресивність може пронизувати як емоційне, так і інтелектуальне, і вольове в їх прояві. Дослідниця категорію „емоційність" включає у категорію „експресивність" і наголошує, що емоційні засоби завжди експресивні, але експресивні засоби мови не завжди емоційні [4, 107 – 124].

Експресивність і емоційність – важливі елементи виразності. Спільною для експресивності та емоційності, на думку Л. М. Васильєва, є логічна неподільність, але природа цих явищ різна: експресія пов'язана з уявленням, а емоційне забарвлення – з емоціями [9, 23 – 75].

В. І. Шаховський досліджував проблему співвідношення понять „експресивність", „емотивність" і „емоційність". Мовознавець визначив, що компонентами експресивності є сема інтенсивності (ядерна сема), сема образності, сема оцінності, сема емотивності, а до складу емотивності входять сема

оцінності (ядерна сема), сема суб'єктивності, сема експресивності. Основну диференціацію між експресивністю й емотивністю та їхньою відмінністю від інтелектуальної функції визначено так: для інтелектуальної функції релевантна опозиція – так / ні, для експресивної функції – сильніше / слабше, а для емоційної – добре / погано [10, 3 – 25].

Отже, експресія – це компонент конотативного значення, що підсилює виразність, зображальність. Експресивність – це відхід від нейтрального, узвичаєного. У дієсловах з новим оцінно-конотативним значенням експресивність вказує на спосіб досягнення мети, інтенсивність дії. Оказіональні конотативні значення дієслів експресивніші, ніж узуальні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Семененко Л. А. Конотативне значення лексичних одиниць як об'єкт вивчення лінгвостилістики і конотативне значення словоформ як об'єкт вивчення морфостилістики / Л. А. Семененко // Записки з загальної лінгвістики : зб. наук. пр. / Одес. держ. у-т. – О., 2002. – Вип. 4. – С. 23–29.
2. Шаховский В. И. Ономасиологический и семасиологический аспекты экспрессивности / В. И. Шаховский // Проблемы экспрессивной стилистики / отв. ред. Г. Г. Хазагеров. – Ростов н/Д., 1987. – С. 40–47.
3. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Сов. энцикл., 1966. – 608 с.
4. Галкина-Федорук Е. М. Об экспрессивности и эмоциональности в языке / Е. М. Галкина-Федорук // Сборник статей по языкознанию проф. Моск. ун-та акад. В. В. Виноградову в день его 60-летия. – М., 1958. – С. 103–124.
5. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії / В. А. Чабаненко. – К. : Вища шк., 1984. – 167 с.
6. Васильев Л. М. К вопросу об экспрессивности и экспрессивных средствах : (на материале славян. яз.) / Л. М. Васильев // Славянский филологический сборник : посвящается V междунар. съезду славистов. – Уфа, 1962. – С. 107–118.
7. Виноградов В В. Русский язык : грамматич. учение о слове / В. В. Виноградов. – М. ; Л. : Учпедгиз, 1947. – 784 с.
8. Ефимов Л. И. Стилистика художественной речи / Л. И. Ефимов. – М. : Изд-во МГУ, 1957. –520 с.
9. Васильев Л. М. Сущность и структурные компоненты лексического значения / Л. М. Васильев // Вопросы фонетики, словообразования, лексики русского языка и методики преподавания : тр. 4-й зональн. конф. каф. рус. яз. вузов Урала / Перм. гос. ун-т им. А. М. Горького, Свердловск. гос. пед. ин-т ; [редкол. : А. А. Горбунова и др.]. – Пермь, 1964. – С. 23–75.
10. Шаховский В. И. Проблема разграничения экспрессивности и эмотивности как семантической категории лингвистики / В. И. Шаховский // Проблемы семасиологии и лингвостилистики / Рязан. пед. ун-т. – Рязань, 1975. – Вып. 2. – С. 3–25.

Стадній Алла Сергіївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, stadniy.alla@ukr.net

УДК 811.161.2

Л.Д. Дихніч

Українська мова у світі

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано поширення української мови у світі у зв'язку з великою кількістю представників української діаспори на всіх континентах Землі. З'ясовано кількість української діаспори та особливості використання української мови в різних країнах світу.

Ключові слова: *українська мова, українець, діаспора, емігрант.*

Abstract

The spread of the Ukrainian language in the world due to the large number of representatives of the Ukrainian Diaspora on all continents of the Earth is analyzed in the article. The number of Ukrainian Diaspora and peculiarities of the use of the Ukrainian language in different countries is found out.

Keywords*:* *the Ukrainian language, Ukrainian, Diaspora, emigrant.*

Українська мова є однією з найдавніших живих слов'янських мов. У різні часи мовознавці висували різні гіпотези виникнення української мови. У наш час є дві гіпотези, визнані в наукових колах:

- концепція славіста, доктора філософії, академіка Ю. Шевельова – українська мова безпосередньо виділилася з праслов'янської мови [1, 1].

- концепція російського мовознавця О. Шахматова – українська мова виникла зі спільноруської прамови, від якої походять й інші "руські мови" (північно-великоруська, південно-великоруська та білоруська) [2, 2].

Українська мова – одна з наймелодійніших мов у світі. Філолог і фольклорист Ізмаїл Срезневський у 1834 році писав: „...багато хто впевнений, що ця мова – одна з найбагатших мов слов'янських, що вона не поступається богемській достатком слів і виразів, польській – мальовничістю, сербській – приємністю..." [3, 2].

Найважливіше для кожного народу – це його мова, у яку він вкладає всі свої здобутки, дослідження, відкриття [4, 1].

Мета роботи – з'ясувати функціонування й територіальне поширення української мови у світі. Актуальність дослідження полягає в тому, що українську мову використовують українці й представники інших національностей не лише в Україні, а й далеко за її межами.

Функціонування та поширення української мови за межами нашої держави в різних країнах усіх континентів тісно пов'язано з кількістю представників української діаспори. „Нашого цвіту по цілому світу", – йдеться в українській народній приповідці.

Століття бездержавності, соціальний і національний гніт та інші негаразди розпорошували українців по всьому світу.

За офіційними даними, українців – близько 47 мільйонів. З них в Україні – 37,2 млн., у країнах Америки, Австралії, Західної Європи – понад 5 млн., ще 7 млн. – у країнах, що входили колись до складу Радянського Союзу. З них 4,4 млн. осіб живуть у Російській Федерації, у Казахстані близько одного мільйона, у Молдові – 620 тисяч, у Білорусі – 300000, у країнах Балтії – 200000, в Узбекистані та Киргизстані – 100 тисяч. Є регіони, суцільно заселені українцями: Берестейщина в Білорусі, Кубань, Зелений Клин у Росії тощо.

У Польщі українці становлять корінну етнічну групу, оскільки вони споконвіків жили на Бойківщині, Лемківщині, Підляшші, Холмщині, Надсянні – землях, що входили до складу Галицько-Волинського князівства. Однак українофобська операція "Вісла" 1944—1945 років стала причиною того, що близько 800 тисяч українців було переселено з Польщі в Україну, інших переселили з різних місць у Померанію та західні землі, де колись проживали німці.

Зараз у Польщі проживає близько 300-350 тисяч українців. Щоб уникнути дискримінації, українці були змушені приховувати свою національність, утримуватися від спілкування рідною мовою. У

1956 р. було дозволено видавати українську газету “Наше слово”. У 1970 р. лише 5% українських дітей у Польщі мали можливість навчатися рідною мовою. Існує український ліцей у Легніці й педагогічний ліцей у Бартошиці, що готує вчителів української мови. У Варшавському університеті на філологічному факультеті створений відділ української словесності. Серед українців у Польщі є визначні науковці та викладачі.

У Словаччині живе близько 100 тисяч українців у 30 селах навколо міста Пряшева. Історично цей регіон є продовженням Закарпаття. У місті Свиднику працює український відділ Пряшівського університету, видається українська преса, функціонують український музей, театр. Значної шкоди українській культурі тут в останні роки завдають ідеї русинства, які підтримує офіційна влада.

Автохтонне українське населення живе на території Румунії в Південній Буковині, Мараморощі, Добруджі, а українські поселенці є в кількох селах Банату. Значна кількість української інтелігенції живе в Бухаресті. У 1946 році, за офіційними даними, в Румунії нараховувалося близько 1 млн. українців. Було декілька шкіл з українською мовою викладання. Однак велася й досі ведеться політика посиленої румунізації українців. За часів правління І.Чаушеску у 80-х роках називали вже цифру 307 тис. українців, а зараз за офіційною статистикою українців тільки 70 тис, але називають себе українцями 200 тисяч чоловік. Зараз у Румунії в деяких школах викладається українська мова як предмет, є відділення україністики в Сучавському університеті. Виходять раз у два тижні дві українські газети у місті Грац.

У Німеччині живе близько 25 тисяч українців. У Мюнхені діє Український вільний університет (заснований 1921 р. у Празі), Український техніко-господарський інститут. Є українське видавництво, виходять тижневики “Шлях перемоги”, “Християнський голос”, квартальник “Рідна церква” (УАПЦ) та ін.

За неофіційною статистикою, у Франції проживає 80 тисяч українців у районах Ліона, Парижа. Тут діє “Українська наукова бібліотека імені Симона Петлюри”, є українські школи при деяких церковних парафіях. У Парижі при Вищій школі східних мов є відділ україністики, яким тривалий час керував професор Аркадій Жуковський, буковинець за походженням, один із співавторів праці “Буковина: її минуле і сучасне” (Париж, 1956) [5, 2].

Українська мова студіюється також на відділі славістики Університету № 8 міста Парижа. Тривалий час тут виходив тижневик “Українське слово”. У місті Марселі є науковий осередок Наукового товариства імені Шевченка (НТШ), який протягом багатьох років очолював редактор “Енциклопедії Українознавства” професор Володимир Кубійович.

В Італії проживає мала кількість українців. Це в основному члени чернечих орденів, клерикали. Після заборони діяльності УГКЦ в Україні до Риму було переміщено чимало її інституцій. Наприкінці 60-х років у Римі відкрито Український католицький університет.

Близько 30 тисяч українців зараз нараховується в Англії. Діє “Українська видавнича спілка”, виходить тижневик “Українська думка”, квартальник “Відомості”.

В Австрії живе понад 15 тис. громадян українського походження. Життя української еміграції зосереджене у Відні. У Віденському університеті є лекторат української мови.

У кінці 80-х років у колишній Югославії нараховувалося близько 60 тисяч українців. Тут були українські навчальні початкові заклади, преса, книговидання. Українці Югославії називають себе русинами. Однак етнічні чистки, які проводили в останні роки як серби, так і хорвати, завдали українцям великої шкоди. Ситуація українців тут дуже важка, непрогнозована. Невеликі групи українців живуть у Швеції, Швейцарії, Данії, Бельгії та ін. В Аргентині живе близько 100 тисяч українців. Тут видаються тижневики “Українське слово”, “Наш клич”, місячник “Дзвін”, квартальник “Євангельська зірка”, сатиричний місячник “Мітла”. Є українські радіопередачі у Буенос-Айресі, а також у Чако, Кордові та Оберi.

Нині в США українська етнічна група нараховує близько 2 мільйонів осіб. Емігранти турбуються про те, щоб їхні діти знали українську мову. Тут діє Українська Академія мистецтв та науки. При Гарвардському університеті є Український дослідний інститут з кафедрами української мови, літератури та історії України. У Вашингтоні перед Білим Домом установлено в 1964 р. пам’ятник Т.Г.Шевченкові. Видаються газети “Народна воля”, “Америка”, “Свобода”, часопис “Форум” та багато інших.

Згідно з інформацією канадської преси, українська етнічна група об’єднує 1 млн. осіб. Українці Канади мають значну кількість суботніх шкіл. Українська мова як предмет є також у багатьох загальноосвітніх школах, де вчиться близько 10 тисяч учнів. У місті Альберті є Канадський інститут

українських студій, що утримується на державні кошти. Українознавчі дослідження є в університетах Торонто, Вінніпега, Саскатуна та інших міст.

У Бразилії проживає близько 300 тисяч українців. Виходять тижневики “Праця”, “Хлібороб”, “Український місіонер”, з перервами виходить “Українська православна нива”. Велика площа міста Куритиби має назву “країна”. Видаються українською мовою книги релігійного змісту.

В Австралії проживає 35 тисяч українців. Тут виходять періодичні видання “Вільна думка”, “Українець в Австралії”, “Церковні вісті”, церковний квартальник “Наш голос”, видають твори українських письменників, є театральні та інші мистецькі колективи. При парафіях є українські школи. Діють кафедри української мови в університетах Мельбурна та Сіднею.

Отже, еміграція з України швидко зросла. У пресі є інформація, що за останні 12 років з України виїхало за кордон приблизно сім-вісім мільйонів українців. Серед них переважають особи жіночої статі. Українці з’явились і в таких країнах, як Італія, Іспанія, Греція, Туреччина, Єгипет та інших, де раніше українських емігрантів зовсім не було. Багато з них вже осіли в цих країнах, однак їхня національна активність в нових місцях проживання ще ніяк себе не виявляє. Для цього потрібен час.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шевельов Ю. Чому общеруський язик, а не вібчоруська мова?/Ю.Шевельов. – Київ, 1994. –С.11
2. Масенко Л. Концепція «общерусского языка» Олексія Шахматова / Л.Масенко. – Київ, 2015. – С.2
3. Срезневський І. Погляд на пам’ятники украинської народної словесності / І. Срезневський. –К., 1834. – С.2
4. Панас Мирний. Рідна мова / П. Мирний // Твори: У 5 т. – Київ, 1955. – Т. 5. – С. 1.
5. Молодий буковинець // Сільські вісті. – 2004. – 19 листопада. – С. 2.

Дихніч Людмила Дмитрівна **–** студентка групи КІВ-16б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, м. Хмільник, Вінницька обл. malyishka13@yandex.ru

Науковий керівник: ***Стадній Алла Сергіївна*** – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, stadniy.alla@ukr.net

Dikhnich Lyudmila Dmitriyevna — student of KIV-16b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University KHmelnik, Vinnytsia Region malyishka13@yandex.ru

Supervisor: ***Stadniy Alla Sergiyivna*** **–** senior researcher of Philology, Department of linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, *stadniy.alla@ukr.net*

УДК 681.12

М. П. Козеренко

ВПЛИВ НЕЦЕНЗУРНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПСИХІЧНИЙ ТА ФІЗІОЛОГІЧНИЙ СТАН ЛЮДИНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Заналізовано проблему вживання нецензурної лексики в соціумі. Схарактеризовано основний негативний вплив лайки на людський організм: деформування хромосом ДНК, «перепрограмування» води в оранізмі людини, значні порушення гормонального фону в жінок, психологічна дисфункція тощо. Висвітлено питання причин появи нецензурної лексики на території сучасної України та запропоновано шляхи удосконалення мовлення.

Ключові слова: нецензурна лексика, лихослів'я, лайка, деформування, геном, ДНК, хромосоми.

Abstract

The problem of the use of foul language in different societies. Characterized swearing main negative impact on the human body, deformation chromosomal DNA, "reprogramming" of water in oranizmi rights, significant hormonal background in women, psychological dysfunction and more. The questions causes of foul language on the territory of Ukraine and its consequences.

Keywords: obscene language, slander, abuse, deformation, genome, DNA, chromosomes.

Вступ

У повсякденному житті реакцією на розчарування, конфлікти, неприємності часто стає нецензурна лексика. Як правило, у суспільстві вона викликає негативне ставлення до таких мовців: виникає бажання все виразно пояснити і розтлумачити. Адже ті, хто розмовляє матом і задоволений своєю поведінкою, часто не знають про шкідливий уплив на їхнє здоров’я. Які ж наслідки використання нецензурної лесики для суспільства?

Цю проблему досліджували один із засновників системи дитячо-підліткового виховання А. С. Макаренко, громадська організація «Українське об’єднання психологів», вчені Інституту управління Російської академії наук та ін. Особливе значення цьому питанню надавав японський дослідник Масару Емото.

Метою нашої розвітки є з’ясувати особливості впливу нецензурної лексики на психічний та фізіологічний стан людини та довести негативність, шкідливість такого впливу.

Результати дослідження

Лихослів'я або лайка як частина ненормативної лексики має коріння в релігійних віруваннях людей – звідси й поняття *«лихослів'я»*, за вимову якого мало статися певне лихо, кара Божа. Використання лайки таким чином вказувало на ставлення (часто негативне) до прийнятих норм чи табу суспільства. Зі зміною релігійних вірувань і ставлення до релігії взагалі, певні лайки закріпилися в суспільстві, використання їх було проявом певної громадської позиції, презирства, протесту тощо.

Подекуди релігійні корені лайки спостерігаються також і в Україні: наприклад, за свідченням османського мандрівника Евлія Челебі, що відвідав Україну 1657 року, найпоширенішими лайками того часу були «чорт», «дідько», «свиня» і «собака». Це підтверджується великою кількістю українських лайок на зразок*: сто копанок чортів тобі в печінку, під три чорти, бодай тебе чорти вхопили, а, собача кров! ах ти свиняче рило!* [1, 4].

Доволі часто користувалися ненормативною лексикою в такому контексті й українські козаки. Одним із прикладів уживання принизливої лайливої лексики можна знайти у відомому листі запорізьких козаків турецькому султану, написання якого зобразив у своїй картині Ілля Рєпін. Наприклад: *Ти, султан, чорт турецкий, і проклятого чорта брат і товариш, самого Люцеперя секретар. Якій ты в чорта лицарь, коли голою сракою їжака не вб'еш. Чорт висирае, а твое військо пожирае […]* [2].

За поширеною серед українських дослідників теорією, значна частина слів ненормативного характеру, що вживаються в сучасній українській мові, є наслідком запозичення з польської, російськоїі, татарської мов та івриту. До таких запозичень зараховують слова, пов'язані зі статевою сферою. За часів язичництва вимовляти слова-заклинання мав право тільки жрець на святах, коли імітувалося зачаття сущого світу. «Погані» слова були введені в заклинання, звернення до божеств, а оскільки був поширеним культ родючості, то багато таких слів пов'язані із репродуктивною системою людини.

За царських часів почути на вулиці мат було просто неможливо, тому що за Соборним укладом за використання непотрібних слів накладали жорстоке покарання – аж до страти. За Петра І було видано книгу, де йшлося, що поведінка людей може бути визнана пристойною лише за умови повного утримання від лихих слів [3].

Питання щодо вживання ненормативної лексики неодноразово було об’єктом дослідження сучасних психологів. Було виокремлено низку випадків її використовування, а саме для:

1) підвищення емоційності мовлення;
2) емоційної розрядки;
3) образи, приниження адресата мовлення;
4) демонстрації агресії;
5) демонстрації відсутності страху;
6) демонстрації розкутості, зневажливого ставлення до систем заборон;
7) демонстрації належності до «своїх» тощо.

Психологи помітили, що зазвичай люди, які вживають нецензурну лексику, порівняно з іншими:

- мають гірший настрій;
- більш психічно неврівноважені;
- невпевнені в собі.

Вчені Інституту управління Російської академії наук П. П. Горяєв (автор «хвильової генетики») і Г. Г. Тертишний, досліджуючи цю проблему, винайшли апарат, який переводить людські слова в електромагнітні коливання. Вони, як відомо, впливають на молекули ДНК. Вчені виявили, що коли людина лається, її хромосоми деформуються і гнуться, гени міняються місцями. В результаті ДНК починає виробляти протиприродні програми. І так поступово нащадкам передається програма самоліквідації. Вчені зафіксували, що лайливі слова викликають мутагенний ефект, схожий до того, що дає радіоактивне опромінення потужністю в тисячі рентген.

Експеримент з опроміненням протягом тривалого часу проводили на насінні рослини арабідопсис. Майже всі рослини загинули, а ті, що вижили, стали генетично модифікованими [5].

Відомий психофізіолог, лікар, член Всесвітньої екологічної академії Л. О. Китаєв-Смик стверджує, що зловживання матом повільно, але неухильно веде до гормональних порушень, особливо в жінок. Косметологи помітили, що ті клієнтки, які часто вдаються до лайливих слів, більш, ніж інші, страждають від підвищеної волосатості кінцівок, мають нижчий голос, адже мат сприяє виробленню чоловічих статевих гормонів [6].

Крім того, варто згадати й про відомий експеримент з водою. Японський дослідник Масару Емото знайшов спосіб показати, як змінюється вода, сфотографувавши її заморожені кристали з допомогою потужного електронного мікроскопа і вмонтованого в нього фотоапарата.

Емото Масару зібрав групу однодумців і почав фотографувати кристали води в різних куточках земної кулі. Фотографії були опубліковані в праці «Послання води» [7].

Для отримання фотографій мікрокристалів крапельки води поміщали в 100 чашок Петрі і різко охолоджували в морозильнику протягом 2 годин. Потім поміщували в спеціальний прилад з холодильної камери і мікроскопа з підключеним до нього фотоапаратом. Зразки розглядали за температури -5° С в темному полі мікроскопа під збільшенням 200-500 разів і робили знімки найбільш характерних кристалів. Було виявлено, що вода поглинає всю сприйняту нею інформацію. Кристали, реагуючи на різні слова, по-різному змінювали свою форму. Зокрема, слова негативного змісту деформували їх до разючої невпізнаваності.

Оскільки наш організм майже на 80% складається з води, безсумнівно можна стверджувати, що й на воду в нашому організмі впливає різна інформація, зокрема й нецензурна лексика.

З православної точки зору лихослів'я є тяжким гріхом. Біблія стверджує, що кожен, хто вживає брутальні слова, зневажає Бога і себе самого, руйнуючи своє єство від здоров'я до долі. Апостол Павло конкретизував цей постулат і попереджав, що руйнується не тільки тимчасове земне життя, але й вічне, оскільки людина народжується за Божим непорушним планом для життя вічного. Особливо грішать ті люди, які ображають ближніх так званим "матірним словом". Святитель Іоанн Златоуст сказав, що матірним словом хулиться священне ім'я матері. Адже першою матір'ю для християн є Пресвята Богородиця. В особі апостола Іоана Богослова Господь Ісус Христос, терплячи смертні муки на хресті, всиновив своїй Матері весь християнський рід. І з того часу Церква іменує Пресвяту Богородицю Матір'ю роду християнського. Друга мати – це та жінка, яка народила нас, дала нам життя і виховала. Без неї ми не існували, не знали б цього прекрасного світу і не раділи б життю. Третя мати – це земля, яка дає всім нам з благословення Божого їжу, одяг та житло. Як можна хулити найдорожче, найсвященніше ім'я – матері?

Звичайно, не варто забувати й про те, що вживання ненормативних слів – це показник низького культурного рівня, тобто неосвіченості людини.

То як же позбутися вживання ненормативної лексики? Пропонуємо такі дії:

1. Перестати лаятися самому, виробити огиду до ненормативної лексики.
2. Уникати або обмежити спілкування з людьми, які вживають нецензурні слова.
3. Розширювати словниковий запас, читаючи класичну літературу, зразки класичної поезії, афоризми тощо, спілкуючись із духовно багатими людьми.

Висновки

Отже, лихослів'я – одна із серйозних проблем нашого суспільства, нехтуючи якою, ми формуємо загрозу самобутності та майбуттю української нації. Вживання ненормативної лексики призводить до непоправних наслідків на рівні фізіологічного та психічного стану людини.

Подальші дослідження цієї проблеми дадуть поштовх для активної соціальної пропаганди та зацікавленості. Оскільки вживання нецензурної лексики – це суспільна хвороба, то її, як і будь-яку іншу, належить лікувати, а за умови правильної роботи над цією проблемою психологи та психіатри можуть зробити величезний крок у розвитку лікування психічних хвороб людства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Словарь української мови : в 4-х тт. / за ред. Б. Грінченка. — К., 1907—1909. — Т. 2. — С. 411.

2. Новицкий Я. П. Народная память о Запорожье: Предания и рассказы, собранные в Екатеринославщине (1875–1905) / Я. П. Новицкий. — Екатеринослав : Тип. Губернского Земства, 1911. — С. 33.

3. Огієнко І. Лайка в українського народу // Рідна мова. — 1937. — № 2. — С. 319—328, 357—364.

4. Ставицька Л. Українська мова без табу : словник нецензурної лексики та її відповідників / Л. Ставицька. — К. : Критика, 2008. — 455 с.

5. Гаряєв П. П. Лінгвістико-хвильовий геном: теорія і практика / П. П. Гаряєв. — Київ : Інститут квантової генетики, 2009.

6. Сайт Китаєва-Смика Леоніда Олеквандровича : [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.kitaev-smyk.ru/node/3.

7. Емото М. Послання води: Таємні коди кристалів льоду / М. Емото. – Софія, 2005. – 96 с.

Козеренко Марія Петрівна — студентка групи БІО-16б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kozerenko.masha@ukr.net.

Науковий керівник: ***Радомська Людмила Анатоліївна*** — канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Kozerenko Mariya P. — Student group BIO-16B, Faculty of infocommunications, electronics and nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kozerenko.masha@ukr.net.

Supervisor: ***Radomska Lyudmila A.*** — Ph.D., senior lecturer in linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 811.161.2

С. Ю. Сорока

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ: ПРОБЛЕМИ ВЖИВАННЯ І ТРАКТУВАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Заналізовано одні з основних проблем фразеології, а саме: трактування, доцільне використання та коректність перекладу фразеологізмів. Запропоновано використання фразеологізмів для покращення мовлення.

Ключові слова: фразеологізм, українська фразеологія, семантика, стилістичні помилки, кальковані фразеологізми.

Abstract

One of the main problems frazeolohiy, namely treatment, appropriate use and correct translation. The use of phraseology to improve our speech.

Keywords: phraseologism, Ukrainian phraseology, semantics, stylistic errors, calked phraseologisms.

Українська фразеологія формувалася впродовж багатовікового історичного розвитку мовотворчості нашого народу, його зв'язків з іншими етносами. Фразеологізми найповніше й образно відображають матеріальне й духовне життя народу. Вони окреслюють не тільки предметну, а й естетичну інформацію: пробуджують уяву, викликають переживання у слухачів, прикрашають мову, передають дух народу. Їх вживають майже в усіх стилях мовлення, вони мають чітко виражене стильове призначення, яке залежить від наявності емоційного забарвлення [1].

Фразеологізми – це багатющий скарб української народної творчості, які можуть прикрашати, поглиблювати, урізноманітнювати наше мовлення щодня. Часто користуючись фразеологізмами в повсякденній мові, ми навіть не помічаємо цього, не замислюємося, як скласти речення з фразеологізмом, просто вимовляємо його автоматично, адже крилаті вирази знайомі і звичні кожній людині з дитинства. Багато з них прийшли до нас з легенд і казок, з інших мов та епох.[2]

Проте, як би не були нам знайомі фразеологізми, ми часто допускаємося помилок. Незнання точної семантики, лексико-граматичного складу, експресивно-стилістичних особливостей, сфери вживання призводять до стилістичних помилок. Поширеною помилкою є неправильний переклад з інших мов. Тому метою нашої доповіді є аналіз поширених калькованих фразеологізмів із російської мови, їхнє правильне вживання в українській мові.

Одразу зазначимо, що за початковий варіант беремо кальку українською з російської мови.

1. Неправильно: *душі не чаяти* – правильно: *душі не чути.*

Так говорять у тому разі, коли дуже люблять чи жаліють когось або хоча б дуже захоплені кимось, напр.: *Татусик за своєю молодшою донечкою* ***душі не чув.***

Як бачимо, фразеологізм «душі не чути» вживається для позначення дуже близьких стосунків між батьками й дітьми, чоловіком і дружиною, найкращими друзями.

2. Неправильно: *не знайти днем із вогнем* – правильно: *і вдень зі свічкою не знайдеш.*

Значення обох фразеологізмів досить прозоре: важко чи неможливо щось відшукати, напр.: *Мати вміла так сховати цукерки, що, здавалося,* ***і вдень зі свічкою не знайдеш.***

3. Неправильно: *Плювати в стелю* – правильно: *байдики бити* та його синоніми.

Це приклад фразеологізму, де форма в обох мовах геть не збігається. Тож підібраний відповідник лише за значенням – ледарювати, напр.: *Якби хлопці* ***байдиків не били****, то давно вже б склали екзаменаційну сесію та лежали б догоричерева на пляжі, а так ще й досі мозолять очі викладачам.*

4. Неправильно: *Попасти впросак* – правильно: *пошитися в дурні.*

Це також різні за формою фразеологізми зі спільним значенням – осоромитися, дати себе обманути, напр.: *Говорять, що розум – це запорука того, щоб* ***не пошитися в дурні.***

5. Неправильно: *під відкритим небом* – правильно: *просто неба.*

Значення зрозуміле: не мати прикриття, напр.: *Не знайшов він виходу з лісу і довелося ночувати йому* ***просто неба.***

Коли фразеологізми вживають неправильно, вони перестають бути засобом образності й виразності і псують усний чи письмовий текст так само, як помилки лексичні чи граматичні.

А зараз порівняймо, як фразеологізми можуть прикрасити нашу мову, якщо їх використовувати правильно.

1) *Моєму товаришу не треба витрачати гроші просто так.*
   Моєму товаришу не треба ***кидати гроші на вітер.***
2) *Друзі набешкетували і домовились, що про те, що сталося, ніхто не буде розповідати.*
   Друзі набешкетували і домовились, щоб про те, що сталося ніхто ***ані пари з уст.***
3) *Розсердившись, він вирішив рішуче протидіяти їм.*
   Розсердившись, він вирішив їм ***дати відкоша.***
4) *Дуже добре знали хлопці ці місця.*
   Як свої п'ять пальців *знали хлопці ці місця.*
5) *Щоб змінити своє життя, іноді доводиться унеможливлювати повернення назад.*
   Щоб змінити своє життя, іноді доводиться ***спалювати за собою мости.***

Отже, кальковані фразеологізми потребують осмислення, сприйняття й редагування в українській мові. Фразеологізми функціонують у мові в тісному зв'язку з лексикою, їхнє вивчення допомагає краще пізнати колоритність та красу нашої мови. Знайомство з українською фразеологією дає нам можливість глибше зрозуміти історію і характер нашого народу. В українських фразеологізмах відобразилися історичні події, виразилося народне ставлення до них [1].

Знання фразеологічних скарбів української мови, розуміння їх, правильне вживання є безсумнівним показником культури емоційного мовлення. Фразеологізми передають не тільки предметну, а й естетичну інформацію. Тому необхідно виробляти навички вмілого вживання фразеологізмів у повсякденній мовній практиці. Робота з фразеологізмами дає змогу розширити фразеологічний запас, ознайомити з нормами етикету в спілкуванні, з особливостями українського національного етикету, сприяє реалізації комунікативної та діяльнісної змістових ліній навчання української мови. Фразеологізми, їх приклади – це багатющий матеріал, який надає нашому мовленню образності, колоритності та оригінальності [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://naub.oa.edu.ua/2015.
2. Медведєв Ф. П. Українська фразеологія : чому ми так говоримо / Ф. П. Медведєв : [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metodportal.com

Сорока Сергій Юрійович – студент групи 1ПІ-16Б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: ***Радомська Людмила Анатоліївна*** — канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Soroka Sergiy Y. - Department of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: ***Radomska Lyudmila A.*** — Ph.D., senior lecturer in linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 811.161.2

В. В. Попов

ПРОБЛЕМА ДВОМОВНОСТІ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ РОЗВ'ЯЗАННЯ (ДОСВІД ІНШИХ КРАЇН)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено проблему двомовності в Україні. Запропоновано шляхи вирішення цієї проблеми на прикладі Литви та Франції.

Ключові слова: двомовність, національна мова, мовна політика.

Abstract

Was discovered the problem of bilingualism in Ukraine. Proposed solutions to this problem by the example of Lithuania and France.

Keywords: bilingualism, the national language, language policy.

Про українську мову, її красу та співучість, про її величезне значення для нашого народу було написано та сказано чимало. Проте так склалася історична ситуація в Україні, що чи не всі українці так чи інакше стикалися з надзвичайно актуальною проблемою для України — із двомовністю.

Немає сумніву, що мова є важливим фактором геополітичної ідентичності національної держави її інтересів у глобальному просторі політики. Сильна та жива державна мова є гарантією присутності країни у площині світової культури і цивілізації. Держава з чіткою національною та мовною ідентичністю має широкі можливості презентації власної волі в сучасному світі. Натомість, в Україні деякі політики вперто говорять про офіційну українсько-російську двомовність, забуваючи навіть про світовий досвід мовного облаштування, що підтверджує доцільність уникнення ситуації, за якої статус державних у тій або іншій країні мали б споріднені мови, як от у випадку з українською та російською, що обидві належать до східнослов'янських.

Багато тих, хто пропагує двомовність в Україні, переважно посилаються на приклади Канади і США, як країн, які функціонують у дво- або багатомовній парадигмі. Звісно, такі країни, як Канада, можуть собі дозволити двомовність. Бо важко сказати, яка з двох мов — англійська чи французька — є для Канади національною, бо чи є таке поняття, як "канадська нація"? Поняття "американська нація" — є. Бо в американців є спільна мова, так званий American English, яка уже давно перестала бути просто англійською.

Не можна забувати й про таке поняття, як "лінгвістична картина світу". Воно означає, що кожен народ, кожна нація сприймає світ через призму своєї мови, і сприйняття не є однаковим у англійця, француза, росіянина й українця. Воно різне, бо в них різні мови, а мова — то відображення мислення, способу життя.

Порівняймо, наприклад, етимологію деяких українських і російських слів:

виховати — заховати від зла; *воспитать* — выкормить;

лікарня — лікувати, давати здоров'я; *больница* — терпеть боль;

шанувальник — пошана, повага; *поклонник* — поклонение;

освіта — світло; *образование* — формирование по образцу;

подружжя — дружба; *супруги* — сопряженная пара;

шлюб — "злюб", кохання; *брак* — брать.

Що ж до "взаємозбагачення культур", то маємо орієнтуватися не на сучасні Канаду чи США, а на Грецію 1829 року, Польщу 1917 року, Чехію 1918 року, Ізраїль 1948 року. У цих країнах зрозуміли, що взаємозбагачення культур може проходити лише за умов їхньої вихідної рівності. У них, як і в нас зараз, була придушена власна мова (і культура) мовою колишньої метрополії, яка традиційно була на виграшних позиціях. У такому випадку сильніша культура поглинає, нівелює слабшу (зауважимо, що слово "слабшу" означає ослаблену, а не менш розвинену). Можна і приклад подати, що з нами станеться, як не замислимося: в Ірландії теж давали всім "шанс" — тій самій англійській. І тепер англійська в Ірландії є, а ірландської немає. [1]

Модернізація українського суспільства в новій системі ідеологічних координат неможлива без державної мовної політики, пріоритетом якої мусить бути розвиток української мови як консолідаційної духовної сили українського суспільства. Українська мова мусить забезпечувати всі сфери життєдіяльності державного організму, нею повинні користуватися інтелектуальні та політичні прошарки суспільства України.

На нашу думку, у проведенні мовної політики Україна має брати приклад з Литви та Франції.

Уряд Литовської Республіки (ЛР) затвердив Програму вживання та розвитку державної мови на 1996-2005 роки і кожний рік виділяв кошти для її реалізації. 1995 року дві установи – Державна комісія литовської мови й Інспекція мови – були об'єднані в одну. Кодекс про адміністративні правопорушення ЛР передбачає засоби адміністративного впливу: попередження чи грошове покарання (від 25 до 500 доларів США). Штраф передбачається за невживання державної мови на печатках, бланках, вивісках, в описі товарів; під час виконання службових зобов'язань, у діловодстві (внутрішньодержавному); за подання документів недержавною мовою, вживання недержавної мови в теле- і радіопередачах, кіно- і відеофільмах; невживання автентичних форм литовських топонімів; невиконання рішень Державної комісії литовської мови.

Можна повчитися в демократичної Франції, як треба піклуватися про мову титульної нації. 4 серпня 1994 року Національний збір і Сенат Франції ухвалили закон. У ньому держава, створена авангардним етносом сучасності, нагадує знов і знов: “Французька мова як державна мова, згідно з Конституцією, є важливою складовою самобутності та національного надбання Франції. Знання французької мови та двох інших входить до основної мети навчання”. За порушення цього закону загрожує штраф у розмірі 9 тисяч американських доларів або шести місяців ув'язнення.

Ось як у добу інтеграції, “спільного простору”, ринку, глобалізаційних процесів народ повинен затверджувати свою національну самобутність, національну освіту, державну мову, якщо він вважає себе цивілізованим. Французи нагадують давню, але невмирущу, націєтвірну істину: щоби націю поважали інші – їй необхідна самоповага.

Не можна не визнати подвигу ізраїльтян, які за історично короткий час змогли відродити староєврейську мову (іврит), яку протягом двох тисяч років уважали мертвою [2].

Отже, прикладів достатньо, тільки б ми робили правильні висновки та вживали потрібних заходів для всебічного розвитку й функціонування державної української мови в нашій країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Карпенко Л. Проблема двомовності у нашому суспільстві / Л.Карпенко : Електронний ресурс. Режим доступу : http://www.vox.com.ua/data/fun/2005/11/16/problema-dvomovnosti-u-nashomu-suspylstvi.html

2. Селіванов В. Проблема державної мови в сучасному суспільстві / Володимир Селіванов : Електронний ресурс. Режим доступу : http://old.ukrnationalism.com/_articles

Попов Владислав Валентинович — студент групи 1ПІ-16б, факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vladpopov1002@ukr.net.

Науковий керівник: ***Радомська Людмила Анатоліївна*** — кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Popov Vladislav V. — Department of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : vladpopov1002@ukr.net

Supervisor: ***Radomska Lyudmila A.*** – Ph.D., senior lecturer in linguistics Island, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 811.161.2

В. О. Василевський

НОВІ ЗАКОНОПРОЕКТИ В МОВНІЙ ПОЛІТИЦІ УКРАЇНИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті схарактеризовано нові законопроекти, що стосуються функціонування української мови. Заналізовано чинники, що сприяли появі законопроектів. З'ясовано недоліки та переваги кожного з проектів.

Ключові слова: законопроект, українська мова, медіа, держава, культура.

Abstract

I looked on the new laws relating to promotion of the Ukrainian language in the article. Were analyzed factors that contributed to the emergence of bills. I found advantages and disadvantages of each project.

Keywords: bill, Ukrainian, medias, state, culture.

У 2012 році було прийнято закон «Про заса́ди держа́вної мо́вної полі́тики» (неофіційно – Ківалова-Колісніченка), який на сьогодні був визнаний як проросійський та такий, що зменшує важливість української мови в суспільстві. Тому, йому на противагу, 19 січня у Верховній Раді було зареєстровано одразу два законопроекти про державну мову, А за місяць до цього, 19 грудня, було зареєстровано ще один законопроект. Законопроекти з-поміж урегулювання мовного питання, передбачають нові вимоги до мови засобів масової інформації, книговидання, кінематографу та реклами. На сьогодні ці закони розглядає Комітет із питань культури і духовності. Цим ідеям належать конкретні імена, а саме: 5556 – Я.В. Лесюка, 5669 – М.Й. Головка, 5670 –В.А. Василенка, хоча співавторами законопроектів було багато членів вищезазначеного комітету.

Однією з головних відмінностей є те що законопроект 5670 – "Проект Закону про державну мову" був написаний з урахуванням думки багатьох громадських діячів, культурознавців на чолі з видатним українським діячем, доктором юридичних наук, професором, автором Декларації про незалежність, Володимиром Василенком. Саме Василенко, посилаючись на досвід багатьох країн, запропонував застосувати принцип двох окремих законів для державної мови і для мов меншин. Вважаємо, що це позитивно вплине на соціальне та громадське життя. Перш за все, це вплине на зрушення процесу Євроінтеграції, а по-друге, надасть окремі права та обов'язки меншинам, що проживають на території України.

Основні положення законопроектів подано в порівняльній таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняння законопроектів про мову

Законопректи/ Пункти	Проект 5556	Проект 5669	Проект 5670
Телебачення	Телеканали й радіостанції, незалежно від форми власності, повинні здійснювати загальнонаціональне мовлення українською мовою.	Загальнонаціональні телеканали й радіостанції будь-якої форми власності повинні мовити українською мовою 100 % ефірного часу.	–//–
Державна преса	Державна та комунальна преса повинна видаватися українською мовою. У Криму поряд із українською може використовуватися кримськотатарська мова.	–//–	Преса повинна видаватися державною мовою. Можливе видання двох чи більше мовних версій, одна з яких — державною мовою.
Приватна преса	Щонайменше дві третини накладу повинні видаватися українською мовою.	Приватна преса повинна видаватися українською мовою. Можливе видання	Можливе видання двох чи більше мовних версій, одна з яких — державною мовою.

		приватної преси українською та іноземною мовою	
Інформаційні агентства	Інформаційні агентства повинні поширювати інформацію українською мовою та, за потреби, англійською або іншою іноземною мовою.	–//–	Інформаційні агентства мають поширювати свою продукцію державною мовою.
Книговидання	Декларується заохочення державою виготовлення й розповсюдження книжок українською мовою	Передбачена державна підтримка книговидання і книгорозповсюдження українською мовою	Книжки мають видаватися державною мовою. Можливе видання поряд із державною іншими мовами. При цьому текст, обсяг, зовнішній вигляд мають бути такими ж, як у книжки державною мовою.
Український кінематограф	Мовою кінематографа є українська мова. Декларується заохочення державою розвитку україномовного кіномистецтва.	Виробництво фільмів коштом державного бюджету має відбуватися виключно українською мовою.	Фільми вироблені суб'єктами кінематографії України, повинні розповсюджуватися та демонструватися зі звукорядом українською мовою.
Закордонний кінематограф	Трансляція іноземних аудіовізуальних творів повинна здійснюватися з дублюванням чи озвученням українською мовою.	Іноземні фільми, які розповсюджуються та демонструються в Україні, мають бути дубльовані українською мовою.	–//–
Рекламні видання	Рекламні оголошення, повідомлення та інші форми аудіо- та візуальної продукції повинні виконуватися українською мовою.	Мовою зовнішньої та аудіовізуальної реклами є українська мова. Можливе поширення аудіовізуальної реклами мовою нацменшини	Мовою реклами в Україні є державна мова.

Аналізуючи всі три законопроекти, варто зазначити, що, насправді маємо два автентичні законопроекти: перший "Закон України Про мови в Україні" (N5556, від 19.12.2016) та другий "Закон України про функціювання української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні" (N5669, від 19.01.2017). Третій законопроект N5670, крім розділу про інспектування, – це лише той самий другий N5669 з незначними і несуттєвими змінами.

Отже, законопроекти, передусім перший і другий, вважаємо результатами ефективних змін на шляху «деколонізації» нашої країни. Також погоджуємося з пропозицією голови комітету з питань духовності та культури напрацювати спільний законопроект із урахуванням усіх запропонованих переваг, вилучити повтори, надмірності, зробити його меншим за обсягом і вписаним у конституційне поле держави відповідно до рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Проект Закону про державну мову № 5556 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60750.
2. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Проект Закону про державну мову № 5670 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60953.
3. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Проект Закону про державну мову № 5669 http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60952.
4. Фаріон І. МОВА: законотворчість і плагіят! : [Електронний ресурс] / Ірина Фаріон. — Режим доступу : http://blogs.pravda.com.ua/authors/farion/588b6155917d8/.

Василевський Володимир Олегович – студент групи 1ПІ-16Б, факультет інформаційних технологій і комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vovavasilevskyi@gmail.com.

Науковий керівник**: *Радомська Людмила Анатоліївна*** — канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Vasylevskiy Volodymyr O. - student of the 1PE-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vovavasilevskyi@gmail.com.

Supervisor: ***Radomska Liudmyla A.*** – Candidate of Philology, senior lecturer in linguistics, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 811.161.2

Р. А. Іванов

РЕКЛАМА В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ МОВНИХ НОРМ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті заналізовано вживання помилок у рекламних оголошеннях, вивісках, білбордах тощо. Виокремлено найпоширеніші порущення норм української літературної мови, запропоновано правильні форми й конструкції відповідно до мовних норм.

Ключові слова: українська мова, помилки, реклама.

Abstract

The article analyzes the use of errors in advertisements, signs, billboards and more. Thesis there is determined the most common standards poruschennya Ukrainian language proposed regular shapes and designs according to linguistic rules.

Keywords: Ukrainian language, errors, advertising**.**

Сучасне життя неможливо уявити без реклами. Вона скрізь, практично на кожному кроці. Якщо ви підприємець, реклама необхідна для популяризації свого продукту чи послуг. Для пересічної людини реклама – це джерело інформації про певні нові товари, можливість надання послуг, нові винаходи або актуальні події.

Прогулюючись вулицями міста Вінниці, можна помітити велику кількість помилок на рекламних оголошеннях, вивісках, білбордах тощо. На них звертають увагу як на зразок літературної мови, тому надзвичайно важливим є дотримання норм сучасної української літературної мови в таких зразках. Ми поставили за мету дослідити, з'ясувати специфіку помилок, допущених у рекламі, а також дати рекомендації щодо їхнього редагування. Для цього протягом місяця було дібрано зразки реклами, які ми систематизували за видами помилок. У досліджуваних зразках ми виявили такі порушення норм:

1) орфографічні – неправильне написання слів;
2) лексичні – неправильне слововживання;
3) граматичні – неправильний вибір граматичної форми;
4) пунктуаційні – неправильне вживання розділових знаків.

Серед лексичних помилок трапляються такі: *витчинная ковбаса*, правильна форма – *ковбаса з шинки(ою)* або *шинкова ковбаса*; *Б/у товари*, правильно – *вживані товари; магазин «Клубнічка»*, правильно – *магазин «Полуничка»; чиста розстрочка,* правильно – *купувати на виплат або оплата частинами; вставка бегунков, молній,* правильно – *вставка бігунків або собачок, блискавок* та багато ін.

Серед орфографічних помилок трапляються такі: *магазин «Бріз»*, правильно – *магазин «Бриз»; броніровані двері,* правильно – *броньовані двері. ж/д вокзал,* правильно – *залізничний вокзал; перекредитування,* правильно – *рекредитування або перегляд умов кредиту* та ін.

Серед граматичних помилок трапляються такі: *реєстрація бажаючих,* правильно – *реєстрація охочих; акція проходить з 01.02 по 28.02,* правильно – *акція діє з 01.02 до 28.02; самий надійний,* правильно – *найнадійніший або найбільш надійний; завідуючий їдальні,* правильно – *завідувач їдальні* тощо.

Приклади пунктуаційних помилок виокремили такі: *все що потрібно вашому автомобілю,* правильно – *усе, що потрібно вашому автомобілю* тощо.

На рисунку 1 подано приклад помилок у меню, показано низку різних помилок, зокрема орфографічні, пунктуаційні та граматичні.

Правильна форма запису:

Хотдог:

- *у лаваші* з мисливською сосискою;
- *у булці* з молочною сосискою;

Пиріжки:

- *з картоплею;*
- *з капустою;*
- *з горохом;*
- *біляш із м'ясом.*

Рис.1 Приклад помилок у меню

Дослідження виявило, що кількість помилок значна. А це свідчить про низький рівень грамотності або про банальну байдужість, або ж і те, і те одночасно. На нашу думку, із цим треба боротися. Звичайно, варто краще, сумлінніше вивчати українську мову у школах та університетах, але, на наш погляд, це не вирішить аналізованої проблеми. Наш варіант вирішення відображений на схемі 1.

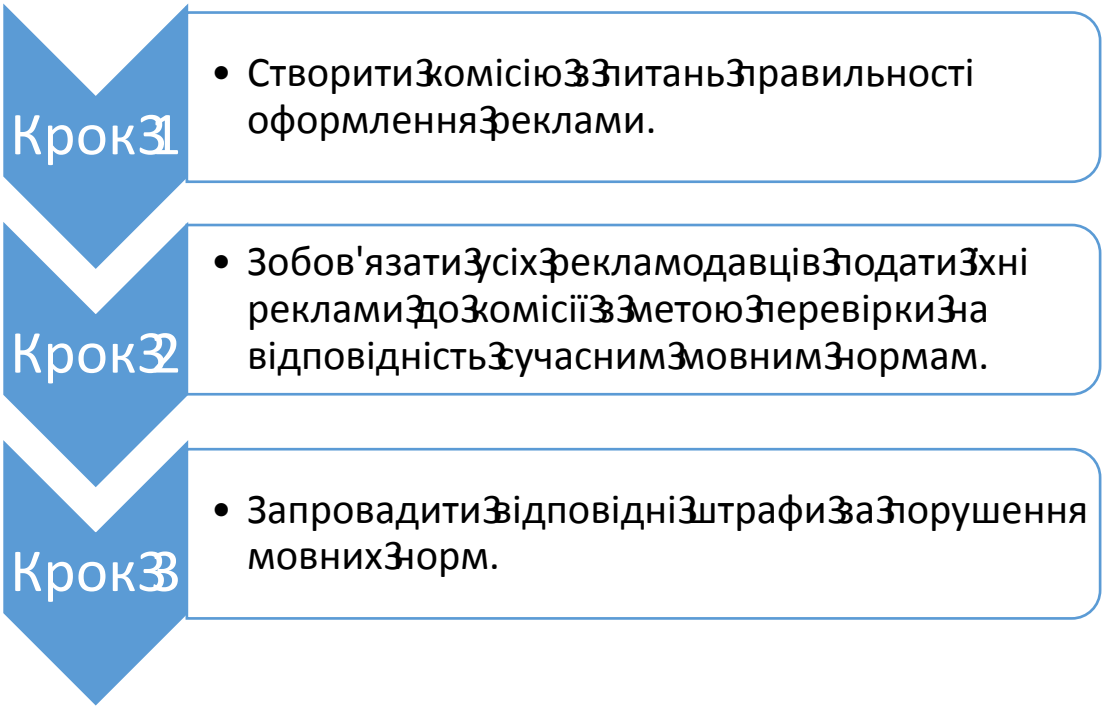

Схема 1. Варіант вирішення проблеми

На наше переконання, цей план швидко очистить місто від неграмотної реклами. До того ж вирізняємо й інші позитивні аспекти таких дій:

1. Нові робочі місця для випускників філологічних факультетів;
2. Збагачення місцевого бюджету;
3. Підвищення культури мовлення жителів міста.

Отже, проблема безграмотності прогресує. Без рішучих дій з боку місцевої влади виправити це неможливо. Але пам'ятаймо, що великі переміни починаються з маленьких дій, тому починаймо із себе. Шануймося та розмовляймо правильною українською літературною мовою.

Іванов Роман Андрійович – студент групи 1ПІ–16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Науковий керівник: ***Радомська Людмила Анатоліївна*** – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Ivanov Romav A. – Department of Information Technology and Computer Science, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: ***Radomska Lyudmila A. –*** PhD in Philology, senior lecturer in linguistics Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 811.161.2

В. В. Білоконь

Найпоширеніші помилки в усному мовленні державних діячів

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуті помилки мовлення державних діячів, що впливають на погіршення якості мовлення слухачів. Методи запобігання потрапляння мовних помилок в ефір.

Ключові слова: помилки мовлення, українське мовлення, суржик, захист мови, державні діячі.

Abstract

Considered errors of speech public figures that influence the deterioration of the quality of the broadcast listeners. Methods to prevent language mistakes on the air.

Keywords: errors of speech, Ukrainian, surzhik, protection of the language, statesmen.

Сьогодні спостерігаємо, що суржик заполонив екран: мішанина в подачі текстів і мікротекстів українською та російською мовами у співвідношенні часто не на користь мови державної; такою мішаниною заповнено наш звуковий простір. Мовний дискомфорт супроводжує нас у столиці та в інших великих містах сходу й півдня. Якщо додати сюди американізми, то є всі підстави твердити про маргінальність нашого мовного життя. У таблиці 1 подано зразки ненормативного мовлення державних діячів та їхнє редагування відповідно до норм сучасної української літературної мови..

Таблиця 1. Зразки ненормативного мовлення та їхнє редагування.

Що сказано?	Хто мовець?	Де сказано?
«Свято відмічаю» – правильно «**Свято відзначаю**» *Відмічати – ставити мітку.*	Борислав Береза	Зібрано з випусків Олександра Арваменка
«Прогаласувала за» – «**Проголосувала за**» *Галасувати – кричати.* «Па розгляду законопроектів» – «**З розгляду законопроектів**»	Юлія Тимошенко	
«Майдана» – просторове поняття «**Майдану**» «Відтак ми сьогодні пропонуємо» – «**Отже ми сьогодні пропонуємо**» *Відтак – потім, після того.*	Юрій Луценко	
Я не хаділ, з кабінету не сматрел. Кабінети мені не важні. Работа повина бути ефективна, а не сидіш де ти там сидіш.	Віталій Кличко	Тк «1+1» ТСН
Війна ведьотса на нашій території – **ведеться** Насколько мені відомо – **на скільки, як** В мойом поніманії – **В моєму розумінні**	Євгеній Муравей	Тк «Україна» «Вечірній прайм»
Ми не дамо приватизацію земель. – **Ми не допустимо**	Андрій Білецький	Тк «1+1» ТСН
Зробити справідливіми – **Зробити справедливими**	Володимир Литвин	Тк «1+1» ТСН
Вони все понімають – **Вони все розуміють**	Нестор Шуфрич	Онлайн-звернення
Я предлагаю перейти до следующої теми – **Я пропоную перейти до наступної теми.**	Володимир Литвин	Тк «112 Україна»
Дипутат може виступати на іном язике – **Депутат може виступати іншою мовою**	Олександр Долженков	Тк «ICTV»
Я хател би підкреслити – **Я хотів би підкреслити**	Володимир Гройсман	Тк «ICTV»

Запобігти потраплянню мовних покручів на екрани можна різноманітними шляхами. Наприклад, якщо гість програми вкотре повторює в прямому ефірі ненормативне словосполучення «в любий час», «приймати участь», то журналіст може в процесі розмови тактовно вклинювати нормативні конструкції: гаразд, будь-коли; приємно, що Ви брали участь.

Ще один спосіб – створити теле- і радіопередачі, у яких аналізувати помилки, що потрапили в ефір.

Отже**,** кодифікація мовних норм узагалі, а особливо у ЗМІ – одне з важливих завдань культурної України. Цей процес повинен бути професійним, систематичним, різноманітним за формою та змістом, цікавим для неспеціаліста. **Професіоналізм** у тому, що авторами передач є мовознавці, які спільно з редакторами ЗМІ створюють "екологічно чисті" у мовно-стилістичному плані науково-популярні матеріали для ефіру. **Систематичність** означає, що матеріали виходять в ефір не час від часу, а в конкретному циклі передач. **Різноманітність** форм означає жанрове різноманіття науково-популярних передач. Крім телелекцій, можуть бути діалоги про мову, ігри, відповіді на запитання в прямому ефірі, оперативна критика мовлення журналістів, політиків, розповіді про цікаві мовознавчі видання і т. д.

Прагнення до чистоти мовлення, його зрозумілості – один з основних професійних принципів тележурналістів. Досвідчений диктор сказав: "Прислухайтесь, і ви зауважите, що майже половину слів ми не чуємо, а вловлюємо за змістом. Слухач же повинен чути, а не прислуховуватись". Телевізійне мовлення має свою специфіку: не можна вживати слово, незрозуміле або мало зрозуміле. Адже телеглядач не має змоги зупинити потік мовлення, подумати чи заглянути у словник, як, наприклад, читач газети.

Потрібно критично ставитись до поведінки та мови державних діячів. Оскільки саме вони показують на вищому рівні нашу мову та нашу культуру. Їх було обрано для захисту мови народу, тому вони зобов’язані говорити саме цією мовою, до того ж правильно. Шануймо ж себе, дбаючи про чистоту рідної мови!

Білоконь Владислав Васильович – студент групи 1ПІ-16Б, факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, olgerd1980@ukr.net.

Науковий керівник: ***Радомська Людмила Анатоліївна*** — канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Bilokon Vladislav V. - Department of Information Technology and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: ***Radomska Lyudmila A.*** — Ph.D., senior lecturer in linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 811.162.2+81’373.46

Л. А. Радомська

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ІМЕННИКИ-ЮКСТАПОЗИТИ ЗІ СПІВВІДНОСНИМИ ВІДНОШЕННЯМИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано співвідносні відношення, установлені між компонентами термінологічних іменників-юкстапозитів. Статус іменників-юкстапозитів як самостійних лексико-граматичних одиниць умотивовано за такими критеріями, як: постійна номінативність, семантична цілісність, ідіоматичність лексичного значення, цілісність оформлення. Визначено, що термінологічні іменники-юкстапозити зі співвідносними відношеннями утворені на основі перехрещування семантики їхніх складників: взаємної конкретизації значень (перший компонент, як другий, другий компонент, як перший) або взаємодоповнення значень (і значення першого компонента, і значення другого компонента).

Ключові слова: термінологічний іменник-юкстапозит, співвідносні відношення, семантично нерівноправні та рівноправні компоненти.

Abstract

The aim of the research is to analyze the correlative relations in the structure of terminological noun-juxtapositions. The purpose of the work is to find out the specifics of establishment of correlative relations between components TNJ. The status of noun-juxtapositions as independent lexical and grammatical units is motivated by such criteria as: constant nomination, semantic integrity, idiomatic lexical meaning, integrity of design. Determined that noun-juxtapositions with correlative relations are formed on the base of overlapping semantics of their components: mutual meaning specification (the first component, as a second, the second component a first) or complementary of meanings (and the meaning of the first component and the meaning of the second component).

Key words: terminological noun-juxtaposition, correlative relations, unequal semantic and equal semantic components.

Сьогодні акцентують на збільшенні словотворчого потенціалу юкстапозитів, пов’язуючи це з поглибленням інтелектуалізації української літературної мови (Н. Ф. Клименко) та з тенденцією до розвитку аналітизму, економності і сконденсованості в українському словотворенні (О. А. Стишов). Юкстапозиція (словоскладання) – активний спосіб творення компактних за структурою термінів – вже була об’єктом окремих наукових розвідок. Проте поглибленого вивчення потребує теорія семантичної структури термінологічних іменників-юкстапозитів (ТІЮ). Її **актуальність** пов’язана з потребою з’ясування широкого спектру семантичних відношень між їхніми компонентами порівняно з відношеннями між однослівними термінами.

Мета роботи – з’ясувати особливості встановлення співвідносних відношень між компонентами ТІЮ. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**: 1) визначити обсяг поняття «юкстапозит»; 2) установити різновиди ТІЮ за семантичним критерієм; 3) схарактеризувати специфіку структури та лексико-семантичних груп ТІЮ зі співвідносними компонентами.

Юкстапозитом (від франц. *juxtaposition* – розміщення поряд, від лат. *juxta* – поряд, біля і *positio* – положення) вважаємо поєднання двох чи більше слів без сполучних голосних та з обов’язковою ознакою його оформлення – дефісним правописом [1]. Залежно від словотвірної мотивації та взаємозв’язку між компонентами ТІЮ поділяємо на два типи: ТІЮ із семантично нерівноправними відношеннями та ТІЮ із семантично рівноправними відношеннями. Типи семантичних відношень схарактеризовано на основі аналізу словникових визначень – із погляду семантики терміна, умовно визначено лексичне значення кожного з компонентів юкстапозита.

Виявлено, що ТІЮ зі значеннєво нерівноправними компонентами становлять найбільшу за обсягом структурно-семантичну модель (понад 1600 одиниць, виявлених у лексикографічних працях, науковій літературі та виданнях Інтернету). ТІЮ зі значеннєво рівноправними компонентами менш характерні для української термінології і становлять невелику за обсягом структурно-семантичну модель (понад 80 лексем). У межах підмоделей зі значеннєво рівноправними компонентами іменники-юкстапозити об’єднані в три різновди відповідно до типу семантичного зв’язку: 1) іменники-юкстапозити зі співвідносними відношеннями (68,1% від кількості лексем зі значеннєво

рівноправними компонентами); 2) іменники-юкстапозити з антонімійними відношеннями (24%); 3) іменники-юкстапозити із синонімійними відношеннями (10%).

ТІЮ зі співвідносними відношеннями у групі іменників-юкстапозитів із рівноправними компонентами становлять найбільшу групу – 50 лексем. За семантичною структурою вони не є однорідними. Наприклад, іменник-юкстапозит *блюмінг-слябінг* – це технічний термін, значення якого ґрунтується на перехрещуванні і взаємодоповнюванні семантики його складників: *блюмінг* – обтискний прокатний стан, призначений для обтискання сталевих зливків вагою від 3 до 10 т і більше на блюми; *слябінг* – потужний прокатний стан із горизонтальними і вертикальними прокатними валками, на якому сталеві зливки масою до 45 т обтискують на сляби. Новоутворений юкстапозит *блюмінг-слябінг* має нове значення – комбінований обтискний прокатний стан зі збільшеною висотою підняття верхнього валка, що дає змогу прокатувати, крім блюмів, плоскі широкі сляби. Отже, це якісно новий механізм, що вможливлює виготовлення і блюмів, і слябів, тобто частково це *і блюмінг, і слябінг*. За такою ж схемою побудовані іменники-юкстапозити *поп-рок* тощо [2: 13].

На противагу названим лексемам термін видавничої справи *альманах-журнал* створений на основі взаємної конкретизації складників: *альманах* – збірка літературних творів різних авторів-сучасників, *журнал* – періодичне друковане видання у вигляді книжки. Новоутворене поняття можна схарактеризувати так: *альманах, оформлений, як журнал; журнал, оформлений, як альманах; альманах, що є журналом; журнал, що є альманахом.* За схемою взаємної конкретизації значень оформлені іменники-юкстапозити *бібліотека-музей,* та ін. [2: 14].

ТІЮ зі співвідносними відношеннями формують 10 лексико-семантичних груп: 1) назви хімічних сполук: *бісмут-хром* та ін. (усього 13 лексем); 2) назви приладів, механізмів, предметів: *обприскувач-обпилювач;* 3) назви геометричних фігур: *тріакіс-ікосаедр;* 4) назви процесів: *вибирання-зберігання,* (терміни, що стосуються оброблення інформації в комп'ютері, обчислювальній техніці)*;* 5) назви одиниць вимірювання: *мах-ом;* 6) назви видань: *дайджест-журнал;* 7) назви приміщень, установ*: школа-інтернат;* 8) назви музичних напрямків: *поп-рок;* 9) назви осіб за професією чи статусом: *лідер-керівник;* 10) назви суспільно-політичних понять*: марксизм-ленінізм* тощо.

Отже, іменники-юкстапозити зі співвідносними відношеннями утворені на основі перехрещування семантики їхніх складників: взаємної конкретизації значень (перший компонент, як другий, другий компонент, як перший) або взаємодоповнення значень (і значення першого компонента, і значення другого компонента). Активне творення іменників-юкстапозитів у сучасній українській літературній мові зумовлює потребу їхнього подальшого дослідження, зокрема функціонально-стилістичних параметрів медійних іменників-юкстапозитів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Радомська Л. А. Мотиваційні відношення зовнішньої подібності у структурі термінологічних іменників-юкстапозитів / Л. А. Радомська // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. праць. – Хмельницький, 2016. – Вип. 10. – С. 6 – 9.

2. Радомська Л. А. Семантичні відношення в термінологічних іменниках-юкстапозитах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Л. А. Радомська. – Вінниця, 2016. – 20 с.

Радомська Людмила Анатоліївна — канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ludarad9@gmail.com.

Radomska Lyudmila A. — Ph.D., senior lecturer in linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ludarad9@gmail.com.

УДК 81'354=581

Сюй Їмін
А. С. Стадній

Китайські ієрогліфи

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі досліджено походження та особливості китайських ієрогліфів, з'ясовано відмінності між буквеним й ієрогліфічним письмом.

Ключові слова: *ієрогліф, китайське письмо, каліграфія, китайська мова.*

Abstract

The origin and peculiarities of Chinese hieroglyphs are studied in the article. Differences between alphabetic and hieroglyphic writing are found out.

Keywords: *hieroglyph, Chinese writing, calligraphy, the Chinese language.*

Китайський ієрогліф – одна з найзагадковіших форм письма у світі. Кожний ієрогліф – це неповторний малюнок, що має цікаве походження, значення та історію.

Актуальність дослідження полягає, по-перше, в тому, що китайська писемність виникла більше п'яти тисяч років тому, але змінена та удосконалена використовується й сьогодні. По-друге, за кількістю мовців китайська мова посідає перше місце у світі, її вивчають та використовують не тільки китайці, а й представники інших національностей у різних країнах світу, у тому числі українці. У Вінницькому національному технічному університеті діють курси з вивчення китайської мови. По-третє, китайська мова – це одна з шести офіційних мов ООН.

Китайську писемність досліджували Ван Хуейпін, Чжан Цзіцзе, Чжан Хоуцань, Пен Даньлін, Юй Байлінь, В. Софронов. Незважаючи на давню історію, інтерес науковців до вивчення ієрогліфів, немає чіткого визначення поняття „ієрогліф". Ієрогліф – це графічний образ слова [1, 37]. Знак ієрогліфічного письма – це певне умовне графічне зображення, яке в конкретному випадку може бути зображенням самого референта, але не послідовністю складів чи фонем, які входять до складу відповідної лінгвістичної одиниці [2, 445]. Відомий німецький граматолог XX століття Й. Фрідріх зазначав: „Графеми китайського письма за походженням – малюнки, і їхній зображальний характер ще прослідковується в найбільш ранніх текстах. Китайські писемні знаки можуть бути ідеограмами (логограмами), хоча зазвичай китайський ієрогліф є поєднанням (лігатурою) знака-поняття (або складового знака, так званого „фонетика") й знака детермінатива" [3, 27].

До сьогодні немає єдиної думки щодо того, коли вперше виник ієрогліф. Одні дослідники стверджують, що китайське письмо з'явилося за часів династії Інь（殷） (1401—1122 рр. до н.е.), інші доводять, що китайські ієрогліфи винайшов історіограф небесного імператора Хуанді（黄帝） на ім'я Цан Цзе（仓颉） чотири тисячі років тому. Знак китайського письма – це складна графічна фігура, китайська назва „цзи"（字）, тобто ієрогліф.

Відомий учений і каліграф епохи династії Тан（唐） (618—907 рр. н.е.) Юй Шинань（虞世南） так охарактеризував винахід Цан Цзе（仓颉）: „Він створив шість видів ієрогліфічних рисок, узявши за зразок контури гір і потоків, річок і морів, сліди дракона та змії, птахів і звірів". Китайці говорять, що в ієрогліфах відображено єдність неба і людини.

Найперші ієрогліфи китайці вишкрябували на панцирах черепах або кістках убитих тварин, пізніше на бронзовому і сталевому посуді, зброї, а потім у книгах. Спочатку малюнок ієрогліфів нагадував той предмет, який називав, наприклад: 山 – гора，人 – люди, 口 – рот，田 – поле. Китайське письмо в найперших його формах (написи на панцирах черепах) було достатньо схематичним, щоб визнаватися знаковим, а не малюнковим [4, 7]. Таке письмо називають

піктографічним. Піктографія – передача інформації за допомогою малюнків[3, 9]. У процесі розвитку китайської мови відбулося спрощення написання ієрогліфів, наприклад: 一 – один，日 – сонце，月 – місяць，大 – великий，天– небо.

З часом піктографічне письмо змінило ідеографічне (образне). Ідеограма – письмовий знак, що позначає певне поняття, наприклад: 我 – я，想 – думати，学 – вчити，读 – читати，写 – писати. І. Фрідріх зазначав, що „для переходу від піктографії до ідеографії потрібно, щоб у свідомості носіїв мови за кожним малюнком-символом закріпилося чітко визначене значення – словесне або фразове” [3, 9].

На кістках тварин і на панцирах черепах не можна було записати великий текст. Для цього почали використовувати бамбукові пластини. На них писали дерев'яною паличкою, використовуючи лак, зроблений із соку дерева. У верхньому краї дощечок просвердлювали дірки і зв'язували їх шкіряним чи шовковим шнурком. У бамбукових книжках записували народні перекази, пісні, документи. Один з китайських літописів так і називається „Бамбуковий літопис”. Ці книжки мали недолік — вони були занадто важкими. Наприклад, бамбукову книжку одного вченого III ст. до н. е. перевозили п'ятьма возами.

Мінімальні одиниці китайської писемності – риси. Найпростіше визначення рис – це крапки й лінії, з яких складається ієрогліф. Рис є вісім. У китайських дослідженнях зазначено, що риси почали використовуватись при переході від стилю написання лішу до кайшу, і зараз вони поділяються на два типи – прямі й ламані. Перших нараховується 6 (горизонтальна, вертикальна, відкидна ліворуч, відкидна праворуч, крапка, навскісна), останніх – 2 (проста ламана, складна ламана). Визначено також, що риси мають різну частотність використання: згідно з інформацією дослідника Фу Юнхе, горизонтальна риса (включаючи штрих угору) трапляється в ієрогліфах найчастіше – 30.30 %, наступною за частотністю є вертикальна риса – 19.38 %, на третьому місці – ламана, 17.95 %, меншу за неї частотність має відкидна ліворуч – 15.74 %, і рідше з усіх трапляється відкидна праворуч та крапка – 16.64 % [5, 18].

Після винаходу ієрогліфів виникла каліграфія, яка визначила чіткі правила написання ієрогліфів. Частини ієрогліфа потрібно писати зліва на право і зверху вниз тушшю пензликом, ієрогліф повинен поміститися у квадрат, визначеного розміру. Спочатку пишуть усі горизонтальні лінії, а потім вертикальні. Кожний китайський ієрогліф має своє значення та позначає морфему чи склад, наприклад:_乌克兰 – Україна，中国 – Китай，国家 – країна，家庭 – сім'я， 大学 – університет.

Існують значні відмінності між буквеною системою письма та ієрогліфічною:

1) ієрогліфи, на відміну від букв, менше пов’язані з мовою, їх розуміють асоціативно, образно;

2) ієрогліф складається з графічних елементів, яких в китайській мові більше двохсот, зокрема, деякі мають 25–30 символів, самостійно ці елементи не мають лексичного значення, наприклад：馕 – лаваш，鹦 – папуга，赞 – комплімент.

3) відрізняються принципи позначення: в алфавітному письмі кожна одиниця позначає один звук, який немає самостійного значення, тобто ця система передає одиниці плану вираження; ієрогліфи позначають значущі лінгвістичні одиниці – морфеми і слова, передають план змісту лінгвістичних одиниць.

Дослідники вважають, що існує близько вісімдесяти тисяч ієрогліфів, але в сучасному світі люди використовують набагато менше ієрогліфів. Наприклад, щоб прочитати китайську книжку, достатньо знати три–чотири тисячі ієрогліфів. Багато слів у китайській мові має один або два склади.

Словниковий склад китайської мови невеликий, представлений у таблиці піньінь трьомастами дев’яноста чотирма складами. Китайці утворюють слова різними поєднаннями цих складів, а також на значення впливає використання одного з чотирьох основних тонів: 1）рівний（一）, 2）висхідний（／）, 3）низхідно-висхідний（∨）, 4）спадний（＼）.

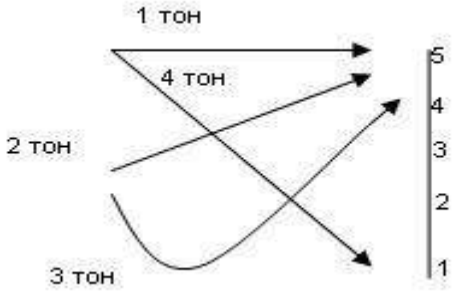

Рис. 1 – Тони китайської мови

Одне слово, вимовлене іншим тоном, має різні значення, наприклад:

1、чьі / qing：1）清 чистий，2）晴 сонячний день，3）请 будь ласка，4）庆 святкувати;

2、йюан / yuan：1）渊 безодня，2）圆 раунд，3）远 далеко，4）愿 бажання;

3、ма / ma：1）妈 мама，2）麻 коноплі，3）马 кінь ，4）骂 сварити.

У складних словах, крім тону, використовують силові наголоси.

Отже, китайська писемність – це єдина писемність, яку винайшли ще півтора тисячоліття до нашої ери та існує до сьогодні. Ієрогліфи можна використовувати для письма будь-якої мови, але адаптована і змінена китайська писемність функціонує у в’єтнамській, японській, корейській, деяких тайських мовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бабушкин А. П. Перевод художественного произведения как культурная адаптация картины мира / Бабушкин А. П., Жукова М. Т. // Язык, коммуникация и социальная среда. – Вып. 1. – Воронеж, 2001. – С. 28 – 33.
2. Софронов М. В. Китайский язык и китайская письменность / М. В. Софронов. – Москва, 2007. – 60 с.
3. Фридрих И. История письма. – Москва : Наука, 1979. – 463 с.
4. Meng Hua. Wenzilun. Jinan, 2008.
5. Wang Huiping, Zhang Jijia, Zhang. Houcan Hanzi zhengti he bihua pinlv dui bihua renzhide yingxiang // Acta Psychologica. – Sinica, 2003, 35 (1).
6. Zhang Lianr ong. Zi yu ci. – Beijing, 2007.

Сюй Їмін – студент групи БМ – 14б, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, 529335492@qq.com

Стадній Алла Сергіївна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, stadniy.alla@ukr.net

Балоч Лараіб

ДЕЯКІ ФАКТИ ПРО МОВУ УРДУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

За допомогою описового методу розглянено деякі особливості граматичної структури та мовних елементів мови урду.

Ключові слова: мова урду, граматика, фонетика, лексика.

Abstract

Using of a descriptive method are explained some of the features of the grammatical structures and linguistic elements of language Urdu..

Keywords: language Urdu, grammar, phonetics, vocabulary.

Урду – індоарійська мова, що нараховує близько 104 млн. носіїв, включаючи тих, хто використовує її як другу мову. Раніше це була державна мова Індії, Персії, Османської імперії. Зараз – це офіційна мова Пакистану, яка є близькою і взаємно зрозумілою носіям хінді, незважаючи на те, що велика кількість слів урду була запозичена з перської та арабської мови. Лінгвісти розглядають стандартні версії урду та хінді як різні функціональні стилі, що з'явилися на основі діалекту кхарі-болі, відомого також під назвою «хіндустані». Мова урду поширена також в Афганістані, Бахрейні, Бангладеш, Ботсвані, Фіджі, Німеччині, Гайані, Індії, Малаві, Маврикію, Непалі, Норвегії, Омані, Катарі, Саудівській Аравії, Південній Африці, Таїланді, ОАЭ, Великобританії і Замбії. Для письма мовою урду з XII ст. використовується різновид персько-арабського шрифту, як правило, почерк насталік. Батьком урду називають Маулаві Абдула Хака – індійського та пакистанського вченого-філолога, чий внесок в поширення цієї мови безцінний.

Мова урду з'явилася порівняно недавно як результат синтезу мов, на яких говорили корінні жителі Північної Індії й іноземні завойовники. Воїни з Ірану, Аравії та Середньої Азії, які проникли в Індію разом зі своїми володарями, говорили в основному арабсько-перською мовою. На багатолюдних індійських базарах вони торгували з місцевими купцями і селянами. Так і зародилася нова, дуже красива мова урду.

Слово «урду» з перської мови اردو (ordû) означає – армія, військо, з тюркської ordu перекладається як орда, іноземний. Скорочення слів معلی اردوئ ے زبان (Zabân-i Urdû-yi Mu'alla) українською перекладається як м**ова придворної армії**.

В алфавіті урду 39 букв, запозичених з арабської та перської мов. В урду використовується арабсько-перська система письма (справа-наліво), яка ускладнена додатковими знаками, призначеними для передачі специфічно індійських звуків. Тому є багато слів, вимову яких треба запам'ятати. У цьому урду схожа до вимови англійської мови, яка має багато неправильних написань. Наприклад, букви ب, پ, ت , ٹ , ث– мають загальну основу і відрізняються один від одного тільки крапками.

Більшість букв, зберігаючи свою незмінну частину, пишуться по-різному в залежності від того, в якому місці вони стоять в слові: на початку слова, в його середині, в кінці слова або окремо. Наприклад, перша буква ا- [alif] використовується для позначення довгих голосних – найчастіше, довгого [а] і приєднується до інших букв тільки справа. На початку слова вона може означати звуки [а, і, е]. Як саме потрібно читати цей звук в тому чи іншому випадку, ніяких правил немає, тому такі випадки потрібно запам'ятовувати.

Голосні звуки урду – це три коротких голосних звука і сім довгих голосних звуків. У письмовій формі, короткі голосні представлені спеціальними символами вище або нижче цього слова В урду розрізняються короткі і довгі голосні, дифтонги, а також чисті та носові голосні. Кожен із десяти голосних має носовий варіант. Крім того, є 2 дифтонги [əi:] і [əu:].

Система приголосних мови урду характеризується тим, що є звуки, які не мають аналогів в українській мові, а також тим, що багато приголосних подібні за вимовою звуків до української мови. Деякі приголосні мають по кілька позначень: звук [т] передається двома літерами ط ٹ, звук [з] – трьома ض, ذ ز, ظ

Одна крапка має велике значення і відіграє важливу роль в алфавіті урду. Наприклад: ح [гей] з крапкою над ним стає خ [хей], або] ججж] з крапкою під ним.

Лексика урду ґрунтується на індійській, маючи значну частку запозичень з перської й арабської. Є також кілька запозичень із тюркських мов, португальської й англійської. Багато

арабських слів прийшли в урду за посередництвом перської мови, найчастіше вони мають інше значення, ніж в мові-оригіналі.

Морфологія мови урду в загальному схожа на граматику хінді, проте урду увібрала в себе деякі елементи, які характерні для граматики арабської й перської мов. Іменники, займенники та дієслова змінюються за числами (однина і множина) і відмінками (прямий, непрямий, кличний), дієслова, деякі прикметники та іменники змінюються за родами (чоловічий і жіночий).

Інфінітив дієслова в урду завжди закінчується на نا [nâ]: ہو [hona]– бути, دیکھ ین [dehna] – бачити, کہنا [kehna] – сказати , کھانا [khana] – поїсти, کرنا [karna] – робити та інші. Дієслова в мові урду репрезентують іменник дії чоловічого роду, наприклад, آنا [ânâ] означає і дієслово «приходити, приїжджати», й іменник «прихід, приїзд».

В урду є кілька видів часів дієслова. Теперішній час має два види, минулий – три, майбутній час може виражатися в трьох формах. Більшість часів утворюється за допомогою допоміжного дієслова ہونا honâ. Таким чином, коли українською ми говоримо «я бачу», то на урду – «я бачу є».

Для урду характерний порядок слів у реченні: підмет-додаток-дієслово. Якщо в українській мові ми скажемо: «Оксана бачить студента», то на урду це буде виглядати так: «Оксана студента бачить».

Урду завдяки її мелодійності та красі називають «мовою поезії та любові». Урду має багате літературне минуле. Наприклад, багато років проводилися так звані «мушаіри» (з'їзди і конкурси поетів). На цих зустрічах поети декламували свої вірші перед тисячною аудиторією й отримували негайну оцінку свого мистецтва. Вищою формою поезії на урду були газелі («розмови з прекрасними жінками»). Головні їхні мотиви полягали в оспівуванні краси коханої, хоча часто поети віддавалися також філософським роздумам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Давидова А. А.Учебник языка урду : Для первого года обучения / А. А. Давидова. – М., 2003. – 400 с.
2. Учебник языка урду. Часть I. – Москва: Московский Государственный университет им. М. В. Ломоносова, Институт стран Азии и Африки, издатель Степаненко. 2003. – 388 с.

Балоч Лараіб – слухач підготовчого відділення для іноземних громадян, групи № 1, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.
Науковий керівник: **Мошноріз Марія Миколаївна** – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, e-mail: opanasuk.mm@gmail.com

Baloch Larayib – listener of the Preparatory Department for Foreign Citizens, group № 1, Vinnytsia National Technical University
Supervisor: **Moshnoriz Mariya Mykolayivna –** teacher of Department of linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: opanasuk.mm@gmail.com

УДК 811.133.1

Мбуім Вільям Патрік

ДЕФІСНИЙ ПРАВОПИС СКЛАДНИХ НАЙМЕНУВАНЬ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті схарактеризовано істотні відмінності французької мови від інших мов, заналізовано проблему дефісного правопису складних найменувань у французькій мові. Виокремлено групи складних найменувань із дефісним правописом за їхніми структурно-морфологічними особливостями.

Ключові слова: французька мова, дефісний правопис, складне слово, компонент, складне найменування.

Abstract

Article Author determined significant differences in French from other languages, analyzed the problem defisnoho spell difficult names in French. Examined groups of complex names of defisnym spelling in their structural and morphological features.

Keywords: French, defis spelling, compound words, component, complicated names.

Французька мова — мова французів, офіційна мова Франції, одна з офіційних у Бельгії, Швейцарії, Канаді, офіційна у 29 країнах світу. Також французькою мовою користується населення багатьох країн Африки, зокрема й мого рідного Камеруну. Французька — 11-та серед найуживаніших мов світу, французькою розмовляють близько 200 мільйонів людей.

Крім того, французька мова — друга у світі за популярністю вивчення як іноземної мови. Словоскладання сучасної французької мови — особливий спосіб утворення нових слів, який сьогодні часто досліджують. Це пов’язане з тим, що словоскладання у французькій мові — досить молода галузь словотвору, що має великий потенціал.

Дослідники зазначають, що французькі складні слова мають багато спільних рис із відповідними складними словами германських мов [1]. Ми ж визначили, що такі спільні риси пов'язують також французькі й українські слова. Зокрема, в українській мові під час словоскладання в нове слово об'єднуються окремі слова за допомогою дефіса [2]. Способом словоскладання у французькій мові утворюються близько 52% термінів, порівняймо з українською — близько 44% [3]. Словоскладанням, як в українській, так і у французькій мовах, переважно утворюються іменники.

Складні найменування з дефісним правописом у французькій мові формують декілька груп залежно від їхніх структурно-морфологічних ознак:

1. Складі слова з компонентами — французькими словами, побудовані за схемою «іменник + іменник»:

- *bloc-notes:* блокнот, від *bloc*: блок і *note*: примітка;
- *avion-cargo:* вантажний літак, від *avion*: літак і *cargo*: вантажний;
- *camion-citerne:* бензовоз, від *camion*: вантажівка і *citerne*: бак;
- *cure-dents:* зубочистка, від *cure*: лікування і *dents*: зуби;
- *infirmière-chef:* старша медсестра, від *infirmière*: медсестра і *chef*: лідер та ін.

2. Складі слова з компонентами – французькими словами, побудовані за схемою «іменник + іменник» (технічні терміни, машинобудвання):

- *bloc-cylindre*: блок циліндрів, від *bloc*: блок і *cylindre*: циліндр;
- *filtre-presse*: фільтр-прес, від *filtre*: фільтр і *presse*: прес;
- *machine-outils*: верстати, від *machine*: машина і *outils*: інструменти;
- *porte-outils*: апарат для інструментів, від *porte* (porter): нести і outils: *інструменти* та ін.

3. Слова з англійськими компонентами, які окремо використовуються у французькій мові:

- *auto-stop*: автостоп, від *auto*: авто; *stop*: зупинити;
- *hit-parade*: хіт-парад (лідери продажів, ранг дисків), від *hit* – популярна пісня, *parade* – парад;
- *hip-hop*: хіп-хоп, від *hip*: реакція здивування або емоції; *hop*: стрибати та ін.;

4. Слова з англійськими компонентами, які окремо не використовуються у французькій мові (в українській мові їх не визначають складними словами):

- *check-up*: медогляд;
- *drive-in*: кіно під відритим небом;
- *fair-pay*: справедлива гра;
- *fast-food*: ресторан швидкого харчування;
- *pick-pocket*: кишеньковий злодій;
- *self-service*: самообслуговування та ін.

5. Складі слова з компонентами — французькими словами, побудовані за допомогою інших частин мови (не двох іменників):

- *serre-joint*: хомути, від *serre*(serrer): затягнути і *joint*: суглоб;
- *peut-être*: можливо; від *peut*: може; *être*: бути;
- *petit-frère*: молодший брат, від *petit*: малий; *frère*: брат;
- *porte-clés*: брелок, від *porte*: нести; *clés*: ключ;
- *grand-père*: дідусь, від *grand*: старший; *père*: батько;
- *coupe-racines*: подрібнювач, від *coupe*: вирізати; *racines*: коріння;
- *porte-monnaie*: гаманець;
- *rendez-vous*: побачення тощо.

6. Складні утворення із запозиченими компоментами auto-, micro-, anti-, bio-, contre- та ін., що завжди мають дефісний правопис, наприклад:

- *auto-induction*: самоіндукція;
- *micro-organismes*: мікроорганізм;
- *micro-onde*: мікрохвильова піч;
- *anti-friction*: антифрикційний;
- *bio-organique*: біоорганічний;
- *contre-terrorisme*: проти тероризму, антитерористичний;

7. **Складні утворення з французькими компоментами (прийменниками*) sous- ; sans- ; avant- ; après- ; semi-; demi- ; au- ; ci- ; là- ; par-* та ін., що завжди мають дефісний правопис** (в українській мові їх теж не визначають складними словами), наприклад: ***demi**-circulaire, **demi**-fin, **demi**-mondaine, **sans**-gêne, **sans**-souci; **semi**-aride* тощо.

Отже, складні найменування з дефісним правописом у французькій мові мають спільні та відмінні риси з українською.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Колесник І. Г. Прагматичне вживання складних слів на сторінках французької преси / Колесник І.Г., Чуча П.О. // Вісник Запорізького державного університету. Філологічні науки. — 1999. — № 1. — С. 64 — 66.
2. Радомська Л. А. Мотиваційні відношення зовнішньої подібності у структурі термінологічних іменників-юкстапозитів / Л. А. Радомська // Актуальні проблеми філології та перекладознавства : зб. наук. праць ; Хмельницький національний університет. — Хмельницький, 2016. — Вип. 10. — С. 6 — 9.
3. Нікуліна І. М. До питання про синтактико-мрфологічний тип термінотворення в субконтинуумі інформатики й обчислювальної техніки / І. М. Нікуліна // Studia Linguistica. — 2009. — Випуск 3. — С. 241 — 247.

Мбуім Вільям Патрік — студент групи 1ІМ-16б, факультет машинобудування та траспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: mbouyim3591@yahoo.fr.

Науковий керівник: ***Радомська Людмила Анатоліївна*** — канд. філол. наук, старший викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Mbuim William Patrick — Student group 1IM-16B, Faculty of Transport and Mechanical Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: mbouyim3591@yahoo.fr.

Supervisor: ***Radomska Lyudmila A.*** — Ph.D., senior lecturer in linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Н. В. Валах

ЖАНРОВО-СТИЛЬОВІ ОСОБЛИВОСТІ КОМЕДІЇ «ШЛЯХТА ХОДАЧКОВА» ГРИГОРІЯ ЦЕГЛИНСЬКОГО

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті здійснено спробу визначення жанрово-стильових особливостей комедії «Шляхта ходачкова» Г. Цеглинського. З'ясовано жанрові особливості п'єси, проаналізовано тематичний спектр, образну систему, мовну палітру твору.

Ключові слова: жанр, комедія, драма,стиль.

Abstract

In the article the author makes an attempt to determine genre-stylistic features of comedy «Shlyahta hodachkova» by Grigoriy Zeglinskiy Characterized genre peculiarities, topics and problems, figurative system, language of play.

Keywords: genre, comedy, drama, style.

В українському культурному і суспільно-політичному житті останніх десятиліть XIX – початку XX століть постать Григорія Цеглинського належить до найдіяльніших і найпомітніших у Галичині. Письменник, літературний критик, журналіст, педагог і організатор українського освітнього руху, громадсько-культурний і політичний діяч, він в усіх цих ділянках залишив певний, а то й дуже істотний слід. Найзначнішим є доробок Г. Цеглинського на полі драматургії. Його твори з успіхом виставлялися на сцені галицького театру, здобули поширення й популярність в аматорському театральному русі. Однак досі цілком відсутні дослідження, де було б здійснено ґрунтовний аналіз творчості драматурга, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Загалом, написано про Цеглинського небагато. Здебільшого це те, що з'явилося друком ще при його житті, - рецензії, відгуки, згадки про його твори. До аналізу деяких творів драматурга звертаються у своїх працях О. Огоновський, С. Єфремов, І. Франко, Р. Кирчів. Частково розглядає питання жанрових особливостей драматичних творів («Торгівля жемчугами», «Шляхта ходачкова», «Агронавти») Цеглинського у своїй монографії «Українська драматургія кінця XIX – початку XX ст.: аспекти родо-жанрової динаміки» Малютіна Н. П.

Метою запропонованої статті є спроба дослідити жанрово-стильову специфіку комедії «Шляхта ходачкова».

Комедія ***«Шляхта ходачкова»*** (1886 р.) присвячена відображенню, за словами С. Єфремова, «тісненького, маловідомого світа» [4, с. 517] галицького прикарпатського села дрібної зубожілої «ходачкової шляхти». Живучи в таких же соціальних і побутових умовах, як і інші селяни, ця «шляхта» гордилася своїми колишніми привілеями і з неповагою ставилась до простих «хлопів». Частина такої «шляхти» - давні польські поселенці, яких королі та пани відправляли на українські землі і, які мало чим відрізнялись від українців. У нарисі «Дещо про шляхту ходачкову» (1882 р.) І. Франко писав: «Шляхта, прозвана у нас «шляхтою ходачковою», - се народ український, руський, принаймні по мові. Декуди шляхта не різниться від «простого» люду й одежею, але деінде знов, особливо в багатших селах, старається чи то кроєм шмаття (модою), чи чим-небудь другим вирівнюватися від простих холопів» [10, с. 180-181].

Типовий образ такого шляхтича змалював І. Франко в оповіданні «Довбанюк» (1886 р.). Пізніше до цієї теми звернеться в цілому циклі повістей відомий український письменник Андрій

Чайковський – сам уродженець і добрий знавець цього дрібношляхетського середовища. В одному з листів до Осипа Маковея письменник так визначає своє життєве кредо: « Я рішився в моїх працях не виходити ні кроком поза межі тих обставин, і котрі мені добре знакомі. З сфери аристократичної не пишу нічого, бо єї зовсім не знаю, хіба з читання, а се мені не вистачає. Мушу мати вражінь безпосередня, а не позичане» [1, с. 156]. Результат – цикл шляхетських повістей А. Чайковського. До нього належать твори «Олюнька» (1895), «В чужому гнізді» (1896), «Малолітній» (1919), в деяких інших творах (в оповіданні «Вуйко» - 1895, повістях «Своїми силами» - 1902, «Побратими» - 1918) письменник епізодично торкається цієї теми. Проте саме Г. Цеглинський був одним з першопрохідців у розробці цієї теми в українській літературі.

Характеризуючи жанрові особливості п'єси, доречним буде звернутись до досліджень Малютіної Н. П., яка у своїй монографії, розглядаючи динаміку жанрових начал в комедійних п'єсах, зазначає: «Орієнтація на канони класицизму своєрідно виявляється в українській драматургії зламу XIX – початку XX століть. Пародіювання структурно-сюжетних ознак трагедії, драми ідей, міщанської трагедії (драми) доби класицизму розмивало обрії жанрової визначеності комедії» [5, с. 180]. Тому зрозумілим стає те, що у п'єсі «Шляхта ходачкова» досить виразно виявилось драматичне начало, пов'язане із сатиричним спрямуванням комедії кінця XIX – початку XX століть. Драматична дія комедії базується не стільки на фабулі, скільки на виявленні внутрішніх зв'язків персонажів, що цілком можна вважати ознакою драми. Центром колізій стає викриття внутрішніх, особистісних мотивів вчинків персонажів. П'єса розпочинається з того, що Маріанна, друга жінка А. Розумовського, будь-що намагається з'єднати шлюбом писаря Воронінського з дочкою Франею, незважаючи на справжні наміри останнього та бажань самої нареченої. Головним аргументом такого рішення є те, що після одруження писар обіцяє допомогти Розумовському виграти вибори. Процес залицяння Воронінського до Франі автор будує у формі пародійно увиразненої водевільної ситуації. В межах цієї водевільної сюжетної лінії розгортається інтрига навколо переобрання префекта Антіна Розумовського на селі, в якому шляхта і селяни живуть разом.

Засобами сатиричної самохарактеристики персонажів досить вдало розкриваються справжні наміри кожного зі шляхтичів, характер стосунків між ними. Яскравим прикладом є історії гербів шляхтичів, які виявляють внутрішню спорідненість їхніх прагнень здобути посаду префекта. Келбасевич, Рура, Тріска, Куцінський, Мудрицький почергово розповідають історії своїх гербів, переконуючи один одного у тому, що його герб найкращий і гідний бути префектовим:

РУРА. Я вам скажу, панове браця: перед Богом і правом уся шляхта однака, але з вас жоден не має такого гербу славного, як я.

КЕЛБАСЕВИЧ (виступаючи). *Що ти нам, брацє, плетеш якісь романси? Я тобі покажу свій герб!* (Добуває пушку).

МУДРИЦЬКИЙ. Або мого батька син гірший від ваших? У мене герб ліпший, як у самого пана Потоцького, бо у нього шизматицький хрест, а у мене щит, а через щит стріла.

І ШЛЯХТИЧ (показуючи свою). *На що одна стріла придалася? У мене чотири хоругви, числіть: одна, дві, три, чотири…*

КЕЛБАСЕВИЧ (розвиваючи пергамент над головами *шляхти). Сховайтеся з вашими хоругвами, - У мене дві гармати, дивіться, які великі!*

МУДРИЦЬКИЙ, КУЦІНСЬКИЙ, ТРІСКА, РУРА і І ШЛЯХТИЧ (наперебій показуючи собі то печатки, то герби). *Що ти, пане брацє, от тут дивися!* [8, с. 221]

Саме факт викриття справжніх намірів героїв є сталою ознакою сатиричної комедії.

Письменник описує життя дрібної шляхти з їх чварами, егоїзмом, взаємною недовірою, зухвалістю, жадобою до наживи, амбіційною зверхністю над хлопом, пустою пихою, неосвіченістю, «людей, що являються в певній мірі мініатюрою, а то й карикатурою дійсності» [9, с. 49]. Шляхта засуджує Розумовського коли дізнається, що він дозволяє Франі одруження з

Остапом, людиною зовсім не шляхетського роду. Префекта звинувачують у тому, що він *«шляхетство марнує»* [8, с. 195].

КЕЛБАСЕВИЧ. Кров шляхетську поневіряєте?

МУДРИЦЬКИЙ. Шляхоцтво марнуєте й права наші топчете?[8, с. 195]

Одруження дівчини шляхетського роду з холопом прирівнюється до смерті:

КАСЯ. Задушив?

РОЗАЛІЯ. Ще гірше!

КАСЯ. Утопив?

РОЗАЛІЯ. Утопив - за хлопа!

КАСЯ і ГАЛЯ. А, а!

РОЗАЛІЯ. За простісінького хлопа!

КАСЯ. То вже волів замордувати.

ГАЛЯ. Або задушити, або утопити, або й що-небудь зробити? [8, с. 199-200]

Вони намагаються підкупити виборців випивкою та частуванням у корчмі, звинувачують Розумовського у злочині до якого він немає ніякого відношення. Все це лише для того, щоб здобути омріяну посаду.

Описуючи події, що відбуваються у селі автор намагається привернути увагу людей до проблеми виборів, показати певні вади системи виборів. Адже кожен з претендентів на посаду префекта прагне лише підвищити свій статус і зовсім не переймається тим, що потрібно буде ще й працювати на благо селян.

На тлі цієї комічної і загалом непривабливої дрібношляхетської знаті позитивним винятком виступає шляхтич Антін Розумовський, саме прізвище якого вказує на персонажа серйозної повчальної комедії класицизму. Його монологи у п'єсі стають засобами сатиричної оцінки. Розумовський бачить і розуміє фальшивість становища *«шляхетської братії»* [8, с. 192], яка за своїм уявним панством втрачає *«послідній кусок землі»* [8, с. 192] і *«замість робити та продумувати та рятувати один одного»* [8, с. 192] чваниться своїми гонорами та чекає *«якогось месію, що має прийти та вернути колишні привілеї»* [8, с. 192], а поки що *«стає наймом у орендаря»*[8, с. 192]. Письменник втілює в ньому своє бачення характерних ознак кращого представника народу, людини, яка у своєму житті керується моральними принципами. Характерними рисами Розумовського є розсудливість, безкорисливість, доброта, співчуття, працьовитість, доброзичливість.

Загалом мовна палітра твору позначена характерною для галицько-народовських письменників тенденцією зближення з загальноукраїнською літературною мовою. Водночас, у ній багато такого, що безпосередньо йшло від мовної практики навколишнього народного загалу і його різних соціальних середовищ. Лексика твору насичена галицькими провінціалізмами й іншомовними вкрапленнями та впливами, фразеологізмами та діалектизмами.

Малі жанри народної творчості Цеглинський застосовує у різних функціях – для індивідуалізації мови персонажів, диференціації їх за соціальною ознакою – *«Кінь з конем, А віл з волом!»* [8, с. 191], *«Вівця з вівцею, Вся рівня з рівнею!»* [8, с. 191], *«Не на хлопські ноги, Шляхотські пороги!»* [8, с. 193], відображення душевного стану героїв, характеристики інших дійових осіб – *«цілий як тичка, лиш на горі гичка, на латочці латочка, ледве ціла шапочка»* [8, с. 187].

І. Франко відзначив, світ «ходачкової шляхти» подав Цеглинський «у живих і правдивих кольорах» [9, с. 193]. «Це твір, - продовжував він – безперечно, найкращий, найглибше продуманий з усіх дотеперішніх п'єс цього автора, твір, вірний з етнографічного і психологічного

погляду, місцями написаний зі справжнім гумором та сатиричним хистом» [9, с. 193]. До слабких місць критик відніс «надмірну карикатурність» [9, с. 193] окремих моментів, «що випливає з манери автора» [9, с. 193], подекуди «мілкий дидактичний елемент» [9, с. 193]. Але загалом постаті шляхти «схоплені живцем з дійсності і відтворені дуже влучно» [9, с. 193].

Позитивно і навіть з захопленням оцінювали цю п'єсу й інші критики. Схвально відізвався про неї О. Огоновський у своїй історії літератури. Він наголосив, що драматичні твори Цеглинського відповідають головному завданню комедії «поправи обичаїв» [6, с. 903].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрій Чайковський Спогади. Листи. Дослідження: У 3 Т. / Міністерство освіти і науки України, Львівський нац. університет ім. І. Франка, Наукова бібліотека; Нац. академія наук України, Інститут українознавства ім. Івана Крип'якевича; Наукова фундація А. Ч. / - Упорядн. Б. З. Якимовича за участю З. Т. Грень, О. В. Седляра; Редкол.: Б. З. / Якимович (голова) та ін. – Львів, 2002. – Т. 3 – 576 с.
2. Бувальщина: Драма. Комедії. Діалоги. Водевілі / Упор., передм. О. Ф. Ставицького. – К.: Дніпро, 1990. – 415 с.
3. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: Підручник / За наук. ред. Олександра Галича. – 4-е вид., стереотип. – К.: Либідь, 2008. – 488 с.
4. Єфремов С. О. Історія українського письменства. – К.: Феміна, 1995. – 688 с.
5. Малютіна Н. П. Українська драматургія кінця XIX – початку XX ст.: аспекти родо-жанрової динаміки. Монографія – Одеса: Астропринт, 2006. – 315 с.
6. Огоновський О. Історія літератури руської – Ч. 2: Вік XIX. Поезія. Драма. – Фотопередр. з вид. Львів 1897 р. О. Горбача. – Мюнхен, 1991. – 961 стовп.
7. Хрестоматія з теорії драми: Особливості драматургічного мистецтва XIX – XX ст. / Упоряд. П. П. Нестеровський. – К.: Мистецтво, 1988. – 224 с.
8. Цеглинський Г. І. Твори: Комедії, драми і дещо з прози / Р. Кирчів (підготував до друку вступ, прим. і пояснення слів) – Львів, 2003. – 454 с.
9. Франко І. Я. Про театр і драматургію: Вибрані статті, рецензії і висловлювання / Упорядн. М. Ф. Нечиталюк, - К., 1957. – 240 с.
10. Франко І. Я. Зібрання творів у 50 т. - К., 1980. – Т. 26. - 436 с.

Наталія Вікторівна Валах – викладач кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nvalah@i.ua

Natalya Viktorivna Valah – teacher of Department of linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: nvalah@i.ua

УДК 811

О. В. Абрамчук

Крилаті вислови у ЗМІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядаються фразеологізми у засобах масової інформації, проаналізовано трансформації фразеологічних одиниць у друкованих виданнях, проведено систематизацію фразеологізмів у різних медіазасобах.

Ключові слова: фразеологізм; фразеологічна одиниця; стійкі словосполучення; фразеологія.

Abstract

The article is devoted to the idioms media, analyzed the transformation of idioms in printed editions, held in different phraseology systematization media.

Keywords: phraseologism; phraseological unit; resistant phrase; phraseology.

Фразеологія – найяскравіший дієвий засіб мови. Метафоричність, емоційність, експресивність – всі ці якості фразеологічних одиниць надають мові образності та виразності, найуживаніші в газетах.

Дослідженню проблеми функціонування фразеологізмів присвячено чимало наукових праць вітчизняних і зарубіжних мовознавців: В. Виноградова, С. Гаврина, Б. Антоненка-Давидовича, О. Демської, Н. Кірілкової, Ж. Колоїз, Л. Супрун, В. Ужченка, Л. Булаховського, Ф. Медведєва та ін. Фразеологізми у текстах засобів масової інформації досліджували Г. Винокур, Б. Кривенко, О. Сербенська, А. Бортняк.

Метою статті є виявлення закономірностей і характерних особливостей вживання фразеологізмів, використання фразеологічних одиниць у ЗМІ.

Об’єктом дослідження послужили фразеологічні одиниці періодичних видань Вінниччини («Вінницька газета» ВГ, «Місто», «20 хвилин», «33 канал») та телеканалів (вибрані з телепередач ВДТ, ВІТА).

Завдання журналіста – знайти точне, яскраве, незвичне слово. Тому такою популярністю користуються фразеологізми, у яких практично кожне слово - із зміненою семантикою. Журналісти застосовують фразеологічні скарби з метою надання більшої експресії, виразності, колориту своїм творам. Професор Г. Винокур вважав, що газетна мова наскрізь «фразеологізована», оскільки стандартність, «клішованість» багатьох типово газетних висловів є невід'ємною властивістю цієї мови [1]. У газетних статтях фразеологічні одиниці часто вживають у звичних для них значеннях (щоб підсилити експресивне забарвлення мови, наприклад: *«Але ця фірма наче під землю провалилась»* (ВГ, 23.05. 2016). Особливо журналісти віддають перевагу використанню розмовної, стилістично зниженої фразеології, до змішування різних стилів, створюючи комічний ефект(«...й де та ферма?...корова язиком злизала» (ВГ, 17.09. 2015).

Книжкова фразеологія посідає своє місце у періодичних виданнях. У складі книжкової фразеології виділяють *наукову:система координат, точка відліку; публіцистичну: люди доброї волі, камінь спотикання; офіційно-ділову: поле діяльності, брати курс, коло питань та ін*. Такі віслови стилістично нейтральні позбавлені експресивності.

У мові сучасних ЗМІ фразеологізми з метою посилення виразності й емоційного впливу можуть піддаватися різного роду трансформаціям. Газетна практика відпрацювала певні прийоми подібних видозмін стійких поєднань. Журналісти розглядають фразеологізми як сировину, що потребує творчої обробки. Тому в результаті авторської інтерпретації виникають **нові трактування** вже відомих фразеологічних сполучень. А новаторська обробка надає їм нового експресивного забарвлення, посилюючи виразність їх («*поле жатви», «хто з м’ячем прийде*» («Місто», 12.04.2016).

Антитеза – дієвий прийом уведення фразеологізмів у текст – тобто використання фразеологізмів у антонімічному ряді, наприклад: «*від слова до діла, як від землі до неба*» (33 канал, від 18.04.2015).

Використання антонімів-протиставлень – популярний прийом, використовують два антонімічних стійких словосполучення, наприклад: відкрити очі – з зав’язаними очима («*…треба було розкрити їм очі на цей світ, щоб потім примусити жити із зав’язаними очима*» (Місто, 21.11.15).

Малий комічний жанр набує поширення в україномовних газетах. Жартівлива сентенція (сентенція – вид афоризму, короткий загальнозначущий вислів, переважно морального змісту, в дійсній або наказовій формі): *«Вік живи, вік учись – усі дороги ведуть у Рим (ВГ, 20.03.2015).*

Один із засобів індивідуально-стильової обробки фразеологізмів полягає в заміні одного із слів, що входять до складу стійкого словосполучення, іншим словом – антонімічна заміна слів у структурі фразеологічної одиниці. Наприклад: *«Тримати носа за курсом» (33 канал, 15.10.2015).*

Часто в періодичних виданнях можна спостерігати прийом зіставлення в тексті слів і фразеологічних одиниць, що має у своєму складі це ж слово, наприклад: *«Виробництво соняшникової олії ще більше підливає в огонь олії» (33 канал, 02.08.2053).*

Перероблені жартівливі прислів'я найпоширеніші у сучасній газеті. Вони утворюються шляхом змін у структурі й семантиці прислів'я-основи. Наприклад:*«Один голова добре, а розумний – краще» (ВГ, 09.03.2015)*. Подібні висловлювання, незважаючи на створений комічний ефект, не позбавлені повчального змісту.

Специфіка газетної мови виявляється в тому, що у ЗМІ особливими є заголовки, підзаголовки, рубрики. В умовах інформаційного ринку, жорсткої конкуренц ЗМІ намагаються приваблювати читачів заголовками. Заголовки – це сильна акцентована позиція, тому що саме на заголовок, в першу чергу, звертає увагу читач. Характер заголовків та їх оформлення значною мірою визначають, чи буде прочитано той чи інший матеріал. При цьому не тільки традиційні фразеологізми спроможні виконувати роль помітних заголовків, але й дотепні, народжені «на ходу» вислови (квазіфразеологізми), які згодом можуть перетворитися в стійкі мовні звороти [2]. Наприклад: «*Цукровий Донбас»; «Фронт жнив»;* «*Регіони просять вугілля»; «Бюджет за сімома замками»; ,«Добре сміється той, хто сміється без наслідків» тощо*

Однак, варто зазначити й недоліки – стилістично не виправдану зміну у складі фразеологізмів, наприклад: вставка зайвої компоненти: *«Віддати належну данину» (віддати данину);* невиправдане скорочення складу фразеологізму в результаті пропуску його компонентів: *це посилюючий обставина (посилюючий провину обставина;* усічені помилково фразеологізми втрачають сенс, надають абсурдність вислову: *успіхи цього учня бажають багато кращого (замість залишають бажати набагато кращого); с*потворення лексичного складу фразеологізмів: *бригадир не раз по душам тлумачив зі своїм підопічним (правильно - говорив);* замість одного з компонентів фразеологізму вживається подібне слово*: він виглядав ошпареною куркою (спотворений фразеологізм мокра курка);* зміна складу фразеологізмів може бути викликана спотворенням граматичних форм: *ставити крапки на і (над і); покривити в душі (покривити душею) та ін.*[3].

Головний висновок, який випливає з нашого дослідження: фразеологія в мові сучасних ЗМІ служить «будівельним» матеріалом для створення нових, несподіваних, експресивних образів, мовної гри на сторінках друкованих видань, що привертає увагу читачів.

Дослідження фразеологізмів, що функціонують у засобах масової інформації, допомагає краще пізнати специфіку їхнього застосування в певних контекстах. Це має особливе значення для вдосконалення мовної майстерності журналістів та підвищення мовної культури суспільства. Фразеологізми дають змогу журналістам здійснити потрібний зв'язок й розуміння між читачем і автором. Відомі елементи мови постають чимось уже знайомим для читача, чому вони можуть довіряти, оскільки неодноразово використовують подібні фразеологізми у власному мовленні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо/ Борис Дмитрович Антоненко-Давидович. – К. : Либідь, – 182 с.
2. Бакало А.Заголовок друкованого ЗМІ: рекламний слоган // Друкарство. -2006. -№ 5. - С. 36-39.
3. Демська-Кульчицька О. М. Фразеологія : посібник-довідник / Орися МарянівнаДемська-Кульчицька.– К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008 – 76 с.
4. Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В. М. Білоноженко та ін. – К. : Наукова думка, 2003. – 1104 с.

Абрамчук Оксана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мовознавства, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця. abr50@online.ua.

Abramchuk Oksana V., PhD., Associate Professor, Department of Linguistics. Assistant Department of Linguistics.. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. abr50@online.ua

УДК 005.32:331.101.3

Закревська К.В.

Effective Strategies of Change Management

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядають основні принципи, які впливають на організацію змін в роботі працівників, аналізуються передумови для зміни образу мислення персоналу компаній, поліпшення їх працездатності і продуктивності.

Ключові слова: менеджмент змін, програми підвищення продуктивності, зміна образу мислення, система заохочень, рольова модель.

Abstract

The article considers the guiding principles effecting the change management activities, analyzes the conditions for changing mind-sets of the companies staff for achieving productivity and efficiency.

Keywords: change management, performance improvement programs, mind-sets changing, reinforcement systems, role model.

Success depends on persuading hundreds or thousands of groups and individuals to change the way they work, a transformation people will accept only if they can be persuaded to think differently about their jobs.

Companies can transform the attitudes and behavior of their employees by applying psychological technique. Before embarking on complex performance-improvement programs, they determined the extent of the change required to achieve the business outcomes they seek.

The psychology of change in its key guiding principles that will impact the change management activities are:

1.Senders and receivers
2.Resistance
3.Authority for change
4.Value systems
5.Incremental vs. Radical Change
6.The Right Answer is not enough
7.Change is a process. It means that each individual employee or manager who is impacted by a change must go through their own, personal process of change [1].

Most change management programs initiated by leaders in organizations fail. They fail fundamentally because it is conceived as an outside-in process, moving about parts of the organization, rather than an inside-out process which focuses on change within individuals.

Professor John Kotter’s claim that nearly 70% of large-scale change programs didn’t meet their goals, and virtually every survey reflects similar conclusions [2].

In the past, efforts at organizational change that have focused on the structural aspects of organizations have systematically failed because they have neglected the reality that change doesn't happen without individual people changing their thinking, beliefs and behavior.

Nate Boaz and Erica Ariel Fox argue organizational change is inseparable from individual change. They argue many people aren’t aware that the choices they make are extensions of the reality that operates in their hearts and minds. If people believe in its overall purpose and it's in alignment with their own life purposes, they will be more inclined to change their individual behaviors.

Employees are what they think, feel, and believe in, not what the leader thinks, feels, and believes in. That is why individuals in organizations, to embrace change, must also engage in a process that changes how they think about themselves, not just their job. Or as Leo Tolstoy, the Russian novelist, famously wrote, “Everyone thinks of changing the world, but no one thinks of changing himself.”

Traditional change in management tactics in organizations are based more on animal training than on human psychology and neuroscience. Leaders promise bonuses and promotions (the carrot) for those who go along with the changes, and punish those (the stick) who don't with less important jobs or even job loss. This

kind of managerial behavior flies in the face of evidence that shows that people's primary motivation in the workplace is neither money or advancement but rather a personal interest in their jobs, a good environment to work in and fulfilling relationships with their boss and colleagues [3].

Using these principles you will be able to work with many change management tools and adjust your approach according to the size and nature of the change, ultimately making your change a success.

To change the way people behave across the board to reach business higher performance goals it is needed (necessary) to change its culture fundamentally—from being reactive to proactive, hierarchical to collegial, or introspective to externally focused. Since the collective culture of an organization, strictly speaking, is an aggregate of what is common to all of its group and individual mind-sets, such a transformation entails changing the minds of hundreds or thousands of people.

Performance can be improved by startling changes in the behavior of employees—changes rooted in new mind-sets. This programs have a stronger chance of effecting long-term changes in business practice and thus of sustaining better outcomes.

Employees will alter their mind-sets only if they see the point of the change and agree with it—at least enough to give it a try. There are four conditions for changing mind-sets:

1.A purpose to believe in

The implication of the theory of cognitive dissonance for an organization is that if its people believe in its overall purpose, they will be happy to change their individual behavior to serve that purpose—indeed, they will suffer from cognitive dissonance if they don't. But to feel comfortable about change and to carry it out with enthusiasm, people must understand the role of their actions in the unfolding drama of the company's fortunes and believe that it is worthwhile for them to play a part. It isn't enough to tell employees that they will have to do things differently. Anyone leading a major change program must take the time to think through its "story"—what makes it worth undertaking—and to explain that story to all of the people involved in making change happen, so that their contributions make sense to them as individuals.

2. Reinforcement systems

Skinner's theories of conditioning and positive reinforcement were taken up by psychologists interested in what motivates people in organizations [4]. Organizational designers broadly agree that reporting structures, management and operational processes, and measurement procedures—setting targets, measuring performance, and granting financial and nonfinancial rewards—must be consistent with the behavior that people are asked to embrace. When a company's goals for new behavior are not reinforced, employees are less likely to adopt it consistently; if managers are urged to spend more time coaching junior staff, for instance, but coaching doesn't figure in the performance scorecards of managers, they are not likely to bother.

3. The skills required for change

How can adults best be equipped with the skills they need to make relevant changes in behavior?

First, give them time. During the 1980s, David Kolb, a specialist in adult learning, developed his four-phase adult learning cycle. Kolb showed that adults can't learn merely by listening to instructions; they must also absorb the new information, use it experimentally, and integrate it with their existing knowledge [5]. In practice, this means that you can't teach everything there is to know about a subject in one session. Much better to break down the formal teaching into chunks, with time in between for the learners to reflect, experiment, and apply the new principles. Large-scale change happens only in steps.

People assimilate information more thoroughly if they go on to describe to others how they will apply what they have learned to their own circumstances. The reason, in part, is that human beings use different areas of the brain for learning and for teaching.

4. Consistent role models

The idea is that consistent role models are as important in changing the behavior of adults as the three other conditions. To change behavior consistently throughout an organization, it isn't enough to ensure that people at the top are in line with the new ways of working; role models at every level must "walk the talk."

The way role models deal with their tasks can vary, but the underlying values informing their behavior must be consistent. In a company that encourages entrepreneurial decision making at low levels, one middle manager might try to coach junior employees to know how to spot a promising new venture; another might leave this up to them.

Behavior in organizations is deeply affected not only by role models but also by the groups with which people identify. Role modeling by individuals must therefore be confirmed by the groups that surround them if it is to have a permanent or deep influence.

Change strategies are also based on a number of false assumptions about the predictive nature of the world and a linear approach to those strategies. Until a new dynamic one replaces the old paradigm of change, it's unlikely change management will meet with any more success.

It is neither easy nor straightforward to improve a company's performance through a comprehensive program to change the behavior of employees by changing their mind-sets. Sometimes tactical moves will be enough; sometimes new practices can be introduced without completely rethinking the corporate culture. Thus the only way for a company to reach a higher plane of performance is to alter the way its people think and act, it will need to create the four conditions for achieving sustained change.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Seven principles of effective change management [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.prosci.com/change-management/thought-leadership-library/the-seven-principles-of-change-management
2. Kotter, John P. (2011) [1992]. Corporate Culture and Performance. Free Press. ISBN 1451655320.
3. Williams R. Why Change Management Fails / Ray Williams. // Psychology Today. – 2014.
4. Ferster C B & Skinner B F. Schedules of Reinforcement. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1957, 741 p. [Indiana Univ. Med. Ctr., Bloomington, IN and Harvard Univ., Cambridge, MA].
5. Kolb, D. A., Rubin, I. M., & McIntyre, J. M. (1984). Organizational psychology: readings on human behavior in organizations. Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall.

Закревська Каріна Віталіївна – студентка групи МОз-14(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: karina2002st@mail.ru

Науковий керівник: Рудницька Тетяна Григорівна - викладач кафедри іноземних мов, e-mail: runina5@mail.ru

Zakrevska Karina Vitaliivna – student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: karina2002st@mail.ru

The scientific supervisor: Rudnytska Tetiana Hryhorivna - a teacher of Foreign Languages Department, e-mail: runina5@mail.ru

УДК 005.95-055.2

Шестопалько О.О.

Female Staff Management

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто особливості жіночого колективу на підприємстві та наведено поради для керівників таких колективів.

Ключові слова

Персонал, жіночий колектив, мотивація, управління в державних установах, HR-менеджмент.

Abstract

The article considers the peculiarities of the female staff management, suggests the managerial activity directions for business executives.

Keywords

Female staff management, personnel, motivation, government-funded organizations, HR-management.

Many economists, marketers and managers believe that the term «personnel» is abstract and has no gender. But it is far from being true. Experienced HR-managers say it's necessary to take into consideration not only the character and temperament of the employee, his abilities and desires, but also the gender status. At present women are more and more involved in business. They not only keep house and raise a family, at the same time they work successfully and make a career. But the management of women's team is a poorly investigated area. Especially taking into account the fact, that women are as successful as men, their educational background may be higher than men's, and in some fields they demonstrate better results in comparison to men. To manage a female staff successfully it is necessary to take into account certain peculiarities of women. Only in this case the manager will reach mutual understanding and he or she will be able to rely on a female team [1].

It is believed that women unlike men are not ready to be taught to work at 100 percent. Some managers specify if desired women can work wonderful. For example, their patience, flexibility and tact can persuade a client to submit to terms which are beneficial to company.

Women collective is really a collective not a team. It usually has poor hierarchy and is built on personal relationship. Ideal for women collective is based on family code [1]

Succeed in running a female staff is complex if you do not know special aspects of this type of human's community:

1. Women more frequently than men demonstrate sensitivity to the psychological state of a team and the desire to work in a psychologically comfortable atmosphere.

Coming for a new job women as usual try to establish emotion connections with coworkers first and after this completely start working. Satisfaction of relationship in collective becomes one of basic factor which includes approval of work at a whole. Sometimes the factor outweighs all others: even if salary is low and perspectives of increase are limited, but a friendly atmosphere has been formed, women will not quit this place of work.

2. For women work is important for two reasons: it gives money to solving of current problems and opportunity of communication at collective.

That is why women are less interested in making career and salary growth; they will not sacrifice time, energy, family in behalf of career. This factor provides filling of openings in government-funded organizations where women work in the lowest paid positions vacancies.

3. The so called "puzzle effect" and fear of "look bad" are common to women.

A core of "puzzle effect" is that facing difficulties and uncertainties women are likely to create their own image.

4. The most important motivation is approval.

Women are very attentive to details. There exists practice of monthly parties with cakes where everyone can speak about her problems and discuss different themes. Women need it. And, of course, boss' door must be opened for personnel every time.

5. The rule of "the carrot and stick approach" [2].

Complicity and tack are necessity. Cool and serious tone can seems for women as abruptness. It is recommended more frequently to ask coworkers about condition of work.

Let's formulated some recommendations for managers of female teams:

1) The first peculiarity is specific understanding of working time. It is quite possible for a woman to devote some time during the working day to her personal things. They usually refuse to work at weekends or to work late hours. Women can't fully plunge themselves into work. To intensify the first effect managers can use electronic system of presence. It means that a manager registers coming and leaving time of women. In that way manger can control their working time. Supervisors are also able to use financial and nonfinancial incentive. Financial 92 means money and so called «small bonus», e.g., free morning coffee for women who arrive in time. And nonfinancial incentive can be extra day off. In the opposite situation flexible work hours reduce this effect, for example, it is possible to allow her to take work home if she doesn't finish her tasks.

2) It is difficult for women to perceive logical information. For men it is enough to explain logically how things should be done. With women the logical chain doesn't work. They are likely to jump from one thing to another. To intensify the second peculiarity managers have to explain all in details and to indicate prospects, what means «to color» goals: they don't just tell to her, what she needs to do, they have to explain her in colors all necessary information. On the other women are inclined «to color» the truth or embellish and that can be useful for marketing. Besides managers can develop her creative approach as much as possible.

3) Women can concentrate on something secondary but forget about something of prime importance. That's why it is necessary to define exactly what the main thing is and what small things are. In the event if a manager wants to reduce this effect he (or she) splits up the work process into even smaller parts and attracts attention to small issues.

4) Women are inclined to perform very well what they are told. Women are likely to follow definite procedures and they prefer predictability in their work. They need to be confident in what they do. Women can scrupulously and thoroughly fulfill their duties. At the same time they avoid situations where they need to risk. In this case supervisors have to make woman more confident, create decision situations, and assure that she has the right to mistake.

5) It is difficult for women to make decisions and to choose from several alternatives. Women are usually slow in making decisions. They are likely to hesitate which decision to make. Even if they make a decision, after that they can continue thinking and might change the decision. To intensify this effect, managers need to narrow the framework of ambiguity and to automotive decision making. To reduce this effect it is possible to analyze proposed initiatives to reveal feed marks and prepare several decisions at once.

6) One very important and controversial position, especially in our time: personal and private things prevail over corporate and common. A man goes to work and forgets about personal and a woman thinks about her family und home stuff all the time. In case of the intensification of this point the authors recommend to use organization of woman's day (it means extra day off for household cares), kindergarten at work, special offices which solve everyday problems (e.g., pay 93 her rent). And otherwise — participation of members of the family in corporative events, gift for members of the family (e.g., New Year's gifts or discounts for company's ware) [3].

It is obvious that female staff has its specifics or features. And the manager needs to take them into consideration. That's why the supervisor, to whom women are subordinate, doesn't have to try «fix it», but take into consideration female peculiarities and use them for the benefit of company. In this way, management of female staff doesn't mean management in general meaning. It means live with women as one family, empathize with them, but at the time teaching them [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Hoobler J. Women's underrepresentation in upper management: New insights on a persistent problem / J. Hoobler, G. Lemmon, S. Wayne. // Organizational Dynamics. – 2011. – №40. – С. 151–156.
2. Corbell T. Advice for Men: How to Manage Women Employees [Електронний ресурс] / Terry Corbell // The Biz Coach: Proven Solutions for Maximum Profits. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: http://www.bizcoachinfo.com/archives/23869.
3. Women Don't Ask: Negotiation and the Gender Divide // Linda Babcock and Sara Laschever, Princeton University Press, 2003. — 240 p.

Шестопалько Оксана Олегівна - студентка групи МОз-14(б) факультет менеджменту та інформаційної безпеки Вінницькгого національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: oksanashestopalko23@gmail.com

Науковий керівник: Рудницька Тетяна Григорівна викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університет, e-mail: runina5@mail.ru .

УДК 658.8.013

Гримайло О. С.

Sensory Marketing

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглянуто способи використання сенсорного маркетингу в створенні брендів, підвищенні якості продукції та продуктивності.

Ключові слова: сенсорний маркетинг, сукупність зисків, упакування, рекламна тактика, принцип нейромаркетингу.

Abstract

The article considers the ways to use sensory marketing for creation brands, improvement product quality and productivity.

Keywords: sensory marketing, bundle of benefits, packaging, promotional tactic, neuromarketing principle.

One of the best ways to improve productivity is to improve product quality. Management strategies can contribute to improving quality and productivity. Evaluating product advantages, called bundle of benefits, is important aspect in marketing. The main features to consider are quality, attractiveness, aesthetics, that is how a product looks, feels, sounds, tastes and smells.

If you've ever picked up a product and took note of how it feels in your hand, you understand the power of sensory marketing. Manufacturers understand it too, that is why tactile information of is unique and memorable. Some manufacturers also incorporate smell, while others rely on color.

In each of these examples the brand's sensory information means something to the consumer, and for many brands the combination of sight, touch, sound, smell, and taste is what creates and maintains the brand's image or personality in a consumer's mind [1].

However, customers will not receive such tactics positively for all brands in all situations. So how do we know when people will accept situations with brand sensory information — and when they won't?

There is very little research on this question, but the studies conducted theorized that consumers intuitively link a brand's packaging and marketing tactics to their broader preconceptions of the brand's personality [2].

The researches presented people with products packaged in such a way that they either looked and felt textured, or they looked textured but felt like something else. On the whole, we found that people tended to prefer sincere brands (Hallmark, Ford, Coca-Cola) when the brand's packaging or promotional accessories felt and looked the same, but they preferred exciting brands (Mountain Dew, BMW, Pepsi) when the brand's packaging or promotional accessories did not feel and look the same.

In fact, the studies revealed that consumers actually punished sincere brands by expressing less desire to purchase the product, even when the sensory tactic revealed superior quality (e.g., the product's packaging or promotional accessory looked plastic but was actually metal) [3].

Consumers rewarded exciting brands by expressing a greater desire to purchase the product, even when the sensory marketing tactic revealed inferior quality (e.g., the product packaging or promotional tactic looked metal but was actually plastic).

In the final study, the researchers tested all top smartphone manufacturers and found that Apple was seen as the most exciting, whereas Nokia was seen as the most sincere. So the built a new smartphone that combined elements from the Apple iPhone 6 and the Nokia Lumia 925 (which are very similar in design). They marketed the phone as either an Apple product or a Nokia product, using each brand logo. The

researchers approached consumers in a mall and asked them to engage with the product as part of the promotional campaign.

When the phone itself was made out of metal, cardboard, or plastic, consumers didn't match the material to the brand. They intuitively liked the (superior) metal finish to the (inferior) cardboard finish, regardless of whether they were holding an Apple- or Nokia-branded device, and they were most concerned with how the material would impact the product's functionality. It seemed that only when sensory marketing was seen as a tactic done by the brand, as opposed to as an alteration in manufacturing, did consumers care more about whether the tactic felt right, given what they knew about the brand.

This suggests that companies like Apple, which carry a general perception of excitement and innovation, have far more latitude to play with tactics that surprise and engage the consumer, but companies like Nokia, which carry a general perception of consistency and dependability, may directly compromise these perceptions with such tactics [4].

The research provides some of the first evidence that consumer preference can indeed be altered by sensory marketing tactics. At the same time, the effectiveness of a tactic is highly dependent on a brand's personality. This suggests that marketers shouldn't take uniform positions on sensory marketing across a variety of product lines; instead, each product must strategically consider its positioning in the marketplace. And marketers should not fall for the common belief that sensory marketing tactics must always elicit surprise.

Sensory marketing tactics can be used to create irresistible brands, for example neuromarketing principle. Sometimes, a product's surface or packaging feels different in your hands than what your eyes would expect. This works wonders for brands with an exciting personality, but not for brands associated with a sincere personality [5].

Another important aspect is application. In today's day and age, the most successful brands are the ones that deliver feelings and emotions. By stimulating senses (like sight, hearing, taste), emotions will be delivered and learning will be stimulated. This is very effective, because our senses are directly linked to the limbic part of our brain that is responsible for memories, feelings, pleasure and emotions.

When a brand tickles multiple senses, we will experience the brand more profoundly and connect with it on a deeper emotional level. Sensory branding is a type of marketing that appeals to all the senses in relation to the brand. This article gives you guidelines to successfully implement sensory marketing for your brand.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шмітт Б. Емпіричний маркетинг: Як змусити клієнта відчувати, думати , діяти, а також співвідносити себе з вашою компанією [Текст] / Б. Шмітт ;пров. з англ. К. Ткаченко. - М .: Фаир -Пресс , 2001. - 400 с.
2. https://hbr.org/2016/05/when-sensory-marketing-works-and-when-it-backfires - "When sensory marketing works and when it backfires" by Aparna Sundar and Theodore J. Noseworthy
3. https://www.linkedin.com/pulse/successful-brands-understand-how-use-sensory-design-fernandes - "Successful Brands Understand How To Use "Sensory Design & Marketing" by WavenDean Fernandes
4. http://www.newneuromarketing.com/how-to-use-sensory-marketing-tactics-to-create-irresistible-brands - "How To Use Sensory Marketing Tactics To Create Irresistible Brands" by Marijn Keizer-Keijzer
5. Дробышева Е.А. Институциональный метод формирования мультисенсорного бренда / Е.А. Дробышева // Креативная экономика. – 2012. – №3(63). – С. 27-33

Гримайло Ольга Сергіївна – студентка групи МОз-14(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: olichka.lialka@gmail.com
Науковий керівник: Рудницька Тетяна Григорівна - викладач кафедри іноземних мов, e-mail: runina5@mail.ru

Hrymailo Olga Serhiivna – student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: olichka.lialka@gmail.com
The scientific supervisor: Rudnytska Tetiana Hryhorivna - a teacher of Foreign Languages Department, e-mail: runina5@mail.ru

UDC 658.15

Y.V. Boyko
T.S. Kostiuk

REVIEW OF THE SYSTEM OF CORPORATE CASH FLOW MANAGEMENT

Vinnytsia National Technical University

Abstract

Theoretical and methodological analysis of the terms «cash flow management» is considered. Approaches of national and foreign authors with regard to the term «cash flow management» are analysed. The terms «cash flow management» and «cash management» are compared.

Keywords: *cash flow, corporate cash flow management, cash management, stages of cash flow management, process of cash flow management, purpose, functions of cash flow management.*

Анотація

Теоретичні та методологічний аналіз термінів «Управління грошовими потоками» вважається. Аналізуються підходи вітчизняних і зарубіжних авторів щодо терміна «управління грошовими потоками». Порівнюються терміни «управління грошовими потоками» і «управління готівкою».

Ключові слова: *рух грошових коштів, корпоративне управління грошовими потоками, управління грошовими коштами, етапи управління грошовими потоками, процес управління грошовими потоками, цілі, функції управління грошовими потоками.*

Cash flow management is an important part of the general management system of financial activities. It enables solving acute problems of financial management and it complements its main goal. If a company does not manage cash flow correctly, it may critically run out of cash, be forced into highinterest short-term financing or even fail altogether. Because of this every business should have a system of cash flow management to know its current financial state, and, what is the most important, to plan its future financial moves.

Among the scholars, there are many approaches to determine the essence of corporate cash flows management, for example, U.Y. Rolko notes that "cash flow management is one of the most important segments of financial performance at an enterprise, that is why both current results and future growth rates of an enterprise depend on how efficiently a company is organized" [1]. Such understanding is quite simple and in general it is true but the emphasis is made only on the importance of corporate cash flow as it is; at the same time, it does not reveal the peculiarities of the essence of cash flow management and the differences between this sphere of management and other management processes which also influence a company's functioning.

L.A. Kovalenko and L.M. Remnova suggest that "cash flow management presupposes a goal-directed impact on the process of cash accumulation, its spending and redistribution in order to balance financial and economic activities of an enterprise" [2]. This definition does not include an explanation of the methods or tools due to which cash management process of a company can be implemented.

A.M. Poddyeryohin defines cash flow management as "maintenance of an appropriate level of liquidity and solvency of a business entity which is achieved by the appropriate organization of cash flows over time" [3]. This interpretation does not show methods or means of cash flows management and does not include the impact of different features of corporate cash flows, with the exception for the two above mentioned.

Webster's New World Finance and Investment Dictionary offer such definition of cash flow management: "the process of planning a company's schedule for paying bills and estimating when income is likely to be received. Cash flow management helps a company avoid damaging its relationship with creditors

by not paying bills on time and being forced into bankruptcy" [4]. Such definition, in our opinion, may take place because it reflects some aims of cash flow management but it is not complex, for example using the process of cash flow management companies are dealing not only with creditors to maintain normal financial state; their relations with debtors are also quite important because they are a source of cash inflow that may cover bills.

M. Mawdesley, W. Askew and M. O'Reilly understand cash flow management as the process that include financial plan which represents the planned position throughout a project and as such is concerned with the income, expenditure and net cash flow, this enables the cash flow situation to be monitored using approaches such as pre-project cash flow plan or forecast, project phase monitoring/updating and monthly cost/value reconciliation [5]. Such understanding is appropriate but the process of cash flow management may be connected not only with financial plans, we understand that this is day-to-day management which often may be greatly changed under the impact of market conditions and considering internal state of a company; so in order to manage efficiently the companies cannot always fulfill their initial financial plans.

Foreign scientific resources [6] often introduce the term "cash management" for describing the processes, tool and methodology which are used in cash flow management; thus, the last notion becomes identical to that of cash management. In our opinion, it would be better to use the term "cash flow management", the main reason for this is understanding of the difference between "cash" and "cash flow" by both native and foreign scientists. "Cash is ready money in a bank or in business. Cash flow refers to the movement of cash into and out of a business" [7]. Taking into account this perception, the term "cash management" may be considered as narrower and remains a component of corporate cash flow management.

N.S. Barabash, M.O. Nykonovych noted that "the main purpose of cash flow management is to ensure financial balance of an enterprise in the process of its functioning and development by balancing inflows and outflows of funds and representing such changes in accounting" [8]. In our opinion, in this case, the objective of management includes its main task which essentially provides basic understanding of the necessity of cash flow management, pointing on the main essential difference between cash flows and other processes of financial management.

According to Z.V. Herasymchuk and I.M. Vahovych, the objectives of cash flow management are: "balancing cash flows by the types of business activity, finding a compromise between the needs to provide liquidity of the funds and the desire to invest available cash in order to increase its profitability, balancing the bulk of inpayments and expenditures of funds over time".

Such tasks of corporate cash flow management definitely take place; in our opinion, they should be considered aggregated, namely in terms of operating, financial and investment activity of a company. Thus, we consider that, it is feasible to complement the above mentioned tasks of cash flow management by other ones, such as: optimization of cash outflow and maximization of cash inflow in terms of investment activity of a company. Cash flow management system implements its main purpose and main tasks by performing certain functions. Cash flows functions are outlined the most completely in the book "Corporate cash flow management" written by I.O. Blank.

LIST OT THE USED REFERENCES

1. Ролько О.Ю. Значення ефективності управління грошовими потоками підприємств [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/KNP/126/knp126_97-100.pdf.
2. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент : Навч.пос.-3-тє вид.,випр. і доп.-К. : Знання, 2008.-483с.
3. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента т.2. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2004. - 619 с.
4. Cash Flow Management [Electronic Resource] / Webster's New World Finance and Investment Dictionary. – Wiley Publishing, Inc., Indianapolis, Indiana. – 2010. Access mode : http://www.yourdictionary.com/cash-flow-management.
5. Mawdesley M., Planning and Controlling Construction Projects : The Best Laid Plans. – M. Mawdesley, W. Askew, M. O'Reilly. – Addison Wesley Longman, The Chartered Institute of Building. – Essex, 1997. – p. 42-67.
6. Reider R., Heyler P.B. Managing Cash Flow. – Rob Reider, Peter B. Heyler. – Wiley, John & Sons, Incorporated. – 2002.
7. The Importance of Cash Management [Electronic Resource] / FindLaw, Business Finances. – Thomson Reuters business. – 2013. – Access mode : http://smallbusiness.findlaw.com/business-finances/the-importance-of-cashmanagement.html
8. Барабаш Н.С., Никонович М.О. Аналіз грошових потоків підприємства в системі фінансового менеджменту підприємства // Вісник Хмельницького національного університету, 2010, №2, Т. 2.
9. Cash Flow Management [Electronic Resource] / Webster's New World Finance and Investment Dictionary. – Wiley Publishing, Inc., Indianapolis, Indiana. – 2010. Access mode : http://www.yourdictionary.com/cash-flow-management.

Tetyana Kostiuk – student, Faculty of management Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Supervisor: Boyko Yuliia Vasylivna, teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, julivasb@gmail.com

UDK 314.42

Polyarush O. V.
Boyko Y. V.

Population of Ukraine

Vinnytsia National Technical University

Abstract
The features of the population location on the territory of Ukraine are analyzed. The areas of the highest population concentration according to other areas are concerned. Life expectancy of Ukrainians is staffed.
Ключові слова: населення, територія, місце розташування, людина, демографія, урбанізація.

Проаналізовано особливості розташування населення на території України. Висвітлено області з найбільшою концентрацією населення відповідно до інших областей. Тривалість життя українців є забезпеченою.
Keywords: population, area, location, person, demography, urbanization.

Ukraine is a part of Eastern Europe. It shares borders with the Russian Federation to the east and northeast, and with Belarus towards the northwest border. Hungary, Slovakia and Poland are to its west; Romania and Moldova share its southwest border; and the Sea of Azov and the Black Sea are to its south and southeast borders. The entire country constitutes a total land area of 603,628 Km2. This makes Ukraine by far the biggest country in the whole of Europe. The total population in Ukraine is estimated to be 44,840,743 in 2014, down from 45.55 million in 2013. This figure makes it the 31st most-populated country in the world. The population growth rate, as of 2012, is estimated to be -3.1%. The negative growth rate indicates a decline in the population.

The population of Ukraine has undergone a major crisis since the 1990s. This is mainly because of the high death rate and a very low birth rate. The country's population is shrinking by over 150,000 people every year. However, things have changed a little since the year 2000. The birth rate, which was previously very low, has risen recently and now is comparable to that of the European average. However, it still needs to increase by 50% more in order for the population to stabilize [1].

The life expectancy rate in Ukraine is very low compared to that of the rest of the world. The infant mortality rate has been decreasing in recent years. It reached 9 deaths per 1000 infants in 2011 and was at 8.5 deaths per 1000 infants in 2012 according to the latest statistics. Life expectancy at birth has been increasing, which is a good sign since the population has had a very high death rate in the past few years. In 2011, the results of the official Ukraine census stated a life expectancy of 71.22 years, an increase from what it was in the past. The life expectancy for the male population was calculated to be 65.98 years, whereas it was 75.88 years for the female population.

The fertility rate has been rising as well. With an estimated value of 1.08 children per woman, the rate has risen to 1.46 children per woman - a good sign as it adds to the growth rate of the comparatively low population [2].

Ukraine has a negative population growth rate of -0.4%, which is very low. The death rate of 15 deaths per 1000 compared to 9.59 births per 1000 explains much about the growth rate. Moreover, the low fertility rate contributes to this low population growth rate. The population of Ukraine has shown a marked decrease over the years due to these very factors and will continue to decrease if the growth rate remains as such.

The Ukraine population counter shows a continuously updated estimate of the current population of Ukraine.

Ukraine is fifth in Europe by population (after Germany, Italy, Great Britain, and France) and ranks 21st in the world. Its share makes 7.3% of the total European population and 1% of the population of the Earth.

Table 1. – Population of Ukraine [3].

Year	Population	Yearly % change	Yearly change
2017	44,405,055	-0.49%	-219,318
2016	44,624,373	-0.44%	-199,392
2015	44,823,765	-0.36%	-164,746
2010	45,647,497	-0.5%	-229,563
2005	46,795,313	-0.81%	-390,191
2000	48,746,269	-0.83%	-413,081
1995	50,811,673	-0.22%	-111,667
1990	51,370,009	0.18%	89,846

Like in the majority of European states, Ukraine has a high population density (80 people per sq. km). The lowest population density is in the Chernigov region (39 people/sq. km), and the highest density is in the Donetsk region (183 people per 1 sq. km). The figure in some Eastern regions of Ukraine (90 people per sq. km) exceeds the average. Ukraine is mainly an urban state because the urban population significantly outnumbers the rural one: 32,754,000 urban inhabitants (67.2%) versus 15,883,000 (32.8%) rural inhabitants. The number of towns is increasing. There are currently 454 towns in Ukraine. The population in 37 towns ranges between 100 to 500 ths. people. Nine towns have a population exceeding 500,000 people, and in five of them the population exceeds 1 mn people. More than 2.6 mn people reside in Kiev, the capital city of Ukraine.

Over the period 1991–2015, life expectancy at birth, as well as mortality varied in a wave-like manner and fluctuated from a minimum of 66.9 years in 1996 to the highest level of 71.2 years in 2012. Reasons for these fluctuations were different. At the beginning of the period (1991–1996) the reduction in life expectancy was due to an increase in the already high rates of child and infant mortality, and also the intensive rise of mortality of middle-aged adults and early retirement age. Since 2006 there has been a steady increase in the life expectancy at birth among men that has reached the level of 1989 in 2012 (66.1 years), while it has constituted the highest historical record of 76 years for women. Over the last 16 years there have been positive changes in Ukraine in the lag of life expectancy between men and women that has decreased by almost two years. The present-day difference in the male and female life expectancy is 9.9 years to the benefit of women (2015) against maximum 11.8 years (1997). A comparison of the lag in life expectancy of Ukrainian and European population that comprises 5.8 years (2011) points out to the actual potential for improving the survival of the Ukrainian population as a whole and for each gender in particular. This is especially true of the life expectancy of young men aged 15 to 40 years, which is on average 10 years less than that of their peers in the EU-28 countries [4].

Periods of overcoming the crisis, improvements of the material conditions of the population, development of the social infrastructure and its accessibility altogether foster mortality reduction and increase longevity of the population. Survival regime indices of the representatives of less socially protected groups, like children and senior cohorts are usually the first to react to the positive changes [4]. However, the encouraging trends of the decade (before second part of 2013) give reasons to expect further improvements in the survival regime of the population of both genders and types of settlement. The gradual convergence of survival curves of men and women in Ukraine of young and senior age, the fact that they are approaching the European average, as well as reduction of the excess mortality of middle-aged men contribute to the overall prolongation of life expectancy and slowing down of depopulation. Research results can be taken into account in further investigations at the evaluation of losses of the Ukrainian population through political and military conflict. Over the period 1991–2012, life expectancy at birth, as well as mortality varied in a wave-like manner and fluctuated from a minimum of 66.9 years in 1996 to the highest level of 71.2 years in 2012. Reasons for these fluctuations were different. At the beginning of the period (1991–1996) the reduction in life expectancy was due to an increase in the already high rates of child and infant mortality, and also the intensive rise of mortality of middle-aged adults and early retirement age. Since 2006 there has been a steady increase in the life expectancy at birth among men that has reached the level of 1989 in 2012 (66.1 years), while it has constituted the highest historical record of 76 years for women. Over the last 16 years there have been positive changes in Ukraine in the lag of life expectancy between men and women that has decreased by almost two years. The present-day difference in the male and female life expectancy is 9.9 years to the benefit of women (2012) against maximum 11.8 years (1997). A comparison of the lag in life expectancy of Ukrainian and European population that comprises 5.8 years (2011) points out to the actual potential

for improving the survival of the Ukrainian population as a whole and for each gender in particular. This is especially true of the life expectancy of young men aged 15 to 40 years, which is on average 10 years less than that of their peers in the EU-28 countries [5].

REFERENCES

1. World Population Review. [Electronic resource]. Access mode: http://worldpopulationreview.com/countries/ukraine-population/.
2. Vishnevskij, A. G. (2011). Smertnost' i rozhdaemost' v sovetskih i postsovetskih gosudarstvah. [Mortality and fertility in soviet and post-soviet states]. Naselenie i obshhestvo – Population and society, 30.
3. Z.O. PALIAN MODERN PATTERN OF MORTALITY AND SURVIVAL OF POPULATION IN UKRAINE. PhD in Economics, Associate of professor, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2014.
4. Meslé, F. (2004). Mortality in Central and Eastern Europe: Long-term trends and recent upturns. Retrieved from: http://www.demographic-research.org/special/2/3/default.html.
5. Andersen, P.K., Canudas-Romo, V., Keiding, N. (2013). Cause-specific measures of life years lost. Retrieved from: http://www.demographic-research.org/volumes/vol29/41/29-41.pdf.

Polyarush Olga Volodymyryvna, *student of group МОв-14б, faculty of management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, polyarush1997@gmail.com.*

Supervisor: Boyko Yuliia Vasylivna, *teacher of Foreign Languages Department, VNTU, julivasb@gmail.com.*

УДК 004.9

Арсенюк Д.В.

Virtual Reality

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглядається віртуальна реальність як комп'ютерна технологія і її використання в інженерії та виробничому процесі.

Ключові слова: віртуальна реальність, 3Д моделювання, методи візуалізації, *процес створення, моделювання.*

Abstract

The article considers the virtual reality as a computer technology and its usage in engineering and manufacturing process.

Keywords: virtual reality, 3D modelling, visualization techniques, design process, simulation.

Virtual reality (VR) typically refers to computer technologies that use software to generate the realistic images, sounds and other sensations that replicate a real environment (or create an imaginary setting), and simulate a user's physical presence in this environment. VR has been defined as "...a realistic and immersive simulation of a three-dimensional environment, created using interactive software and hardware, and experienced or controlled by movement of the body or as an " immersive, interactive experience generated by a computer".[1,13] A person using virtual reality equipment is typically able to "look around" the artificial world, move about in it and interact with features or items that are depicted on a screen or in goggles. Most 2016-era virtual realities are displayed either on a computer monitor, a projector screen, or with a virtual reality headset (also called head-mounted display or HMD). HMDs typically take the form of head-mounted goggles with a screen in front of the eyes. Programs may include audio and sounds through speakers or headphones.[2]

The first references to the concept of virtual reality came from science fiction. Stanley G. Weinbaum's 1935 short story "Pygmalion's Spectacles" describes a goggle-based virtual reality system with holographic recording of fictional experiences, including smell and touch. Morton Heilig wrote in the 1950s of an "Experience Theatre" that could encompass all the senses in an effective manner, thus drawing the viewer into the onscreen activity. He built a prototype of his vision dubbed the Sensorama in 1962, along with five short films to be displayed in it while engaging multiple senses (sight, sound, smell, and touch). In 1968, Ivan Sutherland, with the help of his student Bob Sproull, created what is widely considered to be the first virtual reality and augmented reality (AR) head-mounted display (HMD) system. It was primitive both in terms of user interface and realism, and the HMD to be worn by the user was so heavy that it had to be suspended from the ceiling. The graphics comprising the virtual environment were simple wire-frame model rooms. The formidable appearance of the device inspired its name, The Sword of Damocles.[2]

The primary use of VR in a therapeutic role is its application to various forms of exposure therapy, including phobia treatments. Furthermore, the use of VR as a distraction during medical procedures has been studied as well, mostly in children. The reasoning behind this is inspired by the gate control theory of pain.

Certain companies are using VR to target the fitness industry by using gamification concepts from video games to distract from the tedium of exercise. Virtual reality is used as a training aid in many sports such as golf, athletics, skiing, cycling etc. It is used as an aid to measuring athletic performance as well as analysing technique and is designed to help with both of these. It also used in clothing/equipment design and as part of the drive to improve the audience's experience.

Virtual reality engineering includes the use of 3D modelling tools and visualisation techniques as part of the design process. This technology enables engineers to view their project in 3D and gain a greater understanding of how it works. Plus they can spot any flaws or potential risks before implementation.

This also allows the design team to observe their project within a safe environment and make changes as and where necessary. This saves both time and money.

What is important is the ability of virtual reality to depict fine grained details of an engineering product to maintain the illusion. This means high end graphics, video with a fast refresh rate and realistic sound and movement.

In some cases, virtual reality can be used from the start of the design lifecycle, e.g. the initial concept through to the build and implementation stages. This is reviewed at stages to check for faults, structural weaknesses and other design issues.[3]

Car manufacturers use virtual reality for prototyping purposes during the design process. This enables them to produce several versions which are then tested and changed as per the results. This removes the need to build a physical prototype and speeds up the development stage. The result is a cost effective streamlined process.[3]

VR is also used in flight simulation for the Air Force where people are trained to be pilots. The simulator would sit on top of a hydraulic lift system that reacts to the user inputs and events. When the pilot steer the aircraft, the module would turn and tilt accordingly to provide haptic feedback. The flight simulator can range from a fully enclosed module to a series of computer monitors providing the pilot's point of view. The most important reasons on using simulators over learning with a real aircraft are the reduction of transference time between land training and real flight, the safety, economy and absence of pollution.[2]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. The VR Book: Human-Centered Design for Virtual Reality / Jason Jerald // Morgan & Claypool, 2015. – 523 p.
2. Virtual Reality [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Virtual_reality
3. Applications Of Virtual Reality [Електронний ресурс] - Режим доступу: https://www.vrs.org.uk/virtual-reality-applications/

Арсенюк Дмитро Володимирович – *студент групи УБ-15(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: dima23790@gmail.com*

Науковий керівник: Рудницька Тетяна Григорівна - *викладач кафедри іноземних мов, email: runina5@mail.ru*

Arseniuk Dmytro Volodymyrovych – *student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: dima23790@gmail.com*

The scientific supervisor: Rudnytska Tetiana Hryhorivna - *a teacher of Foreign Languages Department, email: runina5@mail.ru*

УДК 797.1

Ю.П. Михайлюк

Extreme Tourism for Keeping Fit

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглядаються екстремальні види спорту, аналізуються переваги і ризики рафтингу і сплаву по бурхливій річці.

Ключові слова: рафтинг, засоби безпеки, травматичний стрес, екстремальний туризм, відпочинок.

Abstract

The article considers extreme kinds of sport, analyzes the advantages and risks of rafting and white water rafting.

Keywords: rafting, safety precautions, traumatic stress, extreme tourism, injury, leisure sport.

Extreme tourism, is travel that is strongly characterized by a sense of adventure or even physical danger. The “extreme” aspect of this type of tourism may derive from a destination itself or from one or more activities which are engaged in during one’s trip. Extreme tourism may be arranged by the traveler herself or may be coordinated by an adventure travel company.

Some travelers plan their own extreme tourism trips, while others work with an adventure travel agency. As extreme activities and destinations can pose a number of risks to the traveler, many travel experts advise booking one’s trip through an agency. Working with experienced extreme travel professionals can help ensure that the traveler is provided with accommodation and proper supplies during her trip and that she receives adequate medical attention if she is hurt. An extreme travel company may also be able to connect the traveler with local guides or translators when necessary.

Rafting and white water rafting are recreational outdoor activities which use an inflatable raft to navigate a river or other body of water. This is often done on whitewater or different degrees of rough water, and generally represents a new and challenging environment for participants. Dealing with risk and the need for teamwork is often a part of the experience. The development of this activity as a leisure sport has become popular since the mid-1970s, evolving from individuals paddling 10 feet (3.0 m) rafts with double-bladed paddles to multi-person rafts propelled by single-bladed paddles and steered by a tour guide at the stern [1,54]. It is considered an extreme sport.

White water rafting can be a dangerous sport, especially if basic safety precautions are not observed. Fatalities are rare in both commercial and private rafting. Studies have shown that injury rates in rafting are relatively low, however may be skewed due to a large number of unreported incidents. Typical rafting injuries include trauma from striking an object, traumatic stress from the interaction of the paddler’s positioning and equipment and the force of the water, overuse injuries, and submersion or environmental injuries, non environmental, undisclosed medical conditions (such as heart problems).

Depending on the area, safety regulations covering raft operators may exist in legislation. These range from certification of outfitters, rafts, and raft leaders, to more stringent regulations about equipment and procedures. It is generally advisable to discuss safety measures with a rafting operator before signing on for a trip. The equipment used and the qualifications of the company and raft guides are essential information to be considered.

Like most outdoor sports, rafting in general has become safer over the years. Expertise in the sport has increased, and equipment has become more specialized and improved in quality. As a result, the difficulty rating of most river runs has changed.

Risks in white water rafting stem from both environmental dangers and from improper behavior. Certain features on rivers are inherently unsafe and have remained consistently so despite the passage of time. These would include ‘keeper hydraulics’, ‘strainers’ (e.g. fallen trees), dams (especially low-head dams, which tend to produce river-wide keeper hydraulics), undercut rocks, and of course dangerously high waterfalls. Rafting with experienced guides is the safest way to avoid such features [2,38]. Even in safe areas, however, moving water can always present risks—such as when a swimmer attempts to stand up on a rocky riverbed in strong

current, risking foot entrapment. Irresponsible behavior related to rafting while intoxicated has also contributed to many accidents.

To combat the illusion that rafting is akin to an amusement park ride, and to underscore the personal responsibility each rafter faces on a trip, rafting outfitters generally require customers to sign waiver forms indicating understanding and acceptance of potential serious risks. Rafting trips often begin with safety presentations to educate customers about problems that may arise.

White water rafting is often played for the adrenaline rush and this can become a problem for participants' safety. White water rafting accidents have occurred but are not common.

Due to this, the overall risk level on a rafting trip with experienced guides using proper precautions is low. Thousands of people safely enjoy raft trips every year.

If you want to try this sport, you should refer to the special organization. For example, you can contact the Regional Centre of Tourism and Local Lore in Khmelnitsky, where you can find out the information about tourist trips not only in Ukraine but also abroad.

Khmelnitsky Regional Centre of Tourism and Local Lore is a center of local history, tourism and sport, patriotic, sightseeing, recreational and educational activity among youth.

Rafting Momentum offers you the ultimate white water rafting experience on the most beautiful rivers. It gives you an unforgettable experience that will have you come back year after year [3,12]! You will ride big waves and catch the fresh air. Plus, you will have a chance to swim through the rapids and do cliff jumping.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Dennis John Caine. Epidemiology of Injury in Adventure and Extreme Sports. Karger Medical and Scientific Publishers. 2012p.
2. Ham, S., Kellert, S., Powell, R. Interactional theory and the sustainable nature-based tourism experience. 2009p.
3. Wittmann, Laura. Whitewater Is Safer Than You Think. 2006p.

Михайлюк Юрій Петрович – *студент групи УБ-15(б) факультету менеджменту та інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця, e-mail: yura.myhayliuk@gmail.com*

Науковий керівник: *Рудницька Тетяна Григорівна викладач кафедри іноземних мов, e-mail: runina5@mail.ru*

Mykhailiuk Yurii Petrovuch *– student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: yura.myhayliuk@gmail.com*

The scientific supervisor: *Rudnytska Tetiana Hryhorivna – a teacher of Foreign Languages Department, e-mail: runina5@mail.ru*

УДК 336.7

Іванчик Т. В.

Money

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядаються основні типи грошей, їх функції і характеристики. Подані цікаві факти із історії створення і використання грошей.

Ключові слова:*засіб обігу, розрахункова одиниця, збереження вартості, відстрочений платіж, валюта.*

Abstract

The article considers the main types of money, its functions and characteristicts. Some interesting facts from the history of money and its usage are analyzed.

Key words: *medium of exchange, unit of account, store of value, deferred payment, currency.*

Money is any item or verifiable record that is generally accepted as payment for goods and services and repayment of debts in a particular country or socio-economic context, or is easily converted to such a form[1].

Throughout history, people have used many forms of money, such as soap, cocoa beans, elephant tail hairs, entire elephants, grain, animal skins, fishhooks, feathers, tea tobacco, bird claws, and bear teeth.The Romans were the first to stamp the image of a living person on a coin. After winning in war, Julius Caesar featured his portrait on a coin in 44 B.C.

The Chinese invented paper money in the 9th century A.D. Its original name was “flying money” because it could easily blow away in the wind. However they used it just briefly. The first time paper currency was consistently used was in the 18th century by the French [2].

There are distinguished several types of money.

Perhaps, the most prevalent type of money is paper money, or banknotes. Every banknote has its own nominal value and is accepted everywhere on the territory of a certain country.

With the development of technologies plastic cards become more and more popular. They allow you to pay for things without cash. Such cards as Visa and MasterCard are even accepted abroad. This is a very convenient way of payment as money is simply transferred from one account to another by the bank.[2]

The main functions of money are distinguished as: a medium of exchange; a unit of account; a store of value; and, sometimes, a standard of deferred payment [3].

Money's most important function is as a medium of exchange to facilitate transactions. Without money, all transactions would have to be conducted by barter, which involves direct exchange of one good or service for another. The difficulty with a barter system is that in order to obtain a particular good or service from a supplier, one has to possess a good or service of equal value, which the supplier also desires. In other words, in a barter system, exchange can take place only if there is a double coincidence of wants between two transacting parties. The likelihood of a double coincidence of wants, however, is small and makes the exchange of goods and services rather difficult. Money effectively eliminates the double coincidence of wants problem by serving as a medium of exchange that is accepted in all transactions, by all parties, regardless of whether they desire each others' goods and services.

In order to be a medium of exchange, money must hold its value over time; that is, it must be a store of value. If money could not be stored for some period of time and still remain valuable in exchange, it would not solve the double coincidence of wants problem and therefore would not be adopted as a medium of exchange. As a store of value, money is not unique; many other stores of value exist, such as land, works of art, and even baseball cards and stamps. Money may not even be the best store of value because it depreciates with inflation. However, money is more liquid than most other stores of value because as a medium of exchange, it is readily accepted everywhere. Furthermore, money is an easily transported store of value that is available in a number of convenient denominations [4].

Money also functions as a unit of account, providing a common measure of the value of goods and services being exchanged. Knowing the value or price of a good, in terms of money, enables both the

supplier and the purchaser of the good to make decisions about how much of the good to supply and how much of the good to purchase [4].

Money has become one of the main things in our modern life. Some people live their lives to earn money. They work hard, trying to earn as much money as they can. Some of them become crazy about it and lose their dignity hunting money. They don't appreciate such important things as family, friendship, love and other feelings. Such people become greedy, they spend their lives in loneliness.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. English for Economists and Businessmen К.: Вища школа, 2003. - 220 с.
2. What Is Money? By John N. Smithin. Routledge, 2000 - 276 с.
4.Money - http://www.interactive-english.ru/topiki/528-money-topic/
5.Functions of Money-https://www.cliffsnotes.com/study-guides/economics/money-and-banking/functions-of-money

Іванчик Тамара Віталіївна- студентка групи МОф-15(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: fm.2mo15.ivanchyk@gmail.com

Науковий керівник: Рудницька Тетяна Григорівна - викладач кафедри іноземних мов, e-mail: runina5@mail.ru

Ivanchyk Tamara Vitaliivna – student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: fm.2mo15.ivanchyk@gmail.com

The scientific supervisor: Rudnytska Tetiana Hryhorivna - a teacher of Foreign Languages Department, e-mail: runina5@mail.ru

УДК 629.3.027=111

Пальчевський О.В.[1]

Насонова Н.А.[2]

DESIGNING ALTERNATIVE TYPES OF SUSPENSION

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена розвитку нових типів автомобільної альтернативної підвіски, які базуються на нових технологіях.

Ключові слова: розвиток автомобілів, нові технології, підвіска, альтернативна підвіска, автомобілі.

Abstract

The article is devoted to the development of new types of automobile alternative suspension on the basis of new technologies.

Keywords: development of automobiles, new technologies, suspension, alternative suspension, automobiles.

Introduction

Nowadays the cars usually use conventional suspension system consisting of two main elements: springs and dampers.

Several manufacturers were trying to overcome the problems that can happen when the car goes over a bump. Such manufacturers as BL and Citroen have come up with some unusual systems for their automobiles.

They tried to overcome the problem of pitching – the fore and – aft rocking movement, that can set up very unpleasant sensations for the driver and passengers and can cause travel sickness, this problem was overcome by replacing the spring and damper system with a different system that could link the front and rear wheels together. This design is known as linked suspension - when the front wheel of the car encounters a bump it rises as normal. But as this happens, the interior linking forces the rear wheel downwards which effectively raises the rear of the car. So the front and rear rise more or less in on and the car stays reasonably level.

This research is devoted to considering linked suspension as an alternative suspension in automobiles.

The Results of the Research

The simplest linked suspension is that used by Citroen on their long running 2CV model. It is a mechanical link consisting of a rod and spring running underneath the car on each side from the front wheel to the back wheel. When the front wheel goes over a bump, it rises and pulls on the spring. The spring transmits this pull to the rear suspension which forces the rear of the car also to rise slightly and levels it.

BL have a more complex system. Each front and rear wheel has a displacer which acts as both spring and damper. This is mounted on the car body or sub-frame and inside it at one end, is a conical rubber spring bonded to the displacer casing. The other end of the displacer is enclosed by a flexible diaphragm, in the middle of which is a rod connected to the suspension arm which is in turn attached to the wheel. The chamber between the spring and diaphragm is divided by a metal separator plate containing a two-way rubber valve

The corresponding front and rear displacers are connected by a pipe and the whole system is filled with a water/alcohol mixture pumped in under pressure. The weight of the car is supported by the pressurized displacer units.

When a front wheel rises its suspension arm forces the piston up inside the displacer. This forces the fluid through the two-way valve, out of the displacer chamber and along the pipe to the rear displacer. The fluid is forced into the chamber of the rear displacer causing the rubber diaphragm to expand, thus pushing the rear suspension down.

Hydragas is a further development of the Hydrolastic system in which the rubber spring is replaced by a gas spring. The gas is contained at high pressure in a domed housing separated from the fluid by a thick rubber diaphragm. The damping action and fluid displacement are similar to the Hydrolastic system.

The Hydrolastic displacer on BL cars acts as both spring and damper. Hydragas works in a similar way except it uses compressed gas as the springing medium instead of rubber. Hydrolastic suspension is found on a range of BL cars, including Minis, Maxis, 1100s, 1300s, 1800s and 2200s.

Hydragas is fitted to Allegros, Princesses, Ambassadors and later Maxis.

In the Hydragas unit, the springing effect comes from the gas contained in the domed housing at the end of the displacer unit. The gas is separated from the suspension fluid by a rubber diaphragm.

Citroen use a mechanical system to link the suspension on their 2CV model. In this the front and rear wheel on each side of the car ride on radius arms which are linked together by a coil spring. When the car is stationary on the flat, the car is level. When driving, the front wheel rises when it bump, meets and pulls on the spring. The spring extends and simultaneously imparts a pull to the rear radius arm. This pull causes the body of the car to rise, effectively levelling it.

Linked suspension has its problems, one of which is caused by the linking. When you put a weight in the boot of a car with linked suspension, it automatically causes the nose of the car to rise as though the rear of the car had encountered a bump. This tail-drooping was a common sight on Leyland cars fitted with linked suspension. Apart from affecting the handling of the car in the wet, it also had the unfortunate effect of upsetting the headlight aim, dazzling oncoming drivers. One Leyland car to overcome this problem was the Austin 3-litre which had an engine-driven pump to self- level the rear suspension.

As for the work of the hydrolastic system, when one of the front wheels rides over a bump, fluid from the front displacer is forced back through the linking pipe to the rear displacer. This causes the rear displacer to expand and raise the rear of the car, thus keeping the car more or less level. Once the wheel has ridden over the bump, the fluid returns from the rear displacer to the front one. But the presence of a two-way valve in each displacer slows the flow of fluid, so the valves act effectively as dampers. Without them, the fluid would continually flow back and forth between the displacers and the car would bounce uncontrollably.

As well as a two-way valve, each a displacer also contains a piston, diaphragm, a separator plate and a rubber spring.

Fluid is forced out of the displacer by the piston rising and pushing against the diaphragm. As the fluid is forced out it compresses the rubber spring. This spring absorbs some of the impact of the wheel riding over a bump and so performs the same role as a coil spring does in a conventional suspension system.

Conclusion

Summing it up the alternative springing as linked suspension overcomes the problem of pitching and improves stability of the car.

REFERENSES

1. Pressnell J. Citroen DS: The Complete Story: The Crowood Press, 1999. — 200 p.

Пальчевський Олег Вадимович — студент групи 1АТ-15б, факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 1at15b.palchevskyi@gmail.com

Науковий керівник: ***Насонова Наталія Анатоліївна*** — старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Palchevskyi Oleg V. — Department of Machinery and Transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: 1at15b.palchevskyi@gmail.com

Scientific supervisor: ***Nasonova Natalia A.*** — Senior Teacher of the Chair of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 658.8.013

Смалківська А.Ю.

Choosing a career

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті розглядаються основні положення щодо обрання майбутньої роботи, пропонуються ідеї у вирішенні кар`єрних питань.

Ключові слова: кар'єра, пенсійне забезпечення, соціальна взаємодія, мотивація, робоче місце, розробка особистого бренду.

Abstract

The article considers the principal statements in choosing a feature profession and suggest ideas in career decision- making.

Keywords: career, pension scheme, social interaction, motivation, workplace, to build a personal brand.

A job is an essential part of life for all but the lucky few who have an income independent of their daily activity. Although it is possible to say that the better the job, the better the money and the associated remuneration, at the same time many people choose jobs that give them satisfaction and a sense of achievement, even though the money's poorer.

Is it better to have a large salary, company car, mobile phone and valuable pension scheme? Or is it better to have the comfort of knowing that you are helping your fellow members of society while being relatively worse-off financially? [1]

Of course, since we all have different skills, interests, experiences and expectations, there's no one career that's best for everyone. So how do you choose the career that's best for *you*?

Whether you're trying to decide where to look for your first job or pondering a possible career change, here are some points you should consider when thinking through this important decision:

1. What are your natural talents?

We all have natural talents, certain tasks that come easy to us. When we use our natural talents, time moves fast and we tend to receive compliments for our abilities. Knowing where your natural talents lie is key to choosing the right career. Of course we're capable of doing other things, but those other tasks usually feel more like work. What do you always enjoy doing, and how can those skills be applied to a job?

2. What's your work style?

Each of us has a preferred work style, even if we don't realize it. That style can sometime conflict with a career choice. For example, a flexible work environment might allow you to deliver projects on various dates, while a structured environment would require specific deadlines and strict guidelines. What works better for you? In which environment do you tend to thrive?

3. Where do you like to work?[2]

What's your preferred work location? Your preference could vary from a small regional office to corporate headquarters to a home office, an airport hotel in Buffalo or a beach suite in South Florida. How often do like to work away from home? Do you mind traveling for your job? If living out of a suitcase makes you cringe and you need a consistency in your workplace, avoid careers that require a lot of moving around.

4. Do you enjoy social interaction?

Do you like working with others or as part of a team? Are you motivated by the needs of others and your ability to provide a solution? This is critical because some people shy away from that connection and would rather deliver value behind the scenes—without the complications of interacting with colleagues and clients. Know your social needs so you can choose a career that matches them.

5. How important to you is work-life balance?

Do you value a short commute and a home-cooked meal every night? Do you live for weekends out at the soccer field watching your kids play? If you need those creature comforts on a regular basis, pick a career that will give you the time to enjoy them. Look for jobs with regular hours and little to no requirements to work overtime or on weekends.

6. Are you looking to give back?

Some careers have a component of giving back, where the beneficiary of your hard work is not a corporation's bottom line but rather a sick child, an endangered species or the planet's air quality. If it's important to know that your hard work makes a difference in the world, this could be a significant driver in your career choice.

7. Are you comfortable in the public eye?

Certain careers encourage or even require employees to have a public person. You may become known in your local community. If you're a spokesperson, that recognition could extend to a nation level. Or if you serve as your company's representative at trade shows or special events, you may become known in that community. How does this strike you—as an opportunity or an obligation? If you thrive on recognition and the chance to build a personal brand while promoting your company's work, look for careers that allow you to stand out front.

8. Do you deal well with stress?

Some of us thrive on big deadlines, or being on the hook for important projects. We all have different stress thresholds. If you thrive under the gun, you may do well in a high-stress career. But if stress makes you want to run the other way, look for jobs that are more laid-back.

9. How much money do you want to make?

As you look forward in life, what are your expectations for money? You might be single now, but maybe you hope to become your future family's breadwinner. Or maybe you're part of a successful two-income family and need to decide whether you're comfortable living on less or compromising on other career aspects, like work-life balance, to earn a better income. If money is the reward you seek, there are careers to match.[3]

If choosing a career feels like too much pressure, here's another option: Pick a path that feels right today by making the best decision you can, and know that you can change your mind in the future. In today's workplace, choosing a career doesn't necessarily mean you have to stick with that line of work for your entire life. Make a smart decision, and plan to re-evaluate down the line based on your long-term objectives.

Recognize that you'll change as time rolls on. Your needs for money, freedom, balance, and recognition will change with you. But for now, think through each of these ideas, and you'll be well on your way to choosing a career that's best for you.[4]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. http://work.chron.com/ten-tips-choosing-career-2065.html - "Ten Tips for Choosing a Career" by Marilyn Lindblad
2. https://hbr.org/2013/04/the-key-to-choosing-the-right - "The Key to Choosing the Right Career" by Heidi Grant
3. https://www.businessnewsdaily.com/4975-choosing-the-best-job.html - "Are You in the Right Career? How to Choose the Best Job for You" by Shannon Gausepohl
4. https://www.thebalance.com/how-to-choose-a-career-524776 - "How to Choose the Right Career" by Dawn Rosenberg McKay

Смалківська Анастасія Юріївна – студентка групи МОз-14(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця,
e-mail: **smalkivskaa@mail.ru**
Науковий керівник: Рудницька Тетяна Григорівна - викладач кафедри іноземних мов,
e-mail: **runina5@mail.ru**

Smalkivska Anastasia Yuriivna – student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: **smalkivskaa@mail.ru**
The scientific supervisor: Rudnytska Tetiana Hryhorivna - a teacher of Foreign Languages Department, e-mail: **runina5@mail.ru**

УДК 0.61.2(1.00)-057.87

К. Подолянчук

Beneficial Participation in ENACTUS

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядаються цілі та стратегії організації Enactus для розвитку управлінських, соціальних та комунікативних навичок студентів.

Ключові слова*: проекти розвитку громад, змагання, підприємницькі таланти, виклик, працевлаштування*.

Abstract

The article considers the aims and strategies of Enactus organization for developing managerial, social and communicative skills of the students.

Key words*: community development projects, competition, entrepreneurial talents, challenge, employment.*

Enactus is an international nonprofit organization dedicated to inspiring students to improve the world through entrepreneurial action. Enactus provides a platform for teams of outstanding university students to create community development projects that put people's own ingenuity and talents at the center of improving their livelihoods. Guided by educators and supported by business leaders, students take the kind of entrepreneurial approach that empowers people to be a part of their own success. This work transforms both the lives of the people we serve, and in turn, the lives of students as they develop into more effective, values-driven leaders.

Like in business, competition encourages creativity and rewards results. For Enactus it means more lives impacted. An annual series of regional and national competitions provides a forum for teams to showcase the impact of their outreach efforts and to be evaluated by executives serving as judges. National champion teams advance to the prestigious Enactus World Cup to experience excellence in competition, collaboration and celebration. Participation in Enactus provides university students with the opportunity to make a meaningful difference in their communities, while gaining the experience, skills and contacts necessary to build a successful career. Enactus students are talented, hard working, value-driven leaders that blend a competitive spirit and desire to succeed with a sense of integrity and desire to give something back.

Participation in Enactus benefits student in the following aspects:

1. Helps students develop their entrepreneurial talent and perspective.

Most of the information we receive in the university is theoretical information. After graduation, knowing only the theory, students have problems in finding good job. Realizing Enactus projects, students can use in practice the theory that they had been taught before. They can use their talents including managerial talents and communication.

2. It provides employer contacts and serves as a resume builder.

Realizing projects the participants communicate with many people and share the contacts.

3. The organization extends beyond the classroom helping students make a difference in their communities.
4. The students gain real world experience

The best way to prepare for the real world is by facing real world challenges. That's exactly the opportunity Enactus students have. This is not a simulation or case study competition. The organization members will be challenged to apply what they are learning in the classroom to develop real programs that achieve real results for real people. Enactus teams teach families how to gain financial security, equip the unemployed with skills to find productive employment, help aspiring entrepreneurs achieve success, and bring economic development back to struggling neighborhoods. Along the way you'll develop the kind of teamwork, leadership and communication skills that can only come from real life experiences.

5. The possibility of starting a Great Career

Enactus is supported by some of the best companies in the world, who recognize the value of Enactus experience and compete very aggressively for the opportunity to meet and recruit Enactus students. You'll

have the chance to network with executives and recruiters from these companies at Enactus competitions, career fairs and through other interactive events and activities. You'll also have access to exclusive career resources and content to help you prepare for the transition from college to the workplace. Every year, thousands of students leverage their Enactus experience and contacts to start careers with Enactus donor companies.

6. The participants can represent their University

Enactus is a team-based activity – the students are members of a team that represents their university within the community and the Enactus network, directly contributing to the positive reputation of university with each success they have. You'll also represent your university in competition with other colleges and universities at the national level and if your team is good enough, you'll have the once in a lifetime chance to compete for a world championship against the best teams in the world. As you and your teammates go about the process of building your team, developing projects, finding funding, overcoming obstacles and adversity and participating in a competition, you'll develop the kinds of bonds and friendships that can last a lifetime.

The Enactus program has been developed in partnership with leaders from business and higher education to provide students with a platform to apply what they're learning in the classroom to address real world business and economic issues. It is designed to serve as a natural extension of their academic activities, and the flexibility of what projects the students actually work on allows you to tailor their experiences to best fit the mission of your university as well as your own teaching objectives. The result is students who are more motivated and approach their education with a greater sense of ownership and purpose.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Enactus Team Handbook. Academic Year Ending 2017 [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://practiceenactus.com/wp-content/uploads/2014/10/team-handbook-onlineview.pdf
2. Enactus [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://enactus.org/
3. Enactus Україна [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://enactus.org.ua/

Подолянчук Катерина Василівна – студентка групи МОф-15(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: fm2mo15.podolianchuk@gmail.com

Науковий керівник: Рудницька Тетяна Григорівна - викладач кафедри іноземних мов, email: runina5@mail.ru

Podolianchuk Kateryna Vasylivna – student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: fm2mo15.podolianchuk@gmail.com

The scientific supervisor: Rudnytska Tetiana Hryhorivna - a teacher of Foreign Languages Department, email: runina5@mail.ru

УДК 629.

Свершок А.В.

THE DEVELOPMENT OF PLASTIC CARS

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена розвитку автомобілів з пластику.

Ключові слова: розвиток автомобілів, нові технології, автомобілі, композити, пластик, автомобільне скло-волокно, кузов автомобіля.

Abstract

The article is devoted to the development of plasic cars.

Key words: development of automobiles, new technologies, automobiles, composites, plastic, glass fibre cars, body of car.

Introduction

Mention plastic cars, and most people think of the leaky, creaky and crazed bodywork so common on glass fibre cars of the 1960s.

Plastic still has a poor image even today, being connected more with flimsy toys than the leading edge of motor industry technology. But plastics are becoming increasingly used in making cars, largely as a result of the drive towards weight reduction for lower fuel consumption and greater economy.

For many years the problem has been that plastics are not strong enough to be used without reinforcement. Now the scene is changing, with more complicated, composite materials taking over from simple plastics. These new materials bring changes in design and manufacturing processes but, most of all, offer greater driving economy.

The Results of the Research

Glass fibre - more correctly known as GRP, which stands for glass- reinforced polyester - combines lightness with strength. Weight for weight, glass fibre is much stronger than steel, so the panels can be made lighter. For many years it was the only plastics material used for structural car parts, and it is still widely used today.

In a glass fibre bodyshell, glass fibre matting is used to reinforce a polyester or epoxy resin panel. The resulting material is relatively stiff, but still has sufficient ‘give’ to withstand low-speed knocks. In the 1950s, manufacturers started to use the material for car bodies. The first car to appear with a glass fibre body was the Chevrolet Corvette of 1957, but underneath it still used a conventional steel chassis to give it strength.

The following year, Lotus introduced the original Elite-the world’s first, all-glass fibre monocoque. It had no steel chassis, and the engine, gearbox and suspension were bolted directly into the glass fibre shell. Among the cars currently in production with this construction is the Midas, a low-volume specialist car that takes much of its running gear from the BL Mini and Metro.

As an alternative to steel, glass fibre construction has considerable advantages. Though of much thicker section the structure is light, and rust becomes a thing of the past (except where it is bolted to metal). For the manufacturer, tooling costs are lower than for car construction in steel because large presses are not usually needed.

Despite the advantages, glass fibre cars have only been produced by small manufacturers, usually attracted by the low tooling costs. For mass production, it has never really been a viable proposition. Manufacturing is relatively slow, since each body section needs to cure for a couple of hours. Car body manufacture in steel, on the other hand, has had the benefit of much more investment and development.

Since the early days of glass fibre, the use of plastics and other composites has come a long way, with techniques such as reaction injection moulding allowing a much faster manufacturing cycle.

Most manufacturers now use some form of plastic for the bumpers of their cars. In the early days of

plastics, the bumper moulding would have been a single piece of ugly heavy-gauge plastic (polypropylene or thermoplastic) in black or grey, usually with metal reinforcement behind to give adequate strength and resistance to sagging.

Nowadays the strength is more likely to come from moulded-in box sections: a piece of lightweight foam, is used as a base, around which the rest of the bumper is moulded. The foam has no real strength of is own, but when it is used as a spacer it moulds the plastic into a strong 'hollow' section. Rover make the bumpers of the 800 series in this way but Lotus have developed the technique to the extent that they can use it for the main structural sections of their car bodies. Steel parts can also be moulded-in to give localized reinforcement for door hinge or lock mounting, and for protective parts such as door girders and roll bars.

Many of the plastic-bodied cars in production now use different types of plastic for different parts. Bumpers need to be deformable to absorb impact, and elastic to avoid permanent damage, so they are made from a variety of specially modified plastics with some rubber-like properties (such as polypropylene or modified thermoplastic polyester). For panels like the boot lid it's better to use more rigid material such as fairly heavy gauge glass fibre or cold-pressed reinforced polyester so that the driver feels solidness when slamming it.

Using many different materials is easy to arrange if the body is made up from a number of different parts bolted to a central structure, but Lotus, who make their bodies in two main parts, manage to combine several different materials into the same casting. With vehicles that have individual panels bolted on to a separate steel frame, such as the Reliant Kitten and Scimitar and the Renault Espace, each panel may be made of only one material or a composite of two.

Provided that all the different materials used can be made to accept the same type of paint system, there will be no problems with finish.

Conclusion

Summing it up, we can say, the plastic materials very perspective for development of cars.

REFERENSES

1. Robert Q. Riley, Alternative Cars in the 21st Century (Warrendale, PA: Society of Automobile Engineers, 1994, pp. 173-176.

Свершок Антон Васильович – студент групи 1АТ-13б, факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 1at.13b.svershok@gmail.com

Науковий керівник: **Насонова Наталія Анатоліївна** — старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Svershok Anton. - student of 1AT-13b group, faculty of Engineering and Transport, Vinnytsia national technical university, Vinnytsia, e-mail: 1at.13b.svershok@gmail.com

Scientific supervisor: **Nasonova Natalia A**. — Senior Teacher of the Chair of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 94(477):94(4)

Годлевська В. Ю.

УКРАЇНА – НОРВЕГІЯ: В ПОШУКАХ СПІЛЬНОГО МИНУЛОГО

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Автором досліджуються історичні контакти та подібна історична доля України та Норвегії.
Ключові слова: Україна, Норвегія, Скандинавія, Київська Русь, Гардаріке, варяги.
Abstract
The author investigated the historical contacts and similar historical fate of Ukraine and Norway.
Keywords: Ukraine, Norway, Scandinavia, Kievan Rus, Hardart, the Vikings.

Незважаючи на географічну віддаленість України і Норвегії, нас пов'язують давні історичні контакти та подібна історична доля – території обох країн упродовж тривалого періоду власної історії перебували у складі могутніх монархій та сусідніх держав і лише в XX ст. здобули цілковиту політичну незалежність. Україна і Норвегія – історично споріднені країни. У стародавні часи їх об'єднував легендарний шлях «із варяг у греки», який слугував одним із найдавніших комунікаційних артерій європейської цивілізації.

Серед істориків побутує «норманська теорія» походження державності Київської Русі – правління великокняжої *династії Рюриковичів*. У VIII-XIX століттях скандинавське населення (шведи, норвежці та данці) називались норманами. Нормани брали участь у формуванні першої Київської держави (в скандинавських сагах — *Гардаріке*). В знаменитій хроніці Нестора-літописця "Повість временних літ" під 862 роком міститься поетична легенда про старійшин слов'янських племен, які запрошували варягів прийти на Русь і стати її правителями. Тим не менше, немає ніяких сумнівів у тому, що Рюрик справді існував, і, як каже літопис, він прийшов на Русь зі своїми родичами і дружиною. Таким чином, відповідно до «Повісті временних літ», Рюрик став засновником князівської династії на Русі.

Відомо, що дружини варягів, руські князі використовували для участі у військових походах. Така військова допомога була необхідна в основному для зовнішніх військових походів Київської Русі , але варяги також використовувались для з'ясування стосунків між князями в міжусобній боротьбі. Крім того, тексти договорів 907, 911 і 944 років між Руссю і Візантією свідчать, що серед послів були люди зі скандинавськими іменами. Скандинави на Русі були не тільки найманими воїнами, але і дипломатами.

У джерелах до історії Київської Русі є багато свідчень про русько-скандинавські середньовічні зв'язки, зокрема з Норвегією. Так, у 1028 р. король Норвегії ***Олаф II Святий*** (995–1030) в союзі зі Швецією напав на Данію, зазнав поразки і був змушений тікати до Новгорода до Ярослава Мудрого. Втік він туди разом з малолітнім сином Магнусом, залишивши в Швеції дружину Астрід. У Новгороді дружина Ярослава — Інгегерда* наполягла, щоб Магнус залишився у Ярослава після повернення Олафа II Святого в Норвегію в 1030 р., де він у цьому ж році і загинув у битві при Стикластадирі за повернення норвезького престолу. Королем Норвегії (Данії та Англії) став Кнуд Великий [1].

Після смерті батька малолітній Магнус був усиновлений Ярославом Мудрим і виховувався в його родині. Проживав в основному в Новгороді. Після смерті Кнуда Великого норвезька знать,

* Інгігерда, принцеса Швеції, мала вийти заміж за короля Норвегії Олафа II Святого — як гарантія миру між Швецією та Норвегією відповідно до рішення тинга в Уппсалі в 1017 р. Весілля мало відбутися восени на кордоні двох держав на березі річки Ельв. Відповідно до досягнутих угод восени 1018 р. Олаф II прибув на кордон для побачення з нареченою та її батьком, але їх там не виявилося. Відправлені до Швеції гінці привезли невтішну звістку: ще влітку до Улофа Шетконунга прибули посли від новгородського «конунга Ярицлейва», шведський король видав свою дочку за сина Київського князя Володимира і майбутнього правителя всієї Київської Русі Ярослава Мудрого, який княжив тоді в Новгороді, а Олаф II одружився з її зведеною сестрою Астрід.

незадоволена правлінням сина Кнуда – Свена, за підтримки Ярослава проголосила Магнуса королем – ***Магнусом I (***1024–1047). Після смерті короля Данії та Англії Хардекнуда (молодшого сина Кнуда Великого), Магнус I, згідно з домовленістю, успадкував і датську корону. Це право оскаржувалось Свеном Естридсеном, племінником Кнуда Великого. У 1042 р. Магнус I змушений був дати Свену титул ярла Данії, і призначити своїм намісником. У Норвегії на його корону також був претендент — брат батька – Гаральд Гардрада, який повернувся в 1045 р. з Візантії. В результаті боротьби він з 1046 р. став співправителем Магнуса I.

У 1047 році Магнус помер (можливо від падіння з коня). Стверджується, що він сам перед смертю проголосив своїми спадкоємцями в Данії Свена, а в Норвегії — Гаральда Гардрада. Тіло Магнуса було перевезено в Норвегію і поховано в соборі Тронхейма.

Так, одноосібним правителем Норвегії став ***Гаральд III Суворий*** (1015 –1066)**.** Гаральд був молодшим братом короля Норвегії Олафа II. Вже в дитинстві Гаральд відрізнявся войовничим характером. У 1030 р., коли Гаральду було 15 років, король Олаф II загинув при захисті трону від Кнуда Великого. Гаральд брав участь в битві при Стикластадирі і був поранений, після чого він переховувався і лікувався, а потім покинув Норвегію, перебравшись до Швеції.

Далі він сформував військовий загін з тих, хто, як і він, був змушений залишити країну в результаті смерті Олафа II, і в 1031 р. разом із загоном досяг Русі, де надійшов на службу до Ярослава Мудрого. Бере участь у кампанії Ярослава проти поляків і за відомостями скандинавських саг є керівником війська.

У 1034 р. Гаральд зі своєю дружиною (близько 500 осіб) вступив на службу до візантійського імператора. Використовуючи кошти, накопичені на службі Візантійської імперії, Гаральд з військом повернувся у Швецію в 1045 р., ставши співправителем Магнуса I.

У 1045 р. Гаральд одружився з старшою дочкою Ярослава Мудрого, Єлизаветою (Елісів). Щоправда, шлюбові передувала тривала, сповнена романтизму й драматизму, історія. Закохався молодий норвежець у Єлизавету під час своїх перших відвідин Києва. Руська княжна відповіла Гарольдові, принцові, поетові, взаємністю. Але незговірливий батько, князь Ярослав Мудрий, погодився видати дочку за норвежця лише за умови, якщо той стане королем і прославиться лицарською звитягою. Довелося Гарольдові податися з нечисленною дружиною в мандри по світу. Він вступив на службу до візантійського імператора, на якій здійснив чимало лицарських подвигів. Також Гарольд писав поезію, найпопулярнішою серед яких стала пісня, присвячена Єлизаветі. Нарешті він досяг заповітної мрії — одружився з нею.

Гаральд III, після смерті Магнуса I, почав війну зі Свеном за датську корону. Данці терпіли поразку за поразкою, практично кожен рік норвезькі кораблі розоряли прибережні селища. В 1050 р. Гаральд розграбував і спалив дотла Хедебю — головний торговий центр Данії, в 1062 р. у великому морському бої в гирлі річки Ніц (або Ніс; сучасна назва — Ніссан), Гаральд розгромив флот Свена і той дивом уникнув загибелі. Тим не менш, незважаючи на всі перемоги, Гаральду не вдалося завоювати Данію, так як місцева знать і прості жителі (бонди) надавали Свену незмінну підтримку. У 1064 р. Гаральд відмовився від домагань на датський трон і уклав мир з Свеном.

Крім довгої і кровопролитної війни з Данією, Гаральд в 1063-1065 рр. воював зі Швецією, король якої підтримував бунтівних йому ярлів. У битві при Венерні (1063) Гаральд розбив об'єднане військо шведів.

У прагненні встановити централізовану королівську владу, Гаральд спирався на підтримку церкви. При ньому християнство остаточно закріпилася у всій Норвегії.

1047 р. Гаральд Суворий заснував нову столицю Норвегії — місто Осло, що стало королівською резиденцією. В 1066 р. Гаральд загинув у битві за Англію. По його загибелі Єлизавета Ярославна вийшла заміж удруге і стала королевою Данії [2; 3].

Далі владу в Норвегії розділили сини Гаральда – Магнус II та ***Олаф III*** (1050 –1093). У 1069 р. захворів і помер Магнус II, в результаті чого Олаф став одноосібним королем Норвегії. Встановився період світу: розквітла торгівля, відбулося зростання міст, зміцнився авторитет церкви і королівської влади. Зв'язку між Норвегією і Західною Європою усталилися. Король Олаф III Тихий помер у 1093 р. і був похований в Тронхеймі.

Правління його сина, ***Магнуса III*** (1073–1103) , ознаменувало собою спробу відродження агресивної експансії вікінгів і було спрямоване на створення норвезької імперії в Ірландському морі і північній частині Британських островів.

Сігурд І Хрестоносець (1090–1130), син Магнуса ІІІ, та Тори, королівської наложниці. *Праонук Єлизавети Ярославни.* З молодих років брав участь у походах свого батька. Для зміцнення свого становища Сігурд укладає шлюб з донькою Верховного правителя Ірландії. Після смерті Магнуса ІІІ Сігурд І став співправителем королівства разом з братами Ейнстейном та Олафом. У 1115 р. внаслідок загибелі ще малого Олафа владу над Норвегією поділили Сігурд І та Ейнстейн І. 1107 року з метою спокутування своєї провини перед церквою Сігурд І рушив у хрестовий похід, за що отримав прізвисько «Хрестоносець». Дорогою він побував у Константинополі [4].

Додому вирушив угору по Дніпру і затримався в Києві. Тут він закохується *в київську княжну Малфріду (онучку Володимира Мономаха).* Вони їдуть до Норвегії, але ж Сігурд одружений. Але відступити не зміг. Сігурд звертається до єдиного тоді єпископа в Сельї, але дістає рішучу відмову в проханні про розлучення та нове одруження. І тоді він вирушає до Англії, де у Вінчестерському абатстві знаходить ченця Реджинальда. Йому Сігурд пропонує нову єпископську кафедру в обмін на благословення. Внаслідок цієї угоди у Ставангері з'явився дуже швидко збудований собор у романському стилі. На підтвердження того, що до будівництва причетні особи з Київської Русі та Англії, собор досі зберігає дві назви – Святого Свитина і Святої Трійці. Після смерті Ейнстейна І у 1123 р. Сігурд І повернувся до активного політичного життя, ставши одноосібним володарем Норвегії. У внутрішній політиці Сігурд І впровадив церковну десятину, що сприяло зміцненню церкви в країні. Відкрив у 1123 р. ще одну єпархію у м. Ставангер та у 1124 р. на о. Гренландія, спрямувавши туди першого єпископа. Від шлюбу з Малфрідою народилася дочка Христина, саме син Христини – Магнус (майбутній король Норвегії Магнус V Ерлінгссон)– пізніше втрутиться у боротьбу за норвезький престол між нащадками Малфріди і Сігурда І з одного боку та нащадками Магнуса ІІІ (*онука Єлизавети Ярославни*) з іншого. Сігурд був похований у церкві Халвардскатедрален міста Осло.

Магнус V Ерлінгссон (1156 —1184) був проголошений королем у п'ятирічному віці в 1161 році в розпал громадянської війни. Став першим королем Норвегії, який пройшов обряд коронації. В ході громадянської війни у вирішальній битві при Фимрейте в Согнефьорде в 1184 р. Магнус загинув.

Згодом (1397 р.) Норвегія потрапляє під владу короля Данії, а з 1814 по 1905 рр. – Швеції. 7 червня 1905 р., після довготривалої боротьби, норвезький парламент розірвав унію зі Швецією і країна здобула незалежність. В цьому аспекті історія становлення норвезької незалежності дуже подібна з багаторічним прагненням самостійності українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Олянчин Д. До хронології життя Олафа Тріґвісона у зв'язку з його загадковим перебуванням при дворі Володимира Великого / Д. Олянич // Український історик. — 1988. — № 01-04.
2. Войтович Л. Гольмґард: де правили руські князі Святослав Ігоревич, Володимир Святославич та Ярослав Володимирович? / Л. Войтович // Український історичний журнал. — К., 2015. — № 3 (522). — С. 43.
3. Гуревич А. Я. Викинги / А. Гуревич. — М.-СПб.: Университетская книга, 1999.
4. Джонс Г. Викинги. Потомки Одина и Тора / Г. Джонс / Пер. с англ. З. Ю. Метлицкой. — М.: Центрполиграф, 2004. — 445 с.

Годлевська Валентина Юріївна, д.і.н., проф. кафедри суспільно-політичних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: maolpava@yandex.ru

Hodlevska Valentyna, doctor of historical Sciences, Professor, Department of political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: maolpava@yandex.ru

УДК 94(477)

Катренко А. В.

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ ЯК ВЕЛЕТЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Автором досліджено культурну, наукову та політичну діяльність Михайла Грушевського.

Ключові слова: Михайло Грушевський, український історик, вчений, Українська Центральна Рада, еміграція.

Abstract

The author investigated the cultural, scientific and political activities of Mikhail Grushevskogo.

Keywords: Mykhailo Hrushevsky, Ukrainian historian, scientist, The Ukrainian Central Rada, emigration.

У кожного народу є свої величні постаті, імена яких через призму віків не згасли на сторінках історії. Одним з таких велетнів українського народу є Грушевський Михайло Сергійович - визначний історик, археолог, літературознавець, соціолог, публіцист, письменник, завідувач кафедри історії Львівського університету, засновник Української Народної Республіки, перший президент України та автор понад 2000 наукових праць. Народився Михайло Грушевський 29 вересня 1866 р. у місті Холм (нині Хелм, Польща). Батько Михайла Грушевського – Сергій Федорович працював у греко-католицькій гімназії. Був знаний як автор одного з кращих підручників з церковнослов'янської мови для шкіл, книга витримала понад 30 перевидань. Це дало змогу набути чималий капітал і жити безбідно. Мати — Глафіра Захарівна Опокова походила з сім'ї священнослужителів із містечка Сестринівка, у 17 років вийшла заміж за Сергія Федоровича. Коли хлопчику виповнилось 4 роки сім'я була змушена виїхати на Кавказ. Він з любов'ю та теплотою згадує про батьків, які зуміли прив'язати йому любов до неньки - України.

Здобувши початкову освіту вдома, М. Грушевський був зарахований до третього класу Тифлівської гімназії. І вже в той час митець почав приділяти увагу історії та літературі. Свої перші твори автор написав ще під час навчання у гімназії, які надіслав Іванові Нечую-Левицькому, який схвально їх оцінив. Вищу освіту Михайло Грушевський здобував у Київському університеті імені Святого Володимира на історико-філологічному факультеті. В університеті доля звела його з Володимиром Антоновичем, де він працював під його керівництвом. Саме під його впливом починає перші спроби наукового дослідження історії України. Однією з перших наукових тем М. Грушевського була «Южнорусские господарские замки в I половине XVI века», яка власне й засвідчила про появу нового перспективного вченого з історії України.

У 1894 р. Михайло Сергійович здобув ступінь магістра і того ж року за сприянням Антоновича, його призначили на посаду ординарного професора кафедри всесвітньої історії Львівського університету. У Львові молодий митець розпочав свою бурхливу науково-педагогічну діяльність і протягом двадцяти років успішно працював як в університеті, так і в Науковому товаристві імені Т. Шевченка. Своєю діяльністю М. Грушевський сприяв переходові української науки в Східній Галичині від поодиноких індивідуальних історичних пошуків до організованого, колективного й систематичного вивчення історії України. Крім того, він був першим, хто звернув увагу на проблему підготовки наукових кадрів. І тут, в столиці Галичини, старовинному Львові, прийшло до вченого визнання і слава великого дослідника історії України.

Михайло Грушевський працював також у творчому тандемі з Іваном Франком, який відзначився надзвичайно плідною працею, в тому числі, виданням «Літературно-наукового вісника». Митець створив власну наукову школу у якій згуртував молодих українських істориків, що займались дослідницькою та освітньою роботою. Науково-організаційну, редакторську, викладацьку, дослідницьку роботу автор успішно поєднував із політичною діяльністю. Був одним із засновників Української національно-демократичної партії у Галичині**.** Підтримував ідею автономії українських земель у складі Австро-Угорщини.

Після революції 1905-1907 рр. Грушевський переніс свою діяльність до Києва. Тут ним було створено Українське наукове товариство (УНТ) і розпочалася праця над «Записками Українського наукового товариства в Києві». У вересні 1907 р. він увійшов до складу позапартійного українського громадського об'єднання – Товариства українських поступовців, яке стало єдиною до 1917 р. українською організацією ліберального спрямування.

Високий науковий авторитет і надпартійна позиція забезпечували його незаперечне лідерство в національно-визвольному русі. І тому після Лютневої революції 1917 р. створена із представників українських соціалістичних партій Центральна Рада заочно обрала його головою. Період існування та діяльності Центральної Ради став періодом найвищого злету політичної, громадської та державної діяльності Грушевського. Під його керівництвом розроблялася Конституція незалежної УНР. А в квітні 1918 р. митця обрали Президентом України**.** Ліквідація УЦР поклала край державній діяльності Михайла Грушевського. У підпіллі він здебільшого займався науковою працею, брав участь в обговоренні питання про заснування Української академії наук.

У лютому 1919 р. М. Грушевський переїхав до м. Кам'янець-Подільського, а потім до Станіслава (нині місто Івано-Франківськ). У березні того ж року емігрував до Праги, потім до Відню. За кордоном автор зосередився на науковій діяльності. Крім того, він долучився до створення міжнародної організації – Комітету незалежної України, яка інформувала світову громадськість про політичні цілі українського народу, а також заснував у Празі Український соціологічний інститут.

У 1923 р. М. Грушевський в еміграції був обраний академіком кафедри історії України Всесвітньої Академії наук України. У березні 1924 р. із сім'єю приїхав до Києва. Працював професором історії в Київському державному університеті. В цей час академік продовжував свою історичну та дослідницьку діяльність, проводив роботу над працями «Історія України-Руси» та «Історія української літератури».

На жаль, з осені 1929 р. почався погром історичних установ, створених М. Грушевським. Одночасно почалася огульна критика історичних та політичних поглядів вченого. 7 березня 1931 р. митець переїхав до Москви, а 23 березня його заарештували та звинуватили у керівництві неіснуючою контрреволюційною організацією «Український національний центр». Він визнав себе винним і невдовзі його звільнили з-під арешту. Однак здоров'я М. Грушевського та його моральні сили були підірвані. У 1934 р. після відпочинку в санаторії автор захворів. Невдовзі після проведення операції 25 листопада 1934 р. у Кисловодську митець помер. Похований на Байковому кладовищі у Києві.

Михайло Грушевський – це вчений світового рівня, творча спадщина якого вражає своїм тематичним діапазоном, енциклопедичністю, універсальністю. Його перу належать близько двох тисяч праць з історії, соціології, літератури, етнографії, фольклору. Ще й досі неповною мірою досліджено його публіцистику, епістолярний доробок. Та насамперед він увійшов у вітчизняну історію як її великий літописець, автор фундаментальної „Історії України — Руси", справедливо названої метрикою нашого народу. Створена ним цілісна концепція українського історичного процесу увібрала в себе кращі здобутки сучасної йому української науки, була осяяна високою свідомістю і тому стала стрижневою ідеєю українського відродження. Очоливши Центральну Раду, він був глибоко переконаний, що нова українська державність має базуватися на принципах демократії і закону. Своєю працею Михайло Грушевський закладав міцні підвалини української державності. Автор належить до тих громадських діячів, які сповна пізнали велич і насолоду тріумфу і гіркоту поразки, але до кінця залишилися вірними ідеї усього життя — самоствердженню свого народу. Пам'ять про нього — вічна, а його наукові праці — невичерпне джерело мудрості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Верба І. В. Грушевський Михайло Сергійович / І. В. Верба // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2004. — Т. 2 : Г — Д. — С. 232–235.

2. Винар Л. Автобіографія Михайла Грушевського з 1906 і 1926 років, як джерело до вивчення його життя і творчості / Винар Л. // Український історик. — 1974. — № 1–3.

3. Гирич І. М. Грушевський та І. Франко: До історії взаємин / І. Гирич // Український історичний журнал. — 2006. — № 5 (470). — С. 35–67.

4. Гирич І. Б., Кіржаєв С. М. До історії Всеукраїнської Академії наук. Михайло Грушевський і Агатангел Кримський (З приводу «Осібної гадки академіка М. Грушевського до протоколу спільного

зібрання УАН від 17 жовтня 1927 року») / І. Гирич, С. Кіржаєв // Український археографічний щорічник / Інститут української археографії НАН України. — Вип. 1.

5. Грушевський Михайло Сергійович // Українська педагогіка в персоналіях. XX століття: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, у двох книгах. Кн. 2 / під ред. О. В. Сухомлинської. — К. : Либідь, 2005. — 552 с.

Катренко Аліна Вікторівна *- студентка Вінницького національного технічного університету, факультету КСА, групи ІЯП-*16 *б*, e-mail: katrenko.lina@yandex.ru.

Katrenko Alina Viktorivna *- student of Vinnitsia Natiolal Technical University, Faculty of KSA, group IYAP- 16 b, e-mail: katrenko.lina@yandex.ru.*

УДК 94(477).084.9

Шабанова В. Є.

ПАКТ РІББЕНТРОПА-МОЛОТОВА. ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО РАДЯНСЬКО-НІМЕЦЬКИЙ ДОГОВІР

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Автором досліджено причини укладення договору 29 серпня 1939 року , наслідки для обох країн, психологічна основа.
Ключові слова: Пакт Ріббентропа-Молотова, радянська політика, сфери впливу.
Abstract
The author investigated the causes of the contract Aug. 29, 1939, the consequences for both countries, and psychological basis.
Keywords: Molotov-Ribbentrop Pact, the Soviet policy, sphere of influence.

Минуло вже 78 років назад як було укладено радянсько-німецький договір про ненапад. Пакт про ненапад, який німецький рейх і Радянський Союз в кінці серпня 1939 року, відіграв головну роль на початку Другої світової війни: він проклав шлях для німецького вторгнення в Польщі 1 вересня 1939 р. Міністр закордонних справ СРСР В'ячеслав Молотов на 23 серпня 1939 року та міністр закордонних справ Йоахім фон Ріббентроп у Москві підписали німецько-радянський пакт про ненапад у ніч з 23 по 24 серпня 1939 р. Договір повинен був мати далекосяжні наслідки для всієї Європи. Міністр закордонних справ Йоахім фон Ріббентроп і В'ячеслав Молотов погодилися у взаємній нейтральності, якщо одна зі сторін потрапляють в збройні конфлікти. Однією з особливостей договору, було також визначено з обох сторін нейтралітету, що агресія не повинна виходити від держав, що підписали. Але перш за все, секретний протокол, договір представляв лише російські і німецькі сфери інтересів щодо поділу країн Балтії і Польщі. З укладенням договору, який став відомий як пакт Гітлера-Сталіна в історії, були створені умови для німецького вторгнення в Польщу 1 вересня 1939 року.

Англія і Франція в даний час почали досліджувати можливий пакт з Радянським Союзом проти Гітлера. Але переговори про створення «Великого Альянсу» проти Гітлера не вдалися, тому, що Сталін наполіг на перехід Радянських військ в Польщу. Сам польський уряд побоювався окупації оскільки, побоювались, що один раз потрапивши на польську територію, радянська армія не покине її ніколи. В той час, як Британія та Франція відмовили Радянському Союзу в зазіханні на суверенітет сусідніх країн, Німеччина подібних обмежень не вимагала. 19 серпня 1939 року було підписано Німецько-Радянський торговельний договір. У той же день, через посла Німеччини у СРСР, Сталін отримав гарантії підписання Німеччиною таємного додаткового протоколу, за яким визнавалися би радянські зони впливу на половину Польщі (кордон мав проходити вздовж Вісли), Латвію, Естонію, Фінляндію та Бессарабію. За вказівкою Ріббентропа А. Гітлер зазначив, що Німеччина готова «йти назустріч усім побажанням Радянського уряду». Під час засідання військових місій СРСР, Великої Британії і Франції 21 серпня (що відбувалося від 11 години ранку до 17 години 25 хвилин) Й. Сталін отримав особисте звернення канцлера Німеччини А. Гітлера (о 15 годині) і відразу ж відповів на нього (о 17 годині). У своїй відповіді Сталін повідомив про згоду Радянського уряду прийняти Ріббентропа 23 серпня. 24 серпня був підписаний договір про ненапад (датований 23 серпня), яким сторони брали на себе зобов'язання: погоджувати спільні дії; нейтральність у випадку війни однієї зі сторін проти сторонніх держав; не приєднуватись до союзів, які прямо чи непрямо скеровані проти однієї зі сторін. Що важливіше, до договору додавався таємний протокол, який став відомим лише після поразки Німеччини в 1945 році. Цим протоколом визначались радянські та німецькі «сфери впливу» в Північній та Східній Європі. Протокол складався з короткої преамбули і наступних чотирьох пунктів: У випадку територіально-політичної перебудови областей, які входять до складу Прибалтійських держав (Фінляндія, Естонія, Латвія, Литва), північний кордон Литви одночасно є межею сфер інтересів Німеччини і СРСР. При цьому інтереси Литви щодо Віленської області

визнаються обома сторонами. У випадку територіально-політичної перебудови областей, які входять до складу Польської держави, межа сфер інтересів Німеччини і СРСР буде приблизно проходити по лінії рік Нарви, Вісли і Сяну. Питання, чи є у взаємних інтересах бажаним збереження незалежної Польської держави і якими будуть кордони цієї держави, може бути остаточно з'ясованим лише протягом подальшого політичного розвитку. Стосовно Південно-Східної Європи з радянської сторони підкреслюється зацікавленість СРСР у Бессарабії. З німецької сторони заявляється про її повну політичну незацікавленість у цих областях. Цей протокол зберігатиметься обома сторонами в суворій таємниці. На півночі Фінляндія, Естонія та Латвія відходили до радянської сфери впливу. Польща мала бути поділена у випадку «політичної реконфігурації» — території на схід від річок Пізи, Нарви, Вісли і Сяну потрапили до Радянського Союзу, а західна частина — Німеччині. Литва, яка прилягала до Східної Пруссії, мала потрапити до німецької сфери впливу, але другим секретним протоколом у вересні 1939 було віддано більшу частину Литви до Радянського Союзу. Згідно з секретним протоколом, до Литви повинно було бути приєднане етнічне польське місто Вільнюс, яке належало Польщі протягом міжвоєнного періоду в результаті литовсько-польської війни 1920 року. Іншим пунктом договору Німеччина брала зобов'язання не втручатись в дії Радянського Союзу проти Бессарабії, яка в той час належала Румунії; внаслідок чого Бессарабія була приєднана до Молдовської АРСР, а згодом Молдавської РСР.

Гітлерівський режим використовував договір про ненапад для угод з іншими країнами з моменту захоплення влади. Для нацистів, ці контракти були лише засобом, щоб обдурити весь світ, тому що війна вже давно вирішила для фюрера, які ж речі важливі. А сам договір здивував цілий світ, адже об’єднувалися дві найбільш сильні ідеологічні держави. Хоча це об’єднання, на мою думку, не робило їх близькими друзями, скоріше ці дві держави виступали скоріше як хижаки, і ,в принципі, намагалися скористатися тією ситуацією врегулювання, яка виникла в Європі після першої Світової війни та тріщала по всіх швах, адже Франція і Великобританія проявили свою дивовижну байдужість по відношенню до сусідніх країн, чию безпеку вони гарантували.

Це, безумовно, змова між нацистською Німеччиною і Радянським Союзом. Ясна річ, що Гітлер чудово розумів, що нічого з цього договору не буде, тому що вони нападуть зрештою на Радянський Союз, і звичайно, всі ці обіцяні території стануть німецькими. Це була приманка, і Радянський Союз на цю приманку пішов. Якби Радянський Союз відмовив (це звичайно все області умовного способу, чого історія недолюблює) найімовірніше, війна почалася б набагато раніше, і очевидно наслідки нашій країні наслідки могли бути ще гірше. Єдина позитивна нотка у цьому договорі була лише для України. Вперше за довгі століття розлук , усі українські землі були об’єднанні під однією державою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дюков А. Р. «Пакт Молотова-Риббентропа» в вопросах и ответах / А. Р. Дюков. — М.: Фонд «Историческая память» 2009. — 176 с.
2. 75 Jahre Hitler-Stalin-Pakt – Deutschlands verzerrter Blick. Gespräch mit dem Historiker Stefan Troebst // Süddeutsche Zeitung. — 23.08.2014. Режим доступу: http://www.sueddeutsche.de/politik/jahre-hitler-stalin-pakt-deutschlands-verzerrter-blick-1.2097705
3. Der Hitler-Stalin-Pakt von August 1939 (Ribbentrop-Molotow-Pakt) // Histoproblog – Geschichte macht Schule. — 2013. — Dezember 27. Режим доступу: https://histoproblog.org/2013/12/27/der-hitler-stalin-pakt-von-august-1939-ribbentrop-molotow-pakt/.
4. Мартиросян А.Б. Накануне 23 августа 1939 г. Режим доступу: https://www.livelib.ru/book/1000324345-nakanune-23-avgusta-1939-g-martirosyan-a-b

Шабанова Вікторія Євгеніївна, студентка групи ТЗД-16(б) Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: S_VIKTORIIA16.vin@mail.ru

Shabanova Viktoria , student group TZD-16 (b) of Vinnytsia National Technical University, m. Vinnytsya, e-mail: S_VIKTORIIA16.vin@mail.ru

Науковий керівник: ***Годлевська Валентина Юріївна,*** д.і.н., проф. кафедри суспільно-політичних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Supervisor: ***Hodlevska Valentyna,*** doctor of historical Sciences, Professor, Department of political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 94 (477) "1880/1951"

Гаврись О.С.
Ратушний Д.В.

ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО: УКРАЇНСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ДІЯЧ, РЕВОЛЮЦІОНЕР, ПИСЬМЕНИК

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Авторами досліджено політичне та творче життя Володимира Винниченка.
Ключові слова: Володимир Винниченко, Українська Центральна Рада, Директорія, українська національно-демократична революція.
Abstract
The author studied political and artistic life Volodymyr Vynnychenko.
Keywords: Volodymyr Vynnychenko, The Ukrainian Central Rada, Directory, Ukrainian national-democratic revolution.

Велика кількість визначних діячів української культури та історії, зокрема і 20 століття, ще не відкрилися нам усіма сторонами свого таланту. Володимир Винниченко — один із найяскравіших прикладів цього.

Визначний письменник, громадський діяч, обдарований політичний діяч, Володимир Кирилович був і чудовим публіцистом; його багату спадщину в цій царині ще не досліджено належним чином, не доведено до уваги української громадськості. Але необхідно визнати, що саме публіцистика Володимира, а саме гостре перо керівника Директорії Української Народної Республіки є зараз життєво необхідним для українців.

Володимир Винниченко народився 14 липня 1880 року, в місті Єлисаветграді в робітничій родині.

Батько Володимира був селянин-наймит, він переїхав з села до міста та одружився з Євдокією Павленко. Від першого шлюбу мати Володимира мала троє дітей. А вже від другого шлюбу народився лише Володимир Винниченко. У народній школі Володимир привернув увагу вчителів своїми здібностями. Вчителька переконала батьків, щоб вони продовжили освіту дитини. Після цього Володимира віддали до гімназії. Його бідний та старий одяг, українська вимова і інші ознаки пролетарського походження викликали у дітей російської буржуазії ворожість. Тому були бійки з учнями та інші конфлікти.

А вже на першому курсі Київського університету, у 1902 році, за участь у діяльності Революційної української організації Винниченка заарештували і кинули до Лук'янівської тюрми.

Так і розпочалось його політичне життя, яке не припинялося впродовж двох десятиліть.

Після кількамісячного ув’язнення, через недостатню кількість доказів, Володимира звільнили з в’язниці, але заборонили продовжувати навчання в університеті, і взагалі проживати в Києві та його околицях.

Також через виключення з університету, Винниченка позбавили права на відстрочення військової служби, та забрали в солдати. Але влада настільки боялась революційного впливу Володимира на інших військових, що практично весь час тримала його в канцелярії роти, під арештом.

Але Володимир не сидів, склавши руки, він вночі переодягався у цивільне, тікав з роти й віддавав свій час на провадження роботи серед київського пролетаріату. Цю діяльність згодом викрили і Винниченка повинні були заарештувати. Дізнавшись від товаришів про те, що готується арешт, Володимир Винниченко скидає солдатську уніформу і емігрує до Галичини.

Революція 1905 року в Росії підштовхнула Винниченка до нелегального повернення. За доручення Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП) він влітку 1905 року організовує на півдні країни кілька селянських виступів, які відіграли значну роль у пожвавлені політичного руху на Україні. А вже 1906 року Винниченко складає екстерном іспити за університетський курс і отримує диплом юриста.

З 1904 року бере участь у створенні Української соціал-демократичної партії.

Наприкінці 1906 його втретє заарештовують, проте йому вдається втекти за кордон. Настає період його еміграції.

Після лютневої революції 1917 року він повертається до Києва. Цього ж року стає заступником голови Української Центральної Ради, а згодом і заступником голови Малої Ради. Винниченко є автором майже всіх декларацій і законодавчих актів УНР. 10 червня 1917 року на другому Всеукраїнському військовому з'їзді саме він проголосив 1 Універсал Центральної Ради та 26 червня 1917 року на пленумі Центральної Ради - Декларацію Генерального секретаріату, яка проголосила курс Української Центральної Ради на "здійснення суцільної автономії" України. Проте через деякі протиріччя Винниченко був змушений вийти з уряду, але вже через місяць знов його очолив.

Більшовицька січнева інтервенція примусила Винниченка залишити Київ. Тому 9 лютого 1918 року під чужим іменем в супроводі дружини змушений виїхати на південь, до Бердянська. В часи німецької окупації і гетьманського перевороту переховується на Канівщині. Але вже в серпні його заарештовують та привозять до Києва, де він змушений відбувати понад місяць домашнього арешту. На таємному засіданні керівників українських політичних партій було створено верховний орган відновлювальної УНР-Директорію на чолі з Володимиром Винниченком, якій внаслідок повстання судилось прийти до влади. Незабаром через суперечності з Симоном Петлюрою Винниченко пішов у відставку та виїхав за кордон.

В еміграції політична кар'єра Винниченка тривала. У Відні він за короткий час написав тритомну мемуарно-публіцистичну працю «Відродження нації».

За політичною орієнтацією Винниченко був близьким до комуністичної філософії. Але більшовики, на його думку, недостатньо враховували національний фактор. Винниченко мріяв організувати нову партію, яка була б «національніша», тісніше пов'язана з історичним минулим України.

Наприкінці 1919 року Винниченко спробував цю ідею втілити в життя. Він вийшов із УСДРП і організував у Відні Закордону групу українських комуністів, створив її друкований орган — газету «Нова доба», в якій опублікував свій лист-маніфест «До класово несвідомої української інтелігенції», сповістивши про перехід на позиції комунізму. Протягом 1919-1920 рр. В. Винниченко написав 3-томний мемуарно-публіцистичний твір «Відродження нації», де виклав власні погляди на українську революцію. У свої політичних уподобаннях В. Винниченко коливався між українською національною самостійницькою платформою і концепцією української радянської республіки.

На початку 1920 року він почав інтенсивно шукати шляхи до повернення на батьківщину. Радянське керівництво, особисто Володимир Ленін, з прихильністю поставилося до прохання Винниченка. Наприкінці травня 1920 року Винниченко разом із дружиною прибув до Москви, де дістав пропозицію зайняти пост заступника голови Раднаркому УСРР з портфелем наркома закордонних справ, з кооптацією в члени ЦК КПУ.

У вересні 1921 року Винниченко очолив новостворений комітет допомоги українському студентству в Берліні.

Повернувшись до Відня, Винниченко виступає з критикою національної і соціальної політики РКП та Радянського уряду. Він продовжує уважно стежити за подіями в СРСР, займається літературною творчістю, живописом.

У 1934 році Винниченко із дружиною Розалією Яківною оселився на півдні Франції, у містечку Мужен, біля Канн . До цього кроку письменника спонукали майже повна відсутність гонорарів та масові арешти і терор проти українських діячів культури. Тут упродовж останніх 25 років свого життя він у власному невеликому будинку займався літературною творчістю ("Лепрозорій", 1938," Нова заповідь", 1949) і живописом. Понад 20 його полотен зберігаються в Інституті літератури ім. Т. Шевченка НАН України .

Під час німецької окупації Франції за відмову співробітництва із нацистами Володимира Кириловича було кинуто до концтабору. По закінченні війни він закликав до загального роззброєння та мирного співіснування народів світу.

Володимир Кирилович по собі залишив велику літературну спадщину. А він творив активно – писав і соціально-психологічні драми та новели, соціально-утопічі романи, філософські праці, кіносценарії, також багато малював.

Він намагався переконати міжнародну громадськість зверненнями до політичних діячів і до Організації Об'єднаних Націй в необхідності згуртування всіх миролюбних сил у боротьбі проти війни, за збереження природи, а саме головне — закликав до "світового миру без бомб і барикад"..

Помер В.Винниченко 6 березня 1951 року. Його прах покоїться на цвинтарі с. Мужен.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабко О. З Ніцци до Мужена. Від Башкирцевої до Винниченка: Есеї, п'єса / О. Балабко. — К. : Факт, 2007. — 192 с.
2. Кульчицький С.В. Володимир Винниченко: [Політ. біогр.] / С.В. Кульчицький В.Ф. Солдатенко. — К. : Альтернативи, 2005. — 374 с.
3. Марко Роберт Стех. Про Володимира Винниченка в Парижі / Стех Марко Роберт // Очима культури. — 2013. — № 23.
4. Панченко В. Є. Винниченко Володимир / В. Панченко // Енциклопедія сучасної України : у 30 т. / ред. кол. І.М.Дзюба [та ін.] ;Національна академія наук України, Наукове товариство імені Шевченка, Координаційне бюро енциклопедії сучасної України НАН України. — К., 2003–2014.
5. Процюк М. Маски опадають повільно. Роман про Володимира Винниченка / М. Процюк. — К. : Видавничий центр “Академія” , 2011. — 304 с.
6. Степан Процюк про Василя Стефаника, Карла-Густава Юнга, Володимира Винниченка, Архипа Тесленка, Ніку Турбіну / С. Процюк. — К. : Грані-Т, 2008. — 96 с.
7. Творчість Володимира Винниченка 1902—1920 рр. у генетичних і типологічних зв'язках з європейськими літературами: дис. д-ра філол. наук : 10.01.01 / Панченко Володимир Євгенович. — Київський ун-т ім. Т. Шевченка. — К., 1998. — 358 с.
8. Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики: Словник / М. Тофтул. — Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. — 416 с.
9. Ясь О. В. Винниченко Володимир Кирилович / О. Ясь // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2003. — Т. 1 : А — В. — С. 510.

Гаврись Олена Сергіївна, студентка групи ІЯП-16б Вінницького національно технічного університету, м. Вінниця gawris.o@yandex.ru

Ратушний Дмитро, студент групи ІВТ-16б Вінницького національно технічного університету, м. Вінниця, ratushnui@ya.ru

Науковий керівник: ***Годлевська Валентина Юріївна,*** д.і.н., проф. кафедри суспільно-політичних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Havrys Elena, student of Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa gawris.o@yandex.ru

Ratushnyi Dmytro, student of Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa ratushnui@ya.ru

Supervisor: ***Hodlevska Valentyna,*** doctor of historical Sciences, Professor, Department of political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 94(477)

Сокольвак О. В.

ЗАСНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Автором досліджено події створення Української Центральної Ради, 3 березня-8 квітня 1917р.
Ключові слова: Українська Центральна Рада, М. Грушевський, В. Антонович, революція,Товариство Українських Поступовців.

Abstract
The study authors events of the Ukrainian Central Rada, 3 March to 8 April 1917.
Keywords: The Ukrainian Central Rada, M. Hrushevsky, V. Antonovich, the revolution,the Society of Ukrainian Progressives..

Заснування Центральної Ради фактично стало початком української революції XX ст. Але жоден з очільників національного руху – учасників тієї події – не залишив мемуарних свідчень про обставини створення Центральної Ради. Лише спогади менш відомих сучасників та поодинокі документи дозволяють пролити світло на історію заснування УЦР.

Перша Світова війна стала непосильною для Російської імперії. Воєнні дії призвели до економічної, соціальної й політичної кризи монархії.

На початку березня 1917 р. петроградські робітники на знак протесту проти нестачі продуктів влаштували мітинги й демонстрації, які вже наступного дня переросли в сутички з поліцією. Невдовзі було створено Тимчасовий уряд, ключові посади в складі якого обійняли відомі своєю критикою царату політичні діячі. Зіштовхнувшись з опозицією громадськості, цар Микола II був змушений зректися престолу.

«У тодішньому ж Києві, на півмільйона мешканців, нараховувалось заледве пара десятків свідомих родин, які вживали в дома українську мову». «Ми, - пригадував собі майбутній активний діяч УЦР, - молодь, знали майже всіх особисто, в обличчя, або з репутації й дивилися на всіх цих Лисенок, Чикаленків, Щербаківських, Біляшівських і т.д. з пошаною і деяким острахом, як дивляться на музейні речі… Навчання припинилось, в університетах всі аудиторії перетворились на зали для мітингів»

3 березня в клубі «Родина», що з перших днів став штабом національних сил відбулися багатолюдні збори. В їх роботі, окрім членів ради Товариства українських поступовців, взяли участь представники соціалістичних організацій, військовослужбовці, студенти, робітники та духовенство. Про те, що відбулося на тих зборах та про прийняті на них рішеннях можемо робити свої висновки тільки зі спогадів учасників тих подій та публікацій. 4 березня провідна київська газета «Киевская мысль», проінформувала своїх читачів: «Учора ввечері відбулося багатолюдне зібрання представників українських місцевих та деяких провінційних організаційних груп. Всього були присутніми понад 100 осіб, у тому числі представники усіх українських організацій всіх місцевих вищих учбових закладів та груп. Після прочитання телеграм та особистих повідомлень представників, - ішлося в повідомленні,- зібрання одноголосно вітало створення нового уряду і ухвалило надати йому усіляке сприяння, а також сприяння його розвитку. Було обрано представників у кількості 10 осіб для участі в міському та інших комітетах, які потребуватимуть представництва українських організацій». Невідомий репортер популярної газети в той час, писав: «Збори дуже гаряче сприйняли пропозицію «Центральної Ради» про делегування депутації до Петрограда для оголошення новому уряду про невідкладні потреби українського народу». «Також було ухвалено пропозицію,- про вживання заходів щодо негайного відновлення української преси. У зв`язку з останньою пропозицією проектується видання щоденної газети «Рада». «На завершення,- повідомляла «Киевская мысль»,- було ухвалено випустити від імені об`єднаних українських організацій до широких мас міського та сільського населення, відозви про необхідність підтримки повного порядку та спокою, і сприяння можливому послабленню продовольчого питання».

Якщо вірити мемуаристам, ввечері 4 березня, тобто після виходу цитованого числа популярної газети, в помешканні клубу «Родина» відбулися інші збори - з 14 присутніх тоді в Києві членів найбільш поважної, та авторитетної української політичної потуги - Товариства Українських Поступовців(ТУП).

Якщо вірити іншим джерелам, то засновниками УЦР стали Д. Дорошенко, П. Понятенко, М. Синицький, І. Стешенко, С. Єфремов «та інші», які «за пару тижнів після вибуху революції заснували Центральну Раду, куди увійшов як представник молоді… Цей початок Центральної Ради мав, з огляду на її склад чисто патріархальний характер, але з поверненням до Києва М.С. Грушевського, все змінилось і почалась жвава політична акція.

Коли прийшлось, по декількох днях завзятої боротьби дати згоду на організацію центру по схемі Антоновича, - пояснював згодом сам Михайло Сергійович,- переведено вибір мене на голову цієї нової організації, в котрій без дискусій, якось сама собою прийшла назва «Центральної Ради» - на протиставлення всяким місцевим і професійним радам, що утворювалися дедалі все в більшому числі». Михайла Грушевського одноголосно обрали головою вже Української Центральної Ради, 14 березня . При цьому, за сумнозвісною традицією українських політиків і патріотів, «відомий і шанований український меценат, один із членів організаторів» УЦР Євгеній Чикаленко, «образившись, що його оминули в цих виборах, віддавши перевагу професорові М. Грушевському, ніколи більше не прийшов на засідання Центральної Ради». Власне саме після цих виборів і відбулася «докорінна реорганізація» Ради - її склад «поповнився представниками різних установ, організацій, товариств, громад, і окремими відомими політичними та громадсько-суспільними діячами». А штаб-квартирою УЦР, став Педагогічний музей.

Про перші кроки новоствореного громадсько-політичного об`єднання нам відомо дуже мало. Сучасні дослідники вважають, що спочатку Рада була органом, який формально координував діяльність уже наявних тоді українських громадських в політичних організацій,- зокрема, наукового, техніко-агрономічного, педагогічного товариств, національної студентської спілки та ін. Складалася вона тоді з декількох десятків осіб, більшість з них не обиралась, а призначалась - часто «без належного обґрунтування, а нерідко - і зовсім безпідставно». Так, наприклад, С. Єфремова було кооптовано до її лав майже одноголосно, натомість кандидатури В.Винниченка, Л.Чикаленка, або В.Леонтовича так само майже одноголосно провалювались. Об’єктивно в цей період Рада виконувала функції погоджувально-контрактного органу між українськими організаціями та організаційної комісії по скликанню Національного Конгресу та представницького органу української демократії. Власне, саме в такому вигляді - як орган координуючий - бачили Раду учасники її зборів 9 березня. Хоча М. Грушевський згодом стверджував, що створена в Києві з представників усіх «організованих українських верств», доповнена потім делегатами-некиянами, ця тимчасова організація являється признаним усім свідомим українством центральним українським урядом, слід підкреслити: це не відповідало дійсності. Власне, це визнавав і сам голова УЦР. Згадуючи свій перший візит до Педагогічного музею, де розмістилася Рада, він зауважив: «Це була громада цілком випадкового складу, не місцевого, територіального характеру».

ЦР постала з дуже різнопланових і навіть різновекторних сил, які, за великим рахунком, не були готові до такого прискорення темпу суспільних змін. Образно кажучи, ці сили виникли і оформились як антитеза вічній і неподільній Російській імперії, натомість нова якість метрополії застала їх зненацька. Цілком поважні і освічені люди не пройшли етап домовленостей і вироблення певного бачення спільного майбутнього.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Яневський Д. Політичні системи України 1917-1920 років: спроби створення і причини поразки / Д. Яневський. — К. :УХ і ЛІТЕРА, 2003. — 767с.
2. І.М. Микулинський. Під проводом УЦР / І.М. Микулинський. — Чернівці: Прут, 2013. — 704с.
3. Логінов.О.В., Семенко Л.І. Вінниця у 1917 р. Революція у провінційному місті / О.В Логінов, Л.І. Семенко. —Вінниця, 2005. —272с.
4. Дорошенко Дмитро Іванович. Історія України, 1917-1923. В 2-х т.: Документально-наукове видання / Упоряд.: К.Ю. Галушко. – К.: Темпора, 2002. – 320с.

Сокольвак Ксенія, студентка групи ТЗД-16(б) Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: sokolwak.ksusha@yandex.ru

Sokolvak Ksenia, student group TZD-16 (b) of Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, e-mail: sokolwak.ksusha@yandex.ru

УДК 94 (477)

В. Д. Панкова

МІФОЛОГІЗАЦІЯ ПЕРЕЯСЛАВСЬКОЇ РАДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Автором досліджено події Переяславської ради 1654 року та міфологізацію цих подій в СРСР.

Ключові слова: Переяславська рада, Богдан Хмельницький, Національно-визвольна війна, «Тези про 300-річчя возз'єднання України з Росією».

Abstract

The author investigated the events Pereyaslav in 1654 and mythology of these events in the Soviet Union.

Keywords*:* Pereyaslav Council, Bohdan Khmelnytsky National Liberation War, "Thesis of the 300th anniversary of the reunification of Ukraine and Russia"

Напевно, всі знають з уроків історії про події 1654 року для України, а саме про Переяславську раду. Чимало людей ще досі сприймають цю подію крізь призму постанови ЦК КПРС «Тези про 300-річчя возз'єднання України з Росією (1654—1954 рр.)», яку було затверджено 10 січня 1954 року. Того року по всій республіці відбувались урочисті збори, концерти, фестивалі, вийшло багато музичних і літературних творів, опер і театральних вистав, присвячених цій історичній події. На початку 1954 р. указом Президії Верховної Ради УРСР м. Проскурів перейменували в Хмельницький, а Кам'янець-Подільську область — у Хмельницьку. Однак, чи не головною подією, пов'язаною з відзначенням 300-річчя «возз'єднання» України з Росією, стала передача Криму до складу УРСР. 19 лютого 1954 р. Президія Верховної Ради СРСР ухвалила Указ «Про передачу Кримської області із складу РРФСР у склад УРСР»[1].

В основу «Тез про 300-річчя возз'єднання України з Росією» була покладена ідея про те, що російський, український та білоруський народи походять від єдиного кореня. З часом ці народи були роз'єднані поляками, литовцями, німцями та ін., котрі вигадали українську й білоруську мови. Ці народи (український та білоруський) тільки й робили потім, що мріяли про возз'єднання, і нарешті прийшов Богдан Хмельницький і здійснив цю мрію [2].

Пропагувався міф про те, що українці і росіяни ніколи не ворогували. Однак, за всю історію українсько-російських стосунків, починаючи з часів Юрія Долгорукого та Андрія Боголюбського, нараховується близько двох десятків воєн, в т. ч. на період до 1648 р. припадає приблизно половина. Москва вела переважно агресивні війни. Українці й білоруси, які складали, наприклад, головну ударну силу війська Великого князівства Литовського, давали гідну відсіч, часом щоправда й самі переходили кордони Московії, ходили походами на Москву, Твер, Рязань, Новгород, Псков і т.д. Навіть Богдан Хмельницький, якого люблять записувати у московські друзі, відзначився у Смоленській війні проти Московії [3].

Спробуємо розібратися, чи насправді Б. Хмельницький прагнув об'єднатися з Московською державою, хотів відмовитися від незалежності, національності і мови? Чи насправді всі шляхи вели лише до Переяслава?

У 1648 р. Богдан Хмельницький очолив Національно-визвольну війну українського народу з метою визволити його зі складу Речі Посполитої. Поляки пригноблювали українців через різну віру та культуру, виснажували родючі українські землі та закріпачували селян. У 1648-1649 р.р. козацьке військо одержувало перемоги у боях, але це ще не означало перемоги у війні. У червні 1651 р. українське військо потерпіло поразку під Берестечком. Це негативно вплинуло на бойовий дух армії. Хоч бої під Білою Церквою у вересні 1651 р. показали, що польська армія не в змозі подолати козаків, але й Б. Хмельницький мав замало сил для наступу.

Чим далі тривала війна, тим більше Б. Хмельницький переконувався, що самотужки Україна не зможе подолати Польщу. Гетьман був змушений шукати потужних союзників, розглядаючи спочатку в якості таких Османську імперію і Кримське ханство. Але ці союзники були не

надійними. Кримські татари в ході війни тричі зраджували козаків. Тому Б. Хмельницький все більше задумувався про те, що надійним союзником міг стати тільки російський «єдиновірний» цар [4].

Ще у 1648 р. Хмельницький почав закликати московського царя сісти на польському престолі і згодом постійно звертався по допомогу до Москви. Москва довго не зважувалась на війну з Польщею, але успіхи української армії підштовхнули московських дипломатів до більшої активності. Під кінець 1653 р. в Україну вирушило московське посольство на чолі із В. Бутурліним, а в січні 1654 р. в Переяславі відбулась рада гетьмана зі старшиною і місцевими мешканцями, на якій був оформлений союз з Москвою як визнання царської протекції. Щоправда, виникли певні ускладнення: Бутурлін відмовився присягати від імені царя в тому, що Москва не порушуватиме прав України і допоможе звільнити її від Польщі. Бутурлін пояснив це відсутністю традиції складання московським царем-самодержцем присяги своїм підданим. Деякі представники України також відмовилися присягати царю.

Договір все ж відбувся: український уряд виробив конкретні вимоги до царя, і з ними козацьке посольство поїхало в Москву. Сам договір у вигляді статей був укладений в Москві в березні 1654 р. і тому отримав назву Березневі статті. За ними гетьман зберігав повну незалежність у внутрішній політиці, але йому заборонялося мати дипломатичні відносини з польським королем і турецьким султаном. Російська сторона зобов'язувалась надати військову допомогу в боротьбі проти Польщі. Але ці умови не виконувались. Вже восени 1656 р. Росія таємно уклала з Польщею Віленське перемир'я, фактично зрадивши домовленостям з Україною. Очевидно, що інтереси української сторони не враховувалися Москвою.

У СРСР говорилося про те, що Переяславська рада була багатолюдною, що всі українці в єдиному пориві гаряче бажали. аби царь взяти їх під свій протекторат. Однак, на самій раді були присутні лише 300 осіб і це були лише представники козацтва, міщанства та духовенства[3]. Але навіть не всі з них погодились дати присягу: київський митрополит з духовенством, місто Чорнобиль, Полтавський, Кропивнянський, Уманський і Брацлавський полки, Іван Богун і Іван Сірко відмовились присягати царю. Також, перш ніж говорити про так зване возз'єднання, слід зауважити, що Переяславські домовленості були усними і до того ж дуже неясними. А оригінальний текст Березневих статей не зберігся. Зрештою, договір 1654 р. призвів тільки до утворення військово-політичного союзу, до певної конфедерації, в якій Гетьманщина зберігала свій суверенітет.

Історик Олена Апанович у своїй праці зауважила: «Опис Переяславської ради маємо у "Статейному списку", тобто звіті В. В. Бутурліна царю, що насичений подробицями, забарвлений риторичними прикрасами, хоча на Переяславській раді Бутурлін не був присутній і про її хід дізнався від інших. Протокольного документального запису про неї не існує. Взагалі щодо статейних списків, що складалися послами, посланниками, агентами московського уряду і які зосереджувалися потім у Посольському приказі в Москві, то їх об'єктивність і правдивість поставили під сумнів уже сучасники. Бутурлінський звіт царю, який грішить неповнотою, а в деяких місцях неточністю, був розтиражований у безлічі радянських видань, особливо останніх десятиріч. Він відомий нам також і з підручників історії СРСР (історія України, як ми знаємо, довгий час у навчальних закладах України не викладалась)»[6]. На основі таких «історичних джерел» потрібний імперії міф, створити було неважко.

Ще однією складовою міфа про возз'єдння України з Росією було твердження про те, що саме Росія принесла України прогрес, цивілізацію і процвітання. Щоб спростувати цей міф, варто вказати на знищення Російською імперією української державності, придушення будь-яких виявів національно-визвольної боротьби українців, колоніальний гніт і репресії, політику русифікації тощо Власне досить вказати на трагедію Голодомору 1932-1933 рр., який з волі Москви забрав понад 7 млн. життів українських селян, щоб припинити всякі балачки про дружбу й братню любов[3].

Отже, можна сміливо сказати про те, що ніякого возз'єднання України з Росією не було, Переяславська рада була лише вимушеним політичним ходом Б. Хмельницького, який потягнув за собою згубні наслідки для українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лопатіна В. Передача Криму УРСР у 1954 р. [Електронний ресурс] /В. Лопатіна// газета «ХайВей» (2007) / Режим доступу http://h.ua/story/71751/

2. Горобець В. День, якого не було?.. Переяславська рада 1654 р. в міфах та реаліях. [Електронний ресурс] / В. Горобець // Газета «День» №8 (2003) - Режим доступу до газети: http://day.kyiv.ua/uk/article/ukrayina-incognita/den-yakogo-ne-bulo-pereyaslavska-rada-1654-r-v-mifah-ta-realiyah-0
3. Мицик Ю. Переяславська рада 1654 р.: міфи та реальність [Електронний ресурс] / Ю. Мицик // - Режим доступу: http://fakeoff.org/history/pereyaslavska-rada-1654-roku-mifi-ta-realnist
4. Національно-Визвольна війна українського народу під проводом Богдана Хмельницького [Електронний ресурс] / Режим доступу http://histua.com/istoriya-ukraini/ukrainski-zemli-v-dobu-kozactva/nacionalno-vizvolna-vijna
5. Апанович О.Українсько-російський договір 1654 року. Міфи і реальність [Електронний ресурс] / О. Апанович // - Режим доступу: http://chtyvo.org.ua/authors/Apanovych/Ukrainsko_rosiiskyi_dohovir_1645_roku/

Алла Борисівна Пономаренко –кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail : ponomarenko-kovaliova@yandex.ua;

Валерія Денисівна Панкова– студентка групи 2МО-16, факультет менеджменту та інформаційгої безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Ponomarenko Alla B. –PhD in History, Assistant Professor of the Sociopolitical Sciences Chair, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

Pankova Valeriya D. – Department of of Management and Information Security, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

УДК 94 (477)

А. В. Дулецький

ТАЄМНИЦЯ ХРЕЩЕННЯ КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена теоріям та припущенням хрещення Київської Русі, що відрізняються від загальноприйнятих тверджень.

Ключові слова: Русь, хрещення, Аскольд, князь, княгиня Ольга.

Abstract

The article focuses on the theories and assumptions of the baptism of Kievan Rus, which differ from generally accepted statements.

Keywords*:* Rus, baptism, Askold, prince, princess Olga.

Хрещення Русі – найбільша проблема, яка досі залишається актуальною в історичній науці.

Частина подунайських ругів-русів із Ругіланда, ще в V ст. прийняли християнство в формі аріанства, в наслідок цього ці племена опинились на території майбутньої Моравії, там в 935 р. прийняв християнство Олег Ольгович, котрий привів на батьківщину русів-християн. Очевидно вони стали першими християнами в Києві [1, с. 98].

Місцева християнська община посилилась при Ярополку: християни підтримували цього князя, проти якого виступав майбутній хреститель Русі. «Християнам даде волю велику» - пишеться в Іанімовському літописі [1, с. 112].

З Аскольдом пов’язано декілька загадок нашої історії, так чи інакше маючи відношення до хрещення держави. Прах князя покоїться на місці зруйнованого храма Святого Миколая, збудованого Аскольдом в честь власного хрещення.

Чому ж відлік християнської ери ведеться не від хрещення Аскольда? Адже престижніше вважати, що історія християнства на Русі має довшу історію. Очевидно, відповідь проста: князь Володимир вважався прихильником Константинополя, а Аскольд Риму. Варто відмітити, що боротьба за першість муж Константинополем та Римом існувала задовго до розколу Церкви на Західну та Східну. Християнство Аскольд прийняв в Болгарії, під час невдалого походу в 867 році, князь міг прийняти хрещення лише від римського священика, тому що за рік до цього Константинопольський патріарх Фотій не дозволив Болгарії мати незалежного патріарха, хан Борис попросив допомоги у Риму [4, с. 157]. Саме тоді єпископ Формоза здійснив обряд над київським князем, котрий міг потребувати, щоб його хрещеним батьком вважався Папа Римський.

Згадаємо про княгиню Ольгу, хрещеним батьком якої став імператор Констянтин, та чи так це було насправді? Про те що княгиня відвідувала Візантію йдеться в рукописі візантійського князя Константина VII, але вказується, що княгиня відвідала місто будучи християнкою в 957 році, тому він ніяк не міг її хрестити. Можливо княгиня прийняла християнство по римському обряду в 946 чи 955 році в Києві, тоді в серці Русі вже стояв храм Святого Іллі, його належність до константинопольської ієрархії не була доведена, до того ж даний храм був соборний, а це в свою чергу означає, що в місті їх було як мінімум 5-6 [4, с. 159]. Західноєвропейські історики відмітили, що в 959 році Ольга відправила посольство до германського імператора Оттна, з проханням надати Русі єпископа, прохання було задоволено, до Русі був направлений єпископ Трире Адальберт, який повернувся через рік назад на батьківщину по проханню самої княгині, тому що хотіла автономності

київської церкви, саме ці вимоги висували прийнявші християнство від Риму володарі Польщі та Чехії, київська княгиня могла послідувати їх прикладу [4, с. 162].

Згадаємо про Кирила та Мефодія, прийнято вважати, що вони були прихильниками візантійського зразка, так воно і було, вони буди направлені до Моравії, де близько 3 років проповідували християнство, створивши нову азбуку, але в Константинополь вони так і не повернулись, в Венеції вони прийняли запрошення до Риму, там Папа Адріан II посвятив братів в сани священиків, про це свідчить лист Папи до моравського князя Ростислава, в якому йшлось про те, що Папа надсилає до Моравії Кирила та Мефодія, для проведення церковних обрядів та таїнства хрещення [4, с. 148]. Таким чином з благословення римського Папи брати поширювали християнство по римському канону, чи не звідси бере початок поява християнських церков в Києві де і була охрещена княгиня Ольга? Таким чином, Константинополь не має жодного відношення до появи християнства на Русі. І лише після розділу Церкви літописці постарались «замазати» згадки про хрещення Русі від посланця Риму.

Також про зв'язок перших християн на Русі з Римом свідчить те, що в Священному Писані на слов'янській мові міститься Третя Книга Єздри, котра присутня лише в латиномовній Біблії, та відсутня в грецькому та єврейському варіанті Книги Книг [2, с. 68].

Внаслідок того, що Володимиру було необхідно встановити дружні політичні зв'язки з Візантією, в літописи не потрапили відомості про хрещення Русі по римському зразку, це дало йому можливість отримати могучого союзника – Візантію та зв'язати себе з імперським домом шляхом одруження на царівні Анні [3 с. 22].

Хто знає, які думки керували офіціальним хрестителем Русі? Та чи так вони важливі зараз? Адже які б не були причини, побудивші Володимира Святославовича зробити свій вибір, вони набагато віків вперед визначили духовний та політичний розвиток Київської Русі. А про те, хто все ж хрестив Русь науковці досі сперечаються, віддаючи шану князю Володимиру, як символу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Баран В. К. Походження слов'ян / В. К. Баран, Д. Козак, Р. Терпиловський. - К.: Наукова думка, 1991. - 139 с.
2. Брайчевський М. Утвердження християнства на Русі / М. Брайчевський. - К.: Наукова думка, 1988. - 259 с.
3. Ричка В. М. Київська Русь: проблеми, пошуки, інтерпретації / В. М. Ричка // Укр. іст. журн. - 2001. - № 2.
4. Кокотюха А. А., Скляренко В. М., Сядро В. В., Харченко П. В. Історія в обличчях та подіях. Таємниці історії України / Художник-оформлювач І. В. Осіпов. – Харків: Фоліо, 2010. – 510 с.

Алла Борисівна Пономаренко **–**кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail : ponomarenko-kovaliova@yandex.ua;

Андрій В'ячеславович Дулецький **–** студент групи ТК – 16б, факультет інфокомунікацій, радіотехніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Ponomarenko Alla B. **–**PhD in History, Assistant Professor of the Sociopolitical Sciences Chair, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

Dulietskiy Andry V. – Department of info-communications, radio engineering and nanosystems, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

УДК 94 (477)

Р. А. Іванов

З ІСТОРІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ДОНБАСУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Стаття присвячена висвітленню історичного процесу формування регіональної ідентичності Донбасу.
Ключові слова: регіональна ідентичність, Донбас, Луганська область, Донецька область.

Abstract
The article is devoted to highlighting the historical process of formation of regional identity Donbass.
The article is devoted to.
Keywords*:* *regional oneness* Donbas, Lugansk region, Donetsk region.

Вже довгий час Донбас викликає в багатьох людей негативні асоціації, пов'язані з донецькими бандитами та іншими неприємними явищами. Як виявилось, в регіоні багато сепаратистів, які підтримують окупантів. З Росії ллється колосальний потік дезінформації. З цим складно щось вдіяти. Пропоную розібратись, кому Донбас належить історично і звідки там взявся сепаратизм.

У давні часи на Донбасі жили агресивні кочові племена, які витісняли один одного. Основні з них –були кіммерійці, скіфи та сармати. Пізніше Київська Русь вела запеклу боротьбу з іншими кочовими племенами, що приходили зі сходу. Попри значні військові успіхи Русі не вдалось повністю колонізувати Донбас і перемогти кочівників. В 15 столітті на Донбасі, який був частиною незаселеного Дикого поля з'являються українські козаки. Отож, до 14-15 століть жодна з держав або ж кочове плем’я не могли утримати під контролем територію Донбасу впродовж тривалого часу. Як наслідок ні економічного, ні соціального розвитку не було.

На думку багатьох дослідників, провідна роль в колонізації Донбасу належить саме українським козакам. Протягом XVI—XVII ст. наші козаки здобули цю землю у боротьбі з кочовими народами Великого Степу, у військових сутичках з кримськими татарами, турецькими яничарами, московськими осадниками та донськими козаками. За допомогою «меча і плуга» вони заснували тут самобутні адміністративно-територіальні структури — Кальміуську, Єланецьку та Барвінківську паланки Війська Запорозького Низового [1].

Дослідження заселення та освоєння краю у XVI–XVIII ст., проведені професором Василем Пірком, показують, що у цей період участь у освоєнні краю брали представники різних етносів, серед яких вихідці з території сучасної України складали 60-70 % [2]. В часи гетьманування Богдана Хмельницького в XVII столітті, більша територія сучасного Донбасу входила до Української козацької держави.

Український історик Дмитро Багалій писав про політику заселення Донбасу Росією: "Хоча це було в диких, незаселених степах, що не були нічиєю власністю, але все-таки на цю землю московський уряд дивився як на свою і хотів її закріпити за собою через заселення переселенцями, хоча ті землі в дійсності належали прадідам українців"[3]. За допомогою лояльних переселенців російський уряд хотів асимілювати землі Донбасу і привласнити їх. В різні часи туди переселяли росіян, сербів, німців, греків та людей інших національностей. Особливо потік робочої сили збільшився в другій половині 19 століття з відміною кріпацтва і відкриттям покладів вугілля.

Більшість теперішніх мешканців Донбасу походять від переселенців, які приїхали в пошуках роботи. Промисловий період історії Донецького кряжу пов’язують передусім із Джоном Х’юзом, валлійським підприємцем, який викупив ділянку землі та заснував гірниче селище, згодом назване на його честь Юзівкою.

Від 1870-х за рахунок трудових мігрантів тут швидко зростало населення. З Росії до Юзівки їхали здебільшого безземельні селяни. Першою масовою психологічною травмою був переїзд із села до міста. Другою – перехід від наземної до підземної роботи: фактично люди спускались до пекла. Свідомість людини, яка відірвалась від свого коріння, повністю змінила спосіб життя і навчилась робити те, чого раніше не могла уявити, зазнавала суттєвих змін. Серед приїжджих було багато

сезонних працівників, відірваних від родин. Вони заповнювали дозвілля пиятикою – звідси легенди про донецьке пияцтво.

ХХ століття в історії Донбасу стало таким багатим на події, що вся попередня історія грає другорядну роль. В 1897 році населення регіону складало трохи більше 1 мільйона осіб, а за переписом 1989 року населення вже склало 8 168 812 осіб [3]. В 20-му столітті ця місцевість пережила багато кровопролитних конфліктів і часом населення сильно скорочувалось. Таке збільшення населення (у 8 разів) можливе лише завдяки великим потокам переселенців. Місцеві українці доволі успішно займались сільським господарством, тому вони не настільки охоче йшли працювати на шахти, як новоприбулі люди. Це одна з причин російськомовності великих міст.

Основними випробуваннями для Донбасу в 20-му столітті стали: голодомор 1932-1933 рр., сталінські репресії 1937-1938 рр. та Друга світова війна. В результаті цих подій велика кількість людей була знищена, а їм на заміну радянська влада направляла переселенців з різних куточків СРСР. Це змінило національний і чисельний склад російськомовного населення. Наприклад, за переписом 1897 року в регіоні з 1032965 людей проживало 227119 росіян, тобто 21%. В 1959 році на Донбасі жило 6714220 мешканців, з них 2551284 росіян, тобто 38%. 1989 р. загальна кількість склала 8168812 людей, з них 3595134 росіян, або 44%. Якщо в сільській місцевості за чисельністю продовжували домінувати українці, то в містах – більше половини росіяни. Якщо брати дані по Луганщині, то від перепису до перепису зменшувалося відносне число українців, що вважали українську мову рідною: 1959 р. – 87,6 %, 1970 р. – 78,3 %, 1979 р. – 71,6 %, 1989 – 66,4 % [3].

Водночас на Донбас переселяються кримінальні елементи, особливо на шкідливі для здоров’я виробництва, де для працевлаштування не вимагали жодних документів. За неофіційною статистикою, кожен п’ятий на Донбасі побував за ґратами [4]. Для об’єднання строкатого населення більшовики зробили ставку на інтернаціоналізм та атеїзм, руйнуючи церкви та провадячи антирелігійну пропаганду.

Український дисидент Олекса Тихий, що народився і жив в Донецькій області, з сумом констатує: "Моторошно стає на душі при аналізі того, що бачиш навкруги. Цілковита байдужість до всього прекрасного, святого, людського. Люди майже ні в що не вірять — ні в Бога, ні в комунію. Забули старі та не дуже старі традиції та обряди, щезли вечорниці, колядки, щедрівки, купальські пісні… А що лишилося? Бездумне сидіння біля "блакитного екрана", ходіння в кіно ("щоб убить времня"), пляшка та безконечні розмови біля неї про футбол, заробітки, мотоцикли, лотереї, цинічні сексуальні бувальщини. У чоловічому товаристві процвітає лайка — не зважаючи на вік та родинне оточення… Матюкаються інженери, начальники на робітників, робітники на начальників, матюкаються при жінках і дітях, бо мат став своєрідною окрасою мови ("для связки слов", як кажуть мої колеги)”[5].

Отже, за панування більшовицької влади ситуація на Донбасі погіршилася. Політика терору та репресій спустошувала цілі села. Натомість, переселені слухняно виконували вказівки партії. На противагу економічному зростанню постає проблема тотальної русифікації регіону.

Після здобуття Україною незалежності влада не змогла та й, мабуть, не намагалася радикально змінити ситуацію і консолідувати мешканців Донбасу, щоб вони відчули себе громадянами Української держави. Серед об’єктивних причин слабкої консолідованості громадян цих регіонів, на думку сучасних дослідників, є такі:

- віддалене, периферійне географічне розташування (далеко від столиці) з потужними регіональними центрами;
- історично зумовлена (в умовах Російської імперії та СРСР) етнокультурна зросійщеність, совєтизованість та комунізованість великої частки громадян;
- наявність серед місцевих мешканців великої частки мігрантів з Російської Федерації та їхніх нащадків у першому й другому поколіннях [6, с.110].

Впродовж президенства В. Януковича негативний вплив “північного сусіда” тільки посилився. Його політичні рішеня наче давали зелене світло Кремлю, мовляв “приходь та забирай”. Через засоби масової інформації та комунікації російська пропаганда формувала світогляд мешканців Донбасу. Усе це підготувало підгрутня спочатку до анексії Криму, а згодом і до окупації Донбасу.

Можна зробити висновок, що історія Донбасу сповнена драматичних та жорстоких подій. Але не зважаючи на Кремлівську пропаганду свідоме україномовне населення знає, що ключову роль в освоєнні та розвитку цих земель зіграли саме українці. Так в різні часи були різні політичні режими та різні господарі, але український селянин проживав на Донбасі ще здавна. Тому це наша рідна земля, яку “північний сусід” завжди хотів привласнити собі, шляхом репресій, заселення переселенцями та асиміляцією. Як результат цієї політики, на Донбасі ми маємо критичну ситуацію : значна частина населення не визнає свою українську приналежність і воліє об’єднання з Росією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Чухліб Т. В. Донеччина та Луганщина – козацькі землі України (XVI–XVIII ст.) / Т. В.Чухліб. – К.: НАН України. Інститут історії України, 2014. – 105 с.
2. Пірко В. О. Заселення Донеччини у XVI–XVIII ст. (короткий історичний нарис і ури- вки з джерел) / В.О.Пірко. – Донецьк, 2003. – 180 с.
3. Таїцький А. Дикий Схід, або буремна історія Донбасу. [Електронний ресурс] / А. Таїцький. – Режим доступу: https://jmedia.com.ua/dikii-skh%D1%96d-abo-buremna-%D1%96stor%D1%96ia-donbasu .
4. Кліноваа О. Як формувалась регіональна ідентичність Донбасу. [Електронний ресурс] / О. Клінова. – Режим доступу: http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/12/11/146063/ .
5. Тихий О. Думки про рідний Донецький край. Том І / Упорядкували Овсієнко В. В., Олійник М. В., Півень В. Ф., Фіалко Є.Б. – Донецьк: ТОВ «Поліграфічний будинок «Донеччина»», 2012.
6. Чирков О. Етнічний чинник в агресії Російської Федерації проти України: етнокультурна історія південно-східних українських земель і сучасні маніпуляції Кремля / О. Чирков //Агресія Росії проти України: історичні передумови та сучасні виклики / П. П. Гай-Нижник (керівник проекту, упоряд. і наук. ред.); авт. кол.: П. П. Гай-Нижник, Л. Л. Залізняк, І. Й. Краснодемська, Ю. С. Фігурний, О. А. Чирков, Л. В. Чупрій. – К.: «МП Леся», 2016. – С.109-130.

Алла Борисівна Пономаренко **–**кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail : ponomarenko-kovaliova@yandex.ua;

Іванов Роман Андрійович**–** студент групи 1ПІ–16б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

PonomarenkoAlla B. **–**PhD in History, Assistant Professor of the Sociopolitical Sciences Chair, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

Ivanov Romav A– Department of Information Technology and Computer Science, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

УДК 94 (477)

І. Л. Соломонюк

Вінницький національний технічний університет

ЛІКВІДАЦІЯ ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ

Вінницький національний технічний Університет

Анотація

Стаття присвячується процесу ліквідації Української греко-католицької церкви. Висвітлюється роль влади у цьому процесі.

Ключові слова: Українська греко-католицька церква, протистояння СРСР і Ватикану, ліквідація УГКЦ.

Abstract

The article is devoted to liquidation process of Ukrainian Greek Catholic Church. Highlights government role in this process.

Keywords: Ukrainian Greek Catholic Church, USSR confrontation with the Vatican, liquidation of UGCC.

В умовах радянських переслідувань церков Українська греко-католицька церква мала свою особливість. Не зважаючи на переслідування, та частина населення, яка належала до греко-католицької церкви, намагалася зберегти ідентичність своїх вірувань. Ліквідація греко-католицької церви є жахливою сторінкою в історії України[1, с. 27].

Метою роботи є дослідження процесу ліквідації УГКЦ. Ця сторінка в історії України є маловивченою. На це є певні причини. В умовах радянського тоталітарного режиму ця тема не могла бути висвітлена. Якщо ж і видавалися наукові праці, то вони мали ідеалогізований характер. Тобто в цих працях діяльність Української греко-католицької церкви була висвітлена з негативної сторони і наголошувалось на її експлуататорській ролі. Лише після здобуття незалежності друком вийшли збірники документів за редакцією В. Сергійчука, які дозволили простежити події в цьому процесі. На даний момент науковці розглядають “возз’єднання” Української греко-католицької церкви з Російською православною церквою як політику ліквідації внутрішньої опозиції з метою зміцнення СРСР[2, с. 55].

Українська греко-католицька церва завжди займала важливе місце в політичному, національному та духовному житті Західної України. У період будівництва ЗУНР греко-католицькі священники брали активну участь у політичних процесах. Після створення ЗУНР УГКЦ була проголошена національною. Під час Другої світової війни, незважаючи на німецьку окупацію, УКГЦ на чолі з митрополитом Андреєм Шептицьким змогла зберегти свою структуру, вірних та утверджувати серед українського народу християнські цінності, національну єдність як передумову для здобуття незалежності[3, с. 74].

В 1944 році після повернення радянської влади на землі Західної України, розпочався процес радянізації. В умовах тоталітарного режиму керівництво держави на чолі з Йосифом Сталіном послідовно знищувало все, що не вписувалось в схему диктаторського правління партії. До встановлення радянської влади в Західній Україні УГКЦ мала 3040 парафій, 4440 храмів, Духовну академію, п’ять духовних семінарій, дві школи і 127 монастирів. Її видавництва випускали дев’ять часописів і велику кількість релігійної літератури. Церкву очолював митрополит, якому підлягали 10

єпископів і 2950 священників [4, с.14].

Відразу після встановлення влади над західноукраїнськими землями репресивні органи СРСР почали збирати матеріали про сепаратистську діяльність УГКЦ і особливо її митрополита Андрея Шептицького, оскільки навіть верхівка партії усвідомлювала його авторитет. До наступу на греко-католицьку церкву сталінський режим спонукали кілька основних чинників. Перший чинник-це національна діяльність УГКЦ, яка вже згадувалась вище. Представники УКГЦ намагались пробудити в вірних національну свідомість та виступали за незалежну Україну. Не можна було не зважати на цей чинник, тому що саме в той час пожвавився національно- визвольний рух на чолі з Українською повстанською армією та Організацією українських націоналістів. Другий чинник – підпорядкування УГКЦ Ватикану. Протистояння СРСР і Ватикану розпочалося в 1943 році, коли з'явилося питання повоєнного облаштування світу. Миротворча роль Ватикану зросла, оскільки він мав намір стати між двома ворогуючими блоками. Ватикан мав на меті зберегти рівновагу в післявоєнній Європі та зупинити поширення комуністичної ідеології. Для СРСР боротьба з Ватиканом була надзвичайно важливою ще тому, що радянське керівництво прагнуло позбутися впливу папської держави на ті території, де в результаті Другої світової війни встановився комуністичний режим [4, с. 14].

Радянське керівництво мало на меті підвищити роль Російської православної церкви у боротьбі з католицизмом та приєднати до неї Українську греко-католицьку церкву після від'єднання останньої від Ватикану. Сталін доручив Георгію Карпову розробити план для досягнення цієї мети. 15 березня 1945 р. Сталін отримав документ в якому був описаний план боротьби з Ватиканом, також в цьому документі було описано процес ліквідації УГКЦ. Цей документ отримав схвалення диктатора СРСР [4, с. 14].

Ми можемо вважати, що схвалення цього документу стало початком процесу ліквідації УГКЦ. Після цього в країні розпочалася масова пропагандистка робота щодо ідеологічного забезпечення процесу знищення української уніацької церкви. 8 квітня 1945 р. у львівській газеті "Вільна Україна" була надрукована стаття " З хрестом чи ножем" автора Ярослава Галана. У цій статті Греко-католицьку церкву звинувачували у зраді українського народу, співпраці з нацистами, а також у співробітництві з УПА та ОУН. Діяльність митрополита Андрея Шептицького була розкритикована. Автор статті вимагав припинити діяльність злочинної церкви. Можна сказати, що дана стаття була написана на замовлення влади країни, оскільки вже 12 квітня було заарештовано митрополита Йосифа Сліпого, єпископів М. Будку, М. Чарнецького, Г. Хомишина та І. Лятишевського[4, с. 15].

Керівництвом партії було прийнято рішення про підготовку собору УГКЦ. Було зазначено, що на соборі будуть прийняті рішення про розвив з Ватиканом та з'єднання з РПЦ. Це собор мав відбутися на так званому тижні православ'я. В проведені цього собору влада бачила можливість узаконення ліквідації УГКЦ. Таким чином, з організаційної позиції владою були створені відповідні передумови для проведення собору, на якому мали ухвалити заздалегідь очікувані рішення. Щоб все пройшло, як заплановано, почалося залякування священників. Не дивлячись на те, що в газетах було надруковано лише позитивні думки населення про проведення собору, більша частина населення краю відносилася до нього негативно [5, с. 61 - 62].

З числа духівництва було обрано певну кількість єпископів, щоб рішення собору уявлялось легітимним. Одразу після цього органами влади був розроблений чіткий план проведення собору. Радянські органи безпеки пильно стежили як за підготовкою до собору, так і за його ходом.

8 березня 1946 р. собор розпочав свою роботу. За даними мандатної комісії собору, на собор прибуло 216 священиків та 19 парафіян відповідно з 225 і 22 запрошених. Важливо згадати, що за даними Ю. Герича, кількість учасників була набагато меншою і не перевищувала 140 осіб. Після молебня та декількох доповідей про мотиви розриву з Ватиканом було запропоновано перейти до голосування. Голосування відбувалося відкритим шляхом, підняттям рук, при цьому за голосуючими спостерігали співробітники НКДБ. Піднялося більше ста рук - цього було досить щоб остаточно вирішити долю УКГЦ. Постанова собору була головним документом, в якій було сказано про анулювання Брестської унії 1596 р. і возз'єднання з РПЦ. Можна сказати, що собор уже не вирішував долю УГКЦ, бо на той час вона, по суті, вже була знищена, його рішення ніби узаконили цей процес. Без втручання органів НКДБ процес ліквідації Української греко-католицької церкви розтягнувся б

на багато років або й не відбувся б взагалі, оскільки загал його противників був досить потужний. Якщо оцінити ситуацію з організаційної сторони, то радянське керівництво створило всі відповідні умови для проведення собору. Львівський собор 8-10 березня 1946 р. повністю пройшов за створеним раніше сценарієм. Однак, не зважаючи на тиск влади, масові репресії і терор переважна більшість греко-католицького духівництва чинила активний опір репресивним заходам радянської влади [5, с. 62,63].

Відповідно до багатьох наукових джерел можна сказати, що примусова ліквідація УГКЦ є однією з трагічних подій в історії України. Проте, незважаючи на формальний розрив унії, владі не вдалося реалізувати свій задум. Важливо сказати, що навіть в умовах тоталітарного режиму та всебічного контролю суспільного життя УГКЦ змогла зберегти свою структуру та не втратити значну частини вірних на західній Україні. Це допомогло їй відродитися як тільки це стало можливим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бистрицька Е. Питання ліквідації греко-католицької церкви у контексті радянсько-ватиканського протистояння / Е. Бистріцька // Всеукраїнський науковий журнал Мандрівець. – 2009. – №4. – С. 26 – 31.
2. Бондар В. Радянська політика ліквідації нечисленних конфесій у Чернівецькій області (1944-1985 рр.) / В. Бондар // Всеукраїнський науковий журнал Мандрівець. – 2015. – №5. – С. 55 – 60.
3. Вітвіцький О. Участь Української Греко-Католицької Церкви в державотворчих процесах на Західноукраїнських землях у 1918-1921 роках / О. Вітвіцький // «Визвольний шлях». – 2004. – Кн. 11. – С. 74 – 88.
4. Концур Н. Становище української греко-католицької церкви після відновлення радянської влади в західній Україні / Н. Коцур // Всеукраїнський науковий журнал Мандрівець. – 2006. - №6. – С. 14 – 18.
5. Концур-Карабінович Н. Загальноукраїнський собор української греко-католицької церви 1946 року в новому аспекті / Н. Концур-Карабінович // Всеукраїнський науковий журнал Мандрівець. – 2015. – №5. – С. 61 – 64.

Алла Борисівна Пономаренко –кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail : ponomarenko-kovaliova@yandex.ua;

Ірина Леонідівна Соломонюк – студентка групи 3 МО – 16 б, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

PonomarenkoAlla B. –PhD in History, Assistant Professor of the Sociopolitical Sciences Chair, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

Solomoniuk Iryna L. – Department of management, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

УДК 94(477)

Кавка В. В.
Манжак Н.О.

ДІЯЛЬНІСТЬ ОУН – УПА НА ПОДІЛЛІ В РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

[1] Вінницький національний технічний університет

Анотація
Досліджено діяльність ОУН – УПА на теренах Поділля в роки Другої Світової війни
Ключові слова: ОУН, УПА, червоні партизани, українці, повстанці, фашисти.

Abstract
The activity of the OUN - UPA skirts in the territory during the Second World War
Keywords: OUN, UPA, red guerrillas, Ukrainian, rebels, Nazis.

Вступ

Сучасникам аналізувати діяльність ОУН – УПА важко. Адже протягом років точиться гостра дискусія про їхню боротьбу.

А саме питання «хто вони? Герої націоналісти чи зграйка терористів?». За часів СРСР питання «боротьби ОУН» замовчувалось або піддавалось гострій критиці. Лише сьогодні можна реально оцінити і зробити висновки.

Раніше через малу кількість інформації люди помилково вважали що діяльність ОУН – УПА притаманна лише Західній Україні. Але це не так. Вони вели свою підпільну роботу і на Поділлі і в Східній Україні. Хоча масовості і поширеності оунівці там не набули.

Результати дослідження

Українська Повстанська Армія була утворена у жовтні 1942 року. Її основним завданням була оборона українського населення від німецького, потім більшовицького поневолення. А тому в основу її ліг територіальний принцип. Головним Командиром УПА був генерал Роман Шухевич, йому були підпорядковані чотири групи: УПА – Північ, УПА – Захід, УПА – Південь, УПА – Схід.

На терені Вінницької області діяла група УПА – Південь. Вона була сформована влітку 1943 року під командуванням полковника «Батька» (Омеляна Грабця) на Уманщині. На початку 1944 року ця група складалася з 3-х Воєнних округів (ВО): ВО «Холодний яр», ВО «Вінниця», та ВО «Умань». До ВО «Вінниця», яким командував «Ясен», входили курені «Сторчана», «Мамая» та «Буревія».

Більшовицька пропаганда багато років паплюжила українських повстанців, називаючи їх «українсько-німецькими націоналістами», «прислужниками Гітлера» і т.п. Щоб спростувати ці звинувачення, варто звернутись до німецьких джерел. В період окупації у Вінниці виходила газета «Вінницькі вісті» під егідою німецької адміністрації і висловлювала її думку. 3-го червня 1943 року ця газета писала про борців за волю України: «і думаємо, що ці «отамани», які прибирають голосні опереткові псевдоніми, втягнені. у майстерну сітку жидівсько - більшовицьких провокацій. Тим

самим вони перебувають на службі у ворогів України. В своїх власних інтересах населення України категорично відкидає більшовизм і відпекується від так званих «національних» бандитських груп.»

Влітку – восени 1943 року УПА – Південь вирушила в рейд на захід через Гайсин, Жмеринку, Літин до Летичівщини. Про боротьбу українських повстанців в той час в Літинському районі розповідає учасник тих подій Микола Миколайович Шестопаль родом з с. Вонячен (нині Городище). Якось уночі хтось постукав до них у хату — це був «Батько». Він приніс з собою друкарську машинку, на якій почав друкувати листівки. А Микола Шестопаль, тоді 16-річний хлопець, розкидав і розклеював ці листівки у Літині. У них розповідалось про звірства фашистів, про те, як бідують українці, що виїхали в Німеччину. В цих листівках закликали юнаків і дівчат не їхати в Німеччину. «Батько» говорив з молоддю, пояснював їм, що і німці, і більшовики це вороги і з ними треба боротися, співав пісні: «Ми українські партизани, нащадки славних козаків, ми носим бомби і нагани і б'єм комуну й німчаків».

Поживши кілька днів, поки поранена рука зажила, «Батько» пішов на Летичів, а через деякий час Миколу Шестопаля схопили німці і кинули в літинську тюрму. Його там били, вимагаючи, щоб він сказав, де «Батько».

Одної ночі в тюремну камеру зайшли якійсь люди і розбудили Миколу: «Вставай, ми українські повстанці, прийшли вас визволяти». Той злякався, подумав, що це провокація німців, але потім побачив «Батька» і зрозумів, що це «свої». Вони розкидали листівки, прихопили кілька гвинтівок і втекли. В Літині після цього вчинився страшенний гармидер, літали ракети, чулася безладна стрілянина німців і поліцаїв. Але семеро сміливих повстанців, які вчинили наліт на Літинську тюрму, були вже далеко[1].

Під час німецької окупації на терені Вінниччини були сутички між червоними партизанами і українськими повстанцями. Згідно архівних матеріалів більшовицькі партизани загону ім. Кірова під керівництвом С. Тарнавського роззброїли націоналістичну групу в с. Жорнищі Іллінецького р-ну. А в постанові Літинського РКП(б)У говорилось, що «Украинско – немецкие националисты убили наших подпольщиков Главачука Феодосия и Ткачука Герасима — с. Новоселица — Залужная»[2].

3 жовтня 1943 року загін УПА опановує відділення німецької поліції в Літині і визволяє в'язнів, здобуває 300 одиниць вогнепальної зброї. Завдяки УПА все збіжжя залишилося в руках населення і люди почали трішки краще жити.

В кінці 1943 року, згідно звіту про бойову діяльність кавбригади ім. Леніна, «имели место случаи также столкновения партизан с украинскими националистами, которые, численностью до 600 чел., дислоцировались в селах и хуторах поблизу Чорного леса»[3].

Весною 1944 року перед наступом Червоної Армії група УПА – Південь вирушила з Вінниччини й Кам'янець – Подільщини на Волинь. Під час цього переходу повстанці зазнали важких втрат у боях «заградительными отрядами» НКВС.

Для українських визвольних сил на Вінниччині почався новий етап — боротьба з більшовицькою окупацією. 7 квітня 1944 року, згідно донесення майора НКВС Бруєвича, його

опергрупа вступила в бій з українськими повстанцями на території Хмільницького р-ну, було вбито 2-ох повстанців і одного взято в полон.

В довідці обласного управління НКВС від 4 травня повідомляється, що 11 і 24 квітня 1944 року в Чорному лісі з'явився озброєний загін «бандерівців» чисельністю 250-300чол. Він складався з 2-х з'єднань — першого під командуванням Гузиря, другого – під командуванням Довбуша. Петро Мірчук пише в своїй книзі « Українська Повстанська Армія. 1942-1952», що курінний командир Довбуш загинув на початку червня 1944 року на Кам'янець – Подільщині у великому бою з більшовиками.

У доповідній під грифом «сов. секретно» повідомлялося комісару внутрішніх справ УРСР, що 24 травня «чекистско – войсковой отряд» під командуванням майора Кальника вступив у бій з загоном повстанців у Вонятинському лісі. Одного повстанця більшовики вбили, а одного взяли в полон, захопили також воза, штабні документи та зброю. Полонений сказав на допиті, що на Вінниччину прийшло 5 загонів УПА загальною чисельністю до 500 чол. під проводом «Батька».

Далі в доповідні пояснювалося, що бандерівська група складалася з 2-х самостійних загонів. Одним з них чисельністю 300чол. командував «Богун – Тополенко», а другим, в якому знаходився і командир «Батько», - командували «Шуляк» та «Ігор».

Цей загін в Циганському лісі був розділений на 2 групи: одна з них чисельністю в 300 чол. рушила на Волинь, а інша — в 130 чол. пішла на схід у Вінницьку область, з нею був і командир «Батько».

5 червня, згідно 8 повідомленням про ліквідацію загону «Шуляка», дільничий уповноважений міліціонер Павлов виявив цей другий загін поблизу Широкої Греблі (Вінницький р-н). Отримавши його повідомлення, підрозділ 189-го батальйону внутрішніх військ НКВС вступив у бій і оточив загін «Шуляка». В цьому бою було вбито 71 повстанця, в т.ч. і командира «Шуляка», а іншим вдалося втекти у ліси. Енкаведисти втратили 3 чоловіка в т.ч. і Павлова.

А 11 червня 1944 року, за повідомленням НКВС, « з 10.00 до 17.00 розгромлено штаб «Батька» - «Богуна», командира генерального воєнного округу УПА по Вінницькій області, Кам'янець – Подільській області і Бердичівського округу в кількості до 30 чол. Під час бою вбито 14 повстанців, взято в полон 2-х чоловіків, в т.ч. вбитий «Батько» - «Богун». Захоплені трофеї: гвинтівок — 5, автоматів — 3, РК — 1, гранат — 8, патрони. Затримані особисті зв'язкові «Батька» - «Богуна» в с. Микулинці в кількості 3-х чоловік»[4].

Одним із найголовніших завдань УПА було проведення агітаційної роботи серед населення, розповсюдження листівок із закликом підніматися на боротьбу проти фашистського і більшовицького поневолення.

На Вінниччині розповсюджувались книжечки «Слово бойцам и командирам Красной Армии», Універсал Української Головної Визвольної Ради від червня 1944 року, гумористичні листівки, «Український перець».

Висновки

Таким чином, діяльність ОУН - УПА на теренах Поділля , з одного боку, сприяла перемозі над фашизмом, з іншого — закладала підвалини майбутнього розпаду тоталітарної радянської комуністичної системи

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. https://uk.wikipedia.org/wiki/Боротьба_УПА_проти_німецьких_окупантів
2. www.reabit.org.ua/files/store/Vinn.2-59-848.pdf
3. oun-upa.national.org.ua/articles/malyhin.html
4. https://uchil.net/?cm=84107

Манжак Надія Олександрівна — студент групи 4Е-16б, факультет електроенергетики, електромеханіки та електротехніки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ms.manzhak@mail.ru

Науковий керівник: ***Кавка Віктор Васильович*** — канд. істор. наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Manzhak Nadia A. - student of 4E-16B, Department of Electricity, Electromechanics and Electrical Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ms.manzhak@mail.ru

Kavka Viktor V. — Cand. Sc. (History), Assistant Professor of Chair of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: tomash26@ukr.net

УДК 94 (477)

А. Б. Пономаренко

С. В. Шаталюк

ПЕРЕДАЧА КРИМСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО СКЛАДУ УРСР – ЩЕДРИЙ ДАРУНОК ЧИ ЕКОНОМІЧНИЙ ТЯГАР?

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена дослідженню причин передачі Кримської області до складу Української Радянської Соціалістичної Республіки. Дається аналіз соціально- економічного становища області на момент її передачі до складу УРСР.

Ключові слова: Кримська область, депортація народів, УРСР.

Abstract

The article investigates the reasons for the transfer of the Crimean region to the Ukrainian Soviet Socialist Republic. The analysis of the social - economic situation of the region at the time of its transfer to the USSR. Key words:

Keywords*:* . Crimean region, deportation of the peoples, the Ukrainian Soviet Socialist Republic.

Існує кілька гіпотез щодо підґрунтя передачі Кримської області до складу УРСР. За однією їз них ініціатива передачі приписується Першому секретарю ЦК КПРС М. Хрущову та його начебто позитивному ставленню до України. За іншою версією ця передача була не актом братерства, а вимушеною мірою, оскільки у Криму на той час склалася несприятлива соціально-економічна ситуація. На цьому позначилася післявоєнна розруха та брак робочої сили, адже відбулася сумнозвісна депортація кримських татар та представників інших національностей з півострову.

Офіційна статистика свідчить, що за чотири роки війни населення в Криму зменшилося вдвічі і до травня 1944 р. становило 780 тисяч осіб, а після депортації кримських татар та представників інших народів тут лишилося близько 500 тисяч людей [1]. Щоб ліквідувати дефіцит робочої сили у Крим було переселено російське населення з регіонів Але необхідних для господарювання у степовій місцевості навичок у переселенців не було. Отже відбудова народного господарства регіону йшла дуже повільно. Ситуація потребувала радикальних змін. Тож Кримську область передали до складу УРСР у 1954 р. із таким формулюванням: «Враховуючи спільність економіки, територіальну близькість та тісні господарські та культурні зв'язки між Кримською областю та Українською РСР» [2].

В 1954 р. в СРСР з великою помпезністю відсвяткували визначну дату - 300 річчя возз'єднання України з Росією. Не інакше як возз’єднання двох братніх народів трактувалися радянською владою події 1654 р. – Переяславська рада і «Березневі статті». Відбулися численні урочисті збори, виставки, концерти з нагоди ювілею. На всіх рівнях підкреслювалося значення УРСР як другої серед рівних республік єдиного і неподільного Радянського Союзу. Більш того - почалася своєрідна українізація керівництва республіки, навіть комуністичну партію України вперше з середини 20-х дозволили очолити українцеві Олексію Кириченку. До цього першими секретарями республіканської партійної організації були виключно росіяни. На додаток до численних урочистостей ЦК КПРС обнародував документ, в якому доводилась непохитність «вічного союзу» українців з росіянами. Щоб підкреслити великі переваги, що отримала Україна від союзу з Москвою, святкування річниці Переяславської угоди вінчав акт передачі Криму від Російської Федерації Україні – як «свідчення дружби російського народу». І тоді, і в наступні роки ця подія сприймалася як апофеоз святкування возз'єднання, як великий дар старшого брата, як царський жест Микити Хрущова. Спробуємо розібратись, чи так було насправді?

Це був час, коли зруйнована війною економіка України та європейської частини Росії тільки почала відроджуватися. Відбудовували міста, заводи, фабрики, піднімали село. За головними показниками народне господарство ледь перевершувало передвоєнний рівень. Так було скрізь - тільки не в Кримській області. Тоді півострів мало чим нагадував всесоюзну здравницю, якою звикли вважати Крим у 70-80-х роках. Область відставала від загальних темпів відбудови. Промисловості тут не було, а сільське господарство перебувало в занепаді. Чи не головною причиною стала депортація татар та інших народів, які віками жили і працювали в Криму. Переселенці ж з Росії і України просто не вміли вести господарство в нових кліматичних умовах. Більш того, зіткнувшись з такими труднощами, частина з них поверталася додому. На початок 1954-р. чисельність населення півострова відповідала рівню середини 20-х і ледве перевищувала півмільйона.

Питання про зміну підпорядкування Кримської області ідеологічно та економічно було обґрунтовано на вересневому пленумі ЦК КПРС 1953 р., присвяченому проблемам сільського господарства. На тому пленумі М. Хрущова хоч і обрали Першим секретарем ЦК КПРС, але він ще не був повновладним хазяїном становища. Велику роль в прийнятті рішень відігравала стара сталінська гвардія – Голова Ради Міністрів і Голова Президії ЦК – Г. Маленков, його перший заступник В. Молотов, а також К. Ворошилов, Л. Каганович, М. Булганін. Тому питання передачі Кримської області не могло бути ініціативою новообраного Першого секретаря.

Під кінець осені 1953 р. М. Хрущов сам відвідав Крим і переконався в необхідності рішучих змін. Про цю подорож збереглися спогади Олексія Аджубея, зятя Хрущова. Він супроводжував Першого секретаря в інспекторській поїздці до Криму. Кримська дійсність 1953 року, зображена ним, просто вражає своєю безнадійністю. За словами Аджубея, найбільше ошелешили, схвилювали і обурили Хрущова галасливі натовпи російських переселенців, які торпедували машину Першого секретаря. Люди скаржилися на нестерпні умови життя, погане житло, нестачу харчів, вимагали допомоги. За свідченням Олексія Аджубея, Хрущов у той же день терміново виїхав до Києва. По приїзді у Маріїнському палаці він мав тривалу розмову з керівництвом республіки. Головною темою її стало кримське питання та неприємні враження від поїздки. Користуючись своїм величезним авторитетом серед київського керівництва, Микита Сергійович умовляв українців допомогти відродженню кримської землі [3].

В одному з архівів України зберігалася довідка під грифом "секретно" - "О состоянии сельського хозяйства Крымской области" від 4 січня 1954 року, підготовлена для першого секретаря ЦК КПУ О. І. Кириченка.З неї дізнаємося про жахливий стан економіки регіону. Наприклад, про те, що в 1954 р. порівняно з 1940-м площа посівів у Криму скоротилася на 70 тисяч гектарів. За врожайністю всіх головних сільськогосподарських культур область у 1953 році не досягла довоєнного рівня. За станом на 1 січня 1954 року площа садів складала лише 87 відсотків, а виноградників - 79 відсотків рівня 1940 року. Тваринницькі ферми у більшості колгоспів і радгоспів Криму пішли в зиму 1953/54 року лише на 37 відсотків забезпеченими кормами. В області не вистачало понад 1 100 тракторів. Сільське господарство Криму потерпало від гострої нестачі води. За станом на січень 1954 року в господарствах Криму зрошувалося лише 40,9 тисячі гектарів сільськогосподарських угідь. Глибоку кризу переживала і соціальна сфера області. Сьогодні ніхто не повірить у те, що в Криму ще наприкінці 1953 року було лише 3 хлібних магазини, 18 - м'ясопродуктів, 8 - молочних, 2 - тканин, 9 - взуття, 5 - будівельних матеріалів та 28 - книжкових крамниць [4].

Отже, за таких обставин навряд чи можна вважати передачу Кримської області до складу УРСР щедрим дарунком. Приєднання Криму звалило на Україниу ряд складних економічних і соціальних проблем, вирішення яких покривалося з бюджету УРСР. До того ж депортація кримських татар, греків, болгар та інших народів, що проживали на півострові, і переселення сюди росіян призвело до виникнення політичних проблем. Кримський «подарунок» помітно посилив присутність росіян в Українській республіці, що допомогло Росії анексуати Крим в 2014 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вольвач П. Як Україна відбудовувала «подарований» у 1954 році Крим [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.amn.com.ua/blogy/yak-ukrayina-vidbudovuvala-podarovanyj-u-1954-rotsi-krym/.

2. Наш Крим: неросійські історії українського півострова / упоряд. та вступ. С. В Громенко. – Київ: К.І.С., 2016. – С. 262.

3. Там само. – С. 256 - 257.

4. Чумак В. Як Крим увійшов до складу УРСР. Міф про «царський подарунок» Хрущова [Електронний ресурс]: [Веб-сайт]. - Режим доступу: http://incognita.day.kiev.ua/yak-krim-uvijshov-do-skladu-ursr.html.

Алла Борисівна Пономаренко –кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail : ponomarenko-kovaliova@yandex.ua;

Сергій Васильович Шаталюк – студент групи 3МО – 16 б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

PonomarenkoAlla B. –PhD in History, Assistant Professor of the Sociopolitical Sciences Chair, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

Shataliuk Sergii V. – Department of management and information security, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

УДК 94 (477)

А. Б. Пономаренко

З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ (1917 – 1918 РР.)

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена багатогранній діяльності української художньої інтелігенції в початковому періоді Української національно-демократичної революції.

Ключові слова: Українська Центральна Рада, художня інтелігенція, державотворення.

Abstract

The article is devoted to the multifaceted activities of the Ukrainian artistic intelligentsia in the initial period of the Ukrainian national-democratic revolution.

Keywords*:* the Ukrainian Central Rada, and the artistic intelligentsia, state.

Цього року в Україні урочисто відзначатимуть столітній ювілей створення Української Центральної Ради. Її поява в Києві 4 березня 1917 р. ознаменувала, за словами В. Винниченка, «пробудження нації» до власного державотворення [1]. Вона пройшла непростий шлях від проголошення автономії у складі, як здавалося тоді, оновленної демократичної Росії до незалежної Української Народної Республіки. В бурхливих подіях того часу активну роль відіграли представники художньої інтелігенції – діячі літератури і мистецтва.

Соціально-економічний і політичний розвиток Наддніпрянської України в ІІ пол. XIX ст. призвів до того, що інтелектуальна і політична еліта нації, яка повела український народ на боротьбу за незалежну державу, формувалась переважно з діячів літератури і мистецтва. Від обстоювання права українського народу на власну культуру вони перейшли до боротьби за його національно-політичне самовизначення, висунули ідеологів і керівників останнього. Найважливішим результатом активної участі художньої інтелігенції в революційних подіях було відродження незалежної Української держави.

Добре розуміючи, що для розбудови незалежної держави необхідна особлива духовно-моральна атмосфера, художня інтелігенція розгорнула бурхливу діяльність, спрямовану на підвищення рівня національної самосвідомості народних мас. Довгий час національного поневолення, жорстоке національне переслідування, проведення політики русифікації у всіх галузях суспільного життя, заборона українських шкіл та всіх проявів української культури – все це, безумовно, негативно відбилося на рівні національної самосвідомості українців. Тому на важливому місті серед завдань національно-визвольної революції в Україні стояла боротьба і праця на терені національної культури і освіти.

Перш за все, національну самосвідомість українського народу митці намагались сформувати, використовуючи звичні для них художні засоби. Письменники і поети із захопленням зустріли національну революцію і в своїй творчості дали глибоко поетичний образ пробудження України до національно-державного життя. Серед найбільш яскравих поетів цього періоду були П. Тичина, О. Олесь, Г. Чупринка, М. Вороний, Х. Алчевська, В. Самійленко. Вони відгукувались на всі визначні події того часу, закликали до об’єднання сил в ім’я досягнення найвищої цілі – здобуття довгоочікуваної волі [2].

Незважаючи на несприятливі для прозової творчості умови революційної доби, над розвитком і поширенням національної ідеї творчо працювали Л. Старицька-Черняхівська, А. Кащенко, С. Черкасенко, М. Івченко, Г. Хоткевич та ін. Характерною рисою для літератури того часу стало звернення до героїчних сторінок історії України. Автори намагалися викликати у читачів почуття гордості за своїх предків, захоплення їхнім героїзмом, повагу до національних традицій. В умовах

національного відродження літературна творчість українських письменників і поетів мала важливе значення для пробудження національних почуттів.

Не задовольняючись лише творчою працею, художня інтелігенція організувала і очолила культурно-просвітницький рух. Велике значення для формування національних почуттів мала діяльність митців по відродженню національної освіти, організації української преси і книговидавництва, популяризації досягнень української культури, збереженню пам'яток архітектури і мистецтва. Важливу роль в становленні української школи відіграло Товариство шкільної освіти, з яким активно співпрацювали поет І. Стешенко, художник П. Холодний, письменник В. Прокопович та ін. До написання шкільних підручників були залучені відомі діячі української культури: С. Черкасенко, О. Лотоцький, І. Огієнко, К. Стеценко та інші [3].

Намагаючись залучити широкі верстви населення до національного життя, художня інтелігенція використовувала товариства «Просвіта». В Києві осередком цього товариства керували літератори О. Лотоцький, В. Королів-Старий, Л. Яновська, В. Науменко. В інших містах активними діячами «Просвіт» були письменники і поети: В. Елланський у Чернігові, А. Кащенко і В. Самійленко у Катеринославі, Г. Коваленко в Полтаві, М. Чернявський у Херсоні, Г. Хоткевич і Д. Ткаченко у Харкові тощо. Їхня діяльність була спрямована на розвиток та утвердження рідної мови, розширення сфери її використання, на збереження народних традицій, збагачення культури новими здобутками.

Звичайно, важко було сподіватись на швидкі результати культурно-просвітницької діяльності художньої інтелігенції, адже наслідки антиукраїнської політики царського уряду були дуже відчутними. Та незаперечним є той факт, що з кожним днем кількість прихильників української влади зростала. Навіть після поразки національно-визвольної боротьби і поневолення України більшовицькою Росією ідея національної незалежності жила в народі, живила нові покоління борців.

Діячі літератури і мистецтва склали найвпливовішу частину посадовців в органааах державної влади і управління. Чимало їх представників займали ключові посади в Центральній Раді, Генеральному секретаріаті, місцевих органах і фактично визначали напрямки державної політики.

Одним із найважливіших напрямків державотворчої діяльності художньої інтелігенції стало забезпечення державної підтримки всебічному розвитку української культури. Добре розуміючи роль культури у суспільному житті, митці-політики великого значення надавали вирішенню проблем, пов'язаних із національно-культурним відродженням країни. Безпосередньо цим займався генеральний секретаріат освіти, який очолив І. Стешенко. Плідно працювали його заступник П. Холодний, О. Дорошкевич, І. Огієнко, В. О'Коннор-Вілінська, К. Широцький, К. Стеценко, М. Леонтович, Л. Старицька-Черняхівська та інші відомі діячі української культури [4].

Генеральний секретаріат освіти займався не тільки освітніми справами, але й дбав про розвиток національного мистецтва.При секретаріаті були створені окремі відділи по галузях. Їх очолили відомі митці: О. Кошиць (музичний відділ), М. Старицька (театральний), М. Біляшівський (охорони пам'яток старовини і мистецтва та музейної справи), Г. Павлуцький (пластичного мистецтва), А. Середа (художньої промисловості).

Розвиток багатьох країн сучасного світу довів, що така позиція була єдино вірною, оскільки не можна успішно долати економічні труднощі і вирішувати питання політичного життя засобами лише економіки або політики. Істотну роль в таких процесах відіграє певна система життєвих орієнтацій людини, реальний зміст свідомості кожного члена суспільства, що формуються безпосередньо в сфері культури. Розбудова незалежної держави вимагає високого рівня національної самосвідомості і певного культурного рівня. Ось чому питанням культури приділялась велика увага. За часів Центральної Ради завдяки невтомній праці художньої інтелігенції було досягнуто значних успіхів у створенні системи національної освіти, українізації всіх сфер суспільного життя, забезпеченні умов для розвитку мистецтва.

Разом з тим варто зазначити, що керівна роль діячів культури в політичному житті України в 1917 – 1918 рр. мала свої негативні наслідки. Успішне вирішення державних завдань потребувало досвідчених політиків, які б могли створити дієвий адміністративний апарат, організувати боєздатну армію, провести необхідні економічні реформи, забезпечити охорону громадського порядку. Видатний діяч українського національного відродження М. Грушевський з цього приводу із жалем зазначив: «Ми занадто гарно співаємо в порівнянні з тим, що ми вміємо і можемо в інших справах. У нас занадто гарна література, музика, мистецтво в порівнянні з нашим убожеством в громадській і політичній роботі… Ми всю увагу звертали виключно на культуру краси, слова, форми, і коли доля поставила нас перед завданням будови державного, соціального й економічного ладу в таких

невимовно тяжких обставинах… в повній наготі виявилась недостача у нас сил практичних, організаційних, адміністративних, технічних» [5]. Але, незважаючи на це, незаперечним здобутком тогочасних державних діячів було накопичення великого досвіду діяльності по розвитку української культури, який має важливе значення для сьогодення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Винниченко В. К. Відродження нації // В. К. Винниченко – Репринт. вид. – Київ: Політвидав України,1990. – Ч. 1. – 1990. – 348 с.
2. Миронець Н. Українська поезія 1917 року як джерело вивчення ідеї національного відродження / Н. Миронець // Вісник Київського університету. Історико-філологічні науки. – 1991. – №2. – С. 23-28.
3. Постернак С. Із історії освітнього руху на Україні за часи революції 1917-1919 рр. // С. Постернак – Київ, 1920. – 128 с.
4. Пономаренко А. Художня інтелігенція і становлення національної освіти в Україні за доби Центральної Ради / А. Пономаренко // Розбудова держави. – 1994. – №10. – С. 29-34.
5. Грушевський М. На порозі нової України. Гадки та мрії // М. Грушевський – Київ, – 1991. – 120 с.

Алла Борисівна Пономаренко **–**кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail : ponomarenko-kovaliova@yandex.ua;

PonomarenkoAlla B. **–**PhD in History, Assistant Professor of the Sociopolitical Sciences Chair, Vinnytsya National Technical University, Vinnytsia.

УДК 316.46

Корпанюк М.С.

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОГО ЛІДЕРСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У роботі на основі аналізу досвіду західних вчених зроблено спробу узагальнити особливості, характерні для поняття «політичний лідер». Досліджуються психологічні аспекти становлення політичного лідера. Проаналізовано психологічні напрямки впливу на процес мислення лідера та характеру його дій. Показані основні психологічні концепції політичного лідерства.

Ключові слова: політичний лідер, лідерство.

Abstract

In this paper, based on analysis of international experience found common features characteristic of the concept of "political leader". We study the psychological aspects of becoming a political leader. Analyzes trends psychological impact on education thought leader and the nature of his actions. The following basic psychological concepts of political leadership.

Keywords: political leader, leadership.

У сучасному світі питання політичного лідерства стає все більш актуальним з кожним роком. Воно є одним з основних і найважливіших проблем суспільного розвитку в теперішній час в Україні. Відбувається пошук особистостей, здатних перетворити державу на більш розвинену, сучасну і на проведення такої політики, що поліпшить життя населення суспільства в цілому.

Роль політичного лідера не можна перебільшити. Історія знає чимало прикладів, коли в інтересах окремих політичних лідерів або груп розв'язувалися кровопролитні війни між країнами і народами, а спроби втілення в життя божевільних ідей тих чи інших «вождів народу» забирали життя багатьох мільйонів людей.

Історія лідерства сягає глибокої давнини. У кожного періоду був свій лідер, з притаманними саме йому людськими та політичними якостями, що залежали від багатьох факторів: періоду історії, територіального розташування, культури та звичаїв, типу суспільства загалом, типу політичного режиму, знань людства, рівня розвитку держави, створення новітніх технологій тощо.

Поняття лідерства має безліч аспектів. Головним критерієм політичного лідерства є ефективність його дії, результативність, задоволення запитів та інтересів тієї спільноти, яка бачить власну перспективу в його існуванні, а без широкої соціальної підтримки політичне лідерство існувати не може.

Лідер - це людина, в силу тих чи інших причин і обставин наділений певним обсягом повноважень для того, щоб формулювати і висловлювати інтереси і цілі інших людей, мобілізувати їх на певні дії. Наскільки ефективно він буде виконувати покладені на нього обов'язки, в чималому ступені залежить від особистісних якостей самого лідера [1].

Зазвичай вважається, що лідеру для того, щоб виконувати свої функції, необхідно володіти компетентністю, гнучкістю розуму, сміливістю, рішучістю, здатністю переконувати інших у своїй правоті, мобілізувати людей на певні дії, умінням підбирати і розставляти людей, володіти «харизмою» і почуттям передбачення , умінням і сміливістю брати на себе відповідальність не тільки за себе особисто, а й за інших.

Лідер повинен вміти чинити психологічний тиск на оточуючих, демонструвати їм свою рішучість і агресивність, свої незвичайні здібності і можливості (навіть якщо він ними і не володіє). Він наділяється особливими, часом необмеженими повноваженнями. Якщо він не виправдовує покладених на нього сподівань, то може не тільки втратити своє лідерство, але і понести більш суворе покарання.

Деякі дослідники ототожнюють лідера і вождя. Така трактовка характерна, в першу чергу, для марксизму. Відповідно до поглядів В.Леніна, маси діляться на класи, класами керують політичні партії, партії управляються більш чи менш стійкими групами найавторитетніших, найвпливовіших осіб, яких обирають на відповідальні посади і називають вождями [2, с. 5].

Але вождизм, як явище, з'являється ситуаційно, коли людський натовп не може чітко зрозуміти свої цілі та завдання. Серед цієї неорганізованої маси з'являється людина, яка за даних обставин може визначити цілі і завдання. І натовп, загіпнотизований його словами та діями, гарячим запалом, прямує до своєї мети. Коли мета досягнута, або за певних причин не може бути досягнута, маса розколюється на менші групи, та, врешті-решт, розпадається. Якщо маса досягла мети, то вождь їй більше не потрібний, він вже виконав свою роль. А якщо мета не досягнута, або вождь не виконав обіцянки – він їй теж непотрібен, і вона шукає іншого [3, с. 16] .

У той же час політичне лідерство носить, насамперед, усталений характер. Стати лідером, у повному розумінні цього слова, не так просто, для цього необхідно витратити доволі багато часу і зусиль. Суспільство – не натовп, і, якщо завдання не носить глибокий та загальний характер, суспільство просто не визнає особу лідером і не піде за ним. Авторитет створюється щоденними зусиллями зі сторони лідера та його оточення. Врешті-решт вождь, хоч і має бажання отримати владу, а інколи і має можливість володіти нею, але лише на короткий строк. Лідер бажає влади на тривалий час і на державному рівні. "Якщо вождизм заснований на особистій відданості персоні... то лідерство – на легітимних регуляторах діяльності політика" [4, с. 646].

Таким чином, можна зробити висновок, що такі поняття як "вождь" і "лідер" не є тотожними. Адже вождизм — це явище стихійне (у певному розумінні), тимчасове. Лідерство — це складне, багаторівневе явище, що спирається на легітимний характер своєї діяльності [3, с. 16].

Є необхідним звернути увагу на концепцію функціонально-рольового підходу, яка запропонована Маргарет Дж. Херманн, яка розглядає лідерство з позиції функції, яку має виконувати конкретний лідер у суспільстві, і пропонує об’єднати ці два нетотожні поняття в нове, більш універсальне — лідер-вождь.

"Лідер-вождь" визначає цілі і вказує своїм прихильникам напрямки їх діяльності, дає їм обіцянки і захоплює за собою. Він сприймається як визнаний вождь. Це сильна особистість, для якої характерне особисте бачення дійсності і її перспектив. Цих політичних лідерів відрізняється власне бачення дійсності. У них є мрія, заради здійснення якої вони нерідко прагнуть змінити політичну систему. Для розуміння даного типу політичного лідерства необхідно знати особисті якості людини, яка очолює своїх послідовників на шляху до поставленої мети.

Існує ціла низка концепцій, які обґрунтовують природу політичного лідерства, однією з них є психологічна.

За даною концепцією в основі лідерства покладено прагнення людини перебороти певні комплекси і табу, досягти більшого, ніж вона має або може. Ця риса є в творчості, мистецтві та політиці.

Все ширше визнається розуміння політичної психології, як однієї з найважливіших політологічних дисциплін, що вивчає «людський вимір» політики: особливості та стереотипи сприйняття політичних подій, засвоєння політичних цінностей, особистісні якості лідера і т.п. На політичній арені співпрацюють і конкурують між собою не просто представники безособових громадських груп, а живі люди. Їх ідеї, таланти, амбіції і обмеження роблять прямий вплив на політичний процес [5, с. 125].

Серед психологічних концепцій лідерства виділяються концепції З.Фрейда, Г. Лассуелла, Г.Лебона, Г. Тарда, Е.Фромма та Т.Адорно.

За З. Фрейдом, політичний лідер в будь-якій ситуації за рідкісним винятком поводиться відповідно до власної Я-концепції. Поведінка його залежить від того, ким і як він себе усвідомлює, як він порівнює себе з тими, з ким він взаємодіє.

Я - концепція, тобто усвідомлення людиною хто він, має кілька аспектів. Найбільш суттєві з них це - образ «Я», самооцінка і соціальна орієнтація політичного лідера. З. Фрейд вважав, що наша самооцінка може бути виражена як відношення наших досягнень до наших претензіях.

Фрейд розглядає образ Я політика, який відповідає «загальній сумі сприйнятті, думок і почуттів людини по відношенню до себе»…«Ці сприйняття, думки і почуття можуть бути більш-менш ясно проговорено в образі Я, в якому Я розділене на шість різних частин, тісно взаємодіючих» [6, с. 9] . Ці шість Я - наступні: фізичне Я, сексуальне Я; сімейне Я,; соціальне Я; психологічне Я; долає конфлікти Я.

Фізичне Я - це уявлення політичного лідера про стан свого здоров'я, фізичної силу чи слабкість Політичний лідер повинен бути досить здоровим, щоб це не перешкоджало його діяльності.

З приводу сексуального Я, тобто уявлень політика про свої претензії і можливості в цій сфері, вчені відзначають відсутність статистичних даних про те, як сексуальні преференції або сексуальну поведінку пов'язано з лідерськими здібностями. В історії відомі тирани відрізнялися патологією сексуальної сфери і нерідко страждали різними збоченнями.

Сімейне Я є дуже важливим елементом особистості політика. Добре відомо і перш за все з психоаналізу, який величезний вплив надають відносини в батьківській родині на поведінку дорослої людини. Деякі політичні лідери долають ранні травми і конфлікти, інші - немає і стаючи лідерами переносять фрустрації зі свого дитинства на своє оточення в країні і в світі.

Уявлення політика про здатність до спільної діяльності з іншими людьми відображені в соціальному Я. Політичний лідер повинен навчитися тому, як вести переговори і як стимулювати своїх колег до прояву їх кращих якостей. Він повинен бути здатним використовувати навички міжособистісних відносин для ефективної роботи з різними, часом ворожими групами людей, з лідерами інших країн.

Психологічне Я складає уявлення про свій внутрішній світ, фантазії, мрії, бажання, ілюзії, страхи, конфлікти - найважливіших аспектах життя політичного лідера. З. Фрейд казав, що психопатологія - доля буденного життя. Як і у звичайних людей, у лідерів немає природженого імунітету від невротичних конфліктів, психологічних проблем, а іноді і більш серйозних форм психопатології, таких як психоз. Чи страждає політик від усвідомлення власних страхів або ставиться до цього спокійно, або навіть з гумором - проявляється в його поведінці, особливо в періоди ослаблення самоконтролю.

Долає конфлікти Я - уявлення політичного лідера про свою здатність до творчого подолання конфліктів і знаходженню нових рішень для старих проблем. Лідер повинен мати достатні знання і інтелект, щоб змогти сприйняти проблему, має бути досить самовпевненим при прийнятті політичних рішень, і для того щоб зуміти передати цю впевненість іншим [7, с. 188].

Відповідно до психопатологічної типології Г. Лассуелла, в залежності від функції, яку виконує або прагне виконувати політичний лідер, розрізняються такі типи «агітатор», «адміністратор» і «теоретик», а також їх різні комбінації. Г. Лассуелл розглядав напрямок руху несвідомих факторів у критичних ситуаціях кар'єри кожного з цих типів, а також їх роль у становленні певних «політичних типів».

Основна функція «агітаторів» - це агітація громадян, поширення серед них своїх поглядів і спілкування з громадянами. Вони високо цінують риторику, вербальні формули, жести та їх часте, ритуалізоване повторення. Їм важливо викликати емоційний відгук аудиторії.

На відміну від «агітаторів», «адміністратори» направляють свої почуття на менш віддалені і абстрактні об'єкти, концентрують увагу на маніпуляції певною групою, демонструючи неупереджений інтерес до завдань організації. Вони не потребують дозволу емоційних проблем, більш холоднокровні, врівноважені.

Г.Лассуелл виділяв два підтипи «адміністраторів».

Перший підтип характеризується вираженою енергією і уявою, що ззовні наближає його до агітаторів. Другий підтип є надмірно педантичний і «совісний» лідер, чия любов до рутини і деталей, пристрасть до точності, одночасно, зберігають цілісність і розвивають відчуження оточення.

«Теоретики» ж зайняті віддаленими, високо інтелектуальними цілями. На відміну від «агітаторів», що вибирають близькі цілі, «теоретики» прагнуть до грандіозності. На відміну від «адміністраторів» лідери-«теоретики» страждають при відсутності емоцій, сильних психологічних подразників. Інтелектуалізація, за Лассуеллом, є відповідь лідерів-«теоретиків» на власні колись невирішені проблеми.

Згідно Г.Лассуелла, на політичний розвиток впливає характер політика. Він виділяв два основних типи: «примусовий» і «драматизуючий», а також підтип - «неупереджений».

Політику з «примусовим» характером властиві жорсткість, одноманітність мислення і діяльності, заперечення новизни, інші якості «бюрократа» -адміністратора.

Політик з «драматизуючим» характером схильний до самозамилування, провокацій, флірту і т.п. Він являє собою повну протилежність «примусовому» характером, є «агітатором» політичного типу.

«Неупереджений» характер відрізняється відсутністю яскравих емоційних станів; в політиці такі люди стають хорошими суддями, дипломатами і т.д. [8, с.109-111]

Серйозний вплив на розвиток психологічної концепції лідерства зробили відомі роботи Г. Тарда та Г. Лебона. Всі найбільші досягнення людства, на їхню думку, це результат діяльності великих

особистостей; послідовники ж, що складають переважну більшість, тільки наслідують видатних людей. У цьому наслідуванні Тард вбачає основний закон соціального розвитку. Послідовників він позначає терміном «натовп»(маса) і вказує на їхню відсталість, невміння міркувати, рабську покірність сильному. Лідер же, на думку Тарда, в ім'я прогресу повинен боротися з відсталістю натовпу, захоплювати її нововведеннями, уміти «бити» масу «по нервах» і цим домагатися успіху і підпорядкування.

Лебон трактує умови взаємодії маси і лідера трохи інакше. Значення лідерів у суспільному житті він сильно перебільшує, а роль натовпу, навпаки – недооцінює. Він стверджує, що маса (послідовники) відіграє головну роль у суспільному житті і домінує над лідером, задає йому мету, завдання і програму поведінки. Натовп може скинути лідера і піти за тим, хто пообіцяє їй нову ілюзію. Тому лідер повинен слідувати за натовпом, використовувати свою владу, бо на його думку, лідери можуть все, достатньо тільки їм навчитися володіти психологією маси. Натовп завжди шукає вожля і сам, як вважає Г.Лебон, прагне до підпорядкування.

Ще один напрям психологічної концепції пояснює феномен лідерства існуванням певного типу осіб, схильних до авторитаризму і постійно прагнучих до влади. Нерідко ці люди мають певні комплекси неповноцінності і щоб якось їх компенсувати, прагнуть проявити себе, підносячись над іншими.

На думку Е.Фромма та Т.Адорна, індивіди, для яких влада є внутрішньою інстинктивною потребою, при певних соціальних умовах перетворюється у авторитарних вождів. Така особистість-лідер формується найчастіше у суспільствах, що охоплені системною кризою, у результаті якої існує атмосфера масового відчаю та неспокою. За цих обставин народ шукає спасителя і готовий довірити йому свою долю. Авторитарний лідер прагне підпорядкувати собі усі структури громадського суспільства, є схильним до містики, демагогії, нетерпимий до проявів інакодумства та демократії [9].

Таким чином, можна відзначити, що не зважаючи на те, що сукупність різних психологічних інтерпретацій політичного лідерства дозволяє побачити його різноманітні сторони, але все ж створити єдину універсальну психологічну концепцію лідерства, цілком ймовірно, неможливо, оскільки саме це явище надзвичайно різноманітне за своїм прояву і функцій, залежить від історичних епох, типів політичних систем, особливостей лідерів і інших чинників.

Кожна епоха потребує свого лідера. Він завжди дитина свого часу, як виклик на його запрошення. Тому випадкових лідерів не буває, бувають лише випадкові політики, навіть на вищих державних посадах. І хоча претендентів на лідерство буває багато, історія вибирає того, хто відповідає потрібностям.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Політологія. Поняття лідерства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gx3000.ru/politologija/ponjattja-liderstva.html

2.Рудич Ф. Політичне лідерство на пострадянському просторі: методологічний контекст / Ф.Рудич // Політичний менеджмент. Спеціальний випуск. – 2006. – С. 5─14.

3.Корнієнко В.О. Ефективність політичного лідера: критерії та механізми реалізації в сучасній Україні: монографія / В.О. Корнієнко, І. Д. Похило. – Вінниця : ВНТУ. 2009. – 140 с.

4.Восленский М.С. Номенклатура: господствующий класс Советского Союза / Восленский М.С. ─М.: МП "Октябрь" совм. с "Сов. Россия", 1991. ─ 623с. ─ ИСБН 5-268-00063-2.

5.Батурина Т.В., Івлєв С.В. Політологія. ВСТУП: Навчально-методичний посібник. – Кемерово: КТІПП, 2008. – 211с.

6.Беттельхейм, Б. Психология господства и подчинения : Хрестоматия / Сост. А.Г. Чернявская. - Минск : Харвест, 1998. – С. 224

7.А.А. Деркач, В.І. Жуков, Л.Г. Лаптєв. Політична психологія: Навчальний посібник для вузів. – М.: Академічний проект, Єкатеринбург: Ділова книга. - 858 с, 2001

8.Ольшанський Д.В. Основи політичної психології. – Єкатеринбург: Ділова книга, 2001. – 496 с.

9.Політологія. Концептуальні основи дослідження політичного лідерства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1726062155265/politologiya/kontseptualni_osnovi_doslidzhennya_politichnogo_liderstva

Корпанюк Марія Сергіївна *— студентка групи БТ-13б, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: masha.korpanyuk@mail.ru*

Науковий керівник: ***Похило Ірина Даниїловна*** *– кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.*

Korpaniuk Maria S. *— student of group BT-13b, Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city, e-mail: masha.korpanyuk@mail.ru*

Supervisor: ***Pokhylo Iryna D.*** *— PhD, associate professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city.*

УДК 316.464

Чорний П. Г.
Похило І. Д.

Основні чинники формування ефективної політичної еліти та політичного лідерства в Україні

Вінницький Національний Технічний Університет

Анотація

У даній статті зроблено спробу дослідити фактори впливу на процес формування ефективної політичної еліти та політичного лідерства в сучасній Україні. У процесі модернізації суспільства від демократичного до авторитарного і навпаки, виробляються нові політичні цінності. В цих умовах інститут групового та індивідуального лідерства, тобто еліт та політичного лідерства в Україні вимагає глибинних змін, бо має стати головною силою виведення країни на якісно новий рівень розвитку.

Ключові слова: політичні еліти, політичне лідерство.

Abstract

This article attempts to investigate the factors influencing the formation of an effective political elite and political leadership in modern Ukraine. In the process of modernization of society from the democratic to authoritarian and vice versa, produced new political values. Under these conditions, institute group and individual leadership, that leadership and political elite in Ukraine requires deep change, because it has become the main force leading the country to a new level.

Keywords: political elites, the political leadership.

Сучасна політична ситуація в Україні поставила перед суспільством багато завдань. Таких насамперед, як вирішення актуальних питань внутрішньої політики. Мова йдеться про підвищення рівня політичної культури та політичної свідомості як кожного громадянина так і суспільства в цілому. Для вирішення даної проблеми є багато засобів, але головним серед них є завдання формування політичної еліти. В той же час в Україні завжди існувала проблема національної політичної еліти, здатної розв'язувати складні державотворчі завдання у конкретній історичній ситуації. Заслуговує актуальності зауваження українського дослідника політичних еліт Бориса Кухти який вважає, що в Україні формування національної політичної еліти пов'язане з певними замкнутими циклами української державності. Еліта втрачала свою політичність, перероджувалась у культурну, господарську.«Побудова та відродження державності започатковують процес становлення нової національної еліти». [1, 72].

Особлива потреба і зацікавленість у політичній еліті виникає саме в перехідні періоди, на етапах переходу від авторитарних політичних режимів до демократичних, і навпаки, в умовах послаблення механізмів державно-політичного регулювання, лібералізації соціально-економічних відносин, переструктурування та модернізації суспільства, вироблення нових цінностей, в умовах незрілої політичної культури та свідомості. В цих умовах політична еліта має стати тим інтегративним чинником, який сприяє збереженню цілісності суспільства, керує його розвитком, активізує процес державотворення, фактично легітимізує новий суспільно-політичний лад.

Для українського суспільства в умовах активізації становлення нової політичної свідомості громадян, підвищення інтересу до політичного життя, формування нових політичних сил, становлення незалежних та відкритих засобів масової інформації особливий інтерес становить питання ефективності діяльності політичних лідерів, їх професіоналізму, здатності ефективно виконувати покладені на них обов'язки.

Політичне лідерство на загальнонаціональному рівні обумовлюється, насамперед, певним етапом розвитку суспільства, історичним досвідом та загальним типом і рівнем політичної культури та свідомості, типом державного і політичного устрою, наявністю політичного лідера, політичної еліти тощо. [2, 86]

Сучасна Україна характеризується, з одного боку, великою кількістю досить слабких політичних партій з низьким рівнем реального впливу на суспільство і відповідальності перед громадськістю, які не мають серйозних політичних, соціально-економічних, освітніх і культурних програм, здатних вказати конкретні шляхи подолання соціально-економічних проблем. Діяльність таких політичних

сил і їх лідерів переважно визначається груповими інтересами та корисливістю, що викликало потужну хвилю корупції, зловживань владою як в середовищі політичної еліти і лідерів, так і в їх оточенні. З іншого боку, останніми роками в Україні помітно активізується політична свідомість суспільства, підвищується інтерес громадян до політичного життя, формуються нові політичні сили, виникають нові політичні та громадські рухи.

За таких умов особливий інтерес становить питання ефективності діяльності політичних лідерів, їх професіоналізму. Політичний лідер має швидко орієнтуватися у ситуації, вміти добирати команду, мати певні професійні навички управління, адже саме політичне лідерство може стати тим інтегративним чинником, який буде сприяти збереженню цілісності суспільства, скеровувати його розвиток, активізувати процес державотворення, формувати національну ідею.

Народ не довіряє владі, не довіряє і опозиції. Суспільство зрозуміло, що «створенням» політичного лідера займаються всі, і що це по суті стає брендом. Над образом працюють іміджмейкери, піар-компанії і т.п. Тобто, зараз суспільство починає розуміти, що політичний лідер не є справжнім.

Серед основних характеристик вітчизняних еліт і лідерів, які впливають на ефективність їх діяльності, найбільш важливими є:

- брак у вітчизняних еліт і лідерів чітко сформованої цілі та уявлень про напрям розвитку країни;
- розкол за ціннісними характеристиками: з одного боку – на тих, хто прагне розбудовувати державу на основі західних цивілізаційних демократичних цінностей суспільно-політичного, економічного і культурного розвитку, і з іншого боку – на тих, хто тяжіє до «керованої демократії», орієнтується на сильну державну владу, здатну виступати не лише в якості соціального арбітра, але й визначати напрямки реформ;
- українська еліта є фрагментованою, тобто такою, що володіє низьким рівнем структурної інтеграції, невеликою здатністю до консенсусу з приводу вибору та збереження основних суспільних цінностей; у той же час, елітні групи спроможні у складні, кризові моменти проявляти прагматизм і здатність до політичного компромісу;
- клановість, закритість формування, консервативність, регіональна прив'язаність політичних еліт;
- домінування «кумівства» та особистої відданості при призначенні на ключові державні посади;
- зрощення політичної і економічної еліти, часто – за визначальної ролі останньої;
- вплив політико-бізнесових угруповань в Україні є потужнішим, ніж вплив партійних структур;
- відірваність політичних еліт і лідерів від народу та прірва між інтересами сторін, відмова лідерів від відповідальності за результати свого управління державою, що, відповідно, обумовлює недовіру народу до них;
- прихід до влади відбувається переважно не завдяки особистим досягненням чи здібностям, оціненим народом, а на хвилі недоліків і помилок опонентів, попередників. [3, 36, 37]

Сучасна представницька демократія переживає глибоку кризу. Вона надає більше шансів пробитися до влади не кращим, а людям у яких великі фінансові можливості. Лідерство в його нормативному розумінні не дуже стикається з демократією, оскільки передбачає пріоритетний вплив однієї особи. Проте, деякі тенденції розвитку лідерства проявляються досить чітко. Так, лідерство все більше охоплюється інституалізацією, тобто рекрутування, підготовка і шлях до влади лідера жорстко регламентується самою системою. Друга тенденція - значне зростання значення професіоналізації лідера, спеціальної підготовки. Тому, як це не парадоксально, саме демократія ставить перепони на шляху появи на політичній арені яскравих самобутніх лідерів.

Інститут політичного лідерства в сучасній Україні вимагає глибинних змін. Країна, маючи незбалансовану економіку й неструктуроване суспільство, потребує політичного лідерства, орієнтованого на національно-державні цінності, що створює передумови ефективного державного управління. [4, 62]

Серед основних проблем, вирішення яких сприятиме підвищенню ефективності діяльності політичних лідерів в Україні, є необхідність: спільними зусиллями представників різних політичних сил, науковців, громадськості чітко визначити національні інтереси України; створення потужних партій європейського типу, лідери яких відчуватимуть відповідальність перед рядовими членами і виборцями; сприяння появі загальнонаціональних лідерів, які будуть поділяти цінності, притаманні більшості населення; набування політичним лідерством системного професійного характеру;

подолання розриву між політичними елітами, лідерами і суспільними групами, інтереси яких вони представляють.

Для сучасної України становлення ефективного інституту політичного лідерства, з огляду на необхідність побудови сильної держави та формування національної ідеї, надзвичайно важливе.

Визначаючи умови, за яких діяльність лідера в Україні може бути ефективною, не можна не відзначити необхідність реалізму у здійсненні перетворень, розуміння тих об'єктивних складностей, і що їх викликають не лише соціально-економічні або міжнародні умови, а й особливості політичної культури населення.

У нинішніх умовах становлення політичного лідерства в українській державі, кожний, хто претендує на політичне лідерство чи то в партії, чи то суспільному русі, масовій організації чи державі, повинен враховувати наступні моменти: нести персональну відповідальність перед суспільством за реалізацію прийнятих рішень, програм; навчитися слухати і вести паритетний діалог з політичними опонентами, зжити підозрілість до інакомислячих; відмовитись від позиції універсального вершителя долі людей.

Ми вважаємо, що загалом процес формування національної еліти й лідерів сучасного парламентського типу тільки розпочинається. Інститут політичного лідерства набуває унікальності, до певної міри відбиваючи зміни в житті українського соціуму. [5, 85] Необхідно створити рівні правові умови для вияву різних групових інтересів на державному рівні. Ця проблема може бути розв'язана завдяки створенню правового механізму соціального партнерства, де представники уряду, профспілок і підприємців зможуть за столом переговорів розв'язувати складні питання.

Створення правових умов для партійної конкуренції, радикальна реформа апарату управління, утвердження ринкових форм взаємодії у суспільному житті, запровадження елітних навчальних закладів для підготовки професійних політиків сприятимуть формуванню в Україні сучасної еліти і лідерів на зразок розвиненого демократичного західного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кухта Б., Теплоухова Н. Політичні еліти і лідери / Б. Кухта, Н. Теплоухова – 2-ге вид., перероб.і доп. – Львів: Кальварія, 1996. – 221 с.
2. Траверсе О. Політичне лідерство у процесі українського державотворення: реалії та перспективи / О. Траверсе // Політичний менеджмент. – 2011. – №6. – 82-90 с.
3. Корнієнко В.О. Ефективність політичного лідера: критерії та механізми реалізації в сучасній Україні: монографія / В.О. Корнієнко, І. Д. Похило. – Вінниця : ВНТУ. 2009. – 140 с.
4. Батушан В.В. Становлення інституту політичного лідерства в сучасній Україні: досягнення та перспективи / В. В. Батушан // Аналітика і влада. – 2011. – №4. – 53-63 с.
5. Траверсе О. Інститут політичного лідерства/керівництва в Україні / О. Траверсе // Політичний менеджмент. – 2011. – №3. – 80-87 с.

Чорний Павло Григорович – студент групи Б-13б, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail:434786100@mail.ru

Похило Ірина Даниіловна – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, факультет менеджменту, м. Вінниця, e-mail: pohilo_irina_09@mail.ru

Науковий керівник: ***Похило Ірина Даниіловна*** – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, факультет менеджменту, м. Вінниця, e-mail: pohilo_irina_09@mail.ru

Chorniy Pavlo G. – a student of B-13b, faculty construction, power and gas, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 434786100@mail.ru

Pokhylo Iryna D. – candidate of political sciences, associate professor of social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Faculty of Management, m. Vinnytsya, e-mail: pohilo_irina_09@mail.ru

Supervisor: ***Pokhylo Iryna D.*** – candidate of political sciences, associate professor of social and political sciences, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 327

Паламарчук О. М.
Похило І. Д.

УКРАЇНА В СУЧАСНОМУ ГЕОПОЛІТИЧНОМУ ПРОСТОРІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті зроблено спробу проаналізувати місце України в сучасному геополітичному просторі. Звернуто увагу на той факт, що Україна є Європейською країною і вимагає до неї певного ставлення. Складне становище української держави утворює розбіжність між європейськими прагненнями і сприйняттям України як країни пострадянського статусу. В той же час Україна намагається стати повноправним і надійним партнером на світовій арені, стати не тільки членом ЄС, а й НАТО, хоча далеко не всі громадяни України прихильно ставляться до останнього.
Ключові слова: Україна, геополітика, геополітичний простір

Abstract
In this article attempts to analyze Ukraine's place in the modern geopolitical space. Attention is drawn to the fact that Ukraine is a European country and it requires a certain attitude. The difficult situation of the Ukrainian state creates a divergence between European aspirations and the perception of Ukraine as the country's post-Soviet status. At the same time, Ukraine is trying to become a full and reliable partner on the world stage, become not only a member of the European Union but also NATO, although not all citizens Ukraine sympathetic to the latter.
Keywords*: Ukraine, geopolitical space*.

Геополітичне розташування України в Європі є більшою мірою перспективним та вигідним для самої української держави. Природні багатства, чисельність населення, розміри території, науковий та інтелектуальний потенціали, змушують сприймати Україну як вагому європейську державу. Крім того, саме її розташування винятково вигідне, оскільки робить країну ключовим субрегіоном, що з'єднує своїми транспортними артеріями Захід і Схід, Північ і Південь континенту. Чорноморські порти створюють сприятливі умови для безпосередніх зв'язків із країнами інших континентів [1,с.4.].

Україна, як і будь-яка інша держава не може існувати в світі сама по собі, спираючись лише на власне розуміння своїх інтересів. Країна має усвідомити себе в геополітичному контексті й у контексті розвитку світової цивілізації. Таке самоусвідомлення має зважено враховувати і весь спектр сприйняття її цивілізованим світом взагалі та її дій на міжнародній арені. Визначення геополітичних інтересів нашої держави потребує ретельного вивчення складної системи інтересів різних країн, глибокого аналізу розкладу сил - економічних, політичних, військових, духовних - у певному конкретному регіоні; особливо це стосується близького оточення України.

Розташування України в південно-східній частині Європи, у місці перетину трьох величезних геополітичних масивів - Євроатлантичного, Євразійського та Ісламського, створює унікальний трансцивілізаційний простір. У цьому вбачаються не лише певні переваги, але й величезні проблеми. У будь-якому разі, таке розташування є визначальним для долі України як держави. Визначення національних інтересів України й активізація її зусиль у зовнішньополітичному вимірі відбуваються на трьох рівнях: глобальному, регіональному та локальному [2,с.53].

У 1997 році Україна і Росія підписали договір «Про дружбу, співробітництво та партнерство». Значення цієї події не можна недооцінювати. Для України цей договір має винятково важливий характер насамперед тому, що створює правовий фундамент відносин з нашим найбільшим і найближчим сусідом, зобов’язує державні та урядові органи Російської Федерації та їхніх керівників поважати територіальну цілісність України та непорушність її кордону. Вони мають визнати Україну як європейську державу. Це підтверджує її історичне минуле, географічне розташування, належність до культурних традицій європейської цивілізації, демографічний склад населення, можливостями економічних зв'язків із країнами Європи. Стратегія удосконалення зв’язків України і Європи повинна спиратися на реальні можливості її економічного, соціально-політичного, військового та духовно-інтелектуального потенціалу. Аналіз наявної ситуації свідчить, що, по-перше, цей процес буде довгим, важким, але незворотним. По-друге, він є складним і багатомірним, оскільки охоплює низку конкретних процесів, що диференційовані відповідно до складного характеру розвитку самого Європейського співтовариства.

На думку Збігнева Бжезінського, «без України Росія перестає бути імперією» [4,с.12], тому з боку Росії ведеться активна політика з метою збільшення її впливу та контролю. Причому маються на увазі не лише мовні питання, захист російськомовного населення та військова присутність в Криму, а

насамперед економічна залежність України від Росії. Можна сказати, що політично Україна вже стала незалежною від Росії, але зараз спостерігається загострення економічної залежності нашої країни від Росії: енергетична залежність і невдалі спроби керівництва держави уникнути цього через будування Євроазіатського нафтотранспортного коридору, що допоміг би перемкнути на себе нафтові потоки Азербайджану, Туркменістану, Казахстану, оминаючи Росію, нереалізація проекту нафтопровідної системи Джейхан-Самсун, що дозволив би імпорт іранської та арабської нафти, про який домовились уряди України та Туреччини 1997 року [3].

Пріоритетність взаємин з Європою визначається відповідно з українськими національними інтересами. Інтеграція в європейські структури може відбуватися не за будь-яку ціну, а з урахуванням усіх можливих наслідків для українського народу. Інтеграція буде цілком прийнятною якщо передбачає місце Україні як держави не другорядної, периферійної, або як постачальника дешевих ресурсів і робочої сили, ринків збуту застарілих товарів, або як країні з функціями передової зони в нових системах військово-політичного протистояння.

Інтеграція з Європою для нас буде пріоритетним лише за умов визнання місця України, яке відповідає її гідності та потенціалу. Якщо ми зможемо подолати власні труднощі, побудувати сильну національну економіку, створити розвинуте громадянське суспільство, тоді прийнятна для нас модель інтеграції відбудеться цілком природно.

Щоб приєднатися до Євросоюзу, держава-заявник має задовольняти політичним і економічним умовам, загальновідомим як Копенгагенські критерії (в честь минулого в Копенгагені саміту 1993): демократичний уряд, що визнає верховенство закону і відповідних свобод та інститутів. Відповідно до Маастрихтського договору кожна поточна держава-член, а також Європарламент повинні прийти до згоди з приводу будь-якого розширення.

Вступ до ЄС відбувається в кілька етапів:

1. підписання Угоди про асоціацію;
2. включення в офіційну програму розширення ЄС;
3. подача заявки на вступ;
4. отримання статусу кандидата в члени ЄС;
5. вступ до ЄС.

Україна знаходиться на першому з цих етапів.

Процес вступу займає кілька років. Наприклад, Болгарія подала заявку на вступ в 1994 році, а в 2007 році стала членом ЄС [4,с.26].

Важливим напрямком зовнішньої політики України є євроатлантична інтеграція. Її необхідність обумовлена прагненням забезпечити надійний захист територіальної цілісності та суверенітету, недоторканість кордонів. Найпотужніший військово-політичний союз у світі та Європі є НАТО.

Експерти та аналітики вважають, що низький рівень підтримки членства України у НАТО зумовлений такими факторами:

- стійким уявленням про ворога;
- наявністю російського фактору, який присутній у інформаційному полі;
- відсутністю достатньої інформації про діяльність Альянсу.

Усе це призвело до формування у громадян певних міфів, стереотипів та упереджень. Міфи, як і будь-які інші ідеологічні конструкції, час від часу потребують підживлення, тому виникають історії про мілітаристський характер Альянсу, невідповідність Конституції України з НАТО, безперспективність цієї організації тощо. Розвінчання міфів та упереджень — шлях до розуміння діяльності НАТО [5,с.376].

Результати опитування, проведеного Соціологічною групою «Рейтинг» наприкінці липня 2012 р., свідчать, що останнім часом ставлення громадян до вступу України в НАТО погіршилось: з 24% — в січні 2011-го до 20% — в лютому 2012 року, і до 17% — в липні 2012 року. Не підтримують вступ України до НАТО 70% опитаних. Ще 13% — не визначилися. Яскраво вираженою є підтримка приєднання України до Північноатлантичного Альянсу тільки на Заході країни [6,с.90].

65% опитаних з 10 по 15 серпня фондом «Демократичні ініціативи» українців проти вступу України до НАТО. При цьому 13,3% опитаних позитивно ставляться до такого кроку, 21,8% — не змогли відповісти [7,с.5].

У зв'язку з вторгненням російських військ в Україну в березні 2014 року думка українців щодо приєднання до НАТО різко змінилася, зокрема, за результатами опитування «інтернет-референдуму» [8, с.938] 69% українців-користувачів інтернету виступили за вступ до НАТО, 31% — проти.

За даними опитування експертів в Україні, Польщі та Росії, проведеного Українським центром економічних та політичних досліджень, сумарна геополітична оцінка місця України трьох груп експертів така: «маловпливова європейська держава «буферної» зони, на «перехресті» впливу Заходу

та Росії, її місце в світі чітко не визначене». То ж Україні потрібно вирішувати, як вона збирається позбутися іміджу «маловпливової європейської держави» [9,с.4].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Дергачов В. Геополітична доля України / В.Дергачов // День. — 2001. — 17 липня. — С.4
2.Базив Д. П. Геополитическая стратегия Украины / Д. П. Базив. - К. :Ин-т государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины, 2000. - 192 с.
3.Робити кроки назустріч // Урядовий кур'єр. – 2000. – № 81. – 5 травня.
4.Марченко М. Н., Дерябіна Е. М. Право європейського союзу. Питання історії і теорії
5.Заява Верховної Ради України від 20 грудня 1991 року з приводу укладення Україною Угоди «Про співдружність Незалежних Держав»// Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 13. — С. 376 — 377.
6.Довідник НАТО. — Brussels: Office of Information and Press, 2001 — 608 p.
7.Воєнна доктрина України // Законодавчі акти України з питань військової сфери. Збірник № 8. — К.: МО України, 1994. — С. 3 — 10.
8.Основні напрями зовнішньої політики України // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 37. — С. 935 — 948.
9.Пашков М., Чалый В. Должна быть в стране какая-то загадка // Зеркало недели. – 2000. – № 10. – 11-17 марта. – С. 4.

Паламарчук Олександр Михайлович *— студент групи БТ-13б, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: palamarchukoleksandr@rambler.ru*

Науковий керівник: ***Похило Ірина Даниіловна*** *– кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.*

Palamarchuk Oleksandr M. *— student of group BT-13b, Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city, e-mail: palamarchukoleksandr@rambler.ru*

Supervisor: ***Pokhylo Iryna D.*** *— PhD, associate professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city, e-mail: pohilo_irina_09@mail.ru*

УДК 321.6/.8

Сторожук Н. І.

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ І ОСОБИСТОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті досліджується вплив такого вираження сили держави, як влада, на психологічні особливості людей, нею наділених. Розглядаються ситуативні прояви впливу державної влади в різних країнах. Показані різні способи законодавчих і етичних обмежень політичної еліти. Описані можливі причини відсутності дієвих механізмів контролю громадян за здійсненням влади в Україні.

Ключові слова: влада, мораль, політика, політична поведінка.

Abstract

The paper examines the impact of such the expression of state strength as the authorities, on the psychological characteristics of the people it represents. We consider situational displays of the influence of the government in different countries. It also shows different methods of legal and ethical constraints of the political elite. It describes the reasons for the lack of effective mechanisms of public control for the power implementation in Ukraine.

Key words: power, morality, politics, political behavior**.**

Взаємозв’язок і взаємовплив людини і влади, особистості і політики є очевидним, він визначається самою природою влади, яка є втіленням сутнісних рис людини, її соціальної і біологічної природи, що виявляється в складній системі потреб, включаючи потреби в спілкуванні, самореалізації і самозбереженні.

Людина є основним суб’єктом політики, який може активно брати участь у боротьбі за владу, за її реалізацію, впливати на політичні процеси. Ставлення людини до влади може мати найширший діапазон: від повного захоплення до категоричного неприйняття і спротиву. Характер влади справляє суттєвий вплив на людину, її спосіб життя. Але і від самої людини, її здібностей, характеру, дій залежить влада [1].

У проблемі співвідношення політики і моралі є один аспект, який стосується впливу влади на моральні засади людини. Ідеальних людей, як відомо, немає. У характері й поведінці кожної людини поєднуються (щоправда, різною мірою) як позитивні, так і негативні риси. Перші з них вона намагається проявити, другі — приховати. Давно стало зрозумілим, що влада виявляє справжню сутність людини, як її позитивні, так і негативні риси. І це закономірно. Наділена владними повноваженнями людина завжди знаходиться на тому місті коли їй доводиться приймати відповідальні рішення. Ще більш виразно владні функції проявляють риси її характеру та особливості поведінки особи. Важливо врахувати й таке: влада негативно впливає на людину, посилює її негативні риси. Ще Н. Макіавеллі писав, що влада розбещує людину. Пізніше відомий англійський історик і політичний діяч Джон Актон (1834—1902) сформулював знаменитий афоризм: «Влада розбещує, абсолютна влада розбещує абсолютно» [2] .

Оскільки в політику йдуть далеко не завжди найкращі люди, до того ж влада спричиняє на них негативний вплив, то для суспільства завжди актуальною є проблема захисту від деструктивного впливу політиків і влади. Незаперечний на Заході авторитет, англійський філософ Карл Раймунд Поппер (1902—1994рр.) центральним питанням політики вважав не те, хто має правити, а те, в яких умовах це робитиметься. Оскільки немає впевненості в тому, що в державі будуть гідні правителі, зазначав він, головним є питання про те, як звести до мінімуму шкоду, якої можуть завдати негідні правителі, які інститути та механізми потрібно створювати, щоб запобігти можливих втрат. Ці механізми та інститути роблять можливим контроль громадськості за здійсненням політичної влади, сприяють тому, щоб правляча еліта якомога менше зловживала владою, не відривалась від народу, дбала про його інтереси, зрештою, щоб політика і влада відповідали вимогам моралі [3].

Особливо пильним у демократичних країнах є контроль за доходами тих, хто наділений владою. Майже повсюдним є щорічне декларування не тільки доходів, а й майнового стану можновладців,

особливо членів парламенту та урядовців. Так, у Великобританії депутати парламенту, в тому числі й міністри, зобов'язані декларувати свої інтереси, зокрема щодо: директорства в приватних або публічних компаніях; оплачуваної роботи, консультацій, професійної діяльності; імен клієнтів; участі у спонсорстві; закордонних відряджень, які пов'язані з депутатською діяльністю, але оплачені сторонніми особами; коштів або пільг, одержаних від зарубіжних урядів, організацій, осіб; землі або власності, що дають значний дохід; назви компаній або інших організацій, в яких більше однієї сотої частини капіталу належить депутатові, його дружині чи дітям. Відповідний перелік інтересів видається й поширюється щорічно, і депутати зобов'язані подавати подробиці про зміни в їх інтересах протягом чотирьох, тижнів [4].

У США рішення конгресу стосовно підвищення заробітної плати парламентаріїв або введення для них яких-небудь пільг вводиться в дію лише починаючи з наступного складу парламенту, тобто законодавці не можуть приймати рішення про поліпшення власного матеріального становища. Членам конгресу, а також їхнім помічникам заборонено, зокрема, пригощатися у ресторанах за рахунок лобістів, здійснювати поїздки на курорти, на спортивні змагання і проживати під час відпочинку в готелях за рахунок компаній. Цінні подарунки дозволяється приймати лише від рідних та близьких друзів, але речі на суму понад 250 доларів можна отримувати лише за згодою комітету конгресу з етики.[ ]?

Подібні законодавчі та етичні обмеження діють у багатьох інших країнах. На жаль, цього не можна сказати про сьогоднішню Україну, де поки що немає дієвих механізмів контролю громадян за здійсненням влади й відповідальності її перед народом, де зловживання службовим становищем у корисливих цілях і корупція стали поширеним явищем. Глибоко помилковою є досить поширена у нас думка про те, що варто людям, наділеним владними повноваженнями (від рядового міліціонера до вищих посадових осіб держави), дати належну заробітну плату й вони перестануть зловживати службовим становищем у корисливих цілях і брати хабарі. Такої зарплати, яка б цілком задовольняла потреби людини, немає і в принципі бути не може. Потреби людини ніколи не можуть бути задоволені цілковито, бо кожна задоволена потреба породжує іншу, значно вишу. Науці відомий загальносоціологічний закон зростання потреб. На практиці трапляються численні випадки, коли за хабарництво до кримінальної відповідальності притягались навіть перші особи держави — президенти і прем'єр-міністри, не кажучи вже про міністрів та інших високопоставлених державних службовців, яким гріх скаржитись на зарплату. Отже, річ не в зарплаті, а в потребах та їх законодавчих і моральних регуляторах. Напрацювання відповідного законодавства і вироблення етичних норм, які б регулювали політичну поведінку, робили б її моральною і відповідальнішою, для України є нагальною потребою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бандурка О.М., Греченко В.А. Влада в Україні на зламі другого і третього тисячоліть: Монографія. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. – 304 с..
2. Історія свободи в античності // ПОЛІС. — 1993. — № 3
3. Поппер Карл. Відкрите суспільство та його вороги. Т. І. У полоні Платонових чарів / Пер. з англ. Олександр Коваленко. – К.: «Основи», 1994. – 444 с
4. Азаров Н. Й. Взаємовідносини моралі і політики // Соціально-політ. журн.1997. № 4.

Сторожук Наталія Ігорівна – студентка групи МСС-13б, факультет комп’ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: natastor96@gmail.com.

Науковий керівник: ***Похило Ірина Даниїловна*** – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Storozhuk Nataliya – Department of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: natastor96@gmail.com.

Supervisor: **Pokhylo Iryna** – Candidate of Political Sciences, Associate Professor at the Department of social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 327.5(1-651)(477)

Слободянюк А.О.

Політичний конфлікт як спосіб подолання сучасних проблем в Україні.

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто питання теорії політичного конфлікту, зазначено, що поглиблене вивчення цього питання є актуальним для сучасної України. Доведено пріоритетність політичних інструментів при розв'язанні конфліктів у сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: Політичний конфлікт, проблема, державне управління, національна безпека.

Abstract

Realities The article deals with the theory of political conflict, noted that in4depth study of this issue is critical for modern Ukraine. Of priorities and policy instruments in resolving conflicts in the Ukrainian society.

Keywords: political conflict, problem, governance, national security.

Впродовж усього періоду незалежного розвитку Україна була й залишається конфліктогенним середовищем, що гальмує її подальший розвиток, стає на заваді євроінтеграційного курсу. У зв'язку з цим постає необхідність переосмислення світового та вітчизняного досвіду дослідження політичних конфліктів, джерел їх виникнення, пошуку нових шляхів управління, розв'язання, мінімізації руйнуючого впливу на національну безпеку.

Докорінні реформи в Україні, як і в кожній молодій державі, супроводжувалися значними протиріччями у суспільно-політичному житті. В умовах одночасної зміни форми власності, державного устрою та формування незалежності вони виявлялись з підвищеною напруженістю і загостренням, загрожуючи перерости у гострий конфлікт.

Основною ціллю даної статті є завдання показати актуальність та потребу у вивченні явища політичного конфлікту, що в силу різних політичних подій трансформується та набуває якісно нових форм.

Сутність політичних конфліктів, як невід’ємного елемента політичних відносин, варто розглянути через призму сучасних вітчизняних політичних вчень, які датуються періодом незалежної української державності. Адже, історичні особливості функціонування та існування українського народу вплинули на формування вчень про політичні конфлікти, а також на процес прояву даного явища в українському суспільстві.

Актуальність питання щодо сучасного стану вивчення політичних конфліктів як постійно діючих форм боротьби за владу, зумовлена його теоретичним і практичним значенням, що пов’язано з формуванням та розвитком в Україні науково обґрунтованої концепції політичних конфліктів. Зміни, які реально відбуваються у суспільно-політичній і правовій реальності України створюють потребу у вдосконаленні та новітній розробці вчень в галузі політичної конфліктології.

Сьогодні перед державою стоїть завдання нарощування теоретичного та практичного потенціалу дослідження проблеми конфлікту, у всіх її основних аспектах – пізнання сутності та причин, розробка шляхів і засобів їх запобігання, регулювання і вирішення [1, с. 6].

Як вже зазначалося, політичні конфлікти дають змогу конфліктуючим групам суспільства і влади інформувати про свої інтереси та потреби й тим самим стимулювати позитивні зміни у суспільстві. При цьому багато що залежить від системи. У закритих суспільствах конфлікти спричиняють поділ суспільства на два ворожих табори чи класи, а це призводить до революційного насильства. У відкритих суспільствах конфліктам дається вихід. Саме виникнення конфліктної ситуації значною мірою залежить від способів зіставлення протилежних інтересів, подолання суперечностей, що виникають при цьому [2, с. 172].

У демократичних суспільствах інтереси різних соціальних груп представляють різні політичні партії, і конкретний конфлікт розв'язується у переговорний спосіб, завдяки реформуванню суспільства, зміни панівної еліти на виборах під час парламентської боротьби та іншими цивілізованими методами. У результаті відбувається не руйнація, а розвиток суспільства [3, с. 6].

Більшість сучасних фахівців вважають, що політичні конфлікти відіграють позитивну роль у суспільному житті, оскільки вони сигналізують владі про існуючі суперечності, розбіжності позицій громадян та стимулюють дії, здатні поставити ситуацію під контроль. Дестабілізація влади й дезінтеграція виникають у суспільстві не тому, що існують конфлікти, а через невміння врегулювати політичні суперечності або елементарне ігнорування цих колізій [4, с. 113].

Політичний конфлікт виникає та існує відповідно до цілей, які сфокусовані на проблемі функціонування політичної влади у суспільстві її захопленні, використанні і відповідно утриманні, саме через цей факт політичний конфлікт проявляє себе у якості перманентної, тобто не- змінної форми боротьби за владу в даному конкретному суспільстві. Конфлікт, що виникає на ґрунті політичних відносин, передбачає мобілізацію найбільшої чисельності з боку всіх конфліктуючих сил, в нього включені великі соціальні групи, десятки тисяч або мільйони людей. Відповідно його наслідки відчутні у всіх основних сферах суспільства [1, с. 8].

Розглядаючи концепції конфлікту, можливо зробити висновок, що суспільство зберігається як єдине ціле завдяки існуючим у ньому внутрішнім конфліктам. Присутність сукупності різнохарактерних та різнорівневих конфліктів перешкоджає розколу суспільства на два ворогуючих табори, протистояння між якими може призвести до громадянської війни.

Впродовж останнього десятиліття внутрішньополітична ситуація в Україні неодноразово загострювалася. Політичні конфлікти змінювалися один за одним. Суспільно–політичні кризи охоплювали політичну еліту, різні верстви населення, поширювалися на головні сфери життя — політичну, економічну, культурну, інформаційну. Їх перебіг та наслідки в цілому мали деструктивний вплив. Водночас до цього часу науковці, аналітики та експерти дають різні оцінки щодо зовнішніх та внутрішніх чинників, рушійних сил вказаних конфліктів, а також умов і можливостей їх виникнення у майбутньому.

Об'єктивний перебіг конфліктів як соціального явища може бути і позитивним, і навпаки. У політичному аспекті найбільш значущі ті конфлікти, що водночас охоплюють всі рівні соціальної, економічної і політичної структур, порушують і втягують максимально можливе в конкретних умовах число учасників. Такі конфлікти відбуваються в сфері суспіль" них відносин, зв'язаних з проблемами збереження або по" валення влади, її зміцнення або підриву.

Політичні конфлікти дезорганізують та дестабілізують становище, але одночасно стають початком нового етапу розвитку у випадку їх позитивного вирішення.

Вибір засобів щодо запобігання політичних конфліктів досить широкий. Для досягнення стабілізації в Україні головними принципами повинні бути задоволення інтересів країни, інтересів народу. Важливим є розроблення програм дій, яка спрямована на запобігання політичних конфліктів. Вона включає в себе можливі та різноманітні засоби і методи для нейтралізації конфліктної ситуації. Тому можливостями по запобіганню політичних конфліктів не слід зневажати. В цілях забезпечення їх ефективності необхідно чітко бачити ті труднощі, які постають на цьому шляху [5, с. 87]. Перед вітчизняними науковцями постає одна спільна мета визначити оптимальні варіанти попередження, врегулювання, управління політичними конфліктами в українському суспільстві.

Аналізуючи політичну ситуацію та теоретичні вітчизняні вчення про політичний конфлікт встановлено, що подальше вивчення політичних конфліктів є важливою складовою демократичного розвитку українського суспільства. Політичний конфлікт має своє важливе місце в системі наукових вчень серед інших досліджень.

Правильно організоване управління надає конфліктному процесові форми, яка забезпечує мінімізацію неминучих політичних, соціальних, економічних і моральних утрат, оптимізацію сфер суспільного життя, причетних до конфлікту. Позитивні наслідки соціально–політичного розвитку постають не з конфлікту як такого і не з уявної безконфліктності, а з уміння впливати на конфлікт у потрібному напрямі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Криволапчук В. О. Політичний конфлікт, як об'єкт політичних і правових досліджень / В. О. Криволапчук // Південноукраїнський правничий часопис : щоквартал. наук. журн. 1997. – 2009. – № 3.

2. Політична система сучасної України: особливості становлення, тенденції розвитку / Редкол.: Ф. Рудич та ін. – К.: Парламент. вид"во, 1998. – С. 172.

3. Соціальні конфлікти в Україні: потенціал, сфери розгортання, проблеми розв'язання (громадська думка молоді) / В. Перебенесюк. – 1994. – Вип. 31. – С. 6.

4. Конфліктологія / За ред., проф. Л. Герасіної та М. Панова. – Харків: Право, 2002. – С. 112–113.

5. Станкевич І. П. Політичний конфлікт та технологія його запобігання / І. П. Станкевич // Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка : Філософія. Політологія. – 2007. – № 87-88.

Слободянюк Анастасія Олександрівна – студент групи ЕКО-13б, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, email: nastyaslobodyanyuk@gmail.com.

Науковий керівник: ***Похило Ірина Данилівна*** – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно–політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Anastasiia O. Slobodianiuk – the student of group EKO-13b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : nastyaslobodyanyuk@gmail.com.

Supervisor: ***Iryna D. Pokhylo*** – candidate in Political Science, Associate Professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 32.019.52

Зубенко К.О

ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ТА ЇХ ОСОБЛИВОСТІ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статі досліджується «політичні цінності» як категорія і предмет соціально-гуманітарної науки. Здійснюється теоретико-концептуальний підхід до аналізу проблеми політичних цінностей у сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: політичні цінності; українське суспільство; гуманізм; ідеал; індивід; свідомість.

Abstract

The report examines "political value" as a category and subject of social and human sciences. Active theoretical and conceptual approach to the analysis of the problem of political values in modern Ukrainian society.

Keywords: political values; ukrainian society; humanism; ideal; individual; consciousness.

В умовах тих змін, що відбуваються в українському суспільстві протягом останніх, майже двадцяти п’яти років здобуття незалежності державою Україна, формування і розвиток системи нових демократичних політичних цінностей привертає пильну увагу та неабияку зацікавленість не тільки політологів, але й представників усіх інших галузей соціально-гуманітарного знання: філософів, соціологів, правознавців психологів, істориків, та ін.

Для молодої держави України, став великим випробовуванням перехід від політичних цінностей Радянського союзу до світових демократичних політичних цінностей. Тому визначення для українського суспільства сучасних політичних цінностей є нагальною необхідністю в умовах гостро поставленої проблеми консолідації народу держави, перед зовнішнім агресором. І на нашу думку, саме перед науковцями, ситуація в країні ставить важливе актуальне завдання – формування системи близьких за духом часу для широкого кола громадян України, політичних цінностей, усвідомлення та дотримання яких, допоможе нашій державі подолати кризовий період та досягнути процвітання.

Проблема входження України в співдружність високо розвинутих демократичних країн – це значною мірою проблема осягнення людьми феномена свободи, причому осягнення на різних рівнях, в тому числі і на рівні здійснення державної стратегії реформування суспільства. В цілому всі дослідники сходяться на тому, що людство накопичило величезний досвід, пов’язаний з вирішенням цих питань у суспільствах з різними формами правління, рівнем масової свідомості та політичної культури [1, с. 17].

Сьогодні в Україні система політичних цінностей виявилась у функціонально-інструментальній залежності по відношенню до ринкової економіки і тісно взаємопов’язана з процесом формування соціально-економічних цінностей. Такі цінності як свобода, справедливість, рівність знаходяться у прямій залежності від ринку і приватної власності.

У нашій країні в останні роки відбувається активний процес інституціоналізації громадської думки. Почалась спеціалізована діяльність по вивченню громадської думки, виникли відповідні організаційні структури – численні центри її вивчення. Однак аналіз і врахування громадської думки не стали обов’язковим моментом прийняття управлінських рішень, в тому числі і на рівні суспільства. Ще немає системи відповідних законів, не розроблені і не закріплені у підзаконних актах механізми врахування громадської думки управлінськими ланками. Іншими словами, громадська думка ще не перетворилася на розвинений соціальний інститут, який здійснює функції соціального контролю і управління [2, с. 85–86].

На нашу думку необхідно вивчати як конструктивно-творчі, так і деструктивні аспекти впливу на політику та функціонування свободи ментально-психологічних особливостей українського народу та політичної культури. Це буде створювати найбільш повне уявлення про культурологічний вимір суспільного життя і пояснювати причини гальмування, провалу та недосконалості реформ у такої молодої, мало розвинутої демократії як демократія України.

Запобігти ущемленню свободи з боку демократії та породжених нею тенденцій може лише щоденне, широке, інституалізоване користування громадянами своїми правами та свободами.

Проблема формування та розвитку політичних цінностей у сучасному українському суспільстві потребує додаткових наукових досліджень та реалізації напрацювань у цьому питанні на практиці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Якуба Е. А. Методологические проблемы социологического анализа общественного мнения / Е. А. Якуба // Проблеми розвитку соціології на сучасному етапі (теоретичні та методичні питання): Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – К. : Інститут соціології НАН України, 1994. – С. 17.

2. Буцевицький В. Проблеми політичної культури в Україні в процесі державотворення / В. Буцевицький // Нова політика. – 1999. – № 1. – С. 85–86.

Зубенко Катерина Олександрівна – студентка групи МСС-13б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: mart200395@gmail.com.

Науковий керівник: ***Похило Ірина Данилівна*** – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Zubenko Katerina O. – Department of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: mart200395@gmail.com.

Supervisor: **Pohylo Iryna D**. – Candidate of Political Sciences, Associate Professor at the Department of social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 323.28+343.301

Андрусенко К.О.

Тероризм як спосіб політичної боротьби.

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті досліджено поняття політичного тероризму, що за своєю суттю є суспільно-політичним явищем, яке створює атмосферу тотального страху у населення з метою досягнення певних політико-економічних інтересів. Розкрито особливості цього феномена, проаналізовано причини його виникнення. А також розглянуто політику миротворчості як спосіб врегулювання та розв'язання конфліктів

Ключові слова: Тероризм, політичний тероризм, злочин, боротьба, безпека.

Abstract

This article is devoted to investigation the subject of terrorism, what is society-political phenomena, that formed the atmosphere of total fear in population with the aim achievement some politic-economical interests. Was been uncovering the peculiarities of this phenomena, was been analyzed causes of its beginnings. And consider the peacekeeping policy as a means of settlement and conflict resolution.

Keywords: Terrorism, political terrorism, crime, fight, safety.

Особливої уваги з-поміж усіх злочинів заслуговують посягання терористичного спрямування. Після терористичних актів 11 вересня 2001 р. в США суспільство остаточно зрозуміло, що проблемою номер один у сучасному світі став тероризм, який загрожує стабільності міжнародних відносин, породжує серед людей відчуття переляку, жаху, паніки, хаосу, невпевненості в майбутньому та недовіри до чинної влади [1, с.245]. Це змусило кожну людину, яка проживає на Землі, здійснити переоцінку загальнолюдських цінностей, дало поштовх до критичного аналізу системи захищеності та безпеки в планетарних масштабах.

Серед українських дослідників проблем політичного тероризму варто назвати В. Остроухова, В. Кременюка, О. Гриба, В. Гречанінова, А. Дорошенка, С. Зелінського та багатьох інших, у чиїх роботах досліджуються причини виникнення та розвитку форм тероризму.

Ще раз можна наголосити, що тероризм перетворився на одну з найнебезпечніших за своїми масштабами та наслідками соціально-негативну проблему, з якою людство увійшло в XXI ст. Тероризм усе більше загрожує національній безпеці багатьох країн світу, призводячи до тяжких політичних, економічних, психологічних наслідків.

Сьогодні тероризм не існує сам по собі. Він використовується в боротьбі за нові території, природні ресурси, політичний вплив на керівництво інших країн, установлення вигідного окремим державам світового порядку тощо. Будь-яка боротьба за владу породжує кров, насильство й терористичні методи, основним завданням яких є залякування, розповсюдження жаху, адже терор у перекладі з французької мови означає «жах». Боротьба продовжується на рівні суспільних груп, закритих актуалізованих спільнот, окремі з яких власне й використовують методи силового залякування супротивника, розраховуючи на суспільний резонанс.

Сьогодні тероризм змінив своє «обличчя». Якщо в минулому тероризм відбувався в основному у формі убивств, пораненні або залякуванні державних та громадських діячів, то в даний час він приймає такі форми, як пошкодження та підривання шляхів сполучень і інших засобів пересування, підривання громадських та публічних споруд, житлових будинків, пограбування складів зі зброєю і підприємств, окупація посольств, напади на місця міжнародних зустрічей, штаб-квартири міжнародних організацій та інше.

Також урізноманітнилися і знаряддя злочинів, якими користуються терористи. Сьогодні вони володіють всіма досягненнями сучасної техніки, що свідчить про могутні джерела фінансування терористичних організацій. На зміну традиційній в минулому саморобній бомбі, вибух якої прирікав в першу чергу самого терориста, сучасні терористи широко застосовують бомби-листи, бомби-посилки, контактні бомби та бомби сповільненої дії, що дозволяє злочинцям залишатися довгий час, а то й взагалі безкарними, і, що найголовніше, вкрай ускладнює боротьбу з ними. Все більш поширювані можливості використання терористами хімічної, біологічної і навіть термоядерної зброї, що викликає серйозне занепокоєння у світової спільноти [2, с. 227 - 232].

З точки зору моральності, тероризм — це деградація, втрата всього людського. Відрізняють два види тероризму: політичний і національний. Метою тероризму є досягнення політичних цілей — примусити уряд чи державні установи або організації вчинити дії, вигідні для політичних інтересів терориста [3, с. 214].

Під політичним тероризмом розуміються всі прояви терористичної активності, що направлені на зміну суспільного устрою в цілому і в будь-якій його частині. У вузькому розумінні під політичним тероризмом мається на увазі боротьба, що спрямовані на попередження чи прийняття будь-яких рішень, що стосуються державного устрою.

Важливе значення для теорії і соціальної практики існування феномену політичного тероризму має розгляд політичного екстремізму, допустимість насильницьких способів при вирішенні соціальних проблем. Традиційна для нашої ментальності терпимість до насильства, його постійна присутність у всіх формах суспільних взаємозв’язків, особливо в політиці, доповнюється правовим нігілізмом, який дозволяє легітимізувати свавілля в потрібному для певних соціальних груп напрямі, доводити його до стадії беззаконня під екстремістськими лозунгами. «У наукових колах сьогодні ще недостатньо висвітлена й опрацьована досить актуальна проблема – проблема зв’язку екстремістського світогляду з терористичною діяльністю... Якщо найчастіше політичний екстремізм розуміється як конкретні цільові ідеї, то політичний тероризм слід розуміти, як діяння стосовно досягнення цих ідей. Але самі по собі ці ідеї не виникають – необхідні протиріччя в суспільстві, у політиці, оскільки далеко не всіма така ідеологія визнається єдино вірною» [4, с. 41- 45].

В якості можливого способу розв'язання проблеми політичного тероризму можна розглянути політику миротворчості. У найзагальнішому вигляді миротворчість являє собою систему заходів, спрямованих на попередження, деескалацію та врегулювання регіональних, локальних та внутрішніх конфліктів, а також створення умов для успішного постконфліктного миробудівництва. Інакше кажучи, миротворчість розглядається як комплекс заходів, спрямованих на припинення конфлікту та створення умов для його мирного розв'язання.

Миротворчість як практика врегулювання конфліктів безпосередньо полягає у зусиллях, до яких вдається міжнародне співтовариство, спрямованих на примирення конфліктуючих сторін. Це може бути миротворча місія, операція з підтримання миру (за участі військових контингентів чи без них), посередництво на переговорах, заходи з надання економічної чи гуманітарної допомоги та інші форми.

Підводячи підсумки викладеного, слід підкреслити, що тероризм явно демонструє тенденцію зростання своєї небезпеки, розширення географії терористичної діяльності, збільшення її масштабів і витонченості, перспективу залучення до нього нових, раніше недоступних для тероризму засобів ураження. Боротьба з тероризмом в XXI столітті ще більш ускладнюється і зажадає зусиль держав та світового співтовариства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Млечин Л. Кто взорвал Америку? –Москва: ЦЕН-ТРПОЛИГРАФ, 2002. - С. 491.
2. Г. Б. Новоскольцев. Глобальний тероризм як метод політичної боротьби і форма насильства / Г. Б. Новоскольцев // Політологічні записки. - 2013. - № 7. – С. 227 – 232.

3. В.Ставицкий. Кровавий террор / Сост. В.Ставицкий. — М. : ОЛМА-ПРЕСС, 2003. — 319 с.
4. Дзьобань О. П. Політичний тероризм і політичний екстремізм: до проблеми розмежування понять / О. П. Дзьобань, Е.А. Кальницький // Наукові записки Харківського університету повітряних сил. Соціальна філософія, психологія. – 2007. – № 2 (26). – С. 41–45.

Андрусенко Катерина Олександрівна — студент групи ЕКО-13б, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: samborik1995@gmail.com.

Науковий керівник: ***Похило Ірина Данилівна*** — кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Kateryna O. Andrusenko — the student of group EKO-13b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : samborik1995@gmail.com.

Supervisor:. ***Iryna D. Pokhylo*** – candidate in Political Science, Associate Professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 329.78(477)

Т.В. Колеснік

Форми політичної участі молоді в Україні

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті досліджуються проблеми формування та реалізації політики молоді, участь молоді, молодіжних об'єднань у процесах розбудови держави, розвитку громадянського суспільства, ставлення молоді до політичних процесів, механізми, які потрібно впроваджувати для забезпечення реальної участі молоді в суспільному житті.

Ключові слова: молодь, політична участь, молодіжні рухи, молодіжні організації

Abstract

This article examines problems of formation and implementation of youth, youth participation and youth associations in the process of nation-building, development of civil society, the attitude of young people to political processes, mechanisms should be implemented to ensure the meaningful participation of young people in public life.

Keywords: youth, political participation, youth movements, youth organizations

Значну роль у політичному житті відіграє студентська молодь зі своїми інтересами, пріоритетам і цінностями. Сучасне українське суспільство переживає період глибоких реформ у всіх сферах буття, намагається встати на шлях цивілізованого розвитку, створити підвалини ринкової економіки, сформувати громадянське суспільство і правову державу. У реалізації названих завдань виняткова роль належить молоді, що обумовлено цілим рядом чинників. [1, с.7]

Однією з форм політичної участі є молодіжні студентські рухи, які мають свою історію становлення та розвитку в Україні. Молодіжні рухи виникають в процесі соціально-економічного та соціально-політичного розвитку суспільства і їх зміст та форма діяльності значною мірою відбивають соціокультурну, історичну, демографічну, політичну та інші специфіки кожної окремої країни, кожної окремої ситуації. Особливості молодіжного руху окремих країн визначаються сутністю політичної системи та адаптацією державної політики до потреб молоді.

Молодіжні рухи часто співпрацюють із політичними партіями, є їх філіями і підрозділами, або ж конкурують із ними за можливість реалізації політичних, тобто владних, інтересів і амбіцій. Основний момент єдності партії з її молодіжною організацією полягає у єдності їх ідеологічних платформ. Молодіжна організація веде свою роботу, вирішує свої проблеми і одночасно співпрацює з партією, та готує себе для майбутньої політичної роботи в ній. У свою чергу політичні партії домагаються вирішення проблем, які є у молоді, та відстоюють інтереси членів молодіжних організацій, зокрема в парламенті. В Україні значна кількість партій мають свої молодіжні філії та організації, які ідеологічно орієнтуються на них. Окрім цього партії за допомогою своїх програм намагаються забезпечити підтримку молоді на виборах, проголошуючи соціальну спрямованість власної молодіжної політики. [1, с.9]

Молодь бере активну участь у соціально-політичних процесах, але ця активність проявляється більше у мітингових, у формі протесту. Молоді бракує політичної компетентності, інформованості, брак досвіду співпраці з органами місцевого самоврядування по виробленню рішень на місцевому рівні. Таким чином, у суспільно-політичних перетвореннях, що відбуваються в країні, дедалі більшу роль відіграє молодь. Вона активно підтримує політичний курс на здійснення демократичних реформ, бере участь у розбудові демократичного суспільства. Саме молоді люди часто ініціюють соціально - економічні, політичні і духовні зрушення, адекватні викликам часу [2, с.262].

Активна участь молоді у громадському житті – запорука успіху і прогресу нашого суспільства. Отже, сьогодні Україна знаходиться на етапі трансформації суспільства і політична активність молодого покоління залежить від того, як держава побудує з ним свою роботу.

Сучасна молодь не має чітко означеної спрямованості на участь у політичному житті, хоч і виявляє готовність до активних дій. У більшості представників студентської молоді не сформовані настанови на самостійну, активну, відповідальну діяльність у сфері соціальних подій та інтерес до політичного життя країни. Молоді люди не готові і не прагнуть засвоювати нові форми соціальної активності, не ставлять за мету «вбудовуватися» в соціальні структури та громадські об'єднання, через які реалізується конструктивна взаємодія з владою та активна політична участь.

Інструментами активізації політичної участі повинні стати розвиток соціальної активності та відповідальності молоді; побудова системи підготовки кадрів для політичної діяльності, яка забезпечувала б засвоєння необхідних знань і навичок у суспільно-політичних процесах; розвиток молодіжних громадських організацій як інституту самоорганізації соціальних груп для виявлення їхніх політичних інтересів.

Усвідомлення демократичних цінностей та їх значущості в соціально-економічному і культурному розвитку держави має бути покладено в основу концепції національного виховання молоді. Для підвищення ефективності політичної участі молоді слід розробити і впровадити науково обґрунтовану концепцію психологічного супроводу розвитку громадських організацій та підвищення ефективності їх діяльності в контексті взаємодії з владою та впливу на політичне життя суспільства. Реалізація потенціалу молоді в політичному житті країни може бути здійснена на основі розроблення і впровадження ефективних механізмів взаємовигідного партнерства державної влади та органів місцевого самоврядування. Для активізації політичної участі юнаків і дівчат слід залучати їх до обговорення, розроблення нормативно-правових актів, які стосуються молодіжної політики; гарантувати участь молоді в процесах прийняття рішень на державному та насамперед місцевому рівні.

Щоб забезпечити реальну участь молоді в суспільному житті регіонів, потрібно впроваджувати такі механізми, як:

- розвиток молодіжних засобів масової комунікації;
- надання необхідних знань з питань участі молоді в житті регіону;
- залучення молоді до участі в асоціаціях, форумах тощо;
- підтримка волонтерського руху;
- проведення громадських слухань з молодіжних проблем;
- впровадження взаємодії молодіжних організацій та органів місцевого самоврядування на договірній, плановій і довгостроковій основі;
- визначення єдиних і відкритих умов участі молодіжних організацій у реалізації проектів, що здійснюються органами місцевого самоврядування. [3, с.259-260]

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Безклетний С. Політична участь молоді та студентів як предмет політологічного аналізу / С. Безклетний // ВІСНИК НТУУ-КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка. – Випуск 3'2007. – С. 7–12.
2. Каретна О.О.Політична активність молоді як умова соціально - політичних трансформацій в Україні. / О.О. Каретна //Актуальні проблеми політики : зб. наук. пр. / гол. ред. С. В. Ківалов ; відп. за вип. Л. І. Кормич. – Одеса : Національний університет "Одеська юридична академія" : Південноукраїнський центр гендерних проблем,2012.– Вип.44.С.254 - 265.
3. Кияшко Л. О. Психологічні проблеми політичної активності сучасної української молоді / Л. О. Кияшко // Наукові студії із соціальної та політичної психології : Зб. наук. праць Інституту соціальної та політичної АПН України. – К., 2009. – Вип. 23(26). – С. 252–261.

Колеснік Тетяна Василівна – студент групи Еко-13б, інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: eko13b.kolesnik@gmail.com

Науковий керівник: ***Похило Ірина Даниіловна*** – кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця.

Tatyana V. Kolesnik – student of group EKO-13b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: eko13b.kolesnik@gmail.com

Supervisor: Pokhylo Iryna - candidate of political sciences, associate professor of social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 340

Є. Г. Крекотень

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ – НАГАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній роботі порушується проблема правового виховання української молоді, яка потребує термінового вирішення. Здійснюється оцінка реального існування даного питання, його сутності та значення для сучасної правової держави. Запропоновано напрямок та спосіб вирішення проблемної ситуації.

Ключові слова: право, свобода, виховання, молодь, суспільство, освіта, Конституція, держава.

Abstract

In this paper, the issue of legal education of Ukrainian youth, which requires urgent solutions. The evaluation of the real existence of the issue, its essence and significance for the modern legal state. The proposed course and the way to solve a problem situation.

Keywords: law, freedom, breeding, youth, society, education, Constitution, state.

В умовах національно-культурного відродження України, створення правової держави і демократичного суспільства, інтеграції в європейське і світове співтовариство набуває великого значення проблема правового виховання.

Становлення України як незалежної, демократичної, соціальної та правової держави потребує формування соціально активної особистості з високим рівнем правової свідомості та правової культури. Стан розвитку суспільства значною мірою залежить від рівня цілеспрямованого процесу формування правосвідомості та правової культури його членів, тобто від процесу правового виховання. Радикальні зміни в економічній, соціальній і політичній сферах обумовлюють зміни правового мислення і правової поведінки членів суспільства [1] та зумовлюють необхідність підвищення рівня правової культури населення. Тому потребують вирішення на державному рівні питання подальшого розвитку правосвідомості суспільства, подолання правового нігілізму молоді, задоволення потреб громадян у одержанні знань про право, а це може бути забезпечено, насамперед, шляхом удосконалення правової освіти населення [2].

Правова освіта – це структурний компонент освіти в Україні, процес набуття правових знань, навичок та вмінь, формування поваги до права, закону, прав та свобод людини, відповідних правових орієнтацій та оцінок, правових поведінкових установок та мотивів правомірної поведінки тощо.
Правова освіта населення полягає у здійсненні комплексу заходів виховного, навчального та інформаційного характеру, спрямованих на створення належних умов для набуття громадянами обсягу правових знань та навичок у їх застосуванні, необхідних для реалізації громадянами своїх прав і свобод, а також виконання покладених на них обов’язків [3].

Визначені в Конституції України завдання щодо створення демократичної, соціальної, правової держави не можуть бути вирішені без правового виховання, за допомогою якого формується необхідний рівень правосвідомості й правової культури громадян та суспільства в цілому. Адже відомо, що саме правосвідомість та правова культура є найважливішими чинниками, які сприяють становленню правової системи держави й демократичних засад суспільства, впливають на регулювання всього спектра соціальних відносин у ньому, підтримують і закріплюють його цілісність, стабільний правопорядок. У зв’язку з цим проблема правового виховання, формування правосвідомості і правової культури в сучасній Україні істотно актуалізується, набуває характеру невідкладної, вимагає вжиття кардинальних заходів, від успішної реалізації яких багато в чому залежить успіх державного розвитку [4].

Проблема визначення сутності, змісту, особливостей правового виховання є комплексною, адже виходить за межі правової науки. Для її плідного розроблення необхідні зусилля не тільки юристів, а й педагогів, психологів, соціологів та інших науковців. Правовиховний вплив не можна розглядати окремо від інших напрямів виховання, таке тлумачення призводить до недооцінки ролі права в

суспільстві, його виховної та регулятивної функцій, значно знижує правову відповідальність, адже виховання – це єдиний, взаємопов'язаний, взаємодоповнюючий процес, що охоплює кілька складників: моральне виховання, ідейно-політичне виховання, трудове виховання, естетичне виховання, професійне виховання. Професійно-правове виховання формує у громадянина комплекс таких правових і професійних знань, умінь, навичок, звичок, уявлень та переконань, які забезпечують його становлення як особистості та фахівця відповідного рівня. Взаємодія правового виховання з іншими напрямами забезпечує всебічний розвиток особистості. Отже, правове виховання – це складне, багатоаспектне явище [5].

На сьогодні слід критично переглянути досвід минулих років і вже на якісно новому рівні активізувати правовиховну роботу, не зводячи при цьому сутність правового виховання тільки до вивчення Конституції, безпредметної просвітницької пропаганди загальних істин, які нікого й ні до чого не зобов'язують. Мета і завдання правового виховання в сучасних умовах повинні бути переосмислені та набути принципово іншого характеру, навіть саме формулювання правовиховного процесу як виду державної діяльності підлягає переоцінюванню.

Особливу увагу в реформуванні системи правового виховання треба приділяти молодіжній політиці, студентству, оскільки молодь – це та суспільна сила, яка за визначенням є оновлюючою генерацією соціуму [1].

Випускникам вузів – молодим спеціалістам – вкрай необхідно мати відповідний рівень правових знань, підвищувати правосвідомість та правову культуру, що допоможе їм прийняти правильні рішення в галузі організації виробництва і праці, в управлінні, повсякденному житті. У практичній діяльності молоді спеціалісти стають суб'єктами трудових, адміністративних правовідносин, правовідносин авторства тощо. Тому важливість правової підготовки студентів важко переоцінити [6].

Вивчення різноманітних правознавчих навчальних курсів спрямоване насамперед на формування у студентської молоді громадянської зрілості, свідомого і відповідального ставлення до виконання своїх конституційних обов'язків, втілення на практиці Законів України. Ефективність удосконалення правової освіти у вищій школі може бути досягнута завдяки докорінному поліпшенню рівня викладання та засвоєння студентами правничих дисциплін.

Проблема правового виховання ще тривалий час буде актуальною, а необхідність її дослідження безпосередньо випливає із конституційного проголошення України правовою державою. Це обумовлює потребу в неухильному розвитку і досягненні високого рівня правової освіти та правової культури кожного громадянина, кожної посадової особи, кожного державного службовця, а це можна зробити шляхом вдосконалення навчальних програм освітніх закладів. Лише тоді рівень правової освіти та політичної культури населення досягне найвищого ступеня розвитку, лише тоді кожен громадянин держави відчує власну належність до правового життя країни, буде активним учасником правового процесу і матиме змогу самостійно адекватно аналізувати чинне законодавство, використовувати його собі та оточуючим на користь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гетьман А. П. Правове виховання в сучасній Україні : монографія / А. П. Гетьман, Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. – Х. : Право, 2010. – 368 с.

2. Про Національну програму правової освіти населення : *Указ Президента України [від 18.10.2001 № 992/2001]* // Офіційний вісник України. – 2001 р., № 43. – 09 листоп. – С. 36.

3. Гусарєв С. Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності) : навч. посіб. / С. Д. Гусарєв, О. Д. Тихомиров. – К. : Знання, 2005. – 655 с.

4. Гетьман А. П. Філософія правового виховання : навч. посіб. / А. П. Гетьман, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін. ; за ред. А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. — Х. : Право, 2012. – 248 с.

5. Актуальні проблеми правового виховання, забезпечення прав і свобод людини і громадянина [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1350082656751/pravo/aktualni_problemi_pravovogo_vihovannya_zabezpechennya_prav_svobod_lyudini_gromadyanina (дата звернення 27.02.17). – Назва з екрана.

6. Основи права України / За редакцією професора В. Л. Ортинського. – Видання друге, доповнене і перероблене. – Львів: Оріяна-Нова, 2005. – 368 с.

Крекотень Євген Геннадійович – студент групи РАм–14б, Факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ra14b.krekoten@gmail.com.

Науковий керівник: ***Довбиш Валерій Аркадійович*** – канд. філос. наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Krekoten Evgeniy G. – Faculty of Infocommunications, Electronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: ***Dovbysh Valeriy A.*** – Cand. Sc. (Eng), Assistant Professor of a chair of social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 321.01

Лучков В.В.

ГУМАННО-МОРАЛЬНІ МЕТОДИ В РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ

Анотація

У статті досліджуються існуючі нині загальні особливості, гуманно-моральних методів в політиці. Досліджуються гумансітичні дії в політиці, їх переваги і недоліки. Проаналізовано взаємовідносини моральності і політики. Гуманістична орієнтація в політиці, використання її у інтересах особистості, суспільства та людства.

Ключові слова: гуманізм в політиці, гуманізм, мораль.

Anotatsiya

In the article now existing common features, humane and moral methods in politics. Studied humanizski action in politics, their advantages and disadvantages. Analyzes the relationship of morality and politics. Humanistic orientation in politics, using it in the interests of the individual, society and humanity.

Klyuchovi words: *gumanizm in polititsi, gumanizm, morality.*

Найбільш повне і яскраве служіння політики і будь-якої іншої діяльності суспільства і всього людства має ґрунтуватися на принципах гуманізму. Гуманізм передбачає ставлення до людини як до найвищої цінності, повагу до гідності кожної особистості, її права на життя, вільний розвиток, реалізацію своїх здібностей і прагнення до щастя.

Гуманізм в політиці виражається в формах її організації, цілі і змісту, а також в засобах політичної діяльності. В сучасних умовах найбільш гуманною формою організації політики є демократична політична система, що базується на визнанні свободи і рівноправності всіх громадян, підконтрольності влади населенню, повазі гідності і прав людини.

Стосовно до цілей і змісту політики, гуманізм проявляється в її спрямованості на реалізацію інтересів людини, підвищення добробуту і поліпшення умов життя населення, зміцнення соціальної справедливості і миру З цієї точки зору найбільш гуманною є політика, що забезпечує найкращі умови для задоволення потреб і вільного розвитку особистості.

Гуманізм проявляється в усуненні найбільш жорстоких, варварських форм політичного протиборства: воєн, застосування зброї масового знищення: ядерного, хімічного, бактеріологічного, екологічного і іншого озброєння, заборона тортур та інших засобів, що руйнують особистість або таких, що принижують людську гідність, а також у відмові від духовного насильства - маніпулювання свідомістю і поведінкою людей за допомогою спеціальних методів обману. Крім того, гуманізм проявляється в поєднанні політичних цілей і засобів відповідно до висунутого І. Кантом імперативом (вимогою, моральним законом) – де людина повинна розглядатися іншими людьми лише як мета, а не як засіб [4, с. 229].

Мораль необхідно розглядати як втілення гуманізму. Мораль це особлива, специфічна сфера суспільного життя, що включає свідомість, норми і реальну поведінку людей, заснована на оцінці будь-яких вчинків і дій з точки зору ідеалів добра (блага) і зла, справедливості і несправедливості та інших подібних критеріїв та ідеалів [4, с. 231].

Мораль передбачає оцінку громадських явищ не з індивідуальної, а з колективною і, в першу чергу, з загальнолюдської точки зору. Хоча існує і мораль групова, наприклад станова, класова, професійна і тощо. Проте, зазвичай, вона або виступає як специфічне вираження і переломлення загальнолюдських моральних принципів (наприклад моральний кодекс лікарів), або є проявом глибокоого соціальної розколу суспільства (мораль рабів і мораль рабовласників), або являє собою виродження, дегенерацію моральності (злодійська мораль), або свідчить про низький рівень морального розвитку спільності, що не піднялася до усвідомлення своєї приналежності до всього роду людського (мораль племені людожерів, хоча в цьому випадку правильніше говорити лише про звичаї і вдачі як про зародку моралі).

Мораль грунтується на певному розумінні сенсу існування, цілей і призначення людини. Вона не утилітарна для окремих індивідів. Дотримання її норм і вимог не обіцяє їм який-небудь безпосередній особистої вигоди або користі. Моральна поведінка відрізняється безкорисливістю, високогуманною мотивацією. В цілому вплив моралі грунтується на внутрішніх, психологічних механізмах самоконтролю особистості, найважливішим з яких є совість.

Совість як верховний суддя морально-політичної поведінки. Совість - це емоційне переживання відповідальності людини перед самим собою, іншими людьми, суспільством, людством, Богом. Вона - провідник гуманізму в глибинах людської душі і в реальній поведінці індивіда. Вона - внутрішній суддя людини, що забезпечує самоконтроль особистості в усіх ситуаціях і особливо там, де політичний і громадський контроль взагалі неможливий [4, с. 232].

Совість перетворює індивіда з стадної тварини або високоразумної машини, робота в Людину. Релігійні мислителі, нерідко називають її «Божою іскрою» в душах людей, що дозволяє їм усвідомити самих себе і свою відповідальність перед людьми і Вищим Розумом. Людина із зруйнованою моральною саморегуляцією, позбавлена докорів сумління, перетворюється в небезпечну для суспільства і інших людей істоту. Не випадково Адольф Гітлер, проводячи людино людоненависницьку політику націонал-соціалізму, переконував своїх солдатів в тому, що він звільняє їх від хвороби, званої совістю.

Совість, поєднана з боргом і іншими моральними механізмами регуляції поведінки людей, виступає найбільш надійним гарантом гуманізму політики.

Взаємовідносини моральності і політики. Підхід до політики представлений, як моральний орієнтир суб'єктів політики, їх прагненням зробити її моральною, враховуючи при цьому соціальні реальності, сприяє гуманізації політики. У той же час життя показало, що спроби повністю підпорядкувати політику моральності в дусі морального абсолютизму прирікають її на неефективність.

Мораль - це справа громадянського суспільства, особистої відповідальності, політика ж - галузь протиборства групових інтересів, вільна від моральності.

Родоначальником таких поглядів багато хто вважає Нікколо Макіавеллі. Дійсно, цей видатний мислитель, звільнив дослідження політики від релігійного і етичного контролю, поставив в центр політичного аналізу проблему ефективності політики, способів і засобів досягнення цілей. У своїй знаменитій праці «Державець» (1532 р) він стверджував, що політика повинна враховувати конкретний стан суспільних звичаїв, в тому числі моральну зіпсованість людей. Людина, що бажає завжди робити добро, при аморальному оточенні нічого не доб'ється, не будучи реалістом, і загине. Тому якщо в народі не розвинені громадянські чесноти і в суспільстві наростає анархія, то заради порятунку держави і порядку державець вправі використовувати будь-які, в тому числі і аморальні засоби. У приватному житі він зобов'язаний керуватися загальноприйнятими нормами моралі [2, с. 188-189].

Нікколо Макіавеллі, таким чином, зберігає мораль як регулятор приватного життя політиків, а також як благородну мету, що виправдовує аморальні способи її досягнення.

Спроби звільнити політику від моральних оцінок, поставити її по той бік добра і зла, як правило, робляються для того, щоб виправдати антигуманні дії або, принаймні, вивести політику з-під критики. Насправді ж вони ведуть до втручання політики в область моралі і до її руйнування.

Ігнорування політикою моральних цінностей робить її аморальною. У реальному житті аморальність політики - широко поширене явище. Це служить підставою для трактування політики і моралі як непримиренних протилежностей - добра (моралі) і зла (політики).

Чому ж у багатьох складається враження про політику як про «брудну», аморальне справу? Причини цього полягають не тільки в помилках людей, а й в реальних рисах політики яку проводить той чи інший політик, а також в особливостях загальної політики яка притаманна даній державі .

Можна виділити цілий ряд причин, що пояснюють уявну, а дуже часто і реальну аморальність політики. До них відносяться, вже згадані властивості влади розпоряджатися матеріальними і духовними благами, долями людей. Це дає високий престиж її власникам, тягне до державної «годувальниці» сприяє особистій славі і збагаченню.

В силу цих особливостей влади для забезпечення гуманної спрямованості політики, запобігання різного роду зловживань, суспільство потребує ефективної системи відбору не тільки компетентної, а й моральної політичної еліти, в забезпеченні дієвого контролю за можновладцями.

Реальна політика, дуже часто буває далека від моральності і називається багатьма «брудною справою». Однак повністю відірватися від моралі політика не може, бо це рано чи пізно веде до компрометації самої політики і деградації всього суспільства [1, с. 58].

Політик в силу своїх професійних занять повинен боротися зі злом, в іншому випадку він несе відповідальність за його перемогу.

Для того щоб окреслити межі впливу моральності на політику, Макс Вебер розділяє мораль на етику переконань і етику відповідальності. Етика переконань означає невідступне наслідування

моральним принципам, незалежно від того, до яких наслідків це призведе, не зважаючи на витрати і жертви [3, с. 201].

Етика відповідальності, навпаки, передбачає врахування конкретної обстановки, орієнтацію політики в першу чергу на її наслідки, внутрішню відповідальність політиків за ті результати своїх дій, які можна передбачити, готовність запобігти більшому злу, в тому числі і за допомогою зла меншого. Співвідношення етики відповідальності та етики переконань у реальних діях повинен визначати сам політик.

Таким чином можна сказати, що закріплення в нормах моральних вимог політичних організацій і перш за все в праві, що передбачає певні санкції за порушення моральних принципів - одне з найважливіших умов гуманізації політики.

Для своєї ефективності політичні інститути повинні бути розраховані не на святих, морально досконалих людей, а на звичайних громадян. Вони покликані сприяти звичайним людям в вираженні їх інтересів, захист прав і виконанні обов'язків, спонукати їх дотримуватися прийнятних для всіх «правил гри» - державні закони, що забезпечують поєднання індивідуальної користі з благом всього суспільства.

У сучасному світі центральним напрямком інституціалізації моральних вимог до політики є права людини. Відповідно до документів, прийнятих світовою спільнотою, вони виступають універсальним критерієм оцінки гуманності політики, її людського виміру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бакунин М.А. Государственность и анархия // Полн. собр. соч. — Т.2. — СПб., 1907.
2. Гаджиев К. С., Ильин В. В., Панарин А. С., Рябов А. В. Философия власти / Под ред. В. В. Ильина. — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1993. — 271 с.
3. Политология: хрестоматия / Сост. проф. М.А. Василик, доц. М.С. Вершинин. — М.: Гардарики, 2000. — 843 с.
4. Пугачев В.П., Соловьев А.И. Введение в политологию: Учебник для студентов высших учебных заведений. — М.: Аспект Пресс, 1997. — 447 с.

Вадим В'ячеславович Лучков *— студент групи БТ-13б, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: vadimluchkov777@gmail.com*

Науковий керівник: ***Похило Ірина Данилівна*** *– кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.*

Vadym V. Luchkov *— student of group BT-13b, Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city, e-mail: vadimluchkov777@gmail.com*

Supervisor: ***Pokhylo Iryna D.*** *— PhD, associate professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city.*

УДК 321.7

Буряченко О. В.

«ЛЮДСЬКИЙ КАПІТАЛ» ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ РЕПУТАЦІЇ СУЧАСНОГО ПОЛІТИКА

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

Анотація

У статті розглядаються основні наукові трактування поняття «людський капітал», проводиться їх порівняльний аналіз, розкриваються основні характеристики, структурні і функціональні елементи людського капіталу політичної еліти, моделі його відтворення.

Ключові слова: *людський капітал, політичний лідер, політична еліта.*

Abstract

The paper discusses basic scientific treatments of the «human capital» concept, their comparative analysis is made, basic characteristics, structural and functional elements of human capital of the political elite, models of its reproduction are disclosed

Keywords: *human capital, political leader, political elit.*

«Капіталістична» термінологія стала сьогодні досить популярною не тільки в економічних, а й в соціологічних і політичних дослідженнях. Поступово відходячи від економічних стереотипів, пов'язаних з розумінням терміна «капітал» в контексті економічної теорії К. Маркса, дослідники, що представляють різні наукові дисципліни і напрямки стали активно диверсифікувати цей термін. З'явилися категорії «соціальний капітал», «політичний капітал», «репутаційний капітал», «символічний капітал», «культурний капітал» і т.д.

Не вдаючись в детальну характеристику різних видів капіталу, які детально проаналізовані в роботі В. Радаева [1], в цій статті ми розглянемо коротко поняття «людського капіталу», яке також знаходиться в когорті вищеперелічених.

Це поняття прийшло в політичну науку з неокласичної економічної теорії [2]. Людський капітал являє собою сукупність накопичених професійних знань, умінь і навичок, одержуваних у процесі освіти і підвищення кваліфікації, які згодом можуть приносити дохід (у вигляді заробітної плати, відсотка, прибутку або соціального статусу). Неважко в цьому відношенні помітити зв'язок між якістю людського капіталу, уособленій в окремій особистості і її репутацією. Тобто, іншими словами, якщо переносити ці поняття в сферу політичного, то в ідеалі репутація політичного лідера, представника політичної еліти, створюється наявністю певних конструктивних параметрів, які ми відносимо до сутності людського капіталу.

Основними критеріями, якими повинен володіти політичний лідер, є його особисті якості і вміння, які, в свою чергу формують його репутацію як професіонала. При цьому значно розширюється число каналів просування в верхні ешелони влади. Послідовно ця модель опрацьована в теорії меритократії. Один з представників цієї школи Д. Белл підкреслював: «Люди, які отримали високий бал ... повинні зайняти місце на вершині суспільства з тим, щоб вони могли знайти найбільш ефективне застосування своїм талантам» [3, с. 550]. Всі структурні елементи людського капіталу політичного лідера можна розглядати в якості факторів його відтворення. Найбільш значний вплив на ці процеси справляють: здоров'я (образ життя людини, спрямований на підтримку її життєдіяльності); культура (задає стереотипні моделі поведінки, що формує ціннісну структуру особистості); освіту (максимально досяжний індивідом соціальний і політичний статус, що створює об'єктивно-суб'єктивні підстави для кар'єрного зростання лідера в рамках політичної системи).

На закінчення можна уявити схему відтворення людського капіталу представників політичної еліти. Основу схеми складає комплекс взаємопов'язаних етапів, що дозволяють фіксувати, як і за яких обставин індивідуальні людські здібності, навички, мотивації можуть приносити політичні дивіденди, значимі в системі формування значущості політичного лідера [4, с. 36]. Власне, показником «прибутку» людського капіталу і є довіра, підтримка, еффективносіть і безпосередньо політична репутація.

У свою чергу модель відтворення дозволяє істотно розширити межі дослідження людського капіталу політичної еліти, надаючи можливість аналізувати не тільки поточне якісний стан елітних груп, а й тенденції його зміни в перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Радаев В. Понятие капитала, формы капиталов и их конвертация [Электронный ресурс] / В. Радаев. — Режим доступа : http://group27.narod.ru/ucheba/files/ecsoc-capital-radaevv.pdf. — Название с экрана.
2. Беккер Г. Человеческий капитал [Текст] : главы из книги / Г. Беккер // США: экономика, политика, идеология — 1993. — № 11. — С. 107-119; № 12. — С. 86-104.
3. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования [Текст] / Д. Белл ; Перевод с английского. — Изд. 2-ое, испр. и доп. — М. : Academia, 2004. — 788 с.
4. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенка, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.

Буряченко Олексій Валентинович — пошукач кафедри політичних наук, Національний педагогічний університет, Київ, e-mail: alexvin446644@mail.ru

Науковий керівник: ***Корнієнко Валерій Олександрович*** – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, м. Вінниця.

Alex Buryachenko - search engine Department of Political Science, National Pedagogical University, Kyiv, e-mail: alexvin446644@mail.ru

Supervisor: Valeri Kornienko – Ph.D., Doctor of Political Sciences, professor, head of social and political sciences, academician of the Ukrainian Academy of Political Science, the city of Vinnitsa.

УДК 321.7

Лєвашова К. П.

КОНЦЕПЦТ «ПОЛІТИЧНИХ МЕРЕЖ»: ЗАГАЛЬНОМЕТОДОЛОГІЧНИЙ АБРИС

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розкривається сутність мережевого підходу в політичній науці та його характерні ознаки. Визначається сутність категорії «політичні мережі». Піднімається питання ефективність мережевих структур з вироблення політичних рішень.

Ключові слова: державне управління, демократія, політичні мережі.

Abstract

The essence of network approach in political science and its characteristic features. Determine the nature of the category of "political networks". Rising question the effectiveness of network structures of policymaking.

Keywords: governance, democracy, political networks.

Сьогодні державне управління в контексті подальшого розвитку демократії в Україні, представляється як один із суб'єктів суспільно-політичного процесу з вироблення узгодженого політичного рішення спільно зі структурами громадянського суспільства [1, с. 157]. На противагу неформальним зв'язкам офіційні майданчики взаємодії державної влади з громадянським суспільством розглядаються багатьма експертами як малоефективні. Причиною цього називають низький статус дорадчих органів, неопрацьованість механізмів врахування рекомендацій громадських експертів в процесі прийняття державних рішень, відсутність механізмів обговорення: як постановки проблемних питань, так і реакції на них. Ці механізми доволі часто працюють більше для створення фасаду видимості їх роботи, ніж по суті.

Тому сьогодні існує серйозна проблема уніфікації інститутів і практик здійснення політичної влади. Як видається, в різних регіонах України вона може бути вирішена шляхом використанням різних методологій, які можуть стати альтернативними інституційному підходу. Одну з них пропонує політології мережевий підхід до державного управління, який є певною відповіддю на зміни умов, в яких здійснюється управління суспільними справами. Його характерною ознакою є те, що він не спрощує об'єкт державного управління і не ізолює його від публічної політики. До його достоїнств дослідники відносять урахування морального виміру процесу виробництва політичних рішень, перенесення акценту наукового інтересу з інститутів на відносини між ними [2, с. 106]. Центральною ланкою цього підходу є поняття «політична мережа».

Згідно із визначенням Т. Берцель, це комплекс відносно стабільних зв'язків, що об'єднують безліч різнорідних акторів, які обмінюються ресурсами, для досягнення спільних цілей [3, с. 20]. Політичні мережі мають ряд характеристик, які відрізняють їх від інших форм управлінської діяльності в сфері суспільних потреб та інтересів.

По-перше, теорія політичних мереж реконструює відносини між державним управлінням і сучасним суспільством. Політична мережа являє собою безліч організацій і установ, які здійснюють зв'язок громадянського суспільства і держави. Між ними існує взаємний інтерес, обумовлений не тільки ресурсної залежністю, а й прагненням до досягнення загальних цілей. У процесі вироблення політичного рішення ці структури беруть участь на рівноправній основі, використовуючи при цьому як формальні, так і неформальні норми.

По-друге, теорія політичних мереж відновлює зв'язки між управлінням і політикою. Підхід з позицій політичних мереж до державного управління проявляє інтерес до політичної сфери. Тим самим політичні мережі утворюють важливе доповнення до існуючої організації політичної влади. Воно і розширює ресурсну базу розв’язання соціальних проблем, і вносить в цю організацію нові якості — відповідальність, культуру діалогу, довіру тощо. Можливість довіри виникає саме в політичних мережах, стосунки в яких втілюють довіру в силу багатьох причин соціального порядку, пов'язаного з формуванням мережі за типом політичної спільноти.

По-третє, ефективність мережевих структур з вироблення політичних рішень не є постійною. Дослідники політичних мереж звертають увагу на ряд чинників підвищення мережевої

ефективності. Серед них і ресурсна забезпеченість, і загальна мережева стабільність. Але набагато більше значення надається інтегрованому характеру мережі, її централізації навколо ключового владного агента, а також прямому фінансового контролю над нею з боку держави [4].

По-четверте, в політичних мережах діє особлива культура консенсусу: мережа являє собою договірну структуру, що складається з набору контрактів, які виникають на основі узгоджених формальних та неформальних правил комунікації.

Таким чином, політична мережа — це система державних і недержавних утворень в певній сфері політики, які взаємодіють між собою на основі ресурсної залежності з метою досягнення загальної згоди із політичних проблем, використовуючи формальні і неформальні норми. Концепція політичних мереж безпосередньо пов'язана з дослідженнями, присвяченими взаємодії громадянського суспільства і держави. Особливо слід відзначити такі напрямки, як плюралістична теорія, корпоративізм, теорія зацікавлених груп, теорія міжустановних відносин, публічного управління і вироблення політичних рішень тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенка, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
2. Сморгунов Л. В. Сетевой подход к политике и управлению [Текст] / Л. В. Сморгунов // Полис. — 2001. — №3. — С. 103–112.
3. Громогласова Е. С. Теория и практика политического управления в Европейском союзе [Текст] / Е. С. Громогласова. — М . : ИМЭМО, 2009. —116 с.
4. Концепция «политических сетей» [Электронный режим]. — Режим доступа : http://gpb22.narod.ru/smorgunov_1/chapter13.html. — Название с экрана.

Лєвашова Катерина Петрівна — студентка групи МОз-15 мс, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: katyalevashova@mail.ua

Науковий керівник: ***Корнієнко Валерій Олександрович*** – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, м. Вінниця.

Catherine Lyevashova – student of the МОз -15 мс, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: katyalevashova@mail.ua

Supervisor: Valeri Kornienko – Ph.D., Doctor of Political Sciences, professor, head of social and political sciences, academician of the Ukrainian Academy of Political Science, the city of Vinnitsa.

УДК 35:321.7

Дячук А.Ю.

ПОЛІТИЧНИЙ АБСЕНТЕЇЗМ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Проаналізовано сутність явища політичного абсентеїзму. Визначено причини політичного абсентеїзму сучасної української молоді. Акцентовано увагу на необхідності залучення студентів до прийняття важливих політичних рішень.

Ключові слова: політична поведінка**,** абсентеїзм, голосування, вибори.

Abstract

Had been analyzed the essence of the phenomenon of political absenteeism. Detected the reasons political absenteeism of modern Ukrainian youth. Attention was paid on the need to involve students in making important political decisions.

Keywords: political behavior, absenteeism, voting, elections.

Нині політична апатія стала надзвичайно поширеним явищем серед молоді. Ухилення молодих людей від будь яких форм участі в політичному житті суспільства стало характерним для багатьох держав і України зокрема. Одним з проявів такої поведінки є політичний абсентеїзм, який найчастіше трактують як відсторонення виборців від участі в голосуванні. Оскільки залучення громадськості до політичної активності сьогодні є вельми актуальним через те, що є потреба в об’єднанні громадян для подоланні політичної кризи, демократизації суспільства тощо, то звернення до аналізу причин політичного абсентеїзму, пошук шляхів його подолання є актуальними для сучасної науки. Адже високий рівень абсентеїзму призводить до обрання органу влади (самоврядування) невеликою частиною виборчого корпусу, що дає підставу сумніватися в легітимності органу, або може вести до безрезультатності виборчого процесу, якщо закон встановлює обов’язковий мінімум участі у виборах.

Проблемою політичного абсентеїзму молоді займалось досить багато як вітчизняних, так і зарубіжних політологів [1; 2; 3], проте вона залишається актуальною, не дивлячись на загальний підйом патріотичних настроїв у суспільстві та перманентну суспільно-політичну кризу.

В нашому дослідженні розглядається політичний абсентеїзм молоді, а саме студентів. Політичний абсентеїзм виражається в багатьох випадках або в простому ігноруванні та незацікавленості у новинах щодо політичної ситуації в країні, або ж в небажанні навіть сходити на виборчу дільницю в день виборів як місцевого, так і загальнодержавного рівнів. Абсентеїзм (англ. absenteeism від лат. Absentia – відсутність) означає відсутність індивідуумів у визначеному місті у зазначений час та пов’язане з цім невиконання відповідних соціально-політичних функцій.

Природа абсентеїзму полягає в самій особистості виборця та його ставленні до навколишнього світу. Однією із серйозних причин є домінування в особистості норм субкультури за майже повного витіснення загальноприйнятих норм культури. Це призводить до того, що особистість сприймає світ, що знаходиться за рамками «своєї» субкультури, як чужий і / або ілюзорний. Другою причиною може бути високий ступінь задоволення особистих інтересів, що призводить до втрати інтересу до політики. Зумовлена вона здатністю особистості самостійно справлятися зі своїми проблемами, приватно відстоювати свої інтереси, яка і проводить до відчуття непотрібності політики. Але частіше це саме політична апатія, яка обумовлена почуттям власної безпорадності перед обличчям складних проблем, недовірою до політичних інститутів, невірою у можливість впливати на процес вироблення і прийняття рішень, відсутністю політичної сили, що в змозі агрегувати та артикулювати інтереси молоді, що призводить до втрати віри у власні сили молодих виборців.

Аналізуючи причини незацікавленості, також можна виокремити зневіру у політиках, так званих «народних обранцях», як би парадоксально це не звучало. Причиною зневіри є виконання обіцянок політиками, їх спосіб життя, оприлюднення електронних декларацій тощо.

Станом на 20 квітня 2016 р. органи місцевої влади користуються повною довірою лише 4,6% українців. Про це йдеться у соціологічному дослідженні, яке проведене центром SOCIS на замовлення телеканалу 1+1. Проте найменше опитані українці довіряють Верховній Раді – лише 0,7%. швидше довіряють 8,4%. Не довіряють парламенту – 90%. При цьому президенту України повністю довіряють 3,6% українців. Скоріше довіряють 18,1%, а цілком не довіряють главі держави 77,1%. Опитування було проведене 8-12 квітня 2016 р., опитано 1488 респондентів від 18 років [4].

Крім того, яскраво вираженим прикладом є Революція Гідності (Євромайдан), а точніше її результати. Те, чого бажали люди, скинувши стару владу, виявилось нездійсненним і залишилось марою в «рожевих» мріях патріотів.

Іншою ж причиною, як не дивно, в нашій державі є ЗМІ. Не зважаючи на побоювання народу явища медіакратії (стосується наприклад Першого українського інформаційного каналу), наші основні канали (1+1, Експрессо TV), їх не заангажованість дозволяють усвідомити громадянам той рівень цинізму, з яким їх дурять українські політики.

Звичайно, абсентеїзм відноситься не тільки до молоді, а й громадян старшого віку. Проте деякі з них змогли скористатись поганою ситуацією в країні і наживитись на цьому, що є причиною продовження існування явища зневіри та незацікавленості у всьому, що так чи інакше пов'язано з політикою.

Станом на 20 квітня 2014 р. люди категорії 18-33 років виражають меншу зацікавленість політичними новинами, ніж представники інших поколінь. Приблизно чверть із них (26 %) обрала політику та уряд як одну із трьох найцікавіших тем (всього пропонувалося дев'ять варіантів). Серед покоління 33-39 та 50-68 таких було, відповідно, 34 % та 45 %. Перші також менше ознайомлені із новинними медіа [5].

В головах студентської молоді виникає просте питання: «Навіщо витрачати сили на співставлення плюсів чи мінусів кожного з кандидатів на ту чи іншу посаду, навіщо марити мріями про зміни, які обіцяють останні, якщо у висновку все залишиться по-старому і єдиним, хто програє, буде народ, тобто виборці?». Навіщо провокувати безглузду фразу в свою адресу «ви ж самі його обирали»?

Причин ж того, що політичні діячі не виконують своїх обіцянок можна шукати безмежно довго: від неспроможності та не компетентності до особливостей менталітету та бажання простої наживи.

У деяких країнах участь в голосуванні розглядається як найважливіший громадянський обов'язок і законодавчо передбачається обов'язковий вотум, тобто юридичний обов'язок виборців взяти участь у голосуванні. З метою подолання абсентеїзму використовують методи негативного впливу: за ухилення від якого нараховуються штрафи, обмежується підприємницька діяльність, надходження на державну службу, тимчасовому тюремному ув'язненню, навіть позбавлення свободи та методи позитивного впливу: виплата грошової винагороди за участь у голосуванні із бюджету чи надання додатково до відпустки одного дня. Існують приклади коли в країнах обов'язковий вотум і принцип вільної участі у виборах законодавчо суміщені. Наприклад, Конституція Італійської Республіки 1947 ч. 2 ст. 48 визначає: «Голосування – особисте і рівне, вільне і таємне. Його здійснення є громадянським обов'язком» [6, с. 4].

Зважаючи на перераховані причини стає зрозумілим, що одним з шляхів розв'язання проблеми політичного абсентеїзму є співпраця із європейськими державами, західними громадськими організаціями. Крім того, можливо доцільним є активне залучення до державного управління представників української діаспори, які мають високий фаховий рівень і бажання побудувати демократичну Україну, міцну державу, успішну як в економічному, так і духовному, військовому аспектах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Денисюк С. Г. Політичне відчуження: антипод чи складова політичної комунікації? / С. Г. Денисюк // Сучасна українська політика : науковий вісник. – К. : Вид-во «Центр соціальних комунікацій», 2012. — № 26. — С. 254–263.

2. Денисюк С. Г. Математичне моделювання як метод дослідження політичних процесів / С. Г. Денисюк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені

М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін [відп. ред. О. В. Бабкіна]. — К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. — Вип. 1. — С. 32–43.

3. Ващенко К. О. Політологія для вчителя : навчальний посібник / К. О. Ващенко, В. О. Корнієнко. – К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.

4. Рівень довіри українців до Ради досяг критично низької позначки – опитування. – Режим доступу : https://www.unian.ua/politics/1325241-riven-doviri-ukrajintsiv-do-radi-dosyag-kritichno-nizkoji-poznachki-opituvannya.html.

5. Молодь менше цікавиться політичними новинами – дослідження. – Режим доступу : http://ua.ejo-online.eu/2369/.

6. Налбандян З. Жаркий день в Кнесеті / З. Налбандян // Труд. – 1990. – 16 берез. – С. 4.

Дячук Андрій Юрійович *– студент групи 2КН-14б, факультет Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: dyachuk.droid@gmail.com.*

Науковий керівник: ***Денисюк Світлана Георгіївна*** *– доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com.*

Diachuk Andrii *– student of group 2KN-14b, faculty of Information technology and computer engineering, Vinnytsia national technical university, Vinnytsia, e-mail: dyachuk.droid@gmail.com.*

Supervisor: ***Denysiuk Svitlana G.*** *– doctor of political sciences, professor of social and political sciences, Vinnytsia national technical university, Vinnitsa, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com.*

УДК 321.7

Чумаченко О. В.

КУЛЬТУРНИЙ КАПІТАЛ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглядаються питання використання в сучасному політичному управлінні культурного капіталу, що міститься в культурній спадщині з метою формування загальногромадянської культури політичної участі на основі об'єднуючих суспільство культурної і громадянської ідентичності.

Ключові слова: *політичне управління, культурний капітал, культурна спадщина, культурна ідентичність, громадянська ідентичність*

Abstract

The article focuses on the use of cultural capital in the modern political governance. The cultural capital is the cultural heritage, which is used in order to develop general civil culture of political participation on the basis of cultural and civic identity uniting the society.

Keywords: *political governance, cultural capital, cultural heritage, cultural identity, civic identity.*

Сьогодні доволы часто в політичній літературі піднімається питання про ефективне політичне управління [1, с. 14]. У самому узагальненому сенсі воно являє собою процес «функціонування в суспільстві таких політичних механізмів, в яких суб'єкти і об'єкти пов'язані відносинами управління-влади і зворотного зв'язку» [2, с. 40]. Часто політичне управління розглядається як специфічний вид управління, заснований на загальних принципах управління.

Поряд з різними видами капіталу (соціальний, людський, репутаційний), політичне управління використовує і культурний капітал. Можна говорити про те, що вперше поняття культурного капіталу було вжито П. Бурд’є [3, с. 60]. Він розумів під культурним капіталом успадковані і купується рівень освіченості, можливості декодувати твори мистецтва і розуміти спочатку закладений в них сенс. Однак П. Бурд’є припускав деякі тимчасові рамки існування культурного капіталу. Причому, основою для такого припущення був певний період життя фізичної особи, тому, на погляд вченого, культурний капітал «згасає і помирає разом зі своїм власником» [3, с. 61]. Ця позиція досить часто піддавалася критиці, оскільки існування культурного капіталу, опосередкованого лише фізичним станом особистості, було сумнівним. Дійсно, при формулюванні цілей і завдань культурної політики держави неминуче виникає питання про історичну спадкоємність української культури, про роль в сучасній українській культурі культурної спадщини, при цьому культура виступає в якості комунікатора в діалозі різних громадських груп, соціальних інститутів, духовних традицій і практик.

У концепції культурного капіталу австралійського вченого Д. Тросбі виявляється, на відміну від П. Бурд’є, зовсім інший підхід до цього феномену. До культурного капіталу він відносив всі явища культури, які можуть мати ринкову вартість. Згодом Д. Тросбі створив цілісну концепцію культурного капіталу, до якого він зарахував і культурну спадщину, відзначаючи при цьому, що «матеріальний культурний капітал, успадкований з минулого, може розглядатися як щось близьке до природних ресурсів, які також були дані нам як спадок» [4, с. 80]. Політичне управління культурною політикою в сучасному суспільстві має не тільки задіяти ресурси ціннісно-морального і символічного змісту культурної пам'яті, але і домагатися консолідації суспільства на підставі спільного історичного минулого, загальних базових моральних цінностей, які задають орієнтири поступального розвитку [5].

Таким чином, в основі культурного капіталу лежать принципи діалогу і громадської участі у виробленні та реалізації культурної політики політичних і неполітичних громадських інституцій, принципи партнерства держави і громадянського суспільства, принципи політичної культури участі.У громадян має з’явитись, а потім і закріпитись потреба і здатність довіряти усім, у тому числі й представникам та інституціям влади (презумпція довіри). Для цього потрібні значні накопичення культурного капіталу, який виникає в мережах довіри громадянського суспільства. Рух у цьому напрямі відбувається доволі успішно, але держава має не тільки йому не перешкоджати, але й усіляко сприяти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенка, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.

2. Шабров О. Ф. Политическое управление: проблема стабильности и развития [Текст] / О. Ф. Шабров. — М., 1997. — 200 с.

3. Бурдье П. Формы капитала // Экономическая социология. — 2002. — Т. 3. — № 2. — С. 60–74.

4. Экономика и культура [Текст] / пер. с англ. И. Кушнаревой; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». — М.: Изд. дом Высшей школы экономики, 2013. — 256 с.

5. Корнієнко В. О. В пошуках консолідації українського суспільства: національна ідея чи політичний ідеал [Текст] / В. О. Корнієнко // Нова політика : науково-публіцистичний журнал.— 2000. — № 4.— С. 47-52.

Чумаченко Олена Валеріївна — студентка групи МОз-13 мс, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: chumachenkolena@ukr.net

Науковий керівник: ***Корнієнко Валерій Олександрович*** – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, м. Вінниця.

Elena Chumachenko – student of the МОз -13 мс, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: chumachenkolena@ukr.net

Supervisor: Valeri Kornienko – Ph.D., Doctor of Political Sciences, professor, head of social and political sciences, academician of the Ukrainian Academy of Political Science, the city of Vinnitsa.

УДК: 328.32

Чумаченко О.В.
Слободянюк А.В.

ВЛАДА ЯК ОДНА ІЗ НАЙВАЖЛИВІШИХ КАТЕГОРІЙ ПОЛІТОЛОГІЇ, ЇЇ НОРМИ ТА ЦІННОСТІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглядається поняття влади, як фундаментальної категорії політології, її норм та цінностей в регулюванні життєдіяльності суспільства, його розвитку, єдності, керованості, що слугує важливим фактором організованості і впорядкованості соціуму.

Ключові слова: влада, політична влада, дослідження влади, суб'єкт влади, соціальна норма, політична цінність

Abstract

The concept of authority is considered as fundamental categories of political science, its norms and values in the regulation of society, its development, unity, manageability that serves an important factor of organization and ordering of society.

Keywords: *authority*, political authority, researching of authority, the subject of authority, social norm, political value

Проблема визначення влади є на сьогодні актуальним питанням, адже влада є необхідним регулятором життєдіяльності суспільства, його розвитку та єдності. Влада є одним з фундаментальних начал суспільства. Вона скрізь, де є стійкі об'єднання людей: у родині, виробничих колективах, організаціях і установах, у всій державі [1].

Важливим фактором появи влади є психологічний фактор, сутність якого полягає у тому, що деякі люди за своєю природою схильні до домінування над іншими людьми. І водночас є люди, які почуваються більш комфортно, коли ними керують [2].

Дослідження влади - це комплексна соціологічна проблема, яка знаходиться на межі багатьох суспільних наук: філософії, соціології, політології, теорії держави та права, історії політичних учень, науки про управління та інших, які специфічно інтерпретують феномен влади.

Особливе значення має дослідження соціологічних аспектів поняття влади стосовно різних типів суспільств, а також аналіз специфічних різновидів влади, які функціонують в економічній, соціальній, політичній та ідеологічній сферах суспільного життя сучасного суспільства [3].

«Влада - це вплив однієї частини суспільства (індивіда, групи,організації тощо) на поведінку іншої у бажаному для себе напрямі» [5].

Соціальні норми поведінки і діяльності людей є невід'ємними атрибутами як влади, так і управління. Вони, як політичні, так і неполітичні, у будь-якій формі виступають як засіб здійснення соціальної влади, надають поведінці й діяльності людей загальнообов'язкового характеру (в рамках групи, колективу, класу, суспільства в цілому) [3].

Соціальні норми, подібно іншим цінностям виконують функції оцінки й орієнтації особистості, спільності. Разом з тим вони не обмежуються цими функціями. Норми здійснюють регулювання поведінки і соціальний контроль за поведінкою. Це не тільки вираження думки, але і вираження волі. При цьому, на відміну від індивідуального волевиявлення, норма виражає типові соціальні зв'язки, дає типовий масштаб поведінки. Норма не тільки оцінює й орієнтує подібно ідеям, ідеалам, але і наказує. її характерною рисою є імперативність. Це єдність оцінки і розпорядження [4].

У соціальні норми, що відбивають і закріплюють суспільні відносини, вкладаються поведінка людей, структура і діяльність апарату управління і влади [3].

Соціальні норми — це правила, що виражають вимоги суспільства, соціальної групи до поведінки особистості, групи в їхніх взаєминах один з одним, соціальними інститутами, суспільством у цілому.

Не менш важливим фактором ефективності влади є категорія політичних цінностей. Політичні цінності - переконання щодо цілей, які суб'єкти політичного процесу повинні реалізувати. Вони

охоплюють ті явища, які є предметом певних політичних інтересів, бажань, домагань, потреб. Це суверенітет, державна влада, політична свобода, соціальна справедливість, правопорядок, війна, мир тощо. Названі цінності по-різному сприймаються і трактуються суб'єктами політики. Вони можуть мати різні виміри залежно від історичної епохи, типів суспільства і політичної системи, ідеології [3].

Отже, влада будучи суспільним явищем, відбиває об'єктивну потребу розвитку суспільства, його організації та регуляції. Влада є необхідним і незамінним механізмом регулювання життя всього суспільства і збереження його єдності. Функціонування політичної влади є фактором і умовою саморозвитку політичної системи суспільства та усіх інших її елементів. Політична влада пов'язує в єдину систему всі політичні структури, виступає гарантом політичного розвитку, ефективності політики і життєдіяльності усього суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гетьманчук М.П. Політологія: Навч. посіб. / М. П. Гетьманчук, В. К. Грищук, Я. Б. Турчин та ін.; За заг. ред. М. П. Гетьманчука. — К.: Знання, 2010. — 415 с.
2. Осадчий Ю.Г/Політологія. Курс лекцій. - Суми, 2011.- С.23
3. Слободянюк А. В. /Соціальні норми та цінності як невідємні характеристики категорії влади//А.В. Слободянюк, 2000.-С.1-8
4. Ващенко К.О. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. Педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенка, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. – С.117-118
5. Примуш М.В. Загальна соціологія: навчальний посібник /М.В. Примуш. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 590 с.

Чумаченко Олена Валеріївна **–** студентка групи МОз-13, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: Chumachenkolena@ukr.net

Науковий керівник: ***Слободянюк Анатолій Володимирович*** - кандидат соціологічних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Chumachenko Olena V. — Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail:Chumachenkolena@ukr.net

Supervisor***: Slobodyanyuk Anatoliy Volodymyrovich*** - Candidate of Sociological Sciences, Docent of Social and Political Sciences, Scientific Director of the Laboratory of Sociological Researches, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 321.7

Сіденко Ю. В.

ПОЛІТИЧНИЙ КАПІТАЛ: МУЛЬТИАСПЕКТНИЙ ФЕНОМЕН В ПРОСТОРІ ПОЛІТИКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглядаються основні наукові трактування поняття «політичний капітал», проводиться його аналіз, розкриваються основні характеристики, структурні і функціональні елементи, можливості його відтворення.

Ключові слова: політичний капітал, довіра, теоретичні концепції.

Abstract

The main scientific interpretation of the concept of "political capital", conducted its analysis revealed the main characteristics, structural and functional elements, the possibility of playing it.

Keywords: political capital, trust, theoretical concepts..

Тема політичного капіталу стає все більш популярною в українській політичній науці. Але щодо суті цього феномену, то його розуміння, зазвичай зводиться до таких категорій як «політична довіра»,«кредит довіри», «сукупність ресурсів», які не дають в цілому системної оцінки цього явища [1]. Згідно концепції П. Бурдьє, політичний капітал, є «кредитом, заснованим на вірі і визнанні, точніше на численних кредитних операціях, за допомогою яких агенти наділяють людину (або предмет) рівно такою владою, яку вони за нею визнають [2, с. 208]».

Політичний капітал, як і будь-який капітал взагалі, має свою досить складну структуру. Спираючись на наукові дослідження, в цілому можна виокремити основні його елементи:

1) особистісний політичний капітал (чарівність, здібності, популярність);

2) фінансовий політичний капітал (обсяг грошових коштів, який може бути направлений на підвищення електоральних можливостей конкретного політика);

3) інформаційний політичний капітал (можливість використовувати власні, або чужі мас-медіа для досягнення власних тактичних і стратегічних цілей);

4) адміністративний політичний капітал (адміністративний ресурс, який може бути задіяний для просування політика на цільову для нього посаду);

5) політичний капітал міжнародної підтримки (особисті зв'язки політика із зарубіжними лідерами і елітами, які можна ефективно задіяти в передвиборній і виборній ситуаціях) [1, с. 24].

Важливою передумовою формування політичного капіталу, — на думку А. Колодій, — є здатність політика викликати довіру, його надійність і відповідальність. Якщо політик послідовний у своїх переконаннях, дотримується слова, не міняє від виборів до виборів своїх політичних позицій та ідеологічних поглядів, то він поступово нагромаджує репутаційний політичний капітал, яким може користатись як під час виборів, так і в процесі здійснення публічної політики, можливо навіть - проведення так званих непопулярних реформ (якщо вони узгоджуються з його світоглядом та входять до його політичної програми, а не з’являються зненацька, невідомо звідки) [3] .

Таким чином, політичний капітал можна розглядати в сукупності як суспільне визнання заслуг суб'єкта політичної діяльності, багатство взаємозв'язків в соціальному просторі, наявність суспільної підтримки і усвідомленої платформи в політичній діяльності. Виходячи з цього напрошується висновок, що в нашій державі у таких суб'єктів, як суспільні рухи, некомерційні організації, політична еліта і соціальні верстви і групи, такі ознаки відсутні або слабко виражені.

Говорячи ж про теоретичні концепції політичного капіталу, можна відзначити, що суб'єкти, пов'язані з політикою, поступово починають освоювати нові методи накопичення політичного капіталу, спираючись не тільки на свій досвід, а й на зарубіжні методики, як успішно випробувані на практиці, так і існуючі лише в теорії [4, с. 51]. Однак в більшості своїй «політичний капітал» розглядається в аспекті політичних подій, що відбуваються в країні (вибори, передвиборні кампанії, активність виборців), також активно він використовується в темах економічної спрямованості сучасності (витік капіталів за кордон у зв'язку з політичною нестабільністю в країні, проблеми, пов'язані зі вступом України до ЕС), приділяється увага і політичному капіталу особистості, і політичному капіталу української владної еліти.

В цілому поняття «політичний капітал» — неоднозначне і мультиаспектне, що вимагає детального розгляду та аналізу. Мультиаспектність цього поняття пояснюється багатогранністю і різноманітністю суспільних відносин (політичних, економічних), нестабільністю і ступінчастістю розвитку різних областей сучасного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Радаев В. Понятие капитала, формы капиталов и их конвертация [Электронный ресурс] / В. Радаев. — Режим доступа : http://group27.narod.ru/ucheba/files/ecsoc-capital-radaevv.pdf. — Название с экрана.
2. Бурдье П. Политический капитал [Текст] // Пьер Бурдье. Социология политики. - Москва: Socio-Logos, 1993. - С. 208-215.
3. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования [Текст] / Д. Белл ; Перевод с английского. — Изд. 2-ое, испр. и доп. — М. : Academia, 2004. — 788 с.
4. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенка, В. О. Корнієнка. - К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. - 406 с.

Сіденко Юлія Вікторівна — студентка групи МОз-13, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: yuliaasidenko@gmail.com

Науковий керівник: *Корнієнко Валерій Олександрович* - кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, м. Вінниця.

Yulia Sidenko - Student of the МОз -13, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: yuliaasidenko@gmail.com

Supervisor: Valeri Kornienko - Ph.D., Doctor of Political Sciences, professor, head of social and political sciences, academician of the Ukrainian Academy of Political Science, the city of Vinnitsa.

УДК 342

В. А. Довбиш

Напрямки вдосконалення правового статусу особи, яка притягається до адміністративної відповідальності

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В роботі визначено окремі недоліки правового статусу особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, та окреслено напрями його вдосконалення.

Ключові слова: правовий статус особи, провадження по справах про адміністративні правопорушення, скарга, строк, апеляційна скарга, суд.

Abstract

The paper identified some shortcomings of the legal status of the person called to administrative responsibility, and identifies areas of improvement.

Keywords: the legal status of a person, proceedings in cases of administrative offenses, appeal, term, Court of Appeal, Court.

У XXI столітті (особливо – протягом попередніх трьох років) народ України у своїй переважній більшості продемонстрував, що він є глибоким прихильником становлення правової, демократичної вітчизняної держави, перші статті Конституції якої проголошують людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю, а також гарантують право кожного на звернення до суду для захисту своїх конституційних прав і свобод. Адже саме права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а їх утвердження і забезпечення є головним її обов'язком.

Однак виконання цього обов'язку, як свідчить зміст чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), потребує від парламенту України значного оновлення, а особливо – тих його норм, що визначають правовий статус особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, шляхом збільшення її прав на судовий захист у провадженні в справі про адміністративне правопорушення.

Під правовим статусом особи розуміється сукупність її прав та обов'язків, юридично закріплене становище людини в державі [1; 2; 3]. Адміністративно-процесуальний статус громадянина, як вважає багато теоретиків-адміністративістів, необхідно розглядати у вузькому та широкому розуміннях. В першому випадку – це сукупність визначених адміністративно-процесуальними нормами прав громадян як носіїх суб'єктивних прав та обов'язків щодо участі в адміністративно-процесуальній діяльності, а в другому – це сукупність усіх закріплених в адміністративно-процесуальних нормах правових засобів, які визначають становище громадянина в адміністративному процесі [4].

Одним з головних суб'єктів справи про адміністративне правопорушення є особа, яка притягається до адміністративної відповідальності. За змістом ст. 268 КУпАП, ця особа має такі права: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження; оскаржити постанову по справі.

На наш погляд, механізм реалізації останнього з вказаних елементів правового статусу особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, а саме – права на оскарження постанови по справі – вимагає приведення до відповідності нормам Конституції України. Мається на увазі необхідність вдосконалення норм КУпАП про: а) строк оскарження постанови по справі про адміністративне

правопорушення; б) перегляд в апеляційному суді постанови судді у справі про адміністративне правопорушення.

Так, відповідно до ст. 289 КУпАП, скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано протягом десяти днів з дня винесення постанови, а щодо постанов по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, у тому числі зафіксовані в автоматичному режимі – протягом десяти днів з дня вручення такої постанови. В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, може бути поновлено органом (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу. Вважаємо, що:

- обчислення строку оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення в одних справах з дня винесення постанови, а у інших справах – з дня вручення такої постанови, порушує, нівелює конституційний принцип, відповідно до якого громадяни мають рівні права і свободи та є рівними перед законом. На відновлення цього принципу та з метою надійнішого захисту права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, на оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення слід уніфікувати початок обчислення строку на таке оскарження. Цю уніфікацію варто здійснити шляхом встановлення відрахування вказаного строку в усіх справах про адміністративні правопорушення з дня вручення відповідної постанови особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, або отримання поштового повідомлення про таке вручення, або ж про відмову в її отриманні.

- можливість поновлення пропущеного з поважних причин зазначеного строку на оскарження постанови по справі про адміністративне правопорушення вказаною нормою поставлена в залежність від волі органу (посадової особи), які визначені правомочними розглядати скаргу. Іншими словами, така можливість повністю залежить від суб'єктивної волі певного учасика правовідносин. Видається, що такий виклад правової норми може призводити до суттєвих зловживань цих органів (посадових осіб), сприяти розвитку корупційних діянь. Законодавець має, на наш погляд, з метою запобігання цьому, зобов'язати вказаних суб'єктів однозначно поновлювати за заявою особи, щодо якої винесено постанову, пропущений з поважних причин строк оскарження вказаної постанови.

Стосовно ж перегляду в апеляційному суді постанови судді у справі про адміністративне правопорушення слід зазначити таке. Наявність стадії перегляду постанов, як зазначає Колпаков В., є важливою гарантією законності і обгрунтованості застосування адміністративних стягнень [3; 4]. Відповідно до частини четвертої ст. 294 КУпАП він здійснюється суддею апеляційного суду, тобто однією особою. Однак, з огляду на стан вітчизняного правосуддя, вказану норму КУпАП доречно було б також змінити, поклавши обов'язок апеляційного перегляду вказаного виду постанов на колегію суддів апеляційного суду у складі трьох осіб.

Такі формулювання вказаних норм КУпАП значно захищатимуть права особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, та сприятимуть поглибленню реалізації принципу законності у провадженні в справах про адміністративні правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Котюк В. О. Теорія права : курс лекцій : навч. посібник для юрид. фак. вузів / Котюк В. О. – К. : Вентурі, 1996. – С. 100.

2. Кельман М. С. Загальна теорія держави і права : підручник / Кельман М. С. , Мурашин О. Г. – К. : Кондор, 2008. – С. 48.

3. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – С. 439.

4. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : У двох томах: Т. 1. Загальна частина / Ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К., 2004. – С. 495.

Довбиш Валерій Аркадійович, кандидат філософських наук, доцент, доцент, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, dovbysh63@mail.ua

Dovbysh Valeriy A. – Cand. Sc. (Eng), Assistant Professor of the Sociopolitical Sciences Chair, Vinnytsia National Technical Universitia, Vinnytsia, e-mail: dovbysh63@mail.ua

УДК 319

Гончар І.Д.

МАНІПУЛЯТИВНА СКЛАДОВА СУЧАСНОГО ПОЛІТИЧНОГО ПРОЦЕСУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто проблему маніпуляції владою свідомості суспільства для досягнення потрібних їм цілей.

Ключові слова: маніпуляція,суспільство.

Abstract

The problem of power manipulation consciousness of society to achieve the goals they need.

Keywords: manipulation, society

Як відомо, маніпуляція – це політичний прийом, спосіб, що впливає на поведінку індивіда (ключової особи держави) чи групи осіб (партії) у суспільстві.

Демократизація суспільного життя актуалізувала проблему – напрацювати принципово новий спосіб панування над людьми шляхом комунікативного впливу на них за допомогою програмування їхньої поведінки. Цей вплив спрямований на психологічні структури людини, здійснюється приховано і має завдання змінити думки, мотиви і цілі людей у необхідному для влади напрямку. Більше того, практика свідчить про те, що в сучасному відкритому суспільстві політична маніпуляція досягла таких технологічних висот, що просто не можливо її не вивчати.

Тому постає питання: чи застосовуються сьогодні маніпуляції в політико-комунікативному просторі України? Які прийоми використовуються при побудові маніпулятивних комунікацій в демократично орієнтованому суспільстві?

Говорячи про політичну комунікацію, варто відмітити, що існує досить багато визначень цього поняття. Як на мене, найбільш доцільним є таке: комунікація – це процес передачі, обміну інформацією, який структурує політичну діяльність і надає їй нового значення, формує громадську думку і політичну соціалізацію громадян з врахуванням їхніх потреб та інтересів.

Різні аспекти комунікації вивчали в своїх працях В. Андрущенко, О. Бабкіна, В. Бебик, П. Гнатенко, М. Головатий, В. Горбатенко, В. Демченко та ін. Проте актуальним є дослідження видів і технологій маніпуляції на сучасному етапі розвитку суспільно-політичних відносин.

Варто зазначити, що сьогодні політична комунікація є досить монополізованою і формується владою. Тому можна припустити, що вона є цінною для правлячої еліти, а більшість населення не має реальної інформації щодо важливих суспільних питань.

Проблема України, полягає в тому, що на нашу територію спрямовуються не тільки фінанси, а й сучасні методи маніпулювання свідомістю пересічних громадян. Вибори в Україні наочно нам демонструють віртуозне створення і використання закордонними фахівцями соціального хаосу як передумови зміни політичної влади. А маніпулювання як засіб приходу до влади потрібних для них політичних сил і певних лідерів.

Сьогодні маніпулювання свідомістю в Україні досягло загрозливих маштабів, що підтверджують вибори 2004, 2010 рр.. Так, є потреба іншими методами вивчати засоби політичного маніпулювання свідомістю громадян для того, щоб захистити своє право на той чи інший вибір шляху розвитку.

Зараз Україна тримає курс на євроінтеграцію. Переважна кількість населення підтримує цю ідею, адже впевнені, що це покращить їх життя, бо так каже влада. Але чи знають вони як насправді може розгорнутись ситуація? Ні для кого не секрет, що для того щоб щось отримати потрібно щось віддати. Що може віддати наша країна натомість? У нас неймовірно родючі землі, також ми маємо великі запаси кам`яного вугілля. Зарубіжні інвестори знають це і готові вкласти свої кошти в нашу країну для розвитку свого бізнесу. З одного боку, це має позитивне значення, адже збільшиться кількість робочих місць. Але, з іншого, – це знесилить нашу землю. Через деякий час ми не матимемо власних корисних копалин, так як всі вони будуть експортовані в країни Євросоюзу. Нам доведеться

закуповувати у інших країн все те саме, чим ми могли б забезпечувати себе. Але зовсім за іншою ціною, адже країни Європи поставлять свої умови вступу України в Євросоюз. В результаті нас чекає сумнівна перспектива європейських заробітних плат і знецінення потенціалу України в майбутньому. Населення України не розуміє цього тому, що влада виставляє цей напрям лише з тієї сторони, яка вигідна їм, тим самим маніпулюючи низьким рівнем життя нашого народу і прагненням до чогось кращого.

Ще одним яскравим прикладом маніпуляції свідомістю населення Російської Федерації є така: усі центральні телеканали Росії повторюють, як мантру, одне й те саме: Україна ворог номер один. Ситуація доходить до абсурду, росіяни впевнені у тому, що більша частина населення України є безжалісними монстрами, а військові, які захищають суверенітет нашої держави, ні хто інші як кіборги. Здавалося б у це неможливо повірити, та російська пропаганда дуже вдало маніпулює свідомістю свого народу за допомогою різних публікацій, штучно створених дискурсів тощо. В результаті був створений культ Путіна як месії, який несе справедливість та захищає знедолених.

Висновок

Маніпуляція свідомості населення з боку влади присутня в кожній країні. В політиці це займає чи не найголовніше місце серед способів здобуття влади. Вона може виконуватися різними способами, використовуватися для досягання різних цілей, але мета завжди одна – максимальний контроль щодо громадської думки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шиллер Г. Манипуляторы сознанием / Г. Шиллер [Пер. с англ.; Науч. ред. Я. Н. Засурский]. — М. : Мысль, 1980. – 326 с.
2. Кара-Мурза С. Г. Манипуляция сознанием / С. Г. Кара-Мурза. – М.: Изд-во Эксмо, 2006. — 832 с.
3. Мотузенко Б. І. Соціокультурні аспекти маніпулятивного впливу / Мотузенко Б. І. – Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата соціологічних наук, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2002. – 220 с.
4. Мескон М. Основи менеджмента / Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. [Пер. с англ. / Под общ. ред. и с предисл. Л. И. Евенко]. – М. : Дело, 1999. – 800 с.
5. Доценко Е. Л. Психология манипуляции: феноменн, механизмы и зашита / Доценко Е. Л. – М. : ЧеРо, изд-во МГУ, 1997. – 344 с.
6. Козлов В. Обманутая, но торжествующая Клио. Подлоги письменных источников по российской истории в XX веке / Козлов В. – М. : Российская политическая энциклопедия, 2001. – 224 с.
7. Вовк В. Монологізм свідомості і політичне мовлення / В. Вовк // Політична думка. – 1995.–№ 2 – 3.

Гончар Ігор Дмитрович — студент групи Б-16мс, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: igoncar0@gmail.com

Науковий керівник: Денисюк Світлана Георгіївна – доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com.

Gonchar Igor D. Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, email : igoncar0@gmail.com

Supervisor: Denusiyk Svitlana G. Dr. Sc. (Pol) Professor, Social – political science, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com.

УДК 35:321.7

Школьнік М. В.

ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ МОЛОДИХ СІМЕЙ МОЛОДДЮ В УКРАЇНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Процеси становлення молодої сім'ї відбуваються у складних і суперечливих умовах, які характеризуються зміною суспільних відносин та появою нових цінностей, тому виникає потреба вивчення стану та проблем для вдосконалення шляхів їх попередження, особливостей підготовки молодого покоління до створення сім'ї.

Ключові слова: сімейні стосунки, права та обов’язки подружжя.

Abstract

The process of becoming a young family place in complex and contradictory conditions that are characterized by a change in social relations and the emergence of new values, so there is a need to study the status and problems to improve ways of preventing, preparing the younger generation features to a family.

Keywords: family relationships, rights and responsibilities of marriage.

На спільному життєвому шляху молодій сім'ї доводиться зіштовхуватися з багатьма проблемами і труднощами, що заважатимуть її адаптації. Перед нею стоять гострі проблеми матеріально-економічного, житлово-побутового та інтимно-особистісного характеру. Невизначеність майбутнього, поява протиріч, нестабільність заробітків, непідготовленість до сімейного життя та виживання в нових умовах - це все позначається на внутрішньо-сімейних процесах, на характері взаємостосунків членів сім'ї та її стосунків із навколишнім середовищем. [1]

Останнім часом в Україні в середовищі молодих сімей спостерігається багато розлучень. Розпаданню шлюбів сприяють як матеріально-економічні, житлово-побутові умови, так і соіально-психологічна, психолого-педагогічна непідготовленість молоді до сімейного життя, невміння розв'язувати сімейні проблеми і запобігати конфліктним ситуаціям, відсутність знань, необхідних для молодого подружжя, що, як наслідок, може призвести до негативних стосунків між молодим подружжям. На сьогоднішній день середній вік укладання першого шлюбу в Україні є нижчим, ніж у більшості країн Європи

Кризові явища у життєдіяльності сучасної сім'ї різні. Вони торкаються, найперше, її економічних та демографічних основ. Житлова залежність і ведення спільного з батьками господарства стримує процес дорослішання, набуття навичок самостійного життя, формування відповідальності за родину, вміння покладатися на власні сили у розв'язані складних проблем.

Умови, в яких перебуває сучасна українська сім'я, характеризуються найперше різкою зміною соціально-економічних відносин у суспільстві, за яких пріоритети мають надаватися особистості людини, її практичній діяльності у всіх напрямах господарювання та духовної культури. Разом з тим, сім'я як явище економічне і соціокультурне зазнає в сучасних умовах впливу різних факторів, особливо глобалізаційного та соціально-політичного характеру. [2]

Водночас заходи, що здійснюються органами державної влади, зокрема щодо стимулювання народжуваності в Україні, не забезпечують рівень відтворення населення, незважаючи на певне збільшення рівня народжуваності. Найпоширенішим типом сім'ї є однодітна. При цьому кількість сімей, які обмежуються народженням і вихованням лише однієї дитини, з року в рік збільшується, а кількість сімей з трьома і більше дітьми зменшується. Основною причиною такої ситуації є недостатність матеріального забезпечення, відсутність належних житлових та інших необхідних умов для забезпечення майбутнього дітей, належної пропаганди сімейних цінностей.

Ці проблеми породжують напруженість у сімейних стосунках і насамперед пов'язані з обмеженими можливостями щодо витрат на виховання і навчання дітей, що змушує батьків до пошуку додаткового заробітку, а це в свою чергу призводить до їх фізичного і головне, психологічного перевантаження та не дає змоги забезпечувати повноцінний процес виховання дітей.

Ситуація, що склалася в державі на сьогодні, потребує пошуку шляхів створення цілісної, комплексної системи державної сімейної політики. Пріоритетом у діяльності всіх гілок державної влади, органів місцевого самоврядування повинна стати українська родина. [3]

Серед засобів правового регулювання сімейних відносин, захисту сім'ї особливе місце належить Сімейному кодексу України. Цей документ закріплює традиційні для українського суспільства моральні цінності: добровільність шлюбного союзу між чоловіком та жінкою, що грунтується на взаємній довірі, повазі, на вільних від матеріальних розрахунків почуттях, на паритетних засадах любові й взаємопідтримки. У ньому утверджуються принципи одношлюбності, рівності подружжя в сім'ї, відповідальності перед сім'єю її членів.

Сімейним кодексом України визначено, що питання виховання дітей та інші проблеми життєдіяльності сім'ї повинні розв'язуватися подружжям спільно і ніхто з них не має переваг перед іншим.

Законодавством України встановлено також пільгове пенсійне забезпечення жінок, які народили 5 чи більше дітей та виховали їх до восьмирічного віку, а також матерям інвалідів з дитинства, котрі виховали їх до цього віку.

Політика держави щодо сім'ї підкріплена такими документами, як розпорядження Президента України "Про невідкладні заходи щодо надання допомоги багатодітним сім'ям", "Про заходи щодо поліпшення становища багатодітних сімей", "Про додаткові заходи щодо посилення соціального захисту багатодітних та неповних сімей" тощо.

Зареєстровані шлюби більш стабільні, і тим самим забезпечують стабільність самої держави. Державна реєстрація шлюбу встановлена для забезпечення стабільності відносин між жінкою та чоловіком, охорони прав та інтересів подружжя, їхніх дітей, а також в інтересах держави та суспільства.

В останній час в Україні приділяється дуже велика увага законодавчому регулюванню сімейних відносин, державній підтримці та соціальному захисту сім'ї, приймається багато нормативно – правових актів, які спрямовані на реалізацію державної сімейної політики. Держава спрямовує сили на формування у свідомості людей розуміння важливості ролі сім'ї у житті суспільства, вихованні нового покоління, забезпеченні суспільної стабільності та прогресу; створення сприятливих умов для повноцінного морально – психологічного, соціального, культурного і духовного розвитку сім'ї, взаємовідносин поколінь: формування засад соціального і правового захисту сімей з дітьми, дітей–сиріт, дітей–інвалідів. [4]

На сьогоднішній день в Україні прийнято та діє багато законодавчих актів, які спрямовані на правовий та соціальний захист сім'ї. Але кожна людина повинна пам'ятати також про те, що добробут її сім'ї залежить і від неї самої. Основою міцної сім'ї є взаємне кохання та щирі відносини між усіма членами родини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Молоді сім'ї в Україні будуть готуватись до спільного життя – опитування. – Режим доступу: http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/articles/2014/04/17/-.html
2. Українське сімейне право – дослідження. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1509092444508/pravo/rodina
3. Проблеми молодої сім'ї – дослідження. – Режим доступу : http://ua-referat.com/Проблеми_молодої_сім_ї-.html
4. Молода сім'я в сучасному українському суспільстві: стан та проблеми – дослідження. – Режим доступу : http://social-science.com.ua/article/657

Школьнік Марія Валентинівна *– студентка групи 1КН-15мс*, факультет Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kh15mc.shkolnik@gmail.com.*

Науковий керівник: ***Денисюк Світлана Георгіївна*** *– доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com.*

Shkolnik Maria *– student of group 1KN-15ms*, faculty of Information technology and computer engineering, Vinnytsia national technical university, Vinnytsia, e-mail: kh15mc.shkolnik@gmail.com.*

Supervisor: ***Denysiuk Svitlana G.*** *– doctor of political sciences, professor of social and political sciences, Vinnytsia national technical university, Vinnitsa, e-mail: svetadenisiyk@gmail.com.*

УДК 323

А. В. Денисюк
Ю. В. Окуньовська

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ЖІНКИ-ПОЛІТИКА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Анотація

Проаналізовано чинники формування іміджу жінки-політика. Стверджується, що українські виборці схильні підтримати жінок у політиці. Обґрунтовано необхідність введення гендерних квот задля збільшення представництва жінок у політиці, що сприятиме ефективному розв'язанню актуальних суспільних проблем.

Ключові слова: політичний імідж, менталітет, суспільна пам'ять.

Abstract

The factors create the image of a woman politician. It is alleged that Ukrainian voters tend to support women in politics. The necessity of introducing gender quotas to increase the representation of women in politics to facilitate the effective resolution of urgent social problems.

Keywords: political image, mentality, social memory.

Пошук ефективних шляхів розвитку України, яка перебуває в стані кризи, сутнісної трансформації, викликає підвищений інтерес науковців до проблеми іміджу політика, зокрема, іміджу жінки-політика. Враховуючи високий рівень недовіри громадян до політичних діячів, розчарування у політиці, суспільна свідомість може очікувати саме від жінки-політика розв'язання усіх нагальних проблем.

Це питання має теоретико-практичну актуальність. Адже зрозуміло, що за певних обставин політичні проблеми можуть ефективно розв'язуватись як політиками-чоловіками, так і політиками-жінками, враховуючи їх психологічні переваги. Звичайно, найбільший ефект спостерігатиметься тоді, коли розв'язання певних політичних колізій здійснюватиметься на основі налагодження комунікації між політиками обох статей, тобто за умови, що ніхто з них не стане об'єктом чи засобом маніпулювання – вони будуть рівноправними партнерами у соціальній взаємодії [1, с. 33].

Загалом проблематикою політичної іміджелогії займались як зарубіжні, так і вітчизняні вчені (В. Бебик, С. Денисюк, Г. Почепцов, В. Моїсеєв, Ф. Рудич, П. Фролов та ін.). Що стосується гендерних аспектів політичного лідерства, то вони з'являються, починаючи з середини 1970-х років в рамках різних теорій. Звертають на себе увагу концепції Б. Гутека, Дж. Ноумена, Р. Кентера, згідно з якими гендерний фактор вважається одним з основних у визначенні політичного лідера. Існує і твердження, що не існує відмінностей між лідерами жінками і чоловіками, зокрема, мова йде про ідею андрогінії (Дж. Спенс і С. Бем). Відповідно, теорія андрогінного менеджменту (А. Серджент) стверджує, що ефективний політик повинен перейняти найкраще, що є у лідерів обох статей.

Отже, виходячи з актуальності й ступеня розробки проблеми, метою дослідження є з'ясування особливостей формування іміджу жінки-політика, враховуючи особливості менталітету, наявну суспільно-політичну ситуацію, суспільний стереотип тощо.

Традиційно проблему створення іміджу політика вивчали без врахування статі, оскільки лідерська роль вважалась маскулінною. Справді, керівні державні посади обіймають переважно чоловіки, які й формують політику держави в її «чоловічому вбранні» (принаймні в Україні). Проте логічно буде припустити, що жінка-політик зможе компетентніше оцінити проблеми жінок (взагалі соціальну проблематику), що вона адекватно представлятиме саме жіночу частину населення. Зрозуміло, що для цього жінка-політик повинна мати ефективний імідж, який відповідатиме рівню політичної свідомості сучасного суспільства.

Історія і сучасний період свідчать, що жінки часто є ефективними політиками, отримували перемогу на виборах зі значною перевагою у порівнянні з чоловіками-політиками. До прикладу,

найбагатшими державами світу, які мають розвинуту економіку, керували/керують жінки (королева Нідерландів Беатрикс, президент Ірландії Мері Патрісія Макеліс, федеральний канцлер Німеччини Ангела Маркель, президент Швейцарії Дорис Лойтхард, президент Фінляндії Тар'я Кааріна Галонен, Президент Литви Даля Грибаускайте та ін.).

Звичайно, і чоловік, і жінка можуть у ролі політичного лідера утверджуватись як людини взагалі. Але, якщо врахувати гендерні стереотипи, притаманні саме українському суспільству, то можна зробити досить цікаві висновки щодо місця та ролі жінки в політиці: культурний спадок України (ще від часів Київської Русі) засвідчує існування жіночих спільнот, наділених владою. Підтвердження знаходимо, зокрема, в давніх ритуалах, в літературних текстах, в міфології, в історичних артефактах. В українському суспільстві тенденції фемінократії та гендерного декадансу простежуються особливо чітко навіть у порівнянні з іншими слов'янськими народами. В українській культурі розвинутий, навіть гіпертрофовано, культ «зовнішньої жінки» — жінки-матері, матері-землі, матері-природи, відносно якої чоловік виступає як пасивний об'єкт. Тим часом, культ Прекрасної Дами — «внутрішньої жінки», відносно якої чоловік має відчувати себе активним суб'єктом, розвинений недостатньо [2; 3]. Архетипова постать батька («царя-батюшки») в українській свідомості асоціюється з насильством і страхом, звідси винятково негативно-репресивне розуміння державної влади. Цікаво, що український фольклор перенасичений сюжетами, в яких дружина домінує над чоловіком – аж до фізичної розправи, тоді як для Європи, навпаки, характерною є розправа чоловіка над дружиною. В Україні й дотепер традиційно сильні жіночі відовські культи. Жіночу перевагу «зашифровано» у багатьох українських територіях. В Криму та Гілеї (Нижньому Подніпров'ї й Причорномор'ї) існував пов'язаний з неіндоєвропейською землеробською традицією культ Великої Матері богів Кібели, що припускав навіть людські жертвоприносення (грецький аналог – Артеміда, римський – Діана, слов'янський – Дана); за свідченням Геродота, в легендарному Гелоні регулярно відбувалися містерії Дионіса (Історія, IV, 108) [1, с. 34].

Як стверджують фахівці, культ шанування Богородиці в Давній Русі склався під впливом культів Великої Матері та Великої Діви (з явною перевагою першого). По всьому українському степовому простору з найдавніших часів й аж до XIX ст. стояли древні кам'яні баби. Взагалі, українська культурна і політична історія багаті на імена видатних жінок: княгиня Ольга, Анна Ярославна, Маруся Богуславка, Роксолана, Марко Вовчок, Леся Українка, Ольга Кобилянська, Марія Башкирцева, Олена Теліга – й аж до сучасних культових персонажів – Ліни Костенко, Оксани Забужко, Соломії Павличко та ін. [2, с. 32].

Яка ж ситуація сьогодні склалась в українському політикумі? Чи багато відомих жінок-політиків? Як відомо, Україна взяла низку міжнародних зобов'язань, які повинна виконувати, у тому числі, стосовно забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків. Відповідно до Цілей Розвитку Тисячоліття, визначених на Самміті Тисячоліття ООН у вересні 2000 р., які є обов'язковими до виконання до 2015 р., Україна серед шести своїх цілей визначила також «забезпечення гендерної рівності». Станом на 2015 р., зокрема, повинно бути у Верховній раді хоча б 30% жінок, що нереалістично втілити без запровадження спеціальних тимчасових заходів, тобто, гендерних квот. Незважаючи на те, що жінки формально отримали рівний із чоловіками статус, де-факто вони продовжують піддаватися дискримінації і в політичній сфері.

Експерти вбачають в цьому кілька причин: низький соціальний статус жінок, економічна залежність від чоловіків, нерівноцінний розподіл сімейних обов'язків, відсутність центрів з політичної освіти населення, відсутність підтримки жінок-політиків з боку чоловіків та нерозуміння останніми важливості проблеми представлення жінок у владі, вплив стереотипу «політика – чоловіча справа», невпевненість жінки у своїх силах тощо. Жінки, в середньому, по світу посідають лише 22% місць у національних парламентах. Україна наразі посідає аж 107 місце у рейтингу із лише 12% жінок у Верховній Раді. Країни колишнього соцтабору не просунулися у лідери за кількістю жінок у парламентах. Трансформаційні процеси і боротьба за важливі економічні ресурси не сприяли значному залученню жінок до великої політики. Хіба що вирізняється Бєлорусь (29%), країна, якій притаманний радянський спадок радше «видимості» парламенту як владного органу. Відповідно до даних дослідження громадської мережі ОПОРА, серед півсотні депутаток 15 обрались від Блоку Петра Порошенка, 12 – від Народного фронту, 12 – від Самопомочі (наразі одна з них – Оксана Сироїд, заступниця Голови ВРУ, – вже позафракційна), 5 – від Батьківщини, по 3 – від Радикальної партії Ляшка та Опозиційного блоку. Якщо аналізувати кількість жінок у відсотковому відношенні по фракціям, то лідерами є Самопоміч – 34% жінок від складу фракції, в фракції Народного фронту.

жінок – 15% від складу фракції. У керівному складі фракцій представлені дві жінки, а саме: Юлія Тимошенко – голова фракції ВО Батьківщина та Вікторія Сюмар – заступниця голови фракції Народного фронту [4].

Розглядаючи іміджі сучасних українських жінок-політиків, то варто відмітити, що найпривабливішими для електорату виявляються саме їх фемінні риси – поступливість, що інтерпретується як гнучкість, уміння запобігати конфліктам і вирішувати їх, розрядка напружених ситуацій, відмова від своїх претензій, амбіцій в гострих ситуаціях, тяжіння до стабільності і передбачливість, а також емпатичність, яка інтерпретується як самопрезентація, уміння «подати» себе. Головна ознака українських політиків-жінок — їх чітка позиція.

Науковці роблять висновок, що жінки-політики віддають перевагу гармонійній комунікації, мета якої – акцентувати спільність позицій, поглядів, виявляти солідарність та надавати підтримку. Конфліктні емоції у них виявляються переважно для самозахисту та підтримки товариша по партії, а не для утвердження власного іміджу. Жінки в конфліктній комунікації надають перевагу диспуту, в процесі якого відбувається пошук істини, або переговорам, в яких окреслюється план дій. Тобто, вони практикують більш діловий, продуктивний підхід, який сприяє успішному розв'язанню спорів. Їх мовна «поведінка» пряма й відкрита, як і має бути в діалозі рівних за статусом осіб.

Вважається, що жінка-політик має складніший імідж, ніж політик-чоловік. Вона повинна мати в своєму іміджевому портреті певні «чоловічі» риси. Але на загал у неї мають переважати риси суто жіночі. Можливо, такий «пульсуючий» імідж створює ускладнення для жінки-політика і заважає аудиторії пристосуватися до неї: тільки аудиторія починає звикати до «чоловічої» поведінки жінки-політика, як раптом починає діяти жіноча іміджева модель. В результаті не виникає необхідного рівня звикання, розпізнавання і передбачуваності. Як видається, імідж жінки-політика не відрізняється за своїм внутрішнім змістом від іміджу політика-чоловіка, бо це визначається інтересами суспільства, політикою держави, а також суперечностями, які виникають на певних етапах розвитку суспільства. Тому сутнісну різницю належить шукати, насамперед, у психологічних відмінностях чоловіків і жінок, що увійшли в політику [1, с. 35].

Отже, на нашу думку, при конструюванні політичного іміджу лідера в Україні ознаки фемінності мають позитивне забарвлення і громадська думка схильна підтримати жінок-політиків. Тому жінки-політики потребують такі варіанти підтримки у виборчому процесі: так звану «підтримку знизу» (наявність консолідованого жіночого руху, здатного ефективно лобіювати залучення жінок) та «підтримку згори» (ефективну державну політику і позитивне ставлення політичних партій до гендерної рівності). Державна політика підтримки жінок втілюється, передусім, через гендерні квоти як тимчасові підтримувальні дії задля збільшення кількості жінок у політиці.

Денисюк Анастасія Валентинівна – студентка зі спеціальності «політологія», історичний факультет, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, e-mail: anastacia-3zzz@mail.ru

Окуньовська Юля Вікторівна – аспірантка, Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, e-mail: okunovska.u@gmail.com

Denysiuk Anastasiia – student of political science, historical faculty, Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, email: anastacia-3zzz@mail.ru

Okunovska Yulia – graduate student, historical faculty, Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, e-mail: okunovska.u@gmail.com

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисюк С. Г. Гендерні аспекти формування іміджу політичного лідера сучасної України / С. Г. Денисюк // Право і суспільство: актуальні проблеми взаємодії — шляхи європейської інтеграції : матеріали шостої щорічної міжнародн. науково-практичної конференції, 18-19 травня 2006 р. — Вінниця : ВІ МАУП, 2006. — С. 33-35.

2. Денисюк С. Г. Математичне моделювання як метод дослідження політичних процесів / С. Г. Денисюк // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22 : Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін [відп. ред. О. В. Бабкіна]. — К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. — Вип. 1. — С. 32–43.

3. Денисюк С. Г. Моделювання політичних процесів / С. Г. Денисюк, А. А. Шиян // Прикладна політологія : навч. посіб. / За ред. В. П. Горбатенка. — К. : ВЦ «Академія», 2008. — С. 453–464.

4. В українському парламенті жінки працьовитіші за чоловіків // Громадянська мережа ОПОРА на основі офіційних даних сайту Верховної Ради України (січень 2015). - 2101-2015 // http://www.civicua.org/news/view.html?q=2390965.

УДК 341.24

Тітова К. С.

Міжнародне енергетичне агентство у ролі світової програми з відновлюваної енергетики

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті міститься інформація про Міжнародне енергетичне агентство. Описано діяльність цієї організації щодо співробітництва держав у сфері відновлювальної енергетики. Наведено приклади основних напрямів розвитку енергозберігаючих програм МЕА. А також розглянуто актуальність питання енергоефективності у сучасних країнах світу.

Ключові слова: міжнародна організація, відновлювальна енергетика, енергоефективність, енергозбереження, альтернативна енергія, низьковуглецева технологія.

Abstract

This article contains information about the International Energy Agency. Described the activities of the organization states on cooperation in the field of renewable energy. Examples of the main directions of development of energy-saving programs IEA. And to consider the relevance of energy efficiency in today's world.

Key words: international organization, renewable energy, energy efficiency, energy conservation, alternative energy, low carbon technology.

Сучасний стан енергетичної економіки світу є досить проблемним, тому тема розвитку можливостей у сфері відновлюваної енергетики є дуже актуальною. І пошуки альтернативних джерел енергії наразі активно розвиваються через свою необхідність.

Сьогодні організації діяльності енергетики приділяється достатньо багато уваги, але вживання конкретних заходів є обмеженим і не завжди ефективним. Але не у випадку з Міжнародним енергетичним агентством (далі – МЕА), яке було засновано 18 листопада 1974 р. в Парижі рішенням Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР) та Угодою про Міжнародну енергетичну програму. МЕА – це незалежна організація, створена ОЕСР для виконання енергетичної місії, діючої на теперішній час у 29 країнах світу, в т.ч. в Австралії, Бельгії, Канаді, Франції, Німеччині, Греції та інших.

МЕА як центральна міжурядова інституція у сфері енергетики об’єднує вище вказані розвинуті країни для забезпечення енергетичної безпеки. Коло своїх обов’язків з моменту створення ця організація розширила в рази. Хоча і не має свого власного бюджету (оскільки МЕА фінансують самі ж його країни-члени). Останній чинник суттєво впливає на те, що вся діяльність щодо здійснення стратегічних програм не розвивається повною мірою.

Проте реалізований у 2010 р. проект Платформи низьковуглецевої енергетики у країнах «Великої вісімки» щодо прискорення та розширення технологій з найменшими шкідливими викидами – є успішним прикладом роботи світової програми з відновлюваної енергетики. Завдяки втіленню цього

проекту було збережено тисячі тонн високо вуглецевої сировини, що понесло за собою економію величезних коштів у бюджетах учасників МЕА і мінімізацію шкідливого впливу від переробки відповідного вугілля в цих країнах. Розробка і впровадження цієї ідеї вже відбулося в багатьох країнах світу. Цей процес хоч і маленькими кроками, проте поширюється також в Україні. Наша держава, бажаючи уникнути енергетичної залежності та запобігти кризі енергетичної бази, втілює окремі настанови МЕА в життя і, можливо, у недалекій та успішній перспективі стане її учасником.

МЕА виступає як організація координаційного типу і багато в чому обмежена стосовно нормотворення та правозастосування, що пояснюється її органічним зв'язком з ОЕСР через делегування повноважень Ради ОЕСР у сфері енергетики [1].

Незважаючи на це зараз вплив Міжнародного енергетичного агентства на інноваційні механізми енергоефективності визначається загальною прогресивністю. А саме агентство є відкритим для усіх суттєвих вкладів у хід розвитку своєї головної місії. Адже за умовами організації учасником може стати будь-яка юридична урядова та неурядова організація з вагомими здобутками у сфері відновлюваної енергетики.

У висновку важливо відмітити важливість створення подібних організацій, функціонування яких доводить існування сучасного технологічного процвітання. А стосовно інтеграції енергетичних систем, то подальше економічне зростання повинно підтримувати на високому рівні ефективність використання ресурсів щодо видобутку енергії та забезпечити енергетичну безпеку держав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоцький С. Міжнародно-правові засади та інституційні механізми регулювання відносин у сфері екологічно орієнтовної енергетики / С. Білоцький. – О. : Фенікс, 2015. – С. 411.

Тітова Катерина Сергіївна – студентка групи МОЗ-15, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.
Науковий керівник: ***Довбиш Валерій Аркадійович*** – к.ф.н., доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.
Titova Kateryna - Faculty of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, titova_katiusha@vail.ru
Supervisor: ***Dovbysh Valeriy A.***- Ph.D. in philosophy, lecturer, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 321.7

Корнієнко В. О.

ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЯК ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА ПАРТІЙНИХ ІДЕОЛОГІЙ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
Представлено теоретико-політологічний аналіз проблеми ціннісного змісту партійних ідеологій в сучасній Україні.
Ключові слова: *політична ідеологія, політичні цінності, політична партія.*

Abstract
Presents theoretical and political analysis problems of value content of party ideologies in modern Ukraine.
Keywords: *political ideology, political values, political party.*

Політичні ідеології та їх окрема форма — партійні ідеології — протягом тривалого часу є об'єктом численних політологічних і політико-соціологічних досліджень. При цьому у фокусі наукових інтересів знаходяться переважно ідейно-символічні конструкти, ідеологічні уявлення та фрейми, на основі яких партії конструюють свої програмні документи і консолідують власних прихильників. З моменту виокремлення концепту ідеології як наукового поняття, визначення її основних компонентів і функцій, вчені неодноразово намагалися виявити взаємозв'язок між цінностями і ідеологіями. Ключовим аргументом у цьому процесі, на думку С. Фелдман, була ідея про те, що «саме відмінність цінностей формує основу відмінностей між ідеологіями» [1, с. 136].

Політичні цінності як елементи політичної ідеології становлять значний інтерес, в першу чергу як фундаментальні основи, необхідні для конструювання певної інтегративної ідеології — системи поглядів і уявлень на світоустрій і місце в ньому України, а також визначення траєкторії суспільного розвитку і соціальних технологій досягнення бажаного результату в майбутньому.

Нечітке визначення ідеології, що означена категорією «певна», цілком виправдане тим, що згідно ст.15 Конституції України жодна ідеологія «не може визнаватися державою як обов’язкова». Але ідеологія для суспільства — усе одно, що сенс життя для людини без якого вона не здатна повноцінно соціалізуватися і реалізувати себе в соціумі. Подібно до цього й суспільство не може без ідеологічно визначеної загальноприйнятої стратегічної мети вдосконалюватися й рухатися вперед. Отже ідеологія визначає стратегію функціонування і розвитку соціуму [2, с. 3].

До характерних особливостей політичних цінностей слід віднести їх нечисленність, ієрархічну організованість, структурованість, абстрактність і стійкість. Визначаючи на теоретичному рівні такі компоненти свідомості як уявлення, цінності і образи, слід звернути увагу на те, що цінності в структурі особистості займають одну з найвищих позицій, оскільки беруть участь у виробництві смислів, в тому числі смислів політичних. У свою чергу, політичні цінності багато в чому визначають особливості сприйняття ідеології і політичні уявлення.

Ідеологічні платформи політичних партій України викладені головним чином у їхніх програмах як ідеологічних документах, в яких представлені основні цілі, бажаний образ майбутнього, тактичні завдання партії. У партійних програмах політичні цінності знаходять своє вербальне вираження у вигляді ідей і конструктів, які розкривають основні політичні орієнтації та принципи партії.

Щоб визначити місце політичних цінностей в програмі політичної партії, слід поглянути на її текст з точки зору його внутрішньої структури. Тексти програм політичних партій не є однорідними. У них слід розрізняти світоглядне ядро, ціннісно-мобілізуючу доктрину і програмну частину.

Якщо уявити ієрархічну модель партійної програми, то на вершині її слід розмістити основну мету партії, потім її цінності і, нарешті, весь технологічний інструментарій, який служить забезпеченню досягнення мети і затвердженню цінностей конкретної партії. Аналіз політичних цінностей в структурі партійних ідеологій, передбачає не тільки виявлення їх змістовного наповнення, а й зіставлення їх з очікуваннями і запитами громадян України. Подібний ракурс наукового погляду обумовлений особливостями партійно-ідеологічного будівництва в сучасній

Україні, де для більшості сучасних партій привабливі різного роду центристські ідеї, які досить складно точно зафіксувати в ідеологічній системі координат. Вони не вимагають серйозного теоретичного опрацювання висунутих пропозицій, легко коригуються відповідно до політичної кон'юнктури [2].

Крім того, в політичній палітрі України сьогодні такі ідеологічні поняття, як «консерватизм», «комунізм», «лібералізм» дещо відмінні від початкового значення, що пояснюється особливостями соціально-політичних процесів, коли поява нових для української політики ідеологій стало не результатом внутрішнього осмислення шляху розвитку країни, а сліпим копіюванням західних зразків [3, с. 165]. У вітчизняних експертів думки щодо наявності ідеології різні: 75% експертів вважають, що партії повинні мати певну ідеологію, на основі цінностей і принципів якої формуються партійні та передвиборні програми. 6% експертів поділяють думку, що ідеологія не є обов'язковою, партія може формувати власні програми відповідно до політичної доцільності. 13% вважають прийнятними обидва підходи [4].

Однак, щодо ціннісної наповненості ідеології існуючих сьогодні українських політичних партій, нам представляється, що вона повинна являти собою ранжування найбільш значущих суспільних проблем, які потрібно розв'язати в першу чергу, роз'яснення причин їх існування, їх сутності, а також способів, етапів та принципів їх розв'язання. Крім того, є закономірним, що партії в силу свого іманентного призначення є не тільки носіями, а й генераторами ідеологій, світоглядів і політичних ідей і цінностей, спрямовуючи свою діяльність на досягнення «великих цілей». Попри те, що суттєве значення для втілення партійної ідеології мають програмні принципи політичних партій, слогани, бренди, їх іміджі тощо, найважливіший вектор в цьому контексті — діяльність сучасних партій саме як організаторів ідеологічного і політичного життя. Бо цілком очевидно, що робота над подальшою розбудовою демократичної України потребує не лише кваліфікованих трудових ресурсів, але й усталених ідеологічних переконань.

В основі організації ідеологій повинні лежати моделі, що включають в себе такі категорії, як критерії участі, дії, цілі, норми, соціальні позиції, які здатні корелювати ключові виклики сучасній Українській державі. У цих категоріях міститься важлива інформація, необхідна для визначення групи приналежності, її взаємин з іншими групами, і, головне, відповідь на питання — хто ми є і які цілі й цінності лежать в основі нашої діяльності?

Партії, які транслюють конструктивну стратегію і конкретні політичні цінності, мають істотну перспективу проявитися на поле узгодження інтересів політичних інститутів, державних організацій, громадських об'єднань. Саме це повинно працювати на формування національної безпеки України, як на необхідну соціальну якість суспільства, що вимагає і нових політико-управлінських технологій, форм і методів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фелдман С. Ценности, идеология и структура политических установок [Текст] / С. Фелдман // Политическая психология: Хрестоматия / Сост. Е. Б. Шестопал. — М. : Аспект Пресс, 2007. — С. 132–137.

2. Корнієнко В. О. Партійна ідеологія: система цінностей, або синдром «суспільної кататонії»? [Текст] / В. О. Корнієнко, С. Г. Денисюк, О. В. Буряченко // Гілея : збірник наукових праць [гол. ред. В. М. Вашкевич]. — К. : ВІР УАН, 2017. — Вип. 117. — С. 253–260.

3. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенка, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.

4. Перспективи розвитку політичних партій і партійної системи, модель майбутньої партії // Національна безпека і оборона. — 2015. — № 6–7. — С. 101.

Корнієнко Валерій Олександрович – кандидат історичних наук, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри суспільно-політичних наук, академік Української Академії політичних наук, м. Вінниця, e-mail: valkorney@mail.ru

Valerii Kornienko – Ph.D., Doctor of Political Sciences, professor, head of social and political sciences, academician of the Ukrainian Academy of Political Science, the city of Vinnitsa, e-mail: valkorney@mail.ru

УДК 346.546.1

М.В. Слободянюк

ПОДАННЯ ЗАЯВИ ПРО ЗАХИСТ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Вінницьке обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України

Анотація

Проведено дослідження вимог законодавства до подання заяв про захист економічної конкуренції та наслідків їх недотримання.

Ключові слова: Антимонопольний комітет України, територіальне відділення, заява про захист економічної конкуренції, розгляд заяви, підвідомчість, оформлення заяви, заявник, залишення заяви без руху, залишення заяви без розгляду, відмова від заяви.

Abstract

A study of the requirements for the submission of applications on protection of economic competition and the consequences of non-compliance.

Keywords: Antimonopoly Committee of Ukraine, regional office, statement on protection of economic competition the consideration of the application, jurisdiction, execution of the application, the applicant, leaving the statement without movement, leaving the application without consideration, the rejection of the application.

Вступ

Особа, права якої порушено внаслідок дій чи бездіяльності, визначених порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції, має право звернутися до Антимонопольного комітету України (далі Комітет) або його територіальних відділень з відповідною заявою. При цьому подальші дії Комітету, територіальних відділень залежать від дотримання заявником встановлених до подання заяви вимог.

Метою роботи є дослідження вимог до подання заяв про порушення законодавства, їх оформлення та наслідки недотримання цих вимог заявниками.

Результати дослідження

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють подання та розгляд заяв, є закони України «Про Антимонопольний комітет України» [1], «Про захист економічної конкуренції» [2], «Про захист від недобросовісної конкуренції» [3], Правила розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції (Правила розгляду справ)[4].

Із заявами можуть звертатися суб'єкти господарювання, громадяни, об'єднання, установи, організації.

Практика розгляду заяв показує, що недотримання вимог до подання заяв, їх оформлення призводить до затримки в часі перед безпосереднім розглядом заяви, що негативно впливає на оперативність прийняття рішення за результатами розгляду заяви. Дані обставини свідчать про актуальність дослідження.

Першочерговим є врахування підвідомчості розгляду заяви.

Відповідно до пункту 17 Правил розгляду справ [4] заяви про порушення у справах, підвідомчих адміністративній колегії територіального відділення Комітету, подаються в письмовому вигляді до відділення за місцем вчинення порушення або за місцем знаходження відповідача, або за місцем настання наслідків порушення. Проте ще встановлені певні додаткові обмеження: відділення розглядають заяви щодо зловживання монопольним (домінуючим) становищем, антиконкурентних узгоджених дій, якщо наслідки порушення мають місце лише на регіональному ринку. Заяви про недобросовісну конкуренцію подаються до відділення за умови якщо заявник і відповідач знаходяться в одному регіоні. Заяви про порушення в інших випадках подаються до Комітету.

Якщо заяву подано порушенням з порушенням правил підвідомчості, заява повертається заявникові або передається до належного територіального відділення Комітету чи до Комітету протягом десяти днів з дня її одержання. Перебіг строку розгляду заяви починається з дня її одержання Комітетом чи належним територіальним відділенням Комітету.

Не кожна особа, яка звернулася до Комітету чи територіального відділення із заявою, може бути заявником відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції.

Особами, які мають право подавати заяву відповідно до абзацу другого частини першої статті 36 Закону України «Про захист економічної конкуренції» [2] або частини першої статті 28 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [3], є суб'єкти господарювання - конкуренти, постачальники чи покупці відповідача та інші фізичні та юридичні особи, які можуть підтвердити, що дії чи бездіяльність відповідача, визначені зазначеними законами як порушення законодавства про захист економічної конкуренції, можуть безпосередньо і негативно вплинути на їхні права.

Заяви осіб, які не мають права їх подавати, не розглядаються, що не є перешкодою для проведення у разі необхідності за власною ініціативою Комітету чи територіального відділення дослідження щодо фактів, викладених у такій заяві. Процедура відмови в розгляді заяви за вказаних підстав законодавством не врегульована.

У разі, якщо внаслідок виявлення ознак порушення органами Комітету буде розпочато розгляд справи, особа, яка надала в заяві інформацію про факти, не має процесуальних прав заявника, визначених законодавством про захист економічної конкуренції.

Заява повинна відповідати вимогам пункту 18 Правил розгляду справ [4]. Встановивши, що заяву подано без додержання цих вимог, що перешкоджає розгляду заяви, державний уповноважений, голова відділення залишає заяву без руху, про що письмово повідомляє заявника і надає йому строк для усунення недоліків. Час залишення заяви без руху не зараховується у строк розгляду заяви. У разі невиконання зазначених вимог у встановлений строк заява може бути залишена без розгляду, про що письмово повідомляється заявнику.

У зв’язку з можливим настанням негативних наслідків заявнику надається можливість звернутися з мотивованим клопотанням не розголошувати інформація про нього. В такому випадку розгляд справи органом Комітету розпочинається за власною ініціативою. Також заявник може відмовитись від заяви, вона залишається без розгляду, що не є перешкодою для продовження Комітетом, територіальним відділенням дослідження з питань, порушених у заяві.

В тому випадку, якщо заяву подано за підвідомчістю, вона відповідає вимогам Правил розгляду справ, Комітету, територіальні відділення здійснюють її розгляд.

Висновки

Законодавство про захист економічної конкуренції встановлює вимоги до подання заяв про порушення законодавства, їх оформлення та наслідки недотримання цих вимог заявниками. Недотримання цих вимог може призвести до затримки в початку розгляду заяви по суті, залишенні її без розгляду або відмові в розгляді, позбавлення процесуальних прав. Пропонується врегулювати процедуру відмови в розгляді заяви особи, яка не має права її подавати.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 № 3659-XII// Відом. Верховної Ради України.-14.12.1993.-№ 50.- Ст. 472.

2. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 № 2210-III// Відом. Верховної Ради України.-23.03.2001.-№ 12.- Ст. 64.

3. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 № 236/96-ВР// Відом. Верховної Ради України.-03.09.1996.-№ 34.- Ст. 164.

4. Про затвердження Правил розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції: Розпорядження Антимонопольного комітету України від 19.04.1994 № 5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 06.05.1994 р. за № 90/299 : [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://www.amc.gov.ua/

Слободянюк Микола Володимирович — голова Вінницького обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, аспірант Донецького національного університету ім. Василя Стуса.

Науковий керівник: ***Захарченко Андрій Миколайович*** — к.ю.н, доцент кафедри господарського права, Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця.

Slobodyanyuk Nikolay V. — the Chairman of Vinnytsia regional territorial office of the Antimonopoly Committee of Ukraine, postgraduate student of Vasyl’ Stus Donetsk national University.

Supervisor: ***Zakharchenko Andrey N.*** — PhD in law, associate Professor of business law, Vasyl’ Stus Donetsk national University, Vinnytsia.

УДК 28.124:316.

Годний С. П.

ЛОБІЮВАННЯ В УКРАЇНІ: ВИХІД ІЗ «ПРАВОВОЇ ТІНІ»

Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова

Анотація
Представлено теоретико-політологічний аналіз проблеми лобіювання в сучасній Україні та його інституціоналізації.
Ключові слова: *лобіювання, прямий лобізм, цивілізований лобізм.*

Abstract
Presents theoretical and political analysis lobbying issues in contemporary Ukraine and its institutionalization.
Keywords: *lobbying, direct lobbying, civilized lobbying.*

Одним із способів просування інтересів в політико-правових процесах є лобіювання. Дане явище слід визначати як комплекс заходів, що здійснюють групи тиску по встановленню, зміні чи збереженню змісту нормативного регулювання суспільних відносин в вузькокорпоративних інтересах. Лобіювання як соціальний феномен існувало й існує фактично в будь-якому суспільстві, але ступінь його розвиненості залежить від політичної системи, рівня політичної культури, і, що важливо, від правового регулювання лобістської діяльності в кожній окремій державі.

У цьому сенсі серйозна проблема в Україні, яка до сих пір тримає лобіювання в тіні на задвірках політичної системи, є відсутність його правового регулювання [1].

Наприклад, сьогодні США є однією із небагатьох держав світу, де лобізм визнаний легалізованим політичним інститутом і має державне регулювання, а з 1945 р набуває судового тлумачення. Цікаво, що згідно із спеціальною постановою Верховного суду США, під «лобізмом» в юридичному сенсі слід розуміти тільки «прямий лобізм» — безпосередню взаємодію зацікавлених осіб з посадовими особами з метою просування власних інтересів. «Непрямим» лобізмом став визнаватися такий лобізм, який включає в себе такі методи впливу на посадових осіб: телевізійні програми, рекламно-пропагандистські кампанії, спеціально організовувані кампанії телеграм і листів тощо. Згодом з США були змодельовані механізми правового регулювання лобістської діяльності в інших англо-саксонських і романо-германських правових системах. Нормативна база Німеччини, Франції, Австрії, Італії встановлює різні форми представництва груп інтересів в органах законодавчої та виконавчої влади.

У науковій літературі склалися різні підходи щодо сутності та регулювання лобістської діяльності, але найбільшого поширення набули такі:

1. Плюралістичний — групи тиску утворюються спонтанно, численні, мають різні інтереси і конкурують між собою за право отримання того чи іншого ресурсу. Такі групи характеризуються автономністю від держави і самостійністю у виборі інтересів. В рамках цього підходу лобізм розуміється як діяльність суб'єктів, що впливають на структури державної влади з метою прийняття ними необхідних рішень.

2. Корпоративістський — система представництва інтересів, складові частини яких різні функціонально і ієрархічно розташовані. За даного підходу держава розглядається як головний інструмент виявлення інтересів і згуртування навколо них значущих суспільних груп. У такій системі держава сама відбирає і наділяє правом представництва і ресурсами певну групу інтересів [2, с. 57]. Прихильники цього підходу пов'язують лобізм виключно із нормативно-правовим закріпленням, формами і методами взаємодії держави з зацікавленими групами [3]. На відміну від першого підходу панівним аспектом тут є якраз юридично-інституційний похід.

Існують різні види лобіювання, які демонструють його особливості. Урахування таких особливостей має першорядне значення при визначенні характеру впливу на органи державної влади. Коротко кажучи, в науковій літературі прийнято в цілому розділяти лобізм на такі види як «цивілізований» (або «білий»), і нецивілізований (або «тіньової»). Лобізм в Україні, що цілком очевидно, слід відносити до «тіньового». Безпосередньо його асоціюють в українському суспільстві із корупцією [4].

До різновидів «тіньового» лобізму слід віднести прямий одноособовий (індивідуальний) лобізм, який ґрунтується на особистих зв’язках підприємців з чиновниками і здійснюється, як

правило, у структурах виконавчої влади. До іншої форми «тіньового» лобіювання можна віднести клановий лобізм – просування інтересів підприємств чи компаній, які належать кланам (бізнес-політичним групам). Такий лобізм дуже ефективний, бо спирається на «авторитет» і можливості великої групи бізнесменів.

До типових для України форм «тіньового» лобіювання належить, наприклад, самопротегування. Його механізм ґрунтується на можливості певної державної структури, відомства брати безпосередню участь в економічній діяльності.

Таким чином, лобізм має вагомі підстави для свого існування. Проте він може бути застосований або на благо всьому суспільству, або у вузькогрупових інтересах [5]. Лише сила закону встановить кордон між лобіюванням і діями, які спрямовані на отримання односторонніх переваг, що вже подібно корупції. У законі має бути прописано, хто може займатися лобістською діяльністю, а хто такого права не має.

Ще раз відзначимо, що в Україні в суспільній свідомості на рівні стереотипів лобіювання розглядається як складова частина корупційних процесів. Цей факт явно стримує інституціоналізацію лобіювання, чому сприяє відсутність самого закону про лобістську діяльність, незважаючи на існуючі у Верховній Раді законопроекти [6]. Відповідно, слід змінити громадську думку в потрібному напрямку — формування розуміння лобіювання як важливої складової політичних процесів, що не сприяє корупції, а навпаки її зменшує.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корнієнко В.О. Моделювання фінансових механізмів лобіювання в умовах «критичності» за кількістю депутатів у прийнятті рішень / В.О. Корнієнко, С.Г. Денисюк, А.А. Шиян // Політологічний вісник. — 2007. — Вип. 29. — С. 110–117.
2. Політологія для вчителя : навч. посібн. для студ. педагогічних ВНЗ / за заг. ред. : К. О. Ващенка, В. О. Корнієнка. – К. : Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. – 406 с.
3. Корнієнко В. О. Лобіювання як засіб реалізації політичних інтересів [Текст] / В. О. Корнієнко, С. П. Годний // Innovative solutions in modern science. — Dubai : TK Meganom, 2017. — № 1(10). — С. 19–25.
4. Корнієнко В. О. Політичне лобіювання в Україні: теоретична підойма та практичні реалії [Текст] / В. О. Корнієнко, С. П. Годний // Політичне життя (загальнополітичний, навчальний, науковий, науково-популярний журнал). — Донецький Національний університет, 2016. — № 1. — С. 29–34.
5. Корнієнко В. О. Лобіювання як форма політичного діалогу в українському суспільстві [Текст] / В. О. Корнієнко, С. П. Годний // Innovative solutions in modern science. — Dubai, 2016. — № 5(5). — С. 39-46.
6. Гнатенко Н. Г. Інституціоналізація лобізму в Україні: історія та сучасність [Текст] / Н. Г. Гнатенко // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2016. — Вип. 115 (12). — С. 434–439.

Годний Сергій Петрович – пошукач кафедри політичних наук, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, м. Київ, e-mail: hodniy@bigmir.net

Sergii Godnyiy – search engine Department of Political Science, National Pedagogical University. MPDragomanov, m. Kyiv, e-mail: hodniy@bigmir.net

УДК 327.5

А.В.Слобдянюк
К. М. Писаренко

АНАЛІЗ НЕБЕЗПЕКИ КІБЕРВІЙНИ НА СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ АРЕНІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розглядаються військово-політичні та теоретичні аспекти сучасного стану та можливості подальшого розвитку практики кібервійни.
Ключові слова: кібервійна; кіберпростір; кібертероризм; кібератака; кіберзброя.

Abstract
The article describes military-political and theoretical aspects of the current state and opportunities in further developing the practice cyberwar.
Keywords: cyberwar; cyberspace; cyberterrorism; cyberattack; cyberweapons.

Вступ

Сучасний період розвитку цивілізації характеризується істотним зростанням комунікативних технологій. Сьогодні інформація та інформаційні потоки можуть використовуватися як в конструктивних, так і деструктивних цілях. Вони зробили свій вплив на характер, форми і способи ведення бойових дій. У XXI столітті війни ведуться не тільки на землі, у морі, повітрі, але і в «кіберпросторі». Проблеми «кібервійни» і «кібертероризму» є новими видами загроз для національної і міжнародної безпеки і вимагають вивчення і політологічної концептуалізації.

Метою роботи є розгляд поняття «кібервійна» й аналіз сучасного стану даної проблеми у світі.

Результати дослідження

В останній час терміни з приставкою «кібер» все частіше вживаються в міжнародно-політичному дискурсі та знаходять відображення в стратегічних доктринах не тільки держав, але і міжнародних організацій, включаючи НАТО. Термін «кібервійна» міцно увійшов у лексикон військових, фахівців з інформаційної безпеки та політиків, але серед представників експертного співтовариства немає єдиного визначення цього поняття. Американський експерт в області кібербезпеки Р. Кларк, автор книги «Кібервійна», пропонує наступне визначення: «Кібервійна – дії однієї держави з проникненням у комп'ютери або мережі іншої держави для нанесення збитків або руйнування» [1]. Вітчизняний експерт міжнародного права О. Мережко пропонує таке тлумачення: «Кібервійна – використання Інтернету і пов'язаних з ним технологічних та інформаційних засобів однією державою з метою заподіяння шкоди військовій, технологічній, економічній, політичній, інформаційній безпеці та суверенітету іншої держави» [2]. З перерахованого вище можна охарактеризувати «кібервійну» як вид військових дій із використанням комп'ютерів та Інтернету, націлений в першу чергу на найважливіші системи функціонування та життєзабезпечення держави: електростанції, енергетичні мережі, транспортні шляхи, системи водопостачання та водовідведення тощо.

Сукупність «кібератак», які перевищують своїм загальним негативним впливом певний поріг, можуть розглядатися як початок «кібервійни». Прикладом «кібератаки», яка увійшла в історію, є виведення з ладу системи управління ППО Іраку під час операції «Буря в пустелі». Спецслужбам США вдалося заразити спеціальними вірусами комп'ютерну систему з пам'яті принтерів, придбаних для цієї системи у однієї комерційної фірми [3].

Сьогодні «кібервійна» – не далеке майбутнє, а реальність, і вона здатна захопити весь світ, оскільки комп'ютери і сервери, що беруть участь в ній, можуть перебувати в будь-якій точці планети.

Експерти з НАТО розглядають мілітаризацію Інтернету в якості одного з найголовніших і найбільш небезпечних трендів розвитку «кіберпростору». Помічник генерального секретаря НАТО з питань безпеки Сорін Дукару вважає, що успішне протистояння «кібератакам» – це один з найголовніших викликів, які кидає Альянсу сучасний мінливий світ. На думку Дукару, цілком допустимо, щоб країни НАТО здійснювали «кібернаступ» по недружніх їм країнам [4].

У багатьох країнах, таких як США, Ізраїль, Франція, Німеччина, Росія, Індія, Іран, Пакистан, Південна і Північна Корея – вже давно з'явилися структури у збройних силах, які відповідають за ведення «кібервійни». Але найбільше розвинутий в цьому питанні Китай. Німецький експерт в області «кібербезпеки» Сандро Гейко стверджує, що в Китаї на державному забезпеченні знаходяться 15 тис. штатних хакерів [5]. За даними американської компанії, пов'язаної з цифровою безпекою, Mandiant, на 2013 рік збройні сили КНР провели понад 100 «кібератак» на американські компанії та організації [6].

У 2010 році США першими створили «кіберкомандування». Китай, Іран та інші країни теж поспішили створити свої «кібервійська» із відповідними доктринами та стратегіями [7]. З 2011 року діє «Стратегія операцій в кіберпросторі міністерства оборони США», даний документ містить набір «стратегічних переваг в кіберпросторі», до яких відносяться оперативний зв'язок і можливості обміну інформацією та знаннями в сфері інформаційних технологій, у тому числі здійснення експертиз у сфері кібербезпеки. Додатковий акцент робиться на розвитку міжнародного співробітництва США в кіберпросторі в рамках міжнародної взаємодії, колективної самооборони, а також встановлення міжнародних норм, що регулюють кіберпростір.

Компанії «Center for Strategic» та «International Studies» оцінили збитки світової економіки від кіберзлочинності за 2014 рік у розмірі 445 млрд доларів [8]. Найбільший удар від незаконних дій хакерів зазнають США, Китай, Японія та Німеччина – економіки цих країн щороку не дораховуються в цілому близько 200 млрд доларів [8]. У країнах, що розвиваються збиток набагато нижче, але він буде рости в міру збільшення проникнення Інтернету в цих регіонах. За даними дослідження, світова інтернет-економіка генерує від 3 трлн доларів на рік. Приблизно 15-20% від цієї суми забирають «кіберзлочинці» [8]. Єврокомісія заявила, що за даними на 2014 рік, мінімум 1 млн користувачів Інтернету щодня піддається «кібератакам». А сукупний збиток для бізнесу від діяльності «кіберзлочинців», за різними оцінками, становить від 89 до 250 млрд євро на рік. Звичайним користувачам буде корисно знати, що у всесвітній мережі наразі існує більше 150 тис. комп'ютерних вірусів різної модифікації [9].

Висновки

Сьогодні головною темою обговорення у світі має стати регулювання ведення агресивних дій в «кіберпросторі». Дана проблема потребує якнайшвидшого вирішення, оскільки створені зразки кіберзброї вирізняються глобальною досяжністю, практично миттєвим впливом без будь-якого способу отримання попередження про її застосування. Такі характеристики дозволяють прирівняти її до стратегічних наступальних озброєнь, але розробка та застосування кіберзброї не обмежуються жодним міжнародним договором. Протистояння і суперництво держав у кіберпросторі йде вже зараз, хоча назвати це війною з наукової та міжнародно-правової точки зору було б некоректно. Очевидно, що треба виробити єдину доктрину реагування на загрози даного типу, пов'язані з використанням кіберпростору в агресивних цілях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Овчинский В. Холодная война 2.0 [Електронний ресурс] / В. Овчинский, Е. Ларина // цит. из Richard A. Clarke and Robert K. Knake» Cyber War: The Next Threat to National Security and What to Do About It» (Harper Collins 2010) / доклад Изборскому клубу. – Режим доступу: http://dynacon.ru/content/articles/4224/

2. Мережко О. Проблеми кібервійни та кібербезпеки в міжнародному праві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.justinian.com.ua/article.php?id=3233.

3. Кибернетическая безопасность и свобода информации [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://mediakritika.by/article/kiberneticheskaya-bezopasnost-i-svoboda-informacii.

4. Эдуардо Феббро Кибервойна между Россией и Западом («Pagina 12», Аргентина) [Електронний ресурс] / Э. Феббро. – Режим доступу: http://inosmi.ru/world/20140930/223333408.html.

5. Госучреждения Германии страдают от хакерских атак [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dw.de/госучреждения-германии-страдают-от-хакерских-атак/a-16691699.

6. Пора вырабатывать правила ведения кибервойн [[Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.psj.ru/press/detail.php?ID=73634.

7. Савин Л. Холодная кибервойна [Електронний ресурс] / Л. Савин // Информационно-аналитический портал Геополитика. – Режим доступу: http://www.geopolitica.ru/article/holodnaya-kibervoyna#.VUAFU9Ltmkp.

8. Мировая экономика теряет 445 млрд долларов из-за «киберпреступков» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.dailycomm.ru/m/27316/.

9. Ковалёв Н. «Началась новая техногенная эпоха – с кибервойнами, кибертерроризмом, киберпреступностью» [Електронний ресурс] / Н. Ковалёв // Интервью для интернет-газеты «Столетия». – Режим доступу: http://qps.ru/odR7k.

10. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.

11. Слободянюк А. В. Психологія управління та конфліктологія [Текст] : навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А. В. Слободянюк, Н. О. Андрущенко. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 120 с.

Писаренко Ксенія Михайлівна — студент групи МОі-13б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kseniia.pisarenko@best.eu.org

Науковий керівник: ***Слободянюк Анатолій Володимирович*** — канд. соц. наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Pysarenko Kseniia M. — Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: kseniia.pisarenko@best.eu.org

Supervisor: ***Slobodianiuk Anatolii V.*** — PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК: 32.019.52

А. В. Слободянюк
Ю. В. Сіденко

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПОЛІТИЧНОГО РЕЖИМУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розкрито поняття такого соціального інструменту як «громадська думка» і досліджено її прояви за умови різних політичних режимів.

Ключові слова: громадська думка, демократія, політологія, форми влади, політичний режим

Abstract
The article reveals the concept of such social tool as "public opinion" and its expression on condition of various political regimes was studied.

Keywords: public opinion, democracy, politics, government forms, political regime

Громадська думка – один із визначальних чинників громадянського суспільства, за допомогою якого народ може оперативно висловлювати власну довіру або недовіру до існуючої на даний момент часу влади, тим самим визнаючи або заперечуючи її легітимність. Завоювати і утвердити владу означає, перш за все, оволодіти громадською думкою, заручитися підтримкою широких мас населення.[1]

Будучи важливим соціально-політичним інститутом демократії, громадська думка виконує ряд основоположних функцій, які, з одного боку є визначальними атрибутами власне громадської думки як впливового механізму саме демократичного устрою, з іншого, слугують кращому утвердженню демократії, надто в суспільствах, що трансформуються. І хоча громадська думка є притаманною усім суспільствам, незалежно від встановленого в них політичного режиму, а саме тоталітарного, авторитарного чи іншого способу врядування (попри те, що деякі вважають, що громадська думка є проявом виключно демократії), її сутнісні ознаки та функціональні характеристики відчутно модифікуюся, залежно від природи відповідного режиму державної влади і досягають свого найвищого розвитку саме в умовах демократії. [2]

Узагальнюючи численні дослідження, логічно звести основні характерні риси, особливості і значення такого явища, як громадська думка:

– це стан масової свідомості, що виявляється у сукупності тверджень, виголошених населенням, які оцінюють події і факти дійсності, проблеми, державне і громадське життя різних груп і прошарків населення;

– явне або приховане ставлення різних соціальних груп населення до важливих для них подій, що відбуваються в країні і світі та фактів дійсності;

– згода між представниками однієї людської спільноти з питання, що має важливе емоційне або ціннісне значення, котру повинні поважати й індивід, і уряд під загрозою бути відторгненим або скинутим – у крайньому разі, у вигляді компромісу в публічній поведінці;

– може бути як адекватною реальному стану речей,т так і містити помилкові, хибні уявлення про дійсність;

– це різновид соціального контролю, роль якого полягає у сприянні соціальній інтеграції і в забезпеченні достатнього рівня одностайності, на яку можуть спиратися дії та рішення. [3]

Для німецької дослідниці Е. Ноель-Нойман громадська думка становить сукупність оцінок, які містять не тільки погляди, що підтримують провладну точку зору, але й позиції, думки чи судження, що не виражаються громадськістю через їхнє небажання діяти, займати активну позицію, в міру їх пасивності чи опозиційності, або через боязнь загального осуду чи покарання діючої влади. Це і називається “спіраллю мовчання”. Але говорячи про «спіраль мовчання» як один із елементів

громадської думки в демократії, можна припустити, що в умовах недемократичних політичних режимів громадська думка перетворюється на «спіраль мовчання» в цілому. Адже офіційна ідеологія тоталітарного режиму, декларований програмний курс в авторитаризмі вже із самого початку виключає можливість існування громадської думки як дійсно дієвого механізму соціального контролю населення, а навпаки, в силу певних об'єктивних причин перетворює її в "мовчазного слухача". І якщо, згідно із твердження Е. Ноель-Нойман, "спіраль мовчання" за демократії виникає через острах індивідів бути незрозумілими чи не сприйнятими іншими членами соціальних груп і спільнот, що мають протилежні чи відмінні від їхніх думки, то в недемократичних режимах ця боязнь пов'язана з куди більшим ризиком: потрапити в немилість до правлячої влади, стати об'єктом політичного терору і репресій, чи навіть попрощатися з життям (в умовах жорсткого тоталітаризму). [4]

Говорячи про перехідні суспільства, слід звернути увагу на той факт, що громадська думка у цей час зазнає суттєвих змін і в першу чергу через послаблення політичної та індивідуальної несвободи особи, через зменшення державного контролю і тиску на громадян в цілому. Поступово пропадає страх перед ймовірним покаранням за протилежну до офіційно правильної думку. Згодом починає виникати опозиційне мислення. Громадськість бажає долучитися до політичного процесу, стати його безпосереднім учасником, а не номінальним, як це було за тоталітаризму чи авторитарного режиму. [2]

Громадська думка справді може розвиватися і функціонувати в демократичному суспільстві, або такому, що перебуває на стадії трансформації, одночасно слугуючи способом становлення власне демократії, сприяючи якісному перетворенню суспільної свідомості.

Інститути громадської думки та демократії – поняття значною мірою взаємозумовлені і тісно взаємопов'язані. Ефективний розвиток одного з них обов'язково позитивно відображається на розвиткові іншого.

Окрім цього, необхідним є дослідження громадської думки, відстеження її основних тенденцій та врахування їх з боку влади, відображення інтересів суспільства, виражених у громадській думці, у політичному курсі держави. Сюди ж можна додати ще одну важливу умову – створення правових умов існування та функціонування громадської думки, її інституціалізація.

Отже, такий соціальний інструмент, як громадська думка існує за будь-якого політичного режиму, будь-то демократичний устрій чи тоталітарний режим. Різниця полягає в формі її вираження за різного політичного режиму. Якщо за демократичного режиму, громадська думка може перебувати у «відкритій» формі і основним страхом одного члена суспільства може бути лише не сприйняття інших членів цієї групи, в ситуації, коли їх думки про певні події розходяться, то за тоталітарного режиму виникає так звана «спіраль мовчання»: явище, коли громадська думка існує, проте не знаходить явного вираження, через страх покарання діючою владою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А.В. Роль громадської думки в процесі демократизації влади (історико-соціологічний аспект) // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т.Шевченка. Серія: Соціологія. Психологія. Педагогіка. - Вип. 10. - К., 2001. - С. 17 - 20.
2. Балуцька, Л. Громадська думка і політичний режим [Текст] / Л. Балуцька // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Політологія. Соціологія. Філософія / Варзар І., Вегеш М., Денисенко В. та ін. – Ужгород : Говерла, 2014. – Вип. 17. – С. 5–8. – Рез.– укр., англ. – Бібліогр.: с. 8 (7 назв).
3. Шатун В. Т. Концепт громадської думки, особливості її формування, ідентифікації та інтерпретації / В. Т. Шатун // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія. - 2012. - Т. 204, Вип. 192. - С. 52-56. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2012_204_192_13
4. Ноєль-Нойман Э. Общественное мненне: Открытые спирали молчания / Э. Ноєль-Нойман. – М. : ФАИР, 1996. – 351 с.
5. Слободянюк А. В. Еволюція концептуальних уявлень про владу в історико-соціологічному процесі [Текст] : автореф. дис. ... кандидата соціологічних наук : 22.00.01 / Анатолій Володимирович Слободянюк ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2002. – 12 с.

6. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.

Анатолій Володимирович Слободянюк − к.соц.н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця.
Сіденко Юлія Вікторівна − студентка групи МОз-13, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця

Slobodyanyuk Anatoly V. - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa
Sidenko Yulia V. – student, Faculty of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa

УДК 323.2

ПОХИЛО І.Д.

ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ПОЛІТИЧНУ СВІДОМІСТЬ

Вінницький національний технічний університет

Анотація.

У даній статті розглянуто взаємозв'язок між політичними цінностями та політичною свідомістю. Автор намагається звернути увагу на те, що зміна сприйняття оточуючого світу залежить від зміни політичних ідеалів-орієнтирів, що тягне за собою зміну політичних цінностей.

Ключові слова: політична свідомість, політичні цінності.

Abstract.

This article examines the relationship between political values and political consciousness. The author tries to point out that the change in perception of the surrounding world depends on the change of political ideals, targets, leading to a change in political values.

Key words: political consciousness, political values.

Політика, політичні відносини є складовою частиною суспільного буття. Відповідно і політична свідомість виступає як відображення в духовному житті людей, в першу чергу, їх політичного буття — всієї різноманітності політичного життя, політичних відносин, політичних процесів і явищ. Водночас політична свідомість є атрибутом політичної дії, її необхідним складником. «Політична свідомість — опосередковане відображення політичного життя суспільства, суттю якого є проблеми влади, формування, розвиток і задоволення інтересів та потреб політичних суб'єктів; сукупність поглядів,оцінок, установок, які відображаючи-політико владні відносини, набувають відносної самостійності» - таке визначення надає політологічний енциклопедичний словник[1,с.267].

Політика — виступає як доцільна діяльність, вона передбачає наявність у діючого суб'єкта відповідних уявлень та знань про політичну дійсність, усвідомлення своїх спрямувань, формулювання мети, вибір засобів та методів її досягнення.

З іншого боку, поняття політичної свідомості вказує на те, що вона як один із компонентів входить у духовну сферу суспільства поряд з такими формами суспільної свідомості, як правова, етична, естетична, релігійна. Саме завдяки своїй регулятивно-управлінській функції політична свідомість впливає на формування і напрям розвитку елементів духовної сфери суспільства

Однак політична свідомість не є пасивним відображенням політичного буття. По-перше, вона здатна бути попереду практики, прогнозувати політичне життя суспільства, а через нього — впливати на його економічні, духовні, культурні взаємини. По-друге, політична свідомість визначає напрям політичної діяльності соціальних груп, політичних партій і громадських організацій, політичних лідерів та особистостей. Тому практика управління суспільними процесами має враховувати стан політичної свідомості в усіх її проявах, домагатися консенсусу в політичних позиціях, сприяти формуванню такої політичної свідомості, яка б відповідала потребам суспільного прогресу.

Політична свідомість — явище суперечливе, бо, відображаючи політичне буття, може випереджати його, відставати від нього, бути адекватною йому. Нині саме політична свідомість стимулює кардинальні зміни суспільних відносин в Україні. Глибокий аналіз суперечностей політичної свідомості дає змогу виявити серйозні вади суспільного організму. Отже, в управлінні суспільством важливо проводити не лише економічний і статистичний аналізи суспільного буття, а й досліджувати стан політичної свідомості.

Витоки і матеріальна основа політичної свідомості криються у сфері політичних відносин. А останні є не що інше, як об'єктивні людські контакти й відносини, котрі виникають водночас із проблемою використання політичної, державної влади в суспільстві. Відповідно це питання посідає головне місце у змістовному й функціональному розумінні політичної свідомості. Без його

з'ясування не може бути й мови про свідому участь у політиці. Не менш важливе місце в *політичній свідомості належить проблемі політичних інтересів людей,* які виступають як спонукальні мотиви політичної дії. Разом з тим, політична свідомість відображає значно ширше коло соціальних явищ. Це зумовлено самою природою політики. Оскільки сфера політичних інтересів та відносин торкається всіх сфер суспільного життя, то й політична свідомість так або інакше включає в себе все відображене соціальне буття. Але головне полягає в тому, що сфера політичних відносин включає перш за все ті відносини, які виникають у процесі управління суспільством: відносини між партіями, ставлення партій до соціальних груп, лідера — до відповідних громадсько-політичних рухів, і стосунки всередині політичних партій, між закладами й організаціями, які виражають і захищають інтереси окремих соціальних груп і громадян. Сюди належить також взаємодія різних компонентів політичних систем окремих країн. Отже, політична свідомість відображає виробничо-економічні та інші суспільні відносини індивідів, соціальних груп, націй, суспільства в їхньому ставленні до державної влади. За своїм змістом вона охоплює всі уявлення людей, котрі опосередковують об'єктивні зв'язки як з інститутами влади, так і між собою з приводу участі в управлінні справами держави і суспільства.

У змісті політичних цінностей – відбиваються політичні ідеали, бажання та інтереси соціальних суб’єктів, тому, як підкреслюється в методології М. Вебера, система цінностей слугує «ідеальними конструктами», за допомогою яких здійснюється пізнання світу політики. Політичні цінності сприяють формуванню стандартів оцінки (стандартизації) кожної політичної дії, вчинку та їх наслідків; вони здатні певним чином орієнтувати будь-яких учасників політичного процесу (партію, політичний рух, клас, політичну групу, особу) по відношенню до всіх інших суб’єктів політики.

У сучасній політиці все більшого значення набувають загальнолюдські цінності й інтереси. Реалізація інтересів відбувається вкрай суперечливо і досить непослідовно в політичному процесі. Деякі вчені пояснюють це тим, що є велика розрізненість кінцевих цілей та інтересів членів політичних партій, які суто формально підтримують загальнолюдські цінності та ідеали. Не останню роль відіграє загострення суперництва за владу політичними лідерами та політичними елітами, які теж себе пропагують як представників інтересів народу.

Можна сказати, що політичні цінності формуються в процесі діяльності політичних партій та політичних діячів і лідерів, які їх представляють як інтереси їхнього електорату або цієї нації, або народу. Політичні цінності представляються ними як система уявлень та вірувань населення щодо найкращої правлячої верхівки, політичного режиму, покращання економічних показників, здатність влади виконувати ефективно свої функції, реалізація соціальних програм та набір оновлених політичних ідеалів.

Можна зауважити, що політична свідомість та політичні цінності пов’язані між собою тим, що зміна політичних ідеалів, політичної свідомості чинить значний вплив на зміну і політичних цінностей. За часів Радянського Союзу загальними цінностями були такі, як віра у комуністичне майбутнє, де всі будуть отримувати соціальні блага по необхідності; колективізм виступав не тільки як спосіб виробництва, але й приватного життя; велась активна діяльність проти релігії, як зайвого для сприйняття світу. Сьогодні суттєво змінилися суспільні ідеали, набули необхідності поняття власної держави, ніхто не може вказати особі до якої релігії він має звертатися. Людина відчуває свободу, але це не означає вседозволеності.

Політичні цінності змінюються разом із змінами у сприйнятті дійсності, політичні реалії висувають нові цінності, змінюються точки зору на речі які раніше сприймалися як недоречні. Ми починаємо усвідомлювати дійсність з іншої позиції та становищі у суспільстві.

Таким чином можна стверджувати, що політична свідомість відображає ті політичні ідеали, які сприймаються особою через призму усвідомлення нового ідеального майбутнього. Усвідомлюючи дійсність, особа намагається знайти нові ідеали-орієнтири, усвідомивши які, вона змінює свої політичні цінності. Тобто цей процес є двобічним: політичні цінності впливають на політичну свідомість і навпаки – політичні свідомість впливає на політичні цінності. Не останню роль у цьому процесі відіграють політичні партії, лідери та засоби масової інформації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів./ Ю.С.Шемшученко, В.Д.Бабкіна відповідальні редактори. – К.: Генеза, 1997. – 400 с

2. Політологія: підручник / Ю.М.Розенфельд, Л.М.Герасіна, Н.П.Осипова, М.І.Панов, О.М.Сахань, О.В.Ставицька - Харків, Право, 2001. - с.
3. Подольская Е.А. Ценностные ориентации и проблемы активности личности. - Харьков: Изд-во ХГУ, 1991. - С.113.

Похило Ірина Даниїловна - кандидат політичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький технічний університет, м.Вінниця.

Pokhylo Iryna - candidate of political sciences, associate professor of social and political sciences, Vinnytsia Technical University, Vinnitsa.

УДК 327.1

Кавка В. В.

ПОПУЛІЗМ ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ АТРИБУТ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджується популізм як чинник політичного життя в Україні, його причини, форми та прояви

Ключові слова: політична культура, популізм, демократія, авторитаризм, вибори, ментальність

Abstract

We investigate populism as a factor of the political life in the Ukraine, reasons, forms and manifestation of populism

Keywords: political culture, populism, democracy, authoritarianism, elections, mentality

Останнім часом в політичному житті набирає обертів популізм як засіб (інструмент) досягнення певних політичних цілей. Зазначимо, що термін «популізм» походить від латинського слова «populus» — народ. Дуже близьким до нього є інше латинське слово «popularis», що означає «народний, звичайний в народі, її улюблений». Таким чином, етимологічно популізм можна пояснити як народну популярність. І, звісно, таке трактування популізму несе радше не негативне, а позитивне морально-етичне оціночне судження. Адже народ є джерелом усього найкращого, найсакральнішого в людському соціумі. А популярність, тобто те, що подобається цьому самому народу — джерелу та носію людських чеснот, апріорі не може бути негативним явищем. Ба більше — завоювання популярності в певних сферах людської діяльності, насамперед публічної, є , з одного боку, необхідною умовою досягнення успіху, а з іншого, і є показником, індикатором, синонімом цього успіху. Тобто, популярність для публічних сфер діяльності (мистецтво, спорт, журналістика і , в тому числі, політика) є одночасно і засобом (інструментом) досягнення мети і власне самою метою. Тобто, політичний популізм, як система способів досягнення мети — підтримки електорату (виборців) сам по собі є нормальним явищем.

Проте, коли мова йде про завоювання популярності в політичній царині життя, методи та способи її досягнення суттєво розрізняються від інших публічних сфер людської життєдіяльності. І ті способи досягнення популярності, які є природніми та прийнятними в мистецтві, спорті чи журналістиці (наприклад, епатаж), в політиці отримують зазвичай негативне забарвлення. І політичний популізм як соціальне явище, як правило, має негативну репутацію. Він характеризується як політика або риторика, яка апелює до простих народних мас і експлуатує людські надії, довірливість, страхи, незадоволення життям, забобони та обіцяє «прості» та швидкі методи подолання проблем. Іншими словами, популізм — це прості відповіді на складні питання. Цей термін також вживається для означення політики загравання влади з народом для забезпечення популярності.

Основними популістськими методами є: пристосування, підлаштування під вимоги народу; «загравання» з масами, декларування головним чином лише того, що вони хочуть почути; гра на «очікуваннях» народу; апеляція не до раціонального, а чуттєво-емоційного у людській свідомості;

орієнтування не на внутрішній зміст справи, а на зовнішню форму; використання спрощених уявлень людей про суспільно-політичне життя; апеляція до простоти і зрозумілості пропонованих заходів, пріоритет простих рішень складних проблем; спекуляція на схильності значних верств населення прихильно реагувати на примітивні, але гучні гасла; спекуляція на вірі людей у швидкі та безболісні шляхи виходу з кризи; безпосередній, прямий контакт між політичним лідером і масами; політичний лідер повинен відповідати уявленням про «сильну особистість», володіти певною харизмою та ораторською майстерністю; створення іміджу політичного лідера як людини з народу, «простого хлопця»: «я такий самий, як і ви»; спекуляція на національних і патріотичних почуттях народу; спекулятивна гра на темі соціальної справедливості; створення привабливого іміджу за допомогою засобів масової інформації; використання підтримки з боку відомих особистостей — "зірок" естради, кіно, спорту.

Звісно, популізм не народжується на порожньому місці. Його появі передують певні соціально-економічні, суспільно-політичні та культурно-ментальні причини. До першої групи причин слід віднести низький рівень життя населення, до другої — такий же низький рівень політичної культури населення, до третьої — особливості ментальності народу. Існує пряма пропорційна залежність існування та поширення політичного популізму від ступеню розвитку економіки країни і добробуту її населення . Що багатша держава і заможніші її громадяни , тим менше в її політичному житті присутній популізм. Відповідно, що бідніша країна та її населення, тим сприятливіші умови для зростання, ба навіть розквіту популізму. В країнах розвинутої, сталої демократії з високим рівнем політичної культури (як еліти, так і населення) та повноцінним, ефективним громадянським суспільством, популізм не сприймається, а відторгається більшою частиною громадян. Відповідно в країнах із тоталітарним, авторитарним або перехідним політичним режимом, де політична культура лише формується, існує благодатний грунт для зростання та розповсюдження зерен популізму. З точки зору культурно-ментальної до популізму більш схильне населення тих країн, які сповідають патерналістську модель взаємостосунків між державою та суспільством. Це. насамперед, стосується східних країн із їхніми деспотичними традиціями, меншою — постсоціалістичних країн, населення яких виховувалось в дусі відданості та підкоренні владі, державі. Звісно, успішні прояви популізму можуть бути і в демократичних країнах, як от перемога Д. Трампа на президентських виборах у США або зростання популярності М. Ле Пен у Франції. Але головним ареалом функціонування та розповсюдження популізму були, є й , напевне, будуть країни, по-перше, економічно бідні, по-друге, тоталітарно-авторитарні або перехідні від авторитаризму до демократії.

На жаль, Україна відноситься саме до такої категорії країн. І популізм має у нас і соціально – економічне, і політичне, і культурно-історичне, ментальне підгрунтя. В Україні дуже незначний середній клас, котрий є основою економіки і громадянського суспільства в розвинутих демократичних країнах. Тобто людей, котрі економічно , політично, ментально мінімально залежні від держави і спроможні самостійно формувати свій світогляд , політичні переконання, погляди та уподобання і , зрештою, абсолютно свідомо робити власний політичний вибір. Більшість населення України — це наймані працівники та пенсіонери із низьким рівнем доходів. Вони надто залежні від роботодавця (держави чи приватної особи). І такими людьми набагато легше маніпулювати, вони як той дозрілий плід схильні впасти в обійми будь-кому, хто пообіцяє покращення його життя. Не випадково на гасло «Покращення життя вже сьогодні» відреагували мільйонів українців і проголосували за людину абсолютно аморальну та нікчемну.

Можна сказати, що національною особливістю українського популізму є те, що на відміну від інших країн, в яких популізм експлуатують головним чином опозиційні сили, у нас цією «надійною та випробуваною зброєю» безсоромно, проте ефективно користується як опозиція (що більш природньо та виправдано), так і влада. Наприклад, 2010 р. Янукович пообіцяв до кінця своєї каденції вивести Україну в число 20 економічно найрозвинутіших країн світу. Для цього Україні потрібно було б за 5 років збільшити свій ВВП одразу в декілька разів! Однак, тоді це подавалось як прояв ефективності «команди професіоналів». Або обіцянка своїм виборцям правлячої партії регіонів зробити російську мову другою державною, хоча вони прекрасно розуміли, що конституційної більшості у Верховній Раді у них немає і реалізувати цю «ідею-фікс» неможливо. Свіжіший, але набагато болючіший приклад популізму уже чинної влади — обіцянка кандидата в Президенти П. Порошенка за 3 тижні закінчити АТО, що значною мірою допомогло йому виграти вибори вже у першому турі. Хрестоматійним прикладом популізму, своєрідним

«привабливим пряником» стали нескінченні обіцянки чинного Президента запровадження для українців безвізового режиму з країнами ЄС. Нарешті, недавнє підвищення вдвічі мінімальної зарплати при реальному зростанні економіки на 2% інакше, як не популізмом, важко назвати. Принагідно слід згадати відверто популістські гасла, з якими останні три Президенти України перемогли на виборах: «Не словом, а ділом», «Почую кожного», «Жити по-новому».

Про популістські дії української опозиції , як реальної так і «опереточної», годі й говорити. Неперевершеним майстром політичного популізму не без підстав в Україні завжди вважалась Ю. Тимошенко (котру нещодавно прем'єр-міністр В. Гройсман також абсолютно популістськи назвав навіть «мамою популізму»). Найсвіжіший приклад її популістського маніпулювання цифрами. Буквально щойно, 13 березня на засіданні погоджувальної ради ВР вона "полум'яно" заявила, що Україна займає ганебне 7 місце у списку найбідніших країн світу! Але Тимошенко не повідомила, що джерелом цієї інформації є хай авторитетна, але приватна американська фінансово-інформаційна компанія Bloomberg. І, найголовніше, лідерка опозиції не уточнила, що цей рейтинг називається «The most miserable countries» — дослівно — «Найзнедоліші країни». А показником цього рейтингу є рівень інфляції та безробіття. І в ньому Україна дійсно займає не найкраще 7 місце. Однак, наприклад, ще нижче 6 місце займає в цьому ж списку благополучна Іспанія, а 13 — Італія. А найуспішнішою країною світу компанією Bloomberg визнано не Люксембург, Швейцарію чи Норвегію, а … Таїланд ! Але ця «інформація» пішла в ефір і її «проковтнули» мільйони українців. Насправді ж за даними Світового банку Україна займала 2014 р. 58 місце серед 188 країн світу за рівнем ВВП і 125 місце серед 183 країн за рівнем ВВП на душу населення. Така недобросовісна підміна понять має на меті лише збільшити градус критики чинної влади і підвищити свій рейтинг «борця за народне щастя». Однак, останнім часом у Ю. Тимошенко з'явились «талановиті» конкуренти. Насамперед, це її політичний вихованець та колишній соратник О.Ляшко, котрий, принаймні, за рівнем епатажності перевершив свою наставницю. Ще не «гросмейстерами», але вже «майстрами» популізму зарекомендували себе лідери на швидкоруч створених партій: «За життя» (одна популістська назва чого вартує!) — В.Рабінович та Соціал-демократичної — С.Каплін , котрі із надзвичайною енергією, гідною кращого застосування, «лінчують» чергову «злочинну владу». Натомість, чинна влада ледь не усіх своїх критиків й критиканів, опонентів й недоброзичливців за класичними лекалами популізму зачисляє до «ворогів країни», «агентів Кремля», «шатунів» тощо.

Особливо масово та ефективно в Україні популізм використовується під час виборів. Можна сказати, що виборча кампанія — це апофеоз політичного популізму. До нього звертаються практично усі учасники виборчого процесу, незважаючи на політичну чи партійну приналежність. Цим «грішать» і ліві і праві, і провладні і опозиційні суб'єкти виборчих перегонів. Популізм виступає в якості специфічної недобросовісної політичної реклами, квінтесенцією котрої є «палкі» обіцянки кандидатів у слуги народи для свого «рідного електорату» побудувати «кисільні береги та молочні ріки». Вибори почасти нагадують аукціон, де продається і купується віртуальне «світле майбутнє» країни, області, району, міста, села. Якщо на державному рівні «аукціон» передвиборчих обіцянок носить глобальний характер — здійснити реформи, збільшити ВВП, підняти зарплати, пенсії та соціальні виплати, побороти корупцію тощо, то на регіональному та місцевому рівні передвиборчі манівці відповідно значно скромніші , але конкретніші. Наприклад, збудувати міст, школу, дитсадок, відремонтувати дороги. Особливо такі популістські обіцянки-прожекти притаманні кандидатам в міські голови [2, С. 407] Слід зазначити, що деякі із обіцянок таки виконуються. Але їх — маленька жменька в порівнянні із «Монбланами» обіцянок-цяцянок.

Поширення популізму набуло в Україні вже такого розмаху, що влада вбачає у ньому ледь не національну загрозу. Ба більше — прирівнює його загрозу до загрози від корупції і зовнішнього ворога. Про це публічно і з пафосом заявив прем'єр-міністр В. Гройсман [2]. І, як наслідок, в контексті бачення цієї проблеми своїм колишнім шефом, депутати Вінницької міськради прийняли рішення «Про звернення до політичних партій і об'єднань України», в якому ініціювали… запровадження мораторію на популізм [3]. Звісно, тверезо мисляча людина навряд чи поставить на одні шальки терезів загрозу порожніх популістських обіцянок щасливого життя — з одного боку, та загрозу від мільярдних збитків, що надає країні ненажерлива корупція і загрозу зовнішньої агресії — з іншого. Однак і недооцінювати шкоду, що наносить популізм, відволікаючи країну від вирішення нагальних та надскладних проблем соціально-економічного та суспільно-політичного життя, не варто.

Висновки

Популізм за часів незалежності нашої країни, на жаль, став невід'ємним атрибутом української політики, «товаром», що успішно реалізується на електоральному ринку, дієвим та ефективним ресурсом для досягнення політичних цілей. Слід констатувати, що сучасний економічний, політичний, ментальний стан нашого суспільства свідчить про те, що популізм в Україні буде продовжувати функціонувати ще доволі довго. Допоки, перефразовуючи професора Преображенського, ми щось кардинально не змінимо у своїх головах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Популізм як ефективна політична технологія сучасних виборчих процесів в Україні / В. В. Кавка // Гілея: науковий вісник. - 2015. - Вип. 102. - С. 406-409.
2. www.bbc.com/ukrainian/multimedia/2016/04/160414_groysman_rada_ad_video
3. www.myvin.com.ua › Новини Вінниці › Влада

Віктор Васильович Кавка — канд. істор. наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Viktor V. Kavka — Cand. Sc. (History), Assistant Professor of Chair of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: tomash26@ukr.net

УДК 32.019

С. Г. Денисюк

ПОЛІТИЧНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті аналізується роль толерантності у взаєминах між учасниками суспільно-політичної комунікації. Показані моделі і місце політичної толерантності на різних рівнях політико-комунікативних взаємозв'язків. Зазначається, що спостерігається тенденція збільшення нетолерантних проявів з боку українців по відношенню до сексуальних меншин, переселенців, мігрантів, представників інших релігійних конфесій, націй і народностей, політичних опонентів та інше.

Ключові слова: толерантність, політична толерантність, інтолерантність, євроінтеграція, демократія, плюралізм.

Abstract

The article analyzes the role of tolerance in the relations of the sociopolitical communication participants. The models and the place of political tolerance at various levels of political communicative interrelations have been shown. The article states that a tendency towards the increase of Ukrainians' manifestations of intolerance towards sexual minorities, immigrants, migrants, representatives of other religious confessions, nations and ethnicities, political opponents etc. may be observed.

Keywords: tolerance, political tolerance, intolerance, European integration, democracy, pluralism.

У світлі євроінтеграційних процесів, толерантність для українців повинна стати своєрідною етичною доктриною, яка сьогодні повинна зайняти центральне місце у взаєминах різних рівнів. Люди, які живуть в епоху глобалізму, потребують нової філософії, відкритого і розуміючого співтовариства. Однією з найважливіших умов демократизації українського суспільства є перехід від принципів ізоляції функціонування соціально-політичної системи до відкритості та співробітництва. З одного боку, расову, етнічну, національну, політичну толерантність можна розглядати не лише як потенціал підтримки миру і стабільності в державі, але і як показник ступеня готовності масової свідомості населення до євроінтеграції.

З іншого боку, різноманіття інтересів, поглядів, позицій людей в сучасному суспільно-політичному просторі апріорі містить в собі потенціал конфліктності, що актуалізує вагомість толерантності у взаємодії між людьми. Сьогодні як в українському суспільстві, так і у світі загалом спостерігається зростання нетерпимості у взаєминах на всіх рівнях комунікації, що виявляється у наявності зіткнень, суперечок тощо. Тому толерантність, коли жодна політична позиція не претендує на домінантність і панує взаємна повага, покликана змінити/встановити правила «політичної гри». Навіть в листопаді 1995 р. з нагоди 50-річного ювілею ЮНЕСКО був оголошений Міжнародний день терпимості (толерантності), який відзначається щорічно 16 листопада. Цей день символізує, що кожен повинен прагнути підтримувати принципи терпимості, плюралізму, взаємної поваги і мирного співіснування. Люди повинні бути завжди готові усувати стереотипи і виступати на захист жертв дискримінації. Проте на практиці можна спостерігати суттєві відмінності у ступені та проявам толерантності українцями і жителями єврорегіону. Тому питання особливостей вияву толерантності, її ролі в політико-комунікативних взаємодіях сучасного українського суспільства (за умов загострення кризових явищ, воєнних дій на сході держави, відносин з Росією тощо) з ЄС є недостатньо вивченим і потребує аналізу у наявному дослідженні [1, с. 89]. Виходячи із зазначеної актуальності, метою дослідження є аналіз місця і особливостей прояву толерантності/нетолерантності в сучасному українському суспільстві.

Латинський термін «tolerantia» спочатку означав добровільне перенесення страждань, пасивне терпіння [2, с. 15]. Досить вдалим є визначення, що це різновид взаємовідносин між різними сторонами – індивідами, соціальними групами, державами, політичними партіями, за якого вони виявляють терпіння щодо різниці у поглядах, уявленнях, діях [3, с. 661-662]. Толерантності завжди передує процес соціальної ідентифікації, коли людина починає виокремлювати «своїх» і «чужих».

Відомо, що суспільно-політична взаємодія пов'язана із ідентифікацією і ментальними настановами. Для українців характерні такі риси ментальності, як терпимість, чуттєвість, миролюбність, що може бути підґрунтям для толерантних взаємин у різних сферах життя. Однак асиметрія орієнтацій, амбівалентність ціннісних настанов, псевдосинкретизм у поєднанні з виразними ознаками регіональних розмежувань, етноконфліктністю, розбалансованістю міжцерковних відносин, конгломератним характером партійної системи – все це гальмує утвердження толерантних взаємин. Варто зауважити, що додатковим негативним фактором

виступає поведінка українських політиків: бійки в Верховній Раді, «війни за повноваження», притиснення опозиції тощо. Іншими словами, ментальні риси є досить сприятливими для утвердження толерантності в політико-комунікативному просторі, а непрофесійна діяльність і низька культура певних представників еліти сприяють поглибленню кризових явищ і нетолерантній комунікації. Іншими словами, політична еліта, демонструючи інтолерантне ставлення до опонентів, поглиблює розрив із Європейським Союзом. Досить мало кроків зроблено урядом щодо сприяння утвердженню толерантності, плюралізму в суспільстві. Це підтверджують і дані міжнародного дослідження рівнів політичної толерантності, що проводилось серед жителів 23 країн організацією World Public Opinion [4, с. 24]. Україна займає 21 місце із 23 країн (після йдуть Азербайджан і Росія), вона нагадує розірване на частини політичне поле і співіснування – нетолерантних – діаметрально протилежних ідентифікаційних практик.

За результатами дослідження «Молодь України-2015», з усіх етнічних, релігійних та інших меншин, більшість молоді виявляють нетолерантність до ромів – по сусідству з ними не хотіли б жити 54% респондентів. Не хотіли б жити поруч з гомосексуалами – 45%, поруч з хворими на ВІЛ/СНІД – 33%, поруч з мусульманами – 19%, поруч з росіянами – 12%, поруч з іммігрантами, іноземними робітниками – 10%, поруч з євреями – 9%, поруч з переселеними особами – 7% [5].

Звичайно, життя суспільства є багатовекторним, в ньому виникають нові проблеми і виклики. Тому слушним постає питання: чи завжди потрібна толерантність? Так, М. Уолцер звертає увагу на те, що існують ситуації взаємин, які за своєю суттю припускають інтолерантність, що може диктуватися специфікою моменту [6, с. 67], а інакше, у разі толерантного сприйняття «політична гра» втрачає сенс. Однак політична толерантність необхідна сьогодні як проміжна ланка між «незгодою» і «згодою», як засіб попередження крайніх форм вирішення конфлікту. І тут проблема полягає в тому, яка ж міра інтолерантності допустима. Політична толерантність є засобом, який дозволяє розв’язати розбіжності цивілізованими методами. Безумовно, конкуренція повинна бути вписана в «цивілізовані» рамки взаємодії. Як відомо, в демократичному суспільстві громадяни повинні мати можливість оспорювати дії уряду, влади і виступати проти них. Демократизація припускає наявність регульованих, інституціоналізованих конфліктів, як, наприклад, звернення до суду, функціонування інституту медіації [7, с. 146-148]. До цього можна віднести участь у виборах, членство в політичній партії або іншому суспільно-політичному об’єднанні, в конвенціональних формах протесту тощо. Таким чином, політична толерантність проявляє себе у формі інституціоналізованої боротьби. Коли громадянин засвоює багато ролей – виборця, представника групи інтересів, групи тиску, члена територіальної громади або політика, то це сприяє формуванню консенсусної демократії, толерантності, зближенню держави і громадянського суспільства. Іншими словами, чим більше політичних ролей він виконує, тим буде толерантнішим і взаємодія з владою стане якісною і набуде європейського зразка.

Однак толерантність в просторі суспільно-політичних взаємин виконує неоднозначну роль, адже толерантність має приховану можливість допущення релятивізму в теорії і волюнтаризму на практиці. Так, свобода політичної акції неодноразово використовувалась для того, щоб підірвати демократичний лад. Демагогія і акції політичних організацій часто пригнічують гідність громадян і загрожують стабільності політичного режиму, тому навіть європейські держави, до яких прагне Україна, часто обмежують свободу акцій непокори. Звичайно, коли плюралістичний баланс суспільства порушується кризою, держава повинна терміново втрутитись, відновити порядок навіть шляхом примусу.

Отже, з одного боку, наявність толерантності є показником рівня політичної культури учасників взаємодії, а, з іншого, – це засіб управління суспільством або його певними групами. Політична практика свідчить, що толерантне ставлення до певних груп практикується найчастіше тоді, коли вичерпані ресурси їх придушення. Можливо, що концепція ліберальної терпимості не була б сформульована Дж. Локком, якби в XVII ст. католики могли знищити протестантів або навпаки. Сучасна толерантність стосовно раніше маргіналізованих груп обумовлена неможливістю більшості громадян у високорозвинених країнах ігнорувати їх зростаючий вплив. До того ж, нинішня політика є боротьбою за економічні ресурси, а, відповідно, толерантність може бути відносною і мало реалізованою на практиці. Тобто зміна суспільно-політичних умов впливає на міру толерантності (співвідношення проявів її змісту і форми). З огляду на динамічність взаємин між державами, ті з них, які не виявляють терпимості щодо відмінностей в поглядах і формах поведінки, які відповідають принципам міжнародних актів і визначають права людини, ризикують опинитися в стані духовного остракізму, що надало поштовху для пошуку загальної рятівної формули толерантності.

Проте чи зміцнила міжнародна безпека в результаті толерантної взаємодії, чи зникла загроза нових конфліктів? Універсальний принцип толерантності «помер». Звичайно, після духовних зрушень відбулись зміни в політичній площині: проголошується необхідність люстрації, «етнічної чистоти» новоутворених держав; в багатьох регіонах (як і в Україні) виникають «гарячі точки», воєнні конфлікти, для яких характерні відкриті порушення прав людини. Сьогодні спостерігається зменшення ступеня толерантності українських громадян по багатьох напрямках, що можна пояснити зростанням напруженості у відносинах з Росією, поглибленням кризи в соціально-економічному житті суспільства, збільшенням рівня бідності, невпевненості у майбутньому, недовірою до влади тощо. Євроінтеграційна стратегія стимулює утвердження толерантності в українському суспільстві через освітньо-культурний обмін, розвиток комунікацій тощо. Чинниками утвердження толерантності в політичному просторі є: зростання рівня освіченості, політичної культури громадян, надання їм можливості отримувати об'єктивну інформацію і активно брати участь у політичному житті суспільства тощо. Тоді у самосвідомості українців толерантність може отримати статус вищої цінності. Толерантність сьогодні більшою мірою, ніж будь-коли в історії України, є не абстрактним філософським ідеалом, а цілком практичною умовою виживання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Денисюк С. Г. Політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку / С. Г. Денисюк, О. А. Неприцький // Політичне життя: науковий журнал. — Вінниця : Донецький національний університет, 2016. — № 1. — С. 89-93.
2. Ильинская С. Г. Толерантность как категория политической теории: дис... канд. полит. наук по специальности 23.00.02 – политические институты и процессы, политическая конфликтология, политические технологи / Ильинская С. Г.; Института философии РАН. – М., 2006. – 210 с.
3. Політологічний енциклопедичний словник / за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
4. Денисюк С. Г. Толерантність в просторі політичної комунікації: від теоретичних основ до практичного втілення / С. Г. Денисюк // Політичний менеджмент: науковий журнал [гол. ред. Ю. Ж. Шайгородський]. — К.: Вид-во «Центр соціальних комунікацій», 2011. — № 6 (51). — С. 20–29.
5. Мацковский М. Толерантность как объект социологического исследования [Електронний ресурс] / М. Мацковский // Век толерантности. – М.: МГУ, 2001. – № 3. – Режим доступу: www.tolerance.ru.
6. Уолцер М. О терпимости / М. Уолцер; перевод с англ. И. Мюрнберг. М., 2000. – 159 с.
7. Круглова Н. В. Конфликтность и толерантность: становление толерантных отношений в обществе / Н. В. Круглова // Толерантность и интолерантность в современном обществе: Восток-Запад: материалы междунар. научно-практической конференции. – СПб.: Изд-во С.-Пб. ун-та, 2008. – С. 23-25.

***Денисюк Світлана Георгіївна** – доктор політичних наук, професор, директор Інститут соціально-гуманітарних наук Вінницького національного технічного університету, Вінниця, svetadenisiyk@gmail.com.*

***Denysiuk Svitlana G.,** Doctor of Political Sciences, Professor, Director of the Institute of Social and Human Sciences Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, svetadenisiyk@gmail.com.*

УДК 321.02

А.В.Слободянюк
А. А. Домінас

КОМП'ЮТЕРНІ ІГРИ ЯК ЕЛЕМЕНТ МАСОВОЇ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА КОМУНІКАЦІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
З політологічної точки зору комп'ютерні ігри становлять інтерес з огляду на їх високого рівня інтерактивність і масову популярність. Досліджуються позитивні і негативні аспекти впливу електронних ігор на політичну свідомість, поведінку, вибір.
Ключові слова: *комп'ютерні ігри, політика, політологія, політичні погляди, комунікація*.

Abstract
From political point of view computer games are of interest because of their high level of interactivity and mass popularity. We study the positive and negative aspects of the impact of electronic games on the political consciousness, behavior, choices.state.
Keywords: computer games, politics, political science, political views, communication.

Вступ

Комп'ютерні ігри займають важливе місце в житті людства починаючи з 80-х років XX століття. На даний момент існує покоління людей у віці від 25 років, яке виросло на іграх. Саме цим зумовлена важливість дослідження даного елемента масової політичної культури та комунікації. Актуальність вивчення відеоігор як засіб політичної комунікації також пояснюється тим, що на даний момент ігрова індустрія має величезну багатомільйонну аудиторію. Це підтверджують рекордні продажі комп'ютерних ігор, як в цифровому вигляді, так і на фізичних носіях. Також комп'ютерні ігри отримали статус творів мистецтва в 2011 році [1].

Результати дослідження

Незважаючи на масовий характер, комп'ютерні ігри досить довго залишалися в маргінальному стані. До ігор сформувався стійкий стереотип, який пояснює їх марність і відповідно ті, хто любить грати в них, витрачають свій час. Варто відзначити, що дане відношення зберігається, як правило, до сих пір.

З іншого боку, вивчення комп'ютерних ігор в політичному контексті має певні позитивні перспективи. Досягнення науково-технічного прогресу, будь-який новий елемент масової культури використовувався в якості пропагандистського інструментарію, як технологій подачі тих чи інших політичних поглядів, ідеологій і думок. Стосовно до комп'ютерних ігор даний аспект став реалізовуватись в кінці 90-х років XX століття. Це обумовлено тим, що саме в цей час стали з'являтися гри, в яких сюжет і постановка були позбавлені примітивності [2] В даний час комп'ютерні ігри стали невід'ємною частиною сучасної масової політичної культури та комунікації. Тому вивчення даного явища представляє особливий інтерес для політологів. Тема комп'ютерних ігор цікава з точки зору впливу на політичний вибір гравця, як і яким чином в них показана політична сфера людства, а також як за допомогою ігор можна обгрунтувати ті чи інші політичні погляди, переконання і погляди. Об'єктом політологічних досліджень може виступати комунікаційний зв'язок комп'ютерних ігор, яка включає в себе наступні компоненти: методи обґрунтування політичних поглядів, методи впливу на політичний вибір, методи відображення політичної реальності, тенденції та закономірності використання відеоігор в політичній сфері і т.п.

Термін «політична комунікація» має багато різних визначень. Це пов'язано не тільки з різноманітним визначенням терміна «комунікація». З точки зору німецьких учених П. Донгеса і О. Яррена полі-

тика і комунікація є об'єктом дослідження, нехай і взаємопов'язаних, але і в свою чергу різних дисциплін (політика - об'єкт політології, а комунікації - об'єкт соціології) [3]. Однак, незважаючи на багатоликість терміна можна виділити суть явища: політична комунікація - це сукупність засобів обробки, систематизації, розповсюдження і донесення тієї чи іншої інформації, що має певне політичне значення.

Комп'ютерні ігри можуть в майбутньому стати одним із засобів обґрунтування тих чи інших політичних поглядів. Цьому сприяє приналежність ігор до масової культури, яка, вже виходячи з назви, контактує з більшістю. Проте ігри не можуть замінити світогляд, думки і досвід людей. Також гри не варто сприймати, як шкідливу негуманну технологію, оскільки ігровий процес сам по собі не може нашкодити людині, а багато теорій про шкоду ігор позбавлені реальних обгрунтувань.

Свого часу Д. Белл зазначав, що в майбутньому розвиток інформаційних технологій матиме високий вплив на політичну та економічні сфери суспільства [4]. Наукові дослідження і нові технології стимулюють розвиток суспільства, а найвищою соціальною цінністю стають людські знання.

Відеоігри, за рахунок своєї високої інтерактивносі, здійснюють зв'язок безпосередньо з тими, хто в них грає. Саме тому ігри використовують як засіб обґрунтування тієї чи іншої політичної ідеології. Таке використання даного масового виду розваги цілком співвідноситься з думкою Д. Белла, щодо того, що в майбутньому вплив комп'ютерних технологій на політику і економіку буде колосальним [4]. При цьому, індустрія комп'ютерних ігор, в загальному, є відчуженою від політичної сфери суспільства, з огляду на те, що в першу чергу ігри спрямовані на розвагу користувачів, а не на їх політичне виховання. При цьому можна навести як приклади багато відеоігор, які розглядають політичну сферу суспільства з певних позицій.

Незважаючи на загальну відчуженість індустрії комп'ютерних ігор і політичної сфери, між даними явищами існують деякі тісні взаємовідносини. Підвищення популярності комп'ютерних ігор не дозволяє політикам нехтувати ними як інструментом політичної агітації і обґрунтування тієї чи іншої політичної доктрини.

Варто відзначити, що останнім часом багато кандидатів на різні керівні посади використовують своє захоплення комп'ютерними іграми в якості залучення уваги.

Такий прийом був використаний в ході президентських виборів в США в 2008 році. Тоді кандидат від демократичної партії Б. Обама в ході декількох інтерв'ю зізнався, що йому подобається грати у відеоігри разом зі своїми доньками. Також слід відмітити, що в ході виборчої кампанії Обами, штабом кандидата були викуплені права на агітацію і політичну рекламу в іграх. Користувачі сервісу Xbox Live з 10 штатів отримували розсилки від передвиборчого штабу Обами, з проханням взяти участь у виборах президента США [5].

Крім вищевказаного, ігри можуть виступати в якості засобу підвищення патріотичного виховання. Наприклад, всесвітньо відома серія Call of Duty користується популярністю в армії США, оскільки головними персонажами є американські військові, які виставляються в досить привабливому образі захисників безневинних людей [6].

Висновки

Таким чином, відеоігри можуть служити в якості підвищення іміджу не тільки певної професії, а й цілої країни. Це пов'язано з тим, що в масовій свідомості представників ігрового співтовариства є думка, що чим більше та чи інша країна випускає ігор, тим більше вона розвинена. Подібне твердження ґрунтується на тому факті, що більшість комп'ютерних ігор випускаються на території країн західної Європи і Північної Америки, які є провідними країнами в світовій економіці. В азіатському регіоні лідером по виробництву ігор також є провідна за економічними показниками країна - Японія. Звідси можна зробити висновок, що в масовій свідомості міжнародного ігрового співтовариства, впуск відеоігор пов'язаний з економічними і технологічними успіхами тієї чи іншої країни. Комп'ютерні ігри, як елемент масової політичної культури та комунікації мають величезний потенціал. Ігри можуть виступати як засіб політичної реклами в ході передвиборної кампанії того чи іншого виборця. Крім політичної реклами, ігри можуть виступати в якості своєрідного показника економічних і технологічних успіхів певних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Smithsonian calls video games art, adds two to permanent collection // The Verge. URL: http://www.theverge.com/2013/12/18/5222932/ smithsonian-adds-flower-halo-2600-to-permanent-collection
2. Вердикт > Deus Ex: Human Revolution // Игромания. URL: http://www.igromania.ru/articles/157960/Deus_Ex_Human_Revolution.htm
3. Donges P., Jarren O. Mediatization of Political Organizations: Changing Parties and Interest Groups? In: Esser, Frank / Stromback, Jesper (Hrsg.): Mediatization of Politics: Understanding the Transformation of Western Democracies. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2014.
4. Белл Д. Социальные рамки информационного общества. // infeconomy.ru. - 2015. URL: http: http://www.infeconomy.ru/theory/90-2010-04-07-04-50-26.html
5. Барак Обама начал рекламироваться в компьютерных играх // Cyber Security. 2015. URL: http: http://www.cybersecurity.ru/news/ 57088.html
6. Компьютерные игры на службе армии США // Playground. 2015. URL: http://www.playground.ru/blogs/other/kompyuternie_igri_na _slugbe_armii_ssha-105312/
7. Слободянюк А. В. Місце та роль інформаційної системи Інтернет у житті сучасного студента [Текст] / А. В. Слободянюк // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. – Київ-Вінниця, 2011. – Вип. 28. – С. 467-472.

Домінас Альона Анатоліївна — студент групи МОі-13б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: dominaska18@gmail.com

Науковий керівник: ***Слободянюк Анатолій Володимирович*** — канд. соц. наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Dominas Aliona A. — Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: dominaska18@gmail.com

Supervisor: ***Slobodianiuk Anatolii V.*** — PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК: 32.019.52

А. В. Слободянюк
Ю. Л. Нестерук

Політичне лідерство в контексті державного управління.

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розкрито поняття такого інструменту як «політичне лідерство» і досліджено його розвиток і сучасний стан.

Ключові слова: політичне лідерство, політологія, теорія лідерства, політична система.

Abstract
The article reveals the concept of such a thing as a "political leadership" and explored its development and current status.

Keywords: political leadership, political science, the theory of leadership and political system.

Лідерство – це здатність людини впливати на діяльність групи, взаємодіяти з усіма її членами та вести її до досягнення своєї мети. [1]

Як суспільний феномен лідерство веде свою історію з часів виникнення самої політики. Воно є, образно кажучи, вершиною численних концепцій про роль героїв в історії людства. Сам же культ героїв бере початок у міфах, які були основною формою суспільної свідомості в давні часи. Проблемі становлення і розвитку політичного лідерства присвячено численні дослідження, в яких аналізуються різні аспекти політичного лідерства, його компоненти і фактори, що впливають на процес реалізації лідерських якостей. Це, передусім, праці Ж.Блонделя ("Полі- тичне лідерство"), Г.Спенсера ("Особливість і держава"), Е.Канетті ("Еле- менти влади"), С.Московічі ("Влада як джерело відносин між людьми"), М.Вебера ("Харизматичне панування"), Г.Лебона ("Вожді натовпу") та ін.

Українські політологи досліджують політичне лідерство, пов'язуючи його функції, типи із завданнями розбудови незалежної Української держави та процесами реформування суспільства. Так, наприклад, у монографії вітчизняних авторів Б.Кухти та Н.Теплоухової "Політичні еліти і лідерство" подаються досить вичерпний огляд найбільш загальних характеристик лідера, відомих визначень лідерства, а також його типологія. [2]

Проблема лідерства ще спочатку XX століття почала привертати до себе увагу, особливо в нестабільні періоди соціального розвитку.[5]

На сьогодні на Заході популярна "теорія лідерства, або так звана теорія життєвого циклу", відповідно до якої найбільш ефективні стилі лідерства залежать від зрілості виконавців - їхньої спроможності відповідати за своє поводження, бажання досягати поставлених цілей, а також від освіти й досвіду в розв'язанні конкретних політичних завдань.

У радянській науці за основу визначення сутності лідерства брали діяльнісний підхід, запропонований О.Леонтьєвим, який стверджував, що головними детермінантами лідерів є мета і завдання групи, її склад. Такі дослідники, як В.Афанасьєв, А.Ковальов, А.Сороковой стверджували, що феномен лідера пояснюється такими характерними рисами, як:

1) історизм (тип лідера залежить від характеру епохи);
2) масштабність (великі групи, малі);
3) класовість;
4) ставлення до соціальної структури;
5) здібності лідера, що висунувся завдяки їм або завдяки обставинам. [3]

Можна погодитись також зі змістом поняття політичного лідерства, що його пропонує Р.Медвєдєв: це наявність власної політичної програми, боротьба за її реалізацію та популярність, а точніше, уміння її завоювати.

Таким чином, аналіз історичного досвіду політичного лідерства дає підстави для визначення характеристик сучасного політичного лідера, що можливо лише з урахуванням соціально-психологічних та соціально-політичних параметрів лідерства. Це підтверджує необхідність опрацювання певної синтетичної концепції, що спиралась би на висновки соціології, психології, політології, філософії та мала прогностичну направленість. Історичне відтворення процесу

становлення й формування політичного лідерства в державному управлінні періоду утвердження незалежності Української держави дають можливість виявити і узагальнити його провідні тенденції: а) інституалізація - процес виявлення, відбору лідерів, їх просування до влади, відбувається в межах певних установ, наділених владними повноваженнями. Цей інституційний аспект є провідним у державно-управлінській діяльності. Інституційні структури державного управління, в яких політичні лідери мають прямий та опосередкований вплив на результати діяльності;

б) легітимізація - міра економічної ефективності діяльності політичних лідерів, що перебувають на державних посадах;

в) професіоналізація - управлінська діяльність, потребує спеціальних знань, навичок і досвіду. [4]

Тому завданнями подальшого дослідження даної проблеми є уточнення феномену політичного лідерства, його складових та перенесення функцій на сферу державного управління.

Запровадження підходів політичного лідерства нової генерації залишається актуальним завданням розвитку системи державного управління України в умовах постійних глобальних змін XXI ст.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А.В. Психологія управління та конфліктологія: навчальний посібник для практичних та семінарських занять / А.В.Слободянюк, Н.О.Андрущенко. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 120 с.
2. Кухта Б. Політичні еліти і лідери / Б. Кухта, Н. Теплоухова. - 2-ге вид., переробл. і допов. - Львів : Кальварія, 1997. - 224 с.
3. Афанасьев В. Г. Человек в управлении обществом / В. Г. Афанасьев. - М., 1997. - 324 с.
4. Шляхтун П. П. Політологія (теорія та історія політичної науки) : підруч- ник / П. П. Шляхтун. - К. : Либідь, 2002. - 576 с.
5. Слободянюк А. В. Еволюція концептуальних уявлень про владу в історико-соціологічному процесі [Текст] : автореф. дис. ... кандидата соціологічних наук : 22.00.01 / Анатолій Володимирович Слободянюк ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2002. – 12 с.
6. Слободянюк А. В. Соціальні норми та цінності як невід'ємні характеристики категорії влади [Текст] / А. В. Слободянюк // Вісник Київськ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія "Соціологія. Психологія. Педагогіка". - Вип. 9. - Київ, 2000. - С. 5-7.

Анатолій Володимирович Слободянюк − к.соц.н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця.

Нестерук Юлія Леонідівна − студентка групи МОз-13, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця

Slobodyanyuk Anatoly V. - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa

Nesteruk Yulia L.. – student, Faculty of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa

УДК: 32.019.52

А. В. Слободянюк
І. Р. Зубар

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ВЛАДИ

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розглянуто сутність поняття «влада» та основні теоретичні підходи до її визначення.

Ключові слова: влада, авторитет, політологія, політична теорія, суспільство

Abstract
The article examines the essence of the notion of "power" and the main theoretical approaches to its definition.

Keywords: power, authority, political science, political theory, society

Розуміння влади як відношення між двома партнерами широко розповсюджене в західній політології та соціології політики. Воно враховує те безперечне положення, що здійснення влади у будь-якому суспільстві спирається на загальноприйняті або юридично закріплені принципи та цінності. Останні визначають статус та соціальну роль різних індивідів та їх груп у системі суспільних відносин, а також на організації та заклади, які володіють необхідним авторитетом та матеріальними благами для контролю за дотриманням соціальних норм та принципів. [1]

Поняття влади є дуже широким і тому може розглядатись на різних рівнях пізнання. В широкому, соціально-філософському розумінні влада - це здатність і можливість для окремих людей, груп, сил (суб´єктів влади) справляти визначальний вплив на діяльність інших людей, людських спільностей, на життєдіяльність суспільства (об´єктів влади) з допомогою знарядь влади - економічних, юридичних, ідеологічних, моральних та інших засобів. [2]

Влада є характерною ознакою суспільного життя, компонентом суспільного управління, що необхідний для взаємоузгодження волі і дій людей з метою спрямування їхньої діяльності на вирішення спільних завдань. Влада виявляється у будь-яких людських спільностях і ланках суспільної системи (сім´я, організація, держава тощо) і здійснюється з допомогою волі, авторитету, права, примусу.[2]

У політологічній теорії не склалося єдиного визначення влади. Найбільш часто наводяться:

- силове, яке трактує владу як панування і примушення до підкорення;
- вольове, що розуміє владу як здатність проводити свою волю навіть наперекір опору (М.Вебер);
- влада як вплив. Зміст впливу полягає в здатності впливати на поведінку інших. Така взаємодія описується формулою: влада А над Б є здатність добиватися того, щоби Б "ніколи не зробив би без впливу А" (Д.Даль);
- телеологічне, відповідно до якого влада - це досягнення певної мети;
- інструменталістське, що трактує владу як здатність до мобілізації ресурсів для досягнення певних цілей;
- конфліктне, що зводить владу до позиції панування, пов'язаної із здатністю окремих груп і індивідів контролювати механізм розподілення дефіцитних суспільних цінностей;
- структуралістське, яке характеризує владу як особливі відносини між керівником і керованим. [3]

Визнаючи факт, що на сьогодні в науці склалася загальна теорія влади, вітчизняні політологи систематизували численні теорії влади. Було виділено кілька концептуальних підходів при розгляді сутності влади. [3]

Реляціоністські теорії (від англ. relation - відносини) розуміють владу як взаємодію індивідів, в яких один індивід змінює поведінку іншого.

Цей підхід виражений кількома варіантами:

- теорія опору розглядає владу як відносини, в якому суб'єкт придумує опір об'єкту;

- теорія обміну трактує владу як ситуацію обміну ресурсами;
- теорія розділу сфер впливу (Д.Ронг) ставить під сумнів питання щодо асиметричності відносин влади. Влада - це взаємодія, де учасники періодично міняються ролями.

Системні теорії влади розглядають владу як безособову властивість будь-якої соціальної системи.

У межах цієї концепції виділяють кілька напрямів:

- влада як атрибут макросоціальної системи.;
- мезопідхід (М.Кроз'є) розглядає владу на рівні підсистем (сім'я, організація);
- мікропідхід трактує владу як взаємодію індивідів, що діють у рамках специфічного соціального середовища;
- комунікативний підхід (Х.Арендт, К.Дойч, Ю.Хабермас) розуміє владу як засіб багатостороннього інституціонального спілкування.;
- поструктуралістський підхід, виражений теоріями М.Фуко і П.Бурд'є

Біхевіоралістські концепції влади, як і реляціоністські теорії, розглядають владу як відносини між людьми, при яких одні володарюють, а інші підпорядковуються. Сутність влади корениться в природі людини: її біологічних чи психологічних особливостях.

Виділяється кілька варіантів трактувань:

- силова модель (Г.Лафсуелл) засновується на тому, що першопричиною влади є психологічний імпульс - бажання влади;
- ринкова модель (Дж.Кетлін) виходить з аналогії між політикою і економікою;
- ігрова модель (Ф.Знанецький) вважає, що на політичному ринку суб'єкти розрізняються не тільки різними запасами влади, але й здібностями, гнучкістю стратегії, азартом. [4]

Отже влада, як суспільне явище, відображає об'єктивну потребу розвитку суспільства, його організації та регуляції. Влада – це необхідний і незамінний механізм регулювання життя всього суспільства і збереження його єдності. Функціонування політичної влади є фактором і умовою саморозвитку політичної системи суспільства, всіх інших її елементів. Політична влада пов'язує в єдину систему всі політичні структури, виступає гарантом політичного розвитку, ефективності політики і життєдіяльності всього суспільства. [5]

Узагальнюючи вищесказане , можна зробити висновок, що поняття «влади» досить широке.

Різноманітність наукових підходів підтверджує багатозначність проявів влади. Даючи визначення поняттю «влада» слід брати до уваги всі можливі підходи та теорії визначення сутності даного поняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Слободянюк А. В. Проблеми визначення сутності влади в сучасних західних концепціях // Українська культура в іменах і дослідженнях. - Вип. 3. - Рівне, 1998. - С. 63 - 67.
2. Афонін Е. А. Концептуальні засади взаємодії політики й управління/ Е.А.Афонін, Я.В.Бережний, О.Л. Валевський // Навчальний посібник. - К. : НАДУ, 2010. – С.28-29 - Режим доступу: http://epidruchniki.com/book/5_Konceptyalni_zasadi_vzaemodii_politiki_i_ypravlinnya.html
3. Юрій М. Ф. Політологія / М. Ф. Юрій // Навч. посібник. — К.: Кондор, 2003. — 340 с. Режим доступу: http://www.ebk.net.ua/Book/political_science/uriy_politologiya/zmist.htm
4. Слободянюк А. В. Еволюція концептуальних уявлень про владу в історико-соціологічному процесі [Текст] : автореф. дис. ... кандидата соціологічних наук : 22.00.01 / Анатолій Володимирович Слободянюк ; Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ, 2002. – 12 с.
5. Вавринчук М. П. Політологічні аспекти державного управління : навч. посіб. // М. П. Вавринчук, Гол. упр. держ. служби України, Хмельн. ун-т упр. та права.– Хмельницький : Поліграфіст-2, 2013.– С. 33 - Режим доступу: http://catalog.odnb.odessa.ua/opac/index.php?url=/notices/index/IdNotice:276863/Source:default

Слободянюк Анатолій Володимирович − к.соц.н., доцент кафедри суспільно-політичних наук, науковий керівник лабораторії соціологічних досліджень Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця.
Зубар Ірина Русланівна − студентка групи МОз-13, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця

Slobodyanyuk Anatoly V. - PhD in Sociology, assistant professor of social and political sciences, scientific director of the laboratory of sociological researches Vinnitsa National Technical University, Vinnitsa
Zubar Irina R. – student, Faculty of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa

УДК 324

Бобрук А. М.

Changing the Approach to Voting for Muslim Women

Вінницька філія Київського Інституту Бізнесу та технологій

Анотація

Розглядається питання відсутності інтересу у жінок мусульманської віри до політичного життя країни та їх мала участь у виборах. Пропонується підвищити активність цієї групи виборців за допомогою спеціально-створенної Інтернет платформи для жінок, щоб забезпечувати їх необхідною інформативною підтримкою щодо їх кар'єрних та інших можливостей, соціальних та політичних подій. Рекомендується створити додаток на мобільний телефон, який буде надавати вихід на вищезгадану онлайн платформу, а також можливість голосування у виборах.

Ключові слова: вибори, голосування, виборча дільниця, мусульманські країни, електронна демократія.

Abstract

The issue of a very low involvement of Muslim women in political life and their not high attendance of polling place is analyzed. The author suggests enhancing the interest to social and political events in the country, elections in particular with a special Internet platform for women which will provide them the all the information about career opportunities, social and political life. There is also a recommendation to create an app for a smartphone which will be linked to the online platform and will enable voting without leaving home.

Keywords: elections, voting, polling place, Muslim countries, e-democracy.

The problem of encouraging people to participate in elections has existed since the voting system was established. For instance, American Presidential elections 2016 showed 58 % voters turnout [1]. The reasons for not attending a polling place are many, for example, there are people who can`t come because they have physical disabilities, people who currently work or live abroad and lastly, people, who can`t come to the elections due to the religious restrictions. Sure enough, election committees try to handle the issue by providing some special voting conditions for such groups, but still there are some inconveniences caused for the voters.

Besides, such groups of voters as muslim women are not considered to be special as according to the laws of the countries, they should attend a polling place to cast their vote. Therefore, there are no exeptions for such votes. But, on the other hand, the man of the house does have the legal right in Islamic law (shari'ah) to restrict freedom of movement for women[2] that means that there is a possibility that she won`t be present at the elections. Thus, the situation is a concern and needs some recent improvement.

With the development of new technologies and constantly increasing use of the Internet, a lot of electronic tools which provide more democracy for citizens of different countries appear. E-democracy is considered a buzzword which means the use of information and communication technologies and strategies by “democratic sectors” within the political processes of local communities, states/regions, nations and on the global stage[3]. As an example, in the USA there are some special interconnected platforms that help government incentivize women for social engagement, i.e. OptIn and VoteCircle.

OptIn is a career platform built for women where they learn about their opportunities find and achieve their career opportunities, increase their self-esteem and skills [4]. And VoteCircle fights voter apathy and election waste by empowering modern voters and candidates with insights, social polling, and analytics[5]. The idea of creating such resources for women who are not much socialy engaged due to some restrictions is sound. This way islamic women could be more politically aware and participate in different political events, such as elections.

Together with the Internet tools mentioned above, electronic voting system should also be implemented. The benefits of electronic voting system are numerous, they are definetely auditable, transparent, secure and accurate and accesseble.What is electronic voting? Electronic voting is a type of vote which is done through electronic systems. Electronic voting also known as e-voting has include on its technology optical scanning

vote systems, punched cards and voting kiosks which includes transmission of ballots and votes via telephone, Internet or private computer networks. A voting machine is the combination of electromechanical, mechanical or electronic equipment which includes its software, hardware a all required documentation to program control and equipment which counts and casts votes, defined ballots, to display or report election result and to produce and maintain audit trail information. Electronic voting system has been launched in the USA, Australia, Canada, Belgium, Germany, Romania, France, Venezuela, Philippines, The European Union, Switzerland, Italy, Norway, Romania and United Kingdom [6].

In addition, all the mentioned above will not be productive without a good means for such an activity. The best instrument for that is surely smartphone as it is the most popular for mobile Internet access. In the USA, the government is very interested in building a special application for the 2020 Presidential race which will be installed on smartphones. Besides, smartphones are absolutely personal, in comparisson to desktop computers which can be used by several people. Moreover, according to a recent survey by Ipsos, a market-research firm, rich Muslim-majority countries boast some of world's highest rates of smartphone penetration, with the United Arab Emirates ahead at 61%. But even in poorer Muslim lands adoption is respectable: 26% in Egypt, not much below Germany's 29%. More than a third of people in the Middle East now use the internet, slightly above the world average. Due to that there are a lot of issues caused by an immerse use of the Internet, social networking sites in particular in the countries. The internet's impact is even greater for Muslim women. "You can look after your family, have a job, and avoid workplace problems," says Kimberly Ben, a convert and freelance copywriter in Alabama, who publishes tips for Muslim women on running a business from home on MuslimahsWorkingAtHome.com [7].

Thus, taking into consideration that the use of the Internet and smartphones and other new technologies is enhancing, but the involvement into political life of muslim women is still not sufficient. That means that the voting system in Muslim countries should be renewed and updated. One of the ways to do it is to build a special platform for Muslim women where they can share their interests, learn about career opportunities and become more politically aware and socially engaged. The platform should also have a mobile version,which can be installed on a smartphone which will remind the women about the date and time of important political events as well as give a chance to vote from their homes.

Literature:

1. Patrick Scott. US Election 2016: Voter turnout fell to 58 per cent this year, estimates show/ Patrick Scott. [Text] – The Telegraph, 14 November, 2016.
2. Rulings on Women in Society [online resource] – Access mode: http://www.islamswomen.com/articles/rulings_on_women_in_society.php
3. Steven Clift. E-Democracy, E-Governance and Public Net-Work [online resource]–Access mode: http://www.publicus.net/articles/edempublicnetwork.html
4. OpTin [online resource] – Access mode: http://www.optbackin.com/
5. Votecircle [online resource] –Access mode: https://votecircle.com/
6. Electronic Voting Technologies [online resource] –Access mode: http://www.bravenewballot.org/
7. The online ummah [online resource] – Access mode: http://www.economist.com/node/21560541

Бобрук Алла Миколаївна **–** кандидат політичних наук, доцент кафедри загально-фундаментальных дисциплін Вінницької філії Київського Інституту Бізнесу та технологій, Вінниця, englishalla1@gmail.com

Bobruk Alla M. **–** Ph.D in political science, associate professor of the Department of Basic Sciences, Vinnytsia branch of Kyiv Institute of Business and Technologies, Vinnytsia, englishalla1@gmail.com

N. Herasymenko[1]
V. Holodiuk[1]

WHAT IS THE SOLAR ENERGY AND WHY UKRAINE NEED IT TODAY

[1] Vinnytsiya national technical university;

Abstract

The suggestions for improving Ukrainian energy resources usage, based on the renewable sources of energy, that is photovoltaic power plants and stations, were represented in this article.

Keywords*:* sun, energy, photovoltaic cells, renewable sources of energy.

Introduction

Solar energy is still a wonder in Ukraine, solar panels are not often found in the streets, at businesses or public institutions. Nevertheless, Ukrainians are beginning to use the energy of the Sun, and solar batteries gradually penetrate our market. Modern development of the global economy is closely linked with the growth rate of energy production.

Purpose of this work is to analyze the prospects of renewable electricity, from the side of photovoltaic electricity, in Ukraine.

Research results

Thus, the energy production grows faster than the population. Modern power engineering faces a lot of problems, and the most urgent problem is the new energy sources. At present, 6 billion people on the Earth consume more than 12 billion kWh of energy per year, i.e., an average of 2 kWh per person. This energy is obtained from coal (26%), oil (42%), gas (20%), hydro power (4%), nuclear power (5%), and 3% comes from other sources. That is, about 90% of the energy we get by fossil fuels - oil, coal and gas, their rate of accumulation in the bowels of the Earth is much smaller than the speed of their consumption (approximately 106 times), that's why we look aside of renewable sources of energy, especially photovoltaic energy.

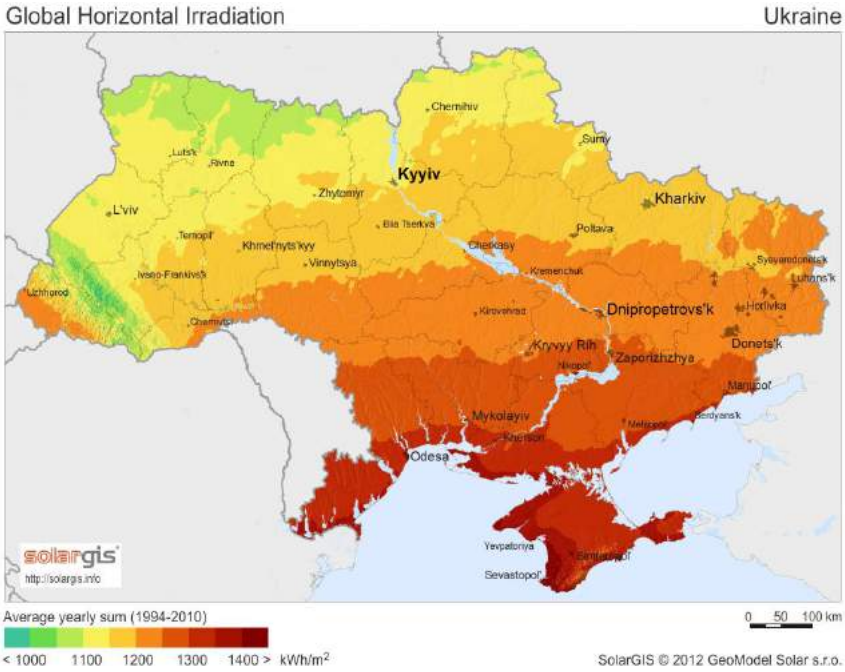

Illustration 1. Year solar activity on the territory of Ukraine

What is done in the field of solar energy in Ukraine? In many regions of Ukraine, people are used to short-term power outages or to poor lighting in the streets of their cities and villages. Solar energy could partly solve the energy problems in Ukraine, especially what concerns the energy supply in remote areas, and in conditions of unstable power supply. In agriculture, especially farm, greenhouse industries, solar panels could provide the energy for water supply pumps in arid areas. Solar systems with chemical batteries are almost the only economically suitable solution for power equipment in the absence of central power supply network, in the many territories of our country.

. . . . . .

Conclusions

Understanding of the need for state support for solar energy will gradually dawn at the authorities. Otherwise, in the near future, along with foreign cars, appliances and junk consumer goods, Ukraine will be flooded with solar panels from overseas.

LIST OF REFERENCES

1. Renewable Energy Report // Pvresources - www.pvresources.com

2. The structure of electricity consumption in the context of major industries and consumer groups)// NEC "Ukrenegro", - ukrenergo.energy.gov.ua/ukrenergo/control/ uk/publish/article?art_id=96046&cat_id=35380

3. SolarGIS © 2013 GeoModel Solar s.r.o.// http://solargis.info/doc/_pics/freemaps/1000px/ghi/SolarGIS-Solar-map-Ukraine-en.png

Herasymenko Nadiia V. — Taecher, Department of Foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia,;

Holodiuk Volodymyr S. — Department of Electrical engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia,;

Volodymyr S. Pavlov

LIGHT AND GRAPHENE IN MODERN TECHNOLOGIES

Vinnytsiya National Technical University

Abstract

This article is about wonderful key properties of 2D materials, which are used in on optoelectronic applications and other fields. Graphene and other 2D materials are expected to offer an all-in-one solution to the challenges of future optoelectronic technologies because of their tunable optical properties, broadband absorption (from UV to THz), high electrical mobility for ultrafast operation, and novel gate-tunable plasmonic properties.

Keywords: *graphene, 2D materials, sensors, photodetectors*

Introduction

Graphene — and other two-dimensional materials — has a long list of unique properties that have made it a hot topic for intense scientific research and the development of technological applications. This has led to sky-high expectations that applications exploiting 2D materials will become the next disruptive technology impacting several cornerstones of our society [1,2].

Research results

Photodetectors based on 2D materials have a number of distinct, beneficial characteristics. First, graphene is gapless and thus absorbs light in the UV, visible, short-wave infrared, near-IR, photodetector arrays to be monolithically integrated with multi-megapixel read-out electronics for high-resolution imaging or spectroscopy systems [1].mid-IR, far-IR and THz spectral regimes. In addition, 2D material-based photodetectors are extremely fast, with intrinsic limits exceeding 250GHz.

Another important advantage is that 2D materials can be monolithically integrated with silicon electronics, so we can take advantage of the trillions of euros that have been invested in highly advanced Si-CMOS integrated electronics. This will allow graphene

Being one atom thick is in itself a unique characteristic but what makes graphene useful is its ability to bend, stretch, and roll while maintaining its other properties. The emergence of flexible electronics, wearable electronics, and the “Internet of Things” imposes a strong requirement that components, including photodetectors, be foldable and flexible. This is a piece of cake for graphene photodetectors as they can be readily combined with any type of flexible substrate [1].

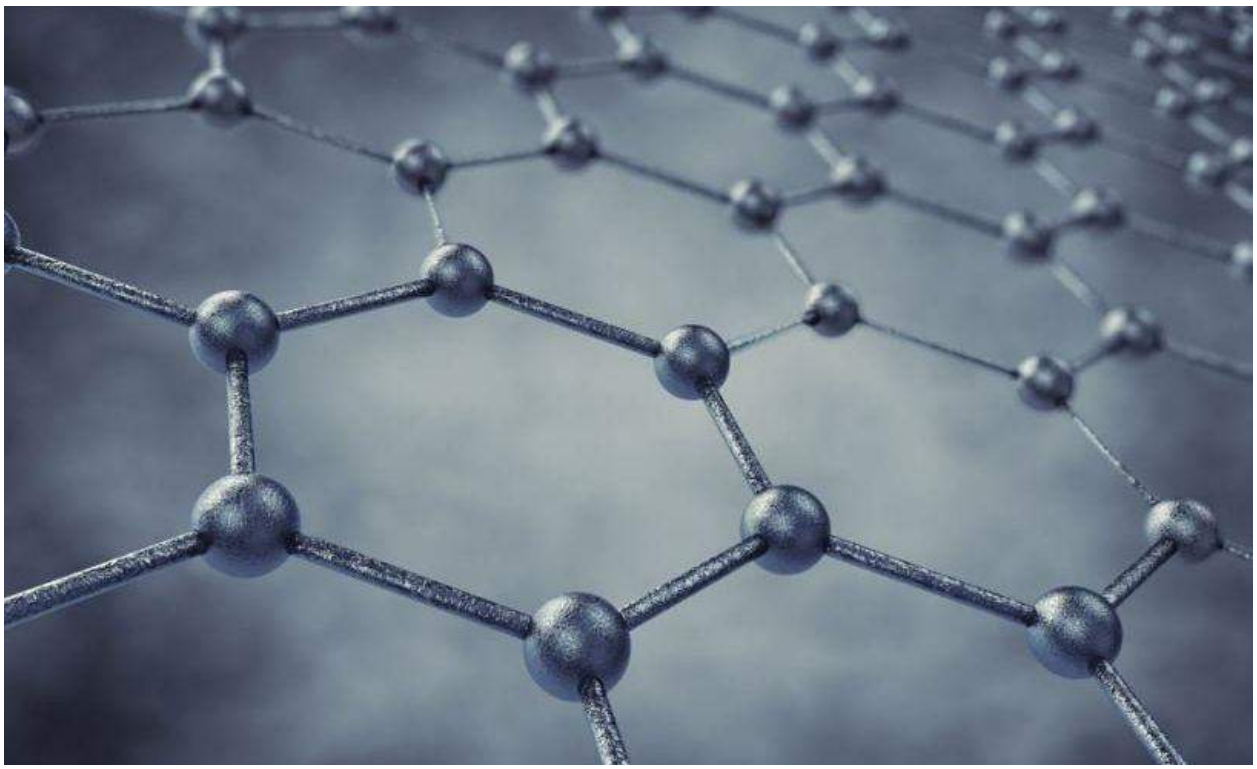

Illustration 1. Structure of graphene

One example of a rather mature and high-performing 2D-material-based photodetector is a hybrid system developed at the Institute of Photonic Sciences (ICFO) that combines 2D materials with semiconductor nanoparticles (quantum dots). This hybrid system, with performance parameters beyond existing technologies, enables very high sensitivities for visible and IR light as well as high photo detection gain of more than a million. [1,2,3]

Additional advantages of this system include low-cost production and the potential to integrate on thin, transparent, and flexible substrates. These hybrid phototransistors are fully compatible with silicon and CMOS technologies, offering large cost reductions in the development and production of the imaging systems as well as the electronics.

This technology will be a competitive alternative for applications in health, safety, security, and automotive systems. For example, flexible, wearable, and compact sensors for health applications can enable constant, noninvasive health monitoring of vital parameters.

By transforming visible and IR sensing and imaging technology into low-cost applications, we can introduce graphene-based applications and devices such as pocket cameras and night-vision goggles into a completely new consumer market. [1,2,3].

Conclusions

It may be concluded that graphene is important Two-Dimensional material in our life. We can create new Ultra-fast battery charging, headphones with phenomenal frequency response,

bionic devices that can connect directly to your body's neurons and a lot of other useful things. Graphene is a platform for high-speed optical modulation and detection on the same chip. By transforming visible and IR sensing and imaging technology into low-cost applications we can introduce graphene-based appliances and devices such as pocket cameras and night-vision goggles into a completely new consumer market.

LIST OF REFERENCES

1. Субмікронні та нанорозмірні структури електроніки [Текст] : підручник / Зенон Готра [та ін.] ; за ред. З. Ю. Готри ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Технологічний Центр, 2014. - 839 с. : рис. - Бібліогр.: с. 803-838. - 300 экз. - ISBN 978-966-97289-8-2

2. https://spie.org/membership/spie-professional-magazine/spie-professional-archives-and-special-content/2016_january_archive/light-and-graphene

3. https://hi-news.ru/research-development/uchyonye-nashli-grafenu-primenenie-v-borbe-s-rakovymi-opuxolyami.html

Tulchak Luidmila V. — Teacher, Department of Foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia;

Pavlov Volodymyr S. — Department of optical engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 378: 371.132

О. В. Столяренко

СУЧАСНІ МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація.

У статті теоретично охарактеризовано та обґрунтовано ефективність і доцільність практичного застосування сучасних методів навчання на заняттях з іноземної мови. Доведено, що інтерактивні технології навчання іноземної мови сприяють розвитку усного мовлення та творчих здібностей студентів.

Ключові слова: методи активного навчання; інтерактивні технології, комунікативно-зорієнтовані методи; ігрові методи

Abstract.

The efficiency and necessity of modern educational approaches usage at the foreign language classes are characterized and substantiated. The article proves that interactive technologies promote the development of students' communicative skills and creativity.

Keywords: active educational methods; interactive technologies; communicative educational methods; educational games.

Розширення економічних, політичних, культурних зв'язків між країнами, розвиток міжнародної масової комунікації та міждержавна інтеграція сприяють підвищенню статусу іноземної мови як засобу міжкультурного зв'язку. Вищезгадані реалії сьогодення ставлять перед молоддю завдання опанування іноземною мовою як інструментом у діалозі культур. Такі високі вимоги до оволодіння іноземною мовою зумовлюють пошук вчителями, викладачами та методистами нових сучасних методів, прийомів та технологій навчання, використання яких у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції сучасної молоді було б виправданим і ефективним.

Сучасні освітні тенденції спровоковані необхідністю активного навчання, де студент постає суб'єктом навчального процесу у ході спілкування з викладачем, виконання комунікативних, творчих, проектних та пошукових завдань. Методи активного навчання передбачають використання такої системи методів, яка спрямована головним чином не на викладання готових знань і їх відтворення, а на самостійне оволодіння студентами знань в процесі активної пізнавальної діяльності [1].

Одним із сучасних підходів є інтерактивне навчання, яке є способом пізнання, що здійснюється у формах спільної діяльності студентів: усі учасники навчального процесу взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, разом вирішують проблеми, моделюють ситуації, занурюються в атмосферу цієї ситуації. Сутність інтерактивних технологій полягає у тому, що студенти залучаються до дії, а також у створенні ситуацій співпереживання та випробування, що сприяє глибшому розумінню нового матеріалу та кращому його запам'ятовуванню [2].

Особливий інтерес серед сучасних методологічних підходів до навчання іноземних мов викликають імітаційні інтерактивні технології, серед яких розрізняють комунікативно-спрямовані та ігрові методи [3].

Аналіз психолого-педагогічних джерел довів, що вивченням комунікативно-спрямованих методів та технологій займались багато зарубіжних та вітчизняних науковців, таких як Й. І. Пасов, І. А . Зязюн, П. К. Анохін, А. Н.Леонтьєв, Джон та Ліз Соарз та інші.

Для комунікативних інтерактивних технологій характерним є наявність діалогу, обговорення, дискусії, зіткнення ідей, обмін враженнями та думками. Метою комунікативно-зорієнтованих методів є навчити студентів комунікації у процесі самого спілкування, що дає їм змогу реалізувати свої знання, уміння, навички для розв'язання конкретних комунікативних завдань у реальних життєвих ситуаціях. За допомогою комунікативного методу відбувається одночасний розвиток основних мовленнєвих навичок та умінь у процесі живого, невимушеного спілкування [4].

Найпоширенішими комунікативно-зорієнтованими методами є евристична бесіда, дискусія, «мозкова атака», презентація, метод «мікрофон», метод «акваріум», метод «квадро», «снігова куля»,

«дерево рішень», «світлофор», «круглий стіл», «асоціативниуй кущ» та інші [5].

Проаналізувавши психолого-педагогічні джерела ми з'ясували, що основні положення другої групи інтерактивних методів (ігрових методів) було сформульовано і розроблено такими педагогами-класиками, як А. С. Макаренко, Д. І. Писарєв, К. Д. Ушинський і видатними психологами Л. С. Виготським, М. В. Левітовим, О. М. Леонтьєвим, (наприклад, метод проектів) [6].

Ігрові методи надають відчуття реальності навчальної гри, що, у свою чергу, підвищує серйозність запропонованої ситуації та мовленнєву активність студентів під час обміну думками та поглядами у контексті обговорення та вирішення певної проблеми. Молоді люди запамятовують слабко, якщо навчання не захоплює їх. Тому саме з метою активного засвоєння знань необхідно перетворити заучування матеріалу на захопливу гру [7].

Отже, ефективність та доцільність використання сучасних методів навчання іноземної мови є беззаперечною. Застосування різноманітних форм і видів інтерактивного навчання сприятиме формуванню англомовної комунікативної компетенції у говорінні студентів за допомогою усунення страху перед спілкуванням іноземної мовою, подолання психологічного бар'єру, підвищення індивідуальної та групової активності студентів, формування позитивної мотивації до навчання, (впровадження сучасних методів у навчальний процес надасть можливості підвищити емоційний відгук учнів на процес пізнання, інтерес до оволодіння новими знаннями, вміннями та практичному їх використанню, сприятимуть розвитку усного мовлення та творчих здібностей студентів, покращать уміння формулювати, обґрунтовувати й висловлювати власну думку, активують мислення, тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Панина Т. С. Современные способи активизации обучения / Т. С. Панина, Л. Н. Вавилова. - 4 - е изд., стер. – М: Издательский центр "Академия", 2008. – 176 с.
2. Софій Н. З. Інноваційні методи навчання та викладання: теоретичне підґрунтя та методика використання / Н. З. Софій. – К.: Проект «Рівний доступ до якісної освіти в Україні», 2008. – 60 с.
3. Борецька Г.Е. Сучасні технології формування англомовної компетенції говорінні в учнів основної і старшої школи / Г. Е Борецька // Іноземні мови, 2010 – № 2 . – С. 23– 26.
4. Люта А.В. Сучасні методи вивчення іноземних мов / А. В. Люта / Держава та регіони. Сер.: Гуманітарні науки, 2012. – № 2. – С. 98– 106.
5. Столяренко О. В. Комунікативна активність і практика оволодіння іноземною мовою старшокласниками / О. В. Столяренко // Рідна школа. – Квітень, 2004. – С. 21–22.
6. Столяренко О. В. Оволодіння методикою інтерактивної комунікації під час викладання іноземної мови / О. В. Столяренко // Рідна школа. – Квітень, 2005. – С. 57–59.
7. Столяренко О. В. Виховання культури толерантних взаємин у студентської молоді : навчально-методичний посібник / О. В. Столяренко, О. В. Столяренко. – Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 248 с.

Столяренко Оксана Василівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету. oksanny-81@mail.ru

Stoliarenko Oksana Vasylivna – PhD, Associate Professor of Foreign Languages Department at Vinnytsia National Technical University.

УДК 004.8

Zelinska Dariia

“PARTNERSHIP ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE” FORMED BY GOOGLE, FACEBOOK, AMAZON, IBM, MICROSOFT AND APPLE

Vinnitsa National Technical University

Анотація

У статті розповідається про співробітництво найбільших IT-компаній та створення особливого партнерства – Партнерства Штучного Інтелекту. Дослідження показує різні цілі та місії, висвітлені технологічними гігантами, і декотрі проблеми, що пояснюють майбутню діяльність даної організації.

Ключові слова: партнерство, Штучний Інтелект, Рада Довіри, технології, Силіконова Долина.

Abstract

The article tells about the cooperation between the greatest IT-companies and the creation of the special partnership – the Partnership on Artificial Intelligence.The research shows different goals and missions highlighted by technology giants and some problems explaining future activities of this organization.

Keywords: partnership, Artificial Intelligence, The Board of Trustees, technology, Silicon Valley.

It is a well-known fact that the greatest IT-companies have been mostly competitors and cooperated a little not so far ago. But such a situation has changed lately and the best example is joining forces of some tech giants to create a new AI partnership. It is dedicated to advancing public understanding of the sector, as well as coming up with standards for future researchers to abide by.

Five tech giants announced inSeptember, 2016 that they are launching a nonprofit to “advance public understanding” of artificial intelligence and to formulate “best practices on the challenges and opportunities within the field.” The Partnership on Artificial Intelligence to Benefit People and Society is being formed by Amazon, Facebook, Google, IBM, and Microsoft, each of which will have a representative on the group's 10-member board.After conspicuously being absent when the group came together in September 2016, Apple has joined the Partnership on AI inJanuary, 2017.

The main reason for such cooperation is that artificial intelligence is becoming ubiquitous. As its reach grows and is engrained into consumer products and services, elements of control and regulation are required. Silicon Valley's biggest companies are joining forces to introduce this.

The other goals are to ensure that applications of AI are beneficial to people and society. All the members of “Partnership on AI”’ believe that artificial intelligence technologies hold great promise for raising the quality of people’s lives and can be used to help humanity address important global challenges.

They also promise to create working groups for different sectors, for example healthcare and transportation, allowing to conduct research on the specific AI applications in these different sectors of the economy. The big role will play the development of educational resources and open forums to widely disseminate information about the latest topics in the field and support an ongoing public discussion about the technology.

Technology giants highlighted few missions on their own website such as engagement of experts, engagement of other stakeholders, third-party study support and informational material development. They also hope to engage user activists, nonprofits, ethicists and other stakeholders to discuss some ideas and to provide financial support. “We want to involve people impacted by AI as well,” said Mustafa Suleyman, co-

founder and head of applied AI at Deep Mind, a subsidiary of Alphabet. So Board of Trustees has appeared - a board that strikes a balance between corporate and not-for-profit memberships. All Board members will share equal voting rights.

The Board of Trustees will provide direction and oversee the general activities of the Partnership on AI.The first meeting of the Board of Trustees is taking place on Friday, February 3rd in San Francisco. “We expect to announce more details sometime shortly after this meeting, including how other people and organizations can participate and join the Partnership, as well as the initial program of research and activities”, said the assotiation.

The members of the partnership will conduct research as part of the license for open software in areas such as ethics, fairness and inclusiveness; transparency; the right to privacy and the relationship between humans and AI; trust, integrity and sustainability.

Mustafa Suleiman, the founder of Deep Mind, Google department for artificial intelligence, hopes that the partnership will help to destroy the barriers between researchers and developers of AI and help spread best practices, to maximize the benefit to the community and to provide answers to ethical dilemmas.

Artificial intelligence is already being used - from voice assistant for smartphones to virtual interlocutors. DeepMind has managed to defeat the world champion in the game of go with the help of the AI machine. All five founding companies have huge projects in the field of artificial intelligence. IBM has its “Watson”, Google has “Deep Mind”, Amazon has “Alexa” - voice assistance, which is loaded into the speaker Echo, Microsoft has Cortana, Facebook and Apple have some features which are dependent on the AI such as facial recognition, news feed orpersonal assistant. About 250 researchers work in London Deep Mind headquarters. The founder of the department Dr. Demis Hasabis said recently that his team has developed the artificial hippocampus - part of the brain systems responsible for the formation of emotion and memory consolidation.

However, there are some critics expressing concerns about possible future AI’s application. The head of Tesla Elon Musk said “artificial intelligence is potentially more dangerous than nuclear weapons”and expressed concern that people can be just a biological platform for digital super-intelligence.

After all, we can see a tremendous potential to improve many aspects of life, ranging from healthcare, education, and manufacturing to home automation and transportation.Through rigorous research, the development of best practices, and an open and transparent dialogue, the founding members of the Partnership on AI hope to maximize this potential and ensure it benefits as many people as possible.

LIST OF REFERENCES

1. https://www.partnershiponai.org

2. https://www.theguardian.com/technology/2016/sep/28/google-facebook-amazon-ibm-microsoft-partnership-on-ai-tech-firms

3. http://www.wired.co.uk/article/ai-partnership-facebook-google-deepmind

Присяжна Олеся Дмитрівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця, e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

Prysyazhna Olesya Dmitrievna - Candidate of Linguistics’ Department, Senior Lecturer of Foreign Languages Department in Vinnitsa National Technical Universety, Vinnytsa, e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

Zelinska Dariia – student of the 2KN-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsa National Technical University, Vinnytsa, e-mail: dariia050500@gmail.com.

Зелінська Дарія Олегівна - студент групи 2КН-16б, Факультет інформаційних технологій та комп’ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail: dariia050500@gmail.com.

УДК 621.32

Є. Г. Крекотень

LIGHT-EMITTING DIODES IN OUR LIFE: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній роботі розглядається роль світлодіодів (LEDs) у нашому житті, описано коротку історію їх винайдення та розвитку. Також окреслено основні переваги світлодіодів та наведено деякі недоліки порівняно з іншими традиційними джерелами світла.

Ключові слова: технічний прогрес, світлодіод, пристрій, застосування, електроенергія, джерело світла, лампа розжарювання, енергозберігаючий пристрій, люмінесцентна лампа, тепловіддача.

Abstract

This paper examines the role of the light-emitting diodes (LEDs) in our life, briefly described the history of their invention and development. Also identified the main advantages of LEDs and are some disadvantages compared with other traditional light sources.

Keywords: technical progress, light-emitting diode, device, application, electricity, light source, incandescent bulb, energy-saving device, fluorescent lamp, heat dissipation.

Introduction

During the last four decades, technical progress in the field of light-emitting diodes (LEDs) has been breathtaking. State-of-the art LEDs are small, rugged, reliable, bright, and efficient. At this time, the success story of LEDs still is in full progress. Great technological advances are continuously being made and, as a result, LEDs play an increasingly important role in a myriad of applications in our life. In contrast to many other light sources, LEDs have the potential of converting electricity to light with near-unit efficiency [1].

LEDs were discovered by accident in 1907 and the first paper on LEDs was published in the same year. LEDs became forgotten only to be re-discovered in the 1920s and again in the 1950s. In the 1960s, three research groups, one working at General Electric Corporation, one at MIT Lincoln Laboratories, and one at IBM Corporation, pursued the demonstration of the semiconductor laser. The first viable LEDs were by-products in this pursuit. LEDs have become devices in their own right and today possibly are the most versatile light sources available to humankind [2].

Advantages of using LEDs

● LEDs produce more light per watt than incandescent bulbs; this is useful in battery powered or energy-saving devices.

● LEDs can emit light of an intended color without the use of color filters that traditional lighting methods require. This is more efficient and can lower initial costs.

● The solid package of the LED can be designed to focus its light. Incandescent and fluorescent sources often require an external reflector to collect light and direct it in a usable manner.

● When used in applications where dimming is required, LEDs do not change their color tint as the current passing through them is lowered, unlike incandescent lamps, which turn yellow.

● LEDs are ideal for use in applications that are subject to frequent on-off cycling, unlike fluorescent lamps that burn out more quickly when cycled frequently, or Higher Intensity Discharge (HID) lamps that require a long time before restarting.

● LEDs, being solid state components, are difficult to damage with external shock. Fluorescent and incandescent bulbs are easily broken if dropped on the ground.

● LEDs can have a relatively long useful life. A Philips LUXEON k2 LED has a life time of about 50,000 hours, whereas Fluorescent tubes typically are rated at about 30,000 hours, and incandescent light bulbs at 1,000–2,000 hours.

● LEDs mostly fail by dimming over time, rather than the abrupt burn-out of incandescent bulbs.
● LEDs light up very quickly. A typical red indicator LED will achieve full brightness in microseconds.
● LEDs used in communications devices can have even faster response times.
● LEDs can be very small and are easily populated onto printed circuit boards.
● LEDs do not contain mercury, unlike compact fluorescent lamps [3].

Disadvantages of LEDs

● LEDs are currently more expensive, price per lumen, on an initial capital cost basis, than more conventional lighting technologies. The additional expense partially stems from the relatively low lumen output and the drive circuitry and power supplies needed. However, when considering the total cost of ownership (including energy and maintenance costs), LEDs far surpass incandescent or halogen sources and begin to threaten the future existence of compact fluorescent lamps.
● LED performance largely depends on the ambient temperature of the operating environment. Over-driving the LED in high ambient temperatures may result in overheating of the LED package, eventually leading to device failure. Adequate heat-sinking is required to maintain long life.
● LEDs must be supplied with the correct current. This can involve series resistors or current-regulated power supplies.
● LEDs do not approximate a "point source" of light, so they cannot be used in applications needing a highly collimated beam. LEDs are not capable of providing divergence below a few degrees. This is contrasted with commercial ruby lasers with divergences of 0.2 degrees or less. However this can be corrected by using lenses and other optical devices.
● There is increasing concern that blue LEDs and white LEDs are now capable of exceeding safe limits of the so-called blue-light hazard as defined in the eye safety specifications [4].

Conclusion

LEDs in the future: LEDs have come a long way and currently they are widely used in many different applications. In future, I believe research will continue for high intensity LEDs, even though heat dissipation is an issue. Systems of lighting on the basis of light-emitting diodes can reduce the size of the consumed electric power necessary for obtaining the required values of light characteristics. Progress in the production technology of light-emitting diodes, and also the growing energy crisis demonstrate that light-emitting diodes will play a key role in creation of lighting fixtures already in the near future around the world.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Bill Wilson. Introduction to Physical Electronics / Bill Wilson. –Houston, Texas: Rice University, 2008. – 263 p.

2. Шуберт Ф. Светодиоды / Шуберт Ф.; [пер. с англ. под ред. А. Э. Юновича]. – 2-е изд. – М: ФИЗМАТЛИТ, 2008. – 496 с.

3. Held Gilbert. Introduction to light emitting diode technology and applications / Gilbert Held. – New York: Taylor & Francis Group, LLC, 2009. – 170 p.

4. Arturas Zukauskas. Introduction to Solid-State Lighting / Arturas Zukauskas, Michael S. Shur, Remis Caska. – New York: John Wiley & Sons, 2002. – 224 p.

Крекотень Євген Геннадійович – студент групи РАм–14б, Факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ra14b.krekoten@gmail.com.

Науковий керівник: ***Гадайчук Наталія Миколаївна*** – викладач англійської мови, Кафедра іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Krekoten Evgeniy G. – Faculty of Infocommunications, Electronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: ***Hadaichuk Nataliia M.*** – Teacher of English, Chair of foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

M. Panianchuk

Design Optimization and Performance Evaluation of a Single Axis Solar Tracker

Vinnytsiya National Technical University

Abstract

The paper presents the optimization in design, construction and performance test of a microcontroller-based, single axis solar panel tracking system, using locally available recoverable materials. The tracking system consists of two light sensors and an automated microcontroller to drive the motor and three batteries. Three parameters were considered: solar intensity, voltage and time of alignment/exposure of solar panel to solar radiation. Current and power were obtained and compared with those of a fixed axis solar panel of same specifications. The solar tracker provided a constant alignment, better orientation of the solar panel relative to the sun; and ensured production of more energy by capturing the maximum of sun rays hitting the surface of the panel from sunrise to sunset. The present study has shown that the solar tracking system could both be optimized in terms of design with a performance increment of 47.5% and cost. The solar tracking system is affordable and found to cost $ 154.00. It is also a sustainable energy solution which would assist in reducing both solid and liquid wastes as well as noise and air pollution.

Keywords: solar energy, tracking, optimisation, material re-use, low cost, sustainability

Introduction

Developing countries across the world are presently dealing with various problems ranging from poverty, hunger, population increase as well as lack of electricity for their basic primary needs. Some imported technologies do not simply fit; they are either too costly to purchase or are very difficult to repair once faulty.[1] In the selection process of an appropriate source, form of renewable energy or technology, factors of major importance to be considered include: availability of parts and raw material, location, ease of installation, ease of maintenance, reliability, capacity, cost and environmental impact. Solar energy is readily available in most semiarid parts of tropical Africa with Nigeria receiving a yearly average of 5.61 kWh/m^2 [1] among others. However, solar power depends directly on light intensity, duration of sunshine time, geographical position and prevailing climate. To optimize the amount of energy received, a solar panel must be perpendicular to the light source; and since the sun moves both throughout the day as well as throughout the year, a solar panel needs to be able to follow the sun's movement to produce the maximum possible power.[2]

On one hand, Asmarashid et al. designed a low power single axis solar tracking system regardless of motor speed while Okpeki and Otuagoma designed and constructed a bi-directional solar tracking system. Hemant et al. on the other hand, presented the design and experimental study of a two axis (azimuth and Polar) automatic control solar tracking system to track solar PV panel according to the direction of beam propagation of solar radiation. The designed tracking system consists of sensor and Microcontroller with built-in ADC operated control circuits to drive motor. The results indicate that the energy surplus becomes about (45-56%) with atmospheric influences. In case of seasonal changes of the sun's position there is no need to change in the hardware and software of the system. Solar tracking systems design has received considerable attention throughout the world in recent years [3-5].

This paper presents the design optimization and performance evaluation of a sustainable single axis solar tracker for use in semi arid regions of the world with Maiduguri (Nigeria); located on latitude 11.85° North and longitude 13.08° East and an annual mean daily global solar insolation of 6.176W/m^2 – day; as the study area.

Materials and Methods

Two prototypes solar panels were designed and constructed for the purpose of this study; one fixed and the other one, able to move and track the sun movement from sunrise time to the sunset time of the study area (12 hrs 25 minutes = 44,700 seconds). The main components of solar tracking system are as follows: two solar panels (monocrystaline photovoltaic module. Model type= SE-20M maximum power 20watts), a used electric glass door raising mechanism from an old car, a stepper motor designed, two sensors (light dependent resistor), three batteries (sealed lead acid battery 12volts, initial current: 2.1Amperes) and an

electronic circuit (controlled by a microcontroller PIC). Other equipment include two digital thermocouples and a CASIO DATABANK stopwatch.[6]

Sizes and other important physical characteristics of the solar tracking system and fixed axis system are determined using the formulas and correlations from the literature.

1. Determination of the Speed of the Stepper Motor

Taking θ =260°S (where θ is the angle tilted or covered by the solar tracker).

$$\theta = \frac{2\pi N}{60} = \omega t; \tag{1}$$

2. Determination of the Number of Revolution of the Electric Motor Per Teeth

Number of revolution of electric motor in 12hrs 25minutes.

3. Determination of the Thickness of the Teeth

Taking the diameter of the pinion to be 92 mm (pitch circle diameter PCD)

$$Module = \frac{pitch\ circle\ diameter\ PCD}{Nmber\ of\ teeth\ (T)}; \tag{2}$$

4. Determination of the Power Required by the Stepper Motor to Drive the Mechanism

$$P = I \cdot U; \tag{3}$$

5. Efficiency of the Solar Tracker

$$= \frac{Outputpower}{Inputpower} \cdot 100\%; \tag{4}$$

Results and Discussion

Two solar collection systems were constructed and tested. The solar tracking system (Illustration 1) was powered by a motor and controlled by a microcontroller PIC. Tests were conducted with the solar tracker and results were compared to the fixed type from 19thJanuary 2014 to 24th July 2014, within the same test periods. Table 1 shows a summary of calculated characteristics of the designed solar panels. Table 2 shows the summary of the monthly average results from the performance evaluation tests conducted during the period of study.

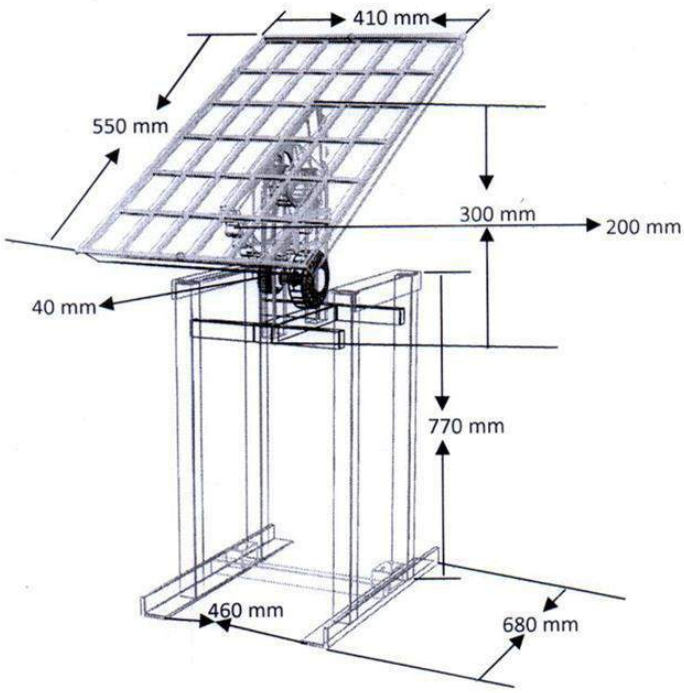

Illustration 1 – Isometric View of the Designed Solar Tracker

Table 1 – Summary of Calculated and Generated Characteristics of the Designed Solar Panels

Calculated & Test Parameters	Fixed Axis Type	Solar Tracker Equipped type
N (rpm)	Nil	9.693×10^{-4}
Revolution of electric motor per teeth (rev/teeth)	Nil	0.04012
Power (P) required to drive mechanism (Watts)	Nil	11.5
Efficiency of collection (%)	41.25	88.66

Table 2 – Summary of the Monthly Averages of the Performance Evaluation Test Results

Time	Month One		Month Two		Month Three		Month Four		Month Five		Month Six	
	Tracker	Fixed	Tracker	Fixed	Tracker	Fixed	Tracker	Fixed	Tracker	Fixed	Tracker	Fixed
8 am	0.83	0.58	0.8	0.6	0.76	0.5	0.85	0.61	0.73	0.5	0.68	0.5
9am	0.88	0.61	0.87	0.71	0.8	0.63	0.88	0.66	0.87	0.64	0.82	0.6
10 am	0.93	0.76	0.88	0.74	0.83	0.65	0.98	0.72	0.9	0.72	0.85	0.62
11 am	0.96	0.75	0.96	0.77	0.98	0.82	1.16	0.9	0.92	0.73	0.92	0.74
12 am	1.15	0.88	0.98	0.79	1.2	0.8	1.28	1	0.94	0.74	0.96	0.76
1 pm	1.26	1.08	0.99	0.83	1.26	0.96	1.48	1	0.97	0.76	1.02	0.81
2 pm	1.26	0.96	0.85	0.74	1.57	1	1.66	1.28	1.02	0.78	1.26	0.94
3 pm	1.18	0.76	0.82	0.7	1.59	0.99	1.48	1.24	0.90	0.68	1.01	0.82
4 pm	0.91	0.69	0.8	0.69	1.36	0.96	1.29	0.92	0.83	0.61	0.95	0.70

Conclusion

The present study has shown that the solar tracking system could both be optimized in terms of design, cost by making use of previously used mechanisms; recovered from cars and other similar systems. The power gained by the solar tracker system over the fixed horizontal solar collection system was 47.5%. The solar tracking system is affordable and found to cost $ 154.00. Favourable climatic conditions also play an important role in increasing the performance of solar trackers. The designed solar tracker would assist in reducing both solid and liquid wastes as well as noise and air pollution.

LIST OF REFERENCES

1. Apricus Solar Company "Insolation Levels in Africa"; [online] Available: http://www.apricus.com/html/insolation_levels_africa.htm, [Accessed Jan. 5, 2012].
2. Asmarashid Ponniran, Ammar Hashim and Ariffuddin Joret "A design of low power single Axis solar tracking system regardless of motor speed"; International Journal of Integrated Engineering, Vol.3, 2011(No. 2), pp:5-9.
3. Hamilton S. J. "Sun-tracking solar cell array system", Department of Computer Science and Electrical Engineering, University of Queensland. 1999, Bachelors Thesis.
4. Han Wan Siew "Solar Tracker", SIM University, 2008.
5. Amin N., Yung W. C. and Sopian K. "Low Cost Single Axis Automated Sunlight Tracker Design for Higher PV Power Yield" *ISESCO Science and Technology Vision*, 2008 (Vol.4), November.
6. Small Power Systems "Should you install a solar tracker?", [Online], Available: www.helmholz.us/smallpowersystems/Intro.pdf, [Accessed April 9, 2015.

Panianchuk Maksim Igorovich — Department of Electricity and Electromechanics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia e-mail: pan1maks@gmail.com.

УДК [81'276.6+811.111]:004

Hirdvainis Vladislav

Role of the English language in Information Technology: Importance of learning and practical use of language skills

Vinnitsa National Technical University

Анотація

У статті розглянуто шлях розвитку англійської мови та її роль і місце у розвитку інформаційних технологій. Проаналізовано важливість вивчення та переваги англійської мови на сучасному етапі.

Ключові слова: мова, історія, інформаційні технології, суспільство, інтернет, навчання.

Abstract

This article focuses on a way of development of English and its role and place in IT development. Importance of learning English today and the advantages it gives are analyzed.

Keywords: language, history, IT, society, internet, learning.

English may not be the most spoken language in the world, but it is the official language in a large number of countries. It is estimated that the number of people in the world that use in English to communicate on a regular basis is 2 billion! This language happened to be the main one in lots of influential countries. It is also the dominant business language and it has become almost a necessity for people to speak English if they are to enter a global workforce, research from all over the world shows that cross-border business communication is most often conducted in English. Its importance in the global market place therefore cannot be understated, learning English really can change your life. Ever noticed that people who have a strong English vocabulary receive more attention and respect from their peers, colleagues, subordinates and authority figures? This is because speaking with a strong vocabulary indicates that you take yourself seriously. Language and the way we use words conveys intelligence and authority. A person, who is a mathematical genius or an expert software developer, may be highly respected for technical skills, but if the words that come out of mouth consist of a poor vocabulary, it will, unfortunately, communicate a lack of intelligence.

A number of studies have consistently demonstrated that those who have an advanced knowledge of the English language are much more likely to advance in their careers. These studies have also demonstrated that a strong command of the English language will lead to higher pay. If you are like many people, there may have been times when you talked to someone who had poor English skills. While you might have been polite, you were probably thinking that this person wasn’t very intelligent. You may also have thought that this person was rude.

There are a number of reasons why International English has become so important in the 21st century. Perhaps one of the most important is globalization and outsourcing. Since many of the world's most powerful corporations are based in countries such as the United States and Great Britain, there is a high demand for people in foreign countries who can speak English. Globalization is an element that is bringing about change in the world. While many people criticize it, you must prepare for it. Not preparing for change will only cause you to get left behind. Whether you agree with globalization or not, a failure to prepare for it can lead to disaster. Whether you are living in China, or the United States, gaining a strong command of the English language will allow you to separate yourself from your peers, and you will increase your chances of success.

English is important to information technology for various reasons. IT is used in businesses and is basically the backbone of the commercial world at the moment. English is the international language of trade currently, and so the two are interlinked in terms of being able to operate many systems. many programs are produced in the US or they are made in English in other countries, and so English is essential for understanding them. It is an international language of communication and so allows communication via electronic means in a single language, which avoids subsequent confusion.

It is important to mention, that most IT companies do recruitment in international way and it often leads to some groups have high variety of nationalities working at the place. Many companies have discovered early in the 21st century that they can cut their costs of production by sending their jobs overseas. The proper term for this is outsourcing, or offshoring. Some companies have also found that they can cut costs by bringing immigrants into the country on work visas. The employees will work for the company for a

given period of time, and once their visa has expired, they can return home. For someone living in a country where English is not the native language, they will need to master this language if they wish to travel to the United States to find a high paying job. This means language is again important for collaboration as a prime tool of communication at the workplace. But not only working for some good company requires English. Even if you just want to access some information about products or make an order, proper language skill is needed. Also, a vast majority of information on the internet is in English and so in many ways it's necessary to be able to understand English to understand a lot of that. The majority of the most visited websites on the net, were created by native English speakers as well, and so are all written in English. In addition a lot of computer 'jargon' has come from words, or is an acronym of an English expression, and so people across the board can understand these terms if they speak English.

What is more, using a single language as the primary IT language, has streamlined computer processing. The commands for many programs are in English, and so a program might not respond to other language commands, unless it was specifically reprogrammed to understand those languages. Most IT products are first created with English interface or user communication and then upgraded with other language support. Even if the user is able to use a program in another language, at the base level it may be programmed in English.

The importance of English skills and learning it is huge in IT but so is it reverse. To know English is absolutely necessary for every educated person, for every good specialist. Learning an English language is not an easy thing. Towards the end of the late 1800s, a revolution in language teaching philosophy took place that is seen by many as the dawn of modern foreign language teaching. Different methods appeared. e.g. Grammar Translation Method, The direct method, Audio-Lingual Method and others. Information technology may assist in the facilitation of learning or serve as the actual educational structure allowing learning to occur. Information technology benefits both traditional education institutions and online educational models in fundamental ways. For example, multimedia presentations, knowledge-management software, video conferencing, cloud computing and collaborative document editing are notable information technology services benefiting education.

Now information technology has made it easy to study as well as teach in groups or in clusters. At the English lessons with online we can be unite together to do the desired task. There are different programs, games and they help learn English language. A lot of people learned English just via using IT products and surfing the internet sites in English Efficient postal systems, the telephone (fixed and mobile), and various recording and playback systems based on computer technology all have a part to play in educational broadcasting in the new millennium. The Internet and its Web sites are now familiar to many students in developed countries and among educational elites elsewhere, but it remains of little significance to very many more, who lack the most basic means for subsistence. Before the Internet, it was hard for you to learn English if you didn't attend a college or university. These were the only institutions where the language was widely spoken. If you lived in a community so poor that it didn't have a college or university, your chances of ever learning English were remote. While many people still live in these circumstances today, the Internet has allowed the English language to spread around the word. Because the Internet was invented in the West, English was inherently built into it. Because Internet usage has expanded throughout the world, more people are being exposed to English.

In many countries where English is not the native language, you are considered highly educated if you can speak the language properly. You will be presented with a number of career opportunities, and you will have the option of staying home to work, or you could travel abroad. When you learn how to speak English, the opportunities are limitless. IT, traveling, finding a job, entertainment, getting along with people and simply self improvement – English can give you all of it.

While many people in English speaking countries complain about the impact of outsourcing, it presents lucrative opportunities for people living in foreign countries. Learning how to speak English can allow you to travel to a Western country, work there for a few months, make more money than you would make at home, and then bring the money back home to your family. This is a practice that many people use, and it is factors such as outsourcing which have allowed them to do it.

As you can see, learning how to speak English opened up a large number of doors, doors that would normally be closed.

LIST OF REFERENCES

1. «The Role of Information Technology in English Language Curriculum Development» Mehrdad Amiri
2. «Information Technology in English Language Teaching. Podcasting in Higher Education» Shaikina Olga
3. http://yrok.pp.ua/movi/1947-rol-anglyskoyi-movi-v-suchasnomu-svt-aktualnst-vivchennya-anglyskoyi-movi.html

Гірдвайніс Владислав Аудрісович - студент групи 2КН-16б, Факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, e-mail: grimloner@gmail.com

Hirdvainis Vladislav A. - student of the 2KN-16b group, Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: grimloner@gmail.com

Присяжна Олеся Дмитрівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри іноземних мов Вінницького національного технічного університету, м.Вінниця, e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

Prysyazhna Olesya D. - Candidate of Linguistics' Department, Senior Lecturer of Foreign Languages Department in Vinnitsa National Technical Universety, Vinnytsa, e-mail: prysyazhnalesya@gmail.com.

Vadim M. Vavshko

INCIDENCE ANGLE EFFECT ON THE TURBULENT FLOW AROUND A SAVONIUS WIND ROTOR

Vinnytsiya National Technical Univtrsity

Abstract

This study aims to investigate the effect of the incidence angle on the aerodynamic characteristics of the flow around a Savonius wind rotor. Six configurations with different incidence angles equal to θ=0°, θ=30°, θ=60°, θ=90°, θ=120° and θ=150° were studied. For this, we have developed a numerical simulation using the Computational Fluid Dynamic (CFD) code Fluent. The considered numerical model is based on the resolution of the Navier-Stokes equations in conjunction with the k-ε turbulence model. These equations are solved by a finite volume discretization method. Particularly, we are interested in visualizing the velocity field, the mean velocity, the static pressure, the dynamic pressure, the turbulent kinetic energy, the dissipation rate of the turbulent kinetic energy and the turbulent viscosity. Results confirm that the variation of the incidence angle has an effect on the local characteristics. Our numerical results were compared with those obtained by anterior results. The comparison shows a good agreement and confirms the numerical method.

Keywords: wind, energy, earth, source, power.

Introduction

In recent years, an interest in wind energy has been growing and wind turbines are developed to generate electricity from the kinetic power of the wind. Wind turbines can rotate about either a horizontal or a vertical axis. Savonius wind rotors are a type of vertical-axis wind turbine. The Savonius wind rotor has the advantage of being compact, economical and aesthetic. In addition, they have good starting characteristics, operate at relatively low operating speeds and have the ability to accept the wind from any direction. For several years, many studies have significantly improved the performance of Savonius rotors. For example Kamoji et al. [1] investigated the performance of modified forms of conventional rotors with and without central shaft between the end plates.

Research results

Menet and Bourabaa [2] tested different configuration of the Savonius rotor and found that the best value of the static torque coefficient is obtained for an incidence angle equal to θ=45° and a relative overlap equal to e/d=0.24. They compared their numerical results with those obtained by Blachwell et al. [3] and a good agreement was obtained. Aldos [4] studied the power augmentation of the Savonius rotor by allowing the rotor blades to swing back when on the upwind side. He reported a power augmentation of the order of 11.25% with the increase in Cp from 0.015 to 0.17. Ushiyama and Nagai [5] tested several parameters of the Savonius rotor including gap ratio, aspect ratio, the number of cylindrical buckets, the number of stages, endplate effects, overlap ratio, and bucket design. The highest efficiency of all configurations tested was 24% for a two-stage, two-bucket rotor. Grinspan et al. [6] developed a new blade shape with a twist for the Savonius rotor. They obtained a maximum power coefficient of 0.5 with this model. Saha and Rajkumar [7] compared the performance of a bladed metallic Savonius rotor to a conventional semi-circular blade having no twist. The twist produced good starting torque and larger rotational speeds and gives an efficiency of 0.14. The best torque was obtained with blades twisted by an angle α=12.5°. Akwa et al. [8] studied the influence of the buckets overlap ratio of a Savonius wind rotor on the averaged torque and power coefficients by changing the geometry of the rotor. They noticed that the maximum device performance occurs for buckets overlap ratios with values close to 0.15. Khan et al. [9] tested different blade profiles of a Savonius rotor both in tunnel and natural wind conditions and they varied the overlap. The highest Cp of 0.375 was obtained for blade profile of S-section Savonius rotor at an optimum overlap ratio of 30%. Rogowski and Maroński [10] studied the aerodynamic efficiency of the Savonius rotor using computational methods of fluid dynamics. The obtained CFD results are compared with the experiment. The study has demonstrated that the CFD methods confirm the experimental results and can be used to optimize the shape of buckets of the Savonius

rotor. Mohamed et al. [11] considered an improved design in order to increase the output power of a Savonius turbine with either two or three blades. Choudhury et al. [12] analyzed flow characteristics of two bladed Savonius rotor with 2D and 3D analyses using CFD ANSYS Fluent software. They also studied the static pressure, the velocity, the vorticity and the turbulent kinetic energy. According to their results, the drag and the torque coefficient are maximum respectively at 0 and 30° rotor blade angles, the vorticity and the turbulent kinetic energy show the maximum value at 30° rotor blade angle. Driss et al. [13] conducted a computational fluid dynamic study to present the local characteristics of the turbulent flow around a Savonius wind rotor. They compared their numerical results with experimental results and a good agreement was obtained. Driss et al. [14] made a numerical simulation of the turbulent flow around a small incurved Savonius rotor and compared the results with experimental results conducted in an open wind tunnel. In comparison with a circular Savonius rotor, the flow circulation of this rotor is enhanced. Driss et al. [15] compared different design of rotors characterized by the bucket angles equal to ψ=60°, ψ=75°, ψ=90° and ψ=130°. It has been noted that the depression zones increase with the increase of the bucket arc angle. The acceleration zone, where the maximum velocity values are recorded, is formed in the convex surface of the rotor bucket and gets greater as the bucket arc. The wakes characteristics of the maximum turbulent values are more developed with the increase of the bucket arc angle. Matrawy et al. [16] considered main design and performance parameters of a small scale vertical axis wind turbine. They designed two models (Two and Four cambered blades) and tested in an open wind tunnel. They studied parameters including the variation of the rotational speed at different blade angles as well as the variation of torque and power coefficients at different tip-speed ratios. They also carried out to the investigation on the performance of the turbine with and without leading edge flap blades. The experimental results showed that the blade angle of 45° increases the performance of the vertical axis turbine comparing to the other ones for both two and four-bladed rotors. Using of flap blade showed increase of the power coefficient by 2.4% compared with the same model without flap blade. Ahmed et al. [17] designed vertical axis wind turbine model having three frames with cavity vanes, fabricated and tested in a low-speed wind tunnel. This type of model has a high drag coefficient when the vanes close the frame on one side while rotating with wind direction and capture the wind efficiently. On the other side, the frame rotates in the opposite direction of the wind which opens the frame causing the wind to pass through the frame with low resistance. The model is tested in a wind tunnel with different wind speeds. This new model gives the maximum power coefficient of 0.32 at a wind speed of 8.2 m/s and tip speed ratio of 0.31. Other works [18-21] [18] performed unsteady simulation and compared improved version of Savonius rotor to contribute on the improvement of Savonius rotor. Roy et al. [19] reviewed the numerical works. They have shown that with the selection of a proper computational methodology, the design, performance, and efficiency of a Savonius rotor can be enhanced significantly.

In this context, we are interested in studying the effect of the incidence angle on the aerodynamic characteristics of the flow around a Savonius wind rotor. For thus, we develop numerical simulations of the turbulent flow using a CFD code.

. . . . . .

Conclusions

Numerical simulation of the turbulent flow around a Savonius wind rotor was investigated for different incidence angles. According to the obtained results, the incidence angle of the Savonius wind rotor has a direct effect on the turbulent flow. Local characteristics such as velocity field, mean velocity, static pressure, dynamic pressure, turbulent kinetic energy, dissipation rate of the turbulent kinetic energy and turbulent viscosity are different from one configuration to another. The variation of the coefficient of the static torque C_{Ms} of the Savonius rotor was also studied and numerical results were compared with those obtained by anterior results. A good agreement was obtained and confirmed the numerical method. In the future, we propose to study the effect of the overlap of the buckets on the turbulent flow around the Savonius wind rotor.

References

1.Kamoji, M.A., Kedare, S.B., Prabhu, S.V., Experimental investigations on single stage modified Savonius rotor, Applied Energy, 86, 1064-1073, 2009.

2.Menet, J.L., Bourabaa, N., Increase in the Savonius rotors efficiency via a parametric investigation. European Wind Energy Conference, London, 2004.

3.Blackwell, B.F., Sheldahl, R.E., Feltz, L.V, Wind Tunnel performance data for two and three-bucket Savonius rotor. Journal of Energy, 2-3, 160-164, 1978.

4.Aldos TK, Savonius Rotor Using Swinging Blades as an Augmentation System. Wind Engineer 8 (1984) 214-220.

5.Ushiyama, I., Nagai, H, Optimum design configurations and performances of Savonius rotors. Wind Eng. 12-1, 59-75, 1988.

6.Grinspan, AS, Kumar, PS, Saha, UK, Mahanta, P, Ratnarao, DV, Veda Bhanu, G, Design, development & testing of Savonius wind turbine rotor with twisted blades. Proceedings of international conference on fluid mechanics & fluid power, India, 28, 28-31, 2001.

7.Saha, U.K., Rajkumar, M., On the performance analysis of Savonius rotor with twisted blades, J. Renew. Energy, pp. 960-1481, 2005.

8.Akwa, JV, Júnior, GA, Petry, AP, Discussion on the verification of the overlap ratio influence on performance coefficients of a Savonius wind rotor using computational fluid dynamics. Renewable Energy, 38, 141-149, 2012.

9.Khan, N., Tariq, I. M., Hinchey, M., Masek, V, Performance of Savonius Rotor as Water Current Turbine, Journal of Ocean Technology, 4, N. 2, pp. 27-29, 2009.

10.Rogowski, K., Maronski, R., CFD computation of the Savonius rotor. Journal of Theoretical and Applied Mechanics, 53, no 1, p. 37-45, 2015.

11.Mohamed, M.H., Janiga, G., Thévenin E. Pap, D. Optimization of Savonius turbines using an obstacle shielding the returning blade, Renewable Energy 35, 2618-2626, 2010.

12.Choudhury Bhaskar Jyoti and Saraf Gaurav , Computational Analysis of Flow around a Two-Bladed Savonius Rotor ISESCO Journal of Science and Technology ,Volume 10 - Number 17 - (39-48), 2014.

13.Driss Z., Abid M. S, Numerical Investigation of the Aerodynamic Structure Flow around Savonius Wind Rotor, Science Academy Transactions on Renewable Energy Systems Engineering and Technology, Vol. 2, No. 2, 196-204, 2012.

14.Driss, Z., Mlayeh, O., Driss, D., Maaloul, M., Abid, M. S., Numerical simulation and experimental validation of the turbulent flow around a small incurved Savonius wind rotor. Energy, 2014; 74:506-517.

15.Driss, Z., Mlayeh, O., Driss, S., Driss, D., Maaloul, M., Abid, M. S., Study of the bucket design effect on the turbulent flow around unconventional Savonius wind rotors. Energy, 2015; 89:708-729.

16.Matrawy K.K., Aly Ayman A., Mahrous A. F . Performance Evaluation of Vertical Axis Wind Turbine with a Leading Edge Flap. International Journal of Control, Automation And Systems Vol.3 No.4, 2014.

17.Qasim Ahmed Y., Quadir G.A Hameed., Salih, Obaid Waleed A. and Ziyed Adel Abdalrahman (Performance analysis of a newly designed three frame VAWT having cavity vanes. International Journal Of Engineering And Computer Science ISSN:2319-7242 Volume 3 Issue 10, Page No. 8469-8475, 2014. .

18.D'Alessandro, V., Montelpare, S., Ricci, R., Secchiaroli, A, Unsteady Aerodynamics of a Savonius wind rotor: a new computational approach for the simulation of energy performance, Energy 35, 3349-3363, 2011.

19.Dobreva, I, Massouh F., CFD and PIV investigation of unsteady flow through Savonius wind turbine, Energy Procedia 6, 711-720, 2011.

Vavshko Vadim M. — Department of Electricity and Electromechanics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia e-mail: vadim3216@rambler.ru;

Supervisor: ***Stepanova Iryna S.*** — Candidate of Philology, Assistant Professor, Head of the Foreign Language Chair, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 378.147:81'243=111

L.E. Habriichuk,
L.V. Tulchak

Foreign Language Education and Internet ─ Advantages and Disadvantages

Vinnytsia National Technical University

Анотація

Дана стаття розглядає переваги і недоліки викладання іноземної мови з використанням нових мультимедійних технологій. Аудіо і візуальні засоби навчання допомагають трансформувати вивчення англійської мови в потужний розвиток продуктивності і вивчати мову швидше та ефективніше. З іншого боку розвиток комп'ютерів може зробити викладача залежним від мультимедійної технології і він більше не зможе відігравати ключову роль помічника у вивченні іноземної мови.

Ключові слова: перевага, недолік, мультимедійні технології, викладати, вивчати, іноземна мова.

Abstract

This paper deals with some advantages and disadvantages of foreign language education with implementation of a new multimedia technology. Audio and visual effects help transform English learning into capacity cultivation and help students learn the language more quickly and effectively. However, the computer development may also turn teachers into slaves of a multimedia technology and they can no longer play the key role as a facilitator to students.

Keywords: advantage, disadvantage, multimedia technology, to teach, to learn, foreign language.

Introduction

This paper focuses on the implementation of a multimedia technology in foreign language teaching/learning, the internet being the latest in a series of technological innovations for second language education. At present enormous attention is concentrated on motivation in foreign language teaching/learning and foreign language acquisition. In such a process the computer plays a central role, e.g. such applications as a browser, a word processor and a presentation software. New media are also important in communication, e.g. e-mail, WWW, satellite and mobile phones.

Advantages of New Media

There are some advantages of new media in foreign language education ─

- they develop students' communicative competence;
- they improve teaching efficiency;
- they provide faster access to teaching materials;
- they develop all language skills ─ reading, speaking, listening and writing;
- they widen students' knowledge about the English culture;
- they enhance interaction among students and between a teacher and students;
- they create interactive and authentic environments;
- they provide direct feedback;
- they offer opportunities for English teaching outside the classrooms.

Multimedia technology goes beyond time and space and creates more real-life environment for English teaching. There is a real reason for using it that gives support both teachers and students. It breaks the monotony of traditional class teaching. Its technique makes the language class lively and interesting; motivate the students to participate in the classroom activities. Foreign language teaching is more effective when it is realized in practical, meaningful context. The teacher plays rather a tutor role for the learners. His/her support consists of encouraging and stimulating the creative thinking of students and collaborative learning. But language teachers working in a media rich environment need to recognize the individual learning problems of learners, make a careful choice concerning the use of the media, develop efficient search techniques.The information units which are the elements of a such technology could have the character of a static image, dynamic image, spoken word (sound), music, etc. However, a number of factors influencing educational processes and their results are enormous.

Multimedia technology encourages students' positive thinking and communication skills in learning the language, it stimulates students' initiatives and economies class time providing more information to students. It improves the traditional classroom teaching model. Teachers in the classrooms no longer force students to receive the information passively. Teaching should be done by teachers but it should be student centered, which is one of the principle of good language teaching.

Disadvantages of the Use

There are some disadvantages of using multimedia technology in the English language teaching especially in the context of non-native speaking countries ─

- when the Internet lines are busy due to many users, it may take time to access information or browse the Net and technical malfunctions themselves can lead to frustration;
- multimedia technology is a supplementary test;
- lack of communication between a teacher and students;
- lack of real-time teaching;
- loss of students logical thinking;
- expensive way of language classes;
- lack of qualified developers.

Teachers should understand that the multimedia technology must be used as a supplementary instrument rather than a target. Electronic communication within a single class might be viewed as an artificial substitute for face-to-face communication. Some benefits of traditional teaching should not be forgotten. Teachers should teach the students on how to pronounce certain words, comprehend sentences, and improve thought patterns. Language teaching requires lots of discussion formed through question and answers. While using a multimedia technology students become unable to give feedback to their teachers. The spontaneity in students' thinking, strengthening their learning capacity and solving problems are ignored. Teachers can improve students' listening, speaking, reading and writing skills of the language. Therefore, if students only perceive the images and imagination shown on the screen, their abstract thinking would be restricted and logical thinking would fade away. Using a multimedia technology in the English language teaching is an expensive way of lecturing language classes. This requires University administrators to budget for training in this area. The expenses entail hardware, software, staffing and training for at least one networked computer laboratory and maintenance.

Conclusion

The innovative technologies significantly enrich and diversify the teaching of foreign languages. In general, if the monotonous work comes as an intelligent creative search, during which a new type of personality is formed, active and purposeful teaching is focused on constant self-education and development. However, multimedia technology is a source of fears and insecurity for many teachers. To improve the situation and make language teachers aware of the function of a multimedia technology in teaching the following advices can be given ─

- teachers should play the leading role in teaching;
- teachers should not consider the computer screen as a blackboard or whiteboard;
- teachers should encourage students to use their own mind and speak more;
- teachers should use all possible teaching aids and techniques;
- teachers should not overuse a multimedia technology.

The main purpose of using a multimedia technology in language teaching is to promote students' motivation and learning interest in the English language. Language teachers should maintain students' communicative competence through a multimedia technology. The utilization of such a technology can improve the students' thinking.

REFERENCES

1. Gary Motteram. Introduction. Innovations in Learning Technologies for English Language Teaching. / Ed. G. Motteram. – London : The British Council, 2013.
2. Technology and English Language Teaching in Brazil. / [R. Ying, M. Warschauer, S. Lind, L. Jennewine]. – Letras & Letras, Uberlandia, 2009.
3. Harry Samuels. 20th-Century Humanism and 21st-Century Technology: A Match Made in Cyberspace. / H. Samuels – English Teaching Forum, 2013.
4. Mark Warschauer. Technology and Second Language Teaching. Handbook of Undergraduate Second Language Education. / M. Warschauer, C. Meskill. – New Jersey : Lawrence Erilbaum, 2000.
5. Min Pun. Crossing the Border. / M. Pun. – International Journal of Interdisciplinary Studies. – Volume 1. – Number 1. – 15 December 2013.

6. L'udmila Jančovičová. Educational Alternatives. / L. Jančovičová. – Journal of International Scientific Publications. – Volume 12. – 2014.

Габрійчук Людмила Едуардівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Тульчак Людмила Володимирівна – старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, milatvin@ukr.net.

Habriichuk Liudmyla E. – senior teacher, Department of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Tulchak Liudmyla V. – senior teacher, Department of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, milatvin@ukr.net.

УДК 004.738.5.0572

О. В. Зубенко
В. В. Гринчук

The Internet of Things

Vinnytsia National Technical University

Анотація
В данній роботі розглядається Internet of Things (Інтернет речей), мережа, що складається із взаємозв'язаних фізичних об'єктів (речей) або пристроїв, які мають вбудовані датчики, а також програмне забезпечення, що дозволяє здійснювати передачу і обмін даними між фізичним світом і комп'ютерними системами. Інтернет речей дозволяє реалізовувати такі концепти як «розумний будинок» чи «розумне місто», тим самим суттєво зменшуючи витрати ресурсів та оптимізуючи велику кількість систем.
Ключові слова: Інтернет речей, розумний будинок, розумне місто, глобальна мережа, віддалене управління.

Abstract
The Internet of Things is considered in this paper; a network that consists of interconnected physical objects (things) or devices having built-in sensors and software which allows to transfer and exchange data between physical world and computer systems. Internet of Things allows us to implement such concepts as a "smart house" or "smart city", thus significantly reducing costs and optimizing resources of a great amount of systems.
Keywords: Internet of things, smart home, smart city, global network, remote control.

The Internet of Things is a network of connected devices communicating over the Internet autonomously, machine-to-machine, often without the need for human intervention. The first reference to the IoT was in 1982, when researchers at Carnegie Mellon University developed the worlds first IoT-enabled Coke Machine. Mark Weiser developed the concept further in the early 90s; and Kevin Ashton coined the term Internet of Things around 1999 [1].

Typically, IoT is expected to offer advanced connectivity of devices, systems, and services that goes beyond machine-to-machine (M2M) communications and covers a variety of protocols, domains, and applications. The interconnection of these embedded devices (including smart objects), is expected to usher in automation in nearly all fields, while also enabling advanced applications like a smart grid, and expanding to the areas such as smart cities [2]. The analyst firm Gartner says that by 2020 there will be over 25 billion connected devices [3].

Internet of things allows us to control all devices at home using just a smartphone. Utilizing clever functions we can turn on heating remotely, set it to turn down the temperature if it is a sunny day, or even turn off when there is no-one home. The data can be obtained from motion-sensing cameras, or simply by seeing that owner's smartphone (and therefore owner) has left the premises.

Also it can be used a broader scale. Nowadays, big cities have a very big problem with traffic. Using IoT we are going to have traffic flow optimization, because instead of just having stoplights on fixed timers, we'll have smart stoplights that can respond to changes in traffic flow.

The IoT can be applied to things like transportation networks: "smart cities" can help us to reduce waste and improve efficiency for things such as energy use. Monitoring and controlling operations of urban and rural infrastructures like bridges or railway tracks is a key application of the IoT. The IoT can be used for monitoring any changes in structural conditions that can compromise safety and increase risk [4].

Environmental monitoring applications of the IoT typically use sensors to assist in environmental protection by monitoring air or water quality, atmospheric or soil conditions, and can even include areas like monitoring the movements of wildlife and their habitats [5]. The development of resource constrained devices connected to the Internet also means that other applications like earthquake or tsunami early-warning systems can also be used by emergency services to provide more effective aid.

Healthcare is the area where more data has the potential to save lives by preventing disease, monitoring it, and by analysing the creation of new ways of treatment. Smart pills and connected monitoring patches are already available highlighting the life-saving potential of IoT, and many people are already strapping smart watches or fitness bands to their wrists to track their steps or heartbeat while on a run [6].

Security experts argue that not enough is being done to build security and privacy into IoT at these early stages, and to prove their point have hacked a host of devices, from connected baby monitors to automated lighting and smart fridges, as well as city wide systems such as traffic signals. Hackers haven't put much attention to IoT; there is likely not enough people using connected appliances for an attack against them to be worth the effort, but as ever, as soon as there is a financial benefit to hacking smart homes, there will be a cyber criminal working away at it.

Of all the technology trends that are taking place right now, perhaps, the biggest one is the Internet of Things that is considered to be life-changing and energy-saving. The internet of things is a concept with the potential to redefine everything about the way we live on this small blue planet.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Internet of Things (IoT) [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://internetofthingsagenda.techtarget.com/definition/Internet-of-Things-IoT – Назва з екрана.
2. Internet of Things [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Internet_of_things – Назва з екрана.
3. A Simple Explanation Of 'The Internet Of Things' [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: http://www.forbes.com/sites/jacobmorgan/2014/05/13/simple-explanation-internet-things-that-anyone-can-understand/#31dca13a6828 – Назва з екрана.
4. Management of Networks with Constrained Devices: Use Cases [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://tools.ietf.org/html/draft-ietf-opsawg-coman-use-cases-01– Назва з екрана.
5. Use case: Sensitive wildlife monitoring [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://fit-equipex.fr/use-cases/23-use-case-sensitive-wildlife-monitoring – Назва з екрана.
6. The Internet of Things Is Far Bigger Than Anyone Realizes [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://www.wired.com/insights/2014/11/the-internet-of-things-bigger/ – Назва з екрана.

Науковий керівник: Зубенко Оксана Вячеславівна, викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Гринчук Владислав Вікторович, студент групи ТКп-14б, факультет Інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця
e-mail: vlad.hrynchuk@gmail.com

Supervizor: Zubenko Oksana, teacher of English, the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Hrynchuk Vladyslav, student of group TCp-14b, Faculty for Radio Engineering, Telecommunication and Electronic Instrument Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: vlad.hrynchuk@gmail.com

УДК 336.7

О. В. Зубенко
О. В. Дажура

BITCOIN

Vinnytsia National Technical University

Анотація
В даній доповіді роботі розглядається Біткоін - перша і найпопулярніша криптовалюта, яка не має єдиного центру емісії та дозволяє здійснювати будь-які операції анонімно, без ідентифікації користувача. Транзакції із цифровим підписом між двома вузлами передаються до всіх вузлів peer-to-peer мережі, а самі дані про переміщення коштів зберігаються у розподіленій базі даних. Щоб уникнути можливості витрачати чужі гроші або використання своїх коштів двічі використовуються криптографічні методи.
Ключові слова: криптовалюта, Біткоін, peer-to-peer мережі, майнінг.

Abstract
Bitcoin is considered in this work. Bitcoin is the first and most popular cryptocurrency that does not have one emission centre and allows to carry out any operations anonymously without user identity. Transactions between two nodes are transmitted to all nodes of peer-to-peer network a with digital signature and the data of all transactions is stored in a distributed database. To prevent spending other's money or someone's own money twice system uses cryptographic methods.
Keywords: cryptocurrency, Bitcoin, peer-to-peer networks, mining.

A cryptocurrency (or crypto currency) is a digital asset designed to work as a medium of exchange using cryptography to secure the transactions and to control the creation of additional units of the currency [1]. Cryptocurrencies are a subset of alternative currencies, or specifically of digital currencies.

Bitcoin, the world's "first decentralised digital currency", was launched in 2009 by a mysterious person known only by the pseudonym Satoshi Nakamoto, whose true identity is still unknown. Since then, numerous cryptocurrencies have been created [2]. These are frequently called altcoins, as a blend of bitcoin alternative. The value of a single Bitcoin has fluctuated wildly, reaching a high of around $1,000 in late 2013 before falling to less than half that level, and then rebounding in 2016. What exactly is Bitcoin, and how does it work?

Unlike traditional currencies, which are issued by central banks, Bitcoin has no central monetary authority. Instead it is underpinned by a peer-to-peer computer network [3] made up of its users' machines, akin to the networks that underpin BitTorrent, a file-sharing system, and Skype, an audio, video and chat service. Bitcoins are mathematically generated as the computers in this network execute difficult number-crunching tasks, a procedure known as Bitcoin "mining". The mathematics of the Bitcoin system was set up so that it becomes progressively more difficult to "mine" Bitcoins over time, and the total number that can ever be mined is limited to around 21 million. There is therefore no way for a central bank to issue a flood of new Bitcoins and devalue those already in circulation.

The entire network is used to monitor and verify both the creation of new Bitcoins through mining, and the transfer of Bitcoins between users. A log is collectively maintained of all transactions, with every new transaction broadcast across the Bitcoin network. Participating machines communicate to create and agree on updates to the official log. This process, which is computationally intensive, is in fact the process used to mine Bitcoins: roughly every 10 minutes, a user whose updates

to the log have been approved by the network is awarded a fixed number of new Bitcoins. This has prompted Bitcoin fans to build ever more powerful computers for using in Bitcoin mining.

Bitcoins can be bought and sold in return for traditional currency on several exchanges, and can also be directly transferred across the internet from one user to another using appropriate software. This makes Bitcoin a potentially attractive currency able to settle international transactions, without messing around with bank charges or exchange rates. Some internet services (such as web hosting and online gambling) can be paid for using Bitcoin. The complexity and opacity of the system means it also appeals to those with more nefarious purposes in mind, such as money laundering or paying for illegal drugs. But most people will be reluctant to adopt Bitcoin while the software required to use it remains so complex, and the value of an individual Bitcoin is so volatile. Just as BitTorrent was not the first file-sharing service and Skype was not the first voice-over-internet service, it may be that Bitcoin will be a pioneer in the field of virtual currencies, but will be overshadowed by an easier-to-use rival.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ / REFERENCES

1. Crypto Currency [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: www.forbes.com/forbes/2011/0509/technology-psilocybin-bitcoins-gavin-andresen-crypto-currency.html – Назва з екрана.
2. Digital Currencies: Principles, Trends, Opportunities, and Risks by Paolo Tasca :: SSRN [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2657598 – Назва з екрана.
3. Collaborative applications over peer-to-peer systems–challenges and solutions | SpringerLink [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: link.springer.com/article/10.1007%2Fs12083-012-0157-3 – Назва з екрана.

Науковий керівник: Зубенко Оксана Вячеславівна, викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця
Дажура Олена Вікторівна, студентка групи 2ПІ-14б, факультет Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії,. Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: molkohelen@gmail.com

Supervizor: Zubenko Oksana, teacher of English, the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia
Dazhura Olena, student of group 2PI-14b, Faculty for Information Technologies and Computer Engineering. Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: molkohelen@gmail.com

УДК 537

Ільчук Д.Р.

Tesla's coil. A toy or useful thing in the life of radio engineering?

Вінницький національний технічний університет

Аннотація.
У цій статті, подан опис такого приладу як Котушка Тесли. Наведені її характеристики, принцип роботи, історія створення та значення в сучасному житті. Також описані процеси створення власноруч та розсуди про практичність даного виробу у реальному житті.

Ключові слова: Котушка індуктивності, висока напруга, Нікола Тесла, радіотехніка, електрична дуга.

Abstract.
This article contains a description of the device as a Tesla coil. These characteristics of the principle of history and value creation in modern life. Also describes the process of creating his own judge and practicality of this product in real life.

Keywords: Inductor, high voltage, Nikola Tesla, radio, electric arc.

I.Introduction

Perhaps in the life of every student comes a time when it begins to be interested in their field. In some it comes in the first year, someone on last. At the beginning of the 3rd year I finally decided to solder something with their hands. The choice immediately fell on Tesla coil. But is this thing so important, whether it is only a toy, which is impossible to do anything useful? Let us know about it.

II. Summary

The Tesla coil is an electrical resonant transformer circuit designed by inventor Nikola Tesla around 1891 as a power supply for his "System of Electric Lighting".It is used to produce high-voltage, low-current, high frequency alternating-current electricity. Tesla experimented with a number of different configurations consisting of two, or sometimes three, coupled resonant electric circuits.

Tesla used these circuits to conduct innovative experiments in electrical lighting, phosphorescence, X-ray generation, high frequency alternating current phenomena, electrotherapy, and the transmission of electrical energy without wires. Tesla coil circuits were used commercially in sparkgap radio transmitters for wireless telegraphy until the 1920s, and in medical equipment such as electrotherapy and violet ray devices. Today their main use is for entertainment and educational displays, although small coils are still used today as leak detectors for high vacuum systems. [1]

III. History of appearance

Tesla invented his "Tesla Coil" around 1891 while he was repeating and then expanding on Heinrich Hertz' experiments that had discovered electromagnetic radiation three years earlier. Tesla decided to power his setup with the high speed alternator he had been developing as part of an improved arc lighting system but found that the high frequency current overheated the iron core and melted the insulation between the primary and secondary windings in the Ruhmkorff coil originally used in Hertz setup.[3] To fix this problem Tesla changed the design so that there was an air gap instead of insulating material between the primary and

secondary windings and made it so that the iron core could be moved to different positions in or out of the coil Tesla also found he needed to put the capacitor normally used in such setups between his alternator and the coil's primary winding to avoid burning out the coil. By adjusting the coil and the capacitor Tesla found he could take advantage of the resonance set up between the two to achieve even higher frequencies.

In Tesla's coil transformer the capacitor, upon break-down of a short spark gap, became connected to a coil of a few turns (the primary winding set), forming a resonant circuit with the frequency of oscillation, usually 20–100 kHz, determined by the capacitance of the capacitor and the inductance of the coil. The capacitor was charged to the voltage necessary to rupture the air of the gap during the input line cycle, about 10 kV by a line-powered transformer connected across the gap. The line transformer was designed to have higher than normal leakage inductance to tolerate the short circuit occurring while the gap remained ionized, or for the few milliseconds until the high frequency current had died away.

The spark gap is set up so that its breakdown occurs at a voltage somewhat less than the peak output voltage of the transformer in order to maximize the voltage across the capacitor. The sudden current through the spark gap causes the primary resonant circuit to ring at its resonant frequency. The ringing primary winding magnetically couples energy into the secondary over several RF cycles, until all of the energy that was originally in the primary has been transferred to the secondary. Ideally, the gap would then stop conducting (quench), trapping all of the energy into the oscillating secondary circuit. Usually the gap reignites, and energy in the secondary transfers back to the primary circuit over several more RF cycles. Cycling of energy may repeat for several times until the spark gap finally quenches. Once the gap stops conducting, the transformer begins recharging the capacitor. Depending on the breakdown voltage of the spark gap, it may fire many times during a mains AC cycle.

A more prominent secondary winding, with vastly more turns of thinner wire than the primary, was positioned to intercept some of the magnetic field of the primary. The secondary was designed to have the same frequency of resonance as the primary using only the stray capacitance of the winding itself to ground and that of any "top hat" terminal placed at the top of the secondary. The lower end of the long secondary coil must be grounded to the surroundings.

The later and higher-power coil design has a single-layer primary and secondary. These Tesla coils are often used by hobbyists and at venues such as science museums to produce long sparks. The American Electrician gives a description of an early Tesla coil wherein a glass battery jar, 15 × 20 cm (6 × 8 in) is wound with 60 to 80 turns of AWG No. 18 B & S magnet wire (0.823 mm^2). Into this is slipped a primary consisting of eight to ten turns of AWG No. 6 B & S wire (13.3 mm^2) and the whole combination is immersed in a vessel containing linseed or mineral oil.

VI. Magnifying transmitter

Tesla built a laboratory in Colorado Springs and between 1899-1900 performed experiments on wireless power transmission there. The Colorado Springs laboratory possessed one of the largest Tesla coils ever built, which Tesla called a "magnifying transmitter" as it was intended to transmit power to a distant receiver. With an input power of 300 kilowatts it could produce potentials in the 12 to 20 megavolt range at a frequency of 150 kHz, creating huge 140 feet (42 m) "lightning" bolts. The magnifying transmitter design is somewhat different from the classic two-coil Tesla coil circuit. In addition to the primary and secondary coils it had a third "resonator" coil, not magnetically coupled to the others, attached to the top terminal of the secondary. When driven by the secondary it produced additional high voltage by resonance, being adjusted to resonate with its own parasitic capacitance at the frequency of the other coils.

The Colorado Springs apparatus consisted of a 53-feet (16 m) diameter Tesla coil around the periphery of the lab, with a single-turn primary buried in the ground and a secondary of 50 turns of heavy wire on a 9 feet (2.7 m) high circular "fence". The primary was connected to a bank of oil capacitors to make a tuned circuit, excited by a rotary spark gap at 20 - 40 kilovolts from a powerful utility transformer. The top of the secondary was connected to a 20 ft (6 m) diameter "resonator" coil in the center of the room, attached to a telescoping 143 feet (43.6 m) "antenna" with a 30-inch (76 cm) metal ball on top which could project through the roof of the lab.[2]

V. Description of work

A Tesla coil is a radio frequencyoscillator that drives an air-core double-tuned resonant transformer to produce high voltages at low currentsTesla's original circuits as well as most modern coils use a simple spark gap to excite oscillations in the tuned transformer. More sophisticated designs use transistor or thyristor switches or vacuum tube electronic oscillators to drive the resonant transformer.

Tesla coils can produce output voltages from 50 kilovolts to several million volts for large coils. The alternating current output is in the low radio frequency range, usually between 50 kHz and 1 MHz. Although some oscillator-driven coils generate a continuous alternating current, most Tesla coils have a pulsed output; the high voltage consists of a rapid string of pulses of radio frequency alternating current.

The common spark-excited Tesla coil circuit, shown below, consists of these components:

- A high voltage supply transformer (T), to step the AC mains voltage up to a high enough voltage to jump the spark gap. Typical voltages are between 5 and 30 kilovolts (kV).
- A capacitor (C1) that forms a tuned circuit with the primary winding L1 of the Tesla transformer
- A spark gap (SG) that acts as a switch in the primary circuit
- The Tesla coil (L1, L2), an air-core double-tuned resonant transformer, which generates the high output voltage.
- Optionally, a capacitive electrode (top load) (E) in the form of a smooth metal sphere or torus attached to the secondary terminal of the coil. Its large surface area suppresses premature corona discharge and streamer arcs, increasing the Q factor and output voltage.

VI. Resonant transformer

The specialized transformer used in the Tesla coil, called a resonant transformer, oscillation transformer or radio-frequency (RF) transformer, functions differently from an ordinary transformer used in AC power circuits. While an ordinary transformer is designed to transfer energy efficiently from primary to secondary winding, the resonant transformer is also designed to temporarily store electrical energy. Each winding has a capacitance across it and functions as an LC circuit (resonant circuit, tuned circuit), storing oscillating electrical energy, analogously to a tuning fork. The primary winding (L1) consisting of a relatively few turns of heavy copper wire or tubing, is connected to a capacitor (C1) through the spark gap (SG). The secondary winding (L2) consists of many turns (hundreds to thousands) of fine wire on a hollow cylindrical form inside the primary. The secondary is not connected to an actual capacitor, but it also functions as an LC circuit, the inductance (L2) resonates with (C2), the sum of the stray parasitic capacitance between the windings of the coil, and the capacitance of the toroidal metal electrode attached to the high voltage terminal. The primary and secondary circuits are tuned so they resonate at the same frequency, they have the same resonant frequency. This allows them to exchange energy, so the oscillating current alternates back and forth between the primary and secondary coils.

The peculiar design of the coil is dictated by the need to achieve low resistive energy losses (high Q factor) at high frequencies,[17]which results in the largest secondary voltages:

- Ordinary power transformers have an iron core to increase the magnetic coupling between the coils. However at high frequencies an iron core causes energy losses due to eddy currents and hysteresis, so it is not used in the Tesla coil.
- Ordinary transformers are designed to be "tightly coupled". Due to the iron core and close proximity of the windings, they have a high mutual inductance (M), the coupling coefficient is close to unity 0.95 - 1.0, which means almost all the magnetic field of the primary winding passes through the secondary. The Tesla transformer in contrast is "loosely coupled", the primary winding is larger in diameter and spaced apart from the secondary, so the mutual inductance is lower and the coupling coefficient is only 0.05 to 0.2; meaning only 5% to 20% of the magnetic field of each coil passes through the other. This slows the exchange of energy between the primary and secondary coils, which allows the oscillating energy to stay in the secondary circuit longer before it returns to the primary and begins dissipating in the spark.

- Each winding is also limited to a single layer of wire, which reduces proximity effect losses. The primary carries very high currents. Since high frequency current mostly flows on the surface of conductors due to skin effect, it is often made of copper tubing or strip with a large surface area to reduce resistance, and its turns are spaced apart, which reduces proximity effect losses and arcing between turns.

The output circuit can have two forms:

- Unipolar - One end of the secondary winding is connected to a single high voltage terminal, the other end is grounded. This type is used in modern coils designed for entertainment. The primary winding is located near the bottom, low potential end of the secondary, to minimize arcs between the windings. Since the ground (Earth) serves as the return path for the high voltage, streamer arcs from the terminal tend to jump to any nearby grounded object.
- Bipolar - Neither end of the secondary winding is grounded, and both are brought out to high voltage terminals. The primary winding is located at the center of the secondary coil, equidistant between the two high potential terminals, to discourage arcing.

VII. Modern-day Tesla coils

Modern high-voltage enthusiasts usually build Tesla coils similar to some of Tesla's "later" 2-coil air-core designs. These typically consist of a primary tank circuit, a series LC (inductance-capacitance) circuit composed of a high-voltage capacitor, spark gap and primary coil, and the secondary LC circuit, a series-resonant circuit consisting of the secondary coil plus a terminal capacitance or "top load". In Tesla's more advanced (magnifier) design, a third coil is added. The secondary LC circuit is composed of a tightly coupled air-core transformer secondary coil driving the bottom of a separate third coil helical resonator. Modern 2-coil systems use a single secondary coil. The top of the secondary is then connected to a topload terminal, which forms one 'plate' of a capacitor, the other 'plate' being the earth (or "ground"). The primary LC circuit is tuned so that it resonates at the same frequency as the secondary LC circuit. The primary and secondary coils are magnetically coupled, creating a dual-tuned resonant air-core transformer. Earlier oil-insulated Tesla coils needed large and long insulators at their high-voltage terminals to prevent discharge in air. Later Tesla coils spread their electric fields over larger distances to prevent high electrical stresses in the first place, thereby allowing operation in free air. Most modern Tesla coils also use toroid-shaped output terminals. These are often fabricated from spun metal or flexible aluminum ducting. The toroidal shape helps to control the high electrical field near the top of the secondary by directing sparks outward and away from the primary and secondary windings.

A more complex version of a Tesla coil, termed a "magnifier" by Tesla, uses a more tightly coupled air-core resonance "driver" transformer (or "master oscillator") and a smaller, remotely located output coil (called the "extra coil" or simply the resonator) that has a large number of turns on a relatively small coil form. The bottom of the driver's secondary winding is connected to ground. The opposite end is connected to the bottom of the extra coil through an insulated conductor that is sometimes called the transmission line. Since the transmission line operates at relatively high RF voltages, it is typically made of 1" diameter metal tubing to reduce corona losses. Since the third coil is located some distance away from the driver, it is not magnetically coupled to it. RF energy is instead directly coupled from the output of the driver into the bottom of the third coil, causing it to "ring up" to very high voltages. The combination of the two-coil driver and third coil resonator adds another degree of freedom to the system, making tuning considerably more complex than that of a 2-coil system. The transient response for multiple resonance networks (of which the Tesla magnifier is a sub-set) has only recently been solved. It is now known that a variety of useful tuning "modes" are available, and in most operating modes the extra coil will ring at a different frequency than the master oscillator.

VIII. Conclusions and own experiments

After all the reading, the question is raised. And why do we need this coil, and is there any practical application in it? I decided to solder it myself and see what will happen. The results you can see in the photo.

We have a good device for testing the performance of fluorescent lamps. Alternatively, after adjustment, an electric arc can be used to light the candles. As a result, it's still more of a toy for my opinion, but it provides an elementary knowledge about radio design, which is what I need in my professor's work.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

[1]. *Dommermuth-Costa, Carol (1994).* Nikola Tesla: A Spark of Genius. *Twenty-First Century Books. p. 75*. ISBN 0-8225-4920-4.

[2]. Jump up^ *"Tesla coil". Museum of Electricity and Magnetism, Center for Learning. National High Magnetic Field Laboratory website, Florida State Univ. 2011*. Retrieved September 12, 2013.

[3]. U.S. Patent No. 454,622, Nikola Tesla, SYSTEM OF ELECTRIC LIGHTING, filed 23 June 1891; granted 25 April 1891

[4]. https://en.wikipedia.org/wiki/Tesla_coil

Ільчук Дмитро Русланович – студент групи РТ-14б, факультет Інфокомунікації радіоелектроніки та наносистем. Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Demabels@gmail.com

Науковий керівник: ***Габрийчук Людмила Едуардівна*** – ст. Викладач кафедри Іноземної мови. Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Il'chuk Dmitry Ruslanovych - student group PT-14b, Faculty Infocommunications electronics and nanosystems. Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Demabels@gmail.com

Supervisor: ***Habryychuk Ludmila E.*** - sen. Lecturer in foreign languages. Vinnitsa National Technical University. Vinnitsa.

УДК 81'37

С.О. Медведєва

APPLICATION OF ETYMOLOGY FOR SECOND LANGUAGE ACQUISITION

Вінницький національний технічний університет;

Анотація

Запропоновано використовувати етимологію в якості інструменту для створення активного словникового запасу тих, хто вивчає іноземну мову. Було доведено, що розуміння етимології слів зменшує кількість орфографічних помилок та помилок пов'язаних з вимовою слів, а також сприяє розумінню структурних компонентів лексем, покращуючи таким чином здатність запам'ятовувати лексичні одиниці.

Ключові слова: етимологія, лексема, запозичення, морфемні запозичення, афікси, коренева морфема.

Abstract

It has been suggested to use etymology as a tool for the developing active vocabulary of foreign language learners. It has been proved that the knowledge of etymology reduces pronunciation and spelling errors and facilitates understanding of the structural components of the lexemes thus improving the ability to memorize lexical units.

Keywords: etymology, lexeme, borrowings, morphemic borrowings, affixes, root morphemes.

Вступ

The process of the language teaching as well as the process of the language acquisition by other people is rather complex and diverse. Mistaken are those who believe that to master a language you should just read and memorize some words and phrases. In fact, language acquisition goes far off beyond this. At the most primitive level the process of the language learning presupposes the knowledge of a certain amount of commonly used words and word combinations and understanding their structure. But, more profound knowledge demands the formation of the deeper comprehension of the language. To be a proficient language speaker, you should develop a scope of different skills aimed at the understanding of the implicit meaning of the words. That is, it is not enough to enlarge the vocabulary by simply learning the lexemes by heart. When we take in information without connecting it to the existing knowledge, we have little chance to create long-term retention. However, with the help of some language techniques, vocabulary learning can become easier and more productive.

Finocchiaro believes that "we may help students develop the skills they need in several basic ways, among them is: to help students enrich their vocabulary by giving them (or to help them discover) cognates, paraphrases, antonyms, synonyms, and words of the same family. Oxford (1985) cites Cohen's list of strategies used by a successful language learner. According to him, "teaching involves such items as making association, attending to the meaning of the part of the word, placing the word in a topical group with similar words, visualizing and contextualizing it, linking it to the situation in which it appears, creating a mental image of it, and associating some physical sensation to it". Wilkins (1972) claims that, according to psychology of language people learn and retain better words which have been presented to them with a range of visual and other associations. [1]

Etymology can become a powerful tool in developing the active vocabulary of the students. Using etymology can largely expand vocabulary; it teaches how to understand the structural components of the words and how to distinguish similar lexemes. It also improves the ability to guess the words' meanings, so the learners can memorize long and complicated words efficiently. Besides, it reduces spelling errors and helps learners to get familiar with culture and history of the country the language of which they study.

In the broad sense, etymology is a branch of lexicology that investigates the origin and history of words and their meanings. The Oxford English Dictionary defines it as "the science of investigation of the derivation and original signification of words". [2] Etymology helps to answer the question "Why does this word mean this?" It provides a diachronic point of view to study English lexis, which can help learners improve vocabulary in-depth acquisition.

The English language is the language which has a great portion of the loan words borrowed from other languages. It has gone through many periods in which large numbers of words from different languages were borrowed. These periods coincide with times of major cultural contact between English speakers and those speaking other languages. According to the borrowed aspect, there are following groups of borrowings: phonetic borrowings, translation loans, semantic borrowings, and morphemic borrowings. [3] All of these types have certain interest for the linguist. But let us consider morphemic borrowings as the source for the vocabulary acquisition.

Morphemic borrowings are borrowings of affixes which occur in the language when many words with identical affixes come from one language into another, so that the morphemic structure of loan words becomes familiar to the people speaking the borrowing language. [4]

New lexis is created when words or word building blocks, such as roots, prefixes, and suffixes, are combined in new ways. Latin and Greek have become the source of many words in English. Therefore, the English learners are supposed to understand some roots, prefixes, or suffixes of Latin and Greek origin to know difficult and academic vocabulary. Knowing the "building blocks" of the English language helps people remember a word's meaning, spelling and pronunciation convention. Furthermore, on the bases of the known word components they can guess the meaning of the lexis that is unknown for them.

Let us consider some of the most typical Latin and Greek word-building elements and see how etymology can be applied in practice.

The Latin prefixes *bi-, bin-, bis-* mean *two*. As a result, the lexemes having these components denote objects and notions consisting of two parts or having dualistic nature, as, for example, in the words *bicycle, bifocal, bisexual, bigamy, binary, binoculars*.

The root *cardi-* which comes from the Greek καρδιά (kardiá) "*heart*" has given birth to the name of the science that studies heart (*cardiology*) and has become a constituent part of the terms used in the sphere such as *cardiac, cardialgia, cardiograph, cardiospasm, electrocardiogram, electrocardiography, neurocardiology* and others.

Crypt- is a derivative from the Greek κρύπτειν (krúptein) "*to hide"*. It is used in a variety of modern English words preserving its basic meaning: *apocrypha, crypt, cryptanalysis, cryptic, cryptobiosis, cryptobiotic, cryptogam, cryptogenic, cryptography, cryptology*.

The prefixes *hemi-* and *semi-* used to mean "*half*" in Greek. This meaning is preserved in a number of English words: *hemicube, hemicycle, hemimetabolism, hemisphere, semicircle*.

The root words *meter-, metr-* come from the Greek μέτρον (métron) "*measure*". They have formed a number of words denoting notions connected with measurements and measuring tools: *barometer, diameter, dysmetria, graphometer, isometric, meter, metrology, metronome, parameter*, etc.

The vocabulary having the morpheme *counter-* ("*opposite*" or "*contrary*") receives the appropriate meaning often creating the word units with the opposing meaning. For instance, the word *counteract* means to oppose the effects of an action; *countermand* is to cancel a previous order; and *counterforce* denotes a contrary or opposing force.

The root *vac-* (empty) has created the words like "*evacuate*" – to empty a dangerous place; "*vacant*" – empty, not occupied; "*vacation*" – a time without work.

The Latin prefix *de-* can mean "reduce" or "remove". That is why the lexical unit "*to decelerate*" implies slowing down, reducing speed; "*to dethrone*" is to remove somebody from power; "*to debug*" is to remove bugs.

Phot/o used to denote "light" in Greek. This meaning has been preserved in a great number of modern words like *photogenic* (caused by light), *a photograph* (an image made on light-sensitive film) or *photon* (the smallest possible unit of light).

Pre- comes from Latin and stands for "*earlier", "before", "in front of"*. So, it becomes evident that the word *preamble* denotes a part which can be found in front of a formal document. *To prepare* is to get ready in advance. *Prediction* is a statement foretelling the future.

The roots *vis-, vid-* are derived from the Latin lexemes *videre* and *visus* (see). The lexical units built from them preserve this meaning: "*vision*" – the ability to see; "*envision*" – to picture in the mind; "*evident"* – clearly visible.

The process of the lexemes remembering is greatly facilitated when you have a body of information with which to associate either a word or a fact. Discovering the common lexical components, language learners soon understand the meaning of many unknown words, they have never seen before, but which are derived from the same root. Etymology is not only useful, effective and interesting, but it also is a fast word attack strategy. It gives people an additional set of hooks on which to hang new words. It can be a great tool to improve your English skills.

It helps highlight subtle shifts in semantics, and can make you aware of semantic shifts going on right now. Knowing the etymology of a word provides enhanced perspective about its most effective use. You start to understand its original meaning and how it may have transformed over time, how people used it in the past and what meaning it has received in the present. You can differentiate minor differences within similar or related words, both in modern usage and in archaic one. From etymology, you begin to see patterns and relationships between languages. You see the principle of the words formation. You enrich your ability to communicate by expanding your precision control over meaning based on the words which you choose to employ more wisely now. You can easily conclude a meaning of a word or how to spell and pronounce that word by understanding its constituent parts. As you become familiar with various root morphemes, you can gain more knowledge regarding the meaning of more difficult words. The study of the origin of words can help learners gain a more educated vocabulary.

Etymology which is one of the most systematic, enjoyable and effective ways of enhancing word power will increase the learners' ability to figure out unknown and difficult words with ease and without continual reference to unabridged sources. According to methodologists, having word formation knowledge, student can increase the ability to read difficult tests without constant references to unabridged sources.

Learning etymology of English lexemes you will feel comfortable with words – you will use new words with self-assurance, you will be able to figure out the meanings of the English vocabulary words you hear or read even if you have never heard or seen these words before. That is why it is a very productive approach to learn new vocabulary words through their etymologies.

Результати дослідження

Висновки

Встановлено, що знання етимології лексем та розуміння побудови слів з використанням запозичених кореневих морфем та афіксів може значно збільшити словниковий запас тих, хто вивчає іноземну мову, при цьому зменшуючи кількість орфографічних помилок та помилок при вимові слів іноземною мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Etymology : a word attack strategy for learning the English vocabulary Masoud Hashemi, Masoud Aziznezhad http://fulltext.study/preview/pdf/1123353.pdf
2. The Oxford English Dictionary. – Oxford, 1961. – 760 p.
3. On Languages and Language: The Presidential Adresses of the 1991 Meeting of the Societas Linguistica Europaea edited byWerner Winter 1 січня 1995 р. Walter de Gruyter
4. http://borrowings.io.ua/s109779/types_of_borrowings._reasons_for_borrowings
5. Webster's New World Dictionary. – Clivend and New York, 1959. – 1740 p. 3. Merriam-Webster's Collegiate Dictionary. – Massachusetts : Springfield U.S.A., 1999. – 1600 p.
6. 4. Круглій О. Р. Про статус комбінованих форм у сучасній англійській мові / О. Р. Круглій // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Серія «Філол. науки». – Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2004. – Вип. 3. – С. 183−187.
7. Merriam Webster's Collegiate Dictionary. – Tenth Edition. – Massachusetts : Springfield U.S.A., 1999. – 1559 p.
8. The Oxford Dictionary of New Words / editas Elizabeth Knowles, Julia Elliot. – Oxford University Press, 1997. – 357 p.
9. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1977. – 775 с.

Медведєва Світлана Олександрівна – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет

Medvedieva Svitlana O. **–** Department of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: svetlana.med79@gmail.com

УДК 811.111

A. Chernysh
L. Varchuk

THE WONDER OF SPELLING

Vinnytsiya national technical university;

Abstract:
Computer technology is the fastest-growing industry in the world. The first computer was the size of a minibus and weighed a ton. Today, its job can be done by a chip the size of a pin head. And the revolution is still going on. They save a lot of time. They seldom make mistakes. It's much faster and easier to live with computer.

Keywords: spelling, pen, writing, recognition, letters, connecting.

Introduction

The Lernstift-is a unique invention, that can help make our society competent and intelligent. The software has over 40 languages and Lernstift will be launched in English and German before being rolled out to more languages. This means it could also be used to help people learn new languages. Modern scientists and teachers can promote the invention for the purpose of development of society and progress.

Purpose of this work is to analyze the prospects of future technologies.

Research results

A pair of German inventors have created a digital pen that can check for spelling mistakes in handwriting. The Lernstift, which is German for learning pen, has a built-in sensor that recognises writing movements and tracks the shape of the letters to recognise words. It then vibrates when a mistake is made.

Lernstift also has Wi-Fi built-in and the pen can be connected a smartphone or PC to upload written texts online, share them on social networks or take part in writing training.

Illustrayion 1. Lernstift

Future models will also check for grammatical errors and the designers Falk Wolsky and Daniel Kaesmacher hope it will help children and adults develop their writing and spelling skills. The idea came from Wolsky's wife while she was helping her son with his homework. Current digital pens use optical sensors to pick up the writing movements and digitise the words or sketches so they can be used on a computer. Some of these pens require additional devices, while others only work with specialty paper. Lernstift is different because it has the technology and software built-in. The computer inside Lernstift is an embedded Linux system - a scaled-down version seen on some PCs and laptops. The board contains a non-optical motion sensor, processor, memory, Wi-Fi and vibration module. The motion sensor recognises all writing

movements, even if the pen is used to write in the air. This means Lernstift doesn't need any additional recognition devices or special paper to work. It combines a gyroscope with accelerometer, and to optimise the motion recognition, the inventors also added a magnetometer. Built-in Wi-Fi means it can connect to smartphones and computers for social media sharing or learning websites.

The pen has two functions: Orthography Mode is used to recognise misspellings and will vibrate when a word is spelt incorrectly. Calligraphy Mode is used to point out flaws in the form of handwriting and eligibility, to make it neater. Lernstift uses a built-in handwriting software to compare the written words with the correct spellings. Future models will also be able to point out grammatical mistakes such as wrong word order.

Conclusion

According to the project, the team are using a handwriting engine and language database to trace the words. The software has over 40 languages and Lernstift will be launched in English and German before being rolled out to more languages. This means it could also be used to help people learn new languages.

REFERENCES

1. Lernstift – The Pen That Checks Spelling as You Write: http://www.coolweirdo.com/lernstift-thepenthat-checksspelling-asyou-write.html
2. Lernstift Linux Smart Pen Vibrates When You Spell Something Wrong: http://www.ohgizmo.com/2013/07/18/lernstift-linux-smart-pen-vibrates-when-you-spell-something-wrong/
3. The New Digital Age by Eric Schmidt and Jared Cohen

Varchuk Liana V.— Teacher, Department of Foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia;

Chernysh Anastasia V. — Faculty of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 004:891

Д. С. Кудрявцев
А. С. Бушинська

Analysis expert system

Vinnytsia National Technical University

Анотація
В ході проведених досліджень було виявлено актуальність експертних систем, досліджено рівень їх можливостей та рівень користі їх для людства. Зроблено аналіз структурної області експертних систем. Досліджено можливості надання максимальної користі людям.
Ключові слова: експертні системи, бази знань, логічний висновок, користувач.

Abstract
In the course of the research it was discovered the relevance of expert systems, explored the level of their capabilities and level of benefit to humanity. The analysis of the structural area of expert systems. Possibilities to provide maximum benefit to people.
Keywords: expert systems, knowledge base, inference engine, user.

Introduction

Expert Systems are computer programs that derived from a branch of computer science research called Artificial Intelligence (AI). AI's scientific goal is to understand intelligence by building computer programs that exhibit intelligent behavior. It is concerned with the concepts and methods of symbolic inference, or reasoning by a computer, and how the knowledge used to make those inferences will be represents inside the machine [1]. Expert systems (ES) are one of the prominent research domains of AI. It was introducing by the researchers at Stanford University, Computer Science Department. The expert systems are the computer applications developed to solve complex problems in a particular domain, at the level of extra-ordinary human intelligence and expertise.

Often, the term expert systems is reserved for programs whose knowledge base contains the knowledge used by human experts, in contrast to knowledge gathered from textbooks or non-experts. More often than not, the two terms, expert systems (ES) and knowledge-based systems (KBS), are used synonymously. Taken together, they represent the most widespread type of AI application. The area of human intellectual endeavor to be capture in an expert system is call the task domain. Task refers to some goal-oriented, problem-solving activity [2].

Building an expert system as known as knowledge engineering and its practitioners are calling knowledge engineers. The knowledge engineer must make sure that the computer has all the knowledge needed to solve a problem. The knowledge engineer must choose one or more forms in which to represent the required knowledge as symbol patterns in the memory of the computer -- that is, he (or she) must choose a knowledge representation. He must also ensure that the computer can use the knowledge efficiently by selecting from a handful of reasoning methods.

The Building Blocks of Expert Systems

Every expert system consists of two principal parts: the knowledge base; and the reasoning, or inference, engine. Knowledge Base contains domain-specific and high-quality knowledge. Knowledge is required to exhibit intelligence. The success of any ES majorly depends upon the collection of highly accurate and precise knowledge. Use of efficient procedures and rules by the Inference Engine is essential in deducting a correct, flawless solution. In case of knowledge-based ES, the Inference Engine acquires and manipulates the knowledge from the knowledge base to arrive at a particular solution. Building expert systems is generally an iterative process. The components and their interaction will be refined over the course of numerous meetings of the knowledge engineer with the experts and users. We shall look in turn at the various components [2, 3].

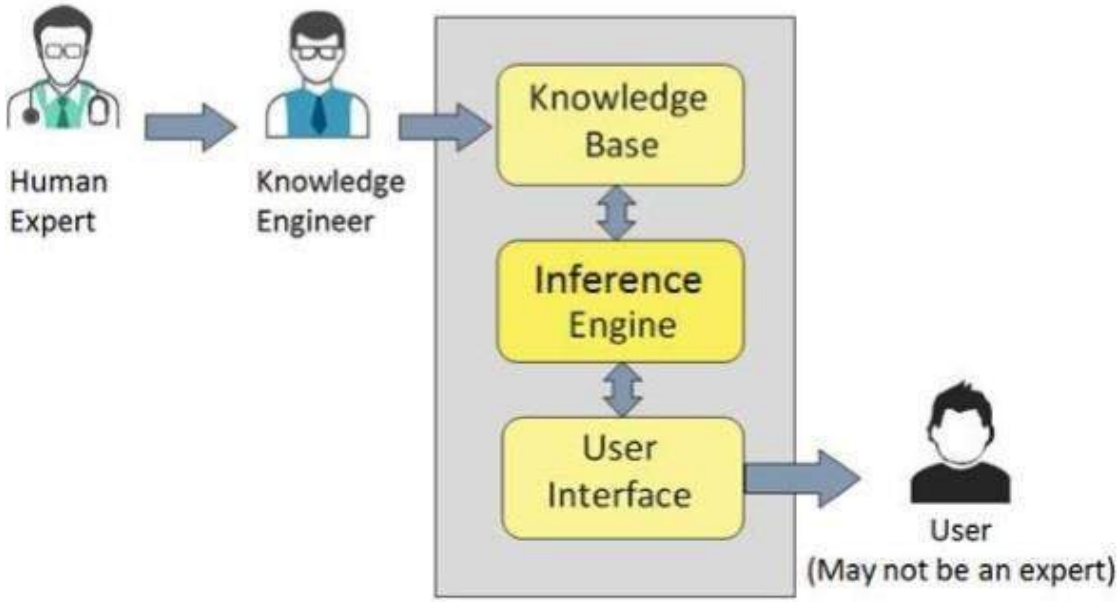

Capabilities of Expert Systems

The expert systems are capable of −

- Advising
- Instructing and assisting human in decision making
- Demonstrating
- Deriving a solution
- Diagnosing
- Explaining
- Interpreting input
- Predicting results
- Justifying the conclusion
- Suggesting alternative options to a problem

They are incapable of −

- Substituting human decision makers
- Possessing human capabilities
- Producing accurate output for inadequate knowledge base
- Refining their own knowledge [4]

Applications of Expert System

The spectrum of applications of expert systems technology to industrial and commercial problems is so wide as to defy easy characterization. The applications find their way into most areas of knowledge work. They are as varied as helping salespersons sell modular factory-built homes to helping NASA plan the maintenance of a space shuttle in preparation for its next flight. Applications tend to cluster into seven major classes [6].

Diagnosis and Troubleshooting of Devices and Systems of All Kinds. This class comprises systems that deduce faults and suggest corrective actions for a malfunctioning device or process. Medical

diagnosis was one of the first knowledge areas to which ES technology was applied (for example, see Shortlife 1976), but diagnosis of engineered systems quickly surpassed medical diagnosis. There are probably more diagnostic applications of ES than any other type. The diagnostic problem can be state in the abstract: given the evidence presenting itself, what is the underlying problem/reason/cause [1].

Planning and Scheduling. Systems that fall into this class analyze a set of one or more potentially complex and interacting goals in order to determine a set of actions to achieve those goals, and/or provide a detailed temporal ordering of those actions, taking into account personnel, materiel, and other constraints. This class has great commercial potential, which has been recognizing. Examples involve airline scheduling of flights, personnel, and gates; manufacturing job-shop scheduling; and manufacturing process planning.

Configuration of Manufactured Objects from Subassemblies. Configuration, whereby a solution to a problem is synthesizing from a given set of elements related by a set of constraints, is historically one of the most important of expert system applications. Configuration applications were pioneering by computer companies as a means of facilitating the manufacture of semi-custom minicomputers (McDermott 1981). The technique has found its way into use in many different industries, for example, modular home building, manufacturing, and other problems involving complex engineering design and manufacturing [9].

Financial Decision Making. The financial services industry has been a vigorous user of expert system techniques. Advisory programs have been creating to assist bankers in determining whether to make loans to businesses and individuals. Insurance companies have used expert systems to assess the risk presented by the customer and to determine a price for the insurance. A typical application in the financial markets is in foreign exchange trading [9].

Knowledge Publishing. This is a relatively new, but also potentially explosive area. The primary function of the expert system is to deliver knowledge that is relevant to the user's problem, in the context that the user's problem. The two most widely distributed expert systems in the world are in this category. The first is an advisor, which counsels a user on appropriate grammatical usage in a text. The second is a tax advisor that accompanies a tax preparation program and advises the user on tax strategy, tactics, and individual tax policy [9].

Process Monitoring and Control. Systems falling in this class analyze real-time data from physical devices with the goal of noticing anomalies, predicting trends, and controlling for both optimality and failure correction. Examples of real-time systems that actively monitor processes can be find in the steel making and oil refining industries.

Design and Manufacturing. These systems assist in the design of physical devices and processes, ranging from high-level conceptual design of abstract entities all the way to factory floor configuration of manufacturing processes [7, 8].

Conclusion

We began by considering what exactly Expert Systems are, their general architectures, and some of the typical tasks that they can deal with**.** We have considered all the possibilities of expert systems. Explored the field of use. I can conclude that these systems have great potential for development. They can simplify the rights in many areas and provide advice in any field.

References

1. EXPERT SYSTEM AND ARTIFICAL INTELLIGENCE [Електронний ресурс]: Expert System / Режим доступу: http://www.wtec.org/loyola/kb/c1_s1.htm – Назва з екрану
2. Artificial Intelligence [Електронний ресурс]- Expert Systems / Режим доступу: https://www.tutorialspoint.com/artificial_intelligence/artificial_intelligence_expert_systems.html– Назва з екрану
3. IAI : Expert Systems [Електронний ресурс]: Expert System / Режим доступу: http://www.cs.bham.ac.uk/~jxb/IAI/w9.pdf – Назва з екрану
4. Expert Systems and Applied Artificial Intelligence [Електронний ресурс]: Expert System / Режим доступу: http://www.umsl.edu/~joshik/msis480/chapt11.htm – Назва з екрану

5. **Expert Systems** [Електронний ресурс]: Expert System / Режим доступу: https://www.slideshare.net/osmancikk/expert-systems-13306349?next_slideshow=1 − Назва з екрану
6. Bruce G. Buchanan & Reid Q. Smith: FUNDAMENTALS OF EXPERT SYSTEMS . –Stanford University, 2010
7. Бібліотека економіста[Електронний ресурс]: Expert System / Режим доступу: http://library.if.ua/book/97/6671.html − Назва з екрану
8. Інформаційні технології та моделювання бізнес-процесів [Електронний ресурс]: Expert System / Режим доступу: http://pidruchniki.com/10811007/informatika/ekspertni_sistemi − Назва з екрану
9. Доповідь: Експертні системи: [Електронний ресурс]: Expert System / Режим доступу: https://superbotanik.net/referati/referaty-po-kommunikacii-i-svyazi/doklad-ekspertni-sistemi − Назва з екрану

10. Expert System Semantic Intelligence [Електронний ресурс]: Expert System / Режим доступу: http://www.expertsystem.com/about-us/ − Назва з екрану

Кудрявцев Дмитро Станіславович -- студент групи 2КН-15б, факультет інформаційних технологій та компютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 2kn15b.kudryavtsev@gmail.com
Бушинська Аліна Сергіївна − студентка групи 2КН-15б, факультет інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: alina.bushinskaja@yandex.ua

Науковий керівник: ***Степанова Ірина Сергіївна*** -- Кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Dmytro S. Kudryavtsev -- student of Information Technologies and Computer Engineering Faculty Dmytro Kudriavtsev, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia , e-mail: 2kn15b.kudryavtsev@gmail.com.
Alina S. Bushunska − student of Information Technologies and Computer Engineering Department, 2CS- 15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: alina.bushinskaja@yandex.ua

Supervisor: ***Irina S. Stepanova*** -- Ph.D., Associate Professor, Head of Foreign Languages Department , Vinnytsia National Technical University ,Vinnitsa.

УДК 811.111.

Varchuk L. V.

Korol' D. S.

THE WORK OF NEW TECHNOLOGY OF CONTROLLING COMPUTER WITH A WAVE OF YOUR HAND

Vinnytsiya National Technical University

Abstract

This article is about amazing properties of modern computers that can be managed with a help of different gestures. Talented scientists from around the world work on various projects associated with it. Many extraordinary techniques can change resolutely our world.

Keywords: computer, technology, invention, touchless, wireless.

Introduction

Nowadays, the magicians behind the motion capture technology that powers Microsoft's Kinect, are launching Aquifi, the next step in their development of motion capture technology.

Palo Alto, Calif.-based Aquifi has spent the past three years developing software that uses commodity sensor equipment — like the cameras and video components in smart phones and tablets — to recognize and interpret gestures so that users can have touchless interactions with their devices. It has image sensors that can discern the depth between a user and a device, the size of any content can be adjusted depending on distance from the screen.

Applications for the technology are ubiquitous, but the first use-case that its founder Kareemi points to is being able to interact with content without having to hold a device. "You and the machine don't have to be welded together," he says. If someone is making dinner with a recipe on a tablet, the device can be across

Illustration 1. Interaction with the invention.[3]

the kitchen from the stove and the chef can still scroll up and down the recipe onscreen, while still chopping onions.

Research results

Team of electrical engineering students has designed an interactive display surface that allows users to control objects on a screen simply by gesturing in the air. The SpaceTouch surface can either replace an existing touchscreen or be embedded below a table or behind a wall, and can interface with a phone or computer. A wide variety of uses are possible for the technology, especially in settings where touching a screen is difficult, according to the team, which consists of electrical engineering graduate students Yingzhe Hu, Liechao Huang and Aoxiang Tang.

The 3-D motion sensing of SpaceTouch is made possible by the addition of an extra layer beneath an everyday touchscreen. The upper sensing layer is a matrix of motion-sensing electrodes. A specialized computer chip directs the electrodes to send out a voltage that oscillates, or goes up and down at a constant frequency, creating an electric field that extends to about a foot in front of the screen.

When a hand moves through the electric field, it disrupts the field in a way that changes the frequency of the voltage oscillation. To prevent the display layer from interfering with the motion-sensing electric field, the team added a transparent, conductive shielding layer below the sensing layer, and designed the computer chip to synchronize the voltage oscillations of the two layers.

Where can we use it? For instance, a surgeon in an operating room could use SpaceTouch to scroll through a patient's X-rays. A cook could browse recipes on a surface embedded in an oven or refrigerator door. And three-dimensional sensing could create new possibilities for video games and educational tools.

Conclusion

New technology of controlling computer with waves of our hands is a big step in science. It allows to the people to pay more attention to the important things and doesn't waste time, sitting stationary at the computer. Besides, it is very easy that means even kids are able to use this technology.

LIST OF REFERNCES

1. Буров Є.В. Комп'ютерні мережі: Підручник. – Львів: «Магнолія плюс»,. 2006.
2. https://techcrunch.com/2014/04/28/aquifi-changes-the-computing-interface-with-a-wave-of-the-hand/
3. https://discovery.princeton.edu/2014/11/14/new-technology-enables-computing-with-the-wave-of-a-hand/
4. https://s-media-cache-ak0.pinimg.com/736x/6f/fb/25/6ffb25a0207bbe468fdecf128cf2fb4a.jpg

Varchuk Liana V. — Teacher, Department of Foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya;

Korol' Diana S. — Department of Information Technologies and Computer Engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsya, diana999anaid@gmail.com.

УДК 621.316.7

Д.О. Поліщук

АЛЬТЕРНАТИВНА ЕНЕРГЕТИКА В УКРАЇНІ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття висвітлює питання сучасного стану в галузі нетрадиційної та відновлюваної енергетики в Україні та світі, а також окреслює можливі перспективи розвитку даної галузі. Альтернативна енергетика набуває ознак однієї з ключових галузей світової економіки.

Ключові слова: *відновлювані джерела енергії, нетрадиційні джерела енергії, гідроелектростанції, вітрові електростанції, сонячні електростанції.*

Abstract

This article describes the current state in the branches of alternative and renewable energy in Ukraine and all over the world and it also outlines the possible prospects of the development of the renewable and alternative energy. Alternative energy becomes one of the key sectors of the global economy.

Keywords: alternative energy sources, hydroelectric power plant, wind power plant, solar power plant.

ALTERNATIVE ENERGY IN UKRAINE: STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Renewable energy is the energy that is collected from renewable resources, which are naturally replenished on a human timescale, such as the sunlight, wind, rain, tides, waves, and geothermal heat. Renewable energy often provides energy in four important areas: electricity generation, air and water heating/cooling, transportation, and rural (off-grid) energy services [1].

Based on REN21's 2016 report, the renewal of energy contributed 19.2% to humans' global energy consumption and 23.7% of their generation of electricity in 2014 and 2015. This energy consumption is divided into 8.9% coming from traditional biomass, 4.2% of heat energy (modern biomass, geothermal and solar heat), 3.9% of hydroelectricity and 2.2%stands for electricity from the wind, solar, geothermal, and biomass.

Renewable energy systems are rapidly becoming more efficient and cheaper. Their share of total energy consumption is increasing. Growth in consumption of coal and oil could end by 2020 due to increased uptake of renewables and natural gas.

Consider the situation in the field of renewable and alternative energy in Ukraine. Ukraine actively involved in the process of using alternative energy sources and increasing annual growth rates of renewable energy. Legislative acts created a legitimate right for the efficient use of alternative energy. For the first time at the legislative level in Ukraine the 147 Collected articles. Issue 34 term and innovative renewable energy Law of Ukraine "On energy saving" from 1 July 1994. The law not only defined the concept of alternative energy but also established a regulation that applies to businesses and individuals who are working on the construction and reconstruction of renewable energy. Also, this law provides tax benefits to enterprises - manufacturers of energy-saving equipment, machinery and materials, measurement systems, control and power management and enterprises that use equipment that runs on alternative and renewable energy sources. That is at the very beginning of the formation of Ukrainian statehood was granted attention to this issue and created a favorable economic regime for the development and use of alternative energy sources [2]. In 2003 the Parliament of Ukraine adopted the Law "On alternative energy sources", which defines the legal, economic, environmental and organizational basis for the use of alternative energy sources, provided assistance in expanding their use of fuel and energy complex. This law alternative energy is defined as energy, which ensures the production of electricity, heat and mechanical energy from alternative energy sources. The law describes alternative energy sources like renewables, which include solar, wind, geothermal, wave energy and tidal, hydropower, biomass, gas from organic waste, gas, sewage treatment plants, biogas and secondary energy resources, which include blast furnace and coke gas, degassing of methane gas from coal deposits, converting waste energy potential of technological processes [3]. According to the "Energy Strategy of Ukraine till 2030" adopted by the Cabinet of Ministers of Ukraine on 15 March 2006, the development of alternative and renewable energy sources as an important factor in increasing energy security and reducing human impact

of energy on the environment. Large-scale use of the potential of alternative energy in Ukraine is not only domestic but also international importance. For alternative energy appears as a significant factor in combating global climate change of the planet as a whole, improve the general state of energy safety in particular. Therefore ways and directions of strategic development of the industry in our country should contribute to the united efforts of the international community in the field of energy and meet the basic principles of the Green Paper 'A European Strategy for Sustainable, Competitive and Secure Energy "(Brussels, 8 March 2006) The Strategy stipulates that development renewable energy will have a significant effect of reducing the use of traditional energy sources and emissions of greenhouse gases, improve the overall ecological environment [4]

Thus, Ukraine has considerable resources for renewable energy - with powerful river hydrological energy reserves, mountains and coastal areas to install wind machines, a long sunny period of the year, and significant agricultural areas for growing biofuel crops. All this, combined with favorable legislation and "green" public sentiments will allow Ukraine to occupy an important place among the advanced countries.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кудря С.О. Нетрадиційні та відновлювані джерела енергії: Підручник / С.О. Кудря. – К.:НТУУ «КПІ», 2012. – 492 с.
2. Закон України «Про енергозбереження» від 01 липня 1994 року (№74/94-ВР).
3. Закон України «Про альтернативні джерела енергії» від 20 лютого 2003 року (№ 555IV).
4. Постанова Національної комісії регулювання електроенергетики України від 22 січня 2009р. № 32 «Про затвердження Порядку встановлення, перегляду та припинення дії «зеленого» тарифу для субєктів господарської діяльності»

Дмитро Олександрович Поліщук **–** студент групи ЕСМ-16м, факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: ***Ірина Сергіївна Степанова*** – доц. кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Dmytro O. Polishchuk– student group ЕСМ-16м, Faculty of Electromechanics and Electricity, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: ***Irina S. Stepanova***– head of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 330.322(477.44)

І.О. Пилипенко

VINNISTIA REGION INVESTMENT ACTIVITY

Vinnytsia National Technical University

Анотація

Досліджено теоретичні основи проведення інвестиційної діяльності. Розглянуто проблематику розвитку інвестиційної діяльності на території України та Вінницької області. Запропоновано напрямки розвитку та підвищення ефективності інвестиційної діяльності в регіоні.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційні ресурси, регіон, інвестиційна привабливість.

Abstract

The article considers theoretical basics of investment, issues of investment activity in Ukraine and Vinnytsia region, directions and efficiency of investment in the region.

Keywords: investment, investment resources, the region's investment attractiveness.

In modern conditions it is extremely important to develop of investment activity and attract investors into the country. Therefore, the state is trying to create a coherent program of social and economic development, provide mechanisms for management, reform the economy, appropriate fiscal, monetary and credit systems.

On the basis of investment it is possible to overcome economic crisis and to make the structure adjustment of the economy and especially its regions. However, investment activity depends entirely on the formation of coherent and strategically oriented to achieve common outcomes interests of the center and the regions.

The relevance of this issue is the uneven regional distribution of investment income and prioritizing investment activity in Vinnytsia region.

The economic literature, analyzes the issue of investment activity in Ukraine and its regions.

Problems of investments, the impact of the investment attractiveness on the region have been studied by Ukrainian scientists I. Vinnichenko, O.H. Mital, V.G. Fedorenko, V.M. Buckwheat, N.P. Reznik, D.A. Sharapatyuk, A.S. Belousov, T.V. Baulina, I.A. Lepohina, P.T. Sabluk, V.E. Sweden and others. Among foreign scientists who devoted their research to the problem of investment it should be noted L. Hytmana, P.Masse, William Sharpe [1, c.13].

Nowadays the state directs development investment to create a favorable investment environment and substantial increase in investment. One of the most attractive investment regions is Vinnytsia region.

Vinnytsia region has significant potential that can be considered as an object region to attract both domestic and foreign investments. This can be confirmed by a number of reasons, such as [2]:

- Favourable geographical location
- Favorable business environment and provision of simplied and qualitative administrative services
- Reputation of a reliable and stable partner
- Developed and diversied industrial sector of the economy
- Availability of the start-up platforms for investment projects
- High scientic potential and highly qualied personnel
- A large number of minerals
- Availability of unique recreation resources

At present Vinnytsia region implements 10 agreements on trade and economic, scientific and technical and cultural cooperation with regions of Poland, Romania, Moldova, the Czech Republic, Belarus and others. Total amount of foreign direct investments in the region’s economy since January 1, 2016 has been 187.1 million USD. Foreign trade turnover in 2015 amounted to 1.1 billion. USD. Trading is conducted with 120 countries [2].

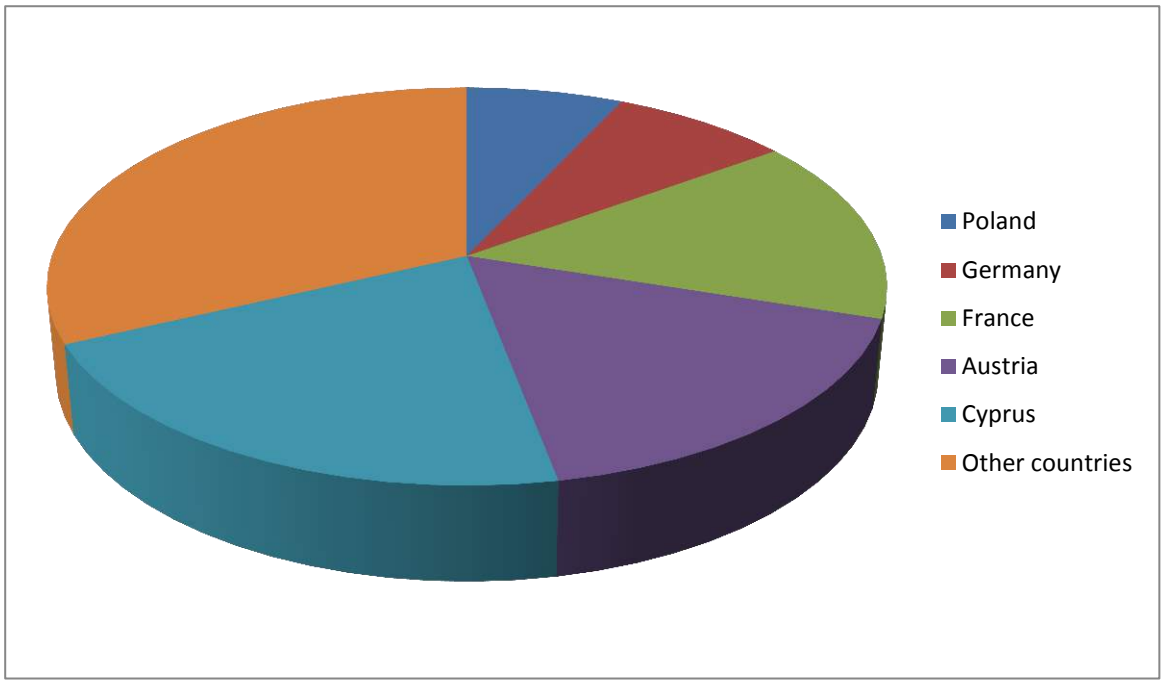

Structure of foreign investment by investing countries, %

More than 300 powerful (large and medium) enterprises of different ownership form the basis of the region's industrial sector. Vinnytsia region has a multisectoral industrial complex. The main purpose of the regional industrial policy is to create favorable environment for local businesses.

The largest industrial enterprises of the region with foreign investments are: company "Nemiroff" - the leader of Ukrainian vodka market; Ltd "Barlinek Ukraine" (with participation of Polish investments) - Major product is barlinek board, which is used in the production of wooden floors (sold in 30 countries); JSC "Pfaner Bar" (Austrian capital) - created to process the agricultural production and bottling of natural juices in Tetra Pak packaging type; Ltd "Lustdorf" - the company is a manufacturer of a wide range of dairy products produced under the famous trademarks, Ltd "Agrana Fruit Ukraine" (present investments of Austrian origin) - the main activities of the company is the production of concentrated fruit and vegetable juices, purees production in aseptic package without any preservatives, fillers for the production of fruit yogurt with pieces of fruit and berries; public company "Vinnytsia confectionary" - trade mark "Roshen" (investment concern "UPI" and foreign investments of different origin) - activity: production of sweets, chocolate, cakes [3, c. 58].

Almost half of the total foreign capital (47.0%) is concentrated in the city of Vinnytsia - 83.9 million USA. Significant amounts of foreign investment are in Kozyatyn - 20.3 mln. USD. (11.4%) and Nemyriv district - 19.0 mln. USD. (10.6%). Among other regions the leading place in terms of foreign investment occupy the town of Ladyzhyn: Bar, Tyvrovsky, Vinnytsia, Lipovetsky districts [3, c. 60].

Given the above data it can be concluded that investment activity is an important direction to improve conditions of enterprises and regions. But for investors to enter the domestic market, public authorities must promote the development of investment attractiveness of investment objects and regions in general. The prospect of further research in this area should be the development of guidelines of comprehensive evaluation of investment attractiveness of the region, and formation of appropriate models allowing the domestic economy to stimulate innovative activity of domestic enterprises and regions.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Мітал О.Г. Інвестиційна діяльність регіонів на сучасному етапі розвитку економіки// Інвестиції: практика і досвід. – 2008. - №1. – С.13.
2. «10 Причин інвестувати у Вінницьку область» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vininvest.gov.ua/assets/uploads
3. Ціхановська О., Ціхановська В. Розвиток інвестиційної діяльності регіону // О. Ціхановська, В. Ціхановська / Економіка АПК. – 2010. – №5, С.58-61.

Пилипенко Ірина Олександрівна – студентка групи МОв-14(б) факультету Менеджменту та Інформаційної Безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: fm.3mov.pylypenko@gmail.com

Науковий керівник: Рудницька Тетяна Григорівна - викладач кафедри іноземних мов, email: runina5@mail.ru

Pylypenko Irina – student of Management and Information Security Faculty of Vinnytsia National Technical University, e-mail: fm.3mov.pylypenko@gmail.com

The scientific supervisor: Rudnytska Tetiana Hryhorivna - a teacher of Foreign Languages Department, email: runina5@mail.ru

S. Nykyporets

L. Popsui

WIND POWER POTENTIAL OF UKRAINE

Vinnytsiya national technical university;

Abstract

The suggestions for improving Ukrainian energy resources usage, based on the renewable sources of energy, that is wind stations, were represented in this article.

Keywords: wind, energy, renewable sources of energy.

Introduction

Ukraine's renewable energy market becomes more and more important now. But wind energy is still a wonder in Ukraine. Ukrainians are beginning to use the energy of the wind.

Purpose of this work is to analyze the prospects of renewable electricity, from the side of wind power stations, in Ukraine.

Research results

Thus, the energy production grows faster than the population. Modern power engineering faces a lot of problems, and the most urgent problem is the new energy sources. At present, 6 billion people on the Earth consume more than 12 billion kWh of energy per year, i.e., an average of 2 kWh per person. That is, about 90% of the energy we get by fossil fuels - oil, coal and gas, their rate of accumulation in the bowels of the Earth is much smaller than the speed of their consumption (approximately 106 times), that's why we look aside of renewable sources of energy, especially wind energy.

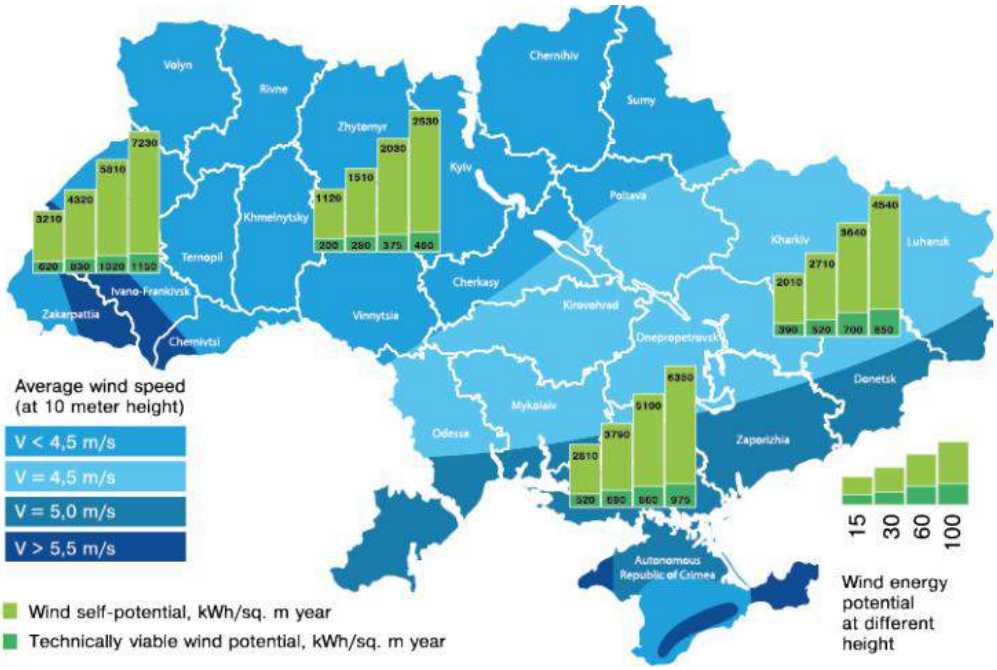

Illustration 1. Wind power potential of Ukraine

According to the Wind Energy Association, wind energy potential in Ukraine is estimated at 30,000 GWh. Some researchers believe, Ukraine is among the top-four European countries, most suitable for generating electricity from wind.

The installed capacities at the end of 2015 totalled 89 MW and the amount of electricity generated from wind was 151 MW.

In January 2012, 37.5 MW of modern wind power plant Novoazovsk were put into operation, out of 107.5 MW planned. Also, in 2011 wind power plant Wind Park Ochakiv with capacity of 25 MW and 3 MW wind power plant in the Kherson region (Vindkraft Ukraine) were put into opertation. Thus, in 2011, about 65.5 MW of modern wind power plants were constructed in Ukraine, and the total capacity of all Ukrainian wind power plants increased to 150 MW. About 50% of Ukraine's territory is suitable for installation of wind power plants and commercial generation of electricity from wind. In particular, the prospective regions are the Black Sea coast, the southern steppe regions, and the Carpathian Mountains.

- - - -

K.O. Syvul'ska

One small step for a man and binary code

Vinnytsia national technical university

Анотація

Закодовані за допомогою нулів і одиниць перші слова, сказані людиною, яка ступила на Місяць, можуть щось сказати лише комп'ютеру. Цей код називається бінарним і він присутній в багатьох важливих аспектах нашого життя.

Ключові слова: Ніл Армстронг, бінарний код, кодована інформація.

Abstract

Coded with the help of zeros and ones, the first words uttered by the person who stepped on the Moon can say something to the computer only. This code is called binary and it is present in many important aspects of our life.

Keywords: Neil Armstrong, binary code, coded information.

In July 1969, when American astronaut Neil Armstrong set foot on the surface of the moon, having realized the age-old dream of a man, the news of this event, instantly breaking 400 thousand kilometers of outer space, reached the city of Houston in Texas state, and then flew around the world. Television showed this scene in millions of flats, and the teletypes gave all details - including Armstrong's short but wonderful speech "This is a small step for man and a giant leap for humanity" - in thousands of newspaper and magazine editions around the world.

The phrase for landing on the moon was drawn up in advance (*That's one small step for a man, but one giant leap for mankind*), but from the excitement Armstrong missed the indefinite article before the word *man*, which is clearly audible in the record. Thus, the meaning of the phrase was distorted: the word *man* without the article means not a *single person*, but a man, as a kind, *humanity*.

An interesting fact is that after his famous phrase he added in an undertone: "Good luck, Mr. Gorski." NASA suggested that it was, perhaps, a challenge thrown to one of the Soviet cosmonauts. However, the verification confirmed that the cosmonaut has no such name in the Union. Then for decades at any opportunity, at all meetings and conferences, Armstrong was asked what his strange statement meant. Neal in reply only smiled mysteriously and replied that he could not say anything.

But no matter what Armstrong made a mistake and to whom such a cryptic message was addressed, the greatness of the event could not spoil such a trifle. Information about the landing on the moon traveled around the world. Much of this information traveled from machine to machine in the form of a special code consisting of pulses of electronic equivalent of zeros and ones.

The fact that the connection between the man who landed on the Moon and the Earth celebrating this event was carried out with the help of zeros and ones, deeply symbolic and logical, because these signs of the binary system of numbers played in this historical achievement thousands of all possible roles. With their help, everything was encoded - from the commands given to the spacecraft during take-off, to instructions, thanks to which the descent vehicle of the Armstrong expedition, when returning to Earth, entered the earth's atmosphere at an appropriate angle. The same thing is happening everywhere in our computerized world. In its digital basis, the computer, regardless of its size and

purpose, represents a system for transmitting information expressed in the form of zeros and ones. What is called a binary code.

A binary code is a representation of information in a combination of 2 characters 1 or 0, as they say in programming is or not, true or false. Someone can show this very difficult, but in fact a binary code - it's easy! For example, any letter of the alphabet can be represented as a set of zeros and ones. For example, the letter H of the Latin alphabet will have this form in the binary system - 01001000, the letter E - 01000101, the beech L has such a binary representation - 01001100, P - 01010000.

Coded with the help of zeros and ones, the first words uttered by the person who stepped on the Moon can say something to the computer only. On this page Neil Armstrong's statement is coded: "This is a small step for man and a giant leap for mankind." Here is used the so-called American standard code of information exchange, abbreviated ASCII.

The idea of using only two characters to encode information is as old as the world. Drums, which are used by some African tribes, transmit messages in the form of combinations of sonorous and deaf strokes. Another, more modern example of two-character coding is the Morse code, in which the letters of the alphabet are represented by certain combinations of dots and dashes.

Binary representation of numbers is not the only alternative to decimal notation. The ancient Babylonian arithmetic was based on the number 60, and in the habits and language of the Anglo-Saxons we find traces of the decimal system that once dominated the British Isles: 12 months a year, 12 inches per foot, two 12-hour periods in a day, various System of measures, also based on the number 12. Called to life by nothing more than ten fingers of a pair of human hands, the decimal system eventually supplanted all other systems of account, at least in the countries of the West. However, some European thinkers of the Enlightenment, which followed the Renaissance, showed considerable interest in a simple and elegant binary number system. Gradually this system penetrated from one scientific discipline to another, from logic and philosophy into mathematics, and then into technology, where it played an important role at the dawn of the computer revolution.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Time-Life Books Staff. Computer Basics, 1985. – 128 с. - ISBN 0-8094-5654-0
2. Neil Armstrong [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані.– Режим доступу: https://en.wikiquote.org/wiki/Neil_Armstrong – Назва з екрана.
3. Что сказал первый человек на Луне, или «Удачи, мистер Горски!» [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://www.adme.ru/svoboda-narodnoe-tvorchestvo/chto-skazal-pervyj-chelovek-na-lune-ili-udachi-mister-gorski-882210/ – Назва з екрана.
4. Binary code [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/Binary_code – Назва з екрана.

Відомості про автора

Сивульська Катерина Олегівна, студентка факультету комп'ютерних систем та автоматики групи 2СІ-15б, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, siwulskaya@yandex.ua

Syvul'ska Kateryna Olegivna, student of faculty for computer systems and automation group 2SE-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city, siwulskaya@yandex.ua

Відомості про наукового керівника

Степанова Ірина Сергіївна, кандидат філологічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Stepanova Iryna Sergiivna, candidate of philological sciences, associate Professor, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city

УДК 621.396.61

I. V. Shargalo
A. V. Lavrik

Integrated SAW Broadband Antenna for WLAN/ WIMAX

Vinnytsia National Technical University

Анотація

В даній статті описується SAW пристрої які набули широкого застосування в сучасному житті людей та зіграли важливу роль в системах бездротового зв'язку, так як SAW пристрої мали перевагу низької вартості маленькі розміри, простоту реалізації та високу пропускну здатність.

Ключові слова: бездротовий зв'язок, WIMAX, інтегрований широкосмуговий зв'язок.

Abstract

This article describes the SAW devices are widely used in modern life and played an important role in the wireless communication system, as SAW devices have the advantage of low cost small size, ease of implementation and high bandwidth.

Keywords:wireless LAN, WIMAX, integrated broadband.

A miniaturized, integrated broadband surface acoustic wave (SAW) antenna with a size of 8.4 x 6.8 mm is designed on a 0.5 mm thick, 128 -rotated Y-cut lithium niobate (LiNbO3 piezoelectric substrate. The antenna is constructed, using four cross-coupled half-wavelength square open-loop strips and two 16 pm width interdigital transducers (IDT) of 42 pairs. Photolithography and evaporation techniques are used to realize the designed pattern. The proposed antenna has a -10 dB bandwidth of 2.2 GHz (4.8 to 7 GHz) for WLAN/WiMAX bands applications. The gain and far-field radiation patterns of the proposed antenna are also developed in this study.

Broadband antennas have aroused high interest in recent years for application to multimode witless communication systems. Because of low cost and process simplicity, printed monopole antennas are very popular candidates for these applications. One of the major challenges is the design of terminal antennas that are compact in size but have a wide impedance matched band. Many kinds of broadband antennas have been studied. Most printed circuit boards (PCB), made of FB-4 which has a relative permittivity of approximately 4.4, could not be used to fabricate antennas with smaller sizes, and they could be difficult to integrate in radio frequency/ microwave circuitry. SAW devices have been widely fabricated and played an important role in wireless communication systems, because the SAW devices had the advantages of low manufacturing cost, miniaturization, light weight, easy realization, easy integration and better isolation between the radiating element and feeding network. The proposed broadband SAW antenna can be easily integrated with other circuit components to form a complete system. Details of the antenna design and performances are presented.

This antenna is fabricated on a 128°-rotatedY-cut lithium nio- bate (LiNb03) piezoelectric substrate, with a thickness of 6.5 mm. A 50 Q SMA connector was welded as the input. As shown, this antenna is composed of two parts, which are four cross-coupled half-wavelength square open-loop strips and two 16 pm width interdigital transducers (IDT) of 42 pairs. The IDTs consist of interleaved metal electrodes, which are used to launch and receive the waves, so that an electrical signal is converted to an acoustic wave and then back to an electrical signal. The IDTs not only are the lumped capacitors, but play the role of transducers. The half wavelength square open-loop strip determines the resonant frequencies.

When the LiNb03 piezoelectric substrate is used to fabricate the microwave devices, Aluminum (Al) can be used to print the needed patterns of designed electrodes. The printed method did not need to use a FeCl3 solution to etch the Cu plate from the surfaces of PCBs. Another important reason for us to use the

photolithographic technology was that it was easy for mass production and integra- tion. As the parameters showed, the designed antennas had a small size of 8.4 X 6.8 mm, which was much smaller than the monopole antennas fabricated on an FR4 substrate. Finally, the char-acteristics of fabricated antennas were measured using a vector network analyzer and a far-field measurement system.

RESULTS AND DISCUSSIONS

The measurement of return losses is carried out with an HP8720C network analyzer. The -10 dB bandwidth for the measured return losses reaches 2.2 GHz (4.8 to 7 GHz), and can cover the 5.15 to 5.35 GHz and 5.725 to 5.825 GHz WLAN bands, as well as the 5.25 to 5.85 GHz WiMAX bands. The antenna gain variesfrom approximately -11 to -7 dBi for frequencies over the entire band.

CONCLUSION

A compact integrated SAW antenna with broadband performance is designed and fabricated on 128°-rotated y cut LiNb03 piezoelectric substrate, using photolithography and evaporation techniques. This antenna is composed of four cross-coupled half-wave- length square open-loop strips and two 16 Width IDTs of 42 pairs. The proposed broadband SAW antenna can be designed to have a bandwidth of 2.2GHz (4.8 to 7 GHz), good radiation performance and antenna gain varying 'rom approximately -11 to -7 dBi for frequencies over the operating band, but is only 8.4 X 6.8 mm in size. This antenna is especially suited for WLAN/ WiMAX applications in small-size signal receptions and handheld mobile devices. The proposed antenna is easyto fabricate and integrated with radio frequency/microwave circuitry for low manufacturing; cost.

References

1. I F. Chen and C.M. Peng, “Printed Broadband Monopole Antenna for WLAN/ WiMAX Applications,” IEEE Antennas and Wireless Propagation Letters, Vol. 8> 2009, pp. 472-474.
2. Z.A. Zheng and Q.X. Chu, "CPW-fed Ultra-wideband Antenna with Compact Size,” Electronics Letters, Vol. 45, No. 12. June 2009, pp. 593-594.
3. R.W. Carson J.S. Hyok and E. Yasan “A Wideband Stick-on Connector for CPW- fed On-glass Antennas,” IEEE Antennas and Wireless Propagation Letters, 2010- Vol. 9, pp. 171- 174.
4. C.K. Cambell, Surface Acoustic Wave Devices for Mobile and Wireless Communication Academic Press Inc., 1998.
5. D. Supriyo, Surface Acoustic Wave Devices Prentice Hall, Englewood Cliffs, 1986;.
6. S. Masaaki, “Small or Low Profile Antennas and RadioCommunication Systems” IEICE Transactions on Communications, 1988, Vol. J7l-B, No. 11. Pp. 1198-1205.

Шаргало Ілля Васильович – студент групи МЕ-15б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: i_vasilev@ukr.net

Лаврик Андрій Володимирович – студент групи МЕ-15б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: lavrik127@ukr.net

Науковий керівник: **Габрійчук Людмила Едуардівна**–старший викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Shargalo Ilia– student of group me-15B, the faculty of Infocommunications, electronics and nano-systems, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: i_vasilev@ukr.net

Lavrik Andriy– student of group me-15B, the faculty of Infocommunications, electronics and nano-systems, Vinnytsia national technical University, Vinnytsia, e-mail: lavrik127@ukr.net

Scientific Director**:Liudmyla E. Habriichuk** – senior teacher, Department of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 811.110

N.M.Olshanskaya

History of System Engineering

Vinnytsia national technical university

Анотація

Системна інженерія стала окремою фахової дисципліни в останні півстоліття у відповідь на все зростаючої складності нових продуктів і систем. Початок розвитку поняття Системної інженерії бере ще з років Другої Світової війни

Ключові слова

Системна інженерія, фахова дисципліна, продукти, системи, розвиток, Друга Світова війна

Abstract

Systems Engineering has emerged as a distinct professional discipline in the past half century in response to the ever-increasing complexity of new products and systems. The beginning of the concept of system engineering is still in World War II

Keywords

Systems Engineering, distinct professional discipline, products, systems, concept, World War II

Systems Engineering

The term Systems Engineering (SE) is a generic term that describes the application of structured engineering methodologies to the design and creation of complex systems. While there has been great discussion about the term "system", it can be argued that from the point of view of the System Engineer, a system is a collection or set of "parts" that work together to perform a particular function. These parts can be in the form of hardware, software, or liveware, and in themselves may be considered systems. The system definition is essentially relative to the perspective of the individual who views the system. The discipline of Systems Engineering focuses on the coordination of all of the disciplines, tasks, and activities necessary to develop the total system.

Unlike traditional engineering disciplines, such as hydraulics engineering, structural engineering, or electrical engineering, Systems Engineering is not governed by a set of fundamental mathematical relations based on physical properties. In essence, it has not traditionally been a strict laboratory-based form of engineering. It has emerged from a need to deal with the ever-increasing complexity of system development projects, and emerged as a collection of best-practices for managing the development of complex engineering systems

The field of System Engineering as we know it emerged from the post World War II (WWII) military-industrial-academic complex that was embroiled in an accelerating weapons race with the former Soviet Union. While many pre-WWII systems were designed, built and implemented in a succession of steps with relatively few decision makers affecting the technical design and development of the system. The foundation of System Engineering, as it is known today, emerged from this era via the Atlas Intercontinental Ballistic Missile (ICBM) Program.

The System Engineer

In many respects, the System Engineer is similar to the general practitioner in medicine, an individual who is able to grasp the issues of importance by looking at the whole system, and delegating responsibility for handling each issue to the appropriate specialist or team of specialists. While not necessarily called the "System Engineer", anyone who is responsible for the design and implementation of a total system based on a set of customer requirements is acting as a System Engineer. The role of the System Engineer , therefore ,is one of a manager that possesses and uses a set of formal tools that structure the system development process. In fact, the adoption of international standards for System Engineering has resulted from the appearance of requirements for certain process adherence guidelines in military and government system development contracts in the past few decades.

The primary concern in all literature on Systems Engineering is the customer, or more specifically, customer requirements and constraints. All System Engineering processes begin with the collection and documentation of customer requirements. These requirements are formally established as the basis for the system development, and more importantly, are methodologically tracked from the time they are created until the system is operated. There is essentially a paper trail of documentation and decision tools that describe or demonstrate the source of any system design choice to specific customer requirements. Unlike typical "push" design methodologies that are based on the premise of "build it and they will come", System Engineering processes are more of a "pull" system that has the customer driving the design requirements and parameters that most directly affect the performance of the system.

The System Engineering Methodology

At the highest level, the System Engineering methodology focuses on several major steps including (1) problem statement, (2) identification of objectives and requirements documentation, (3) concept generation, (4) analysis of alternatives and trade studies, (5) selection of primary concept, (6) system creation, including decomposition, design, development, integration, verification and validation, and (7) system operation and life cycle disposal. The system is then physically reconstructed from its individual components into subsystems and eventually integrated into a complete system. Plans are created by the System Engineer to ensure that the subsystems and overall system perform as designed (verification) and ultimately meet the desired intent of the customer (validation) by performing the desired function.

Standards for System Engineering have emerged from many sources, and first appear in military standards in the late 1960's. A standard is a document that establishes engineering and technical requirements for products, processes, procedures, practices, and methods, and has either been decreed by authority, or

adopted by consensus. Typically, government and military Systems Engineering standards have been decreed by authority, while commercial standards (i.e. ISO, EIA, SAE, and IEEE) have been adopted by consensus. However, the development of both decreed and adopted standards for System Engineering have been interdependent and mutually influential in their evolution.

The Future of the Field

The field of Systems Engineering has emerged from a collection of best practices in system development project management to formal degrees that are now provided in educational institutions. The International Committee on Systems Engineering (INCOSE) acts as a focal point for communicating the development of this work via publications and conferences.

While it is arguable that Systems Engineering is not a simple input/output function into which a set of requirements are entered and a system design emerges, it does provide the framework for managing and creating systems that meet customer needs in a manner that attempts to maximize the customer's value as measured via cost, time, and performance metrics. Systems Engineering will thus continue to survive and evolve as a professional discipline given the ever-increasing complexity of the distributed systems being created in an information age.

Відомості про автора

Ольшанська Наталія Михайлівна, студентка факультету комп'ютерних систем та автоматики групи 2СІ-15б, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, olshanata@gmail.com

Olshanska Natalia Mykhailivna, student of faculty for computer systems and automation group 2SE-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city, ***olshanata@gmail.com***

Відомості про наукового керівника

Степанова Ірина Сергіївна, кандидат філологічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Stepanova Iryna Sergiivna, candidate of philological sciences, associate Professor, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city

УДК 004.892

A.V.Kushnir

Memory cards in our life

Vinnytsia national technical university

Анотація

Карти пам’яті дуже важливі у наш час. З їх допомогою ми можемо зберігати та переносити фотографії, музику та документи. А у наш час цифрового життя, вони є просто незамінними.

Ключові слова

Карта пам’яті, смарт-медіа, персональний комп’ютер, компактний носій, міні-карта, флеш-карта

Abstract

Memory cards are very important in our time. With their help, we can save and transfer photos, music and documents. And nowadays digital life, they are simply irreplaceable.

Keywords

Memory card, Smart Media, PC, Compact Flash, Miniature Card, SD

A flash memory card (sometimes called a *storage card*) is a small storage device that uses nonvolatile semiconductor memory to store data on portable or remote computing devices. Such data includes text, pictures, audio and video. Most current products use flash memory, although other memory technologies are being developed, including devices that combine dynamic random access memory (DRAM) with flash memory.

PC Cards (PCMCIA) were the first commercial memory card formats (type I cards) to come out, but are now mainly used in industrial applications and to connect I/O devices such as modems. Since 1994, a number of memory card formats smaller than the PC Card arrived; the first one was Compact Flash later Smart Media and Miniature Card. The desire for smaller cards for cell-phones, PDAs, and compact digital cameras drove a trend that left the previous generation of "compact" cards looking big. In digital cameras Smart Media and CompactFlash had been very successful. In 2001, SM alone captured 50% of the digital camera market and CF had captured the professional digital camera market. By 2005 however, SD/MMC had nearly taken over Smart Media's spot, though not to the same level and with stiff competition coming from Memory Stick variants, as well CompactFlash. In industrial and embedded fields, even the venerable PC card

(PCMCIA) memory cards still manage to maintain a niche, while in mobile phones and PDAs, the memory card has become smaller.

There are a number of flash memory card types on the market, roughly divided between consumer devices and enterprise storage devices.

These devices include the Secure Digital card (SD card) and its smaller variant, the micro SD card; Secure Digital High Capacity (SDHC) card; CompactFlash card (CF card); Smart Media; Memory Stick; Multi Media Card (MMC); xD-Picture card; and USB card.

The above types of memory cards are usually associated with consumer devices, such as digital cameras, smartphones and tablets. The cards come in varying sizes, and storage capacities typically correspond directly to their price.

Most types of memory cards available have constantly powered, nonvolatile memory, particularly NAND flash. Nonvolatile memory safeguards data in the event of a power outage, software bug or other disruption, and also eliminates the need to periodically refresh data on the memory card. Because memory cards use solid-state media, they involve no moving parts and are less likely to suffer mechanical difficulties.

Earlier removable storage media, such as the PC card, smart card and similar cards used for computer gaming systems, are also considered memory cards. However, the newer types of memory cards are smaller, require less power, have higher storage capacities and are portable among a greater number of devices. Because of these features, memory cards are influencing the production of an increasing number of small, lightweight and low-power devices.

Memory cards offer a number of advantages over a hard disk drive (HDD): they are much smaller and lighter, extremely portable, silent, allow more immediate access and are less prone to mechanical damage. However, an HDD still offers a compelling advantage: Although flash prices are coming down, a typical memory card still costs more (and has a lower storage capacity) than a high-capacity HDD.

Here are brief descriptions of the major consumer-oriented flash memory cards, including when they were introduced and their use cases.

SD card**:** Postage stamp-sized device widely used in a variety of handheld devices, including digital cameras, smartphones and tablets. SD cards secure digital data by encrypting it on the device. SanDisk offers the highest capacity SD card at 512 gigabytes (GB).

Micro SD**:** In 2005, SanDisk and Motorola teamed up to introduce the original micro SD product, then known as Trans Flash, as a 128 GB removable card for mobile phones. In June 2016, SanDisk (now part of Western Digital Corp.) launched a suite of 256 GB micro SD cards, including Ultra micro SDHC and micro SDXC UHS-I cards geared for Android-based devices.

CompactFlash drive technology**:** The forerunner to the SD card, the original CF cards were designed on the Parallel Advanced Technology Attachment standard and were no larger than a matchbook. CF cards

included a microcontroller and were used as flash memory storage for high-resolution photography. CF and SD cards lack built-in USB computer device connectivity.

Multi Media Card**:** Developed in 1997 by SanDisk and Siemens, MMCs were originally designed to use NAND flash memory technology from Toshiba. However, MMCs are less common with the arrival of SD card technology. Most computer hardware vendors no longer provide ports for inserting an MMC device. A new development is embedded MMC, or eMMC, in which the flash card is integrated on the computer motherboard along with controller software to use the eMMC as a bootable system drive. MMCs weigh approximately two grams.

SDHC card**:** This card has the same form factor as an SD card, with specifications that define SDHC card capacities from 4 GB to 32 GB. These devices were developed to tackle high-definition video and high-resolution images. Although SD cards will work in an SDHC device, an SDHC card will not function in an SD card-based digital camera or card reader.

Memory stick**:** Sony developed its Memory Stick technology as a removable flash storage device to transfer photos and high-definition video.

USB drive**:** This portable plug-and-play flash storage device is inserted into a computer's standard USB port. USB drives ushered in the demise of floppy disks and, to some extent, the reduced use of compact disks.

XD-Picture card**:** A card format designed for use only with Olympus digital cameras.

Відомості про автора

Кушнір Анастасія Володимирівна, студентка факультету комп'ютерних систем та автоматики групи 2СІ-15б, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, albatrozmark@mail.ru

Kushnir Anastasiia Volodymyrivna, student of faculty for computer systems and automation group 2SE-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city, ***albatrozmark@mail.ru***

Відомості про наукового керівника

Степанова Ірина Сергіївна, кандидат філологічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, stepanova_is@list.ru

Stepanova Iryna Sergiivna, candidate of philological sciences, associate Professor, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city, stepanova_is@list.ru

УДК 004.451:811.111

O.Y. Stadnii
L.V. Tulchak

Virtual Reality

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена сучасній технології віртуальної реальності, яка активно поширюється в різних галузях суспільної діяльності та має великі перспективи розвитку. Також проаналізовано чинники, що стали «фоном» появи технології, досліджено сфери застосування, шляхи використання та принципи роботи.

Ключові слова: віртуальна реальність, технологія, ефект присутності, інформаційні технології.

.

Abstract

The article is dedicated to the modern technology of virtual reality, which becomes more and more widespread nowadays and promises to develop in the nearest decades. The background of appearing of the technology, fields of application and ways of using and detailed analysis of performing are mentioned.

Keywords: virtual reality, technology, IT, telepresence, haptic systems.

Virtual Reality is a great marvelous world that allows everybody who's touching it to dive into the fantastic creatures of human's mind. You can be a robot and live on Mars, for example, or become a giant and live in the Lilliput Country. There is a line of systems that are used for this purpose, such as headsets, omni-directional treadmills and special gloves. These are useful for stimulating our feeling and senses together to create the delusion of reality. It's really hard task as our senses and brains are evolved to insure us with a perfectly synchronized experience. Therefore, games with people's mind are very specific and of fine job. If something is even a little out of the general picture, we feel it at once. There are several terms such as immersiveness and realism, which help professionals in the "imitation game". These issues that divide convincing or enjoyable virtual reality experiences from jarring or unpleasant ones are both technical and conceptual. The virtual reality technology must take human's physiology into consideration. Human visual field does not look like a video frame. We have approximately 180 degrees of vision and although you are not always knowingly aware of your peripheral vision, if it were gone you'd see. And it's just the one nuance among many of them. The set of hardware, software and sensory synchronicity works in the real time and makes it possible to achieve something like a sense of presence. The multi-channel speaker system localizes the sound source allowing the user to navigate the virtual world with the help of hearing. Simulation of tactile or haptic sensation has found its application in virtual reality systems. This so-called closed-loop device, which is used for solving problems of virtual prototyping and ergonomic design, the creation of various simulators such as medical simulators, remote control robots, including micro- and nano-systems of virtual sculptures creating. [1]

In order to make the most accurate recreating of the user's contact with the environment the user's interfaces are used, the most realistic simulates are racing wheel with pedals, handles device control, sighting a gun and so on. Virtual reality gloves and hand movements tracking carried out with the help of video cameras are used for contactless object control. The latter is typically implemented in a small area and does not require any additional equipment. Gloves of virtual reality may be part of a virtual reality suit, tracking change in the position of the whole body and also transmitting tactile, thermal and vibratory sensation. A device for tracking user's movements may be a freely rotatable ball, where the user is put, or carried out only with the help of suspended in air or immersed in a liquid of a virtual reality suit. Technical facilities are also being developed to simulate odors. The device described above affects the human senses but the data can be transmitted directly to nerve endings, and even directly into the brain through the brain interface. This technology is used in medicine for replacing lost sensory abilities but it is too expensive for everyday use, and does not reach the quality of the data that is acceptable for the transmission of virtual reality. On the same principle various instruments of physiotherapy and devices that reproduce the feeling of the real world in an altered state of consciousness are based.

Virtual reality imitates actions as well as reactions. Objects of virtual reality conduct close to behavior of analogical objects of the material world. User can affect them according to the physical laws. However, often developers allow users even more than it is possible in real life to entertain them better. [2]

The combination of a sense of immersion and interactivity is called telepresence. Two main components of immersion are the depth of information and the breadth of information. The depth of information refers to the amount and quality of data in the signals a user receives when interacting in a virtual environment. For the user, this could refer to a display's resolution, the complexity of the environment's graphics, the sophistication of the system's audio output, etc. Scientists define the breadth of information as the "number of sensory dimensions simultaneously presented." A virtual environment experience has a wide breadth of information if it stimulates all your senses. Most virtual environment experiences prioritize visual and audio components over other sensory-stimulating factors but a growing number of scientists and engineers are looking for ways to incorporate user senses of touch. Systems that give a user force feedback and touch interaction are called haptic systems.

NASA, the Department of Defense and the National Science Foundation funded many researches and developments for virtual reality projects. The CIA contributed $80,000 in research to Sutherland. Early applications mainly fell into the vehicle simulator category and were used in training exercises. Because the flight experiences in simulators were similar but not identical to real flights, the military, NASA, and airlines instituted policies require pilots not to have a significant lag time (at least one day) between a simulated flight and a real flight.

For years, VR technology has remained out of the public eye. Almost all developments had focused on vehicle simulations until the 1980s. Then in 1984, a computer scientist named Michael McGreevy began to experiment with VR technology as a way to advance human-computer interface (HCI) designs. HCI still plays a big role in VR research, and moreover it leads to the media picked up on the idea of VR a few years later. [3]

Now virtual reality is used in education, media, building industry (architecture), media, computer games, engineering, arts, sports and even medicine. It has big future but it is crucially important to remember that virtual reality can't replace "real" reality.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. What is Virtual Reality? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.vrs.org.uk/virtual-reality/what-is-virtual-reality.html
2. Таратута Е. Е. Философия виртуальной реальности / Е. Е. Таратута // — СПб, СПбГУ. – 2007. – ISBN 978-5-288-04291-1
3. How Virtual Reality Works [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://electronics.howstuffworks.com/gadgets/other-gadgets/virtual-reality9.htm

Стадній Олександра Юріївна – студентка групи 2СІ-14б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: alix.stadniy@gmail.com

Науковий керівник: ***Тульчак Людмила Володимирівна*** – старший викладач англійської та німецької мов, кафедра іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Stadnii Oleksandra Iu. – Student of group 2SE-14, Faculty of computer systems and automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: alix.stadniy@gmail.com

Supervisor: ***Tulchak Liudmyla V.*** – Senior Teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 004.8

A.O. Kontsevoy
L.V. Tulchak

WHAT BITCOIN IS AND HOW TO MINE IT

Vinnytsia National Technical University;

Анотація

В даній статі розглянуто поняття криптовалюти, а саме біткоіну, а також досліджена процедура добування даної криптовалюти.

Ключові слова: біткоін, криптовалюта, майнинг, економіка.

Abstract

This article focuses on the definition of bitcoin, it's characteristics and describes the process of mining (achieving) bitcoins.

Keywords: bitcoin, cryptocurrency, mining, economics.

Introduction

Bitcoin is a form of digital currency created and held electronically. No one controls it. Bitcoins aren't printed like dollars or euros – they're produced by people, and businesses running computers all around the world, using software that solves mathematical problems.

It's the first example of a growing category of money known as cryptocurrency.

What is Bitcoin?

Bitcoin is a cryptocurrency and a payment system invented by an unidentified programmer, or group of programmers, under the name of Satoshi Nakamoto. Bitcoin was introduced on 31 October 2008 to a cryptography mailing list, and released as open-source software in 2009.There have been various claims and speculation concerning the identity of Nakamoto, none of which are confirmed. The system is peer-to-peer and transactions take place between users directly, without an intermediary. These transactions are verified by network nodes and recorded in a public distributed ledger called the blockchain, which uses bitcoin as its unit of account. Since the system works without a central repository or single administrator, the U.S. Treasury categorizes bitcoin as a decentralized virtual currency. Bitcoin is often called the first cryptocurrency, although prior systems existed and it is more correctly described as the first decentralized digital currency. Bitcoin is the largest of its kind in terms of total market value.

Bitcoins are created as a reward in a competition in which users offer their computing power to verify and record bitcoin transactions into the blockchain. This activity is referred to as mining and successful miners are rewarded with transaction fees and newly created bitcoins. Besides being obtained by mining, bitcoins can be exchanged for other currencies, products, and services. When sending bitcoins, users can pay an optional transaction fee to the miners. This may expedite the transaction being confirmed.

What makes it different from normal currencies? Bitcoin can be used to buy things electronically. In that sense, it's like conventional dollars, euros, or yen, which are also traded digitally. However, bitcoin's most important characteristic, and the thing that makes it different to conventional money is that it is decentralized. No single institution controls the bitcoin network. This puts some people at ease because it means that a large bank can't control their money.

Who created it? A software developer called Satoshi Nakamoto proposed bitcoin, which was an electronic payment system based on mathematical proof. The idea was to produce a currency independent of any central authority, transferable electronically, more or less instantly, with very low transaction fees.

Who prints it? No one. This currency isn't physically printed in the shadows by a central bank, unaccountable to the population, and making its own rules. Those banks can simply produce more money to cover the national debt, thus devaluing their currency. Instead, bitcoin is created digitally, by a community of people that anyone can join. Bitcoins are 'mined', using computing power in a distributed network. This network also processes transactions made with the virtual currency, effectively making bitcoin its own payment network.

So you can't churn out unlimited bitcoins. The bitcoin protocol – the rules that make bitcoin work – says that only 21 million bitcoins can ever be created by miners. However, these coins can be divided into smaller parts (the smallest divisible amount is one hundred millionth of a bitcoin and is called a 'Satoshi', after the founder of bitcoin).

What are its characteristics? Bitcoin has several important features that set it apart from government-backed currencies.

1. It's decentralized. The bitcoin network isn't controlled by one central authority. Every machine that mines bitcoin and processes transactions makes up a part of the network, and the machines work together. That means that, in theory, one central authority can't tinker with monetary policy and cause a meltdown – or simply decide to take people's bitcoins away from them, as the Central European Bank decided to do in Cyprus in early 2013. And if some part of the network goes offline for some reason, the money keeps on flowing.

2. It's easy to set up. Conventional banks make you jump through hoops simply to open a bank account. Setting up merchant accounts for payment is another Kafkaesque task, beset by bureaucracy. However, you can set up a bitcoin address in seconds, no questions asked, and with no fees payable.

3. It's anonymous. Well, kind of. Users can hold multiple bitcoin addresses, and they aren't linked to names, addresses, or other personally identifying information. However…

4. It's completely transparent. …bitcoin stores details of every single transaction that ever happened in the network in a huge version of a general ledger, called the blockchain. The blockchain tells all. If you have a publicly used bitcoin address, anyone can tell how many bitcoins are stored at that address. They just don't know that it's yours. There are measures that people can take to make their activities more opaque on the bitcoin network, though, such as not using the same bitcoin addresses consistently, and not transferring lots of bitcoin to a single address.

5. Transaction fees are miniscule. Your bank may charge you a £10 fee for international transfers. Bitcoin doesn't.

6. It's fast. You can send money anywhere and it will arrive minutes later, as soon as the bitcoin network processes the payment.

7. It's non-repudiable. When your bitcoins are sent, there's no getting them back, unless the recipient returns them to you. They're gone forever.

So, bitcoin has a lot going for it, in theory. But how does it work, in practice?

How to mine Bitcoins

Before you start mining Bitcoin, it's useful to understand what Bitcoin mining really means. Bitcoin mining is legal and is accomplished by running SHA256 double round hash verification processes in order to validate Bitcoin transactions and provide the requisite security for the public ledger of the Bitcoin network. The speed at which you mine Bitcoins is measured in hashes per second.

The Bitcoin network compensates Bitcoin miners for their effort by releasing bitcoin to those who contribute the needed computational power. This comes in the form of both newly issued bitcoins and from the transaction fees included in the transactions validated when mining bitcoins. The more computing power you contribute then the greater your share of the reward.

To begin mining bitcoins, you'll need to acquire bitcoin mining hardware. In the early days of bitcoin, it was possible to mine with your computer CPU or high speed video processor card. Today that's no longer possible. Custom Bitcoin ASIC chips offer performance up to 100x the capability of older systems have come to dominate the Bitcoin mining industry.

Bitcoin mining with anything less will consume more in electricity than you are likely to earn. It's essential to mine bitcoins with the best bitcoin mining hardware built specifically for that purpose. Several companies such as Avalon offer excellent systems built specifically for bitcoin mining.

Once you've received your bitcoin mining hardware, you'll need to download a special program used for Bitcoin mining. There are many programs out there that can be used for Bitcoin mining, but the two most popular are CGminer and BFGminer which are command line programs.

If you prefer the ease of use that comes with a GUI, you might want to try EasyMiner which is a click and go windows/Linux/Android program.

Once you're ready to mine bitcoins we recommend joining a Bitcoin mining pool. Bitcoin mining pools are groups of Bitcoin miners working together to solve a block and share in its rewards. Without a Bitcoin mining pool, you might mine bitcoins for over a year and never earn any bitcoins. It's far more convenient to share the work and split the reward with a much larger group of Bitcoin miners.

The following pools are believed to be currently fully validating blocks with Bitcoin Core 0.9.5 or later (0.10.2 or later recommended due to DoS vulnerabilities): BitMinter, CK Pool, Eligius.

The next step to mining bitcoins is to set up a Bitcoin wallet or use your existing Bitcoin wallet to receive the Bitcoins you mine. A Bitcoin wallet is like a traditional wallet and can be software, mobile or web-based. Bitcoin hardware wallets are also available.

Bitcoins are sent to your Bitcoin wallet by using a unique address that only belongs to you. The most important step in setting up your Bitcoin wallet is securing it from potential threats by enabling two-factor authentication or keeping it on an offline computer that doesn't have access to the Internet. Wallets can be obtained by downloading a software client to your computer.

Conclusion

Bitcoin is a digital asset designed by its inventor, Satoshi Nakamoto, to work as a currency. It is commonly referred to with terms like: digital currency, digital cash, virtual currency, electronic currency, or cryptocurrency.

The question whether bitcoin is a currency or not is still disputed. Bitcoins have three useful qualities in a currency, according to The Economist in January 2015 they are "hard to earn, limited in supply and easy to verify". Economists define money as a store of value, a medium of exchange, and a unit of account and agree that bitcoin has some way to go to meet all these criteria. It does best as a medium of exchange, as of February 2015 the number of merchants accepting bitcoin has passed 100,000. As of March 2014, the bitcoin market suffered from volatility, limiting the ability of bitcoin to act as a stable store of value, and retailers accepting bitcoin use other currencies as their principal unit of account.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Andreas M. Antonopoulos. Mastering Bitcoin / A.M. Antonopoulos. — O'Reilly, 2015. — 640 pages.
2. Brian Kelly. The Bitcoin Big Bang / B. Kelly. — Wiley, 2012. — 547 pages.
3. Michael J. Casey. The Age of Cryptocurrency / M.J. Casey, P. Vigna. — St. Martin's Press, 2013. — 492 pages.

Концевой Антон Олександрович — студент групи 2СІ-14б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: anton.96k@gmail.com

Науковий керівник: ***Тульчак Людмила Володимирівна*** – старший викладач англійської та німецької мов, кафедра іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Kontsevoy A.O. — Student of group 2SE-14, Faculty of Computer Systems and Automatics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : anton.96k@gmail.com

Supervisor: ***Tulchak Liudmyla V.*** – Senior Teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 004.451:811.111

Tkachyk D.A.
Undergraduate of VNTU
Tulchak L. V.
Senior Teacher of Foreign
Languages Department, VNTU

Artificial neural networks are changing the world

Vinnytsia national technical university

Анотація
У даній роботі особлива увага приділяється нейронним мережам - як вони впливають на комп'ютерну індустрію, на чому вони базуються, для чого використовуються.
Ключові слова: нейронні мережі, нейрон, штучний інтелект, машинне навчання

Abstract
This paper focuses specifically on neural networks - how they influence on computer industry, what they are based on, what they are used for.
Keywords: neural network, neuron, artificial intelligence, machine learning

Introduction

Since the invention of the computer, there have been people talking about the things that computers would never be able to do. Whether it was beating a grand master at chess or winning on Jeopardy!, these predictions have always been wrong. However, some such nay-saying always had a better grounding in computer science. There were goals that if you knew how computers worked, you knew they would be virtually impossible to achieve - recognizing human emotions through facial expressions; reading a wide variety of cursive handwriting; correctly identifying the words in spoken language; driving autonomously through busy streets.

Well, computers are now starting to be able to do all of those things, and quite a bit more. Were the nay-sayers really just too cynical about the true capabilities of digital computers? In a way, no. To solve those monumental challenges, scientists were forced to come up with a whole new type of a computer, one based on the structure of the brain. These artificial neural networks (ANNs) only ever exist as a simulation running on a regular digital computer but what goes on inside that simulation is fundamentally very different from classical computing.

Is an artificial neural network an exercise in computing science? Applied biology? Pure mathematics? Experimental philosophy? It’s all of those things, and much more.

What are ANNs?

Most people have already known that the neurons that do the computation in our brain are not organized like the semiconductors in a computer processor in a linear sequence attached to the same board, and controlled by one unifying clock cycle. Rather, in the brain each neuron is nominally its own self-contained actor, and it’s wired to most or all of the neurons that physically surround it in highly complex and somewhat unpredictable ways.

This means that for a digital computer to achieve an ordered result it needs one over-arching program to direct it and tell each semiconductor just what to do to contribute toward the overall goal. A brain, on the other hand, unifies billions of tiny, exceedingly simple units that can each have their own programming and make decisions without the need for an outside authority. Each neuron works and interacts with the neurons around it according to its own simple, pre-defined rules.

An artificial neural network is (supposed to be) the exact same thing, but simulated with software. In other words, we use a digital computer to run a simulation of a bunch of heavily interconnected little mini-programs which stand in for the neurons of our simulated neural network. Data enters the ANN and has some operation performed on it by the first "neuron," that operation being determined by how the neuron happens to be programmed to react to data with those specific attributes. It then passes' on to the next neuron, which is chosen in a similar way, so that another operation can be chosen and performed. There are a finite number of "layers" of these computational neurons, and after moving through them all, an output is produced.

The overall process of turning input into output is an emergent result of the programming of each individual neuron the data touches, and the starting conditions of the data itself. In the brain, the "starting conditions" are the specific neural signals arriving from the spine, or elsewhere in the brain. In the case of an ANN, they're anything we'd like them to be, from the results of a search algorithm to randomly generated numbers to words typed out manually by researchers.

What has attracted the most interest in neural networks is the possibility of learning. Learning means using a set of observations to find answer that solves the task in some optimal sense.

The cost function is an important concept in learning as it is a measure of how far away a particular solution is from an optimal solution to the problem to be solved. Learning algorithms search through the solution space to find a function that has the smallest possible cost.

For applications where the solution is dependent on some data the cost must necessarily be a function of the observations, otherwise we would not be modelling anything related to the data. It is frequently defined as a statistic to which only approximations can be made

When some form of online machine learning must be used, the cost is partially minimized as each new example is seen. While online machine learning is often used when it is fixed, it is most useful in the case where the distribution changes slowly over time. In neural network methods some form of online machine learning is frequently used for finite datasets.

Resume

So, to sum up: artificial neural networks are basically simulate the brains. But it's important to note that we can give our software "neurons" basically any programming we want; we can try to set up their rules so their behavior mirrors that of a human brain but we can also use them to solve problems we could never consider before.

REFERENCES

1) Web portal «ExtremTech». https://www.extremetech.com. Retrieved from https://www.extremetech.com/extreme/215170-artificial-neural-networks-are-changing-the-world-what-are-they.
2) Information site «Wikipedia». https://www.wikipedia.org/. Retrived from https://en.wikipedia.org/wiki/Artificial_neural_network#Learning
3) Web site «playground». http://playground.tensorflow.org.

Денис Анатолійович Ткачик— студент групи 2СІ-14б, факультет комп'ютерних систем та автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: denzhvan@gmail.com

Науковий керівник: **Людмила Володимирівна Тульчак -** старший викладач англійської та німецької мов, кафедра іноземних мов, Вінницький національний технічний університет.

Denys A. Tkachyk — Departament Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : denzhvan@gmail.com;

Supervisor: **Liudmyla V. Tulchak** - Senior Teacher of Foreign Languages Department, VNTU.

УДК 004.451:811.111

Y. V. Opolskiy
L. V. Tulchak

HISTORY OF THE INTERNET

Vinnytsia National Technical University

Анотація
Стаття присвячена історії глобальної мережі Інтернет. Проаналізовані передумови її виникнення і основні стадії розвитку. Розглянуті її основні принципи, структура і ключові особистості, що стояли біля її витоків.
Ключові слова*: Інтернет, мережа, комп'ютер, пакет, інформація, протокол, веб.*

Abstract
The article is devoted to the history of the Internet. Analyzed the preconditions of its origin and main stages of development. Considered its basic principles, structure and key personalities which stood at its origins.
Keywords*: Internet, network, computer, packet, information, protocol, web.*

The Internet has revolutionized the computer and communication world like nothing before. The invention of the telegraph, telephone, radio, and computer set the stage for this unprecedented integration of capabilities. The Internet is a world-wide broadcasting capability, a mechanism for information dissemination, and a medium for collaboration and interaction between individuals and their computers without regarding for geographic location. The Internet represents one of the most successful examples of the benefits of sustained investment and commitment to research and development of information infrastructure.

As you might expect for a technology so expansive and ever-changing, it is impossible to credit the invention of the Internet to a single person. The Internet was the work of dozens of pioneering scientists, programmers and engineers who developed new features and technologies that eventually merged to become the "information superhighway" as we know it today.

Long before the technology existed to actually build the Internet, many scientists had already anticipated the existence of worldwide networks of information. Nikola Tesla toyed with the idea of a "world wireless system" in the early 1900s, and visionary thinkers like Paul Otlet and Vannevar Bush conceived of mechanized, searchable storage systems of books and media in the 1930s and 1940s.

The Soviet Union sent the satellite Sputnik 1 into the space on October 4, 1957. Partially in response, the American government created in 1958 the Advanced Research Project Agency, known today as DARPA—Defense Advanced Research Projects Agency. The agency's specific mission was to prevent technological surprises like the launch of Sputnik, which signaled that the Soviets had beaten the U.S. in the space. The mission statement has evolved over time. Today DARPA's mission is still to prevent technological surprise to the US, but also to create technological surprise for it enemies.

To coordinate such efforts, a rapid way to exchange data between various universities and laboratories was needed. It was J. C. R. Licklider who is largely responsible for the theoretical basis of the Internet, an "Intergalactic Computer Network." He provided his vision or dream of a world-wide network and would later become ARPANET. His idea was to create a network where many different computer systems would be interconnected to one another to quickly exchange data, rather than have individual systems setup, each one connecting to some other individual system.[1]

He thought up the idea after having to deal with three separate systems connecting to computers in Santa Monica, the University of California, Berkeley, and a system at MIT. "For each of these three terminals, I had three different sets of user commands. So if I was talking online with someone at SDC and I wanted to talk to someone I knew at Berkeley or MIT about this, I had to get up from the SDC terminal, go over and log into the other terminal and get in touch with them…. I said, oh man, it's obvious what to do. If you have these three terminals, there ought to be one terminal that goes anywhere you want to go where you have interactive computing. That idea is the ARPANET."[2]

With the threat of a nuclear war, it was necessary to decentralize such a system, so that even if one node was destroyed, there would still be communication between all the other computers. The American engineer

Paul Baran provided the solution to this issue; he designed a decentralized network that also used packet switching as a means for sending and receiving data.

Many others also contributed to the development of an efficient packet switching system including Leonard Kleinrock and Donald Davies. “Packet switching” is basically a method of breaking down all transmitted data—regardless of content, type, or structure—into suitably sized blocks, called packets. So, for instance, if you wanted to access a large file from another system, when you attempted to download it, rather than the entire file being sent in one stream, which would require a constant connection for the duration of the download, it would get broken down into small packets of data, with each packet being individually sent, perhaps taking different paths through the network. The system that downloads the file would then re-assemble the packets back into the original full file. This form of packet switching is still used as the primary means of transferring information to this day on the web.

Over the 1960s, ARPA and the Massachusetts Institute of Technology corroborated to share technology and research information. Ivan Sutherland and Bob Taylor performed a lot of the precursor work to the ARPANET by connecting separate computers via phone network with researchers in Santa Monica, University of California at Berkeley, and MIT. In 1966, Larry Roberts from MIT introduced the ARPANET which would allow computers to be linked over long distances. In 1969, colleges were permitted to become a part of the network nodes with UCLA and Stanford being early adopters. The network was further expanded in 1971 and by 1973 it had a node in London.

On August 29, 1969 the first network switch was sent to UCLA for use and was called an IMP (Interface Message Processor). The first data was moved to the switch from the UCLA host on September 2, 1969. The IMPs were developed by BBN technologies under contract to ARPA with the team led by Frank Heart. The IMPs were designed to function as gateways with the purpose to connect local resources. At each deployment site, the IMPs storage and forward packet switching functions. The devices were connected via modems that were connected through leased phone lines running at an initial speed of 50 kbit/second. The host computers at each location were then connected to the IMPs via serial communication interfaces. The design to implementation of the IMPs was accomplished in 9 months. The first IMPs made use of a Honeywell DDP-516 computer that was configured with 24KB of expandable core memory along with a 16 channel DMC (Direct Multiplex Control) direct memory access unit. The purpose of the DMC was to establish a communications interface between the host computer and the modem.

In the initial deployment of ARPANET there were four IMPs. These were sent to UCLA, Stanford, University of California at Santa Barbara (UCSB), and the University of Utah. The first message transmitted on the ARPANET was sent by UCLA student Charley Kline from Boelter Hall. Under the supervision of Leonard Kleinrock, he transmitted from the SDS Sigma 7 Host computer to the Stanford Research Institute’s SDS 940 Host computer. His message text was intended to be “login” by the system crashed after the letters “lo” were sent. As a result, the first message transmitted on ARPANET was “lo.” Approximately one hour later after recovering from the crash, a full “login” message was sent. The first permanent ARPANET link would be established on November 21, 1969 between UCLA and the Stanford Research Institute. On December 5, 1969 the entire four-node network would be established.

By 1972, the number of computers that were connected to ARPANET had reached twenty-three and it was the term electronic mail (email) was first used, when a computer scientist named Ray Tomlinson implemented an email system in ARPANET using the “@” symbol to differentiate the sender’s name and network name in the email address. Alongside these developments, engineers created more networks, which used different protocols such as X.25 and UUCP. The original protocol for communication used by the ARPANET was the NCP (Network Control Protocol).

In 1974, after many attempts failed, a paper published by Vint Cerf and Bob Kahn also known as “the fathers of the Internet” resulted in the protocol TCP (Transmission Control Protocol), which by 1978 had become TCP/IP (with the IP standing for Internet Protocol). At a high level TCP/IP is essentially a relatively efficient system for making sure the packets of data are sent and ultimately received where they need to go, and in turn assembles in the proper order so that the downloaded data mirrors the original file. So, for instance, if a packet is lost in transmission, TCP is the system that detects this and makes sure the missing packets get re-sent and are successfully received. Developers of applications can then use this system without having to worry about exactly how the underlying network communication works.

ARPANET adopted TCP/IP on January 1, 1983, and researchers began to assemble the “network of networks” that became the modern Internet.

In 1983 Paul Mockapetris proposed a distributed database of internet name and address pairs, now known as the Domain Name System (DNS). This is essentially a distributed “phone book” linking a domain’s name to its IP address allowing you to type in something like todayifoundout.com, instead of the IP address of the website. The distributed version of this system allowed a decentralized approach to this “phone book.” Previously, a central HOSTS.TXT file was maintained at Stanford Research Institute that then could be downloaded and used by other systems. Of course, even by 1983, this was a problem to maintain and there was a growing need for a decentralized approach.

In 1989 Tim Berners-Lee of CERN (European Organization for Nuclear Research) developed a system for distributing information on the Internet and named it the World Wide Web.

What made this system unique from existing systems of the day was the marriage of the hypertext system (linked pages) with the Internet; particularly the marriage of one directional links that didn’t require any action by the owner of the destination page to make it work as with bi-directional hypertext systems of the day. It also provided relatively simple implementations of web servers and web browsers and was a completely open platform. Anyone could contribute and develop their own such systems without paying any royalties. In the process Berners-Lee developed the URL format, hypertext markup language (HTML), and the Hypertext Transfer Protocol (HTTP).

Around this time, one of the most popular alternatives to the web - the Gopher system - announced it would no longer be free to use that effectively killed it with many switching to the World Wide Web. Today the web is so popular that many people often think of it as the Internet, even though this isn’t the case at all. [3]

The web helped popularize the Internet among the public, and served as a crucial step in developing the vast trove of information that most of us now access on a daily basis.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Licklider J. C. R. On-Line Man-Computer Communication / J. C. R. Licklider, W. E. Clark – AIEE-IRE, 1962 – 128 pages.

2. Manuel Castells. Lessons from the History of the Internet / M. Castells – Oxford University Press, 2001 – ISBN 978-0-19-925577-1

3. Lorenzo Cantoni. Internet / L. Cantoni, S. Tardini – Routledge, 2006 – ISBN 978-0-203-69888-4

Опольський Ярослав Віталійович **—** студент групи 2СІ-14б, факультет комп’ютерних систем і автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, електронна адреса : opolsky.yarik@gmail.com

Науковий керівник: ***Тульчак Людмила Володимирівна*** **—** *с*тарший викладач англійської та німецької мов, кафедра іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Opolskiy Yaroslav V. **—** Student of group 2SE-14, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: opolsky.yarik@gmail.com

Supervisor: ***Tulchak Liudmyla V.*** **—** Senior Teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 644.112/.115

І. Бобров

DOMESTIC HEATING DESIGN PRINCIPLES

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Ця стаття пов'язана з сучасними принципами розробки внутрішньої системи опалення і пояснює, як всі частини працюють разом, щоб отопити будинок. Система опалення, це складна мережа різних пристроїв, яка проектується та встановлюється групою висококваліфікованих фахівців.

Ключові слова: внутрішня система опалення, мережа різних пристроїв, проектується, група висококваліфікованих фахівців.

Abstract

This article is concerned with the modern domestic heating system design principles and explains how all parts of it work together to heat the house. Heating system is a complicated net of different devices, which have been designed and installed by a group of highly qualified specialists.

Keywords: domestic heating system, net of different devices, designed, a group of highly qualified specialists.

Introduction

Since the ancient times people have tried to heat their homes in different ways. Some of them were very primitive and energy-consuming, just imagine the inconvenience of having to light a wood and coal fire in every separate room to keep your house warm. Fortunately, now we have a lot of special tools and equipment to make a system which heats buildings without waste of energy sources or heat.

Research results

The basic idea of domestic heating is really simple: you have a boiler or furnace, fueled by gas, oil or electricity in a handy place like your kitchen or bathroom and it uses water, moved by an electrically powered pump, to carry heat into radiators in all the other rooms.

Let us describe the principle of work of furnaces. Fuel comes inside a gas- or oil-fired furnace, it is mixed with air and burned. The flames heat a metal heat exchanger where the heat is transferred to air. Air is pushed through the heat exchanger by the "air handler's" furnace fan and then forced through the ductwork downstream of the heat exchanger. At the furnace, combustion products are vented out of the building through a flue pipe. Older "atmospheric" furnaces vented directly to the atmosphere, and wasted about 30% of the fuel energy just to keep the exhaust hot enough to safely rise through the chimney. Current minimum-efficiency furnaces reduce this waste substantially by using an "inducer" fan to pull the exhaust gases through the heat exchanger and induce draft in the chimney. Condensing furnaces are designed to reclaim much of this escaping heat by cooling exhaust gases well below 140°F, where water vapor in the exhaust condenses into water. This is the primary feature of a high-efficiency furnace (or boiler). These typically vent through a sidewall with a plastic pipe.

Heating system controls regulate when the various components of the heating system turn on and off. The most important control from your standpoint is the thermostat, which turns the system on and off to keep you comfortable. A typical forced air system will have a single thermostat. But, there are other internal controls in a heating system, such as high limit switches that are a part of an invisible but critical set of safety controls.

As for boilers, they are special-purpose water heaters. While furnaces carry heat in warm air, boiler systems distribute the heat in hot water, which gives up heat as it passes through radiators or other devices in rooms throughout the house. The cooler water then returns to the boiler to be reheated. Hot water systems are often called hydronic systems. Residential boilers generally use natural gas or heating oil for fuel.

In steam boilers, which are much less common in homes today, the water is boiled and steam carries heat through the house, condensing to water in the radiators as it cools.

If you want to heat the building using environmentally friendly source of energy, the best way is to use electric heaters. They convert electric current from the wall socket directly into heat, like a toaster or clothes iron. “Electric baseboard heat” is yet another kind of resistive heating, similar to a plug-in space heater except that it is hard-wired. It has two principal virtues: the installation cost is low, and it is easy to install individual room thermostats so you can turn down the heat in rooms that aren’t being used.

In modern design of home central heating the system called radiant floor heat is often used. It circulates warm water in tubes under the floor. This warms the floor, which in turn warms people using the room. It is highly controllable, considered efficient, and is expensive to install. It also requires a very experienced designer and installer of the system.

Conclusions

It can be concluded that domestic heating is very important thing in our life. People designed such a difficult system to make heating easy and more productive. It brings warmth into our homes, provides coziness and comfort. We cannot do without central heating in modern world. The newest heating systems significantly save resources, they are more convenient to use, they are generally small and look more aesthetically pleasing.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Smart House [Електронний ресурс] / Режим доступу: – http://smarterhouse.org
2. Explain that stuff [Електронний ресурс] / Режим доступу: – http://www.explainthatstuff.com/gasboilers.html

Науковий керівник: **Медведєва Світлана Олександрівна** – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет

Бобров Ілля Сергійович– студент групи БТ-16мс, факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, ***bobrov.i322@gmail.com***

Supervisor: **Svitlana Medvedieva** – teacher of English, the Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Ilya Bobrov, group BT-16ms, Faculty of Civil Engineering, Thermo power Engineering and Gas supply.

Barvinchenko V. I.

RGB color model

Vinnitsa national technical university

Анотація: RGB — адитивна колірна модель, що описує спосіб синтезу кольору, за якою червоне, зелене та синє світло накладаються разом, змішуючись у різноманітні кольори. Широко застосовується в техніці, що відтворює зображення за допомогою випромінення світла.

Ключові слова: адитивна кольорова модель, субтрактивна кольорова модель, кольоровий трикутник, відтінок, інтенсивність, насиченість.

Abstract: The RGB color model is an additive color model in which red, green and blue light are added together in various ways to reproduce a broad array of colors. The name of the model comes from the initials of the three additive primary colors.

Keywords: additive color model, subtractive color model, color triangle, hue, intensity, saturation,

The ***RGB color model*** is an additive color model in which red, green and blue light are added together in various ways to reproduce a broad array of colors. The name of the model comes from the initials of the three additive primary colors, red, green and blue.

The main purpose of the RGB color model is for the sensing, representation and display of images in electronic systems, such as televisions and computers, though it has also been used in conventional photography. Before the electronic age, the RGB color model already had a solid theory behind it, based in human perception of colors.

RGB is a *device-dependent* color model: different devices detect or reproduce a given RGB value differently, since the color elements (such as phosphors or dyes) and their response to the individual R, G and B levels vary from manufacturer to manufacturer, or even in the same device over time. Thus an RGB value does not define the same *color* across devices without some kind of color management.

To form a color with RGB, three light beams (one red, one green and one blue) must be superimposed (for example by emission from a black screen or by reflection from a white screen). Each of the three beams is called a *component* of that color, and each of them can have an arbitrary intensity, from fully off to fully on, in the mixture.

The RGB color model is *additive* in the sense that the three light beams are added together, and their light spectra add, wavelength for wavelength, to make the final color's spectrum.[1,2] This is essentially opposite to the subtractive color model that applies to paints, inks, dyes, and other substances whose color depends on *reflecting* the light under which we see them.

Zero intensity for each component gives the darkest color (no light, considered the *black*), and full intensity of each gives a white; the *quality* of this white depends on the nature of the primary light sources, but if they are properly balanced, the result is a neutral white matching

the system's white point. When the intensities for all the components are the same, the result is a shade of gray, darker or lighter depending on the intensity. When the intensities are different, the result is a colorized hue, more or less saturated depending on the difference of the strongest and weakest of the intensities of the primary colors employed.

The RGB color model itself does not define what is meant by *red*, *green* and *blue* colorimetrically, and so the results of mixing them are not specified as absolute, but relative to the primary colors. When the exact chromaticities of the red, green and blue primaries are defined, the color model then becomes an absolute color space

The choice of primary colors is related to the physiology of the human eye; good primaries are stimuli that maximize the difference between the responses of the cone cells of the human retina to light of different wavelengths, and that thereby make a large color triangle [3].

The normal three kinds of light-sensitive photoreceptor cells in the human eye (cone cells) respond most to yellow (long wavelength or L), green (medium or M), and violet (short or S) light (peak wavelengths near 570 nm, 540 nm and 440 nm, respectively [3]). The difference in the signals received from the three kinds allows the brain to differentiate a wide gamut of different colors, while being most sensitive (overall) to yellowish-green light and to differences between hues in the green-to-orange region.

The RGB color model is based on the Young-Helmholtz theory of trichromatic color vision, developed by Thomas Young and Hermann Helmholtz in the early to mid nineteenth century, and on James Clerk Maxwell's color triangle that elaborated that theory (circa 1860).

Photography

The first experiments with RGB in early color photography were made in 1861 by Maxwell himself, and involved the process of combining three color-filtered separate takes [4]. To reproduce the color photograph, three matching projections over a screen in a dark room were necessary. The additive RGB model and variants such as orange-green-violet were also used in the Autochrome Lumière color plates and other screen-plate technologies such as the *Joly color screen* and the *Paget process* in the early twentieth century.

Television

Before the development of practical electronic TV, there were patents on mechanically scanned color systems as early as 1889 in Russia. The color TV pioneer John Logie Baird demonstrated the world's first RGB color transmission in 1928, and also the world's first color broadcast in 1938, in London. In his experiments, scanning and display were done mechanically by spinning colorized wheels.

1. Charles A. Poynton (2003*). Digital Video and HDTV: Algorithms and Interfaces.* Morgan Kaufmann.

2. Nicholas Boughen (2003). *Lightwave 3d 7.5 Lighting.* Wordware Publishing, Inc

3. R. WG Hunt (2004).*The Reproduction of Colour* (6th ed.). Chichester UK: Wiley–IS&T Series in Imaging Science and Technology.

4. Robert Hirsch (2004). *Exploring Colour Photography: A Complete Guide.* Laurence King Publishing.

Відомості про автора

Барвінченко Вікторія Іванівна, студентка факультету комп'ютерних систем та автоматики групи 2СІ-15б, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, *victoria2726@gmail.com*

Barvinchenko V. I., student of faculty for computer systems and automation group 2SE-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city, *victoria2726@gmail.com*

Відомості про наукового керівника

Степанова Ірина Сергіївна, кандидат філологічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Stepanova Iryna Sergiivna, candidate of philological sciences, associate Professor, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city

811.112

P.S. Vuiko

Computer Protocols

Vinnytsia national technical university

Анотація

Для того, щоб комп'ютери могли зв'язуватися один з одним, були розроблені стандартні методи передачі та обробки інформації. Вони називаються "протоколи" і деякі з найбільш поширених з них, таких як TCP, IP, UDP, POP, SMTP, HTTP і FTP обговорюються в цій статті.

Ключові слова

Комп'ютерні протоколи, передача інформації, обробка інформації, Інтернет протоколи, Поштові протоколи

Abstract

In order for computers to communicate with one another, standard methods of information transfer and processing have been devised. These are referred to as "protocols" and some of the more common ones such as TCP, IP, UDP, POP, SMTP, HTTP, and FTP are discussed in this article.

Keywords

Computer Protocols, information transfer, information processing, Internet protocols, Mail protocols

What are protocols?

When two humans converse, they may have to use the same language but they generally understand each other without having to adhere to rigid rules of grammar or formal language frameworks. Computers, on the other hand, have to have everything explicitly defined and structured. If computers wish to communicate with one another, they have to know in advance exactly how information is to be exchanged and precisely what the format will be. Therefore, standard methods of transmitting and processing various kinds of information are used and these methods are called "protocols". Protocols are established by international agreement and ensure that computers everywhere can talk to one another. There are a variety of protocols for different kinds of information and functions. This article will discuss some of the common protocols that the average PC user is likely to encounter.

Hypertext Transfer Protocol

Web pages are constructed according to a standard method called Hypertext Markup Language (HTML). An HTML page is transmitted over the Web in a standard way and format known as Hypertext Transfer Protocol (HTTP). This protocol uses TCP/IP to manage the Web transmission.

A related protocol is "Hypertext Transfer Protocol over Secure Socket Layer" (HTTPS), first introduced by Netscape. It provides for the transmission in encrypted form to provide security for sensitive data. A Web page using this protocol will have https: at the front of its URL.

TCP/IP

TCP (Transmission Control Protocol) and IP (Internet Protocol) are two different procedures that are often linked together. The linking of several protocols is common since the functions of different protocols can be complementary so that together they carry out some complete task. The combination of several protocols to carry out a particular task is often called a "stack" because it has layers of operations. In fact, the term "TCP/IP" is normally used to refer to a whole suite of protocols, each with different functions. This suite of protocols is what carries out the basic operations of the Web. TCP/IP is also used on many local area networks. The details of how the Web works are beyond the scope of this article but I will briefly describe some of the basics of this very important group of protocols. More details can be found in the references in the last section.

When information is sent over the Internet, it is generally broken up into smaller pieces or "packets". The use of packets facilitates speedy transmission since different parts of a message can be sent by different routes and then reassembled at the destination. It is also a safety measure to minimize the chances of losing information in the transmission process. TCP is the means for creating the packets, putting them back together in the correct order at the end, and checking to make sure that no packets got lost in transmission. If necessary, TCP will request that a packet be resent.

Internet Protocol (IP) is the method used to route information to the proper address. Every computer on the Internet has to have its own unique address known as the IP address. Every packet sent will contain an IP address showing where it is supposed to go. A packet may go through a number of computer routers before arriving at its final destination and IP controls the process of getting everything to the designated computer. Note that IP does not make physical connections between computers but relies on TCP for this function. IP is also used in conjunction with other protocols that create connections.

Mail Protocols POP3 and SMTP

Email requires its own set of protocols and there are a variety, both for sending and for receiving mail. The most common protocol for sending mail is Simple Mail Transfer Protocol (SMTP). When configuring email clients, an Internet address for an SMTP server must be entered. The most common protocol used by PCs for receiving mail is Post Office Protocol(POP). It is now in version 3 so it is called POP3. Email clients require an address for a POP3 server before they can read mail. The SMTP and POP3 servers may or may not be the same address. Both SMTP and POP3 use TCP for managing the transmission and delivery of mail across the Internet.

A more powerful protocol for reading mail is Interactive Mail Access Protocol (IMAP). This protocol allows for the reading of individual mailboxes at a single account and is more common in business environments. IMAP also uses TCP to manage the actual transmission of mail.

File Transfer Protocol

File Transfer Protocol (FTP) lives up to its name and provides a method for copying files over a network from one computer to another. More generally, it provides for some simple file management on the contents of a remote computer. It is an old protocol and is used less than it was before the World Wide Web came along. Today, Its primary use is uploading files to a Web site. It can also be used for downloading from the Web but, more often than not, downloading is done via HTTP. Sites that have a lot of downloading (software sites, for example) will often have an FTP server to handle the traffic. If FTP is involved, the URL will have *ftp:* at the front.

Відомості про автора

Вуйко Павло Сергійович, студент факультету комп'ютерних систем та автоматики групи 2СІ-15б, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, pasha.vuyko@mail.ru

Vuiko Pavel Sergiyovich, student of faculty for computer systems and automation group 2SE-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city, ***pasha.vuyko@mail.ru***

Відомості про наукового керівника

Степанова Ірина Сергіївна, кандидат філологічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Stepanova Iryna Sergiivna, candidate of philological sciences, associate Professor, Vinnytsia National Technical University, Vinnutsia city

УДК 81.243

Khomenko N.,
Yakovets O.

SOME MORE IDEAS HOW TO TEACH EFFICIENT READING

Abstract.
Teaching efficient reading is of great importance for students of technical specialties who have to choose necessary materia from the great amount of information .Different concepts based on the psycholinguistic method are presented. Special attention is focused on reading under the teacher's guide. It helps students understand the content of the material and express their points of view in English.

Key words *:psycholinguistic method, flexibility, speed, scanning, guidance, appreciation*

Анотація.
Навчання ефективному читанню надзвичайно важливе для студентів технічних спеціальностей, які мають вибрати необхідний матеріал з величезної кількості інформації. В роботі представлені різні концепції, основані на психолінгвістичному методі навчання читанню. Особлива увага приділяється читанню під керівництвом викладача, що допомагає студентам краще зрозуміти зміст матеріалу та висловити свою точку зору англійською мовою.

Ключові слова*: психолінгвістичний метод, гнучкість, швидкість, керівництво, оцінка*

Everybody agrees that the lion's share f information people get from reading of different sources ranging from Internet sites to books. With rapid development of information technologies every student connected with technical specialties especially IT specialists will have to read much in their future work because reading is more useful for them. Although only a small percentage will use the other skills. Therefore, teaching reading is more meaningful and worthwhile. But in this connection we have to differentiate efficient reading from the traditional reading.

Flexibility in reading includes flexibility in speech as well as comprehension. So, there are three reading speeds depending on their purpose, the difficulty of the material and the background of knowledge of students.

The first type of speed is study speed 200-300 words per minute. This is the slowest speed used for reading textbooks and different materials such as business documents, when the reader desires a high rate of understanding as well as good retention. In this type of reading the reader studies the material carefully not to miss a single point.

The second type is average reading speed used to read everyday materials such as newspapers, magazines and stories. At this speed the rate of comprehension is lowered. The readers can skip over paragraphs or even pages that don't interest them.

The third type of speed is skimming speed. This is the fastest speed when they wish to cover the material in a hurry and high comprehension is not required. So, as we can see speed and comprehension are inseparable in efficient reading. An efficient reader can't only read slowly with good comprehension but can also read fast with needed comprehension. Therefore, the major objective of efficient reading should be to improve the average and skimming speeds of our students and to help them. Experiments show that a poor reader is that one who reads everything at the same slow speed and doesn't get much meaning from what he reads. So, the teachers should help students cultivate the ability to vary their speed in reading different materials for different purposes. In our opinion, the first thing for the teacher to do is to find out the weaknesses and problems of students. Through different diagnostic tests and observations students have 5 major reading problems:

1. Reading word by word relying on their visual information which greatly impedes their reading speed;
2. Focusing too much attention on form at the expense of meaning;
3. Paying too much attention to details and as a result, they miss they miss the main idea so, they see only trees instead of forest especially when they to write abstract or resume.
4. A small reading vocabulary;
5. Limited background knowledge.

In this situation the task before the teacher is to help students change their reading habits by teaching them efficient reading skills. An effective way to do it is through guided reading. This term refers to timed reading conducted in class under teacher's

control. Students can't only learn how to read in different ways at different speeds for different purposes and a teacher can give them prompt help by correcting reading habits such as subvocalization and pointing at the words they read.

1. Word attack skills,

a) Using context clues. This includes the meaning of other words such as synonyms and antonyms;

b) Using structural information. This refers to word building. An analysis of the stems and affixes of words can help our students get the meaning of the most unfamiliar words with different affixes and in time the majority of readers can differentiate one part of speech from another.

2. Reading in meaningful units. One of the factors that determine reading speed and comprehension is the number of words the eyes can see at one glance. The more words the students can see and comprehend, the greater will be their reading speed and the better will be their comprehension. Students should be able to read in meaningful units instead of isolated words. The efficient way to train students in meaningful units is to split a sentence into sense groups and make students fix their eyes on o the middle of each sense group arranged in separate lines.

3. Distinguishing general statements from specific details. General statements usually contain main ideas, and specific details are usually explanations and examples that support the general statements. Therefore, general statements are more important in comprehension. Very often they are introduced by signal words such as in general, above all, in conclusion, and it can be seen that. Students should learn to focus their attention to these signal words.

4. Scanning. The key to scanning is to decide exactly what kind of information students are looking for and where to find it. This is a useful skill to pay attention to specific item of information that we need, such as a date, a figure, a name or a particular skill. In scanning readers focus their search on the information they want, passing quickly over all the irrelevant material. A useful way to teach this skill is to have students search for some specific information. At classes a teacher can give different CVs which students have to scan and say which ones are properly written or some students act as employers and their task is to look through different resumes or CVs of the applicants and to find out which one is the best suitable for the position and then to ask students to explain how they have done it.

5. Skimming. This is the technique people generally use to determine if an article or a book merits a more careful and thorough reading. The difference between skimming and scanning is that in skimming we are not locating specific, isolated and scattered items of information; what we are trying to get is the general, overall idea of a text or a paragraph. Students of technical specialties are interested in such kind of reading very much because when preparing different reports they have to look through many texts to choose the needed ones. There are some tasks which teachers usually offer to students. For instance, students are given five or six small texts read them and say in one sentence the main idea or if we are short of time the texts have the ready sentences with main idea and the students have to choose which one is correct.

6. Recognizing organiational` patterns. The logical structure of the passage is often signaled by textual connectors. The most common organiational` patterns are` cause effect, definition, prediction, generaliation,` description, sequence of events, hypothesis and evidence each of it has its characteristic, textual connectors which is the best indicator of the idea.

7. nference` and conclusion. onclusion` is different from inference in that the former is based on putting stated facts together whereas the latter is based on deduction of what is implied from what is stated. For example` from three statements` a` noise prevents people from sleeping; b` noise interrupts sleeping; c` noise can reduce the quality of sleep w can conclude that noise is harmful for sleeping. So, the reader should summerie` the stated facts in one sentence. Sometimes students have problems with summariing especially in one sentence and teachers should focus on developing this skill.`

8. Evaluation and appreciation. This is the highest level of comprehension skills. The reader not only has to thoroughly understand what he has read but also to analyze and synthesize it so as to form his own opinion. To evaluate, the reader has to read critically and the essence of critical reading is to consider what, why and for the author has written. To appreciate, the reader has to understand the author's tone, attitude, to recognize his literary devices and to see his humor, irony or satire. Evaluation is a useful skill for reading academic essays whereas appreciation is useful in reading literary works.

Efficient reading is based on the psycholinguistic models of reading proposed by oodman` and mith.` ccording` to their concept reading is a psycholinguistic guessing game that involves an interaction between thought and language.[2, p.13]. ased` on the psycholinguistic models of oodman` and mith,` ody` has developed a model of efficient reading which depends on the successful interaction among three factors` higher level conceptual abilities, background knowledge and process strategies. Efficient reading is possible because the fluent reader doesn't read letter by letter nor word by word but in meaningful units. y` looking at a sample of the tet` he can predict the meaning of a larger part of it based on his prior knowledge of the subect.` Then he looks at the other part of the tet` to confirm his prediction. n` our opinion students must see the value of group work. ike` all language learning activities group work is more likely to go well if it is properly planned. everal` factors work together to result in group work where everyone involved is interested, active and thoughtful. f` these factors agree with each other, then group work is likely to be successful. t` allows students to develop fluency in the discussion different topics and gives the opportunity to learn communicative strategies. nder guided reading and discussion of the tets students in the class are able to `

get more opportunity to talk;

hear more English;

get a chance to be a leader;

learn to respect different ideas and opinions;

have to think to solve some problems in role games, for example;

to learn more vocabulary words;

ask different kinds of questions;

to learn more about each other and that's interesting.

In conclusion, it should be said that all these skills enable the reader to work at the text, understand it in a good way and make his own point of view. Even the students with different level of knowledge working in the class start to share their impressions not being afraid of making mistakes. And the teacher should encourage their eagerness to read texts more attentively and then to take part in the discussion especially in role games where students-participants can try themselves in different situations. When reading students can also revise grammar and vocabulary. Therefore, we'd like to say that teaching efficient reading is very important for those who must find the required material among the vast amount of information.

REFERENCES

1. Coady J. A psycholinguistic model of the ESL reader. Hypotheses,organization ... practice. Cambridge University Press, 1979 – 146p.
2. Goodman K. Psycholinguistic guessing game. Language and literacy, - 1982, - 180p.
3. Smith F. Reading. Cambridge University Press. – 1981, -277p.

,

УДК 81’243

Khomenko N.,Yakovets O..

THE IMPORTANCE OF SPECIALIST READING FOR STUDENTS OF TECHNICAL SPECIALITIES

Vinnytsia National Technical University

Анотація.

Навчання ефективному читанню надзвичайно важливе для студентів технічних спеціальностей, які мають вибрати необхідний матеріал з величезної кількості інформації. В роботі представлені різні концепції, основані на психолінгвістичному методі навчання читанню. Особлива увага приділяється читанню під керівництвом викладача, що допомагає студентам краще зрозуміти зміст матеріалу та висловити свою точку зору англійською мовою.

Ключові слова: психолінгвістичний метод, гнучкість, швидкість, керівництво, оцінка

Abstract

Teaching efficient reading is of great importance for students of technical specialties who have to choose necessary materia from the great amount of information. Different concepts based on the psycholinguistic method are presented. Special attention is focused on reading under the teacher’s guide. It helps students understand the content of the material and express their points of view in English.

Keywords: psycholinguistic method; flexibility; speed; scanning; guidance; appreciation

Everybody agrees that the lion’s share of information people get from reading of different sources ranging from Internet sites to books. With rapid development of information technologies every student connected with technical specialties especially IT specialists will have to read much in their future work because reading is more useful for them. Although only a small percentage will use the other skills. Therefore, teaching reading is more meaningful and worthwhile. But in this connection we have to differentiate efficient reading from the traditional reading.

Reading is understood in terms of matching flexibility of an educated person as he performs all reading related tasks presented in his environment. These include: reading and understanding personal letters, business correspondence, official documents, journals, stories, academic textbooks, scientific and technical articles and reports. It means that the aim of reading classes is to produce efficient readers who have a flexibility in doing all reading-related tasks in their future environment.

Flexibility in reading includes flexibility in speech as well as comprehension. So, there are three reading speeds depending on their purpose, the difficulty of the material and the background of knowledge of students.

The first type of speed is study speed 200-300 words per minute. This is the slowest speed used for reading textbooks and different materials such as business documents, when the reader desires a high rate of understanding as well as good retention. In this type of reading the reader studies the material carefully not to miss a single point.

The second type is average reading speed used to read everyday materials such as newspapers, magazines and stories. At this speed the rate of comprehension is lowered. The readers can skip over paragraphs or even pages that don’t interest them.

The third type of speed is skimming speed. This is the fastest speed when they wish to cover the material in a hurry and high comprehension is not required. So, as we can see speed and comprehension are inseparable in efficient reading. An efficient reader can’t only read slowly with good comprehension but can also read fast with needed comprehension. Therefore, the major objective of efficient reading should be to improve the average and skimming speeds of our students and to help them. Experiments show that a poor reader is that one who reads everything at the same slow speed and doesn’t get much meaning from what he reads. So, the teachers should help students cultivate the ability to vary their speed in reading different materials for different purposes. In our opinion, the first thing for the teacher to do is to find out the weaknesses and problems of students. Through different diagnostic tests and observations students have 5 major reading problems:

1. Reading word by word relying on their visual information which greatly impedes their reading speed;
2. Focusing too much attention on form at the expense of meaning;
3. Paying too much attention to details and as a result, they miss they miss the main idea so, they see only trees instead of forest especially when they to write abstract or resume.
4. A small reading vocabulary;
5. Limited background knowledge.

In this situation the task before the teacher is to help students change their reading habits by teaching them efficient reading skills. An effective way to do it is through guided reading. This term refers to timed reading conducted in class under teacher's control. Students can't only learn how to read in different ways at different speeds for different purposes and a teacher can give them prompt help by correcting reading habits such as subvocalization and pointing at the words they read.

1. Word attack skills,

a) Using context clues. This includes the meaning of other words such as synonyms and antonyms;

b) Using structural information. This refers to word building. An analysis of the stems and affixes of words can help our students get the meaning of the most unfamiliar words with different affixes and in time the majority of readers can differentiate one part of speech from another.

2. Reading in meaningful units. One of the factors that determine reading speed and comprehension is the number of words the eyes can see at one glance. The more words the students can see and comprehend, the greater will be their reading speed and the better will be their comprehension. Students should be able to read in meaningful units instead of isolated words. The efficient way to train students in meaningful units is to split a sentence into sense groups and make students fix their eyes on o the middle of each sense group arranged in separate lines.

3. Distinguishing general statements from specific details. General statements usually contain main ideas, and specific details are usually explanations and examples that support the general statements. Therefore, general statements are more important in comprehension. Very often they are introduced by signal words such as *in general, above all, in conclusion, and it can be seen that.* Students should learn to focus their attention to these signal words.

4. Scanning. The key to scanning is to decide exactly what kind of information students are looking for and where to find it. This is a useful skill to pay attention to specific item of information that we need, such as a date, a figure, a name or a particular skill. In scanning readers focus their search on the information they want, passing quickly over all the irrelevant material. A useful way to teach this skill is to have students search for some specific information. At classes a teacher can give different CVs which students have to scan and say which ones are properly written or some students act as employers and their task is to look through different resumes or CVs of the applicants and to find out which one is the best suitable for the position and then to ask students to explain how they have done it.

5. Skimming. This is the technique people generally use to determine if an article or a book merits a more careful and thorough reading. The difference between skimming and scanning is that in skimming we are not locating specific, isolated and scattered items of information; what we are trying to get is the general, overall idea of a text or a paragraph. Students of technical specialties are interested in such kind of reading very much because when preparing different reports they have to look through many texts to choose the needed ones. There are some tasks which teachers usually offer to students. For instance, students are given five or six small texts read them and say in one sentence the main idea or if we are short of time the texts have the ready sentences with main idea and the students have to choose which one is correct.

6. Recognizing organizational patterns. The logical structure of the passage is often signaled by textual connectors. The most common organizational patterns are: cause effect, definition, prediction, generalization, description, sequence of events, hypothesis and evidence each of it has its characteristic, textual connectors which is the best indicator of the idea.

7. Inference and conclusion. Conclusion is different from inference in that the former is based on putting stated facts together whereas the latter is based on deduction of what is implied from what is stated. For example: from three statements: a) noise prevents people from sleeping; b) noise interrupts sleeping; c) noise can reduce the quality of sleep w can conclude that noise is harmful for sleeping. So, the reader should summerize the stated facts in one sentence. Sometimes students have problems with summarizing especially in one sentence and teachers should focus on developing this skill.

8. Evaluation and appreciation. This is the highest level of comprehension skills. The reader not only has to thoroughly understand what he has read but also to analyze and synthesize it so as to form his own opinion. To evaluate, the reader has to read critically and the essence of critical reading is to consider what, why and

for the author has written. To appreciate, the reader has to understand the author's tone, attitude, to recognize his literary devices and to see his humor, irony or satire. Evaluation is a useful skill for reading academic essays whereas appreciation is useful in reading literary works.

Efficient reading is based on the psycholinguistic models of reading proposed by Goodman and Smith. According to their concept reading is a psycholinguistic guessing game that involves an interaction between thought and language.[2, p.13]. Based on the psycholinguistic models of Goodman and Smith, Cody has developed a model of efficient reading which depends on the successful interaction among three factors: higher level conceptual abilities, background knowledge and process strategies. Efficient reading is possible because the fluent reader doesn't read letter by letter nor word by word but in meaningful units. By looking at a sample of the text he can predict the meaning of a larger part of it based on his prior knowledge of the subject. Then he looks at the other part of the text to confirm his prediction.

In our opinion students must see the value of group work. Like all language learning activities group work is more likely to go well if it is properly planned. Several factors work together to result in group work where everyone involved is interested, active and thoughtful. If these factors agree with each other, then group work is likely to be successful. It allows students to develop fluency in the discussion different topics and gives the opportunity to learn communicative strategies. Under guided reading and discussion of the texts students in the class are able to

get more opportunity to talk;
hear more English;
get a chance to be a leader;
learn to respect different ideas and opinions;
have to think to solve some problems in role games, for example;
to learn more vocabulary words;
ask different kinds of questions;
to learn more about each other and that's interesting.

In conclusion, it should be said that all these skills enable the reader to work at the text, understand it in a good way and make his own point of view. Even the students with different level of knowledge working in the class start to share their impressions not being afraid of making mistakes. And the teacher should encourage their eagerness to read texts more attentively and then to take part in the discussion especially in role games where students-participants can try themselves in different situations. When reading students can also revise grammar and vocabulary. Therefore, we'd like to say that teaching efficient reading is very important for those who must find the required material among the vast amount of information.

REFERENCES

1.Coady J. A psycholinguistic model of the ESL reader. Hypotheses,organization and practice. Cambridge University Press, 1979 – 146 p.

2. Goodman K. Psycholinguistic guessing game. Language and literacy, - 1982, - 180 p.

3. Smith F. Reading. Cambridge University Press. – 1981, -277 p.

Хоменко Надія Павлівна, ст.викладач кафедри ін.мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, nadia2112@ukr.net

Яковець Ольга Романівна, ст.викладач кафедри іноземних мов, ВНТУ, м.Вінниця

KhomenkoNadia Pavlivna, senior teacher, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, nadia2112@ukr.net

Yakovets Olga Romanivna, senior teacher, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Viktoria E. Shabanova

AIR POLLUTION ON EARTH

Vinnytsiya National Technical University

Abstract

The impact of polluting emissions and to calculate the amount of fresh air needed to dissolve the harmful substances to ensure the maximum rate allowable pollution. The purpose of my experiment was to detect serious problems of air pollution in the city to collect the necessary statistical information to investigate pollution changes in time and space.

Keywords: *air pollution, the environmental situation of air in cities, smog & soot , pollen & mold*

Introduction

For decades, environmentalists argue, if they can make common, universal predictions of how contaminants affect the ecosystem. Almost 25 years ago, for example, an ecologist Odum predicted that pollution is generally less diverse ecosystems makes killing sensitive species and wild animals is the most difficult. Most air pollution comes from energy use and production. Burning fossil fuels releases gases and chemicals into the air. And in an especially destructive feedback loop, air pollution not only contributes to climate change but is also exacerbated by it. Climate change also increases the production of allergenic air pollutants including mold (thanks to damp conditions caused by extreme weather and increased flooding) and pollen (due to a longer pollen season and more pollen production).

Research results

In 1992, Ukraine has been recognized as state of ecological disaster. One reason for this situation is that the number of people, which is only 1% of the population, produced and processed almost 5% of the world's mineral resource , that in Ukraine there are large-scale transformation of the landscape and environmental pollution.

I'm from a small town Bershad. which is located in Vinnitsa region. I'm from a small town Bershad. which is located in Vinnitsa region. Ten years ago it was quite clear from an environmental point of view. It is not a major industrial centre, but it is at the crossroads of air-and road transport. Statistical studies have shown that traffic in the area is quite intense, especially active transportation at night. I'm from a small town Bershad. which is located in Vinnitsa region. Ten years ago it was quite clear from an environmental point of view. It is not a major industrial centre, but it is at the crossroads of air-and road transport. Statistical studies have shown that traffic in the area is quite intense, especially active transportation at night. Now the city is just choking on smog although not so severe as in other major cities.

In the big cities two most common types of air pollution. Smog, or "ground-level ozone" because it is more so for the ozone layer, pollution happens when emissions from burning fossil fuels react with sunlight. Soot, or "particles" consists of tiny particles, chemicals, smoke, dust or allergens in the form of gas or solid particles carried in the air. Both come from cars, trucks, factories, power stations, combustion plants, engines that burn fossil fuels such as coal or natural gas. Smog can irritate the eyes and throat and also damage the lungs—especially of people who work or exercise outside, children, and senior citizens. It’s even worse for people who have asthma or allergies—these extra pollutants only intensify their symptoms and can trigger asthma attacks.

And you know how dangerous air pollution? It can be fatal or you'll have serious health risks, even in small quantities. Almost 200 pollutants regulated by law; Some of the most common are mercury, lead, dioxins and benzene. Dioxins, more typically found in food but also present in small amounts in the air, can affect the liver in the short term and harm the immune, nervous, and endocrine systems, as well as reproductive functions. Lead in large amounts can damage children's brains and kidneys, and even in small amounts it can affect children's IQ and ability to learn. Mercury affects the central nervous system.Smog can irritate the eyes and throat and also damage the lungs—especially of people who work or exercise outside, children, and senior citizens. It's even worse for people who have asthma or allergies—these extra pollutants only intensify their symptoms and can trigger asthma attacks.

Mold and allergens from trees, weeds, and grass are also carried in the air, are exacerbated by climate change, and can be hazardous to health. They are not regulated by the government and are less directly connected to human actions, but they can be considered air pollution. "When homes, schools, or businesses get water damage, mold can grow and can produce allergenic airborne pollutants. Mold exposure can precipitate asthma attacks or an allergic response, and some molds can even produce toxins that would be dangerous for anyone to inhale.

Pollen allergies worse because of climate change. Laboratory and field studies show that more carbon dioxide pollen producing plants for the production of ragweed-grown in, the more they grow, and the more pollen they produce, climate change is also expanding production of pollen season, and some studies are beginning to suggest that the very ragweed pollen can become a powerful allergen. This means that more people will suffer from a runny nose, fever, itchy eyes, and other symptoms.

Conclusions

How to help reduce air pollution? The less fuel we burn, the better we do to reduce harmful air pollution and climate change. Make the right choices about transport. If you can walk ride a bike or by public transportation - then go ahead. For driving, look for cars that pass long distances in fewer choose gas or electric cars. You can also explore your options in the energy service provider can request that your electricity shipped by wind or solar energy. And, perhaps most importantly, support leaders who are pushing for clean air and water and responsible steps on climate change. I think that this topic is of interest to many researchers, but also for the residents of my hometown. This topic is investigated, the results of the experiments are different, constantly changing and so it will always be the most urgent. This research also shows the importance of chemistry as a science in understanding and solving pressing environmental problems. In practice, this work can be used in the classroom seminars.We can only hope that we can, to some extent, to clean our environment? If we could overcome

our human desire to want more and more, we have to think about our future generations. Thinking not only us, but all life on Earth.

LIST OF REFERENCES

1. http://www.ecology.com/air/air-pollution/
2. http://bibliofond.ru/view.aspx?id=703523

Nasonova Natalia A. — Scientific Supervisor, Department of Foreign languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia;
Shabanova Viktoria E. — Institute of Ecology and Ecology Cibernetics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 378.091.321

Л. В. Варчук

Methods of correction speaking mistakes as a positive learning experience of foreign language

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті розглядаються техніки та поради з корекції помилок допущених студентами під час усного мовлення на занятті з англійської мови. Основна частина спрямована на вивчення питання щодо необхідності корегування помилок в певних ситуаціях та їх розподілу за категоріями. Мета статті полягає в тому, щоб узагальнити методи корекції помилок і надати позитивний погляд на помилки, так як вони часто бувають свідченням процесу навчання.

Ключові слова: зробити помилку, помилка, процес навчання, виправити, самокорекція, невербально, розуміння, зосередитися на чомусь.

Abstract

This article deals with tips and techniques of correcting mistakes of English learning students' speaking in the classroom. The main part is focused on division of mistakes into categories and on studying of the question if to correct or not and in which situations the correction is needed. The aim of the article is to summarize techniques of mistake correction and to enable a positive view on mistakes, because they are often evidence of the learning process.

Keywords: to make mistake, error, learning process, to correct, self-correction, non-verbally, comprehension, to focus on something.

Introduction

A lot of time and effort is spent on training courses and beyond in encouraging teachers to consider whether immediate or later correction of student errors during oral work is appropriate. There are a variety of good methods and techniques suggested for correcting students' errors on the spot. Mistakes are part of our life; we all make mistakes now and then. There is nothing wrong with making mistakes as long as we learn from them and avoid repeating them over and over.

Singling out students who make errors will make students feel self-conscious and shy so some tact when correcting mistakes is important. When our students learn something new they always make mistakes. If the purpose is to help students improve production, then correction should be limited to one or two areas for students to focus on which are important to overall comprehensibility: the student's pattern of run-on sentences, for example, or stress patterns, not a single misspelling or mispronunciation. Mistakes may be numerous and in various areas (grammar, vocabulary choice, pronunciation of both words and correct stressing in sentences) [4].

The main issue at hand during oral work is whether or not to correct students as the make mistakes. With oral mistakes made during class discussions, there are basically two schools of thought: 1) Correct often and thoroughly; 2) Let students make mistakes;

However, many teachers are taking a third route these days. This third route might be called "selective correction". In this case, the teacher decides to correct only certain errors. Which errors will be corrected is usually decided by the objectives of the lesson, or the specific exercise that is being done at that moment. Other mistakes are ignored.

Here are some techniques teachers can use to correct mistakes in student's speech. - Don't interrupt. If students make mistakes, let them finish what they are saying. If they ask you for help, help them.

- Have a positive attitude. Your attitude toward mistakes can interest the students in speaking. Don't shout at students, don't to embarrass them before other students.
- Self-Correction (oral). The best way to correct mistakes is to have students correct themselves. Ideally a student will realize a mistake has been made and fix it automatically but that is not always the case. If a student answers a question incorrectly you can gently prompt them to revisit their answer.

- Peer-Correction. When a student is unable to self correct, peer correction might be appropriate. You could ask the whole class or one student the same question and encourage a choral response. This is a good method of correcting mistakes because it shifts focus away from the student that provided the original incorrect answer [2].
- Group correction: A student doesn't always catch his own mistakes, though, no matter how skilled he may be. Group correction is an alternative, with peers in small groups pointing out mistakes. The idea is that groups of students work together to help one another.
- Teacher - Model the correct sentence. If a student makes a mistake, repeat the sentence for them correctly. Ask the student to repeat the correct version after you for practice.
- Student-to-student correction: Students could also work in pairs with a worksheet, discussing and correcting sentences with mistakes that you have purposely made.
- Correct non-verbally. You don't always have to tell students when they make mistake. You may use the gesture, nod your head, or move your head to let them know they made mistake. After gesture, they might notice themselves.
- Ignore the mistakes. Sometimes students speak incorrectly because they haven't learned the right grammar to use. Explaining this kind of mistakes might take up too much time. If your student says something very complicated and you don't want to explain the mistake, you don't have to do it. You can ignore it.

When students are corrected in front of their classmates, they feel offended and get discouraged. They expect teachers to continually correct them during classes. Failure to do so is likely to create confusion and suspicion on the part of the students. As such, teachers are expected to strive to find most creative ways to deal with this problem that most typically arises. They need to encourage and stimulate their students to participate in class without any fear of making mistakes [6].

Conclusion

The research has shown that the correction is helpful, however, there are also other factors which influence the students´ output. Correcting student error is a sensitive issue that most instructors would probably rather not do. However, through considering such issues as overall comprehensibility and goals of correction, the instructor can turn the potentially negative exercise of giving corrective feedback into a positive learning experience. Language teachers should try to keep the experience positive for the learner and always remember the classic saying, 'you learn from your mistakes'.

REFERENCES

1. Allen, Virginia French. Techniques in Teaching Vocabulary. Oxford University Press, 1983.
2. Doff, Adrian. Teach English: Trainers' Handbook. Cambridge University Press, 1988
3. Russo G.M. Expanding Communication. Harcourt Brace Jovanovich, 1983.
4. http://www.teachingenglish.org.uk/article/error-correction-1
5. Фазилдинова С. Н. Technique of correcting mistakes of spoken language in the classroom // Молодой ученый. — 2016. — №7.2. — С. 111-113.
6. Corder S.P. Error Analysis: Perspectives on Second Language Acquisition. London: Longman, 1974.
7. Edje J. Mistakes and Correction. London: Longman, 1989.
8. Alex Case Fifteen ways of spoken errors, Cambridge, 2008.

Варчук Ліана Вікторівна *– викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет*

Varchuk Liana V. – *Department of Foreign Languages, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: liana_vk@mail.ru*

УДК 004.896

Гадайчук Н.М.
Білий Р.І.

ROBOTICS

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті наводиться огляд науки робототехніки, яка включає в себе такі дисципліни, як електроніка, механіка, телемеханіка, мехатроніка, а також радіотехніка і електротехніка.

Ключові слова: робототехніка, електроніка, механіка, телемеханіка, мехатроніка інформатика, радіотехніка, електротехніка.

Abstract

In this paper a review of robotics science is given, which includes such disciplines as electronics, mechanics, telemechanics, mechanotronics, as well as radiotechnics and electrical engineering.

Keywords: robotics, electronics, mechanics, telemechanics, mechatronics informatics, radiotechnics, electrical engineering.

Robotics is the interdisciplinary branch of engineering and science that includes mechanical engineering, electrical engineering, computer science, and others. Robotics deals with the design, construction, operation, and use of robots[1], as well as computer systems for their control, sensory feedback, and information processing.

These technologies are used to develop machines that can substitute humans. Robots can be used in any situation and for any purpose, but today many are used in dangerous environments (including bomb detection and de-activation), manufacturing processes, or where humans cannot survive. Robots can take on any form but some are made to resemble humans in appearance. This is said to help in the acceptance of a robot in certain replicative behaviors usually performed by people. Such robots attempt to replicate walking, lifting, speech, cognition, and basically anything a human can do. Many of today's robots are inspired by nature, contributing to the field of bio-inspired robotics.

The concept of creating machines that can operate autonomously dates back to classical times, but research into the functionality and potential uses of robots did not grow substantially until the 20th century[2]. Throughout history, it has been frequently assumed that robots will one day be able to mimic human behavior and manage tasks in a human-like fashion. Today, robotics is a rapidly growing field, as technological advances continue; researching, designing, and building new robots serve various practical purposes, whether domestically, commercially, or militarily. Many robots are built to do jobs that are hazardous to people such as defusing bombs, finding survivors in unstable ruins, and exploring mines and shipwrecks[3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1."robotics". Oxford Dictionaries. Retrieved 4 February 2011.

2.Nocks, Lisa (2007). The robot : the life story of a technology. Westport, CT: Greenwood Publishing Group.

3.Zunt, Dominik. "Who did actually invent the word "robot" and what does it mean?". The Karel Čapek website. Archived from the original *on* 2013-01-28.

Білий Руслан Ігорович — студент групи Рам-13б, факультет радіотехніки, зв’язку та приладобудування, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: ram13b.biliy@gmail.com

Науковий керівник: **Гадайчук Наталья Миколаївна** — викладач англійської мови, кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail:max3nov@gmail.com.

Biliy Ruslan Igorovich — student of Ram 13b, Department of Radio Engineering, Communications and Instrumentation, Vinnitsa National Technical University, c. Vinnitsa, e-mail: ram13b.biliy@gmail.com.

Supervisor: ***Hadaychuk Nataliia Mykolaivna*** — teacher of English, foreign languages department, Vinnytsia national technical university, c. Vinnitsa, e-mail:max3nov@gmail.com.

УДК 37.022:811.11

L. M. Magas

LEARNING STYLES LEADING TO NEW OPPORTUNITIES

Vinnytsia National Technical University

Анотація

Робота Ховарда Гарднера , яка базується на чисельних розумових здібностях має значний вплив на освітні методики. У даній статті вивчаються новітні підходи до викладання іноземних мов у технічних вишах.

Ключові слова: чисельні розумові здібності, активність, мультимедія, стилі навчання, толерантність.

Abstract

Howard Gardner's work based on Multiple Intelligence has had a significant influence on educational practices. New approaches to teaching foreign languages, their implementation in the domain of the technical education are explored in the article.

Key words: multiple intelligence, activity, multimedia, learning styles, tolerance.

Howard Gardner has questioned the idea that intelligence is a single entity, that it results from a single factor, and that it can be measured simply via IQ tests. Howard Gardner viewed intelligence as the capacity to solve problems or to fashion products that are valued in one or more cultural setting [1]. He reviewed the literature using eight criteria or 'signs' of an intelligence.

Howard Gardner initially formulated a list of seven intelligences. His listing was provisional. The first two are ones that have been typically valued in schools; the next three are usually associated with the arts; and the final two are what Howard Gardner called personal intelligences. Gardner claimed that the seven intelligences rarely operate independently. They are used at the same time and tend to complement each other as people develop skills or solve problems [1].

The theory validates educators' everyday experience: students think and learn in many different ways. It also provides educators with a conceptual framework for organizing and reflecting on curriculum assessment and pedagogical practices. In turn, this reflection has led many educators to develop new approaches that might better meet the needs of the range of learners in their classrooms [2]. All seven intelligences are needed to live life well. Teachers, therefore, need to attend to all intelligences.

Seven kinds of intelligence would allow seven ways to teach, rather than one. The learning styles are as follows:

Linguistic - using words effectively. These learners have highly developed auditory skills and often think in words. They like reading, playing word games, making up poetry or stories. They can be taught by encouraging them to say and see words, read books together. Tools include computers, games, multimedia, books, tape recorders, and lecture.

Logical-Mathematical - reasoning, calculating. Think conceptually, abstractly and are able to see and explore patterns and relationships. They like to experiment, solve puzzles, ask cosmic questions. They can be taught through logic games, investigations, mysteries. They need to learn and form concepts before they can deal with details.

Visual-Spatial - think in terms of physical space, as do architects and sailors. Those are very aware of their environments. They like to draw, do jigsaw puzzles, read maps, daydream. They can be taught through drawings, verbal and physical imagery. Tools include models, graphics, charts, photographs, drawings, video, 3-D modeling, videoconferencing, television, multimedia, texts with pictures/charts/graphs.

Bodily-kinesthetic - use the body effectively, like a dancer or a surgeon. Having keen sense of body awareness, they like movement, making things, touching. They communicate well through body language and can be taught through physical activity, hands-on learning, acting out, role playing. Tools include equipment and real objects.

Musical - show sensitivity to rhythm and sound. They love music, but they are also sensitive to sounds in their environments. They may study better with music in the background. They can be taught by turning

lessons into lyrics, speaking rhythmically, and tapping out time. Tools include musical instruments, music, radio, stereo, CD-ROM, multimedia.

Interpersonal - understanding, interacting with others. These students learn through interaction. They have many friends, empathy for others, street smarts. They can be taught through group activities, seminars, and dialogues. Tools include the telephone, audio conferencing, time and attention from the instructor, video conferencing, writing, computer conferencing, e-mail.

Intrapersonal - understanding one's own interests, goals. These learners tend to shy away from others. They're in tune with their inner feelings; they have wisdom, intuition and motivation, as well as a strong will, confidence and opinions. They can be taught through independent study and introspection. Tools include books, creative materials, diaries, privacy and time. They are the most independent of the learners.

At first, it may seem impossible to teach to all learning styles. However, as we move into using a mix of media or multimedia, it becomes easier. As we understand learning styles, it becomes apparent why multimedia appeals to learners and why a mix of media is more effective. It satisfies the many types of learning preferences that one person may embody or that a class embodies [3].

A variety of decisions must be made when choosing multimedia that is appropriate to learning styles. Visual media help students acquire concrete concepts where words alone are inefficient. We wouldn't recommend audio record if it is not part of the task to be learned. There is a distinction between verbal sound and non-verbal sound such as music. Sound media are necessary to present a stimulus for recall or sound recognition. To develop reading ability texts need to be well-illustrated. Pictures facilitate learning, especially for poor readers. Testing which traditionally is accomplished through print may be handled by electronic media.

For the moment there is not a properly worked-through set of tests to identify and measure the different intelligences. For the first, there must be developed several measures for each intelligence, for the second, it leads to labeling and stigmatization [1]. While there are some questions and issues around MI, it still has had utility in education. It has helped a great number of educators to review curriculum and testing. Instead of using traditional tests - multiple choice, short answers it would be better to fulfill creative tasks and independent projects.

As was mentioned by O. Stoliarenko, the main task of a university education is preparing a specialist who differs, first of all, in tolerant attitude to different thoughts, points of view, convictions, unbiased to colleagues, partners and events, capable of building independently both his own and the country's life [4].

As students do not learn in the same way, they cannot be assessed in a uniform fashion. Therefore it is important that a teacher create an "intelligence profiles" for each student. Knowing how each student learns will allow the teacher to assess the student's progress properly. This individualized evaluation practice will allow a teacher to make more informed decisions on what to teach and how to present the information.

Every year an annual scientific conference takes place at our department. Participants of the last one have shown a good command of English as well as a great desire to learn and communicate. Revision of the made reports proves that the students of VNTU have diverse deep interests in many fields. Reports were made on British, American and Ukrainian culture and history; language aspects (American slang, Australian English, dead and alive languages); personal relations (problems of keeping friendly relations between friends, children and their parents, solving what is love, how to avoid depression). Moreover many reports were devoted to arts, especially music (their favorite groups and singers).

So we can suggest that musically intelligent young people learn English better by listening to the familiar and beloved songs. We choose songs for presenting studied grammar (verb tenses and voices, modals, conditionals, non-finite forms of the verb). Students like making short reports about interesting scientific, cultural and sport events. It facilitates their interest especially when they choose and prepare it themselves. When a student is active he is learning.

Many learning styles can be found within one group. Therefore, it is impossible as well as impractical for a teacher to accommodate every lesson to all of the learning styles found within the group. Nevertheless the teacher can show students how to use their more developed intelligences to assist in the understanding of a subject which normally employs their weaker intelligences.

REFERENCES:

1. Howard Gardner. Frames of Mind: The theory of multiple intelligences (10th Anniversary Edition) NY: Basic Books, 1993.
2. Smith, M. K. 'Howard Gardner and multiple intelligences', the encyclopedia of informal education, 2002.

3. Carla Lane. Distance Learning Technology Resource Guide, 2005.
4. Гуманізм та освіта/ Збірник матеріалів X Міжнародної науково-практичної конференції ВНТУ, м. Вінниця, 14-16 вересня, 2010р. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2010. – 548с. – 196-199.

Магас Людмила Миколаївна, викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, м.Вінниця, ludmag71 @ gmail. com

Magas Liudmyla Mykolaivna, teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, ludmag71@gmail.com

УДК 811.111

V.S.Slobodianiuk

The history of Android

Vinnytsia national technical university

Анотація

Операційна система Андроїд стала однією з найкращих операційних систем у світі. Дана система розроблялася та удосконалювалась роками, та продовжує свій шлях на сьогоднішній день. Нові можливості дають людям більше свободи і допомагають у повсякденному житті.

Ключові слова

Андроїд, телефон, операційна система, оновлення, покращення, можливості.

Abstract

Android OS has become one of the best OSs in the whole world. The system has been developing and improving for years and continues its way nowadays. The new opportunities give people more freedom and they are helped in everyday life.

Keywords

Android, phone, OS, update, improving, opportunities.

Android didn't just happen. The origins of the world's dominant mobile operating system can be traced right back to the beginning of the previous decade, through the work of founder Andy Rubin, and Google, which was eager to establish itself as a major player in the mobile future.

Android, Inc.

Android, Inc. was a standalone software company with no product to sell for two years. During most of this time, Rubin basically funded the company himself. With a small team of software engineers and a plan to make the next generation of smartphone software, the company focused on an open-source evolution of many of the ideas that started at Danger.

By focusing on the best web-connected experience they could, and creating an environment any developer could build on, Android had a solid plan that investors quickly jumped on when it was finally pitched to them in 2005. While plenty of investors were looking to get in on this next-gen mobile experience, Google found itself in need of a smartphone company to compete with Microsoft and Blackberry. Page and Brin wanted more phones with Google as the default search engine, and an open platform like Android offered a great way to accomplish exactly that.

Android Early Days

As the first Android phones started to trickle out, led by the T-Mobile-branded, HTC-made, Google-backed G1, the first clues were starting to appear that Android was going to be a very big deal indeed.

The T-Mobile G1 (or HTC Dream outside of the United States) changed everything when it comes to mobile. Like the Palm Treo, or original iPhone, without the G1 the way we do all the things we do on our smartphones would be different — and likely not nearly as good — without it.

Not because the G1 had great hardware, or awesome specs or things like an advanced camera or amazing screen. The hardware was chunky, mostly because of the sliding and swiveling Sidekick-esque keyboard, and the shape included a chin on the bottom that you either loved or hated. Physical buttons for Android navigation — menu, home and back — as well as answering calls and a clickable trackball were tough to get used to for many, but worked well and were a required part of navigating through Android Cupcake.

The G1, being the first consumer device ever to run Android, unleashed the beast that is Google upon the face of mobile technology.

The G1 was released with little fanfare, and only in a select few 3G markets from T-Mobile in the US. Worldwide was also an odd release, with the phone being marketed and sold as the HTC Dream, with HTC having a bit more control over things than with "Google-branded" G1s. This was a forbearer of things to come with Android phones, where the open-source operating system was given away with a few rules in place for vendors who wanted access to Google's services and application store. This was also the beginning of "fragmentation," as not all models were updated to Android 1.6.

Enter Bugdroid

Today the green Android robot, officially "Bugdroid," is the public face of the Android brand. But that wasn't always the case. The first Android robot designs were considerably wackier, coming from Dan Morrill, then a member of the Android team involved with developer relations.

Android Improving

As Android hit its stride on phones, a new tablet release brought the OS onto

bigger screens, and a new design language took its look and feel to the next level.

Android 3.0 went by the codename "Honeycomb." (Or, to many Android followers, "the version of which we do not speak.").

Android tablets to this point mostly had been large displays with a phone's operating system hacked onto them. And perhaps that isn't really all that different than what we have today. But back then it just didn't feel right.

This prototype tablet and the operating system it was to launch were meant to change that. A new "holographic" design language (more Blade Runner than Holo, perhaps). New notifications. Things were different. And we quickly began to wonder how well any of this would translate to phones once Honeycomb reached its full release.

And so we ended up with the Motorola Xoom. We might not have known it at the time, but its bizarre name was a harbinger of things to come. The tablet initially shipped with 3G data and not LTE — but Motorola would retrofit tablets if they were mailed back in. Adobe Flash wasn't supported at launch. Nor was the microSD card slot.

Android goes wearable

In the year before we actually got an official Google-sanctioned Android wearable, the idea of Google making a smartwatch wasn't just possible or likely, it was kind of obvious. Although the unannounced Apple Watch was still more than a year away from being available, Samsung had managed to ship the first mass-market Android watch, the Galaxy Gear in the fall of 2013. And others like Pebble had already proved the potential of the concept.

Given Google's track record with Android on phones and tablets, many industry watchers expected the company to adopt a similar strategy for wearables. Maybe you'd have a Nexus watch to kick things off, then manufacturers would be free to go wild with their own ideas. Diversity (or if you prefer, fragmentation) would ensue, and market share would soar.

When Android Wear eventually arrived, though, the reality was much different. In essence, every watch was a Nexus watch, and it was clear that Google intended to control the user experience and software of these wearables much more closely than it had phones or tablets.

Відомості про автора

Слободянюк Владислав Сергійович, студент факультету комп'ютерних систем та автоматики групи 2СІ-15б, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, vladik67@gmail.com

Slobodianiuk Vladyslav Serhiovych, student of faculty for computer systems and automation group 2Si-15b, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city, ***vladik67@gmail.com***

Відомості про наукового керівника

Степанова Ірина Сергіївна, кандидат філологічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Stepanova Iryna Sergiivna, candidate of philological sciences, associate Professor, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia city

UDK 004.9

R.A. Lanovyi

L.M. Magas

“Smart Shoes”

Vinnytsia National Technical University

Abstract. Scientists have proved that being in the shoes for longer than five hours could harm us very much. We try to solve the problem of providing maximum comfort to human feet. People with vision and hearing disabilities as well as astronauts travelling in space will find them extremely useful.

Keywords: lacing; GPS; Bluetooth; Arduino; vibration motors.

Introduction

We live on Earth. This is the only known planet where life exists. People who live there, constantly moving. They use different types of shoes. Someone prefers running shoes, some shoes or boots.

But there are people with certain disabilities, visually impaired, people with diseases of the feet, or those who travel long. There are individuals who are engaged in specific activities. They are: firefighters, soldiers, astronauts and people of other professions. They need special shoes. To help them, I decided to create shoes for staying in extreme conditions. "Special shoes" can be used during emergency situations on the Earth, fire, chemical and radiological contamination (like the Chernobyl accident), the anti-terrorist operations and in space to move around asteroids, planets or their satellites. During the different ATO my "special shoes" can be used in order to prevent military people from danger or just keep feet in a comfort.

In 2020 it is planned flight to Mars. My invention will be able provide astronauts convenient, reliable radio-controlled shoes. In addition, these shoes can be successfully applied in everyday life.

Main Part

The idea is to create the best conditions for human feet and inform the user about the climate in the shoes. Navigation instructions are transmitted from mobile devices - wireless Bluetooth module for Arduino, which will control shoes. Travelers can use this technology in unfamiliar or dangerous places. They can use the navigation system, which will consist of a group of vibrating motors, GPS-navigator. The owner of the shoes just need to specify the start and end points, then you won’t have to get the gadget out of your pocket or bag. The main features are: the presence in my development massagers and GPS-system, automatic mechanism of lacing and climate control in the shoes.

The goal of my project is to create a set of "special shoes" for the improvement of the people, their comfort and convenience. The complex will consist of: vibration massager, mechanism automatically doing lacing, GPS-navigator, mode of illumination, Bluetooth for data transfer, module for monitoring software, charger, climate controller, which will also measure temperature, heating, cooling and air conditioning inside the shoes. One more interesting function is a vibration signal about extremely difficult conditions.

It is for people with disabilities.

Research methods

All studies were conducted through experimental methods and methods of analytical mechanics. All experiments were carried out at home. In operation, air-conditioning system of pumping and piping system are used in the shoes. During the project development several experiments with the navigation system have been conducted as well as using into shoes were mounted two sphygmomanometers, which create excess pressure in the shoes, so they will be fixed on the legs without any effort. I’ve had a successfull experiment

with generators and inertial phone batteries. When moving the generator produces current and charges batteries.

Project objectives:

- To study the optimal conditions for feeling well in shoes;
- Analyze systems that improve the conditions of the feet;
- Analyze existing prototype shoes;
- Take into account advantages and disadvantages of new complexes;
- Indicate the differences between the prototype and a working model;
- Indicate advantages of my system;
- Perform software
- Conduct experiments with this device;
- Calculate the economic side of the shoes creation and availability of its price, affordable to use.

By creating this complex, I will significantly improve the lives and work of people on the Earth. Today in the world there are many people who need these shoes. It is important that all elements of the complex work flawlessly and were comfortable to use. I suggest, vibrating motors in the soles to serve as navigation system: they will alert you when you are walking on the turns, and when you stop or travel in transport will serve as massagers. For better orientation on the ground gyroscope will be used.

Conclusions

Comfortable shoes with broad functionality, including automated maintenance microclimate, tactile transmission of navigation signals and automatic lacing are not only the comfort of the owner but his health. Recent advances in micro-electronics, footwear design features let you realize interesting ideas to improve comfort without significantly increasing costs. Physical and chemical processes were investigated in a closed boots system. By creating this complex, I will significantly improve the comfort of life of people who will use it. Today in the world there are many people who need the shoes. Therefore it is important that all elements of the complex work perfectly and were easy to use. For better orientation on the terrain ultrasonic sensors (Sonora) are used. The main advantage of my "special shoes" is creating a microclimate that makes it impossible existence of fungi and bacteria, also automatic lacing mechanism reduce human effort.

For heating the air, a special heating element is used in the shoes and the cooling system uses coolers and pipes. Automatic lacing compressor mechanism will serve as a collar, sewn-in air chamber. All actuators are controlled through a platform Arduino Uno R-3 Special shoes can be used by astronauts, but now there is an urgent need in them in our country.

Today, these shoes are vital for many of our compatriots suffering from the ATO, and for those who are in the army defending the independence of Ukraine on the front. My project requires certain costs for the mass production, but I am confident in its support and realization because life and health are utmost.

References

1. www.malatok.at.ua
2. www.Arduino.at.ua
3. http://bin.ua/news/interesting/it/159755-sozdana-umnaya-navigacionnaya-vibroobuv.html
4. All.datasheet.com
5. http://cxem.net/

Lanovyi Roman Alexandrovych, second year student of 1KI-15b, Faculty of Information Technology and Computer Engeneering, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: lanovyi.roma@gmail.com.

Magas Liudmyla Mykolaivna, Fld Teacher, VNTU, Vinnytsia city, e-mail: ludmag71@gmail.com

УДК 378.147

What do MOOCs give us or what is the future of technical education in always changing world?

Dmytro Satskyi, student of the 2ПІ-13б group
Luidmyla Magas, FLD teacher

Анотація

В данній статі розглянутий новий підхід до отримання нових навичок та знань за допомогою відкритих онлайн курсів. Проаналізовано основні концепції, переваги та недоліки такого виду отримання освіти загалом. Розглянуті найпопулярніші відкриті площадки для онлайн навчання та відповідні курси, які встигли себе зарекомендувати.

Ключові слова

МООС, навчання, освіта, знання, курс, англійська, онлайн, Університет, студент, учень, вчитель, інформація, Інтернет.

Abstract

In this article it is considered a new approach to getting new skills and knowledge through massive open online courses(MOOCs). It's analyzed the basic concepts, advantages and disadvantages of this type of education in general. It is also considered the most popular open platform for online learning and the courses that have been already proven themselves.

Keywords

MOOC, studying, education, knowledge, course, English, online, University, student, pupil, teacher, information, the Internet.

Thousands of years people were interested to get the best approaches in studying new material, preparing new specialists. In other words we wanted to create the best unified technique to master something new or to obtain knowledge which will be necessary for us in future life or professional sphere. In the last millennium humanity created a lot of Universities and other institutions where people could obtain new knowledge. There were general titles created to label persons graduated from these institutions. As a matter of fact we've got the model of educational system. We've got, until recently, only places where we can gain new knowledge. So, in most cases when a person reaches a certain age he has to get education. There he studies everything that is possible, everything that may be needed in his career, because over time it will be hardly possible to get some additional material. So, the crucial role was to provide material as much as possible, and to teach how to think, how to understand an abstract principle was secondary. So-called overlearning played a significant role. And it was even rational because nobody knew what he would do after graduation of a University. Information cost was really high, let alone having a teacher.

But time changes, everyday there appears new areas of activity, new scientific spheres, new technical approaches, for example, in building web-application. So many spheres where a person is good at not because of knowing something, but due to having capability to study new material. Here the Internet and MOOCs come into play.

Yet MOOC is not a silver bullet. There are a lot of choices where we can get new knowledge, but one should remember that via MOOCs we can learn from the best University, teachers from all over the world just for free of charge or symbolic cost. And one more advantage here is the possibility to communicate with people from different parts of the world, do the same job you do and exchange experience. I guess it's amazing, isn't it?

Now let's look a tiny bit deeper what it's, what can we do with it and try figure out how to get the most benefits out of this.

So, a MOOCs(massive open online course) is an online course aimed at unlimited participation and open access via the web. In addition to traditional course materials such as filmed lectures, readings, and problem sets, many MOOCs provide interactive user forums to support community interactions among students, professors, and teaching assistants. MOOCs are a recent and widely researched development in distance education which were first introduced in 2008 and emerged as a popular mode of learning in 2012. [1]

MOOCs provide a new methodology and modality for teaching and learning. This newness does pose some problems for learners, but also provides for exciting new possibilities. Some of the learning skills acquired by learners through face-to-face coursework and traditional online programs are transferable to MOOC learning; however, the distributed nature of the MOOC and the massive number of participants don't allow the traditional disambiguation method of going to the teacher for an explanation. MOOCs require learners to be more proactive in their education. Everyone can be successful in a MOOC if they take certain steps and devise strategies before, during, and after a MOOC. If you are interested in trying out a MOOC, the good news is that the opportunities will only increase from one month to the next.

So, in general terms the fundamental reason why MOOC is becoming a market is because people want to access education anytime, anywhere, in a way that they are actually able to learn from the given courses(more retention of concepts, skill acquisition, etc.). And this fundamental reason is, in my own opinion, the future of technical education. That's easy to understand when you are studying at some University and there a lot of subjects you don't want to have to deal with, but you have to, just because somebody decided you'd need it sometime when in fact you wouldn't. You spend a lot of time doing something you don't like, you're, saying in simple words, procrastinating. Here you can get whatever YOU want just by clicking a button on your device. The possibility of being taught by the best teacher from the world in this sphere plays a crucial role. Just find out what you need and you can immediately start growing up in the way you want to do it. Make a little hard work and you can be that one person you always wanted to be.

In the meantime there are tons of examples where people fell in love with MOOCs. For instance in the spring of 2011, Sebastian Thrun was having doubts about whether the classroom was really the right place to teach his course on artificial intelligence. Thrun, a computer-science professor at Stanford, had been inspired by Salman Khan, the founder of the online Khan Academy, whose videos and discussion groups have been used by millions to learn about everything from arithmetic to history. And so that summer, Thrun announced he would offer his fall course on Stanford's website for free. He reorganized it into short segments rather than hour-long lectures, included problem sets and quizzes, and added a virtual office hour via Google Hangout. Enrollment jumped from 200 Stanford undergraduates to 160,000 students around the world (only 30 remained in the classroom). A few months later, he founded an online for-profit company called Udacity; his course, along with many others, is now available to anyone with a fast Internet connection. [2]

But regardless of all these obvious benefits there a lot of thoughts about this brand new kind of education: New York Times columnists David Brooks and Thomas L. Friedman are gushing that MOOCs are the best thing to happen to learning since movable type. Inside academia, however, they have been met with widespread skepticism. As Joseph Harris, a writing professor at Duke, recently remarked in The Chronicle of Higher Education, "I don't see how a MOOC can be much more than a digitized textbook." [2]

Nevertheless MOOC is a brand new approach to studying, which has proved to be very effective and useful in a lot of cases including combining with standard approach to education and instead of it.

Here I've chosen the best MOOCs which you can easily find on the Internet. Some of them I have used by myself, about some I've heard as very good ones. Hope this list will help you to immerse in you opportunities with MOOCs.

1. edX - www.edx.org (Harvard University, the Massachusetts Institute of Technology, and the University of California, Berkeley, are just some of the schools that you have at your fingertips with edX. Through massive open online courses (MOOCs) from the world's best universities, you can develop your knowledge in literature, math, history, food and nutrition, and more.)

2. Coursera - www.coursera.org (Every course on Coursera is taught by top instructors from the world's best universities and educational institutions. Courses include recorded video lectures, auto-graded and peer-reviewed assignments, and community discussion forums. When you complete a course, you'll receive a sharable electronic Course Certificate.)

3. Advance Your Education With Free College Courses Online - Udacity – www.udacity.com (With industry giants—Google, AT&T, Facebook, Salesforce, Cloudera, etc.— offer Nanodegree programs and credentials, designed so that professionals become Web Developers, Data Analysts, Mobile Developers, etc. Students acquire real skills through a series of online courses and hands-on projects.)
4. MIT Opencourseware - ocw.mit.edu (It is not needed to say anything. Open classes from the best technical University of the world, where just one year of studying costs over 40 million, for free.)
5. Khan Academy – www.khanacademy.org (Khan Academy is a non-profit educational organization created in 2006 by educator Salman Khan with a goal of creating an accessible place for people to be educated. The organization produces short lectures in the form of YouTube videos.)

You can attend the classes online, attend the tests and exams and also complete the assignments given as homework.

You are awarded a statement of accomplishment on successfully completing the courses.

My own experience in MOOCs and the classes I have already taken

I've discovered the world of MOOCs about 2 years ago and for the first time just kept it in mind without any actions. It was hard for me to catch something new without pressure from the side. Once surfing the Internet particularly the coursera I found the course "algorithms" from the Princeton University. Then I had the same course in VNTU. It was a good opportunity to take part in. Having passed only one assignment I gave it up. The cause was evident - bad English I just couldn't keep on track. A year later I made up my mind to try one more time. This time I did my best and accomplished it. From then on I took part in several more MOOCs and want to introduce all of them here from the very beginning:

1. Algorithms. By Princeton University. Authors: Kevin Wayne, Robert Sedgewick (Coursera).

This is an awesome course. Go for it. Lectures have plenty of visualizations of an algorithm. I liked programming assignments the most. In addition to the auto-grader/unit-tester (which tests your library for strict memory/time constraints as well as correctness and even style and potential bugs) and the set of helper libraries (e.g. algs4.jar, stdlib.jar) provided for the ease of development, each assignment has a specification (including required API) as well as a checklist (consists of frequently asked questions (FAQ), common pitfalls, possible progress steps). Moreover you are given a set of visualization libraries like the one for "Percolation" assignment or even a better example with the "Boids" simulator (groups of flying birds) from the "KD-Trees" assignment. It has been my first and the best MOOC so far. It's worth at least checking out.

2. CS50. By Harvard University. Author: David J. Malan (edX)

This is introduction to computer science from the very beginning. The lectures are the most important parts of the course. A teacher uses clever real life examples to make complicated notions easier, in fact, you don't need any programming experience and it's still useful in non-programming jobs. The course has big community on the facebook what gives students a chance to communicate with each other on different topics including abstracted from computer science topics.

3. Learning how to learn. by University of California, San Diego. Authors: Barbara Oakley, Terrence Sejnowski, Becca Judd (Courera)

This course gives you easy access to the invaluable learning techniques used by experts in art, music, literature, math, science, sports, and many other disciplines. you'll learn about the how the brain uses two very different learning modes and how it encapsulates ("chunks") information. it also covers illusions of learning, memory techniques, dealing with procrastination, and best practices shown by research to be most effective in helping you master tough subjects. [3]

4. Calculus One. by The Ohio State University. Author: Jim Fowler, PhD (Coursera).

This course is a first and friendly introduction to calculus, suitable for someone who has never seen the subject before, or for someone who has seen some calculus but wants to review the concepts and practice applying those concepts to solve problems. [4]

At the end I want to say a few words about benefits in studying English which MOOCs give us. Above I said that at the beginning of immersing in the world of MOOCs my English was below the average and I had some difficulties due to this circumstances. A lot of MOOCs taken up by me I did not finish, but they improved my English very significantly. I studied extremely high amount of new words, idioms, combination of words which improved my English and made my next course easier. I had an opportunity to collaborate with native

English speakers, exchange thoughts with them and just speak on different topics not concerning this course. After all that, I concluded that one of the best way to practice any foreign language is to study something new and try to express one's thoughts in this language. For the time being it may be a bit ugly every now and then, but you're not a native speaker, so who dares to judge you? This is one of the reasons I've written this article.

REFERENCES

1. Wikipedia. The free Encyclopedia [Electronic resource]. – Mode of access: en.wikipedia.org/wiki/Massive_open_online_course
2. New Republic. New Republic is the voice of creative thinkers, united by a collective desire to challenge the status quo. [Electronic resource].// The article on the topic "MOOCs of Hazard" By Andrew Delbanco, March 31, 2013 – Mode of access: https://newrepublic.com/article/112731/moocs-will-online-education-ruin-university-experience
3. Class Central. Class Central is the site where all MOOCs' resources are united. [Electronic resource]. – www.class-central.com/mooc/2161/coursera-learning-how-to-learn-powerful-mental-tools-to-help-you-master-tough-subjects
4. Class Central. Class Central is the site where all MOOCs' resources are united. [Electronic resource]. – www.class-central.com/mooc/563/coursera-calculus-one

Автори:
Сацький Дмитро Володимирович, студент групи 2ПІ-13б, Факультет Інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, ВНТУ, м. Вінниця, e-mail: satskyi96@gmail.com.
Магас Людмила Миколаївна, вчитель іноземних мов, ВНТУ, м. Вінниця

Authors:
Satskyi Dmytro Volodimirovich, a student of 2PI-13b, Faculty of Information Technology and Computer Engineering, VNTU, Vinnytsia, Email: satskyi96@gmail.com.
Magas Liudmyla Mykolaivna, FLD teacher, VNTU, Vinnytsia

УДК 681.327.12

HAFUROVA A. D.

AUTOMATED CONTROL SYSTEMS AND AUTOMATIC CONTROL THEORY

Vinnytsia National Technical University

Анотація: *автоматизована система управління призначена для автоматизації процесу збору та передачі інформації, її обробки і видачі виконавчих дій на об'єкті управління*

Ключові слова: автоматизована система управління, автоматизація виробництва, теорія автоматичного управління

Abstract: *automated control system is designed to automate the process of collecting and forwarding information, its processing and issuing executive actions on the management object*

Keywords: automated control system, automation of production, automatic control theory

Automated Control System (ACS) is a system that includes integrated use of mathematical, technical, organizational and information tools to manage and control complex (complicated) economic and technical facilities.

ACS covers the whole management system in the company and it is consist of technical tools and technical and economic methods by which the information problem are solved and the company is managed. Most control systems that are currently used in different industries and production are computer-integrated because the main technical tools of such systems are computers and the application of them allows integrating several management functions. Computer integrated control system arise because of the development of the integrated automated control systems. [1]

Automated control system is a system that operates on the basis of modern computer technology for the collection, processing and transmission of management information. It is the control structure combined with the complex of technical equipment, which that integrate with the object of control and the human being. The modern automated control system includes primary shaping devices, devices for automatic extraction and transmission of data and for logic and mathematical data processing, devices for displaying results, devices for generating control functions, and execution devices.

According to the purpose, nature of operation of ACS they are divided into two main types. The first type includes organizational management systems. These systems mean people management and their teams using appropriate technology. The second type of ACS - process control systems.

The goal of automation is to increase productivity, to improve product quality, to optimize management, to remove people from dangerous industries, to improve the reliability and accuracy of production, to increase convertibility and to reduce the time of processing.

There are partial, integrated, and total automation of production.

Partial automation includes automation of control operations. Partial automation means automation of specific production operations. This type of automation is used in those cases where process control is practically inaccessible to human effort because of the complexity or rapidity of the process and where simple automatic devices can effectively replace human labor.

Integrated automation of production is a unified interrelated automated complex. Integrated automation of production covers all the basic functions of the enterprise. It is possible only in the case of highly developed production based on modern technology and sophisticated methods of control using highly reliable production equipment. The human functions are overall monitoring and control of the entire complex. [2]

Total automation of production is the highest stage of automation. It means the transfer of all functions involving control and monitoring of complex automated production to automatic control

systems. Total automation is also used in inaccessible situations or where conditions are hazardous to human health or life.

Automatic control theory (ACT) deals with the design principles of automatic control systems and the rules for the proceses , which are investigated by means of dynamic simulations of the real systems, taking into account the operating conditions, the specific purpose, and the structural features of the controlled object and the automatic devices, so that efficient and accurate control systems can be designed.

The processes in objects are described by systems of ordinary or partial differential equations according to whether the objects have lumped or distributed parameters. The elements of automatic devices are also described by systems of differential equations.

An analysis of a control system establishes the system properties for a given structure. Building up a control algorithm, developing a corresponding system structure which fulfills a specified purpose with the requisite quality control, and determining the parameter values for this system make up the content of the synthesis problem. Before starting to develop a control system it is necessary to have access to some initial data: the properties of the controlled object, the nature of the disturbances acting on it, the objective of the control, and the control accuracy required. A control unit is associated with the object being controlled; the control action is transmitted through the control unit from the control device to the object. The characteristics of the actuating mechanism are determined as soon as the characteristics of the control unit are known. But this disrupts the circuit of the control system's parts whose properties are determined simply by their interaction. In this way the concept of an unalterable part of a control system is introduced; it is unalterable in that its properties are specified prior to constructing a control algorithm and, as a rule, cannot be changed. The specified objective of the control determines the means of control. As a result, a block diagram of the control system is outlined. [3]

Two methods of solving synthesis problems—the analytical method and the method of sequential approximations—are usually used. In the first method either the form of the transfer function of the automatic device or the control algorithm is found, or the values for the parameters of the selected structure of the given device that give the extremum of the quality criterion are established. This method makes it possible to find the optimal solution immediately, but it often leads to complicated and cumbersome calculations. In the second method the transfer function of the automatic device is determined for a specified quality criterion, and then a comparison is made of the specified indexes and the actual values for the resulting system. If the approximation proves acceptable, the design is considered to be finished and the construction of the apparatus can be started. If the approximation is unacceptable, the form of the transfer function is then changed to obtain a variant that meets the specified accuracy requirement.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Попович М. Г. Теорія автоматичного керування: Підручник. – 2 вид / Попович М. Г., Ковальчук О. В. ; Київ: Либідь, 2007. – 656 с.
2. Гудвін Г.К. Проектування систем управління / Гудвін Г.К., Гребе С.Ф., Сальдаго М.Е. ; пер. з англ. - М.: БІНОМ, Лабораторія знань, 2004. - 911 с.
3. Остапенко Ю.А. Ідентифікація та моделювання технологічних об'єктів керування: Підручник.—К.: Задруга, 1999.-424 с.

Гафурова Анжеліка Дамірівна — студентка групи 2АВ-13б, Факультет автоматики та комп'ютерних систем управління, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail.: fkca.2av13.gad@gmail.com

Магас Людмила Миколаївна – викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет

Hafurova Anzhelika Damirivna – student of Departure of Automatic and computer control systems, Vinnitsia National Technical University, e-mail: fkca.2av13.gad@gmail.com

Magas Liudmyla Mykolaivna – FLD teacher, Vinnitsia National Technical University

УДК 621.311.25:621.039

Романчук І.О.

Der heutige Stand der Elektrotechnik

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядають сучасний стан електротехніки, новітні винаходи та вчені які дали початок новій ері які дали початок в розробці абсолютно нових технологій

Ключові слова: електротехніка, комп'ютерне століття, автомобільна промисловість, комп'ютер, робот.

Abstract

The article considers the current state of new electrical inventions and scientists who gave rise to a new era that gave rise to the development of entirely new technologies.

Keywords: Elektrotechnik, Computerzeitalter, Automobilindustrie, Computer, Roboter.

John Logie Baird baute 1926 mit einfachsten Mitteln den ersten mechanischen Fernseher auf Grundlage der Nipkow-Scheibe. 1928 folgte der erste Farb-Fernseher. Im selben Jahr gelang ihm die erste transatlantische Fernsehübertragung von London nach New York. Bereits 1931 war seine Erfindung jedoch veraltet, Manfred von Ardenne führte damals die Kathodenstrahlröhre und damit das elektronische Fernsehen ein.

1941 stellte Konrad Zuse den weltweit ersten funktionsfähigen Computer, den Z3, fertig. Im Jahr 1946 folgt der ENIAC (*Electronic Numerical Integrator and Computer*) von John Presper Eckert und John Mauchly. Die erste Phase des Computerzeitalters begann. Die neue Rechenleistung ermöglichte es den Ingenieuren und der Gesellschaft, völlig neue Technologien zu entwickeln. Ein frühes Beispiel ist die Mondlandung im Rahmen des Apollo-Programms der NASA.

Die Erfindung des Bipolartransistors 1947 wurde noch ein Schritt gemacht. Der Bipolartransistor wurde in den Bell Laboratories (USA) durch William B. Shockley, John Bardeen und Walter Brattain entwickelt. Die gesammte Halbleitertechnologie bekam neue und sehr weite Anwendungsgebiete. Viele Geräte konnten sehr kompakt gebaut werden. Ein weiterer grosser Schritt in diese Richtung war die Entwicklung der Mikrointegration: Der 1958 von Jack Kilby erfundene integrierte Schaltkreis (IC) machte die heutigen Prozessorchips und damit die Entwicklung moderner Computer überhaupt erst möglich. 1958 erfanden und bauten George Devol und Joseph Engelberger in den USA den weltweit ersten Industrieroboter. Ein solcher Roboter wurde 1960 bei General Motors erstmals in der industriellen Produktion eingesetzt. Industrieroboter sind heute in verschiedensten Industrien, wie z. B. der Automobilindustrie, ein wichtiger Baustein der Automatisierungstechnik.

Gerhard Sessler und James E. West erfanden 1962 das Elektretmikrofon, das damals bis heute am häufigsten produzierte Mikrofon weltweit. Es ist z. B. Bestandteil von Handys und Kassettenrekordern.

Im Jahr 1968 erfand Marcian Edward Hoff, bekannt als *Ted Hoff*, bei der Firma Intel den Mikroprozessor und läutete damit die Ära des Personal Computers (PC) ein. Die erste Realisierung eines Mikroprozessors war 1969 der Intel 4004, ein 4 Bit Prozessor. Aber erst der Intel 8080, ein 8-Bit-Prozessor aus dem Jahr 1973, ermöglichte den Bau des ersten PCs, des Altair 8800.

Die Firma Philips erfand 1978 die Compact Disc (CD) zur Speicherung digitaler Informationen. 1982 resultierte dann aus einer Kooperation zwischen Philips und Sony die Audio-CD. 1985 folgte die CD-ROM.

Im Jahr 1996 präsentierte die Firma Honda den weltweit ersten funktionsfähigen humanoiden Roboter, den P2. Aus dem P2 resultierte der zurzeit aktuelle Android, Hondas etwa 1,20 m großer Asimo. Neben vielen elektronischen und elektrotechnischen Komponenten bestehen humanoide Roboter auch wesentlich aus mechanischen Komponenten, deren Zusammenspiel man als Mechatronik bezeichnet.

So war eine kurze Geschichte der Elektrotechnik.Wir koennen unsere Zeit nicht als Zeit der Computer, sondern als Zeit der Elektrotechnik bezeichnen. Ohne Elektritechnik und ihre Errungenschaften koennen wir unser Leben gar nicht vorstellen.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Walter Haas: Farbfernsehen. Ein Geschenk unseres Jahrhunderts. Econ-Verlag, Düsseldorf, Wien 1967, S. 124–129.
2. Ron White: So funktionieren Computer. Ein visueller Streifzug durch den Computer & alles, was dazu gehört. Markt+Technik, München 2004, ISBN 3-8272-6714-5.
3. Ulrich Tietze, Christoph Schenk: Halbleiter-Schaltungstechnik. 12. Auflage. Springer, Berlin 2002, ISBN 3-540-42849-6.
4. Töpfer, H. (Hrsg.): Automatisierungstechnik aus Herstellersicht. Fa. Bürkert Steuer- und Regeltechnik, Ingelfingen 1996, ISBN 3-00-000 666-4.
5. Dietmar Schmid: Automatisierungstechnik. 8. Auflage. Verlag Europa-Lehrmittel, 2009, ISBN 978-3-8085-5158-5.

Романчук Іван Олександрович — студент групи МЕ-13б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: Яковець Ольга Романівна - викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Romanchuk Ivan O. — student group ME-13b, Department of Infocommunications, Electronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

The scientific supervisor: Yakovets Olga Romanivna- a senior teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 621.311.25:621.039

Гоголкіна А.О.

Aus der Geschichte der Elektrotechnik

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається стан електротехніки,вчені та їх винаходи,які людство використовує у сучасному житті.

Ключові слова: електротехніка, електростатичний генератор, комп'ютерні технології, телефон, генератор.

Abstract

The article consider electrical condition,scientists and their inventions, which mankind uses in modern life.

Keywords: Elektrotechnik, electrostatic generator, computer technology, telephone, generator..

Elektrotechnik ist eine Ingenieurwissenschaft. Sie befasst sich mit der Forschung und der Entwicklung von Elektrogeräten, die auf elektrischer Energie beruhen. Hierzu gehören der Bereich der Wandler, die elektrischen Maschinen und Bauelemente sowie Schaltungen für die Steuer-, Mess-, Regelungs-, Nachrichten- und Rechnertechnik bis zur technischen Informatik.

Das Phänomen, dass bestimmte Fischarten elektrische Spannungen erzeugen können ,war im alten Ägypten um 2750 v. Chr. bekannt.

Im Jahre 1663 erfand Otto von Guericke die erste Elektrisiermaschine.

Um die Mitte des 18. Jahrhunderts erfunden Ewald Georg von Kleist und Pieter van Musschenbroek die Leidener Flasche die älteste Bauform eines Kondensators. 1752 erfand der amerikanische Wissenschaftler Benjamin Franklin den Blitzableiter und veröffentlichte die Resultate seiner Experimente.

1792 unternahm Luigi Galvani sein bekanntess Experiment, in dem eine Galvanische Zelle diente als Spannungsquelle.

Der itallienische Physiker und Chemiker Alessandro Volta baute um 1800 die so genannte Voltasche Säule, die erste funktionierende Batterie. Das war die erste kontinuierliche Stromquelle. Philipp Reis erfand 1860 das Telefon und damit die elektrische Sprachübermittlung.

Den naechsten Schritt fuer die Entwicklung der Elektrotechnik machte Werner von Siemens. Er entwickelte 1866 den ersten elektrischen Generator.

John Ambrose Fleming erfand 1905 die erste Radioröhre, die Diode. 1906 entwickelten Robert von Lieben und Lee De Forest unabhängig voneinander die Verstärkerröhre, Triode genannt, die der Funktechnik einen wesentlichen Impuls gab.

So began das 20-ste Jahrhundert. Wir koennen jetzt unser Leben ohne Elektrotechnik nicht vorstellen.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Winfield Hill, Paul Horowitz: Die hohe Schule der Elektronik, Tl.2, Digitaltechnik. Elektor-Verlag 1996, ISBN 3-89576-025-0.
2. William Gilbert: Tractatvs Siue Physiologia Nova De Magnete, Magneticisqve Corporibvs Et Magno Magnete tellure. Sex libris comprehensus. Online-Angebot der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel
3. Peter J. Wild: First-Hand:Liquid Crystal Display Evolution - Swiss Contributions. 24. August 2011, abgerufen am 25. März 2015.
4. Winfield Hill, Paul Horowitz: Die hohe Schule der Elektronik, Tl.1, Analogtechnik. Elektor-Verlag 2002, ISBN 3-89576-024-2.

5. Wolfgang König: Technikwissenschaften. Die Entstehung der Elektrotechnik aus Industrie und Wissenschaft zwischen 1880 und 1914. Chur: G + B Verlag Fakultas, 1995. ISBN 3-7186-5755-4 (Softcover).

Гоголкіна Анастасія Одександрівна — студентка групи ТКт-13б, факультет інфокомунікацій, радіоелектроніки та наносистем. Вінницький національний технічний університет,Вінниця.

Науковий керівник: Яковець Ольга Романівна — викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Gogolkina Anastasia O. — student group TKt-13b, Department of Infocommunications, Electronics and Nanosystems, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

The scientific supervisor: Yakovets Olga Romanivna — a senior teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 64.011.56

Б. В. Кримчук

DIE GESCHICHTE DER AUTOMATISIERUNG

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті розглянуто історію автоматизації, вчених та їх винаходи, за допомогою яких розпочався бурхливий розвиток автоматизованих машин та механізмів.

Ключові слова: автоматизація, машина, робот, промислове виробництво, промислова революція.

Abstract

This article reviews the history of automation, scientists and their inventions with which began the rapid development of automated machines and mechanisms.

Keywords: automation, machine, robot, industrial production, industrial revolution.

Die Geschichte der Automatisierung geht zurueck auf das antike Griechenland. Das Wort AUTOMATIA war der Nahme der Goettin. Der Begriff bedeutete “die von selbst kommende”.

Die Technologie der Automaten diente zur Bewunderung. Künstliche Vögel, Musikmaschinen, automatische Theater - das war der Beispiel solcher Maschinen. Sie wurden danach vergessen und nicht weiter entwickelt [1].

Dabei hätten die Automaten schon damals Arbeiten von Sklaven und Tieren übernehmen können. Ein gutes Beispiel dafür ist der Äolsball, der Wasserdampf nutzte und dabei Energie erzeugte [2].

Äolsball ist eine Dampfmaschine. Aber er war in der Antike nie als solche genutzt. Aber das was Voraussetzung für die Dampfmaschine später, während der industriellen Revolution.

Viele Menschen denken, dass Automaten, oder auch Roboter genannt, eine neue Erfindung der letzten Jahrzehnte sind. Das ist falsch! Die ersten Experimente wurden schon in der Antike durch Heron von Alexandria sowie Archytas von Talent durchgeführt. Diese Experimente waren mit dem Fall der Antike vergessen.

Die Forschung im Bereich der Automaten wurde durch den arabischen Ingenieur Al-Dschazari im Jahre 1205 durchgeführt. Mit seinem „Buch des Wissens“ erstellte er die ersten menschenähnlichen und programmierbaren Automaten wie Roboter zum Händewaschen [3].

Der nächste Schritt war Leonardo da Vinci im 15. Jahrhundert. Er wollte humanoiden Automaten entwickeln. Leider reichten damals die technischen Voraussetzungen nicht aus, um den Plan zu realisieren.

Aber die Entwicklung der Wissenschaften konnte man nicht bremsen. Im Jahr 1745 erfand der englische Schmied Edmund Lee eine frühe Vorrichtung zur Automatisierung. Er benutzte diese Vornichtung für die Windmühlen.

1787 setzte Edmond Cartwright erstmals automatische Webmaschinen ein. Sie waren die ersten automatischen Maschinen für die industrielle Produktion.

Seine Erfindungen hatten grosse gesellschaftliche Auswirkungen. Ab 1811 kam es in England zu Aufständen von Webern, die sich gegen die Maschinen richteten. Sie zertrümmerten Maschinen.

In der Schweiz gab es ähnlich motivierte Aufstände. Aber den Fortschritt kann man nicht bremsen. Die Entdeckung der Elektrizität und Erfindungen der Elektrotechnik ermöglichte die Dezentralisierung der Produktion. Erste Versuche wurden unternommen, Elektrizität zu Messen, Steuern und Regelung einzusetzen.

Das veränderte die Arbeitwelt und die Rolle der Arbeit.

Die ersten automatisierten Roboter wurden erst im Jahre 1740 von Jacques de Vaucanson erbaut. Gegen Ende des 19. Jahrhunderts erkannte das Militär das Potenzial der Automaten. Das Militär investierte sehr viel in die Entwicklung in zum Beispiel steuerbare Torpedos.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Капустин Н. М. Автоматизация производственных процессов в ма- шиностроении: Учеб. для втузов / Под ред. Н. М. Капустина. — М.: Высшая школа, 2004. — 415 с.

2. Drachmann A. G. Fragments from Archimedes in Heron's Mechanics. Centaurus, 8, 1963, p. 91-146.

3. Юревич, Е. И. Основы робототехники. — 2-е изд., перераб. и доп. — СПб.: БХВ-Петербург, 2005. — 416 с.

Кримчук Богдан Валерійович — студент групи 1СІ-13б, факультет комп'ютерних систем автоматики, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: ***Яковець Ольга Романівна*** — викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Krymchuk Bogdan Valeriyovych — student group 1SI-13b, Faculty of Computer Systems and Automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Scientific Director: ***Yakovets Olga Romanivna*** - a senior teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 004.056.5

Данілов А.О.

Sicherheit im Internet

Вінницький національний технічний університет

Анотація
У статті розглядаються загрози, які можуть виникнути при використанні інтернету та поради для їх вирішення.
Ключові слова
Безпека, конфіденційність, спам, фішинг, комп'ютерні віруси.

Abstract
The article deals with threats that may arise when using the Internet and tips for solving them.
Keywords
Sicherheit, Vertraulichkeit, spam, phishing, computer viruses.

Wir können unser Leben heute ohne Computer nicht vorstellen. Wir benutzen ihn jeden Tag für die Arbeit und den Alltag. Das Internet ist ein Teil unseres Leben geworden. Deshalb ist die Sicherheit im Internet und der Datenschutz so wichtig geworden. Nicht nur Programmieren sondern auch der Datenchutz ist ein neuer Beruf geworden.

Heute speichert man und verarbeitet alle Daten mit Computern. Mit Computern ist es sehr einfach möglich, Personen zu "verdaten". Es ist sehr wichtig wo welche Daten gespeichert werden und wie sie verarbeitet werden. Die entscheidente Frage ist wer Zugriff auf welche Daten hat. Hier bestehen verschiedenste Interessen. Es gibt bestimmte technische und organisatorische Maßnahmen für die Datensicherheit:

1. Daten sollen dann, wenn sie benötigt werden, zur Verfügung stehen (Verfügbarkeit)
2. Daten dürfen dann nur von Berechtigten geändert oder gelöscht werden (Integrität)
3. Daten dürfen nur den Berechtigten zugänglich sein (Vertraulichkeit) [1].

Jeder Mensch entscheidet selbst, wem welche seiner persönlichen Daten zugänglich sind.
Ein Problem ist, dass fast jede Organisation oder jede Firma schliesst ihr Netzt an das öffentliche Netzt an.
Die Kunden brauchen den schnellen Zugang zu Informationen, und sie wollen diese mit Ihren Geschäftspartnern und Kunden teilen. Leider bietet eine solche Offenheit auch den Dritten die Möglichkeit, das private Netzwerk anzugreifen. Um sich gegen solche Angriffe zu schützen, installieren die Unternehmen komplexe Firewall Systeme [2].

Jeder kennt heute das Wort Spam. Das war der Nahme von Dosenfleisch. Dieses Fleisch war im Krieg in Grossbritannien überall. Genauso unberschränkt haben wir jetzt Spam in unserer Computerwelt. Zuerst bezeichnet man mit diesem Wort die mehrfach wiederholten Artikel, die grundsätzlich gleich sind oder für dieselbe Dienstleistung werben. Die erste Spam-E-Mail wurde wohl am 3. Mai 1978 versendet.

Noch ein sehr bekannter Begriff ist Phishing. So nennt man Versuche genannt an Daten eines Internet-Benutzers zu gelangen, mittels gefälschter Websites und E-Mails. Das ist ein englisches Wort. Das Ziel ist ein Passwort zu bekommen.

Beim Phishing ist gut zu wissen, dass Banken, Online-Shops usw. nie wichtige Daten über E-Mail abfragen. Solche E-Mails sollten einfach ignoriert werden. Wenn man sich nicht sicher ist, ob die E-Mail echt ist oder nicht, kann man ja noch immer bei der Hotline der Bank, des Online-Shops anrufen [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Филимонова Є.В. Інформаційні технології у професіональній діяльності: Підручник. – Ростовн/Д: Фенікс, 2004. – 352 з. (серія «>СПО»).
2. Грошев С.В., Коцюбинський А.О.,Комягин В.Б. Сучасний самовчитель професійної роботи з комп'ютері:Практ.пособ. – М.: Тріумф, 2005.
3. БашлиП.Н. Інформаційна безпеку /П.Н.Башли. —Ростовн/Д: Фенікс, 2006. — 253 з.

Данілов Андрій Олегович — студент групи 1УБ-13б, факультет менеджменту інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: Яковець Ольга Романівна — викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Danilov Andrii Olegovych — student group 1UB-13b, Faculty of Management Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Scientific Director: Yakovets Olga Romanivna — a senior teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 623.618.3

Палій В.О.

Automatisierung heute und in der Zukunft

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглядається розвиток автоматизованих систем управління, з давніх часів до сьогодні.

Ключові слова: Електроніка, автоматизація, робототехніка, розробка, комп'ютерні технології.

Abstract

The article deals with the development of automated control systems from ancient times to today..

Keywords: Elektronik, Automation, robotics, design, computer technology.

Schon in der Antike gab es Automaten. Dampfmaschine, WC-Spülung, Maschinengewehr usw. Sie wurden von beruehmten Wissenschaftler wie Philon von Byzanz und Heron von Alexandria erfunden.

Der antike Mathematiker Heron von Alexandria lebte zwischen 200 vor und 100 nach Christus. Er erfand die automatisch öffnende Tempeltüren.. Er nutzte für seine Maschine die Kraft des Feuers. Unter einem Opferfeuer neben dem Tempel war ein halb mit Wasser gefüllter Behälter. Die Wärme des Feuers dehnte die Luft darin aus. Das Wasser floss über einen Schlauch in einen nächsten Topf, der immer schwerer wurde. Je tiefer der Topf sank, desto weiter öffneten sich die Türen. Wurde das Feuer gelöscht, entstand ein Unterdruck im Behälter- die Türen verschlossen sich wieder.

Der amerikanische Erfinder und Mitgründer der Firma Unimation, George Devol, patentierte sich im Jahr 1954 seine Erfindung vom programmierbaren Manipulator. Worauf ein Jahr später, im Jahr 1955, die ersten NC-Maschinen entwickelt wurden. Die Erfindung von Devol wurde später als die Geburtsstunde der Industrieroboter bezeichnet. 1960 brachte Devol mit seiner Firma den ersten, mittels Hydraulik betriebenen Industrieroboter auf den Markt. Worauf am MIT (Massachusetts Institute of Technology) im Jahr 1968 der erste mobile Roboter konstruiert wurde.

Ab Anfang der 70er Jahre wurde auch in Deutschland die Robotertechnik das erste mal erfolgreich eingeführt. Die Firma KUKA AG konnte im Jahre 1973 den Industrieroboter, Namens FAMULUS, mit sechs Achsen weltweit auf den Markt bringen.

In der heutigen Zeit finden wir Automaten ueberall. Aber unsere Gesellschaft Komplett akzeptiert die Automaten nicht immer. Die Angst des Jobverlusts durch Automaten ist zu gross und wird immer groesser.

Trotzdem ist die Robotertechnik eine wissenschaftliche Disziplin geworden. Und sie wird immer wichtiger.

In der Arbeitswelt finden wir schon seit Jahren Industrieroboter. Sie fuehren meist handwerkliche Aufgaben durch und nehmen somit den Menschen die körperliche und montone Arbeit ab. Dies hat auch den Vorteil. Mann kan Fehler im Produktionsprozess leichter erkennen und beseitigen. In der Automobilbranche kann man das sehr gut beobachten. Wer schon in einer Produktionshalle der deutschen Autobauer war, kann sehen, dass hier sehr auf Maschinen gesetzt wird. Zudem kommen Industrieroboter auch in Extremsituationen oder hoch gefährlichen Umgebungen zum Einsatz. Beispielsweise bei der Atomkatastrophe in Fukushima wurden kleine Automaten in die Atomwerke eingeführt, um das Dilemma zu erkunden.

Laut David Levy wird die Forschung bis zum Jahre 2050 menschenähnliche Automaten nachbauen können. Diese werden ein ähnliches Bewusstsein wie wir Menschen haben. Sie werden auch unsere Emotionen nachahmen können. Dies wollen Wissenschaftler schaffen, indem sie beispielsweise imitieren.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Winfield Hill, Paul Horowitz: Die hohe Schule der Elektronik, Tl.2, Digitaltechnik. Elektor-Verlag 1996, ISBN 3-89576-025-0.

2. William Gilbert: Tractatvs Siue Physiologia Nova De Magnete, Magneticisqve Corporibvs Et Magno Magnete tellure. Sex libris comprehensus. Online-Angebot der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel

3. Peter J. Wild: First-Hand:Liquid Crystal Display Evolution - Swiss Contributions. 24. August 2011, abgerufen am 25. März 2015.

Палій Владислав Олегович -студент групи МІТ-13б,факультет комп'ютерних системта автоматики,Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: Яковець Ольга Романівна - викладач кафедри іноземних мов, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Palii Vladislav O. -student of MIT-13b, Faculty of Computer systemta automation, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

The scientific supervisor: Yakovets Olga Romanivna- a senior teacher of Foreign Languages Department, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 331.105

Ю. О. Жалін[1]
М. Д. Прищак[1]

ДЕЛЕГУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ КЕРІВНИКОМ

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація
У статті досліджено питання делегування повноважень в організації. Результатом дослідження стало обґрунтування необхідності та ролі делегування повноважень для розвитку ефективності управлінської діяльності, визначення закономірностей та механізму делегування повноважень.
Ключові слова*: делегування повноважень, керівник, підлеглі.*

Abstract
In the article the question of delegation of authority in the organization. The research was the rationale for delegating authority and role for the efficiency of administrative activity, determine patterns and mechanisms of delegation of authority.
Keywords: *delegation of powers, head, subordinates.*

Ефективне функціонування складної системи відносин керівника і підлеглих йому службовців виключає одноосібне виконання керівником управлінських функцій. Одному керівникові важко вирішувати всі управлінські завдання і навіть найдосвідченіший, енергійний, талановитий керівник не в змозі один впоратися з вирішенням численних управлінських завдань, що стоять перед керованим ним колективом [1].

Виходом із цього становища може стати делегування повноважень – надання керівником своїм безпосереднім підлеглим права самостійно вирішувати заздалегідь визначені завдання або здійснювати ті чи інші дії, відповідальність за які несе керівник.

Делегування повноважень створює передумови для вироблення і прийняття більш обґрунтованих управлінських рішень і більш ефективної їх реалізації, а також дає змогу розширити діапазон управління керівника, звільняє його від вирішення другорядних питань, виконання рутинних операцій, дає можливість зосередитися на вирішенні основних, перспективних завдань і принципових питань, які ніким іншим, крім нього, вирішені бути не можуть. Крім того, делегування повноважень сприяє підвищенню відповідальності й ефективності управлінської діяльності як керівника, так і виконавця.

Під делегування повноважень слід розуміти процес передачі керівником повноважень і відповідальності підлеглим, що покликаний забезпечити прийняття останніми на себе відповідальності й ефективне виконання завдань на найбільш доцільному рівні організаційної структури. Є чимало організацій, керівники яких мають настільки широке коло відповідальності, що не можуть виконувати всі завдання самі. А ця обставина примушує до коригування існуючої системи розподілу праці. Керівник не повинен виконувати роботу, яку може зробити його підлеглий [2].

Необхідно підкреслити, що сьогодні в системі управління є звичайною практика, коли безліч питань, які мають і можуть вирішуватися підлеглими, керівник бере на себе або нав’язує їм свої варіанти рішень. Будучи позбавленими свободи дій, підлеглі не зацікавлені у результатах своєї праці, оскільки не мають змоги впливати на прийняття рішень. У разі ж делегування повноважень працівники, перед якими поставлена чітка мета і, відповідно, визначені певні завдання, діють, як правило, ініціативно і заповзято. І як наслідок – формується стиль керівництва, який виключає адміністративно-командні прийоми і тяжіє до культури узгодження рішень, що передбачає вияв поваги до виконавців і усвідомлене розуміння як керівником, так і підлеглими значущості своїх дій, а отже, конструктивності делегування.

Серед останніх досліджень і публікацій вітчизняних науковців, які розглядають аспекти делегування повноважень у системі державного управління, варто виділити напрацювання А. Рачинського, Г. Одінцової, В. Шарого, В. Гурієвської, Б. Нельсона та П. Економі [3].

На думку американського дослідника Дж. Колінза, хороший керівник відрізняється від успішного тим, що успішний керівник не тільки передає повноваження підлеглим, а й створює всі умови для

того, щоб підлеглий міг виконати ці повноваження та бути обізнаним про результати цього делегування .

Мистецтво делегування повноважень і здійснення контролю діяльності з метою забезпечення ефективного виконання підлеглими покладених на них завдань, обов'язків у практиці управління характеризується як визначальна ознака якості праці самого керівника. Багато фахівців вважають, що керівництво і делегування – синоніми. Адже доведено, що саме від того, наскільки керівник досконало володіє технікою делегування, залежить ефективність роботи всього колективу.

Висока оцінка значущості делегування повноважень для розвитку кадрового потенціалу стане більш переконливою у разі чіткого розуміння керівником переваг делегування, найважливішими з яких є [4]:

- вивільнення часу і потенціалу керівника для виконання власне управлінських завдань замість виконавської роботи, а також з метою самоосвіти;
- виявлення працівників, спроможних розв'язувати ті чи інші проблеми у разі відсутності керівника;
- зростання рівня компетентності працівників;
- розвиток у підлеглих відповідальності за делеговані повноваження;
- конструктивний розподіл робочого навантаження між великою кількістюлюдей і поліпшення умов їхньої праці;
- висування більшого числа ідей, думок та альтернативних варіантів рішень;
- усвідомлення працівниками на практиці своїх справжніх можливостей і набуття вмінь та навичок управлінської діяльності, необхідних для кар'єрного просування;
- зміцнення у працівників почуття благополуччя і впевненості у власних силах.

Практика показує, що *керівники бояться передавати повноваження*. Причинами цього, на думку Боба Нельсона та Пітер Економі є існуючі міфи [5]:

- ви не можете довіряти своїм працівникам;
- якщо ви делегуєте завдання ви втрачаєте контроль над ним та його результатами;
- ви один хто знає відповіді на всі питання;
- ви самі можете виконати роботу швидше;
- делегування понижує ваш авторитет;
- праця ваших працівників буде оцінена високо, а ваша – ні;
- делегування понижує вашу гнучкість;
- ваші працівники дуже заняті;
- ваші працівники не можуть зрозуміти ситуацію.

Але не всі завдання управлінської діяльності можна делегувати своїм підлеглим. У будь-якому випадку *делегується:*

- рутинна, дріб'язкова робота;
- збір інформації;
- підготовча робота (проекти і т. д.);
- спеціалізована діяльність;
- заміщення;
- майбутні обов'язки.

Не підлягають делегуванню:

- вироблення цілей і політики розвитку організації (довготермінове планування);
- оцінка діяльності, дисципліна та покарання;
- завдання довірчого характеру (особисті доручення вищих керівників;
- конфіденційні обставини;
- керівництво співробітниками, їх мотивація;
- завдання високого ступеня ризику і особливої важливості;
- незвичайні, виняткові справи;
- термінові справи, що не залишають часу для пояснення і повторної перевірки;

Для визначення *можливості* передачі підлеглим частини своїх повноважень необхідно проаналізувати *доцільність і умови для цього*.

Треба уважно переглянути перелік своїх обов'язків визначити, яку їх частину ви змогли б передати підлеглим й очікувати від них позитивних результатів їх використання. Під час аналізу доцільності передачі частини своїх повноважень потрібно враховувати мотиви і цілі діяльності. Якщо, наприклад, ви повинні сконцентрувати свої зусилля на перспективних цільових проблемах, що мають ключове значення для майбутнього, то вирішення поточних питань, завдань найближчого майбутнього можна доручити своїм помічникам, розвиваючи їхню активність і забезпечуючи певний їхній ріст. При передачі частини своїх обов'язків потрібно пам'ятати, що вся повнота влади залишається за вами.

Потрібно також визначити наслідки не передачі частини своїх повноважень. Важливим є *визначення ризиків* при передачі частини своїх повноважень. Що ви втратите, якщо ризикнете і зазнаєте невдачі? Які наслідки передачі частини своїх повноважень?

Так, передача повноважень може призвести до виникнення таких управлінських ситуацій [6]:

– інші можуть використовувати ваші права не розумно;
– виграний час при ухваленні визначеного рішення, коли вас замінює один із ваших підлеглих, може бути знову втрачений, якщо він ухвалить помилкове рішення;
– передача частини повноважень, одержання визначеної влади працівником може призвести до зниження його активності, самозаспокоєності, замість того, щоб спонукати його до дій.

Для визначення можливості делегування повноважень підлеглим потрібно довідатися про *здібності і характер ваших підлеглих.* Важливим при цьому є визначення інтересів і мотивів, що спонукають людину до праці, знайти помічників, які не тільки могли б, а й дійсно вас представляли під час передачі їм частини повноважень.

Після вирішення питання доцільності, умов та змісту делегування повноважень, постає проблема *алгоритму процесу делегування повноважень.* Зупинимось коротко на ключових його моментах:

– пояснити завдання;
– пояснити важливість завдання;
– надати повноваження;
– надати підтримку (ресурси);
– отримати згоду;
– довірити подальше її рішення під спостереженням, коректуючи при цьому підлеглого;
– передати співробітнику роботу цілком і надалі здійснювати тільки контроль над виконанням.

Висновки

Таким чином, делегування повноважень складає важливу сторону управлінської діяльності будь-якого керівника і є необхідним елементом ефективності розвитку організації. Делегування повноважень надає самостійності підлеглим, відкриває більші можливості задоволення їхніх правомірних потреб, а значить, і мотивів. Мотивований співробітник, у свою чергу, працює ініціативно й ефективно, що сприяє результативності управлінської праці загалом. Отже, сучасний керівник мусить володіти мистецтвом делегування повноважень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гурієвська В. М. Коучинг для керівників у системі державного управління : навч.-метод. матеріали / Гурієвська В. М. – К. : НАДУ, 2010. – 48 с.
2. Моріс С. Як досягти успіху в делегуванні повноважень : [пер. з англ.] / С. Моріс, Г.Вілкокс. – К. : Британ. Рада в Україні, 2000. – [Серія "Менеджмент за тиждень"]. – 85 с.
3. Одінцова Г. С. Делегування повноважень : опорний. конспект лекцій / Одінцова Г. С. – Х. : ХНПУ, 2000. – 52 с.
4. Шарий В. І. Делегування повноважень в управлінні : навч. посібник / Шарий В. І. – Черкаси : ЧНЕП, 2009. – 518 с.
5. Нельсон Б. Умение управлять для "чайников"/ Б. Нельсон, П.Экономи : [пер с. англ.]. – К. : Диалектика, 1997. – 336 с.
6. Прищак М. Д. Психологія управління в організації: навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-е вид., доп., перер.]. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 150 с.

Жалін Юлія Олександрівна – студентка групи МОі-16мн, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: ZVYLUKZ@LIST.RU

Прищак Микола Демянович **–** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, m_pryschak@ukr.net.

Zhalin Yuliia – Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: ZVYLUKZ@LIST.RU

Prymak Nikolai Demianovich **– Pryschak Nicholas D**. **–** Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, m_pryschak@ukr.net.

УДК 005.32 (075)

І. В. Федорова[1]
М. Д. Прищак[1]

ОРГАНІЗАЦІЇ 5 РІВНЯ УПРАВЛІННЯ

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація

У доповіді розглядається концепція Джима Коллінза щодо перетворення гарних успішних компаній у великих стійких бізнес-гігантів. Особлива увага приділяється аналізу основних складових процесу накопичення потенціалу та стрімкого зростання компаній.

Ключові слова: керівники 5 рівня, гарні та великі компанії, дисципліновані люди, парадокс Стокдейла, концепція «їжака», культура дисципліни.

Abstract

In the report the concept of Jim Collins to transform the beautiful large successful companies in sustainable business hihantivyu. Particular attention is paid to the analysis of the main components of the process of accumulation potential and rapid growth companies.

Keywords: Level 5 leaders, good and big companies, disciplined people, Stokdeyla paradox, the concept of "hedgehog", culture of discipline.

Вступ

Більшість компаній задається питанням: як зберегти свої позиції на ринку, стати лідером у власній сфері бізнесу та перетворитись із просто гарної компанії у велику? Більше п’яти років (друга половина 90-х рр.) команда дослідників під керівництвом Джима Коллінза аналізувала розвиток двадцяти восьми компаній та, за результатами досліджень, створила концепцію перетворення компаній [1].

Метою роботи є дослідження особливостей організації 5 рівня та її основних складових.

Основна частина

За словами Джим Коллінза: “гарне” - ворог “великого” - є проблемою не лише бізнесу, а загальнолюдською. Якщо вдасться знайти ключ до загадки переходу від гарного до великого, тоді в руках опиниться дещо цінне для організацій будь-якого роду. Результатом пошуків стало усвідомлення, чому одним компаніям вдалось зробити прорив від “гарного до великого”, а іншим – ні [1].

Дослідження Джима Коллінза стали основою для концепції, виходячи з якої процес перетворень можна показати у вигляді накопичення потенціалу і наступного за ним стрімкого зростання. Складовими цього процесу є: дисципліновані люди, дисципліноване мислення, дисциплінована діяльність (рис. 1) [2].

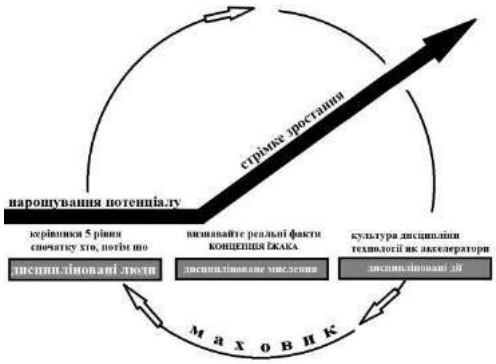

Рис. 1 Модель “Від гарного до великого”

Кожна із цих складових містить дві головні концепції.

- Дисципліновані люди:
  - “керівники 5 рівня”;
  - “спочатку “хто”... потім “що”.
- Дисципліноване мислення:
  - “дивіться суровим фактам в лице, але в той же час не втрачайте віри”;
  - “концепція їжака”, або три кола що пересікаються”.
- Дисциплінована діяльність:
  - “культура дисципліни”;
  - “технології як акселератори”[1].

Джим Коллінз підкреслює, що не існує такого єдиного кроку, програми, інноваційного впровадження, вдалого перетворення чи магічної миті. Навпаки, процес нагадує обертання великого та важкого “маховика”: який в одному напрямку, повільно розганяючись, все ж таки досягає моменту, коли накопичений потенціал починає працювати на підприємство, і компанія вступає в період стрімкого росту.

Тож, ідея, яка проходить червоною ниткою через все дослідження, названа автором “маховиком”, який являє гештальт всього процесу створення великої компанії [2].

На чолі кожної компанії, що досягла великих результатів, в період перетворень стояв керівник 5 рівня. Керівники 5 рівня дивовижним чином поєднують в собі видатні людські якості та професійну волю. На відміну від відомих корпоративних лідерів, які володіють як правило, сильним характером і не сходять зі сторінок журналів і газет, керівники, яким вдалось здійснити перетворення на своїх підприємствах і перейти від гарного до великого, приписують спокійність, непримітність та сором’язливість, але водночас неабияку силу волі.

Керівники 5 рівня: честолюбиві, але їх честолюбство проявляється не в бажанні особистого успіху та визнанні, а в досягненні успіху своїх організацій; вони роблять все щоб їх спадкоємці досягли ще більш видатних результатів; фанатично віддані своїй справі; «дивляться у вікно”, приписуючи всі заслуги комусь, але не собі, коли компанії досягають успіхів. Але, коли компанія стикається з проблемами, вони “дивляться в дзеркало” і приймають всю відповідальність на себе[3].

Лідери, які здійснювали перетворення компаній, починали не з розробки бачення майбутнього і корпоративної стратегії. Вони спочатку підбирали людей потрібних їм в подорожі, звільняючись від людей не потрібних, і тільки тоді вирішували, куди ж їхати. Не підтвердився взаємозв’язок між оплатою праці керівника та результатами, яких досягають компанії. Винагорода служить не тому, щоб змусити неправильних людей робити правильні речі, а тому, щоб залучити і втримати найдостойніших. Старе ствердження “кадри вирішують все” виявляється не вірним. Не просто кадри вирішують все, а потрібні кадри.

Кожна велика компанія зіткнулась з тим, що дослідники називають “парадоксом Стокдейла”: ви повинні продовжувати вірити в перемогу, незважаючи ні на які негаразди, але в той же самий час мати мужність дивитися в лице дійсності, якою б суровою вона не була - “Дивіться суровим фактам в лице, але в той же час не втрачайте віри” [1].

“Парадокс Стокдейла” – це “гербова печатка” тих, хто досягає чогось великого в своєму власному житті, або житті інших людей. Це відноситься і до діяльності організації. Важливим завданням компанії, яка намагається досягти видатних результатів, є створення такого клімату, в якому співробітники можуть висловлювати свою думку відкрито, а в кінцевому результаті, це означає, що компанії не скривають правду і вона почута. Спроба створити стимули для кращої работи людей – марна трата часу. Питання полягає не в тому, як мотивувати людей. Якщо люди підібрані вірно, вони не потребують мотивації. Все, що потрібно – це забезпечити відсутність демотивуючих факторів. Вірний шлях до демотивації персоналу – це ігнорування реальних фактів.

Щоб досягти видатних результатів, необхідно вийти за рамки “прокляття компетентності”. Якщо щось є вашим ключовим бізнесом, компетенцією, і ви займались цим багато років, це зовсім не означає, що ви робите це краще в світі [3].

Компанії, які досягли видатних результатів, схожі на їжаків – простуваті (простокуваті), неповоротні істоти, які знають щось дуже важливе і дотримуються цього. Інші (навіть гарні) компанії більше схожі на лисиць – пронирливі, хитрі істоти, які знають дуже багато різного, але не послідовні.

Для досягнення видатних результатів потрібно реалізувати “Концепцію їжака”, або три кола що перетинаються” (рис. 2) [2].

Рис. 2 Три кола “концепції їжака”

Складові трьох кругів, що перетинаються:

1. В якому виді діяльності ви можете бути кращими у світі.

Головне – зрозуміти, в якій сфері ваша організація може бути кращою в світі, і однаково важливо зрозуміти, в чому вона не може бути кращою в світі, але не в чому вона хотіла би бути кращою в світі. “Концепція їжака” – це не ціль, не стратегія, не наміри, це усвідомлення.

2. На чому базується ваша економічна модель.
3. Що вас дійсно хвилює. Або, по-іншому, до чого ви відчуваєте справжню пристрасть.

У всіх компаній є своя культура, деякі відрізняються наявністю дисципліни, але не багато компаній володіють культурою дисципліни. Досягнення довгострокових результатів залежить від здатності компанії створити таку корпоративну культуру, яка б спиралась на дисциплінованих людей, що демонструють дисциплінованість дій в рамках концепції трьох кіл [1].

Культура дисципліни характеризується деяким дуалізмом. З одного боку, вона вимагає, щоб люди підкорялись правилам системи, але з іншого боку, вона надає людям свободу і відповідальність в рамках цієї системи. Компанії, які досягли видатних результатів, здаються цілковито звичайними і навіть нудними, коли дивишся зі сторони, але при близькому знайомстві виявляється, що в них працюють люди які сповнені енергії і самовідданості.

Компанії, які досягають визначних результатів, відводять технологіям особливу роль. Вони ніколи не розглядають технології як головний фактор, з якого починається процесс трансформації. Але, саме великі компанії є піонерами у використанні багатьох технологій. Дослідники прийшли до висновку, що технології самі по собі ні при яких обставинах не можуть ні зробити компанию великою, ні стати причиною її невдач [2].

Перехід від гарних результатів до великих дуже часто виглядає як несподівані, революційні перетворення, але тільки для тих, хто знаходиться поза компанією. Для тих, хто працює в компанії, це виглядає як природний та поступовий процес.

Висновки

Здійснений аналіз 5 рівня управління дає можливість зробити висновок, що базовим чинником становлення організації 5 рівня управління є психологічний, а в цілому, особистісний чинник. Відповідні якості керівника 5 рівня управління, “спочатку “хто”... потім “що”, командна робота, “парадокс Стокдейла”, свобода і відповідальність, а в цілому корпоративна культура як система: культура дисципліни (дисципліновані люди, дисципліноване мислення, дисциплінована діяльність) плюс підприємницька етика.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Прищак М. Д., Лесько О. Й. Психологія управління в організації: навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 150 с.
2. Коллінз Дж. Від гарного до великого / Коллінз Дж. – [3-те вид., виправ.]. – Санкт-Петербург: Стокгольмська школа економіки, 2004. – 265 с.
3. Ключові ідеї Дж. Коллінза / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.seotm.com/ua/blog/klyuchovi-ideyi-dzha-kollinza -.html

Федорова Ірина Володимирівна **–** студентка групи МОп-16мн, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: fedorova-ira94@mail.ua

Прищак Микола Демянович **–** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, m_pryschak@ukr.net.

Fedorova Iryna V. **–** Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail : fedorova-ira94@mail.ua

Prymak Nikolai Demianovich **– Pryschak Nicholas D**. **–** Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, m_pryschak@ukr.net.

УДК 005.32 (075)

О. А. Бардадин[1]

ПОДОЛАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ БАРЄРІВ В ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація

Розглянуто теоретичні аспекти пов'язані з подоланням психологічних бар'єрів, що виникають в процесі впровадження інновацій. Висвітлено основні способи запобігання виникнення психологічних бар'єрів в умовах нововведень.

Ключові слова: психологічний бар'єр, інновації, інноваційна культура.

Abstract

The theoretical aspects associated with overcoming psychological barriers that arise in the innovation process. The basic ways to prevent the occurrence of psychological barriers in terms of innovation.

Keywords: psychological barrier, innovations, innovative culture.

Вступ

Виникнення нових технологій спричиняє розвиток суспільства та спричиняє об'єктивну необхідність змін в організаціях. Найменші зміни в роботі підприємств та організацій викликають реакцію персоналу, часто негативну. Багато людей в нашій країні опираються нововведенням, що спричинено специфічними психологічними бар'єрами. Вирішення даної проблеми потребує ефективної роботи менеджерів, спрямованої на подолання психологічних бар'єрів, що виникають у співробітників організації в процесі впровадження інновацій.

Метою роботи є дослідження способів подолання психологічних бар'єрів, що виникають в процесі впровадження інновацій, та запобігання їх виникненню.

Основна частина

Прогресивний розвиток технологій та суспільства викликає потребу змін в будь-якій організації. Зміни та нововведення в людській діяльності супроводжуються різною реакцією, що залежить від особистісного ставлення до них, зумовленого їх оцінкою. У процесі запровадження будь-якого нововведення часто спостерігається негативна реакція людей, що спричинено наявністю психологічних бар'єрів.

Психологічні бар'єри відносно нововведень - це опір змінам, творцем та носієм якого є сама людина. Він пов'язаний з генетичним і психологічним складом особистості, з природним прагненням людей до збереження стабільності, з життєвими стереотипами, які спонукають до обережності і побоюванням [1].

Таким чином, психологічні бар'єри, що вникають у людей, які опираються змінам, мають певні особливості. Дослідження причин спротиву людини змінам дозволило виокремити такі основні типи психологічних бар'єрів на шляху до нововведень [2]:

- Бар'єр некомпетентності (невпевненість робітників у своїх силах);
- Бар'єр навички, звички, традиції (прив'язаність до сформованого способу роботи);
- Бар'єр ідилії (задоволеність працівників їх положенням);
- Бар'єр збільшення психофізіологічного навантаження (страх збільшення норм, завдань);
- Бар'єр компенсації (невпевненість в тому, що додаткові зусилля отримають відповідну компенсацію);
- Бар'єр винагородження (інтересу) (страх зниження винагород після нововведення);
- Бар'єр зміни місця роботи (страх переміщення на нову роботу);

− Бар’єр марки (негативне відношення до нового партнера);

− Бар’єр партнера (невіра у можливості безпосереднього ділового партнера в підлаштування після нововведення).

Перелічені типи психологічних бар'єрів пов’язані переважно з страхом працівників втратити роботу. Основною причиною появи даних побоювань є недостатня поінформованість працівників, що призводить до поширення чуток та паніки в колективі. Тому, найважливішим кроком, у подоланні психологічних бар'єрів в процесі нововведень в організації, постає інформування персоналу

Дослідниками визначено кілька основних способів подолання психологічних бар’єрів в процесі впровадження інновацій [3]:

− Просвіта та поінформованість співробітників**.** Інформування про нововведення до того, як воно відбудеться дозволяє співробітникам з'ясувати хвилюючі питання. Відкрите спілкування і взаємодія допомагають усвідомити необхідність змін, що допомагає відчути що у прийнятті рішення враховано і думку колективу.

− Участь і залучення людей до обговорення нововведень. Ініціатори змін готові вислухати осіб, яких вони торкаються та використати їхні поради, оскільки потребують додаткової інформації та підтримки колективу.

− Допомога та підтримка. Може охоплювати навчання, управління стресом, обговорення спільних проблем, конкретну підтримку співробітників, що потребують допомоги.

− Переговори та угоди. Застосовують, коли нововведення ставлять конкретних осіб у програшне становище.

Визначенні способи подолання психологічних бар'єрів дозволяють значною мірою знизити опір співробітників при впровадженні змін, але не здатні запобігти виникненню спротиву у майбутньому. Сучасні дослідники зосередили увагу на пошуку шляхів попередження виникнення психологічних бар'єрів в процесі впровадження інновацій, тобто питанню формування інноваційної культури.

Інноваційна культура – це система суспільних цінностей, які відповідають інноваційному розвитку суспільства, держави, регіонів, галузей економіки, підприємств, установ, організацій і відображають індивідуально-психологічні якості, інші найважливіші соціальні цінності людини, які сприяють формуванню та розвитку інноваційно активної особистості [4].

Інноваційну культуру необхідно розглядати як своєрідний спосіб діяльності та мислення людини. Вона відображує не лише рівень розвитку суспільних інноваційних процесів, але й міру участі в цих процесах людей, їх потребу в інноваційній діяльності. Її наявність та розвиток забезпечує сприйнятливість людей до нових ідей, їх готовність і здатність підтримувати й реалізовувати інновації у всіх сферах життя.

Інноваційну культуру можна розглядати одразу на кількох рівнях. На макрорівні інноваційну культуру розглядають як складову потенціалу інноваційного розвитку суспільства та соціокультурний механізм регулювання інноваційної поведінки людини. На рівні окремого підприємства , - як складову його корпоративної культури, що характеризує ступінь сприятливості працівників, підрозділів і установи в цілому до нововведень, готовність втілити їх у нові продукти, технології, управлінські рішення тощо [5].

Таким чином, основним відомим способом запобігання виникненню психологічних бар'єрів у співробітників організацій в процесі впровадження інновацій постає формування інноваційної культури.

Найважливішими напрямами розвитку інноваційної культури на окремому підприємстві виступає п’ять послідовних етапів, представлених в таблиці 1.

Таблиця1 - Програма розвитку інноваційної культури підприємства [6].

Етап	Зміст заходів
Збір та аналіз інформації	Проведення анкетування. Аналіз даних. Виявлення відхилень від бажаного рівня інноваційної культури. Формулювання основних проблем і завдань інноваційного розвитку підприємства.
Розробка програми дій	Розробка програми навчання та перенавчання персоналу організації. Проведення роз’яснювальної роботи з персоналом для створення в колективі переконаності в необхідності змін. Визначення джерел ймовірного опору змінам. Розробка системи

	мотивації персоналу сучасної організації.
Створення передумов формування інноваційної культури	Створення цільових груп для формування системи інформування персоналу. Документальне оформлення вимог до інноваційної культури підприємства.
Реалізація програми формування інноваційної культури організації	Навчання персоналу. Коригування кадрової політики підприємства. Реалізація нової системи стимулювання. Проведення змін організаційної структури підприємства.
Контроль за формуванням інноваційної культури	Виділення контрольних показників за якими будуть визначатися зміни інноваційної культури підприємства. Контроль за реалізацією змін інноваційної культури.

Послідовне впровадження, представленої програми формування інноваційної культури дозволить підвищить сприйнятливість персоналу до впровадження змін. Слід зазначити, що виникає необхідність формування інноваційної культури не лише як методу запобігання виникнення психологічних бар'єрів, а й як необхідної складової розвитку суспільства. Тому, процес розвитку інноваційної культури на окремих підприємствах необхідно поступово розширювати до загальнодержавного рівня.

Висновки

Встановлено, що подолання психологічних бар'єрів в процесі впровадження інновацій здійснюється шляхом інформування співробітників, залучення їх до обговорення змін, наданні допомоги в процесі адаптації, а також підписанні угод з персоналом. Виявлено, що основним сучасним методом запобігання виникненню психологічних бар'єрів в процесі впровадження інновацій виступає формування інноваційної культури. Враховуючи динамічний розвиток технологій, підприємствам та організаціям запропоновано зосередити зусилля на втіленні програми розвитку інноваційної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Почебут Л. Г. Организационная социальная психология: учебное пособие / Л. Г. Почебут, В. А. Чикер. – СПб.: Изд-во ”Речь”, 2002. – 298 с.

2. Басенко В. П. Организационное поведение : современные аспекты трудовых отношений : учеб. пособие / Басенко В. П., Жуков Б. М., Романов А. А. – М. : Изд. ”Дашков и К”, 2012. – 384 с.

3. Роджерс Ф. Дж. IBM. Взгляд изнутри. Человек – фирма – маркетинг / Роджерс Ф. Дж. – [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1990. – 280 с.

4. Герчанівська П. Е. Культура управління : навч. посібник / Герчанівська П. Е. – К. : ІВЦ Видавництво ”Політехніка”, 2005. – 152 с.

5. Шипуліна Ю. С. Вплив інноваційної культури на формування інноваційно-сприятливого середовища підприємства / Ю. С. Шипуліна, Т. О. Стеценко // Бізнесінформ. Економіка. Інноваційні процеси. – 2015. – № 12. – С.77 – 82.

6. Ларичева Е. А. Развитие инновационной культуры на предприятии / Ларичева Е. А. // Вестник Брянского государственного технического университета. – 2009. – № 2. – С. 128 – 133.

Бардадин Олена Анатоліївна – студентка групи МОф-16мі, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Науковий керівник***: Прищак Микола Дем'янович*** – канд. пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Barbadyn Elena - Building of Management and information security, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa, email: bardadynhelena@gmail. com

Supervisor: ***Nicholas Pryschak Demyanovich*** – Cand. Sc. (Eng), Assistant Professor of Building Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 331.101

С.О. Олійник[1]

МЕНЕДЖМЕНТ АДАПТАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ДО УМОВ ОРГАНІЗАЦІЇ

ADAPTATION MANAGEMENT OF PERSONNEL TO THE CONDITIONS IN ORGANIZATION

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація

У роботі розглянуто проблему адаптації нових працівників, її мета та основні складові. Виокремлені види адаптації. За результатами проведеного дослідження проаналізовані стратегії адаптивної поведінки.

Ключові слова: адаптація, персонал, поведінка, стратегія.

Abstract

This article presents the problem of adaptation of new employees, its purpose and key components. Singled species adaptation. Analyzed strategies of adaptive behavior.

Keywords: adaptation, personnel, behavior, strategy.

Вступ

Процес адаптації працівників до умов організації є необхідною ланкою кадрового менеджменту. Дійсно, стаючи працівником конкретного підприємства, новачок виявляється перед необхідністю прийняти організаційні вимоги: режим праці та відпочинку, положення, посадові інструкції, накази, розпорядження адміністрації і т. д. Він приймає також сукупність соціально-економічних умов, які йому надаються підприємством. Працівник змушений по-новому оцінити свої погляди, звички, співвіднести їх з прийнятими в колективі нормами і правилами поведінки, закріпленими традиціями, виробити відповідну лінію поведінки. На жаль, важливість заходів з адаптації працівників у нашій країні недостатньо серйозно сприймається кадровими і тому ця тема є досить актуальною в наш час.

Мета даної роботи полягає в дослідженні процесу адаптації працівників до умов організації.

Результати дослідження

Адаптація - це процес взаємного пристосування працівника до організації та організації до працівника. Взагалі термін «адаптація» використовується в різних галузях наукового знання, однак дослідниками ще не вироблено єдиної думки про його зміст. Так, одні автори розглядають адаптацію як процес, результат «пристосування», а інші як «взаємодію» людини і об’єкта адаптації або як «взаємодію» людини і середовища [1].

Проблема адаптації персоналу на підприємстві та її вплив на ефективність роботи персоналу в різних аспектах розглядалася в наукових публікаціях Н.І. Архипова, Т.Ю. Базарова, В.А. Воліна, В.А. Дятлова, Б.Л. Єрьоміна, А.В. Ігнатьєва, А.Я. Кибанова, Є.Ф. Коханова, Ю.В. Кузнєцова, Є.В. Маслова, М.Х. Мескона, Ю.Г. Одегова, В.І. Підлісного, С.І. Самигіна, Г.А. Сульдіна, Л.Д. Столяренко, В.В. Травіна, Ф.Хедоурі та інших авторів.

Сучасні організації, у яких добре поставлено управління, вважають, що набір придатних людей є лише початком. Однією з проблем роботи з персоналом в організації при залученні кадрів є управління трудовою адаптацією. У ході взаємодії працівника й організації відбувається їх взаємне пристосування, основу якого складає поступове входження працівників у нові професійні та соціально-економічні умови праці.

У соціології та психології виділяють соціальну й виробничу адаптацію. До певної міри ці два види адаптації перетинаються один з одним, але кожна з них має й самостійні сфери додатку: соціальна діяльність не замикається на виробництві, а виробнича адаптація включає й технічні, і біологічні, і соціальні аспекти.

У процесі соціальної адаптації особистості встановлюються співвідношення, які забезпечують розвиток як особистості й соціальної групи, так і середовища (мікросередовища). При цьому соціальна адаптація охоплює біологічну, психічну й соціальну сфери буття людини. З позицій управління персоналом найбільший інтерес представляє виробнича адаптація. Саме вона є

інструментом у вирішенні такої проблеми, як формування в нового робочого необхідного рівня продуктивності і якості праці в коротші терміни. Адаптація працівника в організації є багатосторонній процес його пристосування до змісту й умов трудової діяльності, до безпосереднього соціального середовища, вдосконалення ділових та особистих якостей працівника. Це процес, який вимагає як від працівника, так і від колективу взаємної активності й зацікавленості один в одному. Проблема зміни місця роботи й умов праці в тій чи іншій мірі стосується всіх категорій населення, що працюють, але найгостріше вона стоїть перед молодими фахівцями [2].

До числа основних факторів, що впливають на адаптацію молодих спеціалістів, належать: відповідність роботи отриманій у ВНЗ спеціальності; можливість урізноманітнити працю фахівця, зробити її більш привабливою; створення умов для внутрішньо організаційної мобільності, творчої роботи і професійного просування; впровадження наукової організації праці на робочому місці; мікроклімат у колективі; соціально-побутове забезпечення, організація вільного часу.

Процес адаптації включає в себе такі п'ять етапів:

– введення в посаду;
– розробка плану становлення нового працівника;
– контроль процесу адаптації;
– проведення коригувальних заходів;
– оцінка працівника [3].

З точки зору працівника, можна виділити два напрямки адаптації:

– первинна, тобто процес пристосування працівників, які не мають ніякого трудового досвіду. Як правило, це стосується випускників навчальних закладів;

– вторинна, тобто процес пристосування працівників, які мають трудовий досвід, але переходять або на нове робоче місце, або в іншу організацію.

Зазвичай більшість нових працівників, приступаючи до діяльності на новому робочому місці або приходячи в нову організацію, намагаються проявити себе з позитивної точки зору. Проте трудова діяльність на новому робочому місці може бути пов'язана з негативними моментами. Виділяють наступні побоювання працівників, пов'язані зі страхом зазнати невдачі на новій роботі:

– побоювання втратити роботу (бути звільненим з якоїсь причини);
– зуміти завоювати повагу колег;
– не впоратися з новою роботою;
– виявити брак досвіду чи знань;
– видатися некомпетентним;
– «не сподобатися» трудовому колективу;
– «не полюбити» трудовий колектив самому;
– не зуміти знайти спільної мови з керівником.

Крім того, необхідність в управлінні процесом адаптації незаперечна через те, що статистичні дані багатьох організацій говорять про особливо високий відсоток звільнень, що припадають на перший місяць роботи нових працівників. Також більшість нещасних випадків припадає на початку роботи нових працівників в організації [4].

Розглянемо стратегії адаптивної поведінки за Н. Мельниковою, що характеризуються такими проявами взаємодії суб’єкта з середовищем:

1. Активний, контактний, спрямований назовні (активна зміна зовнішнього середовища або партнера).
2. Активний, контактний, спрямований всередину (активна зміна себе).
3. Активний, уникаючий, спрямований назовні (активний вихід з середовища і пошук нового).
4. Активний, уникаючий, спрямований всередину (активний відхід від контакту з середовищем і занурення у свій внутрішній світ).
5. Пасивний, контактний, спрямований назовні (пасивна репрезентація себе).
6. Пасивний, контактний, спрямований всередину (пасивне підпорядкування умов оточення).
7. Пасивний, уникаючий, спрямований назовні (пасивне очікування зовнішніх змін).

За вищезгаданими стратегіями було проведене зі студентами ВНТУ, а саме факультету менеджменту, 2016 р., вибірка була представлена студентами різної статі в кількості 50 осіб. Вік досліджуваних – від 20 до 22 років. У результаті проведеного дослідження були отримані такі результати, рис. 1

Рисунок 1 – Діаграма значущості стратегій

З рис. 1. видно, що студенти в основному вважають за краще користуватися стратегіями поведінки №1, №2 і №3.

Таким чином, стратегія активної зміни середовища або партнера (№1), спрямована на активну зміну зовнішнього середовища або партнера («Стратегія коваля і воїна»). Для цієї стратегії характерне прагнення активно впливати на зовнішнє середовище або партнера з метою змінити їх, «пристосувати» для своїх особливостей і потреб. Дана стратегія передбачає широкий арсенал способів і може бути реалізована через активний тиск на партнера, зміну середовища, а також різні види маніпуляції.

Стратегія №2: Активний, контактний, спрямований всередину - активна зміна себе (Стратегія людини, що висікає себе з каменю), що базується на активній зміні себе таким чином, щоб середовище перестало сприйматися фруструючим чинником. Такий ефект може бути досягнутий через зміну сприйняття ситуації, системи потреб і цінностей, відпрацювання адекватних форм поведінки й реагування. Ця стратегія передбачає (на відміну від стратегії пасивного упорядкування) абсолютно свідомо та результативно досягнути змін у собі. Як правило, такі зміни стійкі та пов’язані з внутрішньою перебудовою особистості.

Стратегія №3: Активний, уникаючий, спрямований назовні - активний вихід з травмуючого середовища і пошук нового (Стратегія перелітного птаха). Третя стратегія є прямим виходом індивіда із ситуації з метою пошуку нового оточення, яке більше гармонює з його особливостями. У цьому випадку можливі зміни місця проживання, роботи, навчання, кола друзів, створення нової сімї.

За даними Н. М. Мельникової, стратегія активної зміни середовища або партнера досить популярна і приваблива для людини тим, що саме вона забезпечує почуття внутрішньої задоволеності і включеності в соціальне середовище. Стратегія активної зміни себе пов’язана із свідомою само зміною. Стратегія активного виходу з травмуючого середовища і пошук нового також є продуктивно, адже 2переміщуючись» в інше середовище, у деяких випадках особистість може оптимізувати умови для подальшого розвитку. Оптимальний процес соціально-психологічної адаптації, за даними Н. М. Мельникової, заснований на двосторонніх змінах, передбачає з'єднання в індивідуальній поведінці двох стратегій: стратегії активної зміни середовища (№1) та стратегії активної зміни себе (№2) [5].

Висновки

Таким чином, ми можемо зробити висновок, що адаптація персоналу це важливий елемент процесу управління підприємством, який дозволяє ефективно управляти людськими ресурсами й досягати поставлених цілей. Успішність адаптації залежить від характеристик виробничого

середовища та самого працівника. Чим складніше середа, чим більше відмінність її від звичного середовища на колишньому місці роботи, чим більше пов'язано з нею змін, тим важче проходить процес адаптації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Прищак М. Д. Психологія управління в організації: навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-е вид., доп., перер.]. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 150 с.

2. Овсяннікова В. В. Проблеми психологічної адаптації персоналу організацій / В. В. Овсяннікова // Проблеми сучасної психології. – 2013. – № 2. – С. 85 – 91. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspz_2013_2_18.

3. Рижко О. Р. Удосконалення процесу адаптації працівників до умов сьогодення / О. Р. Рижко, І. В. Паламарчук // Збірник наукових праць Української державної академії залізничного транспорту. – 2013. – Вип. 135. – С. 148-150. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpudazt_2013_135_29.

4. Адаптація персоналу: три підходи та чотири етапи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://staff-capital.com/uk/articles/adaptatzija-personala-try-pidhody-u-chotyry-etapy.html

5. Мельникова Н. Н. Стратегии поведения в процессе социально-психологической адаптации: дис. кандидата психол. наук : 19.00.05 / Мельникова Наталья Николаевна. – СПб., 1999. – 194 с.

Олійник Світлана Олегівна – студентка групи МОз-16 мі, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: oliynyk_9@meta.ua.

Науковий керівник: **Прищак Микола Дем'янович** – канд. пед. наук, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Oliynyk Svitlana – Department of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: oliynyk_9@meta.ua.

Supervisor: **Nicholas Pryschak Demyanovich** – Cand. Sc. (Eng), Assistant Professor of Building Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University. Vinnitsa.

УДК 159.9

О. Г. Стемблевська[1]

Тайм-менеджмент для ірраціоналів

Вінницький національний технічний університет [1]

Анотація

В статті досліджується проблема тайм-менеджменту для ірраціоналів. Сформавано поради управління часом для ірраціоналів.

Ключові слова: тайм-менеджмент, управління часом, ірраціонали.

Abstract

In the article the problem of time management for irratsionaliv. Formed tips for time management irratsionaliv.

Keywords: time management, time management, irratsionaly

Вступ

Сучасний світ, з його ритмом життя, багатозадачністю провокує нас зосереджуватися на другорядних для нас ресурсах як фінансових, людських, інформаційних, залишаючи поза увагою найкоштовніший ресурс – час, ефективне використання якого дозволить досягти значних успіхів. Відповідно, для досягнення успіху необхідно, перш за все, підвищувати свою ефективність, що задовільняється за допомогою управління часу – тайм-менеджменту.

Метою дослідження є розгляд тайм-менеджменту для ірраціоналів, адже майже всі сучасні системи управління часом ідеально підходять тільки раціоналам. Але для ірраціоналів ці методи є неприродні.

Основна частина

Варто зазначити, що тайм-менеджмент в перекладі з англійської означає «управління часом». Однак, «тайм-менеджмент» - категорія дещо абстрактна. Управління часом не існує в природі. Впливати на час неможливо. Найліпше, що людина може зробити – це усвідомити природу часу і навчитися будувати своє життя з урахуванням його двох основних особливостей – обмеженість часового ресурсу та безповоротність плину часу. Таким чином реальне завдання тайм-менеджменту – раціональне розподілення та ефективне використання часу дня і тижня, тобто це облік і оперативне планування часу.

Про тайм-менеджмент як про окремий напрямок в науці вперше було заявлено в Голландії в 70-і рр. XX століття, де з'явилися спеціалізовані курси для службовців і бізнесменів з навчання плануванню часу. Потім проблема управління часом привернула увагу фахівців в США, Німеччині, Фінляндії та ряді інших країн. Тайм-менеджмент пов'язаний з іншими науками, в тому числі з фізикою, біологією, соціологією, філософією, психологією, оскільки в цих і деяких інших галузях знань містяться відомості про час [1].

В кожній книзі про тайм-менеджмент розглядається образ успішної людини, яка контролює свій час, веде щоденник та завжди досягає поставлених цілей. Таким чином, сучасні системи тайм-менеджменту ідеально підходять тільки раціоналам. Але для ірраціоналів ці методи неприродні. Розглянемо відмінність ірраціоналів від раціоналів та їх особливості.

Раціонали – це люди, які прагнуть жити з прийнятим рішенням, мати тверду думку (власне або прийняте). Вони не схильні його міняти, зазвичай мають стійку тверду позицію в будь-якій ситуації. Якщо обставини змінюються, раціоналам потрібен час, щоб до них звикнути, освоїтися, перебудувати плани, прийняти нове рішення. Життя з прийнятим рішенням - логічним або етичним - ось головна риса раціоналів.

Ірраціонали – це навпаки люди, які прагнуть побачити нові можливості, вловити свої відчуття. Іноді вони не поспішають з прийняттям рішення, спостерігають, збирають інформацію. Якщо

ситуація змінюється, ірраціонали реагують на неї швидше, ніж раціонали, так як вони більш відкриті для сприйняття нового [2].

До основних особливостей ірраціоналів можна віднести:

– мають цілий арсенал різноманітних цілей, прагнуть досягти успіху в різноманітних галузях;
– коли не вдається досягти одну мету, ірраціонали переключаються на іншу;
– працездатність сильно залежить від настрою., якщо у ірраціонал поганий настрій, він буде уникати запланованої роботи, відкладаючи її "на потім".;
– спонтанні і непередбачувані;
– не люблять наводити порядок, їх не хвилює, лежать речі на своїх місцях чи ні. Термін "творчий безлад" придуманий ірраціоналами;
– рідко досягають бажаного, якщо намагаються застосувати рекомендації загальновизнаних систем управління часом;
– мотивація падає, якщо доводиться вивчати новий матеріал, прочитуючи книгу в суворій послідовності. Часто їм хочеться забігти вперед і перейти до більш цікавих розділів.

Тайм-менеджмент длі ірраціоналів доволі сильно відрізняється від традиційного, а саме по більшості рекомендацій, які пов’язані з тактикою планування.

Табл. 1 – Відмінність традиційного тайм-менеджменту і тайм-менеджменту для ірраціоналів

Традиційний тайм-менеджмент	Тайм-менеджмент для ірраціоналів
При складанні плану на день залишити 40% часу вільним, тобто 60% часу відвести на заплановані роботи, 20 - на непередбачені, 20% - на ті, які виникають спонтанно.	При складанні плану на день залишити 80% часу вільним, тобто заздалегідь заплановані справи не повинні займати більше 20% часу.
Необхідно постійно фіксувати витрачений час. При цьому слід вказувати, як і на які потреби воно було витрачено.	Необхідно контролювати свій настрій і вчасно перемикатися на інші справи.
Для складання хорошого плану з чітким зазначенням використаного часу необхідно розподілити свої завдання на довго-, середньо- та короткострокові.	Важливо, щоб до дедлайну встигнути зробити достатню кількість успішних підходів до задачі.
Основні принципи складання плану: регулярність, системність, послідовність.	Основний принцип - планувати, виходячи з того, що будуть провали в працездатності.
Для забезпечення реальності планування слід планувати такий обсяг завдань, з яким можна реально впоратися.	Не розраховувати на рівномірну працездатність.
Контроль обліку виконаного.	Контроль настрою.
Поділ завдань на термінові / нетермінові важливі / неважливі.	Аналогічно

Варто зазначити, що ірраціонали мають великий потенціал але порад щодо розкриття даного потенціалу ірраціоналам дуже мало. І поради ці маловідомі.

Виходячи з особливостей ірраціоналів до порад управління часом віднесемо:

1. Все записувати і створювати численні зручні нагадування. Адже при властивій для ірраціоналів зміні планів дуже легко забути про щось важливе.
2. Фіксувати ідеї та плани. З тією ж швидкістю, з якою ідеї приходять в голову - так само швидко забуваються.
3. Часто змінювати плани. Їх доведеться регулярно підлаштовувати під нові обставини і умови.
4. Скласти список справ, які не подобаються. Такий список дозволяє усвідомити зону ризику і виявити до неї належну увагу.
5. Сформувати гнучкий графік.
6. Малювати схеми, що в свою чергу допоможе внести ясність і краще запам'ятовувати інформацію.
7. Записувати етапи і спосіб, яким вони пов'язані в великих проектах.

8. Використовувати натхнення для остаточного і якіснішого завершення справ.
9. Робити паузи перед прийняттям важливого рішення. Вони дозволять тверезо оцінити ситуацію і зробити вірний вибір.

Висновки

Знання та володіння тайм-менеджменту дозволяє здійснювати більш продуктивну діяльність, що, у свою чергу, забезпечуватиме ефективність та успішність в житті. Також це дозволяє ефективно здолати всі етапи успішного шляху до мети, а саме: вирішити, чого особистість прагне досягти; створити власне бачення успіху; вірити в те, що успіх прийде; сконцентруватися на цілях, що ведуть до успіху; не падати духом при невдачах.

Однак, слід розуміти, що ефективність в управлінні часу полягає не в тому, щоб все зробити якомога швидше, а в грамотному розподілі своїх сил і можливостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горбачев А.Г. Тайм-менеджмент. Время руководителя: 24+2. – М.: ДМК-пресс, 2007. – 128 с.
2. Прокофьева Т.Н. Соционика. Алгебра и геометрия человеческих взаимоотношений. - М.: "Алмаз", 2007, 108с. (Переиздание)

Стемблевська Олена Григорівна — студентка групи МОф-16мі, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: lsna.stemblevska@gmail.com.

Науковий керівник: **Прищак Микола Дем'янович** — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Stemblevska Olena G. - student group MOf-126mi, Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: lsna.stemblevska@gmail.com.

Supervisor: **Pryschak Nicholas D**. - Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 159.9

Н. О. Оранська[1]

Національні аспекти ділових відносин країн Далекого Сходу

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація

В статті досліджуються національні аспекти ділових відносин країн Далекого Сходу, зокрема Китаю, Японії та Південної Кореї.

Ключові слова: *ділові відносити, ділові партнери, етикет, моральні норми.*

Abstract

The article examines national aspects of business relations of the countries of the Far East, including China, Japan and South Korea.

Keywords: *business to include, business partners, etiquette, moral standards.*

Вступ

До сьогоднішнього дня зберігаються відмінності в нормах і правилах ділового поведінки і спілкування у різних країнах. Національні особливості, історія, релігія, клімат, історично сформовані моральні норми впливають на те, як бізнесмени одягаються, ведуть себе, що вважають пристойним і гідним, і що є знаком ненадійності або неповаги до ділового партнера. І це багато в чому визначає успіх ділової взаємодії на міжнародному рівні. Особливо сильно це явище проявляється в так званих "країнах третього світу", або Сходу.

Метою дослідження є розгляд етикету ділових взаємовідносин бізнесменів, маркетологів, менеджерів, дилерів країн Далекого Сходу.

Основна частина

На Сході існують своя культура і звичаї. Східний етикет значно більше церемонен, ніж європейський, глибше йде корінням в минуле, у власні традиції та історію. Більшість країн Близького, Середнього та Далекого Сходу сформувалися на засадах стародавньої цивілізації і філософії світових релігій Сходу .

Китай. Діловий етикет Китаю дуже своєрідний. Він заснований на демонстрації поваги і недоторканності особистого простору як у прямому, так і в переносному сенсі. Наприклад, тактильні контакти (фізичні обійми, поцілунки і навіть торкання) при спілкуванні вважаються можливими лише між дуже близькими людьми, що знаходяться в умовах дуже особистих і навіть інтимних відносинах. У всіх інших випадках вони неприпустимі.

Особливу увагу на ділових зустрічах, як правило, приділяється двом моментам:

1) збір максимально повної інформації про предмет обговорення і партнерів по переговорах;

2) формуванню "духу дружби" по відношенню до представників іншої сторони [1].

Китайські бізнесмени надають великого значення формуванню «духу дружби» на переговорах. Під «духом дружби» вони розуміють гарні особисті стосунки між партнерами. Але це не означає, що переговори будуть проходити легко і невимушене. Зазвичай китайці йдуть на поступки тільки після того, як зберуть максимальну кількість інформації про можливості протилежної сторони. Тому іноді в той момент, коли іноземним партнерам вже здається, що переговори безнадійні, китайська сторона раптом вносить нові пропозиції, що передбачають поступки. «Дух дружби» не заважає китайцям і вміло використати промахи партнерів.

Китайські бізнесмени надзвичайно ретельно готуються до переговорів. Вони приділяють велику увагу пошуку інформації щодо предмета обговорення і включають до складу делегації багато експертів. Тому підприємцям, які готуються до переговорів з китайцями, рекомендовано залучити висококваліфікованих фахівців, здатних на місці вирішувати складні технічні проблеми. Успішно вести справи з великими китайськими компаніями можна, лише добре знаючись на кон'юнктурі світового ринку, грамотному аналізі технічних і фінансових питань [2].

Під час першої зустрічі спершу потрібно потиснути руку найбільш високопоставленому члену делегації. Бажано, щоб на ваших візитних картках був китайський варіант тексту (це легко зробити в Китаї).

У більшості країн називають і пишуть спочатку ім'я людини, а потім прізвище. У Китаї все навпаки: на перше місце слід ставити прізвище, а розмовляючи з малознайомим китайцем, ім'я взагалі не вживають.

Китайські бізнесмени, як правило, чітко розмежовують окремі етапи ведення переговорів: початкове уточнення позицій, їх обговорення і заключний етап.

На початковому етапі переговорів китайці придивляються до зовнішнього вигляду партнерів і особливостей їхньої поведінки. На основі цих спостережень вони намагаються визначити статус кожного учасника переговорів.

Визначивши, хто з членів іноземної делегації має більший вплив (як офіційний, так і неофіційний), китайці надалі намагаються орієнтуватися на них. Крім того, вони шукають у делегації «свого серед чужих» — людину, що схильна симпатизувати китайській стороні, — намагаючись через цих людей різними способами вплинути на позиції всієї делегації.

Китайські підприємці люблять вести переговори на власній території. Посилаючись на те, що за їхніми традиціями, «гість говорить першим», вони пропонують іноземному партнеру першому висловитися з усіх питань і зробити пропозицію. Самі ж вони не поспішають давати конкретну інформацію, обмежуючись формулюванням загальних положень.

Китайці рідко ухвалюють остаточне рішення за столом переговорів: усі домовленості обов'язково повинно схвалити керівництво. При цьому вони намагаються внести в остаточний варіант угоди вигідні для себе виправлення і застереження.

Китайські підприємці надають великого значення неформальним стосункам з іноземними партнерами і ставлять їм багато питань про вік, сімейний стан, дітей. На неформальну зустріч можна одягатися простіше, костюм із краваткою необов'язковий.

Китайці не терплять, коли їх ставлять у скрутне становище, критикують у присутності співвітчизників. Якщо ваш партнер заслужив дорікання, висловіть його без свідків. Іноді це краще зробити через посередника, особливо, якщо критичні зауваження призначені людині з високим соціальним статусом[3].

Японія. Японці прагнуть уникнути обговорень і зіткнень позицій під час офіційних переговорів. Проблеми намагаються максимально обговорити під час неофіційних зустрічей. В цілому, впродовж переговорів, не змінюють свої позиції та тактику ведення переговорів. Японці йдуть на поступки, якщо поступки робить й інша сторона. Зі слабким партнером вони можуть удаватися до тиску.

Японці велику увагу приділяють розвитку особистих взаємин з партнерами. Вони дотримуються точності та обов’язковості у всьому, підкреслено демонструють свою увагу, слухаючи співрозмовників (але це не означає, що вони з ними погоджуються).

Важливим є те, що японці уміють працювати в команді, для них характерна групова солідарність.

Представники делегацій рішення самі не приймають, обов’язково його погоджують зі своїм керівництвом, на що витрачають багато часу.

Не рекомендується спілкуватися з японцями про релігію та філософію. З великою пересторогою вони ставляться до жінок-бізнесменів.

Якщо ділова зустріч відбувається в Японії, слід пам’ятати, що вуличне взуття знімають біля входу в дім, на татамі не ступають навіть у домашніх капцях. В туалет ходять в спеціальних капцях, які стоять біля входу. Не забудьте їх зняти. Потрібно завжди мати з собою велику кількість візитівок, їх відсутність здивує японців.

В Японії не використовується рукостискання, прямий погляд в очі. Важливим елементом є уклін. Відстань для розмов – коротка[4].

Південна Корея. Традиційна мораль цього народу високо цінує особисте спілкування, без якого в Південній Кореї неможливо вирішити жодної проблеми. Для встановлення ділових відносин необхідна особиста зустріч, про яку прийнято домовлятися через посередника. Останній добре знайомий з обома прагнуть до контакту сторонами, тому він в змозі правильно інформувати корейську сторону про вашу фірму і ваші пропозиції.

Навіть у тих випадках, коли начебто б достатньо телефонної розмови на вирішення будь-якого питання, корейці прагнуть до особистої зустрічі. Невизначений відповідь на пропозицію про таку зустріч вони можуть витлумачити як згоду.

При зустрічі чоловікам прийнято обмінюватися рукостисканнями. Жінки руки не знизують. Прямо в очі дивитися не варто. Корейці товариський і добре вихований народ, відрізняються надзвичайною гостинністю і влаштовують своїм гостям надзвичайно теплий прийом, що, тим не менш, є проявом простий ввічливості. Більше буде шансів на успіх, якщо Ви виявите повагу до них і такт. Наприклад, грубістю вважається відкритий рот, тому, сміючись, слід прикривати рот хусткою. Також потрібно проявляти скоромної, терпіння і повага до старших [5].

На переговорах важливе значення має статус партнерів та їх співвідношення. Приймаючи візитні картки, варто пам'ятати, що в корейських іменах перший склад - це прізвище, а два наступних - особисте ім'я.

Протокольна частина переговорів, особливо первинних, досить довга, але корейці не мають звички довго обговорювати другорядні деталі з тим, щоб плавно перейти до головної теми. Корейські підприємці ясно і чітко формулюють питання і пропонують шляхи їх вирішення. Переговори ведуть напористо і часом навіть агресивно. При цьому незгоду з партнером відкрито не висловлюють, не прагнуть довести помилковість його точки зору, так само потрібно вести себе і по відношенню до них. Дальні перспективи їх не дуже хвилюють, їм більш цікавий безпосередній результат прикладених зусиль. Неконкретні відповіді будуть ними інтерпретовані як неможливість реалізації ідеї або угоди, обговорюваних на даних переговорах.

Суттєвим моментом ділового етикету є одяг. Корейці педантичні в цьому питанні. Чоловік повинен носити завжди строгий діловий костюм, зазвичай з білою сорочкою і краваткою неяскравим, жінка в діловому житті не носить штанів. У присутності старших за віком і «званням» не прийнято палити. На першій зустрічі варто обмінятися сувенірами, призначення яких - реклама та надання уваги потенційним клієнтам [6].

Висновок

До сьогоднішнього дня зберігаються розбіжності у нормах і правилах поведінки та спілкування в різних країнах. Національні особливості, історія, клімат, історично сформовані моральні норми впливають на те, як бізнесмени одягаються, поводяться, що вважають пристойним і гідним, і що є знаком ненадійності або неповаги до ділового партнера. Однак, незважаючи на існуючі відмінності в традиціях і правилах у різних країнах, основні принципи залишаються постійними - повага до ділового партнера і його часу, повагу її права на особисте життя і підтримка певної дистанції при діловому спілкуванні, повага до культури та історії цієї країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гах Й. М. Етика ділового спілкування : навч. посібник / Гах Й. М. – К. : Центр навч. літератури, 200. – 205 с.
2. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування : навч. посібник / Радевич-Винницький Я. – К. : Знання, 2006. – 224 с.
3. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин : навч. посібник / Палеха Ю. І. – К. : Кондор, 2008. – 356 с.
4. Електронний ресурс. «Історія та принципи ділового етикету». Режим доступу: / http://bbest.ru/etdelotn/isprdelet/
5. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура : навч. посібник / Кордон М. В. – [3-тє вид]. – К., 2010. – 580 с.
6. Ким Г. Н. Республика Корея / Ким Г. Н. – Алматы : Дайк-пресс, 2010. – 589 с.

Оранська Наталія Олександрівна – студентка групи МОф-16мі, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: oran4uk@ukr.net

Науковий керівник: **Прищак Микола Дем'янович** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Oranska Nataliia O. – student group MOf-126mi, Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: oran4uk@ukr.net

Supervisor: **Pryschak Nicholas D**. – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 159.9

В. С. Гуменюк[1]
М. Д. Прищак[1]

ЯПОНСЬКА МОДЕЛЬ МЕНЕДЖМЕНТУ

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація
В статі досліджено японську модель менеджменту, розглянуто ознаки японського управління та головні стратегії в управлінні персоналом. Наведено порівняльну характеристику японського та американського стилів управління.
Ключові слова: японський менеджмент, стиль управління, модель менеджменту, американський менеджмент, управління.

Abstract
In article researches Japanese model of management, are considered signs of Japanese management and key strategies in managing personnel. Comparative characteristics of Japanese and American management styles.
Keywords: Japanese management, style of management, model of management, the US management, management.

Вступ

Японія вважається однією з найбільш сприятливих країн у світі для проживання. Економічний успіх цієї країни залежить від традиційного стилю менеджменту, який дає змогу співробітнику відчувати себе частиною єдиного організму.

Метою роботи є дослідження особливостей японського стилю менеджменту.

Основна частина

Японія - маленька країна. Щільність населення висока. Ресурси обмежені. Природні катаклізми викликають почуття небезпеки. Тому у японців гостре відчуття необхідності національної єдності. Вони повною мірою усвідомлюють, що їх виживання залежить від єдності і соціальної згуртованості. Однією із головних причин стрімкого успіху Японії є застосування нею моделі менеджменту, орієнтованої на людський фактор. Споглядаючи історію розвитку Японії, можна відмітити певні методи праці і поведінки, які відповідають рисам національного характеру.

На думку японського фахівця з менеджменту Хідекі Йосихара, є шість характерних ознак японського управління [1], які подано в табл. 1.

Таблиця 1 – Ознаки японського управління.

Ознака	Пояснення
Система довіри і гарантія зайнятості.	Такі гарантії дозволяють зберегти стабільність трудових ресурсів і сприяють зменшенню плинності кадрів. Стабільність є основою корпоративної спільності, вона гармонізує відносини співробітників із керівництвом, що, на думку японців, є необхідною умовою для покращення діяльності компанії. Гарантію зайнятості в Японії забезпечує система пожиттєвого найму
Управління, засноване на інформації.	Збору даних і їх систематичному використанню для підвищення економічної ефективності виробництва і якісних характеристик продукції надається особливе значення. Керівники щомісячно перевіряють статистику прибутків, аби впевнитись, чи виконується план, і водночас запобігти майбутнім перешкодам на ранніх етапах їх виникнення.
Управління, орієнтоване на якість.	При управлінні виробничим процесом керівники велику увагу приділяють збору даних про якість випущеної продукції. Як говорять японці „якість – це стан свідомості, виробництво – це спосіб шляхетної поведінки
Цінності корпорації.	Усі працівники користуються загальною базою інформації про політику і діяльність фірми. Тим самим розвивається атмосфера участі і відповідальності на підприємстві, що веде до підвищення якості виробництва.
Присутність керівництва на виробництві	Управлінський персонал знаходиться безпосередньо у виробничих приміщеннях, що дає змогу вирішувати проблеми в залежності від їх виникнення. Це також сприяє формуванню комунікативних зв’язків керівників із працівниками. У процесі вирішення проблемних ситуацій з’являються нові ідеї, які призводять до відповідних інновацій на виробництві. Діють гуртки якості.

Підтримання порядку і чистоти.	Наявність системи порядку і чистоти сприяє виробництву високоякісної японської продукції. Загалом, японське управління зорієнтоване на покращення людських стосунків: підвищення моральних якостей співробітників, стабільну зайнятість, гармонізацію відносин між працівниками і керівниками.

Японська система менеджменту визнана найбільш ефективною у світі. Головна її особливість – вміння працювати з людьми.

Японська управлінська культура є результатом відповідного способу життя населення. Японці протягом віків і поколінь жили в одному й тому самому селі, поруч з одними і тими ж сусідами і вижили завдяки здатності працювати спільно та в злагоді. Тому концепція японського менеджменту передбачає підготовку керівників, насамперед, набираючись досвіду. Управлінці різного рівня цілеспрямовано проходять через ланцюжок змін посад у різних підрозділах фірми. При цьому навчаються не тільки справі, а й мистецтву людських стосунків. У керівника постійно культивуються необхідні якості. Звідси – відданість фірмі, пожиттєвий найм; поступова, повільна оцінка і просування (якщо в процесі переговорів з американцями необхідна одна одиниця часу, то в переговорах з японцями – дев'ять таких одиниць); неформальні тонкі механізми контролю, підвищена увага до підлеглих, колективне прийняття рішень [2].

Розглянемо більш детально головні стратегії в управлінні персоналом:

1. Пожиттєвий найм і система трудового стажу. Суть пожиттєвого найму не у формальному правовому, юридичному закріпленні, а в реальному забезпеченні зацікавленості робітників максимально працювати в ім'я підприємства і пожиттєво пов'язувати з ним свою долю. Бізнесменам були потрібні віддані справі і підприємству працівники, зацікавлені в досягненні стратегічних цілей. Саме такий вид найму став перспективним і не мав аналогів у світі.

Японська система управління прагне посилити зв'язок працівника з фірмою, доводячи його до ступеня жертвопринесення себе в ім'я інтересів організації. Пов'язаний різними обов'язками перед фірмою (і враховуючи різноманітні матеріальні стимули), працівник не може залишити компанію, не втративши основної частини привілеїв. Підвищеня заробітної плати в японських фірмах здійснюється щорічно. При цьому враховується посада, професійна майстерність, освіта працівника. При наймі працівнику гарантується робота і використовується при цьому система винагород, заснована на трудовому стажі, щоб відвернути перехід до іншої компанії. Перехід у нову фірму – стаж починається спочатку; просування по кар'єрній драбині залежить від стажу на цій фірмі; при наймі працівника на керівні посади перевага надається, в першу чергу, своїм службовцям; японські компанії нерідко за свій рахунок навчають і дають освіту своїм працівникам; обов'язковим є підвищення кваліфікайії (як правило, без відриву від виробництва) [3].

2. Система кадрової ротації та освіти на підприємстві. Кожні три-п'ять років відбувається масштабне перенавчання персоналу на нові спеціальності в рамках основної професійної діяльності. Подібна регулярна ротація персоналу дає змогу вирощувати професіоналів усередині компанії, в багатьох випадках є можливість вирішити проблему взаємозамінності, а крім того, — додатковим фактором мотивації. Ротація відбувається без згоди працівника з метою розширення його кругозору, збільшення знань, виявлення резервів його росту і підвищення якості продукції.

Метою навчання під час роботи є підготовка кваліфікованих працівників, всебічно обізнаних з різних напрямів роботи підприємства, фірми. Працівникам створюється гнучка система зайнятості і рівності персоналу, незважаючи на займані посади. Застосування різноманітних стимулів для підвищення мотивації праці (підвищення заробітної плати, покращення умов праці, врахування трудових заслуг працівника, службовий ріст). Корпоративний дух фірми, принцип старшого, в основі якого лежить психологія групи, яка ставить інтереси групи вище особистих інтересів окремих працівників. Японська фірма складається із багатьох груп. У кожній групі є старші й молодші, вони відрізняються за віком і стажем, досвідом роботи. Молодші в групі підкоряються авторитету старших. Працюючи на цілі фірми, працівник розуміє, що він працює на фірму і на себе, відчуваючи при цьому себе частиною фірми. Повага до старших в Японії є нормою регулювання поведінки. Згідно із загальноприйнятою думкою, у сфері виробництва, як і в житті, людина мудрішає з часом, її здібності отримують всебічний розвиток. В основу стимулювання трудової активності японські підприємці поклали принцип старшості, який діє на всіх рівнях ієрархії [4].

3. Система репутації. Кожен, зацікавлений виконувати свої обов'язки так, щоб за ним утвердилась репутація ініціативного, порядного, вихованого працівника. Всі індивідуальні особливості характеру, здібностей, навиків – все це відображається в характеристиці [3].

4. Одним із методів закріплення зв'язків службовців з керівництвом і фірмою є інтенсивне спілкування одних з одними, яке виражається в різних формах. Наприклад, ранкові мітинги: день розпочинається із фізичної зарядки і співу гімну своєї фірми; зібрання, де надається інформація і доводяться завдання на виконання робіт; групові зібрання (гуртків, дні народження), церемонії (святкування дня заснування фірми, Нового року, спортивні зустрічі, поїздки повністю або частково за рахунок компанії). Усе це згуртовує персонал компанії, зміцнює його моральний дух і прихильність до фірми.

Використання керівниками і працівниками спільних приміщень для обіду веде до безпосередності спілкування працівників з керівниками фірми, поширення неформальних зв'язків, які проявляються в обговоренні проблем в барах, кафе, під час виїздів на природу, відвідування гуртків за інтересами. Японці вважають, що робочі і посадові стосунки повинні мати чуттєвий і сімейний характер. Службове просування означає не втечу від колишніх співробітників на висоту, а оточення їх ще більшою турботою. Японці впевнені, що старша людина зробила в житті більше помилок і тому може радити молоді, як їх уникнути. Це відбивається на вирішенні конфліктів. Підлеглі розраховують на розуміння керівника у відповідь на повагу і моральну залежність від нього.

Особливості японської економічної культури, врахування психології людей, їх соціального статусу дозволяють досягти великих успіхів у виробництві. Цей досвід сприяє вдосконаленню традиційних методів управління кадрами в інших країнах з розвинутою економікою.

Для того щоб краще розуміти відмінність японського стилю управління, приведемо порівняльну характеристику з моделю менеджменту США. (табл. 2)

Таблиця 2 - Порівняння японської і американської системи менеджменту [5].

Критерії	Японська модель	Модель США
1. Характер прийняття управлінських рішень	Прийняття рішень за принципом консенсусу	Індивідуальний характер прийняття рішень
2. Характер контролю	Колективний	Індивідуальний контроль керівника
3. Організація контролю	М`який неформалізований контроль	Чітко формалізована жорстка процедура контролю
4. Оцінка результатів діяльності керівника	Сповільнені оцінка роботи працівників і службове зростання	Швидка оцінка результату та прискорене просування по службі
5. Оцінка якостей керівника	Вміння здійснювати координацію дій та контролювати	Професіоналізм та ініціатива
6. Спрямованість управління	Орієнтація управління на групу, підвищена увага до людини	Орієнтація управління на окрему особу, увага до людини як до виконавця
7. Оцінка результатів діяльності персоналу	Досягнення колективного результату	Досягнення індивідуального результату
8. Стосунки з підлеглими	Особисті неформальні стосунки	Формальні стосунки
9. Кар`єра	Просування по службі з врахуванням віку, вислуги років та лояльності до фірми	Ділова кар`єра зумовлюється особистими досягненнями
10. Підготовка керівників	Підготовка універсальних керівників	Підготовка вузькоспеціалізованих керівників
11. Оплата праці	Оплата праці за показниками роботи групи, стажем	Оплата праці за індивідуальними досягненнями
12. Термін зайнятості на фірмі	Довгострокова зайнятість керівника на фірмі, довічний найм	Зайнятість на контрактній, договірній основі, короткостроковий найм
13. Загальний принцип управління	"Знизу - догори"	"Зверху - донизу"
14. Штатний розпис	Відсутність чітко визначених посад і завдань всередині організації	Функціональна підпорядкованість і чіткі межі повноважень
15. Підвищення кваліфікації	Без відриву від виробництва (на робочому місці)	Відокремлено, за спеціальними програмами підготовки
16. Відповідальність	Колективна	Індивідуальна
17. Структура управління	Нестандартна, гнучка	Суворо формалізована

Слід підкреслити, що сьогодні відбувається взаємне збагачення підходів (моделей) у менеджменті. Багато чого з японського досвіду управління використовується, наприклад, в США та Західній Європі.

Висновки

Японія – країна парадоксів. Тут відкидають особистість як окремого індивідуума, але виявляють повагу до думки кожного. Японська управлінська культура є результатом відповідного способу життя населення. Важлива ідея японського управління полягає в тому, що працюючий за наймом повинен усе життя працювати в одній фірмі – це дає великий ефект. Головною особливістю персоналу японських фірм є відданість своїх компаніям та готовність поступатися власними інтересами на користь корпоративним. Це проявляється в такому: японський працівник ототожнює себе з фірмою і впевнений у власній значущості та незамінності для своєї компанії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Хідекі Йосихара Управління виробництвом закордоном (на прикладі Японії) [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.xserver.ru/user/uprzr/
2. Гриценко Т. Б Етика ділового спілкування: навч. посібник / Гриценко Т. Б. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
3. Майструк І. М. Управлінська культура в Японії і Сполучених Штатах Америки / Майструк І. М. // Український соціум. – 2007. – №1 (18). – С. 69 – 80.
4. Японська і америнська модель управління [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.kadrovik.ua/content/yaponska-amerikanska-model-upravl-nnya
5. Воронкова, В. Г. Управління людськими ресурсами: філософські засади / В. Г. Воронкова. – К. : Професіонал, 2006. – 342 с.

Гуменюк Вікторія Сергіївна – студентка групи МОф-16м, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: vikycik.hymenyuk@mail.ru

Прищак Микола Демянович **–** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, m_pryschak@ukr.net.

Viktoriia S. Humeniuk – Department Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : vikycik.hymenyuk@mail.ru

Prymak Nikolai Demianovich **– Pryschak Nicholas D**. **–** Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, m_pryschak@ukr.net.

УДК 159.9

В. А. Кривошликової[1]

Психологія особистості керівника

Вінницький Національний Технічний Університет[1]

Анотація

В статті досліджується питання психології особистості керівника. Сформовано поради щодо покращення управлінської діяльності керівника.

Ключові слова: *особистість, керівник, теорії особистості керівника, професіоналізм керівника, управління, колектив.*

Abstract

In the article the question of the psychology of the manager. Formed tips to improve management of the chief.

Keywords: *Individuum, manager, manager's personality theory, manager's professionalism, management, collective.*

Вступ

Глибокі зміни в суспільстві на межі XX і XXI століть зумовили інтерес до соціального знання, увагу до проблем взаємозв'язку суспільства і особистості, керівника і підлеглого. Найбільшою заслугою багатьох дослідників управління стало вивчення людини, її особистісних якостей. Новий підхід до управління все більш базується на визнанні пріоритету особистості над виробництвом, перед прибутком, перед інтересами підприємства, фірми, установи.

Особистість керівника завжди була й залишається однієї з найбільш інтригуючих таємниць, що хвилювали людство. Особистість – найголовніше у людині, найважливіша її соціальна ознака. Особистість кожної людини наділена лише їй властивим поєднанням психологічних якостей і особливостей. Для справжнього менеджера важливим є побачити особистість у собі і дати можливість йому реалізувати себе як спеціаліста.

Метою дослідження є розгляд психології особистості керівника, адже на сьогоднішній день це питання є одним з найважливіших у сфері управління персоналом.

Основна частина

Особистість кожної людини наділена тільки їй властивим сполученням психологічних рис і особливостей, складають її індивідуальність, що становлять своєрідність людини, її відмінність від інших. Індивідуальність – це єдність неповторних особистісних властивостей конкретної людини. Вона проявляється в рисах темпераменту, характеру, у звичках, у переважних інтересах, у якостях пізнавальних процесів (сприйняття, пам'яті, мислення, уява тощо), у здатностях, у індивідуальному стилі діяльності. Індивідуальність – це неодмінна та найважливіша ознака особистості. Особистість людини неповторна у своїй індивідуальності [1].

Психологія керівника – це досить таки складний процес, який потребує детального дослідження та вивчення. Керівник несе юридичну відповідальність за функціонування організації, робочої групи, за роботу персоналу перед інстанцією, що його призначила, і має право використовувати певні санкції (заохочення, покарання тощо) з метою впливу на стосунки в групі та на активність підлеглих [1].

У галузях психології (соціальній психології, організаційній психології, психології праці та ін.) стосовно керівництва було розроблено чимало концепцій. Розглянемо деякі з них [2].

Теорія рис (харизматична теорія). Основні положення теорії рис зводяться до обґрунтування особливих особистісних якостей, необхідних керівнику для успішної його діяльності. У надрах теорії рис зародилася харизматична концепція, згідно з якою людина народжується із задатками керівника, керівництво послане окремим особистостям, як благодать, “харизма”.

Конкурентний підхід. Передбачає наявність у керівників особливих особистісних властивостей, які відрізняють їх від інших людей. Пошук цих властивостей здійснюють шляхом порівняння груп керівників і осіб, що до них не належать, а також успішних і неуспішних керівників різних посадових рівнів.

Ситуаційна теорія. Ця теорія не заперечує теорії рис повністю, однак стверджує, що керівництво є продуктом ситуації. Різні ситуації групового життя виокремлюють у групі конкретних осіб, які мають переваги над іншими хоча б в одній якості. А оскільки ця якість необхідна в конкретній ситуації, то наділена нею людина стає керівником.

Системний підхід. Сутність системного підходу до психології управлінського розвитку особистості керівника полягає у вивченні досліджуваного феномену як цілісної системи, як сукупності окремих компонентів, взаємодія яких дає змогу виявити нові якості й нові стани, а їх урахування і використання забезпечує ефективне функціонування всієї системи.

Керівник повинен володіти певними здібностями, щоб досягти високих результатів у співпраці з підлеглими [3].

Комунікативні здібності займають у системі здібностей керівника провідне місце. Вони являють собою складну структуру, що складається з перцептивних процесів, які характеризуються високим рівнем спостережливості. Важливу роль відіграє емпатія, тобто розуміння психічних станів підлеглого, співпереживання його почуттям і емоціям. Це дає змогу керівникові знайти правильний індивідуальний підхід до свого співпрацівника. На цій здібності ґрунтується і така важлива річ, як увага керівника до підлеглого. У складі комунікативних можливостей домінуючими повинні бути відношення, що тісно пов'язані з потребою в соціальній взаємодії, з прагненням до спілкування, до творчого опановування знань, навичок і умінь у роботі, з бажанням розумно організовувати процес діяльності і виховання, досягти рівня організації справжнього колективу.

Проектувальні здібності дають можливість керівникові правильно будувати плани роботи, вести розрахунки, будувати графіки наявних і майбутніх виробничих процесів, створювати нові оригінальні проекти. Важливо подумки забігати наперед і певним чином прогнозувати психофізіологічні стани підлеглого.

Конструкторські здібності дають змогу керівникові підходити до процесу виробництва з позиції раціональної доцільності кожного руху думки і дії, що є частиною його змісту, і економічності усього процесу. З конструкторськими здібностями тісно пов'язані гностичні здібності – арсенал засобів діяльності керівника, що дозволять йому самостійно здобувати знання процесів виробництва.

Організаторські здібності виражаються в упорядкуванні, налагодженості, досягненні єдності виробничого процесу. Керівник не лише організовує діяльність своєї групи, а й надає їй певної спрямованості, обґрунтовує мету, створюючи підлеглим правильну ціннісну орієнтацію.

Якості особистості керівника – найстійкіші характеристики, що мають вирішальний вплив на управлінську діяльність.

У психологічному аспекті вони залежать від характеру, структури, спрямованості, досвіду, здібностей особистості, умов праці. Це складні, багатогранні феномени, конкретні вияви яких залежать від структури особистості і від дії різних чинників.

Найчастіше виокремлюють такі обов'язкові для управлінця якості [4]:

- компетентність;
- висока відповідальність, особиста гідність;
- відчуття нового та вміння йти на розумний ризик, творчо розв'язувати проблеми, сміливість у прийнятті рішень;
- гнучкість, розуміння ситуації, гостре сприйняття нових потреб, відчуття часу, подій;
- висока працездатність, постійне прагнення бути кращим і робити все якнайдосконаліше;
- увага до підлеглих.

Проблема професіоналізму управлінської діяльності є особливо значущою. Непрофесіоналізм в управлінні організацією спричиняє величезні втрати в економічній сфері, нагнітає психологічний дискомфорт, напруженість у міжособистісних та міжгрупових стосунках, конфлікти. Від рівня індивідуальної самореалізації учасників управлін-ського процесу залежать ріст, масштаби й успіх управ-лінської діяльності.

Професіоналізм керівника характеризується певним рівнем психологічної готовності до управлінської діяльності. З одного боку, він є інтегральною якістю, властивістю особистості, що формується у діяльності й спілкуванні, з іншого – процесом і результатом діяльності та спілкування.

Основи професіоналізму передбачають наявність у керівника здатності до самооцінки, самоаналізу, саморозвитку, самоорганізації, самоконтролю. Структурно професіоналізм управлінської діяльності керівника утворюють такі компоненти [4]:

– професіоналізм діяльності керівника (готовність здійснювати управлінську діяльність, технології стимулювання досягнення вершин професійної управлінської діяльності, чинники зовнішнього середовища);

– професіоналізм спілкування та своєрідність стосунків між керівниками й співробітниками;

– професіоналізм особистості (знання, вміння і навички, спеціальні здібності, що підвищують ступінь готовності до управлінської діяльності, самовиховання, самоосвіта й освіта як умови досягнення вершин професіоналізму);

– сукупні показники активності співробітників, що характеризують їх психологічну й професійну зрілість (ступінь сформованості професійних знань, умінь та навичок, ціннісне ставлення до виконання завдань, спрямованих на досягнення загальної мети організації тощо).

Стиль роботи керівника, здебільшого, характеризується усталеними способами духовної і практичної діяльності, що перетворюються на нормативні образи його фахової свідомості.

У деяких керівників зустрічаємо низку негативних стереотипів, що ускладнюють їх діяльність, зокрема у них можливе переконання, що з підлеглими слід поводитись особливо, щоб не втратити власного авторитету. Проте це приводить до відчуженості підлеглих від керівника.

Існує ще одна небажана тенденція: давати оцінку підлеглому раз і назавжди, не враховуючи того, що він сам швидко змінюється, часом стає зовсім іншою людиною. Він, сприйнявши оцінку керівника (позитивну або негативну), погоджується з нею і таким чином самостійно вдається до певних обмежень: один починає "почивати на лаврах", тому що керівник сказав йому, що він талановитий, а другий – після негативної оцінки махне на себе рукою і втрачає перспективу свого розвитку [5].

Сучасне управління послідовно психологізується, а пошук шляхів активізації людського чинника в організації, врахування психологічних і соціально-психологічних особливостей персоналу є однією з важливих умов підвищення ефективності управлінської діяльності.

Висновки

Отже, як показує зарубіжний досвід ефективність діяльності організацій значною мірою залежить від посилення психологічних та етичних основ управління в організації.

На мою думку, хороший керівник – це, передусім, особистість, яка має можливість реалізовувати себе на роботі, проявляти ініціативу та просто любити свою роботу.

Але головне, чим зобов'язаний володіти справжній керівник – це умінням осягнути психологію підлеглих, оскільки саме з ефективності його роботи, від якості виконання ними його завдань залежить добробут як компанії, так і його особистий добробут.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Киричук О. В. Основи психології: підручник / Киричук О. В., Роменець В. А., Татенко В. О., Маноха І. П. - К. : Либідь, 1999. – 632 с.
2. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навч. посібник / Орбан-Лембрик Л. Е. – К. : Академвидав, 2003. – 568 с.
3. Ходаківський Є. І. Психологія управління : підручник / Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 664 с.
4. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – Вінниця : ВНТУ, 2013. – 141 с.
5. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посібник / С. Д. Максименко В. О. Соловієнко. – К. : МАУП, 2000. – 256 с.

Кривошликова Вікторія Андріївна – студентка групи МОф-16мі, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: krivoshlykova.vi@mail.ru

Науковий керівник: **Прищак Микола Дем'янович** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Kryvoshlykova Victoriia A. – student group MOf-16mi, Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: krivoshlykova.vi@mail.ru

Supervisor: **Pryschak Nicholas D**. – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 005.32

І. І. Околіта[1]
М. Д. Прищак[1]

УПРАВЛІННЯ МОТИВАЦІЄЮ ПРАЦІВНИКІВ

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація
У статті досліджуються складові системи мотивації праці. Визначено основні принципи мотивації та окреслена комплексна схема формування механізму мотивації трудової діяльності.
Ключові слова: потреба, мотивація, мотиваційна система, мотиваційна модель, праця, творчість

Abstract
The article examines the components of the work motivation system. The main principles of motivation are defined and the complex scheme of the mechanism of woking activity motivation is described.
Keywords: need, motivation, motivation system, motivational model, work, creation

Вступ

Кризові явища, що мають місце в національній економіці, спонукають керівництво вітчизняних підприємств до максимального використання усіх наявних ресурсів, а особливо трудових.

Наявність у працівників належної професійної підготовки, навичок, досвіду не гарантує високої ефективності праці, а кінцевому рахунку високої ефективності діяльності організації. Перед менеджерами стоїть завдання переконати людей працювати краще, створити у людей внутрішні спонуки до активної трудової діяльності, підтримувати зацікавленість у праці, формувати потребу в активній діяльності – що є основою ефективної діяльності організації [1].

Метою статті є дослідження проблеми формування системи мотивації трудової діяльності на підприємствах, що функціонують в сучасних умовах.

Основна частина

Значний вплив на практику менеджменту персоналу справляє система мотивації трудової діяльності, яка ґрунтується на вивченні мотивів, потреб, інтересів, настроїв, особистих цілей співробітників [2].

Мотив (лат. moveo – штовхаю, рухаю) – стійка особистісна властивість, яка охоплює потреби, є спонукальною причиною дій і вчинків.

За своїм мотиваційним значенням особливо важливою є потреба. Потреба – стан індивіда, пов’язаний з відчуттям необхідності в чомусь важливому для існування й розвитку людини.

Серед основних потреб особистості виокремлюють: біологічні (потреби в їжі, повітрі тощо); матеріальні (потреба в одязі, житлі тощо); соціальні (потреба в предметно-суспільній діяльності, в усвідомленні свого місця в суспільстві); духовні (потреба в інформації – пізнавальній, моральній).

В психології менеджменту розроблено ряд теорій мотивації, які поділяються на дві групи: змістовні та процесійні.

Змістовні теорії мотивації вивчають потреби людини і пропонують ієрархічну класифікацію цих мотивів:

1. Первинні, або потреби природного походження – це їжа, вода, тепло.
2. Набуті, або соціальні – це спілкування, знання, досвід, самореалізація [3].

На відміну від змістовних теорій мотивації, які базуються на тому, що поведінку людей визначають потреби і пов’язані з ними фактори, процесійні теорії розглядають мотивацію в дещо іншому плані. Вони не заперечують впливу потреб на поведінку людей, однак вважають, що остання визначається та формується не тільки під впливом потреб. Відповідно до процесійних теорій мотивації поведінка людини є також функцією її сприйняття та очікувань. Ці теорії аналізують, як людина розподіляє зусилля для досягнення певних цілей і як вибирає конкретний вид поведінки [4].

Як і будь яка система, мотивація також повинна бути керованою системою. Управління мотивацією – це процес стимулювання працівників до здійснення ефективної діяльності, спрямованої на досягнення цілей підприємства. Мотивація необхідна для ефективного виконання прийнятих рішень і запланованих завдань [5].

Виділяють зовнішні, внутрішні та соціальні чинники мотивації. До зовнішніх чинників мотивації відносять: професійну компетенцію, кваліфікацію, стабільність робочого місця, вигідні контрактні умови, перспектива кар'єрного зростання, рівень та умови оплати праці, частку участі в управлінні підприємством, величину доходів акцій.

Внутрішні чинники мотивації включають в себе: творчий характер праці, оцінка колег, творча участь у розвитку виробництва, самореалізація, рівень відповідальності, вміння працювати в команді, рівень корпоративної культури, комунікативність.

Соціальні чинники утворюють: соціальні гарантії, пенсійне забезпечення, оплата тимчасової непрацездатності, оплата безробіття, зниження професійних ризиків, оплачувана відпустка, вихідна допомога, преміювання, оздоровлення тощо [2].

Управляти мотивацією означає, що людина, усвідомлюючи завдання, що ставляться перед нею, і знаючи ту винагороду, яку вона може одержати за їхнє вирішення, зіставляє це зі своїми потребами, можливостями і здійснює певну діяльність.

Тип мотивації - це переважна спрямованість діяльності індивіда на задоволення визначених потреб. Таких типів може бути багато залежно від мети дослідження. Найпоширеніші такі три типи мотивації:

- I тип – працівники, орієнтовані переважно на змістовність і суспільну значимість праці;
- II тип – працівники, переважно орієнтовані на оплату праці й інші нетрудові цінності;
- III тип – працівники, у яких значимість різних цінностей збалансована.

Основна маса працівників у нашій країні (не менше 80 %) належить до другого типу мотивації: мотиваційне ядро базується на високій (у їхньому розумінні) заробітній платі. Процес мотивації неоднозначний. Його умовно поділяють на шість послідовних стадій, але в реальному житті немає чіткого розмежування стадій і відокремлених процесів мотивації.

- Перша стадія пов'язана з наявністю чи виникненням певних фізіологічних, психологічних або соціальних потреб.
- Друга стадія пов'язана з пошуком можливих шляхів задоволення певної потреби.
- Третя стадія – визначення напрямку дій людини.
- На четвертій стадії витрачаються зусилля на виконання дії, що задовольняє певні потреби.
- П'ята стадія – одержання винагороди за виконання дії. На останній стадії людина або припиняє діяльність до появи нової потреби, або продовжує шукати можливості задоволення потреби [6].

Для підвищення ефективності управління мотивацією персоналу можна застосовувати модель, яка спрямована на удосконалення засобів мотивації (рис. 1.)

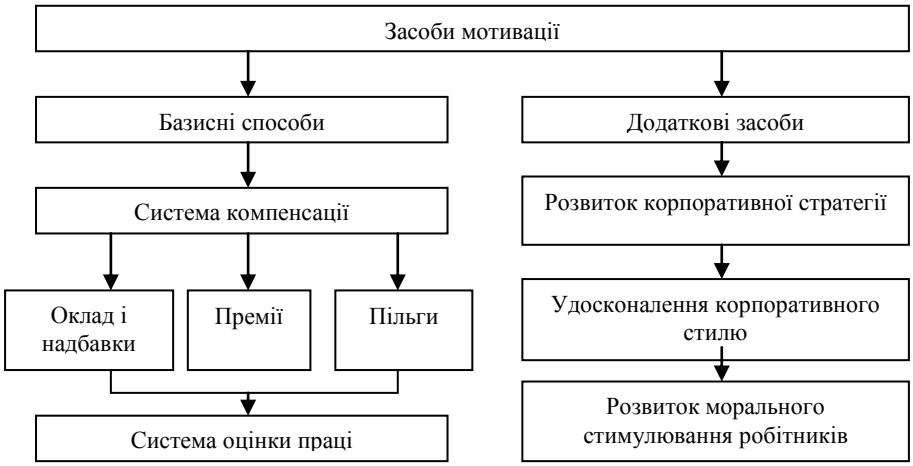

Рис. 1. Модель удосконалення засобів мотивації персоналу

Прямим доказом, що мотивація і стимулювання людського фактора має прямий вплив на підвищення ефективності роботи підприємства є прийняття рішення керівництвом компанії Oticon

(виробник слухових апаратів) переходу від організаційної структури жорсткого ієрархічного типу в гнучку, зі скасуванням підрозділів і заміни посад на функції. Співробітникам було запропоновано самостійно вибирати цікаві для них проекти, визначати пріоритетні напрями своєї роботи, а також планувати свій вільний час. Висока мотивація співробітники дозволила:

- знизити собівартість одиниці продукції на 20 %;
- скоротити час від початку розробки нового продукту до його поставки на ринок на 50 %;
- підвищити рівень продаж на 23 %, а чистий дохід на 25 %.

Результатом успішної мотивації персоналу було те, що компанія Oticon стала третім виробником у світі слухових апаратів [7].

Знання логіки процесу мотивації разом з тим не дає суттєвих переваг в управлінні цим процесом. Слід пам'ятати, що процес мотивації кожної конкретної людини є унікальним і не на сто відсотків передбачуваним, завдяки різним мотиваційним структурам і різним ступеням впливу однакових мотивів на різних людей. Таким чином процес мотивації є дуже складний і неоднозначний

Висновки

В ході дослідження було виявлено, що ефективне управління мотивацією персоналу базується на врахуванні потреб особистості: біологічних, матеріальних, соціальних та духовних. Поєднання цих потреб дасть можливість підприємствам підвищити продуктивність праці робітників, що вплине на загальну ефективність роботи підприємства та дозволить успішно подолати економічні труднощі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Психологія управління в організації : навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця, 2016. – 150 с.
2. Попова В. В. Сучасна практика мотивації персоналу на Вітчизняних підприємствах / Попова В. В. // Ефективна економіка. – 2016. – № 3. Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4848
3. Навчальні матеріали онлайн. Змістовні теорії мотивації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://pidruchniki.com/13660212/psihologiya/zmistovni_teoriyi_motivatsiyi.
4. Навчальні матеріали онлайн. Змістовні теорії мотивації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://pidruchniki.com/10560412/menedzhment/protsesualni_teoriyi_motivatsiyi.
5. Андрусь О. І. Мотивація як фактор управління діяльністю персоналу / Андрусь О. І. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2014. – № 2. – С. 119 – 123.
6. Економіко-правова бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: //http://www.vuzlib.su/mzed_k/3.htm
7. Оганян А. Р. Опыт мотивации персонала в датских компаниях / Оганян А. Р. // Международная экономика. – 2010. – № 10. – С. 70 – 72.

Околіта Ірина Ігорівна — студентка групи МОз-16мі, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kolita3@rambler.ru

Прищак Микола Демянович **–** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, m_pryschak@ukr.net.

Okolita Iryna I. - student group MOz-16mi, Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kolita3@rambler.ru

Prymak Nikolai Demianovich **– Pryschak Nicholas D**. **–** Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, m_pryschak@ukr.net.

УДК 681.12

А. Ю. Савчук[1]
М. Д. Прищак[1]

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ В ДІЛОВІЙ СФЕРІ

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація
У статті досліджено поняття і типи гендерних стереотипів. Визначено основні аспекти впливу гендерних стереотипів на ділову сферу сучасного суспільства.
Ключові слова: гендер, гендерний стереотип, ділова жінка, ділова сфера суспільства.

Abstract
In the article the concept and types of gender stereotypes. The main aspects of the impact of gender stereotypes on business in contemporary society.
Keywords*: gender, gender stereotype, business woman, business sector of society.*

Вступ

За останні десятиліття психологічні та етичні засади функціонування ділового життя зазнали серйозних змін. В першу чергу це стосується такого питання як "ділова жінка". Наше покоління стало свідками стрімкого просування жінок на високі професійні посади в корпораціях та до числа власників великих компаній та фірм. Але проблема гендерної рівності ще далека до свого вирішення [1].

Гендер – це соціальна стать, тобто сукупність соціальних та міжособистісних характеристик людини, які, відповідно до суспільно-історичних умов, пов'язують із належністю людини до чоловічої чи жіночої статі. В Україні законодавство спрямоване на забезпечення гендерної рівності в суспільстві, а дане поняття визначається як «рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь в житті суспільства» [2].

Гендерна система функціонує через ряд стереотипів – стандартних моделей поведінки, які напрацьовані у суспільстві і базуються на відповідному тлумаченні понять "чоловіче" і "жіноче".

Питання означення сутності та типів гендерних стереотипів, їх впливу на ділову сферу сучасного суспільства є метою нашого дослідження.

Основна частина

Актуальність вивчення стереотипів в сучасному суспільстві полягає в тому, що все своє життя людина тільки через стереотипи сприймає і реагує на процеси своєї життєдіяльності; по-друге людина на підставі існуючих стереотипів робить усі свої висновки; третім чинником можна назвати взаємодію людей на основі спільно визнаних стереотипів. Тому саме за допомогою соціальних стереотипів особистість встановлює соціальні зв'язки, соціальний контроль та формує свою соціальну поведінку.

Гендерні стереотипи – це усталені уявлення про якості та норми поведінки чоловіків і жінок. Вони також містять настанови й заборони відносно того, що жінкам і чоловікам належить відчувати, робити та проявляти. Гендерні стереотипи проявляються насамперед як гендерно-рольові стереотипи, що стосуються прийнятності й різноманітності ролей і видів діяльності жінок і чоловіків, а також як стереотипи гендерних рис, тобто поведінкових і психологічних характеристик. Ці дві складові пов'язані між собою. Від міри наявності в людини певних рис і характеристик залежить прийняття якої-небудь ролі для певної статі [3].

Гендерні стереотипи виникають на підставі різних ролей і статусів, яких жінки і чоловіки набувають і відтворюють в суспільстві. Набуті стереотипи в подальшому набувають якості норм для чоловіків і жінок, стають так званими моделями для гендерно-рольової соціалізації підростаючого покоління [4].

Гендерні стереотипи умовно можна поділити на три групи:

1. Стереотипи, що стосуються рис характеру, особливостей поведінки чоловіків і жінок – нормативні уявлення про соматичні, психічні, поведінкові якості [5].

2. Стереотипи, пов'язані із закріпленням сімейних і професійних обов'язків у співвідношенні зі статтю. Наприклад, для чоловіків головні ролі – професійні, для жінок – сімейні.

3. Стереотипи, що стосуються змісту праці чоловіків і жінок. Традиційною для жінок вважається діяльність обслуговуюча, виконавча; для чоловіків – інструментальна діяльність, творча, організуюча й керівна. Саме ця група стереотипів останнім часом зазнала значних змін через поступове «вливання» жінок у професійний простір, обіймання ними більшої кількості керівних посад, перерозподіл кількості чоловіків і жінок у статево типових сферах. Незважаючи на це, і сьогодні більша частина найбільш престижних професій в нашому суспільстві зайнята чоловіками, жінки дуже слабко представлені в уряді і на високих посадах у великих організаціях [6].

Якщо ж визначати стереотипи, які заважають реалізації ідеї ґендерної рівності і в діловій сфері, то серед них можемо виділити такі [7]:

– небажання чоловіків допускати в діловий світ жінок;
– перешкоди кар'єрному зростанню за ґендерним принципом;
– сприйняття жінки, яка займає керівну посаду, чоловіками-менеджерами як конкурента;
– скептичне ставлення чоловіків-адміністраторів до жінок-менеджерів;
– надання переваги підлеглими чоловікові в ролі боса;
– засудження жінки-менеджера зі сторони близьких, друзів та інших жінок;
– наявність ґендерних конфліктів в організації, які викликані тим, що чоловіки-підлеглі не визнають за жінкою права керувати, оскільки вона жінка;
– більші можливості у чоловіків знайти добре оплачувану роботу;
– нав'язування жінкам мускулінного ділового стилю;
– наявність сексуальних домагань на роботі з боку чоловіків до жінки та ін.

За даними ООН:

– жінки виконують 2/3 всієї роботі в світі;
– жінки заробляють 1/10 частину всього доходу;
– жінки складають 2/3 всіх неграмотних в світі;
– жінки володіють менше, ніж 1/100 всієї світової власності [8].

Фахівці Міжнародної фінансової корпорації дійшли висновку, що в Україні жінкам значно складніше вести бізнес. Жінкам важче розпочати бізнес, бо немає доступу до ресурсів. Приватизація в Україні фактично пройшла повз жінок і 95 % капіталу зосереджено в руках чоловіків, а у жінок лише 6 %, 7 % жінок-бізнесменів керують великим бізнесом, підприємствами з понад 250 співробітниками. Бізнесом у промисловості займається 3% жінок. Для них бізнес, як правило дрібний, є просто засобом виживання. Є суттєва різниця і в заробітній платі жінок і чоловіків за працю рівної цінності.

Жінка яка хоче реалізувати свій потенціал, проявити свої здібності, часто приходить до конфлікту з традиційними поглядами людей стосовно місця жінки в суспільстві і можливо до конфлікту з - власними уявленнями про себе, як про особистість. Жінки виконують велику частину побутових обов'язків, обов'язків з догляду за дітьми. На шляху жінки до високооплачуваних робіт, які зазвичай прийнято вважати чоловічими, поставлено велику кількість бар'єрів. При прийомі на роботу жінки стикаються з завищеними вимогами, дискримінацією. Все це заважає жінці реалізувати себе, як особистість. Гендерні стереотипи також негативно впливають і на чоловіків. До традиційної чоловічої ролі можна віднести норми успішності статусу розумової, фізичної, емоційної твердості, антижіночності. Для багатьох чоловіків повністю відповідати цим нормам не вдається, що призводить до стресу і до нав'язливого прагнення до змагань і успіху. Жіночий стиль керівництва більш гнучкий. Жінка виступає інструктивним керівником, в той самий час як чоловіки виконують роль директивного лідера.

Проаналізувавши стереотипи можна побачити, що не всі вони відповідають реаліям сучасного життя. Для повної самореалізації людині необхідно позбавлятися певних обмежень, які накладають стереотипи на поведінку чоловіків і жінок. Свобода від подібних стереотипів дає людині можливість отримати фізичне і душевне здоров'я та здатність жити повним життям. Саме суспільство створює гендерні ролі для чоловіків і жінок. Виникнувши за певних умов ці ролі передаються із покоління в покоління у культурних або релігійних традицій.

Висновки

Гендерні стереотипи – це стійкі уявлення про правила і норми поведінки чоловіків і жінок у суспільстві. Вони здійснюють значний вплив на життя людини, визначають світосприйняття та самовизначення особистостей в системі гендерно-рольових відносин. Значною мірою гендерні стереотипи впливають на відносини між чоловіками і жінками в професійній сфері. У більшості випадків гендерна дискримінація заснована на гендерних стереотипах, в результаті яких виникають «подвійні стандарти» для жінок і чоловіків на ринку праці та в суспільстві в цілому. У першу чергу це відображається в створенні уявних бар'єрів для опанування тієї чи іншої професії, яка не відповідає уявленням суспільства про «чоловічу» чи «жіночу» роль, і може викликати осуд або скептичне ставлення. По-друге, уявлення про «жіночу» роль в українському суспільстві для багатьох людей асоціюється зі створенням сім'ї, народженням дітей, а не зі сходженням кар'єрними сходинками. По-третє, в Україні яскраво представлені як горизонтальна, так і вертикальна сегрегації за ознакою статі. Все це свідчить про те, що попри наявність законодавчих гарантій і програм забезпечення гендерної рівності, дискримінація жінок в сфері праці все ж має свій прояв. Не останню роль у підтримці цієї тенденції відіграють гендерні стереотипи, що закріплюються і відтворюються різними соціальними інститутами. На нашу думку, одним із ефективних шляхів забезпечення гендерної рівності в українському суспільстві є руйнування і трансформація гендерних стереотипів, як це відбувається у високорозвинутих суспільствах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1.Прищак М. Д. Ділове спілкування : навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Б. Залюбівська, О. М. Слободянюк. – Вінниця : ВНТУ, 2014. – 128 с.

2. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.05 р. № 2866-15 (Зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2005. – № 52. – С. 6 – 8.

3. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / за ред. Е.М. Лібанової. − К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2012. − 404 с

4. Гендерні стереотипи та ставлення громадськості до гендерних проблем в українському суспільстві / [Ю.Саєнко, Л. Амджадін, М. Васильчук, та ін.]. – К.: Видавництво ТОВ «Компанія ВАІТЕ», 2007. – 145 с

5. Клецина И.С. Самореализация и гендерные стереотипы / И.С.Клецина // Психологические проблемы самореализации личности. Вып. 2. – СПб.: Издво СПбГУ, 1998. – С. 188 – 202

6. Калабихина И. Методология гендерного анализа / И. Калабихина // Феминизм и гендерные исследования: Хрестоматия. – Тверь, 1999. – С. 23 – 31.

7. Бендас Т. В. Гендерная психология : учебн. пособие / Бендас Т. В. – СПб. : Питер, 2006. – 341 с.

8. Хоткина З.А. Стереотипы и дискриминация на рынке труда [Електронний ресурс] / Хоткина З. А. // Гендерные стереотипы на рынке труда. – Режим доступу: http://ecsocman.hse.ru/data/726/698/ 1219/Hotkina.pdf

Савчук Альбіна Юріївна — студентка групи МОф-13, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: albino.sav4uk@gmail.com

Прищак Микола Демянович **-** кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, m_pryschak@ukr.net.

Savchuk Albina Y. - student group MOf-13, Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: albino.sav4uk@gmail.com

Prymak Nikolai Demianovich - **Pryschak Nicholas D**. - Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, m_pryschak@ukr.net.

УДК 65.012.4; 658.3

М. П. Логвинюк[1]
М. Д. Прищак[1]

ІНТЕГРАЦІЯ: ВИЖИТИ І СТАТИ СИЛЬНІШИМ У КРИЗОВИЙ ЧАС

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація.
В даній роботі здійснюється аналіз кризових явищ, які можуть наступити у будь якій організації, причин які призводять до цих кризових явищ. Розкривається значення поняття інтеграція, як способу вирішення проблем та кризових явищ. Аналіз вищезазначених понять здійснюється на основі наукових праць І. А. Адізеса.
Ключові слова: інтеграція, дезінтеграція, проблема, криза, можливість.

Abstract.
In this work, we carried out an analysis of crisis phenomena, which may occur in any organization, the reasons which lead to this crisis. Reveals the importance of the concept of integration as a way of solving problems and crises. Analysis of the above concepts is based on scientific works of A. I. Adizes.
Keywords: integration, disintegration, problem, crisis, opportunity.

Вступ

Важливим завданням сучасного менеджменту є формування системного підходу до менеджменту. Значний крок на цьому шляху здійснив один із найвідоміших в світі спеціалістів із менеджменту доктор Іцхак Калдерон Адізес [1].

Важливим елементом його системного підходу є питання управління кризовими ситуаціями в організації [2, 3, 4].

Криза зачіпає всіх і кожного і в першу чергу відбивається на компаніях, які трансформуються під впливом зростаючої конкуренції в умовах стрімких і безперервних економічних, політичних і технологічних змін.

Метою роботи є аналіз проблем, які спричиняють кризові ситуації та знаходження способів вирішення цих проблем.

Основна частина

Інтеграція це процес об'єднання будь-яких елементів (частин) в одне ціле, процес взаємозближення й утворення взаємозв'язків. Інтеграція необхідна для забезпечення життєздатності організації в довгостроковій перспективі за рахунок об'єднання її елементів. Особливо актуальним питання інтеграції постає під час криз.

Криза може стати справжнім благословенням для будь-якої людини і будь-якої країни, оскільки всі кризи ведуть до прогресу. Криза стимулює винахідливість, призводить до відкриттів і вироблення нових стратегій.

Проблему виживання та удосконалення під час кризи І. Адізес розглядає у своїй праці «Інтеграція: вижити і стати сильнішим у кризовий час» [2]. Він розкриває природу змін, їх наслідки та способи вирішення проблем і криз, які виникають у процесі змін. На протязі всієї книги автор наводить узагальнюючі, основні практичні висновки до сказаного, які ми розглянемо у нашій роботі.

Першоосновою будь якої кризи є проблеми, які виникають в процесі змін. Зміни стають все більш стрімкими, і часто як люди так і підприємства не встигають швидко адаптуватися.

Звідси випливає практичний висновок *номер один*, який І. Адізес сформував так: «Якщо у вас проблеми – не хвилюйтеся, ви в хорошій компанії. Ви серед живих. Якщо ви переконані, що у вас немає проблем, ваша головна проблема в тому, що ви не усвідомлюєте свої проблеми».

Нам потрібно пам'ятати, що зміна зовнішніх умов, яке викликає кризу, відбивається не тільки на вас, але й на ваших конкурентів. Перед усіма постає одна й та ж проблема або відкривається одна і та ж можливість. Хто виживе? Той, хто сильніший. У період кризи слабкі гинуть швидше, а сильні розвиваються стрімкіше. Щоб криза стала для вас можливістю, потрібно стати сильнішим, оскільки доля слабких – загибель. Оскільки проблеми – це можливість, а криза – це більш гостра проблема, криза відкриває більш широкі можливості.

Тому, І. Адізес акцентує на практичному висновку *номер два*: криза сприяє неперевершеним лідерам і компаніям – тим, що блискуче справляються зі змінами, – оскільки в період кризи слабкі конкуренти вимирають, звільняючи ринок.

Проблема, що залишилася без уваги, перетворюється в кризу, а отже, успішно вирішуючи виникаючі проблеми з допомогою попереджувальних заходів, ми не даємо їм перерости в кризу.

Звідси випливає практичний висновок *номер три*: тому, хто ефективно вирішує проблеми за допомогою попереджувальних заходів, простіше вижити, ніж тому, хто реагує на те, що трапилося заднім числом.

І. Адізес визначає, що причина будь-яких проблем є дезінтеграція, до якої призводять зміни. Практичний висновок *номер чотири та п'ять*: будь-які проблеми суть прояву дезінтеграції.

Щоб виправити ситуацію, слід з'ясувати, що саме розпадається на частини і працює з перебоями, і продумати, як результативно і ефективно возз'єднати те що розпалося. Керівництво повинно завчасно регулювати підсистеми, забезпечуючи їх синхронізацію. Саме це робить організацію сильною.

Практичний висновок *номер шість* Адізеса звучить так: «Ліки від дезінтеграції – інтеграція, яку найкраще забезпечувати за допомогою попереджуючих заходів». Для цього потрібно вчитися прогнозувати і вирішувати проблеми, поки вони не переросли в кризу.

Коли проблема переростає у кризу, необхідно починати реагувати, щоб вона не набирала обертів.

Не приймати рішення – значить прийняти рішення нічого не робити. Поступитися страху та не діяти, не вирішуючи проблеми, викликані змінами, – вірний шлях до кризи (практичний висновок *номер сім*).

Джордж Сорос, один з найбагатших людей на землі, одного разу сказав: «Я не розумніший за інших, але признаю і виправляю свої помилки швидше за інших». Як правило, коли більшість визнає наявність проблеми та приймається за її рішення, виявляється, що або зручний момент вже упущений, або проблема стала дуже гострою і перетворилася на кризу. З цього випливає практичний висновок *номер вісім*: успіху досягає не той, хто не робить помилок, а той, хто вміє швидко виявляти і виправляти свої помилки.

Будь яку кризу, будь-яку проблему слід розглядати як курс навчання у школі життя. Будь-яка проблема – це урок. Питання в тому, чи пройшов він для вас даром або ви зуміли витягти користь з уроку, який по кишені далеко не кожному.

Практичний висновок *номер дев'ять*: які уроки ви отримуєте з кризи і своїх проблем? Чим більшій ви навчитеся, тим краще.

У період кризи буде помилкою, не задумуватися, звинувачувати в проблемі сили, які вам не підвладні. Це дуже простий вихід з положення. Він дозволяє уникнути розв'язання проблеми.

Практичний висновок *номер десять*: у період кризи замість того, щоб нападати один на одного або звинувачувати у всьому зовнішні сили, над якими ви не владні, загляньте всередину себе або своєї компанії і зробіть все, щоб організація, якою ви керуєте, не розвалилася.

В період кризи слід приділяти особливу увагу двом найважливішим питанням – контролювати грошові потоки і оберігати культуру взаємної довіри і поваги, намагаючись не розбазарювати цінні кадри (практичний висновок *номер одинадцять*).

Надзвичайно важливо стежити за тим, щоб інтеграція в вашій організації залишалася на належному рівні. Будь-яка компанія, будь-яка організація повинна погодити функціонування чотирьох підсистем – Р, А, Е, І.

Підсистеми, які потребують інтеграції у всі часи, такі:

1) телеологічна підсистема (Р) – це ієрархія цілей і те, що їх визначає: бачення, цінності, місія і стратегія;

2) структура розподілу обов'язків (А): як розподілити відповідальність, щоб компанія могла виконувати свою місію;

3) структура повноважень, влади і впливу (Е) стосовно до рішень, які ведуть до змін;

4) структура системи підкріплення (І) – ця система стимулює поведінку, роблячи його передбачуваним.

Практичний висновок *номер дванадцять*: при будь-яких змінах необхідно подбати про інтеграцію, щоб знову привести у відповідність місію і стратегію, структуру відповідальності, структуру повноважень, влади і впливу, і систему підкріплення. Оскільки зміни безперервні, всякий раз, коли ви завершуєте цей процес, вам доводиться починати його знову.

Чим сильніше внутрішнє підкріплення, тим краще. Чим сильніше внутрішнє підкріплення, тим менше потреба в зовнішньому підкріпленні (практичний висновок *номер тринадцять*). Щоб компанія була сильною, потрібно приділяти увагу всіх чотирьох підсистем, намагаючись вживати попереджувальні заходи, щоб уникнути дезінтеграції. Окремі складові виходять з рівноваги дуже швидко. Організація подібна автомобілю, який легко виходить з ладу із-за того, що його вузли починають працювати неузгоджено, що і призводить до різного роду збоїв. Зовнішні умови змінилися, що вплинуло на місію, і обрана стратегія поступово стає неактуальною.

У життєздатної організації люди час від часу бувають незадоволені. Якщо організація живе, вона змінюється, а змінам завжди супроводжує стрес.

Практичний висновок *номер чотирнадцять*: якщо ви не займаєтеся постійної регулюванням чотирьох підсистем, якщо всі співробітники вашої організації незмінно задоволені життям, ваша організація, швидше за все, недостатньо динамічна і здатна впоратися зі змінами. Уважно стежачи за узгодженою роботою підсистем і регулюючи її, ви робите правильно.

Наші проблеми носять все більш системний характер. А системні проблеми потребують системних рішень. Практичний висновок *номер п'ятнадцять*: наш світ пронизують все більш тісні взаємозв'язки, а відтак, ми потребуємо консолідуючих системних рішеннях.

Висновок. Поки ми живі, зміни неминучі. Так було завжди. Будь-які зміни породжують проблеми, пов'язані з дезінтеграцією. Проблеми, що залишилися без уваги, перетворюються в кризу. Сильна організація, стикаючись з проблемою або з кризою, приймає заходи, щоб стати сильніше, тоді як слабка впадає в заціпеніння, вичікує або перебуває в розгубленості. Щоб впоратися з кризою, персонал сильною компанії займає кругову оборону і як один б'ється з ворогом. Для цього люди в організації повинні довіряти один одному.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Прищак М. Д. Теорія стилів менеджменту І. Адізеса: на шляху формування системної теорії менеджменту / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько // Вісник ВПІ". – 2016. – № 6. – С.
2. Адізес В. Інтеграція: Вижити і стати сильнішим в кризові часи / В. К. Адізес: пер. з англ. – М: Альпіна Бізнес Букс, 2009. – 128 с.
3. Адізес І. Як подолати кризи менеджменту. Діагностика і вирішення управлінських проблем / Іцхак Калдерон Адізес ; пер. з англ. Наталії Брагіної. – М : Манн, Іванов і Фербер, 2014. – 320 с.
4. Адізес І. Управління в епоху кризи. Як зберегти ключових людей і компанію / Іцхак Адізес; перекл. з англ. Т. Гутман. – М : Манн, Іванов і Фербер, 2015 – 81с.

Логвинюк Максим Петрович - студент групи МОп-16мн, факультету менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницького національного технічного університету, max-lohviniuk2012@yandex.ua.

Прищак Микола Демянович - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, m_pryschak@ukr.net.

Logvinyuk Maxim Petrovic - student of the faculty of management and information security, Vinnytsia national technical University, max-lohviniuk2012@yandex.ua.

Prymak Nikolai Demianovich - **Pryschak Nicholas D**. - Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, m_pryschak@ukr.net.

УДК 005.32 (075)

Ю.С.Корольчук[1]

Тайм-менеджмент

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація

Розглянуто основні підходи до визначення поняття «тайм-менеджмент» та рекомендації щодо створення ефективної системи управління часом.

Ключові слова: тайм-менеджмент, управління часом, час.

Abstract

Thebasicapproachtothedefinitionof "timemanagement" andrecommendationsabout a creationofaneffectivesystemoftimemanagement.

Keywords: -taym management, timemanagement, hour.

Вступ

Час – важливий ресурс людини та фірми. Від ефективності його використання залежить успіх як окремої особи, так і організації в цілому[1, с. 134]

Управління часом і управління роботою – питання, тісно пов’язані з самодисципліною, розглядом яких займається тайм-менеджмент. Тайм- менеджмент – це галузь менеджменту, основною метою якого є виявлення та впровадження методів і принципів ефективного управління часом, що динамічно розвивається [2, с. 96].

Головна частина

Про тайм-менеджмент як про окремий напрямок в науці вперше було заявлено в Голландії в 70-і рр. XX століття, де з'явилися спеціалізовані курси для службовців і бізнесменів з навчання плануванню часу. Потім проблема управління часом привернула увагу фахівців в США, Німеччині, Фінляндії та ряді інших країн. Тайм-менеджмент пов'язаний з іншими науками, в тому числі з фізикою, біологією, соціологією, філософією, психологією, оскільки в цих і деяких інших галузях знань містяться відомості про час [3, с. 8–9].

Вчені розглядають поняття «тайм-менеджмент» по-різному, в залежності від наявного досвіду в управлінні часом.

За Стівеном Прентісом, тайм-менеджмент – це технології управління часом у реальних ситуаціях повсякденного життя, це безліч прикладів, прийомів і практичних рекомендацій, які роблять пропоновані концепції управління часом наочними і такими, що легко запам'ятовуються [4, с.4].

На думку Валерія Усова, тайм-менеджмент – це управління перерозподілом обсягу роботи, необхідних ресурсів та зміни її змісту в заданому часі і просторі [5, с. 59].

БрайанТрейсі вважає, що тайм-менеджмент – це мистецтво управління не тільки своїм часом, а й життям у цілому. Він порівнює його з сонцем, а всі складові життя людини – сім'я, стосунки з іншими людьми, доходи, заробіток, здоров'я, саморозвиток – це планети, які рухаються навколо нього [6, с. 5–6].

Можна сказати, тайм- менеджмент являє собою стиль життя і філософію цінності часу у швидкому потоці інформації і постійно мінливому світі.

Ефективність тайм-менеджменту, перш за все, залежить від осмислення значення часу як цінного ресурсу в особистому житті і особливо в професійнійдіяльності. Адже час не повертається. Його неможливо накопичити, примножити, передати, він проходить безслідно [7].

Для того, щоб організувати себе та успішно розпоряджатися своїм часом необхідно знати три речі:

– цілі, які ви хочете досягти в своєму особистому та професійному житті. – як ви тепер витрачаєте свій час.

– шляхи самого ефективного розподілу часу для досягнення ваших цілей[8]. Тайм-менеджмент особливо важливий для керівників.

Томуможнавизначититакіспособиорганізації часу в компанії:

– ставте перед співробітниками чіткі цілі;

– розбивайте довготермінові складні цілі та короткотермінові, чітко окреслені потижневі та поденні;
– ціль повинна спрямовувати вас, а не керувати вами;
– формуйте проект в термінах відчутних основних результатів, а не загальних цілей;
– припиняйте намагання підлеглих, які працюють без бажання, прикриватися “занятістю”;
– представляйте робочі плани, графіки робіт у письмовому вигляді;
– рухайтесь вперед, розширюйте та активізуйте використання нових прийомів організації часу;
– не задовольняйтесь поточними рівнями ефективності використання часу;
– виключайте кроки, які не дають прибутку (філософія олив);
– раціоналізуйте все, що можливо;
– там, де можливо, раціоналізуйте процедури;
– уникайте накопичення невиконаних завдань;
– переключайтесь на звітність в крайніх випадках (Парето – 20/80);
– використовуйте прийоми 10-хвилинної організації часу [8].

Важливим кроком при створенні ефективної системи управління власним часом для керівника є визначення мети діяльності як на короткий, так і на довготерміновий період. Визначення мети є лише початковим етапом. Необхідно перетворити мету в план дій для її досягненню. Необхідно визначити ступені важливості і вирішити, яка мета і завдання є найважливішими, а які можуть почекати. Успішне ранжування завдань за важливістю має значний вплив на зростання ефективності роботи керівника. Передумовою досягнення мети керівником є використання його робочого часу на реалізацію заходів, які ведуть до цієї мети. Багатьма керівниками «управляють» випадковості. У них немає визначеного підходу для ухвалення рішень при плануванні часу. Послідовність їх дій часто управляється зовнішніми чинниками.

Делегування повноважень – один із головних способів економії часу керівника. Єдина можливість для керівника розвантажити себе та мотивувати людей – це передати відповідальність. Але для цього необхідно чітко поставити цілі, визначити критерії їх досягнення, в протилежному випадку – неможливо буде ні оцінити хід процесу, ні визначити, чи досягнутий результат. Німець ЙоргКноблаух вважає, що делегування обов`язків – це чудовий спосіб підвищити кваліфікацію кадрів. Завдяки цьому збільшиться число компетентних працівників, здобуваються нові творчі сили, і все це позитивно впливає на подальший розвиток фірми [9, с. 107].

Для створення ефективної системи управління часом необхідно враховувати власні особистісні особливості. Усі люди різні, і важливо усвідомити, що в області тайм-менеджменту не існує єдиного правильного рішення, яке підійде абсолютно кожному.

Дуже важливо пам’ятати, що управління часом – засіб досягнення інших цілей. Деякі люди настільки захоплюються технологіями тайм-менеджменту, що втрачають здоровий глузд, стикаються з депресіями та стресами, адже бажання бути ідеальним в усьому викликає надмірне напруження та виснажує людину. Також не слід забувати, що оволодіння технологіями управління часом та їх застосування забирає час, на економію якого вони спрямовані. Отже, за умови розумного підходу тайм-менеджмент дає потужну економію часу, але, як відомо, в надмірних кількостях ліки перетворюються на отруту[1, с.145]

Висновки

Отже, слід розуміти, що ефективність тайм-менеджменту, перш за все, залежить від осмислення значення часу як цінного ресурсу в особистому житті і особливо в професійнійдіяльності. Управління часом- це засіб досягнення цілей. Правильне планування часу забезпечить швидке та ефективне досягнення поставлених цілей.Вартозазначити, що ефективність в управлінні часу полягає не в тому, щоб все зробити якомога швидше, а в грамотному розподілі своїх сил і можливостей. Тобто перед тим як розпочати роботу, дуже важливо, все обдумати і правильно спланувати послідовне виконання дій.

СПИСОК ВИКОРИТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Менеджмент : навч. посіб. / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2013. – 216 с.
2. Колпаков В.М. Самоменеджмент: навч. посібник / КолпаковВ.М. – К. : ДП «Видавничий дім Персонал», 2008. – 528 с.
3. Горбачев А.Г. Тайм-менеджмент. Времяруководителя: 24+2/Горбачев А.Г. – М.: ДМК-пресс, 2007. – 128 с.

4. Прентис С. Интегрированный тайм-менеджмент/Прентис С. – М.: Добрая книга, 2007. – 145 с.
5. Усов В. Тайм-менеджмент в системевнутрифирменногообучения/ В.Усов, С.Французова// Менеджмент и менеджер. – 2006. –№5. – с. 57– 63
6. ТрейсиБрайан. Результативный тайм-менеджмент: эффективная методика управлениемсобственноговременем/ ТрейсиБрайан. – М.: СмартБук, 2007. – 79с.
7. Архангельский Г.А. Тайм-драйв: какуспеватьжить и работать / АрхангельскийГ.А. – [5-е изд., доп.]. – М.: Манн, Иванов и Фербер, 2007. – 256 с.
8. Прищак М.Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця, 2016. – 150 с.
9. КноблаухЙорг Управління часом/ЙоргКноблаух,ХольгерВьольтьє. – [2-е вид]. – М. 2006. – 144с.

Корольчук Юлія Сергіївна– студентка групи Моз-13, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: juliakorolchu95@mail.ru

Науковийкерівник :***Прищак Микола Дем'янович-*** кандидат педагогічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

KorolchukJulia Serhiyivna- studentgroup Brain-13, DepartmentofManagement, VinnytsiaNationalTechnicalUniversity, Vinnytsia, e-mail: juliakorolchu95@mail.ru

Supervisor:***PryschakMicholaDem'yanovych***-Ph.D., AssociateProfessor, VinnytsiaNationalTechnicalUniversity, Vinnytsia

УДК 658:330.87

О. О. Кагляк[1]

Корпоративна культура в організації

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація

У роботі розглянуто основні принципи та особливості формування корпоративної культури підприємства, визначено сутність поняття «корпоративна культура», її види та вплив на розвиток організації.

Ключові слова: корпоративна культура, організація, управлінська діяльність, трудовий потенціал.

Abstract.

Basic principles and features of forming of corporate culture of enterprise are considered in the article, essence of concept "corporate culture", its kinds and influence, is certain on development of organization.

Keywords: corporate culture, organization, administrative activity, labour potential.

Постановка проблеми. Актуальність даної теми випливає з необхідності створення відповідної концепції та методів формування корпоративної культури організації як основи її сталого розвитку в майбутньому. Важливою умовою такого розвитку є науково обґрунтоване розроблення основних принципів, що визначають її базові вихідні засади. В умовах забезпечення економічного і соціального розвитку розроблення принципів корпоративної культури обумовлене важливістю її впливу на діяльність підприємства.

Принципи корпоративної культури повинні відповідати критеріям стабільного та ефективного розвитку підприємства. Впровадження та дотримання принципів корпоративної культури дозволить зробити її могутнім інструментом управління персоналом, забезпечить цілісність організації, створить сприятливі умови для управління підприємством та сприятиме стабільному розвитку корпоративної культури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Корпоративну культуру як економічне поняття та важливого чинника управління персоналом у своїх наукових працях розглядали такі вітчизняні та зарубіжні вчені та науковці, як: Т. Алпєєва, Б. Гаєвський, Ю. Давидов, Ю. Красовський, Ю. Палеха, С. Рей, О. Грішнова, І. Мажура, Т. Кицак, І. Петрова, М. Коул та ін.

Метою роботи є визначення сутності корпоративної культури, основних принципів та особливостей її формування та визначення її впливу на розвиток організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування та розвиток корпоративної культури є необхідною умовою ефективної діяльності сучасної організації. Зокрема, без високої корпоративної культури організація не зможе досягти успіху в довгостроковій перспективі.

Розвиток цивілізації, науково-технічного прогресу привів до потреби посилення впливу на технічну, економічну, бізнесову сфери діяльності людини (суспільства) культури, духовних цінностей, моралі. Це і стало причиною стрімкого розвитку в кінці XX ст. корпоративної культури.

Корпоративна культура – цілісне, але складне, багатоаспектне явище, яке представляється у вигляді багаторівневої структури. Існують різні підходи до визначення структури корпоративної культури та її рівнів. Ми визначаємо два рівні корпоративної культури: 1) внутрішній, глибинний, онтологічний (сутнісний), несвідомий – корпоративний дух та 2) зовнішній – рівень актуалізації (“зовнішніх проявів”, формальних ознак) корпоративної культури.

Корпоративний дух – духовний стан (клімат) корпоративного середовища (корпоративних взаємовідносин) як результат актуалізації духовності (смисл життя, цінності, моральність) співробітників в процесі їх взаємодії.

Актуалізація (“зовнішні прояви”) корпоративної культури. До них відносяться: норми та моделі поведінки та комунікації (комунікація, поведінка, етикет, мова спілкування та ін.), символи, фірмовий стиль (товарний знак, емблема, фірмовий колір, фірмові особливості дизайну продукції, зовнішній вигляд будівель та інтер'єр приміщень, фірмовий одяг, елементи діловодства та ін.), прапор, гімн, ритуали та свята, історія, міфи, герої, фізична культура та ін. [1].

Корпоративна культура підприємства дає змогу розв’язати дві ключові проблеми: встановити оптимальні зв’язки підприємства із зовнішнім середовищем (зовнішня адаптація) та сприяти

стабільній та продуктивній роботі персоналу на партнерських засадах (внутрішня інтеґрація) [2].

Завдяки своїм специфічним функціям та спрямованості (позитивній чи неґативній) корпоративна культура може значно впливати на трудову поведінку, мотивацію саморозвитку працівників, а також на деґрадацію трудового потенціалу підприємства.

Формування позитивної корпоративної культури можна спостерігати на підприємствах, що розвиваються стабільно, де прояв позитивних ознак окресленої культури є стабільним або тимчасово нестабільним (культура орієнтована на розвиток виробництва та на соціальний розвиток колективу) [3].

Корпоративна культура підприємства визначає шлях його розвитку у сфері управління персоналом. Вона є унікальною та неповторною, на кожному підприємстві їй притаманні ті чи інші особливості. Дослідження з цього питання доводять, що немає підприємств з однаковою корпоративною культурою. Проте підприємства можуть використовувати подібні методи, способи, засади для формування та розвитку корпоративної культури. Одним із таких шляхів, що сприяє її розвитку, є використання принципів корпоративної культури.

Принципи корпоративної культури – це базові вихідні положення, які забезпечують її формування та розвиток. Дотримання підприємством принципів корпоративної культури впливає на подальший її стан, ефективність прийняття управлінських рішень, результативність діяльності працівників [4].

Принципи корпоративної культури відображають вихідні засади, положення з ефективного управління персоналом. Кожне підприємство може самостійно розробляти принципи корпоративної культури, проте їх необхідно розділити на загальні та спеціальні.

Є такі загальні принципи корпоративної культури:

1. Принцип соціально-економічного та інтелектуального розвитку. Корпоративна культура повинна орієнтуватись на забезпечення економічного достатку, соціального та інтелектуального розвитку усіх працівників.

2. Принцип всеохопленості та системності передбачає формування та розвиток корпоративної культури з позиції охоплення нею усіх працівників, явищ, елементів та процесів, що забезпечують діяльність підприємства.

3. Принцип вимірності та корисності. Корпоративна культура повинна виконувати функцію корисності як для людей, так і для підприємства.

4. Принцип відкритості та постійного удосконалення передбачає орієнтацію корпоративної культури на удосконалення та стабільний розвиток. Корпоративна культура повинна бути відкритою, постійно вдосконалюватись, прагнути до нових досягнень.

5. Принцип координації полягає у тому, що корпоративна культура першочергово повинна забезпечувати порядок у роботі підприємства та координувати поведінку людей на підприємстві, а також поза його межами.

6. Принцип обов'язковості. Керівництво компанії має право здійснювати контролювання за дотриманням норм і правил корпоративної культури.

7. Принцип винагороди. Корпоративна культура повинна забезпечити однакову та справедливу винагороду працівникам, що дотримуються її норм.

8. Принцип відповідності чинному законодавству. Підприємство самостійно визначає норми та правила корпоративної культури, систему винагород за їх дотримання, механізм здійснення контролю за їх дотриманням, моделі розвитку корпоративної культури, проте відповідно до вимог законодавства, такі дії можна здійснювати лише на підставі чинних законодавчих та нормативно-правових актів та не суперечити їм [5].

Еталонним носієм культури на підприємстві є його менеджери, адже саме вони найяскравіше можуть продемонструвати норми корпоративної культури, оскільки мають для цього більше можливостей аніж звичайні працівники.

Власна культура працівників є зовнішнім відображенням корпоративної культури, яка виражає себе через імідж і дизайн організації, фірмові традиції, обряди тощо. Зовнішня сторона корпоративної культури видима і співробітнику, і клієнту, а система норм поведінки зовнішньо схожа в різних організаціях.

Критерії формування корпоративної культури сучасної організації: сучасна організація діяльності з матеріальними та духовними складовими культури; гармонійна організація, в якій окремі елементи культури за рівнем свого розвитку, направленістю, ідейністю, цілями, завданнями, способами досягнення мети відповідають один одному; організація, яка живе за нормами закону, а не

«за поняттями»; соціально-економічна система, що базується на досягненнях сучасної науки; організація, в якій людей визначають як головну цінність, і відповідно організовують взаємодію між окремими людьми і групами на певному психологічному рівні, враховуючи, що найцінніше у людині – її внутрішній стан; організація, що розвивається, будує свої стосунки з суб'єктами внутрішнього та зовнішнього середовища на підставі розуміння їхньої системної сутності і унікальності, і прикладає максимум зусиль для отримання якнайповніших відомостей про ділових партнерів і співробітників з метою їх кращого розуміння [6].

Система корпоративних цінностей є ядром корпоративної культури в організації.

Висновки. Таким чином можна стверджувати, що корпоративна культура організації є необхідною умовою ефективної діяльності сучасної організації. Корпоративна культура – цілісне, але складне, багатоаспектне явище, яке представляється у вигляді багаторівневої структури. Важливим елементом ефективності формування та розвитку корпоративної культури є використання принципів та критеріїв корпоративної культури

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Прищак М. Д. Етика та психологія ділових відносин : навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 150 с.
2. Смоленюк П. С. Корпоративна культура як основа розвитку організації / Смоленюк П. С. // Наука й економіка. – 2010. – № 1. – С.123 – 128.
3. Семикіна А. Корпоративна культура та її роль у розвитку трудового потенціалу . / Семикіна А. // Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. – 2010. – №15.
4. Артеменко М. Г. Корпоративна культура: мотиви управлінської діяльності / Артеменко М. Г. // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. – № 917. Серія: Філософія. Філософські перипетії. – 2010. – С. 91 – 99.
5. Бала О. І. Принципи корпоративної культури підприємств: сутність та види / Бала О. І., Мукан О. В., Бала Р. Д. // Збірник наукових праць ВНАУ – 2012. – № 1(56) . – С. 81 – 85.
6. Лопухова К.О. Вплив корпоративної культури на соціальні процеси підприємства / Лопухова К.О. // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 31. – С. 216 – 219. /

Кагляк Оксана Олександрівна – студентка групи МОі-16мн, факультету менеджменту, Вінницького національного технічного університету, Вінниця, e-mail: oksana.kaglyak.95@mail.ru.

Науковий керівник: ***Прищак Микола Дем'янович*** — кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Kahlyak Oksana O. – Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: oksana.kaglyak.95@mail.ru.

Supervisor: **Pryschak Nicholas D**. - Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 159.9

К. С. Медвецька[1]

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛЕГЛОГО

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація

У статті розглянуто особливості психології підлеглого. Виділено структуру особистості підлеглого та проаналізовано її особливості.

Ключові слова: особистість, підлеглий, психологія, темперамент, управління, психічні процеси.

Abstract

The article explores features of psychology subordinate. Highlight individual subordinate structure and analyzed its features.

Keywords: *personality, subordinate, psychology, temperament, management, psychological processes.*

Вступ

Соціально-економічні зміни в Україні, існування підприємств різних форм власності, функціонування організацій в умовах ринкової економіки актуалізують проблеми підвищення ефективності управління організаційними процесами. У зв'язку з цим на передній план виступають психологічні аспекти оптимізації процесів керівництва та підпорядкування, забезпечення ефективного управління сучасним підприємством з урахуванням психологічних особливостей особистості.

У вітчизняній і зарубіжній психології управління накопичено чималий обсяг знань, пов'язаних з вивченням особистості.

Метою роботи є дослідження особливостей психології особистості підлеглого.

Основна частина

Особистість – це найважливіша соціальна ознака, найголовніше в людині. Роль підлеглого, природно, визначається підпорядкуванням, тобто діяльністю, яка здійснюється під впливом іншої людини. Підпорядкування – складна форма соціальної поведінки, яка полягає у прийнятті чужої волі до виконання. Важливим інструментом ефективності менеджменту є знання психології особистості підлеглого та використання в системі «керівник – підлеглий». Соціально-психологічні типи підлеглих визначаються поєднанням і виразністю провідних психологічних підстав (критеріїв) [1, с. 12].

У зарубіжній і вітчизняній психологічній літературі існує велика кількість підходів до дослідження особистості підлеглого [2, с. 55]. Психологію управління цікавить, як ті чи інші типологічні особливості особистості, що розглядаються в соціології, в соціальній і загальній психології, позначаються на участі особистості в сфері відносин управлінського характеру, тобто рольова розмаїтість проявів особистості.

Крім того, психологія управління не просто розглядає прояви особистості в соціальній групі, а в найважливішому її різновиді – в організації. Звідси – головна сфера дослідження – виявлення проявів участі особистості в управлінській діяльності, в управлінських відносинах, тобто відносинах «керівник та підлеглий» [2, с. 18].

Роль підлеглого визначається, природно, підпорядкуванням, тобто діяльністю, яка під впливом іншої людини здійснюється. Загалом, є два види потреб в підпорядкуванні:

1) інструментальна: людина не знає, що робити або як робити;

2) мотиваційна: людина не хоче робити те, що потрібно йому чи іншим [4, с. 67].

В залежності від мотивів підпорядкування, доцільно виділити шість видів: на основі симпатії, демократичне, вимушене, опортуністичне, послух на основі авторитету, сліпа (рабська) покора.

1. Говорячи про перший вид – демократичне підпорядкування, то воно виступає в якості природного доповнення до демократичного стилю управління і влада у такому разі приймається, як

інститут соціальної організації. За такого підпорядкування підлеглий має вирішити, чи вимога керівника є законною.

2. Підпорядкування на основі симпатії передбачає, що підлеглий схиляється перед харизматичною особистістю. В системі управління в даному випадку реалізуються позитивні емоційні відносини.

3. Опортуністично підлеглі діють на основі формального контракту; таке підпорядкування відбувається «орендовано» тими, хто платить і залежить від розміру заробітної плати.

4. Підпорядкування через авторитет передбачає внутрішнє перенесення відповідальності на начальника, який «знає, що робить».

5. Прагненням до самозбереження мотивується вимушене підпорядкування, оскільки підлеглий підкоряється проти свого бажання і усупереч своїм переконанням, оскільки непокора тягне за собою певні негативні наслідки [4, с. 68].

6. Механізм навіювання передбачає рабське (сліпе) підпорядкування. При цьому, оскільки підлеглий у системі управління інших відносин не уявляє, то й внутрішнього дискомфорту не відчуває.

Окрім того, до вказаних вище типів мотивації доцільно зазначити і такий тип «корюся, тому що всі коряться».

Аналізуючи особливості особистості підлеглого, можна чітко бачити, що суспільство надає переважний вплив. Соціалізація особистості являє собою процес формування в певних соціальних умовах особистості, процес засвоєння соціального досвіду людиною, в ході якого людина перетворює у власні цінності й орієнтації соціальний досвід, вводить в свою систему поведінки вибірково ті норми і шаблони поведінки, які в суспільстві або групі прийняті. Особливості моральності, індивідуальної поведінки, переконання людини визначаються в значній мірі тими нормами, які в даному суспільстві прийняті.

І ось ця складна психологія особистості накладається на свідомості, що включає свідомі і несвідомі компоненти сприйняття навколишнього світу, а також самосвідомість, що включає самопізнання і самоставлення.

У самосвідомості підлеглого можна виділити:

1) усвідомлення віддалених і близьких цілей, мотивів свого «Я» («Я як діючий суб'єкт»);

2) усвідомлення своїх бажаних і реальних якостей («Реальне Я» і «Ідеальне Я»);

3) когнітивні, пізнавальні уявлення про себе («Я, як спостережуваний об'єкт»);

4) чуттєве, емоційне уявлення про себе [4 с. 39-40].

Для успішного управління діяльністю підлеглих враховувати необхідно різні аспекти психології. Темперамент є однією з найбільш важливих характеристик підлеглого. З часів Гіппократа і Галена відомі чотири основних типи темпераменту: сангвінік, холерик, флегматик і меланхолік. Перш ніж дати характеристику кожному типу, висловимо ряд попередніх зауважень:

- по-перше, жоден з типів темпераменту в чистому вигляді практично не зустрічається. Для кожної людини характерні прояви всіх чотирьох типів темпераменту, однак якийсь домінує;
- по-друге, як вроджена властивість темперамент мало змінний протягом життя людини. Про це потрібно пам'ятати завжди і змінити темперамент підлеглого не намагатися. Краще знайти йому таку роботу, з якою справляється найкраще цей тип підлеглих;
- нарешті, по-третє, немає хороших або поганих типів темпераменту. Кожен з них має свої недоліки і переваги свої [3, с. 102].

Як ілюстрацію до різних типів темпераменту розглянемо наступну ситуацію. Чотири працівники спізнилися на дуже важливу нараду. Холерик буде намагатися прорватися на нараду будь-що-будь. Його щиро буде обурювати поведінка секретаря - референта керівника, що увійти в кабінет не дозволяє. Із завзятістю, гідною кращого застосування, холерик емоційно буде пояснювати, чому ж йому так на нараду потрібно потрапити. Сангвінік, обдарувавши чарівною посмішкою секретаря, невимушено спробує пройти в кабінет, де нарада проходить. Перешкода у вигляді секретаря змусить спробувати його зайти ще раз, а потім без заперечень і повернутися покинути приймальню, подумавши: «Не вийшло, ну і бог з ним. Зайду на перерві». Флегматик, зіткнувшись з проблемою, не стане сильно засмучуватися, спокійно і неквапливо повернеться до перерваних справ і буде їх скрупульозно продовжувати виконувати. Меланхолік з приводу свого запізнення буде дуже переживати і робити слабкі спроби на нараду потрапити («спроби», тому, що він на нараді повинен

бути, а «слабкі» тому що йому доведеться відповідати за своє запізнення, з'явившись на нараді). Чи не потрапивши на нараду, він переживати буде про можливі наслідки свого запізнення [1, с. 44-45].

Таким чином, облік індивідуальності кожного співробітника, знання його темпераменту, сильних і слабких сторін становить важливий резерв підвищення вкладу підлеглих. Вивчення своїх підлеглих вимагає серйозних витрат часу, але виграш, одержуваний при цьому, вагоміше скоєних витрат.

Висновки

Узагальнюючи вищесказане можна відзначити, що оптимальним, хоча і важко реалізованим в управлінні, є, з одного боку, максимальний облік індивідуально-психологічних особливостей персоналу з використанням описаних вище характеристик, з іншого, максимальна відповідність співробітника займаній позиції. Таким чином, облік індивідуальності кожного співробітника, знання його типу підпорядкування становить важливий резерв підвищення вкладу підлеглих. Вивчення своїх підлеглих вимагає серйозних витрат часу, але виграш, одержуваний при цьому, вагоміше скоєних витрат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Отич О. М. Психолого-педагогічні засади управління: навч. - метод. посібник / Отич О. М. – К. : НАПН України, ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти», 2016. – 56 с.
2. Ходаківський Є. І. Психологія управління : підручник / Ходаківський Є. І., Богоявленська Ю. В., Грабар Т. П. – [5-ге вид., перероб. і доп.]. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 492 с.
3. Кравченко О. О. Психологічні аспекти управління персоналом / О. О. Кравченко, С. В. Кикоть // Молодий вчений. – 2016. – № 3. – С. 101 – 103.
4. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця, 2016. – 150 с.

Медвецька Катерина Сергіївна – студентка групи МОв-16м, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Науковий керівник: **Прищак Микола Дем'янович** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Medvetska Kateryna– student group MOv-16m, Department of Management, Vinnytsia, National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: **Pryschak Nicholas D**. – Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa.

УДК 37.034

О. В. Столяренко,
Ю. Ю. Шевчук

СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ І ЛЮДСЬКИЙ ВИМІР ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського.

Анотація. *В статті обґрунтовані соціально-культурологічні аспекти гуманістичного виховання. Доведено, що молодь потрібно готувати до відтворення кращих зразків культурної творчості і примноження надбань попередніх поколінь, облаштування свого майбутнього, досягнення такого світового порядку, за умов якого людина отримувала б усі необхідні духовні і матеріальні блага, вироблення яких забезпечувалося б гуманістичними, толерантними взаєминами, гармонійними взаємовідносинами з довкіллям.*

Ключові слова: культурно-соціологічна компонента, гуманістичне виховання, гуманістичні цінності, людський вимір, толерантні взаємини.

Summary. *The article covers the socio-cultural aspects of humanistic education. It is proved that young people must be taught to reproduce the best cultural patterns and achievements of the previous generations, must be able to reach such a world order that would supply them with all the necessary moral and material benefits in terms of humanistic, tolerant relationships, harmonious relationships with the environment.*

Keywords: socio-cultural component, humanistic education, humanistic values, human dimension, tolerant relationships.

Моральне виховання, формування гуманістичних цінностей молодої людини зумовлені умовами сучасного розвитку цивілізації, пересторогами, пов’язаними з виживанням. Людський вимір цивілізаційного розвитку визначає наше майбутнє. Починаючи зі шкільних років, ми готуємо молодь до дорослого життя, розвитку у неї готовності до відтворення кращих зразків культурної творчості і примноження надбань попередніх поколінь, до облаштування свого майбутнього, досягнення такого світового порядку, за умов якого людина отримувала б усі необхідні духовні і матеріальні блага, вироблення яких забезпечувалося б гармонійними взаємовідносинами з довкіллям. Неабияку роль у цьому процесі відіграє культурно-соціологічна компонента [5]. У ході дослідження нам довелося опрацювати значну кількість філософської, соціологічної, етичної, психолого-педагогічної літератури. Вивчення джерел різних наукових напрямків і галузей знань з означеної проблеми дало змогу переконатися, що в багатьох дослідників увага акцентується на одній з найважливіших на сьогоднішній день проблемі – *філософсько-антропологічному* аналізі, включаючи розгляд того, що можна було б назвати *морально-філософськими* та с*оціально-етичними* аспектами людського існування. Науковці звертають свій погляд на співвідношення складових тріади, що визначає нинішню і майбутню цивілізацію: *людина–людство–людяність*, на пріоритетність загальнолюдських цінностей, принципу гуманізму, діалектику загальнолюдського й національного, взаємозв’язок нового (реального) гуманізму з прогресивним політичним мисленням. Спеціальному розгляду підлягало значне коло питань, які стосувалися перспективних цілей і реальності, розвитку сучасної цивілізації, соціального устрою країн, зростання ваги людського фактора, олюднення економіки, визнання людини найвищою цінністю, і підкреслення її провідної ролі в цивілізаційних процесах взагалі, і в Україні, зокрема. Адже, на думку багатьох учених, сутність сучасної концепції суспільства зводиться до усвідомлення: а) багатофакторності соціального прогресу; б) унікальності феномену людини, велич якої виявляється не лише в її діяннях, а й у спогляданні, пізнанні, духовних дерзаннях, свободі; в) обмеження абсолютизації передбачуваності соціальних подій; г) визнання глибоко генетичного зв’язку людини і Всесвіту. Це прямо і безпосередньо схиляє нас до концепції гуманного і демократичного устрою суспільства, до визнання ціннісного ставлення до людини в нинішніх соціокультурних умовах.

Проблема феномену людини, її сутності та існування в матеріальному, культурному, духовному та моральному вимірах, її розвитку і призначення, її майбутнього – одна із найважливіших, які будь-коли турбували людину у процесі історичного розвитку. Вона на сьогоднішній день виступає однією з найскладніших, можна сказати, невичерпних наукових проблем, але одночасно, є й актуальним практичним завданням виховання молодого покоління, що пов'язане з удосконаленням сучасного суспільства. Саме задля людини, її виховання, освіти, розвитку функціонують усі його сфери, починаючи з виробничої і закінчуючи духовною. І це не просто футурологічний постулат, а перспектива розвитку, який, починаючи з економіки, і закінчуючи духовно-ідеологічною сферою, має бути спрямований на задоволення потреб людини, її всебічний розвиток. Причому успіх залежить від праці, творчості, енергії самих людей. Головне завдання освіти XXI століття зводиться не лише до того, щоб дати молоді знання про людину існуючий світ, його закони, але й сформувати до навколишнього середовища і людей в ньому ціннісне ставлення і підготувати до оволодіння методологією творчого перетворення світу та його збереження для майбутніх поколінь. Місія педагога полягає в допомозі учням, виробленні у них умінь орієнтуватися в найважливіших соціальних, культурних, економічних, політичних та інших проблемах; формуванні цілісного бачення нинішньої цивілізації та ролі в ній людини і розуміння можливих шляхів подальшого її розвитку для всіх і кожного.

Ми є свідками того, що сучасна людина стала володарем багатьох наукових відкриттів, могутніх технічних засобів. Вона розщепила атом, що дало людству практично невичерпне джерело енергії, створює космічні апарати, електронну техніку, досліджує глибини океанів і надра землі, перемагає хвороби. Саме прогресом науки і техніки викликане економічне зростання, нагромадження суспільного багатства, створення дедалі ширшого асортименту різноманітних благ і послуг. Сьогодні неможливо уявити своє існування без новітньої побутової техніки, радіо- і телеапаратури, а останнім часом, і без комп'ютерів, супутникового зв'язку. Разом з тим, простежується *тенденція до зростання автономії людини.* В часи, що передували нинішній цивілізації, її діяльність, поведінка, життєві можливості зумовлювалися насамперед нормами тієї соціальної групи, до якої вона належала, традиціями культури, різними інститутами (церквою, державою). Різноманітні прояви участі індивіда в колективних формах суспільного життя задовольняють найважливіші потреби людини. Але в сучасному динамічному світі вона одночасно входить до різних спільнот, соціальні зв'язки, з якими вона формує на основі вільного вибору, відповідно до власних потреб і цінностей. До того ж сучасна людина перебуває під впливом різних культур, політичних впливів. А тому об'єктивно вона знаходиться в такому становищі, в якому мусить діяти, виходячи передусім із своїх інтересів, розуміння ситуації, власних потреб. Це означає різке послаблення залежності людини від зовнішніх умов, зростання рівня індивідуалізації, автономії особи, її свободи. Зрозуміло, що діяльність окремої особистості при цьому не повинна суперечити законам, які прийняті демократичним шляхом, а також загальнолюдським гуманістичним нормам. Сьогодні ще існує фактична залежність і нерівність людей. Однак утвердження принципів свободи й автономії в суспільній свідомості, розвиток практичних форм їх втілення в сфери права і політики; демократія, соціальний захист, права людини є свідченням того, що на зламі століть парадигму цивілізаційних змін визначає *людський вимір*. В. Мовчан називає історію становленням цілісного образу людяності. Вона стверджує, що філософія відкрила, обґрунтувала і утвердила науковий принцип цілісності у підході до історичного процесу, побачила в ньому явище цілісного формування людством власного образу, в якому людяність покладена як ідея, вихідний принцип і мета самостановлення. Людяність, виражена у тому числі й у формі саморефлексії, є наслідком цілісної дії усіх людських феноменів, задіяних у творенні людьми умов життя. Зрештою, основною метою історичного поступу людства є моральне самовдосконалення в діяльності естетичного формування світу за образом досконалості [3, с. 32].

XXI століття – це постіндустріальна ера цивілізації, епоха організаційних та інформаційних технологій, технологічної культури, бережливого ставлення до людини, її здоров'я, навколишнього середовища. Новому періоду розвитку людства повинні відповідати: й інша філософія освіти, нові освітньо-виховні системи, моделі, форми та засоби виховної роботи на користь гуманістичних цінностей і толерантних взаємин [4; 2]. В наш час уже сформувалася гуманістична система базових орієнтирів – ідеалів розвитку людини. Досить показовими у цьому плані звучать слова С. Бортнікова: «Дух гуманізму витає над Європою, яка знову вкрита імлою безумства. Всупереч очікуванням класиків марксизму-ленінізму він стихійно оселився в західному християнському світі, подолав привид комунізму і поставив його на службу людству» [1, с. 103]. На перший погляд історія

уявляється відображенням безперервної класової боротьби, однак справжньою головною рушійною силою розвитку, на думку С. Бортнікова, виступає гуманність, а сутність революційних змін полягає в утвердженні моральності і ціннісного ставлення до людини. Згідно його тверджень, аналіз розвитку цивілізації дозволяє сформувати основи гуманізму як провідну систему ідеалів розвитку людини і суспільства, в яку включені *гуманний реалістичний світогляд, Божественний ідеал людини, гуманна суспільно-економічна формація*. Людський вимір визначає соціально-культурологічні засади цивілізаційного розвитку, від чого залежить наше майбутнє, і в цілому – прогрес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бортников С. А. Идеалы развития человека и общества в третьем тысячелетии / С. А. Бортников // Человек и общество на рубеже тысячелетий. – Международн. сб. научн. тр. – Вып 12. – Воронеж, 2002. – 215 с.
2. Волошина О. Модель підготовки майбутніх учителів до виховання толерантності в учнів основної школи. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. – Випуск 42. – Ч. 41. – Вінниця, 2014. – С.121-125.
3. Мовчан В. Історія – становлення цілісного образу людяності / В. Мовчан // Людинознавчі студії: – Дрогобич: Вимір, 2000. Вип.2. – 296 с. – С. 24–33.
4. Столяренко О. В. Виховання культури толерантних взаємин у студентської молоді : навчально-методичний посібник / О. В. Столяренко, О. В. Столяренко. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2014. – 248 с. – 4 авт.арк.
5. Столяренко О. В. Методологія трансформацій освіти і виховання на базі еволюції ідей гуманізму / О. В. Столяренко, О. В. Столяренко // Знання. Освіта. Освіченість. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 2-3 жовтня 2014 р. – Вінниця: ВНТУ, 2014. – 170 с. – С. 107–110.

Столяренко Олена Вікторівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського.

Шевчук Юлія Юріївна, магістрантка, кафедри педагогіки і професійної освіти Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського.

Stoliarenko Olena Victorivna – PhD, Associate Professor at Pedagogics and Professional Education at Department at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi. E-mail: olena-best@ukr.net

Shevchuk Julia Yuriivna – a master at Pedagogics and Professional Education at Department at Vinnitsia State Pedagogical University named after M. Kotsiubynskyi.

УДК 005.32

Ю. Л. Нестерук[1]

Авторитет керівника

Вінницький національний технічний університет[1]

Анотація

Розглянуто питання означення поняття авторитету керівника. Проаналізовано важливість авторитету керівника для ефективного управління та визначено форми авторитету.

Ключові слова: авторитет, авторитет керівника, влада, управління, психологія управління.

Abstract

Considered the definition of concept of manager's authority. Analyzes the importance of the authority of the head for effective governance and defined forms of authority.

Keywords: authority, authority of manager, power, control, psychology of managment.

Вступ

Сьогодні питання впливу керівника на підлеглих набуває особливо актуального значення. Адже сутність ефективного впливу керівника полягає і в переконанні додержуватися його розпоряджень, і в знанні психологічних особливостей своїх підлеглих, і в наявності зворотного зв'язку та необхідних якостей залежно від рівня психологічного впливу взаємодії керівника. Тож для забезпечення конструктивного впливу на активність підлеглих керівник повинен правильно застосовувати владу залежно від ситуації та мати авторитет серед підлеглих.

Мета даної статті полягає у розгляді управлінського впливу керівника як прояву його влади та авторитету.

Основна частина

Авторитет керівника є одним з найважливіших аспектів проблеми лідерства (керівництва).

Авторитет – це інтегральна властивість особистості, яка формується на базі її професійних, моральних, інтелектуальних якостей як результат відображення у свідомості людей соціальної значущості, цінності, корисності таких характеристик [1].

Авторитет – це також психологічний стан особистості, що виконує цю роль. Він складається з усвідомлення своїх можливостей і компетенції, розуміння того, чого чекають від нього інші, визнання своїх прав і привілеїв. Тому зростання авторитету керівником розцінюється як особиста перемога, а його втрата – як трагедія [2].

Необхідно зазначити, що влада й авторитет можуть проявлятися настільки, наскільки одна сторона, мобілізуючи свої наявні можливості, намагається змінити поведінку іншої засобами впливу [3]. Частина змін, що породжуються психологічним впливом, зникає, як тільки людина або група людей виходить із сфери впливу, інші продовжують існувати, залишаючи помітний слід в особі, і за певних обставин перетворюються на власні риси характеру.

Дослідники вказують на те, що керівник здійснює психологічний вплив на декількох рівнях взаємодії: між керівником і підлеглим; між керівником і групою підлеглих; між керівниками та ін. Ефективне управління передбачає наявність у всіх випадках зворотного зв'язку, тобто не тільки керівник впливає на підлеглого чи групу підлеглих, а й вони виступають у ролі агентів впливу, що особливо ефективно при прийнятті управлінських рішень. Щодо ефективності управлінського рішення, то воно повинно відповідати таким вимогам: бути реальним; містити механізми реалізації; готуватися, ухвалюватися та виконуватися в реальному масштабі часу; бути реалізованим, гнучким; передбачати можливості верифікації (перевірки істинності) і контроль за виконанням [4].

На вказаний вище взаємовплив керівника з підлеглими впливає особистий авторитет керівника. Авторитет характеризується громадським визнанням особистості, оцінкою групи її суб'єктивних якостей та їх відповідності об'єктивній ситуації в управлінському процесі. Серед важливих складових авторитету керівника потрібно назвати довіру, повагу до нього з боку інших людей, що виникають через переконання в наявності у керівника певних заслуг, впевненості у тому, що він діє професійно, наділений відчуттям симпатії до персоналу, виявляє щирість, порядність і водночас вимогливість у вирішенні поставлених завдань [3]. Виходячи з цього в цьому контексті доцільно підкреслити наступне: за відсутності довіри підлеглих до керівника всі дії його здаються непрофесійними.

В залежності від змістової бази психологічного наповнення розрізняють три форми авторитету особистості [5]: *моральний, функціональний, формальний та сукупний.*

- *Моральний авторитет,* ядром якого є світогляд людини та її моральні якості. Особистісно-

організаційними підвалинами морального авторитету є властивості носія, які виражають його ставлення до людей, вихованість, розуміння потреб підлеглих, доброзичливість і стриманість.

- *Функціональний авторитет* формується на основі професійної компетентності людини, її різноманітних ділових якостей, ставлення до своєї професійної діяльності. В сукупності з моральним авторитетом вони утворюють єдиний особистісний авторитет людини.
- *Формальний авторитет (авторитет статусу).* Його психологічною основою є те соціальне положення, яке людина займає в суспільній структурі. Найбільш значущим різновидом формального авторитету є посадовий авторитет керівника, характерною основою якого виступають владні повноваження.

Інтеграція всіх трьох форм авторитету особистості веде до утворення *сукупного авторитету особистості*.

Важливо зазначити, що влада авторитету може мати реальне й формальне визнання. Щодо реального авторитету, то він щодо ефективності влади вищий, ніж формальний. Керівник, наділений реальним авторитетом, сприймається підлеглими без найменшого сумніву, його накази мають велику силу переконання, він вселяє впевненість у дії, що позбавляє людей від довготривалих розмірковувань щодо правильності прийнятого управлінського рішення, вирішення конфліктної ситуації тощо. Отже, влада авторитету, яка не має потреби у формальному підкріпленні, – це більш досконала форма управління. Разом з тим можна погодитись з тими дослідниками, які вважають, що в сучасних умовах типовим явищем є формалізований авторитет, тобто підкріплена правом влада керівника. Однак в обох випадках застосування влади керівника ефективне за умови, коли людина визнає її джерелом, законним (легітимним) і прийнятим. Влада керівника тим ефективніша, чим вищий його авторитет і чим більшими моральними й матеріальними можливостями він наділений. Водночас повністю звести управління до влади не можна, хоча воно і включає основний потенціал влади. Управління є ширшою формою організації поведінки людей і воно буде ефективним за умови, якщо в його рішеннях максимально врахований потенціал об'єкта, середовища, в якому об'єкт управління може оптимально проявити свої потенційні можливості, тобто перевести потенційне в актуальне.

За ситуації, коли керівник недостатньо впливовий, можемо мати справу з чинниками, які не сприяють ефективному керівництву. Крім того, певні дії керівника призводять до швидких і безпосередніх результатів, вплив інших управлінських дій проявляється тільки з часом. Як видно, проблема полягає у тому, що впливовість в управлінській діяльності – це важлива категорія, яка визначає ефективність роботи взагалі [6].

Висновок

Авторитет керівника має дуже важливе значення для ефективного управління. Він складається з усвідомлення своїх можливостей і компетенції, розуміння того, чого чекають від нього інші, визнання своїх прав і привілеїв. Для ефективної роботи менеджер повинен мати авторитет, що дозволяє йому впливати на підлеглих. Авторитет ґрунтується на формальному статусі менеджера й завойованій повазі.

СПИСОК ВИКОРИТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця : ВНТУ, 2016. – 150 с.
2. Гриценко Т. Б Етика ділового спілкування : навч. посібник / К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
3. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навч. посібник / Орбан-Лембрик Л. Е. – Івано-Франківськ : Плай, 2001. – 400 с.
4. Глущенко В. В. Разработка управленческого решения. Прогнозирование – планирование. Теория проектирования экспериментов / В. В. Глущенко, И. И. Глущенко. – Железнодорожный : М. О. НПЦ „Крылья", 1997. – 400 с.
5. Власова О. І. Соціальна психологія організацій та управління : підручник / О. І. Власова, Ю. В. Никоненко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 398 с.
6. Управлінський вплив керівника на підлеглих як прояв його влади та авторитету / Сіцінський А. С. // Науковий вісник Національного університету ДПС України. – 2009. – № 3 (46). – с. 179 – 184.

Нестерук Юлія Леонідівна – студентка групи Моз-13, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Науковий керівник : ***Прищак Микола Дем'янович*** – кандидат педагогічних наук, доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Nesteruk Y. L. – student group MOz-13, Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Supervisor: ***Pryschak Michola Dem'yanovych*** – Ph.D., Associate Professor, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

УДК 330.124

Тітова К. С.

ОСОБЛИВОСТІ КУРСОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ ТА ДЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ГРОШОВОЇ ОДИНИЦІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У даній статті розглянуто питання ефективності формування валютного курсу гривні. Запропоновано заходи по забезпеченню стабільності валютного курсу грошової одиниці в Україні.

Ключові слова: курсова політика, валютний курс, державне регулювання валютного курсу, стабільність курсу грошової одиниці, інтервенції.

Abstract

In this article the question of efficiency of formation of the exchange rate. The measures to ensure the stability of the exchange rate of the currency in Ukraine.

Keywords: exchange rate policy, exchange rate, government regulation of the exchange rate stability of the currency, intervention.

Вступ

Валютний курс (exchange rate) - це своєрідна форма ціни, яка сплачується в національній грошовій одиниці за одиницю іноземної валюти, і визначається співвідношенням між національною грошовою одиницею та відповідно іноземною валютою, виходячи насамперед з їх купівельної спроможності.

Оскільки валютний курс має безпосереднє практичне значення для всіх тих, хто займається торгівлею, кредитуванням, інвестиційною дыяльныстю та іншими фінансовими операціями, і відіграє важливу роль у грошово-кредитній політиці держави, то його дослідження слід вважати надто актуальним.

Особливості валютного курсу досліджували такі українські вчені: А. С. Філіпенко [1], В. І. Мазуренко, В. Д. Сікора, Л. В. Руденко, Б. С. Івасів, М. І. Савлук, А. В. Демківський та інші.

Результати дослідження

В наш час правильне визначення валютних курсів має важливе практичне значення, оскільки валютний курс безпосередньо впливає на ціну імпорту, виражену в національній валюті, та на ціну експорту, що конвертується в іноземну валюту. А його динаміка тісно пов'язана з темпами інфляції і може бути індикатором зовнішньої конкурентоспроможності.

Наразі у міжнародній практиці використовують фіксовані та плаваючі (гнучкі) режими валютних курсів, а також їх певне поєднання. Таке поєднання в сучасних умовах називають змішаним валютним режимом.

Фіксований валютний курс передбачає наявність певного зареєстрованого (офіційного) паритету, який підтримують органи державного валютного контролю. Режим вільно плаваючих курсів називають флоатингом. Під плаваючими обмінними (валютними) курсами (floating exchange rate) розуміють такі курси, рівні яких визначаються на ринку під впливом попиту та пропозиції, що, в свою чергу, залежить від стану платіжного балансу країни, співвідношення відсоткових ставок і темпів інфляції, очікувань учасників ринку, офіційних валютних інтервенцій тощо. За умови введення обмежень, режим вільно плаваючих курсів називають брудним флоатингом, або керованим плаванням. Більшість країн світу в політиці курсоутворення орієнтується саме на ринкове плавання валютних курсів [4].

У нашій країні Національний банк може встановлювати граничні розміри маржі за валютообмінними операціями як на міжбанківському ринку, так і для обмінних пунктів. Також вибір керованого плаваючого курсу найбільш повно відповідає сучасному стану економіки України. Сьогодні Національному банку України відводиться значна роль в організації валютного ринку, проведенні ефективної відсоткової політики та порядку здійснення валютних операцій. В умовах нинішньої нееластичності торгових цін виникає потреба в значному коригуванні валютного курсу.

Останнім часом деякі країни при встановленні курсів своїх національних валют використовують метод "валютного кошика" (наприклад, Польща, Угорщина, Чеська Республіка) або орієнтуються на міжнародні та колективні розрахункові одиниці: СДР (Іран, Бірма, Заїр) та євро.

Офіційний обмінний курс гривні до долара США встановлюється як середньозважений курс між курсами за операціями уповноважених комерційних банків на міжбанківському валютному ринку. Крім того, може враховуватися співвідношення попиту та пропозиції на іноземну валюту на валютному ринку України, стан міжнародних ринків іноземних валют та платіжного балансу країни, зміна обсягу валютних резервів Національного банку України та динаміка основних макроекономічних чинників. Розрахунок офіційних обмінних курсів гривні до іноземних валют, здійснюється Департаментом валютного регулювання та встановлюється за розпорядженням і затверджується керівництвом Національного банку України.

Основними показниками, які характеризують валютно-курсову політику, є динаміка валютного курсу національної грошової одиниці та стан валютних резервів центрального банку держави. Швидкими темпами в Україні відбувається процес девальвації номінального курсу гривні: за січень — лютий він знизився на 0.58%. Експортери все ж не задоволені курсовою політикою НБУ і час від часу висловлюють побажання девальвувати гривню вищими темпами, щоб підвищити ефективність експорту. Із проведених обстежень, скажімо, в металургії, випливає, що близько 70% експортних втрат зумовлено саме неякісним менеджментом, тоді як лише 5% - ревальвацією [3, с. 254] .

Важливими інструментом формування ефективного валютного курсу на сучасному етапі розвитку ринкових відносин є валютні інтервенції, які і здійснює НБУ на валютному ринку.

Це свідчить, що Україна дотримується політики підтримки реального курсу гривні, яка ефективно стимулює експортоорієнтоване економічне зростання. Результатом реалізації такої політики є інтервенції Національного банку на ринку з метою утримати курс гривні від надмірного зростання і позитивне сальдо торговельного балансу України, що наведено в табл. 1 [2].

Таблиця 1 – Інтервенції НБУ на валютному ринку в грудні 2015 р.

Назва	**Купівля**		**Продаж**	
	Середньозважений курс гривні (за 100 одиниць валюти)	Обсяг (млн. одиниць валюти)	Середньозважений курс гривні (за 100 одиниць валюти)	Обсяг (млн. одиниць валюти)
Усі валютні цінності в доларовому еквіваленті, зокрема:		120		28.6
Долар США	2305.3903	120	2383.9878	28.6
Євро	-	-	-	-

Одним із негативних наслідків інтервенцій вважають можливе зростання інфляції. Справді, НБУ, постійно купуючи валюту на ринку, вводить в обіг додаткову кількість грошей, яка за певних обставин може негативно вплинути на економіку. Збільшення обсягу грошей в обігу відбувається також через механізм рефінансування комерційних банків із боку НБУ. Банки отримують кредити під заставу державних цінних паперів та авальованих векселів. Утім, прямого зв'язку між валютними інтервенціями та інфляцією може не бути, якщо розширення пропозиції грошей ізолювати від спекулятивних фінансових операцій та створити умови для переливання грошової емісії не на валютний ринок, а в реальний сектор економіки [5].

Висновки

В результаті проведеного аналізу можна зробити деякі висновки:

1. Валютно-курсова політика центрального банку держави є складовою частиною його грошово-кредитної політики.

2. Зміни валютного курсу національної грошової одиниці впливають на результати економічної діяльності та виконання боргових зобов'язань держави.

3. Після грошової реформи 1996 р., відбувається девальвація національної грошової одиниці є сприятливою для діяльності експортерів і розрахунків по внутрішніх боргах. В той же час ревальвація сприяє діяльності імпортерів і здійсненню розрахунків по зовнішніх боргах.

4. Девальвація гривні сприяє погіршенню умов економічної діяльності виробників національного сектору економіки.

Пропозиції:

Завданням валютно-курсової політики держави є забезпечення стабільної зовнішньої купівельної спроможності національних грошей. Це виражається в підтримці стабільного валютного курсу національної грошової одиниці держави, а саме такими методами:

- режим курсоутворення;
- підтримка валютних резервів центрального банку на рівні, необхідному для забезпечення стабільності національної валюти;
- зміна ставки рефінансування та норм обов'язкового резервування коштів, залучених банківською системою, проведення центральним банком депозитних операцій та випуск ним власних цінних паперів;
- здійснення заходів валютного регулювання і валютного контролю;
- операції на відкритому ринку.
-

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міжнародні валютно-кредитні відносини / А. С. Філіпенко, В. І. Мазуренко, В. Д. Сікора та ін.; За ред. А. С. Філіпенка. — К. : Либідь, 1997.

2. Основні тенденції розвитку банківської системи України за 9 місяців 2015 року. // Вісник НБУ 2015. - № 12. – С. 5

3. Банківська справа. Навчальний посібник.//За ред. проф. Р.І.Тиркала. – Тернопіль:Карт-бланш, 2001.

4. Савлук М. І. Нова національна валюта – гривня – працює на економіку України. – 1997. - № 2.

5. Демківський А. В Гроші та грошовий обіг : навч.-метод. посібник. Тема 2.

Тітова Катерина Сергіївна – студентка групи МОЗ-15, факультет менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Науковий керівник***: Фурик Василь Григорович*** – к.е.н., доцент, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця.

Titova Kateryna - Faculty of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, titova_katiusha@mail.ru

Supervisor: ***Furyk V. H.***- Ph.D. in economics, lecturer, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

УДК 159

А. А. Гріщенко

Синдром емоційного вигорання та його вплив на людину

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті розглянуто особливості емоційного вигорання та його впливу на людину. Визначено сутність поняття емоційного вигорання. Виокремлено основні фактори, які руйнують особистість та викликають емоційне вигорання. Розроблено рекомендації для запобігання виникнення емоційного вигорання.

Ключові слова: синдром емоційного вигорання, особистість, фізичне та моральне виснаження, стрес, цінність, внутрішня злагода, психологічне напруження, дефіцит наповненості.

Abstract

In the article the features of emotional burnout and its impact on people. It also defines the concept of emotional burnout. Thesis there is determined the main factors that destroy person as a healthy person, and cause emotional burnout. Recommendations for prevention of emotional burnout.

Keywords: emotional burnout, personality, physical and mental exhaustion, stress, value, internal harmony, psychological stress, shortage of fullness.

Вступ

Емоційне вигорання (burn-out) є симптомом нашого часу, це стан виснаження, який призводить до паралічу наших сил, почуттів і супроводжується втратою радості та задоволеності життям. Сьогодні випадки синдрому вигорання частішають. Це стосується не тільки соціальних професій, для яких цей синдром був характерний і раніше, але й загалом професійного та особистого життя людини. Поширенню синдрому вигорання сприяє наша епоха - час досягнень, споживання, нового матеріалізму, розваг і отримання задоволення від життя. Це час, коли ми експлуатуємо самі й дозволяємо себе експлуатувати [2]. Можна припустити, що й значне інформаційне навантаження сприяє поглибленню такого деструктивного стану особи.

Результати досліджень

Кожна людина коли-небудь відчувала симптоми вигорання. Ми виявляємо у себе ознаки виснаження, якщо пережили великий емоційний тиск, здійснили щось масштабне.

Емоційне вигорання буває таких видів:

- легке вигорання;
- хронічне вигорання;

У випадках легкого емоційного вигорання виникають такі симптоми, як дратівливість, відсутність бажань, розлади сну (коли людина не може заснути, або, навпаки, спить тривалий час), зниження мотивації, людина відчуває себе некомфортно, можуть проявлятися депресивні симптоми. Коли ситуація закінчується, симптоми зникають самі собою. У цьому випадку можуть допомогти вихідні дні, час для себе, сон, відпустка, заняття спортом. Якщо ми не поповнюємо запаси енергії за допомогою відпочинку, організм переходить в режим економії сил.

Якщо напружений стан стає хронічним, то вигорання виходить на рівень розладу. Окремою групою симптомів є зниження продуктивності. Людина незадоволена своєю роботою і своїми досягненнями. Вона почуває себе безсилою, не відчуває, що досягаює якихось успіхів [1]. Крім того, коли до людини висувається багато вимог, вона втомлюється, відчуває свою недосконалість, то це теж сприяє емоційному вигоранню.

Кому ж загрожує синдром емоційного вигорання? Перш за все, синдром емоційної спустошеності загрожує тим, хто пов'язаний професією зі стресовими ситуаціями, багато часу проводить з людьми, або у обдарованих, талановитих творчих натур з тонкою душевною організацією і звичкою тримати свої почуття при собі. Страждають від перенапруги також артисти, музиканти, актори - ті, хто пов'язаний з публічної професією, що вимагає емоційної віддачі. РЕВ може проявитися у зв'язку з перенапругою емоційної сфери, в результаті особистих потрясінь і розчарувань. Особливо вразливі люди з високим рівнем відповідальності, прагненням все контролювати особисто або, так званим, "комплексом відмінника".

Цей психологічний недуга вражає в основному досить молодих людей, від 25 до 50 років, коли людина ще сповнений амбіцій і розраховує на адекватну, на його думку, оцінку його особистості соціумом, близькими людьми, колегами по цеху.

Говорячи про причини, то розрізняють три сфери, в яких розвивається цей феномен. Це індивідуально-психологічна сфера, коли у людини виникає сильне бажання віддатися цьому стресу. Друга - соціально-психологічна, або громадська - це тиск ззовні: різні модні течії, якісь суспільні норми, вимоги на роботі, дух часу тощо.

Коли людина нехтує внутрішньою цінністю речей, недостатньо приділяє цьому уваги, виникає недооцінка цінності власного життя. Це призводить до втрати відносин і до невідповідності самому собі. При такому неуважному ставленні до внутрішніх цінностей і цінності власного життя й виникає стрес.

Той стрес, який призводить до вигорання, пов'язаний з тим, що ми занадто довго, без почуття внутрішньої згоди робимо щось без відчуття цінності речей і себе. Таким чином, ми приходимо до стану переддепресії.

Вигорання - це психічний рахунок, який нам виставляють за довге відчужене ставлення до життя. Той, хто більше половини свого часу зайнятий речами, які він робить неохоче, чи не дарує цьому своє серце, не відчуває при цьому радість, то раніше чи пізніше зіткнеться із синдромом вигорання. Скрізь, де людина в своєму серці відчуває внутрішню згоду щодо своєї діяльності, вона захищена від вигорання [3].

Запобігти синдрому емоційного вигорання можна, зокрема, якщо надати відповіді на досить прості питання:

Для чого я це роблю? Для чого я вчуся в інституті, для чого я пишу книгу? Який у цьому сенс? Чи є це для мене цінністю? Чи подобається мені робити те, що я роблю? Чи люблю я це робити? Чи відчуваю я, що це добре? Настільки добре, що я роблю це охоче? Чи приносить мені те, що я роблю, радість?

Можливо, не завжди справи складатимуться таким чином, що викликають почуття радості та задоволення, але потрібно прагнути до того, щоб переважали позитивні емоції.

Висновок

Синдром вигорання ставить нас перед питанням: чи дійсно я бачу сенс у тому, що роблю? Сенс залежить від того, відчуваємо ми персональну цінність в тому, що робимо, чи ні. Якщо ми слідуємо за уявним сенсом, який прийнятий у суспільстві (кар'єрою, соціальним визнанням, любов'ю оточуючих), але особисто для нас не виступає цінністю, тоді це удаваний сенс. Він вартує нам великих зусиль і викликає стрес. І, як наслідок, у людини виникає дефіцит наповненості. Тоді особа переживає спустошення - навіть коли розслабляється [4].

Отже, вигорання - кінцевий стан, який з'являться внаслідок тривалого створення чогось без переживання в аспекті наповненості, особистої цінності. Крім того, важливим для людини є відпочинок і переключення на інші види діяльності, які збагачують наш досвід і емоційну сферу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акіндінова І. А. Методи психологічної допомоги роботі з наслідками синдрому емоційного вигорання фахівців допомагають професій / І. А. Акіндінова // Психологічний журнал. / Акіндінова І.А. - 2001. Том 17. - № 4. С. 56-72.
2. Изард К.Э. Психология эмоций / К. Э. Изард ; [перев. с англ.]. – СПб. : Издат. «Питер», 1999. – 464 с.
3. Дудяк В. «Емоційне вигорання». / В. Дудяк. – К. : Главник, 2007. – 128 с.
4. Бойко, В. В. Енергія емоцій у спілкуванні: погляд на себе і інших / В. В. Бойко. - М . : Філін, 1996. - 472 с.

Гріщенко Анастасія Анатоліївна — студент групи БТ-14б, факультет будівництва теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: nastya.hrischenko@gmail.com.

Науковий керівник: ***Світлана Георгіївна Денисюк*** – доктор політичних наук, професор кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, svetadenisiyk@gmail.com

Anastasiia Grishchenko – Department of Building Heating and Gas Supply, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : nastya.hrischenko@gmail.com.

Supervisor: ***Denysiuk Svitlana G***. – PhD in Political sciences, professor in social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, svetadenisiyk@gmail.com.

УДК 005.32

І. О. Тисячук[1]

ВПЛИВ ТЕМПЕРАМЕНТУ НА ЛІДЕРСЬКІ ЯКОСТІ

[1]Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто та узагальнено основнийвзаємозв'язок між темпераментом та лідерськими якостями. Розкрито особливості впливу темпераменту на особистість. Визначено роль темпераменту в управлінській діяльності керівника.

Ключові слова: темперамент,лідерство,управління,лідерські якості,індивідуальні властивості,керівник.

Abstract

I Examined and summarized the basic relationship between temperament and leadership qualities. The features of the influence of temperament on the individual. The role of temperament in management leader.

Keywords: temperament, leadership, management, leadership skills, individual properties manager.

Вступ

Необхідність розвитку лідерських є важливим завданням керівника. В першу чергу лідерство означає соціальну активність, або активну життєву позицію. Воно являє собою якийсь гарант свіжих ідей, неординарних підходів, сміливих рішень. Ці якості є підставою для управлінських умінь. Роботодавець зацікавлений в тому щоб отримати найбільш кваліфікованого управлінця – ефективного лідера. Тому так важлива точніша діагностика лідерських якостей. Багатоаспектність роботи керівників передбачає вміле оперування поняттями «людина», «індивід», «індивідуальність», а також тими, що пов'язані з особистістю, становлять її структуру: «темперамент», «характер», «здібності», «емоції», «вольові якості», «мотивація», «соціальні установки». Виникає інтерес до питання, наскільки лідерські риси успадковуються і залежать від генетики носія, які особливості темпераменту впливають на лідерські риси.

Питання впливу темпераменту на розвиток лідерських якостей особистості є метою нашої роботи.

Основна частина

Лідер –це член малої групи, який в результаті взаємодії членів групи при вирішенні конкретної задачі висувається на перший план, приймаючи на себе функції організатора групової діяльності. При цьому він демонструє більш високий, ніж інші, рівень активності, участь, вплив у вирішенні даного завдання. Решта членів групи приймають лідерство, тобто будують по відношенню до лідера такі відносини, які припускають, що він буде вести, а вони будуть відомими.

Темперамент – це ті природжені особливості людини, які обумовлює динамічні характеристики інтенсивності і швидкості реагування, ступеня емоційної збудливості і врівноваженості, особливості пристосування до навколишнього середовища[1].

Феномен темпераменту активно вивчався як вітчизняними вченими, так і західними. Е. Кречмер, У. Шелдон, І. Павлов, Б. Теплов,Б. Небиліцін– ось лише деякі діячі, які займалися вивченням темпераменту[2].

Дослідження Б. Теплова і його співвітчизника В.Небиліцина виявили, що сила, працездатність нервової системи людини мають не тільки позитивні, а й негативні моменти. Тому в людей слабкої нервової системи низька працездатність компенсується зростанням чутливості, що виявляється у точнішій і правильнішій реакції на зміни в навколишній дійсності. Темперамент не зумовлює соціальної повноцінності людини, немає ні «добрих», ні «поганих» темпераментів –існують різні способи поведінки і діяльності [3].

Темперамент – це основа розвитку характеру людини, що впливає на його здібності, які можуть бути корисними в тій чи іншій сфері роботи. Який же тип темпераменту має бути для виконання

складних завдань у сфері бізнесу? Точної відповіді на це питання немає, так як в керівника повинні бути притаманні риси характеру, які характерні для всіх видів темпераменту.

По-перше, дуже важливі лідерські якості: натиск, нестримність, характерні холерикам, по-друге, потрібно без проблем вміти переключатися з однієї справи на іншу, бути товариським і правильно вести переговори з партнерами, що характерно сангвініку, по-третє, потрібно вміти розкриватися, вивчати, обмірковувати ідеї, вести справу до кінця, що характерно меланхолійному і флегматичному типам темпераменту.

Як тип темпераменту впливає на підприємливість людини?

Якщо в людини переважає тільки один тип темпераменту, наприклад, меланхолійний, таким людям буде дуже важко вести бізнес, так як вони вразливі, дуже важко переносять погані події в житті, а це вже не допустимо, тому що в бізнесі може бути дуже багато різних моментів, як позитивних, так і негативних, до яких потрібно вміти пристосовуватися і правильно діяти в тих чи інших ситуаціях[4].

Кожен тип темпераменту по різному проявляється в управлінні керівників. Розглянемо типи керівників різних темпераментів.

Керівник-меланхолік:

- аналітичний склад розуму, що не випускає з уваги потрібних деталей;
- обережний в прийнятті рішень, не схильний до спонтанності;
- зміни впроваджує повільніше, ніж це можливо;
- уникає великої кількості контактів;
- мало стресостійкий;
- безконфліктний, добродушний.

Керівник-сангвінік:

-швидко приймає рішення, не завжди прорахувавши всі ризики;
- має багато ідей, але не прагне жорстко контролювати їх реалізацію;
- легкий на підйом, не схильний до зневіри;
- в хороших відносинах з оточуючими, дуже товариський;
- робить атмосферу в команді максимально комфортною;
- може залишати поза увагою питання дисципліни.

Керівник-холерик:

-домагається свого, надзвичайно цілеспрямований;
- дуже енергійний і діє швидко;
- не терпить нехлюйства і лінощів в інших;
- має гострий язик і часто ним користується;
- з командою підтримує тісний контакт;
- емоційний і гнівливий.

Керівник-флегматик:

-послідовний і логічний;
- не любить поспішати з висновками і рішеннями;
- завзятий у досягненні цілей, працьовитий;
- рівний у відносинах і не прагне до зближення з ким-небудь;
- спокійний і стресостійкий;
- може зациклитися на своїй позиції / ідеї, не сприймаючи критику.

Розглядаючи всі перераховані якості можна сказати, що в різних керівників є свої переваги та недоліки. Лідерство –це постійна, напружена діяльність, яка може бути не виражена в зовнішньому плані. У зв'язку з цим А.Первітськарозмежовує лідерську діяльність на актуальну і потенційну. Виходячи з розуміння лідерської діяльності як процесу активного впливу на діяльність інших і (або) на свою власну, актуальна лідерська діяльність визначається як різновид діяльності, в якій лідерська активність особистості спрямована на діяльність інших членів групи. Потенційна лідерська діяльність - це різновид діяльності, в якій лідерська активність особистості спрямована на власну діяльність і може бути перетворена в активність щодо інших членів групи. Розглядаючи специфіку лідерства як ролі, автор підкреслює, що цю роль лідера не тільки "дають", але він бере її сам, тобто прагне реалізувати свої потенційні можливості. На місці лідера не може бути будь-яка людина, а лише той, чия готовність діяти відповідає моменту [6].

Висновки

Отже, розглянувши питання лідерства та темпераменту можемо зробити висновок, що певний тип темпераменту не є основною складовою лідера. Кожен тип відрізняється своїми методами, стилем керівництва, проте це не означає, що таке керівництво не може бути успішним. Розглянувши питання лідерства можна сказати, що психологічну готовність до лідерства можна розглядати як можливість мобілізації лідерського потенціалу, який передбачає наявність відповідних потреб і мотивів, а також певний рівень прийняття відповідальності за свої дії і вчинки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Прищак М. Д. Психологія. Ч. І. : навч. посібник / М. Д. Прищак, Л. А. Мацко. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 141 с.
2. Ходаківський Є. І. Психологія управління : підручник/ ХодаківськийЄ. І., ВогоявленськаБ. Ю., Грабар Т. П. –[3-тє вид. перероб. та доп.]. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 664 с.
3. Каганець І. Психологічні аспекти в менеджменті: Типологія Юнга. Соціоніка. Психоінформатика/ КаганецьІ. – К.; Тернопіль: Мандрівець: Port-Royal, 1997. – 203 с.
4. Как тип темперамента влияет на предприимчивость человека? [Електронний ресурс]/ Инвестиционный портал. Режим доступу: http://investgo24.com/article/674
5. Типы темперамента и стили лидерства. Часть 1. Портреты из офисной жизни. [Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://careerup.hostenko.com/temperament-i-liderstvo/

4. Первитская А.М. Исследование лидерства как особого вида деятельности (на примере юношеского возраста) / Первитская А. М. // Вестник Московского государственного областного университета.– 2007.– № 3. – С. 211–215.

Тисячук Ірина Олегівна – *студентка групи Моз-16мі,факультет менеджменту,Вінницький Національний ТехнічнийУніверситет, м. Вінниця, електронна адреса: irenka.tysyachuk@gmail.com*

Прищак Микола Демянович *– кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філософії та гуманітарних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, m_pryschak@ukr.net.*

Tysiachuck Irene O. *–student group MOz-16mi, Department of Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: irenka.tysyachuk@gmail.com*

Prymak Nikolai Demianovich – *Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of Philosophy and Humanities, Vinnytsia National Technical University, Vinnitsa, m_pryschak@ukr.net.*

УДК 005.32

Н. С. Пересунько[1]
О. Й. Лесько[1]

ПРАВИЛЬНІ ЛЮДИ ТА НЕПРАВИЛЬНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

[1]Вінницький Національний Технічний Університет

Анотація
Досліджено теорію лідерства (керівництва) І. К. Адізеса. Увага акцентується на аналізі неправильного менеджменту та особливостях його впливу на ефективність діяльності організації.
Ключові слова: менеджмент, лідер, менеджер, організація, управління, неправильний менеджмент.

Abstract
Studied the theory of leadership (management) Adizes I.K. Attention is focused on the analysis of improper management and the peculiarities of its impact on the efficiency of the organization.
Keywords:*management, leader, manager, organization, mismanagement.*

Вступ

Сьогодні все більше організацій стикаються із проблемою, яка пов’язана із знаходженням кваліфікаційного керівника та з проблемами підбору менеджерів. Все більше вищих навчальних закладів готують майбутніх менеджерів, керівників та лідерів. Особливе місце в теорії управління організацій займає проблема лідерства.

Значний внесок в дослідження проблеми лідерства (керівництва) здійснив видатний сучасний теоретик та практик менеджменту І. К. Адізес. Ним розроблена оригінальна теорія лідерства (керівництва) важливою складовою якої є поняття та явище неправильного керівництва (менеджменту) [1, 2, 3, 4].

Дослідження неправильного менеджменту в теорії менеджменту І. Адізеса є метою роботи.

Основна частина

Менеджмент– це процес визначення, коригування та, нарешті, досягнення корпоративних цілей. Завдання успішного менеджменту – зробити організацію результативної та ефективної в найближчій і довгостроковій перспективі.

Адізес виділяє чотири основні функції організації:

- (P) roducingresults– виробництво результатів, заради яких існує така організація та які визначають її результативність;
- (A) dministering– адміністрування, що забезпечує ефективність;
- (E) ntrepreneuring–підприємництво, що забезпечує управління змінами;
- (I) ntegrating– інтеграцію, тобто об'єднання елементів організації для забезпечення її життєздатності в довгостроковій перспективі.

Чотири функції несумісні в будь-яких поєднаннях. Це пояснюється дуже просто: чотири функції не можна вважати взаємовиключними, однак вони несумісні в короткостроковому аспекті, тобто одна заважає виконанню іншого.

Отже, неправильний менеджмент – це манера керування, при якій менеджер ігнорує і абсолютно не виконує одну із 4 управлінських функцій. Інакше кажучи, бездоганного менеджера, який вміє все, не існує, і на те є вагома підстава – все, що піддається змінам, тобто продовжує жити, не може бути досконалим. Це і є причиною існування неправильного менеджменту.

Успіх організації пов'язаний зі здатністю її керівника або керівників сформувати так звану взаємодоповнюючу команду, члени якої в сукупності здатні блискуче реалізувати всі чотири функції.

І. Адізес дає нам нову рольову модель команди, додаючи в неї за допомогою розгляду життєвого циклу організації ще й тимчасової аспект.

На нашу думку, хороший керівник повинен завжди знати, що відбувається в компанії. Не можна залишатися ізольованим в своєму кабінеті.

Реальний менеджер може виконувати на високому рівні не більше двох з чотирьох перерахованих функцій, при цьому володіючи на прийнятному рівні двома іншими. Звідси, І. Адізесвиділяє такі типажі неправильного менеджменту:

- герой-одиночка;
- бюрократ;
- палій;
- гарячий прихильник;
- мертвий пень.

Для управління організацією та людьми підготовлюють менеджерів, тобто правильних людей, які мають відповідати всім можливим вимогам та несуть собою певну сукупність навичок та особистих позитивних якостей. Звідси виникає питання, а як виникає неправильний менеджмент? На нашу думку, більшість менеджерів занадто зайняті, щоб думати таконцентрується на проблемах, а не на можливостях. Але самий грубий прорахунок шкіл менеджменту полягає в тому, що вони дотримуються усталеної, хоча абсолютно нереалістичної парадигми ідеального менеджера-одинаки. І все ж менеджери будь-якого рівня зобов'язані одночасно виконувати всі чотири функції і робити це однаково добре. Це породжує потребу в книжковому менеджері– нездійсненною мрією – на всіх рівнях управління. Для управління будь-якою організацією потрібно більше одного стилю.У результаті виникає ситуація, коли навіть найкращий менеджер часом виявляється в положенні хлопчика з величезною собакою на повідку. Він дивиться, куди вона тягне поводок і веде її в цю сторону. Тобто виникає конфлікт. Зміни роблять конфлікт неминучим і необхідним. Всякий раз, коли щось змінюється, нам доводиться вирішувати, що робити, і втілювати свої рішення в життя. Щоб приймати рішення, потрібно взаємодія в команді, а це за визначенням означає періодичне нерозуміння. Щоб реалізувати прийняте рішення, необхідна спільність інтересів, забезпечити яку вдається далеко не завжди.

Отже, успішні лідери роблять упор на свої сильні сторони. І не намагаються бути успішними у всьому. Хорошим менеджером або лідером вас роблять не знання, а то, ким ви є насправді.

Ми завжди повинні пам’ятати, що менеджер: людина, що приймає швидкі рішення - і іноді вірні.

Висновок

Отже, теорія менеджменту, в свою чергу, є методологічною основою системи розвитку організації в цілому, зокрема визначення довгострокових та короткострокових аспектів діяльності організації, етапів розвитку організації.На нашу думку, при вирішенні проблем управління поєднання функцій може викликати конфліктні ситуації. Справа не в розбіжностях між двома людьми, а в тому, як менеджери в колективі справляється з цими відмінностями і приходять до вирішення.

На нашу думку, для кваліфікованого керівника важливо займатися саморозвитком та розвивати свою індивідуальність. Керівник повинен завжди пам’ятати, навіть сильний керівник не може розраховувати на успішний результат і успішне прийняття рішень. Саме лідер розуміє ці правила та принципи. У компанії повинні працювати ті, хто вселяє і викликає довіру і повагу. Обов'язки кожного повинні відповідати особливостям його стилю.

СПИСОК ВИКОРАСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Адизес И. Стили менеджмента – эфективные и неэфективные / И. К. Адизес: пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2009. – 199 с.
2. Адизес И. Идеальный руководитель: Почему им нельзя стать и что из этого следует / И. К. Адизес: пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 262 с.
3. Адизес И. Развитие лидеров : Как понять свой стиль общения и эффективно общаться с носителями иных стилей / И. К. Адизес: пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2008. – 259 с.
4. Прищак М. Д. Психологія управління в організації : навчальний посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Вінниця, 2016. – 150 с.

Пересунько Наталія Сергіївна – студент групи Мов-16м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький Національний Технічний Університет, Вінниця.

Лесько ОлександрЙосипович–к. е..н., доцент, завідувач кафедри економіки підприємництва та виробничого менеджменту, Вінницький Національний Технічний Університет, Вінниця.

Peresunko Natalya Sergeyevna is the student of the MOV group–16m. faculty managementand information security, theVinnytsia National Technical University, Vinnytsia.

Lesko Alexander Josipovic – Cand.Sc. (Econ.), Assistant Professor, Head of the Chair of Economics and Business Production Management, Vinnytsia National Technicaluniversity, Vinnytsia.

Мережне наукове видання

Матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів Вінницького національного технічного університету (НТКП ВНТУ–2017)

15-24 березня 2017 року

Збірник доповідей

Матеріали подаються в авторській редакції

Підписано до видання 15. 06. 2017 р.
Гарнітура Times New Roman. Обсяг 9,57 Мб.

Видавець та виготовлювач
Вінницький національний технічний університет,
інформаційний редакційно-видавничий центр.

ВНТУ, ГНК, к. 114.
Хмельницьке шосе, 95,
м. Вінниця, 21021.
Тел. (0432) 59-85-32, 59-81-59,
press.vntu.edu.ua,
E-mail: kivc.vntu@gmail.com.

Свідоцтво суб’єкта видавничої справи
серія ДК № 3516 від 01.07.2009 р.